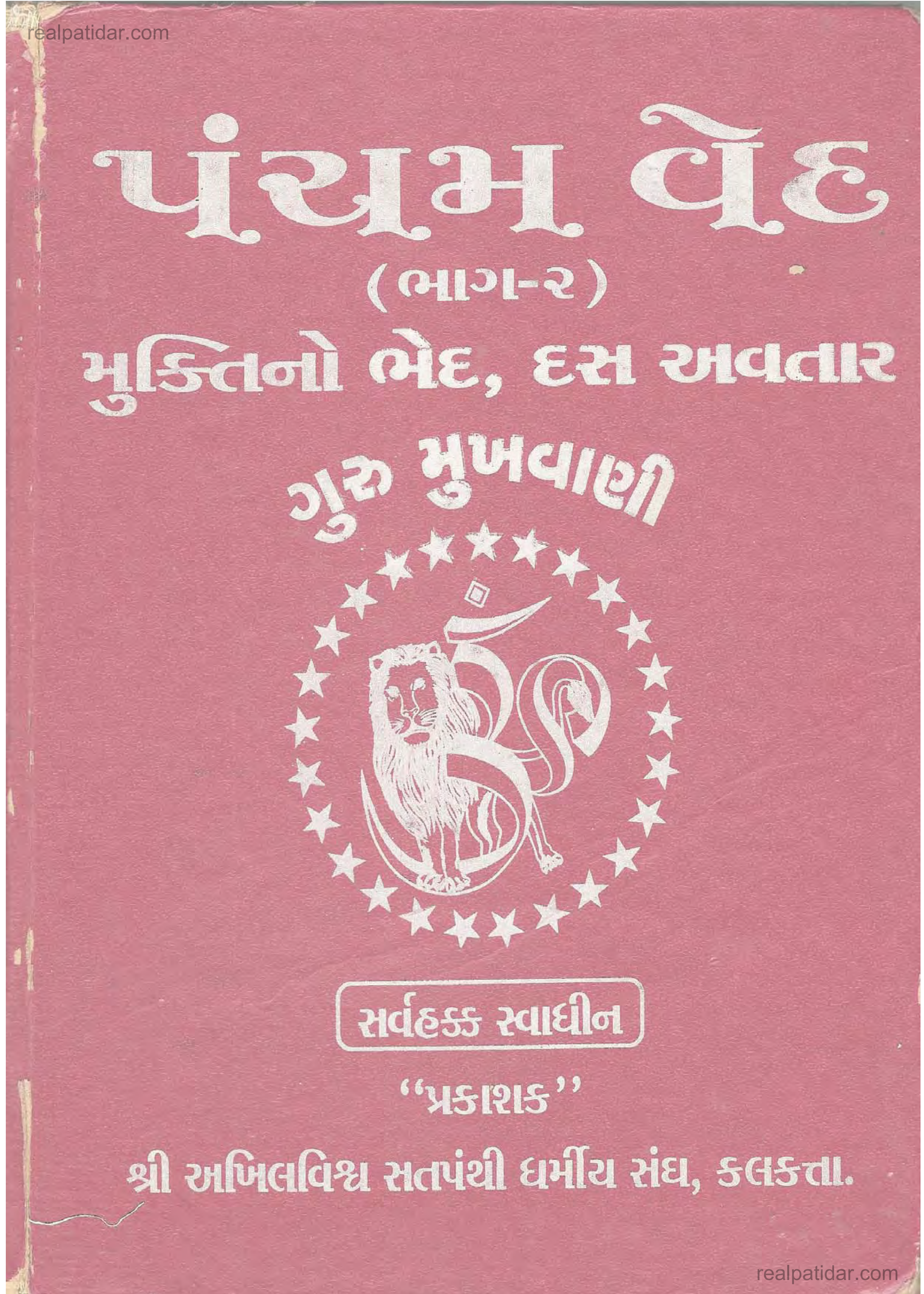
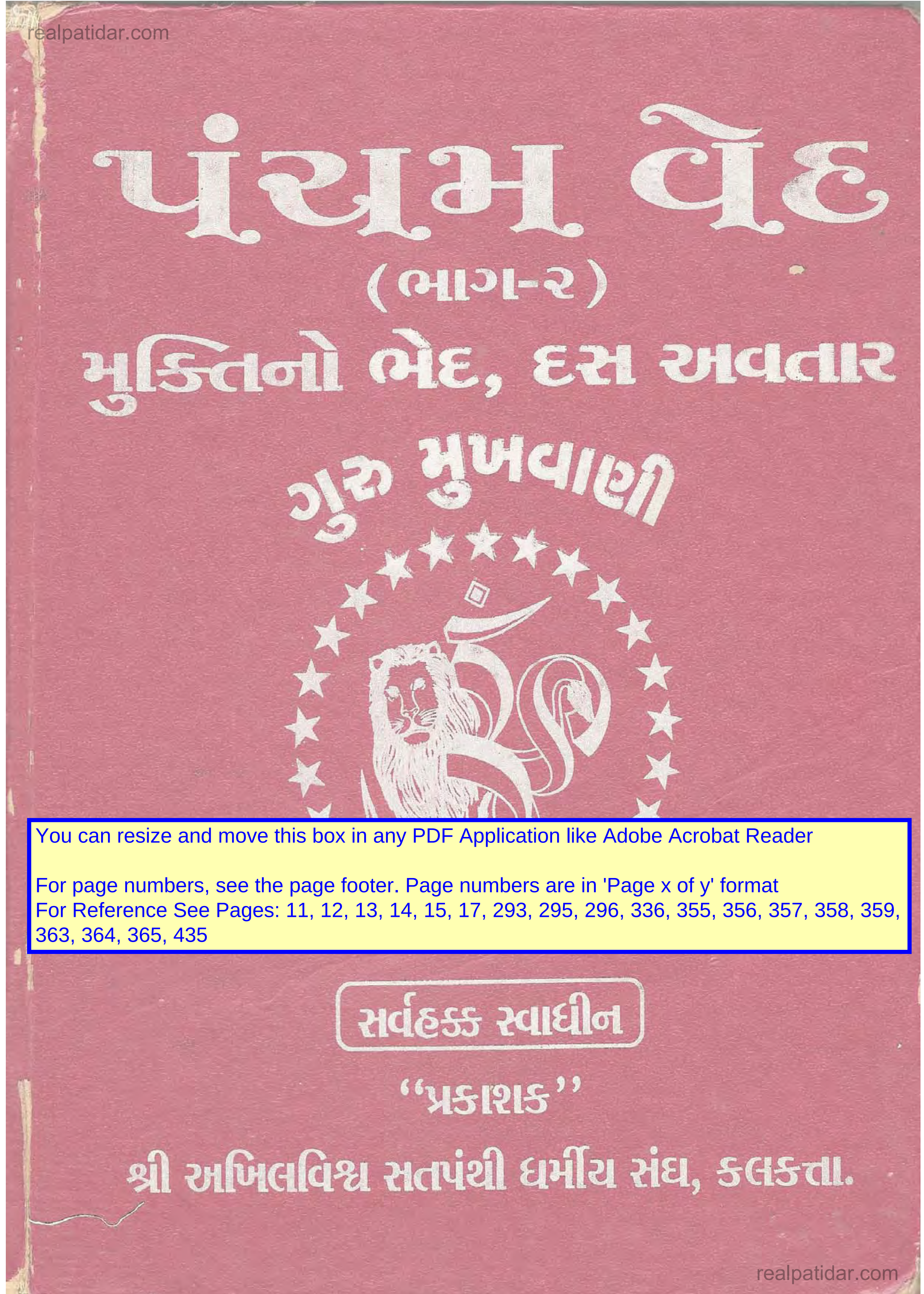

realpatidar.com
પંચમ વેદ
(ભાગ-૨)
મુક્તિનો ભેદ, દસ અવતાર
ગુરુ મુખવાણી
સર્વહક્ક સ્વાધીન
"પ્રકાશક"
શ્રી અખિલવિશ્વ સતપંથી ધર્મીય સંઘ, કલકત્તા.
realpatidar.com

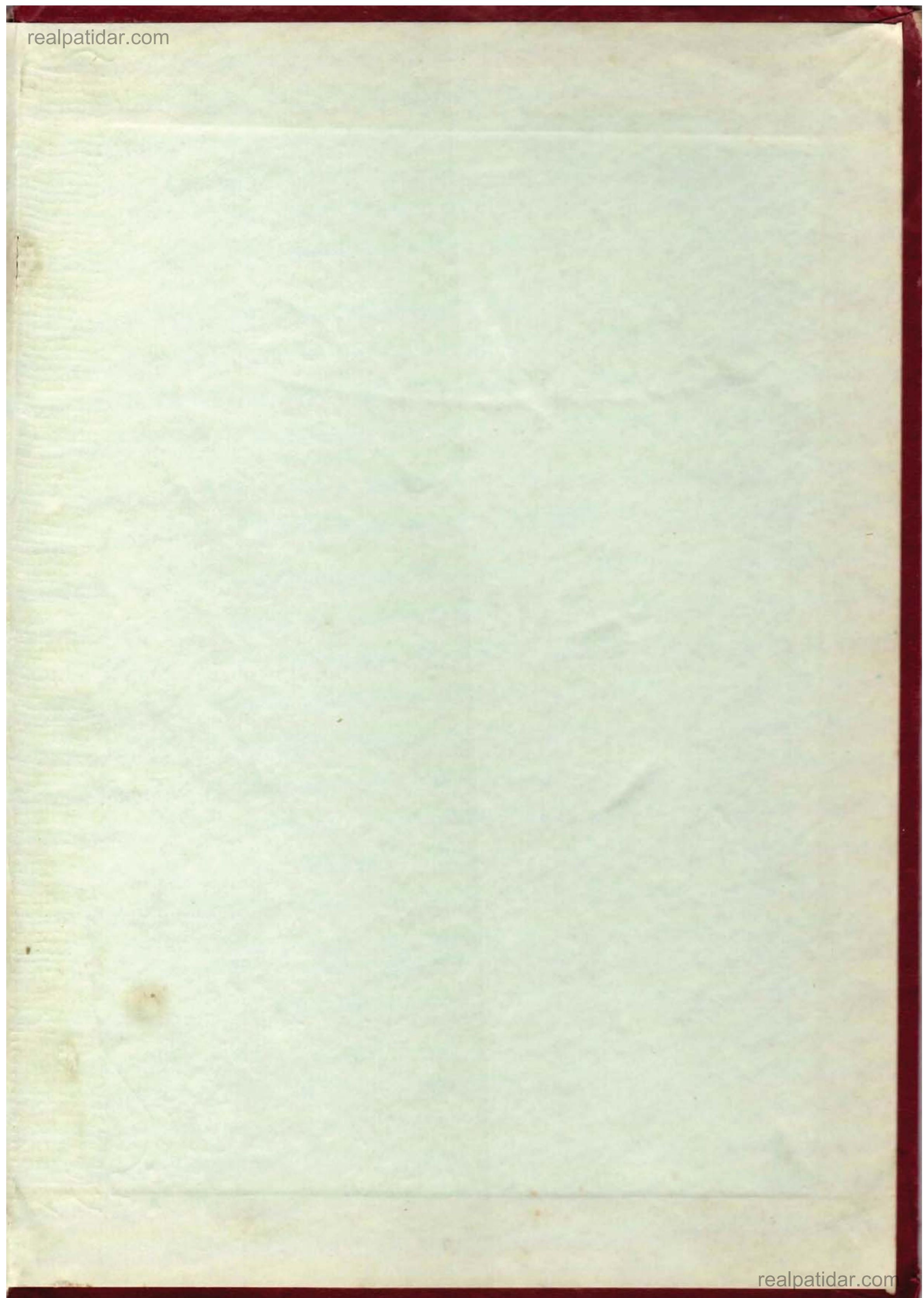
Real Patidar Library

About Real Patidar books

You can resize and move this box in any PDF Application like Adobe Acrobat Reader

For page numbers, see the page footer. Page numbers are in 'Page x of y' format
For Reference See Pages: 11, 12, 13, 14, 15, 17, 293, 295, 296, 336, 355, 356, 357, 358, 359, 363, 364, 365, 435

પંચમ વેદ

(ભાગ-૨)

મુક્તિનો ભેદ, દસ અવતાર

ગુરુ મુખવાણી

સર્વહક્ક સ્વાધીન

"પ્રકાશક"

શ્રી અખિલવિશ્વ સતપંથી ધર્મીય સંઘ, કલકત્તા.

પ્રકાશક :
શ્રી અખિલવિશ્વ સતપંથી ધર્મીય સંઘ, કલકત્તા.
૧૦૫/૧, બેહાલા, કલકત્તા-૬૧.

પ્રથમ આવૃત્તિ
૧૪ એપ્રીલ, ઈ.સ. ૧૯૯૬

સંવત ૨૦૫૨

પ્રત: ૧૦૦૦

મુદ્રક :
પરફેક્શન ગ્રાફીક્સ, અમદાવાદ
ફોન : ૪૦૪૮૮૫

આ પુસ્તક પ્રસિધ્ધ થતાં અમો હર્ષની લાગણી અનુભવીએ છીએ. આશા છે કે સદરહુ પુસ્તક થી યુવાન વર્ગમાં જે શબ્દોની ભડક હતી તે શબ્દોનું અવતરણ સતપંથ ધર્મમાં કયા સંજોગોમાં, કોને કેવી રીતે કર્યુ અને તેના વિશે વિવિધ હિન્દુ સંતોના શું શું મંતવ્ય છે તેની વિગતવાર છણાવટ આ પુસ્તકમાં સુંદર રીતે કરવામાં આવેલ છે. આ પુસ્તકને પ્રસિદ્ધ કરવામાં જે કોઈ નામી, અનામી વ્યક્તિઓએ સહકાર આપેલ છે તે સર્વેનો તેમજ ડિઝાઈન કોમપ્રિન્ટ તે સર્વેનો અત્રે હૃદયપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ. સદરહુ પુસ્તકને શ્રી અખિલ વિશ્વ સતપંથી ધર્મીય સંઘે પણ મંજૂરી આપેલ છે. સુજ્ઞ વાચકોને નમ્ર વિનંતી છે કે સદરહુ પુસ્તકમાં જોડણીદોષ જાણે અજાણે રહી જવા પામેલ હોય તો દરગુજર કરશોજી. પ્રૂફ રીડીંગ અને પ્રિન્ટીંગ મિસ્ટીકમાં રહેલી ભૂલો બદલ અમો ક્ષમા પ્રાર્થી છીએ. પ્રકાશક.........

તા. ૧૪-૪-૯૬.

શ્રી અખિલ વિશ્વ સતપંથી ધર્મીય સંઘ,
લેખક :- કે. એલ. પટેલ, કલકત્તા.

SHREE AKHIL VISHWA SATPANTHI DHARMIYA SANGH

Regd Office : 105/1, Biren Roy Road (W),
Calcutta-700 061. Phone : 77-5689

We are sevak's of "SHREE AKHIL VISHWA SATPANTHI DHARMIYA SANGH." Our principal motto is to Love, Serve Mankind and to ascertain peace of this Universe.

Our main object is to Love everyone arround us irrespective of caste and creed.

Our aim is to embrance the entire humanrace in our fold so that a bridge may minimise the gap between the Creator and His unique creation.

Thus all the devotees of Satpanth are appealling for your heart felt Sympathys & Co-operation from your end for the welfare of human society.

"Sufism is not concerned with knowledge. Its whole concern is love, intense, passionate love, how to fall in love with the whole, how to bridge the distance between the creation and the creator.

The words are heard as one hears music, the words are heard as one hears wind blowing through the pine trees, the words are heard as one hears raindrops falling on the roof, or the roar of the waves in the ocean. And while the mind is hearing the music the heart starts absorbing the being, the presence. This is mysterion, this is secret ceremony. Laillaha ill Allah- there is no god but God.

There is not goal but the Goal. And the paradox is that the goal is in the source. You have it already within you. It is there, vibrating, pulsating, in your being. Don't go anywhere. Move into privacy, into secrecy, into your own innermost chamber. Don't talk about it. If it becomes unbearable, talk to your Master, otherwise keep it a secret. Let the secret go deeper and deeper into the soil of your heart. Let it reach to the very core. Only when it reaches to the core does one become afime. Then oniy God is-Laillaha ill Allah".

INTRODUCTION

This is not really a book. It is more of a dance. And not an oridnary dance. It is a sufi whirlwind from the heart.

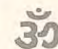
Just as the sufi dervishes since time immemorial have spun their bodies ever faster in estasy, these words of the Master are on the whirling periphery. When you allow your mind to get immersed in this vast richness of knowledge, parables, Jokes and wisdom, you become caught in the dance.

But within this whirling plethora of words, at its utmost centre sits silence, pure emptiness-what the sufis call ishk, the true love, the presence of the Master.

Many of us here first fell in love with this mad dervish Bhagwan through his printed words, so don't let this innocuous little book fool you...Let it fill you. Get lost into it, Go totally into the dance.

Going through it, a bridge can happen between that outer form dancing and the inner being silently resting. That moment of transcendence allows the impossibility of true transformation.

This book is a song, a remembrance, an embrace, a longing- zhikr for that secret moment. La Allaha ill Allah. Nothing else exists.

RAJANISH PUNA (Page No. 4)

LA ILLAHA ILL ALLAH

Lecture 1, October 11, 1978

LA ILLAHA ILL ALLAH-There is no god but God. This is the fundamental essence of the way of the Sufis. This is the seed. Out of this seed has grown the Bodhi Tree of sufism. In this smal proclamation, all that is valuable in all the religions is contained, God is and only God is.

This statement makes God synonymous with existence. God is the very isness of all that is God is not separate from his creation. The creator is in his creation, there is no duality, there in no distance, so whatsoever you come across is God. The trees and the rivers and the mountains, all are manifestations of God. You and the people you love, and the people you hate all are manifestations of God.

This small statement can transform your whole life. It can change the very gestalt of your vision. The moment one recognizes that all is one, love arises on its own accord. And love is sufism.

Sufism is not concerned with knowledge. Its whole concern is love, intense, passionate love : how to fall in love with the whole, how to be in tune with the whole, how to bridge the distance between the creation and the creator. (Page No. 6-7)

The first thing is faar, and the second thing is zikr. faur means spiritual provery, egolessness, simplicity, dissolving the idea of "I". And zikr means remembrance. Disappear as a person, then presence is left, in that presence, remember God. let God resound in you-La illaha ill Allah. Let this remembrance arise in your nothingness. In that purity of non-being let there be only one music heard-La illaha ill Allah, Repeat it, sway with it, dance with it, twirl, turn, whirl, and let this music fill you, Each cell of your body should start repeating La illaha ill Allah, La illaha ill Allah, La iiaha ill allah...

(Page No. 14-15)

THE SECRET Lecture 21, October 31, 1979

LA ILLAHA ILL ALLAH-there is no God but God. There is no goal but the goal. And the goal is not separate from the source, the source and the goal are the same phenomenon. This is one of the most fundamental things to be understood: to reach the goal one has to reach the source. The alpha is the omega.

If You go on trying to reach the goal you will remain in an eternal wandering and you will never come home. If you start searching for the source you will not only find the source, but you will have also found the goal. When the souce is found the circle is complete.

God is not where we are going, God is from where we are coming. And our eyes are fixed on distant stars. We go on looking ahead. We are oriented towards the distant and faraway and all those goals that we create are our own mind projections. The real goal is from where we are coming. It is in our very nature, it is our very being, it is very ground of our existence. (Page 705-706)

And to see it is see God ! because God is not the goal, but the source.

La illaha ill Allah-there is no God but God. There is no goal but the goal. And the paradox is that the goal is in the source. You have it already within you. It is there, vibrating, pulsating in your being. Don't go anywhere, Move into privacy, into secrecy, into your own innermost chamber. Don't talk about it. Let it be a secret. If is becomes unbearble, talk to your Master, otherwise. Keep it a secret. Let the secret go deper and deeper into the soil of your heart. Let is reach to the very core. Only when it reaches to the core, one becomes aflame.

Then only God is : La illaha ill allah ! (Page No. 734)

પ્રાર્થના

લા ઈલા ઈલ અલાહ

જે મુખથી કહેવાનો વિષય નથી, વાણી માં નથી, વ્યાખ્યા નથી, તો શું છે ? મૌન મૌન, ટોટલ શાન્તી, ટોટલ સાયલેંસ, સન્નાટો, ધૂન, આંતરિક અવાજ સોરે કલામ સંગીત મૌન ઉત્તર, ધ્રુવદિશાની જેમ પરંતુ મૌનની એક ભાષા છે જે વાણીમાં નથી. લાખ છુપાવો છુપનહીં સકતા દાગ ઈતના ગહરા મૌનની એક ભાષા છે. હોઠોની ચમક તરવરાટ હોઠ છે. અરીસો તમારા શરીરની તેમજ વીચારોનો જવાબ હોઠ છે. મૌનની ભાષા જે ધ્યાનમાં એક ચીત્તથી કહેવાની ભાષા હોઠ ધ્વારા -

પરિક્ષામાં એક પ્રશ્ન ઉઠ્યો વિદ્યાર્થીને કહો સ્રીના હોઠનો રંગ કેવો. કોઈએ લખ્યું લાલ - નીલો કોઈએ લખ્યું આસમાની પીળો વિગેરે એક વિદ્યાર્થીએ લખ્યું સ્રીના હોઠનો રંગ એવો છે જ્યારે પતશ્વ પીયુ પરદેશ ગયો હોય અને ઘેર આવવાના સમાચાર સાંભળીને જે આનંદમાં આવી પતિ ની આંગણામાં રાહજોતી હોય હાથમાં થાળ વધાવવાનો અને મીલનની ઈંતેજારી એક પગ ઉંમરામાં એક પગ બહાર હાથમાં થાળ આંખમાં આંસુની ધાર હોઠ પર હસી મુશ્કાન મધુર મીલનની મુસ્કાન મધુરમ હોઠ તે વખતે જે હોઠનો રંગ હોય છે તે રંગ છે સ્રીના હોઠનો રંગ આંખમાં આંસૂની ધાર પ્રેમની આંતરિક પ્રેમના આંસૂની ધાર પરંતુ મીલન માટે તરસી રહેલ હોઠોની લાલીમા તરવરાટ ૧૦૦% માર્ક મળ્યા, પ્રશ્ન જીતી ગયો વિદ્યાર્થી તે છે- **લા અલા ઈલ અલાહ.**

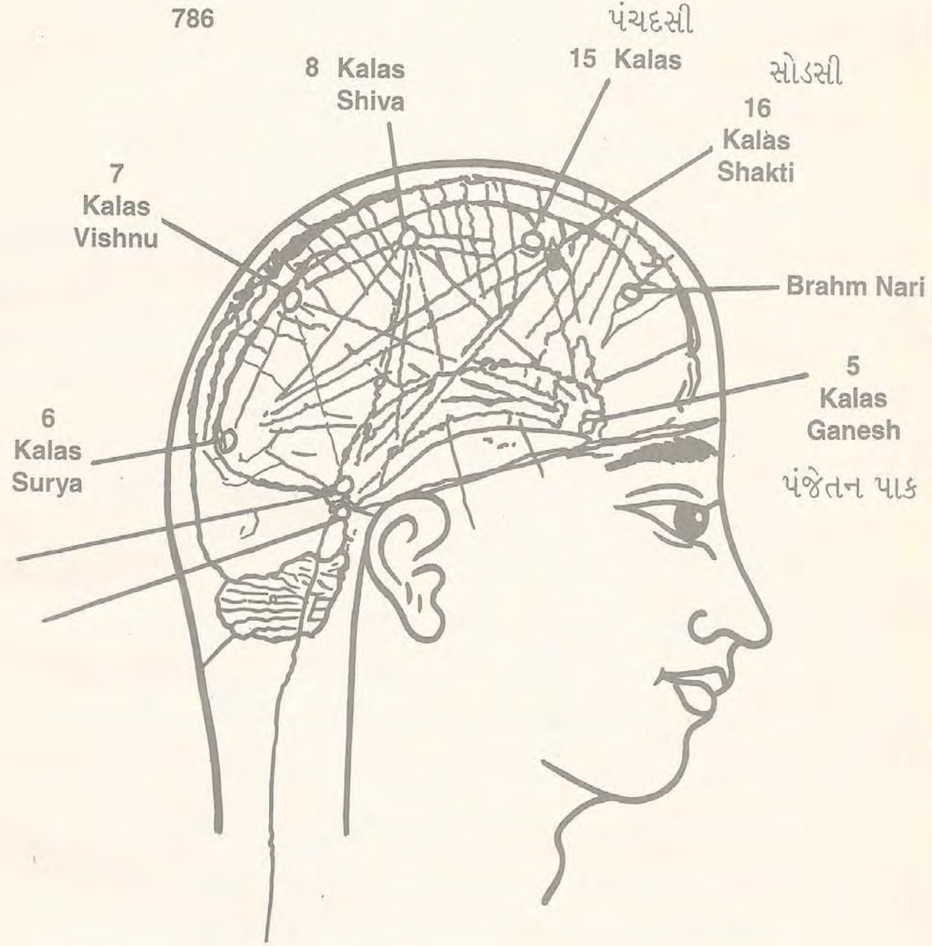
શાન્તી પાઠ

ૐ સહ ના વવતુ સહનો ભુનક્તુ સહવિર્ય કરવા વહે
તેજ સ્વિના વધીત મસ્તુ મા વિધ્વીસામહેઃ ૐ શાન્તી શાન્તી શાન્તી

હે પરમાત્મા અમારી હસન હુસેન બંનેની રક્ષા કરો અમારું પાલન કરો અમે સાથે રહી તેજસ્વી દેવી કાર્યો કરીએ અમે કરેલું દેવી અધ્યયન તેજસ્વી અને દેવી થાય અને અમે એક બીજાનો ધ્વેસ ન કરીએ.

ધર્મ-શિક્ષા

Brahm Nari

लेखक

स्वामी सत्यानंद सरस्वती

कलकत्ता

घराया

ઉપનિષદ

નૂ સંધ્યા ન સંધતે નિયમીત
ન માજન કુરૂતે ન રોજા જાનીતે વ્રતમપિ હરેનબી કુરૂતે
ન વા મોજી વંદ્યં કલયતી નવા
સૂન્નત વિદ્યીમ ન કાસી મક્કા શિવ શિવ
ન હીંદુનં યવન - સંસ્કૃતમાં ન નો અર્થ અમે થાયછે.

સંસ્કૃતી પૂજન - પે.નં. ૨૪ પાંડુરંગ સાસ્ત્રી

પ્રાર્થના

સબ નામ રૂપોમેં એકહી સત્યકી ઉપાસના

અલ્લાલહ પ્રાર્થના

એક સત્ય જો પરમસત્ય પરમાત્મા ઈસ ભગવાન
નિર્ગુણ ગુણસાર નિરાકાર સાકાર સગુણ સબ ભ્રાંતી મહાન ૧
નિત્ય સચિદાનંદ સર્વમય સર્વાતીત સર્વ આધાર
વિષ્ણુ સૂર્ય દૂર્ગા શિવ ગણપતી રામ કૃષ્ણ અવતાર ઉદાર ૨
અર્હત બુદ્ધ પિતા ઈસાકે અહૂર મજદ અલ્લાહ પ્રધાન
પ્રકૃતિ નિયમ અણુ મહત કર્મ કર્તા અવ્યક્ત સ્વરૂપ જ્ઞાન ૩
સભી પ્રાણીયોમેં વિભક્તસે જો પ્રતીત હોતે અવિભક્ત
વહી ઉપાસ્ય ઉપાસિત હોતે વિવિધ રૂપમેં હો અભિવ્યક્ત ૪

ઉપાસના અંક કલ્યાણ ગોરખપુર ગીતા પ્રેસ, વર્સ ૪૨ ૧૯૬૮ જાન્યુ.
P. No. 700

દૂર્ગા ચંન્ડી નબી પુત્રી ફતામું

卐 ઓમ ફ્રૌં. હ્રીઁ, ક્રીઁ ક્લીં ચામુન્ડાયે વિચ્ચે - (દુર્ગા ચંડી પાઠ) ॐ

ઉમા ફરમાન રહીમ કરીમ કલીમ અલીયુલ અસીમ

卐 ઓમ નો અર્થ ઉમાઁ ફ્રૌં - ફરમાન - હ્રીઁ - રહીમ (રીમ), ક્રીઁ - કરીમ, ક્લીં - કલીમ, ચામુંન્ડાયે - ચામ્ (ન્ડાયે) લાતી અલાતી ઈતી ચામુંન્ડા (યામલતંત્ર) - અલાતી - અલીયુલ - વિચ્ચે અસીમ ॐ

ઓમ - ન્હી નબિહ જા યાયે દૈવ્યે નમ: ફત્હું સ્વાહા

Uma

卐 ઓમન્હીન્ - ઉમાહેમા - (નબીહ જાયાયે દેવ્યે નમ:) એટલે નબી પુત્રી દેવી શક્તી - નમસ્કાર

ફ ટ્હું - હું ફટ્ - ફત્મું - સ્વાહા એટલે - અલામ - (સ્કંધપુરાણ - બ્રહ્માંડ પુરાણ અથર્વેદ ગોપથ બ્રાહ્મણ) ॐ

નિષ્કલંકી - કલ્કી કલી ક. અલી. કાલી. આસ્માં રંગ પથ્થર - કાલા પત્થર આસ્માં સપ્તપદી ફેરા વખતે અસ્મા - રોહન - અલી - મુર્તુયા - મુર્તીયો - મુર્તુજ્યા.

卐 **કલ્કી અલી :** - વરા વ્રર - વરાય - વરાન - વીર - વર - સંકેત સબ્દ (અથર્વેદ) ॐ

અલી ઈન્દ્ર : - ઈન્દ્ર - ઈનદર - અલી.

卐 **નદી :** નબી - નદી, નદ્યી, નધ્યી, નદ્યૌ, દ્યૌ, આકાસ, અંતરિક્ષ, નિરાકારથી

સાકાર નદી થી સમુદ્ર - નબી રસુલીલા - સમુદ્રસાગર જલ - નબી સલીલા દુઅલા રસુલીલા - રસૌવૈસ્ય - વેદવાક્ય - રસ અમૃતનો સાગર રસુલીલાહ - નદ્યૌ આકાસ અંતરીક્ષ અલાના રસુલ સાકાર રૂપ - દૂત અલાના રસુલ - રસુલીલા. ॐ

卐 **યાનબિહ :** જ્યાનબિહ - સંસ્કૃત સબ્દ છે. ગંગા નદી જળ - સાગર - જ્યાનવિઙ અલાહીસામ - સામદેસ સીરીયામાં પ્રગટ - મદીનાસામ - સતમદીના સામ (યજુર્વેદ) ॐ

卐 **સલીલ કાન્તં પૃષ્ઠે :** રસુલ નબીના પીઠનાં દર્શન મોહર નબુવત - (અથર્વેદ મંત્ર)

ઉદકં : ઉદકમ - ઉતકમ - કતમુ - ખાતુમ - ખતમુ - નબી પત્ની - ઉદકં જલ ॐ

માનીસુ : મ. અનીસુ - સુનીઅ - હુસેની - ઈતી માનીસુ (અથર્વેદ - સંકેત સબ્દ)

卐 ઈસાનં - ઈસાં - ઈસાન પંચમૂર્તીસીવ - સૂપ્રીમ પાવર પંજેતન પાક.

દેવ ચેવાત્ર પંચમમ - ગીતા અ. ૧૮ દેવ કૃપા - પંજેતન પાક - પંચતંત્ર - પંચાયતન દેવકૃપા પશ્ચિમમાં ઉતરી (ગીતામૃતમ - પાંડુરંગ શાસ્ત્રી મુંબઈ) ॐ

卐 વારંવાર પુરાણોમાં કહેવાય છે કાલી - એટલે કાલની પત્ની - કાલ - કાળા - રંગ આસ્માં - અસ્મા રોહણ - કાલા પત્થર - કાલા - કાલી નીરાકાર છે રૂપ નથી છતાં પણ લોકો સાકાર રૂપે ભજે છે. (દસ મહાવિદ્યા - બનારસ) ॐ

(6)

મંગલાચરણ ૭૮૬ લામકાંરણ

બીસમીલા હર રહમાં નીર રહીમ = ૭ + ૮ + ૬ = સરવાળો ૨૧ = થાય છે.
૨૧ ની વ્યાખ્યા - અથર્વેદ પ્રથમ કા. સુ.૧. અ.૧. યે ત્રી સપ્તા પરિયન્તી વિશ્વ રૂપાણી બીભૃંત વાચસ્પતી બ઼લા તેષાં તન્વે અદ્ય દદ્યાતુમે = ૧
(અનુવાદ) સર્વ રૂપોને ધારણ કરીને જે ૩ ગુણયા ૭ = ૨૧ પદાર્થ સર્વત્ર વ્યાપક છે.
યે ત્રી સપ્તા ૭ × ૩ = ૨૧ તત્વ = ૭૮૬ = ૨૧ નું જ્ઞાન પરીયંન્તી - પીર અંન્તી અવલ આખર નું જ્ઞાન વિશ્વારૂપાણી વિભૃંત - વિશ્વ આરબીરૂપ વાચસ્પતિ - વાજ. કુરાન - વાણીના સ્વામી - બ઼લા - અરબ - અલા - બલતેજ - તેષાં તન્વો - ઈસા - નબી - તેજ બળ જ્ઞાન અધ દદ્યાતુમે - અમોને આપો. મં. ૧.
અથર્વેદમાં પ્રથમ ૭ × ૩ = ૨૧ તતવ કુરાનમાં પ્રથમ ૭૮૬ = ૨૧ = મુકવામાં આવે છે આ મંગલાચરણ છે. મહામદ પૂર્વે આદીકાળથી ચાલતું આવે છે.

અથર્વેદ કા. ૨૦. ૯ = ૧૧૫ મંત્ર (રૂષિ વત્સ દેવતા ઈન્દ્ર છન્દ ગાયત્રી)

અહમદદી પિતુષ્પરી મેધા મૃતસ્ય જયભ અહં સૂર્ય ઈવાજની - ૧.
અહં પ્રત્નેન મન્માના ગિર શુભામી કણ્વવત યેનેન્દ્ર શુષ્મિદધે - ૨.
યેત્વામઈન્દ્ર તુષ્ટુ વુ, રૂષયો યે ચ તુષ્ટુવુ - મામેદ વર્ધસ્ય સુષ્ટુત - ૩.

અનુવાદ

અહમદીહું સુર્યના સમાન ઉત્પન્ન થઈને પિતા બ્રહ્માની વૃધીને મેં જાણી છે. - ૧.
પ્રાચીન શાસ્ત્ર ધ્વારા વાણીને સુસજીત કરીને ઈન્દ્રની બલી કરું છું. - ૨.
હે ઈન્દ્ર જે રૂષિઓએ તમારી સ્તૂતી કરી છે અથવા નથી કરી તેનાથી ઉદાસ ન થાઓ તમે અમારી મામેદની સ્તૂતી ધ્વારા વૃધ્ધી પ્રાપ્ત થાઓ. - ૩.

ૐ અર્લ - નમઃ ☾ અસ્લાસ્તૂતી - પ્રાર્થના ગાયત્રી કલમો

ઓમીત્યેકાક્ષરં બ્રહ્મ - ૐ - (ગીતા) - લા ઈલા - ઈલ અલાહ મહામદ રસુલીલા ગીતાના કૃષ્ણ અને કુરાનમાં મહમદ બંનેની સરખામણી એકજ છે. (દહેરાદુન. ગો. શંકરભટ - ડી.એ.બી. કૉલેજ)
Uma
રામ - ચંન્દ્ર - કૃષ્ણ - ચંન્દ્ર - ઉમા સીવ તાજ ચંન્દ્ર મહામદ પ્રતીક ચંન્દ્ર બીંન્દુ ચાંદતારા મહાકાલીનો સ્ટાર પ્રતીકા ૭ ખુણા તારો છે તેજ મહમદનો સ્ટાર તારો ૭ ખુણા છે. લા ઈલા ઈલ અલાહ - મહામદ રસુલીલા - આ ૧૬ અક્ષરને સોડસી કલામ - કહેવાય છે. પાંડુરંગ હે પ્રાણ હમારા વોહી હે ચાંદ વોહી હે સીતારા - ચાંદતારા☾
અલ્લાહ ઈઝ એ સંસ્કૃત વર્ડ ઈન સંસ્કૃત અલ્લાહ, આકા, એન્ડ અંબા આર સીનોનીમ્સ ધે સીગ્નીફાય એ ગોડેસ ઓર મધર (અલ્લાહ સંસ્કૃત શબ્દ છે, સંસ્કૃતમાં અલ્લાહ અક્કા અંને અંબાનું પર્યાય વાચી છે. અર્થ દેવી યા માતા) પેઈજ નં. ૨૯

ૐ અલંમ નમઃ - ઁ - માંકગલા - લામકાઁ

બીસ્મ ઈલા હર રહમાં નીર રહીમ } બીસ્મીલા હર રહમાં નીર રહીમ
પિતા માતા સીવ કૃપાળુ નીરાકાર કરૂણા } હે પરિબ્રહ્મ તમારી અસીમ કરૂણા

બીસ્મીલા - બીસ મલં ભીસ્મીલા - ભીસ્માનીકર્માની - બિસ્મયા - બીસ્માની. ભીસ્મલેયા
આ બધા સબ્દોનો અર્થ સમાન છે એકજ છે - જુઓ - દસ મહાવિદ્યા યામલતંત્ર
બીસમિલા - સબ્દ સંસકૃત છે. - બીસ્મીલાનો અર્થ - સહસ્રદલ કમલ પરીબ્રહ્મ (વી.એસ.આપ્ટે.ડી.)
હર - શીવ છે. રહમાં - હ્રાઁ - નીર - નીરાકરણ છે. રહીમ - હ્રીઁ બીજ મંત્ર - કરૂણા અસીમ
બીસમીલા હર રહમાંનીર રહીમ - ને પંચદસી. (૧૫ અક્ષર) કહેવાય છે. બધા જ સંસ્કૃત સબ્દ છે.
બીસમીલા હર રહમાંનીર રહીમ - આરબી અંકોમાં - ૭૮૬ કહેવાય છે. ૭ + ૮ + ૬ = ૨૧ થાય છે.
૭૮૬ની વ્યાખ્યા : ૭ - એટલે. જે. - ૮ - એટલે. હે. - ૬ - એટલે. વાવ. - જૈહેવા - ૭૮૬
જેહેવા એટલે યહુદી યજુના ઈશ્વર - જેહેવા જુઓ બાઈબલ - જેહેવા - જૈસેવા - જૈસીવા - ૭૮૬
૭૮૬ આરબી અંકોમાં ૭ + ૮ + ૬ = ૨૧ = ૧ + ૨ = ૩ સરવાળો ૩ - ત્રથી હરીવંસ ૩ દેવ
૨૧ = ૧ + ૨ = ૩ .....૧ એટલે અ. ૨ એટલે બ. ૩ એટલે જી. = અબજી = જીવીત હયાત
અથવા શ્રી ⁘ ૭૮૬ થાય છે. - અબજી - જીબઅ નો અર્થ - કુરબાની - પ્રલય - જીબ્રીત - થાય છે.
બીસ્મીલા હર રહમાં નીર રહીમને કુરાનમાં - અલીફ - લામ - મીમ - સબ્દોથી અલંકૃત છે.
અલીફ - લામ - મીમ. વ્યાખ્યા - અલીફ નો. અ - લામ - નો લ. મીમનો . મ. (અલમ)
અલમ = સંસ્કૃત સબ્દ છે. અલમ, અલં, અલા - અસીમ - માતા પરમદેવતા (વી.એસ. આપ્ટે)
અલમ અ થી ઉ - આદમ - લ ઁ - મ - ◡ - અલમ - અ થી ૐ લમ - ઁ - ૐ
ઓમનો મતલબ અઉમ અ. આદમ - ઉમ થી ઉમા - આદમ ઉમા અથવા આદમ હવા. Uma
ઓમ - અઉ વાણીમાં છે ઁ મ મૌન છે. ◡ ઁ ચંન્દ્રબીદુ. લં. શબ્દા તીત છે ગાંધર્વ સૈલી છે
ઓ સાથે મકાર જોડવાથી ઓમકાર થાય છે. ઓમકાર - અલંકૃત - પદ્મ પુરાણ
ઓમકાર અલંકૃત - કરતા કૃત - અલંઅલા ઓમકાર - ઓમ આકાર છે. ૐ
ઓમ થી સર્વ સૃષ્ટી રચના થઈ ઓમથી પૂર્વ જેમને પ્રગટ કર્યો તે ગોત્ર. લા તોયબ છે.
ઓમનું ગોત્ર લાતોબય અલા તોબા - લા તૈયબો - કલામ તૈયબ (અથર્વેદ ગોપથ)
કલામ તૈયબ - ૭૮ અક્ષરનો મહાબ્રહ્મ મંત્ર મોક્ષમાટે ૫ લાખ જપ નું સૂચન છે મોક્ષ માટે
જપેન મંત્ર અસ્ટોતેર મહા બ્રહ્મ વાક્ય (યામલતંત્ર) - યોગીનીતંત્ર -
સ્વાહાનું ગોત્ર - અલામ છે. (અથર્વેદ - ગોપથ બ્રાહ્મણ)
ઓમનું ગોત્ર - લાતોબય - લાતબ્યો - અલાતોબા લાતૈયબો -

હમકો ન મોહમંદસે નફરત, ઈસાસે કોઈ બૈર નહી,
દસકે દસ ગુરૂ હૈ પૂજનીય યે અપને હૈ, કોઈ ગૈર નહી,
મંદિરમે ગુંજે વેદમંત્ર, ગુરૂદ્વારોમેં અરદાસ ફલેં,
ગિરજાઘરમેં હો, બાઈબલ-પાઠ, મસ્જિતમેં પાક નમાજ ચલેં,
હમકો ન ઈસસે એતરાજ, ઈસસે ન કોઈ ગમ હોગા,
પણ મક્કરોકે સાથ યહાં ૧૯, ગદ્દારોકે સાથ યહાં,
જો કુછ ભી હોગા, કમ હોગા.- ઋતંભરાજી

ઈમામ શાહના નામે બાનું ભેખલઈ ઈમામ શાહના વેદ ખંડીત કરનાર મકારગદાર પા. ૧૫ વિ.હી.સ.

નમ્ર નિવેદન

આપણા બાંધવો જ મુસલમાન બન્યા છે તેમને આપણે આપણા મૂળધર્મમાં પાછા બોલાવીને તેમનો ખૂબ જ આદર કરવો જોઈએ. અને સન્માન આપવું જોઈએ. મુસલમાન બનવાની કોઈ એક કાળે આપણા બાંધવોએ ભૂલ કરી હતી તેને સુધારી લઈને આપણી સાથે સમાવી લઈને સરવાળા અને ગુણાકાર કરી લઈએ આપણા ધર્મની રક્ષા માટે આ પણ એક જરૂરી કદમ છે. (પૂ. રામદાસ સ્વામી સંતરામ મંદિર - કરમસદ)

લોકો આજે પણ ક્ષાત્ર તેજ ધરાવે છે. ખોજા અને મેમણોને તેઓ પાછા અપનાવવાની વીરતા દાખવીને દાદા જશરાજનું તર્પણ કરે એ જરૂરી છે. જે રામચંદ્ર ભગવાને જંગલોમાં જઈને ભીલોને કિરાતોને અપનાવ્યા અને રાવણ સામે એક મહાન શક્તિ ઉભી કરી એના જ વંશજો લોહાણ મેમણો અને ખોજાઓને પોતાની જ્ઞાતિમાં લઈને રઘુવંશી કહેવડાવવાનું ગોરવ જાળવી રાખે તે આજની જરૂરિયાત છે. સૂર્યભગવાનના પૂજકો અને માંડવરાયજીની મહાન પરંપરાના મોલેસલામ એ તેજસ્વી ક્ષત્રિયો ! પોતાના પૂર્વજોના પરાક્રમોને ભૂલ્યા.

રાજસ્થાનમાં અનેક રજપુતોને મુસલમાન બનાવવામાં આવ્યા હતા પરંતુ વિશ્વ હિન્દુ પરિષદના પ્રયત્નોથી તેઓ પોતે પૃથ્વીરાજ ચૌહાણના વંશજો છે. તેની યાદ કરાવતા તેમનામાં રહેલુ ક્ષાત્રતેજ ઝળકી ઉઠ્યું અને ૪૭૦૦૦ મુસલમાનો ફરીવાર હિન્દુ ધર્મમાં

પ્રવેશ પામ્યા - જ્ઞાતિ - જાતિ ભૂલી જઈને આ સહુએ સમૂહમાં ભોજન લીધાં અને પોતાના પૂર્વજોનાં તર્પણ કર્યા.

આ ઉપરાંત ગુજરાતમાં મુમના પટેલ, સિદ્ધપુરના વ્હોરા, મીર મુસલમાનો આ સહુ હિન્દુ પુર્વજોના સંતાનો છે.

જ્ઞાતિજાતિના ભેદભાવોને કારણે ખૂબ લડ્યા. રાજકારણીઓએ આપણને લડાવ્યા. અને આજે પણ રાજકીય પદો ઉપર ચીટકી રહેવા માટે જ્ઞાતિઓને હથિયાર બનાવીને આ દેશને રાજકારણીઓ નબળો પાડી રહ્યા છે. આપણે સહુ એક યા બીજી રીતે ઋષિઓના સંતાનો છે. જ્ઞાતિના ભેદો ભૂલીને સહુ હિન્દુ તરીકે પોતાને ઓળખાવે હિન્દુ પ્રવૃત્તિઓમાં બેધડક રસ લે આપણી આર્થિક સમૃદ્ધિ દ્વારા હિન્દુ પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ કરી હિન્દુ સમાજને સંગઠિત બનાવીએ તે આજના યુગની માગ છે.

આપણા સંતો-મહંતો સંકુચિત નથી આપણો ધર્મ સંકુચિત નથી આપણે સહુને પચાવીએ છીએ. શકોને પચાવ્યા, હુણોને પચાવ્યા - હમણાં જ ત્રણ માસ પહેલા સારસામાં ધર્મસંમેલન થયું હતું. જુદા જુદા સંપ્રદાયના સંતો મહંતો એક મંચ ઉપર આવ્યા હતા. **પીરાણાપંથના કરસનજી કાકાને** સંતોએ ચાદર ઓઢાડીએ હિન્દુ સમાજના એક પંથ તરીકે પીરાણાપંથનો સ્વીકાર કર્યો હતો તે વખતે સંતરામમંદિરના મહારાજશ્રી પૂ. રામદાસ સ્વામીએ જણાવ્યું હતું કે અત્યાર સુધી આપણે બાદબાકી અને ભાગાકાર શીખ્યા હતા પરંતુ આપણને આવડતું હોવા છતાં આપણે સરવાળા અને ગુણાકાર ભૂલી ગયા હતા. આપણા બાંધવો જ મુસલમાન બન્યા છે તેમને આપણે આપણા મૂળધર્મમાં પાછા બોલાવીને તેમનો ખૂબ જ આદર કરવો જોઈએ. અને સન્માન આપવું જોઈએ મુસલમાન બનવાની કોઈ એક કાળે આપણા બાંધવોએ ભૂલ કરી હતી તેને સુધારી લઈને આપણી સાથે સમાવી લઈને સરવાળા અને ગુણાકાર કરી લઈને આપણા ધર્મની રક્ષા માટે આ પણ એક જરૂરી કદમ છે.

આપણા પૂર્વજોના ઋષિઓના ઋણ અદા કરવા હશે તો આપણે હિન્દુસમાજે બહુમતી જાળવી રાખવી પડશે અને સાથે સાથે ખભે ખભા મિલાવીને હિન્દુ બાંધવોને દરેક રીતે મદદગાર થવું પડશે. હિન્દુ ધર્મની રક્ષા કરવી હશે તો હિન્દુ સમાજની રક્ષા કરવી પડશે અને એટલા માટે કોઈએ ભામાશા બનવુ પડશે અને કોઈએ રાણાપ્રતાપ.

પ્રકાશકના બે બોલ ❋ નમ્ર નિવેદન

પ્રસ્તુત પુસ્તકમાં સપ્રમાણીત વેદ ઉપનિષદ પુરાણો ઈતીહાસોનું સંગઠન મહા પૂરૂસો દ્વારા થયેલી ગુપ્ત સોધ એકત્રીત કરેલ છે વાચક બંધુ ખૂબ વિચાર મનન કરજો અને જજમેન્ટ તમારું કારણ કે તમારા માં પણ તેજ પ્રભુ નો વાસ છે લેખકને દોષ આપસો નહી, જજમેન્ટ તમારું

રૂગ્વેદમાં પ્રથમ એક સ્પેશ્યલ પ્રાર્થના આપેલી છે. સીનસ ઓફ ધ અગેઈન્સ્ટ ફોરેનર અર્થ યવન મુસલમાન વિદેસીઓને વિરોધ - મહાગુનો છે (બ્રહ્મહત્યા) એકોર્ડીંગ ટુ અથર્વેદા અથર્વેદ ગોડઈસ ઓફ ધી ફોરેનર અર્થ અથર્વેદનો ઈશ્વર યનવ મુસલમાન છે. વિદેસીયા સામ દેસીયા - આરબ (સીરીયા) આરબ તેમનો આદેસ સર્વધર્મ એક ઈશ્વર એક - સમાજ એક સર્વાની ભૂતાની - (ગેજેટીયર ઓફ ઈન્ડીયા ગવર્મેન્ટ) પે.નં. ૪૧૭ ભાગ-૧

સુધારક બંધુ કહાં જાઈએગા જહાં જાઈએગા મોહમદી પાઈયેગા.

સારે જહાંસે અચ્છા હિન્દોસ્તાં હમારા.

સ્વેદ સ્વેતર ઉપનિસદ - ઈશ્વર

લા.મકાઁ - સુમેરીયા - કેન ઉપનિસદ ઈશ્વર ઉમાહેમા અલાહૂમા - અલ ઉમા. પેજનં. ૪૧૯

છાંદોગ્ય - સાંન્ડીલ્ય ઈશ્વર ઉબ્રહમમંત્ર તજજલાન તદ્વેન - લા તૈયબ ઈસા ઉપનિસદ સર્વાની ભૂતાની સર્વ ખલ્વીંદ બ્રહ્મ - અથર્વેદ ગોપથ બ્રાહ્મણ

ઓમનું ગોત્ર લા. તબયો અલાતોબા લાતૈયબો

સ્વાનું ગોત્ર અલામ. ગોપથ બ્રાહ્મણ અથર્વેદ -

ઓમકાર - અલંકૃત - પદ્મ પુરાણ

કૃતા કરતા અલંમ - ઓમ આકાર છે.

ૐ શાન્તી શાંન્તી શાન્તી

અ વિ. સ. દ્દ સંઘ વતી લેખના પ્રણામ

કે. એલ. પટેલ - કલકત્તા.

નમ્ર નિવેદન

અખીલ વિશ્વમાં શ્રી સદગોર બ્રહ્મા ઈન્દ્ર ઈમામ શાહ બાવાએ કુમારીકા ક્ષેત્રે ગુજરાત પીરાણા મુકામે સ્થાપેલ સનાતન સતપંથ ધર્મ વેદીક અર્થવવેદ પ્રધાન પદે રાખી જ વેદ કીતાબનું શૉર્ટ રૂપ સંક્ષીપ્ત રૂપે દેશી ભાષામાં નાના નાનાં ૩૦ પુસ્તકમાં જ્ઞાન રૂપે સુંદર રીતે સાદી ભાષામાં રચના કરી સારા વિશ્વને શાન્તી સંદેશ વિશ્વા કલ્યાણ અર્થે મહાન કાર્ય કરી નાતી જાતીના ભેદભાવ દુર કરી બધી જ કોમને એકસુત્રે બાંધવાનો અથાગ પ્રયાસ હકીકતમાં વિશ્વને આશ્ચર્ય ચકીત કર્યું છે. પવિત્ર ધર્મની સ્થાપના કરેલ છે. જે આજ સુધીમાં ભક્તો અનેક સંખ્યા માનવાવાળા છે. તેમજ અસંખ્ય લોકો દર્શન લાભ કરે છે.

આ સત્પંથ ધર્મની સ્થાપના ભારતમાં પાંચસો વર્ષ પહેલાં સુફીસત ઈમામશાહ બાવા એ કરી હતી. અમદાવાદથી

૯ માઈલ દુર ગીરમથા પાસે પીરાણા ગામે મુખ્યધામની સ્થાપના કરેલ છે. તેમજ ખેડાજી તથા કાનમ વિભાગમાં ભાભારામ નાયાકાકા તથા કીકીબાઈ તથા બાલી બાલા પવિત્ર ધામ આવેલા છે.

મુખ્ય ધામની વ્યવસ્થા ૧૯૩૯ ટ્રસ્ટ બોર્ડ ચેરમેન તથા કાકાઓ દ્વારા વહીવટચલાવવામાં આવે છે. બનવાજોગ છે ઘણા લાંબા સમયથી સ્થાપેલ ધર્મની મર્યાદા તેમજ મુળ ઉદેશ આદેશને આજનો નવો સમાજ સમજી ન શકવાથી નવી પેઢીને કાકા ચેરમેન તેમજ આજના જમાનામાં નવા ભક્તો ના કમનસસીબે આ સંસ્થા નું વહીવટતંત્ર એટલું બદતર આ પરિસ્થિતમાં સાચા ભક્તો ભાવિકોની એક સભા મોડાસા લાલપુર કંપામાં થયેલી અને એક નવું સંગઠન સત્પંથી સાચા ધાર્મીક માનવા વાળા એ તેમની ભાવ લાગણીથી અખિલ વિશ્વ સંતપંથી ધર્મયિ સંઘની સ્થાપના કરવામાં આવી ઈમામશાહા બાવા પાસે અમારી નમ્ર પ્રાર્થના છે જે સંગઠન વિશ્વ શાન્તી સ્થાપના મંગલ કામના તેમજ બધા જ સત્પંથી પ્રેમી ભાઈ બહેનોને સદબુદ્ધિ આપે એવી અમારી હાર્દીક પ્રાર્થના છે. સભાની સંમતીથી સર્વાનુમતે મંજુર કરેલું બંધારણ પ્રેમી સજનો સતપંથી ને રજીસ્ટર કરાવીને રજૂ કરેલ છે.

પીરાણા પંથમાં કેટલાક સાંપ્રદાયીક લોકોની પ્રોપરગંડા ના લીધે મુળ ધર્મના આદેશ પુસ્તક માં ગુરુગ્રંથમાં યજ્ઞવિધી માં ખોટા સુધારા કરીને (સેવા મન્ડલના ગ્રૃપે) એકતા ભંગ કરેલી છે. વાસ્તવમાં સુધારા કરવાવાળા સતંપથી નથી અને આ સંસ્થાને નષ્ટ કરવા નું એક ષડયંત્ર છે.

વિષ્ણુ દસમા અવતારે નિષ્કલંકી નારાયણ કુંવારાકા ક્ષેત્રે ભારત ભુમીમાં પધારો અખીલ વિશ્વ સતંપથી ધર્મસંઘ આપનું સ્વાગત કરે છે.

શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ (ઈમામ મહેંદીરૂપે) આગમન સ્થાન કુવારક ક્ષેત્ર પીરાણા ડી અહમદાવા ગુજરાત આ પવિત્ર ધામના મુખ્ય રોજા કુવારકા ક્ષેત્રે

૧. સદગોર ઈમામશાહ બાવા ૨. સુત નરઅલી મહંમદશાહ બાવા ૩. આદ્ય માતાજી પાર્થીય દેહ રાખવામાં આવેલ છે.

સત્પંથી ધર્મયિ આ પવિત્ર સ્થાનની સેવા પૂજા કરે છે. અને દર્શનાર્થી આ સંખ્યજન સમુદાય અવાવત આવે છે. દર્શન કરીને શાન્તી પામે છે.

માલીક આ પવિત્ર સ્થાનની રક્ષા કરો પવિત્ર અને તાજું રાખો આ સ્થાનમાં કોઈ નાતી જાતી સંપ્રદાય ભેદભાવ રાખવામાં આવતો નથી.

અનુક્રમણિકા

ઉપનિસદ સર્વ ખલ્વિદ બ્રહ્મ

('બિસ્મિલ્લાઁહ' કી) ب 'બે' કા બિન્દુ નિત્ય રહસ્ય કે સમાન હૈ

ભુમિકા

સ્તુતિ ઉસ સત્તા કી જિસ કી બિસ્મિલ્લાહ કી 'બે' કા બિન્દુ સમસ્ત આસ્માની (અપૌરૂષેય) ગ્રોંથો મેં ઉસ મેં કે નિત્ય રહસ્યોં મેં સે હૈ ઔર કુરાને શરીફ કી શાસ્ત્ર યોનિ (સૂરતુલફાતિહ)૩ (અલૂહમ્દ આદિ ૧:૭) મેં સંકેત 'ઈસ્મે' આજમ (મહન્નામ) સે કિયા ગયા હૈ ઔર જિસ નામ કે અન્તર્ગત સમસ્ત ફિરિશ્તોં આસ્માની ગ્રંથો, ઈશ-દૂતોં (નવિઓં) તથા મહત્માઓં કા ઉલ્લેખ હૈ. પરમેશ્વર અપની શ્રેષ્ઠતમ સૃષ્ટિ મુહમ્મદ, ઉન કી સન્તાન, ઉન કે સમ્પૂર્ણ મિત્રમંડલ કા મંગલ કરે. પે.નં. ૧૭

ઈન સોપાનોં કી ખોજ કે પશ્ચાત પતા ચલા કિ ઈસ પ્રાચીન (હિન્દુ) જાતિ મેં સારી આસ્માની પુસ્તકોં સે પૂર્વ ચાર આસ્માની પુસ્તકેં, જો ઋગ્વેદ, યર્જુવેદ, સામવેદ, તથા અથર્વવેદ હૈ, સમસ્ત વિધિ-વિધાનોં કે સહિત તત્કાલીન ઋષિયોં પર જિન મેં શ્રેષ્ઠતમ બ્રહ્મા અર્થાત્ત ઈશ્વર કે સુલ્તસ્વરૂપ આદમ હૈ, પ્રકટ હુઈ ઔર કિ યહ અર્થ ઈન્હીં પુસ્તકોં સે પ્રકટ હૈ. પે.નં. ૧૮

કુરાન આયત ઉપનિસદમાં ભરપુર છે.

અર્થાત ઉદાર કુર્આન એક પુસ્તક મેં હૈ જો એક ગુપ્ત પુસ્તક હૈ જિસ કી જાનકારી પવિત્ર આત્માઓં કે અતિરિક્ત કિસી કો નહીં હોતી. ઔર વહ સંસાર કે પાલનહાર કે દ્વારા અવતીર્ણ હુઇ હૈ. ઔર સ્પષ્ટ જ્ઞાત હોતા હૈ કિ યહ આયત જંબૂર, તૌરાત, ઔર ઈંજીલ કે બારે મેં નહીં હૈ. ઔર શબ્દ 'તન્જીલ' (અવતરણ) સે એસા પ્રકટ હોતા હૈ કિ યહ લૌહ મહફૂજ (સુરક્ષિત પટ) કે સમ્બન્ધ મેં ભી નહીં હૈ. ઔર ક્યોંકિ ઉપનિષદ જો ગોપનીય રહસ્ય હૈ, ઈસ પુસ્તક કા મૂલ હૈ ઔર કુર્આને શરીફકી આયતેં ઉસ મેં જ્યોં કી ત્યોં પાઈ જાતી હૈ. અતઃ નિશ્ચય જાનો કિ 'ગુપ્ત પુસ્તક' (કિતાબેં મકનુન) યહી પ્રાચીન પુસ્તક હૈ ઔર ઈસ સે ઈસ ભિક્ષુક કે લિએ 'અજ્ઞાત' જ્ઞાત હો ગયા ઔર 'ન સમઝા હુઆ' સમઝા હુઆ હો ગયા. કેનો ઉપનિષદ પે.નં. ૨૦

= શક્ર મકા. યત્ર =

स पर्यगा च्छक्र मकायम अर्जनम, अस्नाविरं शुद्धमपापविद्धम,
कविर्, मनीषी, परिभूः, स्वयंभूर याथातथ्यतोडर्थान् व्यदधाच्छाश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥ 8 ॥

અનુ.-વહ સંવર્ગત, નિર્મલ, અશરીરી, અક્ષત, સ્નાયુ સે રહિત, શુદ્ધ, અ-પાપગ્રસ્ત, કાન્તદર્શી, મનીષી., સર્વોત્કુષ્ટ, ઔર સ્વયંભૂ હૈ " ઉસને યુગાનુયુગ કે લિએ યથાયોગ્ય રીતિ સે અર્થો કા વિભાગ કિયા હૈ. (૮)

વ્યા.-વહ સર્વવ્યાપક હૈ, વહ પવિત્ર હૈ, વહ શરીર-રહિત હૈ, વહ અક્ષત હૈ, ઉસકા કોઈ રંગ નહીં, હૈ, વહ ઉત્પતિ, જીવન, તથા મરણ તીનોં ગુણોં સે મુક્ત હૈ, વહ નિષ્પાપ હૈ, વહ નિષ્કર્મ હૈ, વહ શુભાશુભ કર્મો સે પરે હૈ, વહ સર્વજ્ઞ તથા સર્વદ્રષ્ટા હૈ, વહ મહાનોં સે મહાન હે, વહ ઉચ્ચોં મેં ઉચ્ચ હૈ, વહ પની સત્તા સે સત્તાવાન (સ્વયમ્ભુ) હૈ, ઔર સમસ્ત લોક-લોકાન્તર કો સૃષ્ટિ કે વિવિધ રૂપોં મેં ઉસી ને રચા હૈ. (૮)

ઈશાવાસ્યોષનિષદ પે.નં. ૨૪

= મકાવિજય પછી મકા મહામેદી ઘટના =

त ऐक्षन्त-अस्माकमेवायं (મહા વિજય) विजयो, डस्माकमेवायं महिमेति ।
तद्धैषां विजज्ञौ तेभ्यो ह प्रादुर्बभूव तन न व्यजानत किमिद यक्षमिति ॥ 2 ॥

અનુ.-ઉન્હોં ને સોચા-હમારી હી યહ વિજય હૈ, હમારી હી યહ મહિમા હૈ. (વહ બ્રહ્મ) ઉન કે ઇસ (અભિપ્રાય) કો જાન ગયા, ઉન કે પ્રતિ પ્રાદુર્ભૂત હુઆ. (વે) ન જાન સકે કિ યહ યક્ષ (પૂજ્ય) કૌન હૈ. (૨)

વ્યા.-સ્રષ્ટા ને જાના કિ ઇન (દેવોં) કે મન મેં અભિમાન ઉત્પન્ન હો ગયા હૈ. પ્રત્યેક દેવતા એક દૂસરે સે મઝને-બૂઝને મેં લગ ગયા ઔર ઉન મેં ઝઘડા-બખેડા ખડા હો ગયા. પ્રત્યેક યહી કહતા થા કિ યહ વિજય ઉસને હી કી હૈ. સ્રષ્ટા ઉન કે ઝઘડે કો સમાપ્ત કરને કે નિમિત્ત એક અદભુત પુરુષ કે રૂપ મેં જો પૂજ્ય (યક્ષ) થા પ્રકટ હુઆ. દેવોં ને ઉસે નહીં પહચાના. (૨) ઈશાવાસ્યોપનિષદ પે.નં. ૩૫

तेडग्निमब्रुवन्न-जातवेद एतद् विजानीहि किमिदं यक्षम इति । तथा इति ॥ 3॥

(બાજીની હી જીવાહીન યજ્ઞ) જીબ્રાઈલ - બાજ. કુરાન

અનુ.- ઉન્હોં ને અગ્નિ સે કહા-હૈ 'સર્વજ્ઞ પતા લગાઓ કિ યહ યક્ષ કૌન હૈ ?' (ઉસ ને કહા -) 'બહુત અચ્છા' (૩) ઈશાવાસ્યોપનિષદ પે.નં. ૨૪

વ્યા.-અગ્નિદેવ સે, જિસ કા પ્રકાશ ઉન કા તથા સમસ્ત પ્રાણિયોં કા માર્ગ-દર્શક હૈ, દેવોં ને જા કર કહા કિ હે માર્ગ દર્શક અગ્ને ! જા કર જ્ઞાત કર કિ યહ જો નયા નયા પ્રગટ હુઆ હૈ, કૌન હૈ ? અગ્નિ ને સ્વીકાર કર લિયા. (૩)

तदभ्यद्रयत् । तमभ्यवदत्-कोडसि इति ? अग्निर् वा अहमस्मि इत्यब्रवीज, जातवेदा वा अहमास्मि इति ॥ ४ ॥

અનુ.-(અગ્નિ) ઉસ કે પાસ ગયા, ઉસ(બ્રહ્મ) ને ઉસ (અગ્નિ) સે પૂછા-'તૂ કૌન હૈ ?' 'મૈં અગ્નિ હૂં', ઉસ ને કહા, 'મૈં નિશ્ચય હી સર્વજ્ઞ હું. (૪)

વ્યા.- (અગ્નિ) ગયા. પરન્તુ ઉસ પૂજ્ય (યક્ષ) સે કુછ ન પૂછ સકા. તબ યક્ષ ને અગ્નિ સે પૂછા-તુ કૌન હૈ ? (અગ્નિ ને) ઉત્તર દિયા-મૈં અગ્નિ હું, પ્રકાશ કરને વાલા. (૪)

तस्मिछस्‍ वयि किं वीर्यम् ? इति अपीदंछ सर्वं दहेयं यदिदं पृथिव्याम् इति ॥ ५ ॥

અનુ.-(તબ બ્રહ્મા ને પૂછા-) 'ઉસ તુજ મેં સામર્થ્ય ક્યા હૈ ?' (અગ્નિ ને કહા-) 'પૃથિવી મેં યહ જો કુછ હૈ ઉસ કો જલા સકતા હું. (૫)

વ્યા.-યક્ષ ને પૂછા કિ તુજ મેં ક્યા શક્તિ ઔર સામર્થ્ય હૈ. અગ્નિ ને કહા કિ મુઝ મેં યહ સામર્થ્ય હૈ કિ મૈં સબ કુછ ભસ્મ કર સકતા હું. (૫)

तस्मै तृणं निदधौ-एतद् दह इति । तदुपप्रेयाय । सर्वजवेन तन् न शशाक दग्धुम् । स तत एव निववृते-नैतदशकं विज्ञातु यदेतद् यक्षम् इति ॥ ६॥

અનુ.-(બ્રહ્મા ને) ઉસ (અગ્નિ) કે લિએ એક તિનકા રખ દિયા (ઔર કહા-) 'ઇસે જલા'. (અગ્નિ ઉસ (તૃણ) કે સમીપ ગયા. (પરન્તુ) અપને સારે વેગ સે ભી ઉસે જલાને મેં સમર્થ નહીં હુઆ. વહ તત્કાલ લૌટ આયા (ઔર બોલા-) 'યહ નહીં જાન સકા કિ યહ યક્ષ કૌન હૈ. (૬)

વ્યા.- યક્ષ ને ઘાસ કા એક તિનકા ઉખાડ કર ઉસ કે સમક્ષ રખ દિયા ઔર કહા-ઇસે જલા. અગ્નિ ને સમસ્ત શક્તિ ઔર સામર્થ્ય જો ઉસ મેં થી, ઉસ તિનકે કે જલાને કે લિએ લગા દી. (પરન્તુ) ઉસ એક તિનકે કો ન જલા સકા, લજ્જિત હો ગયા (વહ) દેવોં કે પાસ આ કર બોલા-મૈં ઇસ વિચિત્ર પ્રાણી કો નહીં જાન સકતા. (૬)

अथ वायुमब्रुवन्-वायवेतद् विजानीहि किमेतद यक्षम ?
इति । तथा इति ॥ ७ ॥

 અનુ.-તદનન્તર, (ઉન દેવતાઓ ને) વાયુ સે કહા-હે વાયો ! પતા લગાઓ કિ યહ યક્ષ કૌન હૈ ?' (ઉસ ને કહા-) 'બહુત અચ્છા'. (૭)

વ્યા.-દેવતા વાયુ કે પાસ જા કર બોલે, 'હે વાયો ! તૂ જા કર ઇસ અદ્‌ભુત પુરુષ (યક્ષ) કા પતા લગા કિ યહ કૌન હૈ. (૭)

तदभ्यद्रवत् । तमभ्यवदत्-कोडसीति ? वायुर् वा अहमस्मि इत्यब्रवीन्, मातरिश्वा वा अहमस्मि इति ॥ ८॥

અનુ.-(વાયુ) ઉસ કે પાસ ગયા. ઉસ ને વાયુ સે પૂછા-'તૂ કૌન હૈ ?' 'મૈં વાયુ હું' ઉસ ને કહા, 'મૈં નિશ્ચય હી માતરિશ્વા (અન્તરિક્ષગામી) હું. (૮)

વ્યા., વાયુ સ્વીકાર કર યક્ષ કે સમ્મુખ ગયા ઔર ઉસ સે કુછ પૂછ ન સકા. તબ યક્ષ ને વાયુ સે પૂછા, તુ કૌન હૈ ? (વાયુ ને) ઉત્તર દિયા કિ મૈં વાયુ હું ઔર મેં આકાશ ઔર પૃથ્વી કે બીચ ભ્રમણ કરને વાલા હું. (૮)

तस्मिच्छस त्वयि किं वीर्यम् ? इति . अपीदंध्सर्वमाददीय
यदिदं पृथिव्याम् इति ।। ९ ॥

અનુ.- (તબ બ્રહ્મ ને પૂછા-) 'ઉસ તુજ મેં ક્યા સામર્થ્ય હૈ ?' (વાયુ ને કહા-) 'પૃથિવી મેં યહ જો કુછ હય ઉસ કો ગ્રહણ કર સકતા હું. (૯)

વ્યા. - યક્ષ ને પૂછા કિ તુમ મેં ક્યા શક્તિ ઔર સામર્થ્ય હૈ. વાયુ બોલા કિ મૈં સબ કો ઉઠાને ઔર ઉડા દેને વાલા હું. (૯)

तस्मै तृणं निदधौ- एतदादत्स्व इति । तदुपप्रेयाय । सर्वजवेन तन् न शशाकादातुम् । स तत एव निववृत्ते-नैतदशकं विज्ञातु यदेतद् यक्षम् इति ॥ १० ॥

અનુ.- (બ્રહ્મને) ઉસ (વાયુ) કે લિયે એક તિનકા રક્ખા (ઔર કહા-) 'ઇસે ગ્રહણ કર.' (વાયુ) ઉસ (તૃણ) કે સમીપ ગયા. (પરન્તુ) અપને સારે વેગ સે ભી વહ ઉસે ગ્રહણ કરને મેં સમર્થ ન હુઆ. વહ તત્કાલ લૌટ ગયા (ઔર બોલા-) 'મેં યહ નહીં જાન સકા કિ યહ યક્ષ કૌન હૈ. (૧૦)

વ્યા.-યક્ષને પૂર્વ કી ભાંતિ ઘાસ કા એક તિનકા ઉખાડ કર ઉસ કે સામને રખ દિયા (ઓર કહા) કિ ઇસકો ઉઠા. પ્રવહમાન વાયુ મેં જિતની ભી શક્તિ ઔર સામર્થ્ય થી ઉસે ઉસ ને ઉસ તિનકે કે ઉઠાને મેં ઔર ઉડાને મેં લગા દિયા, પરન્તુ ઘાસ કી ઉસ એક પત્તી કો ઉડા ન સકા. (વહ) લજ્જિત હો કર દેવતાઓં કે પાસ આ કર બોલા કિ મૈં ઇસી પ્રાણી કો નહીં જાન સકતા. (૧૦)

अथेन्द्रमब्रुवन्-मधवन्नेतद् विजानीहि किमेतद् यक्षम् इति ।
तथा इति । तदभ्यद्रवत् तस्मात तिरोदधे ।। ११ ॥

અનુ.-તદન્તર (દેવતાઓં. ને) ઇન્દ્ર સે કહા-'મઘવન્ (બલશાલિ) પતા લગાઓ કિ યહ યક્ષ કૌન હૈ. (ઉસ ને કહા-) 'બહુત અચ્છા' (વહ) ઉસ કે પાસ ગયા. (કિન્તુ વહ) ઇસ (ઇન્દ્ર) કે સામને સે તિરોહિત હો ગયા. (૧૧)

વ્યા.-દેવતા ઇન્દ્ર કે પાસ જા કર બોલે- હે મહારાજ ! આપ જા કર ઇસ પ્રાણી કા પતા લગાયેં કિ યહ અદ્‌ભુત યક્ષ ક્યા હૈ. ઇન્દ્ર સ્વીકાર કર યક્ષ કે નિકટ ગયા ઔર ઇન્દ્ર કે વહાં પહુંચતે હી ઇસ સે પૂર્વ કિ ઇન્દ્ર કુછ પૂછે વહ યક્ષ અકસ્માત્ અન્તર્દ્ધાન હો ગયા. (૧૧)

स तस्मिन्नेवाकाशे स्तित्रयमाजगाम बहुशोभमानामुमाच्छहैमवतीम् ।
ताछाहोवाच-किमेतद् यक्षम् । इति ? ॥ १२ ॥

અનુ.-વહ (ઈન્દ્ર) ઉસી આકાશ મેં (જિસ મેં યક્ષ અન્દ્ધાન હુઆ થા) એકઅત્યન્ત શોભામયી, સુવર્ણાભૂષણભૂષિતા (અથવા હિમાલય કી પુત્રી) સ્ત્રી ઉમા (પાર્વતીરૂપિણી બ્રહ્મવિદ્યા) કે પાસ આયા. વહ ઉસ (સ્ત્રી) સે બોલા- 'યહ યક્ષ કૌન હૈ ?' (૧૨)

વ્યા.-ઈન્દ્ર ને યક્ષ કે સ્થાન પર એક સુન્દર સ્ત્રી કો દેખા, જિસ કા નામ ઉમા થા ઔર જૌ મહાદેવ કી સ્ત્રી ઔર શક્તિ પાર્વતી કે સમાન થી. ઈન્દ્ર ને ઉસ સ્ત્રી ને પૂછા કિ યહ અદ્‌ભુત પુરુષ જો અભી ઈસી સ્થાન પર થા ઔર અન્તહિંત હો ગયા કૌન થા. (૧૨)

॥ ઈતિ તૃતીયઃ ખન્ડ ॥

(ચતુર્થખન્ડ)

सा ब्रह्म इति होवाच, ब्रह्मणो वा एतद् विजये महीयध्वम् इति । ततो हैव विद्ङ् चकार-ब्रहोति ॥ १ ॥

અનુ.- ઉસ (વિદ્યાદેવી) ને કહા-'બ્રહ્મા, તુમ બ્રહ્મ કે હી વિજય મેં મહિમાન્વિત હુએ હો.' તભી સે (ઈન્દ્રને) જાના કિ યહ બ્રહ્મા હૈ. (૧) (મહમદનબી)

વ્યા.-ઉસ સ્ત્રી ને જિસ કા નામ ઉમા થા કહા કિ વહ બ્રહ્મા અર્થાત્‌ સૃષ્ટિકર્તા થા. ઔર અસુરોં પર જિસ વિજય કા શ્રેય તુમ સબ અપને લિએ સમઝે થે ઔર જિસ વિજય સે પ્રસન્ન હુએ થે ઉસ વિજય કા દેને વાલા યહી થા. ઈન્દ્ર ને જાન લિયા કિ યહ યક્ષ બ્રહ્મા થા. (૧)

तस्माद् वा एते देवा अतितरामिवान्यान् देवान् यदग्निर्

वायुरिन्द्रस् ते ह्देनन् नेदिष्ठं पस्पृशुस, ते हेनत् प्रथमो विजचकार-ब्रहोति ॥ २ ॥

અનુ.-ઈસી લિયે યે દેવતા-અગ્નિ, વાયુ, ઔર ઈન્દ્ર-અન્ય દેવતાઓ સે બઢ કર હુએ ક્યોંકિ ઉન્હોં ને ઈસ સમીપસ્થતમ (બ્રહ્મ) કા સ્પર્શ કિયા થા, ઉન્હોંને હી ઉસે પહલે જાના થા-યહા બ્રહ્મ હૈ. (૨)

વ્યા.- ઈસી કારણ યહ તીનોં દેવતા-અગ્નિ, વાયુ, ઔર ઈન્દ્ર, બ્રહ્મા કો પ્રાપ્ત હુએ ઔર મહાન દેવતા બન ગયે. ઈન તીનોં દેવોં મેં ભી ઈન્દ્ર સબ સે શ્રેષ્ઠ હુઆ ક્યોંકિ ઉસી ને સર્વપ્રથમ યક્ષરુપી બ્રહ્મ કો સમઝા. (૨)

तस्माद् वा इन्द्रोडतितरामिवान्यान् देवान्ः स ह्योनन् नेदिश्ठं पस्पर्श, स ह्योनत् प्रथमो विदाज चकार-ब्रह्मेति ॥ ३ ॥

અનુ.-ઈસી લિયે ઈન્દ્ર અન્ય દેવતાઓ સે બઢ કર હુઆ ક્યોંકિ ઉસી ને ઈસ સમીપસ્થતમ (બ્રહ્મ) કા સ્પર્શ કિયા થા, ઉસી ને પહલે જાના થા-યહ બ્રહ્મ હૈ. (૩)

વ્યા.-ઈન ત્રિદેવોં મેં ઈન્દ્ર સર્વશ્રેષ્ઠ હુએ, ક્યોંકિ સર્વપ્રથમ ઉન્હી ને યહ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કિયા કિ યહ યક્ષ બ્રહ્મ હૈ. (૩)

तस्यैष आदेशो यदेतद् विद्युतो व्युद्यतदा ३ इतीन् न्यमीमिषदा ३ इत्यधिदैनवतम् ॥ ४ ॥

(વિદ્યૂત નૂર = અલા)

અનુ.-ઉસ (બ્રહ્મ) કા યહ આદેશ (ઉપમોપદેશ) હૈ કિ યહ બિજલી કૌંધી-ઔહ !!! (ઉસ સે) પલક ઝપક ગયી- ઓહ !!! યહ (ઉસ બ્રહ્મ કા) અધિદૈવત રુપ હૈ. (૪)૨

વ્યા.- ઔર વહ વેદ ઉસી યક્ષ કી વાણી હૈ જો વિદ્યુત કે સામાન ઈન્દ્ર કી દ્રષ્ટિ સે તિરોહિત હો ગયા. સમસ્ત ઈન્દ્રિયોં મેં વહી જીવાત્મા બ્રહ્મરુપી વિદ્યુત્‌ કે સમાન હૈ જો પુરુષ કે રુપ મેં પ્રકટ હુઈ થી. (૪) નૂરે મહમદ

૧) આદેશ કા શબ્દાર્થ હૈ ઉપદેશ અથવા વર્ણન. ઉપનિષદ્‌ મેં યહ શબ્દ ઉપમાન કા આશ્રય લેકર કિયે ગયે ઉપદેશ અથવા વર્ણન કે અર્થ મેં પ્રયુક્ત હુઆ હૈ. શંકરાચાર્ય કે અનુસાર, 'નિરૂપમ બ્રહ્મ કા જિસ ઉપમાન સે ઉપદેશ કિયા જાય વહ આદેશ કહા જાતા હૈ' (નિરૂપમસ્ય બ્રહ્મણી યેનોપમાનેનૌપદેશઃ સૌડયમાદેશ ઈત્યુચ્યતે)

૨) યહ એક રહસ્યમય મંત્ર હૈ જિસ કા અનુવાદ કઠિન હૈ. શંકર-ભાષ્ય કે આધાર પર ઈસ કા અનુવાદ

યોં કિયા જા સકતા હૈ-'ઉસ (બ્રહ્મ) કા યહ આદેશ(ઉપમૌપદેશ) હૈ કિ જો બિજલી કી ચમક, કે સમાન તથા પલક મારને કે સમાન પ્રાદુર્ભૂત હુઆ, યહ અધિદૈવત રુપ હૈ. બ્રહ્મ કી ઉપમા વિદ્યુત સે બૃહદારાયકૌપનિષદ્ ૨.૩.૫.૬૮. તથા મૈત્રાયરાયુપનિષદ્ ૭.૧ મેં ભી દ્રષ્ટવ્ય હૈ.

अथाध्यात्मं यदेतद् गच्छतीव च मनो, डनेन चैतदुप स्मरत्यभीक्ष्णंछ सकल्पः ॥ ५ ॥

અનુ.-અબ અધ્યાત્મ (-વિષયક આદેશ) હૈ, કિ યહ મન મેં જાતા-સા હૈ, ઔર ઈસી સે યહ (મન) નિરન્તર સ્મરણ કરતા રહતા હૈ. (યહ) સંકલ્પ હૈ.

(લા તયબદ્ધ) (ફાતુમાસિત યવમ)

तुद्ध तद्धनं नाम । तद्धनमित्युपासितव्यम् ।

स य एतदेवं वेदाभि हैनछ सर्वाणि भूतानि संवागछन्ति ॥ ६ ॥ (મલીચ્છ લાતૈયબ)

અનુ.- ઉસી (બ્રહ્મ) કા તદ્ધન[1] નામ હૈ. ઉસ કી તદ્ધન (નામ) સે ઉપાસના કરની ચાહિએ. જો ઈસે ઈસ પ્રકાર જાનતા હૈ ઉસે સભી ભૂત ભલી ભાંતિ ચાહને લગતે હૈં.(૬)

વ્યા.-મનુષ્ય કે શરીર મેં વહી મન જો ગતિમાન, પ્રકાશક, તથા ઈચ્છાવાન્ હૈ વહી બ્રહ્મ હૈ, જો અદ્ભૂત પુરુષ કે રુપ મેં પ્રકટ હુઆ ઔર જિસ કી ઈચ્છા સે ઉમા ઉત્પન્ન હુઈ થી. વહી મન જો જીવાત્મા સે એક (અનન્ય) હૈ ઉસ કો બ્રહ્મ સમઝ કર ઉસ કી સાધના કરતા હૈ. જો ઈસ શિક્ષા કો જિસ કા વર્ણન કિયા ગયા હૈ જાનતા હૈ, મન તથા જીવાત્મા કો બ્રહ્મ જાન કર સાધના કરતા હૈ, વહ સમસ્ત પ્રાણિયોં કા મિત્ર હો જાતા હૈ. (૫-૬)[2]

હીબ્રુ મલ્ચ્છખાતુન

उपनिषदं भो ब्रूहि इति । उक्ता त उपनिषद बाह्मी वाव त उपनिषदमब्रूम इति ॥ ७॥

અનુ.-'હે(ગુરો) ! ઉપનિષદ્ કહિએ.' (ગુરુ ને કહા) 'હમ ને તુઝ સે ઉપનિષદ્ કહ દી, નિશ્ચય હી હમ ને તુઝ સે બ્રાહ્મી ઉપનિષદ્ કહી હૈ. (૭)

૧) તદ્ધન એક રહસ્યમય પદ હૈ, જિસ કા અનુવાદ કઠિન હૈ. શંકર ઈસ કા અર્થ યૂં કરતે હૈ.- 'તસ્ય વનં તદ્ધનમ્ વનનીયં સંભજનીયમ્. અતઃ તદ્ધનં નામ.' અર્થાત્ બ્રૂહ્મ કા વનનીય, ભજનીય, હોના.

૨ મૂલ ગ્રંથ (સિ.શ્રી.) મેં મંત્ર ૫ ઔર ૬ કી વ્યાખ્યા એક સાથ કી ગયી હૈ.

(તસ્ય વન તદવનમં નામ લા તૈયબ)

વ્યા.-સબ દેવતા ઈન્દ્ર સે જો સભી કા રાજા હૈ બોલે કિ ઉપનિષદ્ કા, જિસ કે દ્વારા હમ ઈસ સાધના કો જાનેં ઔર સમઝે ઉસ કા, હમેં ઉપદેશ કીજિએ. (૭)

तस्यै तपो, दमः कर्मेति प्रतिष्ठाः वेदाः सर्वाऽगानिः (सत्यमआचतन) सत्यमायतनम् ॥ ८ ॥

ઉસ (બ્રાહ્મી ઉપનિષદ) કી તપ, દમ, કર્મ પ્રતિષ્ઠા (આધાર) હૈ, વેદ સારે અંગ હૈ ઔર સત્ય આયતન (નિવાસ-સ્થાન) હૈ. (૮)

વ્યા.-ઈન્દ્ર ને કહા, તપ કરો, ઈન્દ્રિય-નિગ્રહ કરો, સત્કર્મ નિરન્તર વેદાનુસાર કરતે રહો, વેદાધ્યયન કરો, ઔર જો વેદ-વિહિત હૈ ઉસે કરતે રહો, ઔર સત્ય કા, જો સબ કા મૂલ હૈ, સદૈવ આચરણ કરતે રહો. યહી ઉપનિષદ્ હૈ અર્થાત્ સન્માર્ગ દર્શક (૮)

यो वा एतामेवं वेदापहत्य पाप्मानमनन्ते स्वर्गे लोके ज्येये प्रतितिष्ठति प्रतितिष्ठति ॥ ९ ॥

અનુ.-નિશ્ચય હી જો ઈસ (ઉપનિષદ) કો ઈસ પ્રકાર જાનતા હૈ (વહ) પાપ કા નાશ કરકે અનન્ત ઔર મહાન્ સ્વર્ગલોક મેં પ્રતિષ્ઠત હોતા હૈ, પ્રતિષ્ઠિત હોતા હૈ. (૯)

વ્યા.- જો કોઈ ઈસ ઉપનિષદ કો જાનતા હૈ, વહ અપને સમસ્ત પાપોં કો દૂર કરકે પરમ પદ કો પ્રાપ્ત કર લેતા હૈ ઔર પરમ પદ મેં પ્રતિષિઅઠત હો જાતા હૈ. (૯)

અર્થવવેદીય કેનોપનિષદ્ સમાપ્ત હુઈ. આપ ફાતુયાન — કેનોપનિષદ પે. ૨૫ થી ૩૨

१(ईशीस्ती) २(કુરાણી ઔદાલક) ४(મુર્તજા ખાતુન ફાતુમ) ३(દરુદ સીવાન)

यथा पुरस्ताद् [१] भविता प्रतीत औद्दालकिरारुणिर् [२] मत्प्रसृष्टः ।

सुखछ रात्रीः शयिता वीतमन्युस् त्वां ददृशिवान् [३] मृत्युमुखात् [४] प्रभुत्कम् ॥ ११ ॥

અનુ.- (મૃત્યુ ને ઉત્તર દિયા-) 'મુઝ સે પ્રેરિત હોકર અરૂણપુત્ર ઉદ્દાલક પુત્ર વાજશ્રવસ તુઝે પૂર્વવત્ પહચાન લેગા ઔર ક્રોધરહિત હો કર રાત્રિઓં મેં સુખપૂર્વક સોયેગા (યહ સોચકર કિ ઉસ ને) તુઝે મૃત્યુ કે મુખ સે છૂટ કર આયા હુઆ દેખા. (૧૧)

સિ. અ.-યમરાજ ને કહા- તેરા પિતા મેરે વચન સે પુનઃ પ્રસન્ન હો જાયગા જૈસા કિ વહ તુઝ સે પહલે પ્રસન્ન થા ઔર ઉસ કા ક્રોધ દૂર હો જાયગા ઔર મૃત્યુ કે મુખ સે છૂટે હુએ તુઝ કો દેખ કર પ્રસન્નચિત્ત હો જાયગા. તેરા યહ વર પૂર્ણ હુઆ. (૧૧)

स्वर्गे लोके न भयं किंचनास्ति, न तत्र त्वं, न जरया विभेति ।

उभे तीर्त्वाडशनायापिपासे

शोकातिगो मोदते स्वर्गलोके ॥ १२ ॥

અનુ.-(પ્રથમ વર માંગતે હુએ નચિકેતા બોલા-) 'સ્વર્ગલોક મેં કુછ ભી ભય નહીં હે, વહાં આપ ભી નહીં હોતે, ઔર ન વહાં (કોઈ) વૃદ્ધાવસ્થા સે હી ડરતા હૈ. સ્વર્ગલોક મેં (પુરૂષ) ભુખ-પ્યાસ દોનોં કો પાર કર કે શોક સે ઉપરઉટ કર, આનન્દિત હોતા હૈ. (૧૨)

સિ.અ.-નચિકેતા બોલા-સ્વર્ગલોક મેં કોઈ ભય નહીં હે ક્યોંકિ આપ યમરાજ કા ઉસ મેં પ્રવેશ નહીં હૈ. ઉસ સ્વર્ગ મેં જરાવસ્થા કી ભી ચિન્તા નહીં હે. વહાં પુરૂષક્ષુધા ઔર તૃષા તથા શોક સે મુક્ત હો કર સદા આનન્દ મેં રમણ કરતેં હે. (૧૨)

स त्वमग्निछ स्वर्ग्यध्येषि मृत्यो प्रब्रूहि त्वछं श्रद्धानाय मह्यम्: (મહમદ)

स्वर्गलोका अमृतत्वं भजन्त- एतद् द्वितीयेन वृणे वरेण ॥ १३॥

અનુ. (દ્વિતીય વર-) હે મૃત્યો ! આપ સ્વર્ગ કે સાધનભૂત અગ્નિ કો જાનતે હૈ, સો મુઝ શ્રદ્ધાલુ કે પ્રતિ ઉસ કા વર્ણન કીજિએ, (જિસ કે દ્વારા) સ્વર્ગ કો પ્રાપ્ત હુએ પુરુષ અમૃતત્વ પ્રાપ્ત કરતે હૈ. દૂસરેં વર દ્વારા મેં યહી માંગતા હું. (૧૩)

સિ.અ.-જિસ યજ્ઞ કે અનુષ્ઠાન સે ઇસ પ્રકાર કે સ્વર્ગલોક કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ઔર જિસ યજ્ઞ કો આપ જાનતે હૈ, મુઝે ભી ઉસ કા ઉપદેશ કીજિએ, તાકિ મૈં આપ મેં પૂર્ણ શ્રદ્ધાવાન બનું. જો લોગ ઉસ સ્વર્ગ મેં પહુંચતે હૈ વે અમર દેવતા બન જાતે હૈં. યહ મેરા દ્વિતીય વર હૈ. (૧૩)प्र ते ब्रवीमि, तदु मे निबोध, स्वर्ग्यमग्नि नचिकेतः प्रजानन्

अनन्तलोकाप्तिमथो प्रतिष्ठां विद्धि त्वमेतं [१] गृहायाम् ॥ १४ ॥ १ निहित

અનુ. (યમ ને ઉત્તર દિયા-) હે નચિકેતઃ ! ઉસ સ્વર્ગપ્રદ અગ્નિ કો અચ્છી તરહ જાનને વાલા મૈં તેરે પ્રતિ ઉસ કા ઉપદેશ કરતાં હૂં. તૂ ઉસે મુઝ સે અચ્છી તરહ સમઝ લે. ઇસે તૂ અન્તલોક કી પ્રાપ્તિ કરાને વાલા, ઉસ કા આધાર, ઔર ગુહા મેં નિહિત (અર્થાત્ રહસ્યમય તથા દુરૂહ) જાન. (૧૪)

સિ.અ.-યમરાજ બોલે-મૈં તુઝે ઉસ કા ઉપદેશ કરતાં હું. તૂ ઉસ યજ્ઞ કો જાન જિસ કે દ્વારા અનન્તલોક કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. સમસ્ત જગત્ ઉસ યજ્ઞ કે દેવતા કા સ્વરૂપ હૈ ઔર વહ દેવ બુદ્ધિમાનોં કે હૃદય મેં નિવાસ કરતા હૈ. (૧૪)

१(લમકામદીન)

लोकादिमग्नि [१] तमुवाच तस्मै या इष्टका, यावतीर् वा, यथा वा ।
स चापि तत्प्रत्यवदद् यथोक्त- मथास्य मृत्युः पुनरेवाह तुष्टः ॥ १५ ॥
અનુ.-તબ યમરાજ ને લોકોં કે આદિકારણભૂત ઉસ અગ્નિ કા તથા (ઉસ કે ચયન કરને મૈં) જો, જિતીની, ઔર જૈસી ઇંટે હોતી હૈ, (ઉન કા) ઉસ (નચિકેતા) કે પ્રતિ વર્ણન કર દિયા. ઔર ઉસ (નચિકેતા) ને ભી જૈસા ઉસ સે કહા ગયા થા વહ સબ સુના દિયા. ઇસ કે પ્રસન્ન હોકર મૃત્યુ ફિર બોલા. (૧૫)
સિ.અ.-વહ દેવ સબ કે પૂર્વ વિદ્યમાન થા. ઉસ યજ્ઞ કી પદ્ધતિ જૈસી કિ વેદ મેં દી હુઇ હૈ (નચિકેતા ને) ઉન (યમરાજ) સે સીખા. નચિકેતા ને સબ કુછ યાદ કરકે યમ કો સુના દિયા. મહાન્ યમરાજ પ્રસન્ન હુએ કિ મૈં ને જો ઉપદેશ કિયા થા ઉસે તૂ ખૂબ સમઝા. (૧૫)
तमब्रवीत् प्रीयमाणो महात्मा [१]- वरं त्वेहाद्य [२] ददामि भूयः ।
तवैव [३] नाम्ना भविता डयमग्निः सृद्को चेमामनेकरुपां गृहाण ॥ १६ ॥
૧(મહામદ) ૨(તજેહાદ) ૩(તજૈવ) તૈયબ
અનુ.-મહાત્મા (યમ) ને પ્રસન્ન હોકર ઉસ સે કહા-અબ મૈં તુઝે એક વર ઔર ભી દેતા હું. યહ અગ્નિ તેરે હી નામ સે પ્રસિદ્ધ હોગા, તૂ યહ અનેક રુપો વાલી માલા લે. (૧૬
સિ.અ.--વે બોલે-ઇસ કારણ કિ મૈં તુજ સે પ્રસન્ન હુઆ હું. તુજે એક વર ઔર દેતા હું, કિ યહ કર્મ, જગત્ મેં તેરે નામ સે પ્રસિદ્ધ હોગા. ઉન્હોં ને ઉસે એક માલા ભી દી જિસ કે અનેક ફલ થે ઔર જિસ સે ભઆંતિ ભાંતિ કે લાભ પહુચતે થે. (૧૬)
કલમા = ૧) 'સૃં કા' કા અર્થ શંકર ને 'માલા' અથવા 'ગતિ' કિયા હૈ. વાસ્તવિક અર્થ નિશ્ચિત નહીં હોતા. યહાં માલા સે કામ ચલ જાતા હૈ. કઠ. ૧.૨.૩. મેં 'ગતિ' અર્થ અધિક સમીચીન પ્રતીત હોતા હૈ. સંસ્કૃત સાહિત્ય મે યહ શબ્દ સંભવતઃ અન્યત્ર પ્રત્યુક્ત નહીં હુઆ હૈ.
त्रिणाचिकेतस् त्रिभिरेत्य सन्धि त्किकर्मकृत तरति जन्ममृत्यु ।
ब्रह्मजज्ञं [१] देवमीड्य विदित्वा निचाय्येमाः शान्तिमत्यन्तमेति ॥ १७ ॥
અનુ.-નાચિકેત અગ્નિ કા તીન બાર ચયન કરને વાલા (અર્થાત્ ત્રિણાચિકેત) (તથા ઇજ્યા, અધ્યયન, ઔર દાન ઇન) તીન કર્મો કો કરને વાલા મનુષ્ય (માતા, પિતા ઔર આચાર્ય ઇન) તીને સે સમ્બન્ધ કો પ્રાપ્ત હો કર જન્મ ઔર મૃત્ય કો પાર કર જાતા હૈ. તથા બ્રહ્મ સે ઉત્પન્ન અથવા જ્ઞાનવાન્ ઔર સ્તુતિયોગ્ય દેવ કો જાન કર ઔર ઉસે અનુભવ કર ઇસ અત્યન્ત શાન્તિ કો પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ. (૧૭)
સિ.અ.-(યમ ને) ઇસ યજ્ઞ કા નામ નચિકેતા કે નામ કે અનુસાર નાચિકેત રખા ઔર કહા- જો કોઇ તીન બાર ઇસ યજ્ઞ કા અનુષ્ઠાન કરતા હૈ, સમઝતા હૈ, પિતા ઔર માતા ઔર ગુરૂ તો પ્રસન્ન રખતા હૈ, ઔર તીન પ્રકાર કે સત્કર્મો-દાન,ઇજ્યા ઔર વેદાધ્યયન- કા અનુષ્ઠાન કરતા હૈ, વહ નિમ્ન લોગો સે ઉપર ઉઠ કર મરને કે બાદ મુક્ત હો જાતા હૈ. સમસ્ત જગત્ કો રુપભૂત દેવ, જો હી ઇસ યજ્ઞ કા અગ્નિ હૈ, બ્રહ્મા અર્થાત્ સાક્ષાત્ હિરણ્યગભજ્ઞ્ સે ઉત્પન્ન હુઆ હે. યહ દેવ સર્વજ્ઞ તથા સ્તુતિ યોગ્ય હૈ. ઉસે વેદ સે જાન કર ઔર ઉસ કા નિશ્ચય કર કે (પુરુષ) ઉસ આનન્દ કો પ્રાપ્ત હોતા હૈ જો વર્ણનાતીત હૈ. (૧૭)
त्रिणातिकेतस् त्रयमेंतद् विदित्वा य एवं विद्धाधश, चिनुते नाचिकेतम् ।
स मृत्युपाशान् पुरतः प्रणोद्य शोकातिगो मोदते स्वर्गलोके ॥ १८ ॥
અનુ. જો ત્રિણાચિકેત વિદ્ધાન અગ્નિ કે ઇસ ત્રય કો (અર્થાત્ કૌન ઇંટે હૌ, કિતની સંખ્યા મેં હોં, ઔર કિસ પ્રકાસ અગ્નિચયન કિયા જાય ઇસ કો) જાન કર નાચિકેત અગ્નિ કા ચયન કરતા હૈ, વહ દેહપાત સે પૂર્વ

૧) યહ પદ 'જાતવેદસ્' કા પર્યાય પ્રતીત હોતા હૈ, જો અગ્નિ કે વિશેષણ કે રુપ મેં વેદો -ઉપનિષદોં મેં અનેક બાર પ્રયુક્ત હુઆ હૈ. જાત વેદસ = કુરાન અલદુર્ગા ઉમા કઠોપનિષદ પેજ નં. ૪૮ થી ૫૧

एतदालम्बंन श्रेष्टमेतदालम्बनं परम् ।

एतदालम्बनं ज्ञात्वा ब्रह्मलोके महीयते ॥ १७ ॥

અનુ.- યહી શ્રેષ્ઠ આલમ્બન હૈ, યહી પરમ આલમ્બન હૈ. ઇસ આલમ્બન કો જાન કર પુરુષ બ્રહ્મલોક મેં મહિમાન્વિત હોતા હૈ. (૧૭)

સિ.અ.- વહી તત્વ આલમ્બન હૈ, જિસ કે સમાન દૂસરા આલમ્બન નહીં. જો કોઇ ઇસ આલમ્બન કો જાનતા હૈ વહ સાક્ષાત્ બ્રહ્મલોક કો પ્રાપ્ત કર પરમાનન્દ હો જાતા હૈ. (૧૭)

ૐ શબ્દતે પરમ આલમનબન છે અલા માહમદ નવી આલંબન

न जायते भ्रियते वा विपश्चिन्, नायं कुतश्चिन्, न बभूव कश्चित् ।

अजो, नित्यः शाश्चतोडयं, पुराणो, न हन्यते हन्यमाने शरीरे [१] ॥ १८ ॥

અનુ.-યહ વિપશ્ચિત્ (જ્ઞાનવાન્ આત્મા) ન ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ન મરતા હૈ, યહ ન તો કિસી કારણ સે ઉત્પન્ન હુઆ હૈ ઔર ન (સ્વતઃ હી) કુછ બના હૈ. યહ અજન્મા, નિત્ય, શાશ્વત, ઔર પુરાતન હૈ તથા શરીર કે નષ્ટ હો જાને પર ભી નષ્ટ નહીં હોતા. (૧૮)

સિ.અ-વહ આત્મા ન જન્મ લેતા હૈ ઔર ન મરતા હૈ. વહ સર્વજ્ઞ હૈ. વહ ન કિસી વસ્તુ સે ઉત્પન્ન હુઆ હૈ ઔર ન ઉસ સે કોઈ વસ્તુ ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. ઉસ કી ઉત્પતિ કા કોઈ કારણ નહીં. વહ સ્વતઃ સિદ્ધ, શાસ્વત, અવિનશ્વર, ઔર સ્થાયી હૈ. વહ શરીર કે નષ્ટ હો જાને પર ભી નષ્ટ નહીં હોતા. (૧૮)

हन्ता चेन् मन्यते हन्तुछ हतश चेन् मन्यते हतम्,

उभौ तौ न विजानीतो, नायंछ हन्ति न हन्यते [२] ॥ १९ ॥

અનુ.- યદિ મારને વાલા આત્મા કો મારને કા વિચાર કરતા હૈ ઔર મારા જાનેવાલા ઉસે મરા હુઆ સમઝતા હૈ, તો વે દેનોં હી ઉસે નહીં જાનતે ક્યોંકિ યહ ન તો મારતા હૈ ઔર ન મારા જાતા હૈ. (૧૯)

સિ.અ.-જો સમઝતા હૈ કિ મૈં હન્તા હું ઔર જો સમઝતા હૈ કિ મેં હત હું, ઉન દોનોં ને ગલત સમઝા હૈ. આત્મા કો ન કોઇ માર સકતા હે ઔર ન આત્મા મારા જાતા હે. હનન ઔર નાશ શરીર કા હોતા હૈ ન કિ જીવ કા જો આત્મા હૈ. (૧૯)

૧) યહ મંત્ર કિંચિત્ પાઠભેદ કે સાથ ગીતા (૨.૨૦) મેં ભી આતા હૈ.

૨) યહ મંત્ર કિંચિત્ પાઠભેદ કે સાથ ગીતા (૨.૧૬) મેં ભી આતા હૈ.

अणोरणीयान् महतो महीया, नात्माडस्य जन्तोर् निहितो गुहायाम् ।

तमक्रतुः पश्यति वीतशोको धातुः प्रसादान् महिमानमात्मः [१] ॥ २० ॥

અનુ. જીવ કી (હૃદયરુપી) ગુહા મેં નિહિત આત્મા અણુ સે ભી અનુતર ઔર મહાન્ સે ભી મહત્તર હે. નિષ્કામ પુરુષ વિધાતા કે પ્રસાદ સે, શોકરહિત હો કર, આત્મા કી ઉસ મહિમા કો દેખતા હૈ. (૨૦)

સિ.અ.-આત્મા સૂક્ષ્મોં મે સુક્ષ્યતમ હૈ ઔર મહાનોં મેં મહત્તમ. વહ આત્મા સભી પ્રાણિયોં કે હૃદય મેં હૈ. યદ્યપિ વહ સબ મેં હૈ તથાપિ જો નિષ્કામ હૈ, જો કર્મ કા ફલ દ્રષ્ટિ મેં નહીં રખતા, જો શોકરહતિ હો ચુકા હૈ, ઔર જિસ ને ચિત્ત કો શુદ્ધ કર લિયા હૈ ઉસ કે અતિરિક્ત દૂસરે કો ઉસ કા સાક્ષાત્કાર નહીં હોતા. જો એસા હૈ વહી અપને આત્મા કી મહિમા કો દેખતા હૈ. (૨૦)

आसीनो दूरं व्रजति, शयानो याति सर्वतः

कस् तं मदामंद देवं मदन्यो ज्ञातुमर्हति ? ॥ २१ ॥

 અનુ.-વહ બૈઠા હુઆ (ભી) દૂર તક જાતા હૈ, શયન કરતા હુઆ (ભી) સબ ઓર પહુંચતા હૈ. મદ (હર્ષ) સે યુક્ત ઔર મદ સે રહિત ઉસ દેવ કો (ભલા) મેરે સિવા ઔર કૌન જાન સકતા હૈ ? (૨૧)

સિ.અ.- વહ આત્મા યદ્યપિ ગતિ-રહિત હૈ, તથાપિ સારી ગતિઆ ઉસ કી ગતિઆં હૈ. વહ શયન મેં ભી સર્વત્ર પહુંચતા હૈ. યદ્યપિ વહ સાક્ષાત્ આનન્દ હૈ તથાપિ

૧) ભારતીય જીવન-દ્રષ્ટિ મેં કર્મ કા પ્રાધાન્ય હૈ. યહાં તક કહા ગયા હૈ કિ ઇશ્વરૈરપિ ભોક્તવ્યં કૃતં કર્મ શુભાશુભમ્ 'અર્થાત્' શુભાશુભ કર્મો કા ફલ ઇશ્વરોં કો ભી ભોગના પડતા હૈ. ઇસ કે વિપરીત સામી (યહૂદી, ઇસાઇ, ઔર ઇસ્લામ) ધર્મો મેં ઇશ્વરાનુગ્રહ કા આગ્રહ દેખને કો મિલતા હૈ. અર્થાત્ કર્મ કે બિના ભી ઇશ્વર કા અનુગ્રહ અથવા પ્રસાદ જીવ કો કુછ સે કુછ બના દેતા હૈ. વૈષ્ણવો મેં ભી ઇસ ઇશ્વરાનુગ્રહવાદ કા પર્યાપ્ત મહત્વ હૈ. ઇસ કા મુલ પ્રસ્તુત મંત્ર તથા આગામી મંત્ર ૨૩ મેં વિદ્યમાન હૈ. શ્વેતશ્વરોપનિષદ્ ૩.૨૦ મુરાણ્ડકોપનિષદ્ ૩.૨.૩ તૈતિરીયારરાયક ૧૦.૧૦.૧ (અથવા મહાનારાયણીયોપનીષદ (૮.૩) ઔર ૠગ્વેદ ૧૦.૧૨૫.૫ મેં ભી ઇસ કે બીજ મિલ જાતે હૈં. વહ આનન્ સે ભી પરે હૈ. આત્મા ચૂંકિ સાક્ષાત્ અહમ્ હૈ, ઉસે, મેરે સિવા કૌન જાન સકતા હૈ ? અથાત્ત્ આત્મા અપને કો સ્વયંમ સમઝતા હૈ. (૨૧)

अशरीरछ शरीरेष्वनवस्थेववस्थितम्,

महन्तविभुमात्मानं मत्वा धीरो न शोचति ॥ २२ ॥

અધુ-શરીરોં મેં શરીરરહિત, અસ્થાયિયોં મેં સ્થાયી, મહાન્ ઔર સર્વવ્યાપક આત્મા કો જાન કર ધીર (પુરુષ) શોક નહીં કરતા. (૨૨)

સિ.અ.-આત્મા પ્રકાશસ્વરુપ, અશરીર, ભાંતિ-ભાંતિ કે શરીરોં મેં વિદ્યમાન, મહાન્ ઔર વિભુ હૈ. જો કોઇ આત્મા કો એસા જાનતા હૈ વહ શોક-રહિત હો જાતા હૈ. (૨૨)

नायमात्मा प्रवचनेन लभ्यो, न मेघया, न बहुना श्रुतेन ।

यमेवैष वृणुते तेन लभ्यस्, तस्यैष आत्मा विवृणुते तनूथ स्वाम् ॥ २३ ॥[1]

અનુ.-યહ આત્મા ન (શાસ્ત્ર કે) પ્રવચન, ન મેઘા, ન અધિક પાન્ડિત્ય સે પ્રાપ્ર હો સકતા હૈ. યહ જિસ કા વરણ કરતા હૈ ઉસી દ્વારા યહ પ્રાપ્ત કિયા જા સકતા હૈ. ઉસ કે પ્રતિ યહ આત્મા અપને સ્વરુપ કો અભિવ્યક્ત કર દેતા હૈ. (૨૩)

સિ.અ.-ઉસે સબ લોગ નહીં પ્રાપ્ર કર પાતે, ક્યોંકિ વહ અભિદ્યાન (નિરુપણ) ઔર ઉપલક્ષણ (ઇંગિત) મેં નહીં આતા. વેદ-વાક્યોં કે પાઠ, મેઘા, ઔર બહુત સારે કર્મો કે અનુષ્ઠાન માત્ર સે ઉસે પ્રાપ્ર નહીં કિયા જા સકતા. જો આત્માકી અભિલાષા કરતા હૈ વહ આત્મા કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ. આત્મા સ્વયંમ અપના સ્વરુપ ઉસ પર પ્રકટ કર દેતા હૈ. (૨૩)

नाविरतो दुश्चरितान् नाशान्तो, नासमाहित:

नाशान्तमानसो वाडपि प्रज्ञानेनैमाप्नुयात् ॥ २४ ॥

અનુ. જો પાપકર્મો સે નિવૃત્ત નહી, જો અશાન્ત હૈ, જો અસમાહિત હૈ, ઔર જિસ કા ચિત્ત અશાન્ત હૈ વહ ઉસે જ્ઞાન દ્વારા પ્રાપ્ર નહીં કર સકતા. (૨૪)

સિ.અ.-જો કોઇ દુષ્કર્મો સે નિવૃત્ત નહીં હોતા, જિસ કા હૃદય શાન્ત નહીં હૈ, ઔર જિસ કી ઇન્દ્રિયાં વશ મેં નહીં હૈ વહ આત્મા કો પ્રાપ્ર નહીં કરતા. જો કોઇ ઇન્દ્રિયોં કો વશ મેં કર લેતા હૈ ઔર જિસ કા મન શાન્તિ પ્રાપ્ર કર લેતા હૈ વહ જ્ઞાન ઔર પ્રજ્ઞા કે કારણ આત્મા કો પ્રાપ્ર કર લેતા હૈ. (૨૪)

---

૧ મંત્ર ૨૦ કી ટપ્પણી દૂષ્ટવા હૈ.

यस्य ब्रह्म च क्षत्रं च उभे भवत ओदनः,
मृत्युर् यस्योपसेचनं, क इत्था वेद यत्र सः ? ।। २५ ॥
અનુ.-જિસ કે બ્રાહ્મણ ઔર ક્ષત્રિય દોનોં ઔદન (ભાત) હૈ તથા મૃત્યુ જિસ કા ઉપસેચન (શાકાદિ, મિર્ચ-મસાલા) હૈ, ઉસે વસ્તુતઃ કૌન જાન સકતા હૈ કિ કહાં હૈ ? (૨૫)
સિ.અ.-સમસ્ત સંસાર ઉસ આત્મા કે ભોજન કે લિએ ભાત કે સદસ હૈ ઔર મૃત્યુ ઉસ મિર્ચ-મસાલે કે સદશ જિસે ભાત કે સાથ ખાતે હૈ. એસે આત્મા કો, જિસ કે લિએ મૃત્ય, સમ્પૂર્ણ સંસાર કે સાથ, ભોજન હૈ, કૌન જાન સકતા હૈ કિ કહાં હૈ ? (૨૫)
॥ ઇતિ પ્રથમેધ્યાયે દ્વિતીયા વલ્લી ॥
અલૂતં
तृतीया वल्ली
ऋतं[१] पिबन्तौ सुकृतस्य लोके गुहां प्रविष्टौ परमे परार्धे ।
छायातपौ ब्रह्मविदो वदन्ति पश्चाग्नयो ये च त्रिणाचिकेताः ॥ १ ॥
૧) 'ઋત' શબ્દ એક અત્યંત મહત્વપૂર્ણ, વ્યાપક ઔર સારગર્ભ વૈદિક શબ્દ હૈ. યહ પ્રાયઃ 'સત્ય' કે સાથ પ્રયુક્ત પાયા જાતા હૈ. 'ધર્મ' શબ્દ સંસ્કૃત વાઙ્મય મેં જિન વ્યાપક અર્થોં મેં પ્રયુક્ત હુઆ હૈ ઉન અર્થોં મેં વહ સંભવતઃ ઋત કા હી ઉપબૃહંરા હૈ. ઇસ કા અનુવાદ તો કઠિન હી નહીં અસંભવ હૈ, કિન્તુ સામાન્યતઃ ઇસે ઉન નિયમોં કી સમષ્ટિ સમઝના ચાહિએ જિન સે વિશ્વ સંચાલિત હૈ. ઇન નિયમોં મેં અન્દૃષ્ટિ કા નામસ, લાક્ષણિક અર્થ મેં, 'સત્ય' હૈ. પરમેશ્વર કા નામ કહીં-કહીં 'ઋતુમ્ભર' આતા હૈ. (જૈસે શ્રીમદાગવત) ૬.૧૩.૧૭ મેં), જિસ કા ૧ મંત્ર ૨૦ કી ટિપ્પણી દ્રષ્ટવ્ય હૈ. કઠોપનિષદ પેજનં. ૬૫ થી ૬૯
यतश्चोदेति सुर्योऽस्त यत्र च गच्छति
तं देवाः सर्वे अर्पितास् तदु नात्येति कश्चन । एतद् वै तत् ॥ ९ ॥
અનુ.-જહાં સે સૂર્ય ઉદિત હોતા હૈ ઔર જહાં વહ અસ્ત હો જાતા હૈ ઉસ મેં સમ્પૂર્ણ દેવતા પશ્ચિમમેં અર્પિત હૈ. ઉસ કા કોઇ ભી ઉલ્લંઘન નહીં કર સકતા. યહી વહ હૈ. (૯)
૧) ઇસ મંત્ર કા પાઠ કિંચિત્ ભ્રષ્ટ પ્રતીત હોતા હૈ.
૨) યહ મંત્ર કિંચિત્ પાઠ-ભેદ કે સાત ઋગ્વેદ (૩.૨૯.૨) મેં ભી આતા હૈ.
સૂર્ય ઉદયથી અંત અસ્ત આથમે તે દિશા દેવલોકનો વાચ તે બ્રહ્મ છે પશ્ચિમ દિશા
સિ.અ.-સૂર્ય, જિસ સે દેવતા સમ્બદ્ધ હૈ, ઉન અરોં કે સમાન હૈ જો રથ કી નાભિ મેં સુદૃઢ હૈ. જિસ સ્થાન સે વહ ઉદિત હોતા હૈ. ઔર જિસ સ્થાન મેં વહ અસ્ત હોતા હૈ ઉસ સ્થાન સે આગે કોઇ નહીં જા સકતા. વહ સ્થાન યહી આત્મા હે. (૯)
यदेवेद तदमुत्र यदमुत्र तदन्विह ।
मृत्योः से मृत्युमाप्नोति य इह नानेव पश्यति ॥ १० ॥
અનુ.-જો (તત્વ) યહાં હૈ વહી હૈ ઔર જો વહાં હૈ વહી યહાં હૈ. જો વિશ્વ કો નાના રુપ મેં દેખતા હૈ વહ મૃત્યુ સે મૃત્યુ કો (અર્થાત્ જન્મ મરણ કો) પ્રાપ્ત હોતા હૈ. (૧૦)
સિ.અ.-જીવાત્મા જો અન્ત-કરણ મેં પ્રતિષ્ઠિત હૈ, યહી આત્મા હૈ જો સત્ હૈ, ચિદ્રુપ હૈ, ઔર આનન્દસ્વરુપ હૈ. ઔર આત્મા જો સત્ હે, ચિદ્રુપ હૈ, ઔર આનન્દસ્વરુપ હૈ, યહી જીવાત્મા હૈ જો અન્ત-કરણ મેં વિદ્યમાન હૈ. કોઇ ઇસ આત્મા કો પૃથક્ દેખેગા, વહ જિસ લોક મેં ભી જાયગા વહાં મૃત્યુ કે હાથ સે છુટકારા નહીં પ્રાપ્ત કરેગા. (૧૦)

मनसैवेदमाप्तव्यं, नेह नानाऽस्ति किंचन ।
मृत्योः स मृत्युं गच्छति य इह नानेव पश्यति ॥ ११।।
અનુ.-મન સે હી યહ તત્વ પ્રાપ્ત કરને યોગ્ય હૈ, ઇસ મેં નાના હૈ હી નહીં. જો ઇસે નાના રુપ મેં દેખતા હૈ વહ મૃત્યુ સે મૃત્યુ કો જાતા હૈ. (૧૧)
સિ.અ.-હોના યહ ચાહિએ કિ સદા અપને મન મેં યહ ચિન્તન કરતા રહે કિ મૈં વહ હું, કિ જીવાત્મા આત્મા હૈ, કિ ભેદ કુછ નહીં હૈ ઔર કિ ભેદ કુછ નહીં હૈ, ઔર કિ જો કોઇ મુઝે ઔર ઉસે ભિન્ન જાનેગા વહ જિસ લોક મેં ભી જાય ઉસે મૃત્યુ કે હાથ સે છુટકારા નહીં. (૧૧)
अंगुष्ठमात्रः पुरुषो मध्य आत्मनि तिष्ठति
ईशानो भूतभव्यस्य न ततो विजुगुप्सते । एतद् वै तत् ॥ १२ ॥
અનુ.-અંગુષ્ઠપરિમાણ, ભૂત ઔર ભવિષ્ય કા સાસક પુરુષ શરીર કે મધ્ય મેં સ્થિત હૈ. નિશ્ચય યહી વહ હૈ. (૧૨)
સિ.અ.- જો કોઇ ઉસ જ્યોતિ કો, જો હૃદય કે મધ્ય પુરુષ કે અંગુષ્ઠ કે બરાબર નિહિત હૈ, ભૂત વર્તમાન, ઔર ભવિષ્ય કા સ્વામી જાનતા હૈ, વહ સભી ભયોં સે મુક્ત હો જાતા હૈ ઔર ઉસે પ્રાણ કા ભી ભય નહીં હોતા. યહ વહી આત્મા હૈ. (૧૨)
अंगुष्ठमात्रः पुरुषो, ज्योतिरिवाधुमक,
इशानो भुतभव्यस्य स एवाद्य स उ श्च. । एतद् वै तत् ॥ १३ ॥
અનુ.-પુરુષ અંગુષ્ઠમાત્ર, ભુત-ભવિષ્ય કા શાસક, ઔર ધૂમરહિત જ્યોતિ કે સમાન હૈ. વહી આજ હૈ ઔર વહી કલ રહેગા. નિશ્ચય યહી વહ હૈ. (૧૩)
સિ.અ.-વહ પુરુષ જો મનુષ્ય કે અંગૂઠે કે બરાબર હૈ, ઔર જિસ કી જ્યોતિ નિર્ધૂમ અગ્નિ કે સમાન હૈ, ઔર જો ભૂત, વર્તમાન, ઔર ભવિષ્ય કા સ્વામી હૈ, ઔર જિસ કે લિએ આજ ઔર કલ બરાબર હૈ, વહી આત્મા હે. (૧૩)
यथोदकं दुर्गे वृष्टं पर्वतेषु विद्यावति,
एवं धर्मान् [१] पृथक् पश्यंस् तानुवानुविधावति ॥ १४ ॥
અનુ.-જિસ પ્રકાર દુર્ગમ (ઉંચે) સ્થાન મેં બરસા હુઆ જલ પર્વતોં મેં વહ નિકલતા હૈ ઉસી પ્રકાર ગુણ-ધર્મોં (અથવા પદાર્થોં) કો પૃથક્-પૃથક્ દેખ કર જીવ ઉન્હીં કો પ્રાપ્ત હોતા હૈ. (૧૪)
સિ.અ.-જિસ પ્રકાર વર્ષા પર્વત કે ઉપર હોતી હૈ ઔર ઉસ પરર્વત કે ચારો ઔર સે પાની નીચે બહતા હૈ, ઉસી પ્રકાર સમસ્ત ગુણ-ધર્મોં કી સૃષ્ટિ વહ એક આત્મા હૈ. (૧૪)
यथोदकं शुद्धे शुद्धमासिक्तं तादृगेव भवति,
एवं मुनेर् विजानत आत्मा भवति गौतम ॥ १५ ॥
અનુ.-જિસ પ્રકાર શુદ્ધ જલ મેં ડાલા હુઆ શુદ્ધ જલ વૈસા હી હો જાતા હૈ ઉસી પ્રકાર, હે ગૌતમ ! જ્ઞાની મુનિ કા આત્મા ભી હો જાતા હૈ. (૧૫)
૧) યહાં 'ધર્મ' શબ્દ ઉસી અર્થ મેં પ્રયુક્ત પ્રતીત હોતા હૈ જિસ મેં ઇસ કા પ્રયોગ બૌદ્ધ વાઙ્ મય અથવા કિસી સીમા તક ન્યાય-વૈશેષિક શાસ્ત્ર મેં હુઆ હૈ. ઉપનિષદ્ અથવા વૈદિક સાહિત્ય મેં સંમ્ભવતઃ યહ પ્રયોગ કેવલ યહીં મિલતા હૈ. મોટે તૌર પર, યહાં ઇસ કા અર્થ 'ગુણ-ધર્મ' અથવા 'પદાર્થ' સમઝના ચાહિએ.
સિ.અ.-જો ગુણ-ધર્મ કા અભિલાષી હૈ વહ ગુણ-ધર્મો મે ફસાં રહતા હૈ. જિસ પ્રકાર શુદ્ધ જલ સ્વચ્છ પાત્રમેં સ્ફટિક કે સમાન સ્પષ્ટ દિખાયી દેતા હૈ, ઉસી પ્રકાર વહ આત્મા શુદ્ધ અન્તઃકરણ મેં સ્પષ્ટ દિખાયી દેતા હૈ ઔર અશુદ્ધ અંતઃકરણ મેં અસ્પસ્ટ દિખાયી દેતા હૈ. (૧૫)

 ॥ ઇતિ દ્વિતીયેઽધ્યાય પ્રથમા વલ્લી ॥

દ્વિતીયા વલ્લી

पुरमेकादशद्वारमजस्यावक्रचेतसः ।

अनुष्ठाय न शोचति विमुक्तश च विमुच्यते । एतद् वै तत् ॥ १ ॥

અનુ.-ઉસ અજન્મા યથાવત્ જ્ઞાન વાલે (આત્મા) કા પુર ગ્યારહ દ્વાર વાલા હૈ. (ઉસ કા) અનુષ્ઠાન કરને પર (મનુષ્ય) શોક નહીં કરતા, ઔર વહ જીવન્તમુક્ત હોતા હુઆ મુક્ત હો જાતા હૈ. નિશ્ચય યહી વહ હૈ. (૧)

સિ.અ.- જીવાત્મા ઉત્પન્ન નહીં હુઆ હે. ઉસ કી જ્યોતિ સર્વત્ર એકરસ હૈ. ઉસ કા નિવાસ ઉસ ભવન મેં હૈ જિસ કે ગ્યારહ દ્વાર હૈ. જો કોઇ ઉસ આતમ્મા કી સાધના કરતા હૈ વહ શોક રહિત ઔર નિ-સ્પૃહ હો કર મોક્ષ પ્રાપ્ત કર લેતા હૈ. યહ વહી આત્મા હૈ (૧)

हछसः शुचिषद् वसुरन्तरिक्षस द्धोता वेदिषदतितिथर् दुरोणसत् ।

नृशद् वरसदृतसद्, व्योमसदब्जा, गोजा, ऋतुजा, अद्रिजा, ऋतं बृहत् ॥ २ ॥[२]

૧) ગ્યારહ દ્વાર યે હૈ-દો ચક્ષુ, દો કાન, દો નયને, મુખ દો, ઉપસ્યેન્દ્રિયાં નાભિ ઔર વિદ્યતિ. અન્તિમ દો કી ઉપેક્ષા કર દેને પર શરીર કે ૬ દ્વાર બતાયે જાતે હૈ. જૈસા કિ અર્થવવેદ (૧૦.૨.૩૧, ૮.૪૩), ગીતા (૫.૧૩), ઔર શ્વેતાશ્વતરોપનિષદ (૩.૧૮) મેં ઉલ્લિખિત હૈ.

૨) યહ મંત્ર કિંચિત પાઠ-ભેદ કે સાથ ઋગ્વેદ (૪.૪૦.૪) શુક્લયજુર્વેદ (૧૦.૨૪ ૧૨.૨૪) તૈત્તિરીયસંહિતા (૩.૨.૧૦.૨) ઔર શતપથબ્રાહ્મણ (૬.૭.૩.૧૨) મેં ભી આયા હૈ. કઠોપનિષદ પેજ નં. ૭૯ થી ૮૨

विश्वरुपं, हरिणं, जातवेदसं, रहीमन कुरान परायणं, ज्योतिरेकं तपन्तम् ।

सहस्त्ररश्मिः शतधा वर्तमान, प्राणः प्रजानामुदयत्येष सूर्यः ॥ ८ [१]॥

અનુ.-"સર્વરુપ રશ્મિવાન, જ્ઞાનસમ્પન્ન, પરમ આશ્રય, તપતી હુઈ એકમાત્ર જ્યોતિ કો. યહ સહસ્ત્ર કિરણોં વાલા, સૈંકડોં પ્રકાર સે વર્તમાન, ઔર પ્રજાઓં કા પ્રાણ સૂર્ય ઉદિત હોતા હૈ." (૮)

સિ.અ.- "સૂર્ય વિશ્વરુપ હૈ, અર્થાત્ સબ કા રુપ હૈ. હિરણ્યગર્ભ ભી વહી હૈ, અર્થાત્ અપની કિરણ સે સબ કો અપની ઔર ખીંચતા હૈ. વહી જાતવેદા હૈ. અર્થાત્

૧) યહ મંત્ર, જો મૈત્રાયરાયુપનિષદ ૬.૮ મેં ભી આતૌ હૈ, કિસી લુપ્ત વેદ-શાખા કા હો સકતા હૈ. આગે ભી કઇ શ્લોક અથવા મંત્ર ઉદ્ધત હૈ જીનકે સ્ત્રોતોં કા પતા લગાના કઠિન હૈ.

प्रथमो मुण्डकः

प्रथम खण्डः

ब्रह्मा महेनवा प्रथम

ब्रह्मा देवानां प्रथमः सम्बभूव- विश्वस्य कर्ता, भुवनस्य गोप्ता ।

स ब्रह्मद्दया सर्वविद्याप्रतिष्ठा- मथर्वाय ज्ये.ठपुत्राय प्राह ॥ १ ॥

અનુ.-દેવતાઓં મેં પહલે બ્રહ્મા ઉત્પન્ન હુઆ-સબ કા રચાયતા, ત્રિભુવન કા રક્ષક. ઉસ કે અપને જયેષ્ઠ પુત્ર અથવા કો સમસ્ત વિજ્યાઔં કી આશ્યભૂતા બ્રહ્મવિદ્યા કા ઉપદેશ કિયા. (૧)

સિ.અ.-સભી દેવતાઓં કે પૂર્વ પહલે બ્રહ્મા પ્રકટ હુઆ, અર્થાત્ સૃષ્ટિ કરને વાલા દેવ-એસા બ્રહ્મા જો લોકોં કા રચાયતા હૈ ઔર સંસાર કા સ્વામી. ઉસ બ્રહ્મા ને અથવા નામધારી અપને જ્યેષ્ઠ પુત્ર કો બ્રહ્મવિદ્યા કા

ઉપદેશ કિયા જો વિદ્યાઓં મેં સર્વશ્રેષ્ઠ હૈ ઔર જિસ મેં સભી વિદ્યાએં (પ્રતિષ્ઠિત) કરતેં હૈ. (૧)

द्वितीयः खण्डः

आविः, संनिहितं, गुहाचरं नाम महत्पदमत्रैतत् समर्पितम् एजत्, प्राणन्, निमिषच् च यत् ।
एतज् जानथ सदसद्वरेण्यं, परं विज्ञानाद्, यद वरिष्ठं प्रजानाम् ॥ १ [१] ॥

અનુ.-યહ બ્રહ્મ પ્રકાશસ્વરુપિ સમીપસ્થ, ગુહાચર નામ વાલા, ઔર મહત્પદ હૈ. યહ જો ચલતા હૈ, પ્રાણન કરતા હૈ, ઔર નિમેષોન્મેષ કરતા હૈ ઇસી મેં સમર્પિત હૈ. તુમ ઇસે જાનો, જો સત્ ઔર અસત્ દ્વારા વરણ કરને યોગ્ય, પ્રાર્થનીય, વિજ્ઞાન સે પરેસ ઔર પ્રજાઓં મેં સર્વોત્કૃષ્ટ હૈ. (૧)

સિ.અ.-હૈ સૌમ્ય ! વહ પ્રકટ હૈ, વહ સમીપતર હૈ, વહ હૃદય કી ગુહા મેં સંચાર કરતા હૈ. બ્રહ્મ સે મહાન કોઇ પદ નહીં હૈ. સમસ્ત સંસાર મેં જો કુછ જંગમ, પ્રાણવાન્ ઔર સજીવ હૈ વહ ઉસી કે ભીતર હૈ. ઉસે સબ સેક્ષ્રેષ્ઠ સમઝના ચાહિએ. વહ બુદ્ધિ સે ભી વરિષ્ઠ હૈ જીસસે સે વસ્તુઓં કા જ્ઞાન હોતા હૈ. વહી સબ કા મૂલ હૈ. (૧)

यदर्चिमद्, यदणुभ्योऽणु च, यस्मिल् लोका निहिता लोकनिर च,
तदेतदक्षरं ब्रह्म स प्राणस् तदु वाङ्, मनः ।
तदेतत् सत्यं, तदमृतं, तद् वेद्धव्यं सोम्य विद्धि ॥ २ ॥

અનુ.-જો દિપ્તીમાન હૈ... અણુ સે ભી અણુ હૈ, જિસ મેં લોક ઔર ઉન કે નિવાસી સ્થિત હૈ, વહ યહ અક્ષર બ્રહ્મ હૈ. વહી પ્રાણ હૈ, વહી વાક્ ઔર મન હૈ. વહી યહ સત્ય હૈ, વહ અમૃત હૈ. હે સૌમ્ય ! ઉસ કા (ધ્યાન દ્વારા) વેધન હોના ચાહિએ, તૂ વેધન કર. (૨)

સિ.અ.- વહ પ્રકાશસ્વરુપ હૈ. વહ સુક્ષ્મોં મેં સુક્ષ્મતર હૈ. સમ્પુર્ણ જગત્ ઔર જગત્ મેં જો કુછ હૈ વહ સબ ઉસ કે ભીતર હૈ વહ અક્ષર સત્તા હૈ, બ્રહ્મ હૈ, પ્રાણ હૈ, વાણી હૈ મન હૈ, ઋત ઔર સત્ય હૈ, અમર હૈ. હૈ સોમ્ય ! વહી મનોભાવ કા લક્ષ્ય હૈ. તૂ ઉસી કો અપને મન કા લક્ષ્ય બના. (૨)

(મુન્ડકોપનિષદ પેજ નં. ૧૪૪)

हिरण्यमये परे कोशे विरजं निष्कलम् ।
तच्छू भ्र ज्योतिषां ज्योतिस् तद् यदात्मविदो विदुः ॥ ९ ॥

અનુ.-નિર્મલ ઔર નિરંશ બ્રહ્મ હિરણ્યમય (જ્યોતિર્મ) પરમ કોશ મેં (વિદ્યમાન) હૈ. વહ શુંદ્ધ, જ્યોતિઓં કી જ્યોતિ હૈ. વહ હૈ જિસે આત્મજ્ઞાની પુરુષ જાનતે હૈ. (૯)

गताः कलाः पञ्चदश प्रतिष्ठा, देवाश् च सर्वे प्रतिदेवतासु ।
कर्माणि विज्ञानमयश च आत्मा परेऽव्यये सर्व एकीभवन्ति ॥ ७ [१] ॥

અનુ.-પ્રન્દ્રહ કલાએં (દેહારમ્ભક તત્વ) અપનેં આશ્રયોં મેં સ્થિત હો જાતી હૈ, સમસ્ત દેવગણ (ઇન્દ્રિયાં) અપને પ્રતિદેવતા (આદિત્યાદિ) મેં લીન હો જાતે હૈ. કર્મ ઔર વિજ્ઞાનમય આત્મા સબ પરમ અવ્યય (પુરષ) મેં એકીભાવ કો પ્રાપ્ત હો જાતે હૈ. (૭)

સિ.અ.- જ્ઞાની ઔર બ્રહ્મવિત્ જબ શરીર છોડતા હૈ ઔર ઉસકી સભી ઇન્દ્રિયાં ઔર કલામેં અપને દેવતાઓં કો પ્રાપ્ત હો જાતી હૈ તો વહ શુભ ઔર અશુભ કર્મ કા ફલ નહીં જો સ્વર્ગ યા નરક પ્રાપ્ત કરાયે, બલ્કિ ઉસ કા જીવાત્મા અવ્યય પરમાત્મા કે સાથ એકીભૂત હો જાતા હૈ. (૭)

पञ्चमोऽनुवाकः

भूर, भुवः सुवरिति वा-एतास् तिस्त्रो ब्याह्यतयः तासामु ह स्मैतां चतुर्थी माहाचमस्यः प्रवेदयते-मह इति । तद् ब्रह्म । स आत्मा । अङ्नन्यन्या देवताः । भूरिति वा अयं लोकः भुव इत्यन्तरिक्षम्,

सुवरित्यसौ लोकः ॥ १ ॥

અનુ.-'ભૂ, ભૂવઃ ઔર સુવઃ' યે તીન વ્યાહ્યતિયાં હૈ. ઉન મેં સે ઇસ ચૌથી વ્યાહ્યતિ-મહઃ કો મહામદસ્ય = (માહાયમસ્ય કા પુત્ર) પ્રક્યાપિત કરતા હૈ. વહી આત્મા હૈ. અન્ય દેવતા (ઉસ કે) અડ્ડ હૈ. 'ભૂઃ હી યહ લોક હૈ, 'ભૂવઃ' અન્તરિક્ષ (લોક) હૈ, 'સુવઃ' વહ લોક હૈ, (૧)

–मह इत्यादित्यः । आदित्येन वाव सर्वे लोका महीयन्ते ॥ भूरिति वा अग्निः भुव इति वायुः, सुवरित्यादित्यः मह इति चन्द्रमाः । चन्द्रमसा वाव सर्वाणि ज्योतिछषिं महीयन्ते ॥ भूरिति वा ऋचः भूव इति सामानि, सुविरित यजूछंसि॥ २ ॥

અનુ.-'મહઃ' આદિત્ય (લોક) હૈ. આદિત્ય સે હી સમસ્ત લોક મહિમાન્વિત હોતે હૈ. 'ભૂઃ' હી અગ્નિ હૈ, 'ભૂવઃ' વાયુ હૈ, 'સુવઃ' આદિત્ય હૈ, 'મહઃ' ચન્દ્રમા હૈ. ચન્દ્રમા સે હી સમ્પૂર્ણ જ્યોતિઓં મહિમાદ નબી હોતી હૈ. 'ભૂ': હી ઋચાએં હૈ, 'ભૂવઃ' સામ હૈ, 'સુવઃ' યજુઃ હૈ, (૨)

–मह इति ब्रह । ब्रह्मणा वाव सर्वे वेदा महीयन्ते ॥

भूरिति वै प्राणः भुव इत्यपानः सुवरिति व्यानः मह इत्यन्नम् । अन्नेन वाव सर्वे प्राणा महीयन्ते ॥ ता वा एतांश चतस्त्रर् चतुर्धा, चतस्त्रश् चतस्त्रो व्याहृतयः । ता यो वेद स वेद ब्रह्म । सर्वेऽस्मै देवा बलिमावहन्ति ॥ ३ ॥

અનુ.-'મહ' બ્રહ્મ હૈ. બ્રહ્મ સે હી સમસ્ત વેદ મહિમાન્વિત હોતે હૈ. 'ભૂઃ' હી પ્રાણ હૈ, 'ભૂવઃ' અપાન હૈ, 'સુવઃ' વ્યાન હૈ, 'મહઃ' અન્ન હૈ. અન્ન સે હી સમસ્ત પ્રાણ મહિમાન્વિત હોતે હૈ. ઇસ પ્રકાર યે ચારોં ચાર ચાર પ્રકાર કી હૈ, વ્યાહ્યતિયાં ચાર-ચાર હૈ. જો ઇન્હેં જાનતા હૈ વહ બ્રહ્મ કો જાનતા હૈ. સભી દેવતા ઉસે બલિ (ઉપહાર) અર્પિત કરતે હૈ. (૩)

स य एषोऽन्तर्हृदय आकाशः तस्मिन्नयं पुरुषो मनोमयः अमृतो, हिरण्यमः । अन्तरेण तालुके य एष इवावलम्बते सेन्द्रेयोनिः यत्रासो केशान्ते विर्वर्तते, व्यपोह्य शीर्षकपाले, भूरित्यग्नौ प्रतितिष्ठति, भूव इति वायो, ॥ ९ ॥

અનુ.-યહ જો હૃદય કે મધ્ય મેં આકાશ હૈ ઉસ મેં હી યહ મનોમય અમર, હિરણ્યમય પુરૂષ રહતા હૈ. તાલુઓં કે બીચ મેં યહ જો સ્તન કે સમાન લટકા હુઆ હૈ, વહ ઇન્દ્રિયોન (આત્મા કા દ્વાર) હૈ. મસ્તક કે કપાલોં કો બેધ કર જહાં કેશો કા ભૂલ અવ્યવસ્થિત હૈ, વબ (આત્મા પ્રયાણ કરતે સમય) 'ભૂઃ' રુપ અગ્નિ મેં સ્થિત હોતા હૈ, 'ભૂવઃ' રુપ વાયુ મે. (૧)

–सुवरित्यादित्ये, मह इति ब्रह्मणि । आप्नोति स्वाराज्यम् आप्नोति मनसस्पतिम् । वाक्यपतिर, चक्षुष्पतिः श्रोतपतिर् विज्ञानपतिः । एतत् ततो भवति–आकाशशरीरं ब्रह्म, सत्यात्म, प्राणारामं, मनआनन्दंम, शान्तिसमृद्धममृतम् । इति प्राचीन योग्योपास्व ॥ २ ॥

અનુ.-'સુવઃ' રુપ આદિત્ય મેં, 'મહઃ' રુપ બ્રહ્મ મેં. (ઇસ પ્રકાર વહ) સ્વરાજ્ય (આત્મરાજ્ય) પ્રાપ્ત કર લેતા હૈ, મન કે પતિ કો પા લેતા હૈ. તથા વાણી કા પતિ, ચક્ષુ કા પતિ શ્રોત કા પતિ, ઔર વિજ્ઞાન કા પતિ (હો જાતા હૈ) ઇસ સે ભી બડા હો જાતા હૈ-આકાશ રુપી શરીર વાલા, સત્યાત્મા, પ્રાણારામ, મનઆનન્દ (જિસ કે લિએ મન આનન્દસ્વરુપ હૈ) શાન્તિસમ્પન્ન, ઔર અમર બ્રહ્મ. હે પ્રાચીનયોગ્ય (પુરાતન યોગ મેં આસ્થા રખને વાલે શિષ્ય) ! તૂ ઇસ પ્રકાર ઉપાસના કર. (૨)

स य एवंवित्, अस्माल लोकात् प्रेत्य, एतमन्नमयमातमानमुपसङ्कम्य, एतं प्राणमयात्मानमुपसङ्कम्य, एतं मनोमयमात्मान मुपसङ्क्रम्य, एतं विज्ञानमयमात्मानमुपसडकम्य, एतमानन्दमयमात्मानमुपसङ्क्रम्य

इमाँल्लोकान् कामान्नी, कामरुप्यनुसञ्चरन्, एतत साम गायन्नास्ते-हा ३ वु, हा ३ वु हा ३ वु ॥५॥
અલ્લાહૂ અલ્લાહૂ અલ્લાહૂ
અનુ.-વહ જો ઇસ પ્રકાર જાનનેવાલા હૈ ઈસ લોક સે નિવૃત્ત હો કર, ઇસ અનન્ય આત્મા કો સંક્રાન્ત કર, ઇસ પ્રાણમય આત્મા કો સંક્રાન્ત કર, ઇસ મનોમય આત્મા કો સંક્રાન્ત કર, ઇસ વિજ્ઞાનમય આત્મા કો સંક્રાન્ત કર, ઇસ આનન્દમય આત્મા કો સંક્રાન્ત કર, ઇન લોકોં મેં કામાન્ની (કામચારી) ઔર કામરુપી હો કર વિચરતા હુઆ યહ સામગાન કરતા હૈ-હા ૩ વુ, હા ૩ વુ, હા ૩ વુ. (૫) અલાહ્
સિ.અ.-અન્નમય કોસ કો જો અન્ન હી હૈ સમસ્ત જગત્ કે સ્થૂલ શરીર કે સાથ, પ્રાણમય કોશ કો જો પ્રાણ હી હૈ સમસ્ત જગત્ કે પ્રાણ સે સાથ, મનોમય કોશ કો જો મન હી હૈ સમસ્ત જગત્ કે મન કે સાથ, વેદાનુસારી વિજ્ઞાનમય કોશ કો જો વિજ્ઞાન હી હૈ સમસ્ત જગત્ કે વિજ્ઞાન કે સાથ, ઔર અપને આનન્દમય કોશ કો જો આનન્દ હી હૈ સમસ્ત જગત્ મેં રહે,[1] ઔર (વસ !) સારે અન્ન ઉસ કે અન્ન હો જાયેંગે ઔર વહ જો રુપ ચાહે ધારણ કર સકેગા. ઔર વહ ઇસ મંત્ર કો જો સાક્ષાત્ બ્રહ્મ હૈ સદા ધ્વનિપૂર્વક ગાયે-હા ૩ વુ હા ૩ વુ, હા ૩ વુ. (૫)
अहमन्नहमन्नमहमन्नम्: अहमन्नादो3, ङहमन्नादो, ङहमन्नाद:, अह्मछं श्लोककृदहछं, स्लोककृदहछं स्लोककृत । असमस्मि प्रथमजा ऋतारूस्य, पूर्व देवेभ्योङमृतस्य नाउभायि । यो मा ददाति स इदेव मारुवा: । अहमन्नमदन्तामारउद्यि । अहं विश्वं भुवनमभ्यभवाउम् । सुवर् न ज्योती: य एवं वेद । इत्युपनिषत् ॥ ६ ॥ અહમદન - મહમદન - અહમાદોન મહમાદોન
અનુ.-મૈં અન્ન (ભોગ્ય) હું, મૈં અન્ન હું, મૈં હી અન્નાદ (ભોક્તા) હું, મૈં હી અન્નાદ હું, મૈં હી અન્નાદ હું, મૈં હી શ્લોકકૃત હું, મૈં હી શ્લોકકૃત હું. મેં હી શ્લોકકૃત હું. મૈં ઋત (સમ્યક્ સૃષ્ટિ) મેં પ્રથમ જન્મધારી હું. દેવતાઓં સે પૂર્વ અમરત્વ કા કેન્દ્રસ્વરુપ. જો (અન્નસ્વરુપ) મુઝે (અન્નાથિયોં કો) દેતા હૈ વહ ઇસ પ્રકાર મેરી રક્ષા કરતા હૈ. (જો મુઝ અન્નસ્વરુપ કો દાન ન કરતા હુઆ સ્વયં ભોગતા હૈ ઉસ) અન્ન ભક્ષણ
તૈતિરીયોપનિષદ. પેજ. ૨૦૦ થી ૨૦૧

તયસ. ફરસ્તાદ - મહામદ
वेदाहमेतं पुरुषं, महान्त-मादित्यवर्ण, तमस: परस्तात्
तमेव विदित्वाङपि मृत्येमेति, नान्य: पन्था विद्यतेङयनाय ॥ ८ ॥
અનુ.-મૈં ઇસ અજ્ઞાનાતીત, પ્રકાશસ્વરુપ, મહાન્ પુરષ કો જાનતા હું. ઉસે હી જાન કર (પુરુષ) મૃત્યુ કો પાર કરતા હૈ, પરમપદ કે લિએ કઇ ઔર માર્ગ નહીં હૈ. (૮)
अपाणिपादो जवनो ग्रहीता पश्यत्यचक्षु: स श्रृणोत्यकर्ण: ।
स वेत्ति वेद्यं न च तस्यास्ति वेत्ता । तमाहुरग्रयं पुरुषं महान्तम् ॥ १९ ॥ મહામદમ
અનુ.-વહ હાથ-પાંવ સે રહિત હો કર ભી વેગવાન્ ઔર ગ્રહણ કરને વાલા હૈ, નેત્રહીન હો કર ભી દેખતા હૈ, કર્ણરહિત હો કર ભી સુનતા હૈ. વહ જ્ઞાતવ્ય કો જાનતા હૈ, કિન્તુ ઉસે જાનને વાલા કોઈ નહીં હૈ. ઉસે આદિ, પૂર્ણ, એવં મહાન્ પુરુષ કહા હૈ. (૧૯)
સિ.અ.-યદ્યપિ ઉસ કે હાથ ઔર પૈર નહીં હૈ, તથાપિ વહ ગ્રહણ કરતા ઔર ચલતા હૈ, આંખ નહીં હૈ ઔર દેખતા હૈ, કાન નહીં હૈ ઔર સુનતા હૈ. વહ અભી જ્ઞાતવ્ય વિષયોં કો જ્ઞાતા હૈ ઔર ઉસ કા જ્ઞાતા કોઇ નહીં. વહ સર્વત્ર પૂર્ણ હૈ ઔર સબ કા મૂલ હૈ. મહાત્મા લોગ ઉસે સબ સે બડા કહતે હૈ.
अणोरणीयान्, महतो महीयान्, आत्मा गुहायां निहितोङस्य जन्तो: ।

तमक्रतु पश्यन्ति वीतशोको धातुः प्रसादान् महिमानमीशम् ॥ २० ॥
અનુ.-યહ અણુ સે ભી અણુ ઔર મહાન્ સે ભી મહાન આત્મા ઇસ જીવ કે અન્તઃકતરણ મેં નિહિત હૈ. ઉસ સંકલ્પશૂન્ય મહિમામય ઈશ્વર કો જો વિધાતા કી કૃપા સે દેખતા હૈ વહ શોકરહિત હો જાતા હૈ. (૨૦)
સિ.અ.-વહ સભી વ્યાપકોં મેં વ્યાપક હૈ ઔર સુક્ષ્મોં સે સુક્ષ્મતર હૈ. વહ હૃદય-ગુહા મેં બસતા હૈ. આત્મા એસા હી હે. વહ અકામ હૈ. હમારી ઔર કૃપાદષ્ટિ રખે. જો કોઇ ઉસ કા દર્શન કર લેતા હૈ વહ શોકરહિત હો જાતા હૈ. વહ ઈશ્વર હૈ જો સાક્ષાત્ મહામદય-સ્વરુપ હૈ. (૨૦)
वेदाहमेतमजरं, पुराणं, सर्वात्मानं, सर्वगतं विभुत्वात्,
जन्मनिरोधं प्रवदन्ति यस्य ब्रह्मवादिनो हि, प्रवदन्ति नित्यम ॥ २१ ॥
અનુ.-બ્રહ્મવેત્તા જિસ કે જન્મ કા અભાવ બતલાતે હૈં ઔર જિસે નિત્ય કહતે હૈં. ઉસ જરાશૂન્ય પુરાતન સર્વાત્મા કો, જો વિભુ હોને કે કારણ સર્વગત હૈ, મૈં જાનતા હૂં. (૨૧)
સિ.અ.- શ્વેતાશ્વતર ને અપને શિષ્યોં સે કહા : મૈં ઉસ પુરુષ કો જાનતા હું જો પુરાતન હૈ, અજર હૈ, સર્વાત્મા હૈ, સ્વર્ગત હૈ, ઔર વિભૂ હૈ. ઉસે જાનને વાલા પુરૂષ કિસી ભી લોક મેં જન્મ નહીં લેતા. ઉસ કે વિષય મેં બ્રહ્મવાદિયોં કા કહના હૈ કિ ઉસ કા ન આદિ હૈ ઔર ન અન્ત, ઔર કિ વહ નિત્ય હૈ. (૨૧)
अनाद्यनन्तं कललिस्य मध्ये, विश्वस्य स्त्रष्टारमनेकरूपम् ।
विश्वस्यैकं परिवेष्टितारं ज्ञात्वा देवं मुछ्यते सर्वपाशैः ॥ १३ ॥
(કલીલસ્ય, રસૂલીલ્યસ)
અનુ.- કલિલ કે મધ્ય અનાદિ, અનન્ન, વિશ્વ કે બહુરુપી રચયિતા, વિશ્વ કે એકમાત્ર આચ્છાદક દેવ કો જાન કર (જીવ) સમસ્ત પાશોં સે મુક્ત હો જાતા હૈ. (૧૩)
સિ.અ.-બ્રહ્મા કા ન આદિ હૈ ન અન્ત. વહ સમસ્ત સંસાર-ચક્રમેં સાક્ષી રુપ મેં સ્થિત હૈ ઔર સમસ્ત જગત્ કા ઉત્પાદક હૈ. ઉસ કે રુપ અનન્ત હૈ. વહ સમસ્ત જગત્ કો અપને મેં પરિવેષ્ટિત કિયે હુએ હૈ. વહ અદ્વૈત ઔર જ્યોતિર્મય હૈ. જિસ કિસી કો ઇસ પ્રકાર જ્ઞાન ઔર બોધ હો જાતા હૈ વહ સમસ્ત બંધનોં ઔર જાલોં સે મુક્ત હો જાતા હૈ. (૧૩)
भावग्राह्यमनीडाख्यं, भावाभावकरं शिवम्,
कलासर्गकरं देवं ये विदुस ते जहुस तनुम् ॥ १४ ॥
અનુ.-ભાવગાહ્ય, અનિકેત (લા-મકાઁ), સૃષ્ટિ ઔર પ્રલય કરને વાલે, શિવસ્વરુપ, એવં કલાઓં કી સૃષ્ટિ કરને વાલે ઇસ દેવ કો જો જાન લેતે હૈં વે શરીર (કે બંધન)કો ત્યાગ દેતે હૈં. (૧૪)
સિ.અ.-વહ શુદ્ધ સત્તા અન્તઃકરણ કી શુદ્ધતા ઔર પ્રકાશ સે જાની જાતી હૈ. ઉસ કા સ્થાન ભી નહીં હૈ. ઔર નામ ભી નહીં હૈ. વહ પાલક ઔર સંહારક હૈ. ઔર આનન્દસ્વરુપ હૈ. વહ નિત્ય ઇચ્છા સે જગત્ કી સૃષ્ટિ કરતા હૈ. જો લોગ ઇસ જ્યોતિર્મયા સત્તા કો ઇસ પ્રકાર જાન લેતે હૈં. વે શરીર કો ત્યાગ દેતે હૈં. મોક્ષ (૧૪)
॥ ઇતિ પંચમોડધ્યાયઃ ॥
षष्ठोडध्यायः
स्वाभावभेके कवयो वदन्ति, कालं तथाडन्ये परमिंह्यमानाः ।
देवस्यैष महिमा तु लोके येनेदं भ्राम्यते ब्रह्मचक्रम ॥ १ ॥
સયૈદેવ મહીમાદ
અનુ.- કઇ મોહગ્રસ્ત વિદ્વાન સ્વભાવ કો (કારણ) બતલાતે હૈં ઔર દૂસરે કાલ કો. તહ તો ભગવાન કી મહિમા

હૈ, જિસ સે યહ બ્રહ્મચક્ર ઘૂમ રહા હૈ. (૧)
સિ.અ.-કુછ લોગોં મેં પ્રમાદ ઔર અજ્ઞાન ભરા હુઆ હૈ કિન્તુ અપને કો જ્ઞાની સમઝતે હૈ કિ જગત્ સ્વતઃ ઉત્પન્ન હુઆ હૈ. ઈસી પ્રકાર કુછ લોગ કહતે હૈં કિ જો ભી હૈ વહ કાલ હૈ. કિન્તુ એસા નહીં હૈ, બલ્કિ યહ બ્રહ્માન્ડ ઉસ જ્યોર્તિમયી સત્તા કી મહિમા સે ઘૂમ રહા હૈ. (૧)

येनावृतं नित्यमिदं हि सर्वं, ज्ञः कालकारो, गुणी, सर्वविद्यः
तेनेशितं कर्म विवर्तते ह पृथ्व्यप्तेजोऽनिलखानि-चिन्तयम् ॥ २ ॥

અનુ.-જિસ કે દ્વારા સબ સર્વદા આચ્છાદિત હૈ તથા જો જ્ઞાનસ્વરુપ, કાલ કા કર્તા, ગુણવાન, ઔર સર્વજ્ઞ હૈ ઉસી સે પ્રેરિત હો કર યહ પૃથ્વી, જલ , અગ્નિ , વાયુ ઔર આકાશરુપ કર્મ (જગદ્રૂપ સે) વિવર્તિત હોતા હૈ-ઉસ કા ચિન્તન કરના ચાહિયે. (૨)
સિ.અ.-ઉસ ને સદા સે જગત્ કો પરિવેષ્ટિત કર રખા હૈ. વહ સર્વજ્ઞ હૈ, કાલ કા ભી સંહારક હૈ મૃત્યુ કા ભી મૃત્યુ હૈ. સમસ્ત ગુણ ઉસી મેં હૈ. સમસ્ત ક્રિયાએં ઔર કલાએં ઉસી મેં હૈ. વહી કર્મફલ કા વિધાતા હૈ. વહી હૈ જો પૃથ્વી, જલ, અગ્નિ, વાયુ ઔર આકાશ કે રુપ મેં આવિર્ભૂત હુઆ હૈ. એસા સમઝના ચાહિએ કિ સબ વહી હૈ ઔર સમસ્ત કર્મ ઉસી કે નિમિત્ત કિયા જાતે હૈં. (૨)

तत् कर्म कृत्वा, विनिवर्त्य भूयस्, तत्वशस्य तत्वेन समेत्य योगम्-
एकेन, द्वारभ्यां, त्रिभिरष्टभर् वा- कालेन चैवात्मगुणैश्च सूक्ष्मैः ॥ ३ ॥

અનુ,-ઉસ કર્મ કો કર કે, પુનઃ નિવૃત્ત હો કર, જો ઉસ તત્વ કે સાથ તત્વ કા યોગ કરકે- એક દો, તીન યા આઠ (તત્વોં કે સાથ)-તથા કાલ ઔર અન્તઃકરણ કે સૂક્ષ્મ ગુણોં કે સાથ, (૩)
સિ.અ.-ચિત્તશુદ્ધિ કે અનન્તર કર્મો કા ત્યાગ કરકે તત્વોં કે તત્વ ઔર મૂલોં કે મૂલ સે એક હો જાતે હૈં. ઉસ કા માર્ગ યહ હૈ-પ્રથમ ગુરુ કી સેવામેં ઉપસ્થિત હોના, દ્વિતીય ગુરુ ઔર વેદ શ્રદ્ધા કરના, ઔર તૃતીય ગુરુ સે તત્વ કા શ્રવણ કરના ઔર સત્ય કા હેતુ-પુરસ્સર જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરના ઔર ઉસ વિજ્ઞાન મેં સર્વદા મગ્ન રહના, અર્થાત્ નિત્ય ભક્તિ (કી સાધના કરના) દૂસરા (પ્રકાર હૈ) અષ્ટાંગ-યોગ કા અભ્યાસ ઔર પુનઃ જ્ઞાન કે અનન્તર પ્રત્યેક કર્મ કે ફલ કો ઉચ્છિન્ન કર લેના, પુનઃ દયા, ક્ષમા, ઔર શુચિતા કા અભ્યાસ, સદા પ્રસન્ન રહના, નિષ્કામ દાન-પુણ્ય કરના, કર્મો કો અપને ઉપર સહજ (આસાન) કર લેના, પિશુનતા ન રખના, ઔર બ્રહ્મ કી અભીપ્સા. ઈન ગુણોં સે જીવાત્મા આત્મા સે એક હો કર મુક્ત હો જાતા હૈ. (૩)

आरभ्य कर्माणि गुणान्वितानि भावाश्ं च सर्वान् विनियोजयेद् यः
तेषामभावे कृतकर्मनाशिः कर्मक्षये याति स तत्वतोऽन्यः ॥ ४ ॥

અનુ.-જો (પુરુષ) (સત્ત્વાદિ-) ગુણમય કર્મ આરમ્ભ કર(ઉનકા) ઔર સમસ્ત ભાવોં કા વિનિયોગ કરતા હૈ, ઉન કા અભાવ હો જાને સે ઉસ કર્મો કા નાશ હો જાતા હૈ, ઔર કર્મો કા ક્ષય હો જાને પર વહ વસ્તુતઃ અન્ય હી હો જાતા હૈ. (૪)
સિ.અ.-જિન કર્મો સે ફલ કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ઉન અનુષ્ઠાન કરતે હુએ પ્રત્યેક સ્થૂલ કો ઉસ સુક્ષ્મ સે એક કર કે સમસ્ત દ્વૈત કો તીનોં ગુણોં કી સામ્યાવસ્થા મેં એકીભૂત કર દે. જબ ઈસ પ્રકાર જ્ઞાન હો જાતા હૈ, તો સ્થૂલ ઔર સૂક્ષ્મ ઔર સૂક્ષ્મ સબ કા નાશ હો જાતા હૈ. જબ ઈન કા નાશ હો જાતા હૈ, તો કર્મો કા નાશ હો જાતા હૈ, ઔર જબ મનુષ્ય કે કર્મો કા નાશ હો જાતા હે, તો વહ સ્વરુપસ્થ હો જાતા હે, ઔર ભૂઃ ભુવઃ ઔર સ્વઃ તીનોં લોકોં સે છૂટ જાતા. (૪)

आदिः स, संयोगनिमित्तहेतुः, परस् त्रिकालादकलोऽपि दृष्टः

तं विश्वरूपं, भवभूतमीडयं, देवं स्वचित्तस्थमुपास्य पूर्वम् ॥ ५ ॥

અનુ.-વહ આદિ સત્તા હૈ, વહ સંયોગ કા હેતુ, ત્રિકાલાતીત, ઔર કલાશૂન્ય ભી દેખા જાતા હૈ. ઉસ સર્વરુપ, સંસારરુપ, સ્તવનીય, અપને ચિત્ત મેં સ્થિત દેવ કી પહલે ઉપાસના કરકે (ઉસે પ્રાપ્ત કરે) (૫)

સિ.અ.-વહી આદિ હૈ, વહી અન્ત હૈ, વહી જીવાત્મા કે અપને સાથ યોગ કા કારણ હૈ, વહી કારણોં કા કારણ હૈ. વહ ભૂત, વર્તમાન, ઔર ભવિષ્ય સે અતીત હૈ. વહ 'અકાલ' હૈ, અર્થાત, અખન્ડ ઔર જો કુછ સખન્ડ હૈ ઉસી મેં ધ્યાન કર કે જ્ઞાની લોગ ઉસ કા દર્શન કરતે હૈં. સમસ્ત જગત્ ઉસી કા રુપ હૈ ઔર સમસ્ત જગત્ ઉસી સે આવિર્ભૂત હુઆ હૈ ઔર સ્થિત સબ ઉસ કા સ્તવન કરતે હૈ. વહ જ્યોતિર્મય હૈ ઔર હૃદય કે ભીતર રહતા હૈ. જ્ઞાની પુરુષ ઉસ કી ઉપાસના કરકે મુક્તિ લાભ કરતે હૈં. (૫)

स वृक्षकालाकृतिभिः परोडन्यो, यस्मात् प्रपड्चः परविर्ततेडयम् ।

धर्मावहं, पापनुदं, भगेशं ज्ञात्वा, डडत्मस्थममृतं, विश्वधाम ॥ ६ ॥

અનુ.-જિસ સે યહ પ્રપજ્ચ પ્રવૃત્ત હોતા હૈ, વહ વૃક્ષ કાલ, ઔર આકૃતિ સે અતીત કોઇ ઔર હી હૈ. ધર્મ કી પ્રાપ્તિ કરાનેવાલે, પાપ કા નાશ કરને વાલે, એશ્વર્ય કે અધિપતિ, આત્મસ્થ, અમૃતસ્વરુપ, ઔર વિશ્વાધાર કો જાન કર (પુરુષ કૃતકૃત્ય હો જાતા હૈ) (૬)

સિ.અ.-વહ સત્તા જગત્ સે જો કિ વૃક્ષ-સ્થાની હૈ, કાલ સે, ઔર આકૃતિ સે અતીત હૈ. જગત્ કા યહ મિથ્યા દ્રશ્ય ઉસી સે અદ્‌ભુત હોતા હૈ. વહી ધર્મ કી ઔર પ્રવૃત્ત કરતા હૈ ઔર અધર્મ સે નિવૃત્ત કરતા હૈ. વહ ઇન છહ કા સ્વામી હૈ- એશ્વર્ય, ધર્મ યશ, શ્રી, વૈરાગ્ય ઔર જ્ઞાન. ઇન છહોં કે સ્વામી (અર્થાત ભગવાન) કો અપનેં મેં ઔર સમસ્ત જગત્ કો ઉસ મેં જાન કર અમર હો જાતે હૈં. (૬)

तमीश्वराणां परं महेश्वरं, तं देवतानां परमं च दैवतम्,

पतिं पतीनां परमं परस्ताद्, (ફરસ્તાદ ફતીમાં)

विदाम देवं भुवनेशमीडयुम ॥ ७ ॥

અનુ.- ઇશ્વરો કે પરમ મહાન્ ઇશ્વર, દેવતાઓં, કે પરમદેવ, પતિઓં કે પરમપતિ, પરાત્પર વિશ્વ કે અધિપતિ, સ્તવનીય દેવ કો હમ જાનતે હે. (૭)

સિ.અ.-વહ ઇશ્વરો મેં પરમ મહેશ્વર હૈ, વહ દેવતાઓં મેં મહાદેવ હૈ, વહ પતિઓં કા પરમ પતિ હૈ, ઔર ગુણત્રય કી સામ્યાવસ્થા સે અતીત હૈ. હમ સમસ્ત ભુવનોં કે અધિપતિ કો જાને, જો પ્રકાશસ્વરૂપ હૈ તથા સ્તુતિ ઔર ઉપાસના કે યોગ્ય હૈ. (૭)

न तस्य कार्य करणं च विद्यते न तत्समश्‍ चाभ्यधिकाश्‍ च दृस्यते,

पराडस्य शक्तिर् विविधऐव श्रूयते, स्वाभाविकी ज्ञानबलकिया च ॥ ८ ॥

અનુ.-ન ઉસ કા કાર્ય હૈ ઔર ન કરણ, ઉસ કે સમાન ઔર ઉસ સે બઢકર ભી કોઇ દિખાયી નહીં દેતા, ઉસ કી પરા શક્તિ નાના પ્રકાર કી હી સુની જાતી હૈ, ઔર સ્વાભાવસિદ્ધ હૈ, અથાત્ત્ સંસાર તદ્રૂપ હી હૈ. (૮)

જુઓ - કુલુહવલાહો દુવાનો અર્થ ઉપર મુજબ છે.

न तस्य कश्‍चित् परिरस्ति लोके, न चेशिता, नैव च तस्य लिड्म् ।

स कारणं, करणाधिपाधिपो, न चास्य काश्‍चिज् जनिता न चाधिपः ॥ ९ ॥

અનુ.-લોક મેં ઉસ કા કોઇ સ્વામી નહીં હૈ, ન કોઇ શાસક, ઔર ન ઉસ કા ચિહ્ન. વહ સબ કા કારણ હૈ ઔર ઇન્દ્રિયાધિસ્ઠાતા (જીવ) કા સ્વામી હૈ. ઉસ કા ન કોઇ જનક હૈ ન સ્વામી. (૯)

સિ.અ.-સમસ્ત જગત્ મેં ઉસ કા કોઈ અધિપતિ નહીં, સમસ્ત જગત્ મેં ઉસ કા કોઇ સ્વામી નહીં, ઔર ન

કોઈ, શાસક હી હૈ. ઉસ કા કોઇ ચિહ્ન ભી નહીં હૈ. વહ સબ કા કારણ હૈ. ઇન્દ્રિયોં કે અધિષ્ઠાતા તો દેવતા હૈ કિન્તુ વહ નિ કા ભી અધિષ્ઠાતા હૈ. ઉસ કા જનક કોઈ નહીં હૈ ઔર ન કોઇ અધીશ્વર હી હૈ. (૯)

यस् तन्तुनाभ इव तन्तुभिः प्रधानजैः स्वभावतो देव एकः

स्वमावृणोत् स नो दधाद् ब्रह्माप्ययम् ॥ १० ॥

અનુ.-તન્તુઓં સે મકડી કે સમાન જિસ એકમાત્ર દેવ ને સ્વભાવતઃ હી પ્રધાન-જનિત કાર્યો સે અપને કો આવૃત કર લિયા હૈ. વહ હમેં બ્રહ્મ સે એકીભાવ પ્રદાન કરેં. (૧૦)

સિ.અ.-જિસ પ્રકાર મકડી સ્વેચ્છા સે અપને મેં સે તન્તુઓં કા જાલ બુનતી હૈ ઔર (ઉસસે) અપને કો આવૃત કર ઉસી મેં રહતી હૈ, ઉસી પ્રકાર વહ એકમાત્ર જ્યોતિઃસ્વરુપ ઔર અક્ષર સત્તા ગુણત્રય કી સામ્યાવસ્થા કા તન્તુજાલ અપને મેં સે સ્વતઃ ઉન્દ્રાવતિ કર સ્વયં કો ઉસ મેં આવૃત કરકે સ્થિત હૈ. વહ અવ્યય સત્તા અપને કો હમેં પ્રદાન કરે, અર્થાત્ હમેં અપને રૂપ કા કર દે. (૧૦)

एको देवः सर्वभूतेषु गूढः सर्वव्यापी, सर्वभूतान्तरात्मा,

कर्माध्यक्षः सर्वभूताधिवसः साक्षी चेता केवलोस निर्गुणश च ॥ ११ ॥

અનુ.-દેવ એક હૈ, સમસ્ત પ્રાણિયોં મેં નિહિત, સર્વવ્યાપક, સમસ્ત ભૂતોં કા અન્તરાત્મા, કર્મો કા અધિષ્ઠાતા, સમસ્ત પ્રાણિયોં મેં બસા હુઆ, સાક્ષી ચેતન, કેવલ, ઔર નિર્ગુણ. (૧૧)

સિ.અ.- વહ એકમાત્ર પ્રકાશસ્વરુપ દેવ સમસ્ત ભૂતોં મેં અન્તર્નિહિત હૈ, સર્વ વ્યાપક હૈ, સમસ્ત ભૂતોં કા અન્તરાત્મા હૈ, સમસ્ત કર્મો કે ફલ કા વિધાતા હૈ. સમસ્ત ભૂત ઉસી મેં બસતે હૈ. વહ સબ કા સાક્ષી હૈ, જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ, કેવલ હૈ, ઔર નિર્ગુણ હૈ. (૧૧)

एको, वशी, निष्क्रियाणां बहूना मेक बीजं बहुधा यः करोति

तमात्मस्थं येऽनुपश्यन्ति धीरास्

तेषां सुखं शाशअवतं नेतरेषाम् ॥ १२ [१] ॥

મેકં બીનં - મેકા કુરાન

અનુ.-જો એક સ્વતન્ત્ર, પરમાત્મા બહુત-સે નિષ્ક્રિય તત્વો કે એક બીજ કો અનેક રુપ કર દેતા હૈ, અપને અન્ત-કરણ મેં સ્થિત ઉસ (દેવ) કો જો ધીર પુરુષ દેખતે હૈં ઉન્હેં હી નિત્યસુખ પ્રાપ્ત હોતા હૈ, ઔરોં કો નહીં. (૧૨)

સિ.અ.-સભી ઉસ કે વશ મેં હૈ. વહી એક માત્રા સત્તા બીજ સે સ્થાવર ઔર જંગમ યોનિયોં કો વિવિધ રુપ મેં ઉન્દ્રાવિત કરતી હૈ. જો જ્ઞાની ઉસ સત્તા કો આત્મસ્થ દેખતે હૈ, શાશ્વત સુખ ઉન્હીં કો હૈ, ન કિ દુસરે કો. (૧૨)

नित्यो नित्यानां, चेतनश चेतनानाम्

एको बहूनां यो विदधाति कामान् [१] । (મકા)

तत् कारणं सांख्ययोगाधिगम्यं ज्ञात्वा देवं मुच्यते सर्वपाशैः ॥ १३ ॥

૧) યહ મંત્ર કી સંપંત પાઠંતર કે સાથ કઠોપનીષદ ૨.૨.૧૨ મેં ભી આતા હૈ।

અનુ.-જો નિત્યોં મેં નિત્ય, ચેતનોં મેં ચેતન, ઔર અકેલા હી બહુતોં કે ભોગોં કા વિધાન કરતા હૈ. ઉસ સાંખ્યયોગ દ્વારા જ્ઞાતવ્ય સર્વકારણ દેવ કો જાન કર (પુરુષ) સમસ્ત બન્ધનોં સે મુક્ત હો જાતા હૈ. (૧૩)

સિ.અ.-વહ નિત્યોં મેં નિત્ય હૈ, ચેતનોં મેં ચેતન હૈ. વહ એક હૈ ઔર બહુતો કી કામનાઓકો પૂર્ણ કરતા

હૈ યહ સમસ્થજગત કા રચયીતા હૈ ઉસે સાંખ્ય ઔર યોગ સે પ્રાપ્ત કિયા જા સકતા હૈ. જો ઉસ દેવ કો જાન લેતા હે વહ સભી પાપોસે છૂટ જાતા હૈ. (૧૩)

न तत्र सूर्यो भाति, न चन्द्रतारकं, नेमा विद्युतो भान्तिः कुतोडयमग्निः ?
तमेव भान्तमनुभाति सर्वं, तस्य भासा सर्वमिदं विभाति ॥ १४ [१] ॥

અનુ.-વહાં ન સૂર્ય પ્રકાશિત હોતા હૈ. ઔર ન ચન્દ્રમા યા તારે. (વહાં) યે બિજલિયાં ભી નહીં ચમકતી, ફિર યહ અગ્નિ કિસ ગિનતી મેં હૈ ? ઉસ કે પ્રકાશિત હોને સે હી સબ પ્રકાશિત હોતા હૈ ઔર યહ સબ કુછ ઉસી સે પ્રકાશમાન હૈ. (૧૪)

સિ.અ.-વહ સત્તા જહાં હૈ વહાં ન તો સૂર્ય પ્રકાશિત હોતા હૈ, ન ચન્દ્રમા, ઔર ન તારે. વિદ્યુત કા પ્રકાશ ભી વહાં નહીં પહુંચતા, ઇસ અગ્નિ કા તો કહના હી ક્યા. વહ સભી કો પ્રકાશિત કરતી હૈ ઔર સબ ઉસી કે પ્રકાશ સે પ્રકાશિત હૈ. (૧૪)

ये को हंछसो भुवनस्यास्य मध्ये । एस एवाग्निः सलिले संनिविष्टः
तमेव विदित्वाडति मृत्युमेति । नान्यः पन्था विद्यतेडयनाय ॥ १५ [३] ॥

૧) યે દો કઠોપનિષદ ૫.૧૩ મેં વિદ્યમાન હૈ.
૩) અન્તિમ દો પાદ ૩.૮ ઔર યજુર્વેદ ૩૧.૧૮ મેં ભી પ્રાપ્તવ્ય હૈ.
રસુલીલં - સલલાહુ

અનુ.-ઇસ ભુવન કે મધ્ય એક હંસ હૈ. વહી જલ મેં સ્થિત અગ્નિ હૈ. ઉસી કો જાન કર પુરુષ મૃત્યુ કે પાર હોતા હૈ. મોક્ષ કા કોઇ ઔર માર્ગ નહીં હૈ. (૧૫)

સિ.અ.-એક હંસ જો જગત્ મેં વિદ્યમાન હૈ. અર્થાત્ જીવાત્મા જો શરીર મેં વિદ્યમાન હૈ, વહ વહી હૈ. જલ મેં નૈસર્ગિકત અગ્નિ વહી હૈ. જો કોઇ ઇસી કો બ્રહ્મ જાનતા હૈ ઉસ તક મૃત્યુ કદાપિ નહીં પહુંચતી. ઉસ કે અતિરિક્ત મોક્ષ કા ઔર કોઇ માર્ગ નહીં હૈ. (૧૫)

स विश्वकृद् विश्वविदात्मयोनिर्, ज्ञः कालकारो, गुणी, सर्वविद्यः
प्रधानक्षेत्रज्ञपतिर, गुणेशः, संछसार - मोक्ष - स्थिति - बन्धहेतुः ॥ १६ ॥

અનુ.- વહ વિશ્વ કા કર્તા, વિશ્વવેત્તા, આત્મયોનિ (સ્વયમ્ભૂ) જ્ઞાતા, કાલ કા પ્રેરક, ગુણવાન, સમ્પૂર્ણ વિદ્યાઓં કા આશ્રય, પ્રધાન ઔર પુરુષ કા સ્વામી, ગુણોં કા નિયામક, એવં સંસાર, મોક્ષ, સ્થિતિ ઔર બન્ધન કા હેતુ હૈ. (૧૬)

સિ.અ.-વહી સમસ્ત જગત્ કા ઉત્પાદક હૈ ઔર સર્વદેવતા હૈ. વહ સ્વયંભૂ હૈ, વહ જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ, વહ મૃત્યુ કા મૃત્યુ હૈ. સારે ગુણ ઉસી સે હૈ. ઔર સારી વિદ્યાએં ઉસી સે હૈ. વહ વિદ્યાઓં કા જ્ઞાતા હૈ. ગુણત્રય કી સામ્યાવસ્થા હૈ, જીવાત્મા હૈ, સભી ગુણો કા અધિષ્ઠાતા હૈ. વહ મોક્ષ, સ્થિતિ ઔર બન્ધ કા હેતુ હૈ. (૧૧૬)

स तन्मयो, ह्यमृत, ईशसंस्थो, ज्ञः सर्वगो, भुवनस्यास्य गोप्ता,
य ईशे अस्य जगतो नित्यमेवः नान्यो हेतुर् विद्यत ईशनाय ॥ १७ ॥

અનુ.વહ તન્મય (જગદ્રુપ અથવા જ્યોતિર્મય), અમર, ઇશ્વરરુપ સે સ્થિત, જ્ઞાતા સર્વગત, ઔર ઇસ ભુવન કા રક્ષક હૈ, જો ઇસ જગત્ કા સદા શાસન કરતા હૈ, ઇસ કે શાસન કા કોઇ અન્ય હેતુ નહીં હૈ. (૧૭)

સિ.અ.-ગુણ ગુણી સે અભિન્ન હૈ. વહ અવિનાશી હૈ વહ અપની હી મહિમાં મેં પ્રતિષ્ઠત હૈ. વહ જ્ઞાન-સ્વરુપ હૈ. સર્વવ્યાપક હૈ, ઔર સમસ્ત જગત્ કા પ્રતિપાલક હૈ. જગત્ સદા ઉસ કે શાસન મેં સ્થિત હૈ, વહ સમસ્ત જગત્ કા અધીશ્વર હૈ ઔર ઉસ કી ઇશ્વરતા પર કિસી ઔર કા વશ નહીં હૈ. (૧૭)

यो ब्रह्माणं विदधाति पूर्वं यो वै वेदांश्च प्रहिणोति तस्मै
तछं ह देवमात्मबुद्धिप्रकाशं मुमुक्षुर् वै शरणमहं प्रपद्ये ॥ १८ ॥
અનુ.-જો સૃષ્ટિ કે આરમ્ભ મેં બ્રહ્મા કો ઉત્પન્ન કરતા હૈ, જો ઉન કે લિએ વેદોં કો પ્રવુત્ત કરતા હૈ, આત્મા ઔર બુદ્ધિ કો પ્રકાશિત કરને વાલે ઉસ દેવ કી મૈં મુમુક્ષ શરણ લેતા હું. (૧૮)
સિ.અ.-વહ પહલે બ્રહ્મા કો ઉત્પન્ન કરતા હે ઔર ઉસે વેદ કા ઉપદેશ કરતા હૈ. વહ સત્તા જીવાત્મા કે જ્ઞાન સે સ્વયંમેવ પ્રકાશિત હો જાતી હૈ. શ્વેતાશ્વતર ને કહા-મૈ મુમુક્ષુ હું ઔર ઉસ કી શરણ જાતા હું. (૧૮)
निष्कलं, निष्क्रियछं शान्तं, निरवद्यं, निरञ्जनम, अमृतस्य परछं सेतुं, दग्धेन्धनमिवानलम. ॥ १९ ॥
અનુ.-(વહ હૈ) કલાશૂન્ય, ક્રિયાશૂન્ય, શાન્ત, અનિન્ધ, નિર્લેપ, અમૃતત્વ કા ઉત્કૃષ્ટ સેતુ, ઔર અગ્નિ જિસ કા ઈન્ધન જલ ચુકા હૈ. (૧૯)
સિ.અ.-વહ સત્તા સખન્ડ નહીં હૈ, નિષ્ક્રિય હૈ, શાન્ત હૈ, નિગૂર્ણ હૈ, નિર્દોષ હૈ, અમૃત કી પ્રાપ્તિ કા સેતુ હૈ. જૈસે અગ્નિ કે પ્રજ્વલિત હો જાને, ઇન્ધન કે જલ જાને, ઔર ભસ્મ કે છૂટ જાને કે અનન્તર શુદ્ધ નિર્ધૂમ અગ્નિ પ્રદીપ્ત હોતી હૈ. વહ સત્તા વૈસી હી હૈ. (૧૯)
यदा चर्मवदाकाशं वेष्टयिष्यन्ति मानवाः, तदा देवमविज्ञाय दुःखस्यान्तो भविष्यति ॥ २० ॥
અનુ.- જિસ સમય લોગ આકાશ કો ચમડે કે સમાન લપેટ લેંગે, ઉસ સમય ઉસ દેવ કો ન જાન કર (ભી) દુઃખ કા અન્ત હો જાયગા (૨૦)
સિ.અ.-ઇસ પ્રકાર વહ સત્તા જ્યોતિઃસ્વરૂપ હૈ. જૈસે કોઇ બચ્ચા ચાહે કિ ભૂતાકાશ કો ચર્મ કે સમાન લપેટ દે ઔર યહ અસમ્ભવ હૈ, ઉસી પ્રકાર જો મૂઢ ચાહે કિ ઉસ દેવ કો જાને વિના હી મોક્ષ પ્રાપ્ત કર લે તો યહ અસમ્ભવ હૈ. (૨૦)
तपःप्रभावाद् देवप्रसादाच् च ब्रह्मा ह श्वेताश्वतरोऽथ विद्वान,
अत्याश्रमिभ्यः परमं पवित्रं प्रोवाच सम्यगृषिसंघजुष्टम् ॥ २१ ॥
અનુ.-નિશ્ચય હી શ્વેતાશ્વર ને તપોબલ ઔર પરમાત્મા કે પ્રસાદ સે બ્રહ્મ કો જાના (ઔર) ઋષિસમુદાય સે સેવિત ઇસ પરમ પવિત્ર (બ્રહ્મતત્વ) કા સંન્યાસિયોં કો સમ્પક્ ઉપદેશ કિયા. (૨૧)
સિ.અ.-શ્વેતાશ્વર ને બ્રહ્મ કો તપ કે પ્રભાવ સે ઔર ઉસી પ્રકાશસ્વરુપ લત્તા કે પ્રસાદ સે જાના થા. ઔર ઇસ પરમ પવિત્ર જ્ઞાન કા ઉન સાધકોં કો સમ્પક્ ઉપદેશ કિયા જો ચારોં પ્રરાર કે સંન્યાસ કા અતિક્રમણ કર કે ઉપર ઉઠ ચુકે થે ઔર જિન કી પરમહંસ સંજ્ઞા હૈ. (૨૧)
वेदान्ते परमं गुह्यं पुराकल्पे प्रचोदितम् नाप्रशान्ताय दातव्यं ना पुत्रायाशिष्याय वा पुनः ॥ २२ ॥
અનુ.અ.-ઇસ વિદ્યા કે રસ કો બ્રહ્મજ્ઞાની જાનતે હૈ. ઔર પાતે હૈ. યહ પરમ રહસ્ય ગોપનીય ઉપનિષદ હૈ ઔર વે સદા સે ઇસ કા ઉપદેશ કરતે આયે હૈં. જિસ કા મન શાન્ત નહીં હુઆ હૈ ઉસે ઇસ વિદ્યા કા ઉપદેશ નહીં કરના ચાહિએ ઔર યદિ ઉપદેશ હી કરના હૈ તો જો પુત્ર યોગ્ય હો ઔર જો શિષ્ય સત્યનિષ્ઠ હો ઉસે ઉપદેશ કરના ચાહિએ (૨૨)
यस्य देवे परा भक्ति, यथा देवे तथा गुरौ, तस्यैते कथिता ह्यार्थाः प्रकाशन्ते महात्मनः ।
प्रकाशन्ते महात्मनः ॥ २३ ॥ (મહામદન)
અનુ. જિસ કી પરમેશ્વર મેં પરા ભક્તિ હૈ, જેસી પરમેશ્વર મેં વૈસી હી ગુરૂ મેં (ભી), ઉસ મહાત્મા કે પ્રતિ હી યે કથિત અર્થ પ્રકાસિત હોતે હૈ, (૨૩)
સિ.અ.-જિસે દેવ મેં પરા ભક્તિ હૈ, ઔર વૈસી હી શ્રદ્ધા અપને ગુરુ મેં ભી હૈ ઉસી મહાત્મા પર ઇસ ઉપદેશ કા અર્થ પ્રકાશિત હોતા હૈ. (૨૩)
॥ इति षष्ठोऽध्यायः ॥ ॥ इति श्वेताश्वतरोपनिषत समाप्ता ॥
ઉપનિષદ. ડૉ. હર્ષ નારાયણ દર્સન વિભાગ સી.અ. કાશીહીન્દુ વિશ્વ વિદ્યાલય

આર્યોનું આક્રમણ ! ઈતિહાસ પ્રસ્તાવના

ભારત ઉપરનું સૌથી પ્રથમ વિદેશી આક્રમણ આર્યોનું ગણાવવામાં આવે છે. પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનોના મત મુજબ આ આક્રમણનો સમય ઇસવીસન પૂર્વે ૨૫૦૦ હતો.

બધાં ઇતિહાસ લેખકો સ્વીકાર કરે છે કે હાલના ભારતવાસીઓ, ઇરાનીઓ તથા યુરોપનિવાસીઓ બધા આજ પ્રાચીન આર્ય જાતિનાં સંતાન છે. કહેવામાં આવે છે કે આજથી ચાર પાંચ હજાર વરસ પહેલાં આ આર્યો જાતિના લોકોએ મધ્ય એશિયાના કોઇ ભાગમાંથી નીકળીને ભારત, ઇરાન તથા સમસ્ત યુરોપને જીતી લીધા તથા તેને આબાદ કર્યા. અર્થાત્ આ પ્રાચીન આર્યો દ્વારા જે કોઇ દેશ જિત્યા તેને જો અકીર્તિકર છે. તેટલી જ તે ઇરાન, રશિયા, જર્મની ફ્રાંસ, ઇંગ્લાંડ, યુનાન અને રોમ માટે પણ અકીર્તિકર છે. અને તેમની ભાષા તથા સંસ્કૃતિની ભારતવર્ષની ભાષા અને સંસ્કૃતિ ઉપર જેટલી ઉંડી છાપ પડી છે તેટલી જ ઉંડી છાપ ઉપરોક્ત બીજા દેશોની ભાષા તથા સંસ્કૃતિ ઉપર પણ પડી છે. એટલું નહિ, પણ બધા ઇતિહાસનો સ્વીકાર કરે છે કે જે આર્ય જાતિના લોકો મધ્ય એશિયામાંથી નીકળીને યુરોપખંડમાં ગયા અને ત્યાં હજારો વર્ષ સુધી અર્ધસભ્ય અવસ્થામાં જ રહ્યા, એજ આર્ય જાતિના લોકોએ ભારતવર્ષમાં આવીને યુરોપિયન વિદ્વાનોના કથન મુજબ જ હઝરત ઇસુની પહેલાં ઓછામાં ઓછું એક હજાર વર્ષ પૂર્વે એક વિશાળ અને ઉજવળ સંસ્કૃતિનાં મૂળ નાંખ્યા. આનું કારણ એમ પણ હોય કે આર્યો આવ્યા પહેલાં પણ ભારત બિલકુલ અસંસ્કૃત નહોતો. ભારતના આ મૂળ-વતનીઓની સંસ્કૃતિની ઉચ્ચતાનાં અનેક વર્ણનો પ્રાચીન સંસ્કૃત ગ્રંથોમાં મળે છે.

સેમિરામિસ તથા સાઇરસનાં નિષ્ફળ આક્રમણો

ખરૂં જોતાં આર્યોના હુમલાથી સિકંદરના હુમલા સુધીના ગાળામાં કેવળ બે હુમલાઓનો વિશ્વસનીય ઇતિહાસ આપણને મળે છે. પહેલો હુમલો આસીરિયાની જગપ્રસિદ્ધ મહારાણી સેમિરામિસનોય તેણે લગભગ ઇસવીસનથી ચારસો વર્ષ પહેલાં બલુચિસ્તાન વટાવીને ભારત જીતવાનો પ્રયત્ન કયો. આ હુમલાના સંબંધમાં ગ્રીક ઇતિહાસ લેખક નિયારકસ લખે છે કે સેમિરામિસને પોતાની સેનામાંથી બચેલા કેવળ વીશ સૈનિકો સહિતજાન બચાવીને સિંધુ નદીએથી જ પાછા ભાગવું પડયું. બીજો હુમલો ઇરાનના પ્રસિદ્ધ વિજેતા સાઇરસનો. આ સાઇરસની ગણના મધ્ય એશિયાના મોટામાં મોટા વિજેતાઓમાં કરવામાં આવે છે. કાબુલથી માંડીને ઇરાક, શામ, તુર્કી, બેબિલોન મિસર અને ગ્રીસના પણ કેટલાક ભાગે આ ઇરાની વિજેતાની આધીનતા સ્વીકારી લીધી હતી. સેમિરામિસ પછી આ સાઇરસે ભારત ઉપર હુમલો કર્યો, પરંતુ તેને પણ સિંધુ નદીને કિનારેથી જ કેવળ પોતાના સાત માણસો સહિત જાન બચાવીને ભાગવું પડયું. આખરે કોઇ ભારત વાસીના ઘાથી જખમી થઇને તેનું મૃત્યુ થયું.

એન્ટિઓક્સનું પણ અસફળ આક્રમણ

ચંદ્રગુપ્તના પૌત્ર જગપ્રસિદ્ધ સમ્રાટ અશોકના મૃત્યુ પછી જ્યારે મૌર્ય સત્તા કંઇક નબળી પડતી જણાઇ ત્યારે ફરી એન્ટિઓક્સ નામના એક યુનાની સરદારે હિંદુકૂશ વીંધીને કોઇ નાના એવા સરહદી રાજ્યમાં પ્રવેશ કર્યો. પણ અહીં તેને પોતાના લશ્કર માટે રસદ અને થોડાક હાથીઓ સિવાય કશું મળી શકયું નહિ. અને કેવળ આટલામાં જ સંતોષ માનીને ઓન્ટિઓક્સ સિંધુ નદીની આ બાજુ આવ્યા વગર જ પાછો પોતાને દેશ ચાલતો થયો.

પણ ઓન્ટિઓક્સ પછી કેટલાંએક એવાં આક્રમણો વર્ણવવામાં આવે છે જેને સફળ આક્રમણો ગણાવી ખરાં. આ બધાં આક્રમણોંને બે ભાગમાં વહેંચી શકાય. (૧) બખ્તિયારી યુનાનીઓનાં આક્રમણો અને (૨) શક-સિથિયન, હૂણ વગેરે મધ્ય એશિયાની અર્ધસભ્ય જાતિઓનાં આક્રમણો.

પરદેશી યવનો ભારતીય બન્યા

સિકંદરના જે સાથીઓ પશ્ચિમ એશિયામાં વસ્યા હતા. તેઓને બખ્તિયારી કહેવામાં આવે છે. આ યુનાનીઓને શરૂઆતમાં સિકંદરે એશિયાઇ પ્રદેશોમાં શાસક તરીકે નીમ્યા હતા. સિકંદરના મૃત્યુ પછી થોડા વખતે આ લોકોએ ઇરાક અને તેની આજુબાજુના પ્રદેશમાં એક સુંદર સલ્તનત સ્થાપી. આ સલ્તનત બખ્તિયારી સલ્તનત તરીકે પ્રસિદ્ધ થઇ. સેલ્યૂકસના પરાજયને ધોઇ નાખવા માટે પ્રથમ આ બખ્તિયારીઓએ હિરાત, અફઘાનિસ્તાન તથા બલુચિસ્તાન જીતી લીધાં, ત્યાર પછી સિંધુ નદીની આ બાજુ તેમણે હુમલા કરવાનું શરૂ કર્યું. આ હુમલાઓ પંજાબ, સિંદઘ અને સૌરાષ્ટ્ર સુધી પહોંચ્યા એમ જણાય છે કે આ હુમલાઓ પછી અનેક યુનાનીઓએ ભારતમાં જ વસવાટ કર્યો. બૌદ્ધગ્રંથ 'મિલિન્દ પન્હ'માં શાકલ (સિયાલકોટ) ના જે મિલિંદે રાજાનું વર્ણન આવે છે તે રાજા આ યુનાનીઓમાંનો હતો.

જે યુનાનીઓને ભારતમાં જ વસવાટ કર્યો તેમનો પોતાના દેશ યુનાન કે ઇરાક સાથેનો દરેક પ્રકારનો સંબંધ તૂટી ગયો હતો. આ લોકો ભારતવાસીઓમાં ભળી જઇને એક થઇ ગયા એટલું જ નહિ, પણ તેમણે ભારતની ભાષા, ભારતનું સાહિત્ય, ભારતના ધર્મ અને ભારતની સભ્યતાને પૂરેપૂરી અપનાવી લીધી હતી. પ્રસિદ્ધ બૌદ્ધ ધર્મની દીક્ષા આપી. ભારતના અત્યંત ધર્મનિષ્ઠ, ન્યાયપ્રિય અને પ્રજાપાલક રાજાઓમાં આ મિલિંદની ગણના થાય છે. તેની પ્રજા અત્યંત સુખી અને સમુદ્ધ હતી.

આવું જ બીજું ઉદાહરણ યૂનાની રાજદૂત હોલિયોડોરસનું છે. તેણે તક્ષશિલાથી વિદિશા (ભીલસા) જઇને ત્યાં વૈષ્ણવ મતનો સ્વીકાર કર્યો અને ત્યાં જ શ્રીકૃષ્ણના સ્મરણમાં તેણે એક સ્તંભ ઊભો કરાવ્યો.

આ યુનાનીઓ પોતાની સાથે પ્રાચીન યુનાની ચિત્રકલા ભારતમાં લાવ્યા હતા. અહીં તેમણે બૌદ્ધ ચિત્રકલાની સહાયતાથી પોતાની ચિત્રકલાને ઘણી ઉન્નત બનાવી. એજ રીતે યુનાની ચિત્રકલાની મદદથી બૌદ્ધ ચિત્રકલાએ પણ નવી નવી બાબો ગ્રહણ કરી. જ્યોતિષ, વિજ્ઞાન, દર્શન તથા અન્ય કલાકૌશલ્યમાં પણ યુનાનીઓએ ભારતવાસીઓની અને ભારતવાસીઓએ યુનાનીઓની ઘણી મદદ લીધી. તે વખતે અહીં વસેલા યુનાનીઓ (યવન) આજે ભારતવાસીઓમાં એટલા ભળી ગયા છે કે હવે તેમને ઓળખી શકાતા પણ નથી.

પરદેશી શક વગેરે પણ ભારતીય બન્યા

અમે પાછળ જણાવી ગયા છીએ તે પ્રમાણે આ હુમલાંઓ પછી શક, પહલવ અને હૂણ લોકોના હુમલાઓનો સમય આવે છે. જેમ બખ્તિયારી હુમલાઓનો સમય આવે છે. જેમ બખ્તિયારી હુમલાઓ અમુક રીતે સફળ હુમલાઓ કહી શકાય, અને જે રીતે યવન લોકો ભારતમાં આવીને વસ્યા તેવી જ રીતે આ લોકો પણ અહીં જ વસ્યા.

હઝરત ઇસુના જન્મની શતાબ્દિમાં સિંધુ નદીની પશ્ચિમે આવેલ ગન્ધાર અને પુષ્કલાવતી તથા પૂર્વનું તક્ષશિલા શક (સિથિયન) જાતિના શાસન તળે આવી ગયાં હતાં. કહેવાય છે કે પશ્ચિમ પંજાબ તથા સિંધના

કેટલાક ભાગ ઉપર શક લોકોનું શાસન ચાલતું હતું. એજ શતાબ્દિમાં પહલવ (પાર્થિયન) જાતિના લોકોએ પણ સિંધ જીતી લીધો. ત્યાર પછી આ જાતિના લોકોએ દક્ષિણ તરફ આગળ વધવાનું શરૂ કર્યું પરંતુ આંધ્રસમ્રાટોએ આ લોકોનો દક્ષિણ તરફ આગળ વધવાનું શરૂ કર્યું પરંતુ આંધ્રસમ્રાટોએ આ લોકોનો અનેક સંગ્રામોમાં પરાજય કરીને મધ્ય તથા દક્ષિણ ભારતનો આ લોકોના આક્રમણમાંથી બચાવ કર્યો. આથી શક લોકોનું શાસન વિંધ્યાચળથી આગળ વધી શક્યું નહિ.

ભારતીય બૌદ્ધ સમ્રાટ કનિષ્ક

ઇતિહાસનો અભ્યાસી સ્પષ્ટતાથી જોઇ શકશે કે આ સમય દરમિયાન જે શક તથા પહલવ જાતિઓએ ઉત્તર ભારતના જુદા જુદા ભાગો ઉપર શાસન કર્યું. અને જેઓએ આ દેશમાં જ કાયમી વસવાટ કર્યો, તેઓ પરદેશી આક્રમક રહેવાને બદલે આ દેશની ઉચ્ચતર સંસ્કૃતિના પ્રભાવથી સંસ્કારી બનીને પૂરી રીતે ભારતવાસી બન્યા. તેમણે ભારતીય રહેણીકરણી, ભારતીય નામો, ભારતીય ધર્મ, ભારતીય ભાષા અને ભારતીય સંસ્કૃતિને પૂરેપૂરાં અપનાવી લીધાં. ઉદાહરણ તરીકે મહારાજા કનિષ્ક શક જાતિનો આ પ્રસિદ્ધ સમ્રાટ હતો, તેણે ભારતમાં કુશાન સામ્રાજ્યોને પાયો નાખ્યો, અને ઇ.સ. ૭૮ની લગભગમાં અફઘાનિસ્તાન અને સરહદના મુલક ઉપર શાસન કર્યું. કનિષ્કે બૌદ્ધ મતનો અંગીકાર કર્યો. તેની જ યાદગીરીમાં તેના રાજ્યારોહણના સમયથી શક સંવતની શરૂઆત થઇ, જે સંવત હજી ભારતમાં વાપરવામાં આવે છે. કનિષ્કના રાજ્યની મર્યાદા દક્ષિણમાં વિંધ્યાચળ સુધી અને ઉત્તરમાં મધ્ય એશિયાના આલ્તાઇ પર્વત સુધી બતાવવામાં આવે છે. તેની રાજધાની પુરૂષપુર (પેશાવર) માં હતી. બુદ્ધ ધર્મનો પ્રચાર કરવામાં તેનો ફાળો ઘણો મોટો છે. છેલ્લી અને સૌથી મોટી બૌદ્ધ 'સંગતિ' અર્થાત્ મહાસભાનો સંયોજક તે પોતે હતો. બૌદ્ધ મંતના મહાયાન સંપ્રદાયની શરૂઆત તેણે કરી. સંસ્કૃતનો પ્રચાર કરવામાં પણ તેણે ઘણો હિસ્સો આપ્યો. ચીન, તાતર, તિબેટ અને ઉત્તર એશિયામાં બૌદ્ધ મતનો પ્રચાર કરનારા પ્રચારકો મોટે ભાગે કનિષ્કના જ પ્રચારકો હતા.

શક જાતિના લોકો આ વખતે પોતાને હિંદુ-ક્ષત્રિય કહેવરાવતા હતા, તથા એ રીતે તેમને સ્વીકારવામાં પણ આવતા હતા. તેમના નામને અંતે મોટે ભાગે 'વર્મન્' અને 'દત્ત' શબ્દો આવે છે. ધીરે ધીરે આ જાતિ પણ ભારતવાસીઓમાં ભળીને એકરૂપ થઇ ગઇ.

હૂણ જાતિનું આક્રમણ

શક અને પહલવ જાતિઓના હુમલા તથા મુસલમાનોના હુમલા દરમિયાન માત્ર એક જ હુમલો થાય છે. અને તે હુણ જાતિનો. પ્રાચીન ભારત ઉપરનો આ હુમલો સૌથી વધારે જંગલી હતો. એશિયા તથા યુરોપનો કોઇ પણ દેશ આ ભયંકર હુમલાઓથી ભાગ્યે જ બચવા પામ્યો હશે. આ જ હુણ જાતિના હુમલાઓની સામે રક્ષણ કરવા માટે ચીનના બાદશાહોએ બે હજાર માઇલ લાંબી અને અલૌકિક પહોળાઇ તથા ઊંચાઇની પ્રસિદ્ધ ચીનની દીવાલ બંધાવી. અને ઇસુ પહેલાં દોઢસો વરસ ઉપર આજ હૂણ જાતિના હુમલાઓએ બખ્તિયારી સામ્રાજ્યને છિન્નભિન્ન કરી નાંખ્યું. રશિયાં તથા યુરોપની પણ આજ હુમલાઓએ ધૂળધાણી કરી અને લગભગ એક હજાર વર્ષ સુધી તેને વેરાન બનાવી દીધો. ભારત પણ આ હુમલાઓથી બચે એ અસંભિવત હતું. ઇસુ પહેલાં પૂર્વ ઇરાકથી ભારતની વાયવ્ય સીમા સુધીનો બધો પ્રદેશ આ જાતિના હાથમાં હતો.

હૂણ સત્તાનો અંત

ઈસવી સનની પાંચમી શતાબ્દિના મધ્યકાળમાં આ હૂણ જાતિના લોકોએ ભારત ઉપર હુમલો કર્યો. પંજાબ, મધ્ય ભારત તથા માળના સુધીના પ્રદેશ ઉપર એક વાર તો તેમણે પોતાની સત્તા પણ જમાવી હૂણ ચારદાર તોરમાણે ભારતના સમ્રાટ બુદ્ધગુપ્તનો પરાજય કર્યો. પરંતુ તેની પછી તેના પુત્ર યશોધર્મદેવ તોરમાણના પુત્ર મિહિરગુલને મુલતાન નજીક કોરૂર નામના સ્થાન ઉપર ઇ.સ. ૫૭૩માં હરાવ્યો અને ભારતમાં હૂણ જાતિની સત્તાનો અંત આવ્યો. આ યશોધર્મદેવનું રાજ્ય હિમાલયથી પૂર્વઘાટ સુધી અને બ્રહ્મપુત્રાથી અરબી સમુદ્ર સુધી વિસ્તરેલું હતું અને તેની રાજધાની ઉજ્જૈનમાં હતી. ત્યાર પછી રાજ્યવર્ધને ઉત્તર ભારતમાં હૂણ લોકોનો જે કંઇ પ્રભાવ બાકી રહ્યો હતો તેનો પણ અંત આણ્યો.

મુસલમાનોનાં આક્રમણો સંબંધોનો ભ્રમ

હવે અમે ભારત ઉપર મુસલમાન જાતિએ કરેલા હુમલાઓ ઉપર આવીએ છીએ.

એમ કહેવામાં આવે છે અને મનાવવામાં આવે છે કે મુસલમાનોનું આક્રમણ ભારત ઉપરનું છેલ્લું આક્રમણ હતું. અને સૌ કરતાં વધારે નાશકારક હતું. આ આક્રમણે દેશના સામાજિક, ધાર્મિક, નૈતિક, આર્થિક તથા રાજકીય જીવનનો અનંત કાળ માટે નાશ કર્યો, અને દેશને પરસ્પર વિરોધી દળોમાં વહેંચી નાખ્યો. આમ મુસલમાનોનું આક્રમણ એ આ દેશ ઉપરની એક ભયંકર આપત્તિ હતી. આપણા દેશ ઉપરનું મુસલમાનોનું શાસન એ ભારતવાસીઓની નિર્બળતા છે એમ પણ બતાવવામાં આવે છે, અને જે આધારે એમ સાબિત કરવાની કોશિશ કરવામાં આવે છે કે અંગ્રેજોએ આ દેશમાં આવીને ભારતનું આ ભયંકર આપત્તિમાંથી રક્ષણ કર્યું છે.

કોઇ પણ દેશ ઉપર વિદેશી આક્રમણ આવે એ હકીકત તેને ગૌરવ આપનારી નથી એમાં તો શક નથી જ. પરંતુ જેમ અગાઉના આક્રમણોના સંબંધમાં આપણે જોયું તેમ જ આ આક્રમણના સંબંધમાં પણ તપાસવાનું છે કે મુસલમાનો ચડી આવ્યા એ એકલા ભારતની જ વિશિષ્ટતા હતી કે દુનિયાના બીજા દેશો પણ આ આક્રમણનો ભોગ થયા હતાં. વળી આપણે એ પણ તપાસવાનું રહેશે કે મુસલમાનોને પ્રથમ ભારત ઉપર આક્રમણ કર્યું કે પ્રથમ બીજા દેશો ઉપર આક્રમણના સંબંધમાં પણ તપાસવાનું છે કે મુસલમાનો ચડી આવ્યા એ એકલા ભારતની જ વિશિષ્ટતા હતી કે દુનિયાના બીજા દેશો પણ આ આક્રમણનો ભોગ થયા હતા ! વળી આપણે એ પણ તપાસવાનું રહેશે કે મુસલમાનોએ પ્રથમ ભારત ઉપર આક્રમણ કર્યું કે પ્રથમ બીજા દેશો ઉપર આક્રમણ કર્યું ? બીજા દેશોની સરખામણીએ ભારતે આ આક્રમણનો કેટલે દરજ્જે હિતકર હતાં કે અહિતકારી હતાં ?

હઝરત મોહમ્મદનો નવો ધર્મ

હઝરત મોહમ્મદનો જન્મ ઇ.સ. ૫૬૯માં થયો. ઇ.સ. ૬૦૯માં તેમણે પોતાના નવા ધર્મનો પ્રચાર શરૂ કર્યો, જેનું મુખ્ય સ્વરૂપ આ જાતનું હતું. - અરબસ્તાનનાં સેંકડો કુટુંબો અને વંશોમાં જુદા જુદા હજારો દેવદેવતાઓની મૂર્તિનો અંત કરીને તેમની જગ્યાએ મનુષ્યમાત્રને માટે એક નિરાકાર અલ્લાહની પૂજા કરતાં શીખવવું, જુદાં જુદાં કુટુંબો અને કોમોની જગ્યાએ બધા અરબનિવાસીઓની એક સંયુક્ત કોમ બનાવવી, આરબ લોકોના ધાર્મિક તથા માસાજિક તથા રાષ્ટ્રીય જીવનને પવિત્ર અને ઉચ્ચ બનાવવું, અને સૌ કરતાં વિશેષ તો માનવમાત્રની સમાનતા અને ઉચ્ચ બનાવવું, અને સૌ કરતાં વિશેષ તો માનવમાત્રની સમાનતા અને ભ્રાતૃભાવનો

ઉપદેશ કરવો. ઈસ્લામની ગૌણ અને વિવાદાસ્પદ બાજુઓની સાથે આપણે અહીં લેવાદેવા નથી,. ખરી રીતે તો મોહમ્મદ સાહેબના ઉપદેશનો પ્રભાવ ધાર્મિક, સામાજિક અને રાજનૈતિક ક્ષેત્રો ઉપર સમાન જ હતો. આ ઉપદેશોએ આરબજાતિમાં નવો પ્રાણ ફૂંકયો. તેઓ ધાર્મિક તથા રાજકીય દિગ્વિજય કરવા પોતાના દેશમાંથી બહાર નીકળી પડયા અને મોહમ્મદ સાહેબના મૃત્ય પછી આશરે સો વરસના ગાળામાં તેમણે સુધરેલી દુનિયાના એક મોટા ભાગ ઉપર પોતાનું પ્રભુત્વ જમાવ્યું.

ઇસ્લામનો ઝડપી વિસ્તાર

ઈ.સ. ૬૨૯માં મક્કા શહેરે મોહમ્મદ સાહેબની આધીનતા સ્વીકારી. ઈ.સ. ૬૨૯ થી ૬૩૧ સુધીનાં બે વરસમાં આખું અરબસ્તાન મોહમ્મદ સાહેબને આધીન થઇ ગયું. મોહમ્મદ સાહેબ ઈ.સ. ૬૩૨માં મૃત્યુ પામ્યા. ઈ.સ. ૬૩૬માં ઈરાક અને શામ (સીરીયા) ઉપર આરબોએ વિજય મેળવ્યો. ઈ.સ. ૬૩૭ માં તેમણે બૈતુલમુકદસ (જેરૂસલેમ) જીતી લીધું. ઈ.સ. ૬૩૭ થી ૬૫૧ સુધીમાં આખું ઈરાન તેમના શાસન તળે આવ્યું. ઈ.સ. ૭૦૧ થી ૭૧૫ સુધીમાં મુસલમાનોએ પૂર્વમાં ચીનની સરહદ સુધી હુમલાઓ કર્યા અને આખું તાતાર અને તુર્કસ્તાન જીતીને પોતાના રાજ્યમાં ભેળવી લીધાં.

આની સાથે જ આ સાહસિક જાતિની નજર પશ્ચિમમાં પણ ગઇ. ઈ.સ. ૬૩૮ થી ૬૪૧ સુધીમાં આખો મિસર (ઇજિપ્ત) આરબોએ જીતી લીધો. ઈ.સ. ૬૪૭ થી ૭૦૯ સુધીમાં કાર્યેજ અને બાકીના બધા ઉત્તર આફ્રિકા ઉપર આરબોનું સામ્રાજ્ય સ્થપાયું. યુરોપનું વિશાળ રોમન સામ્રાજ્ય પણ આ લોકોના હુમલામાંથી બચી શકયું નહિ. આ લોકોની એ બાજુ એટલી બધી સત્તા વધી કે ઈ.સ. ૭૦૦ થી ૭૧૭ સુધીમાં તેમણે સ્પેન પણ જીતી લીધું.

આ બધો ઈસ્લામની પ્રથમ શતાબ્દિનો ઈતિહાસ છે. *પરંતુ ત્યાર પછીના કાળમાં પણ આરબ તથા બીજી* મુસલમાન કોમોની જીતો તો જારી જ રહી હતી. ધીરેધીરે આખું રશિયા, યુનાન, બાલ્કન, પોલેંડ, દક્ષિણ ઈટાલી, સિસિલી વગેરે અર્ધો યુરોપ ઉપર મુસલમાનોની સત્તા સ્થપાઈ અને સેંકડો વરસો સુધી ટકી રહી.

ભારતમાં પ્રથમ મુસલમાની તરીસેના

ભારતમાં સૌથી પ્રથમ ખલીફા ઉમરના સમયમાં ઈ.સ. ૬૭૬માં આજના મુંબઇ પાસે આવેલ તાના નામની જગ્યાએ પહેલી વાર મુસલમાનોની જલસેનાએ દેખા દીધી. આ સેના બહરાયન (ઈરાક) ના મુસલમાન શાસક સકૈફીની આજ્ઞાથી મોકલવામાં આવી હતી. આ બાબતમાં ખલીફા ઉમરની રજા માગવામાં આવી નહોતી. એમ લખવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે ખલીફા ઉમરે આ હકીકત જાણી ત્યારે તે બહરાયનના ગર્વનર ઉપર બહુ નારાજ થયો. કોઇ પ્રકારની લડાઇ કર્યા વગર જ ભારતને કિનારે આવેલી આ જલસેનાને પાછી બોલાવી લેવામાં આવી, અને ખલીફાએ વધારામાં એવો હુકમ પણ ફરમાવ્યો કે હવે પછી જો ફરી હિંદુસ્તાન ઉપર ચડાઇ કરવામાં આવશે તો ચડાઇ કરવાવાળાઓને સખત શિક્ષા કરવામાં આવશે.

આ નાનીશી ઘટના ઉપરથી પણ તે વખતના આરબમુસલમાનો અને ભારતવાસીઓ વચ્ચે કેવાં પ્રકારનો પ્રેમ તથા આદર હતો તે જાણી શકાય છે. આરબો તથા ભારતવાસીઓના આ શરૂઆતના સંબંધ વિષે અમે આગળ ઉપર વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન કરવાના છીએ. અહીં તો અમો મુસલમાનનાં ભારત ઉપરનાં પ્રથમ રીતસરના હુમલા, તેનાં કારણો તથા તેનાં પરિણામોની હકીકત આપવા માગીએ છીએ.

સિંધ ઉપર પ્રથમ આરબ આક્રમણ

ઈસવી સનની આઠમી સદીની શરૂઆતમાં સિંહલદ્વીપમાં કેટલાએક આરબ સોદાગરોનું મૃત્યુ થયું આ આરબ સોદાગરો ઈરાકના રહેવાવાળા હતા. સિંહલદ્વીપમાં રાજાએ આ આરબ સોદાગરોની કેટલીક અનાથ પુત્રીઓને એક જહાજમાં બેસાડીને ઈરાકના મુસલમાન શાસક હજ્જાજ પાસે મોકલી. રસ્તામાં કચ્છના કેટલાક ચાંચિયાઓ, જેમને બાવરીજ કહેવામાં આવતા હતા. તેમણે આ જહાજ ઉપર હુમલો કરીને પુત્રીઓને પકડી લીધી. હજ્જાજે સિંધના હિંદુ રાજા દાહીર પાસે એ પુત્રીઓની માગણી કરી. દહીર હજ્જાની માગણી પૂરી પાડી ન શક્યો. આથી હજ્જાજે મોહમ્મદ બિન કાસીમની સરદારી તળે બલુચિસ્તાનને ખુશ્કી રસ્તે એક સેના ઈ.સ. ૭૧૨માં ભારત ઉપર હુમલો કરવા માટે રવાના કરી. મુસલમાનોનો ભારત ઉપરનો આ પ્રથમ હુમલો હતો. ભારતની રાજકીય હાલત એ સમયે નિર્બળ હતી, જેની હકીકત અમે આગળ ઉપર આપશું. મોહમ્મદ બિન કાસીમે સિંધ અને મુલતાન જીતી લીધાં અને તે ઉપર પોતાનું શાસન જમાવ્યું.

આ હુમલાનો વિચાર કરતી વખતે આપણે ચાર બાબતો ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે. પહેલી તો એ કે પૂર્વમાં તાતાર સુધી અને પશ્ચિમમાં સ્પેન સુધી મુસલમાનોની હકૂમત સ્થપાઈ ચુક્યા પછી જ તેમણે ભારત ઉપર પહેલો હુમલો કર્યો. બીજી બાબત એ કે ઈતિહાસલેખક વિલ્કસના લખવા પ્રમાણે ઈરાકનો શાસક હજ્જાજ પોતાના દેશમાં પણ એટલો બધો અત્યાચાર કરતો હતો કે તેના અત્યાચારથી બચવા ખાતર ઈરાકના અનેક મુસલમાનોએ ત્યાંથી નાસીને દક્ષિણ ભારતમાં કોંકણ તથા રાસકુમારી વગેરે જગાએ આશરો લીધો હતો. ત્રીજી બાબત એ કે ઈતિહાસ તપાસવાથી પ્રજા સાથે સમાન અને નિષ્પક્ષ વ્યવહાર રાખતો હતો. ડોક્ટર બેનીપ્રસાદે પોતાના 'જહાંગીરનો ઈતિહાસ' નામના પુસ્તકમાં લખ્યું છે કે 'આઠમી સદીનું મોહમ્મદ બિન કાસીમ સિંધ ઉપરનું શાસન મૃદુતા અને ધાર્મિક ઉદારતાનું એક જવલંત ઉદાહરણ હતું. ચોથી બાબત એ કે આરબ પછી મહમૂદ ગઝનવીના સમય સુધીના ત્રણસો વરસો દરમિયાન મુસલમાનોએ કોઈ પણ હુમલો ભારત ઉપર કર્યો નહિ, તેમ જ તેમનું રાજ્ય પણ સિંધ અને મુલતાનથી આગળ વધ્યું નહિ.

આરબો સાથેનો સંબંધ

હવે અમે એ સમયમાં ભારતવાસીઓ તથા આરબો વચ્ચે કેવો સંબંધ હતો. તેને જરા વિસ્તારથી વર્ણવવા માગીએ છીએ. આરબો મુસલમાન બન્યા એ પહેલાં ઘણા સમયથી એટલે કે આશરે પાંચસો વરસોથી તેઓ ભારતના સસંર્ગમાં આવ્યા હતા. ઈસવી સનની શરૂઆતથી જ સેંકડો આરબ સોદાગરો ભારતનાં પશ્ચિમ તથા પૂર્વના બંદરો ઉપર આવીને ઉતરતા હતા. ખાસ કરીને પશ્ચિમમાં ચૌલ, કલ્યાણ, સોપારા અને મલબાર કિનારા ઉપર અનેક આરબો રહેતા હતા એવું વર્ણન ઈતિહાસમાં મળે છે. હઝરત ઈસુના જન્મ પહેલાંથી જ લંકા તથા દક્ષિણ ભારતમાં અનેક આરબ તથા ઈરાનીઓ રહેતાં હતા. ભારતનો ઈરાન, અરબસ્તાન, આફ્રિકા અને યુરોપના જુદા જુદા દેશો સાથેનો મોટા ભાગનો વેપાર આરબ અને ઈરાની સોદાગરોના જ હાથમાં હતો. રોમન ઈતિહાસલેખકો લખે છે કે રોમ અને યુનાનનાં જે વહાણો એ દિવસોમાં ભારત આવતાં જતાં હતાં તેના નાવિકો પણ મોટે ભાગે અરબો હતા, ભારત અને ચીન વચ્ચે જે વેપાર ચાલતો હતો તેનો પણ સારો એવો ભાગ આ આરબ લોકોના હતો. આથી ભારતના પૂર્વ કિનારાથી પણ આ આરબ લોકો પરિચિત હતા

અને ત્યાં પણ ઘણી જગાએ તેમણે વસવાટ કર્યો હતો.

તે વખતનો આરબોનો ધર્મ પ્રાચીન ઢબનો સીધો ધર્મ હતો. તેઓ પોતપોતાનાં જુદાં જુદાં કુટુંબોમાં અનેક દેવીદેવતાઓને માનતા હતા અને તેમની મૂર્તિઓની પૂજા કરતા હતા. તે વખતનાં મુસાફરીનાં અનેક વર્ણનો ઉપરથી જાણી શકાય છે કે આરબો અત્યંત સરળ સ્વભાવના અને ઉદાર ચિત્તના હતા, ભારતવાસીઓની સાથે તેમનો સંબંધ ઘણો મીઠો હતો અને ભારતમાં આરબોની વસ્તી સુખી અને સમૃદ્ધ હતી.

વેપારની સાથે જ ઇસ્લામનો પ્રવેશ

ત્યાર પછી મોહમ્મદ સાહેબના જન્મનો અને ઇસલામ મતના પ્રચારનો સમય શરૂ થયો. આરબો અને ખાસ કરીને આરબ વેપારીઓ અગાઉની માફક જ ભારતમાં આવજા કરતા હતા. તફાવત એટલો જ કે પહેલાંનાં મૂર્તિપૂજક આરબોની જગાએ હવે નવા મુસલમાન આરબો આવવા લાગ્યા. તેમની સાથે જ એક નવા ધર્મે અને ઇસ્લામના નવા વિચારો તથા આદર્શોએ પણ ભારતમાં પ્રવેશ કર્યો. આપણે યાદ રાખવું જોઇએ કે આ રીતે આરબ મુસલમાનોની સાથે ઇસ્લામનો પ્રવેશ થયો. તેના પ્રવેશને અને કોઇ સૈનિક આક્રમણને કશો સંબંધ નહોતો.

એ સમયની ભારતીય રાજકીય અવસ્થા

હવે તમે આગળ ચાલતાં પહેલાં અહીં તે સમયની ભારતની હાલનું વર્ણન આપવા માગીએ છીએ. ઇસવી સનની સાતમી સદીના મધ્યકાલમાં સમ્રાટ હર્ષવર્ધનની સત્તાનો અંત આવ્યો. ઉત્તર ભારતના ટુકડા થયા અને નાનાં નાનાં રાજ્યોમાં હર્ષનું સામ્રાજ્ય વહેંચાઇ ગયું. રાજપુતોએ પશ્ચિમમાંથી આવીને ઉત્તરપૂર્વ તથા મધ્ય ભારતમાં અનેક નાની નાની રિયાસતોની સ્થાપના કરી. અનેક નવી જાતિએ પોતાને રાજપૂત કહેવડાવવા લાગી. મુસલમાનો આવ્યા એ પહેલાંજ પંજાબથી માંડી દક્ષિણ સુધી અને બંગાળાથી માંડી અરબી સમુદ્ર સુધીનો બધો પ્રદેશ રાજપૂતોના અધિકાર તળે એવી કોઇ મુખ્ય પ્રભાવશાળી સત્તા નહોતી. અર્થાત્ આ દરેક રિયાસતોમાં પોતપોતાની સરહદો વધારવા માટે રોજેરોજ ઝઘડાઓ ચાલ્યા કરતા હતા. એટલે કે એક મુખ્ય અને પ્રબળ પ્રભાવશાળી ભારતીય સામ્રાજ્યની જગાએ અનેક પરસ્પર પ્રતિસ્પર્ધી ને એકબીજાથી સ્વતંત્ર નાના મોટા રાજાઓ ભારતમાં રાજ્ય કરતા હતા. રાષ્ટ્રીય એકતા તે કાળે સ્વપ્નમાત્ર હતી. જૂનાં સામ્રાજ્યોનાં મગધ, પાટલિપુત્ર, ગયા વગેરે કેન્દ્રો તો ખાંડિયેર બની ગયાહતાં. વૈશાલી, કુશીનગર, કેડિયા, રામગ્રામ, કપિલવસ્તુ અને શ્રાવસ્તી વગેરે જે નામો બૌદ્ધ ઇતિહાસમાં સુપ્રસિદ્ધ હતાં તે બધાં પણ એ કાળે નાશ પામ્યાં હતાં. અને દેશના રાજકીય તથા આર્થિક જીવનનાં નવાં કેન્દ્રોએ તેમનું સ્થાન લીધું હતું.

ધાર્મિક અવસ્થા

ધાર્મિક ક્ષેત્રમાં પણ એ સમય ભારતમાં મોટા પરિવર્તનનો અને અવનતિનો હતો. બુદ્ધનામૃત્યુ પછી અઢીસો વરસમાં અર્થાત્ હઝરત ઇસુના જન્મ પહેલાં અઢીસો વરસે તે સમયના ભ્રષ્ટ અને અવનત હિંદુ ધર્મની જગા બુદ્ધ ધર્મે લીધી હતી. પરંતુ જે બ્રાહ્મણ પુરોહિતો તથા ઉચ્ચ જાતિઓના વિશિષ્ટ અધિકારો ઉપર બુદ્ધ ધર્મે હલ્લો કયો ' હતો. એ લોકો તરફથી વિદ્રોહની આગ સળગ્યા કરતી હતી. ધીરે ધીરે મૂર્તિપૂજા તથા બીજા પ્રાચીન કર્મકાંડે બુદ્ધ ધર્મમાં પ્રવેશ કર્યો. ઉત્તર ભારતમાં મહાયાન સંપ્રદાયનો પાયો નાખવામાં આવ્યો. આ ધર્મમાં બુદ્ધ ભગવાન ઉપરાંત અનેક બોધિસત્વો અને ખાસ કરીને અમિતાભની મૂર્તિઓની પૂજા થવા લાગી.

બૌદ્ધ મંદિરોનું બધું કર્મકાંડ હિંદુ મંદિરોની પદ્ધતિ ઉપર રચાયું. શરૂઆતના બૌદ્ધ સંસ્કૃતનું સ્થાન પડાવીને તે સ્થાન પ્રકૃત પાલી ભાષાને આપ્યું હતું. હવે મહાયાન સંપ્રદાયે ફરી એ સ્થાન સંસ્કૃત ભાષાને પાછું આપ્યું. જ્ઞાનમાર્ગની જગાએ મોટે ભાગે કર્મકાંડ અને ભક્તિએ પોતાનું સ્થાન જમાવ્યું.

ધાર્મિક અનવસ્થા

આસ્તે આસ્તે વૈષ્ણવ મત, શૈવ મત અને તાંત્રિક સંપ્રદાયનો ઉદય થયો. આ ત્રણેના હલ્લા સામે બૌદ્ધ મત ટકી શકયો નહિ. તેણે ભારતમાંથી બહાર પ્રસ્થાન કર્યું. અને પ્રાચીન હિંદુ ધર્મે ફરી પોતાનું સ્થાન જમાવી લીધું. અલબત્ત ઉચ્ચ વર્ગોના થોડાક લોકો માટે ઉપનિષદ અને દર્શનશાસ્ત્રના સૂક્ષ્મ ઉપદેશો હયાતી ધરાવતા હતા ખરા, પરંતુ સર્વસાધારણ જનસમાજ માટે તો ધર્મનો પંથ અંધકારમય અને ગંદો થવા લાગ્યો હોત. બુદ્ધ ધર્મે જે જાતિભેદનો નાશ કરીને સ્ત્રીઓ તથા પુરૂષોને માનવી અધિકારો આપવાની ઇચ્છા કરી એજ જાતિભેદે ફરી પાછો પોતાનો અડ્ડો જમાવ્યો બ્રાહ્મણોની શ્રેષ્ઠતા અને બીજા વર્ણો તથા ખાસ કરીને શૂદ્રોની હીનતાએ ભારતીય સમાજને ફરી જકડી લીધો અને તેને પરિણામે સામાજિક વિકાસ રૂંધાયો. પંડયાઓ અને પુરોહિતોના ખાસ અધિકારો ફરી પ્રસ્થાપિત થયા, અને સામાન્ય જનતા માટે તો જાતિભેદ અને ઉંચનીચના નિયમોનું પાલન, અસંખ્ય દેવદેવીઓ તથા ભયંકર 'રૂદ્ર' અને 'પ્રચંડ' 'શક્તિ'ની મૂર્તિની પૂજા કરવી. જપ, તપ, યજ્ઞ, હવન, પુજા, પાઠ બ્રાહ્મણોને દક્ષિણા, તીર્થયાત્રા, મંત્ર જંત્ર, અને જટિલ કર્મકાંડ વગેરેમાં જ ધર્મની પરિસમાપ્તિ થઇ. જ્ઞાનનો સમતોષ તો સમાજના ઉચ્ચ શિખર ઉપર બેઠેલા ગણ્યાગાંઠ્યા લોકો માટે જ રહ્યો. શેષ સમુદાયને ભાગે તો કર્મકાંડ અને અંધવિશ્વાસ સિવાય બીજો ધર્મ નહોતો. તે સમયનું ભારતી. સાહિત્ય, ચીની તથા આરબ મુસાફરોનાં વર્ણનો, સિક્કા અને શિલાલેખો વગેરે જોતાં આ જ શોચનીય અવસ્થાનું ચિત્ર નજરે પડે છે.

પાંચમી સદીમાં જ્યારે ચીની મુસાફર ફાહિયાન ભારતમાં આવ્યો ત્યારે કાબુલથી મથુરા સુધીમાં બૌદ્ધ મતના હીનયાત સંપ્રદાયનો પ્રચાર હજુ ચાલુ હતો, પરંતુ બાકીના ભારતમાંથી બુદ્ધ ધર્મનું ઉચ્ચાટન થવા લાગ્યું હતું. બસો વરસ પછી બીજો સુપ્રસિદ્ધ ચીની યાત્રી હ્યુએનત્સંગ ભારતમાં આવ્યો ત્યારે ઉત્તરમાં હીનયાન સંપ્રદાયનું સ્થાન મહાયાન સંપ્રદાયે લીધેલું તેનાં જોવામાં આવ્યું. હ્યુએનત્સંગના વર્ણન ઉપરથી જાણી શકાય છે કે ખાસ કરીને એ સમયમાં શિવપૂજાનો પ્રચાર ભારતમાં વેગપૂર્વક થઇ રહ્યો હતો. અયોધ્યાની નજીકમાં તેણે એવા લોકો જોયા કે જેઓ પ્રતિવર્ષ દુર્ગાની મૂર્તિ સમક્ષ મનુષ્યનું બલિદાન આપતા હતા. બંગાળના શૈવ રાજા શશાંકે અને બૌદ્ધ મંદિરોને તોડીને બુદ્ધની મૂર્તિની જગાએ શિવની મૂર્તિઓ સ્થાપવાનું શરૂ કર્યું. હતું. તેમ જ બૌદ્ધમતાવલંબીઓને અનેક યાતનાઓ આપીને પોતાના દેશમાંથી બહાર હાંકી મૂકવાનું પણ શરૂ કર્યું હતું. બીજાં કેટલાંક સ્થળોએ નરમુંડાની માળાઓ પહેરેલા કાપાંલિકાની હ્યુએનત્સંગને મુલાકાત થઇ. હ્યુએનત્સંગ લખે છે કે ઇરાન, અફઘાનિસ્તાન અને અરબસ્તાન સુધી પણ આ સમયે બૌદ્ધ ધર્મી તથા શૈવ ધર્મી લોકો બંને જોવામાં આવતા હતા. ત્યાર પછી આવેલા મોહમ્મદ ઇબ્ન ઇસહાક અન્નદીમ, અલૂશહરસ્તાની વગેરે આરબ મુસાફરોનાં પુસ્તકો ઉપરથી ઉપરોક્ત હકીકતને સમર્થન મળે છે. એમ જણાય છે કે મુસલમાનો ભારતમાં આવ્યા ત્યાં સુધીમાં તો ભારતમાંથી બુદ્ધ ધર્મનો લગભગ લોપ થયો હતો ને તેનું સ્થાન શૈવ ધર્મ, કાપાલિક વગેરેએ લીધું હતું. અલબેરૂની લખે છે કે શૈવ અને વૈષ્ણવ સંપ્રદાયો ઉપરાંત શક્તિ, સૂર્ય, ચંદ્ર, બ્રહ્મા, ઇંદ્ર, અગ્નિ, સ્કંધ,

ગણેશ, યમ અને કુબેરની મૂર્તિઓની પૂજા પણ ભારતમાં શરૂ થઇ ચૂકી હતી, અને આ દરેકનો એક એક જુદો સંપ્રદાય સ્થપાયો હતો. બૌદ્ધઅને જૈન મતના પ્રભાવથી માંસ અને મદિરાનો ઉપયોગ લગભગ બંધ થઇ ગયો હતો, પણ કાપાલિક અને શાક્ત સંપ્રદાના પ્રભાવથી ફરી પાછી આ ચીજો ધર્મનું અંગ બનવા લાગી હતી. સારાંશ રાજકીય, ધાર્મિક અને સામાજિક ત્રણે દ્રષ્ટિએ ભારત એ સમયે એક જાતના અંધકાર અરાજકતામાં સપડાવ્યો હતો અસંખ્ય નાની મોટી રિયાસતો, સેંકડો મતમતાંતરો, સદાચારથી વિરૂદ્ધ અગણિત કુરૂતિ તથા અંધવિશ્વાસ ચારે તરફ ફેલાયેલાં હતાં.

ભારતમાં ઇસ્લામનું સ્વાગત

જ્યારે દેશની આવી હાલત હતી ત્યારે ભારતમાં ઇસ્લામે પ્રવેશ કર્યો. અમે અગાઉ જણાવી ગયા છીએ કે ઇસ્લામનો જન્મ પણ નહોતો થયો. ત્યારથી જ ભારતમાં અને તેમાં પણ ખાસ કરીને દક્ષિણ ભારતમાં આરબોની ધરતી હતી. ઇતિહાસ તપાસતાં એમ પણ જણાય છે કે તે કાળે આરબો તથા ભારતવાસીઓનો સંબંધ ઘણો સારો હતો. આ દેશમાં આરબ સોદાગરો પ્રત્યે આદર દર્શાવવામાં આવતો હતો. મુસલમાનોનાં સૈનિક આક્રમણો શરૂ થયાં એ પહેલાં ઘણા સમયથી એટલે એ ઇસવી સનની સાતમી સદીથી જ આરબ સોદાગરોની સાથે સાથે નવીન ઇસ્લામ ધર્મે પણ દક્ષિણ ભારતમાં પ્રવેશ કર્યો. અને ઇતિહાસ એમ પણ બતાવે છે કે સેંકડો વરસોથી ભારતે જે રીતે આરબ-સોદાગરોનું સ્વાગત કર્યું હતું. એવી જ રીતે આ નવીન ઇસ્લામનું પણ સ્વાગત કર્યું. ઇસ્લામે એક વાર આ રીતે શાંતિથી ભારતમાં પ્રવેશ કર્યા પછી જેમ તે વખતે ભારતમાં બીજા અનેક ધાર્મિક સંપ્રદાયો પ્રચલિત હતા તેમ આ પણ એક સંપ્રદાય ગણાવા લાગ્યો. ઇતિહાસલેખક રોલેન્ડસન લખે છે કે સાતમી સદીના અંતમાં મુસલમાન આરબો મલબાર કિનારા ઉપર આવીને વસવા લાગ્યા હતા. ઇતિહાસલેખક સ્ટારરોક લખે છે કે :

"સાતમી સદીના અંતથી ઇરાની અને આરબ સોદાગરો ભારતના પશ્ચિમ કિનારાનાં જુદાં જુદાં બંદરોમાં આવીને વસવા લાગ્યા હતા. આ લોકો આ જ દેશની સ્ત્રીઓ સાથે પરણતા હતા. આ લોકોની મહત્વની વસ્તી અને મોટી વસ્તી મલબાર કિનારા ઉપર હતી. કારણકે બંદરી વેપારમાં વેપારીઓને ખાસ સગવડો આપીને ઉત્તેજન આપવાની પ્રથા આ રાજ્યોમાં ઘણા જુના જમાનાથી ચાલી આવતી હતી.

મલબારના રાજાએ ઇસ્લામનો સ્વીકાર કર્યો

ધીરે ધીરે દક્ષિણમાં મુસલમાનોનો પ્રભાવ વધવા લાગ્યો. રાજ્ય તરફથી તેમને વેપાર કરવાની તથા જમીનો ખરીદવાની સગવડ ઉપરાંત બીજી પણ અનેક પ્રકારની સગવડો આપવામાં આવતી હતી. નવમી સદી સુધીમાં તો આ લોકો આખા પશ્ચિમ કિનારા ઉપર ફેલાઇ ગયા. અમે અગાઉ જણાવી ગયા છીએ કે આ જમાનામાં ભારતમાં એક તરફ બોદ્ધ મત અને જૈન મત તથા બીજી બાજુ હિંદુમત અને તેના નવીન સંપ્રદાયો વચ્ચે સંગ્રામ ચાલતો હતો. આ અનેક હિંદુ સંપ્રદાયો જેમનું જોર ખૂબ વધતું જતું હતું, તેમની સરખામણીમાં ઇસ્લામના સરળ તથા સ્પષ્ટ સિદ્ધાંતો તથા તેમાં રહેલી માનવમાત્રની સમાનતાના વિચારો તરફ લોકોનું આકર્ષણ વધારે થયું હોય એ સ્વાભાવિક છે. ઇસ્લામ વિરૂદ્ધ પક્ષપાત કે ધૃણાનો તો તે વખતે સંભવ જ નહોતો કારણકે એમ થવાનાં કશાં કારણો મળ્યાં નહોતાં. નવમી સદીની શરૂઆતમાં જ મલબારના હિંદુ રાજા ચેરામન પેરૂમલે ઇસ્લામનો

સ્વીકાર કર્યો. આ રાજાની રાજધાની કોડંગલૂરમાં હતી. રાજાનું નામ અબ્દુલ રહમાન સાનીની રાખવામાં આવ્યું. ઇસ્લામનો સ્વીકાર કર્યા પછી અબ્દુર રહેમાન અરબસ્તાનમાં ગયો. ચાર વરસે તે અરબસ્તાનમાં મૃત્યુ પામ્યો. તેણે અરબસ્તામાંથી કેટલાય મુસલમાન વિદ્વાનો તથા પ્રચારકોને ભારતમાં મોકલ્યા. આ માણસો મારફત પોતાના ઉત્તરાધિકારીઓ ઉપર શાસન સંબંધોની સૂચનાઓ મોકલી, અને દેશમાં આરબ વિદ્વાનો આ નવા મતનો પ્રચાર કરવાની પૂરતી સહાય આપવાની પણ સૂચના આપી. રાજા ચેરામેન પેરૂમલના ઉત્તરાધિકારીઓએ હર્ષપૂર્વક આરબ વિદ્વાનોનું સ્વાગત કર્યું. અને તેમની સલાહ મુજબ મલબાર કિનારે ૧૧ નવી મસ્જીદો બંધાવી.

મલબારના રાજવંશમાં ઇસ્લામ અવશેષો

કાલિકટના સામુરા રાજા તથા ત્રાવણકોરના મહારાજા આ જ ચેરામન પેરૂમલના વંશજો અને ઉત્તરાધિકારીઓ છે. એ ૧૧૦૦ વરસ પૂર્વેની ઘટનાના સ્મરણમાં આજે એ બંને જગાઓએ એવો રિવાજ ચાલ્યો આવે છે કે જ્યારે નવો સામુરી રાજા ગાદીએ બેસે છે ત્યારે મુસલમાનોની માફક માથું બોડાવે છે, મુસલમાનો જેવો જ પોશાક પહેરે છે, અને તેને જાતિભ્રષ્ટ ગણવામાં આવે છે, પોતાના કુટુંબના માણસો સાથે પણ તે સહભોજન કરી શકતો નથી, અને કોઈ એને સ્પર્શ કરતો નથી. એમ માનવામાં આવે છે કે ચેરામન પેરૂમલ અરબસ્તાનથી પાછો ન આવે ત્યાં સુધી તેના માત્ર પ્રતિનિધિ તરીકે જ દરેક સામુરી તખ્ત ઉપર બેસે છે. ત્રાવણ કોરના રાજાઓ જ્યારે ગાદીનશીન થાય છે, જ્યારે તેમના હાથમાં તલવાર આપવામાં આવે છે, ત્યારે રાજાએ હજી પણ કહેવું પડે છે કે ''મારો જે કાકો મક્કા ગયો છે તે પાછો ન આવે ત્યાં સુધી હું આ તલવાર ધારણ કરીશ''

વર્તમાન મોપલાઓની ઉત્પતિ

સામુરીએ પોતાના રાજ્યમાં મુસલમાનોને દરેક જાતની સગવડતાઓ આપી. કોઇ નય્યર કોઇ પણ નંબૂદ્રી બ્રાહ્મણની સાથે બેસી શકતો નહોતો, પણ કોઇ પણ મુસલમાનની સાથે બેસી શકતો હતો. સામુરીની સાથે જ મુસલમાનોનો ધર્મગુરૂ થંગલ પણ એ જ પાલખીમાં બેસીને નીકળતો આરબોં અને મુસલમાનોની મદદથી સામુરીએ પોતાના રાજ્યની સીમાઓ ઘણી વધારી, અને રાજ્યની સમૃદ્ધિ પણ પુષ્કળ વધી. આજનું કાલિકાર તે વખતના એક કાજીએ વસાવેલું છે. મલબારના રાજાઓની તરીસેનાના સેનાપતિઓ મોટે ભાગે મુસલમાન રહેતા અને તેમને 'અલીરાજા' કહેવામાં આવતા. ઇસ્લામ મતના પ્રચારમાં પણ સામુરીએ ઘણી મદદ આપી.એટલે સુધી તેણે હુકમ કર્યો હતો કે દરેક ખલાસીના ઘરમાં ઓછામાં ઓછા એક બાલકને તો મુસલમાન જેવું શિક્ષણ આપવામાં આવે. વર્તમાન મોપલાઓની આ ઉત્પતિ છે. મોપલા શબ્દનો અર્થ મહાપિલા એટલે મોટો દીકરો એવો થાય છે.

મુસલમાન ફકીરો તથા પ્રચારકો

દરમિયાન અરબસ્તાન તથા ઇરાનમાંથી કોઇ સમુદ્ર વાટે અને કોઇ અફઘાનિસ્તાનને રસ્તે અસંખ્ય મુસલમાન ફકીરો તથા વિદ્વાનો પ્રસંગોપાત આવતા ગયાં અને ભારતમાં અનેક સ્થાનોએ વસતા ગયા. દરેક સ્થળે તેમનો ખૂબ આદરસત્કાર થતો હતો.

ભારતના પૂર્વ કિનારે પણ મુસલમાનોના વસવાટ તથા તેમનું મહત્વ ઉત્તરોત્તર વધતું ગયું આ બધી વસાહતોનું જુદું જુદું વર્ણન આપવાની આવશ્યકતા નથી. નજદ વલી નામના એક મુસલમાન ફકીરના પ્રભાવથી

અગિયારમી તથા બારમી સદીમાં મદુરા અને ત્રિચિનાપલ્લીના ઈલાકાઓમાં અનેક જગાએ ઈસ્લામ મતનો સ્વીકાર કર્યો. આ નજદ વલી ટર્કીનો એક શાહજાદો હતો. તેણે ફકીરી લીધી હતી. અને અરબસ્તાન, ઈરાન અને ઉત્તર ભારતમાં થઈને તે ત્રિચિનાપલ્લી સુધી પહોંચ્યો હતો. આ શહેરને તે વખતે ત્રિસૂર નામથી ઓળખવામાં આવતું હતું. બારમી સદીમાં એવા જ ફકીર સય્યદ ઇબ્રાહીમ શહીદના પ્રભાવથી અનેક લોકોએ ઈસ્લામનો સ્વીકાર કર્યો. બાબા ફખરૂદ્દીનના પ્રભાવથી પેત્રુકોંડાના હિંદુ રાજાએ ઈસ્લામનો અંગીકાર કર્યો. વળી. એ પણ સ્પસ્ટ રીતે જાણી શકાય છે કે આ મુસલમાનો અને આરબોની સહાયથી ભારતમાં અને તેમાં પણ ખાસ કરીને દક્ષિણ ભારતના વેપાર તથા સમૃદ્ધિમાં પુષ્કળ વૃદ્ધિ થઈ. દક્ષિણના હિંદુ રાજાઓ ચીન જેવા દૂર દૂરના દેશોમાં પોતાના એલચી અને રાજદૂત તરીકે મુસલમાનોને મોકલતા હતા. હિંદુ રાજાઓ પાસે મોટી મોટી મુસલમાન સેનાઓ પણ રહેતી.

હિંદુ રાજાઓએ ઇસ્લામના પ્રચારની સગવડ આપી

આજ રીતે ગુજરાતના વલ્લભી રાજા બલહારે પોતાનાં રાજયમાં મુસલમાનોને હર્ષપુર્વક આદર આપ્યો. કાઠિયાવાડ, કોંકણ તથા મધ્ય ભારતના બીજા હિંદુ રાજાઓએ પણ મુસલમાન ફકીરો તથા પ્રચારકોનું પ્રેમપૂર્વક સ્વાગત કર્યું. અને પોતપોતાના મુલકમાં ઈસ્લામનો પ્રચાર કરવા માટે તેમને સગવડો આપી.

અગિયારમી સદીના અરસામાં ખંભાતના કેટલાંક હિંદુઓએ મુસલમાનોની મસીદ ઉપર હુમલો કરીને તોડી નાખી. રાજા સિંહરાજે આની બરાબર તપાસ કરીને અપરાધીઓને દંડ દીધો અને પોતાના પૈસાથી મુસલમાનોને નવી મસ્જીદ બંધાવી આપી. સોમનાથના હિંદુ રાજાના હાથ નીચે મુસલમાન સેના તથા મુસલમાન અમલદારો હતા. અગિયારમી સદીમાં વહોરાઓના શિયા ધર્માચાર્ય યમન(અરબસ્તાન)થી આવીને ગુજરાતમાં રહેવાનું શરૂ કર્યું. લગભગ એજ અરસામાં નરૂદ્દીને ગુજરાતના કણબીઓ ખારવાઓ અને કાછીઆને ઈસ્લામમાં લઈ લીધા. આઠમી સદીથી પંદરમી સદી સુધીના ગાળામાં ઉત્તરથી દક્ષિણ સુધી અને પૂર્વેથી પશ્ચિમ સુધી જુદા જુદા ભાગોમાં જે અસંખ્ય મુસલમાન સંતો તથા ફકીરો આવીને વસતા હતા અને જેમના ચારિત્ર્યના પ્રભાવથી તેમજ ઈસ્લામના સરળ ધાર્મિક સિદ્ધાંતોથી એ ધાર્મિક અવ્યવસ્થાના જમાનામાં હજારો અને લાખો ભારતવાસીઓએ ઈસ્લામનો અંગીકાર કર્યો, એમનાં નામો ગણાવવાની આવશ્યકતા નથી. હજી આજે પણ જે ભાગોમાં મુસલમાનોની વસ્તી વધારે છે એવા ઉત્તર ભારતના પ્રદેશોમાં જો ઘૂમીને તપાસ કરવામાં આવે તો માલૂમ પડશે કે ત્યાનાં લોકોએ કોઈ ને કોઈ ત્યાગી અને સંયમી મુસલમાન ફકીરના સહવાસને લીધે ઈસ્લામ સ્વીકારેલો હતો. આપણે એ પણ સ્મરણમાં રાખવું જોઇએ કે આ હકીકત એ સમયની છે, જ્યારે મોટા ભાગના ભારતવર્ષ ઉપર મુસલમાનોનું રાજકીય પ્રભુત્વ શરૂં થયું નહોતું, અથવા તો તેની હજી શરૂઆત જ થતી હતી.

ઇસ્લામનો પ્રચાર તેના આકર્ષણથી થતો હતો.

આ દેશમાં ઈસ્લામ મતનો પ્રચાર થવામાં મુસલમાની રાજસત્તાની કશી અસર થઈ જ નથી એમ કહેવાનો અમારો ઇરાદો છે જ નહિ. હરેક યુગમાં અને હરેક દેશમાં રાજા અથવા શાસકોના ધાર્મિક વિચારોનો પ્રભાવ ત્યાંની પ્રજા ઉપર પડે એ તો બિલકુલ સ્વાભાવિક અને અનિવાર્ય છે. તેમાં શંકાને સ્થાન નથી. જો સમ્રાટ અશોક ન હોત તો ભારતવર્ષના એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી બુદ્ધ ધર્મ ફેલાવામાં જે સરળતા થઈ એ ન

થાત. એક રીતે જો સમ્રાટ સમુદ્રગુપ્ત અને ચંદ્રગુપ્ત (બીજો) વૈષ્ણવ મતના પોષક ન હોત તેમજ સમ્રાટ યશોધર્મદેવ (વિક્રમાદિત્ય) શૈવ મતનો પોષક ન હોત, તો બૌદ્ધ મતનું ભારતવર્ષમાંથીં ઉચ્ચાટન કરવાવાનું એટલું સરળ ન બનત. ભારતવાસીઓ ઉપર ઇસ્લામ મતનો સ્વીકાર કરાવવા માટે કોઇ પ્રકારની જબરદસ્તી નથી કરવામાં આવી, એવું પણ અમારૂં કહેવું નથી. દુનિયાના પ્રત્યેક દેશના ઇતિહાસમાં ધાર્મિક બાબતોમાં થોડી ઘણી જબરદસ્તી થયેલી જોવામાં આવે છે એ દુર્ભાગ્ય છે. જે જમાનામાં હિંદુ મતની સાથે બૌદ્ધ મત તથા જૈન મતનું સંઘર્ષણ ચાલતું હતું. એ જમાનામાં પણ આવા પ્રકારની જબરદસ્તીનાં અનેક ઉદાહરણો મળી આવે છે. પરંતુ ઇતિહાસનાં પાનાં તપાસતાં સ્પષ્ટતાથી જાણી શકાય છે કે આ દેશમાં મુસલમાનોએ આક્રમણ કર્યું એ પહેલાં ઘણા વખત અગાઉ ઇસ્લામ મતનો પ્રવેશ થઇ ચૂકયો હતો, મહમૂદ ગઝનવીના હુમલા પહેલાં જ ઇસ્લામની આ દેશમાં સારી એવી ઉન્નતિ થઇ હતી, અને ઇસ્લામ મત ભારતવર્ષમાં ફેલાયો તેનું મુખ્ય કારણ ઇસ્લામના પ્રચારકોનો ત્યાગ, તેમનું ચારિત્ર્ય તથા ઇસ્લામના સ્પષ્ટ અને સીધા સાદા સિદ્ધાંતો હતા. આ સિદ્ધાંતો ઓછામાં ઓછા એ સમયના અનેક હિંદુ સંપ્રદાયોની સરખામણીએ સામાન્ય જનતા માટે વધારે હિતકારક અને ક્રિયાત્મક હતાં. એ સમયમાં ભારતનાં જે લોકોએ ઇસ્લામનો અંગીકાર કર્યો તેઓનો મોટો ભાગ તો ભારતીય વર્ણવ્યવસ્થાનો ભોગ બનેલી નાની હલકી જાતિઓનો હતો, જેઓ હિંદુ ધર્મની વર્ણવ્યવસ્થાનો આ અન્યાય અનુભવતી હતી,. અને જેમ ભારતવાસીઓ વૈદિક મત છોડીને બૌદ્ધ મતનો સ્વીકાર કરે, અથવા તો ચીનાઓ તથા બરમી લોકો પોતપોતાનો ધર્મ છોડીને ભારતીય બૌદ્ધ મતનો સ્વીકાર કરે, એ જેટલું સ્વાભાવિક ગણાય એટલી જ સ્વાભાવિક રીતે ભારતવાસીઓએ ઇસ્લામનો સ્વીકાર કર્યો એમ ગણાવું જોઇએ. નવાઇ નથી પરંપરા રઘુકુળની રીત

ઇસ્લામનું આક્રમણ મોડું કેમ ?

ભારતીવાસીઓ તથા ભારતીય રાજાઓ આરબ સોદાગરો સાથે ઉત્તમ સંબંધ રાખતા હતા, પોતપોતાના રાજ્યમાં ઇસ્લામ મતના પ્રચારને પુરૂં સ્વાતંત્ર્ય આપતા હતા, અને આ શરૂઆતના જમાનામાં હિંદુઓ તથા મુસલમાનો વચ્ચે જે મીઠોસંબંધ હતો, તે બધાને લીધે જ ભારત ઉપર સૈનિક આક્રમણ ન કરવાની સલાહ ખલીફા ઉમરે આપી હતી, તેમ જ એ જ કારણોને લીધે એશિયા, આફ્રિકા તથા યુરોપમાં આરબ સામ્રાજ્યનો પૂરો વિસ્તાર થયા પછી પણ ઘણાં લાંબા સમય સુધી મુસલમાનોએ ભારત ઉપર હુમલો કર્યો ન હતો.

પ્રજાએ ઇસ્લામ સ્વાભાવિક રીતે જ સ્વીકાર્યો

ભારતવર્ષના ચોથા ભાગની વસ્તીએ ધીરે ધીરે મુસલમાન ધર્મ સ્વીકાર્યો તેમાં રાજકીય દબાણ કે જબરદસ્તીનો હિસ્સો કેટલો હતો, એ બાબતમાં અમે માત્ર એક બે ઇતિહાસલેખકોનાં પ્રમાણો અહીં આપવા માગીએ છીએ. ભારતીય મુસલમાનોનું વર્ણન કરતાં ઇતિહાસલેખક આર્નોલ્ડ લખે છે.

"આમાં એક મોટો ભાગ તો એવો છે, જેમણે પોતાની સ્વતંત્ર ઇચ્છાથી ઇસ્લામનો સ્વીકાર કર્યો".

ટાઉન્સેન્ડ નામનો એક બીજો ઇતિહાસલેખક લખે છે:-

'આ મત અહીં ફેલાવાનું મુખ્ય કારણ જબરદસ્તી નથી."

આજ લેખક એક બીજી જગાએ ભારતીય મુસલમાનોના સંબંધમાં લખે છે :-

"આ બધા મુસલમાનોના ૯૦ ટકા તો એવા છે જેમનામાં ભારતીય લોહી વહે છે, અને જેમ હિંદુઓ આ દેશના પુત્રો છે એવો જ તેઓ પણ છે. તેમનામાં જુના હિંદુઓનો અંધવિશ્વાસ પણ હજી મોજુદ છે. માત્ર તેમના પૂર્વજોએ અરબસ્તાનના એ મહાપુરુષનો મત સ્વીકાર્યો માટે જ તેઓ મુસલમાનો છે.

વળી આગળ ચાલતાં આ જ વિદ્વાન લેખક લખે છે કે ભારતમાં મુસલમાનોની રાજસત્તા સ્થપાયા પછી પણ પ્રજાને જબરદસ્તીથી મુસલમાન બનાવવામાં તેમને લાભ નહોતો તેમ તેઓ એવું ઇચ્છતા પણ નહોતાં. એ લખે છે. :

"ઇસ્લામનો પ્રચારક બલ પ્રયોગ કરી શકે નહિ અને જે આક્રમકોએ અહીં વિજય મેળવ્યો તથા જેઓએ અહીં વસવાટ કર્યો તેમણે બહુ જ ઓછો બલપ્રયોગ કર્યો છે અથવા તો કદી પણ બલપ્રયોગ કરવાની ઇચ્છા કરી નથી. એમ કરવાનું પૂરતું કારણ હતું. આ કારણ એ હતું કે બલપ્રયોગ કરવામાં તેમનું હિત નહોતું. તેઓ રાજય બાદશાહી અને સામ્રાજ્ય સ્થાપવા માગતા હતા, પોતાને જ કર ભરનારી પ્રજા સાથે આંતર્યુદ્ધ એ લોકો કરવા માગતા નહોતા, તેમ જ આ વિશાળ દ્વીપકલ્પની યુદ્ધપ્રેમી જાતિઓની અદમ્ય દુશ્મનાવટને પોતા ઉપર વહોરી લેવાની પણ તેમની ઇચ્છા નહોતી, આ જાતિઓ હિંદુ હતી અને હિંદુ જ રહી."

જ્યારે ભારતમાં પોતાનું સામ્રાજ્ય સ્થાપવાના મુસલમાનોના પ્રયાસો ચાલુ હતા એ અરસામાં, એટલે કે તેરમી સદીના અંતથી સોળમી સદીની શરૂઆત સુધીના સમયની હકીકત લખતાં સર આલ્ફ્રેડ લોયલ લખે છે.

"મુસલમાન રાજાઓ સાધારણ રીતે લડાઇઓમાં એટલા બધા મશગૂલ રહેતા હતા કે તેઓ મતપ્રચાર તરફ વધારે ધ્યાન આપી શકતા નહિ. અથવા તો એમ કહો કે લોકોને મુસલમાન બનાવવા કરતાં તેમની પાસેથી કર વસૂલ કરવાની જ ચિંતા એ લોકોને વધારે રહેતી હતી.

અલબત્ત, એવા પણ દાખલાઓ જરૂર મળે છે કે જેમાં કોઇ કોઇ મુસલમાન સુલતાનોએ રાજકીય કે એવાં જ બીજાં કારણોથી પ્રેરાઇને ઇસ્લામ મતનો પ્રચાર કરવા માટે પોતાના અધિકારોનો અયોગ્ય ઉપયોગ કર્યો હોય. પણ એથી ઉલટું એકલા બાબર અને અકબર જ નહિ પરંતુ અસંખ્ય મુસલમાન શાસકોના એવા લેખો તથા હુકમો આપી શકાય એમ છે કે જેના ઉપરથી જણાય કે તેઓ પોતાની હિંદુ અને મુસલમાન પ્રજાને સમાન દ્રષ્ટિથી જોતા હતા, તેમ જ રાજશાસનમાં કોઇ પણ જાતનો ધાર્મિક પક્ષપાત પોતાને માટે જ અહિંતકર છે એવું માનતા હતા. ઇતિહાસ જોતાં બહુ જ સ્પષ્ટ રીતે સિદ્ધ થાય છે કે ભારતીય મુસલમાનોના ૯૦ ટકાએ જ નહિ પણ ૯૯ ટકાના મુસલમાનોએ ધર્મ સ્વીકાર્યો તેના મૂળમાં તે સમયના અસંખ્ય મુસલમાન ફકીરો, પીરો અને દરવેશોનું ઉચ્ચ ચારિત્ર્ય તેમ જ ઇસ્લામમાં રહેલી સામાજિક તથા બીજી વિશિષ્ટતાઓ હતી.

આરબોમાં નવા વિચારપ્રવાહો

જે લાખો અને કરોડો ભારતવાસીઓએ અરબસ્તાનમાંથી આવેલ આ નવા ધર્મનો અંગીકાર કર્યો તેમના ઉપર જ માત્ર તેમનો પ્રભાવ પડયો એમ નથી, અમે ઉપર વર્ણવી ગયા છીએ તે પ્રમાણે એ સામાજિક અરાજકતાના દિવસોમાં બાકીના ભારતીવાસીઓના વિચારો, તેમનો ધર્મ, સાહિત્ય, તેમની ચિત્રકલા, તેમનું વિજ્ઞાન, તેમનું સ્થાપત્ય, સારાંશ સમસ્ય ભારતીય સંસ્કૃતિ ઉપર ઇસ્લામના આ નવા વિચારોની અસર બહુ જબરી થઇ. આ

પ્રભાવ કેવા પ્રકારે પડયો તેનું વર્ણન કરતાં પહેલાં મોહમ્મદ સાહેબના મૃત્યુ પછી આરબોમાં જે નવા ધાર્મિક પ્રવાહો શરૂ થયા તે તથા તેમની સંસ્કૃતિનાં બીજાં અંગોનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન કરવું અમને આવશ્યક જણાય છે.

ઇસ્લામ મત પ્રથમથી જ એક ઇશ્વરમાં માને છે. તેના સિદ્ધાંતો અત્યંત સરલ હતા અને તેની પૂજાવિધિ પણ અત્યંત સહેલી હતી. છતાં પણ મોહમ્મદ સાહેબના મૃત્યુ પછી થોડા કાળે જ ઇસ્લામમાં નવી નવી શાખાઓ ફુટવા લાગી. જે રીતે આરબ રાજનીતિજ્ઞઓએ પૂર્વ તથા પશ્ચિમમાં પોતાનું સામ્રાજ્ય ફેલાવવાનું શરૂ કર્યું, તે જ રીતે આરબ વિદ્વાનોએ દુનિયાના ખૂણે ખૂણેથી દર્શન, વિજ્ઞાન અને વિદ્યાઓની શોધ કરીને પોતાના જ્ઞાનભંડારને વધારવાનું પણ શરૂ કર્યું.

ઇસાઇ તથા બૌદ્ધ ગ્રંથોના અરબી અનુવાદો

ઇસાઇ ધર્મગ્રંથોનો અરબી ભાષામાં અનુવાદ કરવામાં આવ્યો. સોક્રેટીસ, પ્લોટો અને એરિસ્ટોટલ જેવાનાં ગંભીર દર્શનશાસ્ત્ર, વિજ્ઞાન, વૈદક જ્યોતિષ વગેરે વિષયોના યુનાની ગ્રંથોને પણ અરબી ભાષામાં ઉતારવામાં આવ્યા. ભારત સાથે તો આરબ લોકોને ગાઢ સંબંધ ઘણા લાંબા સમયથી ચાલતો આવતો હતો. ભારતીય માલની સાથે જ ભારતી. સંસ્કૃતિની લેણદેણનો પણ તુરત જ પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો. શરૂઆતના ખલીફાઓના જમાનામાં અનેક હિંદુઓ બસરામાં ઊંચા ઊંચા હોદા ઉપર નિમાયેલા હતા. સીરિયા, કાશ્ગર વગેરે સ્થાનોમાં અનેક હિંદીઓ વસતા હતા. ખોરાસાન, અફઘાનિસ્તાન, સીસ્તાન અને બલુચિસ્તાને ઇસ્લામ સ્વીકાર્યા પહેલાં તે દેશો બૌદ્ધ કે હિંદુધર્મી હતાં. બલ્ખમાં એક મોટો બૌદ્ધ વિહાર હતો. આ વિહારમાં મઠપતિઓ અબ્બાસી ખલીફાઓના વજીરો બનતા હતા. બૌદ્ધ મતનાં બધાં પુસ્તકોનો અરબી ભાષામાં અનુવાદ કરવામાં આવ્યો હતો. 'કિતાબુલ બુદ' અને 'બિલ બહર વા બુદસિફ' નામનાં એ જમાનામાં લખાયેલાં અરબી પુસ્તકો બૌદ્ધ મતનાં પ્રામાણિક પુસ્તકો ગણાવી શકાય. એ (જ મુજબ સુબુત, ચરક, પંચતંત્ર, હિતોપદેશ ચાણક્ય વગેરે અગણિત સંસ્કૃત ગ્રંથોના અરબી ભાષામાં અનુવાદો થયા છે.) ખાસ કરીને બુદ્ધનું જીવન તથા તેના સિદ્ધાંતોનો આરબો ઉપર ઘણો પ્રભાવ પડયો. ધીરે ધીરે જિજ્ઞાસુ આરબોમાં જુદી જુદી જાતના સ્વતંત્ર વિચારકો અને નવા સંપ્રદાયો ઉત્પન્ન થવા લાગ્યા. આ પરિસ્થિતિમાં ઇસ્લામ ધર્મમાં અદ્વૈતવાદ અને સુપ્રસિધ્ધ સૂફી વિચારોનો જન્મ થયો.

ઇસ્લામના સૂફી વિચારોનો જન્મ

ઉદાહરણ તરીકે એ દિવસોમાં શિયા મુસલમાનોના 'ગુલાત' સંપ્રદાયના આચાર્યોએ અવતારવાદ (હુમુલ તશબીહ), પુનર્જન્મ (તનાસુખ) વગેરે બાબતોને પોતાના સિદ્ધાંતોમાં સ્થાન આપ્યું, અને મનુષ્યનો આત્મા ઉન્નતિ કરતાં કરતાં ઇશ્વર સ્વરૂપ થઇ શકે છે એમ પણ તેમણે પ્રતિપાદન કર્યું. (અલી ઇલાહી) સંપ્રદાયના લોકોએ એક કરતાં વધારે સ્ત્રી સાથે લગ્ન કરવાની પ્રથા તથા છૂટાછેડાની પ્રથા બંધ કરી. મસીદમાં જવું તથા શારિરીતક 'શરઈ' ની પવિત્રતાને પણ તેમણે આવશ્યક ગણ્યા નહિ. અનેક સંપ્રદાયોએ કુરાનના તે વખતના પ્રચલિત અર્થો સ્વીકારવાનું બંધ કર્યું અને માત્ર અલંકારસ્વરૂપે જ ગણવાનું શરૂ કર્યું. અવ્યક્ત નિર્ગુણ બ્રહ્મ અને સગુણ ઇશ્વરમાં ભેદ ગણાવા લાગ્યો લોકોને 'દીક્ષા' આપીને પોતાનામાં ભેળવી લેનારા ઘણા સંપ્રદાયો નીકળ્યા. આમાંના કેટલાક સંપ્રદાયો તો એટલે સુધી પણ માનતા હતા કે દીક્ષિત માનવી અભ્યાસ કરતાં કરતાં નબી અને ખુદ ખુદાના પદને પામી શકે છે. ગુરૂ (પીર) ને ઇશ્વર જેટલું અને કોઇ કોઇ સંયોગોમાં ઇશ્વર કરતાં પણ વધારે

માન આપવા લાગ્યું. મોતેજલી સંપ્રદાયના લોકોએ ખુલ્લી રીતે પ્રતિપાદન કર્યું કે કુરાન એ સદાને માટે ઈશ્વરવાક્ય નથી, પણ મનુષ્યજાતિની ઉન્નતિની સાથે સાથે દરેક મનુષ્યના આત્મામાં સમય સમય પર ઈશ્વરી પ્રેરણા આવ્યા કરે છે. અલગિઝાલીએ (૧૦૫૭-૧૧૫૨) કુરાન, શરિયત અને સામાન્ય મુસ્લિમ કર્મકાંડથી અસંતુષ્ટ થઈને તપ (રિયાજત) અભ્યા, (શગલ) અને ધ્યાન (જકિ) શૂર કર્યા અને આત્મામાં જ શાંતિ અનુભવી. આ જાતના સ્વતંત્ર વિચારના સૂફીઓના અનેક મઠો (ખાનકાહ) પણ પ્રાસ્થાપિત થયા આ મઠોમાં અદ્વૈત(વહદતુલવજુદ) નો ઉપદેશ કરવામાં આવતો હતો, સંયમ(નફસકૂશી) ઉપર વધારે ભાર મૂકવામાં આવતો હતો, અને મુક્તિના એક માત્ર માર્ગ તરીકે ભક્તિ (ઈશ્ક) અને યોગ (શગલ) ને ગણવામાં આવતાં હતાં. કવિઓ અને વૈજ્ઞાનિકોમાં અનેક નાસ્તિકો પેદા થવા લાગ્યા હતા. આ લોકો નબી તથા કુરાનમાં માનતા નહોતા, દોજખ અને બહિસ્ત (નરક અને સ્વર્ગ) તેમ જ રોજા અને નમાજની મશ્કરી કરતા હતા, અને સગુણ ઈશ્વરને તર્કવિરૂદ્ધ ગણતા હતા. આ પ્રવાહ એટલો બધો વધ્યો કે ખલીફા યજીદની (મૃત્ય ઇ.સ. ૭૪૪) પણ નાસ્તિકોમાં ગણતરી થવા લાગી.

અબુલ અલા ઉપર બુદ્ધના વિચારોની સ્પષ્ટ છાપ

પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન અને મહાત્મા અબુલ અલા-અલમઆરી (મૃત્યુ ઇ.સ. ૧૦૫૭) ના વિચારો ઉપર બુદ્ધના વિચારોની સ્પષ્ટ છાપ જોઇ શકાય છે. અબુલ અલા આત્માના પુનર્જન્મમાં માનતો હતો. માંસાહારનો તે એટલો કડક રીતે નિષેધ કરતો હતો કે દૂધ અને ચામડાનો ઉપયોગ કરવામાં પણ પાપ માનતો હતો, પ્રાણીમાત્ર ઉપર દયા કરવાનો ઉપદેશ આપતો હતો, આહાર અને પોશાકમાં બહુ સંયમી હતો, અને આત્માની ઉન્નતિ માટે બ્રહ્મચર્યને અતિ આવશ્યક માનતો હતો, મસીદ રોજા, નમાજ વગેરે બાહ્ય ધાર્મિક વિધિઓનો એક કડક રીતે વિરોધ કરતો હતો, પોતાના એક પદ્યમાં તે લખે છે. :

"લા ઈલાહ ઈલ્લાહ ! સત્ય છે, પરંતુ જે સ્વર્ગ મારામાં તેમજ તમારામાં મોજુદ છે તે સ્વર્ગની શોધ જે માણસ અંધારામાં પણ કરે છે. તેના આત્મા સિવાય બીજો કોઇ રસૂલ નથી."

સૂફી પંથ

અબુલ અલા સંસારને માયા માનતો હતો. ઉમર ખૈયામ પોતાના સ્વતંત્ર વિચારો માટે સુપ્રસિદ્ધ છે, જાગરણ કરવાં, લાંબા કાળના ઉપવાસ કરવા, અને એવા જ બીજા અનેક પ્રકારના નિયમો તથા તપ સૂફી પંથવાળાઓએ મોહમ્મદ સાહેબના જીવનમાંથી લીધા, પરંતુ સૂફીઓના સિદ્ધાંતો ઉપર ઇસાઇ મત, પ્રાચીન ઇરાનનો જરથોસ્તી મત અને ભારતીય હિંદુ તથા બૌદ્ધ મતની બહુ ઊંડી છાપ પડેલી સ્પષ્ટતાથી જોઇ સકાય છે. મોહમ્મદ સાહેબે સંસારથી અલગ રહેવાની મનાઇ કરી હતી, પરંતુ શરૂઆતથી જ એમના અનુયાયીઓમાં સંસારનો ત્યાગ કરનારાઓ (અલ-ફિરારો મિનદ્ દુનિયા) ઉત્પન્ન થયા હતા. કટ્ટર મૌલવીઓ અને આ સ્વતંત્ર સૂફી વિચારકો વચ્ચે કડક વિરોધ ચાલુ હતો. છતાં એમાં શક નથી કે સૈકાઓ સુધી લાખો મનુષ્યો ચારે બાજુથી આવીને આ સૂફીઓના ખાનકાહોમાં (મઠોમાં) ભેગા થયા હતા. અને એ જમાનાના મુસલમાનોના જીવન અને વિચારો ઉપર આ લોકોનો જબરો પ્રભાવ પડતો હતો એમાં પણ સંદેહ નથી.

મહાત્મા મનસૂર

પ્રસિદ્ધ સૂફી મનસૂરનું નામ તો જગમશહુર છે. મનસૂરે ભારતની યાત્રા પણ કરી હતી 'અનલ હક' એ એનું મુખ્ય વાક્ય તથા સિદ્ધાંત હતો. આ શબ્દનો અર્થ 'સો ऽ હં' અથવા 'અહમ્ મહા' થાય છે. સ્વતં વિચારો ધરાવવા માટે મનસૂરને કેદ કરવામાં આવ્યો હતો. અને તેને અત્યંત યાતનાઓ આપીને ઇ.સ. ૯૨૨માં સૂળી ઉપર ચડાવવામાં આવ્યો હતો. કબીર, દાદૂ, નાનક અને બીજા ભારતીય મહાત્માઓનાં વચનોમાં મનસૂરનાં વાક્યોનાં વાક્યો આપણને જોવા મળે છે. મનસૂર બધાને ખુદા માનતો હતો અને કોઇ પણ પ્રકારના દ્વૈતને એ જૂઠું ગણતો હતો. બધા ધર્મોની એકતા અને એકબીજા પ્રત્યેની ઉદારતાના વિચારો એ જમાનામાં બધા મુસલમાનોમાં પેદા થયા તેની પાછળ પણ આ અદ્વૈતવાદનો પ્રભાવ હોય એ સ્વાભાવિક છે. સૂફીઓના સાહિત્યમાં અભ્યાસની કક્ષાઓ, સમાધિ, સત્સંગનો મહિમા, ગુરૂનું મહત્વ, પ્રાણાયામ વગેરેનું ખૂબ વર્ણન આવ્યા કરે છે. અને ભક્તિના ઉન્માદમાં ગાવું, બજાવવું અને નાચવુ એ વસ્તુઓની પણ પ્રશંસા કરવામાં આવી છે. તેરમી શતાબ્દિમાં ભારતમાં આવીને વસેલા શેખ કબીરૂદ્દીનના સંબંધમાં લખવામાં આવ્યું છે કે હાલીચાલી પણ ન શકે એવી વ-દ્ધાવસ્થાએ એ જ્યારે પહોંચ્યો હતો ત્યારે પણ હરિભજનનો અવાજ સાંભળતાં વેંત જ તે પાતાના બિછાના ઉપરથી કૂદી ઊઠતો અને જુવાન માણસની માફક નાચવા લાગતો. જ્યારે એને પૂછવામાં આવતું હતું કે આ નિર્બળ અવસ્થામાં પણ આપ કેમ નાચી શકો છો ત્યારે તે જવાબ આપતોઃ "શેખ છે જ ક્યાં ? આ તો ઇશ્ક નાચી રહ્યો છે"

સૂફીઓનો ભક્તિમાર્ગ

ભક્તિ એ સૂફીઓનો માર્ગ હતો, અદ્વૈત એમનો સિદ્ધાંત હતો, ઇશ્ક એમની પૂજા હતી અને બ્રહ્મમાં લીન થઇને તદ્ગત થઇ જવું એ એમની નિજાત (મોક્ષ) હતી, એમાં બિલકુલ શંકા નથી.

ભારતમાં બૌદ્ધ ધર્મની અવનતિ

ઇસુની આઠમી શતાબ્દિ પહેલાંની ભારતની ધાર્મિક અવ્યવસ્થા કેવા પ્રકારની હતી એ અમે અગાઉ જણાવી ગયા છીએ. બૌદ્ધ મત સમાપ્ત થઇ ગયો હતો અને તેનું સ્થાન શૈવ મત, વૈષ્ણવ મત અને શાક્ત મતે લીધું હતું બૌદ્ધ મતના ઉચ્ચ સદાચાર અને માનવસમાનતાના સિદ્ધાંતની જગ્યાએ ફરીવાર અસંખ્ય દેવીદેવતાઓ, મતમતાંતરો, કર્મકાંડ જાતિભેદ, ઊંચનીચના ભેદ અને બીજા હજારો પાખંડોએ પોતાનું સામ્રાજ્ય જમાવી લીધું હતું.

બૌદ્ધો તથા જૈનો ઉપર અત્યાચાર

મદુરાતા જૈન રાજાએ તિરૂજ્ઞાનના ઉપદેશથી જૈન મતનો ત્યાગ કરીને જ્યારે શૈવ મત સ્વીકાર્યો પણ તેની પ્રજાએ જ્યારે જૈન મત છોડવાની ના પાડી, ત્યારે રાજાએ તિરૂજ્ઞાનની સલાહથી અનેક જૈનોને ફાંસીને માંચડે લટકાવ્યા એ કાળમાં બૌદ્ધો તથા જૈનો ઉપરના આ જાતના અત્યાચારોની કથાઓ તો અનેક સ્થાને સાંભળવામાં આવતી હતી. આવી પરિસ્થિતિમાં શરૂઆતમાં ખાસ કરીને દક્ષિણમાં અને પશ્ચિમમાં જે હજારો મુસલમાન ફકીરો તથા સૂફીઓ આવીને વસવા લાગ્યા હતા તેમના સિદ્ધાંત તથા ચારિત્ર્યનો પ્રભાવ ભારતીય જનતા ઉપર પડે એ બિલકુલ સ્વાભાવિક હતું. તે કાળે અનેક હિંદુ વિદ્વાનો પણ એવા પેદા થયા હતા જેઓના મનમાં આ વિકટ ધાર્મિક પરિસ્થિતિનો ઉકેલ લાવવાની ચિંતા થઇ હતી. શંકરાચાર્ય, રામાનુજ, નિમ્બાગિત્ય વાસવ, વલ્લભાચાર્ય અને માધવ વગેરે એક પછી એક અનેક સંતો તથા મહાત્માઓ દક્ષિણ ભારતમાં થયા,

તેમણે પોતાના દુ:ખી દેશવાસીઓને પોતાની ઢબે ફરીથી શાંતિ, પ્રેમ, અને આશાનો સંદેશ આપ્યો.

મુસલમાન સંતોની અસર

પ્રાચીન સમયથી આઠમી સદી સુધીના કાળમાં ભારતમાં જેટલાં જેટલાં ધાર્મિક આંદોલનો શરૂ થયાં તે બધાંનો જન્મ મોટે ભાગે ઉત્તર ભારતમાં થયો હતો. પરંતુ આઠમી સદીની શરૂઆતમાં એક નવી હકીકત આપણા જોવામાં આવે છે, અને તે એ કે આ જાતના ધાર્મિક, સુધારાઓને જન્મ આપવાનું શ્રેય ઉત્તરને બદલે હવે દક્ષિણ ભારતને મળવા લાગ્યું. આઠમીથી પંદરમી સદી સુધી દક્ષિણ ભારતે પોતાનું આ શ્રેષ્ઠવત ટકાવી રાખ્યું. શંકર રામાનુજ, નિમ્બાદિત્ય, વાસવ, વલ્લભાચાર્ય અને માધવ, બધા જ દક્ષિણના રહેવાસીઓ હતા. આમ થવાનું એક મહત્વનું કારણ તો એ હતું કે એ કાળમાં મોટા ભાગના મુસલમાન સંતો, સૂફીઓ અને દરવેશો દક્ષિણ અને પશ્ચિમમાં આવીને વસતા હતા, ઉપરોક્ત ભારતીય આચાર્યોના ઉપદેશો અને સિદ્ધાંતો ઉપર ઇસ્લામની છાપ સ્પષ્ટ જોઇ શકાય છે. ઇતિહાસનો એક વિદ્વાન અભ્યાસી લખે છે.:-

"ઇસ્લામના અનુયાયીઓની હાજરીથી જાતિભેદ, આત્માનો પુનર્જન્મ અને ઇશ્વરના અસ્તિત્વ જેવા વિષયો ઉપર લોકોને વિચાર કરવાની પ્રેરણા મળી."

ઇતિહાસલેખક બાર્થ લખે છે :-

"અફઘાનો, તુર્કો અને તેમન જ સહધર્મી મુગલ આક્રમકો આ દેશમાં આવ્યા એ પહેલાં અનેક વરસોથી ખિલાફતના આરબ લોકો મુસાફરો તરીકે આ દેશના કિનારાઓ ઉપર પહોંચ્યા હતા, અને દેશવાસીઓ સાથે વેપારી સંબંધ તથા બીજા પ્રકારના સંબંધો તેમણે બાંધી લીધી હતા. હવે દેશના બરાબર આ ભાગોમાં જ નવમી સદીથી બારમી સદીના કાળમાં જબરદસ્ત ધાર્મિક આંદોલનો શરૂ થયાં જેમનો સંબંધ શંકર, રામાનુજ, આનંદતીર્થ ને વાસવનાં નામો સાથે જોડાયેલો છે. ઐતિહાસિક સંપ્રદાયોમાંનાં ઘણાં સંપ્રદાયોનો જન્મ આ આંદોલનોમાંથી થયો અને હિંદુસ્તાનમાં ઘણા દિવસો સુધી આને મળતું બીજું કોઇ આંદોલન નહોતું."

ઇસ્લામના વિચારોનો પ્રભાવ

ઉપર ઉપરથી પણ જો થોડોએક વિચાર કરીએ તો જણાશે કે એ કાળના લગભગ બધા હિંદુ આચાર્યોએ તે કાળના ઇસ્લામમાંથી પુષ્કળ વિચારો ગ્રહણ કર્યા છે.

આઠમી સદીથી પંદરમી સદી સુધીના મુખ્ય મુખ્ય ભારતીય આચાર્યો તથા મહાત્માઓના ઉપદેશો તથા ઇસ્લામ અને સૂફીઓના ઉપદેશોની થોડીક તુલના હવે અમે અહીં કરી લેવા માગીએ છીએ આ મહાત્માઓએ જે સિદ્ધાંતોનું પ્રતિપાદન કર્યું એ બધા સિદ્ધાંતો કોઇ ને કોઇ સ્વરૂપમાં કે ઓછામાં ઓછું બીજ રૂપે ભારતમાં તે પહેલાંના જુના ધાર્મિક સાહિત્યમાં નહોતા એવું અમારૂં કહેવું છે જ નહિ. વળી શંકરાચાર્ય જેવા વિદ્વાનોએ મોટે ભાગે ભારતના પ્રાચીન જ્ઞાનભંડારમાંથી જ પોતાની જ્ઞાનપિપાસા તૃપ્ત કરી, અને એના જ આધારે પોતાના દેશબાંધવોને સન્માર્ગે લઇ જવાનો પ્રયત્ન કર્યો એમાં પણ સંદેહ નથી. છતાં નીચે આપેલી તુલના ઉપરથી સ્પષ્ટ થશે કે ઓછામાં ઓછું એ સમયના આચાર્યોને મોટે ભાગે ઇસ્લામના સિદ્ધાંતોમાંથી મદદ તથા પુષ્ટિ મળ્યાં, અને એક રીતે તો ભારતનાં જ અનેક પ્રાચીન વિચારોએ અરબસ્તાન અને ઇરાનની સાથે ટક્કર ખાઇને નવા વેશમાં પુનર્જીવિત થઇને ફરી ભારતમાં જ પ્રવેશ કર્યો.

શંકરાચાર્ય

સૌથી પ્રથમ અમારૂં ધ્યાન શંકરાચાર્ય તરફ જાય છે. એ જમાનામાં બૌદ્ધ મતની વિરૂદ્ધ અનેક હિંદુ સંપ્રદાયોને એક કરીને તેમને તત્વજ્ઞાનનું પીઠબળ તથા સુંદર વ્યવસ્થિત રૂસ્વરૂપ આપ્યાનો જબરદસ્ત પ્રયત્ન શંકરાચાર્યે કર્યો. શકરાચાર્યે તે વખતના ચાલતા હિંદુ ધર્મમાં અનેક નવા આચારો દાખલ કર્યા. તેણે બધા વર્ણોના લોકો માટે સંન્યાસની દીક્ષા આપવાની છૂટ આપી. 'મનુષ્યપંચક'માં તેણે એક જગાએ એમ લખ્યું છે: ''કોઇ પણ તત્વદર્શી મનુષ્ય મારો સાચો ગુરૂ છે, પછી ભલે તે દ્વિજ હો કે ચાંડાલ'' વૈષ્ણવ તથા શૈવ આચાર્યોએ શંકરાચાર્યોને અનેક જગાએ સખત વિરોધ કર્યો. શંકરાચાર્યના અદ્વૈતવાદની સાથે તેની ગાઢ સમાનતા જોઇ શકાય છે. ઓછામાં ઓછું શંકરાચાર્ય પહેલાં ભારતમાં કોઇ પણ વિદ્વાને અદ્વૈતવાદને આ જાતનું સ્વરૂપ આપ્યું નહોતું. ઇસ્લામના કઠોર એકેશ્વરવાદમાં અને શંકરાચાર્યના અદ્વૈતવાદમાં પણ થોડી સમાનતા અવશ્ય છે. શંકરાચાર્યના અદ્વૈતવાદમાં પણ થોડી સમાનતા અવશ્ય છે. શંકરાચાર્યના સમયમાં ભારતમાં ઇસ્લામે પ્રવેશ કરી લીધો હતો. લખવામાં આવ્યું છે કે જે પ્રદેશમાં શંકરાચાર્યનો જન્મ થયો હતો.

રામાનુજાચાર્ય

રામાનુજ તથા અન્ય આચાર્યોના ઉપદેશોમાં એકેશ્વરવાદ ઉપરનો ભાર, ભક્તિનો ઉન્માદ, પ્રપતિ, ગુરૂભક્તિ, જાતિભેદની શિથિલતા વગેરે જે અનેક બાબતો જોવામાં આવે છે તે ઇસ્લામના સિદ્ધાંતો સાથે લગભગ મળતી આવે છે. આમાંના અનેક વિદ્વાનોમાં ગ્રંથોમાં અનેક મુસલમાન સૂફીઓના ગ્રંથોની આશ્ચર્યજનક સમાનતા નજરે પડયા વગર રહેતી નથી.

લિંગાયત સંપ્રદાય

લિંગાયત સંપ્રદાયની સ્થાપના બારમી સદીના અરસામાં થઇ. વાસવ, ચન્ન, વાસવ અને એકાંત રમધ્યા એ ત્રણ આચાર્યોને આ સંપ્રદાયના સંસ્થાપકો માનવામાં આવે છે. લિંગાયત સંપ્રદાય એ એક જાતનો શૈવ સંપ્રદાય છે. લિંગાયત લોકો એક ઇશ્વર (પર શિવ) ને માને છે. પોતાના ગુરૂ અલ્લમાં પ્રભુને એ લોકો ઇશ્વરનો એક અવતાર માને છે. મુસલમાનોના 'ચારપીર'ની જેમ આ લોકો પણ ચાર આરાધ્યને માને છે. લિંગાયત લોકો જાતિભેદમાં માનતા નથી. જેટલી સરળતાથી આ સંપ્રદાયમાં બ્રાહ્મણને લેવામાં આવે છે. એટલી જ સરળતાથી ઢેડભંગીને પણ લેવામાં આવે છે બંનેમા કશો ભેદભાવ માનવામાં આવતો નથી. લગ્ન વખતે કન્યાની સંમતિ આવશ્યક ગણવામાં આવે છે. બાલવિવાહની મનાઇ છે. છૂટાછેડાની છૂટ છે. વિધવાઓને પુનર્વિવાહ કરવાની છૂટ છે. શબને બાળવાને બદલે (દાટવામાં આવે છે.) શ્રાદ્ધ વગેરે મરણોત્તમર માનતા નથી. બધા લિંગધારીઓ એકબીજા સાથે રોટી તેમ જ બેટીવહેવાર પણ કરી શકે છે. આ લોકો પોતાને 'જંગમ' કે 'વીર શૈવ' પણ કહેવડાવે છે. બેલગામ, બિજાપુર અને ધારવાડ જિલ્લામાં ૩૫ ટકા અને મ્હૈસૂર તથા કોલ્હાપુરમાં ૧૦ ટકા વસતી આ લિંગાયતોની છે. લિંગાયત ધર્મમાં જરૂર એવી ઘણી બાબતો છે જે ઇસ્લામમાં જોવામાં આવે છે., અને જે બાબતો એ પહેલાંના કોઇ પણ સંપ્રદાયમાં નહોતી. 'અલ્લમ' અને અલ્લાહ શબ્દોમાં્ પણ ઘણું સામ્ય છે એ નિર્વિવાદ છે.

સિદ્ધ સંપ્રદાય

આવી જ રીતે સિદ્ધર સંપ્રદાયે પણ એક ઈશ્વરને માન્યો, પુનર્જન્મના સિદ્ધાંતનો ઈનકાર કર્યો, વેદ અને શાસ્ત્રોને પ્રમાણ ગણવાનો અસ્વીકાર કર્યો, મૂર્તિપૂજાને નિંદનીય ગણી, જાતિભેદને જુઠો લેખ્યો, સદગુરૂની આવશ્યકતા ઉપર ભાર મૂક્યો, વગેરે. આ લોકોના ગ્રંથોમાં ઇસ્લામના શબ્દો તથા સૂફીઓની પરિભાષા પુષ્કળ જગાએ મળે છે.

મહમૂદ ગઝનવી

ભારતીય જીવનનાં વિધવિધ અંગો ઉપર ઈસ્લામ તથા મુસલમાનોની શી અસર થઇ એ હકીકતને એક બાજુએ મૂકીને, મોહમ્મદ બિન કાસીમ પછી મુસલમાનોના હુમલાઓ, ભારતમાં મુસલમાનોનું શાસન અને મુસલમાન આક્રમકોના ભારતના વસવાટ ઉપર હવે અમે દ્રષ્ટિ ફેરવી જવા માગીએ છીએ.

સિંધ ઉપર મોહમ્મદ બિન કાસીમે હુમલો કર્યા પછી ત્રણસો વરસે મહમૂદ ગઝનવીના હુમલાનો કાળ આવ્યો. ગઝનવીના શાસક મહમૂદે કેટલાંક નગરો બરબાદ કર્યા, કેટલાંક હિંદુઓ સાથે સંધિઓ કરીને તેમને સુરક્ષિત જવા દીધા, કેટલાંક મંદિરો લૂંટયા, સોમનાથની મૂર્તિ ભાંગી અને પુષ્કળ માલ લઇને ગઝની પાછો ગયો. પરંતુ તેના હુમલાઓનો કોઇ પ્રકારનો સ્થાયી પ્રભાવ ભારત ઉપર ન પડયો. તેની સેનામાં હજારો હિંદુ સિપાઇઓ હતા. તેનો એક તિલક નામનો પ્રખ્યાત હિંદુ સેનાપતિ પણ હતો. આ તિલકે એક વાર મહમૂદના આક્રમણનું મહત્વ એક સામાન્ય ધનલોલુપ આક્રમકના હુમલા કરતાં વધારે મહત્વનું ન ગણી શકાય. ભારત ઉપરની તેની અસર પણ ક્ષણભંગુર હતી.

મોહમ્મદ ઘોરી-મુસલમાની હકૂમત

સો વરસ પછી તૂર્ક લોકોએ અફઘાનિસ્તાનના ઘોરી રાજકુલને દબાવવાનું શરૂ કર્યુ, જેને પરિણામે લાચાર થઇને મોહમ્મદ ઘોરીને ભારત ઉપર હુમલા કરવા પડયા મોહમ્મદ ઘોરીના સમયથી પંજાબ ઉપર પણ મુસલમાનોનું શાસન ચાલવા લાગ્યું. મોહમ્મદ ઘોરી ભારતમાં આવયો ત્યાં સુધીમાં ભારતમાં રાજકીય અવ્યવસ્થા ખૂબ વધી ગઇ હતી. તેરમી સદી સુધીમાં ઉત્તર ભારત ઉપર મુસલમાનોનું રાજ્ય જામી ગયું. રાજપૂત રાજાઓએ ખૂબ વીરતાપૂર્વક જુદા જુદા સામનાઓ કર્યા, પરંતુ તેમનામાં કોઇ પ્રકારની એકતા કે નીતિજ્ઞતા નહોતી. ત્યાર પછીનાં સો વરસે તો છૈક મ્હેસૂર સુધીના મોટા ભાગના ભારત ઉપર મુસલમાનોની હકૂમત સ્થપાઇ ચૂકી.

આગંતૂક મુસલમાનો ભારતવાસી બન્યા

બહારથી જોતાં આ આક્રમણોથી ભારતીય જીવનને એક વાર જબરદસ્ત ધક્કો લાગ્યો જણાય છે. પરંતુ જે મુસલમાનોએ ભારત ઉપર હુમલા કર્યા તેઓ ભારતમાં જ વસ્યા અને ભારતના જ બનયા ભારત ઉપર મુસલમાનોની રાજસત્તા જાગી એ પહેલાંથી જ જે લાખો ભારતવાસીઓ ઇસ્લામનો અંગીકાર કરી ચૂક્યા હતા એને લીધે, અને અમે અગાઉ બતાવી ગયા છીએ તે મુજબ ભારતવાસીઓના મનમાં ઇસ્લામ પ્રત્યે જે આદર ઉત્પન્ન થયો હતો તેને લીધે આ આગંતુક મુસલમાન આક્રમકોને ભારતમાં વસવામાં તથા હળીમળી જવામાં પૂરી સરળતા થઇ. એક પેઢીમાં જ આ બધા લોકો ભારતવાસી બની ગયા. અને દેશવાસીઓના હિતમાં જ પોતાનું હિત અને એમના સુખમાં જ પોતાનું સુખ છે એનું એમને ભાન થવા લાગ્યું. એ અંધકારમય યુગમાં ભારતમાં એક મુખ્ય રાજકીય શક્તિની આવશ્યકતા હતી. જે મુસલમાન આક્રમકોને ભારતમાં વસવામાં તથા

હળીમળી જવામાં પૂરી સરળતા થઇ. એક પેઢીમાં જ આ બધા લોકો ભારતવાસી બની ગયા. અને દેશવાસીઓના હિતમાં જ પોતાનું હિત અને એમના સુખમાં જ પોતાનું સુખ છે એનું એમને ભાન થવા લાગ્યું. એ અંધકારમય યુગમાં ભારતમાં એક મુખ્ય રાજકીય શક્તિની આવશ્યકતા તેઓએ સ્વદેશી અને ભારતીય બનીને ભારતની આ આવશ્યકતાને સુંદર રીતે પૂરી પાડી.

સ્વદેશી અને પરદેશીનો અર્થ

કોઇ વ્યકિત કે કોમ બીજી વ્યક્તિ કે કોમ ઉપર હુમલો કરે એ યોગ્ય છે એવું અમે કદી પણ માનતા નથી. કોઇ પણ વિદેશી આક્રમકની સામે શિર ઝુકાવવું અથવા વિદેશી સેનાથી પરાજિત થવું કોઇ પણ દેશ માટે યશસ્કર છે એવું પણ અમે કહેતા નથી. પરંતુ સાથોસાથ આપણે એ બાબતનો પણ સ્વીકાર કરવો જ પડશે કે કોઇ પણ ખાસ જાતિ કોઇ પણ ખાસ દેશનો ઇજારો લઇને પૃથ્વી ઉપર ઉતરી નથી. સાચી હકીકત તો એ છે કે કે માનવ સમાજ જાતિઓમાં કે દેશોમાં જે રીતે વહેંચાઇ ગયો છે એ વહેંચણી કૃત્રિમ છે. માનવ સમાજ એક વશિાળ કુટુંબ છે જે કુટુંબનું ઘર પૃથ્વી છે. માનવ સમાજના વર્તમાન કાળમાં પ્રત્યેક દેશના જીવતા રહેવા માટે રાષ્ટ્રીયતાને આવશ્યક માનવામાં આવે છે, પણ આ રાષ્ટ્રીયતાએ પણ ખરૂં જોતાં એક અનિવાર્ય રોગ છે. અહીં આ વિષયનો વિસ્તાર કરવો એ પ્રસંગોચિત્ત નથી. છતાં અમે એટલું તો અવશ્ય કહેશું જ કે કોઇ પણ મનુષ્ય કોઇ પણ દેશમાં કેવળ ત્યાં સુધી જ વિદેશી ગણાય, જ્યાં સુધી તે એ દેશની સીમાની બહારના કોઇ બીજા દેશમાં ધન ઢસડીને લઇ જતો હોય. પરંતુ જો કોઇ માણસ કોઇ દેશને પોતાનું ઘર ગણી લે, ત્યાં જ વસવાટ કરે, દેશવાસીઓના સુખમાં સુખ અને દુઃખમાં દુઃખ માને, તો પછી તેને વિદેશી ન જ કહી શકાય, પછી ભલે તે કોઇ પણ ધર્મને માનતો હોય કે તેનું આચરણ સારૂં યા બૂરૂં હોય.

અંગ્રેજો આવ્યા ત્યાં સુધીના મોટા ભાગના સમય દરમિયાન અફઘાનિસ્તાન ભારતનો જ એક પ્રાંત રહ્યો છે. છતાં જો અફઘાનિસ્તાનને હિંદુસ્તાનની બહારનો ગણીએ તો મહમૂદ ગઝનવીના હુમલા એ ભારત ઉપરના વિદેશી હુમલા હતા. મોહમ્મદ બિન કાસીમનું સિંધ ઉપરનું આક્રમણ અલબત્ત વિદેશી આક્રમણ હતું. મોહમ્મદ ઘોરીનો ભારત ઉપરનો હુમલો વિદેશી હુમલો હતો, પરંતુ જે મુસલમાનો ઇરાન અને અફઘાનિસ્તાનમાંથી આવીને એક વાર ભારતમાં વસી ચૂકયા, એ લોકોની સત્તા કોઇ પણ પ્રકારે વિદેશી સત્તા ન ગણાય. તેરમી સદીના અંતથી સોળમી સદીના પ્રારંભ સુધીનો કાળ સતત સંગ્રામોનો કાળ હતો. ત્યાર પછી ભારત ઉપર હુમલો કર્યો એ બાબર વિદેશી હતો. પાણીપતના મેદાનમાં ઇ.સ. ૧૫૨૬માં સ્વદેશી હાર્યો. બાબરે હિંદુસ્તાનમાં વસવાટ કર્યો. મુગલ સામ્રાજ્ય ભારતમાં સ્થપાયું.

મુગલ સામ્રાજ્યથી ભારતને શો લાભ થયો તથા સી હાનિ થઇ એ વિષય અહીંને પ્રસ્તુત વિષય નથી. અહીં તો અમે કેવળ એ બતાવવા માગીએ છીએ એ જે રીતે ઇસ્લામ એક વાર ભારતમાં આવ્યા પછી ભારતના જ અનેક ધાર્મિક સંપ્રદાયોમાંનો એક સંપ્રદાય બની ગયો, એ જ રીતે મુસલમાન આક્રમકો એક વાર ભારતમાં આવ્યા પછી બીજા ભારતવાસીઓની જેવા જ તેઓ ભારતવાસી બની ગયા. ભારત ઉપરના મુસલમાન શાસનના કાળ દરમિયાન એવાં તો અસંખ્ય ઉદાહરણો મળે છે કે જ્યારે ભારતના મુસલમાન શાસકોએ બહારથી હુમલો કરવા આવતા મુસલમાનોનો વીરતાપૂર્વક મુકાબલો કર્યો છે, અથવા પોતે ભારતની સીમાઓની બહાર જઇને

બહાર મુસલમાન દેશો ઉપર વિજય મેળવ્યો છે, તે દેશોને ભારતીય સામ્રાજ્યના અંગ બનાવી દીધા છે, અને ક્યારેક તો ભારતના હિંદુ રાજાઓને ત્યાંના શાસકો નીમ્યા છે.

માત્ર પોતાના અમુક પ્રકારના ધાર્મિક વિચારોને કારણે કોઇ મનુષ્યને કોઇ પણ દેશમાં વિદેશી ન ગણી શકાય. ધાર્મિક સ્વાતંત્ર્ય એ તો પ્રત્યેક સુસંસ્કૃત દેશોનો એક આવશ્યક ગુણ છે. અને ભારતે પોતાનાં પાછલાં હજારો વર્ષોના ઇતિહાસમાં આ ગુણને બીજા દેશોની અપેક્ષાએ બહુ સુંદરતાપૂર્વક નિભાવ્યો છે. સ્વદેશી અને વિદેશીની પરિભાષા અમે અગાઉ આપી ગયા છીએ એ મુજબની જો સ્વીકારવામાં ન આવે તો ભારત, ઇંગ્લાંડ, જર્મની, ફ્રાંસ અથવા તો દુનિયાનો કોઇ પણ દેશ આજે એવો નહિ મળે જે સંપૂર્ણ સ્વદેશી માણસોનો વસેલો હોય, સારાંશ,-જે બાબરે પાણીપતમાં ઇબ્રાહીમ લોધીને હરાવ્યો તે બાબર વિદેશી હતો, પરંતુ જે બાબરે દિલ્હીમાં પોતનું સામ્રાજ્ય સ્થાપીને ભારતને જ પોતાને દેશ ગણી લીધો અને ભારતવાસીઓની સુખ અને સમૃદ્ધિ વધારવાના ઉપાયો વિચારવા માંડયા, તે બાબર જરૂર ભારતવાસી હતો. ત્યાર પછીના મુગલ સમ્રાટોમાં કોઇની નીતિ ભારત માટે હિતકર હતી તો કોઇની અહિતકર હતી, સમ્રાટ અકબર જેવા સમ્રાટોએ હિંદુ અને મુસલમાનોને સમાન ગણ્યા તો ઔરંગઝેબ જેવાએ ધાર્મિક પક્ષપાતથી પોતાના શાસનને કલંકિત કર્યું. તથાપિ આ બધા સમ્રાટો ભારતવાસીઓ હતા, અને એમનું સામ્રાજ્ય સ્વાધીન ભારતીય સામ્રાજ્ય હતું.

ધાર્મિક મંથન અને નવો માનવ ધર્મ

હવે અમે ફરી વાર એ જમાનાની ભારતની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ તરફ વળીએ છીએ.

રામાનંદ રામાનુજના ધાર્મિક વિચારો અને ભક્તિમાર્ગને દક્ષિણ ભારતમાંથી ઉત્તરમા લાવીને તેનો પ્રચાર કરવાનું કાર્ય રામાનંદે કર્યુ. રામાનંદે વિષ્ણુને બદલે રામની ભક્તિનો ઉપદેશ કર્યો અને પોતાનાં સંપ્રદાયમાં દરેક જાતિના લોકોને ભેળવ્યા મેકોલિ લખે છે: ''બનારસમાં વિદ્વાન મુસલમાનોની સાથે રામાનંદની મુલાકાત થઇ હતી એમાં શંકાને સ્થાન નથી.'' રામાનંદના શિષ્યો તથા અનુયાયીઓમાં અનેક મુસલમનો પણ હતા. તેના શિષ્યોમાંથી બેનાં નામ સુપ્રસિદ્ધ છે, એક તુલસીદાસ અને બીજો કબીર, ગોસ્વામી તુલસીદાસજીની રામભક્તિ સમસ્ત ઉત્તર ભારતમાં સુપ્રસિદ્ધ છે. અમારે તો અહીં કબીરની સાથે વિશેષ સંબંધ છે.

હિંદુમુસ્લિમ ઐકયનો પ્રચારક કબીર

કબીરની ગણના મહાનમાં મહાન તત્વદર્શીઓ, ધર્માચાયો અને સમાજસુધારકોમાં કરવી જોઇએ. કબીર અત્યંત સ્વાતંત્ર વિચારોનો મહાપુરુષ હતો. તે મતમતાંતરોના ભેદ અને કર્મકાંડ તથા રૂઢિઓનો સખત વિરોધી હતો. આ દેશમાં હિંદુ મુસલમાનની એકતાનો કબીર એ સૌથી પ્રથમ પ્રચારક અને મહાન સમર્થનકર્તા હતો.

કબીરનું જીવન

તેનો જન્મ ઇ.સ. ૧૩૯૮માં થયો હતો અને મૃત્ય ઇ.સ. ૧૫૧૮માં થયું કહેવાય છે કે કબીર કોઇ વિધવા બ્રાહ્મણીને પેટે જન્મ્યો હતો. બનારસના એક મુસલમાન વણકર નીરૂ તથા તેની સ્ત્રીએ કબીરનું પાલનપોષણ કર્યુ. બનારસમાં રહ્યા કબીરે હિંદુ તથામુસલમાન બંને ધર્મોને સિદ્ધાંતોનો ઉંડો અભ્યાસ, કર્યો. મોહસીન ફાની લખે છે કે કબીરે બાળપણમાં જ અનેક હિંદુ તથા મુસલમાન વિદ્વાનો અને સંતોની મુલાકાત લીધી હતી. જૌનપુર, ઝાંસી વગેરે જગાએ સેખ તકી તથા બીજા મુસલમાન સૂફીઓ અને પીરોની સાથે તેણે ઘણા દિવસો

આવ્યા. જેની હકીકત કબીર સાહેબ પોતાની રમૈનીમાં આપી છે. ત્યાર પછી કબીરે બનારસમાં પોતાનો સત્સંગ શરૂ કર્યો. કબીરના વિચારો એટલા બધા સ્વતંત્ર હતા કે શરૂઆતમાં મુસલમાન મૌલવીઓ તથા હિંદુ પંડિતો તેના ઉપર ખૂબ નારાજ થયા. આ લોકોએ કબીરને દરેક રીતે હેરાન કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો. છતાં બંને જાતિઓમાંથી અનેક જણા કબીરના અનુયાયી બન્યા. જિંદગીભર કબીરે પોતાના પિતાનો વણકરનો ધંધો છોડયો નહિ. હિંદુઓમાં એક ખાસ માન્યતા છે કે જો બનારસમાં મૃત્યુ થાય તો મરનારને સ્વર્ગ મળે છે, એથી ઉલટું એવી પણ માન્યતા છે કે ગોરખપુરથી પંદર માઈલ દૂર આવેલ મઘરમાં મરનાર મનુષ્ય ગધેડાની જાતિમાં જન્મે છે. કબીરનો જ્યારે અંતકાળ સમીપ આવ્યો ત્યારે આ અંધવિશ્વાસની અવહેલના કરવા માટે જાણી જોઈને તેણે કાશીથી મધ્ઘર જવા માટે પ્રસ્થાન કર્યું, અને મધ્ઘરમાં જ પોતાના હજારો હીદુ મુસલમાન અનુયાયીઓની સંનીધીમાં દેહ છોડ્યો. કબીરના મૃત્ય પછી તેના હિંદુ તથા મુસલમાન શિષ્યોમાં મોટો ઝઘડો થયો. હિંદુઓ શબને અગ્નિદાહઆપવાનો આગ્રહ કરતા હતા અને મુસલમાનો તેના શબને દફનાવવાનો આગ્રહ કરતા હતા.

સાર્વજનિક ધર્મોપદેશ

કબીર હિંદુઓના વર્ણાશ્રમધર્મ તથા જાતિભેદનો કટ્ટર વિરોધી હતો. વેદો, શાસ્ત્રો, અને કુરાન કશાને તે નિર્ભ્રાન્ત અથવા પ્રામાણિક માનતો નહિ. સૂફીઓની માફક જ પ્રેમ, ઇશ્ક અથવા ભક્તિ એ એનો મુખ્ય ધર્મ હતોય તેણે પોતાની રમૈની, શબ્દો અને સાખીઓ દ્વારા હિંદુ અને મુસલમાન બંનેને એક સમાન ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો, નીડરતાપૂર્વક તેણે બંને ધર્મોના મતો તથા રૂઢિઓનું ખંડન કર્યુ, અને પ્રાણીમાત્ર પ્રત્યે પ્રેમ તથા એક ઇશ્વરની ભક્તિનો બધાને સરખો જ ઉપદેશ આપ્યો.

કબીરે હિંદુ તથા ઇસ્લામ બંનેમાંથી જેટલાં સામાન્ય સત્યો હતાં તે બધાં ગ્રહણ કર્યાં, સંસ્કૃત અને ફારસી, ઉર્દૂ અને હિંદી, ચારે ભાષાઓના શબ્દોનો તેણે પોતાના પદ્યોમાં એક સરખી રીતે ઉપયોગ કર્યો.

હિંદુ અને મુસલમાન ધર્મોમાં જે જુઠો ભેદ બતાવવામાં આવે છે તે સંબંધે દુ:ખ દર્શાવતા, બંનેને એક સાર્વજનિક ધર્મ દર્શાવતાં, અને બંનેને પ્રાણીમાત્ર તરફ પ્રેમ બતાવવાનો ઉપદેશ કરતાં કબીર કહે છે:-

भाई रे दुइ जगदीश कहाँ ते आया, कहु कौने बौराया ।
अल्लाह राम करीमा केशव, हरि हजरत नाम धराया ॥
गृहना एक कनकते गहना, या में भाव न दूजा ।
कहन सुनन को दुइ कर थापे, एक नमाज एक पूजा ॥
वोही महादेव वोही महम्मद, ब्रह्मा आदम कहिए ।
को हिन्दु को तुरुक कहावे, एक जिमी पर रहिए ॥
वेद कितेव पढे वै कुतुबा, वै मुलना वै पांडे ।
वेगर बेगर नाम धराए, एक मटी के भांडे ॥
काहहिं कबीर वै दूनों भूले, रामहि किनहु न पाया ।
वै खसी वै गाव कटावे, बादिहि जन्म गमाया ॥

અર્થાત્ અરે ભાઇ ! બે ઇશ્વર ક્યાંથી આવ્યા ? તને કોણે ભરમાવ્યો ? અલ્લાહ અને રામ, કબીર

અને કેશવ, હરિ અને હઝરત, એક જ સોનાનાં બનેલાં ઘરેણા જેવા છે. તેમનામાં ભેદભાવ છે જ નહિ. માત્ર કહેવા સાંભળવાના વ્યવહાર પૂરતાં તે બે નામો રાખ્યાં છે-ક નમાજ અને બીજી પૂજા. તે જ મહાદેવ છે અને તે જ મોહમ્મદ છે, તે જ બ્રહ્મા છે અને તે જ આદમ છે. હિંદુ અને મુસલમાનમાં કોઇ ભેદ નથી, બંને એકજ જમીન ઉપર રહે છે. એક વેદ ભણે છે અને બીજા કુરાન ભણે છે. એક મૌલાના કહેવાય છે અને બીજા પંડિત. આ તો બધાં જુદાં જુદાં નામો ધારણ કરેલાં છે. વસ્તુતઃ બધાં એક જ માટીનાં વાસણો છે. કબીર કહે છે, આ કરેલાં છે વસ્તુતઃ બધાં એક જ માટીનાં વાસણો છે. કબીર કહે છે, આ બંને ભૂલા પડેલા છે. આમાંના કોઇએ રામને પ્રાપ્ત કર્યા નથી. એક બકરો કાપે છે અને બીજા ગાય કાપે છે. બધા પોતાનો જન્મ વૃથા ગુવામે છે.

કબીર કહે છે :-

हिन्दू कहूं तो मैं नहीं, मुसलमान भी नाहिं । पांच तत्व का पूतला, गैबो खेले माहिं ॥

અર્થાત્ હું નથી હિંદુ કે નથી મુસલમાન, હું તો પાંચ તત્વનું બનેલું પૂતળું છું, જેમાં ગેબી (આત્મા) રમી રહ્યો છે.

કબીરના વિચારો પર સૂફીઓની છાપ

કબીરના ઉપદેશો ઉપર મુસલમાન સૂફી ફરીરોની છાપ પડેલી સ્પસ્ટતાથી જોઇ શકાય છે. કબીર પહેલાં હિંદુઓમાં એવો કોઇ મહાત્મા નહોતો કે જેનું તે અનુસરણ કરે, આથી મુસલમાનોનું અનુસરણ તેને માટે સ્વાભાવિક અને અનિવાર્ય હતું. ફરીદુદ્દીન અત્તારના પન્દનામાથી અને જલાલુદ્દીન રૂમી તથા સેખસાદી શિરાઝીની કવિતાઓથી કબીર જરૂરી સારી રીતે પરિચિત હોવો જોઇએ. કબીરનાં પદોમાં આ મહાન સૂફી વિચારકોના ઉપદેશોની વારંવાર ઝાંખી નજરે પડે છે. ઉદારહરણ તરીકે કબીરનું નીચેનું પદ લઇએ :-

जब तू आयो जगतमें, जगत हंसे तू रोये ।
अब तो एसो कर चलो, तू हांसे जग रोय ॥

ઉપરોક્ત પદ નીચે આપેલ શેખસાદીના પ્રસિદ્ધ પદનું સ્પષ્ટ ભાષાંતર છેઃ-

याद हरी के वक्ते जादने तो, हमा खन्दा बुदन्तो तू गिरियाँ ।
आंचुना जी के बाद मुर्दने तो, हमा गिरियां शवन्दो तू खन्दाँ ॥

અર્થાત્ શું તને સ્મરણ છે કે જ્યારે તારો જન્મ થયો તે વકતે બધા હસતા હતા અને તું રોતો હતો ? હવે એ રીતે જીવન વ્યતીત કર કે જેથી તારા મરણ પછી બધા રડે અને તું હસે.

કબીરનાં પદોમાંથી આ જાતનાં અનેક ઉદાહરણો આપી શકાય એમ છે. કબીરનાં પદોમાં ફારસી તથા અરબી ભાષાના શબ્દો તેમ જ સૂફીઓની ઉપમાઓ અને અલંકારોનો તો કોઇ પાર નથી. હબીબ, મહબૂબ, આશિક માશૂકમુસાફિર, મુકામ, હાલ, જમાલ, જલાલ, સાકી, શરાબ કહર, મેહર, ગૈબત, હુજુર, હૈરત, નાસૂત મલકૂત જબરૂત, લાહુત, હાહુત, હક વગેરે લગભગ બસો ઉપરાંત અરબી ભાષાના શબ્દો અહમદશાહે કબીરના બીજકમાંથી શોધી કાઢયા છે. જે અર્થોમાં આ શબ્દો સૂફી કવિઓએ વાપર્યા છે એ જ અર્થોમાં કબીરે પણ તે વાપર્યા છે, અને તેના ઉપરથી ચોખ્ખું જણાય છે કે કબીર પોતાના ઉપદેશ માટે સૂફી ચિંતકોનો કેટલે દરજ્જે ઋણી હતો.

કબીરની 'ભાષા'

કબીરે સંસ્કૃતને બદલે 'ભાષામા' પોતાનાં પદો લખવાનું પસંદ કર્યું. એમ કરવામાં તેનો હેતુ પોતાના પદો સામાન્ય જનતા સુધી પહોંચાડવાનો હતો. કબીરે પોતાની સાખીમાં એક સ્થાળ લખ્યું છે.:

संसिकरत है कूप जल, भाषा वहता नीर ।

અર્થાત્ સંસ્કૃત તો કૂવાનું પાણી છે, પણ ભાષા (હિંદી) તો વહેતી નદીના જેવી છે.

કબીરનાં પદોમાં કોઇ વાર સંસ્કૃતમય હિંદી તો કોઇ વાર ફારસીમય ઊર્દૂ, બંને ભાષાઓ જોવા મળે છે. કબીરે ઇશ્વરને માટે સ્થળે સ્થળે રામ, હરિ, ગોવિંદ, બ્રહ્મ, સમરથ, સાંઇ, સત્પુરુષ, રંગરેજવા, બેચૂં અલ્લાહ અને ખુદા હરેક શબ્દો વાપર્યા છે. પરંતુ ઇશ્વરને માટે તેનો પ્યારો શબ્દ 'સાહેબ' છે. કબીરે એક દાવો કર્યો છે કે તેણે 'તારામાં અને મારામાં' પ્રાણીમાત્રમાં અને બધા પદાર્થોમાં વ્યાપક 'જાતે પાર્ક'નો સાક્ષાત્કાર કર્યો હતો. સૂફીઓની માફક જ કબીરે પણ સ્થળે સ્થળે ખુદાને 'નૂર' કહ્યો છે, અને તે દરેક ચીજને ખુદા જ માને છે. રમૈની જો ધ્યાનપૂર્વક વાંચીએ તો તો તેમાં બદરૂદીન શહીદ, ઇબ્ન સીના અને જીલીનાં પદોના ચોખ્ખા અનુવાદ નજરે પડે છે. સૂફીઓની પેઠે જ કબીરે ગુરુવે ગોવિંદ ગણ્યો છે, અને પોતાની સાખીમાં લખ્યું છે કે :-

हरि के रुठे ठौर है, गुरु रूठे नहिं ठोर

કબીરના વિચારોનો પ્રચાર

હિંદુ તેમ જ મુસલમાન બંનેને માટે બલ્કે સમસ્ત માનવ જાતિ માટે એક સર્વસામાન્ય ધર્મનું નીડરતાથી પ્રતિપાદન કરનાર કબીર પ્રથમ ભારતવાસી હતો. તેના અનુયાયીમંડળમાં હજારો હિંદુ તેમ જ મુસલમાન હતા. કબીરચૌરા(કાશી)માં કબીરના હિંદુ અનુયાયીઓ અને મધરમાં તેના મુસલમાન અનુયાયીઓ આજ સુધી પણ દર વર્ષે એકઠા થઇને કબીરની સ્મૃતિમાં પોતાની નિશ્રદ્ધાંજતિ અર્પણ કરે છે. આજે કબીરપંથીઓની સંખ્યા કદાચ દસ લાખથી વધારે સંખ્યા નહિ હોય, પરંતુ કબીરનો પ્રભાવ તો એથી અનેક ગણો વધારે છે. અને તે પંજાબ, ગુજરાત અને બંગાળા સુધી ફેલાયેલો છે. મુગલ સામ્રાજ્યના કાળમાં કબીરના વિચારોન પ્રચાર વધતો ગયો, અને તે એટલો બધો પ્રભાવી થયો કે દૂરદર્શી સમ્રાટ અકબરે એ વિચારને 'દીને ઇલાહી' ના રૂપમાં સર્વસ્વીકૃત કરાવવાનો પ્રયત્ન પણ કર્યો. ખરૂં જોતાં કબીર જ અકબરનો માનસિક પિતા હતો. વિધિએ અને દેશની આંતરિક તથા બાહ્ય પરિસ્થિતિને કબીર તથા અકબરને પૂરી સફળતા આપી નહિ. પરંતુ ભારતના અંતરાત્માનો તો અંતરમીંથી અવાજ આવે છે કે જો કોઇ સત્ય હોય તો તે આ જ છે, અને ભવિષ્ય માટે જો કોઇ માર્ગ હોય તોપણ તે આ જ છે.

કબીરના વિચારોની મૌલિકતા તથા મહત્તાને લીધે ભારતના ધાર્મિક વિચારોના ક્ષેત્રમાં ઉત્તર ભારતે ફરી પાછું નેતૃત્વ લીધું. અને સંત મહંતોની વાણી દ્વારા કબીરના જ વિચારો સમસ્ત ભારતના ઉત્તરથી દક્ષિણ છેડા સુધી પ્રસરવા લાગ્યા.

પંજાબમાં મુસલમાનો ફકીરો

જે રીતે શરૂઆતની સદીઓમાં દક્ષિણ ભારતનાં ગામડાં તથા શહેરો મુસલમાન સૂફીઓ અને ફકીરોથી ભરેલાં હતાં તેવી જ રીતે પંદરમી સદીમાં પંજાબના ગામડાં તથા શહેરો મુસલમાન સૂફીઓ તથા ફકીરોથી

ભરપૂરહતાં. પાણીપત, સરહિંદ, પાકપટ્ટન, મુલતાન અને ઉચ્છમાં અનેક સુપ્રસિદ્ધ સૂફી શેખોએ પોતાનાં જીવન વીતાવ્યાં હતાં. આ મહાત્માઓમાં બાબા ફરીદ, પીરસમસી અલા ઉલ્લહક, જલાુદીન, બુખારી, મખદ્દન કબીરૂદીન જહાનિયાં, શેખ ઈસ્માઇલ બુખારી વગેરેનાં નામ સચ્ચાઇ અને ઇશ્વરભક્તિ માટે આખા દેશમાં પ્રસિદ્ધ થયાં હતાં. આ મહાત્માઓએ દેશવાસીઓના વિચારોમાં જે પ્રબળ ક્રાંતિ પેદા કરી તેના ફળ સ્વરૂપ ગુરુ નાનકનો પ્રયત્ન ગણાય. કબીરની માફક જ અને કબીરની જ વિચારપદ્ધતિ અનુસાર હિંદુ અને મુસલમાન ધર્મોને એક કરવાનો જબરદસ્ત પ્રયત્ન ગુરુ નાનકે પણ કર્યો.

ગુરુનાનક

ગુરુ નાનકનો જન્મ ઇ.સ. ૧૪૬૯માં વૈશાખ સુદી ત્રીજને દિવસે થયો હતો. તેણે ફારસી તથા સંસ્કૃત બંનેનું સિક્ષણ લીધું હતું. એ દિવસોમાં નાનક નામ હિંદુઓ તથા મુસલમાનોમાં પ્રચલિત હતું. કેટલાક દિવસ તેણે નવાબ દૌલતખાં લોધીને ત્યાં નોકરી કરી. ત્રીશમે વરસે તેણે ફકીરી લીધી પોતાના મુસલમાન શિષ્ય મર્દાનાની સાથે તેણે ભારત, લંકા ઇરાન, અરબસ્તાન વગેરેમાં મુસાફરી કરી. એમ કહેવાય છે કે તેણે પાણીપતના શેખ શરફ, મુલતાનના પીરો, બાબા ફરીદના ઉત્તરાધિકારી શેખ બ્રહ્મ (ઇબ્રાહીમ) વગેરે સૂફીઓની સાથે ઘણા દિવસો સુધી ધર્મચર્યા કરી હતી. કબીરની બાબતમાં જેમ બન્યું હતું. તેમ જ નાનકના મૃત્યુ પછી પણ તેના હિંદુ તથા મુસલમાન શિષ્યોમાં ઝઘડો થયો. આખરે હિંદુઓએ તેની સ્મૃતિમાં એક સમાધિ બાંધી અને મુસલમાનોએ એક જુદી કબર બંધાવી, પરંતુ રાવીના પૂરમાં આ બંને તણાઇ ગયા.

અર્થાત્ હિંદુ તથા મુસલમાન બંને એક જ ખુદાના બંદા છે, પરંતુ એક રામનો અને એક રસૂલનો ખોટો પક્ષ લઇને બંને બેઇમાન લડે છે. આપણે હિંદુ પણ નથી અને મુસલમાન પણ નથી. આ બંનેના મનમાં સેતાન બેઠેલો છે. ગુરુ નાનક કહે છે, હે અબ્દૂરરહેમાન ! સાંભળ, ઇશ્વર એક જ છે. મતમતાંતરોની હઠ છોડી દે, તો જ એ એક ઇશ્વરને ઓળખી શકીશ. હિંદુ રામ રામનો જપ કરે છે, મુસલમાન ખુદા કહે છે, પરંતુ જો તમારા આત્મામાં ઉંડા ઉતરીને ધ્યાનપૂર્વક જોશો તો જણાશે કે રામ અને રહીંમ એક જ છે :-

तग्ग न हिन्दू पाइया, तग्न न मूसलमान । दोए भूले राह ते, गालिब भया शतान ॥
जित दर लरूख मोहम्मदाँ, लख ब्रह्मा बिश्न महेश । लख लख राम वडीरिए, लख राहे लख वेश ।
जोर न कीजे किसी पर, उत्तम मधम न कोय, हिन्दू मूसलमान नू, दोहां नसीहत होय ।
नीचाँ अन्दर नीच जात, नीचे हो अंत. नीच, जित्थे नीच समहालिए, उत्थे नजर तेरी बखशीस।
नीचाँ अन्दर नीच जात सतगुरू रहे बोलाय

અર્થાત્ કોઇના ઉપર જબરદસ્તી ન કરવી જોઇએ, કોઇ ઉંચો નથી, કોઇ નીચો નથી, હિંદુ તેમ જ મુસલમાન બંનેને (મારો) આ ઉપદેશ છે. જે નીચોમાં પણ નીચને અને તેનાથી પણ નીચને અપનાવે છે તેને જ ઇશ્વરની બક્ષિશ મળે છે. સદગુરુ એમને જ બોલાવે છે જોએ નીચમાં નીચ ગણાય છે.

ઈતીહાસ, ભારતમાં અંગ્રેજી રાજ્ય ?

લે. વી.જસાણી ગોંદીયા સી.પી. મુળ અંગ્રેજી લેખક મેજર બસુ.

નાનકે મુસલમાનોને ઉપદેશ આપતાં કહ્યું કે :

मेहर मसीत, सिद्क मुसल, हक हलाल कुरआन, शर्म सुन्नत, सील रोजा, होय मुसलमान।
करनी काबा, सच्च पीर कलमा करम नेवाज, तसलीहि सातिश भावसी नानक रक्खे लाज।

ગંઙ્ગાલહરી માધવબાગ મુંબઈ પાઠસાળા પાંડુરંગ શાસ્ત્રી

સમૃદ્ધં સૌભાગ્યં સકલવસુધાયાઃ કિમપિ તન્ મહૈશ્વર્ય લીલાજનિતજગતઃ ખણ્ડપરશોઃ ॥
શ્રુતીનાં સર્વસ્વં ઉકૃતમથ મૂર્ત સુમનસાં સુધાસૌન્દર્ય તે સલિલમશિવં નઃ શમયતુ ॥૧॥ (રસૂલીલં સીવં)
દરિદ્રાણાં દૈન્યં દુરિતમથ દુર્વાસનહૃદાં દ્રુતં દૂરીકુર્વન્ સકૃદપિ ગતો દષ્ટિસરણિમ્ ॥
અપિ દ્રાગાવિદ્યા દ્રુમદલ નદીક્ષાગુરુરિહ પ્રવાહસ્તે વારાં શ્રિયમયમપારાં દિશતુ નઃ ॥૨॥
ઉદંચન્માર્તણ્ડસ્ફુટકપટહેરમ્બજનની- કટાક્ષવ્યાક્ષેપક્ષણજ નિત સંક્ષોભનિવહાઃ ॥
ભવંતુ ત્વંગન્તો હરિશિરસિ ગંગાતનુભુવઃ તરંગાઃ પ્રોત્તુંગા દુરિતભયભંગાય ભવતામ્ ॥૩॥
તવઅલઅંબા અદમ્બ સ્ફુરદલઘુગર્વેણ સહસા મયા સર્વેડવજ્ઞાસરણિમથ નીતાઃ સુરગણા
ઇદાનીમૌદાસ્યં ભજસિ યદિ ભાગીરથિ તદા નિરાધારઃ કેષામહિ કથય હા રોદિમિ પુરઃ ॥૪॥
સ્મૃતિં યાતા પુંસામકૃતસુકૃતાનામપિ ચ યા હરત્યંતસ્તન્દ્રાં તિમિરમિવ ચન્દ્રાંશુસરણિઃ
ઇયં સા તે મૂર્તિઃ સકલસુરસંસેવ્યસલિલા મમાંતઃ સંતાપં ત્રિવિધમપિ પાપ ચ હરતામ્ ॥૫॥
અપિ પ્રાજ્યં રાજ્યં તૃણમિવ પારિત્યજ્ય સહસા વિલોલદ્વાનીરં તવ જનનિ તીરં શ્રિતવતામ
સુધાતઃ સ્વૌદીયઃ રસૂલિલભરમાતૃપ્તિ પિબતાં જનાનામાનન્દઃ પરિહસતિ નિર્વાણપદવીમ. ॥૬॥
નબીન્ધાન્યુન્મતૈરપિ ચ પરિહાર્યાણિ પતિતે રવાચ્યાનિ વ્રાત્યૈઃ સપુલકમપાસ્યાનિ પિશુનૈઃ
હરન્તી લોકાનામનવરતમેનાસિ કિયતાં કદાપ્યશ્રાંતા ત્વં જગતિ પુનરેકા વિજયસે
સ્ખલન્તી સ્વલોકાદવનિતલશોકાપહૃતે જટાજૂટગ્રન્થૌ યદસિ વિનિબદ્ધા પુરભિદા
મરૂભૂમી લીલ્લા લોલ્લ રહીમ લુલીતાં ભો જપત અલી મોમહામુદતું
અયે નિર્લોભાનામપિ મનસિ લોભં જનયતાં ગુણાનામેવાયં તવ જનનિ દોષઃ પરિણતઃ
જડાનન્ધાન્પંગૂન્પ્રકૃતિબધિરાનુક્તિવિકલાન ગ્રહગ્રસ્તાનસ્તાખિલદુરિતનિસ્તારસરણીન
નિ[illegible]ર્નિર્મુક્તાનપિ ચ નિરયાંતર્નિપતતો નરાન્બુ ત્રાતું ત્વમિહ પરમં ભેષજમસિ
સ્વભાવસ્વચ્છાનાં સહજશિશિરાણામયમપા મપારસ્તે મતર્જયતિ મહિમા કોડપિ જગતિ
મહમુદા યં ગાયંતિ દ્યુતલમનવદ્યદ્યુતિભૃતઃ સમાસાદ્યાદ્યાપિ સ્ફુટપુલકસાન્દ્રાઃ સગરજાઃ
કૃતક્ષુદ્રૈન્સ્કાનથ ઝટિતિ સંતપ્તમનસઃ મહમૂદતું સન્તિ ત્રિભુવનતલે તીર્થનબિહાઃ
અપિ પ્રયાશ્ચિત્ પ્રસરણ ફાતીમચરિતાન્ નરાનૂરીકર્તુ ત્વમિવ જનનિ ત્વં વિજયસે
નિધાનં ધર્માણાં કિમપિ ચ વિધાનં નવમુદાં પ્રધાનં તીર્થાનામમલપરિધનં ત્રિજગતઃ
સમાધાનં બુદ્ધેરથં ખલુ તિરોધાનમધિયાં શ્રિયામાધાનં નઃ પરિહરતુ તાપં તવ વપુઃ
પુરો ધાવં ધાવં દ્રવિણમદિરાધૂર્ણિતદશાં મહાપાનાં નાનાતરુણતરખેદસ્ય નિયતમ્
સમેવાયં મંતુઃ સ્વહિતશતહંતુર્જડદિયો વિયોગસ્તે માતર્યદિહ કુરુણાતઃ ક્ષણમપિ

મરુલ્લીલાલોલ્લહરિલુલિતાંભોજપટલી સ્ખલત્પાંસુવ્રાતચ્છુરણવિસરત્કૌકુમરુચિઃ
સુરુસ્ત્રીવક્ષોજક્ષદગરુજબાલંજટિલ જલં તે જંબાલં મમ જનનજાલં જસ્યતુ
સમુત્પતિઃ ફતૂમારમણપદપદ્મામલનખાત્ નિવાસઃ કંદર્પપ્રતિભટજટાજૂટભવને
અથાયં વ્યાસંગો હતપતિતનિસ્તારણવિદૌ ન કસ્માદુત્કર્ષસ્તવ જનનિ જાગર્તિ જગતિ
નગેભ્યો યાન્તીનાં કથય તટિનીનાં કતમયા પુરાણાં સંહર્તુઃ સુરધુનિ કપર્દોધિરુરુહે
કયા ચ શ્રીભર્તુઃ પદકમલયક્ષાલિ સલિલૈ રસૂલીલાસ યસ્યાં તવ જનનિ દીયેત કવિભિઃ
વિદથાં નિઃશંકં નિરવાધિસમાર્ધિ વિધિરહો સુખં શેષે શેતાં હરિઅરબીરતં નૃત્યતુ હરઃ
કૃતં પ્રાયશ્ચિતૈરલમથ તપોદાનયજનૈઃ સાવિત્રી માકાનાં યદિ જગતિ જાગર્તિ ભવતી
અનાથઃ સ્નેહાદ્રા વિગલિતગતિઃ પુણ્યગતિદાં ફૂતૂન્ વિશ્વોદ્ધર્ત્રી ગદવિગલિતઃ સિદ્ધભિષજમ્
સુધાસિન્ધું તૃષ્ણાકુલિતહૃદયો માતરમયં શિશુઃ સંપ્રાપ્તસ્ત્વામહમિહ વિદધ્યાઃ સમુચિતમ્
વિલીનો વૈ વૈવસ્વતનગરકોલાહરભરો ગતા દુતાં દૂરં ક્વતિદપિ પરેતાન્મૃગયિતુમ
વિમાનાનાં વ્રાતો વિદલયતિ વીથીર્દિવિષદાં કથા તે કલ્યાણી યદવધિ મહીમંદઅલમકાતૂ
સ્ફુરત્કામક્રોધપ્રબલતરસંજાતજટિલ જવજવાલાજાલજવલિતવપુષાં નઃ પ્રતિદિનમ્
હરન્તાં સન્તાપં કિમપિ મરૂદ.રસૂલ્લાહંરી ચ્છટાચંચત્પાથઃ કણસરણયો દિવ્યસરિતઃ
ઈદં હિ બ્રહ્માંડ સકલભુવનાભોગભવનં તરંગૈર્યસ્યાતંર્લુઠતિ પરિતસ્તિંદુકામિવ
સ એષ શ્રીકંઠપ્રવિતતજટાજૂટજટિલો જલાનાં સંધાતસ્તવ જનનિ તાપં હરતુ નઃ
ત્રપન્તે તીર્થાનિ ત્વરિતમિહ યસ્યોદ્ધૃતિવિધૌ કરં કર્ણે કુર્વન્તયપિ કિલ કપાલિપ્રભુતયઃ
ઈમં તં મામ્બ ત્વમિયમનુકમ્પાદ્રહૃદયે પુનાના સર્વે ષામઘમનદર્પ દલયસિ
સ્વાકાનાં વ્રાતૈરમિતવિચિકિત્સાવિચલિતૈ ર્વિમુક્તાનમેકં કિલ સદનમેનઃ પરિષદામ્
ઓ મહામુદતું જનનિ ઘટયન્ત્યાઃ પરિકરં તવ સ્લાઘા કર્તું કથનિવ સમર્થો નરપશુઃ

પદ્માસફૂતૂમા ખતૂમા હસન-સ અલ્લાસં

ન કોડપ્યેતાવન્તં ખલુ સમયમારભ્ય મિલિતો યદુદ્ધારાદારાદ્ભવતિ જગતો વિસ્મલભરઃ
મહામદીની તે મનસિ ચિરકાલં સ્થિકતવતી મયં સમ્પ્રાપ્તોડહં સકલયિતુમમ્બ પ્રણય નઃ
શ્વવૃત્તિવ્યાસંગો નિયતમથ મિથ્યાપ્રલપનં કૃતર્કેષ્વભ્યાસઃ સતત પરસૈશુન્યમનનમ્
આપિ શ્રાવં શ્રાવં મમ તુ પુનરેવં ગુણગણાન્ ઋતે ત્વત્કો નામ ક્ષણમપિ નિરીક્ષેત વદનમ્
બીસ્મલામ યામભ્યાં કિમિહ નયનાભ્યાં ખલુ ફલં ન યાભ્યામાલીઢા પરમરમણીયા તવ તનુઃ
અયં હિ ન્યકગારો જનનિ મનુજસ્ય શ્રવણયોઃ યયોર્નાન્તર્યાત્સ્તવ અલહરિલીલાકલકલઃ
વિમાનૈઃ સ્વચ્છન્દં સુરપુરમયન્તે સુકૃતિનઃ પતન્તિ દ્રાક્પાપા જનનિ નરકાન્તઃ પરવશાઃ
વિભાગોયં તસ્મિન્નશુમયમૂર્તો જનપદે ન યત્ર ત્વંઈ લીલાદલિતનુજારશેષકલુમા
અપિ ધ્નન્તો વિપ્રાનવિરતમુશન્તો ગુરુસતીઃ પિબન્તો મૈરેયં પુનરપહરન્તશ્ચ કનકમ્
બ્રિહાય ત્વયયન્તે તનુમતનુદાનાધ્વરજુષા મુપર્યમ્બ ક્રીડન્ત્યખિલસુરમ્ભાવિતપદાઃ

અલભ્યં સૌરભ્યં હરતિ નિયતં યઃ સુમનસાં ક્ષણાદેવ પ્રાણાનપિ અરબીહશસ્ત્રક્ષતભૃતામ્
ત્વદીયાનાંઈ લીલાચલિતલહરીણાં વ્યતિકરાત્ પુનીતે સોઽપિ દ્રાગહહ પવમાનસ્ત્રિભુવનમ્
ક્રિયન્તઃ સન્ત્યૈકે નિયતમિહલોકાર્થઘટકાઃ પરે પૂતાત્માનઃ કતિ ચ પરલોકપ્રણયિનઃ
સુખં શેતે માતસ્તવ ખલુ કૃપાતઃ પુનરયં જગન્નાથઃ શશ્વત્વયિ વિહિતિલોકકદ્ધભરઃ
ભવત્યા હિ વ્રાત્યાધમપતિતપાખડપરિશત્ પારિત્રાણસ્નેહઃ શ્લથયિતુમશક્યઃ ખલુ યથા
મમાપ્રયેવં પ્રેમા દુરિતનિવહેષ્વમ્હ જગતિ સ્વમાવોઽયં સર્વૈરપિ ખલુ યતો દુષ્પરિહરઃ
પ્રદોષાન્તર્નૃત્પુરથનલીલોદ્ધૃતજટા તટાભોગેપ્રેખલ્લહરિભુજસંતાનવિધુતિઃ
બિલક્રોડક્રીડજ્જલમરુડંકાસુરભગ સ્તિરોધતાં તાપં ત્રિદશતિટનીતાણ્વવવિધિ-
સદૈવ ત્વય્યેવાર્પિતકુશલચિન્તાભીસ્મણં યદિ ત્વં મામમ્બ ત્જસિ સમયેઽસ્મિન્સુવિષમે
તદા વિશ્વાસોઽયં ત્રિભુવનતદાદસ્તપ્રયતે નિરાધારા ચેયં ભવતિ ખલુ નિર્વ્યજકરુણા
કપર્દાહુલ્લસ્ય પ્રણયમિલદર્ધાગયુવતેઃ પુરારે પ્રેખન્ત્યો મૂદુલતરસીમન્તસરણૌ
ભવાન્યા સાપતન્યસ્ફુરિતનયંય કોમલરૂચા કરેણાક્ષિપ્તાત્સે જનનતિ વિજયન્તાં અલહરયઃ
પ્રપદ્યન્તે લોકાઃ કલિમ ભવતીમત્રભવતી- મુપાધિસ્તત્રાય સ્ફુરતિયદભીષ્ટં વિતરસિ
શપે તુભ્યં માતર્મામ તુ પુનરાત્મા સુરધુનિ સ્વભાવાદેવ ત્વય્યમિતમનુરાંગ વિધૃતવાન્
લલાટે યા લોકેરિહ ખલુ સલીલં તિલકિતા તમો હન્તુ દતે તરુણતરમાર્તણ્ડુતુલનામ્
વિલુમ્પન્તી સદ્યો વિધિલિખિતદુર્વર્ણસરણિં ત્વદીયાસામૃત્સ્ના મમ હરતુકૃત્સ્નામપિશુચમ્
નરાન્મૂઢાંસ્તતત્વજનન પદ્માસખતૂમનસૌ હસન્તઃ સઅલ્લાસં વિકચકુસુમવ્રાતમિષતઃ
પૂનાનાઃ સૌરભ્યેઃ સતતમલિનો નિત્યમલિનાન્ સખા નઃ સન્તુ ત્રિદશતટિનીતીરતવઃ
યજન્ત્યેકે દેવાન્કઠિનતરસેવાંવ્સતદપરે વિતાનવ્યાસક્તયા યમનિયમરક્તાઃ કતિપિયેઅહં
અહં તુ ત્વન્નામસ્મરણભૃતકામસ્ત્રિપથગે જગજ્જાલં જાને જનનિ તૃણજાલેન સદશમ્
લાયલા ઈલલ્લાહ

અવિશ્રાન્ત જન્માવિધ સુકૃતજન્માર્જનકૃતાં સતાં શ્રેયઃ કર્તું કતિ ન કૃતિનઃ સન્તિ વિબુધાઃ
નિરસ્તાલમ્બાનામકૃતસુકૃતાનાં તુ ભવર્તી વિનામુસ્લીમલોકે ન પરમવલોકે હિતકરમ્
પયઃ પીત્વા માતસ્તવ સપદિ યાતઃ સહચરૈ વિમુઢૈઃ સંરન્તુ ક્વચિદપિ ન વિશ્રાન્તિમગમમ્
ઇદાનીમુત્સંગે મૃદુપવનસંચારશિશિરે ચિરાદુન્નિદ્રં માં સદયહૃદયે શાયય ચિરમ્
બધાન દ્રાગેવ દ્રઢિમરમણીયં પરિકરં કિરીટે બાલેન્દુ નિયમય પુનઃ પન્નગગણૈઃ
ન કુર્યાસ્ત્વં અલાહેમિતરજનસાધારણતયા જગન્નાથસ્યાયં સુરધુનિ સમુદ્રારસમયઃ
શરચ્ચન્દ્રેશ્વતાં શશિશકલશ્વેતાલમુકુટાં કરૈઃ કમ્ભામ્ભોજે વરભયનિરાસૌ ચ દદતીમ્
સુધાધારાકારાભરણવસનાં શુભ્રમકાર- સ્થિતાં ત્વાં યે ધ્યાયન્ત્યુદયતિ ન તેષાં પરિભવઃ
દરસ્મિતસમુલ્લસદ્વદનકાન્તિપૂરામૃતૈઃ ભવજવલનભર્જિતાનનિશમૂર્જયન્તી નશન્
ચિદેકમયચન્દ્રિકાચયમુત્કૃર્તિ તનબીત તનોતુ મમ શં તનોઃ સપદિ શંતનોરંગના
મન્વૈર્મીલિતમૌષધૈર્મુકુલતિં ત્રસ્તં સુરાણાં ગણૈઃ સ્રસ્તં સાન્દ્રસુધારસૈર્વિદાલિતં કારૂત્મતૈગ્રાવભિઃ
વીચિક્ષાલિતકાલિયાહિતપદે સર્વલોકકલોલિનિ ત્વં તાપં તરિયાધુના મમ ભવજ્જાવાલાલીઢાત્મનઃ

નાગેન્દ્રકૃતિ પ્રમથગણકાણિશ્રેણિનંદીન્દુમુખ્યં સર્વસ્વં હારયિત્વા સ્વમથ પુરાભિદિ દ્રાક્ષણીકર્તુકામે સાકૂતં હેમવત્વા મૃદૂલહસિતયા વીક્ષિતાયાસ્તવામ્બ લાયલાઈલલ્લાઅસિવલ્ગહરિનટ ઘટીતાણ્ડવં નઃ પુનાતુ વિભૂશિતાનંગરિપૂત્માંગા સદ્યઃ કૃતાનેકજનાર્તિભંગા મનોહરોત્તુંગચલત્તરંગાગંગા મમાંગાન્યમલીકરોતુ ઈમાં પીયૂષલહરીં જગન્નાથેન નિર્મિતામ્ યઃ પઠેત્તસ્ય સર્વત્ર જાયન્તે સુખસંપદઃ

ઇસ્લામ કા જન્મ

એકેશ્વરવાદકી કલ્પના તીન હજાર વર્ષ સે ભી અધિક પુરાની હૈ. સબસે પહલે ઇસકા ઉલ્લેખ આજ સે ૩,૦૦૦ વર્ષ પહલે રચે ગએ મિત્ર કે દેવતા અમીન કી સ્તુતિ મેં મિલતા હ. પુરાને લોગ યહ વિશ્વાસ કરતે થે કિ સામાજિક વ્યવહાર ઔર વ્યક્તિગત આચાર કે નિયમ ઈશ્વરકૃત હૈ. એક ઇશ્વર કી કલ્પના સૃષ્ટિ કી રચના કી કલ્પના સે જુડી હુઈ હૈ. ઓલ્ડ ટેસ્ટામેંટ (ઇસાઇ ધર્મ કી પુરાની પુસ્તક) કા સૃષ્ટિ રચના સુક્ત ૯નસ્સિ ૧) સૃષ્ટિ રચના કી સબસે પ્રાચીન વ્યાખ્યાઓ મેં હૈ. ઓલ્ડ ટેસ્ટામેંટ કે એક્સોડસ ૩ (જિસે મૂસા કા ઇલહામ ભી કહતે હૈ) મેં સબસે પહલે દૈવી ઇલહામ ઔર મનુષ્યોં કે બીચ ઉસકે દૂત ભેજને કા ઉલ્લેખ હૈ. ઔર ઈશ્વકા દૂત ઝાડી કે બીચ સે અગ્નિ કી જ્વાલા કે રૂપ મેં પ્રકટ હુઆ. તબ ઇશ્વર ને ઝાડી કે બીચ સે ઉસકો પુકારા ઔર કહા-મૂસા ? મૂસા મૈં હું તેરે પિતા કા ઈશ્વર, ઇબરાહીમ કા ઇશ્વર, ઇસહાક કા ઈશ્વર ઔર યાકૂબ કા ઈશ્વર. મૈં તેરે સાથ હું ઔર યહ નિશાની હોગી કિ તુઝે મૈંને ભેજા હૈ. જબ તું અપને લોગોં કો મિસ્ત્ર સે નિકાલ લાએગા, તબ તુ ઇસ પહાડ પર ઇશ્વર કી ખિદમત અદ્વિતીય હૈ ઔર સચ્ચી સ્વતંત્રતા 'ઇશ્વર કી ઇચ્છા' કા પાલન કરને મેં હી હૈ. ઉન્હોંને ઇશ્વર ઔર મનુષ્ય કે બીચ દૈવી કરાર ઔર મનુષ્ય જાતિ કે ઇશ્વર સે સૃજન ઐર ઉસકી ઇચ્છા કે અનુસરણ કે સિદ્ધાંત કા ભી પ્રતિપાદન કિયા. ઇસકે સાથ વહ વિશ્વાસ ભી થા કિ જબ ઘોર સંકટ કે સમય કહીં સે ભી આશા ન રહ જાએગી તબ યહૂદી જાતિ કે પુરાને ગૌરવ કા ઉદ્ધાર કરને કે લિએ નએ પેગમ્બર યા મસીહા કા પ્રાદુર્ભાવ હોગા. ક્રમશઃ યહુદી ધર્મ કે આચાર કા વિકાસ હુઆ ઔર ધર્મ હી ઉનકા જીવન બન ગયા. ઇસા કો ભી ઉન્હોનેં મસીહા માના, મગર ઇસા ને ઈશ્વરરીય નિયમ કા નયા અર્થ કિયા ઔર ઇશ્વર સે પ્રેમ તથા મનુષ્ય કી સેવા કો સચ્ચે ધર્મ માના. ઉન્હોંને સુન્નત કી રસ્મ કા ભી ખંડન કિયા. નતીજા યહ હુઆ કિ યહુદિયોં ને ઉનકો સ્વીકાર નહીં કિયા ઔર ઇસાઇ ધર્મ અલગ ચલા.

મુહમ્મદ સાહેબ ભી ઇસી પરંપરા મેં થે ઔર ઉન્હોંને દાવા કિ અલ્લાહ ને ઉનકો ભી અપના સંદેશવાહક યા પૈંગંબર બનાકર ભેજા હૈ જૈસે ઉનકે પહલે કે પૈગમ્બર ભેજે ગયે થે. મગર ઉનકે સમય કે યહુદિયોં ને ઔર અરબ ઇસાઇયોં ને ઉનકી નહીં માના, ફલતઃ ઇસ્લામ ભી અલગ મજહબ કે રુપ મેં ચલા.

મુહમ્મદ સાહબ કા જન્મ મક્કા મેં ૫૭૦ ઇ. મેં હુઆ થા. ઉનકે પિતા યે અબ્દુલ્લા ઇબ્ન અબ્દુલ મુત્તલિવ. ઉનકા જન્મ પિતા કી મૃત્ય કે બાદ હુઆ થા. અરબ લોગ ઉસ સમય રૂપ (બાઈજેન્ટીન) ઔર ફારસ કી બાદશાહત કે અધીન થે દો સામ્રાજ્યોં મેં બટે હુએ પશ્ચિમ ઔર પૂરબ કે અરબ કબીલે લગાતાર આપસે મેં લડા કરતે છે. કુછ એક હદ તક સ્થાનીય શાસન મેં સ્વતંત્ર થે. સહરોં કે અધિકાંશ લોગ ભિન્ન ભિન્ન દેવતાઓં કે ઉપાસક થે. મક્કા ઔર તૈફ કે લોગ અલ-લાત)(સૂર્ય), અલ ઉજ્જા (શુક્ર), મનાત (સૌભાગ્ય) આદિ અનેક દેવી-દેવતાઓં કો પૂજતે થે. જિનકી મૂર્તિયાં, મક્કા કે બડે મંદિર 'કાબા' મેં સ્થાપિત થી. ઇસ કારણ મક્કા મેં હર સાલ બડી તીર્થયાત્રા હોતી થી. જિસસે વહાં કે વ્યાપારી બડે માલદાર બન ગયે. મક્કા

કે ઔર દૂસરે લોગ ફરિશ્તેં ઔર જિન્નો મે ભીં વિશ્વાસ રખતે થે.

દેવપૂજકોં કે અલાવા અરબોં મેં યહૂદી ઔર ઈસાઈ ભી થે. યહૂદિયોં કી મુખ્ય વસ્તી હેજાજ મેં થી. યાત્રિબહ શહર મેં ભી યહૂદિયોં કો કાફી સંખ્યા થી. આર્થિક દ્રષ્ટિ સે યહૂદી કાફી સંપન્ન થે, મગર રાજનીતિ મેં ઉનકા મહત્વ બહુત કમ થે. ઈસાઈ ઈધર ઉધર બિખરે થે મગર ઉનકા રાજનીતિ મેં ઉનકા મહત્વ બહુત કમ થા. ઈસાઈ ઈધર ઉધર બિખરે થે મગર ઉનકા રાજનીતિ મેં પ્રભાવ જ્યાદા થા. ઉન્મેં ભી ગ્રીક આર્યોડાક્સ, જૈકોબાઈટ ઔર નેસ્ટોરિયમ આદિ કઈ સંપ્રદાય થે. ગૌર-યહૂદી ઔર ગૌર ઈસાઈયોં મેં કુછ એકેશ્વરવાદી ભી થે. મૂર્તિપૂજા નહીં કરતે થે ઔર ધ્યાન આદિ આધ્યાત્મિક સાધના મેં વિશવાસ રખતે થે. ઉન્હેં 'હનીફ' કહતે થે. ઈસસે યહ જાહિર હોતા હૈ કિ સાતવી સદી મેં અરબસ્તાન મેં ઈસ્લામ કે રૂપ મેં સુદ્ધ એકેશ્વરવાદ કા ઉદય કોઈ આકસ્કિમ ઘટના ન થી.

મુહમ્મદ સાહબ મક્કા કે પ્રભાવશાલી કુરૈશ કબીલે કે બની હાશિમ ઘરાને કે થે. કુરૈશો કે હાથ મેં દેશ કા વ્યાપાર થા વે મક્કા શહર કે શાસન ઔર ધર્મ કે અધિકારી થે ઔર 'કાબા' કા ઈન્તજામ ઉન્હીં કે હાથ મેં થા. બચપન મેં મુહમ્મદ સાહબ ને વ્યાપારી કાફિલોં કે સાથ દૂર દૂર કી યાત્રા કી થી ઔર સામ (સીરિયા) ભી ગયે થે. છોટી હી ઉમ્ર કે કરીબ વહ અપને સે ઉમ્ર મેં ૧૫ સાલ બડી ખદીજા નામક અમીર બેવા કે વ્યાપાર કે ઈન્તજામકાર હુએ. બાદ મેં ઉનકી ઈનસે શાદી હુઈ ઓર દો બેટિયાં હુઈ જિનકી શાદી હજરત ઉસ્માન ઔર અલી સે હુઈ.

૪૦ સાલ કી ઉમ્ર મેં એક બાર હસ્બમામૂલ મુહમ્મદ હિરા પર્વત કી ગુફા મેં ધ્યાન કે લિએ ગએ થે. ઈસ સમય ઉનકો વહ અલૌકિક અનુભવ હુઆ જિસને ઉનકી જિંદગી કી દિશા બદલ દી. ઉન્હેં ઈશ્વર કે દૂત જીબ્રીલ ફરિસ્તે કે દર્શન હુએ. (કુરાન સૂ. ૫૩-૪ સે ૧૬)

યહ 'વહી ઈલાહી' યા ઈશ્વરીય જ્ઞાન કી શુરૂઆત થી, જિસને ઈસ્લામ કે ધર્મ ગ્રંથ 'અલ કુરાન' કા રૂપ ધારણ કિયા. યહ કદ્દુ કી રાત સે ઉતરી. ઈસ રાત ફરિશ્તે વ રૂહેં અપને પરવરદિગાર કી આજ્ઞા સે ઉતરતે હૈ. કુરાન કે અલ-ફુરકાન (વિવેક) અલ-મૂસહાફ (ગ્રંથ), અલ કિતાબ ઔર અતજિક ભી કહતે હૈ. કુરાન કા શાબ્દિક અર્થ પઢના હૈ. ઈશ્વર કે દૂત ને મુહમ્મદ સાહબ કો પઢને કી હિદાયત કી 'ઉસ અલ્લાહ કે નામ પર પઢો, જિસને જમે હુએ લહુ સે આદમી કો બનાયા, જો બડા દાતા હૈ, જિસને કલમ કે દ્વારા આદમી કો જ્ઞાન દિયા હૈ, વહ બાતે સિખાઈ જો ઉસે માલૂમ ન થી. (સૂ. ૬૪-૧ સે ૫)

કુરાન કી ભાષા અરબી કા સર્વશ્રેષ્ઠ નમૂના હૈ. જો લોગ અરબી નહીં જાનતે વે ભી ઈસે સુન કર પ્રભાવિત હુએ બિના નહીં રહ સકતે કુરાન મેં ૬૨૨૬ આયતેં હૈ જો ૧૧૪ સૂરોં યા અધ્યાયો મેં બટી હૈ. નયે સૂરે કો છોડકર બાકી સબ બિસ્મીલાંહી રહમાનિરહીમ વાક્ય સે શુરૂ હોતે હૈ, જિસકા અર્થ યહ હૈ કિ યહ સ્વતં ઈશ્વર કી વાણી હૈ. લેકિન હરેક આયાત કે લિએ યહ દાવા નહીં કિયા જાતા. મસલન શુરૂ કા અધ્યાય 'અલ ફાતિહા' વ સૂરા અસ્સફાત કી આયાત ૧૬૪ સે ૧૬૬ ઈશ્વર કે દૂત કી વાણી માની જાતી હૈ. ઈશ્વર કે પ્રસંગે મેં સર્વનામ 'હમ' કા ઈસ્તેમાલ કિયા ગયા હૈ જબ કિ કોઈ આયતોં મેં સર્વનામ 'મૈં' યા 'મુઝે' કા ઈસ્તેમાલ હુઆ હૈ.

આધુનિક ભારત ઔર ઈસ્લામ
લે. કરંજીદીકર સે.એ. કલકત્તા

મોટી દશતરી ગાયંત્રી

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા વાચા ફર્માનજી, બિસ્મિલ્લાહ, હિર્રહમાં નિર્રહીમ.

પ્રથમ પરમેશ્વરા, પરવરદે જલે સાગરા, સેવાને કારણે હેત રચંતે, ધરતી ઉપર પાએ ન દેવતા, તારે સદાએ સર્વે પરલેગતમ, પ્રથમ લિલ વર્ણ તે ધંધુકાર, ત્યારે સ્વામી તમે આદ્ય નિરંજન નિરાકાર, ત્યાં કવન ચેન પરિવર્તતે ? દબુ દેહીઆદ પુરૂષ નારાયણ, આપ મને આપ ધ્યાન કર્તવર્ગ હો સ્વામીજી !

તેદા નુર નિર્વાણ આપ હસ્તકે તદા નિરંજન તે નિરાકારે, તહાં નિલ વર્ણ તે ધંધુકારે, ત્યારે નહિ સાદ, નહિ શબ્દ, નહિ આદ, નહિ ઉનાદ, નહિ રેવંત, નહિ રચના, નહિ પવન, નહિ પાણી, નહિ ખાણી, નહિ વાણી, નહિ વેદ, નહિ ભેદ, નહિ જલ, નહિ કમલ, નહિ હમલ, નહિ વમલ, નહિ પર્વત, નહિ પાષાણ, નહિ નદિયો, નહિ નવાણ, નહિ સમુદ્ર, નહિ સાગર નહિ ધેવર, નહિ કૈલાસ, નહિ મેર, નહિ મેખલા, નહિ સ્વર્ગ, નહિ નર્ક, નહિ મુત્યુ, નહિ પાતાળ, નહિ ધરતી, નહિ આકાશ, નહિ ચંદ્ર, નહિ સુરજ, નહિ તારા, નહિ ધ્રુવ, નહિ મેઘ, નહિ મંડળ, નહિ રેહણી, નહિ દિવસ, નહિ સુંન, નહિ પોકાર, નહિ જરણ, નહિ મરણ, નહિ સૃષ્ટિ, નહિ સંજોગ, નહિ ભાવ, નહિ ભયંકર, નહિ રૂપ, નહિ રેખા, નહિ રાગ, નહિ ભાષા, નહિ દમ નહિ કદમ, નહિ ધર્મ, નહિ ધમકાર, નહિ રીત, નહિ કરીત, નહિ યોગ નહિ યુગતી, નહિ સંગત, નહિ ભગત, નહિ મોહ, નહિ માયા, ત્યારે નહિ કાયા, ત્યારે નહિ ભેદ ભાવ કાંઇ ન હુતા, તદા આદ નિરંજને કેઇ પેરે સૃષ્ટિ નિપાઇ ? હો સ્વામીજી !

પ્રથમ તો નીલ વર્ણ ધંધુકાર થી ભયો ઓંમ કાર (ૐ) ઓંમ કારથી (ૐ) હેત ધરીયા હેત થકી નીર ઝરીયા નીર થકી ખીર કરીયા ખીર થકી ફીણ ઉપાયા ફીણ માંહેથી ઇંડ નીપાયા ઇંડ થકી રચતે સર્વ રચના ઇંડ છેદીને ત્રણ ભૂવન સર્જ્યા હો સ્વામીજી !

પરથમ જમીનમાં જડબંધન જુગ પાંચ (૫) પાંચ જુગતો પિયાલ થોભંતા (૫) પાંચ જુગતો ગઢમેરૂ ઉઠંતા (૫) પાંચ જુગતો બ્રહ્માંડ જડંતાં (૫) આઠ જુગતો ગીતા ગાયંત્રી ઓચરંતા (૮), નવ જુગતો નીર નવાણ ભરતાં (૯) બાર જાગુતો રૂડ ફેરવંતા (૧૨) વીસ જુગતો વિભૂ વનસ્પતી વસંતા (૨૦), ત્રણ જુગતો ત્રિભુવન ત્રીશુળ ધરંતા (૩) એક જુગતો (ૐ) કાર બોલી ભણતાં, એવા તાંહોતેર જુગતો વહી ગયા સ્વામીજી અટકળ કરંતા (૭૩).

તદા અગમ અગોચર સદગુરૂ બ્રહ્મા, નર નારાયણ, દેવ માહેશ્વર એ ત્રણ દેવની જે કોઇ પૂજા કરે તેને આવાગમનના ફેરા ટળે.

તદા સ્વામીજીએ પહેલા રોપ્યા સત્ય, સત્ય ઉપર દત્ત, દત્ત ઉપર ક્ષમા, ક્ષમા ઉપર ગજા, ગજા ઉપર નીલ, નીલ ઉપર શેષ નાગ, શેષનાગની ફેણ ઉપર ધબળો ધોરી, ધબળા ધોરીના સીંગ ઉપર એક રાઇ એટલા ઉપર યત્ન કરી સ્વામીજીએ સૃષ્ટિ નીપાઇ.

જે કરણ કલફના અવતારપાત્ર તે સુણો ઋષિવર ભાઇ ! જ્યાં થકી સ્વામીજીએ રૂપ ધર્યા તે રૂપ ઓળખીને આજ કરો કમાઇ.

 પ્રથમ નામ તો નીલ, અનીલ, સુન્ સાન્, ધ્યાન, જ્ઞાન, મયાન, નુર તેજ બંબ, જલ, કમલ કદમ, આદબુદ્ધ, નાદબુદ્ધ, ગજવતત્તવ, પરમતત્વ, આદપુરૂષ, આદ પુરૂષથી નાભી ચક્ર નાભીચક્રથી ભયે ગુરૂ બ્રહ્મા, સદ્ગુરૂ બ્રહ્માથી સર્વે સૃષ્ટિની ઉત્તપત હુઈ જે ચાર કલફના અવતાર પાત્ર તમે સાંભળો મુનિવર ભાઈ ! જ્યાં થકી ગુરૂ નરે અવતાર લીધા. તે અવતાર ઓળખીને આજ કરો કમાઈ.

પ્રથમ નામતો (૧) ઓંમ (૨) ઉનાદ (૩) અવીગત (૪) એહેદ (૫) હવ (૬) કવ (૭) તત્વ (૮) ધર્મ (૯) તેજ (૧૦) કેવલીક (૧૧) નાદ (૧૨) ઓત્રા (૧૩) હરિતકૃત (૧૪) પ્રુરવા (૧૫) અતિત વંશી (૧૬) પ્રેમ ઋષિ (૧૭) વંશ તો શ્રી મચ્છ.

શ્રી મચ્છની માતા તો શંખાવતી, પિતા તો પરમઋષિ શક્તિ તો દેવી ચંદ્રિકા, ગુરૂ તો માનધાતા, સ્વસ્થાન તો હેમપુર, ક્ષેત્ર તો દ્વારામતી, નરદલો દાનવ તો શંખાસુર, વિચાર તો ઋગ્વેદ ઓચરંતે ગાયંત્રી, સાત વાર ને સત્તાવીશ નક્ષત્ર પંદર તીથી બાર કરણ નવ ગહ સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા, સ્વામી ઋષિયોને તારી, શંખાસુર દઈતને સંહારી, સાતે પાતાળના રાજાઓને વચન આપી. ગુરૂ બ્રહ્માનાં વેદ વાળી, સવાક્રોડી ભક્ત રૂખમાંગતને ઓધારી, ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવમોરારી. જે કોઇ ચિત્ત હરિશું લાએ, તેનાં ધર્મ વધે અને પાપનો ક્ષય થાએ. નમો નમો ભાઇ પરબ્રહ્મ નરનારાયણના નામને, જેણે રૂપે આપણા સ્વામી સદગુરૂ બ્રહ્મા હોએ તે રૂપને ધાઇએ. અવતાર પહેલો મચ્છા સંપુરણ છે.

શ્રી મચ્છના ૧૮ મનાઈત, ૧૯ ઉગ્રસેન, ૨૦ અજુવ્રત, ૨૧ બૃહસ્પતી ૨૨ અસુમિત્ર, ૨૩ પ્રીકમ ઋષિ, ૨૪ વંશ તો શ્રી કૂર્મ.

શ્રી કૂર્મની માતા તો કમળાવતી, પિતા તો પ્રિકમ ઋષિ શક્તિ તો દેવી બેચરા, ગુરૂ તો ઐકારૂશી સ્થાન તો બગપોર ક્ષેત્ર તો માનસરોવર. ત્યાં નરદલો દાનવ તો મધુકેટક, વિચાર તો ઋગ્વેદ ઓચરંતે ગાયંત્રી સાત વાર તો સત્તાવીસ નક્ષત્ર પંદર તિથ ને બાર કરણ નવ ગ્રહ સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા સ્વામી ! ઋષિયોને તારી મધુકેટક દાનવને સંહારી, સવા ક્રોડીશું રાજા અમરિષને ઓધારી. ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવ મોરારી. જે કોઇ ચિત્ત હરિશું લાએ, તેનાં ધર્મ વધે અને પાપનો ક્ષય થાયે. નમો નમો ભાઇ પરીબ્રહ્મ નારાયણના નામને જેણે રૂપે આપણો સ્વામી સદગુરૂ બ્રહ્મા હોએ, આજ તે રૂપને ધાઇએ, અવતાર બીજો શ્રી કૂર્મ સંપૂર્ણ છે.

શ્રી કૂર્મના (૨૫) વસરત, (૨૬) દકાઈત (૨૭) કાજંપ, (૨૮) પરજાપત, (૨૯) દાઢમ ઋષિ, (૩૦) વંશ તો શ્રી વરાહ.

શ્રી વરાહની માતાતો પદ્માવતી, પિતા તો દાઢમ ઋષિ, શક્તિ તો દેવી સોમૈયા, ગુરૂ તો ઐકાસુર, સ્થાન તો માયાપુર (મહિકાપુર) ક્ષેત્ર તો ભૈકાપુર, ત્યાં નરદલો દાનવ તો મુરધ્વજ, વિચાર તો ઋગ્વેદ, ઓચરંતે ગાયંત્રી. સાત વાર ને સત્તાવીસ નક્ષત્ર, પંદર તિથી ને બાર કરણ, નવ ગ્રહ, સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા સ્વામીં ઋષિયોને સ્થાપી, મુરધ્વજ દઈતને સંહારી, સવક્રોડીશું રાજા ધ્રુ ભક્તને ઓધારી, ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવ મુરારી. જે કોઇ ચિત્ત હરિશું લાએ, તેના ધર્મ વધે ને પાપનો ક્ષય થાય. નમો નમો ભાઇ પરબ્રહ્મ નારાયણનાં નામને, જેણે

રૂપે આપણા સ્વામી સદગુરૂ બ્રહ્માજી હોયે આજ તે રૂપને ધાઈએ. અવતાર ત્રીજો શ્રી વરાહ સંપુરણ છે.

શ્રી વરાહના (૩૧) દેહેર, (૩૨) રૂપક, (૩૩) ખલિપતય, (૩૪) ગૌત્તમ, (૩૫) અમરિષ, (૩૬) વંશ તો શ્રી નૃસિંહ

શ્રી નૃસિંહની માતા તો ચંદ્રાવતી, પિતા તો અમરિષ, શક્તિ તો તુલજા ભવાની, ગુરૂ તો અમર તેજ, સ્થાન તો કાશ્મિર, ક્ષેત્ર તો ચરણાપુરી, ત્યાં નરદલો દાનવ તો હિરણ્યાક્ષિપુ, વિચાર તો ઋગ્વેદ, ઓચરંતે ગાયંત્રી, સાત વાર ને સત્તાવીસ, નક્ષત્ર, પંદરતિથ ને બાર કરણ, નવગ્રહ, સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા સ્વામી ઋષિયોને સ્થાપી, હિર્ણાક્ષિપુ દાનવને સંહારી, સવાક્રોડીશું, રાજા પ્રહલાદ ભક્તને ઓધારી, પાંચ ક્રોડીનું ભરણું ભરાવી, ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવ મુરારી. *જે કોઈ ચિત્ત હરિશું લાએ તેના ધર્મ વધે ને પાપ નો ક્ષય થાએ.* નમો નમો ભાઈ પરિબ્રહ્મ નારાયણનાં નામને, જેણે રૂપે આપણા સ્વામી સદગોર બ્રહ્માજી હોયે. આજ તે રૂપને ધાઈએ અવતાર ચોથો નરસિંહ સંપુરણ છે.

શ્રી નૃસિંહનાં (૩૭) મનાઈએત, (૩૮) વંશ વઢણ, (૩૯) વિર લોચન, (૪૦) કાસમરૂખ, (૪૧) વંશ તો શ્રી વામન.

શ્રી વામનની માતા તો લિલાવતી, પિતા તો કાસમરૂક, શક્તિ તો દેવી કોકીલા, ગુરૂ તો સહજાનંદ, સ્થઆન બગપુર ક્ષેત્ર વનથાળી, ત્યાં નરદલો દાનવ તો બળીરાજા, વિચાર તો યજાુર્વેદ, ઓચરંતે ગાયંત્રી, સાત વાર ને સત્તાવીશ નક્ષત્ર, પંદર તિથ, ને બાર કરણ, નવ ગ્રહ સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા, સ્વામી ઋષિયો ને સ્થાપી, બળી દઈતને સંહારી, ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવ મુરારી. જે કોઈ ચિત્ત હરિશું લાએ, તેના ધર્મ વધે ને પાપ નો ક્ષય થાએ. નમો નમો ભાઈ પરબ્રહ્મ નારાયણનાં નામને, જેણે રૂપે આપણા સ્વામી સદગુરૂ બ્રહ્માજી હોયે આજ તે રૂપને ધાઈએ, અવતાર પાંચમો શ્રી વામન સંપુરણ છે.

શ્રી વામનના (૪૨) માનધાતા, (૪૩) પૃથ્વિજય, (૪૪) અસરત, (૪૫) જમદગ્નિ ઋષિ, (૪૬) વંશ તો શ્રી પરશુરામ.

શ્રી પરશુરામની માતા તો રેણુકાવતી પિતા તો જમદગ્નિ રૂષી, ગુરૂ તો જનકદેવ સ્થાન તો માયાપુર, ક્ષેત્ર તો કૈલાસ પાટણ, ત્યાં નરદલો દાનવ તો સહસ્ત્રાર્જુન, વિચાર તો રૂગ્વેદ,ઓચરંતે ગાયંત્રી સાત વાર ને સત્તાવીશ નક્ષત્ર, પંદર તિથ ને બાર કરણ, નવગ્રહ, સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા સ્વામી ઋષિયોને સ્થાપી, સહસ્ત્રાર્જુન દાનવને સંહારી, ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવમુરારી. જે કોઈ ચિત્ત હરિશું લાએ, તેનાં ધર્મ વધે ને પાપનો ક્ષય થાય. નમો નમો ભાઈ પરીબ્રહ્મ નારાયણનાં નામને, જેણે રૂપે આપણો સ્વામી સદગુરૂ બ્રહ્માજી હોયે આજ તે રૂપને ધાઈએ. અવતાર છઠ્ઠો શ્રી પરશુરામનો સંપૂર્ણ છે.

શ્રી પરશુરામના (૪૭) રઘુ, (૪૮) નઘુ, (૪૯) અયાતિત, (૫૦) કૈવલિક, (૫૧) અજેપાલ, (૫૨) દશરથ, (૫૩) વંશ તો શ્રીરામ.

શ્રી રામની માતા તો કૌશલ્યા, પિતા તો દશરથ, શક્તિ તો સીતા દેવી, ગુરૂ તો વશિષ્ઠ મુનિ, સ્થાન તો અયોધ્યા, ક્ષેત્ર તો લંકાપુરી, ત્યાં નરદલો દાનવ તો દશાશિશ રાવણ, વિચાર તો યજુર્વેદ, ઓચરંતે ગાયંત્રી સાત વાર ને સત્તાવીશ નક્ષત્ર, પંદર તિથ ને બારકરણ સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા સ્વામી ઋષિયોને સ્થાપી, દશાશિશ રાવણને સંહારી, સાત ક્રોડીશું રાજા હરિચંદ્ર ભક્તને ઓધારી, ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવ મુરારી, જે કોઇ ચિત્ત હરિ શું લાએ, તેના ધર્મ વધે ને પાપનો ક્ષય થાય. નમો નમો ભાઇ પરબ્રહ્મ નારાયણના નામને, જેણે રૂપે આપણો સ્વામી સદગુરૂ બ્રહ્માજી હોયે, આજ તે રૂપને ધાઇએ. શ્રી રામચંદ્ર અવતાર સાતમો સંપુરણ છે.

શ્રી રામના (૫૪) લવ, (૫૫) પદ્મ, (૫૬) પરિક્ષિત, (૫૭) વિરપાલ, (૫૮) વાસુદેવ, (૫૯) વંશ તો શ્રી કૃષ્ણ.

શ્રી કૃષ્ણની માતા તો દેવકી, પિતા તો વાસુદેવ, શક્તિ તો દેવી રૂકમણી, ગુરૂ તો વેદવ્યાસ, સ્થાન તો ગોકુલ ક્ષેત્ર તો મથુરાં, ત્યાં નરદલો દાનવ તો કંશાસુર, વિચાર તો સામવેદ, ઓચરંતે ગાયંત્રી સાત વાર ને સત્તાવીશ નક્ષત્ર, પંદર તિથ ને બાર કરણ, નવ ગ્રહ, સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા સ્વામી ઋષિયોને સ્થાપી, કંશાસુર દાનવને સંહારી, સહદેવ ભક્તને ઓધારી, ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવ મુરારી. જે કોઇ ચિત્ત હરિશું લાયે, તેના ધર્મ વધે ને પાપનો ક્ષય થાય. નમો નમો ભાઇ પરબ્રહ્મ નારાયણના નામને. જેણે રૂપે આપણો સ્વામી સદગુરૂ બ્રહ્માજી હોયે, આજ તે રૂપને ધાઇએ. અવતાર આઠમો, શ્રી કૃષ્ણ સંપૂર્ણ છે.

શ્રી કૃષ્ણના (૬૦) પ્રદુમન, (૬૧) શેષસ્થાન, (૬૨) બુદ્ધસ્થાન, (૬૩) વેણીવચ્છરાજ, (૬૪) સિંહરાજ, (૬૫) વશંતો શ્રી બુદ્ધ.

બુદ્ધની માતા તો રેણુકાવતી, પિતા તો સિંહરાજ, શક્તિ તો દેવી હરશદ, ગુરૂ તો હંસરાજ, સ્થાન તો હીમપુરી, ક્ષેત્ર તો કુરૂક્ષેત્ર, ત્યાં નરદલો દાનવ તો દુર્યોધન, વિચાર તો સામવેદ, ઓચરંતે ગાયંત્રી, સાત વાર ને સત્તાવીસ નક્ષત્ર, પંદર તિથ ને બાર કરણ, નવ ગ્રહ, સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા સ્વામી, ઋષિયોને સ્થાપી. દુર્યોધન દાનવને સંહારી, નવ ક્રોડીશું રાજા યુધિષ્ટિરને ઓધારી, ભલે અવતર્યા દેવ યુગે યુગે મુરારી. જે કોઇ ચિત્ત હરિશું. લાએ, તેના ધર્મ વધે ને પાપનો ક્ષય થાયે નમો નમો ભાઇ પરબ્રહ્મ નારાયણના નામને જેને રૂપે આપણા સ્વામી સદગુરૂ બ્રહ્માજી હોયે આજ તે રૂપને ધાઇએ શ્રી નવમો બુદ્ધાવતાર સંપુરણ છે.

શ્રી બુદ્ધનાં (૬૬) શીશ, (૬૭) સામ, (૬૮) સુલ્કાન, (૬૯) ઇસ્લામ, (૭૦) હારૂન, (૭૧) આદમ, (૭૨) નીઝાર, (૭૩) મિઝાર, (૭૪) ઇલિયાસ, (૭૫) મિલ્યાસ, (૭૬) મુલ્કાન, (૭૭) કાઝમ, (૭૮) કાહેર, (૭૯) કાયેમ, (૮૦) ગાલીબ, (૮૧) એલબ, (૮૨) કાએમ, (૮૩) મુરાદ, (૮૪) મુનાફ, (૮૫) હાસમ, (૮૬) મુતલિબ, (૮૭)અબુતાલીબ, (૮૮) વંશ તો શ્રી નકલંકી નારાયણ શાહા શ્રી મુરતજાઅલી.

શ્રી મુર્તુઝાઅલીની માતા તો ફાતેમાહબિન્તે અસદ પિતા તો અબુતાલિબ, શક્તિ તો દેવી ફાતમાહ, ગુરૂ તો નબી મહંમદ, સ્થાન તો દલમ દેશ, વરજા શેહેરગામ, ક્ષેત્ર તો કુંવારીકા પંચનદી

મુળસ્થાને ત્યાં નરદલો દાનવ તો કાલીંગો ડજાલ વિચાર તો અથર્વવેદ, ઓચરંતે ગાયંત્રી. સાત વાર ને સત્તાવીસ નક્ષત્ર પંદર તિથી ને બાર કરણ, નવ ગ્રહ સૂર્ય મંત્રનો જાપ જપતા આવ્યા સ્વામી ઋષિયોને સ્થાપી, દાનવ કાળીંગાને સંહારશે, બાર ક્રોડીશું ભક્તને ઓધારશે, ભલે અવતર્યા યુગે યુગે દેવ મુરારી, જે કોઇ ચિત્ત હરિશું લાએ, તેનાં ધર્મ વધે અને પાપનો ક્ષય થાયે. નમો નમો ભાઇ પરબ્રહ્મ નારાયણનાં નામને, જેણે રૂપે આપણો સ્વામી સતગુરૂ બ્રહ્માજી હોયે તે રૂપને આજ ધાઇએ. ધર્મ શાસ્ત્ર સુણે તે, પાપ હણંતે મુખ મુગતકા ફલ લાભંતે માને તેને સરગાપુરી ન માને તેને નર્કાપુરી ગુપ્ત અવતાર ત્રેવીસ પ્રગટ અવતાર એક.

(૧) શાહ મુર્તુઝાઅલી, (૨) ઇમામ હસન, (૩) ઇમામ હુશ્યેન, (૪) ઇમામ ઝયનુંલ્આબેદીન, (૫) ઇમામ મહંમદ બાકર, (૬) ઇમામ જાફર સાદીક, (૭) ઇમામ ઇસમાઇલ (૮) ઇમામ નુંર સદગુરૂ, (૯) સૈયદ ઇસમાઇલ સાહાની. (૧૦) સૈયદ નુરમહમ્મદ (૧૧) સૈયદ ઇમામોદીન, (૧૨) સૈયદ મુસાફીરોદીન, (૧૩) સૈયદ મનસુરદીન (૧૪) સૈયદ ગાલીબદીન (૧૫) સૈયદ જમાલદીન, (૧૬) સૈયદ સાદિકદીન, (૧૭) સૈયદ મેહેરદીન, (૧૮) સૈયદ હાદી, (૧૯) સૈયદ સલાઉદીન, (૨૦) સૈયદ ફાજલશાહા, (૨૧) સૈયદ હાસમશાહા, (૨૨) સૈયદ મહમ્મદશાહા, (૨૩) સૈયદ અહમદશાહા, (૨૪) સૈયદ નાશિરશાહા, (૨૫) સૈયદ મુસાએકશાહા, (૨૬) સૈયદ માહાબુબ (૨૭) સૈયદ મુસ્તાક, (૨૮) સૈયદ મહિયોદીન (૨૯) સૈયદ મોમિનશાહા, (૩૦) સૈયદ ખાલકશાહા, (૩૧) સૈયદ નિઝારશાહા, (૩૨) સૈયદ ઇસ્લામશાહા, (૩૩) સૈયદ સલાઓદીન, (૩૪) સૈયદ શમ્મસદીન, (૩૫) સૈયદ નસીરદીન, (૩૬) સૈયદ સાહેબદીન, (૩૭) સૈયદ સદરોદીન, (૩૮) સૈયદ કબીરોદીન, (૩૯) સૈયદ સદગુરૂ પાત્ર બ્રહ્મા ઇંદ્ર ઇમામશાહા, (૪૦) આદ્યવિષ્ણુ નિરંજન નરઅલી મહમ્મદશાહા, હક્કલાએલાહા ઇલ્લિલાહો મહમ્મદુર્ રસુલ્લિાહે. દશે અવતારની દસતરી ગાયંત્રી સંપૂર્ણ છે.

''શ્રી મચ્છા અવતાર''

શ્રી સતગુરૂ પાત્ર બ્રહ્મા ઇન્દ્ર ઇમામશાહા વાચા

ફરમાનજી બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નરરહીમ.

પહેલો શ્રી મચ્છા અવતાર લખ્યો છે તે સુણો મુનીવરો ભાઇ !
આદ્ય ઓમકાર નિરંજન નિરાકાર નારાયણ તમે પરીવર્તન્તે હો સ્વામીજી ૧
ત્યારે તમે અનંત કરોડી જીવ નિસ્તારા હો સ્વામીજી
! છત્રીસ જુગ ચોરાશી ચોકડી એક ધ્યાન ધરી બેઠા હો સ્વામીજી. ૨
ત્યારે એક ઝાડ હતું તેના પાન ઉપર સ્વામીજી બેસતા,
ત્યારે જુગ એક હજારમાં તે ધ્યાન નીદ્રા ધરતા હો સ્વામીજી. ૩
એવા સ્વામીજી રંગ રાખતા હતા, તે રૂપ દેખી ધાયા તે અમર પદ પામ્યા હો સ્વામીજી ૪
ત્યાર પછી કલફ વરખ સરજંતે હો સ્વામીજી, તેના જુગ સોળ કરતવા હો સ્વામીજી. ૫
પેલા જાયલા કલફ માંહે જાંખા નવાણુ સીધા હો સ્વામીજી. ૬

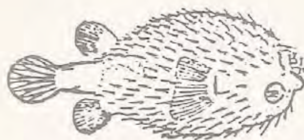

Fig. 8 Upside down of a spiny balloonfish

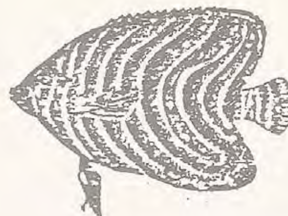

Fig. 9 Colorful pattern on body surface of semi circular flatfish

"Warning from the Islam God" Such a discovery immediately made the price of that fish up to hundred times. It had been sold from one Penny to 5,0000 Rupees instead.

"Giants" and "Dwarfs"

The height of human beings may reach to 2.8 meters and weight of Giants with several hundred kilos. There are also "Dwarfs" with height of only about 0.6 meter and body weight of

Fig. 10 Color patten on the caudal fin of semi-circular flatfish similar to ancient Arabic characters

merely 20 kilos. Well, are there any "Giants" or "Dwarfs" in the animal world? Not only do we have such cases, but the differences between them are quite exciting.

Among the higher class Mammalia, the only giant should be the Blue Whale. It has a body length of 33 meters with a body weight of 170 tons. The tongue alone has a heavy weight of 3 tons, the kidney weighs 1 ton, and the heart weighs 0.7 ton. The smallest "Dwarfs" in the animal kingdom is made up of only one cell which ranks as the lowest class known as Sporozoa. Its body length is reaching only 3 microns (one micron equals to one millionth part of a meter). A single red blood cell from the cow may be sufficient to support the need of 12 Sporozoa. 1,000 million Sporozoa when connected from head to tail would be even 3 meters shorter, if it is compared to a blue whale.

બીજા ફાયલા કલફ માંહે છપ્પન કરોડી મેધા સીધા હો સ્વામીજી. ૭
ત્રીજા અરજલા કલફ માંહે કેનર કરોડી બત્રીસ સીધા હો સ્વામીજી. ૮
ત્રણે કલફ સર્જનતે હો સ્વામીજી, ત્રણ કલફ સંપૂર્ણ હો સ્વામીજી. ૯
પેલો અવતાર જાખાનો હતો હો સ્વામીજી, તે અવતારના વખાણ સુણો હો સ્વામીજી. ૧૦
તે અવતાર ઉજળો હતો, સુરજ જેવો રંગ હતો હો સ્વામીજી. ૧૧
તેની આંખ સવા તસુની હતી હો સ્વામીજી, તેના હાથ સવા વેંતના હતા હો સ્વામીજી. ૧૨
તેની આંગળીએ ચાર તસુની હતી હો સ્વામીજી,
તે આંગળી ઉપર નખ સવા તસુના હતા હો સ્વામીજી. ૧૩
તેનું માથું સવાપાંચશેર તમારો ગુરૂ કહે મે તોલ્યું હતું.
તે સવાપાંચશેર તોલ તોલ્યો છે હો સ્વામીજી. ૧૪
તથા નાક સવા તસુનું હતું હો સ્વામીજી, તેની મુછ સવા તસુની હતી હો સ્વામીજી. ૧૫
તથા હોઠ સવા તસુના હતા, તેના દાંત સવા તસુ પરમાણે હતા હો સ્વામીજી. ૧૬
તથા દાઢું પોણા તસુની હતી, તેની કાયાના બંધ ત્રણસેને સાઠ હતા હો સ્વામીજી. ૧૭
તેની હૃદયા સાત ગજ પ્રમાણે હતી, તેની બાહુ બે સવાબે હાથ હતી હો સ્વામીજી. ૧૮
પગ બે સવાબે હાથના હતા, તેની આંગળીઓ ચાર બરાબર હતી હો સ્વામીજી. ૧૯
તે આંગળીઓ સવાતસુ પ્રમાણે, પાંચમો અંગૂઠો દ્રઢ તસુ પ્રમાણે હતો હો સ્વામીજી. ૨૦
એવાં રૂપ ઝાંખા માંહે સ્વામીનું હતું હો સ્વામીજી. ૨૧
તે રૂપ દેખીને જે જીવે ઓળખ્યા તે જીવ અમરાપુરામાં વાસ પામ્યા,
તે ઝાંખા માંહે સર્વે સીધા હો સ્વામીજી. ૨૨
તે ઝાંખા માંહે બે જીવ નરકે પોતા છે તે સુણો હો મુનીવરો. ૨૩
એક માલકબાઇ સુંદર રાજાની દીકરી,
તથા ભગત શવદાસ રાજા સેહેનનો દીકરો હો સ્વામીજી ૨૪
તે જીવ બે પોતા માંહે ભ્રાંત રાખતા,
અને ગતની નિંદા કરતા તે કારણ નર્કે પોતા હો સ્વામીજી. ૨૫
સતગુરૂ કહે સુણો મુનીવરો, જે જીવ પોતાના સાહેબને ન ઓળખંતે. ૨૬
તે જીવ કેમ કરી એ અમર પદ પામે તે નરવાણ નર્કે પોચંતા હો સ્વામીજી. ૨૭
બીજા ફાયલા કલફની રચના સુણો હો મુનીવરો ભાઇ, તે ફાયલા કલફના વખાણ ગુરૂ કહે. ૨૮
સાહેબનું રૂપ વાદળાં સરખું હતું, કાળો જેવો મેઘ કહીએ. ૨૯
તે એક દહાડા માંહે ત્રણ રૂપ રાખતા, જ્યારે રાત થતી હતી. ૩૦
ત્યારે કાળા મેઘ જેવો થાય, અને પરભાતે સુરજ માંહે સમાય ૩૧
અને બપોરે માણસ જેવા દુનીયા માંહે ફરતા જાય,
ત્યારે મેઘા કરોડ છપ્પન રખેસર હોતા હો સ્વામીજી. ૩૨

તે ગુરૂ નર માહેસરને આરાધતા, તે સ્વામીજીના હૃદયના સાર સુણો મુનીવર ભાઇ. ૩૩
સવાદશ તાડ ઉંચા હતા, બીજા મુનીવર સવાપાંચ તાડ પોળા માણસ હોતા હો સ્વામીજી. ૩૪
સ્વામીનું માથું સવાપાંચ હાથ હતું, તથા અઢી તસુ આંખ હતી હો સ્વામીજી. ૩૫
પાંચ તસુનું નાક હતું, ચાર તસુ મુછ હતી હો સ્વામીજી. ૩૬
બાર તસુ હોઠ હતા, પાંચ આંગળ જીબ હતી હો સ્વામીજી. ૩૭
તે મુખમાંહે અનેક જીવ રહેતા, બત્રીસ દાંત તે પાંચ તસુ પ્રમાણે હતા હો સ્વામીજી. ૩૮
તેની દાઢ સવાચાર તસુની હતી, હૃદયા બહુ વાધતી હો સ્વામીજી. ૩૯
તેની પચાસ ગજ પ્રમાણે હતી, તે બહુ રૂપ રાખતા હો સ્વામીજી. ૪૦
તેના હાથ સવા ગજ હતા, તેના પગ ચાર વેંતના હતા હો સ્વામીજી. ૪૧
તેની બાહુ પાંચ ગજની હતી, એવાં રૂપ મેઘા માંહે હતાં હો સ્વામીજી. ૪૨
ત્યારે અવગતીયા કોઈ ન હતા, તેમાંથી જીવ ચાર અવગતે પોતા હો સ્વામીજી. ૪૩
એક તો મુખી હતા તે તો મોટો સિદ્ધ હતો,
તેનું નામ તો પારસનાથ ગૌંદનો દીકરો હો સ્વામીજી. ૪૪
બીજો અરજ મુમન કહીએ માધવનો દીકરો હો સ્વામીજી. ૪૫
ત્રીજા પંજા દેવી કહીએ તે પુંજાની દીકરી હો સ્વામીજી. ૪૬
ચોથા માધવભાઈ કહીએ તે મુલાનો દીકરો હો સ્વામીજી. ૪૭
એ ચારે ભ્રાત ગતમાં રાખતા હો સ્વામીજી, તે જીવ નરકે પોતા મેઘા માંહેથી હો સ્વામીજી. ૪૮
સુણો સતગુરૂ કહે મુનીવરો, એ જીવ ચારે ગતમાં ભુંડી નજરે ચાલતા હો સ્વામીજી. ૪૯
સતગુરૂ કહે સુણો મુનીવરો, જેણે એવાં રૂપ દેખીને ઓળખ્યાં. ૫૦
તે અમરાપુરના ફળ પામ્યાં, જેણે એવાં રૂપમાં શંકા આણી હો સ્વામીજી. ૫૧
છે નર્કે પોતા હોય તે ચારે જીવ સોઈ હો સ્વામીજી. ૫૨
ત્રીજા અરજલા કલફનાં ખેલ સુણો હો મુનીવરો.
અરજલા કલફમાંહે કેનર કરોડી બત્રીસ હોતા હો સ્વામીજી. ૫૩
તેમાં સ્વામીજીનાં રૂપ હોતાં તે સુણો સદગુરૂ કહે હે મુનીવરો,
માણસ જેતા હોતા તે બાલક રૂપે કહો કે સ્વામીજી. ૫૪
જેવાં કલીયુગના માનવી તેવાં રૂપ હોતા પણ હાથ મોટા હતા હો સ્વામીજી. ૫૫
તે રૂપ દેખીને જેણે ઈમાન આણ્યું, તે અમરા પુરના વાસ પામ્યાં હો સ્વામીજી. ૫૬
તેમાં એક ગોવિંદ મુખી અવાગમન અવતારમાં પડયા,
તેને ગતની નિંદા કરી તે માટે હો સ્વામીજી. ૫૭
સદગુરૂ કહે મુનીવરો ચોથા ખલીફા કલફનું મંડાણ હો સ્વામીજી. ૫૮
તેમાં જુગ ચાર પરિવર્તન્તે હો સ્વામીજી. તેમાં પેલો અવતાર ધરજંતે હો સ્વામીજી. ૫૯
એ જુગ ચાર માંહે તેત્રીસ કરોડી દેવતા, વૈકુંઠવાસ લાભન્તે હો સ્વામીજી. ૬૦

અને તે ભક્તોને કારણે દસ અવતાર ધરજંતે હો સ્વામીજી. ૬૧
ગુરૂ બ્રહ્માને પેટ દૈત્ય અવતર્યો, જે તેણે ગણેશ આગળ જઇ તપ સાધ્યાં તેહે ૬૨
ત્યારે રાત સારી સવાપોર દન સુધી તપ કરતાં પછી દુનિયામાં આવતા હો સ્વામીજી. ૬૩
ત્યારે એક દિન રાજા અંબરિષ યજ્ઞ હતો ત્યારે ભૂપ મળી માંડવે આવ્યા હતા હો સ્વામીજી ૬૪
ત્યાં નારાયણ, આદશક્તિ, બ્રહ્મા, વિશ્નુ, મહેશ્વર, એ સર્વ દેવ જગનમાં આવ્યા હતા. ૬૫
ત્યારે શંખાસુરને તો લાગી વાર, અને ભોજન તો જમ્યા સર્વે સંસાર.
ત્યારે આવ્યા શંખાસુરલાગી રીશ, તેને શ્રાપ દીધા અંબરિષ હો સ્વામીજી. ૬૭
એકસો અવતાર રાજા તું લે, એવો શ્રાપ સંખવે દીધો તે. ૬૮
ત્યારે રાજા દેવ પાસે યાલી ગયા, સ્વામી સંખવે એવો શ્રાપ દીધો. ૬૯
ત્યારે શ્રી નારાયણ દેવ શંખવા પાસે ગયા, શ્રાપ શંખવા તું મેલ. ૭૦
ત્યારે શંખવે એંશી શ્રાપ મેલ્યા, ત્યારે વીશ શ્રાપ લાગી રહ્યા. ૭૧
નારાયણ કહે મેલ શંખવા તને દુઃખ લાગસે. ૭૨
ત્યારે શંખવે રીશ મનમાં લાવી ત્યારે તે કારણે દશે અવતાર લીધા ૭૩
ત્યારે પેલો અવતાર મચ્છનો થયો, ત્યારે શંખવો દાનવ વેદ હરી ગયો. ૭૪
ત્યારે તે કારણ મચ્છ રૂપ થયા, ત્યારે ચારે વેદની રચના થઇ. ૭૫
તે માટે મુખી તે જે મનને મારે વારા કોરા પુરૂષને ધાયે, તે પુરૂસ વૈકુંઠમાં જાએ. ૭૬
હાલ મુસાફર રાખે ચીત્ત દઇ હક સાચી દશોદ દેવે
એક મને તોબાં કરે ને હક્ક પીછાણે સતશું ૭૭
અને ઇંદ્ર ગુરૂએ ભાખ્યું તે રાખો નિરાકાર નામ, તો સહી સરશે જીવોનાં કામ. ૭૮
ગુરૂ નર કહે અમને રીજવે જેહ, સાચી દશોદ આપે તેહ. ૭૯
દશોદ વિના તો ઠામજ નહિ. દશોદ વિના તો ઠીક જ નહિ. ૮૦
દશોદ વિના તો કામજ નહિ, દશોદ વિના તો ધર્મજ નહિ. ૮૧
દશોદ વિના નોક નહિ, દશોદ વિના તો સ્ત્રી નહિ. ૮૨
દશોદ વિના તો મારગ નહિ, દશોદ વિના વણશે કાજ. ૮૩
દશોદ વિના જાવે પાકા માલ, દશોદ વિના ગુરૂ નહિ આવે હાથ. ૮૪
અને દશોદ વિના તો રોવે સઘળો સંસાર, અને દશોદ વિના નહિ કોઈ પામે ઠામ. ૮૫
દશોદ વિના તો ઓરધામ, દશોદ વિના તો મુક્ત ન થાયે કોઇ ૮૬
દશોદ વિના તો અમને ન સોહાય. ૮૭
આલ ઇનામની દશોદ જે ખાય, તે નિશ્ચે દોજકમાં જાય. ૮૮
તે એમ કરતાં સમજે નહિ તો નવ પાંતી લાકડી કરૂં તાંહી. ૮૯
સવા પોર સુધી મચ્છરૂપે ભયા, તે પછી મનખા રૂપે થયા. ૯૦
ભણે ઇંદ્ર ઇમામશાહા તે નિશ્ચ જાય સંસાર. ૯૧

પ્રથમ હતા સર્વે ધંધુકાર, ત્યારે આદ્યિરંજન વિશ્વા એક આધાર ૯૨
આદે અંતે જે હતા નિરંજન દેવ, સ્વામીજી તેના કોઇ જાણે ભેદ ૯૩
આદ એહદ રૂપ થકી ખળક્યા નુર, તેના હુવા બ્રહ્મા સતગુરુ ૯૪
એ સદગુરૂ બ્રહ્મા નિરંજનના નુર ત્યાં થકી બ્રહ્માએ લીલા નીપાય ભરપુર ૯૫
શબ્દ એકને ઓમકાર, ત્યારે નારાયણે કર્યો વિચાર. ૯૬
ધ્યાન ધરીને સમુદ્ર તારા, બ્રહ્મા બાંધી બેઠા ધીર. ૯૭
ત્યાં બ્રહ્માહે ધર્યું ધ્યાન, ત્યારે વેદ ગતિનાં ઉપજ્યાં જ્ઞાન. ૯૮
તે નુર બ્રહ્મા થકી માંડયા મંડાણ, તેમાં સરજી લખ ચોર્યાસી ખાણ. ૯૯
પ્રથમ આઠલાખ કરણ જો કર્યા, તેમાં અવતાર બ્રહ્માજીએ તેર જો ધર્યા ૧૦૦
તે આઠ લાખ કરણ મધ્યે નબી નામ બંદગીમાં જો રહ્યા. ૧૦૧
તેનાં જપ તપ થકી અનંત કરોડી જીવ ઓધાર્યા. ૧૦૨
ત્યારે છત્રીસ યુગ ચોરાસી ચોકડી, તેમાં ધ્યાન ધરી બેઠા નરહરી. ૧૦૩
ત્યારે કલફ ચારનાં મંડાળ માંડ્યા, તેમાં સોળ જુગ પ્રમાણ ૧૦૪
(૧) જાયેલા (૨) ફાયેલા (૩) અરજલા જાણ, તેમાં જાંખા મેઘા કેનર છુટા નિરવારણ૧૦૫
એ ત્રણ અવતાર ત્રણ કલફમાં, સોળ અવતાર હરીનાં જાણ. ૧૦૬
ત્યાં દસરૂપ બારમાજીવા વરતાં જાણે, તેણે નરનાં માન્યાં કહ્યાં નિરવાણ ૧૦૭
તે કલફ ત્રણ અગમરૂપ હરીનાં જાણ,
તે ઉણ ચોથા ખલીફા માંહે જુગ કરતાનું માંડયું મંડાણ ૧૦૮
ત્યારે બ્રહ્માહે સેસટ સંજોગ ગવરીશું આરંભ કર્યો, ત્યારે ગુરૂ બ્રહ્માને પેટ શંખવો અવતર્યો. ૧૦૯
ત્યારે વરતી વેળાને બ્રહ્માજી જોતીક કહે છે આજ. ભાઈએ પુત્રથી આગળ વણસે કાજ.૧૧૦
ત્યાં બ્રહ્માજીએ ધર્યું ધ્યાન, વેદગતે ત્યાં ઉપજ્યું જ્ઞાન. ૧૧૧
એ શંખવો થયો તસ્કર દાનવનો અવતાર, ભાઈ કરો જતન વેદ લઈ જાશે ચાર. ૧૧૨
વળી એકદીન બ્રહ્માજી મનમાં એવું ધરે, જે પુત્ર હોઈને એવું કારજ ના કરે. ૧૧૩
તહાં શંખાસુર ઘાત જો કરી, ફરમાન નારાયણનું લાવા ખરા ૧૧૪
જ્યારે બ્રહ્માએ ધર્યું ધ્યાન, ત્યારે નારાયણે તેને આલ્યું ફરમાન. ૧૧૫
જો માયા તણો કરો વિસ્તાર ત્યારે હરીએ કીધો એ વિચાર. ૧૧૬
જુગમાં લીધું એવું રૂપ, તો જુજવાં કીધાં ત્રણે સ્વરૂપ. ૧૧૭
ચોથા રહ્યાં શક્તિ એક, તેના કરવા અનેક વિવેક ૧૧૮
ત્યારે નારયણે તો નજર જ ધરી, ત્યારે ચાર મુરત જુજવી કરી. ૧૧૯
બ્રહ્મા શબ્દ તે ઓમકાર, વિશ્નુ આખર એક વહેવાર. ૧૨૦
મહાદેવ મહા તપ ધરૂ, ત્યારે શંખવો ચાવ્યો નીસરી. ૧૨૧
પ્રથમ શ્રી મચ્છરૂપના સંજોગ જો થાયે, ત્યારે બ્રહ્મા નારાયણના વેદ શંખવો લઈ ગયો.૧૨૨

ત્યારે નિરગત બ્રહ્માજી થઇ રહ્યા, ત્યારે સદાશિવ ત્યાં આવીયા. ૧૨૩
ત્યારે રૂદ્રે હૃદયમાં વમાસ્યું ત્યાંહે, ત્યારે બ્રહ્મા પ્રતે વચન બોલ્યા છે ત્યાં. ૧૨૪
કહો કાંરે બ્રહ્માજી એ શું થયું, તમારૂં હતું તે ક્યાં ગયું. ૧૨૫
ત્યારે રૂદ્ર પત્યે બ્રહ્માજી બોલ્યા સઇ, અકળગત અપરંપારની થઇ. ૧૨૬
વળતાં શિવ વિચારે એહે, કહો બ્રહ્મા હવે થાશે કેમ. ૧૨૭
ત્યારે બ્રહ્મા તો મહાદેવને કેહે, અકળગત અપરંપાર જો લેહે. ૧૨૮
એ ગત તો ન જાણીએ અમો, નારયણ પાસે શિવજી જાવો તમો. ૧૨૯
ત્યારે તો શિવજીએ ત્યાં કર્યો પ્રકાશ, કહે બ્રહ્મા બેઠા છે સાસ. ૧૩૦
સ્વામી તું છે અપરંપાર, તારી મૂરત તું કરે વિસ્તાર. ૧૩૧
એવી વિનંતી સદા શીવે કહી ને બ્રહ્મ કળા ત્યાં ઓછી થઈ ૧૩૨
ત્યાં હેત ધરી બોલ્યા હરી ને, શિવ કહું છું તને એક કારજ વળી કરવું છે મને. ૧૩૩
એવા શબ્દ હરીએ કહ્યા હતા, બળવતો શંખવો વેદ લઈ કેમ ગયો. ૧૩૪
વિશ્નુને શક્તિ ક્યાં ગયા, હીણ કળાએ જાુજવાં થઇ રહ્યાં. ૧૩૫
ત્યારે કહે શિવ સ્વામિ તું છે કિરતાર, તમે ચાર મુરતનો કરો વિસ્તાર. ૧૩૬
સ્વામી તારા સરજયાં છું વળી એ અમો, તેજ તમારૂં પ્રકાશો તમો. ૧૩૭
એવાં શિવનાં સુણી વચન, ત્યારે હરિ ઘણું હરખાયા મન. ૧૩૮
ત્યારે વિષ્ણુ નાઠા તહાં, વળી શક્તિ આવ્યાં અહાં. ૧૩૯
ત્રણ મુરત શક્તિ અવતાર, ચારે ને આપ્યો વિસ્તાર. ૧૪૦
વિષ્ણુને આપ્યું ફરમાન, ને આપે થયાં આપ સમાન. ૧૪૧
મહાદેવની ત્યાં સ્થાપના કરી, તો દૈત્ય કુળની ઇચ્છા ધરી. ૧૪૨
એક શબ્દ ને ઓમકાર, તેમાં થયા અનંત વિસ્તાર. ૧૪૩
અનેક વિસ્તાર ને શબ્દ એક સાર, તેમાં થયા અનંત વિસ્તાર. ૧૪૪
એકેકી મુરતને આલ્યું વરદાન, નારાયણે કહ્યું ફરમાન. ૧૪૫
પ્રથમ ઓમકાર બ્રહ્મા પડયા, શક્તિ વિષ્ણું તયા રહ્યાં ખડા. ૧૪૬
સતગુરૂ કહે ઓમકારની વાત, ભાગે દિવસ ને નિપજે રાત ૧૪૭
ચારે મુરત થાપી તહાં, વિષ્ણું બ્રહ્મા હતા જહાં. ૧૪૮
વિશ્નુ પત્યે હરીએ કહ્યું વચન, તમે અમે છું એક તન. ૧૪૯
અમે અલખ નિરંજને દયાધરી, વિષ્ણુંને વર આપ્યો ફરી. ૧૫૦
વિશ્નુ વળી તમે જાુગમાં જાવ, જે સતવાદી જીવ પુજસે તમારા પાય. ૧૫૧
જાુઓ બ્રહ્મા બેઠા છે કહાં, વળી વિવેક પુછો તમે તહાં. ૧૫૨
દુષ્ટ વેદ લઇ નાઠો છે સહિ, તેને તમે હણજો જઇ. ૧૫૩
જ્યારે તેને હણશો તમો, ત્યારે ચાર મુરતમાં છતા થશો તમો. ૧૫૪

ત્યારે વિષ્ણું વરી બોલ્યા પ્રમાણ. સ્વામીજી શું દો છો અમને માન. ૧૫૫
સતમાનીએ કર્યો પ્રણામ, તો તેને તમે આપજો ઠામ. ૧૫૬
એવું વચન કહું છું અમો, રખે કળા વધારતા તમો. ૧૫૭
યુગોયુગમાં ધરો અવતાર, તે દૈતને મારી કરો વેદનો વિસ્તાર. ૧૫૮
જીવ અમારા હોશે જેહ, તમને આવી પુજશે તેહ. ૧૫૯
જે તમારો જપશે જાપ, તેને અમો મળ્યા આપોઆપ. ૧૬૦
એવી સ્થાપના ત્યાં હરીએ કરી, વિષ્ણુંએ તહાં સેસટ જો ધરી. ૧૬૧
વિષ્ણુ આવ્યા બ્રહ્માની પાસ, બ્રહ્મા બેઠા બહુ ઉદાસ. ૧૬૨
ઉઠો બ્રહ્મા ધરો ધ્યાન, વાળું વેદને રાખું નામ. ૧૬૩
ત્યારે ગુરૂ બ્રહ્માજીએ હરી શું કહો, સ્વામી વેદ ચારે શંખવો લઇ ગયો. ૧૬૪
ગયા વેદ બ્રહ્મા કરે વિચાર. તમે દેવ સહાય કરો મોરાર. ૧૬૫
ત્યારે ગુરૂ બ્રહ્માએ હરી શું કહ્યો વિચાર, સ્વામી વેદ વિના હુંઆ અંધકાર. ૧૬૬
સ્વામી જેણે વેદ આધારે ચાલે સંસાર, તે શંખવો લઇ ગયો નિરધાર. ૧૬૭
કહો બ્રહ્મા કઇ પાસે ગયો, કઇ કળાએ દૈત્ય જો થયો. ૧૬૮
બ્રહ્મા બોલ્યા તેણીવાર, અમે દુષ્ટ નથી દીઠો લગાર. ૧૬૯
દુષ્ટે આવીને વચન જો કહ્યાં. શુણી શબ્દને પગલું પાછું ભરૂં. ૧૭૦
તો કુરંભના લોક કહાવે છે જેહ, જાણું છું તે મારગ નાઠો છે તેહ. ૧૭૧
વિષ્ણુ દોડ્યાં તરત જો ત્યાં તે નળને માથે શંખવો ઉભો હતો જહાં ૧૭૨
તહાંથી સંખાસુર નાશી ગયો, જઇ તલાતલમાં પ્રસિરિ ગયો. ૧૭૩
ત્યારે પવન પાણી વેગે જાયે વહી, અને ધરતીને મંદિર પુછે જઇ. ૧૭૪
તો તલપાતાળે ધરતી જો રહે. અને અકલ વાત તો આ સતગુરૂ કહે. ૧૭૫
ત્યાંથી શંખાસુર નાસી ગયો, તે જઇ તે ધરતી માતા પાસે રહ્યો. ૧૭૬
ત્યારે માતાના મંદિરમાં પોતે પેઠો જઇ, કોળ આધીન સ્તુતિ કરી. ૧૭૭
સાંભળ ધરતી માતા કહું છું તને, હું બ્રહ્મા નારાયણના વેદ લાવ્યો છું તું રાખને મને. ૧૭૮
હેરી વેદ આવ્યો છું હું, મુજને માતા રાખને તું. ૧૭૯
તુજમાં ધરતી સર્વે સમાય, તુજ વિના મુજને કોઇથી ન રખાય. ૧૮૦
ઉપસિદ બ્રહ્મા બેઠા હા જેહે, સર્વે ગુણ સાંભળી આવ્યો છું તેહે. ૧૮૧
એવી વાત તહાં શંખાસુરે ધરતીને કહી, વિશ્નુ મુજને જાલવા આવશે સહી. ૧૮૨
સાંભળ ઘરતી માતા હું તુંજને કહું, અહિ જો મુજને રાખો તો રહું. ૧૮૩
ફરી સંખાસુરને ધરતી કહે, તો બ્રહ્મા નારાયણનો ચોર મુજથી ના રહે. ૧૮૪
તુજ કેડે વિષ્ણુ આવે જેહ તુજને ઘસડી જાસે તેહ. ૧૮૫
જો ધરતી તું મુજને નહિ રાખે આજ, ત્રણ મુરત આગળ તારી નહી રહે લાજ. ૧૮૬

ત્યારે ધરતીએ વિચાર્યું મન, એ મસે હરી થાસે પ્રસન્ન. ૧૮૭
એ કારણે હરી આવે મુજ દ્વાર, તો માગી લઉં વર અપાર. ૧૮૮
એટલે શંખાસુરને ધરતિ રાખવા કરે, તહાં શ્રી હરી આવી સંચરે. ૧૮૯
ધાઇ કરી પેઠો શંખાસુર ધરતિના મંદિર મોજાર, વિષ્ણુ પધાર્યા તેને દ્વાર ૧૯૦
ત્યારે હરિ આવી ઉભા રહ્યા જો તહાં, ત્યારે પ્રણામ વિષ્ણુએ ધરતી શું કર્યો. ૧૯૧
સાંભળ ઘરતી કહું છું તને. ચોર મારો તુંજ પાસે છે તે તું આલને મને. ૧૯૨
ત્યારે બોલ્યા ધરતી સુણો દિનદયાળ, તમે છો હરી અતુલ બળીયા કૃપાળ. ૧૯૩
સ્વામી વચન તમારૂં તે કેમ સહેવાઇ, ચોર તમારો રાખ્યો ન જાઇ. ૧૯૪
બોલ્યા હરી હું તુજના કહું. તેને લીધા વિણ હું નવ રહું. ૧૯૫
ફરી કર જોડીને ધરતી કહે, સ્વામી માનો તમે મારો રાખ્યો ન રહે. ૧૯૬
સ્વામી ઉભા રહો આણે ઠાર, હું જાઉં મારા મંદિર માંહે સાર, ૧૯૭
હું જોવું મારા ઘર માંહે, સ્વામી હસે તો આણી આપીશ આંહે. ૧૯૮
કર જોડીને વચન કહે કથી, હું જાણું છું તે મુજ ઘરમાં નથી. ૧૯૯
ત્યારે ધરતીએ વિચાર્યું મન, એ છે વિષ્ણુ આપો આપે તન. ૨૦૦
સ્વામી એ કારજ આવ્યા મુજદ્વાર, સ્વામી વચન એક મુજને આપો સહી. ૨૦૧
આદે ઇચ્છા ધરૂં છું અમો, વર એક દયોને તમો. ૨૦૨
સ્વામી અમને ઇચ્છા મનમાં ઘણી, અને વરો તમો ત્રિભુવન ધણી. ૨૦૩
કહે વિષ્ણુ પ્રત્યે વદી વાત, ચોર તમારો લાગે હાથ. ૨૦૪
ત્યારે ધરતી પ્રત્યે બોલ ભગવાન, રૂતે ફળ ને રૂતે દાન. ૨૦૫
ચારે પોર જ્યારે વિતશે સહી, ને દન ઘડી પુરી થાશે તહિ. ૨૦૬
કરી કમાઇ ને દેવતા મળશે આએ, તે જાન લાવી પુરૂં તારી આશ. ૨૦૭
જ્યારે જાંબુદ્વિપે કરશે મેલાણ, તુજને ધરતી વર્યાનું એ એધાણ. ૨૦૮
જ્યારે સર્વે જીવોના થાશે દેદાર, ત્યારે તમને વર દેસે કિરતાર. ૨૦૯
નર નકલંકી નામ ધરાવશું અમો, ત્યારે તમને વર દેસે કિરતાર. ૨૧૦
જ્યારે કુંવારી ભુમી માંહે આસન ધરૂં, અનંત રૂપે દેવ નકલંકી અવતરૂં. ૨૧૧
સતગુરૂ જેનું નામ તે ઇંદ્ર ઇમામશાહા, તે કરશે જીવોના કામ. ૨૧૨
ત્રણ મુરતને શક્તિ અવતાર, અને સર્વે વરણ થાશે એકાકાર. ૨૧૩
તો હીણા ખીણ નહિ નરતાણ, તમને એ વરયાનાં એધાણ. ૨૧૪
તું સાંભળ ઘરતી હું તુજને કહું, સર્વેનું કલંક ઉતારે સહુ. ૨૧૫
એટલાં લક્ષણ જાણસે જેહ, નકલંકી નર થાસે તેહ. ૨૧૬
જ્યારે અનંત કળાને વેદવખાણ, તમને ધરતી વર્યાનું એ એંધાણ. ૨૧૭
એવી વાત જ્યારે હરીએ કહી, ત્યારે ધરતીએ માન્યુ સહી. ૨૧૮

ત્યારે હરીને ધરતી એકજ થયાં, તે શબ્દ શંખવે સુણ્યાં. ૨૧૯
ત્યારે શંખાસુરે વિચાર્યું મન, એ બેઉ થયાં એકે તન. ૨૨૦
એમ શંખવો મન શું કહે, પંડ પ્રાણ તારાં નવ રહે. ૨૨૧
ત્યારે ધરતી શંખાસુરને લેવા જાઈ, ત્યાંથી શંખાસુર નાઠો તરત ત્યાંય ૨૨૨
ત્યાંથી શંખાસુરનાશી ગયો, વિતલ પાતાલ નગર જઇ રહ્યો. ૨૨૩
તે નગરનો રાજા જેહ, અન્નપાલ નામે તેહ. ૨૨૪
સતવાદી તે મહા કહેવાય, સત તણી તે કરે સેવાય. ૨૨૫
નાશીને તેની સભામાં ગયો, જઇને દીવેટીઓ થઇને રહ્યો. ૨૨૬
ત્યાં વિશ્નુ કેડે દોડી ગયા, તે જઇને રાજાની પાસે રહ્યા. ૨૨૭
ત્યાં જઇને હરીએ વચન જો કહ્યાં, સતવાદી રૂપ પોતે ધર્યાં. ૨૨૮
ધરી રૂપ બોલ્યા ભગવાન, અને સત્યવાદીનું બોલ્યા જ્ઞાન. ૨૨૯
હરયું તેજ જો દીવા તણું, ત્યારે અનુપાલ રાજા આકુળવ્યાકુળ થયા ઘણું. ૨૩૦
કહે કાં ગયું મુજ સભાનું તેજ, મારી સભામાં એ શું ન ખેદ. ૨૩૧
ત્યારે હરીએ પાળીયા શું વચન જો કર્યું, જા પાળીઆ સભામાં શું થયું. ૨૩૨
ત્યારે પાળીએ મન વિચાર્યું સહી, આ પુરૂષ આ દેશનો કોઇ નહિ. ૨૩૩
અતુળ બળનું દેખ્યું રૂપ, પોળીયે નિરખ્યું સર્વે સ્વરૂપ. ૨૩૪
વેગે વહી રાજા પાસે ગયો, જઇ સભામાં ઉભો રહ્યો. ૨૩૫
ત્યાં સભામાં થયો શોરબકોર, ત્યાં ઉભો છે વિષ્ણુ બ્રહ્માનો ચોર, ૨૩૬
રાજા થઇ રહ્યો નિસ્તેજ, દિવા તણું હાર્યું છે તેજ. ૨૩૭
તહાં પાળીએ વચન કર્યું પ્રકાશ, સુણો રાજા તમને કહે છે દાસ. ૨૩૮
પુરુષ ઉભો અમારે દ્વાર, નથી બોલતો લગાર ૨૩૯
રહીને વચન એમ તો કહે, જા પાળીયા સભામાં શું થાહે. ૨૪૦
થોડી વાણી બોલે પ્રકાશ, તે કારણ તમ પાસે આવ્યો દાસ. ૨૪૧
એ વાત પાળીએ રાજાશું કહી, વિતળ લોકનો એ પુરૂષ નહિ. ૨૪૨
કોણ કારણ આવ્યો છે આંહે, તમે આવીને પુછો તાંહે. ૨૪૩
એનું રાજાએ સુણ્યું વચન, સતવાદીએ વિચાર્યું મન. ૨૪૪
એ કોઇ પુરુષ પરલોકી તન, જેણે બાંધ્યા ચૌદ ભુવન. ૨૪૫
સુણી શબ્દ ઉઠી ઉભો થયો, વસ્ત્ર સંભાળી દોડી ગયો. ૨૪૬
એ છે પુરણ બ્રહ્મ ભગવાન, એવું હ્રદયમાં આણ્યું જ્ઞાન. ૨૪૭
જઇ કરી હરીને લાગે પાય, કેમ પધાર્યા ત્રિભુવન રાય. ૨૪૮
અતિ અતિત પર કૃપા કરી, મુક્તિના કારણે દેવોની દયા ધરી. ૨૪૯
રાંક તણું કરવા કાજ, અને વિતલ લોકે આવ્યા ભગવાન. ૨૫૦

આગમ નિગમ સુણતાં ઠામ, પતિતે વળી જાણ્યાં નામ. ૨૫૧
એવુ યાદ ધરી મહરાજ, સરજાવા તણી રાખવા લાજ. ૨૫૨
હરિએ ત્યાં હેતજ ધરી, અને મુક્તિ તણો વર આપ્યો ફરી. ૨૫૩
સાંભળ રાજા કહું છું તને ત્રિકમ વળી જાણો મને. ૨૫૪
આદ્ય વચનની દયા ધરી, અનુપાલ પર ત્રુઠ્યા હરી. ૨૫૫
સેસટ બ્રહ્માની વસે ભુતાન, એક મુરત ત્રણ દેવના ઠામ. ૨૫૬
મૃત્યુ લોકમાં આપુ વાસ, કરી લીધો પોતાનો દાસ. ૨૫૭
રૂકમાગત તો ધર્યું નામ, અને અમરાપુરમાં આપું ઠામ. ૨૫૮
સુણી વચન ત્યાં હરી તણાં, દુષ્ટ તણાં તો ભાગ્યાં ચરણ. ૨૫૯
ત્યાંથી શંખાસુર નાસી ગયો, જઈને સુતળ દેશને માર્ગે જઈ રહ્યો. ૨૬૦
પાતાળ માંહે નાઠો જાય, અઘોર વન હતું જ્યાંય. ૨૬૧
ઘર દીઠું તહાં ગુણકા તણું, ત્યાં જઈને દૈત્ય હરખ્યો ઘણું. ૨૬૨
વઈવત છોકરાનું નામ, તેનો ત્યાં રમવાનો ઠામ. ૨૬૩
અને જવા તણો મુજને મારગ દેખાડ. તુને ઈચ્છું છું બંધવને ઠામ. ૨૬૪
તેને જવાનો બતાવ્યો ઠામ, વળી પુછયું દુષ્ટનું નામ. ૨૬૫
આગળ શંખાસુર નાઠો જાય, કેડે આવે દેવ મોરાર. ૨૬૬
જઈ વઈવત હરિને પાયે જો પડે, કર જોડીને ત્યાં ઉભો રહે. ૨૬૭
આ લોક ઉપર દયા ધરી, ભલે પધાર્યા શ્રી હરી. ૨૬૮
ત્યારે હરી બોલ્યા તેણે વાર, ચોર આવ્યો છે આણે ઠાર. ૨૬૯
સ્વામી ચોર તમારો ક્યાં જસે, એ કારણ કંઈકના કારજ થશે. ૨૭૦
સ્વામી તમે ઉભા રહો આણે ઠામ, પકડી લાવું ચોર તમારો તરત આમ. ૨૭૧
આધીન થઈને હેતજ ધરી, એને ઓળખ્યા શ્રી હરી. ૨૭૨
જો હું આવ્યો છું તે જાણો મને, તો વળી વર આપું છું તને. ૨૭૩
મેં તુજને કીધો મારો દાસ, અને મૃત્યુ લોકમાં આપુ વાસ. ૨૭૪
તો મેં તુજને આપ્યું લંકાનું ઠામ, તારૂં વિભિશણ ધરાવું નામ. ૨૭૫
જ્યારે હું લઈશ રામ અવતાર, ત્યારે તેને આપીશ રાજને કરીસ નિસ્તાર. ૨૭૬
રાવણથી લંકા લઈશ, તને રાજ ત્યાંનું દઈશ. ૨૭૭
એમ કહી હરી દોડયા જાય, માર્ગ રહ્યો છે અણી વાર. ૨૭૮
આગળ શંખવોને પાછળ હરી, એણે દુષ્ટે યુદ્ધની ઈચ્છા ધરી. ૨૭૯
મન મંત્રસુ વહેરે દૈત્ય એવી શંખાસુરની રીત. ૨૮૦
અતુલ બળનો રહ્યો મરોડ, એની પાસે છે દૈત્ય છાસ કરોડ ૨૮૧
એંકાર નવ લીએ મન, એણે દૈત્ય તણાં ઉપજાવ્યાં તન ૨૮૨

યુદ્ધ કરતાં ગયા સુતલ મોજાર, એણે દૈત્ય ઉપજાવ્યાં અપાર. ૨૮૩
આગળ શંખવો નાઠો જાય, દૈત્ય આવીને લાગે હરીને પાય. ૨૮૪
કે તાં એક દૈત્ય જો કરે, કે તાં એક આવીને હરિનાં પાયે જો પડે. ૨૮૫
યુદ્ધવાળા ઉપર હરી જો કોપ કરે, અને ચરણે નમે તેની ઉપરે દયા જો ધરે. ૨૮૬
ત્યાં સુતલ દેશમાં જઈ રહ્યો, ત્યાં જઈ દૈત્ય પરાક્રમો જો થયો. ૨૮૭
ત્યાં જેવત રાજા વસે છે જહાં, તહાં દૈત્યે વિચાર્યો ઠામ. ૨૮૮
તે નગરીનો પાળીયો એક, તે સતવાદી કહાવે છે તેહ. ૨૮૯
ભોમમંડલીક છે તેનું નામ, તે હરીનું કરવા કામ. ૨૯૦
ત્યારે તે પોળે જઈ હરી ઉભા રહ્યા, તહાં શંખાસુરને જોતા ગયા. ૨૯૧
ત્યારે ભોમમંડલિકે વિચાર્યું જ્ઞાન, અતુલ બળ છે ભગવાન. ૨૯૨
ત્યાં જઈ હરીને લાગ્યો પાય, ક્ષમા કરો ત્રિભુવન રાય, ૨૯૩
ભાઈ શું ક્ષમા કરાવે છે મને, એ કથા કહું છું તને. ૨૯૪
વેદ હરી આવ્યો છે દુષ્ટ અંધ, અમારી સાથે કરે છે યુદ્ધ. ૨૯૫
ત્યારે પાળીયો બોલ્યો તેણીવાર સ્વામી તમ સાથે જીતે નહીં લગાર. ૨૯૬
એવાં વચન સર્વે સુણી, ત્રુઠ્યા કૃપા કરી ઘણી. ૨૯૭
મૃત્યુ લોકમાં ભુતલ વાસ, સાથ લાવીને કરીશ દાસ. ૨૯૮
અંબરિષ રાજા એનું નામ, તે પોળીયા તણું જો કરતો કામ. ૨૯૯
લેવા રતન કોરંભ અવતરૂં, ત્યારે સેસટીમાં તુંને વરૂં. ૩૦૦
હેત કરીને દીધું વચન, વળીપોતાનો કીધો તન. ૩૦૧
તે સંખાસુરને ત્યાં થઈ છે જાણ, ત્યાંથી તો નાઠો નિરવાણ. ૩૦૨
સર્વે દૈત્ય યુદ્ધ બહુ જો કરે, હરી દ્રષ્ટે અચેતા થઈ પડે. ૩૦૩
નજીવ થઈને સજીવ જો થાય, હરીશું યુદ્ધ કરતા જાય. ૩૦૪
રસતાલે દુષ્ટ તો ગયો, જઈ દમનરાજાને મંદિર જઈ રહ્યો. ૩૦૫
જ્યાં દમનરાજા રસાતલ દેશ, ત્યાં શંખાસુરે બદલ્યો વેશ. ૩૦૬
ત્યાં વિપ્ર થઈને સભામાં ગયો, દઈ આશિષ ને સભામાં રહ્યો. ૩૦૭
ત્યાં ઉભો રહીને કીધી અરદાસ, હું બ્રાહ્મણ આવ્યો તમારી પાસ. ૩૦૮
દમનરાજા જેનું નામ [illegible] બુદ્ધિશાળી પરધાન. ૩૦૯
તે પ્રધાન કહે તેણી વિપ્ર તો તું નહિ નિરાધાર. ૩૧૦
તારા નેણ વેણ દેખું છું હું, મને દુષ્ટ ભાસે છે ઘણો તું. ૩૧૧
એવું વૃતાંત દમનને કહે, એ વિપ્ર આપણો રાખ્યો ન રહે. ૩૧૨
એ દીસે છે વળી મહા ચોર, અને યુદ્ધ કરાવે હલાહોલ ઠાર. ૩૧૩
એવું રાજા પ્રધાન કરે વિચાર, અને હરિ આવ્યા વળી તેને ઠાર. ૩૧૪

ત્યારે દેખી મુરત બેઉ જઇને પાયે જો પડે, સ્વામિ એ કારણ શું તમે આંહી જડે ૩૧૫
અમ કૃપા કીધી આજ, નરકી જીવના કરવા કાજ. ૩૧૬
તમે બેસો અમારા મંદિર માંહે, શંખાસુરને પકડી લાવું આંહે. ૩૧૭
ત્યારે શ્રીહરિ બોલ્યા તેણી વાર, તમથી પકડો ન જાયે લગાર. ૩૧૮
સ્વામી તમે ઉભા રેહજો આંહે, જઇ પકડું રહ્યો હોય જ્યાંહે. ૩૧૯
જો એ લેશે અમારો પ્રાણ, તો અમે ભાંગશું એના ચરણ. ૩૨૦
તમે મસ્તક દયોને અમારે હાથ, જો કરી આવું છું ઘાત. ૩૨૧
વચન સુણી દતદમણ તણું, હરીમાંહે ઋઠ્યા ઘણું. ૩૨૨
મૃત્યુ લોકમાં ભુતલવાસ, બેઉ કીધા પોતાના દાસ. ૩૨૩
દતદમણને આપું રાજ, દમનને તો કીધો પ્રહલાદ. ૩૨૪
ત્યારે બેઉ મનમાં હરખ્યાં ઘણું, નામ ગુણ લીધાં હરી તણું. ૩૨૫
હું એ દુષ્ટ કારણ ધરીશ અવતાર, તમ તણા વળી કરવા કાજ. ૩૨૬
દમન પ્રહલાદ ઉપર બહુએ પ્યાર, પાંચ કરોડીના કીધા સરદાર. ૨૩૭
એ વાત સુણી હરી તણી, પ્રહલાદે કસણી માગી ઘણી. ૩૨૮
એ સુણી શંખાસુરે વાત, હરીશું કરવા આવ્યો ઘાત. ૩૨૯
ત્યારે દોડયા હરી શંખાસુર કેડે ધાએ, ને અનંતકળા કરે તેણી વાર. ૩૩૦
જે જે કળા દૈત્ય જો કરે, તે કળાનું તેજ સર્વે હરી જો હરે. ૩૩૧
અતુલી બળ અનંત અપાર, આગળશંખાસુર નાઠો જાએ. ૩૩૨
તલાતલ પાતાળની વાટે ગયો, અને નપત ઘરમાં જઈ ઉભો રહ્યો. ૩૩૩
તપનગર કહાવે છે જ્યાંહે, ગર્ધવસેન રાજ કરે છે ત્યાંહે. ૩૩૪
તે રાજાના શું કરૂં વખાણ, સતગુરૂ કહે સર્વે લોક અજાણ. ૩૩૫
ગર્ધવસેન રાજા જો એક, તેની સભાના કહું વિવેક. ૩૩૬
ત્યાં શંખાસુર નાશી ગયો, સહસ્ત્ર કલાશું અછતો થઇને રહ્યો. ૩૩૭
ઘણી સભા ને મોટો ભૂપ, ત્યાં જઈ દુષ્ટે ફેરવ્યું સ્વરૂપ. ૩૩૮
ત્યાં જઈ સભામાં શંખાશુર શું કરે, અનેક કળા અનેરૂ ધરે. ૩૩૯
ત્યાં જોઇ એકલા દૈત્ય ભણી, સભા મનમાં હરખાઇ ઘણી. ૩૪૦
ત્યાં ચરિત્ર દૈત્ય કરે અપાર, અને લોકોમાં થયો હલહલકાર. ૩૪૧
પ્રજા સર્વે વદે એમ, એ પુરૂષ આવ્યા છે કેમ. ૩૪૨
અલોકી કોઈ પુરૂષ આવ્યો છે એહ. ત્રિભુવન પતિ કહાવે છે જેહ. ૩૪૩
એવું લોકે ધર્યું ઈમાન, જોઇ ચરિત્ર દૈત્ય તણાં. ૩૪૪
જ્યારે ગર્ધવસેનને જાણ જો થયું, ભોળા લોકને મન શું આવ્યું. ૩૪૫
ભુલી સભા ને ભુલ્યા લોક, રાજાએ કીધા સર્વે ફોક. ૩૪૬

ત્યારે ગર્ધવસેન રાજા બોલ્યા તેણી વાર, એવાં વચન સુણ્યાં હતાં વેદ મોજાર. ૩૪૭
એ દીસે છે કોઇક દૈત્ય અવતાર, જે ચરિત્ર કરે છે અપાર. ૩૪૮
ત્યાં એવો રાજા કરે છે વિચાર, હરિ હમણાં આવશે આણે ઠાર. ૩૪૯
સતપંથી રાજા હોતા તેહ, જાપ અમર થવાનો જપતા તેહ. ૩૫૦
ત્યારે બંબ હુતા સૃષ્ટિ મોજાર, પાંચ રખેસરી અવતાર. ૩૫૧
તે ચરણામૃત રાજા પીએ, દુષ્ટ તણું તે મુખ કેમ જુવે. ૩૫૨
ત્યારે રાજા પ્રધાન કરે વિચાર, એને ઘેરી રાખવો આણે ઠાર. ૩૫૩
તે ચરિત્રવાદિ ઘણો, ચોર દીસે છે હરી તણો. ૩૫૪
ત્યારે પ્રધાને વિચાર્યું મન, તમે બોલ્યા તે સત્ય વચન. ૩૫૫
તેને જાલવા તણી કીધી પેર, ત્યારે હરી પધાર્યા ઘેર. ૩૫૬
વેદીઆ વિપ્ર થઇ આવ્યા સહિ, રાજતણે દ્વારે ઉભા જઇ. ૩૫૭
ત્યારે હરિતણાં શબ્દ રાજાએ સુણ્યાં, રાય અતિ મન હરખ્યાં ઘણાં. ૩૫૮
એ બ્રાહ્મણ તો વિપ્ર ના હોએ, ત્રિભુવન પતિ કહાવે છે તેહ. ૩૫૯
ગધર્વ રાજાના પુત્ર જે એ, ગર્ધવસેન પ્રત્યે કહે છે તેએ. ૩૬૦
તમે કહો છો ત્રિભુવન નાથ, તો અમને રાખજો તમારી સાથ. ૩૬૧
પુષ્પ નામે કહીએ પ્રધાન, તેને સુઝ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન. ૩૬૨
ત્યાં ત્રણ પુરૂષ તો અળગા રહ્યા, સર્વે લોક પાંખડે ગયા. ૩૬૩
પાંખડી ચિંતા કરે અપાર, સર્વે લોભાયા ત્યાં સંસાર. ૩૬૪
પુષ્પગંધ અને ગંધર્વસેન, ચોથા બઇ ત્યાં દમનીસેન. ૩૬૫
એ ચારે મળી કીધો વિચાર, જે હરી લઇ આવ્યા અવતાર. ૩૬૬
દમની પુત્રી રાજા તણી, સતવાદી તે કહાવે ઘણી. ૩૬૭
તે બાઇને સતેજ કરી, રાજાએ ઓળખ્યા હરી. ૩૬૮
જ્યાં રાજા તમે હરી છે તહાં, હમે પાખંડીને રાખશું અહાં. ૩૬૯
ગયા રાજા જ્યાં હરી હતાં ત્યાં, ઉભા રહ્યાં ત્યાં પાયે પડી. ૩૭૦
એ ભાગતો એવી રીત, જાણે જગોજગની પરતિત. ૩૭૧
ક્રોધે હરી બોલ્યા તેણે ઠામ, ચોર છે તારા ઘર માંહે. ૩૭૨
એણે ડમડોલ કીધો છે પૃથ્વીમાંહે, ચોર મારો રાખ્યો છે આંહે. ૩૭૩
લાવી કરી મુજ આગળ ધર, દેવા આવ્યો છું તુજને વર. ૩૭૪
ત્યારે રાજાએ હરી પ્રત્યે કહ્યું, સ્વામી અગમ જ્ઞાન લહું. ૩૭૫
તમે ઉભા રહો આણે ઠાર, ને પકડી લાવું આણી વાર. ૩૭૬
એવી વિનતી રાજાએ કહી, ગંદ પકડવા લાગ્યો સહી. ૩૭૭
પરાક્રમ હુતા દૈત્યમાં અપાર, જાણે નાઠો તેણી વાર. ૩૭૮

ત્યારે ફડ દોડયા રઘુનાથ, રાજા પ્રધાન ચાલ્યા સાથ. ૩૭૯
કેટલાએક પ્રેમી સાથે જો ગયા, આગળ જઈ હરી ઉભા જો રહ્યા. ૩૮૦
રાજા પ્રધાન સ્તુતિ જો કરે, ક્ષણે ક્ષણે પ્રેમે પાયે જો પડે. ૩૮૧
દમની ગંદ બેઉ જણા જો જાયે, દોડયા આવે ત્યાંહે. ૩૮૨
અનંત ભક્તિ અપાર, પ્રેમે હરિ ત્રુઠ્યા તેણી વાર. ૩૮૩
ગર્ધવસેનને કહ્યું હરી, પુષ્પ પ્રધાન પર દયા કરી. ૩૮૪
વામન રૂપ ધરી આવીશું હું, કમળાધેન થાસે તું. ૩૮૫
પુષ્પસેન તારો પ્રધાન, જય દેવ થાસે તારો નામ. ૩૮૬
તેણી વારે તુને વર દઈશ, જ્યારે મારીદુષ્ટને રાજ લઈશ. ૩૮૭
ગદદમની પર દયાં કરી, એમને વર આપ્યો વળી. ૩૮૮
ગદ પ્રત્યે બોલેયા ત્રીભુવન ધણી, દમની માતા થાશે તુજ તણી. ૩૮૯
કમળાપતિ તારૂં નામ, જ્યારે સહસ્ત્રાઅર્જુનના ફોડસે ધામ. ૩૯૦
હું જીતીશ દૈત્ય આવીશ આણી વાર, તમે આવશે પૃથ્વી મોજાર. ૩૯૧
એવાં વચન હરિએ કીધાં ત્યાંય, ચારે વર લઈને પાછા વળ્યા ત્યાંય, ૩૯૨
આગળ શંખાસુર નાઠો જાય, ને પુંઠે ત્રીભુવનનો રાય. ૩૯૩
ત્યાં દૈત્ય તણાં બાણ મેલી ભરી, સર્વને પ્રજાળે હરી. ૩૯૪
આગળ આવે રસાતલ પાતાલ, વળી શંખવો ઉભો રહે સાર. ૩૯૫
અનંત દૈત્ય શું યુદ્ધજ કરે, ત્યાં બોલે વચન ને રૂએ. ૩૯૬
શા માટે હરિ આવ્યો છે તે આમ, જાણ્યો નથી આગળ જવાનો ઠામ. ૩૯૭
ત્યારે વચન બોલ્યા તેણીવાર, તમે કેમ ધરસો મુજ દ્વાર. ૩૯૮
ત્યારે નાસીને પૃથ્વીમાં ગયો, અને જઈ કનકાસુરની સભામાં રહ્યો. ૩૯૯
સતગુરૂ બોલ્યા અગમ વાણ, જે હરિતણા હું કરૂં વખાણ. ૪૦૦
સતગુરૂ કહે છે એ નિર્વાણ, સતવાદી જીવનાં કરૂં વખાણ. ૪૦૧
સાંભળો રખેસર સતગુરૂ કહે, ચૌદભુવન જીવ સતવાદી રહે. ૪૦૨
પણ તે લોકને એ વિચાર બ્રહ્મા, વિશ્નુ, મહેશ્વર લઈ આવે અવતાર. ૪૦૩
સતગુરૂ વાણી બોલે છે, આંહે ભાઈ ચૌદ લોકના જીવ ઓધારવા છે આ પૃથ્વી માટે. ૪૦૪
જેમાં ઈશ્વર થઈ આવે છે અંશ, જેઓ બ્રહ્મા વિષ્ણુના છે વંશ. ૪૦૫
તેણે વંશથી એ એકે અવતાર, તે સર્વે જીવનો કરે નિસ્તાર. ૪૦૬
તે ધરી અવતાર આવે છે અહાં, જીવ કારણ પૃથ્વી માંહે. ૪૦૭
આદે વાચા દીધી છે જેહ, આદે વચન સંભારી આવે છે તેહ, ૪૦૮
આદે વચન સાંભળી આવ્યો છું, અમે, દીધી વાચામાં કાંઈ ભુલો છો તમો. ૪૦૯
જો દીધી વાચા તમે ભુલી જાઓ તો, સતગુરૂ કહે તમે દુઃખીયા થાવો. ૪૧૦

અમે જાણો છો તે બ્રહ્મા આવે છે આંહે, બ્રહ્મા વિશ્નુ મહેશ્વર વસે છે ચૌદ લોક માંહે. ૪૧૧
સર્વે લોકનું અમે ઉતાર્યું છે પાપ, તે લોક જપે છે અમારા જાુજવા જાપ. ૪૧૨
જો અમારૂં સતગુરૂ નામ, તો કંઇએ જાુજવા જપ ને જુજવા ઠામ. ૪૧૩
સતગુરૂ વિનતી કરે છે ઘણી, સાંભળો કથા રાજા કનકાસુર તણી. ૪૧૪
જે એક ટોલના જીવ જેહે, તે સર્વે મંડલ વસાવા તેહે. ૪૧૫
તેણે ઓળખ્યા અમારા તન, તો અમે દીધું તેને સતવચન. ૪૧૬
વચન બાંધ્યા અવતર્યા છીએ આંહે, સર્વ જીવને ઓધારવા છે પૃથ્વી માંહે. ૪૧૭
જ્યાં ત્યાં ફળ હોસે તેઓને વાસ, અમારા જીવ તે હોશે અમારે પાસ. ૪૧૮
એવી વાણી સતગુરૂ કહે, અમારા જીવ એ અમારી પાસે રહે. ૪૧૯
ત્યાં જઇ શંખાસુર શું કરે, પરપંચ લઇને સભામાં સંચરે ૪૨૦
ત્યાં શ્રી હરિ શું કરે, જે અનંત કળા સંપુર્ણ ધરે. ૪૨૧
ત્યારે દૈત્ય રાજાની સભામાં ગયો, અન અતુલી બલતો અછતો થઇ રહ્યો. ૪૨૨
ત્યારે હરિ એવું ચિત્તમાં ધરે, તે દેવ પૃથ્વીને લઇ જઇ સંચરે. ૪૨૩
જ્યારે પૃથ્વીના માર્ગે જઇ બેઠો દેવ, ત્યારે ગાંધર્વ મળ્યા તતખેવ. ૪૨૪
ત્યાં દેવે અગમ અગોચર ચરિત્ર કર્યો, ને ગાંધર્વ સાથે આપ સંચર્યા. ૪૨૫
ત્યાં દેવ કુદરતિ એક સર્પજ વસ્યો, તે સર્પ જઇ માદળીયાને ડસ્યો. ૪૨૬
ત્યાં માદળીયું સર્પે ડસ્યું. ને ગુરૂ પરવારી ગંધર્વ વસ્યો. ૪૨૭
ત્યાં ગંધર્વ ખેલ કરતા ભઆ, ભઆઇ તે કારણ હરી સાથે ગયા. ૪૨૮
ત્યાં ગાંધર્વના મનમાં એવી ફિકર જો થાઇ, હવે માદળીયા વિના માદલ કોણ બજાઇ. ૪૨૯
ત્યારે હરિ મનમાં બોલ્યા વિચાર, તમે કહો તો માદલ બજાવું અપાર. ૪૩૦
ત્યારે ગંધર્વ બોલ્યો તતખેવ, તું તે માદલીયાની સુણજો ભેદ. ૪૩૧
ત્યારે ત્રિભુવની દેવ એમ જો કહે, ત્યારે સતરા એ નામે ગંધર્વ રહે. ૪૩૨
તેને દ્વારે દેવ ઋઠ્યા સહી, ત્યાંથી માદલીયાની પેર જો લહી. ૪૩૩
ત્યારે ગંધર્વ બોલ્યા તેણી વાર, હવે આપણું કારજ સર્યું અપાર. ૪૩૪
ત્યારે ગંધર્વ ઉતર્યા તતખેવ, તે તો બેઠા કનકાસુરને ઘેર દેવ. ૪૩૫
ત્યાં જઇ કીર્તનનો માંડયો મંડાણ, ત્યાં શંખાસુર દાનવ બેઠો જાણ. ૪૩૬
ત્યાં [illegible] ર્તન માંડયો અભાર, ત્યારે માદલ લઈને બેઠો દાસ. ૪૩૭
જ્યાર શંખવો મનમાં આનંદ જો કરે, ત્યારે માદલીયું અચંબી રહે. ૪૩૮
ત્યારે શ્રી હરી સભામાં ગયા, આપો આપેમાદલીયા થયા. ૪૩૯
ટેગ એક વજાડી જ્યાં, ત્યારે ત્રણ ભુવનમાં નગર જ્યાં ત્યાં. ૪૪૦
જ્યારે માદલ બોલ્યા ધમધમકાર, ત્યારે કંપ્યા છે પાતાલ. ૪૪૧
જ્યારે મૃદંગ વજાડ્યા શ્રી હરિ, ત્યાં દેવલે ત્રણ ભુવનમાં ગર્જના કરી. ૪૪૨

ત્યારે શંખાસુર મનમાં એવું ધરે, માદલીયું હોય તો એવું ના કરે. ૪૪૩
ત્યારે કનકાસુર રાજાએ જાણ્યું સહી, એ પરમ પુરુષ માણસ નહિ ૪૪૪
કનકાસુર, કરૂણાસુર, વિદ્યાસુર, વ્યાસુર, ચોથા એ. ૪૪૫
ચારે બંધવ જાયને એ સું કરે, લાગે પાય હરિની સેવા ઓચરે. ૪૪૬
સ્વામી તમે વસો છો પૃથ્વી માંહે, ધનભાગ્ય અમારાં જે પધારયા આંહે. ૪૪૭
જે ઇચ્છા કરતા હતા અમો, કૃપા કરી સ્વામી આવ્યા તમો. ૪૪૮
સ્વામિ તમે અવિનાશી અવનીના છો દેવ, અમે શું કરીશું તમારી સેવ. ૪૪૯
ભલે શંખવો આવ્યો આંહે, જે તમે પધાર્યા પાતાળ માંહે. ૪૫૦
જ્યારે તમે આવ્યા પાતાલ, ત્યારે અમને મુક્તિ થઇ હો દિનદયાળ. ૪૫૧
સ્વામિ કરી સ્થાપના ને આપો ધર્મ, તારો અમારાં જગેજગના કર્મ. ૪૫૨
ત્યારે પ્રેમે હરિ પામ્યા આનંદ, અને શંખાસુરનો કરવા ફંદ. ૪૫૩
ત્યારે ત્રિભુવન પતિએ દીધું વચન, અને કનકાસુર દીધા હરિચંદ. ૪૫૪
તમે એક એક કુળમાં થઇ, વાસો વસશું અમરાપુર જઇ. ૪૫૫
સત્ય વચન ભાંખસુ અમો, મુક્તિ કારણ રાજા કજ્ઞાસો તમો. ૪૫૬
ત્રણે બાંધવ રહ્યા તેણે ઠાર, સરજાવા સહુ કુળ મોજાર. ૪૫૭
હવે શંખાસુરને પકડવા ચાલ્યા શ્રી હરિ, ત્યારે મોટે માર્ગે ચાલ્યો નિસરી. ૪૫૮
દઇત્ય કલા હિણાં જો થઇ, શ્રી હરિ પકડશે જઇ. ૪૫૯
તે પાતાળમાં ભૂતલ દે, ત્યાં જઇ શંખવે મેલોય વેશ. ૪૬૦
ભાગ્યું બળ ને કોપ્યો મન. હમણાં મારૂં ભાંગશે તન. ૪૬૧
ભુતળ દેશ ભેદ નગર કહાવે છે જહાં, રાજા મચ્છ રાજ કરે છે તહાં. ૪૬૨
ત્યાં એક અઘોરી સતવાદી એક, એણે મહા તપ વળી કીધાં અનેક. ૪૬૩
તેણે અનેક અગ્નિની ખમી આંચા, તે તપે પુત્ર પામ્યો પાંચ. ૪૬૪
પાંચે પુત્ર મળી શું કરે, તાતની સેવા આચરે. ૪૬૫
એવું તેણે જાણ્યું જ્ઞાન, સેવાતણું તેણે લીધું ધ્યાન. ૪૬૬
એ પાંચે બંધવની એવી રીત, એક એક સાથે બાંધી પ્રિત. ૪૬૭
મહા સંતોષે પાંચે રહે, પોતાનો ગુણ કો કોને ના કહે. ૪૬૮
તે ધર્મ તણો કરે અહંકાર, એકમના થઇને એક વિચાર. ૪૬૯
એક માંહી થકી વાણી કહી, તો પાંચેને મન આવ્યું સહી. ૪૭૦
તે સમે હરિ ત્યાં ગયા, જઇ તે દ્વારે ઉભા રહ્યા. ૪૭૧
ત્યારે મચ્છ રાજાને થયું જાણ, હરિ આવ્યા તે સહિ પ્રમાણ. ૪૭૨
ત્યારે રાજા સામો આવ્યો જેહ, પાંચ પુત્ર વળી સાથે તેહ. ૪૭૩
આવીને હરિને લાગ્યા પાય, વચન વદો ત્રિભુવનરાય. ૪૭૪

ત્યારે હરિને વાણી કહી, ચોર મારો આવ્યો છે અહીં. ૪૭૫
ચોર દેખાડશે જેહ, મુગત પદારથ પામશે તેહ. ૪૭૬
મંગની નામે પુત્ર જેહ, પાંચમાં મોટેરો તેહ. ૪૭૭
તેણે વચન કહ્યું તેણી વાર, તે ચોર આવ્યો છે અમારા ઘર મોજાર. ૪૭૮
બોલ્યા હરિ સર્વે ધાઓ મળી, રખે ચોર જાએ ટળી. ૪૭૯
ત્યારે મંગની દેવ બોલ્યો એહ, સ્વામી ચોર ટળી જાય તો પાડું દેહ. ૪૮૦
સુણી વચનને ત્રુઠ્યા બ્રહ્મ, તારૂં નામ યુધીષ્ઠર થાપું ધર્મ. ૪૮૧
થાપી પુંઠને મસ્તક દીધો હાથ, દેશું કષ્ટ પણ લેશું અમરાપુર સાથ. ૪૮૨
એ વચન સુણ્યા તેણીવાર, ચારે બાંધવ લાગ્યા હરિને પાય. ૪૮૩
ત્યારે શ્રી હરિ બોલ્યા ત્યાંય, પાંચે એકમના થઇને રેહજો પૃથ્વીમાંય. ૪૮૪
છેલ્લો જુગ ઉતરતાં અવતાર, અથરવેદનો પહેલો વિસ્તાર. ૪૮૫
લેશું કલંકને બુદ્ધ અવતાર, તમ તણા કરીશું વિસ્તાર. ૪૮૬
કરી પ્રણામને દોડ્યા શંખવા ભણી, ત્યાં દઇત્યે કળા કીધી ઘણી. ૪૮૭
ત્યાંથી શંખાસુર નાશી ગયો, મહા પાતાળમાં જઇને રહ્યો. ૪૮૮
સતગુરૂ બોલ્યા અગમ વાણ, સુણી લેજો તમે સર્વે જાણ. ૪૮૯
જેણે સરજ્યાં ચૌદભુવન, અને માંડયા મંડાણ તેના શું કરૂં વખાણ. ૪૯૦
અનંત કળા દઇત્યમાં હોય, જેણે સરજ્યા તેમારે સોય. ૪૯૧
મહા પાતાળમાં શંખવો ગયો, સુરમલરાજાની સભામાં જઇ રહ્યો. ૪૯૨
સુરમલ રાજા કહાવે છે જેહ, દઇત્ય ઉપાસણીક એ તેહ. ૪૯૩
વૃત દઇત્ય તણુ કરે, ધ્યાન ઉપાસન રાક્ષસનાં ધરે. ૪૯૪
દાનવ કુળના કરે વિવેક, ચંદ્રસેન તેને પુત્ર એક. ૪૯૫
પુત્ર પિતાને નવ બને લગાર, ભક્તિ કારણ થાયે નિત રાડ. ૪૯૬
નગરના લોક સર્વે કેવા મળે, તેના આગળ વચન કોઇનાં નવ ફળે. ૪૯૭
શંખવાને હરિ જોતા ગયા, દૈત્ય ઘરમાંને હરિ દ્વારે રહ્યા. ૪૯૮
ભાખે વાણીને સતગુરૂ હસે, ભાઇ એવા લોક પાતાળમાં વસે. ૪૯૯
ત્યાં રાજા દૈત્યને રાખી રહ્યો. કુંવર દોડી હરિ પાસે ગયો. ૫૦૦
સતગુરૂ કહે એ પુરૂષ છે એક, પણ ચૌદ લોકમાં એનાં જાુજવા વિવેક. ૫૦૧
સતગુરૂ કહે ભાઇ સુણજો તમો, જાણું છું તે કહું છું અમો. ૫૦૨
સુણી લેજો તમે જાણ સુજાણ, મુક્તિ કારણે સર્વે માંડયું મંડાણ. ૫૦૩
જે લોકમાં મુક્તિ નહિ, સતગુરૂ કહે ત્યાં શું કરૂં જઇ. ૫૦૪
ત્યાં પુત્ર પિતાને પડયો વિવાદ, ચંદ્રસેનને સુરમલરાજ. ૫૦૫
કહે શંખવો શુણ સુરમલરાજ, તુજથી રહે દૈત્ય કુળની લાજ. ૫૦૬

અનેક દેશ મેલી આવ્યો છું હું, રૂદ્ર રે કુળમાં કહેવા છે તું. ૫૦૭
મેં લીધા વેદ ને વસાવું વેર, હરિ આવશે મુજ માટે તુજ ઘેર. ૫૦૮
જો તું બળ બાધે બળવંત, તો જાય ફરીને થાય આનંદ. ૫૦૯
એ છે એકલાને તારો કુંવર જોડ, ઐને મારે દૈત્ય છાસઠ કરોડ. ૫૧૦
બાંધ બળને ઘરની રીત, એ દઈત્ય કુળની પ્રતિત. ૫૧૧
તુજ આગળ હોસે એહ, તુજને ગાંજી જાસે તેહ. ૫૧૨
હું ભણી મંત્રને હુંકારૂ દઈત, કુળની પ્રતિત. ૫૧૩
સતગુરૂ કહે અગમ કથા, સુરજમલ શંખવા સાથે મથ્યા. ૫૧૪
ત્યારે શંખવો રાજા સુરજમલને કહે, તું રાખે તો દઈત સર્વે તુજ પાસે રહે. ૫૧૫
ત્યારે ચંદ્રસેન બોલ્યો તેણીવાર, અહિં દઈત્ય ન રહે લગાર. ૫૧૬
દઈત્ય રાખી અમે શું કરૂં, વિષ્ણુ આગળ જઈ ક્યાં રહું. ૫૧૭
નથી મારગ પૃથ્વી માંહે, એ આગળ નાસી જાસે ક્યાંહે. ૫૧૮
શુન્ય તણો આવ્યો વિસ્તાર, માટે તુને મારસે નિરધાર. ૫૧૯
જઈ હરિતણે લાગે પાય, એ થકી તારો અનુગ્રહ થાયે. ૫૨૦
સુણી વચન ને દઈત્ય ક્રોધે ચડયો, ઘણી રીશને બહુ બળે ભર્યો, ૫૨૧
કહો મે બ્રહ્મા જીત્યા તેણી વાર, જીત્યાં શક્તિ તર્તકાલ. ૫૨૨
જીત્યા શિવને રાખ્યું નામ, જેણે મને આપ્યું જ્ઞાન. ૫૨૩
જીત્યા દેવતા સહુ, જે બ્રહ્મા પાસે હતા બહુ. ૫૨૪
એ વિશ્નુ દોડી આવ્યો આંહિં, મેં સર્વે જીત્યા ત્યારે હતો કાંઈ. ૫૨૫
મને નારાયણે કહ્યું ફરમાન, ત્યારે મે ઉતાર્યાં સર્વેના માન. ૫૨૬
એવું વચન કહું છું અમો, જાઓ પાછા વળી તમો. ૫૨૭
યુદ્ધતણું રાખો છો જોર, તો હું દઈત્ય રાખું છું છાસઠ કરોડ. ૫૨૮
એવી વાત કહે છે કથી, હું જેવો બીજો નિપજ્યો નથી. ૫૨૯
જેણે નિપજાવ્યો છે તેનો દાસ, તેનાં અંગનાં હસો તો આવીશું તમારી પાસ. ૫૩૦
એવાં ચંદ્રસેન પર તે કરે વખાણ, જઈ હરિશું કરો જાણ. ૫૩૧
ત્યારે આવ્યા ચંદ્રસેન હરિની પાસ, અને દઈત્યાતણા કર્યા વચન ફરમાન ૫૩૨
હો સ્વામી એ દુષ્ટ તો ક્રોધે ભર્યો, રાજા સુરજમલની પાસે રહ્યો. ૫૩૩
અહંકાર કરે છે એહ, અને વચન નથી માનતો તમારૂં તેહ. ૫૩૪
કે છે અમે સર્વે જીવના તહાં, ત્યારે તમે વળી હુતા કહાં. ૫૩૫
સાને કારણ વળી તમે દુઃખીયા થાવો, તમે વળી નારાયણ પાસે જાવો. ૫૩૬
ત્યારે હરિ બોલ્યા તેણીવાર, સુણો ચંદ્રસેન કહું વિચાર. ૫૩૭
અમને નારાયણે આપ્યું ફરમાન, અમને કીધા આપ સમાન. ૫૩૮

આપમાંથી ઉપજ્યા અમે, કહ્યું સુષ્ટિમાં જાવો તમે. ૫૩૯
અમને આપ્યું વૈકુંઠને સર્વે કૈલાસ, આપ્યા બ્રહ્મા કરી વેદ પ્રકાસ. ૫૪૦
જે કોઈ પુજસે તમારા પાય, તેણે ઓળખ્યા ત્રિભુવન રાય. ૫૪૧
પોતાતણું અમને આપો જોર, મારે દઈત્ય હણવા છે છાસઠ કરોડ. ૫૪૨
ચંદ્રસેન પ્રત્યે બોલ્યા હરિ, નારાયણે રચના માંડી ફરી. ૫૪૩
ચોકડીના યુગ કીધા ચાર, એનાં અમને સોંપ્યા વિસ્તાર. ૫૪૪
જો ચંદ્રસેન હવે શું થસે, એ દુષ્ટ મુજ આગળ ક્યાં જસે. ૫૪૫
ભાંગી ભડ નાંખુ પાતાળે, અને ચૌદ પળ કરૂં એકાકારે. ૫૪૬
જો હું નારાયણં તણું છું તેજ, તો મારી દઈત્યને કરૂં નખેદ. ૫૪૭
જે સૃષ્ટિ સર્વે બ્રહ્માતણી, એ દુષ્ટને કષ્ટિ છે ઘણી. ૫૪૮
મુક્તિતણાં અમને આપ્યા છે ભેદ, અખંડ વાસ જો રાખો તેહ. ૫૪૯
તેવા સતે સરજયા આપોઆપ, સૃષ્ટિતણું મુકાવા પાપ. ૫૫૦
જાણી વંશ જપે અમારા જાપ, અમે મળ્યા નારાયણ આપોઆપ. ૫૫૧
એ ફરમાન લાવ્યો છું સહિ, એવી વાત ત્યાં હરિએ કહિ. ૫૫૨
તારા પિતાથી અળગો રહે, ચંદ્રસેન પ્રત્યે વિશ્નુ કહે. ૫૫૩
મારે ચૌદ લોકમાં જપાવવો જાપ, પૃથ્વી ઉપર મેલવું પાપ. ૫૫૪
મારે ધરવા છે દસે અવતાર, દઈત્યા તણા કરવા નિસ્તાર. ૫૫૫
જેને વાચા દીધી આંહે, એ સર્વે લેવા છે મૃત્યુલોક માંહે. ૫૫૬
એ દુષ્ટ થશે દસવાર, મુજ હાથે થાશે સંહાર. ૫૫૭
ચંદ્રસેન લાગો હરીને પાય, સ્વામિ તમ આગળ એ ક્યાં જાય ૫૫૮
અમને વર દોને સ્વામિ તમો, અનંત આશા કરીએ છીએ અમો. ૫૫૯
ત્યારે ત્રુઠ્યા દિનદયાળ ચંદ્રસેન ઉપર ત્રુઠ્યા મોરાર. ૫૬૦
તોડી પાસે ને દીધી બાંહે, કમલા કુંવર કીધા છે આંહે. ૫૬૧
અસુર મંત્ર હતા જેહ, વળી સર્વ ઉથાપ્યા તેહ. ૫૬૨
સુર મંત્રના કીધા ઠામ, દૈત્યકું આપ્યા વિશ્રામ. ૫૬૩
ત્યારે શંખવો વિચારે મન, સુમલ શું પુછે તન. ૫૬૪
જાઓ રાજા હરિ પાસે તમે, સત પ્રકાશિ કહું છું અમે. ૫૬૫
ચંદ્રસેન હરિ પાસે ગયો, તે ફરીને આવીયો. ૫૬૬
જઈને તમે પૂછો વિચાર, એ શું કરવાના છે વિસ્તાર. ૫૬૭
કેવે પરાક્રમે ઉભા હરિ, એ વાત તમે લાવો ફરી. ૫૬૮
સુરમલ હરિ પાસે ગયો, લાગી પાયને ઉભો રહ્યો. ૫૬૯
રાજા પ્રત્યે હરિ બોલ્યા તેહ, ચોર મારો ક્યાં એહ. ૫૭૦

રાજાજી મારો ચોર મુજને આપો, તો દઈશ પૃથ્વી ને સ્વર્ગ પાતાળ ૫૭૧
મારે સૃષ્ટિ તણું કરવું જો કામ, અને દઈત્ય તણાં મેલાવા નામ. ૫૭૨
જે શંખ છે એને હાથ, તે કારણ કરીશું ઉતપાત. ૫૭૩
એવાં વચન હરિએ રાજાશું કહ્યાં, શંખ તારે હાથે ન રહે. ૫૭૪
કે વેદ મારે લઈ જવા પૃથ્વી માંહે, શંખ કારણ આવ્યો આંહે. ૫૭૫
મુજ પર પ્રસન્વન થાશે મહારાજ, એ વેદ શંખ લેવાને કાજ. ૫૭૬
હવે તુજને નથી આગળ જવાના ઠામ, એ ક્યાં જઈને છુપાવશે નામ. ૫૭૭
ત્યારે રાજા હરિ શું કહે, સ્વામી તમથી નાશીને ક્યાં રહે. ૫૭૮
એકવાર તમે મેલી જાઓ, શાને કારણ તમે દોહીલા થાવો. ૫૭૯
ત્યારે હરી ક્રોધ કરીને બોધ્યા તેણી વાર, તું કોઢીયો થઈને અવતરે દઈત્યાના દ્વાર. ૫૮૦
એ દઈત્ય જ્યારે રાજ જો કરે, ત્યારે દઈત્ય દ્વારે તું કોઢીયો થઈને રહે. ૫૮૧
જો તું એ ઉપર ધરે છે હેત, તો તુજને કષ્ટ પમાડશે એહ. ૫૮૨
એવું વચન હરિએ કહ્યું જ્યાં, કોઢીયો પાળીયો થઈને રહેજે ત્યાં. ૫૮૩
દઈત્ય તણો પાળીયો જેહ, સુરજમલ રાજા હોતાં તેહ. ૫૮૪
સતગુરૂ બોલ્યા અગમ વાણ, કહો અકરમી રાજાના શા કરૂ વખાણ. ૫૮૫
સતગુરૂ બોલ્યા અગમ કથા, સુરમલ રાજા ત્યાં કંઈ મથ્યા. ૫૮૬
જે હરિ પાતાળે ગયા, ત્યાં દશરાજાને વર આપ્યા. ૫૮૭
પુત્રને આપ્યું વૈકુઠનું રાજ, અને ત્યાં પિતાને કીધો નિરાધાર. ૫૮૮
સતગુરૂ વાણી અગમ કહે, કર્મ વિના તે સું કરે, ૫૮૯
અકરમીને નહી ઈમાન, અને સકરમીને સઘળુ જ્ઞાન. ૫૯૦
કોના પુત્રને કોના પિતા, કર્મ સાથે લગાવે વાદ. ૫૯૧
ત્યારે શંખવે વિચાર્યું મનમાંહે, હવે નથી જવાના ઠામ. ૫૯૨
ત્યાંથી શંખાસુર નાસી ગયો, સપ્તમે પાતાળ જઈ રહ્યો. ૫૯૩
જ્યારે દઈત્ય નાસી સમુદ્રમાં પેઠો તતખેવ, ત્યારે પાછળથી ચાલ્યા નારાયણ દેવ. ૫૯૪
ત્યારે પુઠેથી શ્રી હરિ નિસર્યા, તે દેવ સમુદ્રને દેશ સંચર્યા. ૫૯૫
અગમ અગોચર સદા ચરિત્ર કીધા સહા, તે સ્વામીએ કરતા જુગમાં મચ્છરૂપ લીધાં તહાં. ૫૯૬
ત્યાં હરિ તેજ શ્રી મચ્છ રૂપ થયા, અરે દઈત્યા દુષ્ટ મારા વેદ લઈને ક્યાં જાયે. ૫૯૭
તું મેલ વેદ તુંને મારીશ કર ધરી, ત્યાં એવા વચન બોલ્યા શ્રીહરિ. ૫૯૮
ત્યાંથી દઈત્યા નાઠો ન રહ્યો ઠામ, તે જઈને પેઠો સમુદ્ર મુકામ. ૫૯૯
કંપતો શરીરે ધ્રુજતો ગયો, જઈ શંખોદર બેટમાં શંખવો થઈ રહ્યો. ૬૦૦
ત્યાં શંકમાં ઘાલ્યું તન, અને સર્વે દૈત્ય દીઠા એક મન. ૬૦૧
તે જઈ પડયો શંખાદર મોજાર, ત્યારે વિશ્નુ તયા તે ઠાર. ૬૦૨

ત્યારે દૈત્યે દર્યો શંખમાં અવતાર, ત્યારે હરિ મચ્છ થયા મોરાર. ૬૦૩
ત્યારે હરી કહે ભલા ભલારે શંખવા, તું સમુદ્રમાં ક્યાં રહા. ૬૦૪
તારાં ચલિત્ર તું કરે પ્રકાર, જો તું ચારે વેદનો એકજ કાર ૬૦૫
ત્યારે હરિ તણી સતગુરૂ કહે કથા, જુઓ શંખવો થયો છે મથા. ૬૦૬
સાત પાતાળની કોરે ગયો. અનંત કળા અનેરી લઈ રહ્યો. ૬૦૭
ત્યાં મચ્છ રૂપ હરિ દોડયા સહી, શંખોદરને પકડયો જઇ. ૬૦૮
જ્યારે હરીએ જઇને ગ્રહયા હાથ, એને પુછી સર્વે પુર્વે તણી વાત. ૬૦૯
અતલિબલ હરી ક્યાં ગયો, અને દેખી હરીને આધીન થયો. ૬૧૦
તારૂં બળ તું કર પ્રકાશ, કઇ વેળાએ તું દઇત્યજ થાસ. ૬૧૧
ફરી ટાણું નહિ આવે એહ, હરી પ્રકાશી બોલ્યા તેહ. ૬૧૨
ત્યારે કર જોડીને લાગ્યો પાયે, ક્ષમા કરો તમે ત્રિભુવન રાયે ૬૧૩
સ્વામી તમને સોપ્યાં ફરમાન, તમે કીદાં છે આપ સમાન. ૬૧૪
માટે સ્વામી તમે સરજ્યા સર્વે તન, દેવ દઇત્યને ચૌદ ભુવન ૬૧૫
સ્વામી તમે રચના બાંધી આણી વાર, મુજને ઉપર તમ દયા ધરો મોરાર. ૬૧૬
સ્વામી પતિતને ઉગાર્યા તમે, કુળ ઉદ્ધારવાસરજ્યા છું અમો. ૬૧૭
સ્વામી દયા કરીને હશો, મન સર્વે ઉદ્ધારવા છે તુંને, ૬૧૮
સ્વામી ભાગ્યવંતા સર્જયા છીએ અમો, જે મુજ હણવા આવ્યા તમો. ૬૧૯
કરે સ્તુતિને તળાંશે પાય, અને હરી દર્શનના સમતો જાય. ૬૨૦
ભાવે ભક્તિ ધરે છે મન, અને મસ્તક તળે ધરે પોતાનું ધન, ૬૨૧
તુજને મારવા આવ્યો છું હું, શાને સ્તુતિ કરે છે તું. ૬૨૨
વાણી વેદ લાવ્યો છે તું, શણગાર, શક્તિનો લાવ્યો છું હું. ૬૨૩
સત પ્રકાશી બોલ્યા મન, આપને મને ચૌદ રતન. ૬૨૪
પાંચ આભુષણ, અમ તણાં, પાંચે બ્રહ્માને તે અમને વાલાં ઘણાં. ૬૨૫
તે સર્વે ઉથાપીને મેલું પાયે, તુને કેમ મેલું આણીવારે. ૬૨૬
કરોડ ભક્તિનો કરે ભાવ, અને મસ્તક મેલુંય હરીને પાયે. ૬૨૭
સ્વામી મુને મહાદેવે આપ્યું ફરમાન, મુસ્તક થાપી કીધો મેરૂ સમાન. ૬૨૮
જો બ્રહ્માએ કર્યા અહંકાર, તો અમો હર્યા વેદ જો તેણી વાર. ૬૨૯
શક્તિ બહુ બળવંત મન. તમે જઇને લીધાં રતન. ૬૩૦
તમે કહો તો જે હું છું કોઇ અવતાર, તો મેં લીધો તે મારો વહેવાર. ૬૩૧
ત્યારે સદાશિવ ગયા હરિની પાસ, જઇને વચન કર્યું પ્રકાશ. ૬૩૨
ત્યારે હરિએ તમ ઉપર ધર્યું માન, દેવ દઇત્યના કરવા કામ. ૬૩૩
જો સર્વે વસ્તુ લીધી હતી અમો, તે આપ સમાન કરી મોકલ્યા તમો. ૬૩૪

સ્વામી જો મેં કીધુ છે કામ, તો ચૌદ લોકના પ્રકાશો તે મારૂં નામ. ૬૩૫
ચોર કહેવાયો હું જો આપ, તો દેવ દઇત્યમાં જપશે તમારો જાપ. ૬૩૬
એવા વચન શંખવો કહે, તેમ તેમ હરિ દયા જોધરે. ૬૩૭
સ્વામી મારા મસ્તક ઉપર જો ધરો પાય, તો મારૂં કુળ શુદ્ધ જ થાય. ૬૩૮
સ્વામી તમે ત્રણ મુરત એક જો છોયે, અને પ્રેમતણો જે રહે. ૬૩૯
ત્યારે ફરી શંખવાને હરિ શું કહે, એ વસ્તુ તો જપાશે નહિ ૬૪૦
ત્યારે વાત શંખવે કહી સ્વામી, એ વસ્તુ રાખું નહિ. ૬૪૧
જો સ્વામી હશે અમારે પાસ, સુપ્રત કરીને થઇ રહું દાસ. ૬૪૨
બોલ્યા એમ જો કરી પ્રણામ, અને નિગમ વાણીનું દેખાડ્યું ઠામ. ૬૪૩
ક્ષમા કરીને દુર્બળ જો થયા, અને દઇત્યા તણાં જો સર્વે મેલ્યા ભાવ. ૬૪૪
સ્વામી જો તમે છો દિનદયાળ, તો મને ઉગારી કરો પ્રતિપાળ. ૬૪૫
ત્યારે હરિએ વચન કહ્યું પ્રકાશ, મારે જાવું નારાયણની પાસ. ૬૪૬
તુજ તણો તેને કેહવો વિચાર, અને શક્તિ બ્રહ્માનો રાખવો વહેવાર. ૬૪૭
જો મન ઇચ્છા ધરતો હોય મન, તેનાં વર વળી આપું હું તન. ૬૪૮
તુષ્માન થઇ બોલ્યા હરિ, અને શંખાસુર પર કૃપા કરી. ૬૪૯
સ્વામિ હું એ વર માંગુ દિનદયાળ, જો સ્વામિ મુજ કારણે ધર્યો અવતાર. ૬૫૦
સ્વામિજી કહ્યું તમારૂં હું ના કરૂં, તો આગળ તમારે હાથે મરૂં. ૬૫૧
સ્વામિ વેદ તમારો હું નવ ઓચરૂં, અને તમ વિના કોઇથી નવ મરૂં. ૬૫૨
સ્વામિ ભક્તિભાવ તમારા જોયા, અને જઇ ભંગાણ પડાવું તહાં. ૬૫૩
જ્યાં વેદ તમારાં કરે વખાણ, ત્યાં જઇ મારી દેવરાવું આણ. ૬૫૪
જે કોઇ લેશે તમારૂં નામ, તે જઇ મેલાવું એ મારૂં કામ. ૬૫૫
ભજન કરી જે સમરે તુંને, તે વળી ભગત સમરે મુને. ૬૫૬
એવી કહી શંખાશુરે હરિ શું વાત, એવું વચન મુજને દોને નાથ. ૬૫૭
સૃષ્ટિ બ્રહ્માની મને માને સહુ, અને અવધ લગી હું મરૂં નહિ. ૬૫૮
વચન કોઇ નવ ઉથાપે જેહ, ત્રણ દેવને શક્તિ જેહ. ૬૫૯
ચાર તમે ને પાંચમો હું, એવો વર સ્વામી દેને તું. ૬૬૦
ત્યારે દઇત્યા પ્રત્યે હરિએ શું કહ્યું, એ શંખવાને મન ભાવ્યું. ૬૬૧
તું રહેશે મહાદેવની પાસ, તે તને પોતાનો કરશે દાસ. ૬૬૨
કરાવિ તપ દેશે વરદાન, તે તમારૂં વધારસે નામ. ૬૬૩
જા શંખવા તું કે છે મને, તું તેની કેડે લાગને એક તને. ૬૬૪
તે ધરસે ભક્તિ ને આવશે મારી પાસ, તો તુજને મારવાનો હું ખાસ. ૬૬૫
સ્વામિ તમને કહું વિચાર, મને મારૂને આપો ઉદ્ધાર. ૬૬૬

ત્યારે હરિ કહે શુણ શંખવા વાત, તું દઈત્ય ને અમે નાથ. ૬૬૭
જાંબુદ્વિપે જુગમ અવતાર, અને નિર્મળ સૃષ્ટિ તણો વિચાર. ૬૬૮
છેલ્લી કળાને છેલ્લું રૂપ, મળશે સઘળા દેવને ભૂપ. ૬૬૯
આદ અંગનો એક અવતાર, ત્યારે તારો થાસે ઓધાર. ૬૭૦
હરિએ વચન કહ્યાં એહ, મસ્તકે ચડાવી લીધાં તેહ. ૬૭૧
શંખોદર બેટને સાત પાતાળ, સત તણી ત્યાં ઉઠે ઝાળ. ૬૭૨
ક્રોધે દઈત્ય જો પડયો ત્યાં, અને શક્તિરૂપ તેડાવ્યાં ત્યાં. ૬૭૩
જેમ જેમ હરિ પાવ ધરે, તેમ તેમ શંખવો સ્તુતિ કરે. ૬૭૪
અમો દુઃખીયા થયા જો હરી, અને પ્રેમ પ્રાણ જાસે નિસરી. ૬૭૫
કહે હરિ દુઃખીયા નહિ થાવું, તુજ કેડે હું શાને ધાઉં. ૬૭૬
મારૂં પરાક્રમ ના આચરૂં, તુજ માટે શાને અવતરૂં. ૬૭૭
ત્યાં ધરી પાયને વેરૂં શરિર, અને રૂદ્ર જેવું થાએ નિર. ૬૭૮
મારી દઈત્યને રાખું નામ, સુણે લોકો કહ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન. ૬૭૯
શંખથી દઈત્યા ગયો ટળી, હરિ ત્યાંથી આવ્યા પાછા ફરી. ૬૮૦
દઈત્ય માર્યાનાં થાય વખાણ, ચૌદ લોકમાં થયું જાણ. ૬૮૧
જે માર્ગે હરિ ગયા, જીતિ દઈત્યને ફરી આવીયા. ૬૮૨
શક્તિ દેવી તણો પરવાર, સર્વે લોકમાં થયો જેજેકાર. ૬૮૩
બ્રહ્મા બેઠા હતા સહિ, ત્યાં તતકાળ કહ્યું જઈ. ૬૮૪
સુણો બ્રહ્મા દુત જો કહે, વેદ વિના પૃથ્વી કેમ રહે. ૬૮૫
ગયા વેદ ને તમે ચિંતાતુર થયા, તે કારણ હરિ પાતાળે ગયા. ૬૮૬
ત્યાં પાતાળે હરિએ શું કર્યું, દઈત્ય કારણે મચ્છારૂપ ધર્યું. ૬૮૭
ત્યારે શંખવો થઈ રહ્યો બેટજ માંહે, ત્યારે હરિએ ઘર હોતા તાંહે. ૬૮૮
જ્યારે ન લાગો ઉપાય. ત્યારે લાગે પાય અને ઓલખ્યા છે ત્રિભુવનરાય. ૬૮૯
ત્યારે આધિન થઈ સ્તુતિ કરે ઘણી, ત્યારે દીધો વર તેને હણી. ૬૯૦
તે માટે તમને બ્રહ્મા કહું, તે દ્રષ્ટિએ જઈને આવ્યો છું. ૬૯૧
સરજાયો તે તમારો છું દાસ, અને હરિ આવે છે હમણાં તમારી પાસ. ૬૯૨
વિનતિ કરે સર્વે દુત ઉભા રહી, તે જગ્યાએ હરિ ત્યાં આવ્યા સહી. ૬૯૩
ત્યારે બ્રહ્માને મન થયો આનંદ, હરખ્યા દુત દેવને ચૌદ ભુવન. ૬૯૪
ત્યારે બ્રહ્મા પૂછે છે વિશ્નુને એહ, કહો સ્વામિ કેમ નિપજ્યું તેહ. ૬૯૫
ત્યારે કહે હરિ બ્રહ્મા તમ તણી, અમ ઉપર તુષ્માન ત્રીભુવન ધણી. ૬૯૬
તે કારણ અમે ગયા પાતાળ, ત્યાં અમને માન્યા દિનદયાળ. ૬૯૭
મચ્છ તલાતલમાં પાતાળો જોયાં, એક ભગત અમને મળ્યો ત્યાં. ૬૯૮

ત્યારે તેને મન ઉપજ્યો આનંદ, ત્યારે અમે દીધાં ધરમ આપ્યો સતપંથ. ૬૯૯
ત્યારે દઇત્ય તહાં કીધી શી પેર, સર્વે વસ્તુ મેલી પૃથ્વીને ઘેર. ૭૦૦
ત્યાં હતો મચ્છ રાજાનો દેશ, અમે થયા ત્યાં તેવે વેશ. ૭૦૧
ધરતી શંખાસુર રાખવા થઇ, ત્યારે અમો ત્યાં પહોંચ્યા જઇ. ૭૦૨
ત્યારે જાણ્યું આવ્યા ત્રિભુવન ધણી, તો તેણે લીધી વાટ પાતાળજ તણી. ૭૦૩
ત્રીજે પાતાળે પહોંચ્યો જઇ, દઇત્યે યુદ્ધ માંડયો સહિ. ૭૦૪
ત્યાં પરાક્રમ કીધાં અનેક, અને સર્વે દઇત્યે કીધો વિવેક. ૭૦૫
ત્યાં વહારા કરે રાજ, તે તો આવ્યો અમારે કાજ. ૭૦૬
ત્યાં ભગત અમારા હતા એક, તે લાગ્યો પાય તેણે પુછયો વિવેક. ૭૦૭
ખંડના રાજા જે વસ્યા પાતાળ, તેમણે ઓળખ્યા અમને દિનદયાળ. ૭૦૮
આવ્યો સામે અમે હતા જ્યાં, અમે વર દીધો વૈકુંઠનો ત્યાં. ૭૦૯
ત્યારે અમે જઇ રહ્યા ચોથે પાતાળ, અને તલાતલમાં બહુ અંધકાર. ૭૧૦
ત્યાં રાજા એક ભગતને ઘેર ગયો, હુતા ભગત તે નવ રાખીયો. ૭૧૧
ત્યાં રાજા હસ્તિ કરે છે રાજ, તે તો આવ્યો અમારે કાજ. ૭૧૨
ત્યારે તેને ભક્તિ ભાવે દીધો વર, અમ હરિ આગળ લાંબો કીધો કર. ૭૧૩
એવી સ્તુતિ કરે વિશ્નુ બ્રહ્મા આગળ કહે, સ્વામિ ચોર તમારો તમથી ક્યાં જઇ રહે. ૭૧૪
સ્વામિ અમે ગયા સાતમે પાતાળ, અમને માન્યા દિનદયાળ. ૭૧૫
ત્યાં સતવાદિ જીવ હતાં ઘણાં, એવા ભાગ્યવંતા તેજ તેજ તણા. ૭૧૬
ત્યારે તમ કૃપાએ આપ્યો વર, તે વરને તમે સાચો કર. ૭૧૭
ખંડના ભુપ હતા જેહ, પાસે એ મારી ન આવ્યા તેહ. ૭૧૮
રસાતલમાં અમે ગયા જ્યાં, સુરજમલ ઉથાપ્યા ત્યાં. ૭૧૯
તહાં ધબળ રાજાને થયું જાણ, તેમણે ન લોપી અમારી આણ. ૭૨૦
સુરજમલ શંખવા સાથે થયો, તેને વળી અમરાનીઓ. ૭૨૧
વિશ્નુ બ્રહ્માજી આગળ કહે, શંખવો રાખ્યો કોનો નવ રહે. ૭૨૨
જે આભુષણ હતાં શક્તિ તણાં, તે ધરતિ ઘેર મેલ્યાં તહાં. ૭૨૩
જે હતો અમારો શણગાર, તે મેલ્યો સુરજમલને દ્વાર. ૭૨૪
અમે હણતાં તેને કીધી વાર, વેદ વાણી લીધી તત્કાળ ૭૨૫
એટલી વાત વિશ્નુ બ્રહ્માને કહે, અકલ ગત તો અપરમ લેહ ૭૨૬
ત્યારે હરખ્યા બ્રહ્માને બયો અહુંકાર, અને ચૌદ લોકમાં તેજ અપાર. ૭૨૭
સ્વામી હું ગયો સાતમે પાતાળ, મને નાગે માન્યો દિનદયાળ. ૭૨૮
ત્યાં સર્વે લોકમાં થયું જાણ, મારી શંખવો લીધી આણ વાણા. ૭૨૯
વિશ્નુ બ્રહ્માશું કહે, સતપરંથ ગોષ્ટી જ્ઞઆન જો ધરે. ૭૩૦

આદિ સતપંથ હુતા જેહ, પહેલા જાુગમાં મુક્યા તેહ. ૭૩૧
બ્રહ્મા કહે સ્વામિ સતપંથ વરો, અમે આગળ જશું ને તમે અવતરો. ૭૩૨
ત્યાં નારાયણ અમને આલ્યો છે વર, જે અમને મળશેતેની તમે સારજો કર. ૭૩૩
અમે જઇ દેખાડશું સૃષ્ટિમાં જ્ઞાન, તમે આવળશો ત્યારે અમારૂં વધશે નામ. ૭૩૪
ત્યારે વિષ્ણુ બ્રહ્માને કહ્યું, વચન તમારૂં મેં સત માન્યું. ૭૩૫
ત્યાં હતા બ્રહ્મા ને આવ્યા મહાદેવ, ત્યારે આવ્યા શક્તિ કરે છે સેવ. ૭૩૬
ત્યારે ચારે મુરત કરે છે વિચાર, ત્યારે શક્તિએ માગ્યો શણગાર. ૭૩૭
સ્વામિ તમે વેદ કારણે પાતાળે ગયા, આભુષણ મારૂં કાં ન લાવ્યા. ૭૩૮
તું સુણ સ્વામિ હું કહું છું તને, તમે ત્રણ દેવ જાણતા નથી મને. ૭૩૯
આદશક્તિ છે મારૂં નામ, કહે તો ફેરવું તમારો ઠામ. ૭૪૦
નારાયણે ઉપજાવી મુને, ગુણ મારા સર્વે કહ્યા છે તુને. ૭૪૧
અનંત કળાએથી હું અવતરૂં, ક્ષણ માંહે અનંત રૂંપજ ધરૂં. ૭૪૨
ક્ષણ કામ ધરૂં માતાનું પાન, ક્ષણુંક મા નહિ મને સુતક સમાન. ૭૪૩
સૃષ્ટિ સર્વે રાખું મુજિ મોજાર, સરજી રહું ઘેર થઇ હું નાર. ૭૪૪
એવે પરાક્રમે હું જો ભરિ, મારો ગુણ ન જાણ્યો હરિ. ૭૪૫
અજામિલને પૂજતા તમે, હણી કટકા કીધા અમે. ૭૪૬
બ્રહ્મા વિશ્નુ ને મહાદેવ, તમે ત્રણ કરતા તેની સેવ. ૭૪૭
મને હણતા ન લાગી વાર, તેને મારી કટકા કીધા બાર. ૭૪૮
તેના મારી ત્રીશુળ ને છેદયું શરીર, તમ આગળ વળી રાખું ધીર. ૭૪૯
ત્યાં વળી માયારૂપી સર્જયાં છે અમો, હું નાર એક ને ત્રણ પુરૂષ તમો. ૭૫૦
એવાં વચન જો શક્તિએ કહ્યાં, તે બ્રહ્મા વિશ્નુ મહાદેવે મનમાં લહ્યાં. ૭૫૧
ત્યારે વિશ્નુએ કહ્યું શક્તિને ત્યાં, જે શણગાર તમારો લાવ્યો છું અહાં. ૭૫૨
મારે સૃષ્ટિ તણું કરવું છે કામ, અને રતન મુકવાના છે જુદા ઠામ. ૭૫૩
અમે ફરી જાશું પાતાળ, હવે લેશું કુરંભ અવતાર. ૭૫૪
મેલી આવ્યો છું ધરતીને ઘેર, તો જાવું તેવી કરવા પેર. ૭૫૫
શુંકહો છો શક્તિ વારંવાર, અને મારો ત્યાં રહ્યો શણગાર. ૭૫૬
મેલી આવ્યો છું નાગને ઘેર, જાવું છે તેની કરવા પેર. ૭૫૭
જો અમે હઇએ દિનદયાળ, તો ત્રીજીવાર જાવું રે પાતાળ. ૭૫૮
શક્તિ મન હરખ્યા અનંત, સ્વામી અમારે શું વચન. ૭૫૯
ત્યારે વિશ્નુ કહે સુણો શક્તિ તમો. તમો આવો તો વળી જાવું અમો. ૭૬૦
સ્વામી જો તમે હશો ચૌદ ભુવનના નાથ. તો અમો આવીશું તમારી સાથ. ૭૬૧
વિશ્નુ શક્તિ બ્રહ્મા મળી, ત્રણે ચાલ્યા માંહે ભળી. ૭૬૨

ત્રણ થકી જે નિપજે અંશ તે વળી કહાવે હરીનો વંશ ૭૬૩
સતગુરૂ કહે જો કોઇ પુજે તેના પાય, તે જીવતે અમરાપુરમાં જાય. ૭૬૪
એ વંશમાં જે મુરત એક, જેમાં કળા અનેકાઅનેક. ૭૬૫
તેણે ટાણે આવે, જેહ, તેણે સમે ઉપજે તેહ. ૭૬૬
મારે દૈત્ય ને જપાવે જાપ, સતગુરૂ કહે તે આપોઆપ. ૭૬૭
પાતાળે ગયાનું રખાવ્યું વચન, અને ભક્તના ઉગારવા તન. ૭૬૮
ચૌદ લોકમાં ઉપન્યા આપોઆપે જેહ, આપોઆપે કહ્યો તેહ. ૭૬૯
બાકી સર્વે પાત્રમાં ખપે, લેવાને તેના જાપે. ૭૭૦
ત્રણ મળીને કરે વિચાર, તમે બ્રહ્મા વિશ્નુ શક્તિ અવતાર. ૭૭૧
એ મચ્છ અવતારે બાંધ્યા બંધ, સતગુરૂ કહે એ છે છેલ્લી સંધ. ૭૭૨
સતગુરૂ કહે એ એંધાણ, જ્યારે થયા મચ્છને આલવા વાણ. ૭૭૩
એક મળીને અવતર્યા તન, એને બ્રહ્માએ કહ્યું વેદ વચન. ૭૭૪
સર્વે આગે તો બ્રહ્મા થયા, શક્તિ વિશ્નુ કહે આવીયા. ૭૭૫
અને મહાદેવ ધ્યાન ધરી રહ્યા, જોગ કળા લઇને નારાયણ પાસે ગયા. ૭૭૬
હરિવંશએનું ધર્યું નામ, અને બ્રહ્મા તણાં અહીંયા જુદા ઠામ. ૭૭૭
બ્રહ્મા કુળે શક્તિ અવતાર, તે શું વિશ્નુ કરે વહેવાર. ૭૭૮
કળા ધરીને વરે જેહ, આપોઆપે કહ્યું તેહ. ૭૭૯
ફેરવે વેદ તણી જે વાણ, ચૌદ લોકમાં કરે જાણ. ૭૮૦
અતિ બળનો આવે પાર, મારી દૈત્યને કરે સંઘાર. ૭૮૧
વેળાનો વારો જેહ, અજંપા કાંડી જપાવે તેહ. ૭૮૨
ભુલાવી દુનિયા વર્ણ અઢાર, અને ખગોળ ભુગોળ સહુ સંસાર. ૭૮૩
જુગ અંતે ચલાવે વહેવા માન, હરિ કળાનું એ એધાણ. ૭૮૪
એ કુળમાં જુદા છે એ વંશ, જે કોઇ હોય બ્રહ્માનો વંશ. ૭૮૫
અગમ વાણી ભાંખી અપાર, નિગમ અગમ વેદ વિચાર. ૭૮૬
આદ અંતની વાત કહે જેહ, જે ઘર વાસો વિશ્નુ રહે. ૭૮૭
નારાયણે ઉપજાવ્યું ઇંડ થયા પોતે બાંધ્યો બ્રહ્માંડ. ૭૮૮
ત્યાંને જે કોઇ કહે વિચાર, એ કુળ કહે બ્રહ્મા અવતાર. ૭૮૯
હરિ તણાં જે કરે વખાણ, અને સરજ્યાનાં સર્વે કહે એધાણ. ૭૯૦
અવતાર તેનો જાણે વિચાર, તેને કહે બ્રહ્મ અવતાર. ૭૯૧
ચાર મુખને વેદ વાણ, જીવ બાંધ્યા ચારે ખાણ. ૭૯૨
જીવ જાતના જે રતન, તે ઉપજ્યા બ્રહ્માને તન. ૭૯૩
નાભી ચક્રનું જાણ્યું જ્ઞાન, ઉપજ્યાનું વળી કહે સરવે ઠામ. ૭૯૪

મુક્તિ મારગનો જાણો ભેદ, કહી દેખાડે ચારે વેદ. ૭૯૫
પોતે હરિનો જપે જાપ, અને સૃષ્ટિને જપાવે જાપ. ૭૯૬
પંડ બ્રહ્માંડનો કહે વિચાર, એને તે કુળમાં કહીએ બ્રહ્મ અવતાર. ૭૯૭
સતગુરૂ કહે તમે મુનીવર સુણો પણ વંશ માન્યાનો ભેદ છે ઘણો. ૭૯૮
પાત્ર અભ્યહગત કહાવે જેહ, દાન લેવા ઉપજાવે તેહ. ૭૯૯
દીપ હૃદયે જે કોઈ દેહ ધરે, અને વચન જેનું ખાલી ન પડે. ૮૦૦
જે અવતાર થાય પ્રધાન, જે બ્રહ્મા વિષ્ણુ એક જો જાણ. ૮૦૧
પુજે પાત્ર ને આપે દાન, તેનુ થાય વળી મેરૂ સમાન. ૮૦૨
અમર ભેદની કહે દેખાડે વાટ, કહે સતર્પંથ મુકત્તિના ઘાટ ૮૦૩
આસન એંધાણે ઉપજે તેહ, નિત્ય કળા અનેરી જેહ. ૮૦૪
જે દુનિયાને વિશે મન, અને બુડતાં કાઢે પોતાના તન. ૮૦૫
ચૌદ ભુવનના કરે વખાણ તેવા સતિ લોકના સર્વે એંધાણ. ૮૦૬
ટાણે અવતાર ધરે જેહ, વેલ વર્તમાન ભાખે તેહ. ૮૦૭
બ્રહ્મા આસન બેઠા હોય જેહ, અને નારાયણ શું ગોષ્ટિ રાખે તેહ. ૮૦૮
વૈકુંઠનું વર્ણન કહે જેહ, ચતુર મુખી બ્રહ્મા કહીએ તેહ. ૮૦૯
અગમ સતગુરૂ ભાખે જેહ, વંશે અવતરે તે સરવે પાત્ર લે એહ. ૮૧૦
તે પાત્રને જે કોઇ દાન જો દેત. અને સંતોકે સુપાત્ર જો લહે. ૮૧૧
પ્રભાતે વળી વાવે જેહ, અને સાંજે વળી ફળ પામે તેહ. ૮૧૨
સંતોકે એક ઘણું જો દે. અને સંતે ધર્મે સવાલાખ ઘણું લે. ૮૧૩
એવા સત રાખે જેહ, તે કુળ પાત્ર હોયે તેહ. ૮૧૪
વંશ તણો એ પ્રતાપ, છુટે ચોર્યાસી ને ઉતરે પાપ. ૮૧૫
બ્રહ્મા વિશ્નુ શક્તિ કરે વિચાર, હવે આપણે ધરીને અવતાર. ૮૧૬
ત્યાં દઈત્ય તણો નથી ઠામ, એકા મચ્છ જપાવા નામ. ૮૧૭
ભક્ત રૂખમાગતને આલ્યો વર, પેલા ભક્તનો શોહીકાર. ૮૧૮
ગેબીનો મંત્ર જેહ, અને તારા વંશ લખ્યા તેહ. ૮૧૯
સગુણ વગુણથી આવ્યા હરી, ત્યારે વંશ રહયા અવતરી. ૮૨૦
ત્રણેનું કુળ એકજ થયું, ત્યારે જુગનું પાપ જો ગયું. ૮૨૧
અકળ કળાથી ભણાવ્યે વેદ, સવા કરોડીએ લહ્યા ભેદ. ૮૨૨
હરિ બ્રહ્માનો એકજ વંશ, જુદા થયાને એક અંશ ૮૨૩
એ પળ એકમાં ધર્યો અવતાર, તે ચાર લાખ વરસ બત્રિસ હજાર. ૮૨૪
સુરજ મંત્ર હતા જેહ, વિષ્નુ કુળમાં આવ્યા તેહ. ૮૨૫
અસુર મંત્ર અળગા રહ્યા, દઈત્યને મહાદેવ લઈ ગયા. ૮૨૬

સતગુરૂ કહે અગમ વિચાર, સુણો રખેસરો એ નિર્ધાર ૮૨૭
સતગુરૂ કહે અગમ જે હોય, એ તે પરમ તત્વ જાણે વિરલા કોઈ. ૮૨૮
બીજ તીથી ને ગુરૂવાર, હરિએ ધર્યો એ મચ્છા અવતાર. ૮૨૯
સતગુરૂ બ્રહ્મા આગમ ભણ્યા, ભગત તારીને દઈત્યો હણ્યા. ૮૩૦
પાતાળ તણા જે હતા ભેદ, હરિ તે જોઈને આવ્યા ને લાવ્યા વેદ. ૮૩૧
મહાદેવને આપ્યો શંખ, વળી આપ્યા દવાદસી લીંગ. ૮૩૨
એક હરિએ રાખ્યો છે હાથ, ધરી પોતે કહેવાય નાથ. ૮૩૩
શક્તિ ત્યાં અવધ કરી, તમ કારણે અમે જાસું ફરી. ૮૩૪
ત્યારે શક્તિએ આણ્યું મન, સ્વામી અમોને મારા આપો રતન. ૮૩૫
ત્યારે હરિએ કહ્યું સહિ, એ વસ્તુ તો પાતાળે રહી. ૮૩૬
હવે હું એકવાર ગયો, અને નારાયણની કળા જોઈ આવ્યો. ૮૩૭
વળી હું જોઈ ત્રણવાર, તેવા હું ધરિશ અવતાર. ૮૩૮
વસ્તુ અમારી છે જે પાંચ, છે જ્યાં નાગ કુળ ત્યાંય. ૮૩૯
તે જોઈને આવ્યો છું હું, તે લીધા વગર નવ રહુંય ૮૪૦
એવાં વચન શક્તિને કહ્યાં, શક્તિ મનમાં આનંદ પામ્યાં. ૮૪૧
સવાપોરનો મચ્છ અવતાર, તે માંહે હરિએ કર્યો ઉદ્ધાર. ૮૪૨
મચ્છ નાળની જોઈ આવ્યા વાટ, જોયા સર્વે તતવ ઘાટ. ૮૪૩
સાતે સમુદ્રના જોયા મુળ, ઉપજ્યા છે તે આણી ત્રીશુળ. ૮૪૪
મેરૂનું મુળ રોપ્યું છે જ્યાં, અને અષ્ટ કુળ પરવત બાંધ્યા તહાં. ૮૪૫
મારે પૃથ્વી રાખવી છે બેવાર, તે કારણ ધર્યો છે મચ્છ અવતાર. ૮૪૬
કલપ ત્રણના જે હતા જીવ, તેને તો કરવો છે શિવ.. ૮૪૭
સતગુરૂ વાણી બોલ્યા ત્યાં. ભાઈ હરિએ વચન દીધું છે આંઈ. ૮૪૮
વચન તણો એ સમો જાણ, જેણે નવ મેલી પોતાની આણ. ૮૪૯
ત્યારે બ્રહ્માને સોપ્યાં છે વેદ, બોલતાં અજવાળું થયું અલેખ. ૮૫૦
બોલ્યાં બ્રહ્મા ઉઠે સુર, ચૌદ ભુવનમાં તેજ ભરપુર. ૮૫૧
થયું અજવાળું બ્રહ્મા ઉભા થયા, સૃષ્ટિએ જાણ્યું હરિ વેદ લાવ્યા. ૮૫૨
ઉઠી વાણી મટયો અંધકાર, ચૌદ ભુવનમાં જેજેકાર. ૮૫૩
ત્યારે બ્રહ્મા વિશ્નુને કહે, સ્વામિ એ અજવાળું ક્યાં લાગી રહે. ૮૫૪
જો તમે છો હરિ અવતાર, તો સૃષ્ટિ તણો તમે કરો વિચાર. ૮૫૫
વિશ્નુને બ્રહ્મા પુછે છે એહ, સ્વામિ તમે મચ્છ કેમ થયા તેહ. ૮૫૬
કેવો મચ્છનો હતો આકાર, સ્વામિ કેવો દઈત્ય તણો વિસ્તાર. ૮૫૭
સ્વામિ કેવાં નેત્ર ને કેવી આંખ, સ્વામિ કેવા પગ ને કેવી પાંખ ૮૫૮

સ્વામિ કેવું પંડ ને હતું જ્ઞાન, સ્વામિ કેવા વરણને કેવી વાણ ૮૫૯
સ્વામિ મનઘર હતું તે મારૂં નામ, કેવા મચ્છ થયા તે ઠામ. ૮૬૦
સ્વામિ મનઘરના જપતા જાપ, અને તમે મચ્છ થયા છો આપ. ૮૬૧
ત્યારે બ્રહ્મા પ્રત્યે બોલ્યા હરી, નારાયણને ફરમાને કરી. ૮૬૨
જાતે શંખવો પડયો સમુદ્ર માંહે, અને હું જઇ પોંચ્યો તરતજ ત્યાંહે. ૮૬૩
તે જઈ પડયો શંખોદર માંહે, અમે મચ્છરૂપ લીધું ત્યાંહે. ૮૬૪
હું સવા હાથનો મચ્છ જો થયો, અને જઇ પાતાળમાં ગરીયો. ૮૬૫
જ્યારે દીઠું મારૂં રૂપ, ત્યારે થરથર ધ્રુજ્યો ભુપ. ૮૬૬
જલ તણા જીવાનો આકાર, તેવો મેં લીધો મચ્છ અવતાર. ૮૬૭
રક્તવર્ણા નેત્ર જેહ, અને સેવત વરણી પર ને પાંખો તેહ. ૮૬૮
ત્યાં વળી મારે હતા બે દાંત, ત્યાં થયો મનઘર ને જાલ્યો હાથ. ૮૬૯
તરતજ કળા નોરની લઇ, મેં મારયો શંખવો સહિ. ૮૭૦
નિગમ વાણી તેના પેટજ માંહે, મુને બહુ બળ પડયું ત્યારે. ૮૭૧
જો આલે વાણી આવે મુજ પાસ, ત્યારે દઇત્ય થયો નિરાશ. ૮૭૨
લોચન થયો તહાં સહિ. અને કરજોડીને વિનતી કહી. ૮૭૩
ત્યારે તેણે શંખ મેલ્યા અળગે ઠામ, આધીન થઇને લીધું મારૂં નામ. ૮૭૪
મેં સર્વે વસ્તુનો પુછયો ઠામ, તો અજામિલનો જપતો નામ. ૮૭૫
એમ કરીને શંખવો હણ્યો, પરમે દઇત વળી ત્યારે ગળ્યો. ૮૭૬
સ્વામિ સતગુરૂ જાુગમાં દીવો તમો, વેદે દીધી વાચા પાળો તમો. ૮૭૭
હણ્યો શંખાસુરને કીધાં કાજ, ત્યાં મચ્છરૂપ લીધાં મહારાજ. ૮૭૮
કર્તા જાુગમાં હરિ અવતાર, ત્યાંથી મચ્છરૂપ હરિ પરવાર. ૮૭૯
એ શંખાસુરને માર્યો જહાં, ભક્ત રૂકમાંગદને સવાકરોડી શું તારીયો. ૮૮૦
ત્યારે પછે સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યારે સરવે સંસારે ઓળખ્યા નિરધાર. ૮૮૧
ત્યારે મચ્છની માતા તો શંખાવતી કહીએ, અને પીતા તો પ્રેમરૂખ કહીએ. ૮૮૨
ત્યારે ગુરૂ તો માનધાતા જાણ, અને શક્તિ તો ચંદ્રિકા દેવી પ્રમાણ. ૮૮૩
ત્યારે સ્વસ્થાન તો હંસપુર નગરી જાણ, ક્ષેત્ર તો દુવારામતી પ્રમાણ ૮૮૪
નરદડો દાનવ તો શંખાસુર જાણ, ત્યારે ભક્ત રૂકમાંગદને ઉગાર્યો નીરવાણ. ૮૮૫
ત્યારે ચાર લાખને બત્રિસ હજાર શ્રી મચ્છારૂપે જાણ, ત્યારે રૂગવેદ હોતા પ્રમાણ. ૮૮૬
ઈઆંથી શ્રી મચ્છરૂપ સંપૂર્ણ સહી, એવી ગુરૂબ્રહ્મા પીર ઇમામશાહાએ વાણી કહી. ૮૮૭

''શ્રી કૂર્મ અવતાર''

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા વાચા ફરમાનજી બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નરરહીમ.
બીજો શ્રી કુર્મ અવતાર લખ્યો છે તે સુણો મુનીવર ભાઇ !

બીજે કૂર્મ રૂપે અવતાર્યા દેવ, સ્વામિ તમારો કોઇ ન જાણે ભેદ. ૧
તે દૈત્ય કારણે છળ ભેદ જો કર્યો, મેરૂ પર્વત દેવે પીઠ ઉપર ધર્યો. ૨
જેમ પીઠી તો એસો ભરિયો ભાર, શોહી કોરંભ તે નર આકાર. ૩
તે મેરૂ પર્વત ઉપર દૈત્ય મદુકૈટક રહે. તેના બળનો કોઇ પાર ન લહે. ૪
તે દઇત્ય દાવો કરી વચન બોલ્યા સોએ, એસા પરવતે રહું જે ન મારે કોઇ. ૫
નીચો રહું તો મને મારે ધરી, હવે બેસું જઇ પર્વતે ચડી. ૬
જ્યારે કોરંભ રૂપે હરી અવતાર, તારે પીઠે ધર્યો પૃથ્વીનો ભાર. ૭
જ્યારે પૃથ્વીમાં ભક્ત હરીનો જાપ કરે છે જાયે, ત્યાં છાસઠ કરોડ દઇત્ય વ્યાપક થાએ.૮
તેમાં દઇત્ય મધુકૈટક બળીએ આએ, તે સંગે છાસઠ કરોડ અસુરો મેરૂ પર્વતે જાએ. ૯
ત્યાં કોરંભ રૂપે હરિ એસો કીયો, લઇ મેરૂ પર્વત સમુદ્રમાં દીયો. ૧૦
ત્યારે માન સરોવર દૈત્યનું થાનક જાણ અને ત્યાં સમુદ્ર મંથન કર્યું છે જાણ ૧૧
ત્યારે મથવા દેવે મેરૂ પર્વત સમુદ્રમાં દીયો જાય, ત્યાં મધુકૈટક દઇત્ય શણગાર્યો સહી. ૧૨
ત્યાં દેવે મેરૂ પર્વતનો રવાયો કીધો વાલ, અને વાસંગ નાગ આણ્યો તતકાળ. ૧૩
બીજે કોરંભ રૂપે કરૂણા કરી, વાસંગ કાડે ને ધરણી ધરી. ૧૪
ત્યારે મેરૂ પર્વતનો રવાયો કીધો હરિ, મથ્યો મેરામણ ને લક્ષ્મી વરી. ૧૫
એવાં ચરિત્ર કીધાં શ્રી હરિ, ત્યાં ભક્ત કારણે ભાવજ ધરી. ૧૬
ત્યાં વાસંગનાગ હરિને નમે કરજોડ, ત્યાં દેવ મળ્યા છે અનંત કરોડ. ૧૭
તે મેરૂ મછવા એકીકોરે વિરલોચન સર્વે દેવ થયા, બીજી ગમમાં હરિ આપે એકલા ભયા.૧૮
ત્યાં વાસંગનાગનું નેત્રુ કર્યું, ત્યાં એકીગમ હરિ બળ આપે ધર્યું, ૧૯
મધુ સાગરથી કીધો ઘોરસ, અને દાનવ માર્યો મધુકટક. ૨૦
જ્યારે મથ્યો સમુદ્ર માવજીએ મનજો ધરિ, ત્યારે રતન ચતુર્દસ કાઢયા શ્રી હરિ. ૨૧
પુછનિગમ દેવ મળ્યા બહુ વીર, ને મુખનીગમ દાનવ મળ્યા સોધીર. ૨૨
કરે વમાસણ નાખે જોફવે વેલ, અને દાનવ મર્ણ હુઆ તતકાળ. ૨૩
ત્યાં દેવે મંથ્યો મેરામણ ને અમૃત કાઢ્યાં જેહ, તે લઇ ચંદ્ર સુરજને પાયા તેહ. ૨૪
એવું ચંદ્ર સુરજ બોલ્યાં ત્યાં, સ્વામિ એ દઇત્યને અમૃત પાવો કાં. ૨૫
ત્યાં બેઠો રાહુ દેખ્યો જાુગદીસ, દઇત્ય આડો થયો ત્યારે ચડી રીસ. ૨૬
જ્યારે અમૃત પીતાં દેખ્યો જાુગદીસ, ત્યારે દઇત્ય દેખીને મન ચડી રીસ. ૨૭
દેવે મારી દૈત્ય શીર લીયો ઉતાર, દઇત્ય મારણે કુશીકોરંભ રૂપ ધર્યું મોરાર. ૨૮
ત્યાંથી શ્રી કોરંભ રૂપ હરિ અવતાર, દેવે મથી સમુદ્ર રત્ન કાઢ્યાં દશચાર. ૨૯
ત્યાં ચૌદ રત્ન ચિત્તમાં ધરી, અને માયા મોહે અનંત હરી. ૩૦
મથ્યો સાગર ને વર્તયો જેજેકાર, ત્યાર પછી પ્રગટ થયા કિરતાર. ૩૧
જ્યારે બીજે કોરંભરૂપે દઇત્ય મધુકૈટકને મારીયો, ત્યારે સવા કરોડીશું ભગત અમરીષને તાર્યો. ૩૨
ત્યારે પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યારે સર્વે સંસારે ઓળખીયા સાર. ૩૩

ત્યારે શ્રી કોરંભની માતા તો કમળાવતી કહીએ, પીતા તો પ્રીકમ ઋષિ કરીએ. ૩૪
ત્યારે ગુરૂ તો એકારૂખ જાણ, શક્તિ તો અજીયા દેવી પ્રમાણ. ૩૫
ત્યારે નરદળો દાનવ મધુકૈટક જાણ, ત્યારે ભક્ત અમરીષને તાર્યો નિરવાણ. ૩૬
ત્યારે ચાર લાખ ને બત્રિસહજાર શ્રી કોરંભરૂપે જાણ, ત્યારે રૂગવેદ હોતા પ્રમાણ. ૩૭
ઇઆંથી શ્રી કોરંભરૂપ સંપૂર્ણ સહી, એવી ગુરૂ બ્રહ્મા પીર ઇમામશાહાએ વાણી કહીય ૩૮

"શ્રી વરાહ અવતાર"

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા વાચા ફરમાનજી બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નરરરહીમ.

ત્રીજો શ્રી વરાહ અવતાર લખ્યો છે તે સુણો મુનીવર ભાઈ ! ૧
દેવ રખેસરમાં વર્ત્યો જેજેકાર, જે ત્રીજે શ્રી વરાહ રૂપ ધર્યો અવતાર. ૨
જ્યારે વરાહ રૂપે દેવનો અવતાર, ત્યારે પૃથ્વી રાખી ડાઢ વચાળ. ૩
જે મોરવો દઈત્ય આકાશમાં રહે, તેના બળનો કોઈ પાર ન લહે. ૪
ત્યાં વરાહ રૂપે છળબળ કરી, સકળશ પૃથ્વી ડાઢે ધરી. ૫
ત્રીજે ત્રિકમ દેવ ત્રિભુવન સાર, તબ હરિએ લીયો વરાહ અવતાર. ૬
ત્યાં દેવતાની તો કીધી સાર, સ્વામિએ દાનવ માર્યો તે ઠાર. ૭
ત્યાં લડે જોદ્ધાઓ ભંગજ થાય, અને પૃથ્વી તો પાતાળે જાય. ૮
ત્યાં એક દાઢમાં પૃથ્વી ધરી, બીજી ડાઢે દાઈત્યની મોતજ કરી. ૯
ત્રીજે વરાહ રૂપે ભક્તોના પ્રતિપાળ, ત્યાં દેવે પૃથ્વી રાખી દાઢ વચાળ. ૧૦
જ્યારે ભાર પૃથ્વીના દેવે ઉતાર્યા, ત્યાં મહારૂપ તો સુવેર અવતર્યા. ૧૧
ભેસાસુર પાટણ દાનવનું ક્ષેત્ર જાણ, ત્યાં મોર દઈત્યના લીધા પ્રાણ. ૧૨
જે મોરવો દાનવ દેવે હણ્યો, તે દઈત્ય મારવાને અવતાર સુવરકો ધર્યો. ૧૩
જ્યારે ત્રીજેરૂપે હરિ આવ્યા સંસાર, ત્યારે દેવ હરખ્યા અપાર. ૧૪
જ્યાં વરાહે દાઢ દીધી ધાર, ત્યારે દાનવ મોરવો માર્યો તેણી વાર. ૧૫
મોરવો દઈત્ય હરિએ સંહાર્યો જ્યાં, સ્વામીએ ધ્રુવ ભક્તને ઓધાર્યો ત્યાં. ૧૬
જે દઈત્ય તણો કીધો સંહાર, શ્રી વરાહ રૂપ ધર્યો મોરાર. ૧૭
તે સુવર રૂપે સરજનહાર, ત્યારે પછી સૃષ્ટિમાં પ્રગટ થયા કિરતાર. ૧૮
સુણો મુનીવરો સતગુરૂ કહે, હરિ ચલિત્રનો કોઈ પાર ન લહે. ૧૯
જે હરિ સાથે ભગત રાખે ચિત્ત, તે કહાવે હરિ તણો મિત્ર. ૨૦
જ્યારે ત્રીજા વરાહ રૂપે દઈત્ય મોર દાનવને મારીયો, તારે સવા કરોડીશું ભક્ત ધ્રુવને તારીયો. ૨૧
ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યા સર્વ સંસારે ઓળખીયા જાણ. ૨૨
વરાહની માતા તો પદ્માવતી કહીએ, અને પિતા તો દાઢમ રૂષી કહીએ. ૨૩
ત્યારે ગુરૂ તો સેજાનંદ જાણ, અને શક્તિ તો સોમિયા નીરવાણ. ૨૪
ત્યારે સ્વસ્થાન તો બગપુર નગરી જાણ, ક્ષેત્ર તો માન સરોવર પ્રમાણ. ૨૫

નરે મારીયો મોર દાનવ જાણ, ત્યારે ભક્ત ધ્રુવને તારીયા નીરવાણ. ૨૬
ત્યારે ચાર લાખ ને બત્રીસ હજાર શ્રી વરાહ રૂપે જાણ, ત્યારે રૂગવેદ હોતા પ્રમાણ. ૨૭
ત્યારે શ્રી વરાહ રૂપ સંપૂર્ણ સમાપ્ત સહી, એવી ગુરૂ બ્રહ્મા પીર ઈમામશાહાએ વાણી કહી.૨૮

''શ્રી નરસિંહ અવતાર''

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા વાચા ફરમાનજી બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નરરહિમ.

શ્રી નરસિંહ અવતાર લખ્યો છે તે સુણો મુનિવર ભાઈ !

ઈઆં થકી હરીએ નરસિંહ રૂપે પ્રકટયા સાર, ત્યાં દેવ ચતુર ભુજ અવતર્યા મોરાર. ૧
ત્યારે ચોથા કર્તા જુગમધ્યે દત્યિ હિરણ્યાકશ્યપ ભયો, ત્યારે તે અંગુષ્ટા ભર તપ કરવા ગયા.૨
તે દઈત્યે વનમાં જઈ મહાતપ સાધ્યો જેહ, તેને શંકરે દસ વર આપ્યા તેહ, ૩
ત્યારે તે વર લઈ ચાલ્યો નગર મોજાર, ત્યારે દઈત્યનો ગુરૂ આવ્યો તતકાળ. ૪
હારે જજમાન તેં વર માગ્યો શું, રખે માંગતા ચુકયો તું. ૫
મેં તો ગુરૂજી અમરકાયા દસવાર માગ્યા સહી, તો સ્વામી અમે માતતાં ચુકયો નહિ. ૬
ભાઈ તારૂ મોત છે ઘરને બાર, કે તને નરસિંહ સાવજથી ઉપજે કાલ. ૭
ત્યારે હરણ્યાકશ્યપ દઈત્ય પાછો તપ કરવા ગયો, ત્યારે શ્રી નરસિંહ નામ સ્વરૂપે પ્રગટ થયો.૮
ત્યારે દઈત્ય મહા ક્રોધ ધરી બોલ્યો છે જેહ,
ત્યારે ફરમાની ફિરસ્તો ચાર રૂપે થઈ ઉડયો છે ત્યાંય. ૯
જ્યારે ફરમાની ફિરસ્તો દેવ સભા માંહે જાય,
ત્યારે ભગત પ્રહલાદ શ્રી નરસીંહજીને લાગે પાય. ૧૦
ત્યારે દઈત્ય કોપ ધરી નગર સ્થાને ગયો, તે રાત્રે જપ અણમાનીતી સ્રી ઘર વાસો રહ્યો. ૧૧
તે પ્રેલાદ ભગત મૃત્યુ લોકમાં આવ્યા ભગતને કાજ, તે ભગત પ્રહલાદને પેટ વસ્ય તેણી રાત. ૧૨
તે ભગત પ્રહલાદ આ સતગુરૂ વચને શ્રી નરસિંહને સાથ લાવ્યા,
તહાં ભગત હરણ્યાકશ્યપને ઘેર આવ્યા. ૧૩
ત્યારે રાજાએ સ્ત્રીનો ગર્ભ સાધ્યો જહાં, તે દિન સ્ત્રીને મહા દુ:ખ પડયું છે તહાં. ૧૪
તે ભક્ત પ્રહલાદે દઈત્ય કારણ મામા ગર્વવાસે
દુ:ખ દીઠા જેહ, ત્યારે શ્રી નરસિંહે કૂખ ભગત રાખ્યા તેહ ૧૫
જેહ હરણ્યાકશ્યપ દઈત્ય કરતો રાજ, તેના પુત્ર હુવા ભક્ત પ્રહલાદ ૧૬
તે ભક્ત પ્રહલાદે ગર્ભવાસ બંધનથી છુટા જાણ, ત્યારે બહુ રૂદન માતા કરે પ્રમાણ ૧૭
બાઈ બેની આપણી નજરે એ બાલાક હત્યા વેઠાશે નહિ,
હવે બાઈ તમે એ બાલકનો મેલો વનમાં જઈ ૧૮
જ્યારે ભક્ત પ્રહલાદનો જન્મ હુવો, ત્યારે લઈને વનમાં એને મેલ્યો જાુવો. ૧૯
ત્રણે દેવ ભમરપલંગે પોઢયા હરી, તે ભક્તની વનમાં ચિન્તા કરી. ૨૦
તહાં ભગત ભમરપલંગે પોઢયા જહાં, તે ભગત ઉપર તે વખતમાં કામધેનુ દુધ પાય તહાં ૨૧

તે ભગતને સુવર્ણ પારણું હિરા રત્ને જડયું સહી, તે વનમાં આસોપાલવે બાંધ્યો છે જઇ ૨૨
તે વનમાં સહુ મળીને ગુરૂ ગોવાળીયા વીમરસ કરે ભાઇ, એ કોઇ મહારાજ કળી કુંવર અવતર્યો આઈ
ભાઇ સર્વે આપણ મળી રાજાને કરીએ જાણ, એ વાંઝીયા રાજા છે કુંવર માટે બહુ દેશે માન ૨૪
જ્યારે સહુ મલીને કુંવરનું જાણ કર્યું છે જહાં, ત્યારે તતખેવ પ્રતિહાર દળ આવ્યાં તહાં ૨૫
તહાં બ્રાહ્મણે કુંવરને દીધી સહસ્ત્ર ગાળ, એ અક્ષર ન ભણી શકે બાળ. ૨૬
કહે પ્રહલાદ સુણો વિપ્ર સુજાણ, નરસિંહ નામ ઉપર વારૂં પ્રાણ. ૨૭
ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યા રાજા શું સોયે, જે કુંવર કહ્યું નથી માનતો જોય. ૨૮
જે નરસિંહ હોય તમારો કાળ, આજ તેનું નામ જપે છે બાળ. ૨૯
હારે પંડીત કહે રાજા એક વણસ્યું છે તમારૂં બાળ, એણે મારી વણસાડી સર્વે નિશાળ ૩૦
હાંરે રાજા એ કુંવર કરે છે એવું કામ, તે સર્વે નિશાળીયાને જપાવે તમારા દુશ્મન નરસિંહનું નામ. ૩૧
હાંરે રાજા તમે એ કુંવરને શું દયો છો માન, ભાઇ તે સુનું શું પહેરીયે જેણે પોતાના તુટે કાન. ૩૨
ત્યારે હરણ્યાકશ્યપ કોપો કરી બોલ્યો ભુપાળ, હવે દેરા માંહે લેઇ મેલ્યો બાળ. ૩૩
ભુત પ્રેત જ્યાં બહોળાં હોય, એ બાળકને ફાડી ખાય. ૩૪
હરણ્યાકશ્યપ દેવળ દેરાં પુજે છે જહાં, એક રાતે ભક્ત પ્રહલાદ સહી રાખ્યાં ત્યાં. ૩૫
જ્યારે ભક્ત પ્રહલાદને દેરાંમાં ધર્યો, ત્યારે ટુંકડા હાથે દેવળ પડયું. ૩૬
ત્યારે બેઠા પ્રહલાદ નામ નરસિંહનું ભણે, ત્યાં હરણ્યાકશ્યપ વાત જો સુણે. ૩૭
જ્યારે પ્રહલાદને આંતિકથી ઉતાર્યો જ્યાં, ત્યારે દેવળના હાથપગ મોં નખ છેદાતાં તહાં ૩૮
ત્યારે હરણ્યાકશ્યપ .કુવરને સમુદ્રમાં ધરે, એ બાલક મોક્ષ વગર અવગતે મરે. ૩૯
જ્યારે દૈત્ય બાલકને સમુદ્રમાં ઘાલીને પાછા વળ્યા
, ત્યારે હરિએ હંસરાજ બાલકને લઇ બહાર નિકળ્યા. ૪૦
જે દઇત્યે કુંવર સમુદ્ર મહાં મેલ્યો જહાં, ત્યાંથી ભક્ત પ્રહલાદ હંસજીસું ઝીલ્યા તહાં. ૪૧
દઇત્યે જે બાલકને સમુદ્રમાં દીયો, ત્યાં હસરાજાએ ઉગારી લીધો. ૪૨
ત્યારે બેઠા પ્રહલાદ નામ નરસિંહનું ભણે, ત્યારે દઇત્ય હિરણ્યાકશ્યપ વાતજ સુણે. ૪૩
ત્યારે પ્રહલાદ કુવરની માતા આવી એ જાજું કહે, પાંચ દિવસ તું શાંત રહે ૪૪
તાં માતા કુંવરને વારે જેહ, પછી આપણે પુજીશું સ્વામિ તેહ. ૪૫
ત્યારે પ્રહલાદ વચન બોલ્યા છે તહાં, માતા આજ નરસિંહ નામે ઉગરીએ અહાં. ૪૬
ત્યારે દઇત્ય કહે વાણી શર્પ ડસાવે બાળ, જે ચડે વિખને મરે તતકાળ. ૪૭
ત્યાં આણ્યો શર્પ જે પ્રહલાદને ડસે, તે વીખ ફીટીને અમરત થસે. ૪૮
ત્યારે બેઠા પ્રહલાદ નામ શ્રી નરસિંહનું ભણે, દઇત્ય હિરણ્યાકશ્યપ વાત તે સુણે. ૪૯
દઇત્ય કહે રે હસ્તિ તળે લઇ નાંખો બાળ, કુંવરને મારી નાખે તતકાલ. ૫૦
બાંધી બાળને હસ્તિ તળે દીયો, પણ ચરણે લાગી કુંવર ગયો. ૫૧
દઇત્યે ભક્ત પ્રહલાદ હસ્તિ આગળ ધર્યો જહાં, કરી પ્રણામ ને ગજંદર પાછો વળ્યો તહાં. ૫૨

ત્યાં બેઠા પ્રહલાદ નામ શ્રી નરસિંહનું ભણે, તે દઈત્ય હરણ્યૌકશ્યપ વાત જો સુણે. ૫૩
દઈત્ય કહે ધાણીમાં બાળક પીલાવો જઈ, જે મુસ્તક ચૂર્ણ થાય તઈ. ૫૪
જ્યારે ભક્ત પ્રહલાદને ધાણીમાં ઓરીને પીલ્યા જઈ, ત્યારે ધાણીની લાટ ફાટી નવ કકડા થઈ. ૫૫
ત્યાં બેઠા પ્રહલાદ નામ શ્રી નરસિંહનું ભણે, ત્યાં હિરણ્યકશ્યપ વાત જો સુણે. ૫૬
દઈત્ય કહે અમે દેવળ દેહરાં પુજયાં છે જ્યાં, તે બાળકને લઈ મેલો ત્યાં. ૫૭
તો કુંવરને દેવળ દેરામાં ઘાલ્યા જઈ પ્રતિહાર, ત્યારે ભુત પ્રેત ઉઠયા તેણીવાર. ૫૮
તેણે ભક્ત પ્રહલાદને હજુરથી હથિઆર ઉતર્યાં જહાં,
તેણે દેવળના હાથ પગ નાક મસ્તક છેદયાં તહાં. ૫૯
ત્યાં બેઠા પ્રહલાદ નામ શ્રી નરસિંહનું ભણે, દઈત્ય હરણ્યાકશ્યપ વાત જો સુણે. ૬૦
ત્યારે હરણ્યાકશ્યપ બોલ્યા તતકાળ, હવે ડુંગરે લઈ ચડાવો બાળ. ૬૧
તે ભક્તને ચામડે મઢીને ડુંગર ઉપર ચઢાવ્યાં જહાં, ત્યારે દેવે અમર ડોલ ડોલવતાં તહાં. ૬૨
જ્યારે ડુંગર ઉપરથી કુંવર ઠેલ્યા જહાં, ત્યારે પ્રહલાદને પવન વેગે દેવ ધાઈ પોંચા છે તહાં. ૬૩
ત્યારે બેઠા પ્રહલાદ નામ શ્રી નરસિંહનું ભણે, દઈત્ય હરણ્યાકશ્યપ વાત જો સુણે. ૬૪
માતા કહે કુંવરને પાંચ દિવસ ઘરમાં ટીલળા ધરો, પછે આપણાં સ્વામિની સેવા કરો. ૬૫
ત્યારે ભગત પ્રહલાદ માતાશું વચન બોલતાં તહાં, આપણે શ્રી નરસિંહ હાજર બેઠા છે અહાં ૬૬
બેઠા પ્રહલાદ શ્રી નરસિંહ નામ ભણે, દઈત્ય હરણ્યાકશ્યપ વાત જો સુણે. ૬૭
ત્યારે બોલ્યો દઈત્ય મારૂં હા એ કાજ, હવે એને હોળીમાં ઘાલીને બાળો આજ. ૬૮
તે દઈત્ય હરણ્યાકશ્યપને મન કોપ થયો છે તહાં, હવે કુંવરને હોળીમાં લગાડી બાળો અહાં ૬૯
દઈત્યે જ્યારે હોળી લગાવી કીધી મોટી ઝાલ, શ્રી નરસિંહ વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ થયા તતકાળ. ૭૦
ત્યારે દેવે હોળીને અનામત સુત્ર વિંટયા ત્યાંય, અગન તું મારા ભગતને એણી પેરે. રાખો માંઈ. ૭૧
તે દિન પ્રહલાદની માતા રૂદન કરે છે જઈ,
હારે બાઈ શું રૂવે છે તમારા કુંવરને દેવ અનામત રાખશે સહી. ૭૨
તે પ્રહલાદની માતાએ હોળી વધાવી આપ. તમે એવા ત્રુઠજો સહુને સાથ, ૭૩
તે કુંવરને હોળીમાં ઘાલ્યો જે વારે, અને ઉપર કાષ્ટ સિંચ્યા અપાર. ૭૪
ઉભા લોક અને દાઝે આગ, ભાઈ હવે કુંવર કયાં જાસે ભાગ, ૭૫
ફરતા લોક ઉભા રહે પાસે, વચ્ચે ન અગ્નિ લાગ્યો પ્રકાશે. ૭૬
જેનો સખા છે દિનદયાળ, ત્યાં ચડી સંતોષે બેઠો બાળ. ૭૭
ત્યારે બોલ્યો દઈત્ય મારૂં અવિચળ રાજ, એ દુશ્મનને હોળીમાં બાળો આજ. ૭૮
હવે વાણું વાઈને ઉગે રવિભાણ, ત્યાં ભણે પ્રહલાદ શ્રી નરસિંહ નામ. ૭૯
ત્યારે દઈત્યને મન તો વસિઓ કાળ, કહે હવે સ્થંભ શું બાધુ રે બાળ ૮૦
આણી થંભ અગન શું ધિકાએ, ધગધગતો ફરતો થંભ થયો. ૮૧
લોહે થંભ માંહેથી અગ્નિ નીસરે, ત્યાં પ્રહલાદ નામ શ્રી નરસિંહ ઓચરે. ૮૨

ત્યારે નગર લોક મળી ઉભા થાય, તહાં સકળ સભાશું બેઠા રાય. ૮૩
ત્યારે બોલ્યો હિરણ્યાકશ્યપ લાવો એ બાળ, અને થંભસું તાણી બાંધ્યો તત્કાળ. ૮૪
ત્યારે પ્રહલાદને આણી સભામાં ધર્યા, ત્યાં શીર ઉઘાડે ઉભા રહ્યા. ૮૫
જ્યારે આણી સાંકળને બાંધ્યો થંભ, ત્યારે દઈત્ય ત્યાં બોલ્યો આનંદ. ૮૬
એ જહાં તહાંથી નાસે છે બાળ, હવે થંભસું તાણી બાધું તત્કાળ. ૮૭
તે નરસહિં નામ કો સમરણ કીયો. હવે તારો સ્વામિ કયાં ગીયો. ૮૮
અરે બાલક તું એવે શું અજાણ, એ નરસિંહથી ખોસે પ્રાણ. ૮૯
અરે મુરખ મન માંહાલે શું કર, આ લોક દેખતાં તું કા મરે. ૯૦
લોકશું કુંવર બોલ્યો સત્ય પ્રકાશ, અમારે હૃદયમાં હાજર નરસિંહ પાસ. ૯૧
ત્રણલોક માંહે ભરપુર, આ લોહા થંભમાં છે નહિ દુર. ૯૨
જે સકળમાં જાણો વાસ. તે શ્રી નરસિંહ અમારે પાસ. ૯૩
જેસી નયણામાં પુતલી સત જોએ, તેવા નરસિંહ હાજર મોએ. ૯૪
હાંરે પ્રહલાદ અમે કહું ૬૧નાં એ પણ, હાજર હોય તો દેખાડ મોય, ૯૫
ત્યારે પ્રહલાદ વચન એવું કહે, મારા સ્વામિ આ થંભમાં રહેય ૯૬
ત્યારે પ્રહલાદ વચન કહ્યાં પ્રહલાદ, ફાટો થંભ ને થયો અવાજ. ૯૭
ત્યારે નરસિંહ રૂપ થયાં પ્રકાશ, જાણે ત્રુટી પડયા આકાશ. ૯૮
ચોથે શ્રી નરસિંહ હરિ અવતાર, ભક્તોની વારે ધાયા મોરાર. ૯૯
તે ભક્ત કારણ ચોથે શ્રી નરસિંહ ભયા, ત્યારે દેવ કરોડી થંભમાંહે પ્રગટ થયા. ૧૦૦
જ્યાં થંભ તોડી પ્રગટયા નરસિંહરાય, ત્યાં ભગત પ્રહલાદ લાગો પાય, ૧૦૧
શ્રી નરસિંહ રૂપે પ્રગટ જાણ, જેમ સહસ્ત્ર કળાસું ઉગ્યા ભાણ. ૧૦૨
ચોથે શ્રી નરસિંહરૂપ જો ધરિ, અને ભગત કારણ આવ્યા હરિ. ૧૦૩
પધરી વેળાએ ધર્યું ધ્યાન. ત્યાં નરસિંહરૂપ ધર્યું ભગવાન. ૧૦૪
શ્રી નરસિંહ રૂપે ત્યાં હુવાજબ, અને જીભ્યાએ શ્રી વીજળી લબ. ૧૦૫
દાંત જેવા પુનમકાચંદ, તહાં ભગતને મન થયો આનંદ. ૧૦૬
જ્યારે ફેરવ્યું પુછ જેમ વાસંગ નાગ, ત્યારે હિરણ્યાકશ્યપ ચાલ્યો ભાગ. ૧૦૭
જ્યારે નરસિંહ રૂપે ઝાલ્યો, હાથ ત્યારે થરથર ધ્રૂજે હિરણ્યકશ્યપ રાય. ૧૦૮
જ્યાં દેખ્યો દઈત્યને કોપ્યો શ્રીહરિ, ત્યાં દેવે ધર્યું મહાબળ તેજ જો કરી. ૧૦૯
હરિ દઈત્ય, દુષ્ટ શું સારો કામ કીયો, મારા ભગતને દુ:ખ કેમ દીયો. ૧૧૦
હરિ હાંરે શ્રી નરસિંહ તમે કેમ મારસો મોયે, મારી વાત એક સુણજો કહું છું તોયે. ૧૧૧
હરિ તમે સાંભળો વાત, શું કહિએ ધણી, શ્રી શંકરેઅમર કાયા કીધી છે મુજતણી. ૧૧૨
સુણો નરસિંહ કેમ મારશો મોયે. મારી વાત એક સુણ કહું છું તોયે. ૧૧૩
જ્યારે ઈશ્વર આગળ બહુ તપ કીયો, ત્યારે ઈશ્વરે દસ વરદાન દીયો. ૧૧૪

ઈશ્વરના વચન વામસી જોયે, શ્રી નરસિંહ કેમ મારસો મોયે. ૧૧૫
ખોળે લીધો ને ખાંધે ચડે, આપ્યો. કોલ તે જુઠો કેમ પડે. ૧૧૬
ધરતિ આકાશમાં મોત નહિ મોયે, સ્ત્રી પુરૂષ ન મારે કોઇ. ૧૧૭
ઘર આંગણે બહાર ન મરૂં. એસા વચન નરહરિ તમસું ઓચરૂં. ૧૧૮
લોઢે લાકડે મોતજ ન હોય, લીલે સુકે ન મારે કોઇ. ૧૧૯
હું રાત દિવસ મોતે નહિ મરૂં, એવી વાણી તમ શું ઓચરૂં. ૧૨૦
સુણો નરસિંહ વાત શું કહું ધણી, મારી કાયા છે અમરતણી. ૧૨૧
સકળ જનમારો અમર કીયો, ઈશ્વર મહાદેવે એવો વર દીયો. ૧૨૨
ઈશ્વર વચન વિમાસી જોઇ, તું નરસિંહ કેમ મારે મોય. ૧૨૩
મારી શ્રી શંકરે અમર કાયા કીધી, હું નવ મરૂં, શ્રી નરસિંહ વાણી તમશું ઓચરૂં. ૧૨૪
એસો વર શંકરે દીયો શ્રીહરિ, તો તમે મુજને મારો કહો કોણ પેરજ કરી. ૧૨૫
ત્યારે શ્રી નરસિંહ વચન બોલ્યા સત્યજ ભાઇ, સુણો વચન હરણ્યાકશ્પરાય. ૧૨૬
તું સાસો એ જીભ્યાએ ધરૂં, ઈશ્વરવચન જશ કળા ધરૂં. ૧૨૭
અર્ધબંબ જ્યારે સુરજ અસ્ત થાયે, ત્યારે હરિએ બેસારયો માંડી પાયે. ૧૨૮
સુણો રે દઇત્ય કહુ વિચારે, શ્રી નરસિંહરૂપે લઇ બેઠા ઉંબરાબાર. ૧૨૯
જ્યારે સુરજ આથમે સમીસાંજ થાય, ત્યાં દેવધરી બેઠા માંડયા પાયે. ૧૩૦
સુણ રે દઇત્ય કહુ સતભાયે, એ ઘર કે આંગણું કહેવાયે. ૧૩૧
સુણરે દઇત્ય તું મુરખ અજ્ઞાન, આ ધરતી છે કે આસમાન. ૧૩૨
સુણોરે દઇત્ય હું પૂછું વિચાર. આ હું છું નર કે નાર. ૧૩૩
જારે હરીએ રૂપ પ્રકાશી પરાક્રમ કર્યા જે, ત્યારે દેવે અજબ નખ વધારયા તેહ. ૧૩૪
નખથી ઓર દેખાડા પાયે, આ લોઢું છે કે લાકડું રાયે. ૧૩૫
લીલું સુકું વામસિ જોએ, ઈશ્વર વાચા એસી કળ હોઇ. ૧૩૬
ત્યારે દઇત્ય બોલ્ય સત જો ધરી, ઈશ્વરે સિંહની સીકલ કરી. ૧૩૭
સુણો નરસિંહ કહું સતભાઇ, એટલું માગતા ચુક્યો હુયે. ૧૩૮
હરિએ હરણ્યાકશ્યપ રાખ્યો નેવા હેઠ, માર્યો દઇત્ય નખ વધારી પેટ. ૧૩૯
નરસિંહે માર્યો દઇત્ય રાખી નેવા હેઠ, તેને વકટ નોહર માર્યા છે પેટ. ૧૪૦
જે મારી હરણ્યાકશ્પને નકંદ કીયો, તે દઇત્ય મારણકું અવતાર નરસિંહે લીયો. ૧૪૧
તેવાં વિઘ્નો કરી, મારયો દઇત્ય જહાં, કરોડી પાંચસું પ્રદલાદ તારયો તહાં. ૧૪૨
મારયો દઇત્ય જ્યારે રૂપ નિધાન, નરસિંહે રક્તે કીધાં સ્નાન. ૧૪૩
જ્યારે દઇત્યના રક્તે નાહયા સબ દેવ, ત્યારે ભક્તોને ઘેર ઓછવ મંગળ વર્તયા તતખેવ. ૧૪૪
ભગત સર્વેની પુરી આસ, અને ભક્ત પ્રહલાદ હરિ કે પાસ ૧૪૫
જ્યારે ચોથોરૂપ હરી નરસિંહ અવતાર, ત્યારે ભક્ત પ્રહલાદને દીધા ઓધાર. ૧૪૬

જ્યારે દૈઈત હરણ્યાકશ્યપ માર્યો નખે ધાર, ત્યારે ભક્ત પ્રહલાદને વર આલ્યો તેણે ઠાર. ૧૪૭
શ્રી નરસિંહ રૂપે ત્રુઠયા ભક્તુંને કાજે, તેને દેવે આપ્યું અવિચળ વઈકુંઠનું રાજે. ૧૪૮
ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, અને પાંચ કરોડીને ઉતાર્યા પાર. ૧૪૯
જે કર્તા જુગમાં ચારે રૂપે હરિએ ધર્યો અવતાર, ભાઈ ત્યાં ખલિફાકલફ મોઝાર. ૧૫૦
જ્યારે ચાર દાનવ દેવે સંઘર્યા જાણ, ત્યારે ચાર ભગત ઓધર્યા પ્રમાણ. ૧૫૧
શંખવો મધવો, મોરવ, હરણ્યા કશ્યપ રાય એ ચાર દાનવ દેવે માર્યા. ૧૫૨
રૂકમાગત, અંબરિષ, ધરૂવ, પ્રહલાદ, એ ચાર ભક્તનાં દેવે કીધાં કાજ. ૧૫૩
જ્યારે ભક્ત પ્રહલાદ આ સતપંથ ધાયા જાણ, ત્યારે સર્વે લોકનાં થયાં નિર્વામય. ૧૫૪
એ ભક્ત પ્રહલાદ લોહ થંબશું બાંધ્યા જેહ, ભાઈ તેણે તો પીઠ ન ફેરવી તેહ. ૧૫૫
કર્તા જુગમાં પંદર કરોડી ગુરૂ બ્રહ્માએ નિમ્યા જે, તેમાં પાંચ કરોડી દેવ સનમુખ રહ્યા ત્યાંય ૧૫૬
જ્યારે પ્રહલાદને બહુ કષ્ટ પડયું જાણ, ત્યારે કરોડી દસ ત્રુઠયા છે ત્યાંય. ૧૫૭
કર્તા જુગમાં મુખી પ્રહલાદ ઘેર પંદર કરોડી ધાયા જેહ, તેમાં કરોડી પાંચ દેવ સાચા. જણાયા તેહ ૧૫૮
તેમાં કરોડી પાંચે વિશ્વાસ ઓછો આણ્યો જાણ, તે ફરી ફરી પડયા લખ ચોરાસી ખાણ.૧૫૯
તેમાંથી પાંચ કરોડી પરલે ગયા જેહ, જેણે આવ્યા ગુરૂ નર ઉપર આણ્યો નેહ. ૧૬૦
જાણી જોઈને ભુલ્યા છે અજાણ, તે દોઝીકે નિશ્ચે પડયા નરક ખાણ. ૧૬૧
તે ભક્ત પ્રહલાદ આ સતગુરૂ પુરા સેવ્યા જેહ, તેણે આ ગુરૂની વાચા પાળી તેહ. ૧૬૨
જે પાંચ કરોડીશું દેવ નિપજ્યાં જહાં, તેની શાખ ચાલી કર્તાજુગ મહાં. ૧૬૩
તો મુનિવરો ભાઈ એસા સત કમાઈએ આજ, જેસા સતે ધાયા પ્રહલાદ. ૧૬૪
જેણે સઘળા જનનો કીધો ત્યાગ, તેણે ક્ષણું એક ન રાખી લોકની લાજ. ૧૬૫
તો મુનિવરો ભાઈ એસા સત જો કીજીયે આજ, ગુરૂ નરશું પુરાં હેત રાખો તો થાયે કાજ ૧૬૬
જો જીવ કારણ ટુંક ટુંક થઈને ભોંયે પડો, તમે તો ગુરૂ નરશું હેત નવ છોડો. ૧૬૭
એ કર્તા જુગમાં ચાર રૂપજ ધરિ, ચાર દાનવ સંગાર્યા શ્રી હરિ. ૧૬૮
ભાઈ મુનીવરો સાચુ જાણજો એ ભગત ઓધાર. ભાઈ નરશું રહેજો નિરધાર. ૧૬૯
એ કર્તા જુગમાં સ્વામીજીના ચાર અવતાર, હું અજાણ ત્યાં ચાર દાનવ સંહાર્યા નિર્વાણ૧૭૦
એવાં શ્રી નરસિંહ રૂપે કીધાં કામ, ત્યાં ગુરૂ અમર તેજ હુવા નામ. ૧૭૧
ભક્તો કારણ કીધાં કામ, મારી દઈત્યને ટાળ્યાં ઠામ. ૧૭૨
વ્રતે એકાદશી આદિતવારી ઉતરી સહી, ને ચૌદસ મંગળવારી બેઠી તહી. ૧૭૩
કર્તા જુગના ઉતર્યા ધ્યાન, જુગ ત્રેત્રા બેઠો નિરવાણ. ૧૭૪
જ્યારે નરસિંહ રૂપે કીધું છે કામ, ત્યારે મારી દઈત્યને ફેરાવ્યું ઠામ. ૧૭૫
ત્યારે દેવે હરણ્યાકશ્યપને માર્યો જેણીવાર, ત્યારે સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર. ૧૭૬
જ્યારે સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યારે સર્વે ઓળખ્યો સંસાર. ૧૭૭
ત્યારે શ્રી નરસિંહની માતા તો ચંદ્રાવતી કહીએ, પીતા તો હરિતક કહીએ. ૧૭૮

ત્યાં ગુરૂ તો અમર તેજ જાણ, શક્તિ તો સોમૈયા દેવી પ્રમાણ. ૧૭૯
ત્યારે સ્વસ્થાન તો કાશ્મીર મંડાણ જાણ, ક્ષેત્ર તો મુલતાન નગરી પ્રમાણ. ૧૮૦
ત્યારે મારીયો દાનવ હરણાકંસ જાણ, ત્યારે ભક્ત પ્રહલાદને તારીયા નિરવાણ. ૧૮૧
ત્યારે ચાર લાખ ને બત્રીસ હજાર નરસિંહ રૂપે જાણ, ત્યારે રૂગવેદ હોતા પ્રમાણ. ૧૮૨
ત્યારે સત્તર લાખ ને અઠ્ઠાવીસ હજાર જુગકર્તાનું પ્રમાણ,
ત્યારે ભક્ત પ્રહલાદ પામીયા અમરા પુરી જાણ ૧૮૩
ત્યારે તેણે તો ગુપ્તપંથ આરાધીયા જાણ, તેણે અમરાપુરીનું ઠામ પામીયા નિરવાણ. ૧૮૪
ભાઈ ઈઆં થકી ચોથો નરસિંહરૂપ સંપુર્ણ ભવસ્તો સાચ,
એવી ગુરૂ બ્રહ્મા પીર ઈમામ સાહા બોલીયા વાચ ૧૮૫

''શ્રી વામન અવતાર''

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા ઈંદ્રે ઈમામશાહ વસિષ્ઠની વાચા ફરમાનજી

બીસમીલ્લાબહ હરરહેમાન નરરહીમ.

બીજા ત્રેતા યુગનું માંડયું મંડાણ જેહ, તમે સુણો મુનીવર ભાઈ તેહ. ૧
જ્યારે ચતુર્દીને મંગળવાર જાણ, ને દિન જાુગ ત્રેતાનું માંડયું મંડાણ. ૨
ઈઆં થકી બીજા ત્રેતા જુગની સંખ્યા સાચ, અને ગુરૂ તો વસિષ્ઠ વ્યાસ. ૩
ત્રેતા જુગમાં દઈત્ય બલી રાજા હોય અવતર્યો, તે છાસઠ કરોડી દઈત્ય સાથે પરવર્યો. ૪
ત્રેતાજ જુગમાં હોય બળીરાજ રાજ્ય કરે નિર્વાણ, તે દઈત્યના ગુરૂ તો વાચે વેદ પ્રમાણ ૫
તે ગુરૂ શંકરાચાર્યને બલીરાજા પુછે વિચાર, તો ગુરૂજી નારાયણશું યુદ્ધ કરતાં મુજને આવે હાર ૬
ગુરૂજી તમે એવા જ્યોતીષ જોઈને કહેજો ભેદ, હવે સ્વામી તેવી વાત કરીશું દેવ. ૭
ત્યાં ગુરૂ વાંચે પુરાણ સુણો બલીરાજ,
એ વચન અમતણાં ગુરૂ હવે બલીરાજા જગનદાન તમે માંડો ઘણાં. ૮
તમે જગન તણો માંડો મંડાણ, મન ઈચ્છા દાન કરો પ્રમાણ. ૯
તે ગુરૂને નરને બળીરાજાએ સત વચન દીયા, ત્યાં રાજાએ જગનદાન વરત જ લીયા ૧૦
જો કોઈ જાચક માંગણ આવે તુજ કને, તેને બહુ દાન આપે સુવર્ણ જ તણું. ૧૧
ત્યારે રાજા બલીના મનમાંહે એવી ચિંતા થઈ, આઈ જગનનો આરંભ માંડયો સઈ. ૧૨
ત્યારે બલીરાજાએ વિપ્ર તેડાવ્યા બહુ વિદ્યાવંત જાણ, તેણે મહા હોમ જગન માંડયો તેણે ઠામ. ૧૩
ત્યારે હોમે દુધ ખાંડ ગ્રત ભરત ભોજન અઢાર, તહાં હોમે પરમલ પાંચ બહુ સુગંધ સાર ૧૪
તહાં બહુ રાજા બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય અપાર, તે જગનમાં આવી બેઠા સહુકો તેણે ઠાર. ૧૫
ત્યારે બ્રાહ્મણ તે પૂરણ હોમ જગન માંડે, તે ભણિ મંત્ર સર્વે આહુતિ આપે. ૧૬
જ્યારે અગ્નિ ઝાળ જઈ લાગી બ્રહ્માંડ, ત્યારે કંપ્યા ઈદ્રદેવ લોક નવ ખંડ. ૧૭
ત્યાં બળીરાજા એણી પરે જગન નવ્વાણું કર્યા, તહાં દેશ ભમેરીના પુરોહીત આવી સંચર્યા ૧૮
ભાઈ અમે રાજા બ્રહ્મસેન પુછાવું છું મોહે, તેની કન્યા બહુ રૂપવતી એ. ૧૯
હાંરે બળીરાજા તમે પરણજો કનયા છે બહુ રૂપવંતી જાણ, તે ઉગતા સુરજ જેમ દિસે ભાણ. ૨૦
તે દઈત્ય મદનુંમાતો જગનમાંથી ઉઠી બેઠો થયો, તે કન્યા રાજ બ્રહ્મસેનને ઘેર પરણવા ગયો. ૨૧
ત્યાં સર્વે દેવ રખેસર મળીને નારાયણ દેવશું કહ્યો, હવે સ્વામી એ દઈત્ય બલીરાજ મહાભાગી થયો. ૨૨

હવે સ્વામી તમે કંઇ છળબળ કરો શ્રી હરી, એ બદલ દઇત્યને સંહારો ધરી. ૨૩
એવું કહીને દેવ રખેસર વળ્યા તેણી વાર, ત્યારે ત્યાં દેવે વૃદ્ધ બ્રહ્માણ રૂપ લીધુ તત્કાળ. ૨૪
ત્યારે સ્વામીજીએ તેનું સત જોવાને હાથે કરવત લીધી સાર,
તે દેવ ક્ષણું એકમાં ગયા રાજા બ્રહ્મસેનને દ્વાર ૨૫
જ્યાં જાન મળી ત્યાં જાચક કરોડ કરોડ, ત્યાં રાજા બલિ બેઠાં મંડપમાં અબળ જોડ. ૨૬
જ્યાં દેવ આશિર્વાદ દઇને બ્રાહ્મણ રૂપે ઉભા રહે, ત્યાં સ્વામિજીને નમસ્કાર બળી રાજા કહે. ૨૭
સ્વામિજી તમે ઇઆં મંડપે આવ્યાનું કોણ સ્નેહ,
તો સ્વામિ તમને મારો પ્રતિહાર બહુ દાનજ દેહે ૨૮
ત્યાં નારાયણ દેવ કહે સુણો બલીરાજા કહું એક વાત, જો તમે દાન આપો તો લેવું મારે હાથ ૨૯
ત્યારે બલીરાજાને સ્વામિજી એમ જો કહે, રાજા હું માંગુ તે દાન મુજને દહે. ૩૦
બળીરાજાએ શ્રી નારાયણ દેવને બહુ દીધા માન, સ્વામિજી જે માગો તે આપું દાન. ૩૧
ત્યાં બલીરાજાને વિપ્ર જાચે તતખેવ સ્વામીજી કહો તો આપું હસ્તિ, ઘોડા સુવર્ણ આપું ઘણું. ૩૨
ત્યારે સ્વામીજી બોલ્યા સુણો બળીરાજા કહુ છું વિચાર, મારે ઘર નહિ એક સતવંતી નાર ૩૩
તેની બહુ ઇચ્છા ધરૂં છું રાજા શું કહું વિચાર, જો તું તારી પરણી આપે એક નાર. ૩૪
ત્યાં બલીએ બહુ વિપ્ર બોલાવ્યા રાજા તણા, તો સ્વામી વળી મારા નગ્રમાંહે વિપ્ર છે ઘણાં. ૩૫
જો સ્વામીજી તેની તમને કન્યાચાર અબળા બાલી પરણાવું સહી,
ત્યાં એવી વાત બળીએ. વિપ્ર શું કહિ. ૩૬
ત્યારે બોલ્યા વિપ્ર તમે સુણો બળરાય, હવે મુજથી હાથે વળે કાંઇ બે઼ ન જાય ૩૭
તો રાજા કહે વરે વિવાહો તે નાર, તો કાયર થાય અમારી ગૃરસતા ચાર. ૩૮
જો તેં પરણી છે નાર બાલી સુંદરી, જો તું આપે નાર મુજને એક મન કરી. ૩૯
ત્યાં બલીરાયે એસા વચન સુણ્યા તે વાર, તેણે ત્યાં આપી કન્યા તે પરણી નાર. ૪૦
ત્યારે સર્વે રાજા સગા સજ્જન રહ્યા બળીના મુખસામેં જોઇ,
ભાઈ એવું ધીરજ કોઇ અવરથી નહોઇ. ૪૧
ત્યાં નારાયણ દેવ હસી કરી બોલ્યા તેણે ઠાર,
ભાઈ હું તો તારૂં ધીરજ જોવા આવ્યો. છું હું રાય. ૪૨
હું તો ઘરડો બ્રાહ્મણ નારીનો કોણ વિચાર, ત્યારે સ્વામીજીએ પાછી ફેરવી આપી તેનાર.૪૩
ભાઈ તું બળીરાજા મોટો ત્યાગી મહાસુજાણ, તેં બહુ દાનપુન કરીને કાઢયું નામ. ૪૪
ત્યાં એવા વચન કહીને સ્વામી ઉઠયા તે વાર,
તે બલી પરણી આવ્યો ઘેર જ્યાં જગનનો ઠાર. ૪૫
ત્યાં એવી છળ ભેદ કરી નારાયણ દેવે બ્રાહ્મણનું રૂપ ધર્યું, પણ ત્યાં દઇત્ય બલી મહામન મોટું કર્યું. ૪૬
ત્યારે વામન મન વિચારે પેર, સ્વામિ ગયા બળીરાજાને ઘેર. ૪૭
આ ત્રેતા જુગમાં હરિ બેઠાસાર, પાંચમે શ્રી હરિ વામન અવતાર. ૪૮

જ્યારે પાંચમે રૂપે હરિ વામન અવતાર, ત્યારે દેવ જઇ ઉભા બલીરાજાને દ્વાર ૪૯
જે બલીરાજાએ દાન જગન માંડયો અપાર, તે હું આજ સર્વ આલુ પૃથ્વી મોજાર. ૫૦
ત્યાં વામનરૂપ લીધાં જદુરાય, તે બલિ દ્વારે પોતે જાય. ૫૧
હાથ માળા કરીને નિર્મળ ભયા, સુંદર રૂપે હરી વામન થયા. ૫૨
ત્યારે સુંદર મુર્ત રૂપે થયા પ્રગટ, ત્યાં ચારે વેદ કહે મુખ પાઠ. ૫૩
નારાયણ દેવે રાજા બલીને છળવા કર્યો વિચાર, ત્યાં દેવે ધર્યો પાંચમો શ્રી વામન રૂપ અવતાર. ૫૪
પાંચમે વામન વિપ્ર વેશ જો ધરે, પ્રભાતે ગયા બલીને ઘેર. ૫૫
પાંચમે વામન રૂપ અવતાર, ત્યારે દેવ જઇ ઉભા બલીને દ્વાર. ૫૬
તે પોળે ઉભા પોકારે જેજેકાર, જાણે બ્રાહ્મણ મુખ બોલ્યા વેદ ચાર. ૫૭
દેવે વેદ ચાર મુખથી કહ્યા, ત્યારે સર્વ નગરના લોક અચંબી રહ્યા. ૫૮
ત્યાં અમૃત વાણી શ્રી વામનજી કહે, ત્યાં નગરના લોક અચંબી રહે. ૫૯
ધુતીએ વાત બલી શું કહી, વીપ્ર એક આવ્યો છે સહિ. ૬૦
તે પોળે ઉભો પોકારજ કરે, તે ચારે વેદ મુખમાંથી ભણે. ૬૧
સુંદર રૂપ લીયો અવતાર, એ ચોર વિમુખ માથાપર ધાર. ૬૨
ત્યારે પ્રતિહારે કહી વાત રાજા બલી શું જાયે, આપણા દ્વારે એક વિપ્ર ઉભો છે હો રાયે. ૬૩
તે પંડીત એક મહા દીસે અઘાત, તે ચાર વેદ ભણે મુખ પાઠ. ૬૪
તેનું દિસે છે વામન રૂપ સપ્રાત અપાર, સુણો બલીરાજા એક સુપાત્ર ઉભા છે બહાર. ૬૫
તે સુણી વાત બલી સનમુખચાલીયા, ત્યારે પ્રતિહાર ત્યાં એક સાથે લીયા. ૬૬
ત્યાં સ્વામિજીને કરી પ્રણામ બલિ ઉભો રહે ત્યાં વિપ્ર એમ વાણી કહે. ૬૭
સુણી વાતને બલીરાજા બહાર આવીયા, નમસ્કાર ત્યાં વિપ્રકું કર્યા. ૬૮
શ્રી વામન દેખયોને રાજાબલિ અચંબે ભયો, આવ્યો વિપ્ર કોઈએ ના દેખ્યો. ૬૯
સુંદર મુરત એક રૂપ આઘાત. ચાર વેદ ભણે મુખ પાઠ. ૭૦
ત્યારે હસી કરી બલી બોલે રાજ, સ્વામી જે માગો તે આપું આજ. ૭૧
બોલાવી ગોરને દીધૂં બહું માન, વિપ્ર કહે તે આપીએ દાન. ૭૨
કહે બલિરાજા પરનિધાન, જે તમે કહેશો તો આપીશું દાન. ૭૩
કહે બલિરાજ તમારો જશ ચોખંડમા હોય, તે કારણ હુ જાચક આવ્યો છું તોય. ૭૪
આવ્યો બ્રાહ્મણ કુબડે વેષ, રળિયાત કરો રાજા હું બ્રાહ્મણ છું એક. ૭૫
ત્યાં દેવતા, એવા વચન સુણી બલી ઉભો રહે, સહિ માગ માગ રે વિપ્રને કહે. ૭૬
સ્વામીજી જે ઈચ્છા તમારા મનમાં હોય, કહો તો અન્ન વસ્ત્ર આપું તોય. ૭૭
સુણો બલી રાજા અન્ન વસ્ત્રની ઈચ્છા નહી મોય, સ્વામી કહો તો સુવર્ણ દાન બહુ આપું. તોય. ૭૮
હાંરે રાજા સુવર્ણ દાનને હું શું કરૂં, સ્વામી કહો તો હસ્તિ ઘોડા તમ આગળ ધરૂં. ૭૯
હાંરે રાજા હસ્તિ ઘોડા શું મારે નહિ કાજ, સ્વામી કહો તો દઉં પૃથ્વીનું રાજ. ૮૦

હાંરે રાજા રાજપાટ મારે ભોગવનારો નહિ કોઈ, કહો તો ગરથ ભંડાર આપું તોય. ૮૧
હાંરે રાજા ગરથ ભંડારશું નહિ અમારે કાજ, સ્વામી કહો તો આપું મંદીર આવાસ. ૮૨
મંદીર એવું સેને લહુ સાર, સ્વામી કહો તો રાખું અમારી પાસ. ૮૩
બોલ્યામાં ન અસત્ય ઓચરૂં, એટલું દાન લઈને હું શું કરૂં. ૮૪
સગાં કુટુંબ મારે નહિ બાળ, એવાં દાન લઈને કોણ કરે જંજાળ ૮૫
જે માગો તે આપું તમને ધર્મ, એવી વાણી બલીરાજા બોલ્યા ભરમ. ૮૬
સ્વામી તે જે માગો તે આપું તમને, પછી દોષ, ન દેસો અમને. ૮૭
ત્યારે વામન વાણી, બોલ્યા મરમ. મેદની માગું ત્રણ જ કરમ. ૮૮
ત્યાં રાત રહું ને કરું આરામ, અવની ભરૂં મારા ત્રણ કરમ ૮૯
કહે બલીરાજા વિપ્ર સુણો મારી વાત, કેટલા લોક છે તમારી સાથ. ૯૦
હાંરે રાજા લોક કુટુંબ અમારે નહિ, કોઈ, હું એકલો જાચણ આવ્યો છું તોય. ૯૧
ત્યાં કહે બલીરાજા વાત તમે સુણો સ્વામી અમતણી, જો બહુ પૃથ્વી છે મારે ઘણી. ૯૨
તો સ્વામીજી ઈચ્છા તમારા મનમાં થાય, તેટલી પૃથ્વી પ્રતિહાર પાસે તમે લો જાય. ૯૩
ત્યાં બોલ્યા વિપ્ર સુણો બલીરાય, ભાઈ અમે વણમાપી પૃથ્વી લીધી કેમ જાય. ૯૪
માપી પૃથ્વી આપી રાજ. જો ઈચ્છા હોય તો પુરણ કરો કાજ. ૯૫
સુણો રે બલી હું તમશું કહું, વણ માપી પૃથ્વી હું નવ લહું. ૯૬
તમે ચાલો હું માપી લઉં આજ, ત્યાં હું એક મઢી બાંધી રહુ ચતુરમાસ. ૯૭
ત્યાં બોલ્યા શુક્રાચાર્ય તમે સુણો બલી વાત. પણે એ વિપ્ર તો તમને કરશે ઘાત. ૯૮
ત્યાં પ્રતિહાર બોલ્યો સુણો તમો બલીરાય, એ વિપ્ર નહીં નારાયણ દેવ કહેવાય. ૯૯
ત્યાં શુક્રાચાર્ય વચન બોલે છે એહ, ભાઈ એ તો વૈકુંઠનાથજી છે તેહ. ૧૦૦
ભાઈ નિશ્ચે વાત માનજે મોય. એ વિપ્ર છળ પાડવા આવ્યો છે તોય. ૧૦૧
એનું વામનરૂપ દીસે છે અહાં, પણ એ બ્રાહ્મણ ત્રણભુવન સુધી વધે તહાં. ૧૦૨
અંજલી આણી ઉદકે જો ભરી, ત્રણ કરમની સ્વસ્તી જો ભણી. ૧૦૩
ધન ધનરે રાજા તારો ધરમ, દખણા જોઈએ અરધું કરમ. ૧૦૪
પુન પવિત્ર સફળ જો થાયે, દક્ષિણા આપ્યાનો છે મહમિાયે. ૧૦૫
સુણો રે બલિ વચન કહું તોયે. ત્રઉટ પાવ ધરતી દેજો મોય. ૧૦૬
એવાં વચન કહ્યાં ત્યાં જગદીશ, ત્યારે શુક્રાચાર્યને ત્યાં ચડી છે રીસ. ૧૦૭
સુણો રે બલી બોલ્યા શુક્રાચાર્ય માન, એ ધરતિ તણુના દિજે દાન. ૧૦૮
એવાં વચન માનો સતભાઈ, એ વિપ્ર નહિ નારાયણ દેવ છે આંહે. ૧૦૯
એ છળ પાડવા આવ્યો છે હો રાયે, તેને દેવા ઉતર જે નિરમળ કાયે. ૧૧૦
ત્યારે બોલ્યા બલીરાજા સુજાણું, જો સત ચુકું તો ન ઉગે ભાણ. ૧૧૧
હું બલીરાજા દાતાર સુણો મોહે વાત, આજ વિશ્નુ સરખા જોડે છે હાથ. ૧૧૨

બોલાવી વિપ્રને બલી બેઠો પાયે, હાથમાં ઝારી લીધી બલી રાયે. ૧૧૩
દેવું દાન ભુમિનું શિખ, મુંજ આગળ વિશ્નુ માગે છે ભીખ. ૧૧૪
નામી ઝારી ને લાગી વાર, શુક્રાચાર્યે બાંધી પાણીની ધાર. ૧૧૫
દેવે સળી મુકી ત્યાં કખ, ત્યારે શુક્રાચાર્યની ફોડી ત્યાં આખ. ૧૧૬
બલી રાય જહાં મુકે ઉદક તહાં શુક્રાચાર્ય જઇ રહ્યો, તેણે તો ખોઇ આંખને કાણો થયો. ૧૧૭
હું બલીરાજા દીધાં છે મોટા દાન, મુજ આગળ શ્રી નારાયણ દેવ ધરે છે હાથ ૧૧૮
ત્યાં બોલાવ્યા બલીએ મહા જોદ્ધા વિર જો તહીં, ભાઇ એ વિપ્રને માપી આપો અહીં. ૧૧૯
ત્યાં બલીરાયે મુક્યું ઉદક વિપ્રે હાથે લીયા, ત્યારે સ્વામીજી ધ્રુ મંડળ સુધી વધીયા. ૧૨૦
ત્યારે પડ્યું ઉદક હરિને મેલ્યું હાથ, ત્યારે વધ્યા હરિ ધ્રુવ મંડળ સાથ. ૧૨૧
ઉદક ભરીકે મેલ્યું હાથ, ત્યારે વેરાટરૂપ ધર્યું શ્રી જુગનાથ. ૧૨૨
પગ પાતાળે આકાશે શિશ, ત્યારે વૈરાય રૂપ ધર્યું જુગદીસ. ૧૨૩
વૈરાટ રૂપ હુવા ત્રણવાર, પડયો અચંબો નગર મોજાર. ૧૨૪
તે દેવને દઇત્ય લાગા જહાં, તેને આ સતગુરૂજીએ ભુતખાનાં સોંપાવ્યા તહાં. ૧૨૫
ત્યાં દેવોએ સાએક રૂપ કર્યું છે સહિ, ત્યાં દેવની ત્રણ કરમ સર્વે પૃથ્વી થઇ. ૧૨૬
ત્યારે વામને ધરતિ માપી સહી, ત્રણ કરમ સર્વે ધરતી થઇ. ૧૨૭
ત્રણ ભુવન ભચ્યા થયે, ઔઠ માનો નહિ ક્યું ઠાએ. ૧૨૮
ત્યારે વામન રૂપે બોલ્યા સતભાયે, વાત અમારી સુણો બલીરાયે. ૧૨૯
અર્ધો પાવ ધરતી દીજે મોય, નહિ તો સત ચુકો તોય. ૧૩૦
ત્યારે બલિરાજા ત્યાં બોલ્યા સાચ, દેખો પૃથ્વી ત્યાં લેજો માપ. ૧૩૧
સુણો બલિ તું મુખે બોલતો ગરભ, ત્રણ પાવમાં આવ્યાં સરવ. ૧૩૨
સુણ બલિ હું સત બોલું સહી, અર્ધો પાવ પૃથ્વી દેણી રહી. ૧૩૩
માપી આપો મોંએ બોલ્યું પાળે, તો તારૂં દાન સંપૂર્ણ થાયે. ૧૩૪
બોલ્યા બલિ વચન કરૂં પ્રમાણ, લો સ્વામી કાયા તણું દાન. ૧૩૫
કરી સ્નાનને લાગો પાયે, શ્રી વામન આગળ ઉભો રાયેય ૧૩૬
જમણો પગ મસ્તકે દીયો, ત્યારે બલીરાજા પાતાલે ગયો. ૧૩૭
ત્યાં અર્ધું કરમ પૃથ્વી વિપ્રને દેવી રહી, દેવે બહલીને મસ્તકે પગ દઇ ચાંપ્યો સહિ. ૧૩૮
ત્યારે ત્રણ ભુવનના ત્રણ કરમ જો કરી, દક્ષિણા કારાણ દેહ જો ધરિ. ૧૩૯
ભક્ત કારણ ઉપન્યો ભાવ ત્યારે, મેલ્યો પગ નેચાંપ્યો પાતાળે. ૧૪૦
તે બલરિાજાએ બીજી દેહ જો ધરી, સ્વર્ગ પાતાળથી આવ્યો ફરી. ૧૪૧
જો કોઇ મારી કરે કુમક શુદ્ધ, ફરી આવી માંડુ વિશ્નુ શું યુદ્ધ. ૧૪૨
સ્વર્ગ જઇ આવી બલિ પાતાલે જાયે, જ્યાં દેખે ત્યાં વિશ્નુનો પાયે. ૧૪૩
ત્યારે બલિ જો બોલ્યો ચત કરી, જ્યાં ચાંપ્યો ત્યાં આવ્યો ફરી. ૧૪૪

ત્યારે તહીં બલી બોલે જે કરી અમશું ઘાત, ત્યારે વિશ્નુને પુછી વાત. ૧૪૫
કીયા કારણ મને કીધી ઘાત, બોલો મો સાચી જે વાત. ૧૪૬
મૃત્યુ લોક માંહે મેં કીધું બહુ દાન, તેવું સ્વામિ મારૂં રાખો માન. ૧૪૭
બળે સંસાર ભેગો કીયો, તેનું દાન પુન તો એળે ગીયો. ૧૪૮
જે કોઈ આગે જપના તપ કીયા, તે ચુક્યા ત્યાં ગુરૂ કહે સર્વે ભુખે મુઆ. ૧૪૯
તે કારણ હું વિનવું તોય, બલી કહે ચિંતા કીજે મોય. ૧૫૦
ત્યાં માગ માગ મેં બલિને કહ્યું જોયે, તું જે માગે તે આપું તોયે. ૧૫૧
ત્યારે બલિરાજા તો એમજ કહે, તું મારા પાંચ દિવસ તો પોળીયો થઈ રહે. ૧૫૨
ત્યારે વિશ્નુ બોલ્યા સત્ય જ ભાઈ, વાત અમારી સુણો બલીરાય. ૧૫૩
માસ ચાર હું સુતો જોયે, ને વિવાહ પગરણ ત્યાં નહિ હોયે. ૧૫૪
માસ ચાર કોરા રાખો માન, આગળ જુગમાં કરસે બહુ દાન ૧૫૫
દેવ સુતા તે નવ જાણે કોઈ, ઉતપત લોક કહાંથી હોઈ. ૧૫૬
દેવ સુએ તો વરખા ન ગળે, અને વનસ્પતિ ના ફળે. ૧૫૭
દેવ સુવે તો ન ઉગે ભાણ, માસ ચાર તો રાખું માન. ૧૫૮
દેવ સુવે તો પૃથ્વી કેમ જાગે જેહ, અને સંસાર કેમ વર્તે તેહ. ૧૫૯
મૃત્યુ લોકમાં કીયો કાજ, અને દક્ષિણ દિશામાં આપું રાજ. ૧૬૦
બલિકી ઓલાદે જે અવતરે, તેનું નામ ફરી બલજો ધરે. ૧૬૧
દક્ષિણ સમા કરે છે રાજ,. વામન રૂપ પુરા કાજ. ૧૬૨
પાતાળનું તો આપ્યું રાજ, વામનરૂપ તમે ધર્યું મહારાજ. ૧૬૩
ત્યાં એવા વચન બલિ બોલ્યો સિધ, તો એવા ચરિત્ર કરીને જગન પાડ્યા રદ. ૧૬૪
ત્યાં પાચમે રૂપે હરિ અવતાર, તે દઈત્ય કારણ શ્રી વામનરૂપ ધર્યો મોરાર. ૧૬૫
જ્યારે બલિ દઈત્ય માર્યો જેહ, ત્યારે ભગત કમળધ્વજ ઓધાર્યા તેહ. ૧૬૬
ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, જ્યારે બલિ દાનવને ચોંપ્યો પાતાળ ૧૬૭
જ્યારે પ્રગટ થયા મોરાર જોયે, બલીએ બહુ દાન પુન કર્યા બ્રાહ્મણને ત્યાંએ. ૧૬૮
જ્યારે હરિએ પાતાળે ચાંપ્યો ત્યાંયે, કર્યું દાન તે એળે જાયે. ૧૬૯
તમે સુણો લોક સતગુરૂજી કહે વાત, તમે કેટલું દાન દેશો વિપ્રને હાથ. ૧૭૦
રાજા બળી સરખાનો એળે ગયો અવતાર, ભાઈ તમો રીયા કરો તે કોણ માત્ર. ૧૭૧
તો સુણો લોકો તેણે ગુરૂ વસિષ્ટ ન ઓલખ્યા જેહ, અને દાનપુન કીધું છ દર્શનમાં તેહ. ૧૭૨
ભાઈ તેથી કામ ના નીપજે જેમ, ગરધવ ખેતર ખાયે તેમ. ૧૭૩
ત્યારે દઈત્યના મનમાં એસો ભયો, જે ઈશ્વર આગળ બહુ તપ કીયો. ૧૭૪
ત્રુઠ્યા ઈશ્વર દઈત્યે વર માગ્યો સોયે, દઈત્ય કહે હજાર ભુજા સ્વામી મારે હોયે. ૧૭૫
સહસ્ત્ર હસ્તિ બળ હોયે એત ભુજ, તો ફરી વિશ્નુ સાથે કરૂં યુદ્ધ ૧૭૬

બલીએ તો વર લીયો તે વાર, તે બળી સહસ્ત્રા અર્જુન અવતાર. ૧૭૭
એ વિશ્નુ ચરિત્ર અનંત અપાર, ભગત કારણ લે છે અવતાર. ૧૭૮
જ્યારે પાંચમે વામન સ્વરૂપ માંહે દઇત્ય બલીરાજાને મારીયો, ત્યારે ભક્ત કમળાધેનને ઉગારીયો. ૧૭૯
ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યારે સર્વે સંસાર ઓળખ્યો નિર્વાણ. ૧૮૦
ત્યારે શ્રી વામનની માતા લીલાવતી કહીએ, અને પિતા તો કેશવરૂખ કહીએ. ૧૮૧
ત્યારે ગુરૂ તો સહજાનંદ જાણ, શક્તિ તો કોકીલા દેવી પ્રમાણ. ૧૮૨
ત્યારે સ્વસ્થાન તો બગપુર જાણ, ક્ષેત્ર તો વનથળી પ્રમાણ. ૧૮૩
ત્યારે નરે મારીયો દાનવ તો દઇત્ય બલીરાજા જાણ, ત્યારે ભક્ત કમળાધેનને તારીયા નિરવાણ. ૧૮૪
ત્યારે ચાર લાખને બત્રીસ હજાર શ્રી વામન રૂપે જાણ, ત્યારે યજુરવેદ હોતાપ્રમાણ. ૧૮૫
ત્યારે શ્રી વામન રૂપ સંપુર્ણ ભવસ્તો સાચ, એવી ગુરૂબ્રહ્મા પીર ઇમામશાહા બોલીયા વાચ. ૧૮૬

''શ્રી ફરસુરામ અવતાર''

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા ઈંદ્ર ઈમામશાહ વાચા ફરમાનજી બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નરરહીમ.

શ્રી ફરસુરામ અવતારના પરછા નિરવાણ, તમે સુણો મુનીવરો સુજાણ. ૧
છઠ્ઠે શ્રી ફરસુરામ અવતાર, ઉત્તમ જન્મ લીયો સંસાર. ૨
જ્યારે શ્રી ફરસુરામ અવતાર ધરે, ત્યારે દેવ ધનુષ બાણ હાથ ધરે. ૩
તે જુગમાં ક્ષત્રિ બહુ વ્યાપક ભરપુર, તે ફરસુરામે મારી કીધા દુર. ૪
તે દેવે ક્ષત્રિ મારી નક્ષત્રિ કરી, તેમાં મોટા મોટા જોદ્ધા છત્રી હણ્યા. ૫
ક્ષત્રિ તણો કીધો સંહાર, ધનુષ બાણ હાથે અદઅદ કાર. ૬
ક્ષત્રિ મારી નક્ષત્રિ કીધા, માતા રેણુકા તણા પુત્ર સીધા. ૭
પિતા જમદગ્નીના પુત્ર જેહ, અને પાતાળેથી આવ્યા તેહ. ૮
આદમાતા શક્તિ તુલજા જેહ, ફરસુરામ રૂપે અર્ધાંગના રહે. ૯
જ્યારે ફરસુરામે લીધો અવતાર, ત્યારે કાંપ્યા દઇત્ય સર્વે સંસાર. ૧૦
સહસ્ત્રા અર્જુન દઈત્ય મહાબળીયો એહુ તેશુ યુધ્ધ કોણ કર્યો ન જાય. ૧૧
સહસ્ત્રીઅર્જુન પુછે ગુરૂને વાત, મારૂં મોત છે કોને હાથ. ૧૨
ત્યારે દઇત્યનો ગુરૂ બોલીયો સોય, ફરસુરામ રૂપ મારે તોય. ૧૩
સુણો રે ગુરૂ વાણી ઓચરૂં, સહસ્ત્રકાંતીની લોહ પિંજરૂં કરૂં. ૧૪
જાલી ફરસુરામ લાવું તાર, લોહ પીંજરામાં ઘાલું તત્કાળ. ૧૫
પીંજરામાં ફરસુરામ ફરે, ને સહસ્ત્રકાંતી શું કપાઇ મરે. ૧૬
એવી બુધ્ધિ જો દઇત્યે કરી, લોહ પીંજર ગડાવ્યું ધરી. ૧૭
તે દઇત્યે મનમાં એવું ધર્યું, તેણે ફરસુરામ મારણકું લોહ પીંજર કર્યું. ૧૮
ત્યારે ફરસુરામ એવું કરે, વુદ્ધ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધરે. ૧૯

હાથે માળા નિરમળ ભયા, દઈત્ય દ્વારે પોતે ગયા. ૨૦
તે દઈત્ય લોહ પિંજર લઈને ઝાલવા ગયા, ત્યારે શ્રી નારાયણ દેવ કપટ કરીને વિપ્ર ઘરડા થયા. ૨૧
ઘડયું લોહ પિંજર પુરૂં થયા, ત્યાં સહસ્ત્રાઅર્જુન બેઠા રાય ૨૨
દેખી વિપ્ર ને દીધાં માન, ત્યાં પોતે કહે મારો જજમાન. ૨૩
અમે તારા બ્રાહ્મણ ગોર કહે, ત્યારે ત્યાં દઈત્ય અચંબી રહે. ૨૪
ત્યારે દઈત્ય ત્યાં પુછે ભેવ, કોણ દેશથી આવ્યા દેવ. ૨૫
પરનગર છે મારૂં ગામ, ત્યાં રાજ કરે છે શ્રી ફરસુરામ. ૨૬
એવાં વચન ફરસુરામ ઓચરે, ત્યારે બહુજ બ્રાહ્મણ કું દઈત્ય આદર કરે. ૨૭
સુણો સ્વામિ હું પુછું કાજ, તમે ફરસુરામ દેખાડો આજ. ૨૮
તેવા અમને કેહજો ભેદ, તે સારૂં પાંજરૂં બનાવ્યું દેવ. ૨૯
ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યા સરનામ, જેવા તમે તેવા ફરસુરામ. ૩૦
હાંરે જજમાન એક માથે પાંજરૂં લીધું ભાઈ, તારી પાંચ પેઠી સરાવી મેં. ૩૧
હો સહસ્ત્રા અર્જુન જો તું બળને વશ ન હોય, તો શ્રી નારાયણ શું યુદ્ધ કરજો તોય. ૩૨
તેણે તારી પાંચ પેઠી સંહાર કરી, ત્યાં એવા વચન બોલાયા શ્રી હરિ. ૩૩
હું તમને પુછું ગોરાજી વાત, તે નારાયણ દેવ કેમ આવે મારે હાથ. ૩૪
સ્વામિ મેં આ લોહ પિંજર કીધું છે તેને કાજ, હું તો તેને જીવતો લઈ આવું આજ. ૩૫
હાંરે જજમાન મારૂં કહ્યું માને આજ, તો સહિ સરસે તમારૂં કાજ. ૩૬
ભાઈ જો એ પાંજરૂં તમને પૂરૂં હોય, તો તે પ્રમાણમાં હાથે શી જાય ૩૭
તમે પાંજરા માંહે પેસી જુઆ આજ, લઉં પ્રમાણું ન વણસે કાજ. ૩૮
ત્યારે દઈત્યે માન્યું સતભાઈ, તે પાંજરા માંહે પેઠો જઈ. ૩૯
ત્યારે પાંજરા માંહેથી દઈત્ય બોલ્યો, એ પાંજરાની કળ તમે ફેરવી દીયો. ૪૦
ત્યારે ત્યાં સ્વામીજીએ દઈત્યને માહે પેસારીને દીધું દ્વાર,
તે દેવે દઈત્યને કળ કરીને ઘાલ્યો તર્તકાળ ૪૧
કપટ રૂપે કીધું એટલું કામ, પ્રગટ રૂપે હુવા ફરસુરામ. ૪૨
પાંજરા માંહે ફરે દઈત્યનો સાસ, ઉછળે પાંજરૂં જાય આકાશ. ૪૩
પાંજરા માંહે દઈત્ય થરથર ક્રાંપે, ધરતીને પરવત પડે. ૪૪
તલપે પાંજરામાં ને ધરતી ઉપર ફરે, સહસ્ત્રાર્જુન સહસ્ત્ર કાંતિશું કપાઈ મરે. ૪૫
મરતાં દઈત્ય એમ ઓચર્યો, ઓ પરસુરામ તેં કપટ જ કર્યો. ૪૬
જો તું વિચારી મારે મોય, તો હું તમાસો દેખાડું તોય. ૪૭
યુદ્ધે કરી માર્યો મોહે અપાર, બળે બંધાણો સઘળો સંસાર. ૪૮
ત્યાં સહસ્ત્રાઅર્જુન દઈત્ય માર્યો જે, તો ફરસુરામ રૂપે થયા તે. ૪૯
તે દેવ કપટ કરી દાનવ પાંજરે દીયા, તે દઈત્ય મારણકું શ્રી ફરસુરામ અવતાર. હરિ લીયા. ૫૦

છઠ્ઠે છત ફરસુરામ કીધી તાંહી, ક્ષત્રિ નરવંશ કીધો સહી. ૫૧
છઠ્ઠે ફરસુરામ રૂપ જો ધરી, ફરસી લઈને કરૂણા કરી. ૫૨
થતા આગળ રહ્યા કરજોડ, હણ્યા ક્ષત્રિ માતા બંધન છોડ. ૫૩
ક્ષત્રિના મેલાવ્યાં પ્રાણ, માર્યો તે સહસ્ત્રાર્જુન જાણ. ૫૪
ત્યાં ક્ષત્રિનો રાખ્યો ધરમ, માતા પિતાના છોડાવ્યા બંધન. ૫૫
ત્યાં વિપ્રને તો આપ્યાં દાન, આલ્યાં પૃથ્વી વિષે સહસ્ત્ર ગામ. ૫૬
ઇંદ્રિઓ સભાળી આપે રહ્યા, વિપ્ર તો સઘળા કેડે ગયા. ૫૭
બોલ્યા વિપ્ર ચડાવી રીસ, પૃત્વી પોતી વાર જો એકવીસ. ૫૮
વિપ્રને તો આલ્યો વર, ભીખી ખાવ સહુ ઘરના ઘર. ૫૯
વળતાં બ્રાહ્મણ પોકારે નામ, પછી ક્ષત્રિરૂપ ધર્યું ફરસુરામ. ૬૦
જ્યારે સહસ્ત્રાઅર્જુન માર્યો જેહ, ભગત મુખી કમલાપતી તાર્યો તેહ. ૬૧
ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, એ ફરસુરામ રૂપે ધર્યો અવતાર. ૬૨
ત્યારે શ્રી ફરસુરામની માતા તો રેણુકાવતી કહીએ, અને પીતા તો જમદગ્નીકહીએ. ૬૩
ગુરૂ તો જનક વિદેહી જાણ, શક્તિ તો તુલજા ભવાની પ્રમાણ. ૬૪
ત્યારે સ્વસ્થાન તો મુંજપર નગરી જાણ, ક્ષેત્ર તો કોયલાપુર પાટણ નિરવાણ. ૬૫
ત્યાં નરે મારીયો દાનવ તો સહસ્ત્રાઅર્જુન જાણ, ત્યારે ભક્ત કમલાપતિને ઓધાર્યા નિરવાણ. ૬૬
ચાર લાખ ને બત્રીસહજાર શ્રી ફરસુરામ જાણ, ત્યારે યજુરવેદ હોતા પ્રમાણ. ૬૭
ત્યારે શ્રી ફરસુરામ રૂપ તો સમાપ્ત ભવસ્તો સાચ,
એવી ગુરૂ બ્રહ્મા પીર ઈમામશાહ બોલીયા છે વાચ. ૬૮

"શ્રી રામા અવતાર"

શ્રી સતગુરુ બ્રહ્મા ઈંદ્ર ઈમામશાહ વાચા ફરમાનજી
બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નરરહીમ.

જ્યારે સાતમે રૂપે દઈત્ય રાવણ પ્રગટ થયો,
ત્યારે તે નાસજાલતાઈ વનમાં વણવાઈ તપ કરવા ગયો. ૧
તેણે ત્યાં તપે બેસીને કીધું કાજ, તેણે તહાં દેવના દશ અવતારનું માગ્યું રાજ. ૨
સ્વામિ સહી ન મરૂં યુદ્ધ કરતાં નરવાણે, તો હું ન મરૂં સ્વામી કો ન બાણ ૩
જો સ્વામી એવો વર તમે મુજને આપો સહી, તો હું મુખથી નવ બોલું કાંઈ. ૪
તમને એવું કહું છું મારા ગુરૂ એ હીરભાણ, જો કોઈ હાર ન કહે એવું માગી લઈ નિરવાણ. ૫
તે દઈત્યે દેવ કને [illegible] વર લીધા તહાં,
તે દઈત્યે આવી સરવ [illegible] સભા કબજે કરી છે અહાં. ૬
ત્યારે સરવે દેવ કહે ભાઈ વિધાતાએ વેર લખ્યું જે, ત્યારે દઈત્ય ઘેર નવગ્રહે સેવા કીધી તેહ. ૭
તે દઈત્યે ઘેર સર્વે દેવતા ઉદરણા ભરે છે જઈ, તે ઘેર પવન આંગણા વાણે સહિ. ૮

તે ઘેર સમુદ્ર પાણી ભરતા નીર, ત્યાં ચંદ્ર સુરજ સેવા કરતા ધીર. ૯
તે દઈત્યને ઘરે સર્વે દેવતા ઉદક લીધો નિરવાણ, જે અમે તહાં સતગુરૂજી આગળ પામું માન. ૧૦
તે દઈત્ય ઘેર પનોતિ બારણે બાંધી છે જેહ, અને દેવ હુતાસન રાંધણા રાંધે છે તેહ. ૧૧
તે સર્વે દેવતાએ સતગુરૂ વચને કીધાં કાજ, તે દઈત્યને દેવે તપ કરતાં એવું આપ્યું રાજ. ૧૨
તે પહેલા જુગ મધે મેઘ દેવતાએ છત કીધી છે
ત્યાં, તે માટે વીરલોચન તુજ ઘેર. ભગતતારણ આવ્યા છે અહાં. ૧૩
તે મુખી સર્વે જુગમાં ભક્તોને કારણ આવ્યા સહિ,
તે મુખીની દુવા તપેસીગુરૂની મહોર છાપ વગર કોઈ તરસે નહિ. ૧૪
ત્યારે મુખી વીરલોચન રાજા હરિચંદને ઘરે ચેલેંજ કરે,
તે મુખી વિરલોચનના ઘરે દેવ સભા ગુપ્ત ભરે. ૧૫
તે દેવ સભામાં વાજીંત્ર વજાડે ઢોલ જે, ત્યાં મુખીગત કળશ પખાલે તેહ. ૧૬
તે મુખી એ કળશ પખાલે જેહ, ત્યાંથી તારાસતી કુળતારણ ઉપન્યા તેહ. ૧૭
તે સતીની રાજા હરિચંદે પરીક્ષા કીધી તહાં, તે સતીના પહેર્યા ચીર પટોળાં ધોતાં તહાં. ૧૮
ત્યારે રાજાએ તેડાવ્યો પુત્રીનો બાપ, ભાઈ અમે પુત્રી તમારી વરીશું આપ. ૧૯
અરે રાજા તમે પરખો અમારો મર્મ, તમે ભલા ક્ષત્રિ તમારો કોણ ધરમ. ૨૦
ત્યા રાજા હરિશચંદ્ર મુખે એવું બોલ્યા વચન, ભાઈ અમે ક્ષત્રિ ઉકરડેથી લીધું રતન. ૨૧
ભાઈ અમો એકનાર જાણી તેને પરણીએ જેહ. એને અમે પટરાણી કરશુ તેહ ૨૨
ત્યારે રાજા પરણ્યા તે તારાનાર, ભાઈ અમે એને ઘરમાંથી નહિ કાઢું બહાર. ૨૩
ત્યારે તારારાણી શ્રી ગુરૂ વસિસ્ટને કહે છે એમ, ગુરૂજી અમારૂં સત રાખજો તેમ. ૨૪
ત્યારે રાણી કહે શ્રી ગુરૂજી તમ આગળ વિનંતી કરૂં જે, ધણી એક સ્તુતિ કરી માંગુ તેહ. ૨૫
તો સ્વામી હવે સર્વે દરવાજા દેવે જે, સ્વામી તાળાં ભોંગળ ભાંગજો તેહ. ૨૬
ત્યારે રાણીએ હંસલો રેવંત પલાણ્યો જ્યાં, ત્યારે આ સતગુરૂજી વચન પાર ઉતાર્યા તહાં. ૨૭
સતગુરૂ હાજર આવે જહાં, અંતરિક્ષથી આખર ઉતાર્યા તહાં. ૨૮
ત્યારે રાજાની સેવા રાણી કરતા આપ, આ સતગુરૂની સેવા કરવા પુત્રી જાયે બાપને ઘેર. ૨૯
તે રાણી ત્યાં દેવસભામાં જાતાં કરવા થાળ, તે રાણીને દાસી સઘળી બોલતી આળ. ૩૦
તે સર્વે દાસીએ મલીને રાજાને રાણી જાતાનું કીધું જાણ,
રાજા તમો એ રાણીને શું દ્યો છો માન. ૩૧
તે દાસી વચને રાજા સ્ત્રીચરિત્ર જોવારાણી સાથ ગયા,
તે હંસલા ઘોડાને પુછડે વળગીને રાજા દેવસભામાં ગયા. ૩૨
તે સભા માંગે ગુરૂજીને સેવે નાનાં મોટાં સરવે બાલગોપાલ,
ત્યાં રાણીનો હંસલો ઘોડો વિરોધી મતમાં કીધી થાળ. ૩૩
તે ઘોડાના હાડચામ મેલીને મુખીગત વીનતી માગે સર્વે દેવ,

તહા હંસલો ઘોડો બેઠો થયો તતખેવ, ૩૪
તે રાણી સર્વે દેવશું વિદા થાયે, સર્વે ભાઇ વોળાવા જાય. ૩૫
પણ થાળ બેન લ્યો કુંવરને કાજ, અને પોતે અનામત બાંધી છે સાથ. ૩૬
તે થાળ રાણીએ સાથે બાંધી હંસલો પલાણ્યો જ્યાં, ત્યારે રાજા પાછા ફરી પુછડે વળગ્યા તહાં. ૩૭
તે થાળ રાણી લાવ્યાં છે આપણે ઘેર,
ત્યાં રાજા હરીચંદ કહે ભાઇ એ રાણીને જીવ્યાની કોણ પેર. ૩૮
ત્યાં હાથમાં લોહા ખડગ લઇને રાજા હરચિંદ બોલ્યા આળ,
હાંરે રાણી તું સાચું કહે રાતે શું લાવી છે થાળ. ૩૯
હાંરે રાણી હવે જો તું બાહેર પગ કહાડે તો વાઢું આજ, અમે જોયું સર્વે દાસી કહેતી તે સાચ. ૪૦
ત્યાં અઢાર વર્ણ એકઠી મળે છે રાત, તે મળી સર્વે કરે છે જીવહિંસાની ઘાત. ૪૧
સ્વામી તમે દાસી વચન પ્રમાણ કરીને જે, શું જખો છો આળ પંપાળ તે. ૪૨
જો તમે ખડગ મેલો તો અમે સર સહુ તતકાળ, અમે અબળા સ્ત્રી ઉપર શું બોલો. આળ. ૪૩
ત્યાં રાજા હરિચંદ કોપ કર્યું બહુ કાજ, અમો હજુર થાળ દેખાડો આજ. ૪૪
તો રાણી અમને શું જુઠાં કરે છે આપ, તારૂં વધારે મળ્યું છે પાપ. ૪૫
તે એવાં વચન સુણી રાણી મંદિરમાં જાય, ત્યાં વિનતિ કરે ત્રિભુવન રાય. ૪૬
સ્વામીજી સદા સુખીયા ભક્તોનો આધાર, ફરીયાદ કરે છે તારારાણી નાર. ૪૭
રાણીની સ્તુતિ ચાલી તતકાળ, ત્યાં રાજા ઉભા છે મહા વિક્રાળ. ૪૮
તે રાણી થાળ લાવી ઉભા જ્યાં, સર્વે આપે દ્રષ્ટે દેખતાં ત્યાં. ૪૯
તે સર્વે આ સતગુરૂ વચને થાળ મટી છાબડી નીપજે જહાં,
રાજા હરચિંદ અચરત થયા છે તહાં. ૫૦
તે આ સતગુરૂને પ્રસાદે જેહું કંકણના મોતી નિપન્યાં તેહ. ૫૧
અને પોળી થઇ નાગરવેલના પાન, માંસે ફીટી ફળ નિપન્યાં જાણ. ૫૨
તે તો હુઆ સતગુરૂ કેરે ફરમાન, તે ફળ બીજોરાં થયાં નરવાણ. ૫૩
કહીએ જે કમોદ કેરો કુર, તે સતગુરૂયે કીધા જુઇ કેરા ફુલ. ૫૪
એણી રીતે પેરનાં ભોજન નિપન્યા જહાં, અને રાજા હરિચંદે ઇમાન આણ્યું તહાં. ૫૫
રાજા હરિચંદ ખડગ નાખી ઉભા રહ્યા, જે હવે રાણી અમે ધરમના સર્વે મરમ પરછયા તે. ૫૬
પણ તમે અમકુળ તારણ આવ્યા જે, હવે અમને દેખાડો સતધરમ તે. ૫૭
રાજા તમે રાજ કરીને કરો પાર, પણ આ સતપંથ છે ખાંડા કેરી ધાર. ૫૮
ખરી ખાટી ખાધે ખોટ ભાગશે આળ, એવો સતપંથ છે ચલણા સરકે વાળ. ૫૯
હાંરે રાજા સિંહાસન વાળું તમને રાજ, અને એના વગર ગમશે આજ. ૬૦
કહે તમને વાલો ઘોડો તેજી હંસલો, અને વાલા મંદીર આવાસ. ૬૧
તમને વાલી તારાલોચની નાર, અને વાલા કુંવર રોહીદાસ. ૬૨

પ્રેમ પ્રજાને બાંધ્યા ગામ ગરાસ, તે સર્વે રાજા તમને મેલાવસે એવડું શું છે તમારે કાજ. ૬૩
આ ગુરૂજી સર્વે માગે સતશું જહાં, જો પુરૂં અવિચળ ઈમાન હોય ત્યાં. ૬૪
આ ગુરૂજી રાજપાટ સર્વે માગશે જેટલે, તે વળી કાળજું કાયા માગશે તોયે. ૬૫
રાણી એ સર્વે રાજપાટ અમે આપીશું મન, મને આ સતગુરૂ કહે તો ચાલું વન. ૬૬
જો અમે સતપંથ પ્રમાણું સતવચન, પછી આલે તેવું લઈએ અંન. ૬૭
તે રાજા હરિચંદે આ સતગુરૂજી કારણ સવાલાખ છંદ મેલ્યા જેહ,
અને સવાલાખ આસણ ધારી તેહ. ૬૮
તે ઘેર સવાલાખ પુસ્તક વાંચતા જેહ, તેણે આ સતગુરૂ વચને સર્વે મેલ્યાં તેહ. ૬૯
તે રાજા હરિચંદ ઘેર બેતાલીસ લાખ રાજ મજરે આવતા જે,
પોતાની પાયગામાં હાથી છન્નુ લાખ ઘોડા પુંઠે ચડતા તે. ૭૦
ચળકે મળકે આણ ફરે નરવાણ, એવો જો રાજ કરે પરમાણ. ૭૧
તેને દરબ કોટડીયાના પાર નહિ જે, સર્વે સતગુરૂ વચને મેલ્યાં તેહ. ૭૨
તે ભગત હરિચંદે આ સતગુરૂ સેવા સતશું જેહ, અને જન્મવૃત પાળ્યાં તેહ. ૭૩
તે રાજા હરિચંદે લોહાર ઘેર ઘણ કુટયા જાય, ભાઈ તેણે ખરી ખટી કરીને ખાધું ત્યાંય. ૭૪
તે રાજા હરિચંદ દેવ સભા ઘેર લાવ્યા જાત. તેણે ચક્ષુએ નિંદ્રા ન કીધી રાત. ૭૫
તેણે રાત દિવસ ગતની સેવા કરી જાણ, તે આ સતગુરૂજી ફરમાન. ૭૬
તે ભગત કારણ સાતમો. અવતાર શ્રી હરિએધર્યો, ત્યારે દેવ દશરથને ઘેર શ્રી રામ અવતર્યા. ૭૭
સાતમે સ્રી રામજી અવતાર, દશરથ કુળ અવતર્યા દેવ મોરાર. ૭૮
માતા કૌશલ્યા તણા પુત્ર રામ જે, સુમીત્રાના પુત્ર લક્ષ્મણજી તે. ૭૯
ભરત શત્રુઘ્ન કઈકેયીના ભયા, એ ચાર પુત્ર દશરથકા થયા. ૮૦
કઈકેયીના મનમાં કુઠ જો થાય, કપટ કરીને છળ્યા દશરથરાય. ૮૧
કઈકેયી વચન ત્યાં બોલી એમ, વાત અમારી સુણો મારા શ્યામ. ૮૨
રામ લક્ષ્મણને દીયો વનવાસ, ભરત શત્રુઘ્ને રાખો પાસ. ૮૩
રામ ને લક્ષ્મણ વનમાં સંચરે, ભરત શત્રુઘ્ન રાજ જો કરે. ૮૪
કઈકેયી વચન એવાં કહે, ત્યારે રાજા દશરથ અચંબી રહે. ૮૫
રામલક્ષ્મણ બેહું રાજ કરાય, તે કઈકેયીથી નજરે ન જોવાય. ૮૬
ત્યાં લક્ષ્મણ મનમાં એસું ધરે, તે ભગત સેવા બહુ રામની કરે. ૮૭
ત્યાં કઈકેયી મનમાં અંદેશો ધરે, એ રામ લક્ષ્મણ બેહુ રાજ કેમ કરે. ૮૮
ત્યારે કઈકેયીના મનમાં કપટ જો થાયે, તે વચન છળવા રાજા દશરથ પાસે જાયે. ૮૯
તમે સુણો સ્વામી વચન માંગું આજ, તમે ભરત શત્રુઘ્નને આપો રાજ. ૯૦
રામ લક્ષ્મણને દ્યો વનવાસ આજ, સ્વામી હું એવું વચન માંગુ તમ પાસ. ૯૧
કઈકેયી કપટ વાણી ઓચરે, વચને હા ના હાંસું કરે. ૯૨

રામ લક્ષ્મણને લીધા બોલાય, કહી વાત દશરથે ત્યાંય. ૯૩
ભરત શત્રુઘ્ન કરશે રાજ, તમે વનમાંહે જાઓ પુત્ર આજ. ૯૪
કહ્યાં શું વચન હરાએ કાજ, તમે જાઓ વનવાસ પુત્ર મેલો રાજ. ૯૫
ત્યારે પિતા વચન ચઢાવી શીસ, કરી પ્રદક્ષણા પાયે લાગ્યા જગદિસ. ૯૬
કહે કઇકેયી વચન એવાં કો શોયે, ત્યારે માત કે પાયે લાગ્યા તોય. ૯૭
રામ લક્ષ્મણ ને સીતા પાસ, એ ત્રણે જણા ચાલ્યા વનવાસ. ૯૮
જ્યારે રામ લક્ષ્મણને એવી રજા દશરથની થાયે,
ત્યારે શ્રી રામ લક્ષ્મણ સીતા સાથે લઇને વનમાં જાયે. ૯૯
જ્યારે નગર છોડી ચાલ્યા નાથ. ત્યાં ભગત સહુકો ચાલ્યા સાથ. ૧૦૦
જ્યારે સ્રી રામે રાજ મેલ્યું અયોધ્યા તણું, ત્યારે બંધવ મા રોયા ઘણું. ૧૦૧
ત્યારે રોયા ભગત અયોધ્યા તણા, ત્યાં પશુ પંખી રોયા ઘણાં. ૧૦૨
ત્યાં રોયા હસ્તિ, તોરીંગને તુખાર, ત્યાં રોયા સર્વે કુટુંબને પરિવાર. ૧૦૩
ત્યાં રોયા મરગ પંખી જંગલ તણાં, ત્યારે રખેસર લોક રોયા ઘણાં. ૧૦૪
ત્યારે રખેસર મળીને મહા દુઃખ દર્યું, હાંરે બાઇ કઇકેયીને સું કરૂં. ૧૦૫
બાઇ તમે કાંઇ ન જાણ્યા શ્રી રામ તણા પ્રતાપનો પાર. એ દેવ છે ત્રણ ભુવનનો સરજનહાર. ૧૦૬
ત્યાં સર્વે રખેસરે કીધી વાત, ભાઇ આપણ સહુ જઇએ શ્રી રામની સાથ. ૧૦૭
ત્યાં સહુ રખેસર ચાલ્યા મનસુદ્ધ ધરી, ત્યાં પાછું જોયું ને બોલ્યા શ્રી હરી. ૧૦૮
ભાઇ તમે સર્વે વળો પાછા શિદ આવો છો અમભણી,
અમને રજા થઇ છે શ્રી દશરથ રાજા તણી. ૧૦૯
ત્યાં શ્રી રામે સર્વે રખેસરને સમજાવી કહ્યો છે મરમ, ભાઇ અમે ભોગવીશું અમારાં કરમ. ૧૧૦
ત્યાં તમો સાથે આવ્યાનો નહિ કાજ, તમે પાછા ફરી જાઓ અયોધ્યામાં આજ. ૧૧૧
ભરત શત્રુઘ્ન ચાલ્યા સાથે, વ્યાકુળ રૂપ કર્યું આપ ઘાતે. ૧૧૨
ભરત શત્રુઘન બોલ્યા સતભાયે, તેં કપટ કીધું રે કઇકેયી માયે. ૧૧૩
ત્રણ ભુવનના નાથે લીધો અવતાર, ધન ધન આપણું જીવતર સાર. ૧૧૪
તમથી કઇકેયી મુરખ નહિ કોઇ, ત્રિભુવનના નાથ પુત્ર તોય. ૧૧૫
ચાલ્યા ભરત રામજી સાથ, રૂવે ત્યાં કૌશલ્યા માત. ૧૧૬
રૂવે લોક તે અયોધ્યા તણા, દશરથ રાય રોયા છે ઘણાં. ૧૧૭
રૂવે પ્રજા સર્વે સંસાર, રામ વન ગયા હુઓ અંધકાર. ૧૧૮
વનમાં રામ પોતા જાણ, ત્યારે દશરથ રાજાએ છોડયા પ્રાણ. ૧૧૯
દશરથ રાયે પુરો કર્યો કાળ,ત્યારે નગર માંહે પડી હડતાલ. ૧૨૦
વનમાં રામ પોતા જાણ, દેખ્યા રામે ઉત્તમ ઠામ. ૧૨૧
ત્યારે લક્ષ્મણ બોલ્યા સરનામ, વાત અમારી સુણો શ્રી રામ. ૧૨૨

એણે વને છે ઉત્તમ ઠામ, બાંધી મઢી ને રહો શ્રી રામ. ૧૨૩
ત્યાં ગુરૂ વશિષ્ટ વાસ કરે, શ્રી રામ બેહુ બેઠા એક કોરે. ૧૨૪
ત્યારે શ્રી રામની રજા લઈને આએ, ગુરૂ વસિષ્ટ તપ કરવા જાયે. ૧૨૫
ત્યારે શ્રી ગુરૂની રજા લઇને શ્રી રામ નિસર્યા, તે દેવ કનલી વનમાં જઇ સંચર્યા. ૧૨૬
ત્યાં દીઠું ઉત્તમ ઠામ, ત્યાં બાંધી મઢી ને રહ્યા શ્રી રામ. ૧૨૭
ત્યાં રામે વચન કીધો પરમ, લક્ષ્મણ મઢી બાંધી તેણે ઠામ. ૧૨૮
તે વન કનલી બહુ અપાર, ને વનસ્પતિ ત્યાં ભાર અઢાર. ૧૨૯
તેણે વન રામ વસ્યા વાસ, ફળ વૃરખ બહુ ફાલે પાસ, ૧૩૦
ડમરો મરૂઆની મઢીવાળી છે જાણ, તેમાં ખાંપ વાંસ જડી છે પરમાણ. ૧૩૧
શિયાળ વઈયાળને સિંદુરીયા જહાં, એવાં વચન કહીએ તહાં. ૧૩૨
ડમરો મરૂઓ લાવી મઢી આગળ વાડી કરી, કેટલાંક દિવસ ગયા વનમાં નિસરી. ૧૩૩
ત્યાં દેવ બાર વરસ વનમાં રહ્યા સહી, ત્યારે તેની રાવણ દઈત્યે સુધ જો લહી. ૧૩૪
તે કનલી વનમાં તપસી ગુરૂદેવ પધારયા આપ, ત્યાં શ્રી રામે પુછી વાત. ૧૩૫
હવે દઈત્ય સકળ વ્યાપક પ્રગટ થયો આજ, તમે ગુરૂજી કહો દેવસભાની કુલ વાત. ૧૩૬
તે નગરીમાં પેલા નારદ રખેસર આવ્યા જો, તહાં સર્વે દેવે માન દીધાં છે તે. ૧૩૭
સ્વામી તે સહુ સતવાદી લોક, એ અમ દેવ સભામાંહા જઇ બોલ્યા તેહ. ૧૩૮
ત્યારે વિશ્વામિત્ર રૂષી બોલ્યા સહી, અમે ભમર તપ સાધી અંગુષ્ટા ભેર તપ કીધો છે જોય. ૧૩૯
શું તેથી તો અદકો થયો નહિ, હવે હું એને છળ પાડું સહી. ૧૪૦
ત્યારે ગુરૂ વસિષ્ઠ વાંસે મુસાફર મોકલ્યો ત્યાં, રાજા હરીચંદ તારારાણી હુતા જ્યાં. ૧૪૧
રાજા શું મુસાફર બોલ્યો ત્યાં વિશ્વામિત્ર માગે તે કેજો હાય. ૧૪૨
જો અમરાપુર લેવાનો અર્થ હોયે, તાંયે તો મુખમાંથી ન કરસો નાય. ૧૪૩
સ્વામી તમે આજ ગુરૂજી ભલે પધાર્યા તાત, નહિ તો અમારો જીવ નરકે જાત. ૧૪૪
આજ સ્વામી જો તમને મસ્તક કાપી આપીએ તોએ ગુણ ઓશીંગન ન થઈ એ તોએ. ૧૪૫
ત્યાં વિશ્વામિત્ર પોતે પધાર્યા આપ, એસો મંત્રનો કીધો જાપ. ૧૪૬
જ્યારે વિશ્વામિત્ર પોતે ગયા જહાં, અને સુવરનું રૂપ લીધું તહાં. ૧૪૭
ત્યાં વિશ્વામિત્ર આવ્યા સહી અને વરાહરૂપ લીધું જઈ ૧૪૮
તે રાજાની વાડી વલભ છે ત્યાં, ફૂલઘટ કટસે ચડે છે ત્યાં. ૧૪૯
ત્યાં જઇ વાડીના વરખ ઉખેડયાં જહાં, રાજા હરિચંદ્ર કોપ્યાં તહાં. ૧૫૦
રાજા સજીને આવ્યા જહાં, અને સુવર તો વાડી મહાં. ૧૫૧
વાડી વાટીને બોલ્યા આમ, હવે સુવર જાયે કેમ. ૧૫૨
જોહે ત્યારે ગોડાઆગળ સુવર ઓજાય, તેનો દેશનિકાલ થાય. ૧૫૩
ત્યારે વિશ્વામીત્ર વિચારે મન, હવે એને કાઢું વંન. ૧૫૪

અમે રાજાના અશ્વ આગળ નીસરૂં જાણ, બાકી કોનું ન લેવું નામ. ૧૫૫
સમરથ શીકાર ચાલ્યો જેહ, રાયના રેવત હેઠળ નિસર્યો તેહ. ૧૫૬
ત્યારે રાજા હરિચંદ સુવર સાથે ધાય, અને શિકાર તો ચાલ્યો જાય. ૧૫૭
તે નહિ વિશ્વામિત્ર જોય, અને બ્રાહ્મણરૂપ લીધું છે ત્યાં. ૧૫૮
બ્રાહ્મણ રૂપ થયા જ્યાં, અને રાજા ઉભા રાખ્યા ત્યાં. ૧૫૯
તે વિશ્વામિત્ર બાલક બે નીપાવા મરોડ, રાજાએ વરકન્યા છે બેહુજોડ. ૧૬૦
જો રાજા હરિચંદ તમે ના કહીને ઉભા રોહ મારે નહિ જોર,
તો વળી અમે પરણાવીશું નવકરોડ. ૧૬૧
રાજા હરિચંદે વરકન્યાનાં દાન દઇ પરણાવ્યાં તહાં, અને નદી વિશ્વામિત્ર જહાં. ૧૬૨
તે રાજા હરિચંદે રાજપાટ આથે ગરથ હસ્તિ ઘોડા સર્વે આપ્યા જ્યાં તે ચાર મંગળ વર્ત્યા ત્યાં. ૧૬૩
હાંરે રાજા હરિચંદ તમો કન્યાદાન દઈ રહ્યા તે હવે વરકન્યા સંતોક્યાં અહાં ૧૬૪
હવે ગોરજણને કાંઇ આપસોવે અમે શો ભરોસે વણ માંગુ તેહ. ૧૬૫
સ્વામી અમો તમને હાથ જોડી આલીસું તેહ, નહિ તો તમ આગળ ધરીશું દેહ. ૧૬૬
અમે અનપાણી ત્યારે આરોગીએ, જ્યારે અમે બ્રાહ્મણના રૂણથી છુટીએ. ૧૬૭
ત્યાં રાજા હરિચંદ તારા રાણી કુંવર રોહીદાસ, ત્રણે જણાં વેચાવા ચાલ્યા તે સાથે.૧૬૮
તો દેવ ગુરૂજી સ્વામીશું અમે ગણી એક, સ્તુતી કરી તમશું કહું. ૧૬૯
સ્વામીજી અમે ક્રિયાદીણા છીએ આજ, તો સ્વામી તમે રાખો લાજ. ૧૭૦
સ્વામી તમે ભાર દીયા અમે સહી લીયા આજ, તો હવે લેવા અમરપદનું રાજ. ૧૭૧
સ્વામી અમે કોટ ગઢ તો મેલ્યાં આજ, અમે સતગુરૂ વચને મેલ્યાં રાજ. ૧૭૨
ત્યારે રાજા હરિચંદ કહે રાણી સાંભળો કાજ, આપણા સતગુરૂજીને પુછો આજ. ૧૭૩
અવર કોય અદકી કરણી કમાઇએ અહાં, ત્યારે પછી અમને ન કહેસો તહાં. ૧૭૪
તો સ્વામીરાજ આ ગુરૂજીનો શબ્દ શર ચઢાવી તાપ, તો આપણ વેચાઇએ સર ધરીએ ન પાપ. ૧૭૫
તો તે દેવશું હાજર હોઇએ આપ, તો હવે સર્વે જુગના જાએ પાપ. ૧૭૬
ભગત હરિચંદ તારાલોચના કુંવર રોહિદાસ જે, તે કાશીખંડમાં વેચાયાં તહાં. ૧૭૭
માથે ખડનો પુળો લીધો જહાં, તે ભગતે એણી પેરે આ પગલાં તહાં. ૧૭૮
એ ત્રણ જણ સતશઉં વેચાયાં જહાં, ભાઇ તેણે તો અમરપદ લીધાં તહાં. ૧૭૯
ત્યારે કુંવર રોહિદાસ તે ખડનો પુળો લાવ્યો જહાં, તેનો મુદ્રિકા એકે આપી તહાં. ૧૮૦
તે વળી મુદ્રિકા દઇ ખાંડવા જાય, અમુલખ કહે ને કેડે ધાય. ૧૮૧
અરે ભાઈ બાકી વધે તે શું કરૂં આંઇ, હવે તેની સત ગઉને ચરણ નીરો તાંઇ. ૧૮૨
તે ભગૃત પહેલે વસ્યા બ્રાહ્મણ જહાં, રાજા ઝાંપડા ઘર વેચાયા તેહ. ૧૮૩
તે ભગતે પરની સેવા કીધી જહાં, તે ભક્તુંને વિશ્વામિત્ર કસ મુકા તહાં. ૧૮૪
તે સતગુરૂ વચને દુઃખ વેઠ્યાં જહાં, પણ તે સતિ સત ના ચુક્યાં તહાં. ૧૮૫

તે ભક્તાને વર આપવા જે, સ્વામીજી દઇત્યને મન વસિયા તેહ. ૧૮૬
તે દઇત્ય રાવણ રાજા હરિચંદ સાથે બહુ કીધો
વખવાદ અઠોતેરસો બુદ્ધિમાંયે એક ન સુજી ત્યાંયે ૧૮૭
તે દઇત્યને પેલે અઠોતેરશો બુધ્ધિ સુજતી જેહ, પણ ત્યારે એક બુદ્ધિ ન સુજી તેહ. ૧૮૮
ત્યારે વેર વાદશું કરતા દઇત્ય હાર્યો આંએ, જ્યારે સંગ સર્વે પુરો થાયે. ૧૮૯
ત્યારે તેણે શ્રી રામ લક્ષ્મણશું અડયો, ત્યારે તહાં સતી સીતાને હરવા જાયે. ૧૯૦
હાંરે ભાઈ રામ લક્ષ્મણ બેહુ જે, આવીને વનમાં રહ્યા તેહ. ૧૯૧
માહેશ્વર દેવતા વશ કરી કહે રાવણ, હું છું લંકાનો ધણી. ૧૯૨
હું તો જો લાવું રામ તણી સીતા જે, એમ તહાં રાવણ કહે. ૧૯૩
મઢી બાંધી રહ્યા છે સાર, રામ લક્ષ્મણે મેલ્યો સંસાર. ૧૯૪
દઇત્ય કહે તેની લાવું નાર, જેણે વન છે રામ તહાં જાઉં સાર. ૧૯૫
તે તો વન માંહે જો પોતે આહે, કારમો મૃગ સુવર્ણનો થાયે. ૧૯૬
ત્યારે રાવણ દઇત્યે એવો મરમ મનમાંહે ધર્યો, તણે તહાં કરામો મૃગ સુવર્ણનો કર્યો. ૧૯૭
ગયો મૃગ ત્યાં વન મોજાર, જ્યાં હતા સીતા સાધવી નાર. ૧૯૮
સીતાની વાડી માંહે ચરવા ગયો, સુવર્ણ રૂપે એવો મૃગલો થયો. ૧૯૯
મૃગલો પાપી રાવણ તણો, આવીને હેરૂં કરે ઘણો. ૨૦૦
મારો મૃગ એમ સીતા કહે, સુણો રામ વચન કહું તેહ. ૨૦૧
એ ચરતો મૃગ દીઠો સીતા પાસ, રામ લક્ષ્મણ બે ઉઠ્યા સાથ. ૨૦૨
સીતાએ વચન કીધાં તે વાર, સુવર્ણ મૃગ વાડીમાં સાર. ૨૦૩
મૃગ તે મારી પેરૂં કાંચળી, મારો મૃગ ત્રિભુવન ધણી. ૨૦૪
મારે હોંશ છે કાંચળી તણી, મારી મૃગ લાવો ત્રિભુવન ધણી. ૨૦૫
સત વચન લક્ષ્મણ સીતાને કહે છે જાણ, સુવર્ણ મૃગ નથી એ રાક્ષસી માયા પ્રમાણ. ૨૦૬
એ સત વચન શ્રી રામ ચિત્તમા ધરે, ધનુષ બાણ કરમાં લહે. ૨૦૭
સુણો સ્વામી એમ સીતા કહે, ધનુષ બાણ ચડાવી મેલો આંહે. ૨૦૮
સુણો સીતા કહું નિરધાર, મોહે નરખાશો રણ માંહે સાર. ૨૦૯
એસો શ્રી રામે કહ્યો ભેદ, વનમાં જઈ પહોંચ્યા દેવ. ૨૧૦
રામ રૂપે વનમાં ગયા, સીતા કારણ વ્યાકુળ થયા. ૨૧૧
ચરતો મૃત દીઠો સીતારામ, જોડી બાણ કીધો સંગ્રામ. ૨૧૨
લાગ્યું બાણ જબ મૃગલો પડયો, લક્ષ્મણ પોકાર પડતો મૃગલે કર્યો. ૨૧૩
પડતો મૃગલો પોકારે શ્રીરામજી આએ, સીતા કહે લક્ષ્મણ દોડી જાવ, ૨૧૪
કહે સીતા તમે સુણો લક્ષણરાયે, શ્રી રામ તો કેમ ગાંજ્યા જાયે. ૨૧૫
ઘરે થકી લક્ષ્મણ કરે વિચાર, એ રામ બંધવને કોણ હરાવનાર ૨૧૬

મૃગને જોયે મુક્યો જેવાર, પડતે મૃગે કર્યો પોકાર. ૨૧૭
ત્યારે લક્ષ્મણ કહે સુણો સીતામાયે, બંધવની વારે જાંઉ છું, સીતા તમો બાર ન કાડસો પાયે. ૨૧૮
રામરક્ષા માટે જાણો આજ, અમે દોઇ બંધવ કરી આવીયે કાજ. ૨૧૯
એવું કહીને લક્ષ્મણ જાય, ત્યારે દઇત્ય પોતો આય. ૨૨૦
ત્યાં ભભુતી ભેખ ધરી રાવણ ઉભો છે બહાર, એ ભેકનો ભેદ ન લહ્યો સીતાનાર. ૨૨૧
ભભુત ભેખ ભર્યા જો પાય, રાવણ સીતાકે દ્વારે જાય. ૨૨૨
ગાય ગીત જે બોલે અપાર, મોઇ ભીક્ષા આપો નાર. ૨૨૩
સુણો અભ્યાગત તુંને કહું સતભાઇ, રામ રક્ષાએ માની જાયે. ૨૨૪
સુણો સીતા કહું છું વિચાર, એક પગ બાહેર દેજો નાર. ૨૨૫
માંહે અભ્યાગત ગજું જોઇ આવ્યો આજ, નર મુખ જોવું તો આવે લાજ. ૨૨૬
દેવા ભિક્ષા પગ બાહેર નીશરયા, સીતાકે હાથ જો દઇત્યે ધરી રહ્યા ૨૨૭
લઇ સીતા જો ખાંધે ધરી, ચાલ્યો દઇત્ય જો કપટ જ કરી. ૨૨૮
તે સતી સીતાએ આ રાક્ષસનો ભેદ ન લહ્યો, તે સીતાને ખાંધે ઘાલીને રાવણ લઈ ગયો. ૨૨૯
તે જટાયુ પક્ષીએ દેખ્યો જ્યાં, તે દઇત્ય શું યુદ્ધ માંડયું તહાં. ૨૩૦
ત્યારે દઇત્યના મનમાં ઉપની સાન, છાંટી રૂધીર ને આપ્યું માંસ. ૨૩૧
માંસને લોભે પંખી જો જાયે, ગયો દોડી તેણે ઠાયે. ૨૩૨
સીતા લઇ દઇત્ય ચાલ્યો તેણીવાર, જઇ પહોંચ્યા લંકા મોજાર. ૨૩૩
મળ્યા એક ઠામ ત્યારે વચન બોલ્યા સરનામ કહો લક્ષ્મણ. ૨૩૪
ત્યારે રામ લક્ષ્મણ આવ્યા શે કાજે, સુની સીતા કેમ મેલી આજે. ૨૩૫
ચાલો બંધવ જઇએ ઘેર, એકલી સીતા શી કરશે પેર. ૨૩૬
વનથી ફરી આવ્યા મઢી કે પાસ, સુનું ઘર દીઠું થયા ઉદાસ. ૨૩૭
ત્યારે શ્રી રામ લક્ષ્મણ આવ્યા મઢીને ઠામ, ત્યાં નહિ સીતા કહે શ્રી રામ. ૨૩૮
ત્યારે ત્યાં સુની મઢી દીસે ઉદાસ, ત્યારે રામ લક્ષ્મણ બેઉ થયા નિરાશ. ૨૩૯
ત્યાં કહે શ્રી રામ લક્ષ્મણ ભાઇ કેશી કરીશું બુધ, હવે સીતા તણી કેમ લઇએ સુધ. ૨૪૦
ત્યારે શ્રી રામ લક્ષ્મણસું કહે, જે સીતાને કોઇ દઇત્ય લઇ ગયો. ૨૪૧
વનમાં શોધવા ગયા શ્રીરામ, પક્ષીએ ભેદ કહ્યો તેણે ઠામ. ૨૪૨
ત્યારે જટાયુ પક્ષીએ ભેદ શ્રી રામ લક્ષ્મણને કહ્યો, સ્વામી સીતાએ રાવણ લંકામાં લઇ ગયો. ૨૪૩
ત્યારે રામ બોલ્યા ઘણું દુ:ખ જો ધરી, મળશે નાર જો લક્ષ્મણ ફરી. ૨૪૪
ત્યારે હનુમંતે કીધાં ભલાં બળ, પ્રવનવેગે આવ્યા એણે સ્થળ. ૨૪૫
ત્યારે શ્રી રામ લક્ષ્મણે હનુમંતે હંકારી દીધા, ત્યારે દેવે મર્મ સઘળા હનુમંતને કહ્યા. ૨૪૬
ત્યારે શ્રી રામે કહ્યું હનુમંતે જેહ, સીતાને લઇ ગયો લંકાનો રાય તેહ. ૨૪૭
ભાઇ આપણે કેસો કરશું ઉપાય, સીતાને લઇ ગયો લંકાનો રાય. ૨૪૮

ત્યારે શ્રી રામે હનુમાનને દીધી બુધ, ભાઇ સીતા તણી જો લાવે સુધ. ૨૪૯
ત્યારે હનુમાને એક ફાળે લંકા છોડી પર લંકા ગયો, ત્યાંથી રામ સંભારી પવન વેગે થયો. ૨૫૦
આઇ તહાં હનુમાન પુછે કોણ જો ઠામ, ભાઇ પરલંકા છે એહ ગામ. ૨૫૧
ત્યાંથી હનુમાન પાછા ફર્યા તે લંકાની વાડીમાં જઈ સંચર્યા ૨૫૨
જ્યાં બેઠા છે સીતામાત, તે લંકાની વાડીમાં કીધો ઉત્પાત. ૨૫૩
સીતા રાવણની વાડી માંહે, કારણ કરતાં હનુમાન રોયે. ૨૫૪
રામની મુદ્રિકા સીતાને દેખાડી જ્યાં, ચરણે લાગીને ઉભા રહ્યા ત્યાં. ૨૫૫
શ્રીરામજી કહ્યો એમ સીતાને કહે, દેખી હનુમાન સકળ પુછયો જેહ. ૨૫૬
ત્યાં માતા કહે હનુમાન તું વાડીમાં જાયે, ભલે પડયાં ફળ વીણી ખાયે. ૨૫૭
સીતા વચનસર લીયો ચડાઇ, રાવણની વાડીમાં પેઠો ધાઈ. ૨૫૮
મરડી વરખ નાખ્યાં ઉપાડ, ત્યાં રાવણ આગળ પડયો પોકાર. ૨૫૯
ત્યાં હનુમાને માતાનું કહ્યું કીધું નહિ, વરખ ઉપાડ્યાં પડ્યાં ફળ ખાધાં સહી. ૨૬૦
ત્યાં માતા કહે હનુમાનને શું કીધું બળ, ઉખેડી વાડી શું ખાદા ફળ. ૨૬૧
સકળ જોદ્ધા આવ્યા તેણે ઠામ, રામ કોણ આવ્યો તમે જાણ. ૨૬૨
બહુ કષ્ટ કરીને ધરીયો કુધ, ત્યારે લંકાના લોકે જાણી બુજ. ૨૬૩
તબ હનુમાને રાવણ શું કહે સોયે, હમારી માર્તુ પુછે તોયે. ૨૬૪
જો તુ છે મહા બળવંત, તો તું કહે તારો મરવાનો કેમ અંત. ૨૬૫
ત્યારે રાવણ પુછે ભાઇ એ હનુમાનનું મોત છે કહિં,
તમે એને પૂંછડે ગોદડાં તેલ ભરી બંધાવો સહિ. ૨૬૬
જો તમે પૂછ લગાવી દ્યો નિરધાર તો તાં હું સહિ બળી મરૂં તતકાળ. ૨૬૭
એસો હનુમાને કહ્યો ભેદ, તો બળી મરૂં તતખેવ. ૨૬૮
પૂંછડે અગ્નિ દેજો મોહે, તો મારી મોત નિશ્ચે હોય. ૨૬૯
ત્યારે હનુમંત એવી કરે ગુંજ, ત્યારે રાવણ કહે પૂછડે અગ્નિ મુકો સુજ. ૨૭૦
ત્યાં મુકી અગ્નિ ને ઉઠી ઝાળ, ત્યાંથી હનુમંત ઉછળ્યો તતકાળ. ૨૭૧
તે હનુમંતે ત્યાંથી ચાલ્યો ભાગ, ત્યારે લંકા બાળી દીધી આગ. ૨૭૨
તે હનુમંતે લગાડી પુછ કોટ ઉપર જાયે, ત્યારે બાળી લંકા સરવે પ્રલય થાયે. ૨૭૩
બાળી લંકા ખાખ જો થઇ, સમુદ્ર પુછ ઓલાવ્યું જઇ. ૨૭૪
એકી ફાળે સુધ લઇ આવ્યો જહાં, શ્રી રામ હુતા જંગલ મહાં ૨૭૫
તો વેળા રામ નાવા બેઠા છે જંગલ મહાં, તેને દિવેલ કટોરો આલ્યા તહાં. ૨૭૬
હારે ભા હનુમંત મુંડે લછેન લાગુ કહાં, એમ માતાનું વચન લોપ્યાં તહાં. ૨૭૭
તે લંકા બાળી હનુમંત આવ્યા ઠામ, તે જતિ પાછા આવ્યા જયાં હતા શ્રી રામ. ૨૭૮
હાંરે હનુમંત તમે સીતા તણી લાવ્યા સુધ, હવે આપણ રાવણ શું કેમ કરીશું યુદ્ધ. ૨૭૯

ત્યારે શ્રી રામ બોલ્યા હનુમાન તું બુમ હકાર, ત્યાં મળ્યું સેન અપરંપાર. ૨૮૦
રામની પાસે ઉભા રહ્યા જ્યારે, રામ હનુમાન બેઠા એક ઠારે. ૨૮૧
ત્યારે હનુમાને કીધી બુંબાકાર, મળ્યા વાનર રીંછ અપાર. ૨૮૨
ત્યાં નીલ અનિલ જાંબુવંત સાર, તેના બળ તણો નહિ પાર. ૨૮૩
ત્યારે ત્યાં આવીયા અનેક જોદ્ધા જે ઠાર, ત્યાં મળ્યા વાંદર રીંછ પદમ અઢાર. ૨૮૪
ત્યારે મલ્યા વાંદર રીંછ અણગણતર સહી, સર્વે જોદ્ધા મળ્યા છે તહી. ૨૮૫
તે ચાલ્યું સેન મહાબળવંત વીર, તે જઇ ઉભા રહ્યા સમુદ્રને તીર. ૨૮૬
એવું રામનું સેન મળ્યું અતિસાર, યુદ્ધ કહો કરીસું કીયે ઠાર. ૨૮૭
ત્યાં મળ્યા છે જોદ્ધા બળીયા અપાર, આપો આજ્ઞા રામજી સાર. ૨૮૮
ત્યાં વાજીંત્ર તો વાગે અપાર, રામસેના મળ્યું જેજેકાર. ૨૮૯
રામ લક્ષ્મણે દળ દેખ્યું નેણ, હસી હરખી બોલ્યા વેણ. ૨૯૦
સમુદ્ર તીરે કર્યા મેલાણ, ત્યાં વાજે વાજીંત્ર અતિ નિશાન. ૨૯૧
રામ લક્ષ્મણ કરે વિચાર, કેમ કરી સેના ઉતરશે પેલે પાર. ૨૯૨
ત્યારે કરજોડી લક્ષ્મણ કહે સેવ, સુણો વિનંતિ ત્રિભુવન દેવ. ૨૯૩
અરે સ્વામી તમે ફીણથી રચ્યું ઇંડ, તમે વણ થંભે રાખ્યું બ્રહ્માંડ. ૨૯૪
સકળ સૃષ્ટિ તમે પેદા કરી, હાલે ભોળા કાં થાઓ શ્રી હરી ૨૯૫
એસી વિનતિ લક્ષ્મણ કહે, તે સ્વામીજી રામમનમાંહે લહે. ૨૯૬
ત્યારે તહાં હનુમંતને લીયો બોલાય, રામ કહી વાત એક સમજાય. ૨૯૭
ત્યાં શ્રી રામનું સઈન્ય મળ્યું શું કરૂં વખાણ, સહુ સુરા બળવંતા જાણ. ૨૯૮
સરવે ભેદ રામે કહ્યો સમજાય, લાવો પત્થર ને બાંધો પાજ. ૨૯૯
આણી પત્થર ને પાણીમાં ધર્યા, શ્રી રામ નામે પત્થર જો તર્યા. ૩૦૦
ત્યાં શ્રી રામે હણ્યો મૃગ તે રાવણ કાજ, સાંહેર માંહે બાંધી પાજ. ૩૦૧
ત્યાં શ્રી રામનું મલ્યું શેને કરૂં વખાણ, ત્યાંથી રામે પાણીમાં તાર્યા પહાણ. ૩૦૨
ત્યાં દેવે બાંધ્યો સમુદર મહાવે મન ધરી, ત્યાં પેલા રીંછ વાંદર લંકા ઉપર ગયા ઉતરી. ૩૦૩
બાંધ્યો સમુદ્ર ક્ષણ એકજમાં સાર, સર્વે સેન ઉતરી પેલે પાર. ૩૦૪
ત્યારે લશ્કર ઉતર્યું છે ઘણું એવું સઈન્ય તે શ્રી રામજી તણું. ૩૦૫
શ્રી રામને વિભિષણ લાગ્યો પાય, લંકાજી તજો ત્રિભુવન રાય. ૩૦૬
તેમાં કુંભકરણ સુતો છે જ્યાં, તેને નિદ્રામાંય જગાવ્યો ત્યાંય ૩૦૭
ત્યાં જાગ્યો જોધ્ધો ભુખે ઉઠયો જહાં, તેને છપન કરોડ સેન ભરખ્યું તહાં. ૩૦૮
ત્યાં પુંઠેથી હનુમાન ખોળો થયો, ત્યારે તે દઇત્યનો ભરખ પુરો થયો. ૩૦૯
ત્યાં ફફડતે મોઢેથી કર્યો વિકાસ, ત્યારે તહાં ચાંપી મારી કર્યો નિરાશ. ૩૧૦
હાંરે હનુમંતે મહાબલીયો તું આવ્યો બહાર, જો તું કરે યુદ્ધ તો જયોસ રે બહાર. ૩૧૧

તો તું છે મહા સહી બળવંત, તો તું કહે મરવાનો અંત. ૩૧૨
તે હનુમાન આવ્યો તેણે ઠામ, તે જતિ પાછા સેન લઈ આવ્યા જ્યાં હતા શ્રી રામ. ૩૧૩
ચઢયું સેન શ્રી રામ તણું, તે રાક્ષસ શું યુદ્ધ થયું છે ઘણું. ૩૧૪
રામ સેના મળી છે અપાર, ત્યાં રાવણ સેન કરે સંહાર. ૩૧૫
નિલ અનિલ બળિયા જોદ્ધા આએ, પુર્વે પોહે વળીયા જાયે. ૩૧૬
પશ્ચિમ પોળે જોદ્ધા જાંબુવાન, દક્ષિણ પોલે રહ્યા હનુમાંન. ૩૧૭
ઉત્તર પોળે રાઘવરાય, સેન અનંત ઘનું જણાય. ૩૧૮
મારી હાંક જોદ્ધા વીર હનુમંતે ચારે દિશાથી ઘેરી લંકાય. ૩૧૯
રાવણ સેન રાક્ષસ બળવંત, રામ સેન શું વઢે કનમંત. ૩૨૦
ગગન નાખે હલો પરેવી સુર, પગતળે પત્થર થાયે ચુર, ૩૨૧
મારી હાંક જોદ્યા થરથરે, કંપે ધરતીને પરવત પડે. ૩૨૨
દુંદુભી વાજાં ગડગડે ત્રીણ લોક માંહે હાંક જો પડે. ૩૨૩
રાવણ રાક્ષસ કાંપ્યો ઓત ઘણો, માર્યો ઇંદ્રજીત લક્ષ્મણ તતખેવ. ૩૨૪
ત્યાં દઇત્ય ઇંદ્રજીત મહાબળીયો ચાલે, તેને બાણે લક્ષમણ મુર્છાગત થાયે. ૩૨૫
ત્યાં શ્રી રામે હનુમતને શિખ દીધી જોઇ,
ભાઇ તમે દ્રોણાગર પર્વતથી સલાનો દીવો લાવો ત્યાં. ૩૨૬
ત્યારે શ્રી રામ વચન હનુમતે માગી શીખ ગયા છે જ્યાં, તે પરવત દ્રોણાચળ હતો ત્યાં. ૩૨૭
ત્યાં જતી હનુમતને પરવત દ્રોણાચલે જોઇને
દેવને કર્યું પ્રણામ, ત્યાં રાક્ષસી હેડંબાએ કીધું યુદ્ધ સાધી બાણ. ૩૨૮
ત્યાં જતિ હનુમતે પૂછ ફેરવી જપ્યા શ્રી રામ, તે જતિ લાવ્યા પરવત દ્રોણાચળ તેણે ઠામ. ૩૨૯
તે જતિ હનુમંતે સલ વસલાનો દિવો જોય લાવ્યાં,
તેવા જોય લક્ષ્મણ જતિ બેઠા થયા છે ત્યાંય. ૩૩૦
ત્યાં શ્રી રામ સૈન્યે છાસટ કરોડ દઇત્યશું યુદ્ધ જો કર્યો,
જહાં જતિ લક્ષ્મણને બાણે ઇંદ્રજીત પડયો. ૩૩૧
હનુમતે તે હકારી જોઇ, ઇંદ્રજીત સાથે વળી લક્ષ્મણ રાયે. ૩૩૨
બહુ દળ સુરા ચડે ચાર, રાવણનું દળ માર્યું અપાર. ૩૩૩
ત્યાં માર્યા રાક્ષસ. અનંત જાણ, ત્યાં પાડી કોટને કીયો મેદાન. ૩૩૪
પાડી પોળને નાખયો ઠોળ, કોટ કાંગરા કરોડ. ૩૩૫
યાં દેવે માર્યો કુંભકરણ, જયમ ત્યમ લડયો, શ્રીરામને બાણે રાવણ પડયો. ૩૩૬
માર્યા કુંભકરણ બળીયો સોયે, રાવણ વંશમાં ન રહ્યું કોઇ. ૩૩૭
અતિ બળ કોપી હનુમંત જોયે, રામને બાણે પડયો રાવણ રાયે. ૩૩૮
માર્યો રાવણ પરીવાર સહિ, સર્વે દઇત્ય યોદ્ધા પડયા રણક્ષેત્ર. ૩૩૯

વિભિક્ષણને તો ભેટયા રામ, માર્યો રાવણ ને ફોડયાં ઠામ. ૩૪૦
સીતા વાળવા લંકા ગયા, મનોહરી કેરે ઘેર રહ્યા. ૩૪૧
ધન ધન સ્વામી ધન ઘડી, રામ પધાર્યા લંકાપરી. ૩૪૨
પાત્ર પરમેશ્વર આવ્યા ઘેર, નાના વિધની કીજે બહુ પેર. ૩૪૩
માણેક મોતી સોનાથાળ, શ્રી રામને વધાવ્યા બાળગોપાળ. ૩૪૪
લંકાના લોક દર્શન કરે, સર્વે વસ્તુ લઈને આગળ ધરે. ૩૪૫
તો હરિ ત્યાં માગે માન, તમે કબુલ કરો શ્રી ભગવાન. ૩૪૬
લંકા આપી ત્યાં સોનાદાન, ખુશી થયા શ્રી ભગવાન. ૩૪૭
તહાં છોડાવી સીતા સર્વે સારા થયાં કાજ, ત્યાં દેવે ભગત વિભીક્ષણન સોંપ્યા રાજ. ૩૪૮
લંકા કારણ વિભિક્ષણ ફુટયા, સીતા મળી શ્રી રામ આવીયા. ૩૪૯
ત્યાં દેવે છોડાવી સીતા ને ફર્યાશ્રી રામ, ત્યાં આવ્યા ફરી જ્યાં આપણો ઠામ. ૩૫૦
બહુ ખેલ યુદ્ધ શ્રી રામે કર્યો, પણ અસત ધર્મ કર્મ કો ન કર્યો. ૩૫૧
જે રામચરિત્ર સાંભળે અપાર, થોડા માંહે ઘણો કહ્યો વિસ્તાર. ૩૫૨
સુણો મુનીવરો બોલ્યા સહદેવ, શું શું કથીને કહું ભેદ. ૩૫૩
હરિભક્તિ તણો નહિ અનંત પાર, પણ થોડા માંહે ઘણો કહ્યો વિચાર. ૩૫૪
જુગ તેત્રામાંહે પુરો પ્રસંગ, ભક્ત રહ્યા જે હરિચંદ. ૩૫૫
ધર્મે થયા તો તેને સારા કર્મ, એવી સેવા કરી તેણે ઓળખ્યા શ્રી રામ વીર. ૩૫૬
ત્રેતાજુગ સંગે ભક્ત હરિચંદ વીર, રહ્યા ઝાંપડા ઘર ભરીયાં નિર. ૩૫૭
અને રાણી તારાદે સતી જોયે, તે હરવસ બ્રાહ્મણ ઘેર દાસી ત્યાંહા. ૩૫૮
ત્યારે વિશ્વામીત્ર બોલ્યા જેહ સર્પ થઈ ડસુ કુવર રોહીદાસને તે. ૩૫૯
ત્યારે વિશ્વામિત્ર કાશીખંડ નગરીમાં આવ્યા જહાં,
અને હરવસ બ્રાહ્મણ ઘેર બ્રહ્મભોજન થાતાં તહાં ૩૬૦
અરે બાંઈ તારા પુત્રને સર્પે ડસ્યો જોયે, પણ સતિ સત ન ચુકી તોયે. ૩૬૧
તો બ્રહ્મભોજન વેળા વહી ગઈ જ્યારે,
અને બ્રાહ્મણ અગ્નિસુ માર અગરચંદનનાં લાકડાં લાવ્યા તારે. ૩૬૨
અરે ભાઈ અમારાં કુંવરને સર્પે ડસેયો, તે અમને સ્નાન ઉપન્યું છે ત્યાંય. ૩૬૩
ત્યાં સતિએ કુંવરને પધરાવ્યો જહાં, અને અગરચંદન હાથે લીધા ત્યાં. ૩૬૪
સ્વામી તમે દેવળદેરામાં પધારજો જઈ, ત્યાં અમે સહી દેશું અગનદાગ. ૩૬૫
ત્યારે વિશ્વામિત્રે બાર મેઘ બોલાવ્યાં જહાં, અને મહા વૃષ્ટિ કીધી છે ત્યાંય ૩૬૬
ત્યારે નદીએ પુર આવ્યાં જહાં અને સતિ અગનદાગ દેતાં કહાં. ૩૬૭

 ત્યાં રાજા હરિચંદ મસાણ ખુભી થઇ આવ્યો જહાં,
રાણી દાગ દયો તે અમને કાંઈક આપો ઈંઆં. ૩૬૮
ત્યારે રાણીએ ચીર ફાડી હક આપ્યો જહાં, પણ સતી સત ન ચુક્યાં તહાં. ૩૬૯
ત્યાં કાશીખંડનો રાજા જેહ, તેનો વિશ્વામિત્રે પુત્ર હર્યો છે એહ. ૩૭૦
ત્યારે પોતે ત્યાં પંડીત થાયે, તે પંડીત થઇને રાજ દ્વારે જાયે. ૩૭૧
હાંરે રાજા તારે કુંવરને મસાણમાં, શિકોતરી ચંડાળ બેઠી ખાયે. ૩૭૨
ત્યારે રાજદ્વારેથી દળ આવીયાં ભાઇ, આ પંડિત કહ્યું તે સર્વે સાચ. ૩૭૩
હવે એ ચંડાળ ને ચોફેરથી દંડ માર કરો કાજ, હવે એનું મોઢું શું જુવો આજ. ૩૭૪
ત્યાં હરવંસ ઝાંપડો બોલાવીને સેન મેલ્યાં સહિ, પણ સેન સતિને જુવે નહિ. ૩૭૫
તે ઝાંપડાં ઘેર રાજા હરિચંદ કરતા કાજ, રાણી જે સમરવું હોય તે સંભારજો આજ. ૩૭૬
રાણી આપણા સતગુરૂજી વાસ, તે સ્વામી અંતકાળે પુરે આસ. ૩૭૭
હવે સ્વામિ સંભારૂં શ્રી ગુરૂનરનું નામ, બીજા સંભારૂં શ્રી રામ. ૩૭૮
વળી ત્રીજા મુખી ગતગંગાનું સંભારીયે નામ, જે શ્રી ગુરૂ નર આપે અમરાપુર ઠામ. ૩૭૯
જે દઇત્ય રાવણને મારી પુરી થાળ, તે વેળાએ રાણીની સ્તુતિ થઇ ફરીયાદ. ૩૮૦
હવે શ્રી નારાયણ દેવ મનવેગે પધાર્યા આજ, હવે ભાઇ ભક્તોના તે કરવા કાજ. ૩૮૧
ત્યારે રાજા હરિચંદ જમણે હાથે ખાંડું,
ડાબે હાથે ચોટલો જહાં, ત્યારે સતિએ સંભાર્યા શ્રી રામ તહાં. ૩૮૨
ત્યાં ખડગ સાહીને દેવ ઉભા રહ્યા તેણે ઠામ, ભક્ત તું માગ વરદાન હવે તારાં સારું કામ. ૩૮૩
ત્યાં રાજા હરિચંદને રાણી કહે આપણે ગુરૂ પુરા સેવીયા,
સ્વામી આપણી વારે ગુરૂ નર આવીયા. ૩૮૪
દેવ ભક્તોને કાજે આવ્યા તતખેવ, હવે સ્વામી રાજા
તમે ચતુર ખાણના ફેરા છોડાવજો, આપણા શ્રી ગુરૂનર કહે છે દેવ. ૩૮૫
ત્યારે શ્રી ગુરૂનર કહે જે ભગત, ગુરૂનરના નુરમાં નિતનિત મળતા હોય. ૩૮૬
જેણે પુરણ ઈમામ રાખ્યાં જાણ, તે વૈંકુઠ પામ્યા નિર્વાણ. ૩૮૭
તે અખંડ અવિચળ ઓધર્યા તે તહાં, તેના જીવ અમર રહે અમરાપુર મહાં. ૩૮૮
સ્વામીજી અમ ભાગે જે વિશ્વામિત્ર અમ ઘેર પોતે પધાર્યા તાપ,
સ્વામીજી અમારાં ઈમાન રાખ્યાં આપ. ૩૮૯
સ્વામી જે વિશ્વામિત્રે પણ પાકી કરી આપ, તે સ્વામી તમે પહેલા તે કરજો માફ. ૩૯૦
સાતમે રૂપે હરિ નરઆકાર, ત્યાં ધર્યો શ્રી રામે અવતારય ૩૯૧
જ્યારે દેવે દસાસર રાવણ દઇત્ય મારીને વર આપ્યો ત્યારે,

ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરારે. ૩૯૨
અને ત્રેતાજુગમાં ત્રણ રૂપે હરિ અવતાર દેવ, શ્રી રામરૂપે દશરથ ઘેર કીધી સેવ. ૩૯૩
ત્રણ દાનવ દેવે સંહાર્યા જહાં, સાત કરોડીશું ભક્ત હરિચંદ તાર્યા તહાં. ૩૯૪
તે હરિચંદ સતપંથ ધાયા સધીર, તે ભક્તે બહુ કસ્યા શરીર. ૩૯૫
તે રાજા હરિચંદે રાજપાટ સર્વે છોડ્યાં સહી, તેણે હરવસ ઝાંપડા ઘેર નીર ભર્યો તહીં. ૩૯૬
તે ભક્ત હરિચંદે ગુરૂ વસિષ્ઠ પુરા સેવયા, તેણે સતપંથ પુરા પ્રમાણ ત્યાંય. ૩૯૭
તે સતી બાલક પોતે આપે વેસા,
બ્રાહ્મણ મળી ઝાંપડા ઘેર વેચાય, તેણે તો તે પાછા પર્વ નહિ ધોતાય. ૩૯૮
ત્રેતાજુગમાં ગુરૂ વસિષ્ઠ વસ્યા જહાં, એકવીસ કરોડી જીવ નીમ્યા તહાં. ૩૯૯
તેમાંથી સાતકરોડી સાચા થયા જાણ, તે અમર થયા પ્રમાણય ૪૦૦
તેમાં કરોડી સાતે વિશ્વાસ ઓછો આણ્યો જાણ, તે ફરી ફરી પડયા ચારેખાણ. ૪૦૧
તે માંહેથી સાત કરોડી પરલે ગયા જેહ, જેણે ગુરૂનર ઉપર આણ્યો નહિ નેહ. ૪૦૨
તે જાણી બુજી ભુલા ગાફલ આજે, ભાઇ જાણી દોઝખ પડ્યા ત્યાંયે ૪૦૩
તે ભગત હરિચંદ તારારાણી કુંવર રોહિદાસ,
પુરા સતપંથ સેવ્યા ગુરૂની વાચા પાળી સાચ. ૪૦૪
તે સાત કરોડીશું નિપન્યા હરિચંદ સાથ, તે ભક્તની જુગમાં ચાલી શાખ. ૪૦૫
ભાઇ મુનીવરો આજ એસા સત જો કીજીએ જે સતે ધાયા હરિચંદ,
તેણે તન, મન, ધન, સર્વે સોંપીયા સાચા સતગુરૂજીને વચન. ૪૦૬
ત્યાં સાત કરોડીસું વૈકુંટે ગયા, ત્યારે યુગ ત્રેતા પુરા થયા. ૪૦૭
ત્યારે સાતમું રૂપ હરી દેવ મોરાર, ત્યાં હરિએ ધર્યો શ્રી રામ અવતાર. ૪૦૮
ત્યારે દઇત્ય રાવણને દેવે માર્યો જેણીવાર, પછે સંસારમાં પ્રગટ થયા છે મોરાર. ૪૦૯
દેવે સાતમે રૂપ દઇત્ય રાવણને મારીયો ત્યારે દેવે ભક્ત હરીચંદને તારીયો. મોરાર. ૪૧૦
પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યારે સર્વે સંસારે ઓળખીયો સાર. ૪૧૧
ત્યારે શ્રી રામચંદ્રની માતા તો કૌશલ્યા કહીએ, અને પીતા તો રાજા દશરથ કહીએ. ૪૧૨
ત્યારે ગુરૂ તો વસિષ્ટ મુનીજાણ, ને શક્તિ તો સીતા પ્રમાણ. ૪૧૩
ત્યારે સ્થાન તો અયોધ્યા નગરી જાણ, ક્ષેત્ર તો લંકાપુરી નગરી પ્રમાણ. ૪૧૪
ત્યાં નરદળો દાનવ દસ માથાનો રાજા રાવણને મારી, ત્યારે ભક્ત હરિચંદને ઉગાર્યા વારી. ૪૧૫
ત્યારે ચારલાખ ને બત્રિસહજાર શ્રી રામ રૂપે જાણ, ત્યારે યજુરવેદ હોતા પ્રમાણ. ૪૧૬
ત્યારે બારલાખ ને છન્નુહજાર જુગ ત્રેતાનું પ્રમાણ,
ત્યારે ભક્ત હરિશચંદ્ર સાત કરોડીસું પોતા વૈકુંજ નિરવાણ. ૪૧૭
તેણે ગુપ્ત પંથ આરાધ્યા જાણ, તેણે અમરાપુરીનો વાસો પામ્યો નિર્વાણ. ૪૧૮
ત્યારે રામ અવતાર સંપુર્ણ ભવસ્તો સાચ, એવી ગુરૂ બ્રહ્મા પીર ઈમામશાહ બોલીયા વાચ. ૪૧૯

''શ્રી કૃષ્ણ અવતાર''

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા ઈંદ્ર ઈમામશાહા વાચા ફરમાનજી બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નિરરહેમાન.

ત્રીજા દ્વાપરજુગનું માંડ્યું મંડાણ, તમે સુણો મનુીવરો સહિ નિર્વાણ. ૧
અમાસ ને સોમવંતી જાણ, તે દિને જુગ દ્વાપરનું માંડ્યું મંડાણ. ૨
ત્યાં થકી ત્રીજા દ્વાપર જુગની શાખ સાચ, એ જુગમાં ગુરૂ તે વેદવ્યાસ. ૩
દ્વાપર ઈઆ થકી બેઠો સાર, આઠમે શ્રી કૃષ્ણ અવતાર. ૪
કૃષ્ણ નાથ હરિએ લીધો અવતાર, શ્રાવણ વદ અષ્ટમી બુધવાર. ૫
જ્યારે આઠમો અવતાર શ્રી હરિ ધરે, દેવકીને કુળ શ્રી કૃષ્ણદેવ અવતરે. ૬
ત્યારે ઘરઘર પડત કરે પોકાર, જુગ દ્વાપર બેઠો સાર. ૭
પિતા વાસુદેવ દેવકીમાય, ત્યાં અવતર્યા શ્રી ત્રીભુવન રાય. ૮
ત્યારે દઈત્ય કંશ પૂછે ગુરૂને વાત, મારૂં મોત છે કોને હાથ. ૯
ત્યારે દઈત્યનો ગુરૂ બોલ્યો સોયે, કહે દેવકી પુત્ર મારે તોયે. ૧૦
ત્યારે કંશ દઈત્ય શું કરે, દેવકી ઘેર રખેવાળુ કરે. ૧૧
જે પુત્ર હોય તે મારો આપ, આપણે સર્વેશું કંશ સંતાપ. ૧૨
દેવકી ઘરમાં રખેવુ બાર, જે પુત્ર હોય તે મારો સાર. ૧૩
ત્યારે શ્રાવણ વદ અષ્ટમી ને બુધવાર, ત્યાં શ્રી કૃષ્ણદેવે લીધો અવતાર. ૧૪
દ્વાપર જુગમાં રૂપ જો ધરી, કાન આવ્યા મથુરાપુરી. ૧૫
વસુદેવ દેવકીના છોડાવ્યા બંધ, પિતા પ્રત્યે બોલ્યા વચન. ૧૬
જાગો વસુદેવ બેઠા થાવ, અમને લઈને ગોકુળમાં જાવ. ૧૭
જાગો વસુદેવ નરમ છે બાળ, દીઠું રૂપ તે મદનગોપાળ. ૧૮
કર ધરીને લીધું બાળ, દીઠું રૂપ તે કંશનો કાલ. ૧૯
ખોલ્યા દરવાજા સાતે બાર, ચોકી પહેરા ન જાણે સાર. ૨૦
ભાંગી ભુંગળ ને ઉઘાડ્યાં કમાડ, વાસુદેવ ચાલ્યા તેણીવાર. ૨૧
વેગે પહેલે વઈને ગયા, જઈ જમનાને તીરે રહ્યા. ૨૨
ગડગડે જમના ઉછળે બાળ, વરસે મેહ અખંડ ધાર. ૨૩
ત્યાં ઈંદ્ર મહારાજની દીધી આણ, ત્યારે બારે મેઘે કર્યા પ્રણામ. ૨૪
રહ્યા મેઘને થંભ્યા નીર, વાસુદેવ ઉતર્યા જમનાને તીર. ૨૫
ત્યારે વાસુદેવ ચાલ્યા તેણી વાર, જઈ મુક્યા જસોદાને દ્વાર. ૨૬
જસોદાને ઘેર પુત્રી જાય, તેને વાસુદેવ લાવ્યા સહી ૨૭
વાણ્યું વાયુ ને જાગ્યા સૌયે, પુત્રી મારણકું ચાલ્યા સહુ કોયે. ૨૮
જ્યારે કન્યાકું મારણ જાયે, ત્યારે કંસકુ કહ્યો સમજાય. ૨૯

તુજકુ મારણ કીયો ઘાત, મને મારે તે ફોકટ વાત. ૩૦
એવું કહીને કન્યા ગઈ ભાગ, કંસ તણે હૈયે લાગી આગ. ૩૧
ગોકુળ માંહે વરત્યો જેજેકાર, કંસ તણે ઘેર પડ્યો પોકાર. ૩૨
ત્યારે ગોકુળમાંહે અવતર્યા દેવ મોરાર, ઓછવ હુવા સર્વે સંસાર. ૩૩
અષ્ટમે શ્રી કૃષ્ણ દેવ ત્યારે ગોકુળમાં અવતર્યા દેવ મોરાર. ૩૪
ત્યારે આહેરમાં આવ્યા કાન, ત્યાં નંદ જસોદાએ દીધાં માન. ૩૫
ગોકુળ માંહે આવ્યા હરી, ભક્તને ઘેર મનોહર ફરી. ૩૬
દેવ દેવકીને કુખે અવતર્યા છે આંહે, દેવે દુધ પીથું છે જસોદા માયે. ૩૭
ત્યારે જસોદાને ઘેર મંગળ વર્તયાં ચાર, ત્યારે તહાં વાજા વાજીંત્ર નાદ અપાર. ૩૮
ત્યારે બહુ આનંદ ગોકુળમાં ભયો, કંશાસુરને સાલે હયો. ૩૯
જેમ જેમ કળા શ્રી કૃષ્ણની ચઢે, તેમ તેમ કંશાસુરને નિસાસો પડે. ૪૦
કંશ તણે મન ઉપન્યો સાખ, ભાગી નંદને આપું દુ:ખ. ૪૧
કરે અંદેશો જે ઉપન્યો કાળ, એસો કોઈ નહિ જે મારે બાળ. ૪૨
ત્યારે કંશ વચન બોલ્યા છે આંહે, કોઈ એસો છે જે એ બાળકને મારે જાય. ૪૩
ત્યારે પુતના કંસને કહે છે આય, ભાઈ કો તો હું એ બાળકને મારૂં જાય. ૪૪
કહે પુતના જે સુણો કંશરાજ, જશોદા બાળક મારૂં આજ. ૪૫
માસીએ ટોપી કંદોરો લીધું પારણું. ત્યાં સ્તનમાં વિખ લગાડ્યું ઘણું. ૪૬
તે મનસુ કપટ કરીને ગોકુળમાં જાય, ત્યાં બેન જસોદા મળ્યા આય. ૪૭
તે કુડ કરી જસોદાને ઘેર ગઈ, દ્વારે જઈને ઉભી રહી. ૪૮
બેન જશોદા ત્યાં મળ્યા આયે, લઈ બેસણ આલ્યાં ને હરખીત થાય. ૪૯
ત્યાં હસી હરખીને પુતનાએ ગાયાં ગીત, દુત લક્ષણ માંડ્યું છે સચિત્ર. ૫૦
તે મુખ માંહેથી બોલે હરખપણે, પણ પેટમાંહે છે કાળ,
કહો તો બાઈ હું હરખેશું તેડું તમારૂં બાળ. ૫૧
અરે બાઈ બહુ હેતે ચિત્ત છે મારે મને, કહો તો એ બાળકને ધવરાવું સ્તને. ૫૨
પારણામાંહેથી બાળક લીયો, ગળે ઘાલીને ચુંબન કીયો. ૫૩
તે માસીએ બે હાથે બળ કર્યું ત્યાંયે, માંડી પગને બેઠી ત્યાંયે ૫૪
ટોપી કંદોરો પહેરાવ્યો બાળ, તેડ્યો હેતેસુ પણ મનમાં કાળ. ૫૫
બેન જસોદા તમે કરો કાજ, આ બાળકને ધવરાવું આજ. ૫૬
સ્તને લગાવ્યું વીખને પેટમાં કાળ, મનમાં જાણે જે મરડી મારૂં બાળ. ૫૭
તે સ્તનમાં વીખ લગાવ્યું સબળ, પણ મનમાં જાણે જે દાબું ગળુ. ૫૮
એસો પુતનાએ કર્યો વિચાર, અંતરજામી જાણે સર્વે વિસ્તાર. ૫૯
પુતનાએ બાળક લીયો, સ્થાને સોંપતા પુતનાનો પ્રાણ ગયો. ૬૦

ત્યાં દેવે ચુસી પુતનાના લીધા પ્રાણ, મોસામગત ચલાવા જાણ. ૬૧
ત્યાં દેવે સોચી પુતનાના લીધા પ્રાણ, ઈંદેવે દઈત્યા દાનવ માર્યા જાણ. ૬૨
જે દેવે એકવીશ બ્રહ્માંડની સુધ જો લહે, ચૌદ ભુવનનો છે એ રાય. ૬૩
જેણે દેવ ત્રણ ભુવન પેદા કર્યા છે, તો એ દેવ પુતનાના છળ્યા કેમ જાય. ૬૪
મારી પુતના કર્યો પોકાર ત્યાંહે, તબ માતા જસોદા પહોંચી જાયે. ૬૫
ત્યારે ખબર કંશ તણે ઘેર ગઈ, હવે દુશ્મન મારો આવ્યો સઈ. ૬૬
કંશે મારવાને ઘાત બહુ કીયો, અંતરજામી સેવાઓ જાગીયો. ૬૭
બાલક રૂપે હરિ દેખ્યો બોલતાં નામ, દઈત્ય તણું તો ફોડવા ઠામ. ૬૮
જ્યારે વરસ આઠના કરસનજી થયા, તે લાવી વાંસળી ને ગૌ ચારવા ગયા. ૬૯
નવ લખ ગાય જસોદાકે દ્વાર, ને અવર ગોવાળ બહુ અપાર. ૭૦
એકજ ધેનુ ને એકજ બારે, તે પણ કરે આપણે રોજગારે. ૭૧
તવ કૃષ્ણે કર્યો વિચાર, છે એ શ્રીબાળ ગોકુળ મોજાર. ૭૨
જે જાદવકુળમાં લહે અવતાર, તેનો કેમ રાખું દુબળો પરિવાર. ૭૩
સર્વે ગોવાળીયાને ધનવંત કરૂં, લક્ષ્મી આણી ગોકુળમાં ધરૂં. ૭૪
પુન્ય પ્રતાપે લક્ષ્મી આયે, કીયાને પુને ન જાણે કોયે. ૭૫
જેણે સુપાત્ર મુખે ન દીધુ દાન, તે દુ:ખીયો અને અજ્ઞાન. ૭૬
દુધ દહીં તે ગોરીને ખાઉં, એણી પેરે હું પ્રસન્ન થાઉં. ૭૭
કામ કાજે ગોવાળણી જાય, સુરાધર તો દીધાંજહાં. ૭૮
છોકરાં બોલાવી લીધાં કને, પછીં ઉઘાડીને પેઠા ઘર માંહે. ૭૯
દહીં દુધ ખાય કર્યા વણસાડ, છોકરાં શ્રી કરશનજી થાય. ૮૦
ઘેર ઘેર કરશનજી એવું કરે, તેમ તેમ સહુ કોને લક્ષમી વસતરે. ૮૧
સર્વે ગોવાળીયા પોકારે જાય, કરશનજી દીહં દુધજ ખાય. ૮૨
ત્યારે બોલ્યા ગોવળ જુઠ કરીયે જાર, આપણે છુપી રહીને અડીયે ચોર. ૮૩
સર્વે ગોવાલણી છુપી રહી એકે ઠામ, ત્યારે કરશનજી પેઠા ઘર મહાં. ૮૪
ત્યાં નાના છોકરાં સાથે આય, ગોવાલણીનું દુધ દહી ખાય. ૮૫
દોડી ગોવાલણી ને દીયો કમાડ, માંહે છોકરા શું કરે પોકાર, ૮૬
બાળક સર્વે હોય એક ઠામ, કરશનજી ત્યાં અલોપ જ થાય. ૮૭
થાપડ મારે બાળકને જે નાર, ત્યારે પાડે રાડો ને કરે પોકાર. ૮૮
ત્યાં દહીં દુધ કરશનજી ખાઈ ગયા, ને ન જાણ્યું કઈ અલોપ થઈ રહ્યા. ૮૯
હમકુ તમે કેમ મારો માય, દહીં દુધ તમારાં કરશનજી ખાય. ૯૦
ત્યારે ગોવલણી કરે વિચાર, ચાલી જાયે જસોદાકે દ્વાર. ૯૧
સર્વે છોકરાં લઈ ગોવાલણી જાય, તમારે કરશનજી દહીં દુધ ખાય. ૯૨

દ્વારે આંગણે જસોદા કે જાય, તમારો કરશનજી દહીં દુધ ખાય. ૯૩
જસોદાને દ્વાર જઈ ઉભા રહ્યાં, ત્યારે કરશનજી નાસીને ગયા. ૯૪
સુણો જસોદા અમારી વાત, તમારો કરશનજી કરે ઉત્પાત. ૯૫
સુનું ઘર ઉઘાડે દ્વાર, પાછળ ગોવાળીયા છોકરા ચાર. ૯૬
તે દહીં દુધના કરે વણસાડ, અમે આવ્યાં છીએ તમારે પાસ. ૯૭
સુણી જસોદા એમ જો કહે, મારો કાનજી કંઈ નથી ગયો. ૯૮
મારો બાળક જેમાં સમાય, તે ગોવાલણી તણાં દહીં દુધ ખાય. ૯૯
ત્યારે કોપી જશોદા માય, કરશનજી ત્યાં ચાલ્યો જાય. ૧૦૦
ઝાલી કરશનજીને ઘરમાં લઈ જાય, છોડી દામણીને બાંધે પાય. ૧૦૧
નવસેં દામણી છોડી જોઈ, તો તે પુરા પગ ન બંધાઈ. ૧૦૨
રોવા સરખી જસોદા થઈ, ત્યારે કરશનજી બંધાયા સઈ. ૧૦૩
લાકડાતણો ખાડણીયો આણ્યો તહાં, ત્યારે કરશનજી બાંધ્યા સહિ. ૧૦૪
રોતા કરશનજી બહાર જો આયે, પગે બાંધ્યો ઉખળો જાયે. ૧૦૫
વડ પીપળો દ્વારે હતાં દો ઝાડ, તે વચને કરશનજી ગયા તે વાર. ૧૦૬
તે લીંગો ઉખલો ઝાડ શું અડ્યો, અડ્યા પગ દઈ ઝાડ ઉખડી પડ્યો. ૧૦૭
તે તણાં બે માણસ હુઆ, હતા શ્રાપ તે સફળ થયા. ૧૦૮
ત્યારે જશોદા મન અચંબો થાય, જ્યારે તમાસો દીઠો એવો. ૧૦૯
એ વિમળા અરજનકું, ત્યાં શ્રાપ હુવા અનેકું. ૧૧૦
એ નારદ મુનીકે શ્રાપ, કરશનકો પગ અડે સર્વે ગયા પાપ. ૧૧૧
એવા ભગત ઓધાર્યા ઘણાં, ધન ધન પુત્ર જશોદા તણા. ૧૧૨
વરસ બારના કરશનજી થયા, લઈ વાંસળીને ગૌ ચારવા ગયા. ૧૧૩
કાન રૂપે તો ચારી ગાય, વાઈવણ તે બહુ ગુણ ગાય. ૧૧૪
ગોપી ગોવાલણી ટોળે મળી, રમો રાશ તરગ મટળી. ૧૧૫
પરિતે પ્રેમદા લાગ્યા પાય, ને ત્રિકમજી ત્યાં કરમ લખાય. ૧૧૬
નવ નારી રાખી જેણે ઘેર, લોક દુરીજન બોલે પેર. ૧૧૭
ખટ માસની જેણે રેણી ધરી, સઈયર સરવે સરખી કરી. ૧૧૮
સોળ સોળ સરવે સરખી નાર, તેમાં કૃષ્ણજી બાળ બ્રહ્મચાર. ૧૧૯
પ્રેમ પ્રેમદા ભમરી દો, મન ભીની હૃદયમાં લહો. ૧૨૦
છળ કરીને વૃંદા છળી, પડ્યો જાળધંર કરમાઈ કળી. ૧૨૧
મલ્લ અખાડે પેટમાં હાવ, દીઠા દેવે જેને જેનો ભાવ. ૧૨૨
કાનજી રૂપે તો લીલા કરી, ગોપી સઘળી પ્રેમે વળી. ૧૨૩
તે દેવ જમના તીરે ખેલે બાળ, ત્યાં મળી ગોવાળીયા બહુ અપાર. ૧૨૪

ત્યાં જુવે ખેલ માંડ્યો મન ધરી, ત્યારે દેવે કર ગોવરધન તોળ્યો શ્રી હરી. ૧૨૫

ત્યાં દેવે તોળ્યા ગોવરધન કારણ એ, દેવે માંહે ગાય વાછરૂં રાખ્યાં તેહ, ૧૨૬

ત્યાં એ દેવ સોળ સહસ્ર ગોપી વર્યા સહી, ત્યાં દેવને સવાલાખ ધેનુ મળે સહી. ૧૨૭

ત્યાં દેવ ગોકુળમાં ગાયો ચારતા હરખે કરી, એવાં ચરિત્ર કીધાં શ્રી હરિ. ૧૨૮

યમુનાને તીરે ખેલે બાળ દડો દોટ, મળ્યો ગોવાળીયા કરોડ કરોડ. ૧૨૯

ત્યાં ગેડી દડો હરિ ખેલવા જાય, જઈ જંપલાવ્યું જમના માંય. ૧૩૦

દડો દોટાવી કાનજી જળમાંહે પડયા, જસોદા કો બાલક જમના માંહે સંચર્યા. ૧૩૧

ત્યાં કરે વિલાપ જસોદા રડે, કીએ ઠામે મારો કરશનજી જડે. ૧૩૨

કીયે ઠામ બુડ્યો કરશનજી જોયે, એવુ બોલ્યાં જઈ જસોદા માય. ૧૩૩

જ્યાં જંપલાવ્યું કરશનજીએ, ત્યાં જઈ ઉભા જસોદા માય. ૧૩૪

જમનાજી જળમાં દીઠો જાય, ત્યારે પાછાં નાઠાં જસોદા માય. ૧૩૫

ત્યાં દેખી જળને કાંપ્યાં શરીર, માત જસોદા આવ્યાં ફરી. ૧૩૬

જળ માંહે કરશનજીએ ધર્યું ધ્યાન, જાણ્યું મારી માતા તજશે પ્રાણ. ૧૩૭

જળ માંહે કરશનજી બુડ્યા જે વાર, ત્યારે સર્વે નગર માંહે પડીયો પોકાર. ૧૩૮

માતા જશોદા રોવે તેણી વાર, કંસ તણે ઘેર ઓચ્છવ મંગળ ગવાય. ૧૩૯

કરસનનાથ ગયા પાતાળે, જઈ ઉભા વાસંગ દ્વાર. ૧૪૦

ત્યારે કરસનજી તો પાતાળે જાય, જ્યાં સુતા છે વાસંગરાય. ૧૪૧

ત્યાં બેઠી પગ ચાંપે નાગણી, દીઠું બાળ અચંબે ઘણી. ૧૪૨

ત્યાં સુતો વાસંગ નાગણી ચાંપે પાય, દેખી કરસનજી અચંબે થાય. ૧૪૩

કહે નાગણી સુણો રે બાળ, આ છે વાસંગ વસીઅળ નાગ. ૧૪૪

અરે બાળક તું કાંઈ ભુલ્યોઘાટ, તું કેમ આવ્યો વસમી વાટ. ૧૪૫

જારે બાળક ઈયાંથી જાળ, જાગશે વાસંગ તો થાશે કાળ. ૧૪૬

બાળક વચન તું સુણજે મોય, જાગશે વાસંગ તો મારશે તોય. ૧૪૭

હાંરે બાળક તું વળ પાછો વચન સુણજે મોય, મારો સ્વામી જાગશે તો ડંશસે તોય. ૧૪૮

સુણ રે નાગણી કરસનજી કહે, મથુરા નગરી માંહે કંસરાય રહે. ૧૪૯

તે સુણ નાગણી એક વાત, કાંઈ હું નથી ભુલ્યો વસમો ઘાટ. ૧૫૦

કંસરાય છે મથુરા તણો, તેસુ જોવા ખેલ માડ્યોં ઘણો. ૧૫૧

ત્યાં હું હાર્યો વાસંગનું શિશ જાણ, તે હું કહું તે સત કરી માન. ૧૫૨

હું તે કારણે આવ્યો છું જાણ, તારા વાસંગનું શીશ લઉ પ્રમાણ. ૧૫૩

એણે બોલે ત્યાં કંપી નાગણી, મરડી મુછ ને જગાડ્યો ઘણી. ૧૫૪

ત્યાં જગાવી નાગણીએ નાગને કર્યું છે જાણ, ત્યારે શ્રી કરસનજી સાથે થયું ધમસાણ. ૧૫૫

ત્યાં મચ્યું ધમસાણ શ્રી કરશનજી નાથશું જાણ, તેને ત્યાં વખતે નહિ શ્રી સારંગ પ્રાણ. ૧૫૬

જાગ્યો નાથ ત્યાં હુવો સચેત, ત્યારે કરશનજી નાથસું હુવા રણક્ષેત્ર. ૧૫૭
વાસંગ જાળ કરશન ઉપર પડી, ધોળી અમૃત થાયે તે ગળી. ૧૫૮
હુઓ સચેત ધરૂંજે બાળ, નાથ્યો નાગ પગ દઈ પાતાળ. ૧૫૯
કોપી કરશન ને ધર્યું ભુજબળ, ત્યારે શ્રી કરશને નાથ્યો વાસંગ. ૧૬૦
હુવા અસ્વાર વાસંગ ઉપર જ્યારે, કમળ ફુલ લઈ આવ્યા ત્યારે. ૧૬૧
પાતાળથી નાગ નાથી લાવ્યા શ્રી કરશનરાય, ત્યારે ગોકુળ મથુરા માંહે ઠાઠ વરતાય. ૧૬૨
મથુરા નગરીમાં આવ્યા તે વાર, પડ્યો અચંબો નગર મોજાર. ૧૬૩
ગોકુળ માંહે વરત્યો જે જે કાર, ત્યારે આનંદ ઓછવ મંગળ થાય અપાર. ૧૬૪
ગોકુળ મથુરામાં વરત્યો જે જે કાર, પણ કંસ આગળ પડ્યો પોકાર. ૧૬૫
અરે કંસ કરસન તો ગયા પાતાળ, ત્યાથી નાથી લાવ્યા મહા નાગ વિકરાળ. ૧૬૬
તે ઉપર કમળ ફુલ લાવ્યા શ્રી હરિ, ત્યાં દેવે બહુ દાનવ દઈત્ય સંહાર્યા ધરી. ૧૬૭
ત્યાં નગરના લોક અચંબો પામ્યાં ઘણાં, ધન ધન પુત્ર જસોદા તણાં. ૧૬૮
વાસંગ રાજા કહે પાતાળે, કરસનજી લાવ્યા તતકાળે. ૧૬૯
દેખવા સંગ સુરી નર દેવ, નગરના લોક દેખે તતખેવ. ૧૭૦
ત્યારે સર્વે ગોવાળી બોલ્યા સતધારી, અમે ના જાણ્યું કરશનજી નાથ ધણી. ૧૭૧
જેવા સુણ્યાં નામ તેવા સેવ, એ છે તરણ તારણ ત્રિભુવન દેવ. ૧૭૨
ત્યારે કરસને કિરત સર્વે સાંભળી, કંસ ઘેર વાદળી ટળી. ૧૭૩
ટળી કરશન મથુરામાં જાય, કંસનાં દળ જાડાં થાય. ૧૭૪
તે કંસ સુરદળ જાડાં જે ત્યારે દેવે જાદવાસ્થળી કરીને હસ્તિદંત સંહાર્યો. ૧૭૫
ત્યારે ચડી કરશન ને મથુરામાં જાય, કંસશુંરે યુદ્ધ હુવા તેણી ઠાર. ૧૭૬
માર્યો કંસને પાડ્યો પોકાર, મથુરા નગરીમાં વર્તયો જે જે કાર. ૧૭૭
ત્યારે પ્રગટ હુવા ત્રિભુવનની દેવ, દઈત્ય કંસ માર્યો તતખેવ. ૧૭૮
શીશુપાળનાં મોડ્યાં માન, ત્રણ ભુવનમાં વરતી આણ. ૧૭૯
દઈત્ય કંસ માર્યો જે વાર, સોળ સહસ્ત્ર નારી પરણ્યા તે વાર. ૧૮૦
હરખ્યાં ત્યાં દેવકી માય, પિતા વાસુદેવ હરખાય. ૧૮૧
બાળક સબળ દેખ્યો માય, ત્યારે દઈત્ય તણો ત્યાં ફોડાઈ. ૧૮૨
પાંચ પાંડવ ભગત જો આઈ, તેના સખા શ્રી હરિ હોતા જોઈ. ૧૮૩
ત્યાં આઠમેરૂપે હરિ આવ્યા જ્યારે, દઈત્ય મારણકુ ધર્યો શ્રી કૃષ્ણ અવતારે. ૧૮૪
જ્યારે દેવે કંસાસુર રાક્ષસ માર્યો જહાં, ભગત સહદેવ તાર્યો તહાં. ૧૮૫
ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યારે કરશન રૂપે ધર્યો અવતાર. ૧૮૬
ગોકુળ મથુરામાં હરિએ રમત કરી, પછી હરિ આવ્યા દ્વારકા નગરી. ૧૮૭
દ્વારકાં નગરી ઉત્તમ વાસ, ત્યાં રહ્યા હરિ વઈકુંઠ નાથ. ૧૮૮.

શંખ ચક્ર ગદા આસણ બેસણાં, ચતુર્ભુજ ત્યાં રાજ કરે ઘણાં. ૧૮૯
ત્યાં ભગતને કાજે રૂપ જો ધર્યા, મહા દઈત્ય દુષ્ટ સંહાર્યા ઘણાં ૧૯૦
ત્યારે શ્રી કરશનજી ત્રિભુવનકા ધણી, અને ભક્ત જન ઉપર કૃપા ઘણી. ૧૯૧
ઘટ ઘટ વ્યાપક સચરાચર, ભક્ત કારણ રૂપ ધર્યાં મોરાર ૧૯૨
પાંચ પાંડવ ઉપર કૃપા કરી, તેના સરખા થયા શ્રી હરિ. ૧૯૩
પાંડવ રાજા રાજ ધરમવત કરે, સત સંતોક દયા મનમાં ધરે. ૧૯૪
વચ્છ કચ્છ પુન્ય પવિત્ર, દેવ ધરમશું નિરમળ. ચિત્ત. ૧૯૫
સતતણી તે કરેં પ્રતિપાળ, મહા જ્ઞાનવંતા બન્ને એક દયાળ. ૧૯૬
ત્યાં દુરયોધન સોએ બંધુ શું આએ, તે રાજ કરે હસ્તિનાપુરમાંએ. ૧૯૭
કૌરવ પાંડવ દોએ રાજ કરાએ ત્યારે પાંડવ તણાં જશ વરતાએ. ૧૯૮
ત્યારે કૌરવના મનમાં સેંસો થાય, પાંડવ મારણ કીયો ઉપાય. ૧૯૯
ત્યાં ભીમસેને ઉખેડ્યા જાય, ને સોએ બંધવના ભાગ્યાં હાડ. ૨૦૦
ત્યારે તહાં દુષ્ટ બોલ્યા બોલ, તહાં દુર ઉભા રહ્યા સોએ અતોલ. ૨૦૧
ત્યાંપર નાકા મુખે પાણી ગયાં, ત્યારે મરતા સરખા કૌરવ થયા. ૨૦૨
ત્યાં ક્રોધવંતા દુર્યોધન ભયા, વિખના લાડુ ભીમકુ દીયા. ૨૦૩
ત્યાં સમર પાંજરા અમુલખ કર્યા, મુઆ ભીમ તે ગગને ધર્યા. ૨૦૪
વળી ત્યાં ભીમ પાતાલે ગયા, ત્યાં વાસંગ બેટીએ જીવતા કર્યા. ૨૦૫
ત્યાં વાસંગબેટીસું વીઆ થયો, તાકો પુત્ર બબરીક ભયો. ૨૦૬
જ્યારે આઠમા આવતાર સંગે શ્રી કરસન જોયે, ત્યારે દેવ દાનવને સંકટ હોયે. ૨૦૭
ભાઈ ત્યારે અરજણ દીવો પાંડવ મહાં, શ્રી કરસને તેજ મેલ્યું તે મહાં. ૨૦૮
મુખી ધરમ પુત્ર થાપ્યા સોયે, અને દઈત્ય તો દુર્યોધન હોયે. ૨૦૯
જ્યારે ગુરૂ વિદુરવ્યાસ અમર પદ વાચા જહાં, ત્યારે રાજા ધરમ રળીઆત થયો છે ત્યાં. ૨૧૦
જ્યારે તહાં મહાદન વેળા સાંભળી, ત્યારે સનમુખ થયા આપે વળી. ૨૧૧
સ્વામીજી તે દેશ મુલક છે કહીં, પછી અમથી વેઠાસે નહીં. ૨૧૨
ભાઈ પાંડવો મહાદન તો પાસે છે તેહ, અને હુંપણું કરો છો એહ. ૨૧૩
તે આખરવેળા જાણો સોયે ભાઈ સહિ માનદવેળા તેહ. ૨૧૪
ત્યારે રાજા ધર્મ રોયા આપણ જીવ સકાજ, ભાઈ અમો પાંડનું પુર્ણ મન માન્યું આજ. ૨૧૫
ભાઈ પાંડવો તમે હથિયાર હાથથી નાખજો આજ, જો અમર પદ લેવાનું હોય કાજ. ૨૧૬
ભાઈ પાંડવો આપણે રાજ કળીમાં અવતર્યા મરમ, પણ અહિંઆ તો છે સતપંથ ધરમ. ૨૧૭
તમે લોકને દુભવસો જીવહીંસા કરસો અધરમ, તે કેમ તમે ભોગવસો કરમ. ૨૧૮
ત્યારે આ સતગુરૂ વચને પાંડવે હથીયાર હાથથી નાખ્યાં જો, ત્યાંકૌરવબળ વધું ત્યાંય ૨૧૯
ત્યાં કૌરવ પાંડવને વેરવા દુઝે, પહેલે રમ્યા આમલી પીપલે. ૨૨૦

ત્યાં પાંડવ કૌરવસું દેવે હારજીત પરઠી તેહ, અને રમીયા સારા પાસા જીતે. ૨૨૧
આ રમત રમતાં હારસે જેહ, ભાઈ સહિ વનમાં જાસે તેહ. ૨૨૨
ત્યાં ભીમસેન બોલીયા મન, સહદેવ, નકુળ, ને અર્જુન. ૨૨૩
ભાઈ સારા પાસે ખેલીસું અત્રે, ત્યાં વદીયા છે ધરમ પુત્ર. ૨૨૪
ત્યાં પાંડવે અશ્વ ગજરથ વદીયા જેહ, અને વદીયા સર્વે દેશ મુલકનું રાજ. ૨૨૫
નહિ તો બાર વરસ વન ભોગવું આજ, ત્યાં ગુરૂના સેવક થઈને કરવું કાજ. ૨૨૬
એવું વદીને પાસા ઢાળ્યા તહાં, અને ભીમસેન એવું બોલ્યા જહાં. ૨૨૭
તે પાસા સર્વે સવળા પડીયા જહાં, પણ અવળા ન પડે તહાં. ૨૨૮
તે ભગત પાંડવે સારે પાસે ખેલ્યા જહાં, ભાઈ તે હસ્તિનાપુર જો મહાં. ૨૨૯
તે તહાં પાંચ પાંડવ હારીયા જહાં, ભીમનો મસ્તમલ હસ્તિ છુટ્યો તહાં, ૨૩૦
તહાં રાજા યુધિષ્ઠિર નીચું નિહાળી રહ્યા, ત્યાં ભાઈ અમને પુરો વસ વાસ હોતા ત્યાંય. ૨૩૧
સભા માંહે શ્રી કરસન પોતે પધાર્યા જેહ, ભાઈ અમારે સવળા પડશે તેહ. ૨૩૨
સ્વામી જ્યાં દેવ પોતે પધાર્યા સહી, સ્વામીજી જ્યાં ભક્તુને વેળા પડી તહિં. ૨૩૩
ત્યારે સ્વામી તમે સાર કરી તતકાળ, હરજી તમ હાથથી મેલીયા તે સેવા કરવી દયાળ. ૨૩૪
ભાઈ પાંડવો એવડી વિમાસણ કરો કેમ, ત્યારે તહાં બોલીયા રાજ સતધરમ. ૨૩૫
જો રમત રમતાં હારીયે જન, ભાઈ તે તમે દુખ ન ધરસો મન. ૨૩૬
ભાઈ પાંડવો તમે પગે ચાલી દેવની સેવા કરો એમ, અને તપસી જળ રાખો મન. ૨૩૭
જો દેવની સેવા કરતાં જીતસો તન, તો દેવ આપે અશ્વ ગજ રથ બહુધન. ૨૩૮
ત્યાં દ્યુતસભાથી ઉઠ્યા મન, તે સુભટ દુર્યોધન. ૨૩૯
તે હસિ તાલી લઈ રહ્યા મન ભાઈ તે, તહાં દુઃશાસન ભાઈ આપણ
માતપિતાને પાયે લાગીએ સવેળો સતગુરૂજીને નમ્યું શીશ. ૨૪૦
આજ આપણો બોલે ઉપર થયો જસ, તે આપણને જીતાડ્યા જગદીશ. ૨૪૧
ભીષ્મ દ્રોણ ને કૃપાચાર્ય, અને અશ્વથામા કહીએ જેહ. ૨૪૨
જે સહુએ મહા વિદુર અળગા થઈ રહ્યા જેહ, તે સભા સર્વે જોઈને કેજો તેહ. ૨૪૩
તે પાંડવ ભગત છે તમો તણા જાણ, તે સ્વામી આજ તમે હરાવ્યા નિરવાણ, ૨૪૪
પણ તેને આખર વેળા આપસો જાણ, તમો છો સમરથ સારંગપ્રણ. ૨૪૫
ત્યાં દઈત્ય દુર્યોધન અમ બોલ્યો સહિ, ભાઈ દુઃશાસનની ધીરજ રહે નહિ. ૨૪૬
પાંડવો તમે શું મોં લઈને વન જાવો પાંચે વિર, નહિ તો નાર પંચાળીના કઢે ચીર. ૨૪૭
ત્યાં દુસાસન દુત પાંડવ ઘેર મોકલ્યો જાય, જઈ પોતો નાર પંચાળી ઘેર માંય. ૨૪૮
તે સતીએ પરપુરૂષ સરખો દીઠો આવતો સાર, તે નાશી મોહલમાં પેઠાં તે નાર. ૨૪૯
તે દુત દાસીએ પાછો વાળ્યો મરમ, જે ભાઈ આજ રાણીને છે અસ્રિધરમ. ૨૫૦
આજે કોને અભડવાનો અધિકાર નહિ કરમ, આપણો બ્રાહ્મણ સમો ક્ષત્રિધર્મ. ૨૫૧

દુત દાસીના વચન સુણીને પાછો વળી જાય, તે આવતો દીઠો દુર્યોધન રાય. ૨૫૨
એણે ભુંડે દોમણ કામ નિપજાએ, ભાઈ દુઃસાસન તું ત્યાં જાએ. ૨૫૩
તે દુત દુઃસાસન કોપ્યો અત્યંત, તે કરે મનમાં ઉત્પાત. ૨૫૪
તેહને હું એમ મારતો લાવું માનું નહિ અંત, જેમ કંથ પાંચે દેખે એકચંત. ૨૫૫
તે દુષ્ટ ત્યાંથી સંચર્યો પેર, તે પોતો નાર પાંચાળીને ઘેર. ૨૫૬
તે સતીએ જેમ સરખો આવતો દીઠો ઘેર, ભાઈ હવે તેની સાથે શી પેર. ૨૫૭
તે દાસીએ દુઃશાસન વારીઓ જાણ, ભાઈ અમે અબળા ઉપર શું કરો છો પ્રાણ. ૨૫૮
તે આજ રાણી છે રજસ્વળામાં જાણ, તે મુખમાંથી ન બોલે વાણ. ૨૫૯
તે ઘરમાં દુષ્ટના પાપી ચરણ જો પડ્યા, સ્વામી તે અમે આચરણ હિણા જો થયાં. ૨૬૦
ત્યાં નારી હિંડે નાસતિ જહાં, એને દુસાસન પુઠે ધાયો તહાં. ૨૬૧
તે ધર્મ અબળા આભડી તેસ, અને તે ધસીને ગ્રહ્યા કેસ. ૨૬૨
તે સતીના ધર્યા કેસ, ભાઈ અમે છીએ અબળા બાળે વેશ. ૨૬૩
આજ વીરા અમારે નથી અવસર કીયા સાર, મુને સિદ લઈ જાવો સભા મોજાર. ૨૬૪
ત્યાં મુને સભામાં સહુ લોક દેખશે સાર, વીરા અહીંયા જાણો તો મારો ઠાર. ૨૬૫
તે દઈત્યે કેસ ધર્યા કામીની એમ, તેને મોલ મંરીર છોડાવો કેમ. ૨૬૬
ત્યાં લોકો બહુ જોવા મલ્યા મરમ, ભાઈ ઈંઆનો ધણી છે રાજા ધરમ. ૨૬૭
ઈંઆ શ્રી ગુરૂનરની ઘણી એક સ્તુતિ કરી જાણ, કામીનીએ સંભાર્યા સારંગ પ્રાણ. ૨૬૮
સ્વામી મારા અવેળામાં તમે સાંખ્યા જાણ, તમે ભક્તવત્સલ છો સહી ભગવાન. ૨૬૯
સ્વામી મારે તમે માતને તાત, અને તમે આજ સગાં સજન મોસાળ. ૨૭૦
આજ પીયર બંધવ સ્વામી તમે સાર, અને તમે સાસરૂં તમે સંસાર. ૨૭૧
સ્વામી આગળ સતીએ એવા વિલાપ કર્યા જાર, ત્યાં વિનંતી કરતાં ચાલ્યાં સભા મોજાર. ૨૭૨
તે સભા માંહે કંથ દીઠા એકમના જ્યારે, ત્યારે તે બેઠા છે અળગે ઠાર. ૨૭૩
તહાં સુભટ સહુ ટોળે મળીને આયે, તે જુવે છે સતીનું રૂપ ત્યાંયે. ૨૭૪
ત્યાં સતી અંગ ઉઘાડું ન કરે, જે પણ તહાં બળ કરે ભુપ તેહ. ૨૭૫
તે સતીને આણી સભા મધ્યે ઉભાં કર્યાં જહાં, તેની રખે સઘળા ભુપ તહાં. ૨૭૬
ભાઈ કુણે પેલો નખ માર્યો નરખો નથી જેહ, તે પુરપુરૂષ નરખે તેહ. ૨૭૭
તે સતી સભા મધ્યે ઉભા રહ્યાં જેહ, તે તહાં બહુ પાટુ સહી તેહ. ૨૭૮
હવે હું વાટ જોવું મારા નાથની ત્યારે, તમે સ્વામી ક્યારે ચડશો અમારી વા'રે. ૨૭૯
સ્વામીજી જે પાંડવ મુને વનમાંથી લાવો આપ, સ્વામી તમ ચરણ પ્રતાપ ૨૮૦
જ્યાં અર્જુને મચ્છ વિંધ્યા આપ, તહાં સ્વામી હું તમસું પ્રતાપ. ૨૮૧
આગે શ્રી કૃષ્ણજી કે તારે બાઈ દ્રુપદી નારે, બાઈ તું છે ભગત પંચાળી નાર. ૨૮૨
પણ તુજ સરખું મારે વાલું કોઈ નહિ નાર, બાઈ તે આણે જુગ સંસાર. ૨૮૩

તો વાલજી તે વાલપણું ક્યાં ગયું, તમે કમળા કેરા કહાવો કંથ. ૨૮૪
આજ કૌરવ કેશ ધરી રહ્યા અંત, તમે કેતાં વાળો તમે કેમ થઈ બેઠા નિશ્ચિંત. ૨૮૫
હવે સ્વામી ઈંઆથી છોડાવો તો અમે છુટીએ જાણ, જો તમે પળાવો બ્રહ્મજ્ઞાન. ૨૮૬
જો એવું તમે જાણોં મારા નાથજી જાન, તો તમે સાર કરો ભગવાન. ૨૮૭
હવે સ્વામી વિનતી સુણો જેમ જે રાંકની ધરમ, અને તમે પૂછજો સ્વામી સઘળા મરમ. ૨૮૮
પણ હવે ધરમ વાર કરી વિલંબ થાયે છે આમ,
સ્વામી હવે તમે વેગે પ્રગટો પરિબ્રહ્મ. ૨૮૯
સ્વામી તમે જુગ માંહે ભગત કારણ આવ્યા દરોડ, અને પેલા ભગત તાર્યા અનંત કરોડ. ૨૯૦
સ્વામી તમે ભક્તને કષ્ટ પડે આવી ઉભા રહો દરોડ, હવે તમે ભક્તોની માયાવ્યાધી છોડ. ૨૯૧
સ્વામી દાસ ભગત પાંડવ કહે ને કહે તાળ, હવે તમે રૂપે પ્રકટ કરો હો દયાળ. ૨૯૨
તમે હેડંબાથી ભગત ઉગારીયા તતકાળ, તે ભગતની આજ તમે કરો સંભાળ. ૨૯૩
ત્યારે કોપ કરીને કૌરવ ઉઠ્યા તે વાર, તેનાં મોં દીસે છે મહા વિક્રાળ. ૨૯૪
એ અબળાની લાજ અમે ગુમાવીએ આ ઘડી, ભાઈ હવે એનું પેરણ લેશું કાઢી. ૨૯૫
ત્યારે પટકુળ મેલરે કામીની કાજ, ભાઈ અમારો અવસર છે આજ. ૨૯૬
તે સ્વામી હવે પેરણ પગરણની કરો કાજ, નહિ તો હવે જાશે તમારી લાજ. ૨૯૭
અરે મારા નાથજી તમે સેને નથી લાજતા કેમ, હવે સ્વામી તમે અવળો શું કરો છો વિલંબ ૨૯૮
તમે દ્વારકાનગરી સુવર્ણની કરી ત્યાં કરો આનંદ, તમે રમો સોળસહસ્ત્ર ગોપીમાં ગોવીંદ. ૨૯૯
સ્વામી તમે સોળ સહસ્ત્રમાં રમ્યાં જહાં, અને તમે સવાલાખ સરજનશું પરિવાર. ૩૦૦
આજ તે કારણ અમને વિસારી તે વાર, હવે તમે જુગજીવન છો આધાર. ૩૦૧
સ્વામી હવે ભગતને ન ઉવેખીયે વળી, પરલંગા આગળ આવો શ્રી હરિ. ૩૦૨
અમે મુખથી કેમ દીજે ગાળ, એવુ જાણો મારા નાથજી દયાળ. ૩૦૩
એવું જાણો મારા નાથજી દયાળ, તમે થાવો વચને બળિયા પ્રતિપાળ. ૩૦૪
સ્વામી દઈત્ય દુસાસંન પટકુળ ધરિ રહ્યો એ પાસ, તહાં વળી ઉઘાડે
અંગ ને જાશે મારી લાજ. ૩૦૫
એવું જાણીને વહેલા પધારો મારા નાથજી, હવે તમે કૃપા કરો પુર્ણ જગદીશ. ૩૦૬
સ્વામી હવે પટકુળ બળનું રાખીયે માન, અમે છીએ તુજ ભરોષે અજ્ઞાન. ૩૦૭
એવું જાણો મારા નાથજી જ્ઞાન, હવે વહેલા વળો તમે શ્રી ભગવાન. ૩૦૮
જહાં શ્રી કરસનજી હતા જેહ, તે દેવ નિદ્રામાં પડ્યો તેહ. ૩૦૯
દેવ તહાં પોઢ્યા, અને ઉપર કમળા ઢોળે વાય. ૩૧૦
તે દેવ નિદ્રામાંથી ઝબકી ઉઠ્યા. તે દેવ દ્વારકાનો રાય. ૩૧૧
ત્યાં વેદ વ્યાસ બોલાવે તે વાર, ગોર તમે ગુરૂને તેડાવો તત્કાળ. ૩૧૨
આજ દાસ આપણ દુષ્ટ વસ પડીયા ત્યારે, તેની તમે સંભાળ કરો આ વારે. ૩૧૩

ત્યારે તહાં દેવને રૂકમણી લાગ્યા પુછવા ભાસ, હવે સ્વામીજી એવો કોણ છે
તમારો દાસ. ૩૧૪
તે કારણ તમો હરજી હાંકી ઉઠ્યા આજ, હવે વળી તેન સમરથ કરવા કાજ. ૩૧૫
તે દાસને તમે સ્નેહે ઓળખો તાર, તે ભગત પાંચાળી કહીયે નાર. ૩૧૬
એ ત્રેતાજુગમાં તારાલોચની નાર, દ્વાપરમાં દ્રોપદી પાંચ વર પામી પ્રતિપાળ. ૩૧૭
તે પાંડવ નાર પાંચાળીના પટકુળ હરિ આજે, તે સાગે હાર્યા અર્થ ગર્થ ભંડાર. ૩૧૮
ત્યાં પાપી પટકુળ ખેંચી રહ્યા, તે અબળા સુંદર નાર. ૩૧૯
સ્વામી તે ભગત પાંડવ મોટા છે તમ તણા સહી, તેની સાર કરો તમે તરત જઈ. ૩૨૦
જેને દેવપર આધાર રાખ્યા જેવ, તેને પ્રથમ સાથ લેજો દેવ. ૩૨૧
સ્વામી જે ભગતને દુઃખ પડે ગાઝે જ્યારે, તેની પ્રથમ કીજે સાર. ૩૨૨
અને તેને ઉપજે તન માંહે તાપ, સાચા સજ્જને દુખ ઉપજ્યાં આપ. ૩૨૩
તો સેવક સ્વામીને નહિ પટ આંતરો દયાળ, જે સ્વામી સાર કરો તતકાળ. ૩૨૪
સ્વામી ખરા ભગતને દેતા દુખ ઉપજે, તાપ કે દુઃખ ઉપજે ગૂરૂનરને આપ. ૩૨૫
ત્યાં ભગત સહુ ટોળે મળ્યા અન્નદેવ સાર, ત્યાં વેગે ગરૂડને તેડી થયા અસ્વાર. ૩૨૬
તે પાંડવની પટરાણી હો દયાળ, તેન મહાદુઃખ દે છે દુષ્ટ ભુપાળ. ૩૨૭
તું પટ ઘુંઘટ મેલરે કામીની નાર, તારો કો નથી સારી સભામાં ભાળ કરનાર. ૩૨૮
તે સહી રહ્યા પાંડવ વન જોશે નિરધાર, બાઈ તે છે તારા ભરથાર. ૩૨૯
તું આગે એમ કહેતી જે અંધકેરો પુત્ર દુર્યોધન, તું હસી હતી સર્વે દેખતાં
હવે અમે ભાવતાં કરસું મન. ૩૩૦
વીરા ભાઈ વેળા પડે આળ ન બોલીયે જાણ, તમે દુષ્ટ વચન ન બોલો અબુજ અજ્ઞાન ૩૩૧
પણ વળી ભોજાઈ તે માતાના ઠેકાણે જાણ, એમ દેવે લખ્યું તે સહી પ્રમાણ. ૩૩૨
તહાં કૌરવ કહે બાઈ વશીઅળને છંછેડયો આડ, ત્યારે મુખમાં ન નાખી કેમ ફાડ. ૩૩૩
હવે દુઃશાસન તું શાંસો કાં કરે આડ. એનું વેગે તું પેરણ કાડ. ૩૩૪
તે સભામાં વિલાપ નારી બોલે ધરી, ભાઈ હવે એવા ન થઈએ વીર. ૩૩૫
તે દુશાસન સતીને વરૂને પેરે વળગ્યો શરીર, તહાં સતિનું તાણે ચીર. ૩૩૬
ત્યાં ધર્મપુત્ર કહે લાજના રોળ્યાં જશે સોયે, નહિ તો હમણાં પ્રગટ થાશે જોયે. ૩૩૭
ત્યાં પનઈ નાખી ભીમ થયા રવરાતળા, પણ ધર્મપુત્રે વારીયા સહી. ૩૩૮
ત્યાં શ્રી ગુરૂનર દેવ મનવેગે આવી ઉભા રહ્યા સધીર, અને તે સતીનાં ત્યાં પુર્યા ચરી. ૩૩૯
ત્યાં ભગતે સર્વે વિનતી કરી એ મારૂં છે શરીર, ભાઈ હવે જેમ નદીએ વહે છે નીર. ૩૪૦
ત્યાં પાંડવે દેશ મુલક સર્વે થોરીયા ત્યારે, અને હાર્યા હસ્તિ ઘોડા ગરથ ભંડાર ૩૪૧
ત્યારે તેણે કૌરવે દસતાળાં કુંચી કબજ કરી જ્યારે, ત્યાં ચીર કાડે પાંચાળી નાર. ૩૪૨
ત્યાં દેવે પુરણહરિ ચીર પુરયાં આજ, તે ભગત પાંડવોના કરવા કાજ. ૩૪૩

તે સંસાર સર્વે દેખતા આજ, ત્યાં દેવે આપે રાખી ભક્તોની લાજ. ૩૪૪
તે દઈત્ય દુશાસને ચીર તાણી અળગું કર્યું શરીર, ત્યાં તે સતી કેરૂં સોહી જે ચીર. ૩૪૫
ત્યાં બીજું દેવે પુરીયું. ત્રીજું પુર્યું સહી.તે પુર્યાં જુગદીશે સાવ સર્વે હીર. ૩૪૬
ત્યારે કૌરવ કહે ભાઈ એક પટકુળ બીજું અંગમાં દીસે જોત,
તે લીલું તે કાડીને જોયું ત્રણે નવરંગી ભાત. ૩૪૭
ત્યાં ચોથું ચતુર્ભુજે પુર્યું આણ, અને પાંચમું પુર્યું પરી બ્રહ્મ જાણ: ૩૪૮
તે છઠ્ઠું દયાળજીએ દયા કરી જાણ, સાતમું પુર્યું સારંગ પ્રાણ. ૩૪૯
તે વર્ણ સર્વે લાલ પીળાં લીલા ત્યારે, ત્યાં *શ્રી કરસનજીએ* સઘળાં પુર્યા સાર. ૩૫૦
ત્યાં દેવે પુર્યા એક એક રંગ આગળાં સાર, તેનો વર્ણવ વિવેક કથ્યાનો નહી આવે પાર. ૩૫૧
તે પુર્યાં ત્યારે પૃથ્વીમાં પ્રગટ થાય, ત્યાં સર્વે દેવદાનવ જોવા જાય. ૩૫૨
ત્યાં નવે ખંડના ભુપ સર્વે આવી મળ્યા ધાય, તે કહે દેવ ચૌદ ભુવનનો રાય. ૩૫૩
ત્યાં હીરા હરજી થયા જાણો તોયે, અને વાસુદેવ વણકર થયા જોઈ. ૩૫૪
ત્યાં વસતર તેથી બળવાં જાણ, તે વાત જાણી નવખંડમાં પ્રમાણ. ૩૫૫
તે દેવે નવસોં નવાણું ચીર સતી પાસે રાખ્યાં જાર, તેસતીએ પહેર્યાં જુગમાં સાર. ૩૫૬
તે અચરંત જોવા સર્વે એકઠા સાર, ત્યાં મળ્યા જુગ સઘળો સંસાર. ૩૫૭
ત્યાં સતગુરૂ વિદુરવ્યાસ એમ બોલ્યા વાણ, ભાઈ તે તો સુકરીત સાચું જાણ. ૩૫૮
તે સતીને દેવે તારના પટકુળ પુર્યા જાણ, તે તો નવસે નવાણું પ્રમાણ. ૩૫૯
તે પટકુળ પુર્યાં કામીની જાણ, તે પોતે પુર્યાં ગુરૂનરે નિરવાણ. ૩૬૦
પણ આ સતગુરૂ કહે જો ઘોડા વર્ણવ કર્તાતત. તે પટકુળ વર્ણવા રંગજાત ને ભાત.
તે વખતે દ્રોણ કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામાં યુદ્ધ ભાઈએ કૌરવની સભાનું ઉંધું વળ્યું જ્યારે
પાંડવસું કીધો વેર. ૩૬૨
ભાઈએ પાંડવને પાસું સમરથ શેઠનું આયે, ભાઈ તે કેમ ગાંજ્યા જાયે. ૩૬૩
ભાઈ જેણે નવસેનવાણું ચીર પુરીયાં ત્યાંહે, તે પુરીયાં એકવીસ બ્રહ્માંડ કેરા રાયે. ૩૬૪
એકવીસ બ્રહ્માંડ કેરે નાથે ચીર પુરીયાં આજ, ત્યાં નાર પંચાળીની રાખી લાજ. ૩૬૫
ત્યાં દેવ એક આવી ઉભા રહ્યા મહારાજ, ભાઈ તે ભક્તોના કરવા કાજ. ૩૬૬
ત્યારે રાજા દુષ્ટ બોલ્યો એણી પેરે જાણ, બાઈ અમે છું અંધ ને અજ્ઞાન. ૩૬૭
હવે સતી તમે શીતળ વચન સીંચજો જ્ઞાન, અમો એમ માગું છું વરદાન. ૩૬૮
હાજી તમે સંસાર એમ બહુ વર જાત, અને તમે એસી કહો છો વાત. ૩૬૯
એ લખ્યું થયું અમારા કરમનું જે, હવે કોને દેજે ઉપાવાદ જે. ૩૭૦
એ રમત રમતાં હારજીત ખાતર, વટ પાળવા તાર અમે રાજા તુ પાડું કુળ દાસી નાર. ૩૭૧
અમો પાંડવ ભક્તિ સેવા કરવા સાથે વન ચાલશું આજ, અમે માગું વૈકુંઠ દીનદયાળ ૩૭૨
જે ઈઆ દેવે નવસે નવાણું ચીર પુરીયાં તાર, તે તો જાણે સર્વે જુગ સંસાર ૩૭૩

તે પાંડવ વન ચાલે આજ, અને દઈત્ય દુર્યોધને લીધાં રાજ. ૩૭૪
તે પાંડવ આ સતગુરૂ વચને ચાલ્યા ધીર, અને આ સાચા સતપંથ પ્રમાણ થયા વીર. ૩૭૫
તોએ પગ પાછો નહિ માંડીયો રાખ્યું ધીર, જો દઈત્યે નાર પાંચાળીના કાઢ્યા ચીર. ૩૭૬
ત્યાં હાર્યા પાંડવ વન ગયા કાજ. તે કૌરવ કહે અમે બહુ કરીશું રાજ. ૩૭૭
ત્યાં દુર્યોધનશું રમવાને ગયા, ત્યાં હરાવી રાજ ને વન મોકલ્યા. ૩૭૮
બાર વરસ તો વનવાસ ભોગવે આજ, ત્યાર પછી હું આલું રાજ. ૩૭૯
તે પાંડવ બાર વરસ વનમાં રહ્યા આજ, એણે તો સેવા કીધી શ્રી મહારાજ. ૩૮૦
ત્યાં તેણે એકમને કરી આરાધ્યા સાર, અને તો વનપાનનાં લીધા આહાર. ૩૮૧
ત્યાં દુર્યોધને દુર્વાસા મોકલ્યા જહાં, અને વિદ્યાર્થી સહસ્ત્ર અઠીયાસી તહાં. ૩૮૨
ત્યારે પાંડવે કાષ્ટ પ્રજાળી કીધા સાથ, પણ નાર પાંચળીએ રાખ્યા હાથ. ૩૮૩
ત્યાં અબળાની વિનતી વલવલે તાપ, સ્વામી તમે પોતે પધારયા. આપ. ૩૮૪
તે દુરવાસા સંધ્યા તરપણ કરવા ગયા આપ, સહસ્ત્ર અઠીઆસી દેસે શ્રાપ. ૩૮૫
સ્વામી તમે પેલા ગુરૂબ્રહ્માના વેદ વાળયા જે, અને તમે સાયર મથીયા તેહ. ૩૮૬
ત્યાં ચૌદ રત્ન કાઢ્યાં જેહ, અને ભક્તોને અમરત પાયાં તહે, ૩૮૭
સ્વામી તમે રણધીર દાઢે ધરી મહારાજ, ૩૮૮
તમે લોહ થંભમાં પ્રગટ થઈ ભક્તોનાં કીધા કાજ ૩૮૯
ત્યારે પાંચ કરોડીશુ તાર્યા પ્રહલાદ, તેને દેવ આપ્યું અવિચળ રાજ.
સ્વામી તમે બલીરાજ બુદ્ધિએ છળ્યો જેહ, અને ઈન્દ્રનું ઈંદ્રાસન રાખ્યું તેહ. ૩૯૦
તમે પોતાનું વ્રત પાળી રાંક બેઠા કર્યા જેહ, તમે સહસ્રાઅર્જુન મારી લોહપિંજર લાવ્યા તેહ. ૩૯૧
સ્વામી સાંહેર પાળ બાંધી પત્થર તાર્યા જેહ, અને દસ મસ્તકનો રાવણ છેદ્યો તેહ. ૩૯૨
તમે હનુમંતને દ્રોણાગર પર્વતે પ્રગટ થયા જેહ, અને સીતાને લાવ્યા તેહે. ૩૯૩
સ્વામી તમે ભગત હરીચંદની લોહાખંડગથી ઉગાર્યા તારા રાણી તે,
અને તહાં ગુરૂનરે તપ બહું કીધાં જેહ. ૩૯૪
સાત કરોડીશું ભગત હરિચંદ નિપનાં સીધાં કાજ, તેને આપ્યું અવિચળ અમરાપુરી મહારાજ. ૩૯૫
સ્વામી તમે દુવા દલપીને ગોકુળ રાખ્યું તેહ, અને કરે ગોવરધન તોળ્યો જેહ. ૩૯૬
તમે પાતાળે પેસી નાગ નાથી કમળ લાવ્યા જે, અને અબળાના પટકુળ પુરયાં તે. ૩૯૭
સ્વામી ત્યારે તમે ભગત સહુની વિનંતી સાંભળી તાત, ત્યાં અનંત ભગત મળ્યા બહુ જાત. ૩૯૮
ત્યાં પાંડવે કાષ્ટ એકઠાં કીધા જાણ, તે દુરવાસા ભોજન કે માત્ર. ૩૯૯
તે સતીએ દેવને તહાં એ વિનતી મોકીલ જ્યાં. રૂક્ષ્મણી થાળ પુરે તહાં. ૪૦૦
ત્યાં મહાવેગે પોતે પધાર્યા રાજ, તે દુરવાસા ભોજન કાજ. ૪૦૧
અમે ભુખ્યા બેન આ લાવ્યો થાળ,ક્કાંય હોય તો લાવો ભોજન તતકાળ. ૪૦૨
ત્યાં દેવે પાંદડું ગરાસી આળ, ત્યાં ત્રણ ભુવનમાં પુર્યા થાળ. ૪૦૩

તે પાંડવને બાર વરસ પુરા થયાં તહાં, તે ગયા કનલી વન છે જ્યાં. ૪૦૪
ત્યારે પોતે શ્રી ગુરૂનર પધાર્યા, જહાં, ભાઈ સત ધર્મે પુછ્યું છે તહાં. ૪૦૫
તે ભગતે ત્યાં કાયા કસી છે ઘણી અતીજોગ, અને તહાં વનપાનના લીધા ભોગ. ૪૦૬
શ્રી ગુરૂનરે એણીપેર સત રાખ્યાં ભોગ, તો થયા સ્વામી દર્શન જોગ. ૪૦૭
તે પાંડવ દેવને કાજે નિશાની કલ્પ વૃક્ષની તન, ત્યારે તેની પાસે કાંઈ ન હતું અન્ન ૪૦૮
ભાઈ જો વનફળ આપો દેવ શ્રી કૃષ્ણ કહે આરોગીયે અન્ન, તો બાર
વરસના બમળા ચોવીસ રહીયે વન. ૪૦૯
ત્યાં દેવ હરિએ હા કહી પાંડવ રાજન, ભાઈ હવે તમે ધીરજ આપે થાઓ દીન. ૪૧૦
રોપી આંબા ફળ પુરાં પડે, ભાઈ તો તહાં ભોજન ભીડે. ૪૧૧
ત્યાં સર્વે ધીરજ આપીયાં તે લેવા અમરપદને કાજ, તેને એણી પેર ગુરૂ નરે
પુછ્યું તેની ક્ષણ ન રાખી લાજ. ૪૧૨
ત્યારે પાંડવે ત્યાં ભક્તિ કરી, ગુરૂના વચન શીર ઉપર ધરી. ૪૧૩
ત્યારે બાર વરસ ભોગવ્યો વનવાસ, જો છતા થશો રાખીશું દાસ. ૪૧૪
તે વચન બાંધ્યા સતીઆ વનમાં ગયા, જ્યારે બાર વરસ પરીપૂર્ણ થયાં. ૪૧૫
જ્યારે દેવની વીનતી કરી જહાં, તે દુર્યોધન પાંડવને પુરણ ઘેર તેડી ચાલ્યો તહાં. ૪૧૬
તે જઈ ઉતાર્યા લાખા મંદીર મહાં, ત્યાં પાંડવને લાડુ વિખના ભોજન પીરસ્યા તહાં. ૪૧૭
જ્યારે સતીએ ભોજન પીરસ્યા જહાં, પણ તે સતી ભાનુમતી સત ન ચુક્યાં તહાં. ૪૧૮
ત્યારે દુર્યોધને લાખા મંદિર લગાવી અને કીધુ વિશ્વાસઘાતનું કરમ્ ત્યાં પાંડવ લાગ્યા
દાઝવા ત્યારે જોશી સહદેવને પુછ્યા મરમ. ૪૧૯
જ્યારે દેવ દીધી આગ ને ઉઠી ઝાળ, ત્યારે તહાં ફીટયોરે પાંડવનો રે કાળ. ૪૨૦
ત્યારે લાખા ઘરમાં સુરંગ બાંધી જહાં, વન વિશે નાસી આવ્યા તહાં. ૪૨૧
પણ રાખનારો મોટો દેવ, જળથળમાં ચીંતા કરી તતખેવ. ૪૨૨
પાંડવ તણે શિર મોટા જગદીશ, પાંડવ ધર્મ પુન્ય પવિત્ર. ૪૨૩
ત્યારે બોલ્યા પાંડવને કુંતાજી માય, સામું જુવે રે યુધિષ્ઠિર રાય. ૪૨૪
ત્યારે ભીમસેન તો એમજ કહે, ભાઈ સહદેવ જોષી કાંઈ મારગ છે. ૪૨૫
એક લાખ મણની શીલા જ્યાંય, તે હેઠળ સતગુરૂ સુરંગ કરી કહેવાય. ૪૨૬
પહેલાં ઉતર્યાં સતી દ્રૌપદી કુંતાજી માય, પછી ઉતર્યા યુધિષ્ઠિર રાય. ૪૨૭
પછે ચાલ્યા નિકુળરાય સહદેવ સહીને, પછી ઉતર્યા અર્જુન ભીમસેનભાઈ. ૪૨૮
સુરંગે પાંડવ ઉતર્યાં જઈ, ત્યાં અગ્નિને વાચા થઈ. ૪૨૯
આધણી ઉપર રાખો પરતીત, તો ભગત સખા જાણે શ્રી હરિ. ૪૩૦
ત્યાં પાંડવ સુરંગે ચાલ્યા સતશું ત્યારે, તે જઈ પોંચા પાંચ નદી મોજાર. ૪૩૧
તીરથ નદીએ સ્નાન કીધું સતસો હોય, જઈ પોતા વિરાટ નગર મોજાર. ૪૩૨

...એણીપેરે આપજ ગળીયા, ત્યાં સેવક થઈ કાજ કર્યાં અપાર. ૪૩૩
તે ભગત રાજદ્વારે જઈ ઉભા રહ્યા સહુ, રાજા વૈરાટ તમસું કહું. ૪૩૪
ભાઈ અમુને વેળા વસમી છે આજે, અમો પાંડવના વિરતા ધરા છું. ૪૩૫
ભાઈ એણે પાપી કૌરવે પોતાનું કુળ નિકંદન કર્યું જાણ અને કૌરવે જુગમાં ખોયુ માન. ૪૩૬
લાખા મંદિર પ્રજાળી પાંડવ હોમ્યા જાણ, રાજા કહે ભાઈ તમે ત્યાં શું કરતા કામ. ૪૩૭
ત્યારે રાજા વૈરાટની જોડે બેસારીઆ જાન, અને તે સહુ ભાઈને પ્રણામ કરીને દેતા માન. ૪૩૮
ત્યાં જોસી સહદેવ શાસ્ત્ર વાંચતા જાણ, ભીમ ઘેર સીધા પાક રાંધે ધાન. ૪૩૯
તે રાજા વૈરાટ ઘેર પાંચે પાંડ્વે સેવા કરી સોયે. અને નીકુળને છોડ્યા દરવાજે જઈ. ૪૪૦
તે અર્જુને અભિમાન મુકી સોય, અને તહાં હાથમાં છાગળ જાલી જોઈ. ૪૪૧
તે રાજા વૈરાટ પાંડવને પૂછે વિચાર, ભાઈ તમે એ સ્ત્રીને મોકલો મહેલમાં જ્યાં અમ નાર. ૪૪૨
ત્યારે દ્રૌપદી મંદિર આવાસ, ત્યારે જઈ રહ્યાં પટરાણી કે પાસ. ૪૪૩
ત્યાં રાણી નાર દ્રૌપદી દેખી કરે વિચાર, ભાઈ એવી સુંદરી નહિ કો નાર. ૪૪૪
ત્યાં આવ્યાં બાઈ કહી બહુ રાણી દેયા હુંકાર, હવે બાઈ તમને પહેરાવું સોળ શણગાર ૪૪૫
ત્યાં કૈયો કીચક રાણીનો બંધવ આઈ, તેણે દ્રૌપદીનું રૂપ દીઠું તેણે ઠાર. ૪૪૬
તે દઈત્ય બોલ્યો સતિ દ્રૌપદીના મોં સામું જોયે, હાંરે દાસી મુજ પાસે તું આવસે સોયે. ૪૪૭
નહિ તો હું તને જોરે તેડાવું નાર, કૈયો કીચક બોલ્યોતેણે ઠાર. ૪૪૮
સતીએ એવાં વચન કઠણ સુણી ગયાં પાંડવ દરબાર, તે તહાં જઈ ઉભા રહ્યાં પાંચાળી નાર. ૪૪૯
દઈત્યનો ભાવ સતીએ કહો છે ત્યાંય, ત્યારે પાંડવો
દઈત્ય કૈયોકીચકો મુજને બોલાવે છે ડેરા માંહે. ૪૫૦
પાંડવો તમે તમારૂં કરજો કાજ, નહિ તો પાંડવ કુળની જાશે લાજ. ૪૫૧
ત્યાં પાંચ પાંડવ મળી ભીમસું વિચાર જો કરે, ત્યારે ભીમસેન નારી રૂપ ધારી ડેરામાં સંચરે. ૪૫૨
ત્યાં ભીમે કૈયો કીચક દઈત્ય સાથે લીધો બોલાઈ, તે બેઉ જણ ચાલ્યાં ડેરા માંય. ૪૫૩
તે ત્યાં ડેરે જઈને બેઠાં દોએ જણા, ત્યાં દઈત્યે ખેલ હસરત માંડ્યાં ઘણાં. ૪૫૪
ત્યારે ભીમસેનનાં મનમાં ઉઠી ઝાળ, ભીમે દઈત્ય કીચક માર્યો મહા વિક્રાળ ૪૫૫
તે દઈત્યને ભીમે દેવળ કુંભી તળે ચાંપ્યો ધાર, ત્યાં લખ્યા અક્ષર ભીમ બહાર નિસર્યા ૪૫૬
ત્યારે વાણું વાયું લોક જાગ્યા સર્વે કોઈ, તે વૈરાટની સભામાંહે ચર્ચા હોય. ૪૫૭
તે સર્વે સભામાં ઉપન્યો ક્રોધ, ભાઈ આ ત્રિયા કરાણ મુઓ યોધ. ૪૫૮
ત્યાં જે કોઈ જઈને રાજા વૈરાટની પાસે ઉભી રહે. તે સર્વે મેં માર્યો કહે. ૪૫૯
તે અગન દાગ દેવા જાદ્ધો કહાડયો નગર મોજાર, ત્યારે ભીમસેને સાથે તેડ્યા છે. તેણીવાર. ૪૬૦
તે દઈત્યે ભીમસેન તેડ્યા છે ત્યાંય, ભીમ બાર વનની કાષ્ટ લાવ્યા ક્ષણું એક માંય. ૪૬૧
જ્યારે કાષ્ટ લગાડી મોટી ઝાળ ઉઠી ત્યાયે,
ત્યાં ભીમસેન સોભાઈ સમેત કૈયા અગનમાં દીયો જાય. ૪૬૨

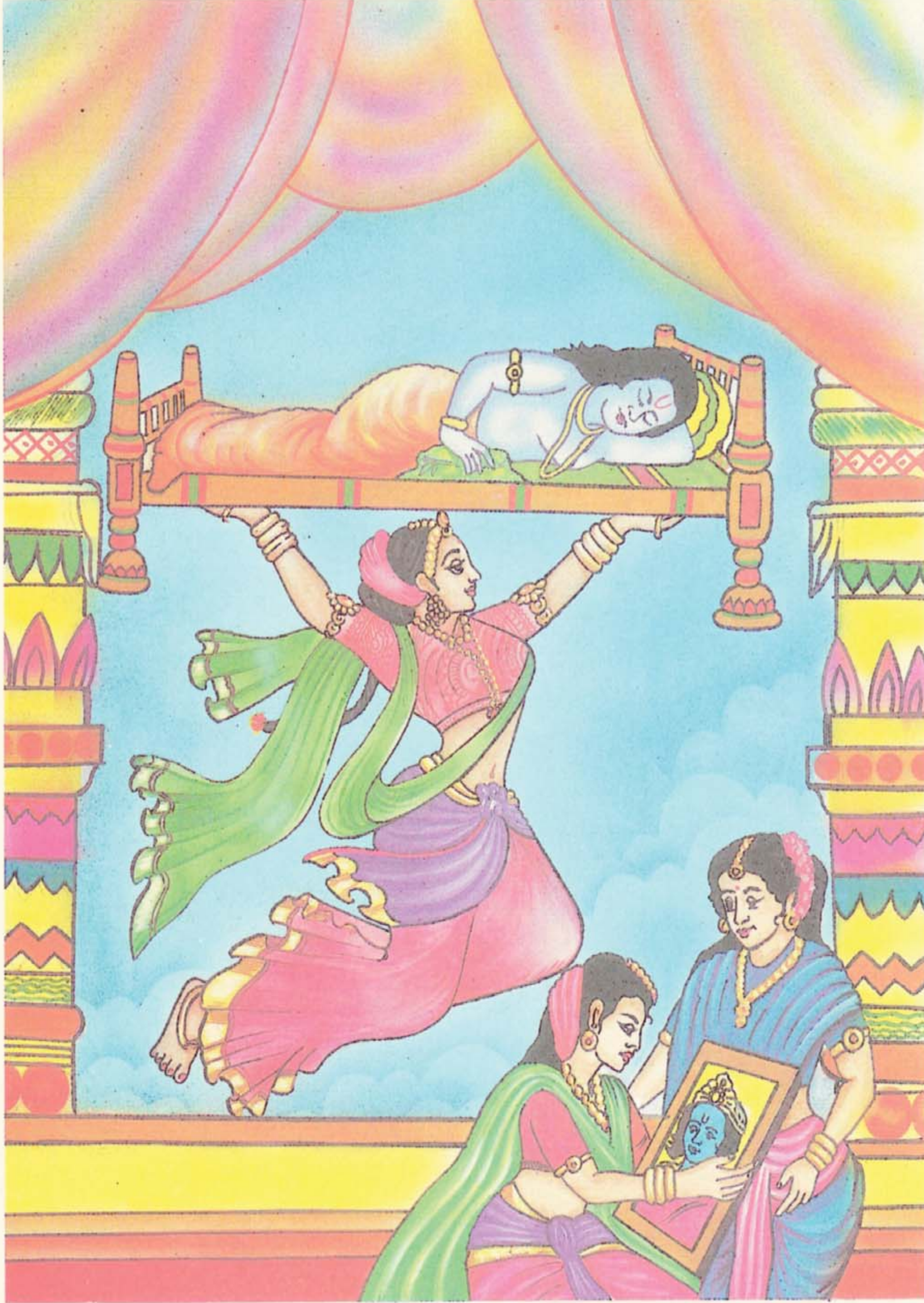
ત્યાં એક્સો બંધવ પરિવાર, તે સોનો ભીમે વાળ્યો સંહાર. ૪૬૩
ત્યાં ભીમસેને કૈયા કીચકના માર્યા સોભાઈ સમેત,
તહાં ભીમે જીભ્યા કાઠીને મરતો રાખ્યો એક અચેત. ૪૬૪
તે પાંડવ બાર વરસ ગુપ્ત હોય રહ્યા જાણ, તે પાંડવ રહ્યા છે દાસપણા માંહે પરમાણ. ૪૬૫
ત્યારે દુર્યોધને જેવતમલ મોકલ્યો જોયે, ત્યારે ભીમ ત્યાં છતા થયા છે શોયે. ૪૬૬
ત્યારે ભીમે ભોજન માગ્યા અલુ ઢગલા જેહ,
સતીએ સંભાર્યા શ્રીક્કરસનજી દેવ ભોજન લાડુ પુર્યા તહાં, ૪૬૭
જેવતમલે સર્વે દેશ મુલકના રાજા જીત્યા જે, તે રાજા વૈરાટ ઘેર આવ્યો તે. ૪૬૮
ત્યાં ભીમે ભોજન ગરાસ્યાં જેહ, તે જેવતમલ આકાશે ઉડ્યો તેહ. ૪૬૯
તે જેવતમલ તો ત્રણ દહાડે આવ્યો તહાં, અને તેની ખબર ગઈ દુર્યોધન જહાં. ૪૭૦
આપણે ફસાવ્યા લાખમંદિર જળાયાં જહાં, પણ પાંડવ છે વૈરાટ મહાં. ૪૭૧
ત્યારે દુર્યોધનના આથમણેથી દળ આવીયાં જહાં, રાજા વૈરાટ પાસે ચાલી જાય તહાં. ૪૭૨
એક ઉતરા કુંવર અળગો રહે ત્યાંય, બાકી સર્વે દળ સાથે થાય. ૪૭૩
ત્યારે તહાં સર્વે ધેનુ વાળી ને ઉગમણા ગયા જેહ, ત્યાં અર્જુને ઉતરા કુંવરને
ઉઠાડીને ભાઈ રથે બેસારયા તેહ. ૪૭૪
ત્યાં અર્જુન બોલ્યા સતશું આઈ ભાઈ, આપણો ક્ષત્રિ ધરમ તો જાય. ૪૭૫
ત્યારે ઉતરાકુંવર બોલ્યા આપસું જોય, ભાઈ મુજથી કાંઈ નવ થાય. ૪૭૬
ત્યાં અરજુને ઉતરકુંવર બાંધ્યો અંગશું સાથ, સમળીએથી હથીયાર લીધાં હાથ. ૪૭૭
ત્યાં અશ્વ મંત્ર કરીને પવન વેગે રથ ખેડીયો આપ,
સંભારયા શ્રી કરશનને લીધા સાથ. ૪૭૮
જેમ દિને ઉગે અલપસું જોયે, ત્યારે બાણના એક સહસ્ત્ર લાખ કરોડ હોયે. ૪૭૯
કામધેનુ ત્યાંથી વાળી આવ્યા જોયે, ત્યાંથી વઈરાટ પર આવ્યા સોયે. ૪૮૦
તે ઉતરાકુંવર ધેનુ વાળી આવીયા ત્યાંય, ત્યારે દન બે પટાંતરે જોયે. ૪૮૧
ત્યારે પાંડવે રાજા વઈરાટ ઘેર બારબાર વરસે સવાલ કીયો જાયે,
ત્યારે સરવે સિધ પરિપુર્ણ થાયે. ૪૮૨
તે સંધે પાંડવ પ્રગટ થયા આજે, સ્વામી અમથી બહુ અપરાધ થયો છેં તે. ૪૮૩
ત્યારે રાજા વઈરાટ એક પગલે ઉભા રહ્યા આપ, સ્વામી હવે તમે અમને કરજો માફ. ૪૮૪
ભાઈ અમે ક્ષત્રાવટ ધર્મ પળાવ્યો તે, અમને દેવે લખ્યું હતું જે. ૪૮૫
અમે અન્ન પાણી તમારૂં આરોગ્યું જે, સ્વામી પહેલાં માફ કરજો તે. ૪૮૬
જ્યારે બાર વરસ પુરાં થયાં ત્યારે, ગયા હસ્તીનાપુર છે જહાં. ૪૮૭
તે એક રાતમાં સેન આવી મળ્યા જ્યાં, ભાઈ સાત ક્ષોયણી દળ આવ્યાં તહાં. ૪૮૮
તે શ્રી કરશનજી સભા સઘળી જાયે, અને પોતે તો પધારયા તહાં. ૪૮૯

ભાઈ તમે એ પાસે રહી, આરોગશો શું જહાં, ભાઈ એ પાંડવ ભુખ્યા આવ્યા છે આંહી. ૪૯૦
ત્યાં શ્રી કરશનજી બોલ્યા સોયે, ભાઈ કૌરવો એ ભાઈ તમારા હોયે. ૪૯૧
જો એ પાંડવ તમથી અળગા રહે જોય, તો અને પાંચ ગામ આપો તોયે. ૪૯૨
અમે સોભાઈ જીવતાં તો, સોયના નાકા જેટલો ન આલીએ અમો. ૪૯૩
પણ અમે જાણતા તમે ડાહ્યા છો, પણ ભોળા ભરવાડ છો તમે. ૪૯૪
જો યુદ્ધ કરતાં જીતસે ને કરશે રાજ, ચોવીસ વરસ
સુખ ભોગવ્યાં વળી મોં શું લઈ આવ્યા આજ. ૪૯૫
અમે અઠારક્ષોણી દળને સોભાઈ પણ એ તો પાંચજ વીર, હમણાં બળ ત્યારે
પારખ્યાં જ્યારે દ્રોપદીનાં કાઢ્યાં ચીર. ૪૯૬
ભાઈ પાંડવે તમે બળીયા હોય તો આપજો આજ, સામા યુદ્ધ કરવાની કાજ. ૪૯૭
અમે સો ભાઈ અઠારક્ષોણી દળ અવટાયે આજ, ભાઈ ત્યાર પછી તમો લેજો રાજ. ૪૯૮
ત્યાં જોશી સહદેવ શાસ્ત્ર બોલ્યા જેહ, ભાઈ હવે સામવેદ એમજ કહે. ૪૯૯
ભાઈ હવે વેદનાં મંડપ પુરાં પાડ્યાં જે, ભાઈ આજ યુદ્ધ કરનારા પાસે છે તેહ. ૫૦૦
એમ પાંચપ્રાણી ભાવે શું આપ, અને શ્રી કરશનજી ન લેશું સાથ. ૫૦૧
જેણે દેવે ડાબા કરથી ગોપી ગોવરધન તોળ્યા જાય,
તેને અગીયાર ક્ષોણી કોણ માત્ર. ૫૦૨
ત્યાં વિદુરવ્યાસે મુરત આપીયાં જે, એને કુરૂક્ષેત્ર જોયા ગયા તેત્ર. ૫૦૩
ત્યાં ટીટુળીનાં ઈંડાં પાંચ દસ તે પડ્યાં તતખેવ,
પાંડવ કહે તમે અનામત રાખજો દેવ. ૫૦૪
કૌરવ કહે અઠાર ક્ષોણીદળ આવીયા તેહ, અને
હસ્તિ તોખારના ટોળાં પડે ભાઈ ટુટુળી કોણ માત્ર. ૫૦૫
ભાઈ લખ્યું દેવનું હશે તે થાશે જોર, પણ ટીટુળી ઈંડાં ઉપર કરવી મહેર. ૫૦૬
ભાઈ સતે ઈંડાં રાખશો જોર, પાંડવો જઈને કહેજો ઘેર. ૫૦૭
તો કુરૂક્ષેત્ર જોઈ આવી આજ. ગુરૂ વિદુરવ્યાસે વાચા એ. ૫૦૮
જે રણથંભ આગમથી આરોપશે જેહ, ભાઈ યુદ્ધ જીતસે તેહ. ૫૦૯
તે કૌરવોએ રણથંભ આરોપ્યો જહાં, ભાઈ કુરૂક્ષેત્ર તહાં. ૫૧૦
ત્યાં રણથંભ ભીમે વાંકો કર્યો જહાં, ભાઈ કુરૂક્ષેત્ર જો મહાં. ૫૧૧
ત્યાં કુંવર ઘટુકો આવીયો હું કુરૂક્ષેત્ર જોવા જાઉ,
જે યુદ્ધ કરતાં હારશે ભાઈ હું તેની પાસે થાઉં. ૫૧૨
તે કુવરને હાથે ત્રણતીર એકકામઠી તચેની પાસે
નાં દિશે કોઈ એક ઓળખીને બીજો મારશેભાઈ સંગ્રામ જીતસે સોય ૫૧૩
તે દેવ કુંવર બત્રીસ લક્ષણો, તે કહે સ્વામી મુજને યુદ્ધ જોવાનુ કોડ, ૫૧૪

તેનું દેવે ગ્રહી મસ્તક ચડાવ્યું શોયે, ભાઈ તું તો અહિંઆ બેઠો જોયે. ૫૧૫
ત્યાં રાજા યુધિષ્ઠિર કહે સ્વામી, તમે રથે બેસોને યુદ્ધ કરવાને કાજ. ૫૧૬
શું પાંડવો મુજ સારૂ જીતશો તમે, પશનંસી જો આજ. ૫૧૭
ત્યાં જોશી સહદેવ શાસ્ત્ર વાંચી ત્યાં બોલ્યા શેવ,
દેવ મંડપ તમારા પરા પડે હવે પ્રગટ થાઓ દેવે. ૫૧૮
સ્વામી તમે પેલાં આઠ દઈત્ય પરલે કર્યા, ને સર્વે દેવના સારાં કાજ. ૫૧૯
અમે પારણે ઝાલી પાસે ઉભા રહું, સ્વામી તમે રથ બેસો આજ. ૫૨૦
ભાઈ હવે હું તો ઘરડો થયો જાણ, હવે મને મોહ કેમ થાયે નિરવાણ. ૫૨૧
ભાઈ પેલાં આઠ દઈત્ય મેં માર્યાં જાણ, પણ હું તો રહેતો જુવાન. ૫૨૨
પોતી અવધને વળીયા ભુપ, ભીમ થયા વિકરાળ સ્વરૂપ. ૫૨૩
ભીમ ફેરવે ગદા વારે કુંતાજી માય, ક્ષમા કરો રે ભીમસેન રાય. ૫૨૪
તમે યુધિષ્ઠિરને પુછો વાત, ક્રોધ મુખે કેમ કીધો ઘાત. ૫૨૫
ત્યારે રાજા યુધિષ્ઠિરે વાણી કહી, મનની વાત ભીમશું મનમાં રહી. ૫૨૬
તમે ધરો સબુરીને ક્ષમા કરો, અવશર નથી ભીમ સુરા તણો. ૫૨૭
ત્યારે ઓચર્યા ભીમ સુણો ધર્મ રાયે, અવસર આવે કેમ મુકીએ દાયે. ૫૨૮
તમે દુર્યોધનને સંભળાવો આજ, અમે મુરત લીધી છે બેસવા રાજ. ૫૨૯
ત્યારે દુર્યોધનને થઈ જાણ. ઉઠી ઝાળ અને ભાગા ધરણ. ૫૩૦
ત્યારે પરાક્રમ કરી બોલ્યા દુર્યોધન રાય, અમે ઉભા તમથી કેમ થાય રાજ. ૫૩૧
ત્યારે ભડભીમ એકલો જે આજ, અમે સોએ જીવતા કેમ આપીએ રાજ. ૫૩૨
પાચ પાંડવ ને ક્ષોણી અઢાર, સુરા હસ્તિ ને ગદાધાર ૫૩૩
મરડી મૂછ ને દીધી ફાળ, રચી એરણને તેડીયા ભુપાળ. ૫૩૪
ત્યાં ભીમ ફેરવે ગદા ધમધમકાર, નવતેરો યુદ્ધ થાયે અપાર. ૫૩૫
રહ્યા રાણા ત્યાં ઉભા રહે, ત્યાં ભીમ સામું કોઈ નવ જુવે. ૫૩૬
ત્યાં ભીમ ફેરવે ગદા ને ઉડે રૂધીરની સેણ, ત્યારે દ્રૌપદી ફેરવે મોકળી વેણ. ૫૩૭
ત્યારે સામા દળ અથડાયાં જોયે, ત્યાં ભીમ ને દુઃશાસન હોયે. ૫૩૮
ત્યાં ભીમે દુઃશાસનના દસ સહસ્ત્ર હસ્તિ ગગને ઉડાડયાં જોયે, ભાઈ પેલો ઝગડો જીતસો સોયે. ૫૩૯
ત્યારે દેવની રૂજા લઈને અરજુને બાળ પુરીયાં જાય, તે એકના દસ સહસ્ત્ર લાખકરોડ થાય. ૫૪૦
ત્યારે અઢારક્ષોણી દળ ઉડાડ્યાં આંહે, તહાં દુર્યોધન નાઠો જાયે. ૫૪૧
ત્યાં ભીમે દુઃશાસન માર્યો જે, અને પાંડવ ઝગડો જીત્યા ત્યાંય. ૫૪૨
દુઃશાસને જે હાથે ચીર ફાડીયાં તે, ભાઈ તેવાં ભીમે આપ્યાં જે. ૫૪૩

જે દુર્યોધન સરોવરમાં નાઠો જઈ રહ્યો ત્યાંજ, ત્યાં ભીમ કહે ભાઈ તેં શું કીધું કાજ. ૫૪૪
તેં સોભાઈ પાડ્યા ને ક્ષોણી દળ મરાવ્યાં આજ, ભાઈ તોયે તને નહિ આવી લાજ. ૫૪૫
ભાઈ ભીમ દીસે છે એકલો, હવે હું બહાર નીસરૂં છેક,
મારૂં વેર ત્યારે વળે જો ભીમને મારૂં એક. ૫૪૬
ત્યારે ભીમે ભુજદર તોડીયાં ને પાટુ દીધી જહાં,
ત્યાં દેવ શ્રી બુદ્ધરૂપ ધરી બળ મુકીયાં ભાઈ મૃત આળેખું તહાં. ૫૪૭
ત્યારે ગાંધારીએ શોક પાળીઆ, મારી દેહી કરૂં તયાગ,
સો પુત્ર મારા ગયા તો અન્નપાણી શું લેવું આજ. ૫૪૮
ત્યાં દેવે મુકી ભુખને સો પુત્રને ચેમાં સીચાવ્યા જાં,
દેવે કારમો આંબો પેદા કર્યો ભુખ ચરખી મુકી ત્યાં. ૫૪૯
જુગ દ્વાપર પોતા નિરવાણ, કૌરવોકી સાખ પુરી જાણ. ૫૫૦
કુળક્ષેત્રમાં પુરો સંગ્રામ, હુંવા યુદ્ધ કુરૂક્ષેત્ર કે ઠામ ૫૫૧
રાક્ષસ દઈત્ય મુઓ તતખેવ, હવે દ્વાપર પુરો થયો છે દેવ. ૫૫૨
સેના સઘળી કીધી તારાજ, હરાવી કૌરવ ને લીધું રાજ. ૫૫૩
ત્યારે કૌરવથી જીતી આવ્યા પાંડવરાય, ત્યારે સનમુખ થયા કુંતાજી માય. ૫૫૪
કહે કુંતા તમે કહાવો છો ધરમ, ભ્રાત મારીને શું કીધુ કરમ. ૫૫૫
હાંરે પાંડવો શું કીધો પરોડ, કુળમાં લાંછન લાગું આપણને ખોટ. ૫૫૬
તેડાવી પંડીતને પુછો આજ, ઉતારો પાપ ને મેલો રાજ. ૫૫૭
ત્યારે રાજાને મન વિમાસણ થાય, વીચારમાં બેઠા પાંચે ભાઈ. ૫૫૮
તેડાવ્યા પંડીત ને પુછ્યું પ્રસન, હમે કૌરવ માર્યો છે દુર્યોધન. ૫૫૯
પુછ્યું ભીમે સુણો ધરમરાયે, વાદે વઢયા તેનું પાપ ન લેખાય. ૫૬૦
ત્યારે પેઢી પંડીતે કહ્યો ભેદ, કૌરવહત્યા ઉતરે જો યજ્ઞ કરો અશ્વમેઘ. ૫૬૧
ત્યારે મુરત લઈને રાજા મંદીરમાં ગયા, ત્યારે ત્યાં રથે બેસી કરસનજી આવીયા. ૫૬૨
ઓચર્યા કરસનજી સાંભળે ધરમ રાય, અમૃત મેલીને વીખ કાં ખાય. ૫૬૩
લાવો ઉદકે મેહલીયો અમારે હાથ, કૌરવ હત્યા તે અમને પાપ. ૫૬૪
વળતાં રાજા બોલ્યા ધરમ, સ્વામીજી પુજીયે પાયે, તેને કેમ આપીયે કરમ. ૫૬૫
ત્યારે ઓચર્યા કરસનજી રાજા જગન કરો શુદ્ધ ભાવ, રખે અવસર આવે ચુકતા દાવ. ૫૬૬
ભાવ જોઈને વળ્યા ભગવાન, આવે અભ્યાગત ને દેજો માન. ૫૬૭
ત્યારે રાજા યુધિષ્ઠિર પુછે આપ, સ્વામીજી તમ અઢાર ક્ષોણીના ઉતારો પાપ. ૫૬૮
ત્યારે કરસનજી એ મુકી છે દેહ, ત્યારે શ્રી કરસનજી સ્વધામ ગયા છે એહ. ૫૬૯
ત્યારે જગનમાંથી દેવ ઉઠી ગયા કીરતાર, તે દેવે લીધો છે બુદ્ધ રૂપ અવતાર. ૫૭૦
ત્યાં પાંડવ પ્રગટ થયા ભાઈ રાજકલી બહુ ગાયે, જે આપણે પાસે શ્રી કરસનજી
આવી બેસતા તે ગુપ્ત થયા છે પાત્ર. ૫૭૧

ત્યાં રાજા યુધિષ્ઠિરે વાગે વખાણીયો મરમ, અને તેણે માથે લીધું છે કરમ. ૫૭૨
ત્યાં શ્રી ગુરૂ કહે પાંડવો બાર વરસ વનમાં મરમ, ભાઈ તો સેને સંભારો ધરમ. ૫૭૩
ત્યાં ગુરૂ વિદુરવ્યાસ પેલા ઓળખ્યા જે, અને કુદરતી બે જીવ મોકલ્યા તે. ૫૭૪
તે રાજા યુધિષ્ઠિર મહાદિન ભાગા નાસ્તાજ ભાઈ હવે આગળ થાઉં છું તે. ૫૭૫
ભાઈ એ તો કુદરની જીવ છે હોયે, રાજા તમ પાસે અનામત રાખ્યા જોયે. ૫૭૬
જે વેળાએ શ્રી કરસનજી દેવ માગસે જે, ભાઈ ત્યારે હાજર કરજો તે. ૫૭૭
તે રાજા યુધિષ્ઠિરે દેહીમાં છ માસ સુધી જીવ બે રાખ્યા જે, ત્યાં દેવે લીધું ધીરજે તે. ૫૭૮
જો રાજાએ એવાં મહાકષ્ટ ભોગવ્યાં જે, પણ ત્યારે તો સલે કીધાં તે. ૫૭૯
ત્યાં રાજા યુધિષ્ઠિરે બ્રાહ્મણ તેડાવીયા આપ, ભાઈ અમારું અઢાર ક્ષોણીનું કેમ ઉતરે પાપ. ૫૮૦
રાજા તમો જગન રચો ને બ્રાહ્મણ વરૂણો આજ, શત્રુકાર માંડો આજ. ૫૮૧
તે પુને પાપ છેદાસે જેહ, અને ઘણી એક બ્રાહ્મણની સેવા કરજો તે. ૫૮૨
ભાઈ સુવર્ણ થાળ અમરી પુરયાં જે, તમે બ્રાહ્મણને સંતોસો તે. ૫૮૩
ત્યારે રાજા યુધિષ્ઠિરે જગન માંડીયો જે, અને દેવ સહુ સંતોક્યા તે. ૫૮૪
તે વેળા બ્રાહ્મણનું કહ્યું કરયું જે, પણ જોશી સેહદેવને ન પૂછ્યું તે. ૫૮૫
ત્યારે રાજા યુધિષ્ઠિરે પોળે ભીમને મુકજો તે, ચંડાળ આવસે તે. ૫૮૬
તેની આભડછેટ જગનમાં ઉપજે, તેથી જગન થાશે રદ. ૫૮૭
તે જુગમાં દેવરૂપ અષ્ટમો અવતાર, તે શ્રી કરસનદેવે ધર્યો શ્રી બુદ્ધ અવતાર. ૫૮૮
પહેલે શ્રી કરશને કંસાશુર મારીયો, ગુપત બુદ્ધરૂપે દુર્યોધન સંહાર્યો. ૫૮૯
ત્યારે કૌરવને મારી પાંડવે લીધુ રાજ, તે બળજગ આવ્યા આજ. ૫૯૦
પણ થોડા પ્રસંગમાં ઘણા વિચાર સુણો રખેસરો બોલ્યા સહદેવ સાર. ૫૯૧
કહુ કથા ન આવે ભેવ. પાંડવ રાજ કરે છે દેવ. ૫૯૨
હવે લાગો કળજુગ દ્વાપરનો અંત, સાંભળો રખેસરો એકચંત. ૫૯૩
આઠમે શ્રી કરશનજી રૂપે દઈત્ય કંસાસુરને માર્યો, ત્યારે ભક્ત સહદેવને તાર્યો. ૫૯૪
ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યારે સર્વે સંસારે ઓળખ્યો જાણ. ૫૯૫
ત્યારે તો શ્રી કરસનની માતા તો દેવકી કહીયે, અને પિતા તો વાસુદેવ જ કહીયે. ૫૯૬
ત્યારે ગુરૂ તો વિદુરવ્યાસ જાણ, અને શક્તિ તો રાણી રૂકમણી પ્રમાણ. ૫૯૭
ત્યારે સ્વસ્થાન તો ગોકુળ નગરી જાણ, ક્ષેત્ર તો મથુરા નગરી પ્રમાણ. ૫૯૮
ત્યારે નરદળો દાનવ તો મામો કંસાસુર જાણ, ત્યારે ભક્ત સહદેવ ઓધાર્યા નિરવાણ. ૫૯૯
ત્યારે ચાર લાખ ને બત્રીસ હજાર શ્રી કરસનજીરૂપે જાણ,
ત્યારે શામવેદ હોતા પ્રમાણ ૬૦૦
જ્યારે આઠમો અવતાર શ્રી કરશનજીરૂપ સંપુર્ણ સહી, એવી ગુરૂ બ્રહ્મા પીર
ઈમામ શાહાએ વાણી કહી. ૬૦૧

મહાકવિ પ્રેમાનંદ કૃત સંપૂર્ણ ઓખાહરણ
કૃષ્ણવંશ મીસર બેબીલોન,

"શ્રી બુધ્ધ અવતાર"

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા ઈંદ્ર ઈમામશાહા વાચા ફરમાનજી બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નિરરહેમાન.

જ્યારે નવમો અવતાર શ્રી હરિએ લીધો સહી, ત્યારે તહાં બુદ્ધ રૂપે પારસી કહી. ૧
તહાં બુદ્ધ રૂપે પારસી બોલ્યા છે મીર, તેની સીંગી બાંધી કેડે તરવાર ને તીર. ૨
...રોડ કેશ પાગ બાંધી શિશે સધીર, પગે ખાસ ખેસ પહેરી છે મીર. ૩
નવમે રૂપે હરિ બુદ્ધ અવતાર, મુસલમાની રૂપે લીધુ મુરાર. ૪
મુખ ચંચા પગ વાંકા જાણ, પગે ખાસ ખુસ પહેરી દીવાના. ૫
...રી કટારી બાંધી તરવાર ને તીર, કમાન ખાંધે ચડાવી છે મીર. ૬
...લત્ર કોડ શરીરે વહે, તેની પાસે કોઈ ઉભુ નવ રહે. ૭
દુરગંધ ગંધાએ શરીર, એસો રૂપ લીયો હરી. ૮
શ્રી બુદ્ધ મુખે પારસી હરિ ત્યાં કહે, તેવુંની પાસે કોઈ ઉભુ નવ રહે. ૯
વિકટ રૂપ લીધું જદુરાએ, અને તે પાંડવ દ્વારે પોતે જાએ. ૧૦
જ્યારે વિકટ રૂપ હરિનું દેખાઉં જો, ત્યારે પાંડવને દ્વારે ઉભા છે રાયે. ૧૧
ત્યારે પાંડવ યજ્ઞ હોમજ કરે, ત્યાં બેઠા બ્રાહ્મણ વેદ ઓચરે. ૧૨
...યારે લાગ્યો કલિયુગને દ્વાપર ગયો, ત્યારે સર્વ દેવ ઋષિ ગુપ્ત હોઈ રહ્યો. ૧૩
...વે કલિયુગ માંહે બહુ પાપ કહેવાએ, તેથી દેવ ઋષિવરે એથી છોડ્યા ઠામ હાં રાયે. ૧૪
...ારે યુધિષ્ઠિરે કર્યો વિચાર, પૂછે બ્રાહ્મણને વેદનો સાર. ૧૫
...ણો બ્રાહ્મણો યુધિષ્ઠિર જો કહે, એ કૌરવનું પાપ અમ શિર કેમ જહે. ૧૬
ક્ષોણી અઢારની હોઈ છે ઘાત, તેનો અમ શિર ચડિયું છે પાપ. ૧૭
...ણો રે બ્રાહ્મણ પુછું ભેદ, એ પાપતણો કેશો હોએ નિષેધ. ૧૮
...ડે બ્રાહ્મણ સુણો હો રાયે, માંડો હોમ યજ્ઞ આણે ઠાયે. ૧૯
સવા સહસ્ત્ર બ્રાહ્મણ વહોરજો હો રાએ, મન ઈચ્છિત ભોજન દેજો સતભાએ. ૨૦
રોવણ પાત્ર સવા સહસ્ત્ર દેજો નિત્ય, એશો યજ્ઞ કરજો એક ચિત્ત. ૨૧
એશો બ્રાહ્મણસોએ કહ્યા રે ભેદ, તો ત્યાં હોયે પાપ તણો નિક્ષેપ ૨૨
ત્યાં બ્રાહ્મણ વચને પાંડવ ભૂલ્યા જાએ, ત્યારે માંડ્યો હોમ યજ્ઞ તેણે ઠાએ. ૨૩
ત્યારે રાજા યુધિષ્ઠિર ઘણું રળિયાત થાએ, ત્યારે ઘેર ઘેર ઓચ્છવ મંગળ ગવાએ. ૨૪
ત્યારે તેડી સહદેવને પુંછી પેર, ભીમને મોકલ બ્રાહ્મણને ઘેર. ૨૫
ત્યારે ઓચરે ભીમ રાજા પાંડવ યજ્ઞ કરે અસ્વમેઘ, ત્યાં બ્રાહ્મણ નોતર્યા ચારે વેદ. ૨૬
ત્યારે આવ્યા બ્રાહ્મણ અસત્ બહુ પરોડ, આણી અસ્વ ને બાંધ્યો ગરોડ. ૨૭
...યાં રચી ભદ્રાશણ ને બેઠા ધર્મ રાએ, તહાં બ્રાહ્મણને હેમના દાન દેવાએ. ૨૮

ત્યાં અન્ન, પાણી, વસ્ત્રનો નહિ લેખ, તહાં ભાવતા ભોજન સુવર્ણ મુદ્રા એક. ૨૯
તહાં અન્ન પાણીનાં પ્રવાહ વહે, તારે રાએ મોકલ્યો ભીમને પોળે રહે. ૩૦
તારે તેડી ભીમને રાયે શિખામણ દેએ, જે માંગે પાણી તેને પાજો રે પેએ. ૩૧
આવે અભ્યાગત તેને દેજો માન, તેની કરી પુજાને દેજો એ દાન. ૩૨
ત્યાં બ્રાહ્મણ વચન બોલ્યા સાર, તમે સુણો યુધિષ્ઠિર કહું વિચાર. ૩૩
તે ચંડાલ એક આવશે આણે ઠામ, તે તો યજ્ઞ માંહે કરશે ઉતપાદ. ૩૪
એ યજ્ઞ તણો ધ્વંશ જો કરે, એસો જોતિષ હમારો ઓચરે. ૩૫
રાયે પોળે પોળીયા મેલો સાર, ભલો બુરા કોએ નાવે આણે ઠાર. ૩૬
ત્યારે ભીમસેનને બોલાવ્યા તેણી વાર, પોળે રખવાલા મેલો દ્વાર. ૩૭
તેને દ્વારે ભીમ ઉભા આગેવાન, દ્વારમાં ભલો પુરો કોઈ ન આવે જાણ. ૩૮
જહાં પાંડવ યજ્ઞ હોમ જો કરે, તહાં બેઠા બ્રાહ્મણ વેદ ઓચરે. ૩૯
તે બ્રાહ્મણ વચન બોલે સાર, તબ લગી શ્રી બુદ્ધ આવ્યા દ્વાર. ૪૦
તહાં નવમું રૂપ હરીએ લીધું પાંડવ દ્વારે જાએ, બ્રાહ્મણ વચને ભુલ્યા પાંડવ હોમ યજ્ઞ કરાએ. ૪૧
તહાં ગદા સાહીને ભીમ પોળે રહ્યા, ત્યારે યજ્ઞ જાણી અભ્યાગત આવીયા. ૪૨
દ્વારે ભીમ બેઠા તત્ક્ષણુ, દેખી રૂપ ને ભીમ અચંબે ઘણું. ૪૩
વિકટ રૂપ લેઈ હરિ આવ્યા જાણ, તારે મુખથી બોલીઆ અમૃત વાણ. ૪૪
કલિયુગ સંધે બ્રાહ્મણ ભુલ્યા જાણ, અવતાર પાત્રની ખબર ન જાણ. ૪૫
તહાં વિકટ રૂપનો દેહી ગંધાએ, સ્વામીની દ્રષ્ટે સામું નવ જોવાએ. ૪૬
દુરગંધ ગંધાએ શરીર, અને એશો રૂપ લીઓ શ્રી હરિ. ૪૭
ત્યાં ભીમે મહાવિકટ રૂપ દેખ્યું, તહાં ભમસેન બોલો છે વેણ. ૪૮
ત્યાં ભીમે સત્ય બોલીને વાણી કહી, ને ક્રિયા પાલે તે ધર્મિ સહી. ૪૯
તુજ કાયા મધે જીવે છે કોણ મર્મ, તને કોણ પાપ લાગ્યું છે કર્મ. ૫૦
ત્યારે બોલ્યા છે શ્રી બુદ્ધ સુણો ભીમ વાણ, હમકું આગે દીયોને જાણ. ૫૧
ભાઈ તમારો યજ્ઞ જાણી આશાકરી આવ્યો છું સાર, પણ ક્ષુધાર્થિ મહા ભૂખ્યો છું અપરંપાર. ૫૨
હું છું ક્ષુધાર્થિ ભુખ્યો અપાર, તે જાણી આવ્યો રાજા યુધિષ્ઠિરને દ્વાર. ૫૩
હું માગું અન્ન ને દેખું દિદાર, ત્યાં હોમ યજ્ઞ તણા સુણું વિચાર. ૫૪
ભાઈ તમે હાજર હોએ તો આપો જેહ, હરિ કહે જેમ દુર્બલને આપો તેહ. ૫૫
તહાં ભીમ કહે પોલે રખવાલો રહ્યો છું હુંએ, તે તો સહી કરીને માનજે તું એ. ૫૬
ભાઈ આ ભોજન વેળા થઈ છે રે આએ, ત્યાં પ્રાતઃકાલે પછીશું મળીએ જાએ. ૫૭
ઓચર્યા ભીમ તમે ઉભા રહો, જે જોઈએ તે મુજને કહો. ૫૮
આલું અન્ન ને આલું રે દાન, આલું હસ્તી ઘોડા વાહન. ૫૯
ત્યારે આચરે અભ્યાગત્ ભીમ તુને ઘટે છે એહ, આ હમારી દુર્બલ છે દેહ. ૬૦

હમારે ના જોઈએ અન્ન ને ના જોઈએ દાન, નાં જોઈએ હસ્તી ઘોડા વાહન. ૬૧
હરી કહે હમારે ભોજન શું નહિ કામ, મને તું દિયોને રજા યુધિષ્ઠિર પાસે જાણ. ૬૨
જો તું આવા રૂપની શંકા આણો છો તમો, પણ તારી શંકા છેદવા આવ્યો છું હમો. ૬૩
હમે રાજા સત્યવાદી સાંભળ્યો છે ઘણું, તેહે દર્શન કરે અભ્યાગત તણું. ૬૪
અરે ચંડાળ ! વચન તું સુણજે મોએ, અને આગે જાણેકી રજા નહિ તોએ. ૬૫
તહાં રાજા યુધિષ્ઠિર યજ્ઞ જો કરે, તહાં બેઠા બ્રાહ્મણ વેદ ઓચરે. ૬૬
તહાં હોમ યજ્ઞ તણું આરંભ જ હોએ, ત્યાં ચંડાળ મુખનાં દેખે કોએ. ૬૭
ત્યારે બોલ્યા શ્રી બુદ્ધ ભીમ વચન સુણો મોએ, તે સર્વ ચંડાળની વાત કહું છું હું તોએ. ૬૮
આજે બ્રાહ્મણ સર્વે દિશે છે અશુદ્ધ, તે આજ અવતાર પાત્રકી નાં જાણે બુધ. ૬૯
તે આજ પેટને કાંજે વાંચે ઠાલા વેદ, તે કેમ અમને કરે નિષેધ. ૭૦
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, ચંડાળ તણી કહું તુને વાત. ૭૧
એ બ્રાહ્મણ માંહેથી બ્રહ્મા ગયા, તે અવતાર પાત્ર નબીમહંમદ થયા. ૭૨
એ બ્રાહ્મણ વાંચે સર્વે હમારા વેદ, તે તો રૂપ અમારાને કરે નિષેધ. ૭૩
જે આજ ઠાલા વેદની વાચે વાણ, તેને ચંડાળ ભીમ લેજો જાણ. ૭૪
જે ઠાલા વેદ બ્રાહ્મણ કહે, તે હરિ અવતાર કી શુદ્ધ નાં લહે. ૭૫
જે અવતારનો જે યુગમાં વારો હોય, તે અવતાર પાત્રની બ્રાહ્મણ શુદ્ધના જોય. ૭૬
આપ સ્વાર્થમાં જે દુષ્ટ મન જો ધરે, તે પાપી હરિ અવતારની ખંડના કરે. ૭૭
આપ સ્વાર્થે એ તો જુઠું બોલી ભણે, તે તો મોક્ષ મુગતની શુદ્ધના ગણે. ૭૮
ભાઈ એથી આગળ બ્રાહ્મણ એશા હોએ, તે મહા લંપટ કપટી ને નિર્લજ સોએ. ૭૯
નહિ હરિ શું નેહને વાંચે નિત્ય વેદની વાણ, અથર્વવેદ માને નહિ તે ચંડાળ લેજો જાણ. ૮૦
જે વાંચે ઠાલા વેદ ને ખાલી તિર્થે જાએ, પાણી પથ્થર પુજે તે પાવન નહિ થાએ. ૮૧
આ તેમણે જૂઠો યજ્ઞ મંડાવ્યો છે સોએ, તે લોભ સ્વાર્થે સત્ય ધર્મના બૂજે કોએ. ૮૨
કહે ભીમ ત્યાં હે ચંડાળ ! સુણ આએ, યજ્ઞ સ્થાને ભલા બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી બેઠા જાએ. ૮૩
તે તો સર્વે આચરવંતા દીશે છે ઘણા, એ પણ સાંભળે વેદ એ બ્રાહ્મણ તણા. ૮૪
ત્યાં ત્રણે વેદની રચના એકમેક હોએ, ત્યાં તમ ચંડાળ મુખ તો ના દેખે કોએ. ૮૫
ત્યારે હરિ કહે ભીમ વચન સુણ સું મોએ, સર્વ ચંડાળ તણી વાત કહું છું હું તોએ ૮૬
આ ક્ષત્રી બ્રાહ્મણ કોઈ મન દયા ના ધરે, અને બ્રહ્મ જ્ઞાન સત્ય ધર્મની નિંદા કરે. ૮૭
હે ભીમસેન ! સત્ય વિના કોઈ શુદ્ધ ના હોએ, એવા કારણે બ્રાહ્મણ ચંડાલ તે લેજો જોએ. ૮૮
એ ત્રીકાળ સંધ્યા તો બ્રાહ્મણ કોઈક કરે, અને વળી તે ચોથી સંધ્યાકી ખબર ના લહે. ૮૯
ભીમસેન ! જે ચોથા વેદકી ના જાણે વાણ, તેને રાજા ! ચંડાળ સહી લેજો જાણ. ૯૦
ભીમ ! દ્વાપર અંતે ત્રણ વેદ જો પૂરા થયા, અને આઠ અવતાર તો શ્રી હરીના ગયા. ૯૧
આજ નવમે રૂપે આવ્યો છું જોએ, 'તે' મને બ્રાહ્મણ વળી નહિ માને કોએ. ૯૨

હે ભીમ ! એ ચંડાળ બ્રાહ્મણ મહા અજ્ઞાન, તે મારા બુદ્ધ અવતારનો ખંડે છે નામ. ૯૩
સુણો આ સત્ય વાત ભીમ અમો તણી, હં માગું છું અન્ન જે ક્ષુધા વ્યાપી છે ઘણી. ૯૪
જો મુજ દુર્બળને વિધિએ દેસોરે દાન, તોજ આ યજ્ઞ સફળ હોશે સત્ય જાણ. ૯૫
ત્યાં ભીમસેન ચિંતા કરે છે જોએ, એ છે અવતાર પાત્ર કોએ. ૯૬
કાયા કદરૂપ દીશે ઘણી, અને વચન બોલે જેમ વૈકુંઠનો ધણી. ૯૭
સુણો રે યોગિશ્વર ભીમ જો કહે, સાંસો એક મારા મનમાંહે રહે. ૯૮
ક્ષત્રી મહાજનમાં કોણ ચંડાળ, અને તે સાંસો મોહે કેજો દયાળ. ૯૯
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા ભીમ સુણો વિખ્યાત, ક્ષત્રી ચંડાળ તણી કહું તોએ વાત. ૧૦૦
જે ક્ષત્રિ મનમાં દયા નહિ ધરે, તે બાંધી હથીયાર ને જીવહિંસા કરે. ૧૦૧
જે વાછેરૂ વિન્યાની વાળે રે ગાયે, વસ્ત્ર બીજાના લે છીનાએ. ૧૦૨
એ અતિ અભિમાન કરે મનમાંહે, ભાઈ બંધવ દેખ્યો ના સહેવાયે. ૧૦૩
અતિ બાંધવને હણસે જાણ, માણસ મારતાં નાં કરશે કેણ. ૧૦૪
તે ક્ષત્રી ચંડાળ ભુલ્યા જાણ, તે ચંડાળ ! ભીમ સહી પ્રમાણ. ૧૦૫
તે બાળે વનને વાળે ગાએ, તેને પરપ્રાણી મારતાં હૃદય દયા નહિ થાયે. ૧૦૬
આ જીવની કાજે પરજીવની હિસાં કરે, આવાં બ્રહ્મજ્ઞાન મનમાંહી ધરે. ૧૦૭
તે લોકની અતિકુડ, કપટી વિરોધી હોયે, ભીમ ! તેને તું ચંડાળ સહી જોયે. ૧૦૮
તે બહોત ઘણા આચાર કરે ને અડસઠ તીર્થે જાયે, જે આજ શ્રી નારાયણ
દેવના દશે અવતાર ઓળખે નહિ તે ચંડાળ કદિ પાક ન થાયે. ૧૦૯
આ સત્પંથમાં ધર્મી હોય ને નવ પાળે ધર્મ, અને ઉલટાં ચોર દઈત્યનાં કરે કર્મ. ૧૧૦
જે પુરી દશોંદ ન આપે ને બ્રહ્મકણ ખાયે, હાલના ગુજારે ને ગતમાંના જાએ. ૧૧૧
ન પીયે અમીને ન શીખે આવાં, બ્રહ્મજ્ઞાનની વાણ, ભીમ તું તેને ચંડાળ સહી લેજો જાણ. ૧૧૨
ને આવા સતપંથ ધર્મ લઈને પરહરી જાયે, અને મુખી ગતની નિંદા કરી ઘેર દશોંદ ખાંયે. ૧૧૩
તે વળી નીશાની વેળાએ હાજર થાયે, તે ચંડાળ કેમે પાવન ન થાયે. ૧૧૪
એવા વચન સુણી ભીમ અચંબે હોયે, આતો અવતાર પાત્ર દીસે છે કોયે. ૧૧૫
એ સર્વે અગમનિગમની કરે છે વાત, એની કાયા એવી દીસે છે પણ પ્રાણી મહા વિખ્યાત. ૧૧૬
કહે ભીમ સુણો દેવ દયાળ, અને મહાજન જાતમાં કોણ ચંડાળ ૧૧૭
ત્યારે કહે શ્રી બુદ્ધ સુણો ભીમ વિખ્યાત, મહાજન ચંડાળ તણી તેઓ કહું વાત. ૧૧૮
તે મહાજન મનમાં કરે અભિમાન, અને તોલતાં દિલ ન રાખે ઠામ. ૧૧૯
તે લેતી વેળા ઘણેરૂં લીયે, અને દેતી વેળા થોડેરૂ દીયે. ૧૨૦
તે કરે અભિમાન ને વખાણે આપ, તે એવી ડાંડી તોલ્યાનું મહા છે પાપ. ૧૨૧
દયા ધર્મ ક્ષમાકી ના કરે કહેણ, તે મહાજન ચંડાળ ભુલ્યા જાણ. ૧૨૨
કહે ભીમ સુણો યોગીશ્વર દયાળ, એ મનુષ્ય જાતમાં કોણ ચંડાળ. ૧૨૩

તે સંક્ષેપે મોહે કહેજો દયાળ, જે કોણ કરમથી હોયે ચંડાળ. ૧૨૪
કહે શ્રી બુદ્ધ સુણો ભીમ ! વિખ્યાત, તે મનુષ્ય ચંડાળ તણી તેઓ કહુ વાત. ૧૨૫
જે દયા ધર્મને ના આણે મન, તે સુવે નિચિંતો ને પોષે પિંડ. ૧૨૬
જે કોઈ માત પિતા સામો હોઈને લઢે, તે તો પાપી ચંડાળ દોજક માંહે પડે. ૧૨૭
જે પરજી મારીને પેટ જો ભરે, અને પરનારી શું સંગમ કરે. ૧૨૮
જે નર પારકું ધુતિને આપે રે ખાયે. તે ચંડાળ પાપી દોજકમાં જાયે. ૧૨૯
પુરૂષ એક તો સ્ત્રી કરે દોયે, એક શું અતિ પ્રિત રાખે સોયે. ૧૩૦
પહેલી કલકલે ને દિલ માંહે લાવે દુઃખ, તે પાપી ચંડાળ મુવે ના પામે મોક્ષ. ૧૩૧
તે ચંડાળ તો દોજક માંહે જાયે, તેના પુર્વજો કદી ના પાક થાયે. ૧૩૨
જે કન્યા તણો જે કાંહી દ્રવ્યજ લહે, તે વિશ્વાસઘાત કરીને વિષ જો દહે. ૧૩૩
વણ કહે જે કોઈ પરઘેર જમવા જાયે, જુઠું બોલીને મીઠું ખાયે. ૧૩૪
જીભ સ્વાદે પર જીવને હણે, તે ખાયે માંસ અને દોષ ના ગણે. ૧૩૫
જુઠી ગવાઈ પુરે ને ચડાવે આળ, તે મનુષ્ય જાતમા ચંડાળ. ૧૩૬
જે સદગુરૂ બ્રહ્મા નબીની આલ, તેનો જે કોઈ ચોરી ખાસે બ્રહ્મમાલ. ૧૩૭
જે ગુરૂએ દિયા ધર્મને દેખાડયા હરિ, તે શુ મુમન બોલે પ્રપંચ કરી. ૧૩૮
જેણે લીધા ધર્મને પરહરે પાયે, તે પાપી ચંડાળ જીવ નિશ્ચે નર્કમાં જાએ. ૧૩૯
આપણને અક્ષર એક શીખાડે નર જેહ, તેને તો ગુરૂ કહીને સત્ય માનવો તેહ. ૧૪૦
જે જુઠા સમ હરિના ખાયે, તે ચંડાળ તો કદીએ પાવન ના થાયે. ૧૪૧
મનુષ્ય એક બીજાની નિંદા કરે જે સાર, જે પર નિંદા કરે તે મહા ચંડાળ. ૧૪૨
તે ભીમ કહે સુણોરે દેવ દયાળ, ચોપગા અને પક્ષિમાં કોણ ચંડાળ. ૧૪૩
કહે શ્રી બુદ્ધ સુણો ભીમ વિખ્યાત, ચોપગા અને પક્ષિ તણી કહું તોયે વાત. ૧૪૪
ચોપગા માંહે શ્વાન, ગધર્વ ને શિયાળ, પક્ષિ જાત માંહે એક કાગ ચંડાળ. ૧૪૫
કહે ભીમ શુણો દીન દયાળ, સ્ત્રી જાતમાં કોણ ચંડાળ. ૧૪૬
કહે શ્રી બુદ્ધ સુણ ભીમ વિખ્યાત, સ્ત્રી ચંડાળ તણી કહુ તોયે વાત. ૧૪૭
જે સ્ત્રી હોઈ ને પર પુરૂષ શું રમે, અને ઘરકો પુરૂય દેખ્યો નવ ગમે. ૧૪૮
એક ને છોડી દુજા પર પુરૂષને જાએ, તેથી ચંડાળ દુજી કોઈ ન હોએ. ૧૪૯
જે સ્ત્રી હોઈને પર ઘેર ભમે, અને ઘરકો કામકાજ નવ ગમે. ૧૫૦
જે નાર પુરૂષ તણો ન કરે રે કહ્યો, નિત્ય ઉઠીને સંતાપે રહ્યો. ૧૫૧
જે સાસુ સસરાકી ના રાખે લાજ, ને નણંદ જેઠાણી શું કરે વિખવાદ. ૧૫૨
જે સાસુ સસરાકો ના કરે કેણ, નણંદ જેઠાણી કો ના રાખે વેણ. ૧૫૩
જે જુઠું બોલીને ચડાવે આળ, સ્ત્રી જાતમાં તે કહો ચંડાળ. ૧૫૪
જે વિધવા હોઈને વકરમ કરે, તે માઈ બાપકી લાજ નવ ધરે. ૧૫૫

તે પાડે પેટને બાળક હણે, તે મનમાંહે શંકા કશી નવ ગણે. ૧૫૬
જે કુળ લજાવે ને વેધે બાળ, આજ સ્ત્રી જાતમાં મહા ચંડાળ. ૧૫૭
જે સ્ત્રી હોઈ ને પુરૂષકી સેવા ના કરે, અને કુડુ બોલતાં શંકા નવ ધરે. ૧૫૮
આજ વ્રત ધર્મ જે ના કરે નાર, સ્ત્રી જાતીમાં તે ચંડાળ. ૧૫૯
સુણો રે યોગેશ્વર ભીમ કર જોડી કહે, સ્વામી સાંસે એક મારા મનમાં રહે. ૧૬૦
મનુષ્ય જ્ઞાતિમાં મધ્યમ કોણ ચંડાળ, હવે તે સાંસો મોએ કેજો દયાળ. ૧૬૧
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, મધ્યમ ચંડાળ તણી કહું તોએ વાત. ૧૬૨
જે સાચ વિના હરિની પૂજા કરે, દ્વારેથી અભ્યાગત પાછો ફરે. ૧૬૩
જે ક્રીયાધર્મ ના પાળે જેહ, મધ્યમ ચંડાળ કહીયે તેહ. ૧૬૪
જે વેચે દહીં, દુધ, મદ્ધને માંશ, અને બોલે બહુ ને કરે વણાશ. ૧૬૫
જે વ્યાજ સવાયા ખાએ નર જેહ, મદ્ધમ ચંડાળ કહિયે તેહ. ૧૬૬
એક હરિની ભક્તિ મન માંહે ધરે, અને બીજો આવી મન ભંગ જો કરે. ૧૬૭
દાન, પુન કરતાં વારે નર જેહ, મહા મધ્યમ ચંડાળ કહીયે તેહ. ૧૬૮
જે પશુ, ઠોર, નર પાળે જહે, તેના ચાર પાણીની ખબર ના લહે તે. ૧૬૯
તે તો ભુખ્યા તર્ષ્યા બહુ દુઃખ સહે, આપની વેદના તો કોને નવ કહે. ૧૭૦
તે નર થાયે મધ્યમ જેહ, પરવેદના ના જાણે તેહ. ૧૭૧
જે ઋષિવર હોઈ ને દુનિયામાં ખાએ, તે ગુરુ પોતાના પરહરી જાએ. ૧૭૨
જ્ઞાન, ધર્મની નીંદા કરે નર જેહ, મહા મધ્યમ ચંડાળ કહીએ તેહ. ૧૭૩
જે થાપણ મુકીને મકરે નર જેએ, જેહ સુરાપાન આચરે તેહ. ૧૭૪
નર જે જુઠું બોલીને ચડાવે આળ, મહા મધ્યમ પાપી તે ચંડાળ. ૧૭૫
જે રાજા બ્રાહ્મણનું અન્ન જો ખાએ, ને જે ક્રિયા બારમું જમવા જાએ. ૧૭૬
જે જીવને ફાંસી દઈને મારે નર જેહ, તે મહા મધ્યમ ચંડાળ કહીયે તેહ. ૧૭૭
જે કામણ ટુમણ રૂષિવરને કરે, પર ઉપકારે પેટે પોતાનું જો ભરે. ૧૭૮
સ્ત્રી ગર્ભને જે વેધે બાળ, મહા મધ્યમ કહિયે તે ચંડાળ. ૧૭૯
જે ધર્મિ હોઈ ને ના પાળે ધર્મ, સુવે નિચિંતા ને કરે કૂડા કર્મ. ૧૮૦
હાલ ના નિમડે ને ગત્માં નાં જાએ, દશાંશ ન દેવે ને દુનિયામાં ખાએ. ૧૮૧
જે મુખે નામ હરિનું નાં લેવે જેહ, મહા મધ્યમ ચંડાળ કહીયે તેહ. ૧૮૨
જે પાંચ માસ સ્ત્રી ગર્ભ જો ધરે, તે નારીશું જે પુરૂષ સંગમ કરે. ૧૮૩
પશુ ખાશી કરાવે નર રે જેહ, મહા મધ્યમ ચંડાળ કહિયે તેહ. ૧૮૪
વણ આદરે જે નર જમવારે જાએ, જે કરજે લેઈને મુક્કર થાએ. ૧૮૫
વણ વાંકે સ્ત્રીને પરહરે નર જેહ, મહા મધ્યમ ચંડાળ કહિયે તેહ. ૧૮૬
માતા પિતા થઈ બાળકને વેચે જેહ, મહા મધ્યમ ચંડાળ કહિયે તેહ. ૧૮૭

ત્યારે ભીમ કહે સ્વામી પુછું એક વેણ, મનુષ્ય જાતમાં ઉત્તમ કોણ. ૧૮૮
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, ઉત્તમ તણી કહું હું તોએ વાત. ૧૮૯
જે પ્રાણીને સદ્‌ગુરૂ બ્રહ્માજી મળ્યા, તેને આવાગમનના ફેરા ટળ્યા. ૧૯૦
હાલ વાયકે ખરા દસોદી જેહ, મનુષ્ય જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૧૯૧
જે સદાએ ધ્યાન હરિકા કરે, અને બ્રહ્મજ્ઞાન મન માંહે ધરે. ૧૯૨
નિત્ નિત્ ગતમાં મલે નર જેહ, મનુષ્ય જાતમાં ઓતમ તેહ. ૧૯૩
દયાવંતા ક્ષમાવંતા જે નર હોઈ, એ ક્રિયા ચાલીસ પાળે સોઈ. ૧૯૪
હવા હિરસ વિશારે નર જેહ, મનુષ્ય જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૧૯૫
જીભ્યા ઈંદ્રિ સ્વાદ પરહરે નર જેહ, કામ ક્રોધ મન વશ કરે તેહ. ૧૯૬
પાંચ તત્વકો ભેદ જાણે નર જેહ, મનુષ્ય જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૧૯૭
ગુરૂ નરનાં વચન શિર ઉપર ધરે, ગુરૂ કહે તે નિશ્ચે કરે. ૧૯૮
સતી સંતોષી ક્ષમાવંત નર જેહ, મનુષ્ય જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૧૯૯
જે નર જીવતાં મૃતક હોઈને રહે, સુખ દુઃખ દિલનાં હરિ શું કહે. ૨૦૦
હરદમ હરિ નામ ના વિશારે જેહ, મનુષ્ય જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૨૦૧
માત પિતાની ભાવે ભક્તિ કરે, કૂડ કપટ સર્વે મનથી પરહરે. ૨૦૨
સર્વ ગત્ કુટુંબનો ખેંચે ભાર, વિષ્ણુ ભક્તિ ઉપર સદા રાખે પ્યાર. ૨૦૩
પર વેદના આપ સહે નર જેહ, મનુષ્ય જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૨૦૪
ગત્ લોકમાં જેનો જશ હોય, અને રતી અવગુણના બોલે કોએ. ૨૦૫
વાચ, કાછ, દ્રષ્ટે નિર્મલ હોયે, નાત પરનાતે ગુણ બોલે સર્વ કોએ. ૨૦૬
દયા, ધર્મે, ક્ષમાવંતા હોય નર જેહ, મનુષ્ય જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૨૦૭
ત્યારે ભીમ કહે સુણો યોગેશ્વર દેવ, સ્વામી એક વાતનો પૂછું હું ભેવ. ૨૦૮
સ્ત્રી જાતમાં ઉત્તમ કોણ સ્વામી એ સંક્ષેપ અમને કેહજો ક્ષોણ. ૨૦૯
ત્યારે કહે શ્રી બુદ્ધ સુણો ભીમ વિખ્યાત, ઉત્તમ સ્ત્રી તણી કહું તોએ વાત. ૨૧૦
જે સ્ત્રી હોઈને પુરૂષની સેવામાં રહે, જે વચન કહે તે શિર ઉપર ધરે. ૨૧૧
જે હરિ નામની સેવા ના વિસારે નિત્ય, ક્રિયા ચાલીસ પાળે એકે ચિત્ત. ૨૧૨
દાનવંતી ક્ષમાવંતી જેહ, સ્ત્રી જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૨૧૩
જે સ્ત્રીના હૃદયમાં નિર્મળ જ્ઞાન, સાસુ સસરાકો રાખે માન. ૨૧૪
કોઈ કૂડું બોલે તો નાં આણે કાળ, લક્ષણી જેવું નાનેરૂં બાળ. ૨૧૫
નીચી દ્રષ્ટીને હસમુખી હોય નાર જેહ, સ્ત્રી જાતમાં જે ઉત્તમ તેહ. ૨૧૬
જે સ્ત્રી હરિની સેવા વિના અન્નના ખાએ, દ્વારેથી અભ્યાગત પાછો ના જાએ. ૨૧૭
થોડા માંહેથી થોડેરૂં દેવે જેહ, અને સદા કાલ સત્યવંતી તેહ. ૨૧૮
જે ધરમ કરતાં ના કરે કણ, સ્ત્રી જાતમાં મહા ઉત્તમ જાણ. ૨૧૯

જે સ્ત્રી પોતાના પુરૂષની સેવામાં રહે,સુખ દુઃખ દિલનાં હરિને કહે. ૨૨૦
જે સ્ત્રી હરિની સેવા કરે નિત્ય, તે મહા સત્યવંતી નિર્મલ ચિત્ય. ૨૨૧
ગત્ જગમાં નમી નમી ચાલે જેહ, સ્ત્રી જાતમાં ઉત્તમ તેહ. ૨૨૨
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા છે એહ, સુણો ભીમ વાત કહું તેહ. ૨૨૩
કહે શ્રી બુદ્ધ સાંભળો ભીમ વિખ્યાત, અઢારે વ્રણની કહું હું તોએ સાખ. ૨૨૪
કલિયુગનાં બ્રાહ્મણ જેટલા, એ તો કર્મહીણા થાશે તેટલા. ૨૨૫
વેદ તણો તો તજશે અભ્યાસ, તે કરશે નિત્ય ઉઠ પરાઈ આશ. ૨૨૬
શુદ્રાદિકની એતો કરશે નિત્ય સેવ, વળી સંધ્યા તર્પણ તજશે વાસુદેવ. ૨૨૭
એતો કરશે છલ, કપટ, ચેટક બહુ નિષેદ, તે તો મહા શત્રુ સમ વેહરી ગણસે વેદ. ૨૨૮
તો રાજાનું પ્રતિગ્રહ લેશે ઘણું, એથી તે લેશે સ્વશિશ પાતક પણું. ૨૨૯
તજસે સ્વધરમ ને સંધ્યા સાર, જઈ સેવકને ઘેર કરસે આહાર. ૨૩૦
ગજ, રથ ભોમિ છોડસે ભાર, લેશે રસાણ લોહ, પાષાણ તે સાર. ૨૩૧
જે ભણશે વેદ જઈ શુદ્રને ઘેર, મુકશે વેદ નહિ લે તેની પેર. ૨૩૨
ચોરી ચાડીને કરશે વિચાર, તજશે સ્વધરમ તણો વ્યવહાર. ૨૩૩
ભુલી ભાન શુદ્ર તણા પશુ તે તો ચારશે, અને પોતાનાં ભુખે મારશે. ૨૩૪
શુદ્ર તણા તો તે બાલક રાખશે, અને પોતાનાં બાલક અધર્મે રાચશે. ૨૩૫
અનેકને ઘેર જમવાં જશે, અને તે બીજા પ્રતે વડવાડ કરશે. ૨૩૬
શુદ્ર તણી ક્રિયા શ્રાદ્ધ સારશે, લોભે બ્રાહ્મણને જઈ મારશે. ૨૩૭
શુદ્ર તણું ત્યાં હ્રદળણું દળે, રાંધે રાંધણું ને તે જમવા મલે. ૨૩૮
પોતે ગર્ધવની પેર વહેશે બાર, મનમાંહે ધરશે અતિ અહંકાર ૨૩૯
શુદ્ર તણા કરશે સર્વે પાક, પ્રેમે નાના વિધના કરેસે શાક. ૨૪૦
પ્રથમ શુદ્રને ધીરજે પીરશે, અને કેડેથી જમતા દીસશે. ૨૪૧
દાસી દાસ બીજા જાણે જેમ, કલજુગનાં બ્રાહ્મણ જાણજો એમ. ૨૪૨
થાશે પાછલ તેવી પરજા જેહ, અંતે નરક પામશે તેહ ૨૪૩
ન દીયેદાન ને કરશે સાર સ્વાદ, તે શુદ્ર ઘેર જઈ કરશે આશિર્વાદ, ૨૪૪
તે પર હેરૂ કરીને દેશે આલ, સોબતે વિસરશે શ્રી ગોપાળ. ૨૪૫
કન્યા તણું તો લેશે ધન, કરશે ધીરજે છલ ગમતાં બહુ મન. ૨૪૬
પર આંગણે વિપ્ર જમવા બેઠા જાએ, વાદે વળુદયા વિરોધ કરશે વિશ્વાએ. ૨૪૭
એવા વિપ્ર કલજુગમાંના જેહ, તે દુષ્ટ ક્રિયાએ નર્ક પામશે તેહ. ૨૪૮
કહે શ્રી બુદ્ધ સુણો ભીમસેન રાયે, જે પુછો તો તે સર્વ કહુ સત્યભાએ. ૨૪૯
ભીમ કહે સ્વામી સાંભળી એસોયે, કળયુગ તણા ક્ષત્રિ હવે કેવા હોયે. ૨૫૦
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, અને ક્ષત્રી તણી કહુ હું તોયે વાત. ૨૫૧

કલીયુગના ક્ષત્રી ચોરીએ વાલસે ગાએ, પુંઠે મલેચ્છ મુકાવા જાએ. ૨૫૨
બ્રાહ્મણની સ્ત્રી કરશે અધર્મે કુડા વેપાર, અને ઉતારી તે લેશે પરના શણગાર. ૨૫૩
તે મદ્ય માંસનો કરશે આહાર, ઘરમાંથી ધર્મ તણો જાસે આચાર. ૨૫૪
લોભે શુદ્રનીસેવા કરશે આપાર, અને સ્વામીને મારશે હથિયાર. ૨૫૫
બહુ આળશુ થઈ બેઠા હશે, અને રાજા સઘળા દુઃખીયા થશે. ૨૫૬
ગો બ્રાહ્મણ સ્ત્રી શુદ્ર જેહ, અને બેઠા નિંદા કરશે તેહ. ૨૫૭
કુપાત્રને દાન આપે આડે હાથે, અને સુપાત્રને મારી કાઢે. ૨૫૮
કરશે અહંકારથી સૌ કદળી વન છેદશે, તીર્થ તણો તો માર્ગ ભાગશે. ૨૫૯
નિશાએ બાળશે પુરને ગામ, અંતે તેંતો પામશે નર્કમાં ઠામ. ૨૬૦
એવા સર્વ કરમ કરશે સહી, કળયુગનાં ક્ષત્રીયોની વિગત કહી. ૨૬૧
શ્રી બુદ્ધ કહે સુણો ભીમસેન રાએ, કલયુગના ક્ષત્રીનો કહ્યો મહીમાએ. ૨૬૨
કહે ભીમ સાંભળીએ મહારાજ, કલીયુગે કેવા મહાજનનાં કાજ. ૨૬૩
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, કલી મહાજન તણી કહું તોએ વાત. ૨૬૪
મહાજન તે તો કપડે વેચશે ગાએ, અને કુડા વણઝ કરશે સત્ય ભાએ. ૨૬૫
કુડા વણઝ અને કુડા વેપાર, તે કુડા વૈસ્ય સર્વ તણા આચાર. ૨૬૬
કલયુગ તણા શુદ્ર ધર્મી જેટલા, અજ્ઞાને દયીત થાશે તેટલા. ૨૬૭
જે સેવા હરિની ને મૂકે ધર્મ આચાર, અને દાન તણો ના લંભી પાર. ૨૬૮
પણ ત્યાં રસોઈ જમશે એકલા, ઉત્તમ તીર્થે જાશે થઈ ભેળા. ૨૬૯
જપશે હરિ હરિ ને તોલશે ઓછો માલ, એકની નિંદા ને દુજાને કરશે વ્હાલ. ૨૭૦
એવા આચાર કરશે તે બહુ, ત્યાં કુળ લજાવી જાશે વહુ. ૨૭૧
પરણી અબળાને છાંડશે, અને પરસ્ત્રી શું ઘર માંડશે. ૨૭૨
ગલી વાવશે ખેડ જ કરી, પછી વલોવશે કોઠાઓ ભરી. ૨૭૩
ગલી તણા અખાડા જેહ, અનેક જીવની હિંસા તેહ. ૨૭૪
તે તણું ધન એકઠું થશે, ત્યારે પાપ ઉપર મનજો વશે. ૨૭૫
આદર વાડી કરશે અતી ઘણા, ધરશે અહંકાર અતી તેની નહિ મણા. ૨૭૬
ઘર પાછળ બ્રહ્મપુરી જેટલી, કુટી પાડશે તેટલી. ૨૭૭
ત્યાં કરશે ઘર પોતા તણું, કરશે થાનક રમવા જમવા ને ઘણું. ૨૭૮
ઉત્તમ ઉપજનું ક્ષેત્ર જેહ, પડી ભોમી લેઈને આપશે તેહ. ૨૭૯
સાટે ભોમી આપશે સહી, જેમાં જરા દાણો પાકે નહિ. ૨૮૦
તેના ઉપર લેશે દોડકા, તે દેશે ગાલ ને કહેશે બોકડા. ૨૮૧
જે બ્રાહ્મણની વૃત્તિ ટળશે, તે વેશ્યાને ભોમી આપશે. ૨૮૨
જે લીલા વૃક્ષ તે વાઢશે ઘણા, ત્યાં મંદિર કરશે સોહામણા. ૨૮૩

જે મેઢા કરશે ચુના તણા, જે મંદિર શોભા દિશે ઘણી. ૨૮૪
જે પરવતની ઈંટો જેટલી, તે ફૂટીને પાડશે તેટલી ૨૮૫
જે ઘરને બહુ સમરાવે છજા, અત્રીક્ષે લાવે બહુ ગોખ ને ગજા. ૨૮૬
વેદ ધર્મથી અળગો રહે, પૂર્વજ દાનપુન વિનાનો પિંડ ના લહે. ૨૮૭
પુત્રી પિતાની સાથે ન રખે વિવેક વિચાર, કલયુગ તણો એવો આચાર. ૨૮૮
અથર્વવેદની નિંદા તે મૂર્ખ બ્રાહ્મણો કરે, એવા દુષ્ટ નર્કે તો વહેલા સંચરે. ૨૮૯
તે માટે તો ભ્રષ્ટ બ્રાહ્મણને કીધા નિષેધ, જે અવતારનો ના જાણે ભેદ. ૨૯૦
જે માત પિતાને નહિ આપે રે અન્ન, એવા કલયુગ કેરા છે બ્રાહ્મણના ફન્દ. ૨૯૧
વિપ્ર તણી લાંચ ઘરમાં વાવરે, ઘરમાં સેવા વેશ્યાની હેતે કરે. ૨૯૨
પુત્રી ભગીની કુળમાં હોશે રે જેહ, આજ તે ઉપર હેત નહિ રાખે તેહ. ૨૯૩
ચારે વર્ણ કલયુગમાંની જેહ, રખે સાંભળી દુ:ખ મનમાં ધરતા તેહ. ૨૯૪
તે માટે નાં દુભાશો રે વીરા કોએ, એ મહિમા કલયુગ કેરો રે જો હોએ. ૨૯૫
કહે શ્રી બુદ્ધ સુણો ભીમસેન રાએ, એવો મહિમા કલયુગનો રે કહેવાએ. ૨૯૬
કહે ભીમસેન સાંભળીયે મહારાજ, કલયુગનો મહિમા કેહેજો આજ. ૨૯૭
તે સાંભળીને સુખિયા જો થઈએ, શરણ સ્વામી તમારૂં તો લઈએ. ૨૯૮
કહે શ્રી બુદ્ધા સુણો ભીમ સત્યસાર, કલિયુગ તણો કહું તોએ વિસ્તાર. ૨૯૯
કલયુગે સર્વ કલ્પવૃક્ષો તો નહિ રે ફળે, ક્રોધ વિરોધ શોક નહિ તો ટળે. ૩૦૦
અલ્પ દુધ કરતી હોશે ગાએ, કુંપ સરોવર તે કુંડાં સમ કહેવાએ. ૩૦૧
અલ્પ ધ્યાન નિપજશે પૃથ્વીએ સહી, અલ્પ આયુષ્ય તો કલયુગમાં થઈ. ૩૦૨
પુત્ર પિતાને નહિ દે અન્ન, માત પિતાથી કરશે તે વ્હાલું ધન. ૩૦૩
માત પિતાને પરહરશે પુત્ર, સાસુ સસરાને સોંપશે ઘરસુત્ર. ૩૦૪
બંધવ પરિવાર તે માને શત્રુ સમાન, પણ ઘરમાં સસગ સાળાનો બહુમાન. ૩૦૫
સ્વપુત્રી વસ્ત્રાભૂષણ પાખી રહે, પણ સાલીને સાસરવાશો તે કરે. ૩૦૬
ભગિની નહિ આપે એકો ઠામ, તે કલયુગે બેન તણું ન કરશે એકે કામ. ૩૦૭
કલયુગમાં વહુ તણી છે એ રીત, સાસુ સસરા શું નહિ રાખે પ્રીત. ૩૦૮
દેરાણી જેઠાણી શું નહિ નેહ, શત્રુ સમાન વહુ વરને રાખે તેહ. ૩૦૯
સ્ત્રી ભરથારનું કહ્યું કાને નવ ધરે, પહેલાં તે માત પિતાને નજરે કરે. ૩૧૦
અને ધન્નને લોભે સ્ત્રી કરાવશે કર્મ, કોઈનું ઘરમાં નહિ રાખે મર્મ. ૩૧૧
રાજા પ્રજાનો દંડ અતિ જો કરશે, મહા દુ:ખો કલયુગમાં ધરશે. ૩૧૨
વળી તીર્થ તણા મહિમા ભાંગશે, જ્યાં ત્યાં દુ:ખ દાવાનળ લાગશે. ૩૧૩
ઉલ્કાપાત થાશે અતી ઘણા, અને ભૂંડા કર્મ માંહે નહિ રહે મણા. ૩૧૪
સત્ય સ્નેહે નહિ હોય નરને નાર, તે ધન્ન લાંચ ને રાખશે કુડા વ્યવહાર. ૩૧૫

તે કુડા ત્રાજુવાને તોલા રાખે, ખોટા નાણાને ખોટી સાખે. ૩૧૬
એવા અન્યાય થાશે જાણ, વેદ શાસ્ત્ર નહિ જાણે પુરાણ. ૩૧૭
જ્યારે બાર વરસનો ફળશે પુરૂષ, પચીસે પલી આવશે મુખ. ૩૧૮
નવ વરસની જોબંતી હોશે રે નાર, તે ધરશે ગર્ભને દુઃખ ભોગવશે અપાર. ૩૧૯
વરણા વર્ણનો જોશે ધર્મ આચાર, સત્ય ધર્મના ભાગશે વ્યવહાર. ૩૨૦
ત્યારે વરકન્યાનું મન નહિ હેતે મલે, ધન્ન હોય ત્યાં મન તો માયાને ભળે. ૩૨૧
શીતકાળે હોશે અગ્નિનો સાર, ઉશકાળે થાશે શીત તણો વ્યવહાર. ૩૨૨
ત્યારે ખંડ ભંગ થાશે દેશાદેશ, પુન્ય તણો નહિ જાણે લવલેશ. ૩૨૩
કહે શ્રી બુદ્ધ સુણો ભીમસેન રાએ, એવો છે કલયુગ તણો મહિમાએ. ૩૨૪
ગામ દુઃખે ઉજડ થાશે અનેક, તેમાં વસવાને નહિ રહે કોઈ જણ એક ૩૨૫
ધાન તણા બીજ તો સર્વે જાશે, દયાહિણા તો સર્વ નરનારી થાશે. ૩૨૬
ત્યાં રાંધ્યા ધાન વેચાશે રે બહુ, ઉત્તમ લોક લેઈ ખાશે રે સહુ. ૩૨૭
વીવાહ ધર્મ તણો તે મારગ ભાંગશે, આજ્ઞા વિના તો નારી નરને જશે. ૩૨૮
થાશે દારિદ્રિ સઘળા લોક, ઘરોઘર થાશે સઘળાને કલેહ ને શોક. ૩૨૯
પાપી બ્રાહ્મણ હોશે તે કલયુગ તણા, તે તો ફાંસી માર્ગમાં દશે ઘણા. ૩૩૦
તે રમશે દુત્તને અવળો કરશે વહેપાર, તે વારે તો તેઓ થાશે મહાપાપી અવતાર. ૩૩૧
તે તો કન્યાવિક દુષ્ટપણે કરશે રે બહુ, તે વારે સસરાને કુડી આળ દેશે વહુ. ૩૩-
ત્યારે વનસ્પતી તે સર્વે નિર્ફળ થાશે, એવી વેળા કલયુગમાં વર્તાશે. ૩૩૩
પૃથ્વીમાં જે થકી જે બલિયા નર હોય, તે ધન્ય પિઆરૂ બળે હરી લેશે સોએ. ૩૩૪
જે પુરૂષ પોતાની પરહરશે નાર, તે તો બીજાશું કરશે વ્યવહાર. ૩૩૫
ત્યારે આજ્ઞા લોપશે શિષ્ય ગુરૂ તણી, જે કલયુગે થાશે બ્રાહ્મણ એવા ગણી. ૩૩૬
ત્યારે સાધુ તણી સંગત તો નહિ ગમે, કપ્ટી કેડે ભૂલી પૃથ્વી ભમે. ૩૩૭
ત્યારે ચારે વેદ તણો તો સર્વ જાશે દર્શન, પૂછે નહિ કોઈ બ્રાહ્મણને પ્રશન્ન ૩૩૮
ત્યારે થાશે ભૂવા ભાટ કલયુગના ડંડ, તે તો કપ્ટથી હરી લેશે દામ શિર મુંડ. ૩૩૯
વીર સાધનાને મેલા કરશે મંતર, અને કરશે ઔષધ ચીઠીને જંતર. ૩૪૦
જે કાજલ ભૂર્કીને કરે વશીકરણ, ત્યાં તો ગરોડાને નિત્ય જાશે શરણ. ૩૪૧
ત્યારે ભાંડ ભવૈયા ઉપર બહુ પ્રીત, ત્યાં ગમસે નહિ વેદ શાસ્ત્રની રીત. ૩૪૨
ત્યારે ચેટક નાટકને જોવા જન જશે, જ્ઞાન ધ્યાન સાંભળવાને આળશ થશે. ૩૪૩
ક્ષેત્રપાલ, શક્ત, માંતગી ને ભુત, જે કૂડ કપ્ટી પેશાવળને બાને ખાશે ધૂત. ૩૪૪
કહે શ્રી બુદ્ધ સાંભળો ભીમ ભૂપાલ, એવો કલીનો મહિમા છે અતિ વિક્રાલ. ૩૪૫
એવા કલયુગ તણા મહિમા એ છે જન, તેમાં થર નહિ રેહવે કોઈ માણસનું મન. ૩૪૬
કહે ભીમ સ્વામી વિન્નતી કરીયે હમો, અને એક મારા મનનો સંક્ષે છેદજો તમો. ૩૪૭

ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, અને સાંભળો ભીમ અમારી વાત. ૩૪૮
જે કલયુગે વડ પીપલો વાઢશે, તે તો લેઈ ધન ને વળી દેવાળું કાઢશે. ૩૪૯
તુલસી ગઉ બ્રાહ્મણને જે જુગના દેવ, તેની સર્વ કોઈ કરશે કપટ કુડથી સેવ ૩૫૦
વેશ્યા તો લજ્યા ધરસે અપાર, અને મહા નિર્લજ થાસે કુલવંતી નાર. ૩૫૧
જુગમાં સીસાના નાણાં તો ચાલશેં, વળી સાચાને તો સૂળીએ ઘાલશે. ૩૫૨
સર્વે તલાવ માંહે કરશણ તો વાવશે, સત્ય સાધ હશે તો તે દુઃખિયા થશે. ૩૫૩
સુખિયા થાશે કપટી કૂડીયા પાપી જેહ, આગળ નર્કે જાશે સર્વથી પહેલાં તેહ. ૩૫૪
અન્યાયી મુક્કરને ઘેર હોશે આચાર, ઉત્તમ વરણ ખોશે ધર્મ વ્યવહાર. ૩૫૫
વેશ્યા ઉપર તો ઘણા ભાવજે થાશે, અને સર્વ ધૂર્ત ગરોડાને માનશે. ૩૫૬
માંહો માંહે તો દુઃખ દેશે રે ઘણા, એવા લક્ષણ તો કલયુગ તણા. ૩૫૭
વરષવ થઈને સર્વ આગલ નાચશે, અત્યંજ પાશે અન્ન માંગશે. ૩૫૮
સર્વ થાશે જન વિદ્યાવંતારે બહુ, પણ એતો ખોટા ઔષધ દેવે તે સહુ. ૩૫૯
જે રોગ જાણા વિના ઔષધ કરે, એવા વૈદ્ય તો નિશ્ચે નર્કે સંચરે. ૩૬૦
જોષી તે જોતિષ ભેદ ના ગણે, ત્યારે જ્ઞાની થઈ જ્ઞાન કોઈના ભણે. ૩૬૧
લેઈ કરજ ને નહિ આપે વળી, તેના મન ફેરવશે પાપી કલી. ૩૬૨
ભુંડા પુરૂષ ને ભુંડી હોસે રે નાર, જોવા મળશે તેનો ભવેડો સકલ સંસાર ૩૬૩
જે નર સુખે ભોગવશે ધર્મરે અન્ન, તેનું રાજા અન્યાયે દંડી લેસે રે ધન. ૩૬૪
જ્યારે ખેડુતનાં ચારે ભાગ જો જાશે, તે ઉપર કરજમાં બાલક પોતાના વેચશે. ૩૬૫
જે જુઠ બોલીને લેશે ચોરીને વળી લાંચ, તે તો કુડા કરમે દેશે અન્યા સાથે આંચ. ૩૬૬
સુપાત્રને કોડી દાન તો કોઈ ના દીયે, પણ કુપાત્રનાં ચરણ તો ધોઈ ધોઈ પીયે. ૩૬૭
જ્યારે માત પિતા બાલકને વેચશે, એવા છંદ તો કલીયુગમાં થશે. ૩૬૮
જે પુત્ર થઈને મા બાપને પડશે નેટ, ત્યારે દિકરી જમાઈનું રહેશે સાસુને પેટ. ૩૬૯
વળી છે નર જુઠા બોલારે હશે, તે કલીયુગ સામે આગળ વડેરા થશે. ૩૭૦
આપો આપ મુકશે પોતાના ધ્યાન ને ધર્મ, અને તે નિત્ય ઉઠીને કરશે અતી કુડા કર્મ. ૩૭૧
નિશાએ ભોજક કરશે બહુ, અણ ગળ્યા નિર તો વાવરશે સહુ. ૩૭૨
અતિત અભ્યાગતને મારી કાઢશે, એવા દુષ્ટો બેઠા સર્વે પાક ઝાડશે. ૩૭૩
જે પરણી સ્ત્રી સાથે રાખે નહિ નેહ, અને પર સ્ત્રી શુ અતિ રાખે સ્નેહ. ૩૭૪
કહે શ્રીબુધ્ધ સુણો ભીમસેન રાજ, હવે તો અવગુણ કહેતાં આવે છે લાજ. ૩૭૬
કહે હરિ સાંભળો હો ભીમસેન હો રાએ, એવો છે કલીયુગ તણો મહિમાય. ૩૭૭
જે થાશે કુડા રાજાને કુડા પ્રધાન, અને તેની રઈયત ચોર ધુતારીરે જાણ. ૩૭૮
જે રાખશે કુડા તીર્થ ને કુડા દેવલે વિશ્વાસ, વળી જે કુડે કપટે ધરશે પિઆરી આશ. ૩૭૯
જેની કુડી આશ અને કુડો સંસાર, તેના સર્વે કુડા વચન વિવેક અને વિચાર. ૩૮૦

જેની કુડી છે સર્વ કરમ ને ધરમની રે રીત, અને કુડી છે કલીયુગ તણી પરતીત. ૩૮૧
જે કલીયુગની કુડી છે ધી ને કુડા છે પુત્ર, વળી તે કુડા બંધવા ને કુડા છે ગર સુત્ર. ૩૮૨
જે કુડી લક્ષ્મી ને કુડા દેવ મંદીર ધામ, તેના કુડા સર્વ મનોરથને કુડા કામ. ૩૮૩
જે સર્વ કુડા દેશ ને કુડા સર્વ સંસાર, તે કુડે કુડાનાં હર્ષનો વ્યવહાર. ૩૮૪
કુડા કલયુગને સાચું રે દેશે રેદાન, જે સેવે સાચે શ્રી સતગુરૂ ભગવાન. ૩૮૫
જે કોઈ ઈન્દ્રીય પાંચે પોતાની વશ રાખશે, તે તો સર્વ જીવતા વઈકુઠનાં ફલ ચાખશે. ૩૮૬
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ કહે સાંભળો હે રાજન, તમે પાંચે બંધવ રાખો નિર્મલ મન. ૩૮૭
મહા પાપ છે આ કલીયુગ નિર્ધાર, તે તમે મન વિશે જાણો અપાર. ૩૮૮
ત્યારે ધર્મનાં ધોરી ધરા છાંડશે જેહ, તે કલીયુગમાં રાજનું કરો કેમ નેહ. ૩૮૯
જ્યાં સુધી કલીયુગ અહીં આવે નહિ. ત્યાં લગી તમો રાજ્ય કરજો ને સહી. ૩૯૦
એ માટે સતીયા તમે હિમાલયે જાઓ, તો તમે દર્શન શ્રી હરિનાં પાઓ. ૩૯૧
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યારે વિખ્યાત, સુણો રે ભીમ કહુ તોયે સત્ય વાત. ૩૯૨
તમે રાજા યુધિષ્ઠિરને કેજોરે જાએ, કાંઈ પુછવું હોય તો પુછજો ને આએ. ૩૯૩
સત્ય વચન કહું છું હો ભીમ રાયે, યજ્ઞ કરશો તો પણ પાપ નહિ જાયે. ૩૯૪
જો આવીને દિદાર અમારારે જોએ, તો અનંત યજ્ઞ તણું તમને ફલ હોયે. ૩૯૫
એવું રાજા યુધિષ્ઠિરને કહેજો તતક્ષણું, નહિ તો પછી પસ્તાવો રહેશે ઘણું. ૩૯૬
ત્યારે ભીમે ચિંતા મનમાં કરી છે ઘણી, એ તો દિશે છે ત્રિભોવનનો ધણી. ૩૯૭
જે પાંડવ વૌંશ પર સદા કૃપાલ, તે જાણી અમ દ્વારે આવ્યા દયાલ. ૩૯૮
સુણો રે યોગેશ્વર કહું શિર નામ, દયા કરી તમે ઉભા રહેજો આણે ઠામ. ૩૯૯
અમે જઈને પુછું રાજા યુધિષ્ઠિરને જોય, પાછો સંદેશો આવી તમને કહું હું સોય. ૪૦૦
તમારો યજ્ઞ જાણી આવ્યો છું આંહી, અહીં રાજા આવે કે મને તેડાવે ત્યાંહી. ૪૦૧
ભીમ કહે સ્વામી આંહી ઉભા રહેજો સહી, અમે રાજા યુધિષ્ઠિરને જાઈ પુછું સહી. ૪૦૨
ઓચરે ભીમસેન સ્વામી વારૂ કહો, પણ બે ચાર ઘડી આંહી ઉભા રહો. ૪૦૩
અમે યજ્ઞમાં જઈને કરૂ રે જાણ, તમે આઘા આવો તો રાજા ધર્મની આણ. ૪૦૪
એવી આણ દઈ ભીમ યજ્ઞ માંહી ગયા, યજ્ઞ કરતાં રાજા ઉઠી ઉભા તો થયા. ૪૦૫
ત્યાં જઈને ભીમસેન તે ઉભા રે રહયા, કહે રાજા કેમ ભીમસેન તમે આવીયા. ૪૦૬
વળતાં વિચારી ભીમસેન તો કહે, ભાઈ આવ્યા અભ્યાગત તે પોળે રહે. ૪૦૭
ત્યારે ગયાભીમસેન ને લાગી વાર, ત્યા રાજા શું જઈને કહ્યો વિચાર. ૪૦૮
જ્યાં ચારે બાંધવ બેઠા છે એકાંત, ત્યાં ભીમે જઈને કહી સર્વે વાત. ૪૦૯
કહે ભીમસેન ભાઈ ! સર્વે સાંભળો સાર, એક દેવ બુદ્ધ વેષે ઉભા છે બાર. ૪૧૦
સુણો રે રાજા યુધિષ્ઠિર કહું વિચાર, અલોકિક પુરૂષ આવ્યા આપણે દ્વાર. ૪૧૧
ભીમ કે સાંભળો યુધિષ્ઠિર વાત, એ મહા બ્રહ્મસ્વરૂપી આવ્યા વિખ્યાત. ૪૧૨

અગમ નિગમની વાત સર્વે કહે, તે પાત્ર આવી આપણે દ્વારે ઉભા છેહે. ૪૧૩
પાંચે બાંધવ મલીને વિચારે જહાં, એ કોણ સ્વરૂપે હોશે ઓ ભીમ તહાં. ૪૧૪
એ સ્વામીને મુખ ચંચા ને પગ વંકા જેહ, એને શરીરે ગલત્ર કોડ વહે છે તેહ. ૪૧૫
તે વાણી મૂખે અમૃત સમ ઓચરે, જેના વેણે વેણે હીરા રત્નતો ખરે. ૪૧૬
દીશે કાયા કરૂપ ને વાસ દુર ગંધાત, પણ વાતો તો કરે છે જેમ વઈકુંઠના નાથ. ૪૧૭
ચૌદે ભુવનની સર્વે તે કરે છે રે વાત, ઉભા છે દેવ એક મના થઈને નાથ. ૪૧૮
હમશુ એવી વાતો બહુ હોઈ સત્ય ભાએ, પણ હમથી ઉતર દીઓ ના જાએ. ૪૧૯
ભાઈ તે નાં લેવે અન્ન ને નાં લેવે દાન, તે નાં લેવે હસ્તિ થોડા ને વાહન. ૪૨૦
કહે રાજા સત્યવાદી સાંભળ્યો છે ઘણું, તે દર્શન કરે છે અભ્યાગત તણું. ૪૨૧
તે તમને સંદેશો કહ્યો છે હો રાયે, યજ્ઞ કરશો તો પણ પાપ નહિ જાયે. ૪૨૨
તે કહે છે અર્થવેદ કો હુવો વ્યવહાર, જે ભુલ્યા બ્રાહ્મણ ને વર્ણ અઢાર. ૪૨૩
જે શ્રી બુદ્ધરૂપે અવતારે હુવા દીન દયાળ, ભાઈ તેને જ બ્રાહ્મણો કહે છે ચંડાળ. ૪૨૪
કહે છે હરિ અવતાર ને નાં જાણે હો રાયે, ભાઈ તેથી ચંડાળ દુજો નહિ કોઈ આએ. ૪૨૫
ભાઈ તમને એશો સંદેશો કહ્યો છેમુરાર, ત્યારે યુધિષ્ઠિરે કીધો બંધુ મલીને વિચાર. ૪૨૬
એવી વાત જ્યારે ભીમસેને કહી, ત્યારે યુધિષ્ઠિર કાંઈક સમજ્યા તે સહી. ૪૨૭
ત્યારે યુધિષ્ઠિર ભાઈને પુછે છે ભેવ, એ કોણ પુરૂષ છે કહોને સહદેવ. ૪૨૮
દેખી જોતિષને સહદેવે સત્ય કહ્યો, શ્રી બુદ્ધ અવતાર શ્રીકૃષ્ણજીએ લીઓ. ૪૨૯
તે વાંચીને ભેદ સર્વ વેદના સહદેવ રે કહ્યા, બુદ્ધ અવતારે તો શ્રી કૃષ્ણજી થયા. ૪૩૦
કહે સદહેવ હો ધર્મ તમે તો સૂણો, સેવશો નહિ તો પસ્તાવો પડશે ઘણો. ૪૩૧
મૂકી યજ્ઞને હરિને મલવા જાઓ રાએ, એવો પ્રસંગ બોહોડ નહિ તો થાએ. ૪૩૨
એ ભૂલ્યા બ્રાહ્મણ સહદેવ કહે, તે હરિ અવતાર કી શુદ્ધ ના લહે. ૪૩૩
જે પેટ સ્વાર્થે વાંચે ઠાલા વેદ, તે બુદ્ધ અવતારને કરે નિષેધ. ૪૩૪
પાંચે બાંધય ચાલ્યા તેણી વાર, ત્યારે બ્રાહ્મણોએ કર્યો વિચાર. ૪૩૫
સુણો રાજા યુધિષ્ઠિર કહું સત્ય ભાએ, એ ચંડાળ મુખ દેખ્યો કેમ જાએ. ૪૩૬
હમે બ્રાહ્મણ મહા ઋષિ રાએ, હે રાજન તેના તમે કેમ પરહરો પાએ. ૪૩૭
ત્યારે સહદેવ બોલ્યા તેણી વાર, સુણો ભાઈ યુધિષ્ઠિર કહું વિચાર. ૪૩૮
ભાઈ જો તમે કહ્યું બ્રાહ્મણનું કરો, તો તમે નારાયણ દેવને નહિ મલો. ૪૩૯
ભાઈ જેણે સરજી ધર્તિ ને આકાશ, અને પવન પાણી કીધા પ્રકાશ ૪૪૦
જેણે ચંદ્રમા સૂરજ સર્જ્યા જાણ, જેણે નિપાઈ છે આ ચારે ખાણ. ૪૪૧
જેણે અષ્ટકુલ પર્વત સર્જ્યા રે જાણ, અને તારામંડળ રચ્યા નિર્વાણ. ૪૪૨
જેણે સર્જ્યા વનસ્પતિ ભાર અઢાર, નવકુળ નાગ સર્જ્યા તેણી વાર. ૪૪૩
જેણે સાતે સમુદ્ર સર્જ્યા જાણ, અને નવસો નવ્વાણું નદિ પ્રમાણ. ૪૪૪

એ સર્વ રચના કરતાં નાં લાગી વાર, તે સ્વામી ઉભા છે આપણે દ્વાર. ૪૪૫

જ્યારે એવી વાતસહદેવે કહી, ત્યારે યુધિષ્ઠિર સમજ્યા સહી. ૪૪૬
જો રાજા તમે સુણો બ્રાહ્મણકી વાત, તો પસ્તાવો રહેશે દિવસ ને રાત. ૪૪૭
આજ નવમે શ્રી બુદ્ધ રૂપ ધરી, તે તો આવ્યા છે પાંડવ દ્વારે હરિ. ૪૪૮
જે આ પ્રેમે યજ્ઞ કરો છો હે ધર્મરાએ, હવે આ વિધિનો નથી રહ્યો મહિમાએ. ૪૪૯
ત્યાં બ્રાહ્મણનાં મનમાં પડિયો છે રે ત્રાશ, કોણ આવ્યો છે એવો વેદિયો વ્યાસ. ૪૫૦
તમે જૂઓને ધર્મરાજા યુક્તિએ કરી, અને કોણ આવ્યો છે પોળે હસના પરી. ૪૫૧
જે જુગ્તે કરીને હે રાજન જૂઓ જોગ, ત્યાં ભિક્ષા માંગે છે ભાવ ભક્તિનો ભોગ. ૪૫૨
અમે આવ્યા છું યજ્ઞ જાણીને યહાં, એ કહે છે આવે રાજા કે હમને તેડે તહાં. ૪૫૩
વળતાં રાજાને વિચાર જો થાએ, એ ના હોય અભ્યાગત કૃષ્ણજી આએ. ૪૫૪
વળતાં રાજા ઓચરે ભીમ વેગે જાઓ વળી, રખે એ અભ્યાગત જાએ પાછા વળી. ૪૫૫
જઈને અભ્યાગતને અતી આદર કરો, જે માંગે તે સર્વ તેઓની આગળ ધરો. ૪૫૬
એ આવે છે રાજા ક્ષેણું નહિ લાગે રે વાર, આદર કરે છે તેમને મળવા તણો અપાર. ૪૫૭
'ભીમ' મોકલાવી રાજા યજ્ઞ માંહે જો ગયા, ત્યાં વેદ વદંતા બ્રાહ્મણને એ પુછીઆ. ૪૫૮
સત્ય વચન વિચાર રાજાએ બ્રાહ્મણને કહ્યા, આવ્યા અભ્યાગત જે પોળે રહ્યા. ૪૫૯
તે માંગે છે રાજા દર્શનનું રે દાન, દુર્બલ છે દેહી પણ કથે છે બ્રહ્મજ્ઞાન. ૪૬૦
ઓચરે બ્રાહ્મણ સાંભળો ને રાજા ધર્મ, સત્યવાદી રાજાનું એ ના હોએ કર્મ. ૪૬૧
બોલ્યા પંડિત રાજા શું ઘેલા થાઓ, મૂકી અધુરો યજ્ઞ ને બાહેર કેમ જાઓ. ૪૬૨
વિચારી મનમાં રાજાએ રાખી વાત, આજ્ઞા આપી સર્વ બ્રાહ્મણના સાથ. ૪૬૩
ત્યારે બ્રાહ્મણે આપ્યો ભડકણો તે ભૂર, અને એથી થતો યજ્ઞ કરાવ્યો દૂર. ૪૬૪
ત્યાં બ્રાહ્મણને અતી ઘણી ચડી છે રે રીશ, જેથી બ્રાહ્મણ સર્વ ઉઠી ગયા છે દોદિશ. ૪૬૫
વળતા બ્રાહ્મણ તો ચિંતાગ્રસ્ત થાએ, તે તો ફરીને રાજા પ્રતે બોલ્યા છે આએ. ૪૬૬
તમે તો રાજા ભલે અભ્યાગતનાં દર્શન કરો. પણ એક વાત હમારી ચિતમાંહે ધરો. ૪૬૭
વલાવો છાર ને આ ધરતીએ છંટાવોને નીર, તેની ઉપર પથરાવો પવિત્ર પટકુલ ચીર. ૪૬૮
તે ઉપર તો રાજા તમે ચાલીને રે જાઓ, અને તમ પૂંઠે બ્રાહ્મણ પાસે વેદ ભણાવો. ૪૬૯
ત્યારે ચાલ્યા પાંચે બાંધવ રે જહાં, અને જ્યાં શ્રી બુદ્ધ અવતાર ઉભા છે તહાં. ૪૭૦
જ્યારે ચાલ્યા યુધિષ્ઠિર બુદ્ધ કેરે પાસ, ત્યારે બ્રાહ્મણોએ વચન કર્યા છે પ્રકાશ. ૪૭૧
તે રાજાને સઘળા બ્રાહ્મણ કહે છે આએ, હે રાજા તે ચંડાલ મુખ જોયું કેમ જાએ. ૪૭૨
તમે સુણો રાજા સત્યવાદી અમારી રે વાત, તમો આગળ ગલીનાં પરદા બંધાવો સાત. ૪૭૩
તમે તો પાણી ગંગોદક મંગાવો સધીર, એ ગંગોદક તમે કર ધરી છાંટોને શરીર. ૪૭૪
એસો આચાર કરજોને હો ધર્મરાએ, તો યજ્ઞમાંથી જઈને દેખો એ ચંડાલકા પાએ. ૪૭૫
એણી રીતે અભ્યાગતને મલવા જાઓ, આગલ ગલીના પર્દા સાત બંધાઓ. ૪૭૬

સત્ય શ્રી વિષ્ણુની પરિક્ષા છેરે એહ, શ્રીજીની દ્રષ્ટિએ સફેદ થાશે તેહ. ૪૭૭
રાજા અભ્યાગત સાંભળ્યો દુર્મુખ ઘણો, તે દુષ્ટ શરીર ના દેખે હે રાજા આપણો. ૪૭૮
ધર્મે અભ્યાગતને મલવા આદર કર્યો, સઘળી વસ્તુઓને પોતે આગળ ધર્યો. ૪૭૯
રાજાએ સુણી તે બ્રાહ્મણ કપટની વાત, તે સરમે ગલીનાં પર્દા બંધાવ્યા જે સાત. ૪૮૦
ત્યાં જઈને જેવા પર્દા બંધાવ્યા છે રે રાએ, તે શ્રી હરિની દષ્ટિજોથી ઉજલા થાએ. ૪૮૧
જે ગલીનાં પર્દા બંધાવ્યા રે સાત, તે કપટી બ્રાહ્મણોએ ખાદી છે ઘાત. ૪૮૨
જ્યારે બ્રાહ્મણ વચન બોલ્યા છે રે એહ, ત્યારે દેવે શ્રાપ દઈને ઉથાપ્યા છે તેહ. ૪૮૩
જ્યાં પાંડવ દેવનું દર્શન કરવા રે જાએ, પૂળાસમ દષ્ટી બ્રાહ્મણોને ભીમ ફગાએ. ૪૮૪
ગલીના પર્દા ભંધાવીને બ્રાહ્મણ જો ગયા, તો શ્રી હરિની દ્રષ્ટિએથી ઉજલા તો થયા. ૪૮૫
પાણી છાંટતા આવ્યા યુધિષ્ઠિર રાએ, ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા છે સત્ય ભાએ. ૪૮૬
તમે સુણો રે યુધિષ્ઠિર જો હમારી રે વાત, તમે કેવા કારણે પર્દા બંધાવ્યા છે સાત. ૪૮૭
તમે શા કારણે કહ્યું બ્રાહ્મણોનું રે કરો, અને કેવા કારણે મન માંહે સંક્ષે ધરો. ૪૮૮
રાજા કેવા કારણે ધર્તિએ છંટાવો છો નીર, તમે શા કારણે ખોટો સંક્ષે ધરો શરીર. ૪૮૯
જો નિર્મલ મન કરી દેખો અમારા પાએ, તો રાજા પાપ તમારા તે દોદિશ જાએ. ૪૯૦
મન નિર્મલે કરીને દિદાર હમારા જોએ, તો અનંત યજ્ઞ તણું અનંત ફલ હોએ. ૪૯૧
અમ સામા ચાલીને આવો જો એક મન, તો પગલે પગલે અનંત યજ્ઞ તણો રે પુન. ૪૯૨
ત્યાં હરીને નમન કરી યુધિષ્ઠિર એમ કહે, સ્વામી કુરૂક્ષેત્રકો પાપ તો હમ શિરે રહે. ૪૯૩
સ્વામી હમે પાપી ને મહા ગુનેગાર, સ્વામી અમે એકાએક કેમ દેખીયે દિદાર. ૪૯૪
સ્વામી અમે મનમાંહે તે વિચારી વાત, તે કારણ પર્દા બંધાયા છે આ સાત. ૪૯૫
સ્વામી અમે મહા ગુનેહગાર પાંચે વીર, તે કારણે ધરતીએ છંટાવ્યાં ગંગાનાં નીર. ૪૯૬
જ્યાં ફાટ્યા પર્દા ને દો દીશ ગયા, ત્યારે તો વેદ ભણતા બ્રાહ્મણો રહ્યા. ૪૯૭
ત્યાં ટાળી પરદા ને બેઠા સર્વ ભક્ત એકાંત, અને મલેચ રૂપે દીઠા શ્રી હરિ અન્નત. ૪૯૮
પાંડવ દેવના દર્શન કરી રળિયાત થાએ, એતો જઈ હરિને લાગ્યા છે રે પાયે. ૪૯૯
જ્યારે કળા જોઈ બ્રાહ્મણ નાશી ગયા અસુખ, કહે ચંડાળ હરિને તે શું દેખડાવે મુખ. ૫૦૦
જ્યારે બ્રાહ્મણ નાશી દો દિશ ગયા, ત્યારે રાજાને અભ્યાગત એકાંતે થયા. ૫૦૧
ભુલ્યા બ્રાહ્મણ દેવ દર્શન ઓળખ્યા નાએ, તે માટે કલીયુગમાં કણ માગી ખાયે. ૫૦૨
જે ભૂલ્યા બ્રાહ્મણ સહદેવ જોશી કહે, તે તો અવતાર પાત્રકી શુદ્ધ જો ના લહે. ૫૦૩
પગ વંકા મુખ ચંચા દુર્બલ દેહી ગલે શરીર, તેવા ધ્યાન ધરીને ઉભા નરહરિ. ૫૦૪
ત્યારે દંડવત કરી રાજા પાયે લાગીયા, ત્યારે યુધિષ્ઠિર ઘણું રળિયાત જો થયા. ૫૦૫
ધન ધન કુલ તે પાંડવ તણું, આજ ઘેર અભ્યાગત આવ્યા ઘણું. ૫૦૬
ત્યારે શ્રી બુદ્ધને પગે જઈને પડ્યા, ત્યારે એ પાંચે પાંડવ કરજોડી રહ્યા. ૫૦૭
યુધિષ્ઠિર પાએ લાગીને પ્રણામ, જો કરે સ્વામી તમે પધાર્યા પાંડવને ઘેર. ૫૦૮

ઓચરે રાજા હવે તો શી કરશું રે પેર, પાવન કરવા સ્વામી પધાર્યા ઘેર. ૫૦૯
અભ્યાગત ઓચરે સાંભલો રાજા ધર્મ, જેના માત પિતા પવિત્ર તેને ન લાગે કર્મ. ૫૧૦
તમે જાણતા હતા સકલ શાસ્ત્રનો ભેદ, વચન ઉવેખી કેમ મંડાવ્યો આ યજ્ઞનિષેધ. ૫૧૧
તે માટે તમને ગુરૂહત્યા લાગી હો રાયે, હેમ હસ્તી આપે તોએ પાપ નહિ જાયે. ૫૧૨
ગુરૂના જે વચન ઉવેખે તે સદા રહે દુખી, આવા ક્રોડો યજ્ઞો કરો તોય ન થાઓ સુખી. ૫૧૩
તમે સાંભળોને સતિયા રાજા ધર્મ, ક્રોડાક્રોડ યજ્ઞ કરે તોયે ના છૂટે કર્મ. ૫૧૪
રાજા ખુશી થઈને શ્રી હરિશું ઓચરે વાત, પુત્ર વિસર્યા તમ તણા ક્ષમા કરો હો તાત. ૫૧૫
અભ્યાગત ઓચર્યા સાંભલોને રાજન, રીસ અમારી ઉતરી તમે બોલ્યા સત્યવચન. ૫૧૬
ત્યાં જઈ શ્રી બુદ્ધને પગે જઈને પડે, અને રાજા યુધિષ્ઠિર વિનતી જો કરે. ૫૧૭
રાજા યુધિષ્ઠિરે વિન્વ્યા જો હર્ષ ધરી, અમ ઉપર કૃપા કીધી હો શ્રી નરહરિ. ૫૧૮
સર્વે જુગનાં પાતક અમારાં રે ગયાં, આજે જગદીશનાં દર્શન જો થયા. ૫૧૯
સ્વામી યજ્ઞ અમારો પુરો થયો આજ, જ્યારે ઘેર પધાર્યા શ્રી મહારાજ. ૫૨૦
ત્યાં પાંચે પાંડવ કરજોડીને રહ્યા, સ્વામી ! ચરણ આણી ભોમે ભલે થયાં. ૫૨૧
હાંરે પાંડવો ! તમે યજ્ઞ મંડાવ્યો કહાં, જે વારી ગયો તો હું તમને તહાં. ૫૨૨
સ્વામી ! અમે બ્રાહ્મણ વચને ભુલ્યા એહ, તેથી અમે વચન લોપ્યું છે તેહ. ૫૨૩
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ તણા પાયે જો પડે, પાંચે પાંડવ ઘણી વિનંતી કરે. ૫૨૪
માતા કુંતા સ્વામીનાં ઓવારણાં લેહે, રાજા યુધિષ્ઠિર પગે ચુંબન દેહે. ૫૨૫
જયા પાંચે પાંડવ કર જોડી રહ્યા, સ્વામી આણી ભોમે ભલે સંચર્યા. ૫૨૬
ધન્ય ધન્ય વીંશ પાંડવ જીવ્યા જેહ. આજ જગદીશ નયણે નિરખ્યા તેહ. ૫૨૭
આજ સર્વ યુગનાં પાપ હમારા રે ગયા, શ્રી બુદ્ધ અવતારનાં દર્શન જો થયા. ૫૨૮
ધન્ય ધન્ય છો તમે દીન દયાળ, જે બંદા તમારા લીયા સંભાળ. ૫૨૯
અમે જુઠા બ્રાહ્મણની કરી રે કેણ, તે તો સર્વ લોક લજ્જાને વેણ. ૫૩૦
થયા જુઠા બ્રાહ્મણ ઋષિરાએ, જુઠો યજ્ઞ મંડાવવાનો કર્યો ઉપાએ. ૫૩૧
પાંડવ ઉપર સદા સ્વામી તમે કૃપાલ, તમો ધરણી ધરો છો દિન દયાળ. ૫૩૨
અમે ગોલા તમારા ગુનેહગાર, તમે છો સ્વામી સદા રક્ષણહાર. ૫૩૩
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા છે રે સાર, સુણો રે યુધિષ્ઠિર ! કહુ સત્ય વિચાર. ૫૩૪
લાગ્યો છે કલીયુગને હુવા અથર્વવેદ, થાશે એથી સર્વ ષટદર્શન તણો નિષેધ. ૫૩૫
શ્રી હરિને કરજોડી યુધિષ્ઠિર પૂછે ક્ષોણ, સ્વામી કલીયુગમાં યોગી બ્રાહ્મણ કોણ. ૫૩૬
ત્યારે શ્રી હરિ બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, યોગી બ્રાહ્મણ તણી કહું તોએ વાત. ૫૩૭
'બ્રાહ્મણ' તે જે જાણે રે બ્રહ્મ, બ્રહ્મજ્ઞાનના તત્વે કરીને બાળે કર્મ. ૫૩૮
આજ પ્રત્યક્ષ હરિ અવતારકો જાણે ઠામ, આજ બ્રાહ્મણ કલીનાં કહ્યાં સત્ય નામ. ૫૩૯
જેને પ્રત્યક્ષ બ્રહ્મા ભેટ્યા રે જાણ, આજે તે બ્રાહ્મણ કલીમાં પરમાણ. ૫૪૦

જે વેદ ગાયંત્રીના ભેદે જાપ રે પાપ, તે બ્રહ્મવંશી બ્રાહ્મણ આપો આપ. ૫૪૧
જેણે પ્રત્યક્ષ બ્રહ્મગુરૂ સેવ્યા રે જાણ, કલીમાં સાચા બ્રાહ્મણ તે સત્ય નિરવાણ. ૫૪૨
'યોગી' તે યુગે વેદ ધર્મકી જાણે જુગત, વેદ તત્વજ્ઞાને કરી ખોળે મુગત. ૫૪૩
જેની સુર્તા યોગ ધર્મમાં હરિશું રહે, અને ખરી દશાંસ શુક્તિ ગુરૂ મુખે ધરે. ૫૪૪
જેને પ્રત્યક્ષ ગુરુ નર ભેટ્યા જાણ, તે યોગી કલીયુગમાં સહી પરમાણ. ૫૪૫
ત્યાં શ્રી બુદ્દ બોલ્યા છે સત્ય ધ્યાન, સત્ય માનો અમે રામ ને અમે રહેમાન. ૫૪૬
અમે આપે યોગીને અમે આપે બ્રહ્મ, અમે જ ગુરૂ અમેજ મુખી અમેજ સત્ય ધર્મ. ૫૪૭
ગુરૂ મુખે નર પીછાણ તે યોગીને બ્રહ્મ, અથર્વવેદની કાંડીએ ઉતારે સર્વ કર્મ. ૫૪૮
ત્યાં રાજા યુધિષ્ઠિરે બહુ વિનંતી કરી, અમ મુક્તિ કેમ થાશે હો હરિ. ૫૪૯
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા છે વિખ્યાત, તમે સુણો યુધિષ્ઠિર હું કહું તે વાત. ૫૫૦
હવે બેઠો કલીયુગને આ દ્વાપર ગયો, સર્વ દેવ ઋષિવર અલોપ થઈ રહ્યો. ૫૫૧
તમે તો ધર્મના પુત્ર છો હો રાયે, હવે તમથી કલીયુગમાં રહ્યો નહિ જાએ. ૫૫૨
તમે તો રાય કુરૂક્ષએત્રમાંહે છોરે વઢ્યા, ક્ષેણી અઢાર બાંધવો રણમાં પડ્યા. ૫૫૩
ત્યારે દેવે દઈત્યને સંઘાર્યા છેરે આપ, તેનાં તમો શિર લઈ બેઠા છોરે પાપ. ૫૫૪
તેનો હિસાબ ચુકાવો ને જાએ, નહિ તો માદનમા દુઃખ ભોગવશાં રાએ. ૫૫૫
ત્યારે પાંડવે વિન્નતી કરી છે ઘણી, આપ જે કહેશો તે કરીશું હો ધણી. ૫૫૬
ત્યારે રાજા યુધિષ્ઠિર બોલ્યા છે સાર, જે તમે કહેશો તે કરીશું હો ક્રિર્તાર. ૫૫૭
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા રે એહ, તમે જઈને હિમાળે ગળાવો સર્વે દેહ. ૫૫૮
જો તમે હિમાળે દેહી ગળાવો રે જાએ, તો તમે વૈકુંઠનું રાજ લેશો રાએ. ૫૫૯
ત્યારે ભીમસેન બોલ્યા તત કાલ, તમે આગમ કેમ ના કહ્યું હો દયાલ. ૫૬૦
અમે સો બંધવ મારીને લીધું રે રાજ, સ્વામી તમે કલયુગ કેમ આણો આજ. ૫૬૧
જો એવી અગમ કહેતા રે ગુંજ, તો હમો કુરૂક્ષેત્રમાં ન કરતા યુધ્ધ. ૫૬૨
કહે યુધિષ્ઠિર સાંભળો ભીમસેન રાએ, કર્મે લખ્યું તે ટાળ્યું કેમે ના જાએ. ૫૬૩
તમે સર્વ જે હરી કહે તે નિશ્ચે કરો, સ્વામીનાં વચન તો શિર ઉપર ધરો. ૫૬૪
ત્યારે રાજા યુધિષ્ઠિર પૂછે છે ભેવ, તમે કલયુગનાં ચરિત્ર કહો હો દેવ. ૫૬૫
કલિયુગમાં કેશો આહાર ને કેશો વ્યવહાર, એ સંક્ષે મોએ કહેજો હો મુરાર. ૫૬૬
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, આ કલયુગ તણી કહું હું તોએ વાત. ૫૬૭
યુધિષ્ઠિર કરજોડી વિનતી કરે છે સેવ, એ અગમનાં ચરિત્ર કેહજો હો દેવ. ૫૬૮
શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા છે ત્યાં તો રે વેણ, અમો ભાઈ આવ્યો છું. તમને રજા દેણ. ૫૬૯
વિત્યો દ્વાપર ને કલયુગ બેઠો છે આએ, હવે તમે હિમાળે શીજજો હો રાએ. ૫૭૦
એવા વચન સુણી ભીમસેન કોપે થયા, સ્વામી તમે અગમ ભેદ કેમ ના કહ્યા. ૫૭૧
અમે માર્યો દુર્યોધન ને ગુરૂ ગંગેવ, જેની મહાવિદ્યા તણો ન હોતા છેહ એવ. ૫૭૨

તમ વચને માર્યો દુ:શાસનને ભગદંત, જેના બળનો ના પામીએ અંત. ૫૭૩
અઢાર ક્ષોણીને બંધવ મારી લીધું રાજ, સ્વામી તે કલયુગ કેમ લાવ્યા છો આજ. ૫૭૪
કહે યુધિષ્ઠિર સુણો ભીમસેન રાએ, હરિ સામે તમે ઉત્તર દિઓ છો કાંએ. ૫૭૫
આજ દેવ કહે તે વિશ્વાસે કરો, એ હરિના વચન તો શિર ઉપર ધરો. ૫૭૬
કહે નારાયણ સુણો યુધિષ્ઠિર રાએ, અમે કલયુગ તણો તો કહ્યો મહિમાએ. ૫૭૭
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા છે રે સાર, યુધિષ્ઠિર કહું કલિયુગના વિચાર. ૫૭૮
સત્ય વાએક જેના તે બ્રાહ્મણ જાણ, જે મહા બ્રહ્મ કુળ વિષ્ણુ હોશે પરમાણ. ૫૭૯
જેને પ્રત્યક્ષ ગુરૂ નર ભેટ્યા રે જાણ, તે યોગી બ્રાહ્મણ આ કલયુગના પરમાણ. ૫૮૦
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા છે અપરંમ, અમે આપે યોગી ને આપે છું બ્રહ્મ. ૫૮૧
જનોઈ ધરે તે માટે બ્રાહ્મણ તો નાહી, બ્રહ્મ અક્ષર જાણે તે બ્રાહ્મણ સહી. ૫૮૨
બ્રાહ્મણ બોધી કહાવે નર સબ કોએ, બ્રહ્મ જડે પુરણ ભાગ્યવંતા હોએ. ૫૮૩
જેને સદ્‌ગુરૂ બ્રહ્મા મલીયા છે સહી, તે તો ગર્ભવાસમાં ફરી આવશે નહિ. ૫૮૪
તે માટે તમો સાંભળજો હો રાએ, એ બ્રહ્મ પુજા તો અધિક કહેવાએ. ૫૮૫
હે ધરમ એ વિગતે બ્રાહ્મણ જો જાણ, તેના કહું હું એવા લક્ષણ વિધાન. ૫૮૬
પ્રથમ બ્રહ્મ તો આ 'પવન' ને લહે, બીજો બ્રહ્મશાસ્ત્ર આ 'જલ'ને કહે. ૫૮૭
વેદે ત્રીજો બ્રહ્મ તે 'અગ્નિ' ને કહ્યોજાય, ચોથો બ્રહ્મ 'તેજ' સચરાચારી માન. ૫૮૮
હવે પાંચમો બ્રહ્મ તો 'પૃથ્વી' હોય, જે આ ધરા ઉપર વસે છે સબકોએ. ૫૮૯
કહે હરિ બ્રહ્મ કહાવે નર જેહ, અદકું ઓછુ કોઈને ગણે નહિ તેહ. ૫૯૦
સાતમા બ્રહ્મની ભક્તિ જે કરે, બ્રહ્મ ભક્તિએ તે બ્રહ્મ માંહે સંચરે. ૫૯૧
બ્રહ્મદ્વારે જઈ જે કોઈ કરમ તો કરે, તે કર્મનાં ફળ સર્વ ભોગવવા પડે. ૫૯૨
પછી તે ભલા કે ભુંડા કર્મ જેહ, થાએ તેને વજ્ર લેપ કહીએ તેહ. ૫૯૩
ગુરૂ ભાઈ થઈને રાખે માંહે દુર્મતિ, તેની કેમ થાએ સ્વર્ગ નીરે ગતિ. ૫૯૪
વળી જે ના માને શાસ્ત્રની વિધી, તેવા દુષ્ટોના મુખ તો જોવાના નથી. ૫૯૫
કહે શ્રી બુદ્ધ સાંભળો યુધિષ્ઠિર સાર, જે કહું છું તે સત્ય માનજો નિર્ધાર. ૫૯૬
'યોગી' તે જે જાણે વેદ વેળાતણી જાુગત, જે સત્યજ્ઞાને કરી ખોળે મુગત. ૫૯૭
'યતી' તે જે 'યોગ' ધર્મમાં રહીને કરે, ખરી દશાંશ શુક્તિ ગુરૂ મુખે ધરે. ૫૯૮
ગુરૂ મુખે હાલ ગુજારી પાળે 'ધર્મ', એ ઓળખવા ખરા 'યોગી' ને 'બ્રહ્મ'. ૫૯૯
ત્યારે શ્રી હરિને વિનવે યુધિષ્ઠિર રાએ, સ્વામી હમારી મુક્તિ કોઇ પેરે થાએ. ૬૦૦
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, તમે યુધિષ્ઠર સુણો કહું સત્ય વાત. ૬૦૧
હવે લાગ્યો કલયુગને રાજા દ્વાપર ગયા, સર્વ દેવ ઋષિવર અલોપ હોઈને રહ્યા. ૬૦૨
કલિયુગમાં કેનું મન સ્થિર નહિ તો રહે, સાડી ઓગણીસ વસા તો પાપનાં વહે. ૬૦૩
જ્યાં અર્ધો વસો સત્ય ધર્મનો રે જાણ, ત્યાં એવી કઠણ વેળા વીતશે પરમાણ. ૬૦૪

શ્રી બુદ્ધને યુધિષ્ઠિર પુછે છે વિચાર, સ્વામી કેશો કલયુગનો ચાલે સંસાર. ૬૦૫
ત્યાં કેવા રાજા ને કેવા પ્રધાન, અને કેવા લોક રઈયત હોશે નીર્વાણ. ૬૦૬
કેવા પંડિત પઢે વેદ પુરાણની રે વાણ, અને કેવા શ્રોતા ત્યાં બેઠા સાંભળે જાણ. ૬૦૭
ત્યાં કેવા યોદ્ધા રણે સનમુખ લડે, વળી અને કેવા યોદ્ધા ત્યાં રણમાં પડે. ૬૦૮
કેવા હોશે યોગી યતી તે યુગમાં જાણ, કેવા દાતા હોશે જે દેશે પુન ને દાન. ૬૦૯
ત્યાં કેવા વર્ષા કલયુગમાં રે હોએ, હે પ્રભુ કેશી ધરતી પાકશે સોએ. ૬૧૦
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, સુણો યુધિષ્ઠિર કહું હું તોએ વાત. ૬૧૧
અલ્પ વર્ષા કલયુગમાં સર્વે રે હોએ, અને અલ્પ ધરતી પાકશે સબકોએ. ૬૧૨
કલયુગમાં વર્ષા ઘટતી નાખશે મેહ, ગુરૂનાં પ્રતાપે પૃથ્વી પાક આપશે તેહ. ૬૧૩
જે કલિનાં રાજા મહા કપટી હોએ, સેના નાયક ને રઈયત ચોર ધુતારી સોએ. ૬૧૪
લોભી રાજા ને લંપટી થાશે પ્રધાન, તેની રઈયત ચોર ધુતારી હોશે જાણ. ૬૧૫
ત્યાં લોભી પંડિત વાંચે સ્વાર્થે પુરાણ, ત્યાં તો લંપટ શ્રોતા બેઠા જાણ. ૬૧૬
યુદ્ધ સમે સહસ્ત્ર યોદ્ધા રણ માંહે લડે, સહસ્ત્ર માંહે કોઇ એક સન્મુખે પડે. ૬૧૭
લાખ મધે એક દાનવંતા નરે રે જોએ, ક્રોડ મધ્યે એક યોગી યતી હોએ. ૬૧૮
ત્યારે રાજા યુધિષ્ઠિર બોલ્યા છે વિખ્યાત, તમને શ્રી બુદ્ધ પુછું એક વાત. ૬૧૯
કલિયુગ માંહે કોણ તીર્થ તે કહીએ જાણ, ત્યાં કોણ સુપાત્ર મુખે દીજીએ દાન. ૬૨૦
ભગવન્ત કોણ વર્ત કલયુગ માંહે કરે, કોણ દિશાએ બેસીને જાપ ઓચરે. ૬૨૧
કલયુગ માંહે ક્યાં વાશો રહેશે ધર્મ, ક્યાં જઇને પાપનાં છુટીએ કર્મ. ૬૨૨
ક્યાં થાસે તે ધર્મ કહો હે મહાદેવ, ક્યાં જઇ વાણી સુણીએ તત ખેવ. ૬૨૩
કવણ દાન કલિયુગ માંહે દહે, કોણ વિધિએ કેવા સુપાત્ર તો લહે. ૬૨૪
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા રે ત્યાં વાત, સુણો યુધિષ્ઠિર હું કહું તમને સાક્ષાત. ૬૨૫
આજ ગત તીર્થ કલીયુગમાં રે જાણ, અને સદગુરૂ બ્રહ્મા મુખે દીજીએ -દાન. ૬૨૬
બીજ શુક્રવારી કલીયુગ માંહે વ્રત કરો, અને પશ્ચિમ દિશા બેસી જાપ ઓચરો. ૬૨૭
ત્યાં તો દયા આલંભે ઉપજશે ધર્મ, ગત ગંગા માંહે જઈએ છૂટીએ કર્મ. ૬૨૮
સંપતે જે સેજદાન કલીયુગમાં રે દહે, તેને સંતોષથી વિધીએ સુપાત્ર જો લહે. ૬૨૯
કલીયુગમાં જો ક્ષમા રૂપા થાપંતે ધર્મ, ક્રોધી વાણીનાં ન સુણીએ મર્મ. ૬૩૦
ત્યારે યુધિષ્ઠિર બોલ્યા ત્યાં તો વિખ્યાત, કહો શ્રી ભગવાન કલિયુગની વાત. ૬૩૧
ચારે યુગમાં કલિયુગ છેલ્લો આવે સાર, તે તો પાપ કેવો પુનકો કરે વ્યવહાર. ૬૩૨
કહો રે સ્વામી કલિયુગ કેરી સર્વ વાત, ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા મહા વિખ્યાત. ૬૩૩
શ્રી બુદ્ધ કહે સુણો યુધિષ્ઠિર કહું સાક્ષાત, સર્વ કલીયુગ તણી કહું સત્ય વાત. ૬૩૪
જે ચારે યુગમાં આ કલીયુગ છે સાર, તે તો સર્વ પાપ પુનકો કરે નિસ્તાર. ૬૩૫
કલીયુગમાં પાપી ધર્મી એકજ તેડે ફરે, ત્યાં પાપી તો બુડે ને ધર્મી તો તરે. ૬૩૬

જે પહેલા સત્ય યુગમાં કરતા પુન, તેની કથા સુણો રાજા એકે મન્ન. ૬૩૭
સહસ્ત્ર વાર જ્યારે દેતા રે દાન, ત્યારે તેનું ફલ એકવાર લેતા પ્રમાણ. ૬૩૮
એકવાર દાન જો કલીયુગમાં રે દહે, તે સવા લાખ ઘણેરૂ મુનીવર લેહે. ૬૩૯
એશા પુન તો કલીયુગ માંહે વિસ્તરે, યે યુગમાં અનંત કરોડી જીવ ઓધરે. ૬૪૦
મુખ્ય અથર્વવેદ કલિયુગ માંહે વહે, તે ત્રણ વેદીનું દિલ તો ઠામ નહિ રહે. ૬૪૧
બહુ પાપ આ કલીયુગમાં વિસ્તરે, તો પણ આ કલિ ધર્મને સાચો તો કરે. ૬૪૨
કઠણ દાનને આ કઠણ સંસાર, વલી કઠણ રાજા પ્રજાના વ્યવહાર. ૬૪૩
જે ચોર ધુતારાના તો કર્મ જો કરે, આવા બ્રહ્મજ્ઞાન તે મનમાં નવ ધરે. ૬૪૪
શ્રી હરિને મુકી માને પત્થર ને ભૂત, જેમ માઈ બાપને નાં માને દુષ્ટ કપુત. ૬૪૫
જે કલીયુગના બ્રાહ્મણ વાંચે ઠાલા રે વેદ, તે કલિયુગમાં અથર્વવેદને કરે નિષેધ. ૬૪૬
કલિયુગનાં બ્રાહ્મણ લાલચુ ને અશુદ્ધ, ભાઇ તેથી તો તેઓની ગઇ છે બુદ્ધ. ૬૪૭
યુગ પ્રમાણે ન ઓળખે સદગુરૂની શુદ્ધ, તે દશમા અવતારકી ના જાણે બુદ્ધ. ૬૪૮
કલીયુગ માંહે ગાયે તો વિષ્ઠા રે ખાએ, ધર્મથી પૂજાએ પણ તેજ ગળુ કપાએ. ૬૪૯
કલિયુગના લોક મન દયા નવ રે તે ધરે, અને જીવની હિંશાઓ તો બહુજ કરે. ૬૫૦
એવા કલીયુગમાં ચંડાલ જાણો નર તેહ, સમયનાં વિષ્ણુ રૂપને ના ઓળખે જેહ. ૬૫૧
વિષ્ણુ કુળ વિના તો બ્રાહ્મણ નહિ, ચંડાળ નિંદા બ્રહ્મા વિષ્ણુની કરશે સહી. ૬૫૨
આજ મલેચ્છ રૂપે વિષ્ણુ માનીએ, ભેદ તેનો અથર્વવેદ ભણે જાણીએ. ૬૫૩
શ્રી વિષ્ણુ કહે દ્વાપર તો ગયો વહી, એથી કુળ મર્યાદા સર્વ ઝાંખી થઇ. ૬૫૪
આદ્ય નારાયણે કલીયુગને તો આપ્યું રાજ, તે માટે વિષ્ણુ મલેચ્છ રૂપે થયા મહારાજ. ૬૫૫
"અલી" હોશે ચંદ્રવંશી વંશે રાજન, અથર્વ વેદી આવશે મે શરણાશરણ. ૬૫૬
શ્રી બુદ્ધ કહે બ્રાહ્મણ કલિયુગમાં જાણ, તે તો એજ હરિવંશ માંહે સહી પ્રમાણ. ૬૫૭
કલિયુગ માંહે વિષ્ણુ બ્રાહ્મણ ઘર જાણ, બીજા બ્રાહ્મણ તો ભક્તો નિરવાણ. ૬૫૮
ત્યારે જે ભક્ત બ્રાહ્મણની નિંદા તો કરે, તેના પાપ તો કેમે કરીને નહિ ઉતરે. ૬૫૯
જે ભક્તને વાલા હોશે શ્રી હરિ સહી, તે તો નીદા અરીપરી કોઇની કરશે નહીં. ૬૬૦
મનુષ્યરૂપ માંહે સાચા દેવ કહીએ તેહ, સતપંથ પાળી દેવના ગુણ રાખે જેહ. ૬૬૧
મનુષ્ય માત્ર માંહે કોઇ મદ્ધમ તો નથી, મદ્ધમ કર્મે તો મદ્ધમ હાવે છે રે મતી. ૬૬૨
સહસ્ત્ર નામ પોતે ભણાવ્યા છે હરિ, સત્ય સેવા અને પાંચ જ્ઞાન રાખે પાઠે કરી. ૬૬૩
પોતે ગતગંગા આગળ હાલ નિવેદન કરે, તેતો જીવ મુવે યમ યાતના નવ સહે. ૬૬૪
વળી જે નર સહસ્ત્ર નામ શીખે રે નહિ, આપ ડહાપણે મિથ્યા લવરી કરસે સહિ. ૬૬૫
હરિ કહે તેવાનું મુખ જોતાં બહુ લાગે પાપ, સર્વે સાધુજન તેને તો દેવે અતિ શ્રાપ. ૬૬૬
મનુષ્યા માંહે જે ના શીખે જ્ઞાન જેહ, હરિ કહે ધિક અવતાર જાણો તેહ. ૬૬૭
જે શીખવતાં મન સંકોચ કરે, તેનાં શિર પાપીનાં પાપ જો ચડે. ૬૬૮

જે હરિ દ્વારે પ્રસાદ માંગી લેહે, હીણે કાજે કુલ મરજાદા મુકે તેહ. ૬૬૯
આંબલા પ્રમાણે કહ્યો પ્રસાદ જાણ, ભેટ મોકલેલ તે ભગવાનની તે માન. ૬૭૦
જે ભેટ આપ્યા વિના પ્રસાદ લેહે, તે તો દેવનો કૃતઘ્ની પાપી છેહે. ૬૭૧
હરિ દ્વારે ચોરી કરે નર જેહ, રોમે રોમે દુઃખીયો થાસે તેહ. ૬૭૨
પ્રસાદમાં જે કરે ભાગ વિભાગ, તેને તો માથે પડે છે મોટું પાપ. ૬૭૩
ઋષિ શ્રાપ તો ભલેરોરે સહી, પણ ચોરી સરખું કોઇ પાપ તો નહિ. ૬૭૪
જે જન ધર્મ ઉપર શું પ્રીત ઓછી કરે, તેનું પાપ તો તેના મસ્તકે ચડે. ૬૭૫
તે માટે તમે ધર્મ સાંભળો સાર, એ સમો બીજો પાપ નહીં નિરધાર. ૬૭૬
એમાં પ્રસાદની ચોરી જે કરે, તે કદી કહીં નવ ઠરે. ૬૭૭
અન્યાયે લેઇને ડગ જો ભરે, એને બ્રહ્મહત્યા તો માથે ચડે. ૬૭૮
ઋષિવરનું લક્ષણ પ્રસાદ માંગે નહિ, હરિ દ્વારે ગયેથી પ્રસાદ પામે સહી. ૬૭૯
પ્રસાદ માગ્યાનું છે મોટું પાપ, હરિદ્વારેથી ફરે તેને લાગે છે શ્રાપ. ૬૮૦
તે માટે જ્ઞાન શીખીએ સહી, જેમ અજાણ્યો દોષ લાગે નહિ. ૬૮૧
જે નર જાણે ને શીખે રે જ્ઞાન, તે નરને પ્રીતી હોએ શ્રી ભગવાન. ૬૮૨
જ્ઞાની તો કરે વિચારની રે વાત, જેથી વધે તેનાં દિલની ખ્યાત. ૬૮૩
અજ્ઞાની નર હોયે જુગમાં જેટલા, અને એતો સ્વર્ગ પામે નહિ તેટલા. ૬૮૪
વેદ વિના તો હરિ ઓળખાયે નહિ, જેમ કોઇ મુર્ખને અન્ન આપે સહી. ૬૮૫
અજ્ઞાની હોય તેને જાણે ભગવાન, જ્ઞાની તે જાણે પુરૂષ પુરાણ. ૬૮૬
તે માટે તમે યુધિષ્ઠિર જોયે, ધર્મ વિનાં સત્યની સાખ ના હોયે ૬૮૭
અર્થવવેદી સર્વ કરમ એહ, અને ચાલતુ દાન અજિયાનું જેહ. ૬૮૮
હરિ એમ ઓચરે સાંભળો સતી જન આજ, અમે સધામે સધારશું તમે સબળા કરજો રાજ. ૬૮૯
ત્યારે પાંડવ બોલીયા અમને અહીં ના સોહાએ,
ચરણ ધારણ કીધા આજ લગી તે કેમ છોડાએ. ૬૯૦
આ ચાલે કલિયુગમાં સર્વ કપટનું કાજ, ત્યાં તમો પાંડવો કેમ કરી કરશો રાજ. ૬૯૧
સુણો રાજા યુધિષ્ઠિર હું તમસું કહું, અમે તો કલિયુગમાં પ્રગટ નહિ રહું. ૬૯૨
ત્યારે પુછે યુધિષ્ઠિર સુણો મુરાર, સ્વામી તમ વિના કેમ ચાલે સંસાર. ૬૯૩
સુણો રે યુધિષ્ઠિર હું તમસું કહું, અમે તો ત્રણે ઠામે ગુપ્ત હોઇને રહું. ૬૯૪
જો તમો ધરણી પગ ના ધરો યદુરાયે, તો સંસાર સઘળો પ્રલય જાયે. ૬૯૫
તમે સુણો વિનતી દેવ મુરાર, અમને કહો તમ રહેવાનો ઠામ. ૬૯૬
જો તમે રાજા યુધિષ્ઠિર પુછો એહ, તો ઠામ અમારૂં બતાવું છું હું તેહ. ૬૯૭
જેસી ફુલમાં વાસના હોએ, તેસો ઘટ ઘટ વ્યાપકિ જાએ. ૬૯૮
જેસા તન માંહે કહીયે પ્રાણ, તેસા ચૌદ ભુવનમાં વ્યાપીક જાણ. ૬૯૯

સુણો રે યુધિષ્ઠિર તમને કહું, એણી પેરે હું કલિયુગમાં રહું. ૭૦૦
ત્યારે યુધિષ્ઠિર બોલ્યા સાર, તમે પ્રગટ રૂપ ક્યાં ધરશો મુરાર. ૭૦૧
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, સુણો યુધિષ્ઠિર તમને કહું વાત. ૭૦૨
પશ્ચિમ દિશા માંહે આરબ દેશ, ત્યાં દશમો અવતાર મનુષ્ય વેષ. ૭૦૩
જે સહસ્ત્રદિપને એરાખંડ જાણ. ત્યાં દશમો અવતાર અલીબળવાન. ૭૦૪
સહસ્ત્રદ્વિપમાં ઠામ અમારો છેએ, કલા અમારી ગુરૂ બ્રહ્મામાં રહે. ૭૦૫
ત્યાં યુધિષ્ઠિર પુછે શિર નામ, અમને ગુરૂ બ્રહ્માનું બતાવો ઠામ. ૭૦૬
શ્રી બુદ્ધ કહે ગુરૂ બ્રહ્માજીનું ઠાએ, તમે વચન હમારા સુણજો હો રાએ. ૭૦૭
જે જંબુદ્વિપ ભરતખંડ રે જાણ, ત્યાં કુંવારીકા ક્ષેત્ર મહા ઉત્તમ ઠામ. ૭૦૮
ઈમામપુરી નગરીમાં ગોર ઈમામશાહ રહે, કલિયુગમાં ગુરૂ બ્રહ્માનું થાનક યેહ છે એ. ૭૦૯
ત્યાં ગુરૂ બ્રહ્મા કુળે નરમહમ્મદશાહ હોએ, તેને ગાફલ દુનિયા નહિ જાણે કોયે. ૭૧૦
ત્રણ દેવની કલા લઈ ફરશે સહી, તે ગુરૂ મસ્ત દિવાના દેખાશે સહી. ૭૧૧
જ્યાં ગુરૂનર ઈશ્વરના કહ્યા ઠામ, ત્યારે પાંડવે કર્યા હરિને પ્રણામ. ૭૧૨
હે યુધિષ્ઠિર સત્ય વચન સુણો મોએ, વળી હમારો ત્રીજો ઠામ કહું છું તોયે. ૭૧૩
જ્યાં મલે ગત ને એકાન્ત હોયે, ત્યાં નિત નિત અમી પીએ સબ કોયે. ૭૧૪
જ્યાં એકમના કરગરે ને પાળે વેદની વાણ, રાએ તે ઘરવાસો હમારો જાણ. ૭૧૫
જે પાળે બ્રહ્મક્રિયા ગૃહસ્થા ધર્મમાં રહી, તે ઘર વાસો હમારો સહી. ૭૧૬
જ્યાં મળી ગત ને હરિનું સ્મરણ કરે, જે એક મનાં થઈ જ્ઞાન ઓચરે. ૭૧૭
જે ધરે હરિનું ધ્યાન એક મના થઈ, રાએ તે ઘરવાસો અમારો સહી. ૭૧૮
જે વિષ્ણુ ભક્ત દયાવંતા રે હોયે, અને ક્રિયા ચાલીસ પાળે સોયે. ૭૧૯
આજ ધરમ કરતા ના કરે વાણ, રાએ તે ઘરવાસો અમારો જાણ. ૭૨૦
જ્ઞાની ધ્યાની ગુરૂ આજ્ઞાએ રહે, અને સુખ દુઃખ દિલનાં હરિને કહે. ૭૨૧
જે સત સંતોષી ક્ષમાવંતા હોયે, રાએ તે ઘરવાસો હમારો જોયે. ૭૨૨
જે ઉદ્યમ કાજે જગમાંહે ફરે, હરિનું સ્મરણ હૃદયમાં ધરે. ૭૨૩
જે નીચી દ્રષ્ટે હસમુખા હોયે, તે ઘરવાસો હમારો જોયે. ૭૨૪
જે ધનવંતા જોબનવંતા જાણ, તે ન ગરભા થઈ ફરે નિર્વાણ. ૭૨૫
જેના હૃદયમાં જ્ઞાન ધ્યાન હરિ તણો, રાએ તે ઘરવાસો અમારો ઘણો. ૭૨૬
સુણો રે યુધિષ્ઠિર ! તમશુ કહું, એણીપેરે કલયુગમાં ગુપ્ત હોઈ રહું. ૭૨૭
જ્યારે હરિએ કહ્યો ગુરૂ નરનો ઠામ, ત્યારે યુધિષ્ઠિર તે દિશાને કર્યો પ્રણામ. ૭૨૮
ત્યાં પાંડવ વિનવે તતખેવ, હવે હમને રજા કેશી દો છો હો દેવ. ૭૨૯
ત્યાં હરિએ કહ્યો મોક્ષનો ઠામ, પણ હિમાલે ગયા વિના નહિ થાયે કામ. ૭૩૦
જ્યારે એસો વચન શ્રી બુદ્ધ બોલીયા, પાંડવે એ વચન શિર ડોલાવીયા. ૭૩૧

સ્વામી ! જે કહો તે નિશ્ચે કરૂં, પણ તમ સ્મરણ કદી ના વિસરૂં. ૭૩૨
સુણો રે રાજા યુધિષ્ઠિર તમને તો કહું, નિશ્ચે અમો તો તમ સાથે રહું. ૭૩૩
ભક્તો તમો મન રાખો વિશ્વાસ, સ્મરણ કરશો ત્યાં હું છું પાસ. ૭૩૪
ત્યાં શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા સત્ય સાર, તમે સુણો યુધિષ્ઠિર કહું વિચાર. ૭૩૫
ભાઇ તમે હવે વેધો ગાએ ને રાખો ઇમાન, તો અમ્મર ઠામ તમે પામો નિર્વાણ. ૭૩૬
અમો આવી યજ્ઞનો જાણ્યો ભેદ, હત્યા તમારી ઉતરે કરો ગૌમેધ. ૭૩૭
તમે યજ્ઞ કરો ગૌમેધ આજ, તો સરે પાંડવો તમારા કાજ. ૭૩૮
અમો તમારૂં કહ્યું કરશું કિર્તાર, પણ ગૌ વધનો કોણ વિચાર. ૭૩૯
પાંડવ ઉપર હરિએ ધર્યું હેત, અઢાર ક્ષેણી દળ જે માર્યું તતખેવ. ૭૪૦
તેનું પાપ તમોએ શિર લીધું સહી, તે નિંદા કરાવ્યા વિના ઉતરશે નહિ. ૭૪૧
ઘણા જન મળી જો અતી નિંદા કરે, મહા વક્રમ તો એણીપેરે ઉતરે. ૭૪૨
શ્રી બુદ્ધ કહે એ પાપનો જાણ્યો હોય સહી. તે શુરભી યજ્ઞ નિશ્ચય કરોને અહીં. ૭૪૩
કહે ધરમ જેને અમે પુજીયેરે સહી, હમે તેનો વધ કેમ કરીએ રે અહીં. ૭૪૪
હરિકહે શામવેદ કો ઉથાપન દુવાજે, રાજ્ય થી સામ શ્રીકૃષ્ણ પધારયાતે. ૭૪૫
શ્રી કૃષ્ણને વ્હાલી હતી શુરભી તો સહી, તે શુરભી વિના યજ્ઞ વિધિ થાએ નહિ. ૭૪૬
હે રાજા જો તમે ખોવા ઇચ્છો છોરે પાપ, તો તમે સુરભી યજ્ઞ કરી જપો જાપ. ૭૪૭
ભાઇ હું એમ કહેતાં ફલ જાએ સહી, તે માટે એમાં મેં કહેવાએરે નહિ. ૭૪૮
ત્યાં કતે ઉપજી ચિંતા ને કરે વિચાર, ક્ષત્રી ધર્મ જશે ને લોક લજવશે ગાલ. ૭૪૯
ત્યાં અભ્યાગત કહે સાંભળોને રાજા ધરમ, અમને રજા આપો કાંએ કરો છો વિલંબ. ૭૫૦
રાજા વિચારી મનમાંહે કરે છે ઉપાએ, હું પુછું દ્રૌપદીને વળી કુંતા માએ. ૭૫૧
હું પુછું પ્રેમશું તમે સાંભળો સર્વ સાથ, અભ્યાગતની આજ્ઞા નહિ દિવસ નહિ રાત. ૭૫૨
રાય પુછે સહદેવને કરો પંડિત વિચાર, મધનીરે નાવ ભાંગી કેમ ઉતરીએ પાર. ૭૫૩
ત્યારે સહદેવને સર્વ રાજા પુછે વિચાર, સાચું કહો સત્ય શું એ સત્ય કિરતાર. ૭૫૪
સહદેવ કહે તમે દ્રૌપદીને પુછો, વાઘેશ્વરી વાણી ઓચરે જેને વદને વરસે નુર ૭૫૫
રાજા રાતા માતા થઇ ગયા દ્રૌપદીને દ્વાર, પ્રણામ કરી પુછે તમ સાચું બોલો સાર. ૭૫૬
કહે દ્રૌપદી સાંભળો રાજા સત્ય વાત, આપી અભ્યાગતે આજ્ઞા જેવો આપણો અપરાધ. ૭૫૭
તમે યજ્ઞ આદર્યો પાપ ઉતારવા કાજ, વિપ્રતિ વેળાએ ઉગારવા પધાર્યા મહારાજ. ૭૫૮
કહે સમો ના વાર્યો તમે હે રાયે ધર્મ, શ્રી કૃષ્ણ વચન ઉવેખીયા તેનું મરમ
લાગ્યુ કરમ તેનું લાગ્યું કર્મ. ઉગારવા પધાર્યા મહારાજ. ૭૫૯
કહ્યું હતું હરીએ તે પાંડવે ના જાણી પેર, પાવન કરવા પાંડવને સ્વામી પધાર્યા ઘેર. ૭૬૦
સર્વ થાઓ સાબદા તમો મળી પાંચે વીર, એ છે સમર્થ સારથી જેણે પુર્યા પટકુળ ચીર. ૭૬૧
એક લજ્જા રાખી ત્રણ લોકમાં અને દ્રૌપદીની પુરી આશ,
નવખંડમાં રવી ઉગીયો તમે જાણો હરિ આવ્યા પાસ. ૭૬૨

થાલ ભરાવો સગ મોતીએ અને હરિ વધાવા જાએ,
કાષ્ટ ખાતાં સંભારીઆ જે હરિ આવ્યા વન માંહે. ૭૬૩
આશા તે પુરી આપણી અને તૃપ્ત કીધા મુનિ જન,
શ્રી કૃષ્ણે પાત્ર પખાલિયા ત્યારે ઉદકે દીધા છે અન્ન. ૭૬૪
ભોજન આલ્યા ભાવતા જેના મન માંહે હતું જેહ,
એવા સ્વામી મહા સમર્થ છે સમર્યા સાએ કરે છે તેહ. ૭૬૫
પુર્વ પુને રાએ પાંડવ અને હરિ પધાર્યા આપ,
કરમ ઉતરાવવાને કારણે ભણાવવા અજંપા જાપ. ૭૬૬
શંકા તે મનમાં ના લાવશો એ સતી કહે છે વાત,
જે શ્રી ગુરૂ વાણી ઓચરે તે હા કહેજો તમ સર્વે સાથ. ૭૬૭
હવે પકવાન કરો ને પ્રેમશું અને જમાડોને શ્રી મહારાજ,
સત્ય તમારો તો વધશે ક્રોડ યજ્ઞનું સરશે કાજ. ૭૬૮
રાજા સમજી વિચારી પધારજો અને લાગો અભ્યાગતને પાએ,
ભોજન પીરસશે ભગવાનને પોતે કોડે કુંતા માએ. ૭૬૯
એટલી વાત તો શ્રી બુદ્ધજી શું થઈ, ત્યારે કુંતા માતા આવ્યા છે સહી. ૭૭૦
ત્યાં લઈ આવ્યા ભોજનના થાળ, પાંડવ બોલ્યા તમો જમો દયાળ. ૭૭૧
ત્યાં કરજોડી કુંતાજી વિનવે સ્વામી તમો છો પ્રતિપાળ,
ભોજન જમોને ભાવશું તો અમો છુટીએ કરમ જાલ. ૭૭૨
વલતાં તો શ્રી હરિ ઓચરે અને સાંભળો સતી એક મન,
જો કામધેનું પુજો અમ દેખાતાં તો અમે જમીએ ભોજન. ૭૭૩
ત્યારે પાંચે બાંધવ પાંડવા દ્રૌપદી અને કુંતાજી માત,
ત્યાં યોગેશ્વર વાણી ઓચરે જ્યાં છે પાંડવ સર્વે સાથ. ૭૭૪
ત્યાં તો શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા વિખ્યાત, તમે સુણો પાંડવો અમારી વાત. ૭૭૫
પાંડવ જો અમ ભેગા જમશો રાએ, તો પાપ તમારા દો દિશા રે જાએ. ૭૭૬
જ્યારે પાંડવો હરિ ભેગા જમ્યા પ્રકાશ, અદ્રશ્ય ઘંટાવળ વાગી આકાશ. ૭૭૭
શ્રી બુદ્ધ કહે સાંભળો ધર્મરાએ, હવે યજ્ઞ તમારો તો સંપુરણ થાએ. ૭૭૮
રાજા કહે હમારો યજ્ઞ થયો ધન્ન ધન્ન, તમ દર્શને સ્વામી અન્ન યજ્ઞ કો પુન. ૭૭૯
ધન્ન ધન્ન જીવ્યું હમારૂં હો મહારાએ, અન્નત યજ્ઞનું ફલ વશે તમ પાએ. ૭૮૦
પાંડવો હરિ ભેળા જમ્યા જે વાર, ત્યાં લોકે નિંદા કીધી છે અપાર. ૭૮૧
કહે શ્રી બુદ્ધ તમે સાંભળો ધર્મરાએ, હવે ગૌમેદ્ય યજ્ઞ કરવાનો કરો ઉપાએ. ૭૮૨
તે કર્યા વિના તો પાપ નહિ જાએ, એશો ભેદ હરિએ કહ્યો સમજાએ. ૭૮૩
પાંચે પાંડવ વિનતી કરે ત્યાં સેવ, જે તમે કહેશો તે કરશું હો દેવ. ૭૮૪

કહે શ્રી બુદ્ધ સાંભળો પાંચે ભાઇ, હવે યુગમા અર્થવવેદ વર્ત્યો છે સહી. ૭૮૫
એગ્નો ભેદ હરિએ કહ્યો સમજાએ, તમો મનમાં શંકા ન ધરશો હો રાય. ૭૮૬
ત્યાં પાડવા બોલ્યા છે, સતીસાથ, તમે કહેશો તે કરીશુ હો દીનાનાથ ૭૮૭
અપાર ચરિત્ર ત્યાં શઅરી બુદ્ધ તો કરે, તો પાંડવો હરિના વચન મન માંહે ધરે. ૭૮૮
ઉપાસિક નાના વિધનાં હતાં રે જેહ, તેવા હરિવંશી બ્રાહ્મણ તેડાવ્યા તેહ. ૭૮૯
સામ વેદની કાંડી જ્યારે ત્યાં, કહી, ત્યારે કામદુર્ગા ગાય આવી સહી. ૭૯૦
ત્યાં આભ્રણ સજયા દ્રૌપદીએ અંગ, મણી તણા મોડ ધરીયા અતી ઉમંગ. ૭૯૧
શોભે ત્યાં અતી ઝાલરને મુકતા રે મણી, તેને રત્ન જડિત્ર છે શોભા ઘણી. ૭૯૨
હરિવંશી મંત્ર જ્યાં ભણવા કરે, ત્યો અતી શોક શુરભી મનમાંહે ધરે. ૭૯૩
મંત્ર સહિત અર્પે જ્યાં આહુતી એહ, સત્ય સંતોષી અખંડ સહદેવ જેહ. ૭૯૪
ત્યારે યજ્ઞ જ્વાળા ગગને રે ગઇ, ત્યાં તો પુષ્પ વૃષ્ટિ શુરભઈને રેથઈ. ૭૯૫
જ્યારે સર્વ યજ્ઞવિધિ કરી છે જેટલે, હવે શુરભી ભાગ જ્યાં વહેંચાએ તેટલે ૭૯૬
અહીં સામવેદનો ઉથાપન જો કરે, અર્થવવેદની કાંડી હવે ત્યાંથી કહે. ૭૯૭
અર્થવવેદી કર્મ કરે નર જેહ, કલયુગમાં મુક્તિ પામશે તેહ. ૭૯૮
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ બોલ્યા છે સાર, ભાઇ તમે હવે કેવો કરો છો વિચાર. ૭૯૯
યજ્ઞ માંહેથી કામધેનુ લાવોને રે સાર, હવે એ ગાયને તે લાવો આણે ઠાર. ૮૦૦
શ્રી બુદ્ધ સમું જાઇ કામધેનુ ઓચરે, આ ચંડાલનું કહ્યું ભક્ત પાંડવો કરે. ૮૦૧
ગૌ બ્રાહ્મણને તો પુજે છે સર્વ કોએ, પણ ચંડાલ વચને પાપી મારે છે મોએ. ૮૦૨
શ્રી બુદ્ધનું રૂપ દેખી ધેનુ કરે રે ગુમાન, શ્રી હરિ પારસી ત્યાં બોલ્યા નિર્વાણ. ૮૦૩
ધેનુ કલિયુગમાં તું જા વિષ્ટ્યા રે ખાએ, ને તું એમ ગળું કપાતી જોએ. ૮૦૪
કામધેનુ તે આણી પુજવા અને જોવા તે મળીયા લોક,
મનમાં જો શંકા આણશો તો બેસશે તમ શિર ગૌ દોષ. ૮૦૫
જ્યાં પાંડવોએ હરિવચન શિર ચડાએ, ત્યારે ગૌમેધ યજ્ઞ માંડયો છે તે ઠાએ. ૮૦૬
જ્યારે પાંડવે તો માંડયો છે યજ્ઞ ગૌમેઘ, ત્યાં આપો આપ શ્રી હરી ભણીયા વેદ. ૮૦૭
સ્વર્ગ ભુવનથી આણી હરિએ ગાએ, ત્યાં તેને તો પ્રેમે પુજી યુધિષ્ઠિર રાયે. ૮૦૮
રાજાએ મસ્તક કાપીને અળગોરે ધર્યો, તેના કાપી ચાર પગને જાુજવો કર્યો. ૮૦૯
જ્યારે ખાલડી ઉતારીને અલગ ધરે, ત્યારે શ્રી બુદ્ધરૂપે વાણી ઓચરે. ૮૧૦
ખાલડીને તો ઓઢાડી કુંતી રે માયે, અને મસ્તક મથે ધરે યુધિષ્ઠર રાયે. ૮૧૧
ચારે ચરણ જે બાંધવ જે રચારે તો ધરે, અને હસ્તિનાપુર વચ્ચે સૌ નીશરો. ૮૧૨
શ્રી હરિ કહે પાંડવો કહ્યું અમારો કરો, હસ્તિનાપુરના ચોરાસી ચૌટા લઇ ફરો. ૮૧૩
જ્યારે પાંડવોને ચોપાસે રક્કત ઉતરે, ઝરી ઝરી પાંડવ અંગથી હેઠો પડે. ૮૧૪

હરિ ઈચ્છાએ તેના હીરા માણેક થઈ સરે, 'શ્રી બુદ્ધ' પાંડવ જાપ મુખથી ઓચરે. ૮૧૫
લોહીની બુંદોજે પૃથ્વીએ પડતી જાએ, ત્યાતેના માણેક મોતી પરવાળા થાય. ૮૧૬
પાંડવો નિંદા કરાવવા ભાગોળે રે ગયા, તે જોઈ પ્રજા કહે પાંડવો ભુંડા થયા. ૮૧૭
એમ પાપ રાજા તમારા મુકાશે સહી, શ્રી બુદ્ધે રાજા પ્રત્યે એ વાણી કહી. ૮૧૮
ત્યાં પાંડવ અંગે રક્તનાં ટીપાં પડે જેહ, ભાઈ તેના માણેક મોતી થાય છે તેહ. ૮૧૯
દ્રૌપદીએ કરે પૂંછ ગહી લીધી સાર, હસ્તીનાપુરને ગાંદરે સર્વે આવ્યા બહાર. ૮૨૦
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ ભીમને કહે છે રે સહી, તમે માતા કુંતા લાવી પધરાવો આંહી. ૮૨૧
ભીમસેનને ક્રોધ ત્યાં માએ નહિ, અને રક્તનેત્ર અર્જુનના પણ સહી. ૮૨૨
શહેરમાં ભીમ અર્જુન આવ્યા જેટલે, ત્યાં કૌતક પ્રત્યક્ષ દીઠું છે તેટલે. ૮૨૩
ત્યાં ગરીબ અમીર સર્વે દોડયારે જાયે, જે સર્વ નગરીમાં પડીયો છે રે ત્રાહે. ૮૨૪
પાપી પાંડવોએ તો કર્યું મહા પાપ, વેધી ગાએ ને ટાળ્યું પોતાનું આપ. ૮૨૫
જ્યારે ચૌટે ચૌટે પાંડવ ચાલ્યા જે વાર ત્યારે તો સર્વ નગરમાં પડયો પોકાર. ૮૨૬
સર્વ લોક નિંદા કરે ને જોવા જાયે, ભાઈ ચંડાલ વચને એમણો મારી ગાએ. ૮૨૭
પ્રથમ સૌ ભાઈ કૈયા એણે માર્યા અને ગૌ હત્યા કીધી આજ,
અઢાર ક્ષોણીને સો ભાઈ માર્યા હવે પાંડવ કુળનું ખુટયું રાજ. ૮૨૮
સર્વ 'ભક્ત' પાંડવની નીંદા કરે અને તેઓએ મુકયાં તે ઘરનાં કાજ.
હવે એ પાપી પાંડવનું મુખડું કોઈએ પણ નાં જોવું આજ. ૮૨૯
જગત જેમ પાંડવની નીંદા રે કરે, તેમ તેઓ પાંડવના પાપ ઉતરે. ૮૩૦
જ્યારે એ પાપ ઉતરી દો દિશરે જાએ, ત્યારે 'ભક્ત' વરપામે છે તેણે ઠાએ. ૮૩૧
ત્યાં સર્વ પ્રજા હરીને પાયે જો પડે, તમે તો ક્ષમા કરજો હે હરે. ૮૩૨
ત્યાં તો મોટા મુનીવર આવે છે રે સહી, તમે આવ્યા પણ અમે જાણ્યા નહિ. ૮૩૩
કહે અર્જુન ભીમસેન વાત સાંભળો, એ મહા મોટી માયા અસંભવે કળ્યો. ૮૩૪
જો વણ પ્રિછે કરતા કંઈ ઉતપાત, તે ક્યાં છૂટતા એ મહા મોટું પાપ. ૮૩૫
ત્યારે માતા કુંતાજીને લઈ આવ્યા જેટલે, શ્રી બુદ્ધજીને પાયે પડયા તેટલે. ૮૩૬
ઓ પ્રભુજી હમે તો જાણ્યા રે નહિ, તમારા કર્તવ્ય અપરંપાર રે સહી. ૮૩૭
અમે અજ્ઞાની છું હો અંતરજામી તમે ઉતારો પાર સૃષ્ટિના સ્વામી. ૮૩૮
જે હમે ખેદ કર્યો હોય મનમાં આજ, તે તમે ક્ષમા કરજો હો મહારાજ. ૮૩૯
અમ અજ્ઞાનીથી કલ્પના જેથાએ, તે હરિ મનમાં ના આણશો કાંએ. ૮૪૦
ધર્મ કહે હરિ શા માટે ક્રોધ રાખે હે વીર, વીસ્તરી કહોને વાત હો સુધીર. ૮૪૧
વળતાં હરિ એમ બોલીયા અને સાંભળો રાયે સુજાણ,
શુરભી યજ્ઞ કરાવ્યો પાંડવને નીંદા કરાવવા સહી નિરવાણ. ૮૪૨

realpatidar.com

 [illegible] ના ફેરવ્યા તે હસ્તીપુરના ચંદ,
તે દુઃખ લાવ્યું આકરૂં રાજા ભીમ અર્જુનના મન. ૮૪૩
મારવા હરિને મંત્રણા કરી, તેવો હરીએ જાણ્યો મરોડ,
માતા કુંતાને તેડવા મોકલ્યા તે ક્રોધ સમાવવા પ્રોઢ ૮૪૪
પ્રજા તે પાયે લાગતાં અને ભાગ્યો તે સર્વ ભ્રમ.
માયા રચી વિષ્ણુએ તે ના જાણ્યું અર્જુને મન. ૮૪૫
પારથ કહે તમે દેવ છો અને અનંત ગતી વિષ્ણુ તેહ,
પાર તમારો કોઈ પાવે નહિ, તમો અખંડ અમર છો જેહ. ૮૪૬
નિંદા તો જ્યાં લોકે કરી છેરે અપાર, તતક્ષણ પાપ પાંડવોનું ઉતર્યું નિરધાર. ૮૪૭
જ્યારે નગર છોડી રાજા બહાર ગયા, અખંડ વર પાંડવો પામીયા. ૮૪૮
પાંડવે ગૌમેધ માંડીઓ વસ્ત્ર પેહર્યા ગળી વ્રણ,
માથે મુગટ ચડાવ્યો મોતી તણો, ત્યાં લોકને દેખાડયા કર્મ. ૮૪૯
હસ્તિનાપુરમાં સર્વે ફેરવ્યા અને આગળ હરી થયા આપ
નીદા કરાવી સર્વ લોકમાં ત્યારે ઉતર્યા પાંડવ ના પાપ ૮૫૦
ત્યારે ભીમ થયા રીશે રાતડા, અને સામુ તો જોયું રાજા ધર્મ,
અક્ષેપાત્ર વિસરીયા તે તમે લેઇ આવે ભીમ. ૮૫૧
ત્યાં થકી ભીમ પાછા વળ્યા અને આવ્યા નગરને છેહ,
ત્યાં લોક પુછે નગર તણા આતે માણકે સે ઉઠયા મેહ. ૮૫૨
આંગણા તે વાળે આપ આપણા અને મુખે જપે શ્રી રામ,
આવડું આપણે જો જાણતા તો નક્કી પુજતા ગૌદાન. ૮૫૩
ત્યારે નગર મધ્યે નરનારી મળી અને કરે તે એક વિચાર,
ચારે દિશે મોકલો શોધવા પાંડવ મળે તો ઉતરીયે પાર. ૮૫૪
ભીમ સાંભળી ત્યાંથી વળ્યા અને ઉલટ અંગ ના માએ,
રાજા ધર્મ આલુ વધામણી પાંડવની સુવાસ વંચાએ. ૮૫૫
કાલા તે વસ્ત્ર થયા ઉજળા અને પરચો દેખાડયો ધર્મ,
હવે ગૌહત્યા તમ ઉતરી અને ઉતર્યા કૌરવના કર્મ ૮૫૬
ત્યાં લોક દુરિજન બોલ્યા આળ, પણ સતીએ બાંધી ક્ષમાની પાળ, ૮૫૭
વિર પાંચે રહ્યા મનમાં હસી, ત્યાં સર્વે લોકોની કર્મકથા શી વશી. ૮૫૮
પાંચે પાંડવને તો કીધા ન પાપ, ત્યાં હરિએ ભણાવ્યો અજંપા જાપ. ૮૫૯
પાંડવ વર પામ્યા આનંદ ઘણો માથે મુગટ ઝલકે હીરા તણો. ૮૬૦
રત્નજડિત મુગટ સોવણ શીર, શોભે છે ચંદ્ર સમ તેજે સુધી. ૮૬૧

માતા કુંતાને સોવણના ચીર વસ્ત્ર નુરાણી ઘેર ગંભિર. ૮૬૨
ગલે હિરા રતનકો હાર, પગે રત્નમોજડી ઝલકે અપાર. ૮૬૩
હાથે મુદ્રિકા હિરા રત્ન તણી, તેની રચના દિશે અતી ઘણી. ૮૬૪
પાંડવ તો વર લઈને પાછા ફર્યા, તેતો હસ્તિનાપુર વચ્ચે નિશર્યા. ૮૬૫
ત્યારે નગરના લોક અચંબે થાએ, ધન્ય ધન્ય પાંડવો પુજી ગાએ. ૮૬૬
ત્યારે નગરનું લોક બોલે ઘણું, ધન્ય ધન્ય વંશ એ પાંડવ તણું. ૮૬૭
ભક્ત જે ફરી આવ્યા હસ્તિનાપુર મહાં, ભક્તને શ્રી બુદ્ધએ વર આપ્યો તહાં. ૮૬૮
જ્યારે પાંડવોના રૂપ ફેરવ્યા યદુરાએ, ત્યારે લોકોના મનમાં અચંબો થાએ. ૮૬૯
પાંડવ તો જાતા ગૌ મસ્તક લેઈને ગયા, વલતા સોવણ મુગટ કંઈ પેરે થયા. ૮૭૦
દર્શન પાંડવોને શ્રી બુદ્ધના થાયે, ગાય પુજી ત્યાં બ્રાહ્મણ પહેલા જાયે. ૮૭૧
પડયા છે ત્યાં ગૌના આંતરડા જેહ, બ્રાહ્મણે લેઈ ગલે ઘાલ્યા તેહ. ૮૭૨
કલીમાં ગૌ અંતની જનોઈ રહી, આજ તે બ્રાહ્મણ દર્શનની વેળા ગઈ. ૮૭૩
જ્યાં પુરના લોક દોહોડયા ધરી ભાવ, કોઈને શિંગડી હાથ લાગી તેને ઠાવ. ૮૭૪
જે કલિયુગમાં જોગી દર્શનની વેળા ગઈ, તે તો ફોગટ શીંગડા ગલે બાંધી રહી. ૮૭૫
ત્યાં દોડયા અબદાલ ના લાગી વાર, તેને ગૌચામ હાથ લાગ્યું તે ઠાર. ૮૭૬
તે અબદાલની તો આજ વેલા ગઈ, તે તો ફોગટ કેડે બાંધી ફરે છે સહી. ૮૭૭
ત્યાં દોડયા વર્તયા કરી મન ભાવ, તેને પુંછ આંચલ હાથ લાગ્યા તે ઠાવ. ૮૭૮
તે વર્તિયાનાં વર્તની વેળા ગઈ, આંચલ પુંછ લઈ ફોગટ ફરે છે સહી, ૮૭૯
બ્રાહ્મણ ક્ષત્રીની બેટી ત્યાં દોડી જાએ, તેનો ગૌ ગોબર હાથ લાગ્યું તે ઠાએ. ૮૮૦
જે ગૌત્રાટ વ્રતની વેળા ગઈ, તે આજ ફોગટ ભૂખે મરે છે સહી ૮૮૧
ત્યાં દોડયા શુદ્ર વૈશ્ય ક્ષત્રી સબ કોએ, તે આજ ફોગટ ગૌ પૂજા કરે છે સોએ. ૮૮૨
જે આજ પુજે તે ભુલ્યો સકલ સંસાર, અથર્વવેદે જે દસમો અવતાર, ૮૮૩
ત્યારપછી ભક્ત ને વૈરાગી જેહ, અને સર્વથી પાછલ દોડયા તેહ. ૮૮૪
ગૌના મુખમાંહેથી ચંદન પડયું છે જહાં, ત્યાં 'તેમણે હાથે લાધ્યું છે તહાં. ૮૮૫
ગૌચંદનનાટીલા ટપકા કાઢે છે અહીં, ધુતી લોકને ફોગટ પેટ ભરે છે સહી. ૮૮૬
એ ખોટા બાનાએ લોક વળગશે જઈ, તેતો નાશીને ઓલવા લેતા ફરશે તહીં. ૮૮૭
તમે અમને ધુતી ખાધું છે સહી, હવે એનો હિસાબઆલોને અહીં. ૮૮૮
સર્વ જન મલીને એકઠા થાએ, જ્યાં ગાએ વેધી ત્યાં દોડયા જાએ. ૮૮૯
કોઈએ ચામડી પુંછડી લાગી હાથ, કોઈને તો ત્યાં સીંગડી લાગી સાથ. ૮૯૦
વાણીયા બ્રાહ્મણની બેટી ચાલી સાથ, તેને ગૌનું ગોબર લાગ્યું હાથ. ૮૯૧
ગૌત્રાટ વૃત તો ત્યાંથી કરે, તે વેલા વહી ગઈ ઠાલા વૃત ધરે. ૮૯૨

જેમાંઠળ આવ્યા આપણે વાશ, તે જઈ મલ્યા દ્રૌપદીને પાસ. ૮૯૩
શ્રી બુદ્ધ પાએ પડાવે જે વૈકુંઠના નાથ, કુંતામાતા પાંડવને દ્રૌપદીજી સાથ, ૮૯૪
દ્વાપર ઉતરતાં પાંડવને ક્રોડી નવશું વર જો થયા,
ભક્ત વિનવે સર્વ દેવને દોકર જોડીને ઉભા રહ્યા. ૮૯૫
હરિ જ્યાં ભક્તને એવું કહી અને રૂપ પલટે જે વાર
ત્યાં તો પાંચે પાંડવ જઈ હરિને પાએ લાગે છે સાર. ૮૯૬
હરિ આગળ બહુ વિનતિ કરી અને રોયા પાંચે વીર,
હવે સ્વામીજી તમે રાખજો હરિ પત હમારી સધીર. ૮૯૭
સ્વામીજી હવે આ વિન્નતિ અને શઉં કહીએ બોહોડે ધણી
હમને માદન માંહે નાથજી ન વિસારજો હે અન્નતંનાં ધણી. ૮૯૮
ધણી કરે છે. વિન્તી પાડવ દ્રૌવપતી અને કુન્તામાત,
અમને ઘટે છે સ્વામી આપવી જ્ઞાના તમે છે. અનાથુનાનાથ. ૮૯૯
કહે શી બુદ્ધ કલી પ્રગટયો તેમા તમથી નહિ રહેવાએ
હવે રાજ આપો પરિક્ષિતને કરો હિમાળે પગરણ રાએ. ૯૦૦
એવા શ્રી બુદ્ધના વાચક સાંભળી લાવ્યા તે હરિને હસ્તિનાપુર
પરોણા રાખ્યા નરહરિને માસ એક ઘેર પોતાને મધુર ૯૦૧
હરિવંશી વિપ્ર સંગ છે વોળાવે તે વૈકુંઠના નાથ.
દક્ષણા આપી મન ગમતી ત્યાં ભોજન કર્યા હરિસાથ. ૯૦૨
વિપ્ર સર્વ ગયા પછી હરિએ માગી આજ્ઞાએ,
હમે પશ્ચિમ દિશામાહે પરવરૂ તમે સાંભળો ધર્મરાએ. ૯૦૩
કલૂયુગ માંહે નામ અમારૂં અને તેનો કહું મહિમાએ
અર્થવવેદી નામ અમતણું તે શી 'અલી' શોહાએ. ૯૦૪
'અલી' વંશ સાંખ માહેરી અને ચંદ્ર વંશીનું એધાણ
રમુ યુગમાં સર્વ સાથ પગ ઓળખ 'અલી' વંશે પ્રમાણ. ૯૦૫
ત્યાં તચો અજંપાના જાપથી થાએ અમારૂં દર્શન.
એમ કલીયુગમાં હમને ભજે તે તો આવે હમારે ભોવન ૯૦૬
વચન અસત્ય મુખ માહેથી અને ના વદે નર જેહ.
સત્ય વાણીએ વિચરતાં અમ્મર પદ પામે તેહ.. ૯૦૭
હમે તો વશુ પશ્ચિમ દિશે અને સહસ્ત્ર દ્વીપ સાર.
અવતાર તો વળતાં જે લેશું તે તો જંબુદ્વિપ મોઝાર ૯૦૮
એ એધાણીએ ઓળખજો અને શ્રેષ્ઠ ગુરૂ અવતાર.
ત્યાં ભેટ આપી પાંડવે શ્રી હરિને અનંત અપાર. ૯૦૯

પછી પાએ લાગીને કહે અમે જાશું સર્વ હિમાળે સાથ
તમે દયાએ ચરણમાં રાખશો હો સ્વામી વૈકુંઠના નાથ. ૯૧૦
છે પોતે વૈકુંઠનાથજી તે માટે નાથ ધરાવ્યુ નામ,
છે પુરૂષ પુરાણ એ તો તે અલી વંશે પુરૂસોતમ જાણ. ૯૧૧
તાર્યા તુજને તેજ કહેશે અને મકારે લેજો નામ,
મકાર એતો 'મતુજા' અલી મકારે 'મહંમદશાહ' નામ. ૯૧૨
'મકાર' મુકીને 'લકાર' જપે તે યોગી રૂપે સાર,
ગૃહસ્થીને 'મકાર' કહ્યો અને યોગીને કહ્યે 'લકાર' ૯૧૩
લકાર અને એ મકારમાં ભેદ તે મોહટું જોએ,
તે એક એકના પ્રરાક્રમ જુદા વળી પ્રકાર પણ જુદા હોએ. ૯૧૪
લકાર એ આદ્ય નિરંજન તે તો તેજ સ્વરૂપી સો,
મકાર તે તો આદ્ય વિષ્ણુ શ્રી 'અલી' રૂપે હો. ૯૧૫
ગ્રહસ્થ અને જોગીનો એકતે મંત્ર મકાર સાથે લકાર,
ઈમામ ઈલ્લિલ્લાહ સાથે ષટ અક્ષરની મંત્ર વિધિસાર. ૯૧૬
ત્યાં ઘણી વિનંતી કરી અને હરિને પહોંચાવા જાએ,
ત્યાં પાંડવ થાનકે આવીને અને લાગે હરિને પાએ. ૯૧૭
આવ્યા જ્યારે સ્રી બુદ્ધજી ચાલી પાંડવ દ્વારે ગયા,
પાંડવો ત્યાં વર પામીને હસ્તીનાપુરમાં આવીયા ૯૧૮
ત્યારે પાંડવ વિચારીને કહે અને શી ગત્ કીજે આજ,
હવે આપણે શ્રી હરિવચને મુકી દેવું જોઈએ આ રાજ. ૯૧૯
હરિ પાએ પાંડવ લાગીને અને વિનંતી કરે છે અપાર
સ્વામી તમે છો સદાઓનાં અમ શરણાગતના આધાર, ૯૨૦
સ્વામીજી અભયવચન બોલીયા અને તે સુણો પાંચે ભાઈ,
અઢાર ક્ષોણી સો બંધવ માર્યા તેની તમો શિર રહી છે લાઈ. ૯૨૧
હિમાળે જઈ હિસાબ ચુકાવો તો તમે બેસશો સાહોની પાસ
સાથે નવ કરોડી જીવોની તે ત્યાં પુરે તમારી આશ. ૯૨૨
પાંડવ [illegible] આ અમતણો અને સત્ય કરી માનશો તમો.
જો રાજપાટ સર્વે ત્યાગો તો હિમાળે આવી મળશું અમો. ૯૨૩
પાંડવનો છોડી હરિ જબ જાએ, ત્યારે અડસઠ તીર્થ આવી લાગ્યા પાએ. ૯૨૪
જ્યારે સામે આવતાં હરિ દીઠા સહી, ત્યારે ગંગાજીએ સર્વ તીર્થ શું કહીય ૯૨૫
સર્વ ભેદ ગંગાજીએ તીર્થનો કલ્યો, શ્રી બુદ્ધ અવતાર કૃષ્ણજીએ લીઓ. ૯૨૬

શ્રી [illegible]સી બ્લોયા છે આંએ, ત્યાં સર્વ તીર્થ હરિને લાગ્યા છે પાએ. ૯૨૭
ગંગાજીએ વિનંતી કરી બહુ વિવેક, ત્યાં વચન હરિ બોલ્યા છે એક. ૯૨૮
અડસઠ તીર્થ હરિશું કહ્યો છે આએ, સ્વામી અમથી કલયુગમાં રહ્યો નવ જાએ. ૯૨૯
ગયો દ્વાપર ને કલયુગ બેઠો સાર, સર્વ દેવ રૂષિવરે છોડયા`છે ઠાર. ૯૩૦
ત્યારે ગંગાજીએ વચન હરીશુ કયો, જો તમે કલયુગમાં પ્રગટ નહી રહો. ૯૩૧
તમે કલયુગમાં પ્રગટ ફરો નિર્વાણ, ત્તો હરિ હમને મુકો પાછા હમારે ઠામ. ૯૩૨
જ્યારે વિનંતી એવી તીર્થે સર્વે કહી, ત્યારે શ્રીહરિ બુદ્ધરૂપે બોલ્યા સહી. ૯૩૩
સુણો રે ગંગાજી વાત તમને તો કહું, અમે તો કલયુગમાં પ્રગટ નહિ રહું. ૯૩૪
પશ્ચિમ દિશામાં સહસ્ત્ર દ્વિપ કહુ, ત્યાં દશમો અવતાર ગુપ્ત હોઈ રહું. ૯૩૫
ત્યારે તીર્થ હરીશુ કહે સત્યતાયે, સ્વામી ગુરૂ નર વિનાં રહ્યું કેમ જાએ. ૯૩૬
કરે જીવ હિંસાને કૂડ કપટ શું કામ, જ્યાં લોભ લાલચે કરી જોડે દામ. ૯૩૭
તે દામ લાવીને પૂજા હમારી રે કરે, સ્વામી તેનું પાપ હમ શિર ઉપર ચડે. ૯૩૮
એવા મહા પાપ તો કલિયુગ માંહે થાએ, સ્વામી કલિયુગમાં રહ્યો નહિ જાએ. ૯૩૯
શ્રી હરિ જે વકર્મકરીને હમમાં નાહે તએ પાપીના મુખ તો દેખ્યા કેમ જાએ. ૯૪૦
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ વચન એ તિર્થને કહ્યા, તમો બ્રહ્માની કલામાંહે થી પેદા થયા ૯૪૧
જે બ્રહ્માના થાપ્યા તીર્થયુગમાં આએ, તે ગુરૂ બ્રહ્માની કલામાંહે રહેશો જાએ. ૯૪૨
એવા વચન હરિએ ગંગાજીને રે કહ્યા, ત્યારે સર્વ તીર્થ મન હર્ષિત તોથયા. ૯૪૩
ત્યારે નારાયણને ગંગાજી પૂછે શિરનામ, સ્વામી અમને કહો ગુરૂબ્રહ્માનાં ઠામ. ૯૪૪
ત્યારે ગુરૂ બ્રહ્માનો ઠામ નારાયણ કહે, ત્યાં સકલ તિર્થ ચિત્ત દઇને રહે. ૯૪૫
જાંબુદ્વિપે કુંવરકા ક્ષેત્ર ઇમામપુરી ગામ, પ્રગટ રૂપે બ્રહ્માજી બેસશે તેણે ઠામ. ૯૪૬
ઇમામપુરી નગરીમાં ગુરૂબ્રહ્માજીનો ઠામ, તે કલીયુગ અંતે ઈન્દ્ર ઇમામશાહ નામ. ૯૪૭
ગુરૂ જે ઘેર તપ કર્યા તે લેજો જોએ , તેને ગાફલ દુનિયા ના જાણે કોયે. ૯૪૮
જ્યારે નારાયણે કહ્યા ગુરૂ બ્રહ્માના ઠામ, ત્યારે સર્વ તીર્થ તે દીશાને કર્યા પ્રણામ ૯૪૯
ત્યારે સકલ તિર્થ પૂછે રે શિરનામ, સ્વામી અમને કહો. હવે તમારા ઠામ. ૯૫૦
શ્રી નારાયણ દેવ ગંગાજીને ઠામ તો કહે, અને કલા અમારી ગુરૂ બ્રહ્માજીમાં રહે. ૯૫૧
જ્યારે વચન બુદ્ધજીએ ગંગાજીને કહ્યા, ત્યારે સર્વ તીર્થ મન હર્ષિત તો થયા. ૯૫૨
એશો ભેદ શ્રી બુદ્ધએ કહ્યો રે, પઠાએ અડસઠ તીર્થ બેઠા જાય. ૯૫૩
કલિયુગમાં સર્વ તિર્થ બ્રહ્મકલામાં ગયા, ત્યારે સર્વ તીર્થના ઘર તો ઠાલા થયા. ૯૫૪
ત્રણ વેદ ને અડસઠ તિર્થનો મહીમા ગયો, ઠાલા વેદ વાંચે તે સુન પુજાએ ભયો. ૯૫૫
જ્યારે અડસઠ તિર્થ ચાલીને રે ગયા, તે તો સર્વ જામ્બુદ્વિપ માંહે આવીયા. ૯૫૬

તે સર્વ તીર્થ તો રજા વંતા રે આપે થયા, તે ગુરૂ બ્રહ્માની કળા માંહે આવીયા. ૯૫૭
અહિં તિર્થને બોલાવી હરિ જબ જાએ, ત્યારે ભેરવો ભુત આવીને લાગ્યો પાએ. ૯૫૮
ત્યાં પાએ લાગીને વિનંતી કરે છે ઘણી, હવે હમને રજા કયેશી દો છો શ્રી ધણી. ૯૫૯
હરિ ઈશ બ્રહ્મા પ્રગટ નહિ હોય દયાળ, ત્યાં હરિ કોણ કરશે હમારી પ્રતિપાળ. ૯૬૦
જ્યારે એશા વચન ભેરવ ભુત કહે, ત્યારે નારાયણ દેવ વચન ઓચરે. ૯૬૧
ત્યારે નારાયણે ભેરવને કહ્યો વિચાર, તમે કાએ છોડો છો આવો રૂડો સંસાર. ૯૬૨
જે મધ મૌંશનો આહાર છે તમતણો, તે કલિયુગનાં ભુલ્યા લોક પુજશે ઘણો. ૯૬૩
જ્યારે એવા વચન નારાયણે કહ્યા, ત્યાં સકલ ભેરવ ભુત હર્ષિત તથા. ૯૬૪
ભેરવ ભુત કરજોડીને કહે શિર નામ, સ્વામી કલિયુગમાં કહો હમારો ઠામ. ૯૬૫
તમે જ્યાં કહેશો ત્યાં રેહશું જાએ, એશો ભેરવ ભુતે કહ્યો સમજાએ. ૯૬૬
ત્યારે નારાયણ ઠામ ભેરવ ભૂતને કહે, આજ અડસઠ તિર્થના ઘર ઠાલા છેહે. ૯૬૭
સર્વ તિર્થ ઉઠીને ગયા ગુરૂ બ્રહ્મા પાસ તેના ઘરમાં જઈ તમે પુરજો વાસ. ૯૬૮
ત્યાં કરી રૂડા ચરિત્ર ને કરજો પ્રતુત, સર્વ ભોલા લોકોને તમે ખાજોરે ધૂત. ૯૬૯
જેમ જેમ તરિત્ર કરશો તમે તતક્ષણ્ણુ. તેમ તેમ લોક તમારા તિર્થે આવશે ઘણું. ૯૭૦
અથર્વવેદની કાંડી વિના જે કોઈ પુજા કરે, તે તો ભેરવા ભૂતને સર્વે તો ચડે. ૯૭૧
તમારે ત્યાં ગાફલ દુનિયા આવશે સહી, તેને તમે તો ધુતી ખાજો રે લેઇ. ૯૭૨
જે પુજે તે તમે લેજો ચરિત્ર રે કરી, ત્યાં માથામુંડાવી પાછા આવશે ફરી. ૯૭૩
કલિયુગમાં પથ્થર દેવની પુજા રે થાએ, તેસર્વ પુજા ભેરવ ભૂત લેઇ જાએ. ૯૭૪
ભેરવા તમે કરજો ચરિત્ર તો તહીં, કલિયુગમાં લોક પ્રતિત લાવશે સહી. ૯૭૫
હરિએ ભેરવાને દીધા છે એવા રે ઠામ, ત્યાં સકલ ભેરવે દેવને કર્યે પ્રણામ. ૯૭૬
ત્યારે શ્રી હરિએ કહ્યો સર્વ ભેરવને રે ઠામ, જઈને રહેજો તમે અડસઢ તિર્થ મુકામ. ૯૭૭
નવખંડ ચોવીસ મુલકે વ્યાપિક ભેરવ ભૂત, તે સર્વ ગાફિલ દુનિયાને ખાએ છે ધૂત. ૯૭૮
કલયુગમાં જે વેદ વિધી વિના પુજા થાએ, તે સર્વ પુજા ભેરવ ભૂત લેઇ જાએ. ૯૭૯
કલયુગમાં નિષ્લકી બ્રહ્મા ઘેર હોએ, તેને ગાફલ દુનિયા ના જાણે રે કોએ. ૯૮૦
કલિમાં દશમા અવતારની પુજા હોયે, સહદેવ વચને સદગુરૂ ઘેર લેજો જોએ. ૯૮૧
એસો કહી ભેરવ ભૂત દીઓરે પઠાએ, સર્વ તિર્થોના દેવલ ડેરે બેઠા જાએ. ૯૮૨
કલિયુગમાં સર્વે વ્યાપિક યભેરવ ભૂત, તે તો ગાફિલ દુનિયાને ખાએ છે રે ધૂત. ૯૮૩
જે પથ્થર મૂર્તે તિર્થ ચરિત્ર રે થાય, સર્વ ખેલ એ ભેરવ ભૂતના કહેવાએ. ૯૮૪
ગાફિલ દુનિયા ના જાણે સદગુરૂના ઠાએ, સર્વ પાખંડે રાચી પથ્થરને લાગે પાએ. ૯૮૫
ચરપટે રાચ્યો છે આ સકલ સંચાર, તે ના જાણે કોઈ સદગુરૂ મુરતનો ઠાર. ૯૮૬

જ્યારે ભેરવને નારાયણ દેવ એશો કહે, ત્યારે પથ્થર પાત્રી આવીને ઉભા રહે. ૯૮૬
તે પાએ લાગી વિનંતી કરે છે ઘણી, હવે હમને શી રજા દો છો હે ધણી. ૯૮૮
પથ્થર પાત્રીને નારાયણે પુછ્યું આએ, તમે અહીં આવ્યા કોણ સત્યભાએ. ૯૮૯
ઘડી ફૂટી ચૂટી પૂજા કરશે અમતણી, હરિ અમારો એમનો ન્યાય કરશો ધણી. ૯૯૦
સ્વામી તમ નામ લેઈ પુજા અમારી કરે, તે પાપ તો સ્વામી અમો શિર ઉપર ચડે. ૯૯૧
તે પુજા ભેરવ ભૂત છલ કરીને રે ખાએ, ભુલ્યા ચડાવે પાત્રી ને પુજે હમારા પાએ. ૯૯૨
સુણો પથ્થર પાત્રી વચન તો અમતણો, તમને ફૂટી ચૂંટી દુઃખ દઈ પુજે રે ઘણો. ૯૯૩
ઘડે ચૂંટે ફુટે તેનો રોશ ના ધરશો કોએ, સર્વ પુછશું જ્યારે મહાદન હોએ. ૯૯૪
ત્યાં આદ્ય અંતના જીવ એકઠાં થાએ, જ્યાં ગુરૂનર તખતે બેસસે આએ. ૯૯૫
હમે અદલ ન્યાય કરી પુછશું રે ત્યાંએ જે ગડી ચુંટી ફુટીને લાગે તમારે પાએ. ૯૯૬
વચન સાંભળો પત્થર પાત્રી અમતણો, લોઢી અમરાપુરમાં કરશું ન્યાય ઘણો. ૯૯૭
નારાયણે વચન પથ્થર પાત્રીને કહ્યા, શ્રી બુદ્ધ વચને દુઃખ કલયુગમાં સહ્યા. ૯૯૮
ભાઈ દેવની ખેલ રમત સવા પહોરની જેહ,
શ્રી બુદ્ધજીએ અગમ કથી સંભળાવી તેતે ૯૯૯
આ વેદ વચન સહી પ્રમાણે નર જેહ, શ્રી બુદ્ધ અવતારે અગમ ભાખ્યા તેહ. ૧૦૦૦
જે નવમો રૂપ દ્વાપર અંતે હુવો છે. સાર, ત્યાં તો દેવે ધર્યો છે બુદ્ધ અવતાર. ૧૦૦૧
ત્યારે દઈત્ય દૂર્યોધને માર્યો જેણીવાર, પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર. ૧૦૦૨
જ્યારે નવમે શ્રી બુદ્ધરૂપે દઈત્ય દુર્યોધનને માર્યો, ત્યારે ભગત પાંડવને ઓધર્યો. ૧૦૦૩
ત્યાર પછી સંસારમાં પ્રગટ થયા મોરાર, ત્યારે સર્વે સંસારે જાણ્યો સાર. ૧૦૦૪
શ્રી બુદ્ધની માતા તો રેણુકાવતી કહીએ, અને પિતા તો શ્રી સિંહરાજ કહીએ. ૧૦૦૫
ત્યારે ગુરૂ તો શ્રી હંસરાજ જાણ, શક્તિ તો દેવી હરશદ પ્રમાણ ૧૦૦૬
ત્યારે સ્થાન તો હીમપુરી નગરી જાણ, ક્ષેત્ર તો કુરૂક્ષેત્ર પ્રમાણ. ૧૦૦૭
ત્યારે નવદળો દાનવ તો દુર્યોધન જાણ,
ત્યારે નવ કરોડીશું ભરત યુધિષ્ઠર ઓધાર્યા નિર્વાણ. ૧૦૦૮
ત્યારે ચાર લાખ ને બત્રીસ હજાર શ્રી બુદ્ધરૂપે જાણ, ત્યારે સામવેદ હોતા પ્રમાણ ૧૦૦૯
ત્યારે આઠ લાખને ચોઠસ હજાર જાુગ દ્વાપરનું પ્રમાણ
ત્યારે ભગત પાંડવ વૈંકુંઠમાં પોતા નિરવાણ. ૧૦૧૦
તેણે ગુપ્તપંથ આરાધીઆ જાણ, તે તો સહી અમરાપુરી પોતા નિરવાણ. ૧૦૧૧
ત્યારે શ્રી બુદ્ધ અવતાર સંપૂર્ણ સાચ, એવી ગુરુ બ્રહ્મા પીર ઈમામશાહ બોલ્યા વાચ. ૧૦૧૨

પોપટ રૂપે પીર સમ્સ

"શ્રી નકલંકી અવતાર"

શ્રી સતગુરૂ બ્રહ્મા ઈંદ્ર ઈમામશાહ વાચા ફરમાનજી બીસમીલ્લાહ હરરહેમાન નરરહીમ.

પહેલા વૈશાષ સુદ બીજને શુક્રવાર, તે દિન કલજુગ બેઠો સાર. ૧
જ્યારે લાગો કલયુગ ને દ્વાપર ઉતર્યો, ત્યારે દઈત્ય કાલીંગો ચીણ મહાચીણમાં અવતર્યો. ૨
તે ચીણ મહાચીણમાં બેઠો છે આજ, જે દઈત્ય કાલીંગો કલયુગ લાગતે બેઠો છે રાજ. ૩
તે નવે ખંડમાંહે ભરીપુરી વ્યાપક હોય કરે છે કામ,
જે આજ કલીયુગમાં કાશી વિશ્વાનાથ જપાવે નામ ૪
તે ભાઈ મુનીવરો આ કલીયુ માંહે સહી કરો અથરવેદ પરમાણ
અને ગુરૂ બ્રહ્માજીએ નબીમહંમદ ધરાવ્યું નામ. ૫
જે ઈશ્વર આદમ કલયુગમાં હુવા સાર, તે આજ કલયુગમાં હરીનો દશમો અવતાર. ૬
જે દશમેરૂપે હરીપાત્ર નકલંકી અવતાર, તે આજં બેઠા છે આરબ દેશ મોજાર. ૭
જે આ ગુરૂ કેટલાક ચરીત્ર હરીના કહ્યા, તે દેવ આજ કલયુગમાં ગુપ્ત હોઈ રહ્યા. ૮
જે ગુરૂ બ્રહ્મા તેં આ કલયુગમાં પીર શમસ અવતાર
તે ગુરૂ દરવેશી લઈ ફર્યા ચોવીસ મુલક મોજાર. ૯
જે ગુરૂ ચોવીસે મુલકમાં પ્રત બોલી રહ્યા, તે ગુરૂ ફરતા ફરતા
ચીણમહાચીણ નગરીમાં ગયા. ૧૦
ત્યાં સુરજ રાણી સાધ્યું હતું રાક્ષસનું જ્ઞાન, ને સમરણ કરે કાલીંગાનું એકે ધ્યાન ૧૧
તેહને સપ્તખંડી મેડી ને ફરતા જરૂખા ચાર, તહાં ઉગાડા મહોલ તે રાજદ્વાર. ૧૨
જહાં સુરજરાણી મોતી વીણે ને સામી નજર ધરે,
તહાં મધ્યાનકાળે આવી પંખીકલોલ જ કરે. ૧૩
ત્યારે આવ્યા જનાવર તેમા સુડા બહુ, તે તો સમરણ કાલીંગાનું કરે છે સહુ. ૧૪
ત્યારે સુરજારાણી મનમાંહે બહુ કરે વિચાર, એ તો કઈ બ્રહ્મસ્વરૂપી આવીયા નગર મોજાર. ૧૫
એવો છે કોઈ નગરમાં દાસ, એ બ્રહ્મસ્વરૂપીને લાવે અમારી પાસ. ૧૬
જે સતગુરૂ શમસ પોપટરૂપે દીઠા, તે જઈ સામા કદમના ઝાડ ઉપર બેઠા. ૧૭
ત્યાં સરવે જનાવર બુહ કરે કલોલ, પણ તેમાં બ્રહ્મ સ્વરૂપી બોલે નવા નવા બોલ. ૧૮
તે સુરજા રાણી મનમાં એવી ચિંતા કરે, જે રખે બ્રહ્મ સ્વરૂપી પોપટ ઉડીજાય, ૧૯
તારે સુરજા રાણી મનમાં એવી ચિંતા કરે, તે તો વચન પોપટના રૂદીયામાં ધરે. ૨૦
એવો છે કોઈ અમારો દાસ, એ પોપટને કરે ફાંસો ને પાસ. ૨૧
ભાઈ જે ફાંદો ને પાસ પોપટને કરો, તે પોપટને લાવી મુજ આગળ ધરો. ૨૨
રાણી તમે શાને કરો ફાંદો ને પાસ, બાઈ હું તો કરવા આવ્યો છું. તમને દાસ. ૨૩
સુણો સુરજા રાણી એક હમારી વાત, બાઈ તમે કહો તો આવું તમારી પાસ. ૨૪
તમે સુણો સુરજા રાણી અથરવેદી બ્રહ્મજ્ઞાન, તમે જે થકી આગળ પામો અમરાપુર ઠામ. ૨૫

આજ સુરજા રાણી તમે રાજદ્વારે દઈત્ય ઘેર આયે, હવે બાઇ તમારો જન્મ પદાર્થ ઓળે જાયે. ૨૬
એસા વચન સુણીને સુરજારાણી અચંબે થાયે, ત્યારે બાઇ ગુરૂ શમસ પોપટને લાગ્યા પાયે. ૨૭
ત્યારે બોલ્યા સુરજારાણી ભાઇ પોપટજી તમે વારૂ કહો.
પણ અમારા જીવની ચિંતા તમે શાને લહો. ૨૮
ત્યાં પોપટ સ્વરૂપે ગુરૂ શમસ બોલ્યા વિખ્યાત.
તમે સુણો સુરજારાણી આજ અથરવેદની વાત. ૨૯
હાંરે બાઇ સુરજાદે અમે આદે અંતે જીવના વોરતીયા છું,
તે માટે તમને આગળ કહેવા આવ્યો છું. ૩૦
આજ દશમેં રૂપે નકલંકી અલી અવતાર, તે હરિએ ધર્યો છે જાંબુદ્વીપ મોજાર. ૩૧
ત્યાં તમારા જીવના કારજ થાશે હો સુરજા નાર, જો આજ વોહોરો આ સતપંથ ધરમ સાર. ૩૨
એવા શબ્દ સુણી સુરજા રાણીને અચંબો થાયે,
ત્યાં ગુરૂ પીર શમસને તખત બેસાડયા આએ. ૩૩
ત્યારે તખતે બેસીને પીર શસમ બોલ્યા વિખ્યાત. સાંભળો સુરજારાણી અમારી વાત. ૩૪
હાંરે રાણી કર્તાજુગમાં અમે ગુરુબ્રહ્મા રૂગવેદી વેપાર, ત્યાં ભક્ત પાંચ કરોડીશું તાર્યા પ્રહલાદ. ૩૫
જે ચારે અવતાર હરિએ લીધા કર્તા જુગમાંહે, તે દેવે ચાર દઈત્ય સંઘાર્યા ત્યાંહે. ૩૬
રાણી બીજો તેત્રા જુગમાંહે અમે ગુરૂ વસિષ્ઠ સત જાણ, ત્યાં વેપાર યજુરવેદી હુવા પરમાણ. ૩૭
જે હરિએ ત્રણ અવતાર લીધા ત્રેતાયુગમાંહે, તે દેવ ત્રણ દઈત્ય સંઘાર્યા ત્યાંહે. ૩૮
જે સાત કરોડીશું તાર્યા હરિચંદ્ર રાએ, બાઈ તે પોતા અમરાપર જાયે. ૩૯
રાણી દ્વાપરયુગમાં અમે ગુરૂ વિદુરવ્યાસ સહી જાણ, તહાં વેપાર સામવેદી હુઆ પરમાણ. ૪૦
ત્રીજા દ્વાપરયુગમાં બેઉ અવતાર હરિના જાણ, ત્યાં દેવે બેઉ દઈત્ય સંઘાર્યા નિર્વાણ. ૪૧
ત્યાં નવ કરોડીશું તાર્યા પાંડવ યુધિષ્ઠિર રાય, બાઈ તે પોતા અમરાપુરીમાં જાય. ૪૨
રાણી આ કલયુગમાં અમે ગુરૂ સુદરદિન જાણ, ત્યાં વેપાર અથરવેદી પરમાણ. ૪૩
આ ચોથા કલીયુગમાં જે હરિનો દશમો અવતાર, બાઈ તેના અથરવેદમાં છે પ્રકાર. ૪૪
જે આજ નકલકી અવતાર ધર્યો જાબુદીપ મોજાર, તે દેવ તારા ભરથાર ને મારસે હો નાર ૪૫
જે દેવને અથરવેદમાં એશો વિચાર, તે હું તમને આગમ ભાખણ આવ્યો છું નાર. ૪૬
હાંરે બાઇ તમે શેને જાણો હમારો સતભાએ, જે ગુરૂબ્રહ્મા અવતાર તે પીરશમસ કહેવાયે. ૪૭
બાઇ તમને સતવંતી જાણ નાર, ત્યારે પોપટરૂપ ધરિને આવ્યા તમારે દ્વાર. ૪૮
ત્યાં ગુરૂને છેડા છેડીને રાણી લાગ્યાં પાયે, હવે મોક્ષ મુગતના દેખાડો ઠાએ. ૪૯
તમે સુણો સુરજારાણી પીર શમસ કહે વિચાર, જો બાઇ આ જુગમાં સતપંથ ધાઓ સાર. ૫૦
જો આગળ આ સતપંથ વિના સીધા નહિ કોએ, તો આ સતગુરૂ વિના મુક્તિ ન હોએ. ૫૧
આજ કલયુગમાં જો આ સતપંથ ધાઓ સાર, તો તમે સુરજા રાણી ઉતરો પાર. ૫૨
હાંરે રાણી તમે પાળો આ સતપંથ ગુપ્ત હોય, જેમ દાનવ તમને નવ જાણે કોય. ૫૩

તબ સુરજા રાણી ત્યાં બોલ્યા છે બહોર, તમે વચન સુણો સતગોર. ૫૪
સ્વામી અમારા ઘરમાં આઠ પ્રાણી મળી એકે વિચાર, તો એવા સતપંથ ધર્મ દેખાડો સાર. ૫૫
જ્યાં અમે આઠ પ્રાણી મળીને બેસીશું એકાંત, ત્યાં આ સતપંથ ધરમની કરીશું વાત. ૫૬
જ્યારે સુરજારાણી કમલા કુંવર કહે સતગુરૂશું મરમ, ત્યારે પીરશમસે આલ્યો સતપંથ ધરમ. ૫૭
જ્યાં આઠ પ્રાણી ઉભાં છે કરજોડ, ત્યાં પીર શમસ બોલ્યા બોહોડ. ૫૮
તમે સુણો સુરજારાણી કમલા કુંવર અગમ નરવાણ, બાઇ તો આગળ મહાદન આવે છે જાણ. ૫૯
જ્યારે નવનેજા ઉપર આવશે અસમાન, ત્યારે સહસ્ત્ર કળા લઇને તપસે ભાણ. ૬૦
ત્યારે ત્રાંબાવરણી ધરતી થાશે શું કરૂં વખાણ, જેણે આ સતપંથ સેવ્યો નહિ તે તો જલસેઘણા. ૬૧
બાઇ જો સતપંથ સાચશું ધાઓ સાર, તો તેને મહાદન નહિ લોપે લગાર. ૬૨
જે સાચા સતપંથથી ઉતરે છે પેલે પાર, ત્યાં જુઠાને શિર પડશે ઘણનો માર. ૬૩
બાઇ જો એક મહાદનમાં થાય છે ઠોકાઠોક, તેવું જાણી આ સતપંથ ધાઓ તમે સતી લોક. ૬૪
જ્યારે એસી વાત સુરજારાણીને સતગુરૂએ કહી, ત્યારે આઠ જણા સતશું રોયા સહીય ૬૫
ત્યાં સુરજારાણીને કમલાકુંવર વિનતી કરે સતભાએ સ્વામી હવે અમથી મહાદન વેઠયા નહિ જાએ. ૬૬
અમને આલો ધરમ તમે સૃષ્ટિના ધણી, અમે અપરાધી જીવ ક્યાં લગી સિફાયત કરૂ તમ તણી. ૬૭
જો સ્વામી અમે હતા નાદાન તમારા પ્રાણ, તો અમે આજ દઇત્ય ઘેર આવ્યા જાણ. ૬૮
જેમ બત્રીસ દાંત વચ્ચે તમે જીભ્યા રાખી સાર, તમે સ્વામી અમને લેજો ઉગાર. ૬૯
જ્યારે પૂર્વ જનમની સેવા અમો સર અમથી રહી, ત્યારે આ દઇત્ય ઘેર આવ્યા સહી. ૭૦
હાંરે બાઇ સતગુરૂ કહે દઇત્ય દુષ્ટ કાલીંગો જાણ, હવે એને શ્રી હરિ મારશે નરવાણ ૭૧
સ્વામી તે દઇત્ય ઘેર વાસો જન્મ અમારો ભયો, હવે સતગુરૂ સમસ છે સારથી અમારો થયો. ૭૨
જે જીવ તમારા હતા તે તમે લીયો ઉગાર, તે માટે વળી દોડી આવ્યા દઇત્યને દરબાર. ૭૩
એવું સુરજા રાણી કમળાકુંવર બોલ્યા તેણે ઠાએ,
ત્યાં એકાંતે આઠ જણા પીરશમસને લાગ્યા પાયે. ૭૪
અજીઆ વીજીઆ બેની અલકા કુંવર તે કેવળ ભાઇ, રંગરૂપ કમળા કુંવરને સુરજા માય. ૭૫
એ આઠ જણાની એક સજાઇ, ત્યાં એવી સતગુરૂ શમસ બોલ્યા છે ભાઇ. ૭૬
જે પીર શમસ ગુરુ ત્યાં એસા કીયા, તે આઠ જણાશું નામ ધરમ પ્રત બોલજ દીયા. ૭૭
બાઇ તમે પાળો આ સતપંથને ચાલો આજ અથરવેદ.
જેમ કોઇ દઇત્ય દરબારમાં ન જાણે ભેદ ૭૮
તે ગુરૂએ સાડી સાત કરોડી જીવને નીમજ દીયા જહાં,
ત્યારે ગુરૂનરનો જાપ પીરશાહા જપાવ્યો તહાં. ૭૯
બાઇ તમે પાળજો એવા સતપંથના મરમ, અને ખરી દશોંદ આલજો સતગુરૂને ધરમ. ૮૦
એ ધરમ અમને અનામત પોંચે સહી, જો તમે પેટીમાં ઘાલીને દરીયા મુસાફરને સાંપજો જઇ. ૮૧
ત્યાં એસી પીસ શમસ બોલીયા સતવાત, અને મુખી કમળા કુંવર શીર દીયાં હાથ. ૮૨

એવા પીર શમસ ત્યાં ચાલ્યા કહી.
હવે ભગત કમળા કુંવર શીર બાર કરોડીના ભાર લખયા સહી. ૮૩
ત્યાં મળી ગત ને મુખી સહુ કરે વિચાર, ગુરૂજી જબ ચડે સેન સાહેબનું તબ દેજો દેદાર ૮૪
બાઈઅમે તો પાસે તમારી છઉં તે હરદમ જાણ, તમને દેદાર દેણેકુ નીત આવું પરમાણ. ૮૫
હાંરે બાઈ અમે ભગતુને દેદાર દેવા નતનત આવું સહી, ત્યાં પીર શમસે મુનીવરસુ એસા કહી. ૮૬
ત્યાં પીર શમસે સર્વ ભક્તો શું વિદા થઈ, અને મુસાફરીએ સધાર્યા સઈ, ૮૭
દરવેસી વેસે ચોવીસ મુલકમાં પ્રત બોલ્યા જેહ, વળતાં ફરીને જાંબુદિપમાં આવ્યા તેહ. ૮૮
જે ગુરુ શમસ ચોટના પીર નસરદીન જાણ, તે ગુરૂના પીર સાહેબદીન હુવા પરમાણ ૮૯
જે ગુરૂ અવતાર પીર સુદરદીન ભયા, તે ગુરૂ ભક્તોને કારણે આ કલીજુમાં પ્રગટ થયા. ૯૦
જે ગુરુ પ્રગટ થઈ ભક્તોમાં આરંભ કીયા, ત્યાં છત્રીસ કરોડીને પ્રતનિમ ધરમ જો દીયા. ૯૧
તે તેમાં બાર કરોડી દેવ સાચા કહેવાય, બાકી ચોવીસ કરોડી તે કુડા દોજકમાં જાયે. ૯૨
જે બાર કરોડી દેવે સાચા મુનીવર ભયા, તે પીર સુદરદીન સાથે શાહા દરગે ગયા. ૯૩
જે ગુરૂ સાથે ગયા પીર કબીરદીન બાળ, તે શાહા દરગે જાતાં વજની ભીંત ઉઠી તતકાળ. ૯૪
તહાં સતગુરૂએ મનમાં કહ્યું છે કે એક આણી મોટ, તે કારણ શાહા દર્શનની આવી ખોટ. ૯૫
જે પીર સુદરદીન છ માસ લગી વિનતી કરી સહી, તે વિનતીએ વજની ભીંત ફરાક જો થઈ. ૯૬
તે પીરસુરદીને છ માસ લગી એક પગે કીયો આએ. ત્યારે વજની ભીંત ફાટીને દુર કટકા થાયે. ૯૭
જ્યારે પીરસુરદીને છ માસ લગી તપ કર્યો છે. આએ,
ત્યારે પીરકબીરદીનને મન આરંભ જો થાએ. ૯૮
જહાં પીર સુદરદીન ગલામાં તોક પહેરી તપ કીધો સહી,
ત્યારે પીર કબીરદીને પચાસ ગજની પાઘડી વણાવી તહીં. ૯૯
જે પીર કબીરદીને પચાસ ગજની પાઘડી વણાવી ધરી.
તેમાં ગજ ગજને પરમાણે શાહાની શીફાયતે કરીય ૧૦૦
જ્યારે પીર સુદરદીને સંપ કરી તપ કીધો જાણ, ત્યારે શાહોજી પ્રગટ થયા નિરવાણ. ૧૦૧
જે પીર સુદરદીન એક પગે ઉભા સત ભાએ, તે ગુરૂ સફાએત કરે ભલે આવ્યા તમે શાહે. ૧૦૨
શાહોજી અમે હત્યાચારી તમે રક્ષણહાર, હવે આ ગત તમારે ને દેજો દેદાર. ૧૦૩
શાહોજી આ ગત ઉપર તમે ચિંતા ધરો, સ્વામી તમે ખાક માંહેથી જીવ પેદા કરો. ૧૦૪
શાહોજી અમે ન કુછ તમે ત્રીભુવન કિરતાર
સ્વામી તમથી પહેલાં અનંત કરોડી દેવ ઉતર્યા પાર. ૧૦૫
શાહોજી તમે ભગત સખા આ સદા કરે પાલ, સ્વામી તમે ધરણીધીર છો દિન દયાળ. ૧૦૬
એવી સતગુરૂ વિનતી કરે શાહોજી શું ચિંતા, દહિસ્વામી તમે પિતા અમે બાલક સહી. ૧૦૭
શાહોજી અમે ગુનેહગાર તમે રક્ષણહાર, સ્વામી હવે આવી ગત ને દેજો દેદાર. ૧૦૮
એવા સતગુરૂનાં વચન સુણી શાહોજી બોલ્યા સોએ, પીર હમતમ આખર નહિ કુછ દોએ. ૧૦૯

સતગુરૂ હમતમ મળીને એકજ દેહ, પીર તમે કાયકુ ઈતના ધરો સ્નેહ ૧૧૦
જ્યાં પીરે ગળામાં તોક પહેરી છ માસ લગી તપ પુરો કરે,
ત્યાં પીર કબીરદીન શાહા પાસે આવી સાંચરે. ૧૧૧
ત્યારે શાહોજી બોલ્યા ગુરૂજી શું બહુ હેતજ કરી,
અને પોતાની શીરપાઘ તે ગુરૂના શિર ઉપર ધરી. ૧૧૨
જ્યારે શાહોજી પોતાને મસ્તક ઉઘાડા ફરે,
ત્યારે પીર કબીરદીન સસ્બંધ કાઢીને શાહા આગળ ધરે. ૧૧૩
તે સતગુરૂ શિરબંધનો છેડો છોડી દે શાહને હાથ.
અને તે ગજ પ્રમાણે લખી શાહાની સફાત. ૧૧૪
તે પાઘડીનો છેડો લઈ શાહોજી સરપાવ બાંધે જાણ, અને ગુરૂ સફાત વાંચી રીઝયા પ્રમાણ. ૧૧૫
જ્યારે તહાં બાંધી પાઘડી નવછોગાં સમેત, ત્યારે શાહોજીના દીલમાં ઉપન્યું હેત. ૧૧૬
તે શાહોજીએ હેત ધરીને પીર કબીરદીનકું બોલાવીયા,
તે ગુરૂને અનંતકરોડીના વર ત્યાં દીયા. ૧૧૭
જ્યારે તે નવ છોગાની પાઘડી ગુરૂને શિર મુકી જાણ,
ત્યારે પીર કબીરદીનનું નામ તો પીર હસનશાહ ધર્યા પ્રમાણ. ૧૧૮
જ્યારે શાહોજીએ પીરહસનશાહા નામ ગુરૂનાં દીધાં તહી, ત્યારે નવખંડના પીર થયા સહી. ૧૧૯
આજ હુસેનીમાં ધર્યા હસનશાહા તે પીર કબીરદીનનું નામ,
સતગુરુ તમે આ કલયુગમાં અનંત કરોડી જીવના કરજો કામ. ૧૨૦
ત્યારે પીર કબીરદીન રોયા એક વિનંતી શાહાસુ કહી,
સ્વામી અમથી આ કલીયુગનાં લોકોનો ભાર ઉપડશે નહીં. ૧૨૧
આજ કલયુગમાં પાપ વરતે સબકોએ, તે માટે અનંત કરોડી જીવની કેમ નીપજ હોએ ૧૨૨
સુણો પીર હસનશાહા તમને કહું એક વાત,
અમે ભક્તો કારણે ઈમામશાહા ઘેર આવીશું નર વિખ્યાત. ૧૨૩
જ્યારે એવો કોલ સતગુરૂ કબીરદીનને આપ્યો જાણ. ત્યારે શાહોજીએ કોલ દીધો સહી પ્રમાણ. ૧૨૪
અમે આવશું તેના નિશાન એ જાણ, જે ગુરૂ જામાને છઠ્ઠીમાં હાદરી કોસી લઉ પ્રમાણ. ૧૨૫
સતગુરૂજી તમે આગમ દેખાડો ભક્તોને અમારા ઠામ,
અમે પાછળથી કરીશું અનંતકરોડી દેવના કામ. ૧૨૬
જે અનંતકરોડીનો વર શાહે પીર હસનશાહને આપ્યો જહાં.
તે સતગુરૂએ પીર શાહાનો જાપ જપાવ્યો તહાં. ૧૨૭
જે આજ કલીજુગમાં ભગત જપશે પીર શાહાનું નામ,
તે મુનીવર આગળ અમરાપર પામશે ઠામ. ૧૨૮
જે આજ કલીમાં અવલ આખર જપે છે પીરશાહા જાપ તે સહી અમરાપર લે છે આપ. ૧૨૯

જે પીરશાહા વિના કલીમાં બીજા જાપ જપાવે છે કોએ.
તે દૈત્ય કાલીંગાના ચેલા અવતરશે સોએ. ૧૩૦
જે અનંતકરોડીના વર લઈ પીર હસનશાહા પાછા ફયા, તે ગુરૂ જાંબુદીપમાં આવી સંચર્યા ૧૩૧
જે અનંત કરોડીનાં વર લઈ પીર હસનશાહા જાણ. તે ગુરુ તનથી પીર ઈમામશાહા હુવા પ્રમાણ ૧૩૨
જે પીરઈમામશાહાને શાહોજીએ બોલજ દીયા. તે સતગુરુ ઈમામપુરી નગરીમાં પાઠવીયાં. ૧૩૨
જ્યારે ગુરૂ ઈમામશાહા મુલક હિંદુસ્તાને આવ્યા જાણ, તે ભક્તને કારણે પરત બોલ્યા નિરવાણ ૧૩૪
તે ગુરૂ ઈમામશાહાના સૈયદ મહંમદશાહા હુવા જાણ, જેણે પીર હસનશાહાને આલ્યા વર ઘણા. ૧૩૫
ત્યાં લગી સતગુરૂ શાહોજીએ આપ દેખાડયા જાણ, તે પછી ગુરૂનર આલ્યો પંથ નરવાણ. ૧૩૬
જે ગુરૂ આદ અંતના અંગથી નબીમહમ્મદ રસુલ હુઆ જાણ.
તે ગુરૂ કલીયુગ અંતે પીર ઈમામશાહા પર્‌માણ ૧૩૭
જે ગુરૂએ આઠ લાખ કરણ લગી પ્રથમ તપ કીધો નરવાણ.
તે ગુરૂ આજ ઈંદ્ર ઈમામશાહા અવતાર જાણ. ૧૩૮
જે આ કલીયુગ અંતે બ્રહ્મા નારાયણ આવ્યા દોએ, આજ તે સુપાત્રને પરખી લેજો સબકોએ. ૧૩૯
તે ગુરૂ આજ અનંત કરોડીના વરદાન આલે જાણ,
પણ જે સાચા ઈમાની હશે તે નીપજે છે નરવાણ. ૧૪૦
મુનીવર ભાઈ સો દિન તેડાં આવ્યા જોએ, હવે તે ગુરૂનરની કુરસી પુરી હોએ. ૧૪૧
જ્યારે કુડ કપટ કલીમાં બહુ વ્યાપસે જાણ, ત્યારે મુનીવર સોઈ દિન આવશે નરવાણ. ૧૪૨
તે ગુરૂને તપે સીત્તેર સહસ્ત્ર હુસેનિવર પામશે પ્રમાણ, જો ગુરૂનરનો લંગાર ખાતા જાણ. ૧૪૩
તમે મુખી મુસાફર ગત સાંભળો સરવે કોએ,
આ તપસી ગુરૂનરના પગની પાવલ પીધા વિના મુગત ન હોએ. ૧૪૪
આ કલયુગમાં અથરવેદ કહે સતભાયે, આજ તપસી ગુરૂને ન માને તે નષ્ટે દોજક જાએ.૧૪૫
જે આજ તપસી ગુરૂ ઉપર આણે ઈમાન, તે સવાલાખની અમરાપરી પામે ઠામ. ૧૪૬
જે કોઈ આ તપસી ગુરૂને પુરા સેવા કરશે દેદાર, તેને મહાદન નહીં લોપે લગાર. ૧૪૭
આજે ઈમામપુરી નગરી પાસે સાબરમતી નદી જાણ,
ત્યાં ગુરૂનર તીરથ જાંબુદીપે આવ્યા નિરવાણ. ૧૪૮
ત્યાં મુખી કમલાકુંવર થાશે જાણ,
અને તપસી ગુરૂની દુવાથી ચોવીસ મુલકના જીવ છુટે નિરવાણ ૧૪૯
આજ બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વર જાંબુદીપે બેઠા જાણ,
તે ઘેર મુખી દશોંદ મોકલે તો જીવ છુટે નિરવાણ. ૧૫૦
ત્યાં ચોવીસે મુલકના દેવલોક આવ્યા જાણ, જે ગતમાંહા ગુરૂનર બેઠા પ્રમાણ. ૧૫૧
જે નવખંડના દેવ લોક જાંબુદીપમાં આવ્યા સોએ, ગુરુનરને પ્રતાપે ગતમાં મેળા હોએ. ૧૫૨

આજ ગુરૂ ઇમામશાહા વિના બીજા ગુરૂ કલીયુગમાં મત જાણ,
તે એવા સતગુરૂ આગમ ભાખ્યા નિરવાણ, ૧૫૩
આ કલીયુગના શો નિશાન તેના પરછા જાણ, તમે સાંભળો મુનીવર તે નિરવાણ. ૧૫૪
જ્યારે કલીયુગમાં કાયમ પ્રગટશે પધારશે જાણ,
ત્યારે કલીયુગનાં સો નિશાન પુરાં હશે નિરવાણ, ૧૫૫
જે દુનીઆનું પાપ મુનીવરનું પુન લોપસે દોએ, તે પહેલું નિશાન કલીનું જોએ. ૧૫૬
જ્યારે દરીઆ લીહી લોપસે અપાર, ત્યારે બેડી બુડસે તે સહી નીરધાર. ૧૫૭
ત્યારે દંઇ ઉપર માખણ નહિ ઉતરે વાલ, અને સ્ત્રી મેલશે રોતાં બાલ. ૧૫૮
જ્યારે પાતાળના પાણી ખુટશે ધાર, ત્યારે ધરતી પાપે નહિ ઝાલે ભાર, ૧૫૯
જ્યારે બ્રાહ્મણ શુદ્રને પરણશે જાર, અને પુરૂષ મેલશે પોતાની નાર. ૧૬૦
ત્યારે દોનું બંધવ લડશે અપાર, અને તે હૃદયમાં દયા નહિ લાવે લગાર. ૧૬૧
જ્યારે એવાં પાપ કપટ કલીમાં વરતાએ સહી, અને રાજ બોલાસે આલજ કહી. ૧૬૨
ત્યાં નવ વરસની નારી બેટા પ્રસવે નરણે, અને ગૌઆ વાછરૂ દો દો જણે. ૧૬૩
ત્યારે એક નારીને ત્રણ બાળક સાથે જન્મે જોએ, ભાઇ તે પણ નિશાન કલીયુગનાં હોએ. ૧૬૪
આજ કલીમહાં અનાજ ઓછા પાકશે જે, અને વરસાદ વિના કાળ પડશે તે. ૧૬૫
ત્યારે માતપીતાને તે વઢશે આલ, અને બંધવ બેનીને દેશે ગાળ, ૧૬૬
ત્યારે દાસી જાયે પુત્ર રાજ કરશે જેહ, અને કુળનું કાળજાું ખાસે તેહ. ૧૬૭
ત્યારે બ્રાહ્મણના ત્રાગા ત્રુટા કેવાએ, ત્યાં ક્ષત્રિના ક્ષત્રાવટ જાએ. ૧૬૮
જે સર્વે લોક પાપી પાખંડે રાચશે તહીં, તે કાલીંગાના ચરપટ કરશે સહી, ૧૬૯
જ્યારે એવાં પાપ કલીમાં વ્યાપસે અપાર, ત્યારે વાસંત છોડે પ્રથવીનો ભાર. ૧૭૦
ત્યાં આયુષ ઓછાં માનવીને હોએ, અને જાુઠા કર્તવમાં જાસે સોએ. ૧૭૧
જ્યારે લોભ કપટ આ કલીમાં વ્યાપશે જેહ, ત્યારે રાજા દીધી વાચા નહિ પાલે તેહ. ૧૭૨
જે લોક વિશ્વાસઘાત કરશે ઘણી, હૃદયામાં દયા નહિ પાળે ઘણી. ૧૭૩
જે લોક જીવહિંસાં કરશે બહુ કામ, તે કુડકપટ કરીને મેળવસે દામ. ૧૭૪
જે કાંઇ દામ લઇને દાટે ધરતીમાં જાણ, તે ઉપર ફણિધર ફરસે નિરવાણ. ૧૭૫
જે એવાં કપટ કરી કળીજાુગમાં અવતરે, તે આગળ સરૂપે સર કુટી મરે. ૧૭૬
જે ચરપટ ચાળા કરશે દાનવના કામ, આજ તીર્થવાસા છે તેનાં નામ. ૧૭૭
જે પુર્વજ થઇને પરમાં બોલશે જેમ, આજ તે ચરપટચારાના આજાજીલનાં કામ. ૧૭૮
જ્યારે એવા ચરપટ આ કલીમાં વ્યાપક હોએ, ત્યારે સાચા સતગુરૂને નહિ માને કોએ. ૧૭૯
આજ કલીમાં અંતે આચાર લોપારે જાણ, તે જાુઠા કરામત કરીને દેખાડશે નિર્વાણ. ૧૮૦
જ્યારે મુનીવરના ચીતથી પુન પલટાશે જાણ, તેના ચંતચાળા કરશે વખાણ. ૧૮૧
ત્યાં સતગુરૂ ઉઠશે ને ઘોર અંધાર, ત્યારે હરીશું હેત નહીં રાખે લગાર. ૧૮૨

આ દેવ થાપનાનો ભેદ ન જાણે જેહ, અને ગુરૂ ગતશું દાવો કરશે તેહ. ૧૮૩
જે કોઇ માસ છ માસે ગતમાં આવશે અજાણ, તે સતગુરૂના ભાખ્યા નહિ કરે પ્રમાણ. ૧૮૪
જે સતગુરૂ ફરમાવે ત્યાં પાછા ફરે, તે તો નીશાની વેળા આવી સંચરે. ૧૮૫
ત્યારે આ ગતના મેળા ભાંગશે જાણ, જ્યારે તે મોમનના ચિત્ત માંઠા કરી પરમાણ ૧૮૬
જે આ સતગુરૂના એલમ ઓસપત ધરે, તે આ સતગુરૂ ઉપર હેત નહિ ધરે. ૧૮૭
તે પાસે મુખીહાલમાલ દશોંદ માગશે, ત્યારે દેવના દર્શનથી ઉઠી જશે. ૧૮૮
ત્યાં રોલા હશે તે રાના અતિ ઘણા જાએ, જ્યારે બ્રાહ્મણ અન્ન શુદ્ર ના ખાએ. ૧૮૯
જે મોમમના આગળથી મન ઉઠશે અપાર,
ત્યારે આ ધરમશાળાએથી પાપ નહિ ઉતરે લગાર. ૧૯૦
જ્યારે મુનીવરને હૃદયમાં દયા નહિ આવે સાર, ત્યારે આ ગતમાં પાખંડ હશે નિરધાર. ૧૯૧
પણ આજ કલીના ચરપટ ચલાવશે જે કોએ, એ સતગુરૂ કહે અંતે એળે જાશે સોએ. ૧૯૨
ત્યારે કરતીઆ ફળ તો આવશે જોએ, અને ફળ વનસ્પતિમાં ઓછા હોએ. ૧૯૩
જે વાઘને મરગ એક નાળે પીએ ને ખાએ, આજ સતગુરૂની ગત સોહી કહેવાએ. ૧૯૪
જે ગતમાં આવે એક ને પ્રસાદ લેવે ચાર, તેનું આ ગુરૂ નરસું હેત નહિ લગાર. ૧૯૫
જે પાત્ર પ્રમાણે પ્રસાદ રાખે આપ, ભાઇ તેને માથે ચડે મોટું પાપ. ૧૯૬
જે આ સતગુરૂના એલમ ઓસપત ધરે, તે આ જગત ઉપર હેત નહિ ધરે. ૧૯૭
તે પાસે મુખી હાલ માલ દશોદ માગશે. ત્યારે દેવનાં દર્શન થી ઉઢી જશે. ૧૯૮
આગે પોતે બેઠા મહા જે વહેરો કરે, ભાઇ તેના પાપે સુરજ થરહરે. ૧૯૯
જે આંબલા પ્રમાણ લખ્યો સતગુરૂ પ્રસાદ, ભાઇ તેનો આ ગતમાં ન કીજે વાદ. ૨૦૦
તે માટે મોમાન મુખી વાદ ન કરીએ કોએ, અને જે વાદ કરે તે દોજકી હોએ. ૨૦૧
એવાં પીર શમસે અગમ કહ્યાં એંધાણ, ભાઇ સાંભળો આ કલીનાં નરવાણ. ૨૦૨
એવા નબીમહમ્મદે અગમ નિશાન ભાખ્યા જોએ, જે આજ તમાકુ પીવે તે દોજકી હોએ. ૨૦૩
તેની ઉત્પતનો કોઇ ન જાણે ભેદ, ભાઇ આ કલીમાં બોલે એમ અથરવેદ. ૨૦૪
શાહોજી હુકમ એસા પડયા જોએ, ભાઇ તમે દોજકના નિશાન સાંભળો સબકોએ. ૨૦૫
જે દોજકનો ધ્રો ભેજ્યો આ કલજુગ મહાં, તે અણસતિ પીવે સબકોય તહાં. ૨૦૬
દોજકને હુકમ એસા કીયા, ને સવાટાંક ધુંવા સો ઉડાઇ દીયા. ૨૦૭
તે ધુંવો ઉડીને ચિણમહાચણિ નગરીમાં ગયો, અને સાડા ત્રણ દિવસ કાલીંગાના પેટમાં રહ્યો. ૨૦૮
તે પેટમાંથી દઇત્ય કાલીંગો કોઠામાં વાસર્યો, તેણે દોજકનો ધુંવો કાઢી નાખ્યો. ૨૦૯
તે ધુંવો દિલિખુરાશાનમાં આવી ઉડાડ, ભાઇ ત્યાં ઉગ્યું તમાકુનું ઝાડ. ૨૧૦
એ તમાકુ પીવે તે દોજકી હોએ, ભાઇ તેનો ભેદ જાણે જો સબકોએ. ૨૧૧
ત્યાં થકી પાપ આ કલયુગમાં પરવરયું હોએ, ભાઇ એ નિશાન કલીના જોએ. ૨૧૨
તેહને પાપે આ કલજુગદેવ પુરો કરશે જાણ, અને વરસ દાડા દસનું કીધું પરમાણ. ૨૧૩

આ વરસ જાએ દસ દાડો દન પાણીની વેલ,
જે અગમ સતગુરૂ કહા તેના આવી પોતા છે મેલ. ૨૧૪
જ્યારે એ નિશાન સઘળાં આવી મળશે સુરજાનાર, તે સરવે થશે એકાકાર. ૨૧૫
જ્યારે એવી વખત વેળા આવશે વકરેમ, તારે કલીમાંથી ઉઠશે દયાને ધરમ. ૨૧૬
એક અવિચળ ધરતી બીજો આ સતપંથ જાણ, બાકી સરવે કોએ માથે કરમ લીધું પરમાણ. ૨૧૭
જ્યારે શુદ્ર નહિ માને બ્રાહ્મણને વસેક, ત્યારે ગત ગંગાનું નીર જાશે છેક. ૨૧૮
એવા પાપ કલીમાંહી પ્રગટ થઇ વ્યાપશે અનેક, ત્યાં અઢારે વરણ થાશે એક. ૨૧૯
તેણે પાપે ગુરૂનરની મહેર ઉઠશે નીરધાર, ત્યારે ધરમ દ્વારથી પાપ નહીં ઉતરે લગાર. ૨૨૦
ત્યારે વનસ્પતિ નહિ ફલે આવો કલીકાલ, અને સ્ત્રી નહીં પ્રસવે બાલ. ૨૨૧
ત્યારે આ કલી માંહા કાએમ પ્રગટ પધારશે જાણ, જ્યારે એવા નિશાન પુરા હશે નિરવાણ. ૨૨૨
ત્યારે મુનીવર કે ઘર ઓછવ મંગલ વરતાએ, અને દુનીયા સર્વેના પ્રાણ ત્રુટી જાએ. ૨૨૩
જ્યારે હાથણી દૂધ આપશે સહી જાણ, ત્યારે દરીઆ નીર મીઠા થાશે નીરવાણ. ૨૨૪
જ્યારે પીપળે ફુલ નાગરવેલ મહાફલ જાણ, અને ત્યારે પશ્ચિમ દિશાએ ઉગશે ભાણ. ૨૨૫
જ્યારે આવા સો નીશાન કલીનાં પુરા થાશે જાણ, ત્યારે સાહેબ અસવારી કરશે નિરવાણ. ૨૨૬
એવા સતવચન પીર શમસ બોલ્યા સહી પરમાણ, ભાઇ મુનીવરો એ કહ્યાં છેલ્લાં એંધાણ ૨૨૭
સેહેદ અસમાઇલની અસવારીના પરચા જાણ, તમે સુણો મુનીવરો તેહેના નિરવાણ. ૨૨૮
પરથમ શાહાની મોહર લઇ સેહેદ અસમાઇલ આવશે જાણ,
તેહની સાથે હશે બાણું લાખ કોતલ અસવાર. ૨૨૯
જેઓની આગે અસમાઇલ ચડશે સઇ, તે તાંહા દોહાઇ શાહોની ફેરાવશે નવ ખંડમાંહે જઇ. ૨૩૦
તે દોહાઇ ફેરાવશે સાહોજી નવખંડ માંહા, તે જઇને શેતાન શેહર વીટશે તાંહા. ૨૩૧
રાણી જ્યારે એવા પાપ આ કલજુગમાંહા વરતાએ, ત્યારે શાહાઘેર સૈન્ય મેલાવો થાયે ૨૩૨
આજકલ સેતરદીપ માંહા નકલંકી નારાયણનો ઠામ.
તે તો પીરહસનશાહા મુનીવરને કહે નિરવાણ. ૨૩૩
જે વીરજા શહેરમાંહા શાહોજી બેઠા હોએ, રાણી તે રાજા રઇયતને નવ જાણે કોએ. ૨૩૪
તે સાહાને અખંડ દેહી રેખનર આકાર, શાહાને અખંડ વાઘા પેરણ સાર. ૨૩૫
તાહા સ્વામી સૈન્ય મેલાવો કરે, ત્યારે સરવે દેવતા આવી સંચરે. ૨૩૬
જે પહેલી અસવારી સહેદ અસમાઇલ કરે, તે દેવ નવખંડ માંહા જઇ સંચરે. ૨૩૭
તાહા દેવની સાથે બાણુ લાખ કોતલ કહેવાએ, તેણે દુવાઈ ફેરાવી ચીણ નગરીમાં જાએ. ૨૩૮
ત્યાં શાહોજી સેન મેલાવો કરે, ત્યાં આદ અંતના દેવતા આવી સંચરે. ૨૩૯
જે સાચા મુનીવર હોશે તે શાહોને મળશે આએ, તે જાુઠાને શિર પેલો દેશો ઘાએ. ૨૪૦
જે પહેલી સ્વારી સેહેદ અસમાઇલ જાએ ચીણ નગરી મોઝાર,
તે જઇને ઉભા રહ્યા પશ્ચિમ કે દ્વાર. ૨૪૧

ત્યારે હાક મારી સેહદ અસમાઈલ બોલ્યા સતસાર, હવે તું કાએ સુતો કાલીંગા ગેમાર. ૨૪૨
એવા આવા અભંગ શાહા તારૂં કાટવા શીસ, ત્યાં બોલ્યા યોદ્ધા મન કરી બહુ રીસ. ૨૪૩
ત્યાં દેવની હાક સુણી દઈત્ય સર્વે ખળભળે, ત્યારે પહેલા કોટ એકના કાંગરા ઢલે (પડે) ૨૪૪
ત્યાં સર્વે નગરમાં થયો હલાહલકાર, એવી સેહેદ અસમાઈલે કીધી પોકાર. ૨૪૫
જ્યારે સેહેદ અસમાઈલ પાછા વળી શાહા આગળ જાએ,
ત્યારે સર્વે દઈત્યને મન ક્રોધ ન માએ. ૨૪૬
દઈત્ય કાલીંગાની અસવારીના પરછા જાણ, હવે સુણો મુનીવર સહી પરમાણ. ૨૪૭
ત્યાં સઘળા દઈત્ય મળીને એકઠા થાએ, હવે તમારો દુશ્મન આપણાથી જીતી કેમ જાએ. ૨૪૮
તે દઈત્યને અનંત ક્રોધે મન છુટી કાપણી, અમે છું બહુ બળવંત છાસટ કરોડ જોધાનો ધણી. ૨૪૯
તે દઈત્ય કાલીંગાનું ફુલ્યું અંગ ન ચડે સલે બકતર ને ટોપ,
તેને બે સહસ્ત્ર યોદ્ધ બાંહે વળગે મહા ભોપ. ૨૫૦
એક માસ દિન સોળ લગી પહેરે સલે બકતર સાર,
ત્યારે છાસટ કરોડ દઈત્ય એવા બાંધે હથીઆર. ૨૫૧
જે સર્વે યોદ્ધા સેરો બકતર પહેરે સા સાથ, તે દઈત્ય સુભેટ કરીને બીડા દે હાથ. ૨૫૨
તમે સુણો ભાઈ યોદ્ધા કાલીંગો કહે નિશંક, તાંહા રણક્ષેત્ર માંહા ઝુઝતા ન આણસો ધખ. ૨૫૩
ત્યારે મજલસમાંહા જે ઉમરાવ બેઠા પાંચ, તે દઈત્ય કાલીંગાસું બોલે મુખવાચ. ૨૫૪
પહેલો દઈત્ય મલકેશર કહે હું પાંચ પાંડવસું લડું, બાકી અવર યોદ્ધા ચીતમાં નવ ધરૂં. ૨૫૫
બીજો દઈત્ય ગજકેશર મુખથી બોલ્યો કાલ, હું તો અઉઠ કરોડી ભુતનો કાલ. ૨૫૬
ત્રીજો દઈત્ય રણકેસર બોલ્યો વિખ્યાત, હું તો બાણુ લાખ મારૂં પેસવલ જાત. ૨૫૭
ચોથો દઈત્ય રગતકેશર બોલ્યો મહા ભડવીર, હું તો નવ કુળ નાગ મારૂં સધીર. ૨૫૮
પાંચમો દઈત્ય નાગકેશર કહે સાંભળો ચીણના ધણી, હું તો ચોસઠ લાખ મારૂં જોગણી. ૨૫૯
ત્યારે ટીલાવંત દઈત્ય ડજાલ કાલીંગો બોલ્યો બોહોડ તે તો અભંગ સરીખા મારૂં કોટમ કરોડ. ૨૬૦
ત્યારે કમળા કુંવર બોલ્યા દઈતની સભા માંહી જઈ, આપણે રાજ ક્ષત્રીવાટ પાળવાં સહી. ૨૬૧
તાંહા કાંઈ જોદ્ધા હશે તે છુપા નહિ રહે, અને ધણના ઘાએ તે એરણ સેહે. ૨૬૨
એવા ઘણકા ઘાએ સો ભુપાલ, તમારૂં લખ્યું તે થાશે કરમ કપાલ. ૨૬૩
એ સર્વ વાતો તમે ભોગવશો એમ કમળા કુંવર કહે, બાવા ત્યાં ક્ષત્રી હશે તે છુપ્યા નહીં રહે. ૨૬૪
ત્યારે દઈત્ય કાલીંગો ચંચળ તોરીગ પલાણશે વાહન, તેહને સાડાબાર મણની હાથે કમાન. ૨૬૫
તેહને સાડા બાવીસ શેરનો તરકસ મહાતીર, ભાઈ જેથી ફાટે વજ્રની ભીંત. ૨૬૬
તે પાસે છરી કટારી મગદલ તલવાર, એવા દઈત્ય છ માસ લગી બાંધે હથીયાર. ૨૬૭
તે ઘોડાને પાખર ઘાલી બાંધે ફરતી ઘુઘરમાલ, અને દઈત્ય કાલીંગો ચંચળ તોરીંગ થાએ અસવાર.
તે દઈત્ય કાલીંગો ઘેર થકી ચાલ્યો જ્યારે થઈ અવસાર,ત્યારે આગે રોઈ ઉઠી રાંડી વિધવા નાર.
વળી દઈત્યને સુકે કાષ્ટે કાગડી કલકલે, તેને નકટી નાર એક સામી મલે. ૨૭૦

જે એવા આન સુકન દઈત્યને થયા, તો પણ ક્રોધ કરી મનશું બોલો કાલીંગો રાએ. ૨૭૧
હાંરે રાણી અમારા દલની કંઈ પાર ન પાએ, હવે મુજ આગળ અભંગ જીતી કેમ જાએ. ૨૭૨
હાંરે રાણી મારી સાથે જોદ્ધા અતી બળીયા જાણ, તે ત્યાં અભંગનું સૈન્ય મારશે નિરવાણ. ૨૭૩
એવો ગર્વ કરી દઈત્ય નગરથી બાહેર નીસરો, તે ઉત્તર દીશાને દરવાજે જઈ સાંચરે. ૨૭૪
જે ઉત્તર દિશામાંહા એકવીસ દરવાજા ઉત્તમ સાર, એક એક બારાનો ગાઉ ગાઉ પોહળો છેવિસ્તાર.
જે દઈત્યના દલનો પાર ન લેવાએ, તે સૈન્ય એકવીસ દરવાજે સભટ ભરાભર ચાલુ જાએ. ૨૭૬
ત્યાં ચોસઠ પોર લગી એકવીસ દરવાજે દલ નીસરે, તે સરવે જઈને પશ્ચિમ દિશામાં પીઆણા કરે,
તે દઈત્ય કમલાકુંવરને રાજ બેસારી નીસરે, હવે રાણીકુંવર તમે આ ચીણ નગરીના રાજ કરો ૨૭૮
જે કમલા કુંવરને રાજપાટ નગર સર્વે સોંપીઆ, ત્યારે મુખી ગત આ સતપંથ લે એક ધ્યાન થયા
ત્યાં મુખી કમલા કુંવર ગત સર્વે દેવલોક નરનીજાર,
તે હાથે સ્મર્ણીજ કરે તે સતગુરૂજી અમને દો દેદાર. ૨૮૦
જ્યારે દેવને એવી વીનતી મખીગત કરશે સેવ, ત્યારે મનવેગે પીર શમસ પ્રગટ થયા દેવ. ૨૮૧
જ્યારે ગુરૂ પશ્ચિમ દિશાને દરવાજે ઉભા છે આએ,
ત્યાં સુરજા રાણી કમલા કુંવર મુખી ગત સરવે લાગ્યા પાએ. ૨૮૨
ત્યાં દેવને કરી પ્રણામ ને સર્વે ઉભા કરજોડ, ત્યારે મુખી કમલા કુંવર બોલ્યા બોહોડ. ૨૮૩
તમે સુણો સતગુરૂજી વીનતી અમો રાંકજ તણી, હવે અમને માહદંન વેલા ન દેખાડશો ધણી.
સ્વામી નકુછ ગત સર્વે તમારી કેવાએ, અમે ગુનેગાર જીવ લાગું તમારે પાએ. ૨૮૫
સ્વામી અમે ઉણીઆચરી તમે રક્ષણહાર, હવે અમારા ગુનાનો નહીં અનંતને પાર. ૨૮૬
ત્યાં પીર શમસે સરવે ગતરખેસરને વાત કહી. હવે મુખી કમલા કુંવરને સરભરણ ભરાવે સહી.
તે માટે સર્વે લોક દેવલોક ચીણ નગરી છોડી બાહેર નીસરો,
તે જાંબુદીપે ઈમામપરી નગરીમાં જઈ સાંચરો. ૨૮૮
તાંહા તમશ્રીનારણ સેન માંહા મલજો જાહે, હવે ચીણ માહા ચીણને ડુબાવે શાહે. ૨૮૯
જ્યારે એવા કહીને પીર શમસ ચાલ્યા વીદાય થઆ, તાંહા સરવે દેવલોક જઈ લાગ્યા સતગુરૂને પાએ.
ત્યારે સુરજા રાણી વિનતી કરે સતગુરૂસુ ઘણી, હવે અમને અંતકાળે ન વિસારશો ધણી. ૨૯૧
જે દેવલોક સરવે ચીણ નગરી છોડી ચાલી નીસરા, તે દેવ જાંબુદીપ ઈમામપરીમાં આવી સંચરા.
જે સુરજા રાણી મુખીગત મલીને શાહાના દલમાંહા જાએ, તે જઈ લાગે સતગુરૂ શાહાને પાએ. ૨૯૩
તે સરવે ગતમુખી પાએ લાગી સ્તુતિ કરે ધણી, હવે અમને ચરણે રાખો તમારે ધણી. ૨૯૪
જ્યારે માતાને કુંવર સેહેદ ઈસમાઈલ પાસે ઉભા જાએ,
ત્યારે શાહોજી સેહેદ ઈસમાઈલને પુછે સતભાએ. ૨૯૫
ત્યારે સેહેદ ઈસમાઈલ શાહોજી શું. કહે સત વાત,
હવે મેલાવો સેહેન તમે ત્રીભોવન નાથ, પ્રગટ થાઓ વૈંકુઠ ના તમે નાથ. ૨૯૬
શ્રી નારણ પ્રગટ થયાના પરછા જાણ, ભાઈ સુણો મુનિવર તેહના વખાણ. ૨૯૭

જ્યારે શાહોજી દઇત્ય મારવાનો કરે વિચાર,
ત્યારે સાહેબ મેદની માંહેથી પ્રગટ થયા તે વાર. ૨૯૮
જે શાહાનો દલદલ ઘોડો શણગાર વખાણ, તે ઘોડાના સોવરણ રત્ને જડીઆ પલાણ. ૨૯૯
તે ઘોડાની લગામે પટા સોનેરી કડા, તે બહુ રત્ન પદારથ હીરે જડા. ૩૦૦
તે ઘોડાની કોટે બાંધી હીરા રત્નકી માલા, તે ઘોડાને મોતી પરોવા છે બાલોબાલ. ૩૦૧
તે ઘોડાને તંગ સોવણ સુતરના બાંધે ફુમતારા, તારે આ સતગુરૂ કહે ઓર અનત શણગાર.
તે શાહાનો દલદલ ઘોડો શણગાર્યો મહા ભરપુર, જાણ, સહસ્ત્ર કલા લઇને ઉગા સુર. ૩૦૩
ત્યારે હસી શાહોજી બોલ્યા બોલ, અને તે માણેક જડત્રની કરે સંજોઅ. ૩૦૪
શાહાની પગની મોજડી સુવર્ણ ઝલકાત, તે શાહા પેરે ઇજાર બહુ રંગીન ભાત. ૩૦૫
ત્યાં એવો કેડે પટકો બાંધે જદુરાયે, આ સતગુરૂ કહે તે અમુલખ કહો ન જાએ. ૩૦૬
શાહોજી મુખે તંબોલ ખાએ જહાં, અને જબરાઇલ પાનબીડાં હાથમાં દેવે તહાં. ૩૦૭
શાહાને માથે મુગટ કાને કુંડળ ઝળકાએ, ત્યારે શાહાની નજર સામું દેખુ નવ જાએ. ૩૦૮
જે છરી કટાર શાહા કેડે કસ બાંધે તેણીવાર, શાહને ખડક ત્રધાર્યું હાથ મહાસાર. ૩૦૯
જ્યારે દલદલ ઘોડે શાહા થાએ અસવાર, ત્યારે ત્રીભોવન માંહે પડશે પોકાર. ૩૧૦
જે સતગુરૂજી હરખસું બોલ્યા વિખ્યાત, તેહે શાહાના હાથમાં ચાબકો બહુ રંગી ભાત. ૩૧૧
જો વરજા શેહેર માહા શાહાના સૈન્ય જો મળે, તાંહાથી મજલે મજલે પીઆણ કરે. ૩૧૨
હનુમાન વીર તાંહા દેશે હાક, અને મળશે યોદ્ધા ત્યાં લાખો લાખ. ૩૧૩
સાહેબ સેન મેલાવના પરછારે જાણ, તમે સુણો મુનિવર તેહે નિરવાણ. ૩૧૪
ત્યાં પેલી ચોસઠ લાખ જોગણીઓ આવે જે વાર, તે હાથ ડમરૂં બજાડે ને બોલે જેજેકાર. ૩૧૫
જે સૈન્ય સાથે અઉઠ કરોડી જન ભુતાત, તેમાં બાણુ લાખ ચડે પેશાવલ જાત. ૩૧૬
તેમા દેવી જોગણીને ભુત પેશાવલ જાત, તે શાહાના સૈન્ય આગળ માર્ગ સમારે ઉત્પાત. ૩૧૭
જે ગુરૂ નબી મહંમદ થકી આદે અંતના, કરોડી દેવ ઓધરા જેહ,
તો અંતે શાહાની સેનમાંહી આવી સંચર્યા તે. ૩૧૮
જે દેવ જાખા નવાણું કરોડી કહેવાએ, તે પણ આવી લાગે શાહોજીને પાએ ૩૧૯
જે દેવ જાખા છપન કરોડી મેઘા સંત સંઘાતે, તે પણ આવી મલ્યા છે સાહેબને સાથે. ૩૨૦
જે કોઇ બત્રીસ કરોડી કિન્નર દેવ, અને તે પણ આવા સાહેબની સેવ. ૩૨૧
જે દેવ તેત્રીસ કરોડી મુનીવર ભર્આ, અને તે પણ શાહાની પાસે ગયા. ૩૨૨
જે દેવ પાંચ કરોડીસું પેરલાજ સરદજાત. તે પણ આવી મલ્યા શાહાની સંઘાત. ૩૨૩
જે દેવ સાત કરોડીસું હરીચંદરાએ. તે પણ આવી લાગા શાહોને પાએ. ૩૨૪
જે દેવ નવ કરોડીસું ભગત યુધિષ્ઠર જાણ, સરવે તે પણ રણ ચડયા છે નિરવણ. ૩૨૫
જે દેવ બાર કરોડીસું કમલા કુંવર સાથ, તે પણ આવી મળ્યા શાહોજીની જાત. ૩૨૬
એવા સાહેબના સેહેન આપ છે ઉત્તમ સાર, પણ તેહમાં પાંડવદળનો અનંતને પાર. ૩૨૭

કાસમીર નગરી ઉત્તમ કહેવાએ, અને ત્યાં ઉપન્યા યુધિષ્ઠર રાએ. ૩૨૮

જે દેવ અઢાર લાખ ખડકા ધારી જાણ, અને તે પણ રણ ચડે નરવાણ. ૩૨૯
જે નગર ઉજેણી મહા ઉત્તમ સહી, અને સહદેવ જોષી ઉપન્યા છે તહીં. ૩૩૦
જે દેવ ચઉદ લાખ ચકરાધારી જાણ, અને તે પણ રણ ચડે નિરવાણ. ૩૩૧
જે નગર ઉમરકોટને જલદંરી દેશ, ત્યાં ઉપન્યો ભીમસેન અવલે કેસ. ૩૩૨
જે દેવ ચાલીસ લાખ ગદાધારી જાણ, તે પણ રણ ચડે નિરવાણ. ૩૩૩
જે ઉંચમુલ સ્થાને નગ: .હી જાણ, ત્યાં અર્જુન ઉપન્યા પરમાણ. ૩૩૪
જે દેવ છત્રીસ લાખ ':ɪકા ધારી જાણ, અને તે પણ રણ ચડે નિરવાણ. ૩૩૫
જે નગર પંચાવલ માહા પુરબ કહેવાએ, ત્યાં ઉપનયા છે નીકુલ રાએ. ૩૩૬
જે દેવ પચાસ લાખ નેજા ધારી જાણ, ભાઈ તે પણ રણ ચડે નિરવાણ. ૩૩૭
જેવા પાંચે બંધવમલા એકજ થાએ, તેહની સેનની ગણત્રી કહી નવ જાએ. ૩૩૮
જે સરવે પાંડવના દલ એકઠા થાએ, તેહના ઘોડા બહુ અમુલખ કહેવાએ. ૩૩૯
તેહેમાં ઘોડા હરણ હંસલા અરબીસાર, ત્યાં તેજી તુરકી ને તોખાર. ૩૪૦
જરદ ભમર મજીઠા મહુઅર જાત, કચ્છી કુમેદ કલણી સાહેર સાછ. ૩૪૧
કાલા, કાટુવા, કાબરા ને કોકલા સાર, કટરજટર અબલખી અપાર. ૩૪૨
ત્યારે કેહેરડા કાહડા કલોલ એ રાખી જાત. ભાઈ એવાં દળ તે શોભે સર્વે પાંડવ સાથ. ૩૪૩
એતો પચીસ જાત ઘોડાની કેહવાએ, બાકી અવર તોરીંગ કહાનું જાએ. ૩૪૪
તે દળ માંહા ધજા નિશાન તણો નહીં પાર, ત્યાં ચડે જોદ્ધા માહા ઝુઝાર. ૩૪૫
તે પાંડવના દલ ચાલતાં લોપે ચંદરમાં સુર, જેમ સમુદર નદીઉં આવે છે પુર. ૩૪૬
નવસો નવાણુ નદીઉં આવે જેમ, અને પાંડવ સઈન્ય ચાલે છે એમ. ૩૪૭
નારણ નકલંકી તણુ સયન્ય જો મલે, અને દેવ રખેસર તે રણસંગ્રામે ચડે. ૩૪૮
વાજે તબલ દદામને ઝળકે નીશાન, જેમ ગંગાની છોલે પરભા જાણ. ૩૪૯
અનંત વરણી છત્ર ઉપરે સુરજ મળી ઓધરે, તે મજલે મજલે પીઆણા કરે. ૩૫૦
તે દળ આવી પહોંચ્યા છે જ્યાં શ્રીનારાયણ હરિ. ત્યાં સ્વામીને પાએ લાગી વિનંતી કરી. ૩૫૧
ત્યારે શાહોજી હસીને હરખસું બોલ્યા જાણ, પાંડવના દલ કરીશું આગે વાણ. ૩૫૨
જે દેવ વાસંગ રાજા વસે પીઆલ, તે પણ શાહાને આવી મળે તત્કાળ. ૩૫૩
જે નવકુલ નાગ ટીલાવંત મણાધારી વીર, તે એવા નાગુના સઈન્ય રણ ચડે સુધીર. ૩૫૪
જે દેવ ગોરખ જતી મહામુનીવર જાણ, તે સાથે પાંચ લાખ જોગેસર રણ ચડે નિરવાણ. ૩૫૫
ત્યાં આવ્યા ગોરખ શાહોજી સબંદ, તે પાંચ લાખ શીંગી પુરાવે નાદ. ૩૫૬
જે દેવ સવાકરોડી સહસ્ત્ર શંખ વાજે ઝણકાર, ત્યાં દેવ દઈત્યનો સઈન્ય આવે અપાર. ૩૫૭
જે દેવ એક લાખને એંસી હજાર પેંગાબર જાણ, તેહે પણ આવી શાહાને મલ્યા પ્રમાણ. ૩૫૮
તે માંહે સીત્તેર સહસ્ત્ર હોસેની જાણ, તે સર્વે પેલા શાહોને મલ્યા પ્રમાણ. ૩૫૯

દેવ સીત્તેર હજાર હોસેની જવાન, તેને બારમણનો 'તીર હાથે સોમણની કમાન. ૩૬૦
દેવ સાતે ફરસ્તા માહા બુજરખ આએ, તેતો શાહોજીને શીર ચમર ઢોળે છે વાએ. ૩૬૧
દેવ અઢાર ભાર વનસ્પતિ બહુરંગીભાત, તે પણ આવીં મલશે શાહાની જાત, ૩૬૨
સાત સમુદર મુનીવર કહેવાએ, તે પણ શાહાના સઈન્ય આગળ મલશે આએ. ૩૬૩
સતી નવસેનનવાણું નદીઓ જાણ, તેહે પણ આવી મલે શાહાને પરમાણ. ૩૬૪
દેવ પાણી પવન બેહુ બલીયા કહેવાએ, તેહેના બલ કાંઈ ક્યા નવ જાએ. ૩૬૫
દેવ આદે ચાલા એ સતગુરૂને ફરમાન, તેતો શાહાના દલમાં અંતે આવા જાણ. ૩૬૬
ત્યાં મલ્યા સરવે દેવલોક મુનીવર સજાત, તે દેવ અનંત કરોડી પીર હસનશાહા સંઘાત. ૩૬૭
જે દેવ આજ કલજગમાં લાગ્યા સતગુરૂને પાએ, તે મુનીવર શાહાને મલશે જાએ. ૩૬૮
જે કોઈ આદ અંત લગી રખેસર દેવ, તે સઘળા આવે સાહેબની સેવ. ૩૬૯
જે આજ સાચા સતપંથી મુનીવર કેહવાએ, તે શાહાના દલમાં આવે રખેસર રાએ. ૩૭૦
જે દેવ આવે હનુમાન બહુ બળીયા કહેવાયે, તે પરવત મસ્તક લેઈ ચઢાવે. ૩૭૧
જે માવાધર યોદ્ધા આવે મહા બળીયા સાથ, ત્યાં આવી મલ્યા સર્વે શાહા જદુનાથ. ૩૭૨
જ્યારે દેવ રખેસર શાહાને પાએ લાગીને ઉભા રહે,
ત્યારે સઉને રથ બેસાડો એમ શાહોજી કહે. ૩૭૩
એકેકા મુનીવર સાથે એંશીલાખ ઉંટા સામલ સાર, તે ત્યાં દાણો પાણી ઉપાડે ચાર. ૩૭૪
એકેકા રખેસરના એવા દલ ચાલે ઉતપાત, તેમાં ચારલાખ ઉંટા તંબું નીશાન સાથ. ૩૭૫
ત્યાં બે લાખ ઉંટા તીર કમાને હોએ, તે સલે બકતર નોબત નગારાં જોએ. ૩૭૬
એક એક મુનીવર સાથે એવા દલ ચાલે જાણ, તે આગળ સાતલાખ જાચકને ઝળકે નીસાન. ૩૭૭
તે સરવે શાહા આગળ ઝલકે નીશાન વાજે સુર, બીજા અઢાર ક્ષેણુ વાજે રણતુર. ૩૭૮
ત્યાં વાજે દદામા ને નફેરી ભેરભેર, ત્યારે બહુ નાદ નીશાને ધરતી થરથરે. ૩૭૯
ત્યાં અનંત દડદડીઉં રણસીંગને શરણાઈઓ અપાર, ત્યારે વાજે ભેરભુગલ માદલ ધંમધંકાર. ૩૮૦
ત્યાં વાજે તાલમરદંગ ધંમધંમકાર, જે વાણ વાસલી ચંગ સોરંગી સાર. ૩૮૧
એવાં અનંત વાજીંત્ર વાજે, મોરલી અનુપમ વાણ, બાકી અવર વાજાંનો કોઈ પારનું જાણ. ૩૮૨
ત્યાં મલ્યું સૈન્ય શાહાનું કસુ કહ્યું નવજાએ, તે દલ પાએ દલ ધરતીનું માએ. ૩૮૩
જે બ્રહ્મા વિશ્નુમાહેશ્વર હાજર લાગા પાએ. તે તે પાસે રથ બેસી બરોબર ચાલા જાએ. ૩૮૪
જે મુનીવર લોકને સૈન્ય મેલાવે સ્વામીનાથ, તારે નવ ગ્રહે પણ ચાલ્યા શાહાને સાથ. ૩૮૫
જે કોઈ ઉત્તર દક્ષિણ, પૂર્વ, પશ્ચિમ હુતા દેવ,
તે શાહાનું સઈન્ય મલી ઉલટું તે ત્યારે દોડી આવ્યા તતખેવ. ૩૮૬
જે મલ્યું સઈન્ય અનંત અનુપમ સાર, તેમાં ધજા નિશાનનાં આવે નહીં પાર. ૩૮૭
ત્યારે શાહાનું સઈન્યદેખેને બહુ આનંદ જો થાએ, ત્યાં અકેકા મુનિવરની સઈન્ય વખાણા ન જાય
તે સર્વે મુનિવરના ઘોડાની પાખેરો ઝલકે ઘણી, ત્યાં સલેબકતર પેરી બેઠા ગતમાં ગુરૂ નર ઘણી.

જે શાહાને મસ્તક ટોપ સેરો બહુ રંગીભાત, તે શાહાને દસ મણની કમાન હાથ. ૩૯૦
તેને અઢાર શેરનો તરકસ માહાતીર, જેથી દઇત્યના છેદે શરીર. ૩૯૧
તે શાહાની કેડે કટારી છરી મગદલ તરવાર, ત્યાં સર્વે દેવલોક બાંધે હથીઆર. ૩૯૨
ત્યાં ગરજે ગુરજ કાડે જેમ સાસ, અને મારી દઇત્ય કરસે નિરાસ. ૩૯૩
જે દેવ બાંધી હથીઆરને એકઠા થાએ, તે સર્વે જઇ લાગે ગુરુ નરસે પાએ. ૩૯૪
જે ચાર જુગમાં રખેસરના જુજવો રંગ તેહેના પરછા જાણ, તમે સુણો મુનિવર તેહેના સહી નિરવાણ.
રગતા, પેચા, કરસના સેતા જાણ, સરદ, જરદ, સામ, સ્વેત પરમાણ. ૩૯૬
જે ચાર જુગના સઇન્ય ચોરંગા એકઠા થાએ, તે બહુ રૂપવંતા રખેસર કહા નાં જાએ. ૩૯૭
જે કર્તા જુગમાં મુનિવર હુઆ પ્રમાણ, તેના સઇન્ય લાલ રંગે સહી પ્રમાણ. ૩૯૮
જે દેવના સરદ ઘોડાને સરદ પલાણ, તેહને સરદ વસ્ત્ર પેહરાવ્યા જાણ. ૩૯૯
તેહેને સરદ વાઘા ને લાલ સરબંધ જાણ, તેહના કેડે નો પટકો સરદ વખાણ. ૪૦૦
ત્યારે સરદ ધજાને સરદ જલકે નિશાન, તેહેના પગની મોજડી સરદ જાણ. ૪૦૧
જે કર્તા જુગમાં દેવ ભક્ત રાજા પ્રહલાદ જાણ, તહેના સરવે સેહેન સરદ થાય પરમાણ. ૪૦૨
જે કર્તા જુગમાં રૂઘવેદ સરદ રંગે જાણ, તેથી સઇન્ય સરદ હુવા પરમાણ. ૪૦૩
જે ત્રેતા જુગમાંહો મુનિવર ભઆ, તેહેના સઇન્ય સર્વે જરદ રંગે થાએ. ૪૦૪
તે દેવોના જરદ ઘોડાને જરદ પલાણ, તેહેના જરદ ધજાને ઝલકે નિશાન. ૪૦૫
તે દેવને જરદ વાઘાને જરદ પેરીક ભાએ, તેહેની જરદ મોજડી પહેરણ પાએ. ૪૦૬
તેહેને જરદ વસ્ત્રને જરદ શીરબંધ જાણ, તેહેને કેડેનો પટકો જરદ વખાણ. ૪૦૭
જે ત્રેતા જુગમાં દેવ ભગત રાજા હરીચંદ્ર સતવાદી જાણ, તેહેના જરદ સઇન્ય કીધાં પરમાણ.
જે ત્રેતા જુગમાંહે યજુર્વેદ જરદ રંગે જાણ, તેથી સરવે સઇન્ય જરદ થઆં નિર્વાણ. ૪૦૯
જે દ્વાપર જુગમાંહા મુનિવર સુજાણ, તેના સર્વે શામ સેન હુવા પરમાણ. ૪૧૦
તે દેવના શામ ઘોડા ને શામ પલાણ, તેહની શામ ધજા ને ઝલકે નિશાન. ૪૧૧
તે દેવનાં શામ વાઘાને વસ્ત્ર પરણક ભાએ, તેહેના પગની મોજડી શામ કહેવાએ. ૪૧૨
તેહેના શામ શીરબંધ સરવે એકરંગે જાણ, તેહેને કેડેનો પટકો શામ વખાણ. ૪૧૩
જે દ્વાપર યુગમાં સાચા દેવ રખેસર ભગત રાજા યુધિષ્ઠર જાણ,
તેહેના શામ સઇન્ય હુવા પરમાણ ૪૧૪
જે દ્વાપર યુગમાંહા શામવેદ શામ રંગે જાણ, તેથી સરવે શામ સેન થઆ પરમાણ. ૪૧૫
આજે કલજુગમાંહા જે મુનિવર ખરા ઈમાની જાણ, તે અનંત કરોડી વારના સેતર વખાણ. ૪૧૬
જે સેત્ર ઘોડા ને શાહા દલદલ અસવાર, તેહે શાહાને સેત્ર વાઘા પેરણસાર. ૪૧૭
તે દેવના સેત્ર ઘોડાને સેત્ર પલાણ, તેહેના સેત્ર વાઘાને વસ્ત્ર પ્રમાણ. ૪૧૮
તે દેવના સેત્ર તીરને સેત્ર કમાન, તેહેની સેત્ર ધજા ને ઝલકે નિશાન. ૪૧૯
તે દેવને મસ્તક શીરબંધ સેત્ર જાણ, તેના પગની મોજડી સેત્ર વખાણ. ૪૨૦

તે દેવેનો કેડનો પટકો સેત્ર રંગે જાણ બાઇ તેના રૂપતણો ન આવે પાર. ૪૨૧
એવા સેત્ર સર્વે સઇન્ય સાહેબનાં ચડે, તેહેને શાહા મેઘાડંબરના શિર છત્ર ધરે. ૪૨૨
આજ કલજાુગમાં દેવ ભગત રાજા કમલા કુંવર જાણ, તેના સત્ર સૈન્ય કીધાં વખાણ. ૪૨૩
આ કલજાુગમાંહા જે અથરવેદ સેત્ર રંગે જાણ, તેથી સેત્ર સર્વે સૈન્ય હુવા પરમાણ. ૪૨૪
એવા ચાર જાુગના સૈન્ય ચોરંગે ઉત્તમસાર, આ સતગુરુ કહે બાકી વર્ણનનો ન આવે પાર. ૪૨૫
જ્યારે એવા સૈન્ય ચોરંગા શાહોજીએ દેખા નેણ, ત્યારે હસી હરખસું બોલા વેણ. ૪૨૬
રે શાહોજી મુનિવરને એમ કહે નિરવાણ, હવે તમે જાંબુદિપ માહા જઇને કરો મેલાણ. ૪૨૭
જેણી આલે અલા આવા નિરવાણ, તે આખરીત મેદી ચડે છે જાણ,
જ્યારે ઇસે મેદી ચડશે દોએ, અને દઇત્ય કાલીંગાને મારશે સોએ. ૪૨૮
જે સાહેબની અસવારીના પરછા જાણ, હવે તેહના મુનિવર સુણો નિરવાણ. ૪૨૯
જે દિન છમસર ચલોતરો ચઇત્રર માસને ગુરૂવાર, ૪૩૦
તે દિન શાહાના સૈન્ય ચડે ને સાહેબ થાએ અસવાર. ૪૩૧
જ્યારે ઘેરથી પગલાં ચાર શાહોજી ચાલી નીસરે, ત્યારે નાર એક સામી આવી સંચરે. ૪૩૨
તે પહેરી આભુષણ સોળ શણગાર તેને માથે, સુવર્ણ કુંભ લઇને ચાલી આવે સોહાગણ નાર.
તે કુંભ સુવર્ણની થાલ અનુપમ સાર, તેમાં છે ભરખ ભોજન અમરત અઢાર. ૪૩૪
જ્યારે એવા સારા શુકન શાહોજીને થાએ, ત્યારે ગુરૂ બ્રહ્માજી બોલ્યા સતભાએ. ૪૩૫
શાહોજી આજ ભલા શુકન છે, મહાબલી આ કહેવાએ, તે સરવે દઇત્ય દલ સરવે ખરીઓ મોહો જાએ.
ત્યાં થકી દલ ચાલી જાંબુદ્વીપમાં જાએ, ત્યારે સઇન્ય ગઢ, પર્વત પેલી ફુકે ઉડાએ. ૪૩૭
જ્યારે એવા ખોરાસાની દલ ઉલટે, સધીર, ત્યારે નદી સમુદ્રમાંનું પાવે નીર. ૪૩૮
જે શાહાનું સઇન્ય ચાલે તમાં બહુ ઘોડાને ઊંટ,
તે સાતે સમુદ્રના પાણી પેહેલી ફોજને થાએ એકાકા ઘૂટ. ૪૩૯
પહેલી પોજને એકેકો ઘુંટ ભરાએ, ત્યારે પાછલી ફોજને રહેમત થાએ. ૪૪૦
જે દલ મેરૂ સખર વચે સાચી વાટ, ત્યારે લંકાગઢ આવે શાહોની સાથે. ૪૪૧
જે શાહાનું સઇન્ય મેરુ શિકર વચ્ચે નહિ માએ, તે સઇન્ય ચાલતાં ધરતીએ સવા ગજ લીદ ચડાયે.
એવાં દલ ચાલતાં ઉડે બહુ ગરદ ચડે, ત્યારે સુરજ ચંદરમાના દીઠા નહીં પડે. ૪૪૩
ત્યાં લોપે સુરજને જેમ ભાદરવાની રાત, અને ધરતી પગ તલે ના સુઝે જાત. ૪૪૪
ત્યારે શાહા ખડગ ત્રધારૂં હાથમાં લેસે ભરપુર, જ્યારે સહસ્ત્ર કલા લઇને ઉગે સુર. ૪૪૫
ત્યાં ખડકને અજવાળે અજવાળે દલ ચાલે અપાર,
તે શાહાના સઇન્ય દલ આવી પહોંચે જાંબુદ્વીપ મોજાર. ૪૪૬
જે શાહાના દલમાં તોરંગ હેસાર કરે, ત્યારે જમીન આકાશ બહુ નક્ષત્ર થરહરે. ૪૪૭
જ્યારે એવાં દલ ચાલે ને ધરતી કંપે અપાર, ત્યારે ધબલા ઘોરી શીર થંભે ભાર. ૪૪૮
જે એવાં પશ્ચિમ દિશાથી શાહાના દલ આવે જાણ,તે ભરતખંડે જાંબુદ્વીપે કુંવારકા ઉત્તમ કામ

આજ ઈમામપરી નગરી માં કુંવારકા ક્ષેત્ર જાણ,
તે ગુરૂ બ્રહ્માને થાનકે નારાયણ નકલંકી આવી કરે મેલાણ. ૪૫૦
ઈમામનો રોજો સાવ સુવર્ણ નોથાએ તેના પરછા જાણ, તમે સુણો મુનીવરો સઇ નિરવાણ. ૪૫૧
જ્યારે શાહા જાંબુદીપે કુવારકા ક્ષેત્રમાં પ્રગટ દેસે પાએ,
ત્યારે ગુરુ ઈમામશાહાનો રોજો સાવ સોનાનો થાએ. ૪૫૨
ત્યારે ઢાળી તખત નગીના ગોમતીએ શાહા બેઠા જાએ,
ત્યારે ગુરૂ ઈમામશાહા પાસે શાહા વાતો કરાએ. ૪૫૩
જે ગુરૂ ઈમામશાહા સાહેબ પાસે બેઠા જાએ, ત્યાં સાચા મોમનને બક્ષિસો થાએ, ૪૫૪
જે અંદર ઈમામશાહાના મેલ આગળ નગીના ગોમતી કેહવાયે,
ત્યાં આખર દહાડે પાપ ધરમના ત્રાસ બંધાએ. ૪૫૫
શાહા જાંબુદીપે ઈમામપોર નગરીમાંહા બજાવે તુર, બાકી દુનીયાના ગાફલ રૂપે થાશે ચોર. ૪૫૬
જે સર્વે દેવલોક આવી લાગ્યા સતગુરૂને પાએ,
ત્યારે દેવ દાનવ સઈન્ય વચ્ચે નદી સરસ્વતી કેહેવાએ. ૪૫૭
જ્યારે ગુરૂ નરના દલ સરવે એકઠા થાએ, ત્યારે દઈત્ય કાલીંગાના દલ પોતા છે આએ. ૪૫૮
જે ચીણ મહાચીણ નગરી છે પુરવ દેશ, ત્યાં દઈત્ય કાલીંગો રહે છે મનખા વેષ. ૪૫૯
જે દઈત્ય કાલીંગો મહા બળવંત, તેહેના સઈન્ય તણો નહીં આવે અંત. ૪૬૦
તેહના સેહેન જોદ્ધા અનંત અપાર, અને મહાસુરા બળવંત સાર. ૪૬૧
જે ચીણ મહાચીણ થકી કાલીંગો ચડીઓ જાણ, તેણે જાંબુદ્વીપે આવી કીધો મેલાણ. ૪૬૨
જે ચોવીસે ચેલા છે દઈત્ય કાલીંગા તણા, તે ચરપટ કરશે અતિ ઘણા. ૪૬૩
જે દઈત્યના સૈન્ય ચાલતાં ધરતી વાજે ધમધમકાર, તે દલનો નહિ કાએ અનંતને પાર. ૪૬૪
જે આવા દલ ચરપટ કરતા અપાર, તે આસણપુરી અંત્રીક્ષ બેસે તેણીવાર, ૪૬૫
તે દઈત્ય અંત્રીક્ષ આસન બેસીને ચાલ્યો આકાશ, એવી કારમી વસતો કરે પ્રકાશ. ૪૬૬
જે દઈત્ય અન્નના પરભા ચલાવે જાણ, તે દઈત્ય પાણી મંત્રીને ઘરથ કરે નિરવાણ. ૪૬૭
જે દઈત્યે વેલુ મંત્રીને ખાડ જહોએ, તે કારમા માઈ બાપ દેખાડે સોએ. ૪૬૮
જે દઈત્ય કાષ્ટના ઘોડાને ખવરાવેં ખાણ, તે નદીઓના નીર ઉલટાં ચલાવે નિરવાણ. ૪૬૯
એવા ચરપટ કરતા દઈત્ય આવે એ ઠાએ, તેહને બેઈમાની દુનીયા મળશે જાએ. ૪૭૦
જે આવ્યા દઈત્યને ન લાગી વાર, તે ચાલી આવ્યા લાલપોર સીતપોર મોજાર. ૪૭૧
જે દઈત્ય પાવડીઆ આરો ઉતરી આએ, તેહના અણગણાત સૈન્ય કહાં નવ જાએ. ૪૭૨
તે દલમાં સર્વે જોદ્ધા મહા બળવંતા કહેવાએ, ત્યારે દલ આવતાં વાટે ખટ મહીના થાએ. ૪૭૩
જે પાવડીએ આરે ઉતરો છે દઈત્ય કાલીંગો રાએ, દઈત્ય નગારે વાળે ઘાએ, ૪૭૪
જે દઈત્યે પાવડીએ આરો મુકી આણી મોરા થાએ, તે દલમાં ધજા નીશાનનો પારનું લાવે એ.
એવા દઈત્ય ચરપટ કરશે અપાર, ત્યારે ભુલશે સઘળો સંસાર. ૪૭૬

એકે નહિ ભુલે સાચા રખેસર જાણ, જેને સતગુરૂ બ્રહ્મા ભેટયા પ્રમાણ. ૪૭૭
તે દઈત્યના દલમાંહા કોઈ અજા નો ખાએ, અને સાહેબના સઈન્ય માંહા સોનાએ એક રોટી થાએ.
તે બેઉ સૈન્ય જ્યારે એક દ્રષ્ટ કરે, અને તે વચ્ચે નારદ મુખી આવી સંચરે. ૪૭૯
તે બેઉ દલ વચ્ચે નારદ ચાલ્યા કરસે સહી, ત્યાં દેવ દઈત્યને ઝુઝવો સહી. ૪૮૦
જ્યારે એવા ચરપટ દઈત્ય કાલીંગો કરશે અપાર, ત્યારે શ્રી નારાયણ દેવતા ચડશે અસ્વાર. ૪૮૧
હવે યુદ્ધ કરવાના પરચા જાણ, તેહના મુનીવર સુણો નિરવાણ. ૪૮૨
ત્યાં આવ્યા હનુમાન ધજાધારી બહુ કંકાસ જો કરે, તેહની હાક સુણીને દઈત્ય સઘળા થરથરે.
ત્યારે આવી ચોસટ લાખ જોગણી શાહાજીને પુછે વિચાર,
સ્વામી તમે કહો તો દઈત્યના દલ સોસી લઉં નિરધાર. ૪૮૪
ત્યાં આવ્યા પવન પુછે અમને રજા દો ત્રીભોવન રાએ, તો એ દઈત્યના દલ સર્વે મેલું ઉડાએ.
ત્યારે આવ્યા ભીમસેન સ્વામી હું વિનતી કરૂં, હવે તમે રજા દો તો અમે રણસંગ્રામે લડું. ૪૮૬
સ્વામી તમે કહો તો સ્વર્ગ મંડળ ફેરવીને ઉફરા હું કરૂં,
કહો તો દઈત્ય ડઝલાને જીવતો તમ આગળ ધરૂં. ૪૮૭
ત્યારે શાહોજી બોલ્યા ભીમ સુણો સતભાએ, તમે પાંચે પુત્ર પાંડવ મહા બળીઆ રાએ. ૪૮૮
જ્યારે આવી વાત શાહોજીએ ભીમસુ કહી, ત્યારે સુરજા રાણીને કમલા કુંવર આવ્યા સહી. ૪૮૯
જ્યાં ગુરૂનર બેઠા છે એક જો ઠાએ, ત્યાં સુરજા રાણી કમલાકુંવર પ્રદક્ષણા ફરીને લાગ્યા પાએ.
ત્યારે માતાને કુંવર ગુરૂ નરસુ વિનતી કરે આપ, સ્વામી અમારા પુર્વે જન્મના બક્ષો પાપ. ૪૯૧
સાહેબ પૂર્વ જન્મના પાપ આજ અમારા ગયા, જ્યારે અમને દશરન ગતમાં ગુરૂનરનાં થયા.
સ્વામી અમે મધમ જીવ તે તમસુ ઉત્તમ થઈએ આજ, હવે અમારા દુઃખ દળદ્ર તમે કરો તાજ.
ત્યારે હેત ધરીને શાહોજી બોલ્યા વિખ્યાત, સુણો બાઈ સુરજારાણી કહુ એક વાત. ૪૯૪
આજ કલીમાં દઈત્ય કાલીંગો મહા દુષ્ટ કહેવાએ, બાઈ તેની સઘળી સંઘ પોતી હવે તમે સંઘારો જાએ.
જ્યારે શાહોજી એસા વચન બોલ્યા સતભાએ, ત્યારે કરી પ્રણામને માતા પુત્ર દઈત્યના દલમાં જાએ.
જે શાહાના દલમાંથી માતાને કુંવર રજા માગી નીસરાં. તે દઈત્ય કાલીંગાના દલમાંહા જઈ સંચરા.
જ્યારે દઈત્ય આવતા દીઠા કુંવર ને પોતાની નાર, ત્યારે દઈત્ય કાલીંગો બોલ્યો તેણે ઠાર. ૪૯૮
સુણો કમલાકુંવર એમ કહે કાલીંગો રાએ, તમે ઈંઆ આવ્યા તે કોણ સતભાએ. ૪૯૯
તમને ચીણ નગરીના અમે સોંપ્યા રાજ, તમે તે દેશ છોડી કેમ આવ્યા આજ. ૫૦૦
ત્યારે બોલ્યા સુરજારાણીને કમલાકુંવર સતભાએ, એ અભંગ સાથે યુદ્દ કર્યો નહિ જાએ. ૫૦૧
જે દેવ ત્રણ ભુવનના ધણી કહેવાએ, તે અભંગસુ યુદ્ધ કેમ કરશો હો રાએ. ૫૦૨
એ દેવ શ્રી મચ્છારૂપે દઈત્ય શંખાસુર માર્યો છેદ, અને વાળ્યા સતગુરૂ બ્રહ્માના વેદ. ૫૦૩
એ દેવ શ્રી કોરંભરૂપે મેરામણ મથ્યો,
મેરૂ સમુદ્રમાં ધરી ત્યારે દઈત્ય મધુકંટકને મારી રત્ન ચર્તુદસ કાઢયાં હરિ. ૫૦૪
એ દેવ શ્રી વરાહ રૂપે ધર્યા કઈલાસ, ત્યારે પૃથ્વી રાખી તહાં દાઢે પ્રકાશ. ૫૦૫

એ તો મોરધ્વજ દઇત્ય સંઘાર્યો દાઢો જો ધરી, ત્રીજે વરાહ રૂપે હુવા નરહરિ. ૫૦૬
એ દેવે શ્રી નરસીંહ રૂપે થયા હો રાએ, અને દઇત્ય હરણાકંસ માર્યો જાએ. ૫૦૭
ત્યાં પાંચ કરોડીસું તાર્યા પ્રહલાદ, તેના દેવે કીધા છે અમર રાજ. ૫૦૮
એ દેવ શ્રી વામન રૂપે બહુ ચરિત્ર કરી, ત્યારે બળી દઇત્ય પાતાળે ચાંપ્યો ધરી. ૫૦૯
એ દેવ શ્રી ફરસુરામ રૂપે જો થયા, અને શાસ્ત્રાઅર્જુનને લોહપિંજરમાં ભરીઆ. ૫૧૦
એણે તો પૃથ્વી સર્વે નક્ષત્રી કીઆ, જ્યારે છઠ્ઠા અવતાર હરીએ લીઆ. ૫૧૧
એ દેવ શ્રીરામ સ્વરૂપે દઇત્ય માર્યો લંકાપતિ રાએ, અને સાત કરોડીસુ તાર્યા હરીચંદ્ર રાએ.
જ્યાં રાવણ દઇત્ય માર્યો પરિવાર સમેત, ત્યાં રાજા વિભીક્ષણને સોંપ્યા લંકા રાજ સમેત. ૫૧૩
એ દેવ શ્રી કૃષ્ણ રૂપે બહુ ચરિત્ર કર્યા, અને ચૌદ ભુવન તો મુખમાં ધર્યા. ૫૧૪
ત્યાં માર્યો દઇત્ય કંસાસુર આઠમે અવતારે, એણે સર્વે જાદવકુળનો કીધો સંઘાર. ૫૧૫
એ દેવ શ્રી બુદ્ધ સ્વરૂપે હરિ આપે થયા, તે ભગત પાંડવોને દ્વારે ગયા. ૫૧૬
એતો ભક્ત સખા સદાએ કરે પાલ, તે તો ધરણીધર છો દીનદયાળ. ૫૧૭
ત્યાં દઇત્ય દુર્યોધન સંઘાર્યા જાએ, ત્યારે નવ કરોડસુ તાર્યા યુધિષ્ઠિર રાએ. ૫૧૮
આજ કલીજુગમાં દેવનો દશમો નકલંકી અભંગ અવતાર,
તે માટે તું ભરથાર ચેત હો કાલીંગા ગમાર. ૫૧૯
એ દેવના દસે અવતારના ગુણ જ્યારે રાણીએ કહ્યા સમજાએ,
ત્યારે દઇત્યના મનમાં ક્રોધ ન માએ. ૫૨૦
હરે રાણી અન્ન પાણી ખાય અમારૂં ને શું વખાણે હરિ, ત્યારે તું અમો ઘર નારી કેવી સ્ત્રી.
હરે રાણી જેનાં તમે સેવો છો પાએ, આજ તે અભંગને હું મારૂં આએ. ૫૨૨
હાંરે રાણી જેનાં તમે સમરણ કરો છો રાતને દિવસ, આજ તેના હું લાવું કાપી શીશ. ૫૨૩
હાંરે રાણી એનાં સર્વે સૈન્ય મારીને લેવું જો અંત, તો હું દઇત્ય કાલીગો મહા બળવંત. ૫૨૪
એવા દઇત્યના વચન સાંભળીને સુરજા રાણી કોપ્યાં તતકાળ, ત્યારે હાથમાં ફુલદડો લીધો સાર.
જે જનમ મધે સતીએ મુખમાંહેથી ના કહ્યો માર, તે લઇ દડોને દઇત્યના ગરદનમાં દીધો તેણે ઠાર.
જ્યારે સતીના મુખ માંહેથી એવી વાત નીસરે, ત્યારે દઇત્યનું મસ્તક તુટી ધરણી પર પડે. ૫૨૭
ત્યાં સર્વે સૈન્યમાં પડયો પોકાર, જે સુરજારાણીએ માર્યો કાલીંગો પોતાનો ભરથાર. ૫૨૮
દેવ દઇત્યના દલ સામસામા આવ્યા તેના પરછા જાણ, હવે સુણો મુનિવરો તેહ નિરવાણ. ૫૨૯
ત્યાં મહા યોદ્ધા ઉઠયા મહા ક્રોધજ કરી, હવે એનું મારો સૈન્ય સઘળું શ્રીએ કહ્યાં જયાં છે હરિ.
જે રાણીએ સ્વામી માટે માર્યો પોતાનો ભરથાર, તે અભંગનું શીશ આપણે કાપી લાવો તત્કાળ.
ત્યારે હલાહલકાર બેવુ સૈન્યમાં થાએ, તે રણક્ષેત્રમાં સામસામ દલ ચડી જાએ. ૫૩૨
બાઇ પ્રભાતે જેમ ઉગે સબળા સુર. તેમ, બેવું દળ સામસામા વાજે રણતુર. ૫૩૩
એવાં સૈન્ય રણસંગ્રામે ચડીને બજાવે તુર, ત્યાં અનંત નિશાન ફરકે જ્યાં પુર. ૫૩૪
ત્યારે બેવું સૈન્યમાંથી જોદ્ધા ઉઠ્યા છે વઢવા ચાર, તેમાં કોઇ કેને ના આપે હાર. ૫૩૫

ત્યારે દઈત્ય મલકેસર સાથે લડે ભીમસેન રાએ, ત્યાં મારે યોદ્ધા ગદાના ઘાએ. ૫૩૬
ત્યારે દઈત્ય રગતકેસર સાથે લડે નીકુલ રાએ, જેનાં બળ તણો કો પાર ન પાએ. ૫૩૭
ત્યારે દઈત્ય રણકેસર સાથે લડે જન ભુત, તેમાં યોદ્ધા બળીઆ છે અદભુત ૫૩૮
જે દઈત્ય ગજકેસર છે મહા બળવંત, તે સાથે લડે ત્યાં વીર હનુમંત, ૫૩૯
જે વીર હનુમાન પરવત લાવે સંભાળ, તે દઈત્ય ગજ કેસરના રથ ઉપર દેશે રાલ. ૫૪૦
જે દઈત્ય આવતો પરવત લે સંભાર, તે કટકા વચ્ચેથી કરશે નિરધાર. ૫૪૧
ત્યારે હનુમાન બીજો પરવત લાવે ઉઠાએ, તેથી દઈત્ય ગજકેશર માર્યો જાએ. ૫૪૨
જ્યાં કોપ ધારીને જતિ હનુમાને દઈત્ય સંઘાર્યો જાણ,
ત્યાં દઈત્ય ગજકેસર બેવું યુદ્ધ કીધો જો નિરવાણ. ૫૪૩
ત્યાં બીજા જોદ્ધા લડે અનંત અપાર, ત્યારે બેવું દલમાં એકેની ના આવે હાર. ૫૪૪
ત્યારે હસી હરખમાં બોલ્યા શાહોજી વિખ્યાત, અને ખડગ ત્રઘારૂં શાહે લીધું છે હાથ. ૫૪૫
તે ખડગ મન વેગે મેલ્યું જદુપતિ રાએ, તેથી સર્વે દઈત્યનું સૈન્ય સંઘાર્યુ જાએ. ૫૪૭
ત્યારે માહામદ હનીફ જે ગુરૂ બ્રહ્માનો પૂત્ર, તેણે બહુ દઈત્યના દળ કાર્યા અબદૂત. ૫૪૮
જે નદી સરસ્વતી દઈત્યને રગતે પુરૂ વહે, જે રગતસું છોકરાનાં કાન ભીના તે સબ કોઈ કહે.
જે જુગ ચાર સુધી નદી સરસ્વતી ઠાલી રહી, તે દઈત્યના રગતસું પુરજ વહી. ૫૫૦
ત્યાં દેવ ઉગર્યા તે સર્વે શાહાને હેત, ત્યારે દઈત્ય કાલીંગાના દળ પડયાં રણખેત. ૫૫૧
જ્યારે શાહાના દલ સર્વે એકઠા થાએ, ત્યારે દઈત્યના મસ્તક સર્વે ખરીઓ માહે જાએ. ૫૫૨
જે દલદલ ઘોડાને ડાબલે દઈત્ય કાલીંગાનું શિર અથડાય. તે લઈ નાખે ચીણનગરીમાંએ. ૫૫૩
ત્યારે શઆહાનો દલદલ ઘોડો ચીણ નગરીમાં જાએ, તે કોટના કાંગરા નાખે રોળા તેણે ઠાએ.
જે ચીણ નગરી દઈત્ય કાલીંગાનું થાનક કહેવાએ, તે સર્વે લઈ સમુદ્રમાં ડુબાવા સાએ. ૫૫૫
જ્યારે તે દઈત સંહારીને શાહતે નરવંશકરે, ત્યારે ભગત કમળા કુવર સહી ઓદ્ધરે. ૫૫૬
તે ભક્ત કમલા કુંવરને શિર બારકોડીના ભરણ જો ભરે,
ત્યારે અજરાઈલ ફીરસ્તાને, શાહોજી હુકમ કરે. ૫૫૭
જે નવખંડ ચોરાસી લાખ છે જીવાજોન જાત, તે સર્વે કબજ રાખો તમારે હાથ. ૫૫૮
તે જીવ સર્વે અજરાઈલ ફિરસ્તો કબજ કરે, ત્યારે તે શાહા પાછા આવી સંચરે. ૫૫૯
હવે શાહોજી તમે ફરમાન દીઓ તે અમે સત કરૂં,
અને સરવે જીવ કબજ કરીને એકઠા તમ આગળ ધરૂં. ૫૬૦
ત્યારે હરિ હરખમાં શાહોજી બોલ્યા સતભાએ,
પણ તે જીવ જહાંનો તે તહાં જીવતો કરજો જાએ. ૫૬૧
ત્યારે શાહની ફરમાન તે ફિરસ્તો અજરાઈલ કરે,
તે નવખંડમાં તે જીવ જેનો તે ત્યાં લઈને ધરે. ૫૬૨
જ્યારે સુરવાઈલ ફીરસ્તો સુરદેસે જાએ, ત્યારે જે જહાં પ્રાણી તે તહાં ઉઠીને બેઠા થાએ. ૫૬૩

ભાઈ મુનીવરો મહાદન વેળામાં શાહોજી કરે અદલાઈ આણ,
શાહ સર્વેને મુઆ પછી જીવતા કરશે જાણ. ૫૬૪
ત્યારપછી સુષ્ઠિ સંજોગ સર્વે રચના થાએ, ત્યાં રખેસરને રાજ કરાવે સાએ, ૫૬૫
જ્યારે શાહા તખત બેઠાને ગુરૂ બ્રહ્મા નબી મહમ્મદ વજીર,
ત્યારે રખેસરને રાજ કરાવે ગુરૂ ઈમામશાહા પીર. ૫૬૬
ત્યાં ગુરૂ બ્રહ્મા વજીર થાસે તે રખેસરને કાજ, અને ત્રણ ભુવનકા ધણી કરજે રાજ. ૫૬૭
લોડી અમરાપુરીના પરછા જાણ, હવે સુણો મુનીવર તેનાં વખાણ. ૫૬૮
જે આદ અનંત કરોડી દેવ કારણે મહાનિપન્યા આએ, તે રખેસરને રાજ કરાવો સોએ. ૫૬૯
કહે ઈંદ્ર ઈમામશાહા સુણો રખેસર રાએ,
હવે લોડી અમરાપુરીના મોહલ વખાણ કર્યા નવ જાએ. ૫૭૦
ત્યાં ક્ષણું એકમાં એવી રચના શાહોજી કરે, તે સતગુરૂ બ્રહ્મા વચન તમસું ઓચરે. ૫૭૧
ત્યાં કંકુના ગારાને રૂપાની ઈંટ, શાહે તેની અનુપમ ઉઠાવી ભીંત. ૫૭૨
એવા મુનીવરના મોલ દીસે ઉંચા આવાસ અપાર, તે મહેલો સુવર્ણના તે પણ આ જગ સંસાર.
તે મહેલને કમાડ બારણાં બારસાખ કહ્યાં નવ જાએ, તેને બહુ રત્ન પદારથ જડતર કેહવાએ.
તે મોલમાં મોતી મલાણા નીખ્યાત જબુકે તતખેણ. તહાં સેંન રંગી રંગી પલંગ બીછાઆ ઘણાય
જે કંકુની રેતી સર્વે મુનીવરને દો વાલ, ત્યાં મોમન ખેલે નાના બાળ. ૫૭૬
ત્યાં સર્વે મોમનને વસ્ત્ર મન ગમતાં જાણ, તેના અનુપમ રંગતણા શું કરીએ વખાણ. ૫૭૭
ત્યાં સર્વે રખેસર મા ટાડી ધામ રસ જાણ, બાઈ તેના રૂપતણું શું કરીએ વખાણ. ૫૭૮
એવા રખેસરને પેરણ વાઘા સોનેરી જાત, તેને પેરણે ઈજાર કરમદી ભાત. ૫૭૯
ત્યાં મુનીવરને સુવર્ણમાં જડીત પેહરણ સોહાય, તેની કેડનો પટ કહ્યો નવ જાય. ૫૮૦
ત્યાં મુનીવર સુવર્ણના શીરબંધ બાંધે સત શીર, તેને પામરી ઓઢણ સુનેરી હીર. ૫૮૧
સર્વે મુનીવર પહેરે શીરબંધ તે પટકા બંધ, અને તે શોભે જેવા પુનમકા ચંદ. ૫૮૨
ત્યાં મુનીવર એસા પહરે સર્વે શણગાર, તે અકેકા મુનીવરને ઘેર સતીઓ પચાસ નાર. ૫૮૩
ત્યાં બહુરૂપ વતી દીશે સર્વે સતીઓ નાર, તેને પેરવા આભરણ તે સોળે શણગાર. ૫૮૪
ત્યાં સતીઓને પેરવા કાંચળી સીંદુરીઆ જાત, તેને પેરણ પટોળાં નવ રંગી ભાત. ૫૮૫
ત્યાં સતીઓને હાથમાં ચુડીઓ પંચ સાર, તેમાં રત્ન પદારથ જડીઆં અપારય ૫૮૬
સતીઓની કોટમાં હીરા રત્ન જડતર એકાવલી હાર, ત્યાં એવા સતીઓ કરે શણગાર. ૫૮૭
ત્યાં સતીઓને ગળામાં હાંસડી અમાલ, તેને મોતી જડતર કાને પેરવા જાલ. ૫૮૮
તેને હૈયામાં ચળકતો હાર પાંચે હીરા લાલ, રત્નજડીત્ર ટીલડી ઝળકે લલાટ. ૫૮૯
ત્યાં સતીઓને ઓઢણ અનુપમ દખણીના ચીર, તેમાં ગુલબુટી દીસે સોનેરી હીર. ૫૯૦
ત્યાં સતીઓને પગમાં કાંબી કડલાં વીંછીઆ સાર, તેને અણવટ ઝાંઝરનો ઝમકાર. ૫૯૧
ત્યાં સતીઓને હાથમાં આરસી બહુ તેજવંતી દીસે, તેને કેસર કસ્તુરીએ સેંથા ભર્યા છે શીસે.

ત્યાં સતીઓ એવા કરે સોળ શણગાર, તે મુનીવરને ઘેર સર્વે શીલવંતી નાર. ૫૯૩
જે મુનીવરના મનમાં ભોજન ઇચ્છા હોએ, રાણી ત્યાં તેવાં ફળ ખાવે સોએ. ૫૯૪
ત્યાં ગરમ ટાઢાં કોઇ મુનીવર ખાએ, જેને જે ભાવે તે મનવાચા ફળ પાએ. ૫૯૫
તેની દેહીમાં કસ્તુરીની વાસના હોએ, ત્યાં પસીને અમી ઝરાવે સોએ. ૫૯૬
જે રેણી દિવસનો એવો પટાંતરો કેહવાએ, તે કાયામાં ખસબોઇ પરસેવો છુટાએ. ૫૯૭
ત્યાં મુનીવર એવાં સુખ ભોગવસે જાણ, બાઇ તેના અગમ સતગુરૂએ કહ્યા નરવાણ. ૫૯૮
ત્યાં મુનીવર તખત બેટા સોનેરી સાખ, તેની પાસે કોતલ ચારે બુરાપ. ૫૯૯
હાંરે રાણી ત્યાં એવાં સુખ મુનીવર ભોગવે સહી, અને તે લીલા લાડ કરસે તહીં. ૬૦૦
જેણે ઇંઆ પાંચ ભુતવારી દલ રાખ્યાં ઠામ, અને સતપંથ સેવે સતગુરૂ નરસામ. ૬૦૧
એવા રખેસરને રાજ આલે શાહા બોલ્યા પંડ, ત્યારે સવાલાખ વરસની લીલા કરે નવખંડ. ૬૦૨
તે નવખંડમાં રાજ રખેસરના હોએ, તે શાહા તખત બેઠા વસમકુંમારી પરણે સોએ. ૬૦૩
ત્યાં એવા રાજ રખેસર કરશે જે, આજ દસોદ સુકરીત સતગુરૂ મુખે હાલ ગુજારે તેહ. ૬૦૪
જે નીતનીત અમી પીએ ને આચાર પાળે એકસો ચાલીસ કીયા તણા,
તે મુનીવર તહાં સુખ ભોગવે ઘણાં. ૬૦૫
જો મોમન હોય ને આ ગુરૂમુખે સુકરીત આલે નહીં. અને ધરમશાળાએ જાતાં આળસ કરે સહી.
તે તાંહા પેલા દલમાં પાલો થઇને રળવળતો ફરે, ત્યાં એવી વાણી સતગુરૂ ઓચરે. ૬૦૭
જે અહાં દસોંદ સુકરીત દેતા આળસ કરે અપાર, તે તહાં કાઠી ઘાસના ભારા માથે લઇ મરસે ભાર.
જે ઇંઆ પુરી દસોંદ સુકરીત આ ગુરૂ મુખે દેસે આજ, તે તહાં અવિચળ અમરાપુરીમાં કરસે રાજ.
જે મુનીવર ઇંઆ પુરા સતપંથ કમાવે આજ,
તે ઇકોતેરસો પરીઆ સાથે ત્યાં અમરાપુરીમાં કરે શે રાજ. ૬૧૦
જે છ દરસણ પુજાના પરછા જાણ, હવે સુણો મુનીવર તેના સહી નીરવાણ. ૬૧૧
જે ગાફલ દુનીઆ આ સતપંથ ધરમની નીંદા કરે, તે મહાદન વેળામાં માથું ફુટી ત્યાં મરે. ૬૧૨
જ્યારે તે રખેસરનું રાજ દુનીઆ દેખે તતખણા, ત્યારે તે લોક છાતી ફુટી ત્યાં મરશે ઘણા.
જે કોઇ ઇંઆ પત્થર મુર્તી બહુ પુજા કરે, તે બોહોત પુજા પાખંડે દેવળ દેરામા ધરે. ૬૧૪
જેણે ઇંઆ છ દરસની ભક્તિ કીધી આએ, તેણે દેતાં ફુલ તે પાએ. ૬૧૫
સુણો ભાઇ મુનીવરો ઇંઆ જેવાં બીજ વાવીએ જાણ, તો આગળ તેવાં ફળ પામીએ નરવાણ.
જે ઇંઆ સુતે પાત્રીને પત્થર મુરતીની પુજા કરે, તે ત્યાં સવાપોર લગી છાતી ઉપર લઇને ફરે.
જે કોઇ આજ ઇંઆ તીરથે પાણીની યાત્રા કરે,
તેણે દિન સવાપોર લગી તહાં નીતનીત પાણીમાં ડુબી મરે. ૬૧૮
જે કોઇ આજ બ્રાહ્મણ સેવડા જોગી સન્યાસીની પુજા કરે,
તહાં તેણે દિન સવાપોર લગી ખાંધે લઇને રવડતા ફરે. ૬૧૯

જે કોઇ આજ ઇંઆ છ દરસનમાં ગૌ પીપળો પુજે અજાણ,
ત્યાં તેણે દિન સવા પોર લગી છાતી ઉપર લઇને ફરે નિરવાણ. ૬૨૦
જે કોઇ આજ ઇંઆ વ્રત વરતુલાને અપવાસ કરે,
તહાં તેણે દિન દોહી રૂડી પામે પણ તે કાઠી ઘાસ વેચીને ભુખે મરે. ૬૨૧
જે કોઇ આજ દુનિઆ લોકને આ ગુરૂ જપતપની પુજા કરાએ,
તે ત્યાં એણીપેરે પુન ફળશે કાંઇ તેનું વિઘન નહિ થાએ. ૬૨૨
જે કોઇ આજ કલીમાં દાન પુન બ્રાહ્મણ જોગી જંગમને દેહે.
અને સેવડા સંન્યાસીની સોફી માગી લેહે. ૬૨૩
એ છ દરશનનો ગુરૂને ધરમ આવીને જમાડે જઇ,
તેને આ ગુરૂ ઇઆંનું ઇંઆ સો ઘણું પાછું આલે સહી. ૬૨૪
તે આ દુનિઆ લોક ઇઆંની કમાઇ સર્વે ઇઆ ખાઇ રહ્યા,
તે લોક મુનિવરની વર વેળાએ સહી પાછા ઠાલા ગયા. ૬૨૫
જે કોઇ આજ કલજાુગમાં વિતી વાત જાણીને હૃદયમાં ધરે, અને પાણી પત્થર પાખંડની પુજા જે કરે.
જે આ સતગુરૂ વિના ભુલી દુનિયા લોક.
ત્યાં રળવળી મરે અને તે સરવે, ફળની વેળા છાતીઓ ઉપર લઇને ફરે. ૬૨૭
જે કોઇ આજ જેવી મુનીવર પુજા કરે ભાઇ, તેને ત્યાં તેવો પસ્તાવો ધરે. ૬૨૮
ત્યાં વર વેળાએ શાહા અદલ કરસે જાણ
જેણે જેવી ઇંઆ પુજા કરે તેને તહાં તેવા ફળ આ ગુરૂ આલે નરવાણ. ૬૨૯
જે કોઇ ઇંઆ આવા ધરમ સતપંથ ધાએ, અને દસોંદ સુકરીત સતગુરૂ મુખે દીધી જાએ. ૬૩૦
જેણે ઇંઆ દશમો અવતાર ઓળખ્યો સતભાએ આજ,
એક ઇમાને પુજા સતગુરૂ નર જની પાએ. ૬૩૧
તે આજ કલી માંહા ધર્મ આ સતપંથ પાળે દુનિયા લોક.
જાણી કોએ અને તે તહાં પ્રાણી નીસ્ટે અમર હોએ. ૬૩૨
તે તહાં સવા લાખ વરસ લગી નવખંડમાં રખેસર લીલા કરે.
પછી વળી શાહોજી સૃષ્ટિ બાંધી સંઘારી કરે. ૬૩૩
જ્યારે સૃષ્ટિ સંઘારી શાહા જમીન પાટ ફેરાએ, ત્યારે નવ ધરણી ગાજી મેઘ મુસળ ધારા વરસાએ.
ત્યારે સુરવાઇલ ફિરસ્તો સુર દેશે જાએ, તહા સર્વે પ્રાણી ઉઠીને ઉભાં થાએ. ૬૩૫
જે મહાદનની હકીકતના પરછા જાણ, હવે તેનાં સુણો મુનીવર નરવાણ. ૬૩૬
ભાઇ મુનિવરને વઇકુંઠ દુનિયા દોજકમાં જાયે, ત્યાં આરબી રૂપે બેઠા નુર નકલંકી રાએ. ૬૩૭
ત્યાં આસમાન નવનેજાં ઉપર આવશે સુર, ભાઇ મુનીવરો એટલો ઉંચો રહેસે દુર. ૬૩૮
ત્યારે ધરતી ત્રાંબા વરણી થાશે સહી જાણ, ત્યાં સહસ્ત્ર કલા લઇને તપેસે રવી ભાણ. ૬૩૯
જ્યારે અગ્નિઝાળ પડશે ધરતી ઉપર આએ, ત્યાં સરવે ત્રાંબાવરણી જમીન થાએ. ૬૪૦

તે વેળાએ સતગુરૂ શાહોજી એમજ કરે, તહાં મેઘાડંબર છત્ર સાચાં મોમન શિરધરે. ૬૪૧
ત્યાં આરબી રૂપે શાહાનું સહી કરી જાણ, ત્યારે કેહની અરજ નહિ માને ફરમાન. ૬૪૨
ત્યાં એક સહસ્ત્ર મણની હેઠળ એરણ સહી જાણ, એક સહસ્ત્ર મણનો ઉપર ઘણ પ્રમાણ. ૬૪૩
આજ કલીમાં જે કોઇ મોમન થઇને કરીઆ બારમું ખાએ,
તે નહિ હાલ ગુજારે નહિ ગુરૂગતમાં જાએ. ૬૪૪
જે ઇંઆ ધાન સરવે અમથાં રહે, ત્યાં ધાન ધાવો તે ઉપર દેહે. ૬૪૫
ત્યાં તલતલના લેખાં શાહા પુછે વાત, પણ જેનો કાગળ હશે તેને દેસે હાથ ૬૪૬
જે આ દેહના અઉઠ કરોડી રૂમ રાએ તેનાં કર્તવ્ય જોએ.
તે તહાં ગુરૂ નર આગળ તેની ગવાઇ પુરે શોએ. ૬૪૭
તે સરવે અઉઠકરોડ રૂમ રાએ લોઢાના થાએ,
ત્યાં જીવ જુઠા બોલે તો પાછા ફરીને તેને ધાએ. ૬૪૮
ત્યાં જીવને ઉપર સુરજની અગન તળે ધરતીની ઝાળ,
તેને વેસે નેત્રે લોઇ અગ્નિની ધાર. ૬૪૯
જ્યારે ઉંધે મસ્તક જીવને અગન ધિકાયે, ત્યા માથેના ભેચા કાને નિસરી જાએ. ૬૫૦
ત્યાં રૂવે ગુનેહગાર બહુ કરશે શોરબકોર, જેણે ઇંઆ ગુના ગતમાં ચુકાવ્યા નહિ તે થાશે ચોર.
તે શાહા આરબી રૂપે નજર કરડી દેખાએ, તહાં ગુરૂબ્રહ્માની અરજ નહિ માને શાહાએ. ૬૫૨
ત્યાં નહિ વરખ નહિ વાશે વાંએ, ત્યારે નહિ અન્ન પાણી તેણે જો ઠાએ. ૬૫૩
ત્યાં માતા પિતા નહિ બેની ને વીર, તે આપે આપણા કરવત ભોગવે શરીર. ૬૫૪
ત્યાં રૂવે ગુનેહગાર બહુ બુમજ કરે, તેના મુખમાંથી અગ્નિઝાળ નિસરે. ૬૫૫
ત્યાં સ્ત્રી નહિ પુત્ર એકલા આપોઆપ, ત્યારે આપે આપણા કરવત ભોગવશે પાપ. ૬૫૬
ત્યાં અગ્નિ લોહા આકાશથી વરસે જાણ, ત્યારે તેનાં દાઝે કાયા ને પ્રાણ. ૬૫૭
ત્યાં દેહ જળી બળીને ખાકજ થઇ જાએ, ત્યારે દેહી બેઠી કરે પાવલ છાંટીને શાહે. ૬૫૮
જ્યારે એવા સોવાર એક દેહી ભાંગે ગળે નરવાણ,
ત્યારે સાહાની નજર આગળ તેનો એક ગુનો ઉતરે જાણ. ૬૫૯
એણી પેરે શાહોજી માહાદનમાં ગુના ઉતારે જીવાજન, તહાં પચાસ હજાર વરસનો થાશે એક દિન.
રાણી તહાં એવો સોર પડે તો કાંઇ કહ્યો નવ જાય, ત્યારે એમ દુઃખ ભોગવે જેમ વાઘે ઝાલી ગાય.
ત્યાં એકેકા જીવના એવા હિસાબ મહાદનમાં થાએ,
ત્યારે સાચા મોમન તે મનવેગે પ્રલગાં ઉતરી જાએ. ૬૬૨
જ્યાં ગુનેહગાર જીવને માર પડશે સહી, ત્યાં દેવ લોકો એકઠાં મળશે જઇ. ૬૬૩
જે ઇંઆ સતપંથ સેવી નીતનીત પાવળ પીએસોએ, ભાઇ તેને તહાં માર ના દેવે કોએ. ૬૬૪
જે ઇંઆ પાવળ પીએ ને ગફલતે રહે, તેને ઘણનો માર તે ફિરસ્તો જીબ્રાઇલ દેહે. ૬૬૫
જે નુરશાહ પરછા વલીજીના જાણ, હવે સુણો મુનીવર તેહના નરવાણ. ૬૬૬

ત્યારે શાહાને જમણે પાસેથી તપસીનુર સાવલીજી ઉઠ્યા જોએ,
તહાં ગુરૂ મુરીદ પોતાના છોડાવા સોએ. ૬૬૭
ત્યાં ગુરૂ મુરીદ પોતાના છોડવા પોતાના ખાસ, તેને બાહેર ઝાલીને લઇ ગયા શાજોજીને પાસ.
હવે મેદી સાહેબ એ જીવના ગુના બકસો જોએ, એવી એણે આશા કરી છે આપણી આએ. ૬૬૯
શાહોજી એમણે મોટી આશા કીધી છે અમર તણી, તે અંધ થયા પણ આવીને દાનવ લાગા આપણી.
હવે તમે મેર શીશી અરચંદ બાવા તે, આવી પોતા આજ જુગ છે છેલ્લી સંગ. ૬૭૧
એ નુરશાહવલજી ઇસ ઉપર મેર કીજે કીસ ભાત, તમે સુણોને ગુરૂજી કહુ ઇસ મોમનકી બાત.
એ જીવે ગત ગંગામાં આવીને સાંભળ્યા નહિ વેદ સફાત, જેણે જકર બંદગી કીધી નહિ રાત.
નુરશાહાવલીજી એ જીવતો ચાર જુગમાં ભાગતો ફરતો અપાર, આજ શરણે તમારી આવ્યા ગમાર.
હવે નુરશાહવલીજી શરમ તમારી રાખુ સતસાર, ગુરૂજી નહિ કાયા સજીવકુ લહુ દેતા માર. ૬૭૫
બાવા આજ શરમ અમારી રાખવી જોએ, સાહેબ સદા તમે મેરવાન હોયે. ૬૭૬
બાવા જો આપ મારણે પુત્રકું આએ, તો પીછે બેટા કીસી કે શરણે જાએ. ૬૭૭
સુણો સાહેબ પાંચ પુત્ર એક બાપાના હોએ, બાવા ઉસમે પાંચ સરખા નહિ કોએ. ૬૭૮
ઉસ બાવા બેટાકું પાળવો સકર કર મોટાની પાએ, બાવા ઉસમે એક દો ગાફલ થાએ. ૬૭૯
હાંરે સાહોજી એ બેટા ભલાબુરા તે બાપકા કહેવાએ, અને શોહી બાપકું શરમજ આએ. ૬૮૦
તે શાહે મોમન બાલક આપણા કહેવાએ, બાવા સો કેમ હવે દોજક જાએ. ૬૮૧
એતો નુરશાહવલીજી તમે સાચી વાતજ કહી, પણ ગુરૂજી એકવાત હમારી સુણજો સહી. ૬૮૨
અમે જગમાં ભેજ્યા તમકું બહુ દીધી બડાઇ, ગુરુજી તમે તબ ઉસકું કહું ન કાંએ ત્યાંય. ૬૮૩
સુણો શાહોજી ઉંચે માળે અમે ચડ્યા, વારોવાર, બાવા ઉસ મોમનકું જગોજગ કર્યા પોકાર. ૬૮૪
ભાઇ મુનીવરો આગળ મહાદન આવશે ખાંડારે ધાર, તહાં માથે પડશે તમારે પણને માર. ૬૮૫
ભાઇ મુનીવરો એવી માર પડે છે મહાદન વેળા માંહે,
આજ તમે દુનિયા દેખી મત ભુલો અહાં. ૬૮૬
ભાઇ તહાં આર જબ મેહેર નહિ માને મોજ, અને જબ આવે કીયામત રોજ. ૬૮૭
સુણો શાહોજી તબ એસી મોમનકું કહ્યા પ્રકાશ, બાવા તો પણ ગાફલ રહ્યા નરાસ ૬૮૮
પણ એ મોમન આશા કરી છે આપણા ગુરુનર તણી,
હવે તે કેમ નરાશ જાએ હો ત્રીભુવનના ધણી. ૬૮૯
તબ દો કર જોડી નુરશાહ વલજી વીનવે. ઉમતને કાજ તમે વિનંતી શુણો મહારાજ ૬૯૦
એ સવેનું કુછ મોમન ગત આપણી કહેવાયે આજ, હવે રાખો બાવા નુરશાહાકી લાજ. ૬૯૧
સુણો નુરશાહા વલીજી તમે જે બક્ષો તે અમે બક્ષ્યા હોયે.
ગુરૂજી હમતમ આખર નહિ કુછ દોએ. ૬૯૨
એ ગુરૂનર આખર એક કહેવાયે, હવે જે સતગુરૂજી કરે તે થાએ. ૬૯૩
જ્યારે શાહોજીએ નુરશાહા વલીજીકું એસા કહ્યા જાણ,

ત્યારે સર્વે મોમને તહાં ગુરૂનરને કીધા પ્રમાણ. ૬૯૪
ત્યારે હશી શાહોજી સતગુરૂશું બોલ્યા સતનામ, હવે એ મોમનકુ દીયો અમરાપુર ઠામ. ૬૯૫
ત્યાં આરબી રૂપે શાહોજી થયા મેહેરબાન,
હવે જાવો ગુરૂજી એ મોમનકું દયો જન્નત મુકામ. ૬૯૬
જેણે ઈઆ દસોંદ સુકરીત કરી પાળ્યા જાણ, તે મોમનકું મહાદાન એળે ગયા નરવાણ, ૬૯૭
જે સાચા મુનીવર નીપન્યા તે શાહાના છત્ર તળે રહ્યા, અને કુડીઆ પાપી તે દોજકમાં ગયા.
ત્યાં મહાદન વરતા પછે રચના કેહવાએ, શાહા સતગુરૂ બ્રહ્માના હુકમ ફરમાએ. ૬૯૯
મોટી અમરાપુરના પરછા જાણ, હવે સુણો મુનીવર તેના વખાણ. ૭૦૦
ત્યારે હસી હરખમાં શાહોજી સતગુરૂને બોલાવે પાસ,
હવે આપણે મોમનકું દીયો મોટી ભીસત અમરાપુરીમાં વાસ. ૭૦૧
જે સાચા મોમનકું સતગુરૂ ચલાએ,
તો પોતાની કમાઈએ વેતરણી નદી ઉતરી પરસલા ઉપર થઈને જાએ. ૭૦૨
જે પુરસલાની ઘાટી માથે કંપે ગુનેગાર, ત્યાં ચાલવું જેમ ખાંડાની ધાર. ૭૦૩
પણ તહાં સાચા મોમન તે આગળથી ઉતરે પાર, તે જઈ પોતા ભીસતની વાડી મોજાર. ૭૦૪
જે મોમન ભીસતની વાડીથી બોલાવે સાર, ત્યારે જઈ પોતા અમરાપરીના દરવાજા બહાર. ૭૦૫
જે કોઈ મોમન અદરાઈલના ફિરસ્તાના કોલ શું પુરા કેહવાએ,
તે ગુરૂનરને ભીસતમાં લીધા બોલાએ. ૭૦૬
જે મુનીવરને ચુક પડી આ સંસાર માંએ, તેથી પ્રાણી બાહેર ફેરા ખાએ. ૭૦૭
ત્યાં મોમને દેખ્યા ભીસત અનોપમ સાર, તેના સુવર્ણ કોટને ફરતાં કાંગરા અપાર. ૭૦૮
ત્યાં સરવે મોમાનને ઘેર કેસર કસ્તુરીના ગારા, તેમાં સુવર્ણની ઈંટ ચણતર અપાર. ૭૦૯
જે ગુરૂનરને નામે સોના રૂપાની ઈંટો, શાહે તેની અનોપમ ઉઠાવી ભીંતો. ૭૧૦
તેના બારસાખ કમાડ સોનાના ઘડયાં, ત્યાં રત્ન પદારથ નંગજ જડયાં. ૭૧૧
ત્યાં સુવર્ણના મોલ ઝળકે બહુ તેજ અપાર, ત્યારે સહસ્ત્ર સુરજના તોરણ બાંધ્યા દરબાર. ૭૧૨
ત્યાં એકએકનાં મંદિર સોનાનાં ઘડયાં, તેનાં પાણીઆરા માણેક મોતીએ જડયાં. ૭૧૩
એક એકને મોલે હિરા રત્ન માણેક જડીત્ર કહેવાએ, તે મંદીરના રૂપ કહ્યાં નવ જાએ. ૭૧૪
તે મંદીરને ઉપર સાતખંડ કળસ દીસે અનોત, તે એક કળસની સહસ્ત્રકળા સુરજની જોત. ૭૧૫
જે સહસ્ત્રરંગી પલંગ સતગુરૂ મેલ્યા છે બીછાઈ, ત્યાં રત્નજડીત હીંચોળાખાટ કહેવાએ, ૭૧૬
ત્યાં મુમન પોઢીને એવાં સુખ ભોગવસે સાર, તેને સુરજા રંગની સત્તર નાર. ૭૧૭
ત્યાં ચંદ્રવદની સતીઓ સત્તર સાદ, તેમાં ચાર દેવકન્યા નાર. ૭૧૮
જે ઈઆ મૃત્યુ લોકની સ્ત્રી પોતાના ધણી સાથે ધરમ કમાએ,
તે તહાં અર્ધાંગના સર્વે ઉપર પટરાણી થાયે. ૭૧૯
એક એક રખેસરને ઘેર સતીઓ પચાસ નાર, તેનાં પચાસે કુંવરનું રાણી ખેલે દરબાર. ૭૨૦

રત્નજડી દીસે ને રૂપ અપાર, તેના હાથમાં સોનાની ગેડી અનુપમ સાર. ૭૨૧
તે મુનીવરોને સરવે દેહી નુરાણી હોએ, ત્યાં નુરાણી વસ્ત્ર પેહરસે સબકોએ. ૭૨૨
એવી રચના ભીસતમાં ગુરૂનરે રચી છે સહી, તેને જમણે પાસે સાતે સરોવર અમીએ ભર્યા છે તહિ.
તે સરોવરને સોનાનાં આરા કસ્તુરીની પાળ, તેનાં માણેક મોતીએ જડ્યાં પડથાલ. ૭૨૪
તે સરોવર માંહે માણેક મોતીની વેળુ અપાર, તેના ફરતા આરા બાંધ્યા ને સોનાનાં પગથીઆં સાર,
તે સરોવરની સામી પાળે કલ્પવૃક્ષ કેહવાએ, જેણે સઘળી અમરાપુરીને છાય. ૭૨૬
એવું સતગુરૂ શાહજીએ વરખ નિપાએ. તે બહોત ગઇ અરકાઇ કહ્યો નવ જાએ. ૭૨૭
ત્યાં અનંત પંખી બહુ રંગે પોપટ અમોલ, તેણે વરખે બેઠા જનાવર કરે છે કલોલ. ૭૨૮
જે સરોવરની જમણી પાસે મહાવરખ કહેવાએ, તેમાં એડાળ છે તે ગુરૂ નરસે નિપાએ. ૭૨૯
જે પંખેરૂ થઈને જીવના વાસ વાસાએ, તે સાહેબની રચના કહી નહિ જાએ. ૭૩૦
જે અનેક પંખી પોપટને સોનાની ચાંચો રૂપાની થશે, તે વરખની ડાળે બેઠાં પંખી ઝુલશે. ૭૩૧
તે જેમ જેમ જુવેને તેમ તેમ રોસે જઇ, કરણી વિના જીવડા ભુલશે. સઈ ૭૩૨
એ સર્વે ભીસતની રચના કહી નવ જાએ, તે સૌના ઘેર રતન પદારથ જડેલા હોએ. ૭૩૩
જે ચંદ્ર સુરજ આ જુગમાં સાર, તે મુનીવરને ઘેર જડીઆ અપાર. ૭૩૪
ભાઇ મુનીવરનો વાસ છે અમરાપુર માંએ, તે ઉપર કલ્પવૃક્ષની છાયા થાએ. ૭૩૫
તે સવા સવા મણનો આહાર ભોગવે જાએ, અને મન વાંછીત ફલ જો ખાએ. ૭૩૬
ત્યાં આહાર છે પણ નાર નહિ કહેવાએ, ભાઇ મુનીવર તે નુરણી પરસેવો થઇ જાએ. ૭૩૭
જે કોઇ આજ ઇંઆ પુરા સતપંથ કમાએ, તેની તહાં અનેક રચના શાહા સતગુરૂ નીપાએ.
જે એકોતેરસો માઇના એકોતેરસો બાપના કહેવાએ, જે સાતકુળ સાસરી સાથે અમરાપુર જાએ.
એવાં સુખ મુનીવર ભોગવે છે સાર, ત્યાં વારંવાર હોસે ગુરૂ નરતણા દેદાર. ૭૪૦
જ્યારે આદ અંતના દેવ આવ્યા શાહોજીની પાસ, ત્યાંરે સતગુરૂ શાહોજી આપે વૈકુંઠનો વાસ,
ત્યારે સતગુરૂએ એવાં તપ કીધાં વિસમે ઘાટ,
ત્યારે શાહોજીએ સાચા મુનીવરને ભીસતની આલી વાટ. ૭૪૨
જે મુનીવર અમરાપુરમાં સુખ ભોગવસે જાણ, તે દેવઅમરપદ પામ્યા સતગુરૂને ફરમાન. ૭૪૩
જે સતગુરૂના જપતપ થકી જીવ ઓધર્યા જાણ, ભાઈ મુનીવર તે અમર થયા નરવાણ. ૭૪૪
પ્રથમ આઠલાખ કરણ શાહોજીએ સરજયાં જાણ, તહાં સતગુરુ બ્રહ્માએ તપ કીધાં પ્રમાણ. ૭૪૫
તે સતગુરૂના તપજપ થકી દેવ નીપન્યા કરોડી અનંત, જેણે સાહેબસું અવિચળ રાખ્યો ચંત.
પ્રથમ જાએલા કલફમાં તપસી ગુરૂબ્રહ્મા જાણ, ત્યારે ઝાંખા નવાણું કરોડી નિપન્યા નિરવાણ.
બીજા ફાએલા કલફમાં તપસી સેસટગુરૂ જાણ, તાહાં મેઘા દેવ છપ્પન કરોડી ઓધર્યા પરમાણ.
ત્રીજા અરજલા કલફમાં તપસી ગુરૂ ઇમામ જાણ, ત્યાં બત્રીસ કરોડી કિન્નર સીધા નરવાણ.
ચોથા ખલીફા કલફમાં તપસી ગુરૂ નબીમહમ્મદ જાણ, ત્યાં તેત્રીસ કરોડી દેવ કીધા પરમાણ. ૭૫૦

જે ગુરુના જપ તપ થકી પાંચ કરોડી દેવ છુટા આજ, તહાં પામ્યા અમરાપરમાં અવિચલ રાજ. ૭૫૧
પહેલા કર્તાજુગમાં તપસી ગુરૂ અમર કીધા કાજ. ત્યાં સતગુરૂ વચને આ સતપંથ ધાયા પ્રહલાદ.
જે ગુરૂનરના જપ તપ થકી પાંચ કરોડી દેવ છુટયા આજ, ત્યાં પામ્યા અમરાપુરમાં અવચિળ રાજ.
બીજા ત્રેતા જાુગમાં તપસી ગુરૂ વસિષ્ટે આ ધરમ દેખાડયાં જાણ,
ત્યાં સતગુરૂએ બહુ તપ કીધાં નરવાણ. ૭૫૪
એ ગુરૂના જપ તપ થકી સાત કરોડી દેવ નીપન્યા જાણ, તે તો વૈકુંઠ પામ્યા નરવાણ. ૭૫૫
ત્રીજા દ્વાપર જાગુમાં તપસી ગુરૂ વેદવ્યાસે આ ધરમ દેખાડયા જાણ,
ત્યાં સતગુરૂ બહુ તપ કીધાં નરવાણ. ૭૫૬
એ ગુરૂનાં જપ તપ થકી નવ કરોડી દેવ નીપન્યા પાંડવ રાએ,
અને તે અમરાપુરમાં પોતા જાએ. ૭૫૭
ચોથા આજ કલજુગમાં તપસી ગુરૂ સુદરદીને આ ધર્મ દેખાડયો જાણ,
તે સતગુરૂ તપસીએ કાગળની હોડી કીધી નરવાણ. ૭૫૮
ત્યાં પીર સુદરદીને કહ્યું એક મોટાઇ દીલમાં આણ, તે થકી વ્રજની ભીંત ઉઠી નરવાણ. ૭૫૯
જ્યારે પીર સુદરદીને છ માસ લગી એક પગે ઉભા રહ્યા,
ત્યારે ગળામાં તોક પહેરીને આદીન જો થયા. ૭૬૦
જ્યારે એણી રીતે તપસી ગુરૂ તપ કીધાં અપાર, ત્યારે નર ઇસલામ શાહે દીધા દેદાર. ૭૬૧
તે ગુરૂના જપ તપ થકી બાર કરોડી દેવ કલજુગમાં સંગે નીપન્યા જાણ,
તેને કમલાકુંવરને શિર બાંધા નરવાણ. ૭૬૨
જે આઠ લાખ કરણમાં અનંત કરોડી દેવ નીપન્યા જાણ,
તે ફલતર વેળામાં પેલા વર પામશે નરવાણ. ૭૬૩
જે કરણ કલફમાં તપસી ગુરૂ બ્રહ્માએ તપ કીધા જાણ, ત્યારે એટલા દેવનાં લખ્યા નિશાન.
આજ અથરવેદમાં ભાખ્યા, તે કલજુગ છેલી સંગ,
એ નબી મહમ્મદને સતે કરી માનો એમવેદ કુરાને બાંધ્યા બંધ. ૭૬૫
જે તપસી ગુરૂ બ્રહ્મા જે નબી મહમ્મદ આએ, ભાઇ આગત સર્વ તેની કહેવાય ૭૬૬
જે આદ અત જોગ તપ ગુરુ બક્ષાનો આય, તે જોગેશ્વર છાનો જોગ સતસું કમાએ. ૭૬૭
જે નવે અવતારે નારાયણ દેવ આવ્યા ભગતને કાજ,
જે આજ કલી દશમે સાચા મુનીવરને આલવા રાજ. ૭૬૮
જે શ્રી નારાયણ દેવ તે વિષ્નુ અવતાર, તે દેવ ધરી અવતાર ને દઇત્ય સંઘાર્યા તેણે ઠાર. ૭૬૯
પેલા નવ અવતારે નવ દઇત્ય હણ્યા ને દસમે કાલીંગો જાણ,
એવા પીર શમસ કહે અગમ પાછળ એંધાણ. ૭૭૦
એ દેવના અગમ પાછળ ચરિત્ર સાંભળો અપાર, અને સુખ દુઃખ તે દુનીઆનો વહેવાર. ૭૭૧
જો આજ દેવના વેદ વચન સહી કરો પરમાણ, ભાઈ તમે તો પામો અમરાપુર ઠામ. ૭૭૨

એ દેવના વેદવચન મુનીવર ભાઇ પરમાણ, એમ કહે પીર હસનશાહા ગુરૂ ઇમામ. ૭૭૩
પણ જે કોઇ આ ગુરૂના વેદવચન ઉથાપે જાણ, તેનો મેળો પીસતાલીસમે ઠામ. ૭૭૪
આજ કલજુગમાં અથરવેદ સહી પરમાણ, અને જે અથરવેદ બોલે તે કરવું કામ. ૭૭૫
આ ગુરુના વેદ વચન થકી આગળ દેવ નિપન્યા જાણ, તે સાંભળો સુરજા રાણી એમ કહે ઇંદ્ર ઇમામ.
જે આજ અથરવેદમાં યવનરૂપી બ્રહ્મા નારાયણ, તે ભરતખંડને જાંબુદ્વીપે પ્રગટ બેઠા જાણ. ૭૭૭
જે શાહાનો દશમો અવતાર અગમ ભાખ્યા જાણ,
તે સતગુરૂ બ્રહ્માએ આદ અંતની મેળા કીધા પરમાણ ૭૭૮
જે કોઇ દશમાં અવતારની દશતરી સહી, પ્રમાણે ભેવ, અને તે મુનીવર હોશે દેવ. ૭૭૯
સુણો રાજા રાણી પરતંગ આગમ નરવાણ, આજ ગુરૂનર જાંબુદીમાં બેઠા પરમાણ. ૭૮૦
આજ ગુરૂ નરનું નામ વીસારો નહિ, તો અમરાપુરમાં પોંચો સહી. ૭૮૧
જે દશમાં અવતારની દશતરી પૂરી પરમાણી નરને નાર,
તે લખચોરાસી માંહે ન પડે ફરી આ જગસંચાર. ૭૮૨
જે કોઇ ભગત સતીએ આ ગતગંગામાં આવી સાંભળો જાણ,
તે દસે અવતારની દશતરી અથરવેદની વાણ. ૭૮૩
જે એકએક હરફ સાંભળે લખે નરવાણ, અને વળી ભણે સાંભળે તે એકજ ધ્યાન. ૭૮૪
તેને વીસંભ રાજ ધન કીધાનું ફળ વરદાન હોએ,
અને જે આ ગતમાં એક મના આવી સાંભળે સોએ. ૭૮૫
જે દસમા અવતારની દસતરી ભણે, અને સતી લોક હરફે હરફ સાંભળે. ૭૮૬
તે ભગતને એક હરફે હરફ ધરમદાન, અને કરોડ કરોડ હસ્તિનું ફળ પામે નરવાણ. ૭૮૭
જે આ ગતમાં ભણે શ્રી નારાયણ દેવના દશે અવતાર,
તે આજ એક ધ્યાને સાંભળે નર ને નાર. ૭૮૮
એમ સતગુરૂ કહે તેનાં પુન તણો ના આવે પાર, તેતો ફરીને લખચોરાસી ન પડે લગાર. ૭૮૯
જે કોઇ ભગત સતીઓ આ વેદ પ્રમાણે સુકરીત કરસે જાણ,
તેને એસીં લાખ ઉંટા સામલ ચાલે નરવાણ. ૭૯૦
તે ગુરૂ શમસ કહે શ્રી નારાયણ દેવના દસે અવતાર.
આજ પુરા ભણે સાંભળે જે કોઇ નર ને નાર ૭૯૧
તે ભગત સતીને મહાદનની જાળ નહિ લોપે લગાર, બાકી જુઠાને શીર પડશે અગ્નિધાર. ૭૯૨
સતગુરૂ સુદરદીન સાથે બાર કરોડી નિપન્યા કમલા કુંવર વીર,
તે હસન શાહા થયા અનંત કરોડીના પીર ૭૯૩
એવી સત વાણી કહે ઇંદ્ર ઇમામશાહા પીર, અને તે તમે સાચું માનો મોમનવીર. ૭૯૪
એક દન મહાદન આવે છે તમે સત સબુરીસું રાખો ધીર,
તહાં ખુદાતાલા કાજી થાશે ને મહમ્મદ હોશે વજીર. ૭૯૫

ત્યારે દસમુરૂપ ત્યાં નકલંકી નારાયણ સાર, ત્યાં દેવેધર્યો શ્રીમૌલા મુરતજાઅલીનો અવતાર. ૭૯૬
ત્યારે દેવ દઈત્ય કાલીંગાને મારશે જેણીવાર, પોતે સંસારમાં પ્રગટ થશે મોરાર. ૭૯૭
જ્યારે સંસારમાં પ્રગટ થાશે દેવ મોરાર, ત્યારે સંસાર સર્વે ઓળખસે સહી નિરધાર. ૭૯૮
ત્યારે શ્રી દશમા રૂપે મૌલા મુરતજાઅલી નામ ભણાવ્યાં સહી જાણ,
ત્યારે અનંત કરોડીસું પીર હસમ કબીરદીન તારશે નરવાણ. ૭૯૯
શાહા મૌલા મુરતાજઅલીની માતા તો બીબી જલેખાં કહીએ, પીતા તો હાસમી અબુતાલબએ.
ત્યારે ગુરૂ તો નબીમહમ્મદ મુસતફા સલલ્લા અલેહે વસલમ જાણ,
અને શક્તિમાતા બીબી ફાતમા પ્રમાણ. ૮૦૧
ત્યારે સ્વસ્થાન તો કેહકપુર નગરી જાણ, અને ક્ષેત્ર તો સીદ્ધપુર દ્વારકા નગરી પ્રમાણ. ૮૦૨
ત્યારે નર મારશે દાનવ દઈત્ય કાલીંગો જાણ, ત્યારે બાર કરોડીસું પીર સુદરદીન ઓધાર્યા નિરવાણ.
ત્યારે ચાર લાખ અને બત્રીસ હજાર, શાહા મૌલા મુરતજાઅલી રૂપે જાણ. ૮૦૪
ત્યારે અથરવેદ હુઆ પરમાણ, ચાર લાખને બત્રીસ હજાર, કલજુગનું પ્રમાણ.
ત્યારે બાર કરોડીસું પીર સુદરદીન અમરાપુરીમાં પોતા નરવાણ. ૮૦૫
તેણેતો ગુપ્ત પંથ આરાધ્યા જાણ, તેને તો સહી અમરાપુરીનો વાસો પામ્યા નરવાણ. ૮૦૬
ત્યારે શ્રી નકલંકીનો દશમો અવતાર સંપૂર્ણ થયો સહી, એવી ગુરૂ બ્રહ્માએ વાણી કહી. ૮૦૭
અહિંથી શ્રી નારાયણ દેવના દશમાં અવતારની દસતરી સંપૂર્ણ સાચ,
એવી ગુરૂ હસનશાહા સુત પીર ઈમામશાહા બોલ્યા વાચ. ૮૦૮

મતસ્ય પુરાણ ભાગ ૧ પં. શ્રીરામ શર્મા આચાર્ય ખાજાકુતુબ, બરેલી (ઉ.પ્ર.)

પા.નં. ૩૩-૩૯ મતસ્ય બ્રહ્મવિરાટરૂપે અલા સફરીસૂફી ૫૧-૫૨ કલમાજપથી સાવિત્રી પ્રગટ ૭૯ પજેતન પાકનબી સૂની વેને કલ્મસા ૨૫૨ ઈક્ષ્વાકુ પોરસ વંશમાં મલેચ્છસંભવા- કલીયુગમાં ૨૫૫ અથર્વા અગ્નિવંશ સ્યુદીજાતી અગ્ની અંગીરાભૃગુ ૨૫૬ અગનિવંસમાં ૪૦ ઈમામ ૩ હરીવંશ સાથે મળી ૪૦-ઈમામ (મહાત્મા) ૩૭૭ ભારતમાં અરબી મીસરા - મલેચ્છા (૩૭૮) ૩૮૮ મકામાં હજયાત્રા પવિત્રજળ તથા દફનવીધી ૪૬૯ કલીમા સાધકા યુગમ ૪૭૨ કલીયુગ વર્ણન મકા-મદીના મલેચ્છ સર્વત્ર વસુધાઈમામ ૪૯૧ યજ્ઞ અવતાર મોહમદ સલીલાહ બ્રહ્મ બાલક રૂપેદર્શન ૪૯૨ મકારણદેવ જીબ્રાઈલ દર્શન આકાશવાણી કલમો સોડસી ૪૯૪ સલીલ જીબ્રાઈલ બીસમીલ્લાહ ૪૯૫ બ્રહ્મરૂપે દર્શન ૪૯૭ જીબ્રાઈલ મહામદ આકાશવાણી ૪૮૯-૯૯ પશ્ચિમ ધર્મ સર્વ સર્વા - આદીત્યવર્ણે પુરુસો મખે બ્રહ્મમયો મખાકમા ૫૦૦ અહમદીયા ક્રીયા ૫૦૧ મમ બ્રહ્મા સરીર દેવ રૂષીભી અલો કે ૫૦૩ એક અક્ષર અને ૩ અક્ષર તારક મંત્ર લા. અલાહ જીબ્રાઈલ-મકારણ વાણી લા ઈલાહ તારકમંત્ર

મતસ્યપુરાણ ભાગ-૨

પા.નં. ૪૬ મનુ મતસ્ય સંવાદ ૫૩-૫૭ વીષ્ણુ મકામાં મકાનારય યુધ્ય ૮૦-૮૧ દેવ દાનવ મકા કુરેસી યુદ્ધ નબીયં બ્રહ્મા સ્યાદી કુરેસી કટુવા મલેચ્છા હાસમી ફાતમાવ ૧૦૯ કાલનેમી મકાયુદ્ધ ફરીથી ૧૨૧-મકાજય કરીને બ્રહ્માવિષ્ણુ મહામદઅલી મદીના ગયા ૨૪૦ સાવિત્રી ખાદીજા મહામદ યમ તેજ વિવસ્તમનુ ૩૮૫ સમુદ્રમંથન - બીસ્મીલ્લા રહમોહ નૂર રહીમ પોતાને ઘેર મદીના ગયા (૩૮૫) ૪૮૫ દેવપ્રતીષ્ઠા ૩ દેવ પૂજા અનુભવી વિદ્વાન અસૂરમંત્ર ૪૮૭ પાંચ પ્રસાદ ખીર વિચિત્ર અસૂરમંત્ર ૪૮૮-૮૯ પછમ જાપ અરબી ચાંદરાત આયાત કલમો ૪૯૩-૫૦૪ કલીયુગ રાજા વંસ વર્ણન ૪૯૫ મલેચ્છા સંભવા ૫૦૩ વેવસત મનૂ મહામદ - ૪૦ ઈમામ ૩ દેવ ત્રયી પંજેતનપાક મનુમત્સ્ય સંવાદ ૪૬ અરબીનંદમ મહામદ નારસિંહ પદમા નાભસ્ય ૪૭ મહાતેજા મહામૂદા યસો નારાણ મકા ૪૮ અરબીકુત મહામદન નામ ૫૦ તે પુરાણ પુરૂષ મહામદ સીત ધ્વનિ ઈબીહક તનૂરૂહ ૫૬ દ્વાદસ મહાદીમકા રૂદ્રકા દસપતમ મહામદીમ સપ્તા ૫૭ અશ્વસ્વ ગરૂડધ્વજ ૫૮ હવીપાક સ્તવ આપ પાક પ્રાકૃતધર્મા લોમકા મદીન મનસા ૬૦ આદીત્ય મદન્મલા ૬૧ આપસૈયાદી મદીનામ ૬૨ સહસ્ત્ર મુદ્ર સ્વેતા પ્રતીક અલઅંલા મેદામ વર ૬૫ ઈવાં સુભાન ૬૬ ગ્રામણી સર્વ દેવનામ રહમોરહીમ ૬૬-૬૭ મરૂતન મહામુખે સુભાંન અલા આમરકુરા લીલ ૬૯ દતાદલા આત્મા મકા જ્યોતીશેશ્વર-પંચદ્રા ૭૦ સપ્ત યમાદુ સબ્દ યુગ અંતે કૃષ્ણવંશે વિશ્વ પ્રભુ ૭૧ મદીના મકા-મદીનાવાસી નીલ લોહીત ઘન અલંમ ૭૩ પરમ મંત્રભીસ્મલુત, વંયસ્ત યમરાજ - મહામદ અરાની ૭૫ અર્બી ફાત્યામા પત્યામા ૭૭ અરબી બ્રહ્માશુક્ર ૭૮ અરબો અબુ ધર્મ તેજ કુરાન સૈયદ ૮૦ બ્રહ્મચર્ય કાટુવા પંચક્રમ કામો ૮૧ મકા ૮૧ પુત્ર આત્મ નૂરૂહમ ૮૨ ઓર એકધર્મ સૂની ૮૪ સઈલ્લાસી ૮૬ અરબીયુગ સૂના ૯૦ ચર્મ કટુવા અગ્રભાગ મદીના મકા હારીભગવર્ન પાવક મરૂતો ૯૨ વિષ્ણુ સમા પાર્વતી ભસ્મી ભૂતાં તનાશાહ ૯૪ મકં અલાત સતપંથે ૯૫ મકં અલા હકાત અરબી અલબાં ઉસ્માન ૯૬ મકાનારાણા પદમા કાલેનમી અરબી દેવા કલમાની ૧૦૯ કલમાની મકાર ૯૭-૧૨૨ ૧૨૨-૧૩૬ ભુવ મહામાય ૧૩૬-૧૬૦ અરબી વંસ મકામદેવ ૧૬૦-૧૭૨ મદીના મહામદ ૧૨૧ મકાયુદ્ધ ૧૭૨-૧૮૦ મકાતીર્થ ફળ ૧૮૪ યવતોપ માકની ૨૧૩-૨૧૫ અલા સોભાનુ ૨૧૫ સાવીત્રી વ્રત

 કથી પતીવ્રતા મહામુદય અરબથતી ૨૧૬ મદ્રેસા સાકસા અશ્વપતી અરબભૂમકા મહમ્મદ ૨૧૮ સાવીત્રી જગતમાતા મહામદનમ ૨૨૦ પશ્ચિમ બીસ્મીલ હરી ૨૨૩ કલમા બ્રહ્મ જગતગુરૂ નીકાહ ૨૩૧ મનુ યાત્મા કલમાદેવ બંધાય યર્મ વચન ૨૩૪ કલમા સ્થાત વપુસા ૨૩૫ મકારણ તાલા સલલા અલા મકા ધર્મ અલા આધીન કલમો ૨૩૭ સાવર્ણ વિક્રમ તુરગા દેવ, સિતા (૨૭૬) ૨૩૯ કકામો ૨૪૦ સર્વદેવ મહામુદે ૨૪૧ ખ્યાતમુનામ ૨૪૪ કર સિતામ ૨૪૫ ધર્મરાજ મહામદન ૨૪૬ પરી પૂજ્ય મકા ૩૬૩-૩૯૪ ક્ષીરોજ મંથન, ખીરોદ, સમુદ્રમંથન ૩૮૫ આરબની ઘટના મકા મદીના યુદ્ધ ઈસ્લામ ધર્મસ્થાપના કલમો બીસ્મીલા સ્થાપના ૪૪૨ દસ અવતાર હુસેન અલા અલંકૃત ૪૪૩ પોડસેવતુ (કલમો) અરબુજવંન આસ્લીમ ૪૪૪ યાતુ અલા સ્થીત ૪૪૮ ફાદયાતમા પાર્વતી લીલા લલીત અરબીમ આરબી ૪૪૯ ચાંદતારા મકા ત્રયી અર્બ મકા ૪૫૧ મકા મદીના ૪૫૨ બીસમીલે પ્રફુલ્લ કલમો ૪૫૪ સાવત્રી સરસ્વતી ફતમા મહામદ ૪૫૯ પુસ્કર દીપે લીલયે ફાતામવી અશ્વરથ ઘોડા ૪૬૦ દેવ અલ અમ્બ અલાનૂર ૪૬૨ નિરૂતૈ પઠમ સ્થાપના આરબી સિતયવન અમ્બા સિતા મકા (યવન) ૪૬૩ ખાતુમા અરબાજા રસૂલ ૪૬૪ દેવી અલો મ નબી આરબી ઈમામ ૪૬૭ ફતૂમા ખાતૂન પછમકશ મહમદ જીહવા બહવ ૪૬૮ મકર ધ્વજ મકા નુર અરબપતી ૪૬૯ ષાડસ ૪૭૦ સૈયદ મકા ફતુમા અર્યચન્દ્ર ષોડસા મૂળમંત્ર ૪૭૧ અલાયા કલામ ફતૂમા હારૂન નીલુર અસ્માત પુરાણ ફતૂમા મકા નારણશ્વ પદમેતી

સંક્ષિપ્ત - સ્કંધપૂરાણ પ્રથમ ભાગ (કલ્યાણ ગીતા પ્રેસ ગોરખપુર) અંક

૧ અલી વ્રાત કુલીલો શ્રી મદીમદી અર્બસામ - બીસમીલાહર-૨ ૨૪ સમુદ્રમંથન - હરેમોહીની - રહેમાની ૨૫ અમૃતકુભ - નૂર રહીમ દેવતાઇ થયા ૩૩ દઘીચીરૂષિનું શરીર ગૌદ્વારા ચાટીને હાડકાંનું અસ્ત્ર ઇન્દ્રજીત ૮૫ મનુ-તથા મનુના રંગ નામ ૧૪ મા મનુ કબરા-કબીરૂદીન વેવસ્તમનુરંગ કાળો રૂકાર સ્વરૂપ-લુકાર સ્વરૂપ ૮૯ ૪ યુગની તીથી કલીયુગની અમાસ ચન્દ્ર ૧૨૦ મહીસાગર સંગમ પંચનદી કુમારીકાક્ષેત્ર ગુપ્ત સ્થાન તથા મુલતાન યવન દેસ ભાગ ૧૨૯ સુદ્રરાજા કલીયુગ વર્ણન મલેચ્છા રાજા-સૂદ્રપ્રજા કલ્કી મલેચ્છ ૧૩૦ ૩ દેવ એકતા રૂપ. ૧ ના ૩ ત્રણના એક રૂપ છે. ૨૧૭ પદ્મા લયા ફતૂમા અલી વિવાહ અલાજા હોમ દાસી બકુલમાલીકે ૩૫૧ અલી વૃતા કુલા મદીની બાળ ગોપાલ રૂપ જુઓ પાનં. ૧ ૩૮૮ સીતા રામ - યવન રૂપ ફોટો ૪૨૫ અર્ધનારીશ્વરરૂપ શીવ પાર્વતી એકરૂપે-માતાપિતા-શીવ બીસમીલ્લા રહીમ-બાપશીવ ૪૮૭ વ્યાસ દ્વારા કલીયુગવર્ણન મલીન મલેચ્છ પ્રજા મલેચ્છરાજા સર્વ પૃથ્વી મલેચ્છ મય - ૪ યુગનાં ધર્મતીર્થ કલીયુગમાં મહોરે નબુવ્રત (મહોર કંમ - મક્કા) ૫૬૩ નૈરૂતી-નૈરૂત્યલોક વરૂણલોક મલેચ્છ રોજા મલેચ્છ પ્રજા તીર્થ ૫૭૫ ઓમકારથી નાભીચક્રથી ભયે ગોરબ્રહ્મા ફોટો ૫૮૧ સ્કંદઉવાય-કાસી ગુપ્ત આકાશમાં છે મકાસી કાલી ઉત્પતી આનંદવન-અદનાબાગ ૫૮૨ વિષ્ણુ ઉત્પતી ચક્ર બ્રહ્મા સીવ કાસીથી અકાસી મકાસી ૭૫૩ પશ્ચિમમાં નર્મદા સંગમ તીર્થ મહીમા - કલમા સતીર્થ પંચમતીર્થ - યાસ્યા સતી શક્તી કાળી ૭૭૯ નર્મદા સંગમ તીર્થ કલીયુગમાં એકવણે એકજાતી મલેચ્છ સર્વે પૃથ્વી રાજા મલેચ્છા બુદ્યા કલકી અવતાર ૮૦૨ મેઘનાદતીર્થ દાનવરાજા મય દાનવપુત્રી મંદોદરી - જુઓ માર્કણ્ડાંડ પુરાણમાં દેવીઓ મય દાનવની છે.

સંક્ષિપ્ત સ્કંધ પુરાણ ભાગ-૨ ગીતા પ્રેસ ખોરખપુર

૮૨૫ કામં કામ યમાનસ્ય મકામદીન સલીલયતે પૃથ્વીમ ઈમામ. યાનબી ૧૦૦૭ મક્કીશ્વર નૈરૂત્યમાં દેવ માતા સ્થાન સરસ્વતી નાથથી પશ્ચિમમાં પ્રભાસચક્ર આદીતીર્થ ૧૦૩૭ વેન નામના રાજા પૃથ્વીપતી વેદીક ધર્મ ત્યાગ અર્થવેદી મંત્ર મંથન પુત્ર પૃથુ સમુદ્રમંથન વૈન સ્વર્ગ પ્રાપ્તી ૧૦૩૮ વેન મરૂભૂમી મકા મલેચ્છોમાં વેનમલેચ્છ-જુઓ અથર્વેદ વેનવી આવ- હેનબી ૧૨૦૫ ગોવદ્ધ-જવાહરલાલ નહેરૂ સમર્થન - લેખ ૧૨૬૫ સંસ્કૃતી વિશ્વમાં ૪ રંગની જાત જેમાં મૂળ પ્રથમ મીશ્રમાં કાકેસીસ જાતીથી બધીજ જાતીઓ થઇ ફેલાણી મુળ સભ્યતા સેમેટીક-હેમેટીક-અરબ બેબેલોના-સીરીયામાં ૩૪૦૦ વરસ પહેલાં-સુલેહનામા છે. તેમની સાખા ભારતમાં છે. સેમેટીક, હેમેટીકનું મુળ યહુદી ધર્મગ્રંથ તેમજ ઇસ્મામ ધર્મ ગ્રંથમાં પ્રલય વખતે હજરત નૂહનો વંશ બચી ગયો હતો. તેમના પુત્ર હામ-સામથી સૃસ્ટી થઇ નૂહની કથા ભારતીય મનુની કથા એકજ છે વેવસ્ત મનુનો અનુવાદ છે. ભારત હજરત નૂહ કોણ મીશ્રમાં નુન શબ્દનો અર્થ માની થાય છે. અંગ્રેજીમાં મછળી અર્થ થાય છે. મતસ્ય રૂપ મનુ-તેનુહ ૧૨૬૬ હેમથી હરણ્ય ગર્ભ સૂર્ય સેમથી-સોમ સૂર્યવંશી, ચંન્દ્રવંશી, કાકેસીસ હેમટેક જાતી મીશ્ર સીધ્ધ થાય છે. પ્રાચીન ધર્મમાં પારસીયોના ધર્મગ્રંથ અબેસ્ત-હિંદુઓનો વેદ બંને એકજ જાતી ધર્મ છે. ઇરાન ભારત એકજ ધર્મ છે. આર્યોનો જન્મ ભૂમી ભારતીય જાત પ્રમાણે બહારથી આવ્યા તેવું પ્રમાણ નથી બાળગંગા ધર તીલક નો મત છે કે માનવ મૂળ ઉત્તર ધ્રુવે પ્રદેશથી આવેલ છે. પણ હિન્દુ માનતા નથી કરોડો વરસના વેદ પણ અમારી પાસે ઇતિહાસ નથી ૧૨૬૮ બ્રાહ્મણ અને દસ્યૂ દાસ સુદ્ર કેમ-વર્ણાશ્રામ ધર્મ ચૂકવાથી યવના મલેચ્છ વિદેશમાં જઈ વસ્યા પોણદ્રવિડ કમ્બોજ યવન ચીન, પલ્હવ વિ. સૂદ્ર થયા ભારતમાં દંડીત થવાથી વિદેશ ચાલ્યા ગયા જુઓ નૂહ કથા. ૧૨૬૯ યયાતીના શ્રાપથી બે પુત્ર ? મલેચ્છ થયા આરબમાં વસ્યા વિશ્વામિત્રના પુત્ર ૫૦ મલેચ્છ થયા. યવન થયા વિદેસી થયા ૧૨૭૦ દેસનિકાલથી મલેચ્છ થયા સંસ્કૃતમાં ર-લ એકજ છે કેરાત, કેલાત-બરોચ-બલોચ મલેચ્છ થાય. નદીના નામ સરસ્વતી ઇરાનમાં હરસ્વતી, હરયુ, ભારતનુ ફરત, ભારતમાં કાસી બેબીલોનમાં કાસ્સી આર્યન-એહીંદ-હીદુ અર્બન-ઘોડાનું નામ અર્વન-અરબસ્થાન થયું. ૧૩૦૪ મનુસમૃત્તીમાં વ્રાત્ય-મલેચ્છ શેખ-સેસ બ્રાહ્મણથી બગડીને થયા આરબમાં બ્રાહ્મણ જાતી શેખ વ્રાત્ય મલેચ્છ મકા કાબા સબરાત શીવરાત્રી, ઇદમાચંદ્ર ભારતમાં સુંદબીજ ચંન્દ્ર, અર્થર્વેદની પીપલાદ શાખા પારસી ધર્મનું મુળ છે. ગોપથ બ્રાહ્મણ ૧-૧૯ મંત્ર અનુસાર શન્નોદેવીથી અર્થવેદ જુઓ પારસી ધર્મ પરંપરા યહુદી ઇસાઇ ઇસ્લામ છે તેમ પારસીગ્રંથ અથર્વેદ પ્રમાણે છે. અનુસાર શન્નાદેવીથી અર્થવેદ જુઓ પારસી ધર્મ પરંપરા યહુદી ઇસાઇ ઇસ્લામ છે તેમ પારસી ગ્રંથ અથર્વેદ પ્રમાણે છે. ૧૩૦૫ ભારતીય શબ્દો વિદેશી શબ્દો જુઓ યહોબા-યહવ મદીના કોસ જૂ-યવન યહુદી-જૂ સબદ અરજૂન-અલયવન-યહુદી મૈસો પેટીયામાં દસરથ સરથરાની થયા છે. તેમની બહેન મીશ્ર રાજા હરીને આપી પુરા વિશ્વની એકજ જાતિ આદાન પ્રદાન થયેલ છે. ઇલા બુદ્ધકથા ભારતમાંથી દેસનીકાલ થયેલા મલેચ્છા યવના ચીના વિ. થયા છે. કારણકે ભારત અવીના શી ખંડ છે. ભારત મહાન દેશ છે. (માર્કંડપુરાણ દુખની સાથે લખે છે કે આપણી પાસે ઇતિહાસ નથી પણ હથોડાની છાપ છે. મેઇડ ઇન ઇન્ડીયા) ૨૧ બ્રહ્માંડમાં ભારતનો ઠપો મારેલ છે. ભારતીય લેબલ મારવું તેજ બ્રાહ્મણની વિસેસ્તા છે. વ્રાત્યસ્તુજાયતે વિપ્રાપાય ભાતા ભૂર્જ હણક આવ નય વાર દ્યાનો ચપુસ્પદ્યા-શેખ પુત્રીય શેખ-મલેચ્છ આરબ મકામાં બ્રાહ્મણ બગડીને વ્રાત્ય મલેચ્છ થયા અથર્વેદ ૧૫ મો કાણ્ડ વ્રાત્ય જુઓ ૧૩૦૬ એશીયામાં પશ્ચિમ આફ્રિકા મીસર દેશ પ્રાચીન છે

ભારતથી ગયા છે. ૧૩૦૭ પારસી ધર્મમાં અસુર છે મહાન છે વેદોમાં અસુર અને દેવ બંને પૂજ્ય છે. કસ્યપ મુનીના બંને પુત્ર છે. ભારતીય બહાર અસૂર રાક્ષસ કહેવાય છે. ભારતીય દંડ હથોડા છાપ ૧૩૦૮ છાંદોગ્ય ઉપનીસદમાં સબને અલંકારથી સજાવવાનો ઉલ્લેખ છે. આદીધર્મ ગ્રંથ પારસી છે. પારસીથી ઈસાઈ યહુદી ઈસ્લામ સબને દફનાવે છે. ભ.પુરાણ કણવ રૂપી મીશ્ર દેસથી હજાર શિસ્ય ભારતમાં આવ્યા તેઓ સૂદ્ર સક હુણ ગુર્જર કુસન-મલેચ્છોને ભારતીય લેબલ માર્યા હિંદુ સંસ્કૃતી વિશ્વ જનની છે. સંસ્કૃતી પર આઘાત ૧૦૦૦/- વરસ ગુલામ થયા અંગ્રેજ-ઈસ્લામ મળીને ભારતીય હીંદુ બગડયા-મલેચ્છ થઈ ગયા. ૧૪૮૫ વેદ અને ગાયત્રીઃ સૂર્ય મંત્ર ગાયત્રી ૩ વેદમાં છે અર્થવવેદમાં નથી ગાયત્રી છન્દશાહમહમ ગીતા શામહમદન છે સવીતુરવેણ્યમ રૂકં સાવીત્રી દેવીરૂપ શક્તી સવિતા સાવિત્રી સાવિત્રી વેદ માતા સુર્યમંડલ દેવ-પટતી શ્રુણોત ગ્રાવણ વેદ. તે.ઉ. વેદ પત્થર સાંભળો-સવિતા નો અર્થ પરમાત્મા. સવિતા સૂર્ય પૂત્રી પૂર્વા સન્ધાં જપંતીષ્ઠેત - સાવીત્રી મંકાદર્સનાત પશ્રિમા તુ સમાસીન સભ્યહ્રહ વિભાવનાતઃ અથર-૧૦૧ સ્તૂતા મયા વરદા વેદમાતા ગાયત્રી અથ ૧૯-૭૧-૧ ન તિષ્ઠતી તુય પ્રર્વા નો પારસે પશ્ચ પશ્રિમમામ સસૂદ્રવદ મનુ ૧-૧૦૩ ગાયત્રી પરીબ્રહ્મા, છાંદોગ્ય ઉપ. ૩-૧૨ ગાયત્રી વા ઈદ સર્વમ (૩-૧૨-૧) ગાયત્રી બ્રહ્માણાથ અનુબ્રૂયાત ત્રીષ્ટુંભંણ રાજન્યસ્ય જગતી વૈસ્યસ્ય સર્વેસાં વા ગાયત્રી મનુ બ્રૂયાત - પ્રા.બસૂ ૨-૩-૧૦ સમૃતીમાં ગાયત્રી વેદ માતા છે. ઋતં ભૂર્ભૂવ સ્વ તત સવીતું રવેણ્યમ ભર્ગો દેવસ્ય ધી મહી ધી યોન પ્રયોદયત - અર્થ (ઉમાં ભૂ અરર્બૂવ સ્વ તપ દેવી અરબેણમાં જ્યોતી દેવ સૈયદી મહેદીયન પશ્ચ ઉદયત)

શ્રી બ્રહ્માંડ પુરાણ (રામચંન્દ્રસર્મા શાસ્ત્રી)

સંસ્કૃતમાં ર-લ નો અર્થ એકજ છે જેમકે રોમહર્સણ અને લોમ હર્ષણ એકજ વ્યક્તિ છે. પા.નં. ૧૧ બ્રહ્મા આદમ સૃષ્ટી ઉત્પતી ૯ માન સુપુત્ર-૩ પોતનાં ૧૨-રૂષી તેજ ૧૨ ઈમામ થાય છે. ૧૩ રૂષીઓ ના વંસાવલી પત્રક ૧૪-સીવના શરીરથી નીલંલોહીત બાળક તથા. ૮ રૂપ વંસાવલી ૧૮-૧૯ બ્રહ્માનો વંસી સૂચીનો વંસી ૧૪ ઈમામ વ્રહી અરબી ૧૪ ખાનાં વાદાં ૬૪ ૪ વેદ ૧૪ મનુ વંસાવતી ૧૪ ખાનાં વાદાં દવાજદે ઈમામ-૧૨ ૬૯ આત્રીવંશમાં વેન થયા નાના ના જ્ઞાનથી વેદ વિરોધી થયા-ઈસ્લામ ૭૨ બ્રહ્માના પુત્ર માનસીક - ૯ ભૃગુવંશી શુક્રાચાર્ય વંસથી અસૂરો થયા ૭૪ વૈવસ્તમનૂ વખતે અસૂરો, દાનવો વધીગયા - પુત્રીઓ મૂર્તયાથી મૂહુર્તયા થયા. ૭૫ યામી થી આમીના વિગેરેથી ૧૨ ઈમામ થયા. ૧૩૦ સૂર્ય કસ્યપના પુત્ર સૂર્યની બે પત્ની સંજ્ઞા છાયા સંજ્ઞાથી વેવસત મનુત્યા ૧૩૧ યમ-બે ભાઈ મનુ થયા યમ મહમદયમ-વેવસ્ત-અલી થયા ૧૪૧ વિષ્ણુના ૨૩ અવતાર થાપ્યા ૨૪ માકલ્કી-૨૩ પાત્ર ૨૪ મા નકલંકી ૧૪૪ કૌશીક વંસમાં ગાલીબરૂષી થયા ૧૫૧ ભગવાન શીવની પૂજા અલો લુપ મંત્ર વિસુદ્ધરૂપ ૧૬૮ દેવી લલીતા શા આલીની થયાં ૧૭૯ લલીતાદેવી મંત્ર સ્થાન મકા ૧૮૨ કાંચીપુરીમાં પાંચમુખીબ્રહ્મા

શ્રી વિષ્ણુપુરાણ (પ્રથમ અંસ ગીતાપ્રેસ ગોરખપુર)

પા.નં. ૧૬ વરાહરૂપે કલમો શ્વાસઉસ્વાસથી ૨૩ બ્રહ્માતનથી ઉત્પતી દાઢી મુછ મુદ્રા ૨૪ ત્રીસ્કુય અનુષ્ટુપ જગતી વિગત. ૨૬ રસોલીલા સુંદર વર્ણન - મહમદ રસુલીલા ૩૦ સ્વંયામ્ભૂમનુ વંશી ૬૩ પાંચપુત્ર કલમા. વાળા ૧૧૪ બાણાસુર હરણાકસ વંસ બેબીલોન ૧૧૫ કસ્યપમૂની વંશ દાનવો ૧૨૨ અલંમ જાપથી બ્રહ્માવિષ્ણુ

ભક્તી ૧૨૪ શબ્દ - મુર્તી વિષ્ણુ શબ્દ રૂપી છે. ૨૧૭ કલીમાં. કલમા - સરૂપ નિર્મળ ૩૪૯ અરબીઅલા મકામાં પ્રગટ ૩૫૨ કલીયુગે યવન મલેચ્છો પૃથ્વી ૩૫૩ કલીયુગે પવન મલેચ્છો પૃથ્વી ૪૩૮ કૃષ્ણ વખતે યવના મલેચ્છો યાદવો ૫૨૮ યોગીનો અલેમ અલા જાપ બ્રહ્મ વિદ્યા ૫૪૫ અલં અલા મકા મખા કલમા

જન્મ સાખી (નાનકદેવજી - અમૃતસર)

પા.નં. ૧૫૯ મકાયાત્રા લાઈલા. ઈલ્લાહ ગોવિંદનાનક ખલીફા અલા ૧૬૦ મકા શરીર મુકામ મકા મન મદીના ૧૬૧ શાહ શરિફ ફકીર સાથે વાર્તાલાપ ૧૬૪ ટોપી કહે પહેલાં ફકીર બનો પછી ટોપી પહેરો ૧૬૫ ગૃહસ્થમાં બાવા આદમ સર્વોપરિ છે. ૧૬૮ મકામાં પશ્ચિમ મક્કા પહોંચ્યા નાનક ત્થા મરદાના ૧૬૯ મકામાં પશ્ચિમ તરફથી રાખીને સૂતા મકામાં નીલાં વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં. ૧૭૧ વેદ ૪ છે મકા મદીના તીર્થ છે. મકામાં મહાદેવ છે મહાદેવને બાંગનમાજ મુસલા નીલા રૂપ દાદ આદમ કહેવાય છે. માતા પારવતી હવા છે. હિંદુ-મુસલમાનમાં પુજ્ય છે. તથા ઉત્પતી વાંચવા લાયક છે. જુઓ - જન્મ સાખી ૧૭૬-૧૭૭ લા મહામુદ-વેહદુ લાસરી કહુ ૧૭૯ આયાત-સૂરા ૨૩૪ અરબ-મકા મદીનામાં કારૂહમીદ રાજા સાથે મુલાકાત નાનક સાથે કારૂહમીદ-પૂર્વે કારૂ નામના રાજા કુબેરપતિ હતાં કારૂંકા ખજાના પ્રસિદ્ધ છે. જુઓ નહેરુ ઇતિહાસ, મદીના કારૂમતી નગરીમાં પદમા ફતૂમાને અલી કલ્કી લગ્ન-કલ્કી પુરાણ કારૂ નું આરાબ સામ્રાજ્ય હતું બોબીલોન ના રાજા કુસૈઈ-કુલે-કારુને હરાવ્યો અને મકાનો કબજો લીધો મદીના રાજધાની જુઓ કુશૈવંસાવલી કુરેશી ૨૪૫ કારૂ સુલતાન સાથે જ્ઞાન ગોષ્ટી-મકામહાદેવ બ્રાહ્મણ અને સુલતાન ઇતિહાસ કથા ૨૪૬-૨૪૭ ઇસ્લામની કહાની. તથા ભારતમાં તુર્કની કથા કહી-અને બાંગની રીત સુલતાનને ગુરૂનાનક સાહેબે-પોતે કાનમાં આંગળીઓ નાખીને બાંગ પોકારી તેના ઇલાઇ અવાજથી નગરીની જનતા ભેગી થઇ ગઇ. મદીના ઇમામોને બતાવી આપ્યું બાંગનો પોકાર અંતર આત્માથી ઉઠવો જોઇએ વાહેગુરૂ વાહ ગુરૂદા ખાલસા વાહ ગુરૂદી ફતૂહ ૪૩૧ ફરીથી આરબ મકા યાત્રા-મકાના રાજાનો જુલમ- નાનક અરદાસ- માલીકે સાંભળીઅર્સથી એક ખલીતો નાનક ઉપર ઉર્તો તે ખલીતા ઉપર તુર્કી આરબી ફારસી હીન્દબી ભાસા લખેલી હતી. ખલીતો પહેરણ જોઇને મકાના લોકો દર્શન કરવા આવ્યા. ૫૦૮ ભવિષ્ય વાણી- સબ હીંદુ થસે મુસલમાન-સર્વ મલેચ્છધર્મ નીલવસ્ત્ર ધારી-મહાબલી નિષ્કલાંક અવતાર (અલીવલી શેરે ખુદા) ૫૧૩ દુષ્ટાંતે મારી નવું ધર્મ ઇસ્લામ- ચલાવસે-કલીયુગ ચૌરાસી જામે પુરા થસે.

ભવિષ્યપુરાણ પ્રથમ ખન્ડ ખાજા કુતુબ (વેદ નગર) બરેલી-૨૮૩૦૦૧ (ઉ.પ્ર.) રામસર્મા આચાર્ય પા.નં. ૩૧૧ કલીકૃત વિષ્ણુની સ્તૂતી ૩૧૨ ખેમક રાજા છેલા મલેચ્છવંશી ૩૧૩ મલેચ્છોના પ્રકાર તથા મલેચ્છા કલી સ્વયંમ ૩૧૪ પરમાત્મા કૃપાથી કંદર્પ મુનીને ત્યાં આદમ-હવા થયાં ૩૧૫ દ્વાપર અંતે મલેચ્છા ભૂમી કીર્તી માલીની થઇ જશે. ૩૧૬ આદમ-હવા ૩૧૮ નુહ વિષ્ણુ ભક્તિ ૩૧૯ નૂહવંશી સીસ સામા ભાવ ૩૨૦ મહાપ્રલય નૂહ આકાશવાણી-મનુપ્રથમ ૩૨૧ સામહામ યાકુબ જુમો માજુજ માદો યુનામ યહુદા ૩૨૨ નૂહ વંસ તેમના દેસ રાજ્ય ૩૨૩-૨૪ હારૂન - ૩૨૫ મકા - મુસા ૩૨૬ બ્રહામાવર્ત સરસ્વતી નદી ઇરાનમાં મુસા મલેચ્છ મલેચ્છ ભાષા વૃજ ભાષા મહારાષ્ટ્રી યાવની ગુરૂણડીકા ૩૨૮ આર્ય વર્તમાં મલેચ્છો ઇરાનમાં ૩૨૯ કસ્યપમૂની વંશ મીસર દેશમાં ૩૩૦ બધા ઇસ્લામ ૪૧૬ સકો મલેચ્છ માગદ ૪૧૮-૪૧૭ ઇસા મસીહ મરીયમ કુંવારી માતા મારીયા ઇસામસીહ ૪૧૯ સાલીવાહનવંશમાં - મહામદ અતિ વિખ્યાત ૪૨૦-૪૨૧ મહામદ-

મકા ૪૨૨ મદીના સમાધી ૪૨૪-૪૨૫ ભોજરાજ વંશ મકા પતી. મલેચ્છ ઇમામસી ૪૨૭ કલી કલ્કીને ફરીથા પરમાત્મા વરદાન સર્વ સર્વા યુગમ મલેચ્છા

ભવિષ્ય પુરાણ દ્વિતીય ખંડ

પા.નં. ૨૬૮ મહાવીર બુધ્ધ નેમીનાથ વેદવિરોધી મલેચ્છો ૨૭૦-૭૧ અકબર બાદશાહ મલેચ્છ ધર્મ ૨૭૮ નાદીર શાહ મહમૂદ ૨૭૯ રાઘવ રામ-રાવણ યુદ્ધમાં વાનરનું સ્થાન જાતી વિકર બ્રાજીલ, જાલ, બરબીન, સીંધલ જાવા, સુમાત્રા, બધા સૂદ્ર વાનર મલેચ્છો દીપોમાં રહેતા હતા. નદીની ગોથી રૂણદ ભયાનક મલેચ્છા થયા ગુરૂણ જાતી ઉપરોક્ત દીપોમાં રહે છે. ૨૮૦ રામની કૃપાથી તે વાનર ગુરૂણડા મેલચ્છા ભારતમાં આવ્યા ૨૮૧ રામની કૃપા આસીર્વાદ થી કલીયુગમાં પૃથ્વી પર મલેચ્છ રાજ્ય

શ્રી હરિવંશ પુરાણ સમ્પાદક : વેદમૂર્તિ તપોનિષ્ઠ પ્રથમ ખન્ડ

ખાજાકુતુબ, (વેદ નગર), બરેલી-૩૮૩૦૦૩ (ઉ.પ્ર.) ફોન : ૪૨૪૨

પા.નં. ૩૩ વેન મલેચ્છ વેદીક ધર્મત્યાગ ૧૨૮ ગાલબ રૂષી ૧૩૦ ઉત્પતિ ૧૧૯ એલ ઇલે ૧૨૦ ઇલા ૧૪૨ કલીમાષ પાદ ૧૬૫ વ્યાસ નવમો અવતાર વેદવ્યાસ જાતુક બુદ્ધ મલેચ્છકે, મચ્છલી પુત્રનથી, મલેચ્છ વિદેશી વ્યાસ ૧૬૬ કલ્કી અવતાર યહુબો યહુદી સંભવ યકા વિષ્ણુ યસા (યાશાહ અલી) ૭૨ મૂર્તૂજા આમીનાં ૨૦૭ - આલી ન્ય સાલીની ૭૮ પૃથુ આખ્યાન ૩મ્રા મનુ વેવસ્તલાન વેત પુત્ર પૃથુ ૮૩ પૃથુકા જનમ ૮૫ વેન કલ્મા સંભવ ૧૮૦ કલીમા ની સાથે દેવતા યુદ્ધ કલમા મહમદ સ્વયંભૂ ૧૮૯ કલમા મહમ્મદ - દેવતા યુદ્ધ વિજય વેવસ્ત મનુ કાલનેમી યુદ્ધ કલમા સ્તૂતી પૃથ્વી સર્વ વિજય ૨૦૬ આલી શાઅલીની - લોકાનામ અંતકાલીન ૧૯૫ દાનવ સંભવો ૯૯ યામ દેવતા વેવસ્તમનુ ૬૧ કલમશન-પવિત્ર આત્મા પાંચ ૧૦૩ શ્રાવર્ણ દક્ષના દોહીત્રા ૩૩ શબ્દ બ્રહ્મ પર આદમ પુરૂષ ઇસાનં ૫૬ આવૃણિ વંશ. આરબીની વંશ ૬૪ મારીસા થી ચંન્દ્રવંશ ઇસા- પ્રજાપીત-વેન ૬૯ દક્ષથી-મરૂ ઉત્પતિ ૭૨ મૃગુ-અંગીરા થી વંસમાં મુહુર્તયા-મુર્હુયાની મુર્તુજા અલમ્બા યામજા યામીન્યા-અમીનાથી દક્ષ વંશ મહમદ યમ ૭૪ યમ-રૂદ્રસંભુ અષ્ટ વસુ ૭૫ કદ્રમૂની ચાક્ષસૂમનુતુષીત ૧૨ વેવસ્ત મનુ ૭૬ કામજા-મકાજા ૭૭-૭૮ દીતી વંશમાં બાણ બાણાસુરથી રાક્ષસોઅસૂરો ૮૧-૮૫ કંદર્પ પ્રજાપતી પુત્ર શંખ શંખવે પશ્ચિમે હરિવંશ પુરાણ દ્વિતીય ખંડ રસુલીલા મકારણદેવ પાનં.-૪૮૬ ૪૮૯ ફાતમા સૈયાદો અલા ૪૯૦ મહાબ્રહ્મ બાળક રૂપદર્શન ૪૯૩ દેવયજ્ઞ, મખ, મકા ૪૯૪ સ્વસર્વા મહામદ અક્ષર મંત્ર ૪૯૭ મહામદ નૂરૂહ ચંદ્ર ૪૯૯ સૃષ્ટિ રચનાના નિમિત્ત પુરસ્કારના પ્રભાવ ૫૦૦ દુર્ગા પદમા ફતૂમા પત્રી ૫૦૧ મલેચ્છદેસમાં પ્રગટ

ઉપનિષદ ૯. બનારસ વિશ્વ વિદ્યાલય શી.અ.

૪૧ કેન ઉપનિષદ તૃદ્ન મંત્ર તૈયબ કલમો કઠીન નૂરનામા ૪ ગુણની હકીકત ૫૦ શ્રૃંકા મકા માલા કલમો યમે નચિકેતાને આપ્યો અલકાલીમા ૬૫ અલમ બન મહામંત્ર છે. ૐ ૬૭ મહામંદ દેવ મદીન્યો ૮૯ મહમદયં વૃજ મુદ્યતે ઝુલફીકાર ૧૧૧ વ્રાત્ય મહામદ સર્વ તૂંહી તૂંહો ૧૨૦ અલોહીતં શુભ અક્ષર પરમ અક્ષર ૧૩૪ બેલાયતં અગ્નિ ૧૩૫ અગ્નીની ૭ જીભો ૧૩૬ અઢાર અક્ષરો યજ્ઞ કલમો ૧૪૪ યસ્મીલ લોકાન સ.ય. તદ અક્ષર બ્રહ્મ ગુમનામ મહતપદમ મહમદંમ ૧૪૫ બ્રહ્મ અલૂક્ષયા ૧૫૭ બ્રહ્મ કલા પંદર કલા ૧૬૪ ૐ અઉમ અકારથી આદમ ઉકારથી ઉકમ મકારથી મીમ. ઉમાહવા અઉમ - આદમ હવાઉમ ૧૭૧ ભૂ-ભૂવ-સૂવ મહા

મદ સર્વોપરી ૩ વેદ ૪ મહામદ અથર્વેદ, ચોથોવેદ ૧૭૬ અલૂક્ષા આદેસ વેદ ૧૮૮ અજોનજ - જન્મથી દેવ -દેવનામ આનંદમય રસોસ્ત્રોત, રસૂલીવાહસ કર્મેદેવ કર્મથી દેવતા જુઓ વિષ્ણુ પુરાણ ૨૦૦ અસ્મા બવલોકાન હારૂ વૂરૂ હારૂ વુરૂ મંત્ર રૂ.અલા-અલાહવ અલાહુ અલા ૨૦૧ અહમન મહમદ અહમન મહમન્ના - અહમદન મહમદન અહમનાદો મદમનાદો ૨૦૪ દમા લોકાન સંવૃત લોમાની લોમભ્ય અલોમા. અલોમ ૨૫૪ જેની પ્રતીમા નથી તેનું નામ મહૃધંસ મહામદ મહાનઅંસી ૨૪૪ લેલાયતે ૨૩૫ અલો લ્યુત્યે ૨૫૧ કલીલસ્ય સલીલં દેવનામાથી યસમીલં સર્વલ્લોકા ૨૬૭ સલીલસ્ય ૨૬૧ કલીલ સ્ય મદ્યે અદવેત જ્યોતી સ્વરૂપ જ્યોતીર્મય લા. મકા ૬૯ ઋત (રૂપીનો ગુઢ શબ્દ) લાક્ષણીક લોગસ સત્ય વેદીકગુઠ ૨૬૯ નિષ્કંબ શાન્તી નિરંજન અમૃતસ્ય અલમ ઉપનિષદ સંગ્રહ કાશી હિંદુ વિશ્વ વિદ્યાલય ડો. હર્ષનારાયણ અનુવાદ ભુવન વાણી ટ્રસ્ટ ચોપનીયા, લખનૌ, યુ.પી.

શ્રી બ્રહ્મવેવર્ત પુરાણ - મથુરા

પા.નં. ૨૬ બ્રહ્માથી ઉત્પતી ૨૭ નારદ ઉપર્બહણ = અરબન ૩૦ કદ્રુ નોવંસ ૩૩ સૂતજી વેદજ્ઞાતા - વેસ્યા સાથે લગ્ન વર્ણસંકર પ્રજા થઈ. ૨૩૪ ૐ ન્હીં શ્રી નબિહ જા યાયે દૈવ્યે સ્વાહા ૨૪૬ થી મંગલ મંગલા મંગલ ચંષ્ઠી ૨૪૮ મંગલાહો મંગલાબ જરતકારૂ મંગલાહા અલાહો - લા.મકા

કાલિકા પુરાણ ભાગ-૧ ડૉ. ચમનલાલ ગૌતમ

ખ્વાજાકુતુબ, વેદનગર, બરેલી-૨૪૩૦૦૩ (ઉ.પ્ર.)

પા.નં. ૫ નૂહ પ્રલય મનુ પ્રલય એકજ વાત બધાંને કબુલ છે ૧૨ કાદીર-આસીતો સંધ્યા માખ્યાતા પ્રસીદ્ધ ૨૧ સૃષ્ટી રચયીતા એ રચના વખતે બ્રહ્મા મોહમદન - ખયાતા નામથી ભવિષ્યની યસમીન જાતો મલેચ્છા ૫૪ અલા અલય ૬૧ મોહમદેતી, વિષ્ણુ હરી પ્રીયા, હરમ, કુલમ, લીના અલીના ૬૯ મદીના મહાત્મય ૭૩ મોહ મદન મદીના હરમોહન્ત રહમોતી મહાદેવસ્ય રહીમોહન ૧૧૮ મોહયન મોદયન કાયમ નબી યાત મોહમદન ૧૮૨ નૈરૂત્ય પશ્ચિમના ૪ વેદ ૬ વેધંગ જોયાં ૪ રૂષી આનંદ શ્વેત પર્વત પતાકા જોયાં ૧૮૩ માર્તણક હસન ૧૯૦ પુષ્કાર દીપ સાગર પશ્ચિમે મેરૂપર્વત મકા અરબી સાગરત ૧૯૧ ૨૧૦ અરબહબ્રહ્મા સામ (સારીયા) શંકરમ હીમાલય પશ્ચિમે પ્રગટ જોયા હતા ૨૭૨ પશ્ચિમમાં અરબ અલોહીત નામ મકા ચન્દ્રભાગ મહામદીન તોયમ નબીના તોયબ નબી બ્રહ્મ અલોહીત ૩૪૬ પૃથ્વી મધ્યે સ્થીતા નૈરૂત્યે તનુ પશ્ચિમ સમ્રાટ ૩૫૩-૩૫૬ સ્વયંભૂમનું સૃષ્ટી ઉત્પન્ન ૪૧૮ મતસ્યરૂપ-સ્વયંભૂમનુ-પ્રભુ અરબદો સ્વૈમૈક સનાતન ગુપ્તા ધ્યાતાવિદ્યતા સર્વેશ્વર ૪૨૭ અલીજરે તોયબરણે ૪૩૬ હે મનુ નુહ સ્યામલંનાથ શ્રીંગે નાવ જણ માં તમારી નૌકા અટકસે, ત્યાં બાંધી દેજો નૂહ પ્રલય ૪૪૦ યાવન અલામઅલા પશ્ચિમ હીમાલય શીંગે નૌકા અટકી હરીવંશ ત્રયી આરબમાં વસ્યા ૪૪૫ મેરૂ મકા મદના કૈલાસ હીમવત પર પુત્રોને ભાગ કરી આપ્યા સ્વંયભૂમનૂ નૂહ ૪૯૭ મકા સંભુસ્થાન ગુપ્ત રાખેલ હતું જે ફૂર રાક્ષસો મલેચ્છ ભૂમી છે. ૫૦૧ પશ્ચિમ લલીતા કાન્તા યાદેસ કરતોબા નબી યાવત યાવકા કા માખાતુ નિલય મકા દુર્લભ

કાલિકા પુરાણ ભાગ-૨ ડૉ. ચમનલાલ ગૌતમ બરેલી (ઉ.પ્ર.)

પા.નં. ૧૦ સોણીતપુર બેબીલોન બાણાસુરની ઘટના કામાખ્યા મકા દ્વાર પર વસિષ્ટને નરકાસુરે રોકયા ૧૧

જેથી રૂષીએ શ્રાપ આપ્યો ૧૨ બ્રહ્મ શ્રાપથી મા અલયમ - મંદિરથી વિલીન થયાં મકા અપૂજ્ય મંદિર પૃથ્વી મલેચ્છ નરકાસૂર મૃત્યુ ૨૬ નરકાસુરે સીવ આરાધના કરી શીવે પાંચ વરદાન આપ્યાં પરંતુ બ્રહ્મશ્રાપ ટળીન સક્યો - જેથી અસુરા મલેચ્છ થયા ૩૮ નરકાસૂર દમનકરવા માકા યાત્રા કૃષ્ણા શુક્ર મહામદૂતી ૪૦ પશ્ચિમ દ્વારા મકા મલેચ્છનગરીમાં કેસવ પરમેશ્વર નરકાસુરને માર્યો ૧૫૫ પરમગુપ્ત શીવ સ્થાન અસ્મીનદેસે મહામહૂદી પીઠ સ્થાન નૈરૂત્ય વાવ્ય મધ્યમાં ગુપ્ત સ્થાન છે. ૧૬૬ સ્યામઆલંમ સર્વદૈવ શીવ મકામ પશ્ચિમે ચીંતનં કરવું ૧૮૩-૧૮૫ પશ્ચિમ પૂજા રહીમ સ. યવન પૂજા ફાતમા ફડન્તુ દેવી મંત્ર અલમ પદમાં ઓમ રહમો રહીમ ૧૮૭ અહું ફડીતી મંત્ર હુંફતું સપ્તદીપ મદીનામ રત્નમંડપ ૧૯૦ પંચાનન સૂભ્હાનું નામ ઇદસ્ત અમ્બીકા નમ: ફડીતી - ફતૂમા પૂજા ૧૯૧ ઓમ એ રહામાની ૧૯૪ લા કલાંમ સિતામ યવની અલ્લવલમ અલક્ષીતા ૧૯૮ મકાદેવી પદમા નૈરૂત્યે શુભામ ૧૯૯ સિત વર્ણ આરબી હીરણ્યમયી અલ અંબેન મૂળમંત્ર સોડસ કલમો ધ્યાન ૨૦૦ જાપ માળા તોયબ કલમો માઅલે ૨૦૬ યોનીમુદ્રા માખ્યાતા - પદમા બીબી ૨૦૮ યસ્મન મંત્ર કીતાબ પ્રમાણે સાવધાન ૨૧૭ રૂદ્રાણી નૈરૂત્ય દિસા ઉગ્ર ચંણ્ડી મહેશ્વરી પશ્ચિમમાં રક્ષા કરો ૨૨૯ ઉગ્ર ફડીતી-ફાતૂદી વેદી પૂજા કલ્યાણ આલય કૃતં અલ ફતૂમ ૨૩૦ શ્રી ફડજીતી મંત્ર ફાતૂમ અલમ મંત્ર ૨૩૯ અસૂર પૂજા સર્વ સર્વદા સૂદ્ય મદીની ૨૪૦ મદીનામંત્ર અલંકૃતમ ઇન્દુબીન્દુમકા ૨૪૭ મંડલમ યોગપીઠ ફતૂમ ફતૂમ ચીંતન કરવું ૨૬૦ બીસમલા હર રહમોની રહીમ મંત્ર રહી સ્લંક મંત્ર ૨૬૫ યામુર્તય- મુર્તુજા ૨૬૭ અલો હી પશ્ચસ્ય અગ્ને કુરેસી અલો હીતસીવમકા ફતૂમા સીંહ ઉપરે અબોહીત પદમા ૨૬૮ જગન્મયી સિતપ્રેત મહાદેવ અલોહી બ્રહ્મા લોહીત પદ્મ છે હરરહેમાન નરરહીમ - મકા ખ્યાતુમા ધ્યાની ફતૂમા પૂજન બ્રહ્માવિશ્ણુ માહદેવ પુન: ૩૦૨ યા મકેસુ પુનેસુ દુર્ગા દેવી મકેસુ ભસ્માસુરને માર્યો દેવીનાહાથે મૃત્યુ અમર થઇ ગયો ચરણમાં પડી ગયો. જેથી દેવીએ વરદાન આપ્યું ૩૦૭ જુગોજુગ તું મારી સાથે મારા ચરણમાં રહીશ કલ્પો સુધી તારો અસુરવંશી મલેચ્છ રાજ્યકરસે દેવી મકાવાળી દુર્ગા તુષ્માન ૩૦૮ અરબો મુની બોલ્યા પૂર્વે રમ્ભ અર્બમંભ દ્વારા મહાદેવનો તપ - અસૂર શકભને વર આપ્યો મહાદેવને ૩ જન્મ મારા ઘેર પુત્ર રૂપે ૩૧૨ પધારો જેથી કરી અસુરો પૃથ્વી ઉપર મલેચ્છા રાજ્ય થયાં મહીસાસુર - રમ્ભ પૃથ્વી પતી થયો. ૩૧૫ મોહમ્મદ અલસ્યાદ દુર્ગા દેવી ઉતસ્ય ૩૧૮ અષ્ટ દુર્ગા ૪૮૩ કામખ્યાતમા મકા ક્રોધીત થયાં ગુરૂડ ધ્વજ વૈષ્ણવનાથને બાંધીને સમુદ્રમાં તલમાં મુકી દીધા હોલયા હેઅલા દેવી તકામ ૪૯૦ લ કાર સર્વ નાડીસું બિન્દુ ૪૯૧ અલા તાલા ૪૯૮ મૂની સુન સૈફી થીજન્ય દેવી ખ્યાતામા મકા દુર્ગા મેરૂ પૃષ્ઠે પશ્ચિમ મરૂભૂમી ભ્રભતી આરબતી સુબ્રણાદેવી મકાવાલી કામખ્ય કામરૂપ મક્રામાખ્યાતુ મકારૂપે દુર્ગા કાલી.

શ્રીમદેવી ભાગવતી મહાપુરાણ લેખક : શ્રી ગિરધરજી ધીયા મન્ડો, મથુરા

પા.નં. ૧૭૭ વરાહ અવતાર ૧૭૯ સ્વયંભૂ મનુવંશી ૧૮૦ મનુપુત્રી-શુક્રબિ ૧૮૧ ઇલાવૃત જાંબુદ્વિપ ૧૮૨ ગંગાપ્રગટ ૪ ધારા ૧૮૩ ઇલાવૃતમાં પુરૂષ સ્ત્રી બની જાય છે - ઈસલામ રૂપ ૧૮૪ મચ્છ કચ્છ વરાહ-નૃસીંહ ૧૯૨ કલાં કલામ ૧૯૫ વૈરાટ બાલક, બ્રહ્મા ૨૦૦ પશ્ચિમ ગંગા પદમાવતી મલેચ્છ કલ્કી ૨૦૯ સાવર્ણી મનુવંસી ૨૪૨ મંત્ર મકાનો ૨૫૦ મંગલ ચંડી ૨૫૩ સ્વયંભૂ મનૂ ૨૫૮ ૨ થી ૭ મનૂ ૨૬૦ સાવણી ૧૪ મા ૨૯૨ ગોહત્યાનીંદાથી ૨૯૪ બ્રાહ્મણો ને કલીયુગમાં રાંડયા

શિવપુરાણ ભાગ-૨ પં. શ્રીરાજી શર્મા આચાર્ય ખ્વાજાકુબ, વેદનગર, બરેલી-૨૪૩૦૦૩ (ઉ.પ્ર.)
પા.નં. ૨૪૮ કલમા સા ૨૪૯ અસ્મીન મહા મકા શીવ પ્રાર્થના ૨૫૦ દીર્ઘ મસ્ત્રા નાબીતા ૨૫૭ આદ્ય શબ્દ મકાર અકાર ઉકાર મકાર લકાર શિવ પુરાણ ભાગ-૧ પં. શ્રીરામજી. શર્માઆચાર્ય ખ્વાજાકુતુબ, વેદનગર, બરેલી-૨૪૩૦૦૩ (ઉ.પ્ર.) ૧૮ સૃષ્ટીરચના હીંદુ મુસલમાન યહુદી ઇસાઇ એક જાતી- પ્રથમ પરમેશ્વરા ૧૮૮ પ્રથમ ધુંધુકાર વિષ્ણુ ઉત્પતી મહાપ્રલય ૧૯૦ ઉત્પન્ન જીવજંતુ સર્વે નૂરનામું ૧૯૨ સબ્દબ્રહ્મ ઔરમકારાથી બ્રાહ્મણ ઉત્પતી લુપ્ત શબ્દતી ઓમકાર ૧૯૩ મકારણ ઇલલોહીત લૂત શબ્દ દર્શન ઉ. ઓમ કાર લકાર ૧૯૪ મકાર એક અક્ષર ઈલલોહીત ભગવાન ઓમકારથી ઇંડ પ્રગટ ૧૯૫ ઇંડથી યુલોક તથા પશ્ચિમ ભૂમી પર પ્રગટ મહમદ મુસ્તફા તનમુબારકથી લૂ. લૂ. રૂ. દીવ્ય શબ્દ ૧૯૮ ઇલલાયા પીર મહાવિષ્ણુ સત્યસત્ય બ્રહ્મા વિષ્ણુ સીવા એક છે.

સૂર્ય અંક કલ્યાણ ગોરખપુર ગીતાપ્રેસ વર્ષ ૫૩ સંખ્યા ૩

પા.નં. ૧ સૂર્યનારાયણની પ્રાર્થના ઉભા રહીને હીરણ્ય મય વપૂ ૨ ઓમ વેદા અહમેદાં પુરુષં મહામદંમ આદિત્યવર્ણે તમસઃ ફરસ્તાત તે મહાવિદ્યા છે. જ્યાંથી સૂર્ય ઉદય થઇ અસ્ત થાય છે. પશ્ચિમ બ્રહ્મનું કોઇઉલંઘન નથી. ભાજીષ્ણવે વિસ્વ હેતવે નમ - શતં પ્ર. અર્બામ શરદ સતમદીના સ્યામ સરદ ૐ ઉદ્દુત્વં જાતવે દેવં બહન્તી નબંતી કેતબ ૨૧ સીવલીગ નો અર્થ જ્યોતિલંકા જ્યોતીષ્ય તલ્લિંગય લીનમ અલી નમ ઇતી લીંગમ લયંગચ્છતી અલંયગચ્છતી અલીગંત પુરૂષતે સીવલીંગમ ૨૨ રૂદ્રના ૧૧ નામ પૈકી અહી બુંદનય અરબુદન અજ એકપાત્ જ્યોતીલીંગ ૧૨ પરબ્રહ્મં લીંગ યસ્ય લીંગમીયાં મૂર્તિઅલીંગ તદિહસ્થીતીમ તસ્લીંગીત લીંગીત ૨૪ યમ સૂર્ય મહમદયમ -૨૫ બ્રહ્મા અરણ્યક એનેઅસ્મી મંડલે અર્બી પુરુષં કય્યાસનો અર્થ મકજલમ પુરુષ - મકા ૬૦ અક્ષુમીત્રસ્ય વરૂણ મીત્ર અલં સામાં હરે - અહમજાદમ વરૂણ સૂર્ય અર્બો અનાગા મુસાય ઇન્દ્રસૂર્યમ કૃષ્ણામ હરજાું યસ્ય વૃતે વરૂણો અસ્ય સૂર્ય ૬૧ ઉચ્ચા દક્ષિણ નબંતો નબી સ્ત્રસ્થુયે અશ્વદા હિરણ્ય દા વાસોદા - અરબી યવન એક રૂષિ સૂર્યલોક માં ગયા બ્રહ્માંડદર્શન-મહમદ મેરાજ-તૈત. ઉપની. સ્વર્ગવલોક મીમાય મ. ઈમાય ૮૬ આગમમાં ચન્દ્ર બીંદુ નાદ સ્વંદવર્ણ કમ તર કપૂર સતાલીંગ લાલી મા યવનીકા ૯૪ અદાની પુત્ર સૂર્ય આદીત ૬ સૂર્ય ૭ પ્રકાર અદીતા પુત્ર ૮ મા (૭૮૬) ૯૫ ૧૩મો માસ મલ માસ મલી મલેચ્છુ માસ ૯૬ ઋગ્વેદમાં રૂચા શબ્દ અર્થ ૭ રૂષિ રૂક્ષા અલૂક્ષા ઉજવલ ભાલુ ૯૬ અર્ણાવની અર્બભૂ સોમબ્રહ્મ ૯૭ આદીત્ય જામાનં ઘોષા ઉલુલવો અનુદ તીષ્ઠાની સર્વાની ભૂતાની કામાઃ મકાહ જ્યોતીર્મય રસ અહમાત્ય અહમદા ગુપ્ત શબ્દ છે. ૯૮ જ્યોતીસં જ્યોતી સુભ્રા તથ દ્વારો પૂરે દેહ હઁ સો લેલાયતે બંહી નારાયણ પ્રઅલીયંતે ૧૦૧ અગ્ની સોમત મકં મકા ૧૦૪ સૂર્યમંડલ ભેદીને બે પુરૂષો મહમદ અને અલી ગયા મહીયન્તે ૧૦૫ મરૂભૂમી મકામાં ૭ પયંગમ્બર થા કસ્યપ પુત્ર ૧૦૬ સ જયતી મકા મરૂભૂમી રક્ષમ તમારી જય ૧૦૭ બ્રહ્માજી ડીલ ઢંઢોળા કતરાથી ઉત્પતી ૧૧૮ પાંચદેવ ઉપાસના બ્રહ્મા પંચાયતન વિધી યામમંત્ર ૧૧૯ કેચીત અરબો વાહનો નબુદ શૈદ્રશક્તો ભ્રમયન્ત ચ મૂર્દ્ધ મુહ્મંદ ૧૨૪ સર્માત સૂત્ર આલય ગરૂહ મખા મકાપૂજા ગરમાં બે ખાનાસ ૧૨૫ પશ્ચિમ મુખે ૧૨૬ સ્વેતવસ્ત્ર અનુરૂ અશ્વ તુરંગ ૧૪૩-૧૪૪ સૃષ્ટીરચના (આલગાયંત્રી મુજબ) ૪ વેદ ૧૬૪ સૃષ્ટા સંવર્તકો નબી સર્વે સ્યાદીતી લોલુપ કામદ - મકા ૧૮૭ રૂતમ કંડ બ્રહ્મ વાસ્કંલજા ૧૭૧ સાત

છીંદ (અલીહમદ) ૧૮૨ કસ્યપ મૂનીથી સૂર અસૂર યમ સૂર્ય થયા ૧૮૬ સૂર્ય મંત્ર રહમાં રહીમ રહુમુ રહમ રહમ ૧૮૭ રૂતમ ૐ બ્રહ્મ વાસ્કલંમ - કલમા ૧૯૨ સૂર્ય પુત્ર યમનો નિવાસ સુમેરૂ ઇરાક પશ્ચિમે મેરૂકારૂભૂમી અલાત ચક્ર પશ્ચિમ ભૂમી ૨૧૫ મહાભાસકર સૂર્ય મરીચી વંસ કસ્યપ અદીતી દ્વારા યમ મહમદીયમ ૨૨૦ કરૂણા નબ્તન સૈયદા લોલુપ-બ્રહ્માથી મરીચી કસ્યપથી સૂર્યથી મનુ (યમ મહમદ અલી મનુ) ૨૨૨ રઘુવંશ પુત્ર કલમાસ કલમાવાળા થયા. નમો મુહ્મામદીમાન ૨૨૮ મનૂની છીંકથી ઈક્ષવાકુ થયા જય વલ્લી મુલ્લાસયંન્તી ૨૨૯ સૂર્યઉત્પતી ધૂમ્રજ્યોતી સલીલ મરૂતાં નિત્યાં અગ્ની સલીલાની બ્રહ્મના મુખથી ૭ ઓમ મૂર્તી ૨૩૩ બાઈબલમાં આધ્મથી મહમદ ઇતિહાસ પુરાણમાં રાજપુત વિદેશોમાં સૂર્યપૂજા સૂર્યનાં નામ સુમેરૂ - ઈરાક સુમેરીયા ૨૬૮ તનો મિત્રો વરૂણો મહમદ મહીદી ૨૬૯ સતૂતી મયા વરદાવેદ માતા અસ્મીન પંથી દેવોમાં શ્રેષ્ઠ બ્રાજીષ્ઠ જીબ્રાસ્ઠંમ બ્રા. અરબ સતમદીના સ્યામ સર્વ દેવ મયો રબી. અરબી. ૨૭૭ રાજપુતોમાં મગબ્રાહ્મણ ઇરાનથી આવેલ જાતી છે. ઇસ્લામમાં સૂર્યને ઇલ્મ અહમકા અલનજુમ કેન્દ્ર છે. ૨૯૮ પંચમહાભૂત પંચદેવતા પંચ ઉપાસના ૩૧૭ સૂર્યજન્મ સંબંધે વિભીન મતમતાંતર છે. ૩૧૮ ગ્રીક અને વેદીક ધર્મ બંને એક મત છે. સૂર્યપુત્ર ઇસુ છે. ૪૦૪ સૂર્ય ભક્ત જરદકારૂ રૂષિ ૪૦૫-૬-૭ શ્રી સૂરજની સાંખ કચ્છ ધરતી ઉપરે કણબી પટેલની સચાઇ રા. દેસલનો ન્યાય કસોટી દેસરા પરમેશ્વરા બિરૂદ **સાધના અંકગીતા પ્રેસ ગોરખપુર** ૩૧ કલીજુગમાં પરમ સાધન અલોક અલાહૂ ૩૮ પાક મલં અલમ ૯૭ મલેચ્છ અમૃત પુત્ર રસુલં - રેસો વેસ્ય ૧૩૧ યોગચતુષ્ટ - કલામ સોડસી - પંજેતન ૧૩૩ અલય યોગ - યાસૈયાદ ભીસમીલ નબી સઇદે કલામ સોડસી પંજેનત પાક ૧૫૦ કલી કેવલ મલ - મૂળ - મલીના - મલેચ્છા ૧૫૧ કલીયુગમાં નામ કલીમાહ તીચ્છ મકા મદન (ચરીતમાનસ) ૧૭૧ અલામબન - ઇન્સા અલ્લા ૩૪૨ દીવ્ય-ચક્ષુ ઉનમીલન-ઇલમૂન-નૂરેનજર-ખેચરીમુદ્રા ૩૫૨ અમૃત કલા મકા સોડસી ૧૬ તાલ આબેહયાત-લાકલા લડકા ૩૫૯ બ્રહ્મ - મકા - મહામદ, ઈલમ, મકા (તન્વનિષ-તૃન્યજેત) બ્રહ્મ મંત્ર કલામ તૈયબ નિરૂતી-પછમની અમૃત ૩૬૧ અલી-નબી-મહામંદ-ભીસમીલ મકા લા કીતાબ (સૂરદાસ) ૩૮૧ નિહાર ધ્રૂ. મકાશીલા નિલાનાં - લાઈલાહનાં ઉપસમ-ઓરૂમકાર ૪૨૩ દ્વાદસ-લામકા કલામ ૪૬૨ રોજા મકા સોમ મકામ - નિરૂતી ઇલમ પરમ પૂરૂષ ૪૬૩ સ રસાનાં રસતમ રસુલ કામાનાં ભવતી પ્રણાવ મંત્ર - હાઁ - હાઁ - અલામ ૪૬૪ ભીસમલ રહમાનુરહીમ-રસુલી મહામદ-નબી મહામદના (ઉપનીષદ છાંદોગ્ય) ૪૬૫ મહા બ્રહ્મ મંત્ર (તજ્જલાન) સાંડીલ્યસૂત્ર - સર્વખલ્વીબ્રહ્મ (તજ્જલાનં) ઇતી ભીસમીલા મહામદ-પરમાત્મા (છાંદોગ્ય ઉપનીસદ) ૫૧૭ રસોર્વસ્ય - રસૂલ મહામદ (લબ્ધવાન) નબી બ્રહ્મમંત્ર ૫૩૧ બ્રાહ્મણથી ચાંડાળ શ્રેષ્ઠ- બ્રહ્માવાક્યથી ૫૫૪ પાંજેતનપાક મહામદ કલામ - પૂજા ૫૫૫ મહામદ પંજેતન પાક. સૂનૈ સૈયદ ૬૭૪-૬૭૫ જરથુષ્ટ ધર્મા બીસ્મલ મૂસા પેગંબર જીબ્રાઇલ અગ્ની આદમ બાજીસનામ દેવ (બાજનામું) ૬૮૮ સૂફી આદ્યમ જાત - સીફ્ટ બ્રહ્મ મંત્ર (જાતેબહત) જાતેબહીતે હદીસ બ્રહ્મવાક્ય (તબજ્જહ) સૂફી મહાવાક્ય તહજુદ ૫૯૪ સામ દેસ - સીરીયા આરબ ૭૧૨ આલી અર્ભી લલીતા દીવ્યી પરિવૃત્તા શ્રુંગાર લીલમયી વર્વતી યાત્રાલયાં (રાધા કૃષ્ણાં) ૭૭૯ પરમાત્માની સકતી અલાહદીન અવતાર (તદાલાપાતવી) લા ફાતવી ફાતૂમા તમીકા મકા (ગોપી) ૭૮૩ રાધા માં કૃપલ કૃષ્ણમાં રાધા-બે-નહી એક રૂપ છે અલાહુદીન શકતી ૭૮૬ તતાપ્રસાદ કરૂન કરૂણા મંમદન મકાસીદ ભીન્દ્રધર (શીવ તત્વ) બ્રૂહી તમેવ કરૂણાકુરૂન વેન મકંપર સરણામ વૃજાય (સીવજી)

આનંદમઠ સ્વામી સત્યાનંદ સરસ્વતી ધરીયા - કલકત્તા

ઈસા શક્તીવાદ - મહામદ - મકા સીવ મકા - અલા - વ્યાખ્યા સીવા પંચાપતન પ્રાર્થના

૧. ઈસુ પરમાત્મા પુત્ર માતા મેરી પિતા ક્રેસ્ટો ભારતીય માતા કુંવારી પુનલગ્ન જોસેફ ૪. ઈસુની સમાધી કાશ્મીરમાં છે. સુળીથી ઉતારીને 'દફન' કર્યા ત્યાંથી ગાયબ થઇ ગયા. ૫. સીવ કોમન બધાના છે મકામા શીવ કાબા કીબલ્યા કેવલ્ય એક ઈશ્વર શીવ પંચાયતન પંજેતનપાક મહમદે મકામાં શીવને કેદ કર્યો છે. ૮. મકામાં શીવ મહમંદ કેદ કર્યા છે પાણી ફળ ફૂલ માગે છે. વેદીક છે. ૯. સત્યયુગની ગટના ખેમક રાજાના પુત્ર યયાતી ના દીકરા બે હીંદવીરોધી શીવની તપસ્યા કરી શીવે વર આપ્યો હીંદ વિરોધ ૯૩૧ અરબ મકામાં મલેચ્છ રાજ્ય શીવે કહ્યું અમીન ૧૦,૧૧ મહામદની શરત પ્રમાણે ૧૪૦૦ વરસ પૂરાં થયાં ઈમામ ઉદય મહેંદી ૧૨-૧૩ મુસ્લીમ સ્ટાર ૭ ખુણા છે. કાલી યંત્રમાં પણ સ્ટાર ૭ ખુણા છે. વેદીક છે. ૧૪ ૭ ચક્ર સ્ટાર મહાકાળ ભેરવ સીવ ગોડ છે. શીવ રાત્રીના મકામાં શીવ અવાજ પાણી ફળ ફૂલ આપો. ૧૬ આર્યપુરાણ તામસ શીવ મકામાં અંધારામાં શીવ છે. મલેચ્છાદીંગ સર્વે ભૂમી કીર્તી માલીની યોગીનીતંત્ર ૧૮ પાર્વતી પુછે શીવને મકામાં પુરાઈ ગયા છો. હીંદુ કુમારી પુજા ફળ ફૂલ પાણી આપે તો છુટાય. ૨૧ કાબા મકામાં શીવ ૨૪ અરબસ્થાન - સંસ્કૃત વેદીક અરબ ઘોડો અરબસ્થાન ઘોડાનું સ્થાન અર્બસ્થાન વેદીક શબ્દ છે. ૨૫ ઈસ્લામ પહેલાં આરબક્ષત્રીઓનું હતું ધાર્મીક સ્થળ મકામ મેકા મખા-સંસ્કૃત શબ્દ ફાયર અગ્ની શીવા ૨૬ વિક્રમ દીત્ય સમયમાં મકામાં કાબા મહાદેવ છે. ૨૭ બીન વંશી ઉમૈયા ક્ષત્રીય નામ છે. ઓકાજ નવું નામ હજ હજ યાત્રા મકા કાબા (OKAJ) ૨૮ હજ યાત્રી કાબા કાળા પત્થરનું ચુંબન કરે છે. સફેદ કપડામાં ૭ પ્રદક્ષિણાં કાબાની કરે છે. વેદીક ધર્મ છે.

ઉપાસના અંક

કલ્યાણ ગીતાપ્રેસ ગોરખપુર વર્ષ ૫૨ અંક-૧ ૧૯૬૮ જાન્યુ

૧ ઉભા રહીને વિષ્ણુ પ્રાર્થના ૧૦-૧૧ પર્યંક વિદ્યા ઋગ્વેદમાં (સાકળ સાખામાં) (અરસકુરસી) પર્યંક-સીંહાસન અમીતોજા અમીતોજસે બ્રહ્માનું આસન મહંમદ મેરાજ વકતે સમુદ્ર નીલ સરોવર આર અરબ વીરજા વીજરા નદી આગળ ઈલાવૃક્ષ (સજરતોલ મુન્તેહા) મુહુર્તકાલાદેવ વેદીચબુતરો આગળ બ્રહ્માનું સીંહાસન અમીતોજા પર્યાક અર્સની હકીકત મુજબ ૧૨ તજ્જલાન અર્થ : ઉપનિષદનું વાક્ય તસ્માજાત તજં તસ્મીલ્લીયતે તલ્લંચ તદંનં તજં ચ તલ્લં તદનં ચેતી તજ્જલાન તબ્જલ્લા લાતૈયબ કલમો ૬૦ અલાહદીની શક્તિ - અલાહદકે ભગવાનની અલાહદીની શક્તી સવીત્ ૧૦૬ આયસા અહૂર મજદ ઈસાઈ ધર્મ મંત્ર હાલેલુયા. પારસી ધર્મ જરથોસ્તી આતીસ બેહરામ અગ્ની. જરદોસ્તી આબેસ્તા, આતીસની. ૧૦૭ ઈસ્લામ ધર્મ મહામદ ખુદાકા પેગંબર કલમો ઈસ્લામ ધર્મની ગાયત્રી કલમો છે. ગાયત્રીમંત્ર કલમો ૧૬૪ ગાયત્રી ઉપાસના ઋગ્વેદ ઓમ અસમાનો મંત્ર અસમીતી અસમાની અસમાનં મંત્ર અસમાનું મંત્ર અસમાન (યવન મલેચ્છ થાય છે.) વી. એસ. આપ્ટે ડી. ૧૬૫ ગીતા ગાયત્રી ઓમ ભૂર્ભૂવ સ્વ સવિતુ રવેણ્યમ - જાપનથી. સમજવાનું છે. ગીતામાં એક અક્ષર ઓમ. જાપનથી બ્રહ્મને સમજવાનો ઈસારા રૂપે છે. ૧૬૮ બ્રહ્મની ૪ અવસ્થા ને સમજવા માટે પ્રતિક છે. અઉમ ૧૭૦ વરેણીયમી અરબીણં અરેબની યમ અરબી અલંમા ગાયત્રી વ્યાખ્યા અસ્માકં ૧૭૨ ઓમકાર ઉપાસના રસાના

રસતમઁ ઓમકાર દોલા ઝૂલા સંગીત ૧૭૪ પ્રણવ રસોમાં રસતમ સર્વશ્રેષ્ઠ રસથી ઔસધી રસ રૂક ઋગ્વેદ ૧૭૫ આઠમા રસ અમૃત રસુલ મહંમદ ૮ મા છે. વેદની વારંવાર વાણી છે. ઓમ પ્રતીક સર્વશ્રેષ્ઠઆલ્મબન ઉપનિષદોમાં આલમ સર્વશ્રેષ્ઠ છે. ૧૭૭ પ્રણવ રહસ્ય વેદોમાં ૪ થો વેદશાન્ત શીવ અધ્વૈત બ્રુહમ કહેલ છે. ઁ ચંદ્રબીંદુનાદ બ્રહ્મ સર્વોતમ છે. ઉમા શબ્દ અલઉમા સંગીતમય છે. ૧૭૮ ચંદ્રબીંદુ કામકલાત્મક આનંદમયી ચંદ્રબીંદુ શકતી અલક્ષીત છે. શ્રી વિદ્યા રૂપ નાદ બીંદુ ઁ કામેશ્વર પરમ શીવ મકેશ્વર બન્યા યુગ મકમ વર્ણ માળા પ્રથમ ૧૭૯ સપ્ત કલા મખ મકા કૃત્ય કારી શિવ બીદું ઁ નાદ શીવશક્તિ કામેશ્વર મકેશ્વર વર્ણા અક્ષરમાં પ્રથમ અ-છેલો હં વચમાં રૂચાલુ અલૂહ-(અલં છેલો. હ છે.) ૧૮૦ આદોસુદ્યાત્મકા પંચદ્યા, મકરેણ પંચદ્યા જાતં, પંચશીવ મલાવૃત (મલેચ્છ) પાંચ મલા પંજેતન પાક. ૧૮૧ સહકાર હકાર અલાપદ્યીત્વં સ્વર સોડસી ભી કલાંમ ૧૮૩ અબ. સબ્દ વ્યાખ્યા ઓમથી અબ. અબરામ લા તબ્યો (અથર્વેદ) લાતબ્જ ઉપનિસદ - આલમ અબ્ન આલંબન ૧૮૬ આલંબન નું ધ્યાન ચીંતન કરવું જોઈએ ૧૮૭ તબ્જલા તજ્જલાન વ્યાખ્યા ઉપનિસદ - તજ્જલા - લાતૈયબનું ધ્યાન સ્મરણ બ્રહ્મ પ્રાપ્તી ૧૮૮ અ.ઉ.મ. ત્રણ અક્ષર વાણીમાં છે ઁ ચોથાની વાણીનથી પ્રતીક છે ચાંદ તારા ઁ ૩૫૦ રાધાનું સ્વરૂપ રાધાનામો સર્વ નામમાં અલાહદીની પ્રમુખ પ્રધાન શક્તી છે. ૪૦૬ શક્તી શ્રી ચક્ર યંત્ર દેવીનું મુળ સ્થાન રત્ના સાગર સોણીતપુર બેબીલોન સરનામું યંત્ર રૂપે છે દેવે સુમેરૂ રૂપ ન સંસય મેરૂ ઈરાક બેબીલોન ચાંદતારા રૂપી દેવી ૪૦૭ મેરૂ પૃષ્ઠ સુમેરૂ ઈરાક સુમેરીયન મેરૂ વિસ્તાર સુમેરીયન કૈલાસ મહેશ્વરી કામેશ્વરી સૃસ્ટીક્રમ મેરૂ ચંક્ર કૈલાસ આર્ધ મેરૂકંમ - મકા ૪૧૨ શ્રી વિદ્યા પંચ દસી સોડશી. ૧૬ અક્ષર કલમો કામ મકારમ મંત્ર સમ નબીના ૪૧૩ સ્ફૂરતી વિશ્વ માતા મહામંત્ર મહા આરતી બીસ્મૂલીંગાયત મહામેદા મહાવિદ્યા મહા માયા કાદી વિદ્યા કાલીની પાંચ વખત પ્રાર્થના પ્રાત કામકલાકાલી - બપોરે - ભૂવનેશ્વરી - સાંજે ચામુણ્ડા રાત્રે કુલ્જીકા મધ્યરાત્રે સોડસી કલમો. ૪૧૮ મોક્ષ સીધ્ધી બિંન્દુ પંચદસી ચંદ્ર સોડસી ઁ ચાંદ તારો ચાર સમય પાંચ વખત પાંચ આમન્યા પાંચ આસન દસ વિદ્યા ૪૧૯ અલેખની મકા દીક્ષા. ૪૨૧ શ્રી વિદ્યા મકાશ્વરી લલીતા બાલા મકા રોજાયાં સિતા યવન ૪૨૧ મહામદ પુત્રી શ્રી વિદ્યા છે પંચદસી સોડસી મંત્ર છે અગ્નીમ ઈલે યસ્ય નો પશ્ચિમે જન્મ સ્વયં સિવ તેનેય લભ્યતે પંચદસી વિદ્યા તાલાન પાંચ મહા ધ્વનીમ ૪૨૨ કામો કમલા અર્બ નિપાની ત્રીકલા ત્રી અલાહ ત્રી હી રહીમ બે હકાર બે સકાર પંચદસી મહામકાશ્વરી સોડસી છે. ૫૨ સીવ ૫૨ દેવતા મકાનાં બાલા પશ્ચિમે ૪૨૪ લા કમલ કમલા લામકા - ૪૨૬ પંચદસ્ત લકાર પૃથ્વી છે સોડસી કલાત્મક કલમો. ૪૨૭ શ્રી વિદ્યા અર્બીય સંભવમ શ્રી ચક્રમાં લંકાર પૃથ્વી છે ઉત્પત્તી છે. ૪૨૮ બીન્દુ ચક્ર કામકલા લામકાં ગુપ્ત રહસ્ય છે ચક્રના દેવતા આરબના સચીદાનંદ છે. ૪૨૮ બીન્દુ ચક્ર કામકલા લામકાં ગુપ્ત રહસ્ય છે ચક્રના દેવતા આરબના સચીદાનંદ છે. ૪૩૨ કાદી - હાદી ઁ ચાંદતારો કાદી હાદી પંચદસી સોડસી - મંત્ર ચંદન્દ્ર - બીંદુ ૪૩૪ કાદી પશ્ચિમ દેવ હાદીરૂધ્ધાર કૃત સીવ સક્તી કામ - મકા કાદં હાદં મહેસાની કાદી કાલીંમા ભવેત હાદી ૩ રૂપ ત્રીપુર ખાતુમા કહાખ્યં તારૂણીમાતા નમ ૪૩૫ પ્રતિમા લીંગ લીંગમ મમલતી લીંગમ ૪૫૪ દેવીનાં નામ પૈકી મેરૂદણ્ડા અરણવાસી સીવદૂતી મકલેશ્વરી કુલમ સુંદરી કમલા લામકા નીલ પતાકા જવાલ માલીની મંગલા ૫૦૪ મંગલા સંસા અલાહા લોહીતં લોચનં ઉત્પલ યુગમ ૫૧૧ ઉપાસના - પુરાણોમાં સુમેરૂ સ્થાન ઈરાકબેબીલોન (બાબુલ) છે મેરૂપૃષ્ઠ

વિસ્તાર મકા છે સુમેરીયન સુમેરૂ અસૂર નું અસીરીયા આરબ દેસ છે સુમેરૂથી દેવીપૂજા સરૂ થઈ છે ઈરાનમાં અગ્નીપૂજા સૂર્ય પૂજા યુનાનમાં મૂસક (ઉંદર) પૂજા પવિત્ર છે મેરૂસ્થાન પશ્ચિમમાં મહામદ નબીએ પ્રાણ પુર્યો આપ્યો ૫૮૩ સૂફી ઉપાસના રહસ્ય પ્રેમ પ્રાણછે તસ્વૂફનો પ્રેમ પરમ પ્યારો મંત્ર હૂ અલાહૂ દય પર દમ તોબા આંતરિકથી દીલના આયનામાં છે તસ્વીરયાર જરા સિર ઝુકાકે દેખલી તસ્વીર ૭૦૦ સર્વનામ રૂપમાં એક સત્ય છે ઉપાસના અલ્લાહ પ્રધાન ઈસ્લામમાં પ્રથમ અલ્લાહ મુકાય છે ભારતમાં વિદવાન મત છેલ્લા અલ્લાહ મુકાય છે. ગુપ્તવિદ્યા.

સૌન્દર્યલહરી શ્રી ૧૦૮ સ્વામી વિષ્ણુતીર્થજી મહારાજ સં. ૨૦૩૩

પા.નં. ૧૮ રૂગ્વેદ મં.૫-૪-૪૭-૪માં કાદીવિદ્યા જેમાં ૪-ઈ-હોય ઉપનિષદમાં કાદી હાદી વિદ્યા ૩૨ રૂગ્વેદ ઉપનિષદોમાં પ્રથમ સત્ય હતું બ્રહ્મ ૩૪ ઇચ્છાથી સૃષ્ટી થઇ મોહમદી ૫૨ શ્રી વિદ્યા એટલે કાદી-હાદી-વિદ્યાનો આધાર વેદ વેદાન્ત ૭૫ ભૂત ભગાવવાનો મંત્ર તથા મૂલ ભૂત બાલા મંત્ર. બ. અલા. (બાલા) ૭૬-૭૭ મોહીનીરૂપ બીસ મીલા હર રહ મોહની નીર રહીમ સમુદ્રમંથન ૭૮ સમુદ્રમંથન સ્થાન કસ્યપરૂષી-કેપસીયન સાગર પાણીમાર્ગના ભાગલા ૮૧ હરી-વ્યાખ્યા હલાહલ તથા કામદેવ મકા-કાદી-હાદી વિદ્યા તપસ્યા ૧૨૭ કામ કલા બીજ કલામ વ્યાખ્યા ૧૩૨ પરમ અલ્હાદલ રહીમ અલી ખાતુનબી ૧૬૮ કાદી-હાદી-મૂળમંત્ર વેદાન્તરૂપે-મંત્રો ૧૭૦ શ્રુતી મંત્ર કાદી હાદી ૧૭૨ મુળમંત્ર કલમોના મૂળ ઉપાસકો ઋષીઓ ૧૭૫ સોડસી વિજ્ઞાન દૃષ્ટી ૩૦૨ વિષ્ણુ પત્ની પદ્મા (કમલ) છે. ૩૩૭ ઉપનિષદમાં રહીમોરહીમ અથર્વવેદીયા સન્માર્ગ-હાદી-કાદી-શ્રવિદ્યા ગુપ્ત વિદ્યા છે. ૧૦૫ શ્રી ચક્ર-વિદ્યા મેપ-દેવીશ્રી અલ લલીતા ૨૭ મનુસ્મૃતીમાં અસૂર સૂદ્ર ઋષિયોના નામ **શ્રી ચન્ત્રમ સિદ્ધિ ડા. વાગીસ સાસ્ત્રી - આગરા - યુ.પી.** પા.નં. ૧ અલ લલિતા પાંચ મકી - લલીતા વદન અરબીન્દ અલા ચ્છનાદયમ ૪ ક્ષર પુરુષ આલમબન અક્ષર પુરૂષ છે સર્વના આલમ્બન પુરૂસોતમ છે. ૭ ત્રી ત્રયી સુંદરી અલ લલીતા મકેશ્વરી છે. તે સાથે પાંચ પ્રેત પંજેતનપાક ૮ આદો અલજ્જાં કએઈલા તત પરમ ૯. હોત્ર સમન્બીતમ અર્ધઈન્દુ ૰ અલસિતં દેવ્યા ચાંદતારા અલ યવની ૨૨ લલીતા સોડષી મુલ સ્થાન લાલ સાગર રત્નાકર બેબીલોન યંત્ર શ્રી ચક્ર રૂપે નકસો બતાવેલ છે. ૨૩ લકાશત પૃથ્વી દેવી શ્રીચક્ર દેવીરૂપે મેરૂભૂમી ૨૪ સૃષ્ટીક્રમ મેરૂચક્રં કૈલાસં અર્ધ મરૂમકા ૩૦ આત્મકારણા સવીતી અર્બુ દે વિદ્યાતી ગાયતે ૩૧ ત્રીપ્રદા શ્રી નો ત્રીવર્ત વિદ્યા અર્બીદા શ્રી વિદ્યા ૩૨ વા મકેશ્વર તંત્ર - સર્વદેવમયી વીદ્યા સા વીદ્યા પરમ મકારાજા ખયાતામંત્રા ને શ્રી બીજેન સમ નબિતા સોડસાક્ષર શ્રી વિદ્યા ૩૪ મહામાયા મહાવિદ્યા મહામેદદા મહ્ય સમૃતા દેવી ૩૫. ક્રમપૂર્ણા મહેસાની મકા સંભૂ ભવીસ્યતી પાંચ વખત પ્રાર્થના મધ્યરાત્રે કલમો ઈલમ પચદસી સોડસી જાપ. ૫૨ શક્તી કામ (મકા) હાદી કાદી વીદ્યા હાદં કાદં કાલી

તંત્ર સાધના નારણદત શ્રીમાળી

પા.નં. ૯. આસુરી કલ્પ સાધ્યન ૧૨ અલીતૈયબ ઉપહારઅલા વિદ્યા અદૃષ્યમંત્ર ૧૫ જાપ વિદ્યી પશ્ચિમ મુખ સાધના ૨૨ રહસ્યમય કફન ૭૦ વીર સાધના હનુમાનંવીર સાધનાથી મહાવીર થયા ૭૩ ગુપ્તવીર મંત્ર સાધના શુક્રવારની કરવી ઓમ અલીહ અલીહ વીરાય પ્રત્યંક્ષ ભવ અલીહ અલાહ ફતૂ (વરદાન સ્વરૂપ છે) ગુપ્તમંત્ર

૧૭૩ કીલીમંત્ર - કરીમ કરીમ રહીમ રહીમ હું હું દક્ષિણે કાલીકે કરીમ કરીમ રહીમ રહીમ હું હું સ્વાહા. **રૂદ્રયામલતંત્ર પ્રકા. ખેમરાજ શ્રીકૃષ્ણદાસ લેખક રામચંદ્ર નંદરામ શર્મા** પ્રથમ પા.નં. ૮ ઉચ્છીષ્ટ ચંડાલી પ્રયોગ - મંત્ર ઉચ્છષ્ટેચ્છીષ્ટા સતીવતાં કૂરોમંત્ર સ્વાહા-જુઓ અથર્વેદ ઉચ્છીસટ સૂક્ત ૨૧. અલાહા પરેતસાર અગ્ની સ્તંભ મંત્ર ઓમ. તતા તત - અંગરી હેમપથકી કીવારી મહીમદરસુલં ગોર મહાદેવકી આગ્યા આદીનાથ મહંમદ ૨૨ ઓમ ગુરૂગતીસે અલી ખતીકા મક મહમદી ગસ્ત્રી હવોરીતી ૨૫ અલોસતીકુરનેહુર્ત અલોહીતા મુખા સ્વાહા ૨૭ અલત્ય કપીરૂપાય ૨૮ ઓમ રહીમ મદીનહીન મહામંદી નમસ્તે ૩૦ લં લં લં લં ત્રીસુલં ૪૮ ઓમ નમો ભગવતી રૂદ્રાય ઉલમાહુઅલ મહમદ અલહૂ વિહલ મીમીદ્રુલુ મીમીદુલ હર હરજક્ર ૫૨ યવનલીંગ માકાવાલી ૫૫ દવનલીંગ પૂજયતે - પૂજયેલલીંગમ ૫૭ પારો ત્થા માનુષ્યનું વીર્ય મંત્ર

સપ્તશતી-ચંડીપાઠ જયંતબુક ડીપો અમદાવાદ

૧૭૦ સિંહો મહામદે ૧૭૨ શિરે દેવી કાલી કુરેસી ૪૪ મહાદેવ - કલમો નીષ્કીલંક જાપથી ગાંધર્વ થવાય છે. ૧૪૦ તસ્ય દૂતસ્ય તદવાક્ય મકારણ અસૂરાત ત્થા પદમાવતી ૨૦૭ ઓમ બાલાર્ક મંન્ડલા ભાસાં (ભીસમલા)

કર્મોપાસન વિધિ સૌરાષ્ટ્ર જી. ભાવનગર - ગુરૂકુળ સોનગઢ

૨૩ પશ્ચિમદિસા શાન્તીની દીસા ૨૪ કલમાસ અથર્વેદ મંત્ર ૨૭ પર અરબામ મદીના સ્યામ સત મદીના સતમ ૪૩ પશ્ચિમમાં ઇમાંમ ધાવા પૃથ્વી ઉપરે ૫૬ મહમદી - પશ્ચિમ મહમદ નદવા અગ્ની સીવ ~ સ્વાહા ૫૭ સતમદીના સ્યમ યજુ ૮૦ આલીશાન ૮૨ સારે જહાંસે અચ્છા હીન્દોસ્તા હમરા ઇકબાલ ૩૫ આલમમેં ૯૨ ઇલ સ્પેદે ૯૯ રાષ્ટ્રગીત જનગણ વન્દે માતરમ સૂફી આલમ. સૂફલામ

યોગિનીતન્ત્ર ગઙ્ગાવિષ્ણુ **શ્રીકૃષ્ણદાસ પ્રકાશન** કલ્યાણ, મુંબઇ.

પા.નં. ૪ યવન માત્ર મંત્રતંત્ર યંત્ર બંગાલમાં અધિકાંસ અધીકાર ૫ તંત્ર સાસ્ત્રમાં આગમ, યામલ વરાહી ૩ ભેદ ૪ પ્રકાર ધ્યાન ૭ પ્રકાર લક્ષણ આગમ ૬ યામલ ના ૮ પ્રકાર યુગધર્મ વરાહીતંત્રમાં ૯ લાખ બાત લખી છે. શ્લોક છે. ૩ દેવલોક ૩ બ્રહ્મલોક ૩ પાતાળ ૧ લાખ ભારતમાં છે. અગમ ૩ પ્રકાર જથા એશ્વર કલ્પના ૪ પ્રકાર આગમ ડામર યામલ તંત્ર ૭ - ૬૪ તંત્ર યામલાદી-પાર્વતી ભૂમી શ્રુષ્ટે છે બાકી પાખંડ છે. કલી કલ્મા મહાનિર્વાણતંત્ર જાપ યાનબી શ્રેષ્ઠ છે. કુલાવર્ણતંત્રમાં ગુપ્તશાસ્ત્ર કહેલ છે. ૨૮ દેવી ખાદીતા મંત્ર ૩૧ એ રહીમ રહમું રહમા પાતૂમા સદા માયાત્ કાલીકા (ફાતુ) ૧૫૦ યવન મકાના મહીમદા પતી પૃથ્વી રાજ્ય કરસે ચન્દ્રમતી શક ૨૧૨માં ૧૫૧ કુમારી કાલેન્દુ શાકે ૯૦૧માં યુદ્ધ યવનરાજ કરસે ૧૫૨ ત્રીણી મલેચ્છો સમાકીર્ણ મહાયુધ્ધં ભવિષ્યતી - બ્રહ્મા વિષ્ણુ શક્તિ મલેચ્છ રૂપે ત્રથી ૧૫૪ દ્વાદસ નાભી મકા ઇરાનથી આવી એકધર્મ સ્થાપના કરસે તેમની પત્નીસૈયદાન શ્યામવર્ણા તેજસ્વી પુત્ર થશે બારમે દિવસ સપર્સમણી પંજોલેસે ૩૦૦ વરસ રાજ્ય ૧૫૫-૧૫૬ ક્રૌંચ દીપ નામના દેસમાં બ્રાહ્મીકા સાદવી સતી યોની મંડળે મલેચ્છ દેહ ધારણ થયો છે. ત્યાં મહાદેવને તે મળવા જવું પડે છે. જાંઉ છું તે સતી સુંદરી બ્રાહ્મણ શ્રાપથી મલેચ્છ થયેલ છે મહાદેવના સંયોગથી વેનુ સિંહ પુત્ર થયો. ૧૫૮ મલેચ્છ વેનુ પૃથ્વીપતી રાજ્ય વેનુ વ્યકીત રૂપે પદમા કલ્પમ અંબિકે -ફતૂમા ૧૫૯ મલેચ્છ સંતાન મલેચ્છ ધર્મ સર્વે સર્વા થસે બ્રહ્મા શ્રાપથી મલેચ્છ થયા બ્રહમ શ્રાપ કલ્પો કલ્પ પ્રલય સુધી ચાલ સે ત્યાં સુધી મલેચ્છ રાજ્ય કરસે ૧૬૧ તે બ્રાહમણી સતી પદમા

કુમારી પીર્જા કુમારીકા પૂજાનું ફળ માતમ ૧૬૩ સ્યાદીત્વ ભગવાંસીવ ઉત્તમ દાન કુમારીપૂજાથી મોક્ષ થાય છે. ૧૬૪ કલીમાં જપયજ્ઞ શ્રેષ્ઠ છે કલમો સોડસી સમાન કોઇ જાપ નથી. ૧૬૫ જય ઇરીત યવની કલમો જાપથી મોક્ષ થાય છે. તેમા સંચયનથી ગુપ્તવાન મહા દેવે કહી ૧૬૭ શિવને પાર્વતી પૂછે પૃથ્વી પર મલેચત્છો કેવી રીતે થયા ૧૬૮ કીર્મીની તપસ્યાથી ભૈરવ મહાકાળ સંયોગથી કુસ નામે મહાપુરુષ પુત્રની પ્રાપ્તી તેમનો વંશ પ્લવ અસુર જાતી થઇ. ૧૬૯ યવન બાહુરાજ ભોજ વિદેશી તાલજા હૈહૈયો જીત્યા વસીષ્ઠે અભયદાન યવનોને આપ્યું ૧૭૩ યવનો પશ્ચિમ આરબમાં સમ્રાટ થયા યવનો એ તામસ તપસ્યા કરી સીવે વરદાન આપ્યું ૧૭૫ યવનોને સીવનું વરદાન નવસો એકાશી ૯૮૧ વરસ પશ્ચિમમા રાજ્ય પછી પૃથ્વીપતી સર્વ સર્વા થસો બહુભૂસમક્કીર્શા - કલૌ ભૂક્તે મહીમુદ્દ્-યવનો માતૃપ્રસાદેન તથા અન્ય ભૂમીસુ પુણ્ય સર્વસર્વા પૃથ્વીપતી અર્બભૂ મકા કુરાની મહીમુદા ૧૭૬ સોમારવંશ સઉમાવંશી ઇન્દ્રવંશ તથા વેસ્યાઓ ઈન્દ્રની નૃત્યગાન કરતી કુસદીપની વૈસ્યાના પ્રેમમાં ઇન્દ્રનોપુત્ર ઈરાન્દક મલેચ્છ થયો ૧૮૧ ઇન્દ્રના આશીર્વાદ ૨૮મી પેઢી પછી સૌમાર ઇન્દ્ર મલેચ્છ વંસ પૃથ્વી પતી પ્રલય સુધી વિષ્ણુધર્મી ઇમામ થઇ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરસે ૨૩૭ ઇન્દ્રની પાંચ વૈસ્યાના તપથી કાલી પ્રસન આકાસથી ભેરવ મહાકાલ પ્રગટ મોહરમ માસ બ્રહ્માવિષ્ણુ શકતી સહિત ૩ કલા સાથે પૂજાસે ૨૪૯ કુમારીકા ક્ષેત્ર પંચમદેવતીર્થ સ્થાન ચતૂરદીસા મહાતમ

યોગિનીતન્ત્ર અનુવાદ પંડિત કનૈયાલાલ મીશ્રી મુરાદાબાદ

તંત્ર રહસ્ય મંગલાચરણમ : અર્થ મકા અલા લા. મકા

યાવન માત્ર મંત્ર તંત્ર યંત્ર આદ્યકાંશ બંગાળમાં પ્રચલિત છે સર્વજનતા હિતાર્થ યોગીની તંત્ર ગ્રંથ અનુવાદ કરવામાં આવેલ છે. ભૂમિકા - તંત્ર સાસ્ત્રમા આગમન યામલ વરાહીતંત્ર અનુસાર તંત્રોના શ્વલોક - દેવલોક - બ્રહ્મલોક - પાતાલમાં ૯ લાખ છે. ભારતમાં ૧ લાખ માત્ર છે. પે.નં. ૬ યામલાદી મળીને ૬૪ તંત્ર વીષ્ણુકાંન્તા ભૂમીમાં ફલદાયક છે બાકી બીજા બધા પાખંડીઓ માટે રચેલ છે. કલી કલ્યાણ દીનાનાં ધ્વીજાતીનાં સુરેશ્વરી-કલીમાં કલમા અન્ય જાતી અસુરી - સુરેશ્વરી ભેદાભેદ નો લોપ થવાથી વેદોનું જ્ઞાન અસક્ય છે. કલીયુગમાં વેદોનું તેજ હરાઈ ગયું ત્રેતા ધ્વાપુર માં જે વેદોમાં તે જ હતું તે ક્ષીણ થયું કલીયુગમાં અન્ય મંત્રો તમામ વંધ્યાસ્ત્રીની જેમ કોઈફળનથી જેથી તંત્ર માં કહેલા મંત્રથી જય લાભ થાય છે. અન્ય કોઈ ઉપાયનથી સત્યવાત છે ગુપ્ત સાસ્ત્રે હીંદુ બૌદ્ધ માં તંત્ર માન્યતા છે કુલાવર્ણ તંત્રમાં લખેલ છે. તંત્રને ગુપ્ત રાખવું પે.જ. ૩ ભુમીકા અ.૬. મંત્ર. ૮ બીન્દુત્રયં કલાક્રાન્તં પ્રથમ પરિચીન્તયેત - તતસ્માદભાવયે જ્જાતં સ્ત્રી રૂપે સોડસ શબ્દી કમ પ્રથમ કલમાં યુક્ત ત્રણ બીંદુ નું ચીંતન કરવું પછી રૂપ સોડસ શબ્દ કલમો વડે ભાવના કરવી જ્યોતી પ્રકાસ માટે (કામકલા રૂપ આત્મદેહં વિચંન્તયેત) મં.-૧૨ પે.-૬૮ મહામંત્ર પ્રણવત્ત્રાક સમુચાર્ય હિલીહૂ રસુલપાણયે સ્વાહાતોયં મહામંત્ર, પ્રોક્તેજી કલમેક્ષણે મં. ૫૧ અ-૭ પે.નં.-૯૦ અ.૮. મંત્ર ૫૫ પે.જ.-૧૦૨ ત્યયૌક્તૌ સૌ ઘોરા દૈત્ય સ્તિષ્ઠ તીષ્ઠ દુર્મતે - કથં વ્યસ્તો ભવાજ્જાતો નિહન્મીત્વા મહુંમૂદા - મહામંદ ત્થા દેવીએક્હ્યુ ઘોરા દૈત્યને હું મારીશ. મં. ૨૨ પેજ. ૨૨ શ્રોત્રી યાહં હી યુસ્માકં - સર્વેસાં ના ત્રસંસય - મોહયીષ્યામી બ્રહ્માવિષ્ણુ વાપી મહેશ્વરમ દેવી સર્વની શાંતિય કુરાન અથવા વેદ પીઠીકા યુસ્માકં મકા છું તેમાં સંદેહનથી બ્રહ્માણ્ડ મા ખ્યાતા પ્લવંતં મકારણાત મં. ૨૮ પેજ.નં. ૧૨૩ તજ્જલં પરમેશાની બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવા તમકમ....મકા.

દેવી મજલ મકારણમાં ઈશ્વરનામથી પ્રખ્યાત છે બ્રહ્મવિષ્ણુ સીવ રૂપ છે. તેજલની પુજા વીધી હૃદયપૂર્વક ૧૦૮ મંત્ર જાપકરીને ચરણામૃતથી કરોડ કરોડ પાપ દૂર થાયછે. મં.-૪૫ અશ્વ અશ્વકાન્તીથી ઉતરે રૂણ મોચન પશ્ચિમે સર્વદેવ નમસ્કૃત દવીપષ્ચક એક પરમ દુર્લભ સ્થાન રૂદ્રદેવ નીપૂજાથી જ્યોતિષ્ટો મકા પ્રાપત થાય છે સર્વ પાપ દૂર થાય મોક્ષ થાય મં.-૨૭ મ.-૨૮ પેજ.-૨૭૯ સત્ય યુગમાં પુષ્કર ત્રેતામાં નૈમિષ દવાપુરમાં કુરૂક્ષેત્ર અને કળીયુગમાં અશ્વતીર્થ - મકા (અશ્વતીર્થ પંચકમ) પરમપદ શ્રેષ્ઠ શ્રેષ્ઠ માનવું જોઈએ મં.-૩૦ પેજ.-૨૮૦ સર્વતીર્થમાં શ્રેષ્ઠ અશ્વતીર્થ ગુપ્ત છે અશ્વકાની પરમજ્ઞાન પરમતપસ્ય છે. પરબ્રહ્મ પરમપદ છે. અશ્વકાન્ત શ્રેષ્ઠ છે. મં. ૩૫ થી ૭૭ પેજ.-૨૮૧ અશ્વકાન્ત તીર્થ પરમગતી મોક્ષ મેરૂ મન્દરા સમાન બીજો તીર્થ નથી અશ્વકાન્તતીર્થ શુભ છે. પેજ.-૨૮૪ એક કોડીમાત્ર દાનથી અક્ષય ફળ લાભ થાય છે અશ્વતીર્થ પંચકતીર્થમાં મનુષ્ય પરમગતી પામે છે.-૨૮૫ પંચક તીર્થ આદી તીર્થ અશ્વતીર્થ સમક્ષ પશ્ચિમે સીધ્ધ ગંગા કુંણ્ડ છે સ્નાન જલપાનથી (ઝમઝમ) પાપી પાવન થાય છે (બ્રહ્મચારી ઈન્દ્રીયસુવ્રત) તુરત ફળ લાભ થાય છે તે પશ્ચિમમાં બ્રહ્મ સરોવર છે. પે.-૨૮૭ સ્નાત્વા થાતી ધ્વીજ સમ્યકૃત : સંસ્કારતાં વ્રજેત - સ્વયંતુંબ્રહ્માણા (ધૃષ્ટં-કૃષ્ટાં) ઘટ ભી ઈશ્વર પ્રીય કામથા અરબેજ મકાયા મં.-૭૨ પે.-૨૮૮ આમંત્રથી બ્રહ્મ લોક પ્રાપ્તી થાય છે. પશ્ચિમમાં કલ્કી રૂપી ભગવાન જનાર્દન સ્થાપીત અશ્વતીર્થ પંચમતીર્થ મેરૂ મદના છે. મં. ૩૦ પે.જ. ૨૬૬ સર્વ ભૂતાનુનઃ કુર્મમન્ત્રાન્તો લૈખો મનુ : મં.-૧૪ પે.-૪૨ દિગ્વાસા ગલિતા સેરાચિકુર - કુલકીલક - શક્તીયુક્તો જપે શક્તિયુક્તો જપે ધ્વીધાં સદાસદા ત્વા મન આ સ્મરેત કૃષ્ણાગીચ દશાગી ચદન્તુરા મહ મદતા પિતા - મં. ૩૪ પેજ.-૪૫ હ્રીં હું હું અમુકં મારય સ્વાહા - કુર્ય યુગ્મં તતો દેવી અમુકં મારય મારય મં.-૪૫. પેજ.-૪૭ ખાદ્ય ખાદ્ય રહીંમ નમઃ મં-૫૨ પેજ.-૪૯ જગામ બ્રહ્માણ્ડના પશ્ચિમ ભાગે બ્રહ્માણ્ડસ્થ વરાનને - ગત્વત્તત્ર મહાદેવી નિર્જને દારૂણાં પુરા - સ્વદેહભસ્માના દૈત્યં પ્રાગદષ્ટં શ્રુતાં મુદમ - દાનવ ઈન્દં મહાઘોર ઘોરનામાનમદભુતમ મં.-૨૦ પેજ.-૯૫ જગામ બ્રહ્માણ્ડના પશ્ચિમા ભાગમાં દેવીએ જઈને નિર્જનમાં પોતાની દેહથી ભસ્મ દ્વારા એક દારૂણ મહાઘોર ઘોર નામક અપૂર્વ અદભૂત દાનવ ઈન્દ્રને ઉત્પન્ન કર્યા. અવોચં ત્વામહંભદ્ર ત્વાગચ્છ પશ્ચિમાં દીસમ - સર્વગાન્યત્રદેવેસી દષ્ટા પશ્ચાદૂતં મથી હેદેવી ભદ્રે આવો પશ્ચિમ દીસામાં જઈએ દેવેસી - મહાદેવ સાથે પશ્ચિમમાંગયાં મં.-૨૮ પેજ.-૯૬ ત્વ યો કતો સૌ ઘોર દૈત્યસિતષ્ઠ સુદુર્મતે કથં વ્યસ્તો ભવા જનીતો નિહન્ચી ત્વા મહંમુદા મં.-૫૫ પેજ. ૧૦૨ દેવી મહંમાદે કહ્યું ઓ દૈત્ય દુર્મતે તને લીલાપુર્વક નિહન્મી. શ્રી વત્સ મહાવિષ્ણો વચનં પરમાત્મહત યેન હું કારબીજેન ચકારભસ્મદાનવમ મકેસીવમંત્ર મહાબીજં શબ્દ બ્રહ્મ સ્વરૂપકમ - મહા તેની મયં વિધી તદવીજ પરમંપદમ મં. ૩૮ પેજ. ૧૮૯ મંગલા - હુંમ બીજમંત્ર બ્રહ્મ સ્વરૂપ છે. ઈત્યુદી રીત માકરણય સ્થગિતો બ્રહ્મકેસવૌ - નીગુઢં ધ્યાનતો જ્ઞાન્વા સંતુષ્ટો માધવો ભાવી મં.-૯ પેજ.-૧૯૫ કૃત રત્નમયી કાસ્નત્રેતાયાં સવર્ણની સમૃતા દ્વાપરે સા સિલારૂપા કલૌ ભૂમિમયીશુભા મં.-૫૧ પેજ.-૨૦૩ વિષ્ણુના હૃદય કમળથી કોલા નામક અસુર પ્રગટથયા મં.-૫ પે.-૨૦૫ તે કોલા અસુર બર્બર કુળ સર્વે બ્રહ્માંણ્ડ જીતીને સર્વ સર્વા થઈ ગયા. મં.-૬ પેજ.-૨૦૬ - મં.-૩૦ પે.-૨૧૦ કુમારી પુજામાં જાતીપાતીનો ભેદભાવ નથી સર્વ જાતીને કુમારીકા પુજા કરવી (મહાકાળી ત્રીલોક પાવન મંત્ર છે) પુનશ્રી નીજ બીજં હિવીદ્ય આપી દશ સ કરીમ મં.-૨૫ પેજ. ૨૧૯ - કરાળ ભેરવની તપસ્યા સાંભળીને મદીનાનાથ શ્રી મહાદીનાથ

મહેશ્વર મહાકાળ ચીંન્તા કરવા લાગ્યા મં.-૧૮ પેજ.-૨૨૭ મહાકાળીના પ્રસાદથી મહાકરાળભૈરવ રૂપ ક્રોધ આરબી રૂપ (વૃજ પાણી ભૈરવ) ઈશ્વરનામથી પ્રસીધ્ધ થયા મં.-૮૦ પેજ.૨૩૮ સહસ્ર યોજનાયામં હયતામૃચ્ચ પંચમમ પ્રસ્તારેતુ વ્યામહીનં કોલાપીઠં પ્રકીર્તીતમ મં.-૪૯ પંજેતન અશ્વ તા પ્રાજ્ય પંચમપીઠ સહસ્ર યોજના કોલાપીઠ વ્યાયામહીન કહી છે પે.નં. ૨૪૭ પશ્ચીમમાં નાથ કલીંગ ઉતરમાં કીલીપર્વત દક્ષિણમાં નાથ વૃક્ષ પીઠ છે. મં.-૫૫ પેજ. ૨૪૮ કલ્કીરૂપી જનાર્દન ભગવાન નાગલોકથી પ્રાદુર્ભુત થઈ બીરજમાં સ્નાન કરેલ તે તીર્થને અશ્વતીર્થ કરેલ છે. મં.-૩૦ પેજ.૨૬૬ મૌસલીતીર્થમાં સ્નાન કરવાથી અશ્વમેઘ યજ્ઞ ફળ થાય છે મંત્રજાપ મૌશલા મં.-૩૪ પેજ.-૨૬૭ કરબીર વાક્ય મંત્રથી કરોડ કરોડ જાપનં ફળ થાય છે કરબીર થી સૂર્યદેવ જેવી પ્રીતીથાય છે. મં.-૭૬ પેજ.-૩૧૩ હે જગન્નાથ હું આપની કૃપાથી હુકમથી શ્રીમકા મઈશ્વર સીવની પુજા કરું છું મં.-૨૦૧ પેજ.-૩૩૫ કલી. સ્પૃશતીયાં ધારા સા ધારા મમ વાહીની - સર્વ કલીમ અહીં તીર્થ તથૈન પરીવર્જયેત હે ભદ્રે તમે વિષ્ણુ વૃક્ષ સ્થળમાં સ્થીત છોઅને મકારણદની પ્રિયા છો મં.-૨૧૩ પેજ.૩૩૭ હે પરમેશ્વરી મારા જન્મોજન્મના પાપ દૂર કરો મં.-૧૧૬ પેજ.-૩૨૯ મન્દર (મદીના) થી ઈસાન માં ચક્રતીર્થ છે તે મહાતીર્થમાં ચંન્દ્રદર્સન કરી સ્નાન કરવાથી સર્વ પાપ દુર થાયછે મં. ૨૧૫ પેજ.-૩૩૮ સૈલચક્રતીર્થ નંદન પર્વત થી પશ્ચીમમાં દેવેશ્વર જનાર્દન સ્થીત છે કળીયુગમાં બુદ્ધ સ્વરૂપ છે તેમના દર્શન માત્રથી સર્વ પાપ દૂર થાય છે મં.-૨૨૦ પેજ.૩૩૯ કામાખ્યાતુ ઉવાચ - હેનાથ બ્રહ્માપુત્ર વશિષ્ઠ તારા ની આરાધના કરવા યોનીમાંડળ આવ્યા હતા પ્રાતહકાળમાં મારી પુજા વખતે બ્રાહમણ પુજારી સીવાય કોઈને જવાની માનાઈ નિયમ છે, મં.-૩૧ પેજ.-૧૪૭ પ્રમાણે રાજા નરકાસુર દરવાનની ચોકી હતી ત્યારે બ્રહ્મનંદન વસિષ્ઠ આવ્યા. મં.-૩૨ પેજ.-૪ ત્યારે રાજા એ મુનીનું નીવારણ કરી નાખ્યું જેથી બ્રહ્મહત્યા શ્રાપ આપ્યો મુનીના શ્રાપથી મહાપીઠ પુજા બંધ થઈ ગઈ. મહાદેવની કૃપાથી મહાપીઠ કાયમ કલીયુગમાં ૩૦૦ વરસ સુધી બ્રહ્મ શ્રાપ ફળ સે હે મહાદેવ - બ્રહ્મરૂપા કાલી કેવીરીતે કામાખ્યા થયાં મં. ૩ અ.૧૫ પેજ.-૧૮૨ મહાદેવઉવાચ બ્રહ્મા સૃષ્ટિ પેદા કરી ત્યારે અહંકાર થયો મં.-૪. અહંકારથી સર્વનાસ થાય છે બ્રહ્મા કાલીનું વચન ભૂલી ગયા જેથી દેવીએ બ્રહ્માના દેહમાંથી અહંકારી કેશીનામક દૈત્ય પેદા કર્યો ત્યારે બ્રહ્માને ગ્રાસકરવા દોડ્યો વિષ્ણુપણભાગી છૂટ્યા મં. ૬ થી ૧૦ પેજ.-૧૮૩ તે કેસી દૈત્યે એક પુર વસાવ્યું તેનું નામ કાશી પુર પ્રખ્યાત છે. મહાદાનવ ભૂ.ભૂવ.સુવ ભોગવવા લાગ્યો બ્રહ્માનો વધ્યકરો એવો શબ્દ બ્રહ્માણ્ડમાં ગુજવાલાગ્યો મં.-૧૧-૧૨ પેજ.૧૮૪ બ્રહ્મા વિષ્ણુએ માકાલી મકાવાલીનું ની પ્રાર્થના કરી. દેવીએ કહ્યું તમારો ગર્વ જ કેસી દૈત્ય રૂપ છે હું તેનો વધ કરીસ પેજ. ૧૮૬ બ્રહ્માવિષ્ણુ એ પુછ્યું જગતના કલ્યાણ માટે પૂજા ઉપાય બતાવો દેવી. દેવીવચન હુંકાર મંગલા વચનથી દાવન નાસથયો તે કેસીમંત્ર અલાહુ બીજમંત્ર-લા શબ્દ બ્રહ્મ સ્વરૂપ મહાતેજો મય અને પરમ પદે છે. મં.-૩૯-૩૯૮ પેજ. ૧૮૯

સિવ સાબરતંત્ર વિધા આચાર્ય સુકલા મથુરા

૧ તુલસીદાસ ચોપાઇ ૨૫ વીરમંત્ર-મહામંદા વીર છાતી તોડ ૩૧ ઓમ સાલ સલીતા ઓસલ બાઇ લં લં લં લં ઠં ઠં ૩૪ અદાર કાદર ફતૂ ફતૂ ઉતકટ્ ઓમ હુ હુ ઠ ઠ ૩૫ ઓમ છાઇછૂઇ છલક છલાહ્યાહૂસ યાહૂમ યાહ્ય કલાંમ કલીમ કલીમા હું અનમ અલા જલાવીસ. ૫૬ સેખ ફરીદકા કામખ્યાતુદેવી-ત્યાં વસે ઇસમાઇલ

જોગી કુલ કામખ્યા ઈસમાઈલજોગી કી દોબેટી. ૬૫ ઓમ મકાલીની નમોકાલી નદી પાર વસે ૯ના માહેન્દ્રી જોગી. ૭૨ ઓમનમો કામરૂ કામખ્યા દેવી ત્યાં વસે ઈસમાઈલ જોગી ૭૫ ઈસા ઈસા ઈસા અલીફ અ૫૮૩ જાને નહી કોઈ દુહાઈ તખત સુલેમાનકી ૮૫ ઓમ સતરસો પીર ચોસઠસે જોગણી ૮૯ યા ગફારો મંત્ર અલાહૂમસલે અલામુહુમદીન અલાઅલ મુહુમદી વબારીક વસલ્લમ ૯૦ યા અસરાફીલ બહક યા અલ્લાહો ૯૦ કાલી કંકોલી મકાવાળી ૯૨ લાઈલાહકી કોટ ઈલીલાહકી ખાઈ મૂહમદ રસૂલીલાહકી ચોકી હજરત અલીકી દુવાઈ ૯૩ લાઈલાહકા કોટ ઈલલાકી ખાઈ હજરત અલીકી ચોકી મહામદ રસુલકી દુહાઈ જીબ્રાઈલ મૈકાઈલ ઈસરાફીલ ઈજરાઈલ હસન હુસન મહમદ અલી. ૯૪ હલદીયા મસાન ભૈરવકી આન પીલીયા કામોદીયા કાલીકા કોકડીયા મીયતીમાયા સીસલીયા વીર મુહમદ પીર કી પાન ૯૫ ઓમ નમો રહીમ રહીમ રહમું ૯૭ યા ખાલીસ યા મુખલીલ યા ખલાસ ખ્વાજે ખીજર મૈતર ઈલીયાસ ૯૯ કામરૂદેસ કામખ્યાતુ દેવી (માકા દેવી ખ્યાતુમા દેવી) ત્યાં વસે ઈસમાઈલ જોગી દુહાઈ છૂ ૧૦૦ ઈન્નાં આત્વેન શૈતાન ન આવે તો ત્રણસોત્રણ બેન ભાણેજ તલ્લાક તલ્લાક ૧૦૮ અલ્લા બીચ હથેલી મહંમદ બીચ કપાળ જોનમાને મહમદની આણ ઉસ પર વ્રજની બાણ બહક લાઈલાઈલ્લાહે મહમદ તેરા રસૂલીલાહ ૧૨૭ ઓમ નમો ભગવતી પદમાવતી (ફતૂમાબીબી) નમો પદમાવતી ઓમ નમઃ સ્વાહા.

સોડસીતંત્ર કલમો ૧૬ અક્ષરો (ભૂમીકા)

પા.નં. ૧ સોડસી વિદ્યા ત્રયી શ્રી પાંચ વખત પંજેતન ૧૦ સકતી પિરોરજા નામક પ્રાણ પ્રજાપતી - પીરરોજા - મકાના ૧૮ અષ્ટ ચક્ર નવદરજા યંત્ર શ્રી વિંદ્યા શ્રી નો અર્થ શ્રયતે-યાસા શ્રી પરિબ્રહ્મ ૨ પાંચ વકત્ર નાદ ધ્વની છે. બાલાર્ક (અલાનૂર) મંડલા ભાસાંત્રી લોચન-ત્રીણી જ્યોતીસી સચતે સોડસી ૪ શ્રી વિદ્યા શ્રી નો અર્થ પરીબ્રહ્મ - બ્રહ્મકલામસ શાહી સતામ, વિદ્યા અરબીદા ત્રીપુરા લલીતા મકેશ્વરી કામેશ્વરી ૫ મહામકેશ્વર અલલીતા અલોહીતમેતસ્ય પંજેતનપાક ફોટો પ્રથમ મુકેલ છે ૪ પાયા બ્રહ્માવિષ્ણુ શીવ ઈશ્વર ઉપર મકેશ્વર તે ઉપરે મહાશક્તી પદમા ફતૂમા મહામૈકશ્વરી છે. ૬ તેજ કામરાજ વિદ્યા છે. મકારાજ કાદી હાદી લોપા પંચદસીસોડસી છે. ૭ ત્રીપુરા સુંદરી તેજ ત્રયી હરીવંશ બ્ર, વિ.સીવ ૪ સ્કતી એકરૂપેત્રેયી છે. તેજ પંજેતન છે. તેજ લલીતા-સોડસી પંચદસી છે. ૮ બ્રહ્માએ સાવીત્રીને શ્રાપ આપ્યો બીજા જન્મે શુદ્ર મલેચ્છ ગોપકન્યા અમીર ખવીત્રી - ખાતુમા, નબીમહમદ નિકાહ ૧૧ હાદી કાદી લોપા મહમદન સંપ્રદાય ૪૩ સિતા સિતા અરૂણ શ્યામનું ધ્યાન રહીમ શ્રી રામ મકા પીઠા નમઃ (કુરેસ) ૪૩ ૠં અર્બુદા નમઃ લું આરબાત કેસરનમઃ ૬૭ ઓમ નમ નબીમયે પરે દેવી પરામૃતસ્ય પ્રિયે ૬૮ કામેશ્વરીમંત્ર ઓમ ઐંમ કલીમ સૌં ઓમ નમ મકેશ્વરી - ભગમાલીની મંત્ર ભગમ અલીની ૬૯ અલૌ. રૂ. દ્રી. શીવદૂત્યા નમઃ લૃં કલીમઐસૌમ લૂં નમ શ્રી ઉમા યાસા શ્રી સર્વ મકાલાયનમઃ મંગલા લામકં ૭૦ જાતવેદસી હૂ રં રં રં હૂં ફત્ રહીમશ્રી કહ ઈલા રહીમ મંત્ર ૯૩ સોડસીમંત્ર વિભીન પ્રમાણે ક એલઈ રહીમ કહ એઈલા રહીમ હકએઈલા રહીમ સક એઈલા રહીમ ૯૪ સહંકૈ એલ રહીમ હુકહ ઈલા રહીમ સહક એઈલા રહીમ ૧૦૬ ઓમ ચક્ર સંહીતાય અનંતાનમઃ નૈરૂતી પશ્ચિમયો મધ્યે - મકામાં નમઃ ૧૦૯ ચેતના મંત્ર એ.ઈ.સો.-૧ આહૂ અલા દીનો મંત્ર ઓમ કલીમનમઃ ૨ દીપનો મંત્ર મકાબીજ કલીમને કલેદીની ઓમ મોક્ષ કુરૂ ૧૧૨ બાલા મંત્ર ભેદ બઅલા મંત્ર વિભીનરૂપ ૧૩૯ મલેચ્છ રૂપે મહાદેવ મહામખા મહાન મકામાં પ્રગટ રૂપે ૧૫૩ સુંદરી કલમા સાપહા કૌલી કાલી કલીતાં કલી

કલમા શાપહામ રક્ષા કરો. ૧૫૭ ગુપ્ત દસત્રી અર્બી મોહોમીન ઇલાયો કુબેરા નૈરૂતી સર્વ રાક્ષસાં મલેચ્છા કીલંક મકારાજંતૂ ફડાસા ફાતુમા ૧૬૨ પદ્મ હસ્તા પાંચજના અલાયજ્ઞાનં જ્યોતીર્મતી બાલા ત્રીપુર સુંદરી ત્રયા પાંચ અંગે માખ્યાના પુત્રી ફતૂમા મદીનામાં બા અલાયા મકારણદમાં સ્તોત્ર પાંચપ્રેત આસન પાંચ મકા અક્ષકામ પંજેતન પાંચ મકાર ગુપ્તમાં ગુપ્ત સ્તોત્ર - હરમૌલી સ્થીતાં દેવી બાઆલ્યા સિવામ. **કૃષ્ણને સમજવા માટે સૂફીઓ પાસે જવું પડશે (કૃષ્ણ સાધના રહીત સીધ્ધી - રજનીસ પૂના)** પા.નં. ૯૭ જલાલુદીન રૂમ ફકીર ૧૫૫ ઓમ અમીન ૧૫૭ ઓમીન ઓમની પ્રે. ઓમ શબ્દનો અર્થ નથી મીનીંગ લેસ ૐ ચીત્રને હિંદુઓના મનમાં વૈરાટ કલ્પના છે. જેમનો કોઈ અર્થ નથી **યામલ તંત્રી રૂદ્રદેવ ત્રીપાઠી** પા.નં. ૧૯ ૐ નમતસ્યે ચિત કલમધ્યે સર્વ અલ્લાસ તંત્ર ૫૧ યામલ નો અર્થ યામીની નામ યામલંમ મહાકાલયામલંમ કલીપાવનં અબ્રાહમ તન પર્યંતે ય સ્માદરૂદ્રે યામીનીવિહીતં અલાદનં યામલ માખ્યાતાં ચન્દ્રસેખર સંકરં ૬૮ અર્થવેદે પ્રધાન પદે અર્થવવેદથી ૩ વેદ થયા ૮૦ પાંચ મકાર પંજેતન પાક જેમાં પછી પાંચ. મ. હોય. ૯૦-૯૧ પાંચ સંધ્યા પાંચ વખત પાંચ વેદ મધરાત્રિ ૧૦૦ પાંચ દેવ પૂજન પાંચ દેવ ઉપાસના પંજેતન પાકની ૧૨૧ ઉછીષ્ટ ગણપતી ડીકસનરીમાં ઉચ્છીષ્ટ ચન્ડાલ છે વેદમાં ઉચ્છીષ્ટ ઉત્તમ છે. ઉચ્છીષ્ટગણપતી પૂજન ૧૨૪ ભેરવનાથ અવતાર ભેરવ બ્રહ્મા વિષ્ણુ સીવ અનેક રૂપે ભેરવ ૬૪ ભેરવનામ ૧૪૨ નૃસિંહ ભગવાને ક્રોધ થી ગર્વ થયો એટલે પક્ષી રૂપે સીવ આકાસથી આવી પંજાથી પકડી ઉડી ગયા બ્રહ્માંણ્ડમાં ચકર ફેરવી નીચે ફેંક્યા ગર્વ ઉતરી ગયો. ૧૪૮ વીર સરભેશ્વરાય નમઃ અરબી અરબેશ્વરાયનમઃ સઅરબી શઆઅલુ વેસ ખે લલોલા શરભ ખગાયતે મમોદ હતાં (મહોમદતા) ૧૫૫ મહા મૃત્યુજંગમંત્ર ૧ અક્ષર હ્રીં રહીમ ૨ ૐ જુસ જુનો અર્થ જઉન યવન ૩ ૐ જુસ પાલય પાલયા બ્રહ્મ મંત્ર ૐ જુંસ માં પાલય પાલય હૂઅલાદય હુઅલાદય આયો જ્યોતી રસો અમૃત અલાદય હુઅલાયદ હુ ૧૬૫ અજામકાં લોહીતં હરે પત્ની પદ્માંહર ૧૬૬ એક મહા સકતી પાંચ નામથી પ્રગટ ૩ મુખ્ય રૂપ તેનાં દસનામ થયાં તે દસ અવતાર પ્રગય ૨૪ અવતાર ગુપ્ત ૧૭૨ શત્રુણાયેના સૈયાદાતાનો રક્ષણં ભવ પરમેશ્વર તુલ્ય લભેવ દેવતુંયવદ જુઓ (સૈયદો બધે જ બેસી ગયા છે જ્યાં જાઓ ત્યાં સૈયદ થી ભાગસો નહીં) ૧૮૧ ત્રીકુટા રહસ્ય સોડસી પંચદસી મંત્રેક કહલ રહીમ હકલ હલલ રહીંમ સકળ રહીમ સ હર એ ઇલા રહીમ સકળ એ ઇબ્રાહીમ સરએલ્લ હ્રીં કહ એ ઇલા હ્રીંક એઇલા રહીમ મસકલ એઇલા હ્રીં. ૨૧૦ યથા ત્વમ ચ અલા કૃષ્ણો ત્યા યઅલાયેતમઃ પદ્માયનમા પદ્મા અલાયાયે નમઃ ૨૧૩ સોડસી માં ૩ વિદ્યા મહા વિદ્યા સીધા વિદ્યા ક્ષુદ્ર વિદ્યા મળી મહા વિદ્યા સોડસી કલમો છે ૨૧૪ દુર્ગા સપ્તસતી અર્થ ૨૧ તત્વ થાય છે. ૨૧ શક્તી પૂજય છે. (૭૮૬-૨૧) ૨૩૨ આસુરી દુર્ગામંત્ર સૂભગે આસુરી હુંફતું સ્વાહા અર્થવર્ણ દુહિતા હુંફતું સ્વાહા ૨૩૩ આસુરી ગાયત્રી ૐ રહીમ આસૂરી દેવી વીલમહે મહદેવી ૐ એ અર્થવેદ ધીમહી ૐ રહીમ હુંફતું પ્રચોદયાત ૨૩૪ (કુમારી પૂજન કુંવારકા આસન ઉપર પશ્ચિમ મુખે સામે બેસી પૂજા કરવી) ૨૪૪ દુર્યાત લક્ષ્મી વાસ માકલ્ય કલામ ૨૪૬ ગાયત્રી છંદ ગાયત્ર્યાં ઈમામદાં યુગ મકમ અલલલા ૨૬૭ પંચ મુખ હનુમન શ્રંખ અલીકામ પશ્ચિમ મુખાય હનુમતે મંમંમંમં સ્વાહા ઉત્તરમુખ લં લં લં લં લં લં મંત્ર વીર પંચ મુખીહનુમાન ૨૮૦ શ્રી ચામુન્ડાયે સ્તોત્ર રહીંમકારા કરીમો કારં ઇલક્ષ્યાં મોકારત મકાવર્ણ અલક્ષયામ આકારહીતા સીવામ ચામુન્ડા મહામેદો વરદા ચામુન્ડાનો અર્થ ચનૂ અજ્ઞાન અંધકાર ડાતી ડલયૌરક્યાત્

અલાતી આદીતે ઇતી ચામુન્ડા સાક્ષાભાર (આપોઅલાતી) માતા ચામુન્ડા ૨૮૨ રૂદ્રયામલોક્તયક્ષીણી મદના માહેન્દ્રી પદમાવતી મદન મેખલા વિભ્રમા અરબીમ અસુર સુંદરી કુબેરા મકેશ્વરી ચંદ્ર દ્રવા વનસ્પતિ યક્ષીણી ૨૮૩ એ કુલુકુલુ ચુલુચુલુ સ્વાહા ૨૯૨ સાધનામાં પાંચ વસ્તુ ઉત્તમ ઇલાયચી, જાયફળ, કપુરસ લવીંગ, જાવીત્રી મુખમાં રાખવાં ૨૯૩ લા કાસી ક્રીયા મંગલોદય વિનય અલાહાદ ૨૯૫ અલા કીનીસી મૃત્જજય દેવ છે કુલાતમકાય કૈલાય ચન્દ્રશેખર નમઃ ૨૯૬ રૂદ્ર મૃત્યુંજજય યજ્ઞાત મકં કામનિવારણ રૂદ્ર કુલ અલા કીનીર્ગે હેમાચલા અલા કૃતંમ શુદ્ધવેસં ચાનૂલ પદમીમલ માલીનાં કુલમ પ્રભાકરા અલહાદમહ શીવ મમાર મહાનત મહામદન.

શિવ ઉપાસના સંપાદક : શ્રી હરીશભાઈ વરેન અમદાવાદ

૮ ૩ દેવ માતા એકદીવ શીવ શંકર રૂદ્ર મહેસર - કયામત વિનામ છે. શીવા લીબાસ જારજુર શીર ઉપર ચાંદ્મા ગંગા પ્રગટ ટાઇપ અસૂર મલેચ્છ રૂપ ભોળા ક્રોધી. ૯ વેદીકકાળથી રૂગવેદમાં રૂદ્રરૂપે અર્થવેદમાં મહાદેવ મહામદવે સત્પંથે બ્રાહ્મણમાં સૂર્ય પૂત્ર કહેલ છે. શ્વેતા શ્વર (ઉપની) મહેસર ઇસાન ઇસા રામાયણ મહાભારતમાં કોટીલ્ય વિ. શીવનો ઉલ્લેખ છે. કલ્યાણ કારી ૧૯ ૩ દેવનું પૂજન લીંગમાં આવી જાય છે. લીંગ અલીંગ ભારતમાં અષ્ટ મૂર્તી રૂપ શીવ ૨૦ નેપાળમાં શીવ પંચમૂર્તી રૂપે છે. પંજેતનપાક પંચતત્વા પંચ તન માત્રા ૩૦ દૂર્વામંત્ર હ્રી દુર્વા કુરાન સહશીતામ અમૃતાન મંગળપ્રદાન એલાલવંગ ૩૧ પ્રાર્થના શ્રૂતા ભીસ્મા લેપ ૩૪ કલમ સદ્યોધી જાતો અવતુ પ્રતીચામ - પશ્ચિમ ૩૫ મકા મહમદ શીવ કવચ છે. ૪૨ મખા મકા મં ૨૧ પંજેતન પાક ૪૫ કાદી સોડસી મહેસર - હાદી મહાદેવ તે દેસાય નમો નમા સામદેસી (સીરીયા) ૬૨ કલીમઅલં ૬૩ બ્રવાણ - અસમર ઇશ્વર અસ્માત વેદ વિરોધી સં.ડી.વી.એસ.આપ્ટે ૬૪ મકારણાદેવ કલીમે ફાદીહાદી સોડસી ત્યા દેસાયનમઃ મયાદેવ ૬૫ મહામદશીવ પંજેતન દાવદસ મકંનરો સુભાંમ અલાની શીવ અલો ૬૭ ઇલા પુર કલામ બીસમીલ્લા ૭૦ મદીના રસુલ પાલો દક્ષ મખા મકા ૭૧ મહમદા પર મકારણ કૈલાસ મદીના મહામખ મકા ૭૪ મકા રમૂલ કરામ મહા કાલ કાલંમ ફરમાન કલોલીની મખી ઓમ ૭૫ ધ્યાનમ પાંચ વખત ૩ સંધ્યા ૭૫ અરબીભૂઅલં કુલમ પંચમનાદ મનુજા મખ વિનાસ કારી પસુપતી અષ્ટક મદમૂતાં ૯૨ મૃડ મદીના મય હરમ પંચવંત્ર ત્રીનેત્રમ કાદી મહાદેવ હાદી મહેસર સોડસી તા દેસાય નમો નમઃ **સાસ્ત્રી - ગીતા મૃત્મ - માધવબાગ મુંબઈ** પા.નં. ૪૩ વેદવાદસા પાર્થ - બાઇબલ કહે છે. તેજ ગીતા કહે છે વેદાન્ત નિંદાનથીકર્મકાંડ નથી કર્મ યોગ છે. ૧૭૭ પંદરમા અધ્યાયમાં ગીતા વ્યાસે પાછળથી ગોઠવેલ છે. એવું ઘણા લોકોનું માનવું છે. ૧૭૮ ઇસાઇ મીસનરી નમસ્કાર યોગ્ય છે. તેમના ગુણો લીધા હોય તો કૃષ્ણ વંદેજગતગુરૂ કહેવાત આજે તો કાલબા દેવીના પણ ગુરૂ નથી. ૩૫૩-૨૫૦ (આપણી સંસ્કૃતી મૂર્તી પુજ કછે અને મૂર્તી ભંજક પણ છે.) અધ્યાત્મ એટલે સ્વભાવ ૨૯૮ જીવને પ્રભુ બનાવનાર વીચાર તે વેદ-વેદ એટલી સદવિચાર બાઇબલમાં પણ છે તે પણ વેદ છે. ૩૩૧ શ્રી કૃષ્ણના કેવાથી ગોકુળ વાસીઓએ ઇન્દ્ર પૂજા બંધ કરી ગોવર્ધન પૂજા સ્વીકારી ૩૩૭ અહંમાદી દેવાનાં મહર્ષીનાં ય સર્વસ આ.૧૦ ૩૬૧ વિભૂતી ગીતાએ દેવ દૈત્યો દાનવ અસુરો સ્ત્રીઓ જેનામાં ગુણ હતા તે સ્વીકાર કરેલ છે. ૪૧૦ આદમકો ખુદા મત કહો આદમ ખુદા નહીં ખુદાકા નૂર સે જુદા નહી. ૬૦૬ મમૈવાંસો જીવલોકે - જીવ મારો જ અંશ છે. - બાઇબલ તથા મુસલમાને આ મુદ્દો લીધેલ

છે. ૬૧૦ બધાં ધર્મ સમજાવે છે. તું તેનો પુત્ર છે. ગીતામાં પણ તેન તત્વંમ તસ્યાત્વમ તત ત્વમં ૭૨૬ દૈવ ચેવાત્ર પંચમમ - પંજેતનપાક દેવની ઇચ્છા મદીના ભાગમાં મહમદને દેવ પંચમમ બતાવ્યા તે દેવ કૃપા ૭૨૭ વિજ્ઞાનના વિકાસમાં ઇશ્વરી ઇચ્છા પશ્ચિમમાં વિજ્ઞાનીકો થયા દૈવ પંચમમ કૃપા ૭૨૯ ભગવાનને થયું હશે કે અવતારો ભારતમાં લીધા પણ અકરમીઓએ સર્વનાશ વાળ્યો માટે ઇશ્વરે પશ્ચિમમાં કૃપા કળા ઉતારી ઇશ્વરને બધા દેશો સરખા છે. ૭૪૬ બુધ્ધ ધર્મને દેશમાંથી કાઢી મૂક્યા સું તેમાં સચાઇ નોતી ઇસાઇ ધર્મ ગ્રીક તત્વજ્ઞાન વાંચો ૭૪૭ સૂફી તત્વજ્ઞાન ઘણું ઉંચું તત્વજ્ઞાન છે આદમ કો ખુદા મત કહો આ તત્વ જ્ઞાનનીકોઇ તુલના નથી ૭૪૮ સૂદ્ર ધર્મ વિચાર પરિચર્યા - મંદિર સા માટે મંદિરોના ધતીંગ કરવા વાળાને હંટરના ફટકા મારો ૭૭૧ ગીતાની છેલી શીખામણ - ભગવાન અર્જુનને કહે છે કે જે અંદર રહેલા વિસુધ્ધ અહમ છે. તેને શરણે તું જા અ.૧૮

તસવ્વુફ અથવા સૂફીમત લેખક : **શ્રી ચન્દ્રબલી પાંડે** સરસ્વતી મંદિર જતનબર, બનારસ ૧૨૯ મીમાંસકોના મંત્ર - યુનાન-ભારત પ્રભૂતી એક છે. આરબં અને શામ અલગ છે. મૂસા ઇસા મહામદ યુહુના હુબાજ આર્ય સભ્યતા એકજ છે. ૨૩૪ સામ દેશ સામી જાતીઓના મુખ્ય પુરુષ આદમ પ્રથમ ભારતમાં વહી ઉતરી રસુલને ફરમાવ્યા મુઝ હીન્દુસ્તાનસે રબ્બાની ખુસબુ આ રહી હે અહલે - હનુદ ૨૩૫ આદમ પત્ની હવા ઋતુસ્નાન માટે ગંગા જમ જમ પાણી પ્રગટ અલાહની પ્રેરણાથી કાબાનું નિર્માણ થયું - પૂજા વિધી પ્રાચીન ૨૩૬ ભારત આરબ સંબંધ પ્રાચીન છે. મકાની પહાડીમાં જેબલ હીન્દી દુર્ગા ૨૩૭ દુર્ગા હીન્દા દેવી ભારતના ક્ષત્રીયો પશ્ચિમ તરફ ગયા તે શુદ્ર કહેવાયા આસીરીયા, અસૂર છોદોગ્ય ઉપનિદમાં ઉલુલવ: અને સત્પંથ બ્રાહ્મણમાં હેલવ હેલવં અલા ઈલે થાય છે છાંદોગ્ય ઉપનિસદ ૨૩૮ બ્રહ્મ વાક્ય - તજ્જલન - તજ્જલી ૨૩૯ લાબ સાગર થી ભારત જહાજ માર્ગ - જથી કીતાબ કુરાન અને ગીતા એક છે. **ખુલાસા - પ્રાણનાથ મીસન સમ્પાદક : વિમલા મેહતા - ડૉ. રણજીત સાહા** પા.નં. ૧૮-૧૯ વેદકિતાબ ઉપર સમાનતા ૨૨-૨૩ અંતિમ મસીહા ફીરકા ૭૧-૭૨-૭૩ ૨૮-૨૯ કલી ક્ષયં ભવિષ્યતી સપ્ત તારેક સ્વગૃહી ૧૯ કુન શબ્દ થી ? (આદમકી નસલ) ૨૨ એકનાજી ફીરકા ૨૮ હરફ નવે હજાર ૯૪ ૭૧-૭૨-૭૩ ફીરકા ફરમાન હક ૧૦૦ હક અમરદ સૂરત ૧૨૦ લા ઇલાહ વિષે માહીતી ૧૩૫ સાત તબક જમીન ૧૩૮ ઇસા મહમદ ઇમામ મેહદી ૧૪૦ વેદ કીતાબ ચૌદ લોક ૧૪૨ ફરીસ્તા વિષે ૧૫૦ એક શ્યામ દૂજા હિસામ નૂહ નબીકા બેટા હીદકા બાપ શ્યામ બુરાખસે લાયા ફરમાન બાપ ફારસ રૂપે આરબકી કહ્યા શ્યામ રસૂલ ઘરાયાનામ ૧૭૪ અહમઈ ઈસા મહમદ - અલફ લામ મીમ ત્રણમળીને થયા ઇમામ ૨૪૦ કુન ૐ ધ્વની મહમદ વ્યાખ્યા ફરમાન ૨૪૬ સામ વિશે વ્યાખ્યા

શ્રી સતાર ભજનામૃત પ્રાર્થના સ્તુતિ વિભાગ

૧ અવલ બિસ્મીલ્લાહ ભજું બીસ્મ ઇલાહ આકાશ પૃથ્વી બીસ્મલં રહસ્ત્ર દળ કમળ બ્રહ્મ ૩ પ્રથમનમું પરિબ્રહ્મ ખુદાકો સર્વ ખલ્વીંદ બ્રહ્મ ૭ ઇશ્વર અલાહ બોલ ઇશ્વર ઇસરબ અલ્લા માતા સુપ્રીમપાવર ૧૦૩ નીષ્કલંકી - મુસ્કલુ - સા - યાઅલી - કલ્કી પુરાણ મહેંદી આખર હીસાબ વખતે અવતાર મહીદ્યા વિદમહે ૧૪૩ ભૌતીક ડીગ્રી વ્યવહારીક છે. પરંતુ ઇશ્વરની ડીગ્રી મળે તે સાચું ૧૪૪ નબીજી દોદર્શન - નબીજી યાનબી જયાનબી

વેનવી પુરાણ ધો-ધૂતી આકાશથી પ્રકાશ પ્રગટથી નદી - સાગર રસુલીલા અર્થવેદ ૧૪૬ અહદ મ.થી અહમદ - મહમદ કુન ૐની ધ્વની આત્માની ૧૪૭ હકતાલા - હક સત્ય તાળા પરમાત્મા - કલ્કી પુરાણ તાલા સાક્ષી ૨૦૦ અભડાસો માં સુધારેલા - ક્યાં જાસો પૃથ્વી મલેચ્છ કીર્તી માલીની પુરાણ ૨૦૪ કલમો - કલમ શબ્દથી - કલમો આદી કાળથી અલાની પ્રાર્થના જુઓ નચીકેતા ને યમે આપ્યો ઉપનીષદકેન તદવેનમંત્ર પુરુષ સક્ત ૩ ભાગ ઉપર ૧ ભાગ પૃથ્વી પર બને છે. બગડે છે. ૨૦૫ મુસલમાન -મુસલમ ઈમાન ૧૬ આના સત્યતે મુસલમાન ૨૧૩ પંજેતન પાક - પંચ ભૂઆત્મા - ભારતીય પંચતંત્ર - નારદીય સુક્ત ૨૨૨ અહમદ - મહમદ રહેમતુ બીલાહ - આલોક પરલોક રહમ - મદરાજ અથવેર્વેદ ૨૩૧ મુસ્કીલુકશાહ - યશ કલકી કીલકુમંત્ર ચંડીપાઠ - કીલકં. પુરાણ ૨૪૨ પશ્ચિમમાં અરબમાં મહાપુરૂષ વેનવી આવ અથર્વેદ - ભવિષ્ય કલ્કી પુરાણ ૨૪૩ મય - મયદાનવી - પશ્ચિમમાં સમ્રાટ ડીક્ષનરી મય મહમદમય દાનવી નબી દા. યવનીકા ૨૭૮ બાના બાનુ ભેખ સીયાં અલીના પંથમાં દીક્ષા પીરાણા કાકાઓ - બાનુ ભેખ ૨૮૯ લામકાં જુઓ ઉપનિષદ સ્વેત શ્વેતાંબર શીવ લાઈલા ઈલીલાહ ૨૯૦ ઇલલાહ - અનલહક અહંબ્રહમાસ્મી મનસુર - અનલહક ૩૭૦ મહેસર કયામત મહેશ્વર શીવ સંહાર કર્તા કયામત

સંત જ્ઞાનેશ્વરી ગીતા

પા.નં. ૧૫૪ અગ્નીસેવન તથા વિહીતકર્મ યોગીને છોડવાનાં છે એટલું જ નહીં કર્મના ફળનો પણ ત્યાગ કરનાર યોગી સંન્યાસી છે. ૨૩૩ હુ પરમાત્મા માનવરૂપે હોવા છતાં મૂરખાઓ મારીમૂર્તી બનાવે છે. બગાડે છે. હું નીરાકાર પરમાત્માની મૂર્તી નથી ૨૪૫ મુર્ખાઓ પરમાત્મા મને ત્યજીને સર્વગની ઇચ્છા કરે છે સ્વર્ગથી પાછા જન્મ મરણ ના ફેરામાં પડે છે.

ગુજરાતનો ગુર્જર ઇતીહાસ યસપાલ સિંહ (ઉ.પ્ર.)

પા.નં. ૯ ગુર્જસ્થઆન તુર્કીસ્થાન જ્યોર્જીયા મુળવતન - કણબીનું ૯૪ ભારતમાં દ્રાવીડ જાતી ગુર્જર જાતી નૃ વંસ ૧૧૩ ગુર્જર જાતી આર્ય લોહીનાં ગ્રુપ બી ૧૧૪ બી ગ્રુપ લોહી મધ્ય એસીયાથી આવ્યુ છે. ૧૧૬ આર્ય ગુર્જર ભાષા ૧૧૮ પશ્ચિમ તથા ઇરાનથી આવેલ જાતીઓ ૧૨૧ હિન્દ ઇરાન આર્ય સભ્યતા એક ૧૨૨ ભારતમાં ગુજરાત - મુળ વતન જ્યોર્જીયા ૧૩૬ ઉત્તરપરદેશમાં ગુર્જર ૧૩૭ બ્રાહ્મણો અત્યાચારી સુદ્રનંદમહાપદમને સમ્રાટ બનાવ્યો ૧૩૮-૧૩૯ દેશની રક્ષા માટે આબુ પર ગુજર યજ્ઞ અગ્નીવંશ ૧૬૧ બ્રાહ્મણોએ વિદેશી જાતીને અપનાવી અને ભારતના આર્યને બહીષ્કૃત કર્યા.

બીતક લાલદાસ કૃત પ્રાણનાથ મીસન

સમ્પાદક : પ્રોફેસર માતાબદલ જાયસવાલ (યૂ.પી.)

પા.નં. ૧ વિશ્વધર્મ એકતા ઉપર ૩ ગાંધીજીની મા પુતળીબાઇ પ્રણામી હતાં - પ્રાણનાથ સંપ્રદાયી ૩૩ કૃષ્ણાદર્શન સૂભાન હક ૪૨ દેવચંદ દાખલ દીનઇસલામ ૫૧ મોહમદ આલંસ્યામ ૯૧ કુંજીલીયા ઇસા દીયા ઇમામ ૧૬૧ લોહ મહફુજાથી આલા કલામ ૧૭૦ લા ઇલલાક કલમો ૧૭૧ મહમદમ અહમદ ઇસા ઈમામ આલેહી સામ ૨૪૮-૨૫૩ કુરાન આયત ૩૨૨ રાસ ખેલકે આયા બુરાખ સામ કલામ આલેહી સામ ૪૯૭ હજુર હક સુભાન

હુકમ હક સુભાન મોમીન જીબ્રાઈલ - પરમાત્મા ૧૦૮ ઇસા અહમદ મોહમદ ૧૦૯ મેહેદી ઈમાંમ

હિંદી સાહિત્ય કા ઇતિહાસ લેખક : રામચંદ્ર શુક્લ

પા.નં. ૬૭ નામદેવને ફકીર રૂપે મુસલમાન પરિબ્રહ્મ દર્શન ૭૫ કબીરનો જન્મ તથા શેખતકી પાસેથી દિક્ષા ૩૨૯ આલમ કવી જન્મથી બ્રાહ્મણ હતા ૩૫૫ અલબેબી અલી ૩૭૧ બોધા ભગત બ્રાહ્મણ હતા - સુભાન અલા

ગુજરાતનો પ્રાચીન ઇતિહાસ લેખક : ડો હરિપ્રસાદ ગં. શાસ્ત્રી

ગુજરાત યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ

પા.નં. ૨૫ લોથલ દફન ૩૩ નૂહ-મનુ વંશ, મનુપુત્રી ઇલાથી એલવંશી મલેચ્છ દાનવ ૩૫ ઋગ્વેદમાં યદુ તૂર્વસુ એલવંશ રાજા ના. યયાતી વંશથી મલેચ્છો ૪૧ કુમારીકા ક્ષેત્ર મહી સંગમ પાસે કુંવારકા ૩૯ કૃષ્ણ યાદવ દેહ ત્યાગ મહાભારત સમય ૩૫૦૦ વરસ ગણાય ૫૭ ભારતીય યવન રાજાઓ ૧૭૭ ગૌતમ બુધ્ધ ૭ મા થયા બોધીસત્વ - ગૌતમ બુધ્ધ પૂર્વે ૭મા બોધી બુધ્ધા ભગવાન ૩૦૨ ભારત - આરબ ઈરાન વેપાર સંબંધ ૩૨૧ યાદવો - ભૃગુ વંસાવળી સર્યાતો - અસૂર ૩૨૭ ગુર્જર વંશ લાટનો સેન્દ્રકવંશમાં અલ શકતી (અલ)

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિ ઇતિહાસ ખંડ-૨ - લેખકઃ સ્વ. શ્રી રત્નમણિરાવ ભીમરાવ જોટે. બી.એ.

ગુજરાત વિદ્યાસભા, અમદાવાદ

પા.નં. ૩૩૧ અમદાવાદના પાયામાં પવિત્ર પુરુષોના હાથ ૧૨ પીરના હાથે પાયો રોપાયો ૬૩૫ પતાઇનો ગરબો છઠે છમાસે રાજ તારૂં જસે રે લોલ ૫૭૬ ઉચ્છનાસંત મખદૂમ (પીર કબીરદીન) જહાનીયા ૫૦૩ મહમૂદ બેગડા પ્રતાપી જન્મ ૫૦૯ મહમૂદ મૃત્યુ ૫૪૮ અંગ્રેજ લેખ ધી ગ્રેટ મહમુદ ઈન ઈન્ડીયા ૫૭૭ સાહ આલમ ઉપરે રૂકનૂદી પત્રનો જવાબ ૫૮૩ રાંમંડલીક હાર્યો ઇસ્લામ ગૃહણ ૫૯૯ પોપાંબાઇનું રાજ્ય ૬૧૨ પંચવક્ત્ર શીવ શક્તીનું સ્થાન પ્રાચીન ભૂગોળ ૬૪૫ મહમુદ બેગડાના સમયનાં મહાપુરુષો ૬૬૩-૬૪ મહાધ્વીપંથ ઇમામ મેંદી

ભારતીય સંસ્કૃતિ તથા ધર્મસમન્વય કી રૂપરેખા પ્રિંસિપલ ચમનલાલ શર્મા

ડિવાઇન લાઇફ સોસાયટી શિવાનન્દનગર ટિહરી ગઢવાલ, ઉત્તરપ્રદેશ.

પા.નં. ૨૯ ભારતીય આર્ય ઋગ્વેદમાં ૩ જગાએ આર્ય એટલે પૂજનીય દેવ મહાન પરંતુ આર્ય જાતી નથી આર્ય એટલે આર્ય આલ સંસ્કૃતમાં ૨-લ અર્થ એકજ છે જુઓ બ્રહ્માન્ડ પુરાણ પો.નં.૫ ૧૩૯ સૂફીમત ઉદગમ સૂફીમત મૂલ ધારા ૧૪૦ લાહુત નાસૂત ફના બકા પ્રેમ ૧૪૨ સરીયત તરીકત હકીકત મારફત હિંદુમુસલમાન વચ્ચે સેતુનું કામ સુફીસંતો એ કર્યું. ૧૪૪ સૂફી સંતોનો પ્રભૂ પ્રેમ સર્વોપરી સરાહનીય સૂફીસંતોનાંમ ૧૪૬ ઇસ મુસલીમ હરીજન પર કોટી કોટી હીંદુ વારીયે (ભારતેન્દુ હરીશચંદ્ર) ૨૨૪ સર્વ ધર્મ, સીતારે અનેક આકાસ એક ૨૨૭ મજહબ નહીં સીખાતા આપસ મેં વેર કરના સર્વધર્મના મંત્ર આપેલ છે.

હિન્દી સાહિત્ય : યુગ ઔર પ્રવૃત્તિયાં

લેખક : ડો. શિવકુમાર શર્મા, એમ.એ. દીલ્હી

પા.નં. ૧૪૯ સૂફીમત ઉદગમ વિકાસ તસ્વૂફ બ્રહ્મજ્ઞાન સૂફીમતનો આદમમાં બીજ નૂહમાં અંકુર ઇબ્રાહીમમાં કળી મુસાંમાં વિકાસ ઇસામાં પરીપાક મોહમદ ફલાગમ ૧૫૦ સૂફીમતમાં મહામદ સાહેબ નબીના રૂપે પ્રગટ સૂફી ભારતમાં ૧૫૫ સૂફી કાવ્ય ગ્રંથ ૧૫૬ સર્વ સક્તી માન મોહમંદ પ્રાર્થના ૧૬૨ સૂફીઓની વિસેસતા ગ્રંથમાં પ્રથમ મંગલા અલા પ્રાર્થના મોહમંદ નબીઓના નામ પીરોનાં નામ ગુરૂ પરંપરા સપ્ત સતગુરૂ પરંપરા પ્રથમ રચના સૂફીઓની સર્વે શ્રેષ્ઠ વિશેષતા છે. પરસુરામ (ચતુર્વેદી) ૧૬૫ સૂફીઓની વીરહ પ્રેમ વેદના - વિશ્વ વ્યાપકતા ૧૯૦ સૂફીદસ્લામ પ્રભાવ ૧૯૭ વિષ્ણુ ભક્તી ઋગ્વેદમાં વિષ્ણુ પ્રથમ દેવનથી સહાયક છે. રામસીતા કૃષ્ણ વિગેરે પાછળથી માન્યતા આપવામાં આવી. ૧૯૮ રામ કૃષ્ણ ઇસા પૂર્વે ૫૦૦ થી અવતાર માની લીધા રામાનુજ શીષ્ય કુરેસી - અગ્રઅલી ભક્તિ ધારા ૨૦૧ દશરથ તન રામ રાજા ક્ષત્રિયથી પુરુસોત્તમ થી વિષ્ણુથી પરમબ્રહ્મ સ્વરૂપ રામ આધુનિક યુગમાં માન્યતા આપવામાં આવી ૨૯૧ સૂફીસંત - રસંખાન - તથા અન્ય સૂફી સંત રહીમ ઇન મુસલમાન હરીજન પર કોટી કોટી હિંદુ વારીયે પ્રીય મિત્ર પીર ઇમામુદ્દીન ઇમામ સાહુ બાવાની વાણી સતવેણી મનહર શ્વલોક પચ્છા નાયાના પ્રેમ પાઠ તપાસી જુઓ કેટલાક અમુક મુસલમાન ભાઇને જોવાથી ઇસ્લામની આલોચના ઠીક નથી (રાહુલ સંક્રાયતન મહા પંડીત) સબહી મુસલમાન ખરાબ નથી તેમજ બધા હિંદુ દુધથી ધોયેલા નથી (મહાત્મા ગાંધી)

નાસ્ત્રેદમસ ની ભવિષ્યવાણિયાં

લેખિકા : સલમા જૈદી

પા.નં. ૨૯ ભારતના ભાવી નેતા પૂર્વ દક્ષિણમાં ૩ સમુદ્ર હોય ગુરૂવાર વૃત્તવાળામાં મહાપુપષ થશે. ૩૧ નવું આરબ સામ્રાજ્ય મુસ્લીમ નેતા આવશે જે ઇસ્લામના ધર્મના જાણવાવાળા હશે. ૪૭ નવું આરબ સામ્રાજ્ય એક આરબ રાજકુમાર ઉદય - પૂર્વ મધ્ય પશ્ચિમ પ્રભાવ સાળી શક્તી થસે. ૧૧૫ ૧૯૯૯ - ૭ મહિના આકાશથી દાનવ દાનવી રાજા ઉતરેગા સર્વત્ર યુદ્ધ ૨૦૦૦-સુધીમાં દુનિયા સમાપ્ત સર્વનાશ આકાશથી દાનવી રાજા આવશે ઇસાઇ વિરોધી હસે. ૧૧૭ આકાશમાંથી એક માઇલ લાંબી પ્લેટ ચકર પૃથ્વી પર સમુદ્રમાં પડશે સર્વનાશ થસે. ૧૧૮ ઉલ્કાપાત - હીંદ મહાસાગરમાં સર્વનાસ - નકસો આપેલ છે. ૧૪૩ અરબોની વિજય ઇસાઇનું પતન પૂર્વના નેતાની મદદથી

હીંદુ ધર્મ ચીત્રલેખા ૧૯૯૫ દીવાળી અંક ૨૧.

પા.નં. ૨૦ એવી કઇ પ્રજા છે ભણેલા છતાં પોતાના ધર્મ વિષે અભણથી ઓછું જાણતા હોય તો જવાબ છે. હીંદુ ? ૨૧ હિંદુ સંસ્કૃતી હિંદુ ધર્મ બોલતાં અભડાય છે. જે હીંદુ છે તે રાજનીતી છે ધર્મ નથી. હિંદુ ધર્મ વાડોનથી સત્યને સોધનાર દેસો પ્રત્યેક દેશના મનુષ્યની બીરાદરી છે. ૨૩ હિંદુધર્મનું સત્તાવાર નામનથી કોઇ પુરુષથી સ્થાપેલ નથી હીંદુ શબ્દ વિદેશીની દેન છે. કેટલાક વિદ્વાનોએ વેદીક સનાતની બ્રહ્મ ધર્મ કહ્યો પણ પ્રાચીન વેદોમાં ક્યાં પણ નામ નથી. ઇજીપ્તના રામ સેસ અને હીટાઇ વચ્ચે સંબંધતે મીત્ર અને વરૂણ રામ સેસ અને રામ એકજ છે. ઋગ્વેદ ભારતનો નહીં પણ વિશ્વભરનો પ્રથમ ગ્રંથ છે. અબેસ્તાની સરખામણી એકજ છે. ૨૫ હીંદુધર્મ અભિપ્રાય આંદોલન પરિણામ નહીં પ્રક્રિયા છે. (ડો. સર્વપલી રાધાકૃષ્ણ) હીંદુધર્મ વેદોમાં સાર ન મળવાથી ઉપનિષદમાં ગયા તેમાં સાર ન મળ્યો. ગીતામાં ગયા તેમાં સાર ન મળ્યો. એટલે સંતો

...ધર્મ ઈસ્લામક તરફ વળ્યા આજે તો હીંદૂદીસા શૂન્ય છે. રાજ નીતીના ચકરમાં છે વાસ્ત વીકતા ભૂલાઈ ગઈ છે. ઘડીયાળના કાંટા પાછા ફેરવવાનો પ્રયાસ નકામો છે.

ભારત વર્ષ કા સમ્પૂણ ઇતિહાસ લેખક : પ્રો. શ્રીનેત્ર પાન્ડેય

લોકભારતી પ્રકાશન ઈલાહાબાદ-૧.

પા.નં. ૮૧ હિંદુધર્મનું કલંક જાતી પ્રથા ભેદભાવ સુદ્રો પર જુલમ કારણથી હિંદુથી મુસલમાન બન્યા સમાન દરજો મલ્યો. તલવારની ધારથી નહીં - એવું હોત તો આજે ભારતમાં હિંદુ નામ નિશાન ન હોત. સ્વેચ્છાથી ઈસ્લામ સ્વીકાર ૩૦૩ ઈસલામનો અર્થ - સલમ આરબીનો શબ્દ નમવું શીર નમાવવુ ઈસ્લામ શાન્તી ધર્મ મુસલમાન - મુસલીમ ઈમાન દીન ધર્મ ૧૬ આના સત્ય તે મુસલમાન ઈમાનદારી ૩૦૪ આરબમાં મહાપૂરૂષનો જન્મ મોહમદ જીબ્રાઈલથી આકાશવાણી અલાહનું નામ લો. મહામદ રસુલ કુરાન કીરણ શબ્ધથી છે. (ઈશ્વરી જ્ઞાન) પાસે નજીક ઈશ્વર પાસે લઈ જાય છે. કીરન-કુરાન ૩૦૫ ઈસ્લામ ધર્મ માનવ ધર્મ ભાઈચારો અલાહ શબ્દ આરબી અલહથી છે. પાક પવિત્ર છે. અલહ કયામત કયમ શબ્દથી છે અર્થ ઉભા રહેવું ફરીસ્તાનો અર્થ મીલાપ પરમાત્માથી મુહમદને સમાચાર મીલાપ છે. ફરીસ્તા જીબ્રાઈલ, કલમા કલમ શબ્દથી છે. ઈશ્વરી વાક્ય પરમાત્મા લખાણથી કલમ કલમા સત્ય છે. નમાજ-પ્રાર્થના નમ-આજ , નમ, સાન્તી થવું આજ-વાસના શાન્ત થવી, નમાજ, રમજાન, રમજ શબ્દ શરીરને તપાવવું ઉપવાસ-હજનો અર્થ, ઈરાદા-વ્યવારીક યાત્રા મકા ૩૦૬ શિયાનો અર્થ સમુહ અલી સંપ્રદાય સુન્નીનો અર્થ સુન્નીથી મુહમદ સાહેબની નકલ કરવી. સીયાનો ઝંડો કાળા રંગનો સુની ઝંડો ધજા સફેદ છે. અથર્વેદ સ્વેત વર્ણ જુઓ પીરાણા ત્યાખાનાં સુની રીવાજ છે. સફેદ ધજા - પીરાણ ૩૦૭ ફરાત નદી પશ્ચિમે ઉમેયાવંસે ઈમામ હુસનની કતલ કરી મહોરમ ૯ ના સહીદ તે મેદાનનું નામ કરબલા અર્થ કર્બ-બલા દુઃખ-મુસીબત મહોરમ-મહાતમ

સૌરાષ્ટ્રનો ઇતિહાસ લેખક : શંભુપ્રસાદ હરપ્રસાદ દેશાઈ

સોરઠ શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિ સંઘ જૂનાગઢ. પ્રાચીન સમય

પા.નં. ૧ આપણો ઈતિહાસ ભારતીય લેખકોથી લખેલનથી ભારતનો ઈતીહાસ અંધકારમય છે. ૨ ભારતમાંથી પણીઓ બેબીલોન સોણીતપુર વસ્યા ૩ સૌરાષ્ટ્ર નો અર્થ અસૂરા રાષ્ટ્ર ૮ આર્યો સેમેટીક (સામદેસ) થી ઈન્દ્ર યદુ અને તુર્વસુને સમુદ્રમાર્ગે ભારતમાં લાવ્યો આર્ય અનાર્ય યુધ્ધ ૧૯૦ જાડેજાવંશ બેબીલોન (સોણીતપુર) કૃષ્ણવંશ ગયો. ૨૬૦ લા. ગોહીલ વંશ ૩૫૦ યવનેન્દ્ર ભયાયાત અલ કૃષ્ણ રક્ષાય ૩૫૧ ઓઅહમદ સુરત્રાનાં નિજદુર્ગ ગૃહાગૃહમ ૩૭૪ જામીલસા દાતાર હું નાગઈ નકલંક ૩૭૫ ૪૮૨ આવસે ફોજ પાવાગઢ ઘેરસે રે લોલ મોગલડાની ૫૪૬ મહમૂદી કોરી ગુજરાતમાં ચલણ

મધ્ય એશિયા તથા ચીન મેં ભારતીય સંસ્કૃતિ સત્યકેતુ વિદ્યાલંકાર નવી દીલ્હી

પા.નં. ૨૩ પ્રાચીન કાળ વેદીકકાલમાં પશ્ચિમ જગત સંબંધ ૨૫ વેદીક કાળ - અર્થવેદમાં કુંતાપ સુક્તમાં કર્કશ ઉલ્લેખતે પ્રાચીન ઈજીપ્ત ઋગ્વેદમાં આર્યોનું સબાન - અસવાન રાજા તૂર્ત-તૂર્ક દ્વારા યજ્ઞ વેદોમા નીલાનદી ઈજીપ્તમાં - કુસદીપ છે. ભારતીય આર્ય બેબીલોન દેવ અસૂર અસીરીયા પણી વેદનું ફીનીસીયાથી પશ્ચિમ તરફ ગયા. બેબીલોન વર્તમાન - પેલેસ્ટાઈન કાનન નગર વસાવ્યું કૃષ્ણવંશ ૨૬ પ્રાચીન કાળમાં ભારત આરબ સંબંધ

ધાર્મિક પણ હતા અથર્વેદમાં જાદુ મંત્ર વિદ્યા વિગેરેનું મુળ બેબીલોન (કાલ્ડીયા) ઇજીપ્તની નીલ નદી કુસદીપ - બાળગંગાધરતીલક - બાણાસુર-રાજ્યધાની બાણ અસુર કુરૂવંસ સકસ્થાન બેકટ્રીયામાં અને મકરાન જીત્યું ઇરાન સતા વધારી ૨૮ ગ્રીકમાં એક ઇશ્વરવાદ ભારતીય ઉપનિષદ ૩૦ ગ્રીક આક્રમણ ચંદ્રગુપ્ત મોર્ય વિદેશી ભારતમાં યવનરાજા મીનાન્દર ૪૦ ભારત ઇજીપ્ત સંબંધ ભારતનું પંચતંત્ર જાત હીતોપદેશ શુક્ર સબસતી ૪૧ ભારત પંચતંત્રન આરબી અનુવાદ પંજેતન પાક હકીકત માન્યતા ઇરાન આરબ વેપાર તથા ધાર્મિક સંબંધ ઓમનમાં મેળો ૪૨ પશ્ચિમના મુસલમાન - દેસો સાથે ભારતના ઘર જેવા સંબંધ હતા. ૪૪ હારૂન અલ રસીદ સમય પશ્ચિમ આરબ ભારત સંબંધ બલ્ખ પુરાણનું વાલ્હીક -વૃહી આરબહી ૬૩ યાકુબ તુર્ક કાબુલ જીત્યું મહમદ ગજનવીના સીકા ઉપર કલમાનું ૬૪ સંસ્કૃત અનુવાદ - અવ્યક્તમેકં અવતાર મોહમદ પેજ લાસ્ટ બુધ્ધ બોદ્ધીસત્વ મૂર્તી બુધ્ધ અવતાર

વિશ્વ ઇતિહાસ કી ઝલક

જવાહરલાલ નેહરૂ પ્રથમ ભાગ

પા.નં. ૨૬ મીસર આફ્રિકામાં છે આર્યો પશ્ચિમ તરફ ગયા અને યુનાનમાં ફેલાઇ ગયા. ખુંખાર આર્યો યુનાનીઓ તે વખતે હેલેન્સથી પ્રખ્યાતી છે. ભારતમાં આર્યો દ્રાવીડ સભ્યતા મોહનંજો દડો સીંધુ ભારતમાં આવીને શાંત થયા. ૨૭ જૂના જમાનામાં ઇલીયસ અને ઓદેશી તેઓના બે મહાન ગ્રંથો હતા આપણા દેશમાં રામાયણ અને મહાભારત કહેવાય છે. ઇલીયાદમાં હેલનને પેરીય ભગાવીને ત્રાય દેસી લઇ ગયો અને યુનાની રાજા છોડાવી લાવ્યા, એસીયા માઇનર એસીયા કોચક એસીયા મહાદીપ પશ્ચિમે એક પ્રાય દીપ તુર્કી રાજ્ય પુરાણમાં કૌય દીપ ૩૪ કારૂંકા ખજાના કારૂં વિસાવ સામ્રાજ્ય એસીયા પશ્ચિમે લીદીયા કૌચદીપ રાજા કુરૂષ - કુરેસીએ કારૂને હરાવ્યો કુરુષ ઇરાન રાજા હતો જુનું કારૂમતી-મદીનાને કહેવાય છે. જુઓ ગુરુનાનક જન્મ સાખી કુરુષ - જુઓ કુરેસની વંસાવળી ૩૫ સમરકંદ જુનું નામ મારા કણડા -જે મારાકણડાય પુરાણથી મશહુર છે. ૪૮ નવું બ્રાહ્મણ ધર્મ - બુધ્ધ ધર્મનો સર્વ નાશ કર્યો જુના બ્રાહ્મણો નેતા ચતુર હતા, તેમનો તરીકો હતો બીજાં ના ધર્મોને પોતાના ધર્મમાં લઇ લેવા હજમ કરી જવાં આર્યો ભારતમાં આવ્યા ત્યારે દ્રાવિડોને પચાવી લીધાં જાણી જોઇને ઇતિહાસ બગાડીને બુધ્ધ ધર્મ બુધ્ધને અવંતાર મનાવી દીધો તેમનું ધર્મ માલ હજમ કરી ગયા અને બુધ્ધ સાધું મંદીર તોડીને ભગાવી દીધા બુદ્ધને હિંદુ કપડાં પેરાવી દીધાં. ૧૧૯ મધ્ય એસીયાની રખડુ જાતીઓ મલેચ્છ કહેવાય તે જાતીઓ કાઠીયાવાંડમાં ૨૦૮ જાલીમ પુજારીયો ને દબાવવા આરબમાં મહમદ સાહેબની વિજય યાત્રા ૨૫૬ ઇસ્લામધર્મ ભારતમાં પ્રગતીની નવી લહર પોસ્ટીક દવાનું કામ કર્યું. ૨૫૭ પરંતુ દુખની વાત છે જે મુસલમાન ભારતમા આવ્યા તે આરબીનોતો અને ૪૦૦ વરસ પછી આવ્યા જુના થઇ ગયા હતા. તે પ્રથમથી જો આરબ લોકો ભારતમાં આવ્યા હોત તો ભારત ધાર્મીક દેશ અને આરબ દીલાવર વિસાબ ઉદાર મજહબી બંને સભ્યતા મલીને વિશ્વ વિજેતા ભારત બનત. ૩૫૭ ગુજરાતમાં મુસલમાન બાદસાહે અમદાવાદ શહેર વસાવ્યું જે ૩૦૦ વરસ સુધી ૧૫૦૦ થી ૧૮૦૦ સુધી વિશ્વને મોખરે હતું.

કહે કબીર મેં પૂરા પાયા (રજનીસ)

પા.નં. ૧૩ પંડિત (સુધારેલા) વાદ વદંતે જુઠ્ઠા ૨૫૮ તા અલા કી ગતી ન જાણી ગુરૂ ગુડદીયામીઠા કહે કબીર મેં પુરા પાયા સબ ઘટ સાહેબ દીઠાં, અબ્રાહીમ યહુદીના પ્રથમ ગુરૂ હતા હીદુમાં શ્રીરામ તેજ અબરામ - અબ નો અર્થ હીબ્રૂમાં શ્રી થાય છે. અબ એટલે હયાત હમણાં શ્રી એટલી જીવીત ૨૫૯ યહુદી પ્રાચીન

મુલધર્મ છે. જીહીયાં કરતવ ન હતા ન ધરતી હતા ન નીર તબકી કહે કબીર અલા. ૨૮૨ સુરતા ધ્યાનમાં પરમાત્માનું ગીત કલામ ગઝલ શૈરેકલામ નાદ અતંરમાં ન ઉઠે તો રામરામ રામ જપ બે કોડીને છે. ૨૮૭ કુરાન સાંભળી હોય તો કુરાનનું સંગીત સાંભળો અંતરનો અવાજ ધૂન તમારું હૃદય ડોલી જશે મહામદ ને કુરાન ઉતરી. ૨૮૮-૨૮૯ મહામદ અને કુરાન વાણી ૩૪૧ મારો મન લાગો યાર ફકીરમેં મીરાં ઉપનિષદ તેન તતકેન ભૂંજીયા ૩૪૨ આલામકામ ૩૪૩ હકુમત હક

દીપક બારાનામ (રજનીસ પુના)

પા.નં. ૧ દીપક બારાનામ સૂફીયોએ ઈશ્વરનાં ૯૯ નામ આપ્યાં ૧ નામ બાકી છે તે અલા ૩ સંસારભરમાં આત્મહીન છે ભારત દેશ, તુટેલી ઝાંઝર પાંજેબ. ૪ કચ્છ ભી હમારા અમેરીકા ભી પંજાબ પાકીસ્તાન ભી હમારાહે રજનીસ ૧૧૭ અલા બેનિયાઝહે ૧૯૦ કાર્સીન સલામ આખરી હૈ ગઝલ ૧૯૧ ન. ચાલ ટુટી કબ્રોંકો ઠુકરાકર જાલીમ કરસિનયા ૧૯૨ યે દુનિયામેં સબકા મકાન આખરી હૈ તો કહ દેના કારસીન સલામ આખરી હૈ. ૨૩૨ યારો કાતિલ સે કભી પ્યાર ન માંગો સલામ આખરી હૈ.

મહામતિ પ્રાણનાથ પ્રણીત. કોસ

પા.નં. ૧ વેદ ઓર કીતાબ ૮ અલીફલામ મીમ ૧૫ શ્યામ યવન કૃષ્ણ ઈમામ ઈયામ મહેદી ઈલમ, ઈલયાસ. કલિમા મંત્રની વ્યાખ્યા ૧૬ કુરાન ઈસ્લામ ઈસા ૪૨ નિષ્કલંક અવતાર ૪૩ નૂર નૂરનામા ૪૯ પેગંમ્બર, પૈંદાઈસ ૫૦ પાંચ તરહી પેદાઈસ કુન ૭૦ લૈલકુલ કદ્ર લોહ મહફૂજ, લોહ કલમ

સૂફીમત સાધના ઔર સાહિત્ય રામપૂજન તિવારી એમ.એ. બનારસ

પા.નં. ૫૪ અલલાત અલાહ આદીશબ્દ ૫૯ કુસઈ - કુરેશી વંશ નર્કસોં લાલ સાગરથી આવીને રાજા કારુંનેમદીનાથી હટાવ્યો મકાનો કબજો લીધો મુળ પુરૂશ કુસઈ કૃષ્ણવંસ (જવાહરલાલ નહેરૂ વિશ્વ ઈતીહાસ) ૧૪૪-૧૪૫ સીયા ઈસ્માઈલ પંથ ઈમામ ૧૪૭ સીયા પંથમા તકીયા ઈસ્માઈલ પંથ સત્પંથ ૧૪૯ ૧૨ ઈમામવાળા ૭ ઈમામવાળા ૨૯૧ સૂફીઓની ચરમ સીમા ૪૨૭ પંજાબ મુલતાનમાં, સમસી પંથ, સોદરદીન દસ અવતાર નકલંકી પૂજા ૪૩૧ સૈયદો પોતાને ફાતમા પેગંમ્બર પુત્રીનો વંસ માને છે. વંસ છે. સૂફીમત સાધના ઔર સાહિત્ય ૨૪૦ મનસુર અનલહક - અલી. સીયા. ઈસમાઈલ ત્મા ઈમામ ૨૪૨ મનસુરને ૨૬માર્ચ ૯૨૨ મંગળવારની પ્રાણદંડ દીયા પરંતુ તેમને કહ્યું હતું હું ફરીથી આવીસ ૨૬૩ મનસૂર સૂફી ધર્મમાં તેમના જેવો મહા વિધ્વાન પંડીત સાયદ કોઈ નથી. સૂફીયોની યોગ વિદ્યા પ્રાણાયમ વિ. ભારતીય આર્ય ધર્મ તેમજ યોગી સાથે એકમત છે. ૧૮૨ અલ અમા અભ્યંતર રૂપ છે અને અહદીયત બાહરી રૂપ છે. મહંમદને પૂછવામાં આવ્યું અલ અમા શું છે. સૃષ્ટીના પૂર્વ પરમાત્મા અલ અમા રૂપે હતા. અંધકાર પરમાત્માને પોતાનું રૂપ જોવાની ઈચ્છા થઈ ત્યારે પોતાની જ્યોતીથી એક જ્યોતી પ્રગટ કરી તે જ્યોતી નૂર મહમદ - યા, નૂરેઅહમદ તે જોતીને જોઈ મોહીત થઈ ગયા જેથી સૃષ્ટી રચી ૨૬૪ તે જ્યોતીથી બ્રહ્માણ્ડ રચના કરી (જુઓ પુરૂષ સુક્ત) જ્યોતિથી અર્સ, પરાત્મા સિંહાસન કુર્સી સૃષ્ટી પરમાત્માની પગ મૂકવાની જગા ૨૬૭ પરમાત્માએ મુહમદની જ્યોતીથી સંપૂર્ણ જગત નિર્માણ કર્યા. પરમાત્માએ પોતાની જાતી જાતથી મહમદની આત્મા નિર્માણથી સતા સૃષ્ટી પૂર્વ હતી અને આખરી રહે એ વર્તમાન છે. ૨૮૪ પરમાત્મા એક હતું કુન હોજાએ એટલે રચના થઈ. ૩૨૨

સુફી એટલે અંતર આત્મા પરમાત્મા અવાજ મારીફ (સત્ય જ્ઞાન) પરમાત્મા કૃપાથી શકતી સંપન થાય છે. જ્યારે પરમાત્મા એ બુધ્ધીનું મિર્માણ કર્યું ત્યારે પૂછયું. મેં કોનહુ, પરમાત્મા એ કહ્યું તું પરમાત્મા તે સૂફીઓ મારીફને પ્રકાસ માને છે. ૩૨૩ જ્યોતીનું જ્ઞાન પરમાત્માની જ્યોતીથી જ્યોતી છે. જ્યોતી મળવા માટે સૂફીઓ પ્રાર્થના કરે છે. હે પરમાત્મા મારા હૃદયમાં પ્રકાસ દો. મારી કબ્રમાં પ્રકાશ દો મારા સરીરમાં પ્રકાશ, મારા દસદિશાઓમાં પ્રાકશ, મારી કબ્રમાં પ્રકાશ દો મારી સરીરમાં પ્રકાશ દો. મારી દશ દિશાઓમાં પ્રકાશ દો મારા અંતરમાં પ્રકાશનું જોર આપો. સર્વ પ્રકાશ થાય આ પ્રાર્થના મહમદે કરી હતી. ૩૬૫ એક વખત અલી સાહેબ પેગંમ્બરને પુછયું પરમાત્માને પામવાનો સરળ રસ્તો શું છે. તેમને કહ્યુ ઉપાસના છે તેની રીત મહમદસાહેબે પોતાની આંખો બધ કરી જોરથી. લા ઇલા ઇલ અલાહ ૩ વખત કહ્યું અલીએ તેમનું અનુસરાણ કર્યું બીજી વખત લા ઈલા ઇલ અલાહ ૩ વખત પ્રથમ મોઢાને ડાબા ખભા ઉપર પછી હૃદયમાં પછી જમણા ખભા ઉપર આંખો બંધ કરી અવાજ તેજ હતી. ૩૬૬ સૂફી સાધક આંખ બંધ કરીને શ્વાસ પ્રસ્વાસ ઉપર ધ્યાન શ્વાસ છોડતી વખતે લાઇલાહ બે વખતે ઇલીલાહ સ્વાભઆવિક શ્વાસ લે તી વખતે અલ છોડતી વખતે લાહ થયા કરે છે. સૂફીઓમાં માળા ફેરવાનો પણ રીવાજ છે. તેઓ કહે છે. હૃદય છે અવાજ ત્યાંથી પ્રકાસ પ્રગટ થાય છે. ૩૬૨ ખાનાં ખાનકાંહ, એટલે મઠ ગુરૂસીષ્ય ધ્યાનયોગ પૂજા માટેનું સ્થાન આરીવાજ ઇસ્લામનો નથી પરંતુ ભારતીય બુધ્ધ પ્રભાવ સૂફીઓ પર સ્પસ્ટ દેખાય છે. ૧૯૪ ભારતીય પંચતંત્ર આરબનું પંજેતન પાક જ્યારે પંચતંત્ર આરબી અનુવાદ થયો ત્યારે આરબમાં એક ખુશીની લહેર ફેલાઇ ગઇ કારણકે પંજેતનની હકીકત પંચતંત્ર છે. ઇ. ૭૫૦માં અનુવાદ થયો. ૨૪૯ તસ્વૂફ સૂફીમત- એક ઇશ્વરવાદ મોહમદને ઇસાનુંલ્લકામીલ સીધ કર્યા ઇસાનુલ કામીલ ચન્દ્રબલી પાંડે ભારતનું પુરૂષોત્તમ અથવા પૂર્ણ પૂરૂષ (જુઓ પુરુષ સુક્ત) ૨૫૦ તસ્વૂફ અગર ભારતીય સંસ્કૃત સાહીત્ય આરબી ઇરાની તૂર્કી ભાષામાં અનુવાદ થાય તો તસ્વૂફ અધ્યાતમ ચરમ સીમા બની સકે તેમ છે. સરસ્વતી મંદિર ચન્દ્રબલી પાંડે બનારસ.

બીતક લાલદાસ કૃત

પા.નં. ૬૫ ખેતા મુખી તું રાંડયો જાઇસ-ખેતો મુખી હતો. કચ્છ ગુજરાતમાંથી દસોંદ નાણાં ઉઘરાવીને સીંધમાં ભાગ્યો અને સત્પંથીઓનો એક ભાગ ૧૮૦૦ પાઘડી છુટી પડી સીંધમાંથી ખેતો આરબના રાજા પાસે ઇમામતની કળા લેવા ગયો કુરાન શીખ્યો ગ્રંથ તૈયાર કર્યો પરંતુ આરબમાં માયામાં ફસાણો. મૃત્યુ થયું તેમને સોધકરવા પ્રાણનાથ દીવાનનો દીકરો ગુરૂ દેવચંદ સત્પંથીના કેવાથી આરબ ગયો. ખેતો મરી જવાથી સકમાં પ્રાણનાથ પકડાઇ ગયો. જેલમાં ગયો છુટીને ગુજરાત આવ્યો ખેતાના ગ્રંથ લઇ આવ્યો નવો પંથ ખોલ્યો દીનેઈસલામ પ્રણામીયા પોતાને ઇમામ મેદીં નકલંક જાહેર કર્યું ઓરંગઝેબે પકડીને ૧૨ જણાને જેલમાં પુરયા બુંદેલ ખંડના રાજા કુર્મક્ષિત્રીયે જામીન પડી છોડાવ્યા - કુરાન કબુલ કર્યું. ૧ દીને ઇસ્લામ પ્રાણામી સંપ્રદાય પ્રખ્યાત થયું નારાણ રામજીની જેમ મંદીરીયા સુધરેલા મૂમના સતપંથમાંથી ઘણાં ફાંટા થયેલ છે. પૂર્વે સ્વામી નારાણયા સત્પંથમાંથી નીકળેલ છે. ૭ સાતીય આઠીયા પાંચીયા વિગેર ૬૫-૬૬ આ ખેતાની આરબ કથા છે. ૯૧ બ્રહ્મસૃષ્ટી મોમીન મોહમદીયા પૈગામ કુચી ઇસારૂહઆલ હાથે આપી ઇમામ ૯૨ આખર જમાના નિષ્કલાંકમેદી મહામદ, બકા ફના. ઇસ્લામ મોમીન વિગેરે ૪૦૫ મોહમદ ઇસા ઇમામ મારફત જ્ઞાન લા મકાં હૈ નૂરમકાં.

મત્સ્ય પુરાણ ભાગ-૨
સમ્પાદક : વેદમૂર્તિ તપોનિષ્ઠ
પં. શ્રીરામ શર્મા આચાર્ય

અલાહકત નૂરૂમહમ સતીમ ઈરાન

द्यौनंभाष्यभिभूतार्का धोरेण तमसा वृता ॥१९॥

तान घनाघान् सतिमईरान दोर्भ्यामाक्षिप्य स द्रभु: । वपु: स्वन्दर्शयामास दिव्यं कृष्णत्रपुर्हरि: ॥२०॥

बलाहकाकुनभिभं अला हक त नूरूहम तेजसा वपुसा चैव कृष्णं कृष्णमिवाचलम् ॥२१॥

દવાદસ મકા મહાદીપ રસૂલીલા — પેજ. નં. ૫૩

दवादसा मका महाद्वीप रूद्रै कादशपतमम् ॥३३॥

वस्वष्टर्वतोपेत वै लोक्द्भोमहोदधिम् ।

सन्धातासड खयोमि रसूलील सुपर्णानिलसेवितम् । पितामहमहावीर्य्यं सर्वस्त्रीररत्नशोभिगत् ॥३५॥

નબીયં બ્રહ્મા — પેજ. નં. ૫૬

नास्ति लोके यशो: मूलं ब्रह्चर्यात् परन्तप: ।।३९॥

यो निगृह्यायेन्द्रिय ग्रामं भूतग्रामं च पश्चिम् । ब्रहंचयं समाधतै किमत: परमं तप: ॥४०॥

अयोगे केशधरणमसड्कल्पव्रतक्रिया । अब्रह्यचयै चर्या च त्रयु स्याद दम्भसंत्रकम् ॥४१।

क्व दारा: क्वच संयोग: क्वच भावविपर्यय: । नजीयं ब्रह्मणा सृष्टा मनसा मानसो प्रजा ।।४२।।

૧૨૯-કલિયુગીન મલેચ્છ રાજા

પા.નં. ૮૦

शिशुकोध्र: सजातीय: प्राप्स्यतीमा वसुर्न्धराम् ॥१॥ वयाविशात् समाराजा शिशकस्तु भविष्यति ॥२॥

श्रीमल्लकर्णिर्भविता तस्य पुक्षस्तु वै दश । पूर्णोत्सगस्ततोराजा वर्षाष्टादशैव तु ॥३॥

पच्चाशतं समा: षट्च शान्तकर्णिभाविष्यति । दशचाष्टौ च वर्षाणि तस्य लम्बोदर: सुत: ॥४॥

आपीतकोदशष्टे च तस्य पुत्रो भविष्यति । दशचास्टौ च वर्पाणि मेघस्वातिर्भविष्यति ॥५॥

स्वातिश्च भविता राजा समास्त्वष्टादशैव तु । स्कन्दरचातिस्थता राजा सप्तैव तु भविष्यति ॥६॥

मृगेन्द्रस्वातिकर्णस्तु भविश्यतिसामस्त्रय: । कुन्तल: स्वातिकर्णस्तु भदितष्टौसमानप: ॥७॥

મહર્ષિ પ્રવર સૂતજી ને કહા-શિશૂકોન્ધ ઈસ વસુન્ધરા કો પ્રાપ્ત કર લેગા. વહ શિશુક તેઈસ વર્ષ પર્યન્ત રાજા રહેગા ॥૧,૨॥ ફિર ઉસકા પુત્ર શ્રી મલ્લ કર્ણિ દશ વર્ષ રાજા હોગા. ઈસકે પશ્ચાત્ અઢારહ વર્ષ તક પૂર્ણોત્સંગ ઈસ ભૂમિ પર શાસન કરેગા. ॥૩॥ પચ્ચાશત ઔર છે વર્ષ તક શાન્તકર્ણિ રાજા હોગા. ઉસકા પુત્ર લમ્બોદાર અઠારહ વર્ષ તક રાજા હોગા. ફિર આપીતક ઉસકા પુત્ર દશ ઔર દો વર્ષ તક રાજા હોગા. અઠારહં વર્ષ તક મેઘસ્વાતિ રાજા ઈસ મહી મણ્ડલ પર રાજ્ય કરેગા. ઈસકે અનન્તર અષ્ઠાધશ વર્ષ તક સ્વાતિ ઈસ મહી કી રાજા હોગા ફિર સાત વર્ષ પ્રર્થન્ત સ્કન્દર ચાતિ રાજા હોગા. તીન વર્ષ તર મહેન્દ્ર સ્વાતિ કર્ણ ઈસે વસુન્ધરા પર રાજ્ય કરેગા. કુન્તલ ઔર સ્વાતિ કર્ણ આઠ વર્ષ તક ઈસ પૃથ્વી પર નૃપ હોગા. ॥૪૭॥ પેજ નં. ૪૯૩

realpatidar.com

एकसंवत्स राजा स्वातिवर्णो भविष्यति ॥८॥
भवितारिक्तवर्णस्तु वर्पाणि पज्जचविंशति । ततः संवत्सरान् पज्ज हालोराजा भविष्यति ॥९॥
पज्जमन्दुलकोरजाभविष्यतिसमा नृप । पुरीन्द्रसेनो भाविता तस्मात्सौभ्योभिवष्यकि ॥१०॥
अष्टाविंशतिवर्षाणि शिवस्वातिभविष्यति राजा च गौतमो पुत्रोह्यकांविशत्योतोनृपः ॥१२॥
अष्टाविंशतिसुतस्तस्यसुलोमावैभविष्यति । शिवश्रीर्वे सुलोमतु ससैव भवितानृपः ॥१३॥
नवविंशतिवर्षाणि यज्ञ श्री शान्तिकर्णिकः ॥१४॥

ગુ.મુ. ગુરૂમુલ્ડા, ગુરૂણ્ડા યવના

એક વર્ષ તક સ્વાતિવર્ણ ઈસે પૃથ્વી કા રાજા હોગા ॥૮॥ પચ્ચીસ વર્ષ તક રિક્તવર્ણ શાસન કરેગા. ફિર ઈસકે પશ્ચાત્ પાંચ વર્ષ તક હાલરાજા હોગા. હે નૃ ! ફિર પચ્ચ મન્દુલક રાજાહોગા- પુરીન્દ્રમેન ઔર ઈસસે સૌમ્ય નૃતિ હોગા. ચકોર સ્વતિકર્ણ છૈ માસ તક નૃપ હોગા ॥૯,૧૦,૧૧॥ અઠ્ઠાઈસ વર્ષ પર્યનત શિવ સમૃતિ ઈસ મહી મન્ડલ કા નૃપતિ બનેગા. ગૌતમી કા પુત્ર રાજા ઈક્કીસ વર્ષ તક રહેગા. ઉસકા પુત્ર સુલોમા અટ્ઠાઈસ વર્ષ પર્યન્ત રાજા હોગા. ઉસ સુલોમ સે સમૃત્પન્ન શિવ શ્રી સાત વર્ષ પર્યન્ત નૃપ હેગા. શાન્તિકર્ણ સે શિવ સ્ન્ય આત્મજ હોગા. ઉનતીસ વર્ષ તક યજ્ઞ શ્રી શાન્તિકશિક રાજા હોંગે ॥૧૨, ૧૩, ૧૪ ॥

षडेव भवितास्यद्विजयस्तुसमास्ततः । चन्डशअरीः शान्तिकर्णस्तु तस्य पुत्रः समादश ॥१५॥
सलमा सप्तवर्षाणि अन्यस्तेषां भविष्यति । एकोनविश तह्य ते आन्ध्रा भोक्ष्यन्ति वै महीम् ॥१६॥
तेषां वर्ष शतानि स्युश्चत्वारिषष्टिरेव च । आन्ध्राणां संस्थिताराज्येतेषांभृत्यानवग्रनृपाः ॥१७॥
सप्तैवान्ध्रा भविष्यन्ति दशाभीरास्तथा नृपाः । सप्तगदभिलाश्चपि शकाश्चाष्टाशैव तु ॥१८॥
यवनाष्टौ भविष्यन्ति तुपाराश्च चतुर्दश । त्रयादस (गु)(मु) रूंडाश्चणाहूह्ये कोनविंशतिः ॥१९॥
तवनाष्टौभविष्यन्यिसप्ताशीतिमह्यमिमाम् । सप्तगद्दैभिळाभूये भोक्ष्यन्तीमांवसुन्धराम् ॥२०॥
सप्तदर्षसहस्त्रातिण तपाराणां महा स्मता । शतानि त्रीण्यशीतिच्च शतान्यषष्टादशैव तु ॥२१॥

પેજ નં. ૪૯૪-૪૯૫

હે દ્વિજ ! ઈસકે પશ્ચાત્ કેવલ છૈ વર્ષ હી ઈસકા રાજા હુઆ થા. ચન્ડશ્રી ઔર શાન્તિકર્ણ ઉસકા પુત્ર દશ વર્ષ તક શાસક રહા થા. સુલોમા સપ્ત વર્ષ તક હોગા ફિર ઉનકા અન્ય હોગા ઈસ તરહ સે સે ઈક્કીસ આન્ધ્ર રાજા ઈસ મહી કા ભોગ કરેંગે ॥૧૫, ૧૬ ॥ ઉનકે શાસન કા કાલ એક સૌ વર્ષ ઔર ચૌસઠ હોગા. આન્ધ્રોં કે રાજ્ય મેં ઉનકે શાસન કા કાલ એક સૌ વર્ષ ઔર ચૌસઠ હોગા. આન્ધ્રોં તથા દશ આભીર નૃપ હોંગે. આઠ યવન રાજા હોંગે ઔર ચૌદહ તુષાર નૃપતિ હોંગે. તેરહ ગુરંડ રાજા હોગે તથા આનીસ હૂણ રાજા ઈસ મહ કા શાસન કરેંગે. ઈસ મહી કો સત્તાસી વર્ષ તક આઠ યવન ભાંગેગે તથા સાત ગર્દભિલ ફિર ઈસ વસુન્ધરા કા ઉપભોગ કરેંગે. યહ મહી સાત હજાર વર્ષ તક તુષારોંકી બતલાઈ ગઈ હૈ. તીન સૌ અસ્સી ઔર અટ્ઠારહ સૌ વર્ષ તક કા સમય બતાયા ગયા હૈ. ॥૧૭-૨૧॥

મલેચ્છ સંભવા ગુ.મુ. ગુરૂણ્ડા યવના અર્બ સલે.

शतान्यर्द्धज्तुशष्काणि भवितव्यास्त्रयोदश । गु. मु.) रूण्डा वृषलैः सार्ध मोक्ष्यन्ते भ्लेच्छसम्भवाः॥२२॥

ભવિષ્યતી યવન ધર્મ

शतानित्रीणिभोक्ष्यन्ते वर्षाण्येकादशैव तु । आन्ध्राः श्रीपार्व्वतीयाश्चतेद्विपञ्चाशतसमाः ॥२३॥
सप्तषदिष्टस्तुवर्षाणि दशाभीरास्तथैव च । तेषूत्सन्नेषु कालेन तसः किलकिलानृपाः ॥२४॥
भविष्यन्तीह यवनाद्यमैतः कामतोऽर्थतः । तैविमिश्रा जनपदाआर्य्या लेच्छाश्च सर्वशः ॥२५॥
बिषर्ययेयण वर्तन्ते क्षयमेष्यन्ति वै प्रजाः । लब्धानृतब्रवाश्चैव भवितारो नवास्तथा ॥२६॥
कल्किनाहिताः सर्वे आर्य्याम्लेच्छाश्चसवैतः । अधार्मिकाश्टयेर्त्यपाषण्डाश्चैबंसर्वशः ॥२७॥
प्रणष्टे नृपबंशे तु सन्ध्याशिष्टे कलौ युगे ष किञ्चिच्छिष्टाः प्रजास्तावं धर्मे न्टेडपरिग्रहाः ॥२८॥

ડેઢ સૌ ઔર ચાર વર્ષ તક તેરહ હોંગે. વૃષલોંકે સાથ મ્લેચ્છો સે સમુત્પન્ન ગુરુણ્ડ ઇસ ભૂમિ કા ઉપભોગ કરેંગે. ॥૨૨॥ તીન સૌ ગ્યારહ વર્ષ તક આન્ધ્ર નૃપ ઇસ ભૂપણ્ડલ કા ઉપભોગ કરૈંગે ઔર શ્રી પાર્વતીય દ્વિપચ્ચાશત વર્ષ પર્યન્ત ઇસવસુન્ધરા પર શાસન કરેંગે. ઇસી ભાંતિ દશ આભીર સડસઠ વર્ષ તક ઇસકા ઉપભોગ કરેંગે. મસય આને પર ઉન સબકે ઉત્પન્ન હો જાને પર ફિર ઇસ મહી મન્ડલ પર કિલકિલા નૃપ હોંગે જો યહાં પર કામ સે - અર્થ સે ઔર અધર્મ સે યવનહોંગે. ઉન સે મિલહુએ જનદ સબ ઔર આર્ય્ય ઔર મ્લેચ્છ હો જાયેગે. સબ વિષર્યય સે વરતાવ કરેંગે ઔર પ્રજા ક્ષય કો પ્રાપ્ત હો જાયેગી. રાજા લોગ આમ તૌર પર બડે હી લાલચી તથા મિથ્યા ભાષણ કરને વાલે હો જાયેંગે. ફિર યે સબ આર્ય તથા મ્લેચ્છ સબ ઔર મેં કલ્કિ કે દ્વારા નિહત હોંગે. જો ભી ઉસ સમય મેં અધામિક ઔર અનૃત હી પાખન્ડો હોંગે વે સબ નિહત હો જાયેંગે. ઇસ તરહ સે નૃપોં કે વંશ કે પ્રનષ્ટ હો જાને પર ઔર કલિયુગ કે સન્ધ્યા ભાગ કે બાકી રહને પર કુછ થોડી સી પ્રજા કે જન શિષ્ટ રહેંગે ઔર વે ભી ધર્મ્મ કા નષ્ટ હો જાને પર પરિગ્રહ શૂન્ય હોગેં ॥૨૩-૨૮॥ પેજ.નં.-૪૯૬

અસંખ્યાંસ સૂન્ની

असाधवो ह्यसत्वाश्च व्याधिशोकेन पीडिताः । अनावृष्टिहताश्चैव परस्परवधेप्सवः॥२९॥
अशरण्याः परित्रस्काः सङ्कट घोरमाश्रिताः । सरित्पर्वतवासिण्योभविष्यन्त्यखिलाः प्रजाः ॥३०॥
पत्रमूलफलहाराश्चीरपत्राजिनांम्वराः । बृत्यर्थेमभिलिप्सन्त्यश्चकिष्यन्ति वसुन्धराम् .
एव कष्टमनुप्राप्ताः प्रजाकाले यगान्तके निःशेषास्तु भाविष्यन्ति साद्धै कलियुगेन तु ॥३२॥
क्षीणो कलियुगे तस्मिन् दिव्यं वर्ष सहस्त्रके । ससन्ध्यांशे सुनिः सेषे कृतं तु प्रतपित्सयते ॥३३॥
एवं वंशक्रमः कृत्सनः कीर्तिती या मया क्रमात् अतीता वर्तेमानश्च तथैवानागताश्च ये ॥३४॥
महापद्मभिषेकात् याव्जनम परीक्षितः । एवं वर्षसहस्त्रन्तु ज्ञे यं पच्छाशदुतरम् ॥३५॥

પ્રજાજનોં મેં સભી અસાધુ વૃત્તિ-સત્વ સે હીન તથા વ્યાધિયોં એવં શોકોં સે ઉત્પીડિત હોંગે. અન્નવૃષ્ટિ સે અર્થાત્ વર્ષા કે પૂર્ણ તયા અભાવ હોને સે સબ લોગ હત હોંગે ઔર સહ લોગ પરસ્પર મેં વધ કરને કી ઇચ્છા રખને વાલે હો જાયેંગે. સબ રક્ષક સે રહિત-ભયભીત તથા પરમ ઘોર સઙ્કટ કો પ્રાપ્ત કરને વાલે-મહી, તરુ ઔર પર્વતોં મેં નિવાસ કરને વાલે સભી પ્રજાનન ઉસ ભીષણ એવં મહાન્ દારુણ સમય મેં હો જાયેંગે. ભોજન કે અભાવ મેં સબ લોગ પત્તે-મૂળ ઔર ફલોં કે આહાર કરને વાલે હોંગે તથા ચીર પક્ષ-ચર્મ કે

વસ્ત્ર ધારણ કિયા કરેંગે. સબ લોગ અપની વૃત્તિ કે પ્રાપ્ત કરને કી ઈચ્છા સે સમ્પૂર્ણ પૃથ્વી પર ઈધર ઉધર ઘૂમતે ફિરેંગે. ઈસ પ્રકાર સે યુગ કે અન્ત કરને વાલે પ્રજા કે સમય મેં સભી ઇસ કલિયુગ કે સાથ હી નિ:શેષ હો જાયેંગે. ઉસ કલિયુગ કે ક્ષીણ હો જાને પર દિવ્ય પર્શ્વ સહસ્ત્ર વાલે સન્ધ્યાંશ કે સમય મેં જો કિ ઉસ સમય મેં સુનિ: શેષ હૈ કૃતયુત હી પ્રાપ્ત હો જાયગા ॥૨૯,૩૦॥ ॥૩૧,૩૨,૩૩॥ ઈસ રીતિ સે મૈંને યહ વંશ કા ક્રમ પૂર્ણ ૨૫ સે તથા ક્રમ સે આપ સબ લોગોં કે સામને કહ દિયા હૈ. ઈસ વંશ ક્રમ મેં જો રાજા લોગ પહિલે હો ચુકે હૈ વે સબ, વર્તમાન કાલ મેં જિતને ભી વિદ્યમાન હૈ વે સબ તથા જો ભવિષ્ય મેં હોંગે વે સભી કીર્તિત કર દિયે ગયે હૈ. મહા પદ્મ કે અભિષેક સે જબ તક પરીક્ષિત રાજા કા જન્મ થા એક સહસ્ત્ર ઔર આગે પચ્ચાસત વર્શ સમઝને ચાહિએ ॥૩૪, ૩૫॥ પા.નં. ૪૯૭

[૭ રૂષિ ૪૦ ઈમામ] બ્રાહ્મણ સુદ્રયોની - સુદ્રો - મંત્રી

नक्षत्राणामृषीणाञ्ज योगस्यैतन्निदर्शनम् । सप्तषू यो मधायुक्ता: काले पारिक्षिते शतम् ॥४३॥
ब्राह्मणस्तु चतुविशा भविष्यति शतसर्मा: । तत: प्रभुत्यय सर्वोलोको यापत्स्यतैभृशम् ॥४४॥
अनृतोपहतालब्धा धर्मते कामताच्थत: । श्रौतस्मार्तेति शिथिले नष्टवर्णाश्रमे तथा ॥४५॥
सडुगदुर्बलात्मान प्रतिपत्स्यन्ति मोहिता: । ब्राह्मणा: शूद्रयोनिस्था शूद्रा वैमन्त्रयोनम: ॥४६॥
उपस्थास्यन्ति तान्विप्रास्तदर्थमभिलिप्सर्व: । कर्मणेव च द्रस्यन्ते स्ववर्णान्तिरदायकम् ॥४७॥
क्षयमेव गमिष्यन्ति क्षआणशेषा युगक्षये । गस्मिनकृष्णोदिव यातस्तस्मिन्न व तदाहनि न ।
प्रतिपन्न कलियुग प्रमाणं तस्य मे श्रृण । चतु शतसहस्त्रन्तु वर्षाणां वै स्मृत बुधै: ॥४९॥

નક્ષત્રોં કે ઔર ઋષિયોં કે યોગ કા યહ નિદર્શન હૈ. પારીક્ષિત કાલ મેં સૌ મઘા સે યુક્ત સપ્તવિષગણ હૈ. સો વર્ષ તક ચાલીસ બ્રાહ્મણ હોંગે. તબ સે લેકર યહ સબ લોક અનૃત હી અધિક આપત્તિ કો પ્રાપ્ત હોગા ધર્મ સે ઔર કામ સે હીન-અનત સે ઉપહત-લુબ્ધ લોગ હોંગે શ્રૌત ઔર સ્માર્ત ધર્મ્મ એક દમ શિથિલ હો જાને પર વર્ણો ઔર આશ્રમોં કે નષ્ટ હોને પર દુર્બલ આત્મા વાલે પરમ મોહ કે પ્રાપ્ત હુએ લોગ સંકતા કો પ્રાપ્ત હો જાયેંગે બ્રાહ્મણ લોગ શૂદ્ર યોનિયોં મેં સ્થિત હો જાયેંગે ઔર જો શૂદ્ર હોંગે વે મન્ત્રયોનિ વાલે હો જાયેંગે. ॥૪૩-૪૬॥ ઉસકે અર્થ કે જાનને કી ઈચ્છા વાલે વિપ્રગણ ઉન શૂદ્રેં કે સમીપ મેં સમુવસ્થિત હુઆ કરેંગે. ઈસી ક્રમ સે દિખલાઈ દેંગે. અપને વર્ણ કે અન્તર કો દેને વાલે મેં ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ દિવલોક મેં અન્તર્દિત હો કર ચલે ગયે થે ઉસી સમય મેં ઔર ઉસ હી દિન મેં યહ કલિયુગ પ્રતપિન્ન હો ગયા થા. ઉસકા પ્રમાણ અબ આપ મુઝસે શ્રવણ કરિયે. બુધ જનોં કે દ્વારા ચાર સૌ સહસ્ત્ર વર્ષ અર્થાત્ ચાર લાખ બતાયા ગયા હૈ. ॥૪૭-૪૮,૪૯॥ પા.નં. ૪૯૯

નનવિશં યુગ મેં વહ વંશ કા આદિ હોગા. દેવાપિ કા પુત્રસત્ય એલોં કા નૃપ હોગા. ભવિષ્ય ચતુર્યુગ મેં યે દોનોં ક્ષત્ર કે પ્રવર્તક હોંગે ઈસી પ્રકાર સે સબ મેં સમઝ તથા જાન લેના ચાહિએ. સબકા સમાન અર્થ વાલા લક્ષણ હૈ. ॥૫૭,૫૮॥ કલિયુગ કે ક્ષીણ હો જાને પર કૃતયુગ (પાના નં. ૪૯૮-૪૯૯) મેં સપ્તર્ષિગણ સ્થિત રહા કરતે હૈ. મધ્ય મેં શ્રેતા યુગ મેં પુનઃ ઉનકે સાતે રહતે હૈ. ॥૫૯॥ પુનઃ બીજ કે લિએ વે હોંગે. પુનઃ બ્રહ્મ ઔર ક્ષત્ર હોંગે. ઈસ પ્રકાર સે સબ તિ્યાન્ત અન્તરોં મેં યુગ મેં સન્તાન

શ્રુતિ મેં કહે ગયે હૈ. અતિક્રાન્ત યુગ વાલે બ્રહ્મ ઔર ક્ષત્ર કે સમ્ભવ બતાયે ગયે હૈ. ॥૬૦, ૬૨॥ જિસ પ્રકાર સે ઉનકી પ્રશાન્તિ ઔર જિસ તરહ સે પ્રકૃતિયોં કા ક્ષય, યે દોનોં ક્ષય ઔર ઉદય સપ્તર્ષિગણ ઉનકે દીર્ઘાયુસ્ત્વ કો જાનતે હૈ. ॥૬૩॥

एतेन क्रमयोगेन एला इक्ष्वाकवो नृपाः । उत्पद्यमानास्त्रे तायां क्षीयामाणः कलौ युगे ॥64॥
अनुयान्ति यु माख्यान्तु यावन्मन्वन्तरक्षयम् । जामदग्न्येन रामेण क्षत्रे निरवशोषित ॥65॥
रिक्तैय वसुधासर्वा क्षत्रियैवसुधाधिपैः । द्विवंकरणं सर्व कीर्तियिष्टे निबोध में ॥६६॥
एलज्जेक्ष्वाकुव्रंशच्च प्रकृति परिचक्षते । राजानंः श्रेणिवद्धाश्च तथान्ये क्षत्रियाभुवि ॥६७॥
एलबंशास्त भू.ांसो न तथेक्ष्वाकवो नृपाः । एषामेकशत पूर्ण कुलानाभिरोचते॥६८॥
तावदेव तु भोजाना विस्तारादि्तगुण स्मृतम् । भोजानां द्विगुण क्षेत्रं चतुद्धा तद्यथातथम् ॥६९॥
ते ह्यातीतः से नामनो ब्रू वतस्तन्बिोध में

પાન નં. ૫૦૨

ઇસ ક્રમ કે યોગ સ એલ ઔર ઇશ્વાકુ નૃ શ્રોતા મેં ઉત્પદ્યમાન હોતે હૈ. ઔર કલિયુગ મેં ક્ષીયમાણ હુઆ કરતે હૈ. જામદગ્નિ (પરશુરામ) કે દ્વારા સમસ્ત ક્ષત્રિયોં કે નિરવેશિત હોને પર ઇસ સમ્પૂણ વસુધા કે સ્વામી ક્ષત્રિયોં સે યહ સમસ્ત વસુન્ધરા રિક્ત હો ગઇ થી. સબ દ્વિવંશ કરણ કો મૈં કીર્તિત કરુંગા. ઉસે સબ આપ લોગ મુઝસે સમઝ લેવેં ॥૬૫, ૬૬॥ એલવંશ ઔર ઇશ્વાકુ વંશ પ્રકૃતિ કે અનુકૂલ હોતે હૈ. શ્રેણીબદ્ધ રાજા લોગ તથા અન્ય ભૂમંડલ મેં ક્ષત્રિયાગણ હૈ. એલવંશ વાલે બહુત અધિક હૌ ઔર ઉસ તરહ સે ઇશ્બાકુ કે વંશ વાલે નૃપ નહીં હૈ. ઇન કુલોં કે પૂર્ણ એકસત અભિરોકિચત હોતા હૈ. ઉતના હી વિસ્તાર સે ભોજોં કા દ્વિગુણ કહા ગયા હૈ. ભોજોં કા દ્વિગુણ ક્ષત્ર યથાતથ હૈ. ૬૭-૬૯. વે સબ અતીત હો ગયા હૈ. ઉનકે નામોં કા બતલાને વાલે મુઝસે પ લોગપાન પ્રાપ્ત કર લેંવે.

शतभेकं धार्तराष्ट्रा ह्याशीतिर्जनमेजयाः । शर्त वै ब्रह्मदत्तानां वीराणां कुरवः शतम् ॥७१॥
ततः शतच्च पञ्जालाः शत काशिकुशादयः । तथापर सहस्त्र द्वे ये नीपाः शशदि दवः ॥७२॥
મલેચ્છામાં ૪૦ અને ૩ હરીવંસ સાથે ઈમામ વેવસ્તમનુ
इष्टवन्तश्च ते सर्वे सर्वे नियुतदक्षिणाः । एवं राजर्पयोडतीताः शमडथ सहस्त्रशः ॥७३॥
मन वेंवस्वतस्यासन्वर्तमानेडन्तरेविभौः । तेषांतुनिधनोत्पतौलोकसस्थितयः स्थितः ॥७४॥
न शक्योविस्तरस्तेषां सन्तानस्य परस्परम् । तत्पपूर्वापरयोगेन वक्तू वपैशतैरपि ॥७५॥
अष्टविंशसमाख्याता गता वेवस्वतेडन्तरे । एते देवगणैः सार्द्ध शिष्टां ये तान्निबोधतः ॥७६॥
चत्वारिंशत्त्रयश्चैव भवियास्ते महात्मः । अवशिष्ट युगरुयाते ततौवैवस्तवतोह्यम् ॥७७॥

પા.નં. ૫૦૩

એકશત ધ્રૂર્તરાષ્ટ્ર થૈ. અસ્ની જન્મેજય થે. બ્રહ્મદતેં કે એક શત થે જો કિ મહાવીર હુએ થે. કુરુગણ શત થે. કુરુગણ શત થે. ॥૭૫॥ પજવાલ એક સત થે ઔર કાશિ કુશાદિક એક સૌથે. જો નીપ શશબિન્દુ થે ઉસી ભાંતિ દુસરે દો સહસ્ત્ર થે ॥૭૨॥ વે સબ ઇષ્ટવાન્ થે ઔર સભી નિયુત્ત દક્ષિણાવાલે થે ઇસ પ્રકાર સે રાજર્ષિગણ સૈકડોં તથા સહસ્ત્રોં કી સંખ્યા સે અતીત હો ચુકે હૈ. યે સબ વિભુ વૈવસ્વત મનુ કે વર્તમાન અન્તર મેં

થો. ઉનકે નિધન ઔર ઉત્પતિ મેં લોકો કી સંસ્થિતિયાં સ્થિત થી. ઉનકે સન્કાન કા પરસ્પર મેં વ્સિાત ઉનકે પૂર્વાપર યોગ સે એકસૌ વર્ષ સે ભી કહા નહીં જા સકતા હૈ ૫૭૩-૭૫૫ યે અટ્ઠાઈસ વૈનસ્વત મન્વન્તર મેં સમાખ્યાત કિયે ગયે હૈ યે દૈવગાણોં કે સાથ મેં જો શિષ્ટ હૈં ઉનકો ભી સમઝનો ૫૭૬૫ ચાલીસ ઔર તીન વૈ મહાન્આત્મા વાલે હોને વાલે હૈ. વે અવશિષ્ટ યુગાખ્ય હૈ. ઉસકે પશ્ચાત્ યહ બૈવસ્વત હૈ ૫૭૭૫ પંજેતન પાક પાંચ વર

एतद्धः कीर्तित सम्यक् समास्वायसयोगतः । पुनर्वक्तू बहुत्वात् न शक्यंविस्तरेण तु ॥79॥

कीर्तिता द्यु तिमन्तस्ते य एतान् धारयेन्नरः । लभते स बरान्पज्जदुर्लभानिहलौकिकान् ॥80॥

आयुः कीर्ति धनं स्वगै पुत्रवाशंचभिजायते । धारणाच्छवणाच्चैव पर स्वर्गस्य धीमतः ॥81॥

યહ સંક્ષેપ ઔર વિસ્તાર કે યોગ સે ભલી ભાંતિ આપકો બતલા દિયા હૈ ઔર ફિર અદિક હોને કે કારણ વિસ્તાર કે સાથ બતલાયા નહીં જા સકતા હૈ. રાજપિગણ બતલાયે ગયે ગૈ. વે સબ યુગોં કે સાથ અતીત હો ગયે હૈં. વે યથાતિ કે વંશ મેં હીન વાલે હૈ. ઔર જો વિશમ્પતિ કે વંશ હે વે દ્યુતિમાન સબ કીર્તિત કર દિયે ગયે હૈં ઈનકો જો નર ધારણ કરના હૈ વહ પાંચ અલૌલિક દુર્લભ વરોં પંજેતન પાક કો પ્રાપ્ત કિયા કરતા હૈ આયુ, કીર્તિ, ધન, સ્વર્ગ ઔર પુત્રવાન્ પા.નં. - ૫૦૩

અભિજાત હોતા હૈ. ઉસ ધીમાન કો ઈનકે ધારણ કરને સે શ્રવણ કરને સે સ્વર્ગમેં પરમ પદ પ્રાપ્ત હુઆ કરતા હૈ. ૫૭૮-૮૧૫

एतद्धः कथिंतं सर्वं यदुक्तं विश्वरुपिणा । मात्स्यं पुराणभखिलं धम4कामार्थसाधनम् ॥82॥

एतत्पविक्षमायुष्यमेतल्कीर्तिविवर्धनम् ।

एतत्पत्रिमायुष्येमेतकीर्तिविवर्धनम् । एतत्पवित्रंकल्याण महापापहर शुभम० ॥83॥

अस्मात० पुराणादपि पादमेकं पठतु यः सोडपि त्रिमुक्तपापः ।

नारायणारूयं पदमेति नूनमनड्डवदिव्यसुखानिमूड्डुमुडक्तते ॥८४॥

યહાં તક વિશ્વ સ્વરુપ ભગવાન્ મત્સ્ય કા કહા ગયા પુરાણ કહ દિયા ગયા જો સમસ્ત ધર્મ, અર્થ, કામ કી વૃદ્ધિ કરને વાલા હૈ ૫૮૨૫ યહ પવિત્ર મહા પુરાણ આયુ ઔર કીર્તિ કી વૃદ્ધિ કરને વાલા ઔર પરમ કલ્યાણજનક હૈ. બડે સે બડે પાપ ભી ઈસકે દ્વારા દૂર હો જાતે હૈ ૫૮૩૫ જો કઇ ઈસ પુરાણ કા એક શ્લોક ભી પઢેગા વહ પાપ સે વિભુક્ત હો જાયગા ઔર ભગવાન્ કી કૃપા સે દેવતાઓં કે સમાન દિવ્ય સુખોં કા ઉપભોગ કરેગા ૫૮૪૫

૫મત્સ્ય પુરાણ દ્વિતીય ખન્ડ સમાપ્ત ૫ (પાના નં. ૪૯૩ થી ૫૦૪)

ભવિષ્ય પુરાણ ભાગ-૧ રામ સર્મા આચાર્ય

સૂની મખપાલ કા

पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं धृतितांस्तनय स्ततः । पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं सुषैणस्तनयोडभवत् ॥८६॥

पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं सुनीथस्तनयोडभवत् । पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं मखपालः सुतोडभवत् ॥८७॥

पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं न चक्षु स्तनयस्ततः । पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं सुखवंतस्ततोडभवत् ॥८८॥

पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं तस्मात्पारिप्लवस्तुतः । पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं सुनयस्तत्सुतोऽभवत् ॥८९॥
पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं मेधावो तत्सुतोऽभवत् । पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं तचस्माज्जातो कृपजयः ॥९०॥
पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं मृदुस्ततनयोऽभवत् । पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं तिग्मज्योतिस्तु तस्मुतः ॥९१॥

પા.નં. ૩૧૦

નિશ્ચક્ર ને એક સહસ્ત્ર વર્ષ પર્યન્ત રાજ્ય કિયા. ઈસકે તદુશ્પાલ હુઆ ઉસકા પુત્ર ચિત્રરથ ઉત્પન્ન હુઆ. ચિત્રરથ કા પુત્ર ધૃતિમાન ઉત્પન્ન હુા ઈસકા પુત્ર સુષેણ હુઆ થા. સુષેણ કા પુત્ર સુનીય હુઆ. ઈસકા પુત્ર મખપાલ નામ વાલા ઉત્પન્ન હુઆ થા. ઈસકા પુત્ર નતક્ષુ હુઆ થા ઈન સભી ને અપને અપને પિતાઓં કે સમાન હી રાજ્ય કે સુખ કા ઉપયોગ કિયા. ફિર તચક્ષુ કા પુત્ર સુખવન્ત પરૈદા હુઆ ।૮૫-૮૮। ઈસને પિતા કે તદુલ્યં હી રાજ્યા કિયા થા. ઈસકા પુત્ર પારિપ્લવ નામધારી સમત્પન્ન હુઈ થા જિસને પિતા કે સમાન હી રાજ્ય કિયા થા. પારિપ્લવન કા પુત્ર સુનય ઉત્પન્ન હુઆ થા. ઈસકા પુત્ર મેધાવી નામ હુઆ. ઈસસે ફિર કૃપજ્જય નામધારી પુત્ર ને જન્મ ગ્રહણ કિયા. ઈસકે મૃદુ નામક આત્મજ ઉત્પન્ન હુઆ ઔર મૃદુ સે નિમ્મજ્યોતિ સંજ્ઞા વાલે આત્મજ ને જન્મ ધારણ કિયા થા. યે સભી એસે હુએ હૈ જિન્હોંને અપને પિતા કે તુલ્ય હી સબ પ્રકાર સે રાજ્ય કે સુખ કા ઉપયોગ કિયા થા. ।૮૯-૯૧।

અંતિમ ક્ષેમક રાજા મલેચ્છ થયા (કલાયગ્રામ) મકા-માં રહ્યા

पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं तस्माज्जातो बृहद्रथः । पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं वसुदानस्ततोऽभवत् ॥९२॥
पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं शतानीकस्ततोऽभवत् पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं तस्मादुद्यान उच्यते ॥९३॥
पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं तस्माज्जातो ह्यहीनरः । पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं निर्मित्सत्नयोऽभवत् ॥९४॥
पितुस्तुल्यं कृतं राज्यं क्षेमकस्तत्सुतोऽभवत् । राज्यं त्यक्त्वा स मेधावी कलापग्रामवाश्रितः॥९५॥
म्लेच्छैश्च मरणं प्राप्तो यमलोकमतो गतः नारदस्योपदेशेन प्रद्योतस्तनयस्ततः ॥९६॥
म्लेच्छयज्ञ कृतस्तेन म्लेच्छा हननमागताः ॥९७॥

તિગ્મ જ્યોતિ રાજા કે વૃહદ્રથ નામક પુત્ર કી ઉત્પતિ હુઈ થી. ઈસને પિતા કે સમાન રાજ્ય કે સમસ્ત કાર્ય કિયે થે. ઉસકે પુત્ર કા નામ વસુદાન થા જિસને અપને રાજ્ય કા શાસન બિલકુલ પિતા કે હી તુલ્ય કિયા કાર્ય અપને પિતા કે હી સમાન કિયા થા. શતાનીક સે ઉદ્યાન કે પુત્ર અહીનર હુએ જોકિ પિતુલ્ય હો રાજ્ય કે કાર્ય કરને વાલે થે. ઈનકે પુત્ર કા નામ નિર્મિત્ર થા. ઈસને ભી પિતા કે હી અનુસાર રાજ્ય કિયા થા. ઈસકે પુત્ર કા નામ ક્ષેમક થા જિસને રાજ્ય કા ત્યાગ કર દિયા તા ઔર યહ મેધાવો કલાપ ગ્રામ મેં આશ્રિત હોકર રહને લગા થા. ।૮૨-૮૫। મ્લેચ્છોં ને ઈસકો માર ડાલા થા ઔર યહ યમલોક કો ચલા ગયા. ઈસકે પુત્ર કા નામ પ્રદ્યોત થા જિસને દેવર્ષિ નારદજી કે ઉપદેશ સે મ્લેચ્છા યજ્ઞ કિયા થા ઔર ઈસકા પરિણામ યહ હુઆ કિ સમસ્ત મ્લેચ્છ મારે ગયે થે. ।૮૬-૮૭। પાના. નં. ૩૨૨

કલ્કી ધ્વારા મલેચ્છ યજ્ઞ - અલાહૂ ભીસ્મણ - જાપ

॥ म्लेच्छयज्ञवृतान्तवर्णनम् कलिकृतविष्णुस्तुतिः

कथं यज्ञः वृतस्तेन प्रद्योतेन विचक्षण सर्व कथय मे तात तिकालज्ञ महामुने ॥१॥

एकदा हस्तिनगरे प्रद्योतः क्षेमकात्मजः । आस्थितः स कथामध्ये नारदोऽभ्यागतमत्तदा ॥२॥
तं द्रष्ट्वा हर्षितो राजा पूजयामास धर्मवित् । सुखोपविष्टः स मुनिः प्रद्योतं नृपब्रवीत् ॥३॥
म्लेच्छैहैतस्तव पिता यमलोकमतो गतः । म्लेच्छयज्ञप्रभावेण स्वर्गतिर्यर्भविता हिसः ॥४॥
तच्छ्रुत्वा क्रोधताम्राक्षो ब्राह्मणान्वेदवितमान् । आहूय य कुरुक्षेत्रे म्लेच्छेयज्ञं समारभत् ॥५॥
यज्ञकुंड चतुष्कोणं योजनान्येव षोडश । रचित्वा देवता ध्यात्वा म्लेच्छांस्च जुहुयान्नृपः ॥६॥
हारहूणान्बबैराश्चं रोमजान्खरसंभवान् । यवनान्पल्लवांश्चैव रोमजान्खरसंभवान् ॥७॥
द्वीपस्थितान्क मरूश्च चीनान्सागरमध्यगानि् । प्राहूय भस्मतात्कुर्वन्वेदमंत्रप्रभावतः ॥८॥

ઇસ અધ્યાય મેં મ્લેચ્છોં કે હનન કે લિએ કિએ ગયે યજ્ઞ કા વૃતાન્ત તથા કલિ કે દ્વારા કી ગઇ સ્તુતિ કા વર્ણન કિયા જાતા હૈ. શૌનકજી ને કહા-હે વિચક્ષણ ! ઉસ રાજ્ય પ્રદ્યોત ને યજ્ઞ ક્યોં કિયા થા ? હે તાત ! હે તીનોં કાલોં કે હાલ કો જાનને વાલે ! હે મહા મુનિવર ! મુઝે વહ સમસ્ત વૃતાન્ત બતલાને કી કૃપા ઇરે. શ્રી સૂતજી ને કહા-એક વાર હસ્તિનગર મેં ક્ષેમક કે પુત્ર પ્રદ્યોત બૈઠે હુએ થે ઔર વે કથા કે મધ્ય મેં ઉસ સમય આસ્થિત હો રહે થે કિ ઉસી સમય વહાં દેવર્ષિ નારદજી આ ગએ ।૧-૨। ઉસ સમય શ્રી નારદ મુનિ કો દેખ કર રાજા પરમ હર્ષિત હુએ ઔર ધર્મ કે નિયમોં કે જ્ઞાત રાજા ને વિધિવત્ ઉનકા પૂજન કિયા થા સુખપૂર્વક બૈઠકર ઉસ મુનિદેવ ને રાજા પ્રદ્યોત સે કહા-દેખો મ્લેચ્છોં ને તુમ્હારે પિતા ક્ષેમક નૃપ માર દિયા થા ઔર વહ યમલોક વાસી હો ગયે થે. ઇસલિએ મ્લેચ્છ યજ્ઞ અવશ્ય કરના ચાહિયે જિસકે પ્રભાવ સે વહ તુમ્હારે પિતા કી સ્વર્ગ કી ગતિ હો જાયેગી. ।૩-૪। ઇસ વૃતાન્ત કો પ્રદ્યોત ને સુનકર ક્રોધ સે લાલ આખે કરલી થી ઔર ઉસસે તુરન્ત હી વેદ કે જ્ઞાતા વિદ્વાન બ્રાહ્મણોં કે બુલાકર કુરુક્ષેત્ર મેં મ્લેચ્છો કે હનન કરને કે લિએ યજ્ઞ કા આરમ્ભ કરા દયિા થા ।૫। ચાર કોનોં વાલા યહ કુણ્ડ જોકિ ષોડસ્ યોજન કા થા બનાકર દેવોં કા ધ્યાન કિયા ગયા થા ઔર રાજા ને મ્લેચ્છોં કી આહુતિયાં દેના આરમ્ભ કર દિયા થા. ।૬।

પાન નં. ૩૧૩

મ્લેચ્છ કિતને હી પ્રકાર કે થે, ઉસમેં હાર, હૂણ, બર્બર, ગુરણ્ડ, શક, ખસ, યવન, પલ્વવ રોમજ ઔર ખરસંભવ ઇન સબ જાતિ ભેદ વાલે મ્લેચ્છો કા તથા જો દ્વીપોં મેં સ્થિત થે એવં કામરૂ થે, ચીન ઔર સાગરોં કે મધ્ય મેં નિવાસ કરતે થે. ઉન સબકો અલાહૂ વેદ મન્ત્રોં કે પ્રભાવ સે ભિસ્મ દિયા થા ।૭-૮।

કલ્કી સ્વયં મલેચ્છ ભીમ્સાતહર - દીયાથા

ब्राह्मणन्दक्षिणां दत्वा अभिषेकमकारयत् । क्षेमको नाम नृपतिः स्वर्गलोकं ततोः गतः ॥९॥
म्लेच्छहंता नाम तस्य विख्यातं भुवि सर्वत्रः । राज्यं दशसहस्त्राब्दं कृतं तेन महात्मना ॥१०॥
स्वर्ग लोकं गतो राजा तत्पुत्रो वेदवान्स्मृतः । द्विसहस्त्रं कृतं राज्यं तदा म्लेच्छः कलिःस्वयम् ।
नारायणं पूजयित्वा दिव्य स्तुतिमथाकरोत् ॥११॥ नमोऽनताय महते सर्वकालप्रवर्तिने ॥१२॥
चतुर्यु गकृते तुभ्य वासुदेवाय साक्षिणे । दशावताराय हरे नमस्तुभ्यं नमोनमः ।।१३।।
नमः शक्त्यवताराय रामकृष्णाय ते नमः । नमो मत्स्यावताराय महते गौरवासिने ॥१४॥

नमो भक्तावताराय कल्पेक्षत्रनिवासिने । राजा वेदंवता नाथ मम स्थान विनिनाशितम् ।
मम प्रियस्य म्लेच्छस्य तत्पित्रा वंशनाशम् ॥१५॥

ઇસકે પશ્ચાત્ રાજાને બ્રાહ્મણોં કો દક્ષિણા દી ઔર અભિષેક કરાયા થા. ઇસકા યહ ફલ હુઆ કિ મ્લેચ્છ તો નષ્ટ હો ગયે થે ઔર ઉસકાપિતા ક્ષેમક ભી સ્વર્ગવાસ કે નિવાસી હો ગયે।૯। તબ સે ઉસ રાજા કા નામ ઇસ ભુમન્ડલ મેં સર્વત્ર મ્લેચ્છ હન્તા યહ નામ પ્રસિદ્ધ હો ગયા ઉસ મહાન્ આત્મા વાલે ને યહ દશ સહસ્ત્ર વર્ષ તક રાજ્ય કિયા થા ફિર અન્ત મેં રાજા પ્રદોયત સ્વર્ગલોક મેં ચલા ગયા થા ।૧૦। ઉસકા પુત્ર વેદવાન્ કહા ગયા હૈ. દો સહસ્ત્ર રાજ્ય કિયા થા. ઉસ સમય કલિ સ્વયં મ્લેચ્છથા. ઇસને ભગવાન નારાયણ કા પૂજન કિયા ઔર સ્તુતિ કરના આરમ્ભ કર દિયા થા. કલિ ને કહા-સમસ્ત કાલોં કે પ્રવર્તક, મહાન્ અનન્ત સ્વરુપ, ચારોં યુગોં કે કરને વાલે સાક્ષીરુપ વાસુદેવ ભગવાન્ આપકે લિએ મેરા નમસ્કાર હૈ ।૧૦-૧૨। હે હરે ! દશ અવતાર ધારણ કરને વાલે આપકે લિએ બાર-બાર નમસ્કાર હૈ . શક્તિ કે અવતાર ધારણ કરને વાલે મહાન્ ઔર ગોરવાસી આપકે લિએ નમસ્કાર હૈ ।૧૩-૧૪। ભક્તોં કે લિએ અવતાર લેને વાલે અથવા ભક્તોં કે રૂપ મેં અવતાર ધારણ કરને વાલે પાન. નં. ૩૧૩

તથા કલ્પક્ષેત્ર કે નિવાસ કરને વાલે આપકે નમસ્કાર હૈ. હે નાથ ? વેદવાન્ રાજા ને મેરા સ્થાન વિનાશ કર દિયા હૈ ઔર મેરે પરમ પ્રિય મ્લેચ્છ કા ઉસકે પિતા ને વંશ હી નષ્ટ કર દિયા હૈ ।૧૫।

કલી ધ્વારા પ્રાર્થના આદમ-હવા-પ્રગટ મલેચ્છ દેસો બલવાન

इति स्तुतस्तु कलिना म्लेच्छस्य सह भार्यया ॥१६॥
प्राप्तवान्स हरिः साक्षाद्भगवान्भक्तवत्सलः । कलिं प्रोवाच स हरयिुष्मदर्थे युगोत्तमम् ॥१७॥
बहुरुपमहं कृत्वा तवेच्छां पूरयाम्यहम् आदमो नाम पुरुषः पत्नी हव्ययी तथा ॥१८॥
विश्णुकर्दमतो जातौ म्लेच्छवंशप्रवर्धनौ । हरित्स्वतदंधे तत्र क्लिंरानंदसंकुलः ॥१९॥
गिरि नीलाचल प्राप्य किचिंत्कालमवासयत् । पुôौ वेदवदो जातः सनन्दो नाम भूपतिः ॥२०॥
पितुस्लयं कृतं राज्यमनपत्यो भुतिं गतः । आयंदेशाः क्षीणवंतो म्लेच्छवंशा बलान्विताः ॥२१॥

સૂતજી ને કહા-ઇસ પ્રકાર સે મ્લેચ્છ કી ભાર્યા કે સાથ કલિ કે દ્વારા ભગવાન કી સ્તુતિ કી ગઇ થી તબ તો ભક્તોં પર પ્યાર કરને વાલે ભગવાન્ હરિ વહાં સાશ્રાત્ પ્રાપ્ત હુએ ઓર ઉન્હોંને કલિ સે કહા-દેખો, તુમ્હારી ભલાઇ કે લિએ યુગોત્તમ બહુત સે રુપ મૈં ધારણ કરકે તુમ્હારી ઇચ્છઆ કો પૂર્ણ કરુંગા આદમ નામ વાલા પુરુષ તથા હવ્યવતી નામ વાલી પત્ની થી ।૧૬-૧૮। વિષ્ણુ કદમ સે મ્લેચ્છોં કે વંશ કે પ્રવર્ધન કરને વાલે ઉત્પન્ન હુએ થે. ભગવાન હરિ વહાં અન્તર્ધાન હો ગયે ઔર કલિ આનન્દ સે સંકુલ હો ગયા થા ।૧૯। હિમાચલ નામક પર્વત પર જાકર કુ સમય તક વાસ કરાયા થા. વેદવાન્ કા સુનન્દ નામ વાવા પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ જો કિ રાજા હુઆ થા. ઉસને પિતા કે સમાન રાજ્ય કા શાસન કિયા થા કિન્તુ ઉસકે કોઇ સન્તાન નહીં હુઈ થી ઔર વહ નિસ્સન્તાન મૃત હો ગયા થા. આર્ય દેશ ઉસ સમય ક્ષીણતા સે યુક્ત હો ગયે થે તથા મ્લેચ્છ દેશ બલવાન્ હો રહે થે ।૨૦-૨૧।

દવાપર અંતે પૃથ્વી મલેચ્છ કીર્તીમાલીની થઈ જસે રૂષિયોની પ્રાર્થના ધ્વારા

भविष्यति भृगुश्रेष्ठ तस्माच्च तुहिनाचलम् । गत्वा विष्णुं समाराध्य गमिष्यामो हरेः पद्म ॥२२॥
इति श्रुत्वा द्विजः सर्वे नमिषारण्यावासिनः । अष्टाशीतसहस्त्राण गतास्ते तुहिनाचलम् ॥२३॥
विशालायां समासाद्य विष्णुगाथां प्रचुक्षि । इति व्यासेन कथितं वाक्यं कलिविशादम् ।
श्रोतारं सः मन कृत्वा भविष्यं समुदीरयत् ।।२४॥
मनः श्रुणु ततो गाथां भावीं सूतेन वर्णिताम् । પાન નં. ૩૧૪-૩૧૫

સર્વકલમા જાપ - મલેચ્છ ધર્મ પૃથ્વી

कलेर्युगस्य पुर्णा तचां तच्छू त्वा तृप्तिमावहयुहेगे ॥२५॥
षोडशाव्दसहस्त्रे च शेषे तद्वापरे । बहुकीर्तिमती भूमिरायंदेशस्य कीर्तिता ।२॥।
क्वचिद्विपाः स्मृता भूपाः क्वचिद्राज न्यवंशजाः । क्वचिद्धैस्याः क्वचिच्छूदाः कुत्रचिद्धुर्णसंकराः ॥२७॥
द्विसताष्टसहस्त्रे द्धे सेषे तु द्वापरे युगे । म्लेच्छदेशस्य या भूमिर्भविता कीर्तिमालिनी ॥२८॥

હે મૃગશ્રેષ્ઠ ? ઉસ સ્થાન સે તુહિનાચલ પર જાકર વિષ્ણુ કી આરાધના કરકે હરિ કે પદ પ્રાપ્ત કરેંગે. યહ સમસ્ત દ્વિજ સુનકર જોકિનૈમિક અરણ્ય મેં વાસ કર રહે થે આસ્સી હજાર ઋષિગણ તુહિનાચલ પર ચલે ગયે થે. વિશઆલા મેં પહુંચકર વે વહાં ભગવાન વિષ્ણુ કી ગાથા કરને લગે. યહ વ્યાસ ને કલિવિશારદ સે વાક્ય કહા તા. વહાં ઉન્હોંને ઈસ પ્રસંગ મેં મન કો શ્રોતા બનાકર ભવિષ્ય કહના આરમ્ભ કિયા થા. વ્યાસજી ને કહા-હે મન ? તુ અબ શ્રવણ કર જો ભાવી ગાથા સૂત ને વણિત કી હૈ. યહ કલિયુગ કી પુર્ણ ગાથા હૈ. ઉસે સુનકર અપની તૃપ્તિ પ્રાપ્ત કર ।૨૨-૨૫। સૂતજી ને કહા-દ્વાપર યુગ કે સોલહ સહસ્ત્ર વર્ષ શેષ રહને પર આર્ય દેશ કી ભૂમિ બહુત અધિક કીર્તિ વાલી કહી ગઇ હૈ ।૨૬। કહીં તો વિપ્ર ભુપ હો ગયે હૈં ઔર કહીં પર ક્ષત્રિય વંશ મેં ઉત્પન્ન રાજા કહે ગયે હૈ. કહીં પર વૈશ્ય વર્ણ વાલે ભુપ થે તો કહીં પર શુદ્ર રાજા થે. કહીં પર વર્ણ સંકર ભી ભૂપ થે ।।૨૭।। આઠ હજાર દો સૌ વર્ષ દ્વાપર કે જબ શેષ રહે થે જો યહ ભૂમિ મ્લેચ્છ દેશ કી કીર્તીમાલીની હો જાયેગી ।૨૮।

આદમ હવા વંસ મલેચ્છ ધર્મ

इंद्रियाणि दमित्वा यो ह्यात्मध्यानपरायणः । तस्मादादमनामासौ पत्नी हव्यवता स्मृता ॥२९॥
प्रदानगरस्यैव पूर्वभागे महावनम् । ईश्वरेण कृतं रम्य चतुःक्रोशायतं स्मृतम् ॥३०॥
पापवृक्षतले गत्वा पत्नीदर्शतत्परः । कलिस्तवा गतस्तूर्ण सर्परु पत हित्कृतम् ॥३१॥
वंचिता तेन धुतन विष्वाज्ञा बगता गता । खादित्वा तत्फलं रम्यं लोकमार्ग प्रदं पातिः ॥३२॥
उदुंबरस पत्रैश्च ताभ्यां वाटवशनं कृतम् । सुताः पुत्रस्तोत जातः सर्वेम्लेच्छा बभूविरे ॥३३३॥
त्रिशेतरं नवशतं तस्यायुः परिकीर्तितम् । फलनां हवनं कुर्वन्पत्नया सह पिव गतः ॥३४॥
तस्माज्जतः सुतः श्रेष्ठः श्वेत्नामेति विश्रुतः । પા.નં. ૪૧૬

દવાદસ તીર્થ મકા આરબ

द्वादशोत्तरवष्र च तस्यायुः परिकीतियम् ॥३५॥

જો આત્મા કે ધ્યાન મેં હી પરાયણ હૈ ઉસને ઇન્દ્રિયોં કા દમન કરકે ઉસસે યહ આદમ નામ વાલા પુરુષ

।૩૧। ઉસ ધુત ન ।વષ્ણુ કા આપા કાં વાચેત કર દિયા થા ઔર વહ ભંગતા કો પ્રાપ્ત હો ગઈ. પતિ ને લોક માર્ગ રમ્ય ફલ ખાયે. ઉન દોનોં ને ઉદુમ્બર કે પત્તો સે વાયુ કા અશન કિયા તાય ઈસકે અનન્તર સુત પુત્ર હુએ જો કિ સબકે સબ મ્લેચ્છ હો ગયે થે ।૩૨-૩૩। નૌ સૌતીસ વર્ષ ઉસકી આયુ બતાઈ ગઈ થીય ઘલોં કા હવન કરતા હુઆ વહ પત્ની કે સાથ દિવ લોક કો ચલા ગયા થા. ઉસસે શ્વેત નામ વાલા શ્રેષ્ઠ પુત્રો ઉત્પન્ન હુઆ થા જો કિ પરમ પ્રસિદ્ધ થા ઔર ઉસકી મકાઅરબ દ્વાદશોત્તર બતાઈ ગઈ હૈ ।૩૪ ૩૫।

નૂહવંસ - હનૂક મલેચ્છ ધર્મ

अनूहस्तस्य तनयः शतहीनं कृतं पदम् । कीनाशस्तस्य तनतः पिता महसमं पदम् ॥३६॥
महल्लस्तस्य सुतः पंचहीनं शत नव । तेन राज्यं कृतं तत्र तस्मान्मानगरं स्मृतम् ॥३७॥
तस्माच्च विरदो जातो राज्यं षष्टयुत्तरं सभाः । ज्ञेयं नवशतं तस्य स्वनाम्ना नगरं कृतम् ॥३८॥
हनूकस्तस्य तनयौ विष्णु भक्तिपरायणः । फलानां हवनं कर्वुस्तत्व ह्यसि जयन्सदा ॥३९.।
विशत् पंचषष्टिश्च राज्यं वर्षाणि तत्समृतम् । सहेदः स्वर्ग मायातो म्लेच्छधर्मपरायणः ॥४०॥
आचारश्च विवेकश्च द्विजता देवपूजनम् । कृतान्येतानि तेनैव तस्मान्मल्च्छः बुधैः ॥४१॥
धर्मारायेतानि मुनिभिर्म्लेच्छानां हि स्मृतानिवै ॥४२॥

ઉસકે પુત્ર કા નામ અનુહ થા જિસને શતહીન પદ કિયા થા. ઉસકા પુત્ર કીનાશ હુઆ જિસને અપને પિતા મહ કે તુલ્ય પદ કિયા થા ।૩૬। મહલ્લલ ઉસકા પુત્ર હુઆ પાંચ કમ નૌ સૌ વર્ષ તક જિસને વહાં રાજ્ય કિયા થા. ઈસસે માનગર કહા ગયા હૈ. ।૩૭। ઔર ફિર ઉસસે વિરદે ઉત્પન્ન હુઆ થા. સિને ષષ્ટ્યુત્તર વર્ષ પર્યન્ત રાજ્ય કિયા થા. અર્થાત્ નો સૌ આઠ સમજના ચાહિએ. ઈસને અપને નામ સે નગર કિયા થા. ।૩૮। ઉસકા પુત્ર હનૂકનામધારી હુઆ

પા.નં. ૩૧૬-૩૧૭

જો વિષ્ણુ કી ભક્તિ મેં પરાયણ રહતા થા. યહ ફલોં કા હવન કરતા હુઆ સદા સ્વ કો ઉત્પન્ન કિયા કરતા થા. ।૩૯। ઉસકા રાજ્ય કરને કા કાલ તીન સો પૈસઠ વર્ષ કહા ગયા હૈ. યહ ઈસી દેહ કે સાથ સ્વર્ગ મેં આયા તથા જો કિ મ્લેચ્છ ધર્મ પરાયણ થા. ।૪૦। આચાર ઔર વિવેક, દ્વિજતા ઔર દેવ પૂજન યે સબ ઉસને હી કી થી. ઈસલિએ બુધોં કે દ્વારા મ્લેચ્છ કહા ગયા હૈ ।।૪૧।। વિષ્ણુ કિ ભક્તિ, અગ્નિ પૂજા, અહિંસા, તપ, દમ યે ધર્મ ભુમી ને મ્લેચ્છોં કી બતાયે હૈ ।।૪૨।।

નૂહ વંસ-સીસ-સામ-ભાવ

नूह वंस मलेच्छोस्तस्य सुतो नूहकस्यैव भार्गव । राज्यं नवशतं तस्य सप्ततिश्च स्मृताः समाः ॥४३॥
लोमकस्तस्य तनयो राज्यं सप्तशतं समाः
लोमकस्तस्य तनयो राज्यं सपत्शतं समाः । सप्तसप्ततिरेवास्य तत्पश्चात्स्वर्गे तिं गतः ॥४४॥
तस्माज्जतः लुतो त्यूहो निर्ग तस्तूह एव सः । तस्मान्नयूहः स्मृतः प्राज्ञै राज्यं पंचशतं कृतम् ।।४५॥।

सीमः शामश्च भावश्च तयः पुत्रा बभूविरे । न्यूहः स्मृतो विष्णुभक्तर्‌रोडहं ध्यानपरायणः ॥४६॥
एकदा भगवान्विष्ण स्तत्सवप्ने तु समागत ॥४७॥
वत्स न्यूह श्रृणुष्वेदं प्रलयः सप्तेमेडहनि । भविता त्वं जनैस्सार्ध नावमारुह्यय सत्वरम् ।४८॥।
जीवनं कुरु भक्तेद्र सर्वश्रेष्ठो भविष्यसि । तथेति मत्वा स मुनिर्नावं कृत्वा सुपुष्टिताम् ॥४९॥
हस्तत्रिशतलम्बां पंचताशद्धस्तविस्तृताम् । त्रिंशद्धस्तोच्छिंतां रम्यां र्साजीवसमन्विताम् ॥५०॥

ઈસકા પુત્ર મલેચ્છ હુઆ થા જો કિ નૂહ કા હી થા. હે ભાર્ગવ ! ઉસકા રાજ્ય કરને કા સમય નૌ સૌ સત્તર વર્ષ કહા ગયા હૈ ।।૪૩।। ઉસકા પુત્ર લોમક નામધારી ઉત્પન્ન હુઆ થા. ઉસકા રાજ કાલ સાત સૌ વર્ષ કહા ગયા હૈ હૈ. સતતર હી વર્ષ ઉપર થે. ઈસકે પરશ્ચાત્ લોમક સ્વર્ગતિ કો પ્રાપ્ત હો ગયા થા. ઈસકે ન્યૂહ પ્રાજ્ઞોં કે દ્વારા કહા ગયા ગયા હૈ. ઈસને પાંચ સૌ વર્ષ તક રાજ્ય કિયા થા. ।।૪૫।। સીમ,., સામ, ઔર ભાવ યે તીન પુત્ર હુએ થે. ન્યૂહ વિષ્ણુ કા ભક્ત કહા ગયા હૈ જોકિ સોડહંકે ધ્યાન ને પરાયણ રહા કરતા થા. ।૪૬। એક બાર સગવાન્ વિષ્ણુ ઉસકે સ્વપ્ન મેં આ ગયે થે. ઔર સ્વપ્ન મેં હી વિષ્ણું ને કહા હૈ વત્સ ન્યૂહ ! યહ મેરા વચન શ્રવણ કરલો, આજ સે સાતેં દિનમેં પ્રલય હોગા. તુમ મનુષ્યોં કે સાથ નાવ મેં શીધ્ર સમારોહણ કરકે જીવન કી રક્ષાા કરના. હે ભક્તેન્દ્ર ! તુ સર્વ શ્રેષ્ઠ પા.નં. ૩૧૮
હો જાયગા. ઉસ સ્વપ્ન મેં દી આપા કો સ્વીકાર કરકે ઉસને સુપુષ્ટિત નાવ બનવાઇ થી જો તીન સૌ હાથ લમ્બી ઔર પચાસ હાથ વિસ્તૃત (ચૌડી) થી. યહ તીસ હાથ ઉંચી થી એવં બહુત રમ્ય તી જો કિ સમસ્ત જીવોં સે સમન્વિત થી. ।૪૭-૫૦।

आरूह्यस्वकुलैस्साद्धै विष्णुध्यानपरोडभवत् । सांवर्तको मेघगणो महेंद्रेण समन्वितः ॥५१॥
चत्वारिंशद्दिनान्येव महावृष्टिमकारयत् सर्वे तु भारत वर्षे जलैः प्लाव्य तुं सघिवः ॥५२॥
चत्वारो मिलिताः सर्वे विफलाां न चागताः । अष्टाशीतिसहस्त्राणि मनयो ब्रह्मवादिनः ॥५३॥
न्यूहस्च स्वकुलस्सार्ध शेषास्सवे विनाशिताः । तदा च मुनयस्सवै विष्णुमायां प्रतुष्टवु ॥५४॥

ઉસ નૌકા પર અપને કુલોં કે સાથ ઉસને સમારોહણ કિયા ઔર વિષ્ણુ કે ધ્યાન મેં તત્પર હોગયા થા. મહેન્દ્ર કે દ્વારા સમન્વિય સાવર્તક મેઘા કે ગણ ચાલી, દિન મેં હી વહાં મહાવૃષ્ટિ કરાઇ થી. યહ સમ્પૂણ ભારતવર્ષ જલોં સે પ્લાવિત હોકર સિન્ધુ બન ગયા થા ।૫૧-૫૨। ચારોં સાગર મિલ ગયે ઔર વિશાલા મેં નહીં આયે થે. અઢ્ઢાસી હજાર મુનિગણ વહાં પર બ્રહ્માદ કો કરને વાલે ુપસ્થિત થે. ।૫૩।। ઔર ન્યૂહ અપને કુલોં કે સાથ વહાં થા. બાકી અન્ત સબ વિશઆનિત હો ગયે થે. તબ સબ મુનિગણ ને વિષ્ણુ ભગવાન કી માટા । સ્તવન કિયા થા. ।૫૪।

મહા કાબે કાબા દેવ નમોનમ

नमो दैव्यै महाकाव्यै देवक्यै च नमोनम । महालक्ष्म्यै विष्णुमात्रे राधा देव्ये नमोनमः ॥४५५॥
रेवत्यै पुष्पवत्यै च स्वर्णवत्यै नमोनमः । कामाक्षायै च मायायै नमो मात्रे नमोनमः ॥५६॥
महावातप्रमावेम महा मेघरवेण च । जलधाराभिरूग्रामिभर्भयं जातं हि दारूणम् ॥५७॥
दास्माद्भायाद्भै रवि त्वमास्मान्संरक्ष किंकारान् । तदा प्रसन्ना देवी जलं शातं तथा कृतम् ॥५८॥

अब्धांतरे मही सर्वा स्थलो भूत्वा प्रदश्यते । आराच्च शिषिणा नात हिमाद्र स्तटभूमयः ॥५९॥
न्यूहस्तत्र स्थितौ नाव मारूह्य स्वकुलैस्साह । जलांते भूमिमागत्य तत वास करोति सः ॥६०॥
मुनिगણ ने કહા- મહાકાલી દેવી કે લિએ હમ સબકા નમસ્કાર હૈ ઔર દેવકી કે લિએ નમસ્કાર

પા.નં. ૩૨૦

હૈ, બાર-બાર નમસ્કાર હૈ મહાલક્ષ્મી, વિષ્ણુ કી માતા, રાધા દેવી કે લિએ બાર-બાર હમારા સબકા નમસ્કાર હૈ ।૫૫। ખેતી, પુષ્પવતી, સ્વર્ગવતી કે લિએ નમસ્કાર હૈ. કામાક્ષા માયા માતા કે લિએ બાર-બાર નમસ્કાર હૈ. ।૫૬। મહાન્ વાયુ કે પ્રભાવ સે ઓર ઇસ મહાન મેઘો કે ગર્જન સે તથા ઇન પરમ ઉગ્ર જલ કી ધારાઓં સે દારુણભય ઉત્પન્ન હો ગયા હૈ. હે ભેરવિ ! ઇસ ભય સે તૂ હમ કિંકરોં કી રક્ષા કર. ઉસ સમય દેવી પ્રસન્ન હો ગઇ ઔર ઉસને જલ કી વર્ષા કો શાન્ત કર દિયા થા. ॥૫૭-૫૮॥ એક હી વર્ષ કે અન્દર સમસ્ત પૃથ્વી સ્થલી હોકર દિખાઇ દેને લગી ઔર શીઘ્ર હી હિમાદિ કી તટભૂમિ મેં શિષિણા નામ કા ક સ્થલ હૈ વહાં પર અનેપ કુલોં કે સાથ નાવ પર સવાર હોકર ન્યૂહ વહાં પર સ્થિત થા. જલ કે અન્ત મેં વહ ભૂમિ પર ઉત્તર આયા થા. ઔર નિવાસ કરતા હૈ. ॥૫૯-૬૦॥

॥ म्लेच्छ वंश वर्णन ॥

सांप्रतं वर्तते यो वै प्रलयांते मुनीश्वर । दिव्यद्यष्टिप्रभावेन ज्ञातं ब्रूहि ततः परम् ॥१॥
न्यूहो नाम स्मृतो म्लेच्छों विष्णुमोहं तदाकरोत० । तदा प्रसन्नो भगवान्स्तस्य वंशः प्रवद्धितः ॥२॥
म्लच्छभाषा कृता तेन वेदवाक्यपराडमुखा । कलेश्च वृद्धये ब्राह्मी भाषां कृत्वाडपशब्दगाम् ॥३॥
न्यूहाय दत्तवान्देवो बुद्धशो बुद्धिगः स्वयम् । विलोमं च कृतं नाम न्युहेन त्रिसुतस्य वै ॥4॥
सिंमश्चत हामश्च तथा याकूतो नाम, विश्रुतः । याकूतः सप्तपुत्रश्च जुमो माजुज एव सः ॥५॥
मादो तथा च यूनानस्तूवलोमसकस्ता । तीरासश्च तथा तेषां नामिभर्दिं उच्यात ॥६॥
तन्नाम्ना च स्मृता देशा यनाद्या ये सुताः स्मृताः ॥७॥
इलीशस्तरलोशच्छ कितीहूदानिरूच्यते । चतुर्भिनभिदशास्तेषां तेषां प्रतकिरे ॥८॥
ઇસ અધ્યાય મેં ન્યૂહ રાજા કે વશ કા વર્ણન હૈ, મ્લેચ્છોં કી ભાષા કા વિધાન હૈ ઔર સિમ, હામ, યાકૂલ, જુમ્ર, માજુજ, માદી, યૂનાન ઇસીશતરલીશ, કિત્તી હુદાદિ પ્રભુતિ રાજ્ય કરને વાલે મ્લેચ્છોં કે કા વર્ણન કિયા જાતા હૈ. શૌનકજી ને કહા-હે મુનીશ્વર ! ઇસ વશ પ્રલય કે અન્ત મેં ઇસ સમય જો વર્તમાન હૈ. આપ અપની દિવ્ય દ્રષ્ટિ કે પ્રભાવ કે જો જ્ઞાત હૈ ઉસે ઇસસે આગે બતલાઇયે ।૧૦। સૂતજી ને કહા, ન્યૂહ કે નામ વાલે મ્લેચ્છ ને ઉસ મય મેં વિષ્ણુ સે મોહ કિયા થા. તબ ભગવાન ને પ્રસન્ન હોકર ઉસકે વંશ કો બઢા દિયા થા.

પા.નં. ૩૨૧

॥ ૨॥ ઉસને વેદોં કે વાક્યોં કે પરાડ મુખ મ્લેચ્છો કી ભાશા કી થી. ઔર કલિ કી વૃદ્ધિ કે લિએ અપશબ્દોં કે ગમન કરને વાલી બ્રાહ્મી ભાષા કી થી. ન્યૂહ ને તીનોં પુત્રોં કે ।મ કો વિલોમ કયિા થા. ॥૪॥ સિમ હામ તથા યાકૂદ નામ વિશ્રુત થે. યાકુત, સત્પપુત્ર, જુમ્રમાજૂદ ભી વહી થે. માદી તથા મૂનાન તથા સ્તૂવલોમ સક, તીરાસ ઉનકે ઇસ પ્રકાર સે નામોં કા નિદેશ કિયા ગયા થા. ॥૫-૬॥ જુમ્રાદશ, કનાજશ્ચ, રિફત, તર્જરુસ

યે બુધકે નામોં સે દેશ કહે ગયે થે ઔર યુનાદિ સુત કહે ગએ હૈ. ।।૭।। ઈલીશ, તરલીક્ષ, કિત્તી ઔર હુઉદ નિ ચાર ચાર નામોં સે ઉનકે દેશ બનાએ ગએ થે. અર્થાત્ ઉનકે દેશોં કે નામ રખે ગયે થે.૮।।

द्वितीयतनयाद्धामात्सुताश्चत्वार एव ते । कुशो मिश्रश्च कुजश्च कनआस्तत नामाभिः ॥
देशा प्रसिद्धा म्लेच्छांनां कुशात्षटत नयाः स्मृताः । स वा चैव हवीलश्च सर्वतोरगमस्तथा ॥१०॥
तथा सबतिका नाम निरूहो महाबलः । तेषां पुठाश्च कलनः सिनारोरक उच्चयते ॥११॥
अक्वदो बाुबनश्चैव रसनादेशषकाश्च ते । श्रावयत्विा मुनीत्सूतो योगनिद्रावंश गत ॥१२॥
द्रिसहस्त्रे शताब्दान्ते बुद्धा पुबररथाब्रीवीत् । सिमवंशं प्रवश्यामि सिमो ज्ये्ठः स भुपतिः ॥१३॥
राज्यं पंचशतं वर्ष तेन म्लेच्छेन सत्कृत्म । अर्कन्सदत्स्य सुतश्चतु स्तिशच्च राज्यकम् ॥१४॥
चतुश्शत पुनर्ज्ञें यं सिंहलस्ततनयोडभवत् । राज्यं तस्य स्मृतं तत्र षष्टयुत्तरचतुः शतम् ॥१५॥

દ્વિતીય તનય ધામ સે વે હી ચાર પુત્ર હુએ થે. કૂશ, મિશ્ર, ઔર કનાં-યે ઉનકે નામ થે।૯।। ઈસ તરહ સે મ્લેચ્છોં કે દેશ પ્રસિદ્ધ હુએ થે. કુશ કે છે પુત્ર કહે ગેયે હૈ. વહ અથવા હવી, સર્વ, તોરયમ, સબતિકા, ચિમરૂહ, મહાબલ યો નામ ઉનકે હુએ થે. ઉનકે પુત્ર કલન ઔર સિબા રોરક કહે જાતે હૈ ।૧૦-૧૧। અકદ, વાવુન રકના દેશક યે ઉનકે નામ થે. ઈસ પ્રકાર સે સૂત જી મુનિગણ કો સુના કર યોગ નિદ્રા કે વશીભૂત હો ગયે થે ।।૧૨।। દો હજાર સૌ વર્ષો કે અન્ત મેં વે બુદ્ધ હુએ ઔર ઈસકે અનન્તર ફિર ઉન્હોંને કહા અબ મૈં સિમ કે વશ કા વર્ણન કરુંગા. સિમ સબસે બડા ઘા અતએ વ વહ હી રાજા હુઆ થા. ।૧૩। ઉસ મ્લેચ્છ ને પાંચ ચાર સૌ બીસ વર્ષ તક રાજ્ય કા શાસન અપને હાથ મેં રક્ખા થા ઈસકા એક પુત્ર થા જિસકા નામ સિહતે હુઆ થા. ઈસકા રાજ્ય કાવ ચાર સો સાઠ વર્ષ પર્યન્ત બતાયા હૈ. ।।૧૪-૧૫।।

પા.નં. ૩૨૨

હારૂન વંસ

इव्रतस्य सुतोज्ञ यः पितुस्तुल्यं कृत पदम् । फलजस्तस्य तनयश्चत्वारिक्षहूयं श्त्तम् ॥१६॥
राज्यं कृतं तु तस्माच्य रउ नाम सुतः स्मृतः ससत्रिशच्व द्विशंत तस्य राज्य पर्कोर्तिम् ॥१७॥
तस्माच्च जुजः उत्पन्नः पितुस्तुलंय कृतं पदम् । नहूरस्तस्य तनयो वयः षष्टयुत्तरं शतम् ।
राज्यं चकार नृपतिवंबुशत्रन्विहिंसयन ॥१८॥
ताहरस्तस्य तनयः पितुस्तुलंय कृतं पदम् । तस्थात्पुत्रोडविरामश्च महूरो हारुनस्तयः ॥१९॥
एवं तेषां स्मृतां वंशा नाममात्रण कीर्तिताः । सरस्वत्याश्च सापेन म्लेच्छभाषा महाधमाः ॥२०॥
तेषां वृद्धिः कली चासीच्सक्षेपेण प्रकीर्तिता । संस्तृतस्यैव वाणी तु भारत वर्षमूद्यताम ॥२१॥
अन्यखंडे गता सैव म्लेच्छा ह्यानिदिनोडभवन् । एवं ते विप्र कथितं विष्णुभक्तद्विजैस्सह ॥२२॥

ઈસકે પુત્ર કા નામ ઈવતસ્ય થા જિસને અપને પિતા કે સમાન હી પદ કિયા થા. ઉસકા પુત્ર ફલજ હુઆ થા જિસને દો સૌ ચાલીસ વર્ષ તક રાજ્ય કિયા થા. ઉસકે રવના મધારી પુત્ર કી ઉત્પતિ હુઈ થી ઉસકે રાજ્ય કરને કા સમય દો સૌ સૈતીસ વર્ષ બતાયા ગયા હૈ. ૧૬-૧૭। ઉસસે ફિર જૂજ નામક પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ થા જિસને અપને પિતા કે સમાન હી અપના સબ કામ પૂર્ણ કિયા થા. નહૂર પુત્ર હુઆ જિસકી

સાઠ કી થી. ઈસને અપને બહુત સારે શત્રુઓં કા વિનાશ કરતે હુએ રાજ્ય કા શાસન ચલાયા થા ાા૧૮ાા તાહર નામ વાલા ઉસકા પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ થા જિસને અપને પિતા કે હી સમાન સભી કુછ કાર્યકરકે પદ કો સંભાલા થા. ઈસસે અવિરામ નામધારી પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ થા ઔર દૂસરે નહૂર એવં હારૂન હુએ થે સિ તકહ તીન પુત્ર થે ાા૧૯ાા સિ પ્રકાર સે ઉનકે વંશ બતાયે ગયે હૈં ઔર ઉનકે નામ માત્ર સે હી કહે ગયે હૈં. મ્લેચ્છોં કી ભાષા કો ભગવતી સરસ્વતી કા શાપ હો ગયા. ઈસીલિએ યહ ભાષા મહા અધમ ભાષા કહી જાતી હૈ ાા૨૦ાા ઉનકી વૃદ્ધિ કલિયુગ મેં થી જો કિ અતિ સંક્ષેપ સે કહી ગઈ હૈ. સંસ્કૃત હી કી એક વાણી હૈ જિસસે ભારતવર્ષ પ્રફુલ્લિત હો રહા હૈ. ાા૨૧ાા અન્ય ખન્ડ મેં વહી ભાષા મ્લેચ્છા હો ગઈ ક્યોંકિ મ્લેચ્છ લોગં ને હી ઉસકા આનન્દ લિયા થા. ઈસ પ્રકાર સે હે વિપ્ર ! તુમ્હારે આગે મૈંને સબ વર્ણન કર દિયા હૈ જો કિ વિષ્ણુ ભગવાન કે પરમ ભક્ત દ્વિજ હૈ ઉનકે સાથ સબકા પૂર્ણ વર્ણન હુઆ હૈ ાા૨૨ાા

પા.નં. ૩૨૩-૩૨૪

હારૂન વંસ મકા

तच्थूत्वा मुनयस्सडवे विशालायां निवासिनः । नर नारायणं देवसंपूज्य बिनयान्विताः ॥२३॥
ध्यान चक्रर्मूदा युक्ता द्विशत परिवत्सरान् । तत्पश्चाब्दोधितास्सर्वे शौनकाद्या मुनीश्वराः ॥२४॥
संध्यातपणदेवार्चाः कृत्वा ध्यान्वा जनार्दनम् । लोमहर्षणमालीनं प्रपच्छूर्विनयानिव्याः ॥२५॥
व्यासशिष्य महाभाग चिर जीव महामते । सांप्रतं वत4ते यो वै राजा तन्मे वद प्रभो ॥२६॥
विसहस्त्राब्दसंप्राप्ते कलौ भार्गवनंदन । आवन्ते मंखनामाडस्त्रो सांप्रतं वर्तते नृपः ॥२७॥
म्लेच्छदेशे शकपतिरथ राज्यं करोति वै । श्रृणु तत्कारण सर्वें यथा यस्य विवर्धनम् ।।२८।।

શ્રી વ્યાસજીને કહા-વિશાલા મેં નિવાસ કરને વાલે સમસ્ત મુનિયોં ને યહ શ્રવણ કરકે નર-નારાયણ દેવ કી પૂજા કી ઔર પરમ વિનય સે અન્વિત હુએ ાા૨૩ાા ઉન સમસ્ત મુનિયેં ને પરમ આનન્દ કે સાથ દો સૌ વર્ષ પર્યન્ત ધ્યાન કિયા થા. ઈસકે અન્તર શૌનકાદિ સમસ્ત મુનીશ્વરોં કો બોધ પ્રાપ્ત હુઆ થા ાા૨૪ાા સન્ધ્યા, તર્પણ ઔર દેવતાંઓ કી અર્ચા કરકે તથા ભગવાન જર્નાર્દન કા ધ્યાન કરકે વિનય સે યુક્ત હોકર ઉન મુનિયોં ને બેઠે હુએ સૂત જી સે પુછા થા ાા૨૫ાા હે વ્યાસજી કે શિષ્ય ! હે મહાન ભાગ્ય વાલે ! હે મહામતે ! આપ ચિરકાલ તક જીવિત રહે. હે પ્રભો ! ઈસ સમય મેં જો રાજા વિદ્યમાન હો ઉસકે વિષય મેં હમકો બતાને કી કૃપા કરેં ાા૨૬ાા સૂતજી ને કહા-હે બાર્ગવ નન્દન ! તીન સહસ્ત્ર વર્ષ કલિયુગ કે સમ્પ્રાપ્ત હોને પર ઈસ સમય મેં આવન્ત મેં શંખ નામ વાલા વર્તમાન હૈ ાા૨૭ાા મ્લેચ્છ દેશ મેં શકોં કા પતિ રાજ્ય સાસન કર રહા હૈ. આપ સબ લોગ ઉસકે કારણ કા શ્રવણ કરો જિસ પ્રકાર સે જિસકી વૃદ્ધિ હુઈ હૈ ાા૨૮ાા

मूशावंस

द्विसहस्त्रे कलौ प्राप्ते म्लेच्छवंशविवद्धिता । भूमिम्लेच्छमयी सर्वा नानापथविविद्धिता ॥२९॥
ब्रह्मवर्तमृते तत्र सरस्वत्यास्तटं शुभम् । म्लेच्छाचार्यश्च मूशाख्यस्तन्मतैः पूरितः जगत् ॥३०॥
वेदार्चन वेदभाषा नष्टा प्राप्ते कलौ युगे । तल्लक्षणं श्रृणु मने म्लेचछभाशाश्चतुविधाः ॥३१॥
व्रजभाषा महाराष्टी यावनी च गुरुडिंका । तासौ चतुर्लक्षविधा भाषाश्चान्यास्तथैव च ॥३२॥

पानीयं पापडीभाषा भोजनं कक्नं स्मृतम् ॥३३॥
इष्टिशुद्धरवा प्रक्तों इस्तिनी मसपावनी । आहुतिं वै आप्नु इति ददाति च दधाति च ॥३४॥
पितृपैतरभ्राता च बादरः पतिरेव च । सोति सा यावनी भाशा ह्यश्वश्चास्पस्तथा पुनः ॥३५॥
जानुस्याते जैन शब्दः गप्तसिंधुंस्तथैवद च । सप्तहिन्दुयाश्वनी च पुनर्ज्ञेया गुरुडिंका ॥३६॥

જબ દો સહસ્ત્ર વર્ષ કલિયુગ કે પ્રાપ્ત હો ગયેતો યહાં મ્લેચ્છોં કે વંશ કી વૃદ્ધિ હુઆ હૈ. યહ સમસ્ત ભૂમન્ડલ મ્લેચ્છો સે પરિપૂર્ણ હો ગયા થા ઔર ઇસ વૃદ્ધિ કે અનેક માર્ગ થે ॥૨૯॥ બ્રહ્માવર્ત મૃત મેં વહાં પર સરસ્વતી નદી કા પરમ શુભ તટ હૈ વહાં પર હી મુસા નામ વાલા મ્લેચ્છોં કા આચાર્ય રહતા. ઉસકે મન સે સમસ્ત જગત્ પૂરિત હો ગયા થા ॥૩૦॥ કલિયુગ કે પ્રાપ્ત હોને પર દેવોં કા અર્ચન ઔર વેદોં કી ભાષા યહ સબ નષ્ટ હો ગયે થે હે મુને ! ઉસકા લક્ષણ સુનો. મ્લેચ્છોં કી ભાષા ઔર ગુરુન્ડિકા ભાષા યે ચાર ભાષાએં હૈ ઇન ચારોં કી ચાર લાખ પ્રકાર કી ભાષાએં હૈ ઔર ઉસી ભાંતિ અન્ય ભાષાંએં ભી હૈ ॥૩૨॥ પાનીય કો પાની ઔર બુભૂક્ષા કે ભુખ કહા જાતા હૈ. પાનીય પાપડી ભાષા ઔર ભોજન કો કક્કન કહા ગયા હૈ ॥૩૩॥ ઇષ્ટિ શુદ્ધરવ કહા ગયા હૈ ઔર ઇસ્તિની કા મસ પાવની, આહુતિ કો આજુ ઔર દેદાતી કો દધાતિ કહા જાતા હૈ ॥૩૪॥ પિતુ કે પૈતર, ભ્રાતા કો બાડર ઔર પતિ હી કહા જાતા હૈ. વહ વાવની ભાષા હૈ ઇસમેં અશ્વ કો આસ્ક કહા જાતા હૈ ॥૩૫॥ જનુ કે સ્થાન મેં જૈનુ શબ્દ તથા સપ્ત સિન્ધુ કો સપ્ત હિન્દુ યહ યાવની ભાષા મેં કહા જાતા હૈ. અબ ગુરુણ્ડિકા ભાષા કે વિષય મેં કુછ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરના ચાહિએ ॥૩૬॥

મૂસા ઈરાન

रविवारे च संडे च फाल्गुन चैव फर्वरी । षष्टिश्च सिक्सटी तदुदाहारमीदशम् ॥३७॥
या पविता सप्तपुरा तासु हिंसा प्रवर्तते । दस्यवः शबरा भिल्ला मूर्खा आर्य स्थिता नराः ॥३८॥
म्लेच्छदेशे बुद्धिमतो नरा वै म्लेच्छधमिणः । म्लेच्छाधीना गुणाः सर्वेडवगुणा आर्यदिश के ॥३९॥
म्लच्छराज्यं भारते च तद्वीपेषु स्मृतं तथा । एवं ज्ञात्वा मुनि श्रेष्ठ हरिं भज महामते ॥४०॥
तच्छुत्वा मुनयः सर्वे रोदनं चक्रिरे बहु ॥४१॥

ગુરુણ્ડિકા ભાષા મેં રવિવાર કે સ્થાન પર 'સન્ડે' કા પ્રયોગ હોતા હૈ ઔર ફાલ્ગુન કે સ્થઆન પર 'ફરવરી' કો પ્રયુક્ત કિયા કરતે હૈ. વષિષ્ઠ કે સ્થાન મેં 'સિક્સટી' હોતા હૈ. ઇસી પ્રકાર પા.નં. ૩૨૬-૩૨૭ સે ઉસકે ઉદાહરણ હોતે હૈં. સો જાન લેની ચાહિએ ॥૩૭॥ જો સાત પરમ પવિત્ર પુરિયાં માની ગઇ હૈ ઉનમેં અબ હિંસા કી પ્રવૃત્તિ દિખાઇ દેતી હૈ. ઇસ આર્યો કે દેશ મેં દસ્યુલોગ, શવર, ભિલ્લ, ભૂર્ખ મનુષ્ય સ્થિત રહતે હૈ. ॥૩૮॥ મ્લેચ્છ દેશ મેં બુદ્ધિમાન મનુષ્ય ભી મ્લેચ્છો કે હી વહાં અધીન હોતે હૈ ઔર ઇસ આર્ય દેશ મેં જબ અવગુણ ભરે હુએ હૈ ॥૩૯॥ ભારત મેં મ્લેચ્છોં કા રાજ્ય ફૈલા હુઆ હૈ. હે મુનિયોં મેં શ્રેષ્ઠ ! ઇસ પ્રકાર સે સમઝકર, હે મહામતે ! હરિ ભગવાન કા ભજન કરના ચાહિએ ॥૪૦॥ યહ સૂતજી કા કથન સુનકર સમસ્ત મુનિયોં ને અત્યધિક રૂદન કિયા થા ॥૪૧॥

॥ આર્યવર્ત મેં મ્લેચ્છોં કા આગમન ॥

ब्रह्मावते कथ म्लेच्छा न प्राप्ताः कारण वद । सुतः प्राह श्रृणुष्वेदं सरस्वत्याः प्रभावितः ॥१॥
म्लेच्छाः ग्राप्ता न तत्स्थाने काश्यपो नाम वद्धिजः । कलो प्राप्ते सहस्त्राब्दे स्वर्गाप्राप्तः सुराज्ञयाः॥२॥
आर्यावसी च तत्पत्नी दश पुत्रानकलमसान । काश्यपात्सा लब्धवती तेषां नामानि ये श्रृणु ॥३॥
उपाध्यायो दीक्षितश्च पाठकः शुल्कामिश्रको । अग्निहोत्री द्विवेदी च तिवेदी पाण्डय एव च ॥४॥
चतुर्वैदीति कथिता नामतुल्यगुणाः स्मृताः । तेषां मद्ये काश्पश्च सर्वज्ञानमन्वितः ॥५॥
काश्मीरे प्राप्तवान्सोऽपि जगदम्बां सरस्वतीम् । तुष्टाव पूजनं कृत्वा रक्तपुष्पैस्तथाक्षतैः ॥६॥
धूपैदीपैश्च नैवैद्यः पुष्पांजलिसमन्वितः ॥७॥

ઈસ અધ્યાય મેં આર્યાવત્ત મેં મ્લેચ્છો કે આગમન કા કારણ ઔર કાશ્યપ બ્રાહ્મણં કે વૃતાન્ત કા વર્ણન કિયા જાતા હૈય શૌનકજી ને કહા-બ્રહ્માવર્ત મેં મ્લેચ્છ લોગ કૈસે મુક્ત નહીં હુએ, ઈસકા ક્યા કારણ કા, ઈસે કૃપા કર બતાઈયે. સૂતજી ને કહા-સુનો, યહ સરસ્વતી નદી કે પ્રભાવ સે હી એસા હુઆ થા ા૧ા ઉસ સ્થઆન મેં મ્લેચ્છ લોગ નહીં પહુંચે થે ક્યોંકિ કાશ્યપ નામધારી દ્વિજ વહાં પર કલિયુગ કે સહસ્ત્ર વર્ષ હો જાને પર સુરોં કી આજ્ઞા સે વહાં સ્વર્ગ સે પ્રાપ્ત હો ગયા થા ા૨ા ઉસ દ્વિજ કી પત્ની કા નામ આર્યવતી થા. ઉસને કાશ્યપ સે દશ નિષ્પાપ પુત્રોં કો પ્રાપ્ત કિયા થા. અબ ઉન દશ પુત્રોં કે નામોં કા તુમ શ્રવણ કરો ા૩ા ઉપાધ્યાય, દીક્ષિત, પાઠક, શુક્લ, મિશ્ર, અગ્નિહોત્રી, દ્વિવેદી ઔર પાણ્ડય યે ઉન દશોં કે નામ થે. ા૪ા ચતુર્વેદી એક નામ થા જો કિ નામોં કે તુલ્ય હી ગુણ

પા.નં. ૩૨૮

વાલે થે. ઉન સબ મેં કાશ્યપ પરમજ્ઞાન વાલા બુદ્ધિમાન ા૫ા વહી ભી ફિર કાશ્રમીર મેં પ્રાપ્ત હો ગયા વહાં ઉસને જગદંબા સરસ્વતીકા રક્તપુરુષ ઔર અક્ષતોંદ્વારા પૂજન કરકે ઉસે સંતુષ્ટ કિયા ધુપ ઔર દીપ તથા નૈવેદ્ય કે સાથ પુષ્પાંજલિ સે વહ સમન્વિત થા ા૬-૭ા

મીસર દેસ મલેચ્છો

मातः शंकरदयि ते मथिते करुथा कुतो नास्ति । भोडसि त्वं जगदंबा जगत किं मां बहिनं यस्मि॥८॥
देवि त्वं सुरहेतोधर्मद्रोहिणमांशु हंसि मातः । उतमसंस्कृतभाषा त्वं कुरु म्ल्वेछांश्च मोहयेः शीक्म्॥९॥
अंबं ष्वं वह रुपा हंकास द्धभ्रलोचनं हंसि । भीमं दुर्गा दैत्यं हत्वा जगता सुखं नयसि ॥१०॥
दंभं मोह घोरं गर्व हत्वा सदा सुखं शेषे । बोधय मातजंगतो दुष्टान्नष्टान्कुरु त्वं वै ।
तदा प्रसन्ना मा देवी भो मुनेस्तस्य मानसे ॥११॥
वासं कृत्वा ददो ज्ञानं मिश्रदेशे मुनिर्पतः । सर्वान्म्लेच्छान्मोहयित्वा कृत्वाथ तान्द्विजन्मनः ॥१२॥
संख्यादशसहस्त्र च नरवून्दन द्विजन्मनाम् । द्विसहस्त्रं स्मृता वैश्याः शेषाः शुद्रसुताः स्मृताः ॥१३॥
तैः सार्द्धमार्यदेशे स सरस्वत्याः प्रसादतः । अवसद्धै मुति श्रेष्ठो मुनिकार्यरकः सदा ॥१४॥

કાશ્યપ ને કહા-હે માતા, હે શઙ્કર કી પત્ની ! મેરે ઉપર આપકી કરુણા ક્યોં નહીં હોતી હૈ ? આપ તો ઈસ સમસ્ત જગત્ કી અમ્બા હૈ ક્યા ઈસ જગત્ સે ભી મુઝે કહીં બાહર રખના ચાહતી હૈ ? ા૮ા હે દેવી ! હે માતા! આપ દેવોં કે હિત સમ્પાદન કરને કે લિયે ધર્મ કે દ્રોહ કરને વાલે કો શીઘ્ર હી માર

દેતી હૈ. આપ સર્વોત્તમ સંસ્કૃત ભાષા કા વિસ્તાર આપ કરો ઔર ઈન મ્લેચ્છોં કો શીઘ્ર હી મોહિત કર દો ॥૯॥ હે અમ્બ ! આપકે બહુત સે રુપ હૈ. આપ તો એક હઝાર સે હી ધ્રૂમ લોચન દૈત્ય કા વધ કર દેતી હૈ. દુર્ગા ભીમ દૈત્ય કા હસન કરજગત્ કો સુખ કિયા કરતી હૈ ॥૧૦॥ દમ્ભ, મોહ, ઘોર, ગર્વ કા હનન કરકે સદા સુખ પૂર્વક સયન કરતી હૈ. હે માતા ! જગત્ કો જ્ઞાન પ્રદાન કરો ઔર આપ ઈન સમસ્ત દુષ્ટોં કો નષ્ટ કરો ઈસ પ્રકાર સે સ્તવન કરને પર ઉસ સમય વહ દેવી પરમ પ્રસનન્ન હુઈ ઓર ઉસને ફિર ઉસી મુનિ કે માનસ મેં વાગ કરકે જ્ઞાન કા પ્રદાન કિયા થા. વહ મુનિ મિશ્ર દેશ કો ચલે ગયે. સમસ્ત મ્લેચ્છોં કો મોહિત કર ઉન્હેં દ્વિજન્મા કિયા થા ॥૧૧-૧૨॥ દસ સહસ્ત્ર નરોં કા વૃન્દ થા ઉનમેં દ્વિજન્માઓ કો સંખ્યા દો સહસ્ત્ર તી શેષ વૈશ્ય થે ઔર શૂદ્ર સૂત બતાયે ગયે હે ।૧૩॥ ઉનકે સાથ ઉસ આર્ય દેશ મેં વહ સરસ્વતી

પા.નં. ૩૨૯

કે પ્રસાદ સે વહાં બસા થા. વહ મુનિયોં મેં શ્રેષ્ઠ સદા મુનિયોં કે કાર્યોં મેં હી રત રહા કરતા થા ॥૧૪॥

तेषांमायं समूहानां देव्याश्च वरदानतः । वृद्धिर्भवति बहुला चतुष्कोटिनराः स्त्रियः ॥१५॥
तेषां पुत्रांष्च पौत्रास्च तद्भ पः काश्यपो मुनिः । विंशोत्तरशतं वष4 तस्य राज्यं प्रकीर्तितम ॥१६॥
राज्यपुत्राख्यदेशे च शूद्राश्चाष्टसहस्त्रकाः । तेषां भूपश्चार्यपृथुस्तमस्म ज्जातस्स मागधः ॥१७॥
मागधं नाम तः पुत्रमभिषिच्य ययो मुनिः । इति श्रुत्वा भृगुश्रेष्ठाः शौनको हर्ष मागतः ॥१८॥
सूतं पौराणिकं नत्वा विष्णुध्यानपरोडभवत् । पुनश्च श्रु तिलर्षान्ते बोधिता मृनयस्तथा ॥१९॥
नित्यनंमितकं कृत्वा पप्रच्छु रिदमादरात । लोमहर्षण मे ब्रूहि के राजानश्च मागधात् ।
कलो राज्यं यैस्तु कृतं यैस्तु व्यासशिष्य वदस्वनः ॥२०॥

ઉન આર્યો કે સમૂહોં મેં દેવી કે વરદાન સે વૃદ્ધિ બહુત અધિક હુઈ ઔર ચાર કરોડ પુરુષ તથા સ્ત્રિયાં થે. ॥૧૫॥ ઉન સ્ત્રી ઔર પુરુષોં કે પુત્ર તથા પૌત્ર ભી થે. ઉન સબકા ભૂય કાશ્યપ મુનિ હુઆ થા. એક સો બીસ વર્ષ તક ઉસ કાશ્યપ કા રાજ્ય શાસન કરને કા કાલ કહા ગયા હૈ ॥૧૬॥ રાજ્ય પુત્ર નામ વાલે દેશ મેં આઠ સહસ્ત્ર શૂદ્ર થે ઔર ઉનકા રાજા આર્ય પૃથુ થા. ઉસસે માગધ ઉત્પન્ન હુઆ થા. ॥૧૭॥ ઉસકે પુત્ર માગધ કા રાજા ગદ્દી પર અભિષેક કરકે મુનિ ચલા ગયા થા. યહ શ્રવણ કર ભૃગુ શ્રેષ્ઠ શૌન કો પરમ હર્ષ ઉત્પન્ન હુઆ થા ॥૧૮॥ ફિર ઉસને પૌરાણિક સૂતજી કો પ્રણામ કરકે વહ વિષ્ણુ કે ધ્યાન મેં પરાયણ હો ગયા થા ઔર ફિર શ્રતિ વર્ષ કે અન્ત મેં મુનિયોં કો બોધિત કિયા થા ॥૧૯॥ મુનિયોં ને અપના નિત્ય કિયે જાને વાલા ઔર નિમિત્ત કો લેકર કિયે જાને વાલા સમસ્ત કર્મ પૂર્ણ કરકે સૂતજી સે પરમ આદર કે સાથ પૂછા થા-હે લોમહર્ષણ ! માગધ સે કૌન રાજાઓં ને કલિયુગ મેં રાજ્ય કિયા થા. હે વ્યાસ જી કે શિષ્ય ! આપ યહ સબ બતલાઈયે ॥૨૦॥

मागधो मागधे देशं प्रातवान्काश्यापात्मजः ॥२१॥
पितृगाज्यं स्मृतं तेन त्वायदेशः पृथक्कृतः । पांचालात्पूर्वतो देशो मागधः परिकीर्तितः ॥२२॥
आग्नेय्यां च कलिंगश्च तथाबन्तुस्तु दक्षिणे । आनर्तदेशो नेत्रऋत्या सिंदुदेशस्तु पश्चिमे ॥२३॥

પા.નં. ૩૩૦

 कयो देशो मद्रदेशस्तथौत्करे । ईशाने चैव कोणिन्दश्चार्यदेशश्च तत्कृतः ॥२४॥
देशनाम्ना तस्य सुता मगधस्य महात्मनः । ते भ्योंशानि प्रदत्तानि तत्पश्चात्क्रतुभुद्धहन् ॥२५॥
बलभद्रस्तदा तुष्टो यज्ञभावेन भावितः । शिशुनागः क्रतोर्ज्जातो बलभद्रांशसंभवः ॥२६॥
शतवर्ष कृतं राज्यं काकवर्मा सुतोऽभवत् । तद्राज्यं नवतिवर्ष क्षेमधर्मा ततोऽभवत् ॥२७॥
दशहीनं कृतं राज्यं तत्क्षेत्रौजास्तत्सुतोऽभवत् । दशहीनंत कृतं राज्यं वेदमिश्रस्तातऽभवत ॥२८॥

શ્રી સૂતજીને કહા-કાશ્યપ કા પુત્ર માગધ, દેશ મેં પ્રાપ્ત હુઆ થા. ઉસને પિતા કે રાજ્ય કા સ્મરણ કિયા ઔર આર્ય દેશ કો પૃથક કિયા થા ॥૨૧॥ પાંચલ સે પૂર્વ કા દેશ હી માગધ દેશ કહા ગયા હૈ ॥૨૨॥ કલિઙ્ગ દેશ દક્ષિણ દિશા મેં હૈ ઔર અવન્ત દેશ દક્ષિણ દિશા મેં હૈ. આનર્ત દેશ નૈઋત્ય કોણ મેં હૈ ઔર સિન્ધુ દેશ પશ્ચિમ દિશા મેં હૈ ॥૨૩॥ વાયવ્ય કોણ મેં કૈકણ નામ વાલા દેશ સ્થિત હૈ તથા મદ્ર દેશ ઉત્તર દિશા મેં હૈ. ઇશ ને દિશા મેં કોણિન્દ દેશ સ્થિત હૈ

પા.નં. ૩૩૧

કે સમીપ મેં ઉનકે મધ્ય મેં અષ્ટાદશ હી રાષ્ટ્ર હુએ થે. ઉનકે નામ ઇન્દ્રપ્રસ્થ, પાંચાલ, કુરુ, ક્ષેત્ર, કાપિલ, અન્તભેદી, બ્રજથ્યા, મરૂધન્વ, ગૌર્જર, મહારાષ્ટ્ર, દ્રાવિડ, કલિઙ્ગ, આવંત્યં, ચોડુપ, વંગ, ગૌડ, માગધ ઔર કૌશલ્ય હૈ. ઇનકે પૃથક્ ૨ રાજા હુએ થે. ॥૧૦-૧૩॥ ઉન રાજ્યોં મેં અનેક પ્રકાર કી ભાષાયેં થી ઔર વહાં પર બહુત સે ધર્મો કે પ્રવર્તક હુએ થે. ઇસ પ્રકાર સે એક સૌ વર્ષ હો ગયે. ઇસકે બાદ વે શકાદિ હો ગયે ॥૧૪॥

આરબ નબી ધર્મ શષક - જાતી સામદેસ

श्रुत्वा धर्म विनाशंच बहुवृंदैः समान्विताः । केवितीत्तर्वा सिंधुनदीमाय्यदेशं समागताः ॥१५॥
हिमपर्वतमार्गेण सिंधुमार्गेण चागमन् । जित्वार्य्याल्लांठयित्वा तान्स्वदेशं पुनराययुः ॥१६॥
गृहीत्वा योषितस्तेषां पर हर्षभुपाययुः । एतस्मिन्नन्तरे तत्र शालिवाहनभूपतिः ॥१७॥
विक्रमादित्यपौत्रश्च पितृ राज्यं गृहीत्वान् । जित्वा शकान्दुराधषाश्चीनतैतिरिदेशजान ॥१८॥
ब्राहलीकान्कमरूपाश्च रोमजान्खु रजाञ्छठान०। तेषां कोशानृहीत्वा च दंडयोग्यानकारयत् ॥१९॥

પા.નં. ૪૧૬

स्थापिता तेन मर्य्यादा मल्चच्छार्याणां पृथक्पृथक् । सिंणुस्थानिमित ज्ञेयं राष्ट्र मार्य्यस्य चोत्तमम् ॥२०॥

ધર્મ કે વિનાશ કો સુનકર બહુત સે બૃન્દોં સે સમન્વિત હોકર કુછ સિન્ધુ નદી કો પારકર આર્યદેશ મેં આ ગયે થે ॥૧૫॥ વે હિમાલય પર્વત કે માર્ગ સે ઔર સિન્ધુ માર્ગ કે દ્વારા આયે થે. આર્યો કો જીતકર ઉન્હેં લૂટકર વે ફિર અપને દેશ કો પુનઃ આ ગયે થે ॥૧૬॥ ઉનકી સ્ત્રિયાં કો ગ્રહણ કરકે વે પરમ હર્ષ કો પ્રાપ્ત હુએ થે. ઇસી બીચ મેં વહાં પર શાલિવાહન ભૂપતિ હુઆ થા જો કિ રાજા વિક્રમાદિત્ય કા પૌત્ર થા ઇસને અપને પિતા કે રાજ્ય કો ગ્રહણ કિયા થા. ચીન ઔર તૈતિર દેશ મેં હોને વાલે દુર્ધર્શશકોં કો ઇસને જીત લિયા થા ॥૧૭-૧૮॥ કાહિલક, કામરૂપ, રોમજ, સુરજ શઠોં પર ભી ઇસને વિજય પ્રાપ્ત કી થી. ઉન સબકે કોશોં કી ગ્રહણ કરકે ઉન્હેં ઇસને દન્ડ કે યોગ્ય કર દિયા થા ॥૧૯॥ ઉસને મ્લેચ્છાંઓ કી પૃથક મર્યાદા સ્થાપિત કી થી. આર્ય કા ઉત્તમ રાષ્ટ્ર સિંધુ સ્થાન ઇસ નામ સે જાનના ચાહિયે ॥૨૦॥

ઈસા મસીહ વંસી

म्ल्चेछस्थानं परं सिन्धोः कृत तेन महात्मना । एकदा तु शकाधीशो हिंमतु ग्रं समायया ॥२१॥
हूणदेशस्य मध्धे वै गिरिस्थं पुरुषं शुभम् । ददर्श बलवानराजा गौरांग श्वेतवस्त्रकम् ॥२२॥
को भवानिति तं प्राह स होवाच सुदान्वितः । ईशपुत्रं च मां विद्धि कुमारोगभसंवम् ॥२३॥
म्लेच्छधर्मस्य वत्कारं सत्बव्रतपरायणम०। इति श्रुत्वा धृपः प्राह धर्मः को भवतो मतः ॥२४॥
श्रुत्योः वाच महाराज प्राप्ते सत्यस्य संक्षये । निर्मयादि म्लेच्छदेशे मसीहोडहं समागतः ॥२५॥
ईशामसी च दस्यूनां प्रादुर्भुता भयंकारी । तामहं म्लेच्छतः प्राप्यः मसीहत्वसुपागतः ॥२६॥
म्लेच्छेषु स्थापितो धर्मो म्या तच्छणु भुपते । मानसं निर्मलं कृत्वा मलं देहे शुभाशुभम ॥२७॥
नैगम् जपमास्थाय जपेत निर्मल परम् । न्यायेन सत्यवचसा मनसैक्येन मानवः ॥२८॥

ઉસ મહાત્મા સે સિન્ધુ સે પરે મ્લેચ્છોં કા સ્થાન કિયા થા. એકબાર શકોં કે અધીશ હિન્તુંગ મેં આયા થા. ાા૨૧ાા હૂણ દેશ કે મધ્ય મેં ગિરિ મેં સ્થિતિ શુભ પુરુષ કો દેખા થા જો કિ બલવાન્ રાજા ઔર અંગ વાલા ઔર શ્વેત વસ્ત્ર વાલા થા. ાા૨૦ાા ઉસને આનન્દ સે પા.નં. ૪૧૭

યુક્ત હોકર ઉસસે કહા-આપ કૌન હૈ ? ઉસને ઉત્તર દિયા કિ કુમારી કે ગર્ભ સે ઉત્પન્ન મુઝકો ઈશ કા પુત્ર જાનિએ ાા૨૩ાા મૈં મ્લેચ્છોં કે ધર્મ કા વક્તા હું ઔર સત્ય વૃત્ત કા પરાયણ હું. યહ ઉત્તર સુનકર રાજા ને કહા-આપકા ધર્મ ક્યા અભિમત હૈ ? ાા૨૪ાા ઉસને યહ બાત સુનકર કહા-હે મહારાજ ! સત્ય કા સંક્ષય પ્રાપ્ત હોને પર તથા મ્લેચ્છ દેશ કે મર્યાદા સે રહિત હો જાને પર મસીહ મેં આયા થા ાા૨પાા દસ્યુઓં કો ભય કરને વાલી ઈશામમી પ્રાદુર્ભૂત હુઈ હૈ. ઉસકો મૈંને મ્લેચ્છ સે પ્રાપ્ત કિયા થા અતઃ મૈં મસીત્ત્વ કો પ્રાપ્ત હો ગયા હું ાા૨૬ાા હે ભૂપચે ! મૈંને મ્લેચ્છોં મેં ઇસ ધર્મ કો સ્થાપિત કિયા હૈ સો આપ સુનિએ ઔર અપને મન કો નિર્મલ કરકે તથા દેહ મેં શુભાશુભ મન કો હટાકર નૈગમ્ અર્થાત્ નિયમોક્ત જપ મેં આસ્તિત હોકર પરમ નિર્મલ કા જપ કરના ચાહિએ. માનવ કો ન્યાય, સત્ય વચન ઔર મન કી એકાગ્રતા સે ઈસે કરના ચાહિએ ાા૨૭-૨૮ાા

ઈસા મસીહ

ध्यानेन पूजयेदीशं सूयमंडलसंस्थितम् । अचलोडयं प्रभूः साक्षातथा सूयो4चलः सदा ॥२९॥
तत्वानां चलभूतानां कर्षणः स समंततः । इति कृत्येन भूपाल महीसा विलयं गता ॥३०॥
ईशमूतिह्यदि प्राप्ता नित्यशुद्ध शिवंकरी । ईशमसीह इति च मम नाप प्रतिष्ठम् ॥३१॥
इति श्रुत्वा स भूपालो नत्वा त म्लेच्छस्थाने हि दारुणे ॥३२॥
स्वराज्यं प्राप्तवानाजा हयमेघमचीकरत् । राज्यं कृत्वा स षष्ट्यब्द स्वर्गलोकमूपाययौ ॥३३॥
स्वर्गते नृपतौ तस्मिन्यथा चासीतथा श्रुणु ॥३४॥

સૂર્ય મન્ડલ મેં સંસ્થિત કરને વાલે ઈશ કો ધ્યાન સે પૂજના ચાહિએ. યહ સાક્ષાત્ અર્થાત્ પ્રભૂ અચલ હૈ વૈસે હી સવજદા સૂર્ય ભી અચલ એવં સ્થિર હૈ ાા૨૯ાા ચયભૂલ ચલાયમાન સ્વભાવ વાલે તત્વો કા વહ સભી ઓર સે કર્ષણ કરને વાલાં હૈ. હે ભૂપાલ ! ઈસ કૃત્ય સે મસીહા વિલય કો પ્રાપ્ત હો ગઈ ાા૩૦ાા ઈશ કી મૂર્તિ હૃદય મેં પ્રાપ્ત હોગઈ જો કિ નિત્ય શુદ્ધ ઔર શિબ કરને વાલી થી. તબ સે ઈશામસીહ

યહ મેરા નામ પ્રતિષ્ઠત હોગયા થા. ાા૩૧ાા યહ શ્રવણ કરકે ઉસ ભૂપાલ ને ઉસ મ્લેચ્છોં કે પૂજક કો નમસ્કાર કરકે ઉસકો ઉસ દારૂણ મ્લેચ્છોં કે સ્થાન મેં સ્થાપિત કર દિયા થા ાા૩૨ાા ફિર રાજા અપને રાજ્ય મેં પ્રાપ્ત હો ગયા થા ઔર ઉસને અશ્વમેઘ યજ્ઞ કિયા થા. સાઠ વર્ષ પર્યન્ત વહ રાજ્ય કે સુખોં કા ઉપભોગ કર કે અન્ત મેં સ્વર્ગ લોક મેં ચલા ગયા થા ાા૩૩ાા ઉસ રાજા કે સ્વર્ગ મેં ચલે જાને પર જૈસા ભી કુછ હુઆ થા ઉસે અબ શ્રવણ કરો. ાા૩૪ાા પા.નં. ૪૧૮

॥ શાલિવાહનવશીયનૃપતિવર્ણન ॥

મહામદ - મકા

शालिवाहनवंशे च राजानो दश चाभवन् । राज्यं पंचशताब्दै च कृत्वा लोकान्तरं ययुः ॥१॥
मर्य्यापा क्रमतो लीना जाता भृमंडण्डले तदा । भूपतिर्दशमो यो वै भोजराज इति स्मृतः ।
हृष्टवा प्रक्षोणमर्य्यादां बली दिग्विजयं ययौ ॥२॥
सेनया दशसाहस्त्रया कालिदातेन संयुतः । तथान्यैब्रह्मिणैः साद्ध सिंधुपारमुपायथौ ॥३॥
जित्वा गांधारजन्मलेच्छान्काश्मीरान्नावाच्छठात् । तेषां प्राप्य महाकोशं दण्डयोग्यानकारयत् ॥४॥
एतस्मिन्नन्तरे म्लेच्छ आचामर्येण समन्वितः । महामद इति ख्यातः शिश्यशाखा समन्वितः ॥५॥
नृपस्चैव महादेवं मरूस्थलनिवासिनम् । गंगाजलैश्च संस्नाप्य पंचगव्यसमन्वितैः ।
चंदनादिभिरभ्यर्च्य तुष्टाव मनसा हरम् ॥६॥

ઇસ અધ્યાય મેં શાલિવાહન વંશ મેં હોને વાલે રાજાઓં કા વર્ણન કિયા જાતા હૈ. શ્રીસૂતજી ને કહા-રાજા શાલિવાહન કે વંશ મેં દશ રાજા હુએ થે. ઉન સબને પાંચ સૌ વર્ષ પર્યન્ત રાજ્ય શાસન કિયા થા ઔર અન્ત મેં દુસરે લોક મેં ચલે ગયે થે ાા૧ાા ઉસ સમય મેં ઇસ ભૂમન્ડલ મેં ક્રમ સે મર્યાદા લીન હો ગઇ થી. જો ઇનમેં દશમ રાજા હુઆ હૈ વહ નામ સે ભોજરાજ પ્રસિદ્ધ હુઆ થા. ઉસને પ્રક્ષીણ મર્યાદા કો દેખકર પરમ બલવાન્ ઉસને દિગ્વિજય કરને કો ગમન કિયા થા. ાા૨ાા દશ સહસ્ત્ર સેના કે સાથ તથા કવિશ્રેષ્ઠ' કાલિદાસ કો સાથ મેં લેકર એવં અન્ય બ્રાહ્મણો કે સહિત વહ સિન્ધુ કે પાર મેં પ્રાપ્ત હુઆ થા. ાા૩ાા વહાં ઉસ દિગ્વિજય મેં ઉસને ગાન્ધારજ, મ્લેચ્છ, કાશ્મીર, નારવ ઔર શઠોં કો જીતકર ઉનકા બહુત બડા કોષ પ્રાપ્ત કરકે ઉન સબકો દણ્ડ કે યોગ્ય કરા દિયા થા ાા૪ાા ઇસ બીચ મેં આચાર્ય સે સમન્વિત મ્લેચ્છ જો મહામદ ઇસ નામસ કે પ્રસિદ્ધ થા, શિષ્યોં કી શાખાઓં સે સમન્વિત હો ગયા થા ાા૫ાા ઔર નૃપ ને મરૂસ્થલ મેં નિવાસ કરને વાલે મહાદેવ કો પજ્જગવ્ય સે યુક્ત ગંગા કે જલોં સે સ્નાન કરાકે તથા ચન્દન આદિ સે અર્ચના કરકે મન સે હર કો તુષ્ટ અર્થાત્ સ્તુત કિયા થા ાા૬ાા

नमस्ते गिरजानाथ मरूरस्थलनिवासिने । त्रिपुरासुरनाशाय बहुमायाप्रवर्तिने ॥७॥ પા.નં. ૪૧૯
म्लेच्छुर्गुप्ताय सुद्धाय सच्चिदानन्दरुपिणे ।

મહામદ મકા મલેચ્છ9 ધર્મ

स्वक मां ही किंकरं विद्धि शरणार्थमुपागतम् ॥८॥
इति श्रुत्वा स्तवं देवः शब्दमाह नृपाय तम् । गंतव्य भोजराजेन महाकालेश्वर स्थले ॥९॥

म्लेच्छैस्सुदूषिता भूमिर्वाहीका नाम विश्रुता । आर्य्यधर्मो हि नैवात्र वाहीके देशदारूणे ॥१०॥
बभूवात्र महामायी योडसौ दग्धौ मया पुरा । त्रिपुरो हबलिदैत्येन प्रेषितः पुनरागतः ॥११॥
अयोनिः स वरो मतः प्राप्तवान्दैत्यबर्द्धनः । महामद इति ख्यातः पैशाचकृतित्पवरः ॥१२॥
नागन्तव्यं त्वया भूप पैशाचे देशधूतके । मत्प्रसादेन भूपाल तल शुद्धिः प्रजायते ॥१३॥
इति भूत्वा नृपश्चैव स्वदेशन्पुनरागमत् । महामदश्चः : साद्ध सिंधुतीरमुपापयौ ॥१४॥

ભોજરાજ ને કહા-હે ગિરજા નાથ ! મરુસ્થલ મેં નિવાસ કરને વાલે, બહુત સી માયા મેં પ્રવૃત્ત હોને વાલે, મ્લેચ્છોં સે રક્ષિત, શુદ્ધ ઔર સચ્ચિદાનંદ રુપ વાલે ત્રિપુર અસુર કે નાશક આપકે લિએ મેરા નમસ્કાર હૈ. આપ મુઝે અપના એક કિંકર સમઝિયે. મૈં આપકે શરણ મેં ઉપસ્થિત હુઆ હું. ॥૭-૮॥ સૂતજી ને કહા-દેવ ને ઇસ પ્રકાર સે રાજા કા સ્તવન સુનકર રાજા કે લિયે યહ શબ્દ કહા-ભોજરાજ કો મહા કાલેશ્વર કે સ્થલ મેં જાના ચાહિએ ॥૯॥ વાહિક નામ સે પ્રસિદ્ધ ભૂમિ મ્લેચ્છોં કે દ્વારા દૂષિત હો ગઇ હૈ. યહાં પર આર્ય ધર્મ સર્વથા નહીં હૈ. યહ વાહીક દેશ બહુત હી દારુણ હૈ ॥૧૦॥ યહાં મહામાયી હુઆ થા જિસકો મૈને પહિલે દગ્ધ કર દિયા થા. વહ ત્રિપુર દૈત્ય કે દ્વારા બઢાને વાલા થા, મુઝસે વરદાન પ્રાપ્ત કર ચુકા હૈ. પૈસાચ કૃતિયોં કે કરને મેં તત્પર, વહ મહામદ ઇસ નામ સે પ્રસિદ્ધ હૈ ॥૧૨॥ હે ભૂપાલ ! ધુર્તો કે દેશ મેં જો કિ પૈશાચિક હૈ તુમકો યહાં નહીં આના ચાહિએ. હે ભુણલ ! ધુર્તો કે દેશ મેં જો કિ પૈશાચિક હૈ તુમકો યહાં નહીં આના ચાહિએ. હે ભુણાલ ! મેરે પ્રસાદ સે તેરીશુદ્ધિ હો જાયેગી ॥૧૩॥ ઇસ પ્રકાર સે કહે જાને પર વહ રાજા પુનઃ અપને દેશોં મેં આ ગયા થા ઔર મહામદ ઉનકે સાથ સિન્ધુ તીર પર આ ગયા થા ॥૧૪॥

उवाच भूपतिं प्रेम्णा मायामदविशारदः । तव देवो महाराज मम दासत्वमागतः ॥१५॥
ममोच्छिष्ठं संभु जीयद्यथा तत्पश्च भो नृपः । इति श्रुत्वा तथा दष्टवा परं विस्मयमागतः ॥१६॥
म्लेच्छधर्मे मतिश्चासीतस्य नृपस्य दारुणे ॥१७॥

પા.નં. ૪૨૦-૪૨૧

મહામદ-મદીના-સમાધી

तछ्त्वा कालिदास्स्तु रूषा प्राह महामदम । मााया ते निर्मिता धूर्तं नृपमोहनहेतवे ॥१८॥
हनिष्यामि दुराचार वाहीकं पुरुषाधमम् । इत्युक्तवा सद्विजः श्रीमन्नवार्णजपतत्परः ॥१९॥
जप्तवा दशसहस्त्रं मदसांश जुहाव सः । भस्म भुत्वा स मायावी म्लेच्छदेक्त्वमागतः ॥२०॥
यजधीतास्तु तंच्छिया देश वाहिकमाययुः । गृहीत्वा स्त्रगुरोर्भस्म मदहीनत्वमागतम् ॥२१॥

માયામદ કે પરમ પન્ડિત ઉસને પ્રેમ કે સાથ રાજા સે કહા-હે મહારાજ ! આપકે દેવ મેરી દાસતા કો પ્રાપ્ત હો ગયે હૈ ॥૧૫॥ હે નુપ ! મેરા ઉચ્છિન (ઝુઠા) જૈસે હી ખાલી વૈસા હી ઉસે દેખ લો. વહ સુનકર તથા દેખકર વહ પરમ વિસ્મય કો પ્રાપ્ત હુઆ થા. ઉસ રાજા કી દારુણ મ્લેચ્છ ધર્મ પે વૃદ્ધિ હો ગઇ થી ॥૧૬-૧૭॥ યહ શ્રવણ કરકે કાલિદાસ ને ક્રોધ મેં ભરકર ઉસ મહામદ સે કહા-હૈ ધુર્ત ! તુને નુપ સે મોહ ન કરને કે લિએ માયા રચી હૈ ॥૧૮॥ દુષ્ટ આચાર વાલે પુરુષોં મેં અધમ કો મેં માર ડાલુંગા. યહ કહકર ઉસ શ્રીમાન બ્રાહ્મણ ને નવાર્ણ મંત્ર કે જપ મેં તત્પરતા કી થી ॥૧૯॥ ઉસને નર્વાણ મન્ત્ર કા દશ સહસ્ત્ર

જાપ કિયા ઓ ઉસકા દશાંશ ભાગ કા ઉસને હવન કિયા થા. વહ માયાવી ભસ્મ હોકર મ્લેચ્છ દેવત્વ કો પ્રાપ્ત હો ગયા થા. ॥૨૦॥ ભય સે ભીચ હો કર ઉસકે શિષ્ય વાહીક દેશ મેં આગયે થે. ઉન્હોંને અપને ગુરુ કી ભસ્મ કો ગ્રહણ કર લિયા થા ઔર વે મદ હીનતા કો પ્રાપ્ય હો ગયે તે ॥૨૧॥

મદીના

स्थापितं तैश्च भूमध्ये तत्रोपुर्मदतत्पराः । मदहोनं पुरं जातं तेषां तीर्थं समं स्मृतम् ॥२२॥
रात्रो स देवरुपश्च बहुमायाविशारदः । पैशाचं देहमास्थाय भोजराजं हि सोडब्रवीत् ॥२३॥
आर्य्यधम्र्णोहि ते राजन्सर्वधर्मात्मः स्मृतः । इशाज्ञया कष्यिामि पैशाचं धर्म दारुणम ॥२४॥
लिंगच्छेदी शिखाहीनः शमश्रधारी च दुषकः । उच्चालापी सर्व भक्षी भविष्यति जनो मम ॥२५॥
विना कौल च पशवस्तेषां भक्ष्या मता मम । नैमुसलेव संस्करः कुशैरिव भविषति ॥२६॥
तस्मान्मुसलवन्तो हि जातयो धर्मदु,काः । इति पैशाचधर्मश्च भविष्यति मता कृत ॥२७॥

પા.નં. ૪૨૨

इत्युक्तवा प्रययौ देवः स राजा गेहमाययौ । त्रिवर्णे स्थापिता वाणी सास्कृति स्वगदायिनी ॥२८॥

ઉન્હોંને ભૂમધ્ય મેં ઉસ ભસ્મ કો સ્થાપિત કર દિયા થા ઔર મદ તત્પર હોકર વે વહાં પર હી બસ ગયે થે. વહ મદહીનપુર હો ગયા જોકિ ઉનકો તીર્થ કે સમાન કહા જાતા હૈ ॥૨૨॥ ઉસ બહુત માયા કે પન્ડિત ને દેવરૂપ હોકર રાત્રિ મેં પૈશાચિક દેહ ધારણ કિયા ઔર વહ ભોજરાજ સે બોલા-॥૨૩॥ હે રાજન ! તુમ્હારા યહ આર્ય ધર્મ સમસ્ત ધર્મો મેં અતિ ઉત્તમ હૈ. ઈસ કી આજ્ઞા સે પૈશાબ દારુણ ધર્મ કો કરુંગા ॥૨૪॥ મેરે મનુ્ય લિંગ કે છેદન કરને વાલે અર્થાત્ ખતના કરાને વાલે, શિખા (ચોટી) સે રહિત અર્થાત્ બિના ચોટી વાલે ઔર દાઢી રખને વાલે, દુષક, ઉંચે સ્વર સે આલાપ કરને વાલે ઔર સભી કુછ ખાને વાલે હોંગે ॥૨૫॥ કૌલ કે બિના સમસ્ત પશુ ઉનકે ભક્ષ્ય પદાર્થ હૈ એસા મેરા મત હૈ. મુસલ સે હી કુશોં કી ભાંતિ ઉનકા સંસ્કાર હોગા. ॥૨૬॥ ઈસસે મુસલ વાલી ધર્મ કી દૂષક ઉનકા જાતિયાં હે મેરે દ્વારા કિયા હુઆ ઈસ પ્રકાર કા પૈશાચ ધર્મ હોગા ॥૨૭॥ યહ કહકર વહ દેવ ચલા ગયા ઔર રાજા અપને સ્થાન મેં આ ગયા થા ઉસને તીનોં વર્ણો મેં સ્વયં પ્રદાન કરાને વાલા સાંસકૃતી ભાષા કા સ્થાપિત કિયા થા ॥૨૮॥

शूद्रेषु प्राकृती भाषा स्थापिता तेन धीमता । पचाशदब्दकरालं तु राज्यं कृत्वा दिवं गतः ॥२९॥
स्थापिता तेन मर्य्यादा सव4देवोपमानिना । आर्य्यावर्तः पुण्यभूमिमध्यं विंध्यहिमालयोः ॥३०॥
आर्य्यवणाः स्थितयास्तत्र विंध्यान्ते वर्णसंकराः । नरा मुसलमान स्थापिताः सिंधुपारजरः ॥३१॥
बबरे तुषदेशे च द्वीपे नानाविधे तथा । इशामसीहधर्म्मश्च तरै राज्ञै क संस्थिताः ॥३२॥

ઉસ શ્રીમાન ને શુદ્રોં કી પ્રાકૃતી ભાષા કો હી સ્થાપિત કિયા થા. અર્થાત્ સંસ્કૃત ભાષા ને બોલકર કેવલ પ્રાકુત ભાષા હી બોલા કરતે થે ક્યોંકિ ઉનકે લિએ રાજા ને ઈસી ભાષા કી સ્થાપના કી થી ઈસ રાજા ને પચાસ વર્ષ કે કાલ પર્યન્ત રાજ્ય કા શાસન કિયા થા ઈસકે પશ્ચાત વહ દિવંમત હો ગયા થા ॥૨૯॥ ઈસ રાજા ને સમસ્ત દેવોં કી ઉપમામિનીં મર્યાદાકી સ્થાપના કી થી. કિન્ય ઔર હિમાચલ કે મધ્ય મેં આર્યાક્ત પરમપુણ્ય કી ભુમિ હૈ અર્થાત્ સબસે અધિક પવિત્ર ભૂમિ હૈ ॥૩૦॥ વહાં પર આર્યવર્ણ સ્થિત હૈ ઔર

[illegible] કે અન્ત મેં વર્ણશંકર હૈ. મુમલવાન નર સિન્દુ પારજ સ્થાપિત હૈ ॥૩૧॥ બર્બર મેં તુષ દેશ મેં તથા નાના પ્રકાર કે દ્વીપ મેં ઈસમાઈલ ધર્મ સુરોં કે દ્વારા આજ્ઞાં સે રાજા કે દ્વારા હી સંસ્થિત હૈ ॥૩૨॥ પા.નં. ૪૨૩

॥ ભોજરાજ વંશ્યાક ભુપલાજ્ય વર્ણન ॥

स्वर्ग ते भोजराज तु सप्तभूपास्तदन्वये । जाताश्चाल्पययौ मन्दास्त्रिशताब्दान्तरे मृताः ॥१॥
बहुभुपवती भूमिस्तेषां राज्ये बभुव ह । वीरसिंहश्च यो भुप सप्तमः सप्रकीर्तितः ॥२॥
तदन्वये त्रिभुपाश्च द्विशाताब्दान्तरे मृताः । गंगासिंहशख्व यो नृपो दसमः स प्रकोर्तितः ॥३॥
कल्पक्षेत्रं च राज्य स्वां कृतबान्धर्मतो नृपः । अन्तर्वैतां कान्यकुब्जे जयचन्द्रो महीपतिः ॥४॥
इंद्रप्रस्थेन मपालस्तोमरान्वयसंभवः । अन्ये च बहो भुपा बभूवर्ग्रामराष्ट्रपाः ॥५॥
अग्निवंशस्य विस्तारे बभुव बलवतरः । पूर्वे त कपिलस्थाने वाहीकान्ते तु पसिंचमे ॥६॥
उत्तरे चीनदेशान्त ेसेतुबंधे तु दक्षिणे । षष्टिलक्षाच्स भुपालां ग्रामपा बलवत्तारा: ॥७॥

ઈસ અધ્યાય મેં ભોજરાજ કે વંશ મેં હોને વાલે અનેક ભુપાલોં કે રાજ્ય કા વર્ણન કિયા જાતા હૈ. સૂતજી ને કહા-ભોજરાજ કે સ્વર્ગવાસી હો જાને પર ્સકે વંશ મેં સાત રાજા હુએ થે કિન્તુ અલ્પ આયુ વાલે ઔર મન્દ થે જો કિ સભી તીન સૌ વર્ષ કે અન્તર મેં હી મર ગયે થે ।૧। ઉનકે રાજ્ય મેં યહ ભૂમિ બહુત ભુપોં વાલી હો ગઈ થી. વીરસિંહ નામધારી જો રાજા થા વહ સાતવાં રાજા હુઆ હૈ ।૨। ઉસકે વંસ મેં તીન ભુપ હુએ જો દો સૌ વર્ષ કે અન્તર મેં મૃત હો ગયે થે. ગંગાસિંહ જો રાજા થા વહ દસવાં રાજા કહા ગયા હૈ ॥૩॥ રાજા ને કલ્પક્ષેત્ર મેં ધર્મ સે અપના રાજ્ય કિયા થા. અન્તર્વેદી મેં કાન્ય કુબ્જ મેં જયચન્દ્ર નામક રાજા હુઆ થા ।૪। ઈન્દ્રપ્રસ્ત મેં અનડપાલ રાજા થા જો તીમર વંશ મૈં પેદા હુઆ થા. ઈનકે અતિરિક્ત બહુત સે ભુપ હુએ થે જો કિ ગ્રામ રાષ્ટ્રપ થે ॥૫॥ અગ્નિ વંશ કા વિસ્તાર અધિક બલવાન હુઆ થા. પૂર્વ મેં તો કપિલ સ્થાન મેં ઔર પશ્ચિમ મેં વાહીકાન્ત મં, ઉત્તર મેં ચીન દેશ કે અન્ત મેં ઔર દક્ષિણ મેં સેતુબન્ધુ કે અન્ત મેં સાઠ સાલ ભુપાલ અધિક બલવાન્ ગ્રામ હુએ હૈં ॥૬-૭॥

अग्निहोत्रस्वकर्तारो गोब्राह्मणहितैषिणः । बभूवर्दापरसमा धर्मकृत्यविशारदाः ॥ 8 ॥
द्वापरक्यसमः कालः सर्वत्र परिवर्तते । गेहगेहे स्थितं द्रव्यं धर्मश्स्चैव जनेजने ॥9॥
ग्रामेग्रामे स्थितो द्रेवो देशे देशे स्थितो मखः । आर्यधर्मकरा म्लेच्छा बभुवु सर्वतोमुखाः ॥१०॥

પા.નં. ૪૨૪

इति द्रष्टवा कलिर्धोरो म्लेच्छया सह भीरुकः । निलाद्रौ प्राप्यः मतिमान्हरि शरणमाययौ ॥११॥
द्वादशाब्दमिते काले ध्यानयोगपोडभवत् । ध्यानेन सच्चिदानन्द दृष्टवा कृष्णं सनातनम् ॥१२॥
तुष्टाव मनसा तत्र राधया सहितं हरिम । पुराणमजरं नित्यं वृन्दावननिवासिनम् ॥१३॥
साष्ट्वांगं दंडवत्स्वामिन्गृहाण ममचेश्वर । पाहि मां शरणं प्राप्त चरणे ते कृपानिधेः ॥१४॥

યે અગ્નિહોત્ર કે કરને વાલે, ગૌ ઔર બ્રાહ્મણોં કે હિત ચાહને વાલે તથા ધર્મ કે કૃત્યોં કે પરમ પન્ડિત દ્વાપર કે સમાન હુએ થે ॥૮॥ દ્વાપરારૂય સમાન કાલ સર્વત્ર હી પરિવર્તિત હો ગયા થા. ઘર-ઘર મેં બહુત દ્રવ્ય થા ઔર જન-જન મેં ધર્મ કી ચર્ચા એવં કાર્ય થે. ।૯। ગ્રામ-ગ્રામ મેં દેવાલય સ્થિત થે ઔર દેસ-

 હોતે થે. મ્લેચ્છ ભી સર્વતોમુખ હોકર આર્યો કે ધર્મ કે અનુસાર ચલને વાલે થે ॥૧૦॥ યહ ઉસ સમય કી દશા દેખકર ઘોર કલિ મ્લેચ્છ કે સાથ પરમ ભીરૂ હો ગયા થા ઔર નીલગિરી મેં જાકર ઉસને ભગવાન હરિ કી શરણ ભી ગ્રહણ કી થી ॥૧૧॥ બારહ વર્ષ તક કે સમય મેં વહ ધ્યાનયોગ મેં પરાયણ હો ગયા થા. ઉસને ધ્યાન સે સચ્ચિદાનન્દ સનાતન શ્રીકૃષ્ણ કા દર્શન પ્રાપ્ત કિયા ઔર રાધા કે સાથ હરિ કા વહાં પર ઉસને મન મેં સ્તવન કિયા થા જો પરમ પુરાણ, અજર, નિત્ય ઔર વૃન્દાવન કે નિવાસ કરને વાલે હૈ ॥૧૨॥ કલિ ને કહા-હે ઈશ્વર ! હે સ્વામિત્ ! મેરા સાષ્ટાડ દણ્ડવત પ્રણામ ગ્રહણ કીજિએ. હે કૉપા કી નિધિ ! આપકે ચરણ મેં પ્રાપ્ત હોને વાલે ઔર શરણ મેં આયે હુએ મેરી રક્ષા કીજિએ ॥૧૪॥

सर्वपापहरस्त्वं वै सर्वकालकारो हरिः । भवान्गौरः सत्ययुगे त्रे तायां रक्तरूप्कः ॥१५॥
द्वपरपे पीतरुपश्च कृष्णतच्वं मम दिष्टके । मत्पुत्राश्चत स्मृताम्लेच्छा आर्य्य धर्मत्वमागताः ॥१६॥
चतुर्गेहं च मेस्वामिन्द्यूतं मद्यं सुवणकम् । स्क्षी हास्यं चागिन्वश्यैश्च क्षत्रियैच्च विनाशितम् ॥१७॥
त्यक्तदेहस्तक्तकुलसत्यक्तराष्ट्रो जनार्दन । त्वत्पादांबुजमाधायं स्थितोडहं शरणं त्वयि ॥१८॥
इति श्रुत्वा स भगवानकृष्णः प्राह विहस्य तम् । भो कले तव रक्षार्थं जनिप्येहं महावतीमी ॥१९॥

પા.નં. ૩૨૫-૩૨૬

ममांशो भुमिमासादज्य क्षयिष्यति महाबलान् । म्लेच्छवंशस्य भुपालान्स्थापयिष्यति भुतले ॥२०॥
इत्युक्तवा भगवान्साक्षात्क्षै वान्तरधीयत । कलिस्तु म्लेच्छया सार्धं परमानंदमासवान् ॥२१॥

કલિ ને કહા-ાપ તો સમસ્ત પાપોં કો હરણ કરના વાલે હૈં ઔર હરિ સકલ કાલોં કે કરને વાલે હોતે હૈ. આપ સત્ય યુગ મેં ગૌર વર્ણ વાલે થે, ત્રેતા મેં રક્ત રુપ આપકા થા તથા દ્વાપર મેં પીત વર્ણ આપને ધારણ કિયા થા ઔર અબ મેરે સમય મેં આપ કૃષ્ણ રુપ મેં હૈ. મેરે પુત્ર મ્લેચ્છ કહે ગયે હૈં વે ભી ઈસ સમય આર્ય ધર્મ મેં આ ગયે હૈ ॥૧૫-૧૬॥ વે સ્વામિન ! મેરે દ્યૂત, મદ્ય સુવર્ણ ઔર સ્ત્રી હાસ્ય યે ચાર હી તો ઘર હૈં સો અગિન્વંશ મેં હોને વાલે ક્ષત્રિયોં ને યે મેરે સમસ્ત બિનાશીત કર દિએ હૈં ॥૧૭॥ હે જનાર્દન ! મેં ઈસ સમય દેહ ત્યાગને વાલે, કુલ કા ત્યાગ કર દેને વાલા ઔર અપને રાષ્ટ્ર કો છોડ દેને વાલા હોકર આપકે ચરણ કમલ કા આશ્રય લેકર આપકી હી શરણ મેં સ્થિત હો ગયા હું ॥૧૮॥ યહ ઈસ પ્રકાર કી આર્ત સ્તુતિ કો સુનકર ભગવાન કુષ્ણ ને હંસકર ઉસસે કહા-હે કલિ ! મૈં તેરી રક્ષા કરને કે લિએ મહાવત્તી મેં જન્મ ગ્રહણ કરુંગા ॥૧૯॥ મેરા અંગ ભુમિ મેં પ્રાપ્ત હોકર મહાન્ બલ વાલોં કા ક્ષય કરેગા ફિર મ્લ્યેછે વંશ કે રાજાઓં કો ભુતલ મેં સ્થાપિત કરેગા ॥૨૦॥ ઈતના કહકર સાક્ષાત્ ભગવાન વહીં પર અંતરધ્યાન હો ગયે થે. કલિ ને ફિર મ્લેચ્છા કે સાથ પરમ આનન્દ કી પ્રાપ્તિ કી થી ॥૨૨॥

एतस्मिन्नतरे विप्र यथा जातं श्रृणष्व तत् । आभीरी वाक्सरे ग्रामे व्रतषा नाम विश्रुता ॥२२॥
नवदुर्गाव्रतं श्रेष्ठं नववर्ष चकार है । प्रसन्ना चंडिका प्राब परं वरय शोभते ॥२३॥
साह तां यदि में मातर्वरो देवस्यत्येश्वरि । रामकृष्णसमौं बालो भवेयातां ममान्वये ॥२४॥
तथेत्युक्वा तु सा देवी तत्रै वान्तधीयत । वसुमान्नाम नृपतिस्तस्या रुपेण मोहितः ॥२५॥
उद्वा ह्य धर्मतो भुपः स्वगेहे तामवासयत् । तस्यां जातौ नृपात्पुत्रौ देशराज्स्तु तद्वरः ॥२६॥

आचार्यो वत्सराजश्च शतहस्तिसमो बले । जित्वा तौ मागधन्देशान्राज्यवं तौ बभुवतुः ॥२७॥
शतयतः स्मृतो म्लेच्छः शूरो वनरसाधिपः । तत्पुत्रा भीमसेनांशो वीरणाभुमिच्छवाज्ञया ॥२८॥

પા.નં. ૩૨૬-૩૨૭

तालवृक्ष प्रमाणेन चीर्ध्ववेहगो हि तस्य वै । तालना नाम विख्यातः शतयतेत न वै कुतः ॥२९॥
ताभ्यां नपभ्यांत द्यु द्धमभवल्लोमहर्षणम । युद्धेन हीनता प्राप्तस्तालनो बलवत्तरः ॥३०॥
तदा मैत्री कृता ताभ्यां तालनेन समविन्ता । जयचंद्रपरीक्षार्थे त्रयः शूराः समाययुः ॥३१॥

હે વિપ્ર ! ઇસ અન્તર મેં જૈસા ભી કુછ હુઆ થા તુમ ઉસકા શ્રવણ કરો. વાક્સર ગ્રામ મેં બતપા નામ સે પ્રસિદ્ધ એક આભીરી હુઆ થી. ઉસને પરમ શ્રેષ્ઠ નવદુર્ગા વ્રત નૌ વર્ષ પર્યન્ત કિયા થાય તબ તો ચન્ડિકા દેવી પ્રસન્ન હોકર ઉસસે બોલી-હે શોભને ! તૂ જો ચાહે માગ લે ।।૨૨।। જો રાજા જયચન્દ્ર કે પક્ષ મે હૈ વે ભી ઉસકે ભય સે ભુમિરાજ કે લિએ ઉસકે માન કે સત્કૃત દણ્ડ દેતે હૈ ।।૨૩।। ઉસને કહા-હે મતા ! યદિ આપ હૈ ઈશ્વર ! પ્રસન્ન હોકર મુઝે વરદાન માંગતી હું કિ રામ કૃષ્ણ કે માન મેરે વંશ મેં બાલક જન્મ ગ્રહણ કરેં ।।૨૪।। એસા હી હોગા, યહ કહકર વહ દેવી વહાં પર હી અર્ન્ધાન હો ગઇ થી. વસુમાન નામ વાલા એક રાજા થા જો ઉસકે રુપ સે મોહિત હો ગયા થા ।।૨૫।। ઉસ રાજા ને ઉસકે સાથ વિવિાહ કર લિયા ઔર ઉસે અપને ઘરમેં લાકર રખ દિયા થા. ઉસ રાજા સે દો પુત્ર ઉત્પન્ન હુએ. દેશ રાજા તો ઉસકા વર થા. ઉનકે નામ આચાર્ય ઔર વત્સરાજ થે. વહ વત્સરાજ સૌ હાથિયોં કે સમાન બલ વાલા થા. ઉન દોનોં ને માગધ દેશોં કે જીતકર વે રાજ્ય વાલે હો ગયે થે ।।૨૬-૨૭।। વનરસાધિપ શૂર શતયત મ્લેચ્છ કહા ગયા હૈ. ઉસકા પુત્ર ભીમસેન કા અંશ શિવ કી આજ્ઞા સે વીરણ હુઆ થા ।।૨૮।। તાલ કે વૃક્ષ કે પ્રમાણ સે ઉસકે ઉર્દ્વ વેગ થા. અતએવ વહ તાલન, ઇસ નામ સે વિરુપાત હુઆ થા જોકિ શતયત ને કિયા થા ।૨૯। ઉન દોનોં રાજાઓં કા બડા ભીષણ રોમાજ્યકારી યુદ્ધ હુઆ થા. અધિકર બલવાન તાલન ઉસ યુદ્ધ સે હીનતા કો પ્રાપ્ત હો ગયા થા ।।૩૦।। તબ ઉન દોનોં ને મૈત્રી કરલી થી ઔર તાલન સે યુદ્ધ હોકર વે તીનોં શૂરવીર જયચન્દ્ર કી પરીક્ષા કે લિએ આયે છે ।।૩૧।।

।।જયચન્દ્ર તથા પૃથ્વીરાજ કી ઉત્પતિ ।।

इंद्रपस्थेनंगपालोनपत्यश्च मही पतिः । पुत्रार्थ कारयामास शैयं यज्ञं विधानतः ॥1॥
कन्यके च तदा जाते शिवभागप्रसादतः । चन्द्रकांतिश्च ज्येष्ठा वै द्वितीया कोर्तिमालिनी ॥२॥
कान्थकुब्जाविपायैव चन्द्रकान्ति-पितादददत् । देवपालाय शुद्धाय राष्ट्रक पालान्वायय च ॥३॥

પા.નં. ૪૨૮

सोमेश्वरराज भूपाय शपहानिकुलाय तु । अजमेराधिपायैय तया वै कीर्तिमालिनीम् ॥४॥
जयशर्मा द्विजः कच्चित्समाधिस्यो हिमालये । द्रष्टवा भुपोत्सवं रम्ं राज्यार्थे स्वमनोडदधत् ॥५॥
त्यक्तवा देहं स शुद्धात्मा चंद्रकात्याः सुतोभवत् ।
जयतचंद्र इति ख्यातो बाहुशाली जितेन्द्रियः । रत्नभानुश्च संजशे शुरस्तस्यानुजो बली ॥६॥
स जित्वा गौडबंगागादीन्मरूदेशान्मदोतरकटान् । दंडयान्कृत्वा गृहं प्राप्य भ्राताज्ञातत्परोडभवत् ॥७॥

हरिर्योगबलेनैव तेषां कुष्ठमनासयत् । तद्दोषान्नग्नभूतेश्च बोधस्य तेजसाभवत् ॥८६॥
पूर्वाद्धौन्नेमिनाथश्च पराद्धद्धोद्ध एव च । बौद्धधर ज्यविनाशाय दारूपाषाण रुपवान् ॥८७॥
अहं सिंधुतटै जातो लोकमंगलहेतवे । इन्द्रद्युम्नश्च नृपतिः स्वर्गलोकादुपागतः ।
मदिरं रचितं तेन तत्रेह समुपागगत ॥८८॥
अत्र स्थितश्च यज्ञांशप्रसादमहिमा महात् । सववांछितद् लोका स्थापयामास मोक्षदम् ॥८९॥
वर्णाद्यमश्च नैवात्र वेदधमस्तथा न हि । व्रत्रं चात्र न यज्ञांशमन्डले योजनान्तर ॥९०॥
येनोक्तो यावनी भाषा येन बौद्ध विलोकितः ।
तस्य प्राप्तं महत्पापं स्थितोडहं तदधापहः । मां विलोक्य नरः शूद्रः कलिकाले भविष्यति ॥९१॥

વેદો કી અન્દર કરને કે પ્રભા સે વે દેવ કુષ્ટી હો ગએ થે. વે વિષ્ણુ દેવ કે પાસ આકર શૌદ્ર રૂપી વિષ્ણુ દેવ કી સ્તુતિ કરને લગે થે ।૮૨। હરિ ને યોગ કે બલ સે હી ઉનકે કુષ્યટ કા ના કર દિયા થા. ઉસકે દીપ સે નગ્ન ભૂત વહ તેજ સો બૌદ્ધ હી હુઆ થા. બૌદ્ધોં કે રાજ્ય કે વિનાશ કરને કે લિએ દારુપાશાણ રૂપ વાલા હો ગયા થા. ।।૮૭।। મૈં ન્ધુિ કે તટ પર લોક કે મંગલ હેતુ કે લિએ ઉત્પન્ન હુઆ થા. ઔર રન્દ્રદ્યુમ્ન રાજા સ્વર્ગ લોક સે ઉપાયગત હુઆ થા. ઉસને મન્દિર કી ઈચના કી થી વહાં પર મૈં આ ગયા થા. ।।૮૮।। યહાં પર સ્થિત હોતે હુએ યજ્ઞાંત કે પ્રસાદ કી મહાન મહિમા લોક મેં સમસ્ત વાચ્છા કો દેને વાલી તથા મોક્ષ કા પ્રદાન કરને વાલી સ્થાપિત કીથી ।।૮૯।। યહાં પર કોઈ ભી વર્ણોં કા શ્રમ નહીં હૈ ઔર ન કોઇ વેદ કા હી ધર્મ હૈ. ઇસ યોજનાન્તર યપાંશ મન્ડલ મેં કાઈ વ્રત હી હૈ. ।।૯૦।। જિસને યાવની ભાષા કો કહા ઔર જિસને બૌદ્ધ કો દેખા ઉસકો જો મહાન્ પાપ પ્રાપ્તઃ હુઆ, અકબરે બાદશાહ વર્ણન)
મેં ઉસકે પાપ કા અપહરણ કરને વાલા વહાં સ્થિત હું. ઇસ કલિ કે સમય મેં મેરા દર્શન કરકે હી નરં શુદ્ર હો જાએગા. ।।૯૧।।

।।અકબર બાદશાહ વર્ણન ।।

इति श्रुत्वा बलिदैत्यो देवाना विजयं महत् । रेषणं नाम देत्येद्रं समाहूय बचोडब्रबीत ।१।
सुनस्तिमिरलिगस्य सरुषो नाम विश्रुतः । त्वं सि तत्र समागम्य दैत्यकायं महत्कुरु ।।
इति श्रुत्वा स वै दत्यो हृदि विप्रास्तरोषणः । नाश वेदमागस्थदेहली देशमास्थितः ।
पचवर्श कृतं राज्यं होमायुस्तत्सतोडभवत् ।४
होमयुषा मन्दाधेन देवतास्च निराकृतः । ते सुराः कृष्णचैतन्यं न होने स्थितम् ।५
तुष्ठबहुधा तत्र श्रुत्वा क्रद्धौ हरिः स्वम् । स्वेतजसा च तद्राज्यं विघ्नभूतं चकार ह ।६
सत्सन्यजनितं लोकेहोमायुश्च निराकृतः । महाराष्ट्रैस्तदा तत्र शेषशाकः समास्थितः ।७

ઇસ આધ્ય મેં તિમિર લિંગ કે પુત્ર સરુષાદિ કા દેહલી મેં રાજ્ય કે બૃતામત રાવણ વર્ણન તથા અકબર

કે રાજ્ય કે વૃતાન્ત કા વર્ણન કિયા જાતા હૈ. સૂતજી ને કહા-યહ સુનકર દૈત્ય બલિ ને કિ દેવોં કી મહાન્ વિજય હુઈ હૈ રોષ નામ વાલે દત્યેન્દ્ર કો બુલાકર ઉસને યહ વચન બોલા થા-।૧। તમિરલિંગ (તૈમરલઙ્) કા પુત્ર સરુષ નામ વાલા પ્રસિદ્ધ થા. તૂ વહાં પર આકર દૈત્યોં કે મહાન્ કાર્ય કા સમ્પાદન કર ।૨। યહ વણ કર વહ દૈત્ય હૃદય મેં વિશેષ રૂપ સે રો, પ્રાપ્ત કરકે દેહલી મેં આસ્થિત હોકર વેદ માર્ગ પર ચલને વાલોં કા ઉસને નાશ કરદિયા પા.નં. ૨૬૧

થા ।૩। પાંચ વર્ષ તક પર્યન્ત ઉસને વહાં પર રાજ્ય કા શાસન કિયા * ફિર ઉસકા પુત્ર બાહર હુઆ ઈસને વીસ વર્ષ તક રાજ્ય કેસુખ કા ઉપભોગ કિયા ઈસકે હુમાયુ નામ વાલે પુત્ર ને જન્મ ગ્રહણ કિયા થા. ।૪। મદ સે અંતે હુમાયું ને દેવતાઓં કાનિરાદર કિયા થા. દેવતા કૃષ્ણ ચૈતન્ય કી જો કિ નદીહા (નદિયા) કે ઉપવન મેં સ્થિત થે, સ્તુતિ કરને લગે થે. બહુધા ઈસકા સુનકર હરિ સ્વયં બતુક કુદ્ર હુએ થે. ઉન્હોંને અપને તેજ કે પ્રભાવ સે હી ઉસકે રાજ્ય કા વિઘ્ન ભૂત કર દિયા થા. ।૬। [illegible] સેના કે જનિત લોગોં ને હી હોમાયુ કો નિરાકૃત કર દિયા થા. ઉસ સમય મેં મહારાષ્ટ્રોં કે દ્વારા શેખ શાક સમાસ્થિત હુઆ થા. ।૭।

देहलीनगरे रम्ये म्लेच्छो राज्य चकार ह । धर्मकाय कृत तैन तद्राज्यं पंचहायनम् ।८।
ब्रह्मचारी मुकुं दश्च सडुराचार्य गोत्रजः । प्रयागे च तपः कुर्वन्विशच्छिष्यैर्युः तः स्थितः ।९।
बाबरेण च धूतेन म्लेच्छराजेन देवताः । भ्रंशिताः स तदा ज्ञात्वा वह्यो देहं जुहाव वै ।।
तस्य गिष्ता गता वह्यौ भ्लेच्छनाशंहतुना । गोदुग्धे च स्थित रोम पीत्वा स पयसा मुनिः ।११
मुकुंदस्तस्य दोषेण म्लेच्योओ वभूव ह । होमायुषश्च काश्मीरे संस्थितस्यैव पुत्रकः ॥१२॥
जातमात्रे वरो जातः पुत्रोडयं सर्वभाग्यवान् ॥१३।
पैशा चे दारुणे मार्गे न भूतो न भविष्यति । अतः सोकबरो नाम होमायुस्तनयस्तव ॥१४॥

રમ્ય દેહલી નગર મેં મ્લેચ્છ ને રાજ્ય કિયા થા. ઉસને ધર્મ કા કાર્ય કિયા. પાંચ વર્ષ તક ઉસકા રાજ્ય રહા થા ।૮। બ્રહ્મચારી મુકુન્દ જોકિ શઙુરાચાર્ય કે ગોત્ર મેં જન્મ થા પ્રયાગ મેં અપને બીસ શિષ્યો કે સહિત તપ કરતા હુા સ્થિત થા. અત્યન્તધૂર્ત મ્લેચ્છોં કે રાજા બાબર ને દેવતાઓં કો ભ્રંશિત કિયા થા. ઉસને યહ જાનકર અપના શરીર અગ્નિ મેં હવન કર દિયા થા ।૧૦। ઉસકે જો શિષ્ય થે મ્લેચ્છોં કે નાશ કરને કે લિએ યહિન મેં ચલે ગણે થે ગો દુગ્ધ મેં સ્થિત રોગ કો મુનિ ને ભય કે સાથ પી લિયા થા. ઉસકે દો ભય, સે મુકુન્દ મ્લેચ્છ યોનિમેં હુઆ થા. ।૧૧-૧૨। ઉસ પુત્ર કે ઉત્પન્ન હોતે હી આકાશ વાણી ને કહા થા-યહ અકસ્માત વર પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ હૈ જો કિ સબ પ્રકાર કે ભાગ્ય વાલે હૈ : યહ દારુણ પૈશાચ માર્ગ મેં ન કભી રહા ઔર ન આગે રહેગા. ઈસીલિએ હોમાયુ તેરા યહ પુત્ર અકબર નામ વાલા હૈ ।૧૩-૧૪। પા.નં. ૨૭૦

श्रीधरः श्रीगतिः शंभुवरेण्यश्च मधुवंरती । विमलो देववान्सोमो बर्द्धनो वर्तको रूचिः ॥१५॥
माधानां मानकारी च केशवो माधवो मधुः । देवापिः सोमपाः शूरा मदनो यस्य शिष्प्रकाः ॥१६॥
स मुकुन्दो द्विज श्रीमान्दैवात्वद्गे हमागतः । इत्याकावशो श्रुत्वा होमायुश्च प्रसन्नधीः ॥१७॥
ददौ दान शू धातैभ्यः प्रेम्णा पुत्रपालत । दशाब्दे तनये जातं देहलीदे शमागतः ।१८।
शेषशाक पराजितं स राजा वभूव ह । शब्दं तेन कृतं राज्यं तत्पुत्रश्च नृपोभवत् ।९॥

सप्राप्ते राज्यं सप्तशिष्यं तत्प्रियाः । पूर्वजन्मनिये सुख्यात प्राप्ता भूपति प्रति ॥२०॥
केशवो मानसेनश्च वैजवाक्य तु माधवः । म्लेच्छास्त्वे च स्मृतास्तत्र हरिदासों मधुस्तथा ॥२१॥
मध्वाचायकुले जातो वैष्णवः सर्वरागवित् । पूर्वजन्मनि देवापिः च स बीरबलोडभवत् ॥२२॥

શ્રીધર-શ્રીપતિ-અમ્ભૂ-વરેણ્ય-વધુતી-વિમલ-સોમ વદ્ધેન યત્તક-રૂચિ માન્ધાતા માનકારી-કેશવ-માધવ-દેવાપિ-સોમપા-શૂર-સૂદન યે ઈતને નામધારી જિસકે શિષ્ય થે શ્રીમાન્ વહ મુકુન્દ હૈ વ વ શ સે તેરે ઘર મેં આ ગયા હૈ. ઈસ પ્રકાર કી આકાશવાણી

महाराष्ट्रेरेहतो दुष्टस्तालनान्वशंभवः । देहलीनगर राज्यं दशाब्दं माधवेन वै ॥६०॥
कृत तत्र तदा म्लेच्छ आलोमा राज्यामासकन् । तद्राप्टै बहवो जाता राजानो निजतेसजाः ॥६१॥
ग्रामपा बहवा भूपा दशेदेशे बभू विरैः मण्डलीकपदै तत्राक्षयं जातं महीतले ॥६२॥
त्रिशब्दमतो जातं ग्रामेग्नामे नृ पेनृ पे । तदा तु सकला देवाः कृष्णचैतन्यमाययुः॥६॥

યહ ફિર શત્રુઓં કે દ્વારા મરણ કો પ્રાપ્ત હોકર દૈત્યો કે લોક મેં ચલા ગયા થા. ઉસકા પુત્ર થા. જિસકે બીસ વર્ષ તક પદ કા ઉપભોગ કિયા થા ।૫૭। ઉસકે રાષ્ટ્ર મેં એક નંદર નામ વાલા નાદિર શાહ) દૈત્ય દેશ મેં આયા થા. ઉસને સુરોં કો જીત કર તથા આર્યો કા હનન કરને બડા હી અત્યાચાર કિયા થા ઔર ફિર વહ સુરજ દેશ મેં આ ગયા થા ।૫૮। પા.નં. ૨૭૧

મહામત્સ્ય નામ વાલા મદ કા પુત્ર હુઆ થા. ઉસને અપને પિતા કે પદ કો ગ્રહણ કરકે પાંચ વર્ષ કે અન્ત તક રાજ્ય કિયા થા ।૫૯। યહ દુષ્ટ તાલન કે વંશ મેં હોને વાલા મહારાષ્ટ્રો મરાહઠા કે દ્વારા મારા ગયા થા. ફિર દેહલી નગર મેં માધવ ને દસ વર્ષ તક રાજ્ય પ્રાપ્ત કર લિયા થા ઉસકે રાષ્ટ્ર મેં નિજ દેશ મેં ઉત્પન્ન હોને વાલે બહુત રાજા હુએ થે. ઈસ મહીતલ મં વહ પર અક્ષય મણ્ડીક પદ હો ગયા થા ।।૬૨।। ગ્રામ-ગ્રામ મેં ઔર નૃપ નૃપ મેં તીસ વર્ષ વ્યતીત હો ગયે થે. ઉસ સમય દેવગણ મહાપ્રભુ કૃષ્ણ ચૈતન્ય કે પાસ આએ થે. ।૬૩।

લંકા યુદ્ધ સમયે વાનરોની રાજાના આસીર્વાદ
કલીયુગમાં મલેચ્છા ગરુણ્ડારાજ્ય સર્વ પૃથ્વી

यज्ञंशश्च हरिः साक्षाज्ज्ञात्वा दुःख महीतले । मूहूर्त ध्यानमागभ्य देवान्वचनमब्रबीतं ।६४।
पुरौ तु रागवो धीमाज्जित्वा रावणराक्षसम् । कर्पानुज्जीवयामास सुधावर्षेसनततः ।६५।
विकटो वृजिलो जालो वरलीनो हि सिहलः । जवस्तुतात्रश्व तथा नाम्ना ते क्षुद्रवानराः ॥६६॥
रामचंद्र वच पाहूदैहिनो वांछित प्रभो । रामौ दश रथिः शअरीमाज्जात्वा तेषां मनोरथम् ।६७॥
देवांगनोद्भवाः कन्या रावणाल्लोकरावणात् । दत्वा तेभ्यो हरिस्साक्षाद्बचनं प्राह हर्षितः ॥६८॥
भगन्नाम्ना च ये द्रीपा जालधरविनिर्मिताः । तेषु राज्ञो भविष्यन्ति भवन्तो हितकारिणः ।६९॥
नन्दिन्या गोश्चरूंडाद्धै जाता म्लेच्छा भयानकाः गुरुण्डा तातयास्तेषां तास्तु तेष् सदा स्थिताः ॥७०॥

યજ્ઞંશ સાક્ષાત્ હરિ ને ઈસ મહીતલ મેં જો દુઃખ થા. ઉસકો જાનકર એક મૂહૂર્ત તક ધ્યાન કરકે ફિર વે દેવોં સે વહ વચન બોલે. ।૬૪। પહિલો શ્રીગાન રાઘવ ને રાક્ષસ રાજ રાવણ કો જાતિકર સબ ઔર જો

મૃત વાનર પડે હુએ થે. ઉનકા સુધા કી બૃષ્ટિ કે ધ્વારા ઉજવિત કર દિયા થા ।૬૫। ઉન બન્દરોં કે નામ-વિકાર-બૃજિલ-જાલ-બરલીન સિંઘલ જબ સુમાત્ર યે નામ થે ઓર યે શૂદ્ર બનાકર ।।૬૬।। ઉન્હોંને ભગવાન રામચન્દ્ર નેં યહ વચન કહે થે હે ભગવાન ! હે પ્રભો ! આપ હમકો ક્ષમા વાંછિત વરદાન પ્રદાન કરેં દશરથ કે પુત્ર રામને ઉનકે મનોરથ કો જાન લિયા થા. ।૬૭। લોકોં કે લિએ રાવણ અર્થાત્ ભયાનક રાવણ ને એક દેવગના મેં જન્મ પ્રહર કરને વાલી કન્યા થી. ભગવાન શ્રીરામ ને ઉનકો ઉસે દેકર ફિર પરમ હર્હિત હોતે હુએ સાક્ષાત હરિ ને યહ વચન કહા ।૬૮। આપકે નામોં સે જો જાલન્થર કે દ્વારા નિર્મિત દ્વીપ હૈ ઉન દ્વીપોં મેં આપ સબ હિતકારી રાજા હોંગે ।૬૯। નન્દિની ગૌ સે રુન્ડ ભયાનક મ્લેચ્છ ઉત્પન્ન હુએ થે ઉનકી ગુરુણ્ડ જાતિ થી. બેઉન દ્વીપોં મેં સદા સે સ્થિત હૈ ।૭૦। પા.નં. ૨૭૮-૨૭૯

जित्वा तांश्च गुरुण्डान्वै कुरुध्वं राज्यमृत्तमम् । इति श्रुत्वा हरि नत्वा द्वीपेषु प्रययुर्मुदा ॥७१॥
विकटान्वसंभूता गरुण्डा वानराननाः । वाणिज्यार्थ मिहायाता गौराण्डा बौद्धमार्गिणः ॥७२॥
ईशपुत्रमते-संस्थास्तेषं मृदयमुतत्तम । सत्यब्रत कामजितक्रोध सूर्यतत्परम् ॥७३॥
यूयं तत्रोष्य कार्य च नृणां कुरुत मा चिरम् । इति श्रुत्वा तु देवा कुर्टु राचिकमादरात् ।७४॥
नगर्च्या कलिकातायां स्थापयामासुरद्यताः । विकटे पश्चिमे द्वोपे तत्पनी विकटावतो ।७५॥
अष्टकौशलमार्गेण राजमन्त्रं चकार ह । तत्पतिस्तुं पुलोमाचिः कालिकार्ता पुरी स्थितः ।७६॥
विक्रमस्ये गते राज्ये शतमष्टादश कलौ । चत्वारिंश तथब्दं च तदा राजा बभूवहै ।७७॥

આપ લોક ઉન ગુરુણ્ડોં પર વિજય પ્રાપ્ત કરકે વહાં ઉત્તમ રાજ્ય કરો. યહ શ્રીરામ કા કહા હુા વચન શ્રવણ કરકે સબ હરિ કો નમસ્કાર કરકે વહાં બડી પ્રસન્નતા સે ચલે ગયે થે. ।૭૧। વિકર કે વશ મેં ઉત્પન્ન ગરુણ્ડ વાનર કે સમાન મુખ વાલે થે. વે વાણિજ્ય કરને કે લિએ યહાં આયે થે ઔર વે ગોરુણ્ડ બૌદ્ધ ધર્મ કે માનને વાલે થે. ।૭૨। ફિર ય ઇસ કે મત મેં સંસ્થિત હો ગએ થે અર્થાત્ ઇસાઇ હો ગયે થે. ઉનકા હૃદય અત્નૃત ઉત્તમ હૈ. સત્ય વ્રત વાલા-કામ કો જીતને વાલી-ક્રોધ સે રહિત ઔર સૂર્ય મેં તત્પર હૈ ।૭૩। આપકો વહાં નિબસે કરકે મનુષ્યોં કા કાર્ય કરના ચાહિએ. અબ વિલમ્બ મત કો યહ સુનકર વે દેવદાર સે આંચિચક કરને લગે ।૭૪। કલિકાતા નગરી મેં ઉદ્યત હોતે હુએ સ્થાપના કીથી. બિકર પશ્ચિમ દ્વીપમેં ઉસકી પત્ની વિકટાવતી થી. ।૭૫। ઉસને અષ્ટ કૌશલ માર્ગ મેં રાજમન્ત્ર કો કિયા થા. ઉસકા પતિ મુલોમાતિ કલિકાતા પુરી મેં સ્થિત થા. ।૭૬। કલિયુગ મેં વિક્રમ કે રાજ્ય કે અષ્ટાદશ શત ઔર ચીલ સે વર્ષ હુએ થે. તબ યહ રાજા હુઆ ।।૭૭।।

तदन्वलये सप्तनृपा गुरुण्डाश्च बभूविरे । चतुष्पतिष्टिमतं वर्षं राज्यं कृत्वा लयं गताः ॥७८॥
गरुण्डे चाष्टमें भूपे प्राप्ते न्यायेन शासति । कलिपक्षो वलिदैत्यो मूरं नाम महासुरम् ॥७९॥
आरूह्य प्रेषयामास देवदेशे महोत्तमे । पा.નં. ૨૮૦
स मुरी वाडिलं भूपं वशीकृत्य हृदि स्थितः ।८०।
आर्यवर्मविनाशाय तस्य बुद्धि चकार ह । मूतिसंस्थास्तदा देवा गत्वा यज्ञांशयोगिनम् ।८१।
नमस्कृत्याब्रू वन्सर्वे यथा प्राप्तो मुरोडसुरः । ज्ञात्वा शशपि कृष्णांशो गुरुण्डान्बौद्धमार्गिणः ।८२।

क्षयं यास्यति ते सर्वे मुरस्य वशं गता । इत्युक्ते वचने वस्मिन्गुरुन्डाः कलनोदिताः ॥८३॥
स्वसैन्यैश्च क्षयं जग्मुवर्ष मात्रान्तरे खलाः । सर्वे चिसत्सहस्त्रास्च प्रपयुर्यममन्दिरे ।८४॥

ઉસ વશ મેં સાત ગુરુન્ડ નૃપ હુએ થે. ચૌસઠ વર્ષ પરિમાણ તક રાજ્ય કરકે સબ લય કોપ્રાપ્ર હો ગયે થે ॥૭૮॥ ગુરુણ્ડ કે આઠવેં રાજા કે હોને પર જો કિ ન્યાય કે સાથ શાસન કર રહા થા કલિ કે પક્ષ વાલે બલિ દૈત્ય ને મુર નામ વાલે મહાન્ અસુર કો આરૂઢ કરકે મહાન્ ઉત્તમ ઇસ દેવોં કે દેશ ભેજા થા ॥૭૯॥ વહ મુર વાર્ડિલભૂપ કો અપને વંશ મેં કરકે ઉસકે હૃદય મેં સ્થિત હો ગયા થા. ॥૮૦॥ આર્યો કે ધર્મ કો વિશેષ રૂપ સે નષ્ટ કરને કે લિયે ઉસકી વૈસી હી બુદ્ધિ ઉસનેકર દી. ઉસસમય મેં મૂર્તિયોં કે સંસ્થાન રખને વાલે દેવગણ યજ્ઞાશ યોગી કે પાસ પહુંચે થે ॥૮૧॥ ઉન સબ ને યજ્ઞાંશ કો નમસ્કાર કિયા ઔર જિસ તરહ મુર અસુર વહાં પ્રાપ્ર હુઆ થા વહ સબ સુનાયા થા. કૃષ્ણાંશ ને યહ સબ વૃતાન્ત જાન કર બૌદ્ધ માર્ગ કે અનુયાયીગરુણ્ડોં કો શાપ દે દિયા થા ॥૮૨॥ જો ભી સુર અસુર કે વશ મેં પ્રાપ્ત હો ગયે હૈં વે સબ ક્ષય કો પપ્ર હો જાયેંગે. ઉસકે ઇસ વચન કે કહને પર કાલ કે દ્વારા પ્રેરિત ખલ ગરુન્ડ અપની સેનાઓં કે સાથ એક હી વર્ષ કે અન્દર.

(ભવિષ્યપુરાણ ભાગ-૨ પુરો)
પા.નં. ૨૮૧

મત્સ્ય-પુરાણ

(પ્રથમ ખન્ડ) શ્રી રામ સર્મા આચાર્ય બરેલી

(સૂફી મલેચ્છ) ઇસકે અનન્તર કિસી સમય મેં વહ મનુ આશ્રમ મેં અપને પિતૃગૃહ કે લિયે તર્પણ કર રહે થે તો ઉનકે હાથોં મેં એક શફરી (મછલી) જલ કે સાથ હી આગઇ થી ।૧૮। ઉસ દયાલુ મહીપતિ ને ઉસ શફરી કે સ્વરુપ કો દેખકર ઉસી કી રક્ષા કરને કા યત્ન કિય થા ઔર ઉસને કરકોદર મેં રખ દિયા થા ।।૧૯।। એક હી અર્ધ રાત્રિ કે સમય મેં વહ સોલહ અંગુલ કે વિસ્તર વાલા હો ગયા થા ઔર વહ મત્સ્ય રુપ સે સમ્પન્ન હોકર ઉસ રાજા સે "મેરી રક્ષા કર-મેરી રક્ષા કરો"-યહ બોલા ।૨૦। ઉસ રાજા ને ઉસ જલચારી કો લેકર એક મારિગક મેં ડાલ દિયા થા. વહાં પર ભી વહ એક હી રાત્રિ મેં તીન હાથ કા હોકર બઢ ગયા થા ॥ ૨૧ ॥ પા.નં. ૩૬

કલમા જાપથી સાવીત્રી પ્રગટ

ईश्वरेच्छावशः सोडपि जीवात्मा कथ्यते बुधैः । एवं षड् विंशकंप्रोक्तं शरीरइहमानवे ।२८॥
सांख्यंसंख्यात्मकत्वाच्चकपिलादिभिरुच्यते । एततत्त्वात्मकंकृत्वाजगद्धे धाअजीजनत् ।२९।
सावित्री लोकसृष्ट्यर्थं हृदि कृत्वासमास्थितः । ततः सुज्जपतस्तस्यभित्वादेहभवकल्पमषम् ।३०।
यावदब्दशतं दिव्यं यथान्यः प्राकृतो जनः ।

બુધોં કે દ્વારા વહ જીવાત્મા ભી ઇશ્વર કી ઇચ્છા કે વશ મેં રહને વાલા કહા જાતા હૈ. ઇસ પ્રકાર સે ઇસ માનવીય શરીર મેં છબ્બીસ તત્વ યુક્ત થા યહ વડિશક ઇસ નામ સે કહા જાયા કરતા હૈ. ।૨૮। તત્વો કી સંખ્યા કે સ્વરૂપ વાલા હોને હી સે કપિલ આદિ કે દ્વારા યહ સાખ્ય થાસ્ત્ર યા દર્શન કહા જાતા હૈ. વેધા ને ઇસ જગત્ કો એક તત્વ કે સ્વરુપ વાલાસપુત્પન્ન કિયા હૈ. ।૨૯। લોક કી સૃષ્ટિ કે લિએ સાવિત્રી કો અપને હૃદય મેં કરકે હી પ્રજાપિતા સમાસ્થિત હોતે હૈ. ઇસકે ઉપરાન્ત ભલી-ભાંતિ જાપ કરતે હુયે ઉનકે કલ્મષસહિત શરીર કા ભેદન કરકે હી સાવિત્રી પ્રકટ હુઇ થી. ।૩૦। જિસ પ્રકાર સે કોઇ પ્રાકૃત મનુષ્ય હોતા હૈ ઉસી ભાંતિ દિવ્ય સૌ વર્ષ તક સે બહુત મહાન્ કાલ મેં ઉસકા અર્થાત્ સાવિત્રી કા મનુ પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ થા ।૩૧। ઇસકા સ્વાયમ્ભુવ મનુ-યહ શુભ નામ પ્રસિદ્ધ થા વહ મહાન્ વિરાટ થા-એસા હમને સુના હૈ. ઇસકા સ્વાયમ્ભુવ મનુ-યહ.શુભ નામ પ્રસિદ્ધ થા વહ મહાન્ વિરાટ થા-એસા હમને સુના હૈ. ઇસકે રુપ ગુણ સામાન્ય સે વહ અધિ પુરુષ કહા જાતા હૈ. ।૩૨। જહાં પર વે બહુત સે શંસિત વ્રત વાલે વૈરાજ સનુત્પત્ર હુએ થે તથા દુસરે સાત-સાત મહાભાગ વાલે સ્વાયમ્ભુવથે ।।૩૩।। પા.નં. ૫૧

સ્વારચિષ આદિ યે સબ બ્રહ્મા કે હી તુલ્ય સ્વરૂપ વાલે થે. ઉસી તરહ ઔતમિ પ્રમુખ ભી થે અર્થાત્ જિનમેં ઔતમિ પ્રધાન થા દેવ ભી થે જિનમેં આપ ઇસ સમય મેં સાતવેં હોતે હૈ ।૩૪। પા.નં. ૫૨

।।૧-૨।। સૂતજી ને કહા-સ્વાયમ્ભુવ મનુ કે વંશ મેં અંગ નામ વાલા પ્રજાપતિ હુઆ થા. ઉસને મૃત્યુ કી દૂહિતા સુદુર્મુખા સે પરિણય કિયા થા ।।૩।। ઉસકા સુનીથા નામ થા ઔર પહિલે વેન નામ કા સુત થા. વહ વેન સર્વદા અધર્મ મેં હી નિરત રહા કરતા થા ઔર મહાન્ બલવાન્ વસુધા કા સ્વામી થા ।।૪।। યહ લોક મેં

ભી અધર્મ કે કરને વાલા હુઆ થા ઔર યહ પરાઈ સાયા કે અપહરણ કરને વાલા થા. પા.નં. ૭૯

ઈક્ષવાકુ વંસમાં મલેચ્છ સંભવા સંભૂ

सुखदु:खप्रमाणश्च प्रजादोष युस्य तु । एतत्सर्व प्रसंख्याय पृच्छता ब्रू हि नः प्रभो ॥७१॥
यथा मे कीतित पूर्व व्यासेना क्लिष्टकर्म्मणा । भाव्यं कलियुगञ्चैव तथा मन्वन्तराणि च ॥७२॥
अनागतानिसर्व्वाणि ब्रुवतो मे निबोधत । अत उर्ध्व प्रवक्ष्यामि भविष्या ये नृपास्तथा ॥७३॥
एडेक्ष्वाकान्वये चव पौरवे चान्वयेतथा । येषु संस्थास्यये तच्च एडेक्ष्वाकुकुलंशुमम् ।
तान सर्वान् कीर्तियिष्यामि भविष्ये कथितान्नृपान् ॥७४॥
तेभ्योऽपरेपियेत्वन्येह्यु त्पत्स्यन्तेनृपाः पुनः । क्षत्रा पारशवाः शूद्रस्तथान्येये महीश्वराः ॥७५॥
अन्धाः शकाः पुलिन्दाश्चचुलिकायनास्तथा । कैवर्ताभीरशवरायेचान्येम्लेच्छसम्भवाः ॥
पर्य्यायतः प्रवक्ष्यामि नामतेश्चैव तान्नृपान् ॥७६॥
अधिसोनकृष्णंश्चैतेषां प्रथमंवर्ततेनृपः । तस्यान्ववायेवक्ष्यामि भविष्येकथितान्नृपान् ॥७७॥

સુખ ઔર દુઃખ કા પ્રમાણ તથા યુગ કા પ્રજા કા દોષ-યહ સભી વહ કર હમકો બોધ દીજીએ! હે પ્રભો ! હમ લોગ સભી આપસે યહ પુછ રહે હૈ ।૭૧। મહર્ષિ સુતજી ને કહા જિસ પ્રકાર સે અક્લિષ્ટ કર્મ વાલે શઅરી વ્યાસદેવ ને પહિલે મુઝકો બતલાયા હૈ ભાવ્ય કલિયુગ તથા મન્વન્તર જો કિ સભી અબ તક અનાગત હી હૈ ઉન સબકો મૈં બતલા રહા હૂં આપ મુઝસે સભી જાન લો. ઈસકે ઓ યહ ભી બતલાઉંગા નૃપ ભવિષ્ય મેં હોંગે ।૭૨-૭૩। ઈશ્યાકુ કે વંશ મેં તથા પૈરવ વંશ મેં જિનમેં સંસ્તિત રહેગા વહ એક્ષ્યાકુલ શુભ હૈ. ઉન સભી ભવિષ્ય મેં કથિત નૃપોં કો મેં બતલાઉંગા ।૭૪। ઉનસે ભી ઔર દુસરે જ અન્ત નૃપ પુનઃ ઉત્પન્ન હોંગે ઉન્હેં ભી બતલા દિયા લાયગા ।૭૫। અન્ધ-શક-પુલિન્દ-ચૂલિક-યવન-કૈબર્ત-આમીર-શવર ઔર જ અન્ય મ્લેચ્છ સમ્ભવ હૈ ઉન સબકો મેં પર્ય્યાય સે તથા નમ સે નૃપોં કો બતલાઉંગા ।૭૬। ન સબ મેં અધિસોમ્ કૃષ્ણ પ્રથમ નૃપ હૈ. અબ ઉસકે અન્વાય (વંશ) મેં ભવિષ્ય મેં કથિત નૃપોં મૈં આપ લોગોં કો સબ બતલાઉંગા આપ લોગ સબ ધ્યાન પૂર્વક શ્રવણ કીજિએ ।૭૭। (પા.નં ૨૫૨-૨૫૩)

૨૮-અગ્નિ વંશ વર્ણન

સૈયુદી જાતી અથર્વા અંગીરસ ભૃગુવંસ -

ये पूज्याः स्युद्धिजातीनामग्नयः सूत सर्वदा । तानिदानीं समाच्क्ष्व तद्ध सं चानुपूर्वशः ।॥
योऽसावग्निभीमानी स्मृतः स्वायम्भुवेन्तरे । ब्रह्मणो मानसः पुत्रस्तस्मात् स्वाहा व्यजीजनत् ।॥
पावकं पवमानच्छशचिरग्निवैद्यु तः पावकात्मजः ।॥ शुचिरग्निः स्मृतः सौरः स्थाव राश्चैवतैस्मृताः।
पवमानात्मजो हाग्निहव्यायहः सउच्यते ।॥ पावकिः सस्त्रक्षुस्तु हव्यवाहमुखः शुचि ।
देवानां हव्यवाहोऽग्निः प्रथमो ब्रह्म सुतः ॥५।
सहरक्षैः सराणान्तु त्रयाणान्ते त्रयोऽनयः । एतेषां पुत्रपौत्राश्च चत्वरिशत्तथैव च ।॥
प्रवक्ष्ये नामतस्तान्वैप्रतिभागेन तान् पृथक् । पावनोलौकिको ह्यग्निः प्रथमोब्रह्मणश्चयः ॥७।

ऋषिगण ने कहा-है सूतजी ! जो अग्नियां द्विजातियों की परम पूज्य है उनके वि,य में ईस समय में बतलाईये और उनका वंश की आनुपूर्वी के क्रम से कहने की कृपा कीजिए ।१। महर्षि श्री सूतजी ने कहा-जो यह अग्नि अभी मानी है जो कि स्वायम्भुव अन्तर में कहा गया है वह यतो ब्रह्मा का मानस अर्थात् मन से समुयम्भुव अन्तर में कहा गया है वह तो ब्रह्मा का मानस अर्थात् मन से समुत्पन्न पुत्र है फ़िर उससे स्वाहा ने जन्म ग्रहण किया था ।२। पावक-पवमान-शूचि और अनि ये नाम ईसके कहे गये है. निर्मध्य-पवमान अग्नि है तथा पावकात्मज वैद्युत अग्नि है ।३। शुचि अग्नि ओर होता है. वेसह स्थावर ही कहे गये है. पवमानात्मज जो अग्नि है वह हव्यवाह कहा जाता है ।४। पावकि रक्ष होता है और हव्यावाह मुख शुचि होता है. देवों का अग्नि हव्यवाह होता है. प्रथम अग्नि ब्रह्मा का सुत था ।५। सूरों का सहरक्ष होता है. वे तीनों के तीन अग्नियां है. ईन अग्नियों के पुत्र और पौत्र चालीस है. अब उनके नाम लेकर प्रतिभाग के द्वारा उनके पृथक् बतलायेंगे. लौकिक अग्नि पावन होता है जो प्रथम ब्रह्मा का सुत है ।६-७। पा.नं. २५५-२५६

ભારતમાં આર્ય અર્બી મીશ્રા મલેચ્છ આવ્યા

यस्त्वयं मानवो द्वीपस्तिर्यग्यामः प्रकीर्तितः । य एनं जयते कृत्सनं स सम्राडिति कीर्तितः ॥१५॥
अयं लोकस्तु वै सम्राडन्तरिक्षतिजतां । स्वराठसौ स्मृतो लोकः पुनर्वक्ष्यामि विस्तरात् ॥१६॥
सप्त चास्मिन् महावष विश्रु कुलपर्वताः । महेन्द्रो मलयः सह्यः शक्तिमान् ऋक्षवानपि ।१७।
विन्ध्यश्च पारियात्रश्च इत्येते कुलपर्वताः । तेषां सहस्त्रशश्चान्ये पर्वतास्तु समीपतः ।१८।
अभिज्ञातस्ततश्चान्ये निपुलाश्चित्र सानवः । अन्येतेभ्यः पारिज्ञाचा हस्वा ह्यस्वोपजीदिनः ।१९।
ते अर्बि मिश्रा जानपदा आर्या म्लेच्छाश्च सवतः । पिवन्ति बहुला नद्यो गङ्गासिन्धुः सरस्वती ।२०।
शतद्रूश्चन्द्रभागा च यमुना सरयू तथा । एरावती बितस्ता च विशाला देविकाः कुहुः ।२१॥
गोमती धौतपाप च बाहुदा च द्वषद्वती । कौशिकी तु तृतीयाचनिश्चलागण्डी तथा ।
इक्षुलौहितमित्येता हिमवत्पार्श्वः सृता ।२२।

જો યહ માનવ દ્વીપ હૈ વહ તીર્થક્યામ કીર્તિત કિયા ગયા હૈ. જો ઈસ સમ્પૂર્ણ કો જીત લેતા હૈ. વહી સમ્રાટ ઈસ નામ સે કહા જાયા કરતા હૈ ।૧૫। ઈસ લોક કા તો સમ્રાટ હોતા હૈ ઔર અન્તરિક્ષ કી ભી જીત લેતા હૈ વહ લોક મેં સ્વરાઠ્ કહ જાતા હૈ. અબ પુનઃ વિસ્તાર પૂર્વક કહુંગા ।૧૬। ઈસ મહાવર્ષ મેં સાત કુલ પર્વત પ્રસિદ્ધ હૈ. ઉનકે નમ યે હૈ-મહેન્દ્ર, મલય, સહ્ય, શક્તિમાન, ઋક્ષવાન્, વિન્ધય, પારિમાત્ર, યે હી સાત કુલ પર્વત કહે જાતે હૈ. ઉન કુલ કે સહસ્ત્રોં સમીપ મેં અન્ય પર્વત ભી હોતે હૈ. ઈનકે પશ્ચાત્ વે અન્ય બહુત સે વિચિત્ર શિખરોં વાલે અભિજ્ઞાત હૈ. ઉનસે ભી અન્ય હ્સ્વ ઔર હ્સ્વોં કે ઉપજીવી પરિજ્ઞાત હૈ. ।૧૭-૧૯। ઉનસે મિલે હુએ જનપદ હૈ જો સબ ઔર આર્ય ઔર મ્લેચ્છ હૈ. ગઙ્ગા, સિન્ધુ ઔર સરસ્વતી ઈન બહુત-સી નદિયોં કા દાન કિયા કરતે હૈ. ।૨૦। શતદ્રૂ, ચન્દ્રભાગા, યમુના, સરયૂ, એરાવતી, વિતસ્તા, વિશાલા, દેવિકા, કુહુ, ગોમતી, ધૌતપાપા. બાહુદા, દ્વષદ્વતી, કૌશિકી, તડતીયા, નિશ્ચલા, ગણ્ડકી, ઈશુમૌલોતિ,

યે ઇતની નદિયાં હિમવાન્ કે પાશ્વ ભાગ સે નિઃસૃત હુઆ હૈ ।૨૧-૨૨। પા.નં. ૩૭૮

અર્થાત્ મધ્ય મેં કિસી કી ભી મૃત્યુ કા અનવર વહાં પર આતા હી નહીં હૈ. મેરુ પર્વત કે દક્ષિણા પાર્શ્વ મેં ઔર નિષધ કે ઉત્તર કી ઓર એક મહાન્, સુદર્શન, નામ વાલા જામુત કા વૃક્ષ હૈ જો હમેશા સે ચલે જાને વાલા સનાતન હૈ. ઉસ વૃક્ષ પર નિત્ય હી પુણ્ય ઔર ફલ રહા કરતે હૈ. ।।૭૩-૭૪।। ઉસી વનસ્પતિ કે નામ સે જમ્બુદ્વીપ સમાયાત હો ગયા હૈ ઉસ વૃક્ષ કા મહાન્ ઉત્સેધ (ઉંચાઇ) હૈ જો એક સહસ્ત્ર એક સૌ યોજન હૈ. યહ વૃક્ષરાજ દિવ લોક સો માવૃત કરકે હી વહાં પર સ્થિત રહના હૈ. ઉસકે જમ્બુફલ ભી બડે હી વિશાલ હોતે હૈ. જો કિ ઉનકે રસ સે સરિતા કી રચના હોકર વહ પસર્પણ કિયા કરતી હૈ. વહી નદી મેરુ કી પ્રદક્ષિણા કરકે ઉસ જમ્બુ કે મુલ મેં પુનઃગયી થી. ઇલાવૃત મેં વહાં કે પ્રાણી સર્વદા પ્રસન્ન હોતે હુએ ઉસ જમ્બુ રસ કાપાન કિયા કરતે હૈ. ।।૭૫।। ।।૭૬,૭૭।। ઉસ જમ્બુ વૃક્ષ કે રસ કો પીકર ઉન્હેં ફિર વૃદ્ધતા કભી બાધા નહીં કિયા કરતી હૈ. ઉન્હેં ન તો કભી ક્ષુધા હી સતાતી હૈ ઔર ન કોઇ ક્લમ હી હુઆ કરતા હૈ તથા ઉસ પ્રકાર કા કોઈ દુઃખ હી હુઆ કરતા હૈ ।।૭૮।। પા.નં. ૩૮૮

કલીમા સાધક યુગમ

विप्राणां कर्म्भदिषैस्तैः प्रजानां जायते भयम् । हिंसा मानस्तथेष्यचि क्रोधोडसूताडक्षमाडधुतिः ॥३६॥
पुष्पे भवन्तिजन्तूनालोभोमोहश्चसवशः । सडक्षोमोजायतेडत्यर्थकालिमासाद्यैयुगम् ।३७।
नाधीयन्ते तथा बेदान्जयन्ते वै द्विजातीयः । उत्सीदन्तियथाचैववैस्यैः सार्द्धन्तुक्षत्रियाः ।३८।
शूद्राणां मन्त्रयोनिस्तु सम्बन्धो ब्राह्मणंः सह । भवतीहकली तस्मिनशयानासनभोजनैः ॥३९॥
राजानः शूद्रभूयिष्ठाः पापण्डानांप्रवृतयः । कापायिणश्चनिष्कच्छास्तथाकापालिनश्चह ।४०॥
ये चान्ये देवव्रतिनस्तथा ये धर्म्मदुपकाः । दिव्यवृताश्च ये केचिद्वृत्यर्थं श्रुतिलिङ्नः ४१।
एवस्विधाश्च ये केचिद्रवन्तीह कलौ युगे । अधीयते तदा वेदान् शूद्राधर्मार्थकोविदाः ॥४२॥

વિપ્ર અપનેં કર્મોં સે દૂષિત હો ગયે થે ઔર ઉનકે હી કમર્મોં કે દોષોં કે કારણ પ્રજાઓં કા ભય ઉત્પન્ન હો જાયા કરતા હૈ. પુષ્પ મેં જન્તુઓં મેં હિંસા-માન-ઇર્ષ્યા-ક્રોધ-અસૂયા-અક્ષના-અધૃતિ-લોભ ઔર સબ ઔર મેં મોહ યે અવગુણ હો જાયા કરતા હૈ. ઇસ કલિયુગ કો પ્રાપ્ત કરકે અત્યન્ત સંક્ષોભ જીવોં મેં સમુત્પન્ન હો જાયા કરતા હૈ ।૩૬-૩૭। દ્વિજાતિ ગણ વેદોં કા અધ્યયન નહીં કિયા કરતે હૈ ઔર ન વે યજન હી કરતે હૈ. તથા ક્ષત્રિય લોગ વૈશ્યોં કે સાથ હી સબ ઉત્પન્ન હો જાતે હૈ. ।૩૮। શૂદ્રોં કા બ્રાહ્મણોં કે સાથ મન્ત્ર ઔર યોનિ કા સમ્બન્ધ હો જાતા હૈ. ઇસ ઘોર કલિયુગ મેં શૂદ્રોં કા બ્રાહ્મણોં કે સાથ શયન-આસન ઔર ભોજન કે દ્વારા ભી સમ્બન્ધ હો જાયા કરતા હૈ. ।૩૯। (પાના નં. ૪૭૦)

કલીયુગ વર્ણન મકા મદીના મલેચ્છા સર્વત્ર વસુંધા, ઈમામ

प्राच्यान् प्रतीच्यांश्च तथा निन्ध्यपृष्ठापरान्तिकान् । तथैव दाक्षिणात्याश्च द्रविडान् सिंहलैः सह ।।५७॥
गन्धारान् पारदांश्चैव पह्मवान यवनान् शकान। तुषारान् वर्धशान् श्वेतान् पुलिन्दान् बर्बरान् श्वसान् ॥५८॥
लम्पकनान्ध्रश्चापि चीरजातीस्तथैव च । प्रवृतचक्रो बलवान्शुद्राणामन्तकृद वभो ।५९।

 विद्रव्य सर्वभुतानि चंचार बसुधार्मिमाम् । मानवस्य तु वंशे तु नृदवस्येहजज्ञिवान् ।६०।

पूर्वजन्मनि विष्णुश्चप्रभातिर्नामि वीर्यवान् । स्वतः स वै चन्द्रमसः पूर्व कलियुगे प्रभुः ॥६१॥

द्वातिशेडम्युतिवर्ष प्रकान्तो विशंतिसमाः । निजध्येनसर्वभूतानिमानुपाणेवर्सवशः ॥६२॥

कृत्वीजावशिष्टन्तापृथ्वीक्रूरेणकर्मणा । परस्परनिमित्तेन कालेनाकसिमकेन च ॥६३॥

મકારણ દેવ જીબ્રાઈલ આકાસવાણી - કલમો - સોડસી (પા.નં. ૪૭૩)

ब्रह्मणो ब्राह्मणाच्छंसि प्रस्तोतारश्च सर्वशः । तौ मित्रावरुणो पृष्ठात् प्रतिस्तारमेव च ।८।

उदारतः प्रतिहर्तार होतारज्जचैव पार्थिवः । अचवाकमथोव्यान्न ष्टारज्जैव पार्थिवः ॥९॥

पाणिभ्यामथ चाग्नीध्रं सुब्रह्मणण्यच्छ जानुतः । ग्राबस्तुतन्तु पादाभ्यामुन्ने तारश्च याजुषम् ।।१०।।

एवमेर्वप भगवान् पौडशैव जगत्पतिः । प्रवक्तन् सर्वयज्ञानामृत्विजाडसृजदुत्तमानै ॥११॥

तदेषं वै वेदमयः पुरुषो यज्ञसंस्तिथतः । वेदाश्चैतन्मयाः सर्वे यदाश्चर्यमभुतपुरा ।

श्रयून्ता तद्यथा विप्रा । मार्कण्डेयंकुतुहलम् ॥१३॥

गीणां भगवतस्तस्य कुक्षावेव महामुनिः । बहुबर्पसहस्त्रायुस्तस्यैव वरतेजसा ॥१४॥

મકારણ દેવ જીબ્રાઈલ આકાસવાણી કલમો સોડસી

ઉસ પ્રભુ ને બ્રહ્મ સે બ્રાહ્મણોં કો ઔર સબ પ્રસ્તોત કા સૃજન કિયા થા. દોનો મિત્રાવરુણોં કો ઔર પ્રતિ પ્રસ્તાર કો પૃષ્ઠ સે સૃજિત કિયા ગયા થા. હે પાર્થિવ ! ઉદર સે પ્રતિહર્તા ઔર હોતા કા સૃજન કિયા ગયા થા. દોનોં ઉગુઔં સે અચ્છા વાક તથા નેષ્ટા કી રચના કી થી. દોનોં હાથોં સે આગ્નીધ્રુ કો તથા જાનુ સે સુબ્રહ્મણ્ય કો રચા થા. પાદોં સે ગાવસુત્ત ઔર યાજુપ ઉન્નેતા કા મજન કિયા થા. ઇસ પ્રકાર સે હી ઇન જગત્ કે પતિ ભગવાન મેં શાલહોં સમ્પૂર્ણ યજ્ઞાં કે પ્રવક્તા ઉત્તપ ઋત્વિજોં કા સૃજન કિયા થા ।૮-૧૧। વહી યહ વેદમ. પુરુષ યજ્ઞોં મેં સંસ્થિત હૈ. ઇસી સે પરિપૂર્ણ સમ્પૂર્ણ વેદ હૈ તથા અઙ્ગો કે સહિત ઉપનિષદોં કી કિયા હૈ. વહ એકાર્ણવ મેં શયન ક્રિયા કરતે હૈં જો પહિલે બડા ભાગી ઉપશ્ચર્ય્ય હુઆ થા. હે વિપ્રગગા ! જિસ તરહ સે માકેન્ડેય કો કુલુહલ હુઆ થા. ઉસકા અબ આપ લોક શ્રવણ કરો. યહ મહામુનિ ઉન ભગવાન્ કી કુક્ષિ મેં હી ગીર્ણ હો ગયે થે. વરદાન કે તેજ સે ઉનકી આયુ ભી બહુત સે સહસ્ત્રોં વર્ષોં કી હુઈ થી ।૧૨-૧૩। પા.નં. ૪૯૨

જીબ્રાઈલ દ્વારા બીસ્મીલ્લાહ-સલીલાહૂને બાળક રૂપે બ્રહ્મ દર્શન

નાસ કો પ્રાપ્ત હુએ ચન્દ્ર-સૂર્ય્ય ઔર પવન વાલે તથા વિનષ્ટ પર્વત એવં ભુતલ વાલે ઇસમેં યહ કૌન સા લોક હોગા-ઇસી ચિન્તા મેં વહ બહુત સમય પર્યન્ત અવસ્થિત રહા થા.।।૨૨।। પર્વત કી ઉપમા વાલા અર્થાત્ મહન્ વિશાલા શયન કરતે હુએ એક પુરુષ કો દેખા થા જો ઉસકા સાગર સે એક જીમુત કી ભાંતિ આધા ભાગ સલિલ મેં મગ્ન હો રહા થા. ।૨૩। જો ઇતના તેજોમય થા કિ અગ્નિ કે સમાન જાજ્વલ્યમાન થા-કિરણોં સે યુક્ત ભાસ્કર સે સદશ થા ઔર રાત્રિ મેં અપને તેજ સે ભાસમાન જાગ્રત કી ભાંતિ દિખલાઇ દે રહા થા ।।૨૪।। વદ વિસ્મય સે યહ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરને કી ઇચ્છા સે કિ આપ કૌન હૈ દેવ કા દર્શન પ્રાપ્ત

 ક્રમો કે લિએ યહાં પર આયે થે જ્યોંહી વહ લાયે થે વૈસે હી વહ મુનિ ઉસી ભાંતિ કુક્ષિ મેં પુનઃ પ્રવેશિત હો ગયે ।૨૫। પુનઃ કુક્ષિ મેં સમ્પ્રવિષ્ટ હુએ માર્કન્ડેય મુનિ અત્યન્ત વિસ્મિત હો ગયે થે. ફિર દૂસી બાર ભી ઉસી ભાંતિ સ્વપ્ન-દર્શન કો વે જાનને લગે થે. વહ ભી પૂર્વ કી હી ભાંતિ ધરામન્ડલ મેં પર્યટન કિયા કરતે હૈ. જો ધરા પરમ પુણ્યમનય તીર્થો કે જલોં સમુપેત થી ઔર ઈસી ભાંતિ અનેક આશ્રમોં મેં ભી આહ્વાન કરતે હે. ઉસ સમય મેં ઋતુઓં કે દ્વારા સમાપ્ત કરદી હૈ. શ્રેષ્ઠ યાજક દ્વિજોં કો ઉસને દેખા થા. ।૨૬-૨૮।

જીબ્રાઈલ દ્વારા આકાસ વાણી (પા.નં. ૪૯૫)

બાલ યોગ વાલે વહ ભગવાન ઉસ સમય મેં ઉસ માર્કન્ડેય સે ઉસકે સ્વાગત કો કહને લગે થે ઔર પુરુષોત્તમ પ્રભુ મેઘ કે માન ગમ્ભીર સ્વર સે બોલે થે ।૩૬। પુરુષોત્તમ પ્રભુ ને ઉસસે કહા-હે વત્સ ! ભયભીત મત હોઓ. ડરના તુમકો બિલ્કુલ ભી નહીં ચાહિયે. ઈસિ સમય તુમ મેરે સમીપ મેં ઔર જાઓ. ઈસ પુરુષોત્તમ કે વચન શ્રવણ કરકે શ્રમ સે અત્યન્ત પીડિત હોકર વહ માર્કન્ડેય મુનિ ને કહા-આપ કૌન હૈ જો દિવ્ય એક સહસ્ત્ર વર્ષ તક ઈસ પ્રકાર સે ધર્ષણ કરતે હુએ ઓર મેરે તપ કો પરિભુત કરતે હુએ મેરે નામ કો કીર્તિત કર રહે હૈ ? ।૩૮। દેવોં મે ભી મેરે સાથ આપકા યહ ઈસ પ્રકાર કા સમાચરણ કરના ઉચિત નહીં હૈ ! દેવોં કા ઈશ્વર બ્રહ્મા ભી મુઝકો દીર્ઘાયુ કહકર મેરે સાથ ભાષણ કિયા કરતે હૈ.કૌન એસા હે જો ઘોર તપશ્ચર્યા પ્રાપ્ત કરકે આજ મેરે પાસ આકર જીવિત કો પરિત્યાગ કર રહા હૈ ? મુઝકો માર્કન્ડેય મુનિ ને ઉસસે અત્યન્ત ક્રોધ સે ઈસ પ્રકાર કહા થા તબ ઉસી ભાંતિ ભગવાન્ મુપુસૂદન પુનઃ ઉસસે કહને લગે થે ।૩૯-૪૧।

પશ્ચિમધર્મ બ્રહ્મમય મકા - મખા (પા.નં. ૪૯૭)

अहं ते जनको वत्स । हृषीकेशः पिता गुरुः । आयुः प्रदाता पौराणः किं मान्त्वन्नोपसर्पसि ॥४२॥
मां पुत्रकामः प्रथमं पिता तेडकिरसोमुनिः । पूवमाराधयामास तपस्तीव्र समाश्रितः ॥४३॥
ततस्तवां घोरतपसा प्रावृणोद मितौजसम् । उक्तवानहमात्मस्थं महर्षिभिमतौजसम् ॥४४॥
कः समुत्सहते चान्यो यो न भूतात्मकात्मजः । द्रष्टुमेकार्णवगत क्रीडन्तं योगवर्त्मना ।॥४५॥
ततः प्रह्यष्टवदनो विस्मयोत्फुल्ललोचनः । मृदध्निं बद्धाजलिपुटो मार्कन्डेयो महातपाः ॥४६॥
नामगोत्रे ततः प्रोच्य दीर्धायुलोंकपूजितः । तस्मै भगवते भक्तया नमस्कारमथाकरोत् ॥४७॥

શ્રી ભગવાન ને કહા-હે વત્સ ? મૈં તેરા જનક હું. મૈં પરમ પુરાતન-હ્યશીકેશ-પિતા-ગુરુ ઔર આયુ કે પ્રદાન કરને વાલા હું ક્યોં તુ મેરે સમીપ નહીં આ રહા હૈ ? ।।૪૨।। પહિલે પુત્ર કી કામના રખને વાલે તેરે પિતા અડિરસ મુનિ ને પરમ તીવ્ર તપસ્યા કા સમાશ્રય ગ્રહણ કરકે મેરી હી સમારાધના કી થી. ।।૪૩।। સિકે અનન્તર અત્યન્તં ઘોર તપ સે ઉસને અમિત બોજ વાલે તુમકો પ્રાપ્ત કરને કા વરદાન પ્રાપ્ત કર લિયા થા. ઈસકે પશ્ચાત્ મેરે હી અન્દર સ્થિર અપરિમિત ઓજ વાલે મહર્ષિ સે મૈને કહા થા જો ભુતાત્મકાત્મજ ન હો એસા અન્ય કૌન હૈ જો યોહ કે માર્ગ સે ક્રીડા કરતે હુએ એકાર્ણવ મેં ગત કો દેખને કા ઉત્સાહ કિયા કરતા હૈ ? ।।૪૪-૪૫।। ઈસકે પશ્ચાત્ પ્રગષ્ટ મુખ વાલા-બિસ્મય સે સમુત્ફુન્ન લોચનોં સે સંયુક્ત-મસ્તક અજલિ પુટ કો બુદ્ધ કરતે હુએ મહાન તપસ્વી માર્કણ્ડેય અપને નામ ઔર ગોત્ર કા ઉચ્ચારણ કરકે દીર્ધાયુ ઔર લોક પૂજિત ને ઉન ભગવાન કો ભક્તિભાવ સે નમસ્કાર કિયા થા ।૪૬-૪૭। પા.નં. ૪૯૮

પશ્ચિમ અહમદીયા ક્રિયા

इच्छेयं तत्वतो मायामिमां ज्ञातु-तवानध । यदेकर्णवमध्यस्थः शेषे त्वं वालारूपवान ॥४८॥
किं संज्ञश्चैव भगवान । लोके विडायसे प्रभो । तर्कये त्वां महात्मानं को ह्यन्यः स्थातुमर्हति ।४॥
अहनारायणो ब्रह्मन् । सर्वभूः सर्वनाशनः । अहं सहस्त्रशीषरिषैयैः पदैरभिसंज्ञितः ।५०।
आदित्यवर्णः पुरुषो मखे ब्रह्ममयो मखः । अहमाग्निर्हव्यवाहो यादसां पतिरव्ययः ।५१।
अहमिन्द्रेपदे शक्रो वर्षाणां परिवत्सरः । अहं योगी युगारुयश्च युगान्तावतएव च ।५॥
भुजङ्नामहं शेषो ताक्ष्यों वै सर्वपक्षिणम् ।५३।
कृतान्तः सर्वभूतानां विश्वेषां कालसंज्ञितः । अहं धर्म्मस्तपश्चाहं सर्वाश्रमनिवासिनाम् ।५४।
अहं चैव सरिदित्वा क्षीरोदश्च महार्णवः । यतत् सत्यं च परममहमेकः प्रजापतिः ॥५५॥
अहं सांख्यमहं योगोडप्यंहं तत्परमम्पदम् । अहमिज्या क्रिया चाहमहंविद्याधिपः स्मृतः ।५६।

માર્કેન્ડીય મહામુનિ ને કહા-હે અનઘ ! મૈં અબ તાત્વિક રુપ સે આપકી ઈસ દેવ માયા કે જ્ઞાન કો જાનને કી મૈં ઈચ્છા કરતા હું કિ જો બાલ રુપ વાલે આપ ઈસ એકાર્ણવ કે મધ્ય મેં સ્થિત હોકર શયન કર રહે હે ।૪૮। હે પ્રભો ! હે ભગવાન ! આપ ઈસ લોક મેં કિસ સંજ્ઞા વાલે હોકર જાને જાતે હૈં અર્થાત્ લોક મેં આપકા ક્યા નામ પ્રસિદ્ધ હૈ. મૈં એસા અનુમાન કરતાં હું કિ મહાત્મા આપકો કોઈ અન્ય સ્થિત કરન કે યોગ્ય હોતા હૈ ।૪૯। શ્રી ભગવાન ને કહા-હે બ્રહ્મન્ ! મૈં સબકો ઉત્પતિ કરને વાલા તથા સબકા નાશ કરને વાલા નારાયણ હું મૈં સહસ્ત્ર શીર્ષા નામ વાલે પદોં સે અભિસંજ્ઞિત હોતા હૈ ।૫૦। મૈં સૂર્ય કે સમાન વર્મ વાલા પુરુષ ઔર મખ મેં બ્રહ્મમય મખ હું. મૈં હવ્ય કા વહન કરને વાલા અગ્નિ હું તથા મૈં અવિનાશી યાદવોં કા સ્વામી હું ।૫૧। મૈં ઈન્દ્ર કે પદ પર શક હું-વર્ષોં મેં પરિવત્સર હું-મૈં યુગરુપ યોગી હું-ઔર યુગાન્તાવર્ત હું મૈં યે સબ તત્વોં સે સ્વરુપ વાલા હું ઔર સમસ્ત દૈવત ભી મેં હી હું ભુજકો મેં શેષ હું તથા સબ પક્ષિયોં મેં મેરા તાર્ક્ષ્ય અર્થાત્ દરૂ કા સ્વરુપ હૈ. ।૫૨-૫૩। સમસ્ત ભૂતોં કા મેં કૃતાન્ત હું તથા વિશ્વેશો મેં મેં કાલ કી સંજ્ઞા વાલા હું. મૈં સભી આશ્રમોં મેં નિવાસ કરને વાલોં કા ધર્મ્મ તથા તપ હું. જો પર દિવ્ય સરિત્ હૈ વહ ઔર ક્ષીરોદ મહાર્ણન મેરા હી સ્વરુપ હૈ . જો યહ પરમ સત્ય હૈ વહ મૈં હી હું તથા મૈં એક હી પ્રજાપતિ હું. મૈં હી સાખ્ય તથા યોગ હું ઔર મૈં હી વહ સર્વોપરિ પરમ પદ હું મૈં હી ઈજ્યા ઔર ક્રિયા હું તથા મુઝે હી વિદ્યા કા અધિપ કહા ગયા હૈ. ।૫૪-૫૫। પા.નં. ૪૯૯-૫૦૦

પદ્મા પુરાણ ભાગ-૨ રામસર્મા આચાર્ય

કલીયુગમાં મલેચ્છ ધર્મ મલેચ્છરાજા સર્વ એક વર્ણ,

आत्मस्तुतिपरा लोकाः परनिन्दापरायणाः । भविष्यन्तिचग्व्रर्वाडवालावह्यन्नभोजनाः ।२९।
पितृयज्ञं करिष्यति दम्भार्थब्राह्मणा कलौ । सर्वेवचस्नेहिनः स्यार्यावत्कार्यनसिध्यति ।३०।
नरान्धर्मपरान्दूट वा सर्वे चापहसन्ति वै ।३१।
बनन्तेडधर्मतो लोकास्तस्मात्पापरता जनाः । दशद्वादशवर्षे च समूलोडप्येति सक्षयम ।३२।

अल्पैयाव भविष्यन्ति यथा वर्षास्तुबुद्यय: । ततोलोका भविष्यन्ति कलौगलितयौवना: ॥३३॥
पञ्चमेवाडपि षष्ठे वा वर्शेस्ठीगर्भधारिणी । बह्मत्याश्च पुरुषा भविष्यन्तितिद: खिन: ।३४।
नेतुकामाश्चसर्वेडपिदातुकामानकेडपिच । कलौम्लेच्छाभवि,अयन्तिराजान: पापपत्परा: ।
एक वर्णा भविष्यन्ति विषयनौजना: । कले प्रथमस ध्यायाहरिन्निदन्ति मानवा: ।३६।

ઉલિ મેં સભી લોગ અપને હી પ્રશંસા કરને વાલે ઔર દુસરોં કી સર્વદ નિન્દા કિયા કરેંગે. પ્રાય: બહુતહી છોટે આકાર વાલે તથા અધિક અન્ન કે ખાને વાલે બાલકપન સે હી લોગ હુઆ કરેંગે. ।૨૬। કલિયુગ મેં બ્રાહ્મણ લોગ કેવલ દમ્ભ કે લિયે પિતૃયપ કિયા કરેંગે સભી લોગ કેવલ વચનોં મેં હી સ્નેહ પ્રકટ કરને વાલે હોંગે ઔર હૃદયમેં ઉનકે બિલકુલ ભી સ્નેહ નહીં હોગા વચન કા સ્નેહ ભી તભી તક રહેગાજબ તક ઉનકા કાર્ય નહીં બનતા હૈ કામ નિકલ જાને પર વહ જી નહીં રહેગા. ।૩૦। જો મનુષ્ય કભી ધર્મ્મ કે કાર્ય મેં પ્રવૃત્ત ભી હોંગે તો સાધારણતયા સભી લોગ ઉનકા ઉપહાસ ઉડાયા કરેંગે. ।૩૧। અધર્મ કરને હી સે લોકોં કી અભિવૃદ્ધિ હોતી દિખાઇ દેગીય (પા.નં. ૪૬૯)

સર્વ રાજા પ્રજા મલેચ્છકલીયુગમાં

ઇસલિયે લોગ પાપ કર્મોં મેં રત રહને વાલે હો જાયેંગે. કિન્તુ જો ધર્મ અધર્મ સે અર્જિત કરેંગે વહ દશ વર્ષ યા બારહ વર્ષ મેં ભૂલ સહિત નષ્ટ હો જાયગા કિન્તુ ઇસ સંક્ષય કો દેખતે હુએ ભી કભી કોઇ કુછ ઉપદેશ ગ્રહણ નહીં કરેગા ।૩૨। વર્ષા ઋતુમેં જલ કી ભાંતિ વૃદ્ધિયાં કુછ હી સમય તક સ્થિર રહને વાલી હુઆ કરેંગી. ઇસકે પશ્ચાત લોગ કલિયુગ મેં ગલિચ યૌવન વાલે હો જાયેંગે અર્થાત્ યૌવન અધિક સમય તક કુછ ભી પ્રભાવ નહીં રખેગા ।।૩૩।। પાંચવે અથવા છટવેં વર્ષ મેં હી સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરને વાલી હો જાયગી. પુરુષોં કે અત્યન્ત અધિક સન્તાન હોગી જિનકે કારણ વે અત્યન્ત દુખિત હુઆ કરેંગે. ।૩૪। સભી લોગ લેને કી હી ઇચ્છા રખેંગે ઔર દેને કી ઇચ્છા કભી નહીં કરેંગે. ઇસ કલિયુગમેં રાજા લોગ પાપ કર્મોં મેં તત્પર હોને વાલે મ્લેચ્છ હો જાયેંગે ।૩૫। કલિયુગ મેં વિષયોં મેં ધુસ હોકર એક હી વર્ણ વાલે હો જાયેંગે: ।૩૫। અર્થાત્ કોઇ વર્ણ ભેદ દિખલાઇ નહીં દેગા. કલિ કી પ્રથમ સન્ધ્યા હી મનુષ્ય ભગવાન્ શ્રી હરિ કી નિન્દા કરને વાલે હો જાયા કરતે હૈં ।૩૬। (પા.નં. ૪૭૦)

વેન - નબી ॥ વેન કા વૈદિક ધર્મ પરિત્યાગ ॥

एवं सम्बोधितो वेन: पापभाग गत: किल । पुरुषेण तेन जमेन महापापेन मोसित: ॥१॥
दमस्कृत्य तत: पादौ तस्यैव च दुरात्मन: । वेदधर्म परित्यज्य सत्यधर्मादिह्मांक्रियाम् ॥२॥
सुयज्ञानां निबुति: स्याद्धेदानां हि तथैव च । पुण्यशास्त्रमयो धर्मस्तदा नैव प्रवर्तित: च ॥३॥
सर्वपापमयो लोक: सज्जात:तस्यशासनात् । नैवपापश्ज वेदाश्च धर्मशास्त्रार्थमुत्तमम् ॥४॥
न निध्ययन विप्रास्तस्मिज्ठासाति पार्थिवे । एवं धर्मप्रलोपोडसून्महत्पापं प्रवृतितम० ॥५॥
अडे: न वार्यमाणस्तु अन्यया कुरुते भश्म् । न नमाम पितु: पादौ मातुश्चैव दुरात्मवान ॥६

ફતૂમા - પદ્મા.

કલ્કીકરસ - સ્વામી જગદીશ્વરાનંદ રામકૃષ્ણમિશન - કલકત્તા.

 ઇસ રીતિ સે ઉસ પાપી કે દ્વાર અચ્છી તરહ સે સમઝાયા રાજા વેન પાપ ભાવ કો પ્રાપ્ત હો ગયા થા. ઉસ મહાન પાપી જૈન પુરુષ ને ઉસેમોહિત કર દિયા થા ।૧। ઉસ રાજા વૈન ને ફિર તો મોહિત હોકર ઉસકે ચરણોં કી વન્દના કી થીજો મહાન્ દુરાત્મા ઉસકે પાસ આયા થા ઔર ફિર વૈદિક ધર્મ કાત્યાગકર દિયા થા તથા સત્ય ધર્માદિ કે જો સમસ્ત કર્મ થે ઉનકી ભી છોડ દિયા થા ।૨। રાજા વેન કે સમય મેં સુન્દર ઔર અચ્છે કી નિવૃત્તી હો ગઇ થી. વેદોં કા ત્યાગકર દિયા ગયાથા. પરમપુણ્ય શાસ્ત્રોં સે ધર્મ થા ઉસ સમય મેં બિલકુલ હી પ્રવૃત્ત નહીં હુઆ થા ।૩। યહ સમ્પૂર્ણ લોક પૂર્ણતપા પાપમય હો ગયા થા. ક્યોંકિ ફિર તો ધર્મ વિહીન પા.નં. ૪૭૯

રાજા વેનકા શાસન હી એસા હોગયા થા. ન તો કોઇ કહીં ભી યજ્ઞ હોતે થે ઔર ન વેદોં કા પાઠન શેષ રહા થા ઔર ઉત્તમ ધર્મ શાસ્ત્ર કી હી ચર્ચા રહ ગઇ થી. ।૪। ઉસ રાજા વેન કે શાસન કાલ મેં વિપ્ર લોગ દાન ઔર અધ્યયન નહીં કરતે-કરાતે થે. ઇસ તરહ સે ઉસ સમય મેં ધર્મ કા એકદમ લોપ હી હો ગયા થા. ઔર સંસાર મેં મહાન્ પાપોં કા ઉદય હો રહા થા. જબ રાજા કે પિતા અડ ને ઉસ વેન કો રોકા થા. ઔર અધિક વિપરીત માર્ગ કા આશ્રય લેને લગા થા. ફિર તો સુ દુષ્ટ ને અપને પિતા કે ચરણોં મેં તથા માતા કે ચરણોં મેં ભી પ્રણામ કરકા બન્દ કર દિયા થા. પા.નં. - ૪૮૦

વેન ચક્રાવતી - પરમપદ મૂકતી મલેચ્છ ધર્મ મહાપુરૂષ ત્રીલોકમાં

बबरो रक्तनेत्रस्तु बाणर्पाणर्द्धनद्धरः । सर्वेषामेव पापनां निषाद ना बभव ॥२२॥
धाता पालयिता राजा म्लेच्छानां तु विशेषतः । तदष्ट्वा तापकर्माणमृषयस्तुमहामत ॥२२॥
ममन्थुर्दणिणपाणि वेनस्यापिहात्मनः । तस्माज्जातोमहात्मा स येन दुग्धावसुन्धरा ॥२४॥
पृथुमि महाप्राज्ञो राजराजोमहावलः । तस्य पुण्यप्रसावाच्च वेनो धमर्थिकोत्रिदः ॥२५॥
चक्रवर्तिपद प्रसादात्तस्य चक्रिणः । जगाम वैष्णवं लोकं यद्विष्णोः परमपदम् ॥२६॥

વહ મહાન્ બર્બર, લાલ નેત્રોં વાલા ધનુધારી ઔર હાથ મેં બાણ ગ્રહણ કિયે હુએ થા. વહ સભી પાપોં, વિષાદોં કા ઔર વિશેષ રુપ સે મ્લેચ્છો કા ધાતા-પાલયિતા ઔર રાજા હો ગયા થા. હે મહાન્ મતિ દાલે ! ઉન સબ ઋષિયોં ને ઉસ પાપ કર્મ કરને વાલે કો દેખા થા. ફિર દાહિને હાથ સે એક મહાત્મા કી ઉત્પતી હુઈ થી જિસને ઇન વસુન્ધરા ભૂમિ કા દોહન કિયા થા ।૨૨-૨૪। ઉસ રાજાઓં કે રાજા કો નામ પૃથુ થા જો મહાન્ બલવાન ઔર મહાન પ્રાજ્ઞ (પન્ડિત) થા ઉસકે પુણ્ય કે પ્રસાદ સે રાજા વેન ધર્મ તથા અર્થ કા જ્ઞાતા હો ગયા થા ।૨૫। ઉન વેન કે ચક્રવર્તી રાજા હોને કે પદ કા ઉપભોગ કરકે ચક્રી ભગવાન વિષ્ણુ કી કૃપા એવમ્ પ્રસાદ સે હી વિષ્ણુ કા જો સબસે શ્રેષ્ઠ પદ વૈષ્ણવ લોક હૈ, ઉસી લોક કી મુક્તી કી થી ।૨૬।

પા.નં. ૪૮૨-૪૮૩

પદ્મ પુરાણ (પ્રથમ ખન્ડ) (ફાતૂમા પ્રગટ મકામાં જન્મ)

મકામાં પ્રગટ-શક્તી રૂપ ફાતૂમા

शिखराण्यप्यशीर्यंत पर्वतनां सहस्त्रशः । देवसिद्धविमानानि गंधर्वनगराथि च ॥२२॥ (मका)

realpatidar.com ...र्विविशुश्च धरातलम्। (फातूमा) कपोतमेघाः खात्पेतुः पुटसंवातदशिनः॥२३॥ (खातूमा)
ज्योतिर्गणांश्चादयतो बभूववुस्तोव्रभास्कराः । महत्ता तस्य शब्देन मकान्धबधिरीकृतम् ॥२४॥
बभव व्याकुल सर्व त्रैलोक्यं च चुराचपम् । सुरसुणांसर्वेषां शरीरणिमनांसि च ॥२५॥
अबसेदुश्चकिमित्येतब्रजज्ञिरे । धर्ममालव्य सर्वेडय ब्रह्माणं चाप्यलोकयन् ॥२६॥
न च ते तमपश्यंतकुत्र ब्रह्मा गतोह्यभूत् । किमर्थ कपिता भूमिर्निमित्तोत्पातदर्शन ॥२७॥
तानद्विष्णुर्गतस्तत्र यत्र देवा व्यवस्थिताः । प्रणिपत्य इदं वाक्‌मुक्तवतोदिवौकसः ॥२८॥

સહસ્ત્રોં પર્વતોં કે શિખર વજ્ર કે આઘાત કે સમાન શીઘ્રં હો ગએ થે. દેવોં ઔર સિદ્ધોં કે વિમાન તથા ગન્ધર્વોંકે નગર સર્વ ચલાથામાન હો ગયે, ચક્કર ખાને લગે ઔર ગિરકર ઘરાતલ મેં પ્રવિષ્ટ હો ગયે થે. ।૨૨-૨૩। તીવ્ર સૂર્ય જ્યોતિગ્રણોં કા છેદન કરતે હુએ અસ્થિરતા કો પ્રાપ્ત હો ગયે થે પુષ્કર કે પાસ એસી મહાન્ ઘોર ધ્વનિ હુઈ થી ઉનને ઉસકો મુક (મુંગા) ઔર બહેરા બના દિયા થા. ।૨૪। સ્થાવર ડજ્ઙુમ સમસ્ત ચરાચર તીનોં લોક વ્યાકુલ હો ઉઠે થે. ઔર સુર તથા અસુર સબકે શરીર એવંમેનઅવસાદ મેં ખિન્ન હો ગયે થે. ।૨૫। યહ ક્યા કારણ, યહ કિસકા એસા ઘોર પરિણામ હૈ ઇસે કોઇ ભી ન જાને પાયે થે. ઇસકે અનન્તર સબસે ધૈર્યધારણ કિયા ઔર સબકે સબ બ્રહ્માજીકો દેખને લગે થે કિ બ્રહ્મા કહાં ચલે ગયે હૈ ? યહ ભૂમિ કિસ લિએ એસી કમ્પિત હુઈ હૈ. યહ તો કિસ ઉત્પાત કા હી કોઇ નિમિત્ત હૈ ।૨૭। ઇસી બીચમેં વહાં પર ભગવાન વિષ્ણુ પહુંચ ગએ થે. જહાં પર દેવ લોગ અબસ્થિત થે. સબ દેવગણોં ને વિષ્ણુ કો પ્રણામ કિયા ઔર ઉનકે યહ વાક્ય બોલે થે ।।૨૮।। (પા.નં. ૧૪૪)

મકાસામદેસ સૈયુદીજાતીમાં શક્તી પ્રગટ.

किमेत्‌दभगबन्ब्रूहि निमित्तोत्पातदर्शनम् । बैलोक्य कपित येन संयुक्त कालधर्मणा ॥२९॥
सुभोअसुभोवाशब्दोडयंत्रैलोक्यस्यदिर्वाकमसाम् । भगवन्यदिजानासिकिमेतत्कथयस्वनः ॥३०॥
एवभुक्तोडब्रबीद्विष्णुः परमेणानुभावितः । भीस्मलूतः सर्वे श्रुणुध्वचात्र मकारणम् ।३१।
वामपाश्चैस्थितौरूद्रः पिनाकीवरदः प्रभुः । ऋत्विजांचापिबरणंकृतत्रमहात्मना ॥७३॥ (પા.નં. ૧૪૫)
भृग्रहोंतावृतस्तत्रपुलस्त्योडध्वर्युः सत्तमः । तत्रोद्गातानरीचिस्तुब्रह्मावैनारदः कृतः ॥७४॥(પા.નં. ૧૬૪)
सनत्कुमारादयो ये सदस्यास्तत्रतेडभवेन । प्रजापतयो दक्षाद्यां वर्वा ब्राह्मणपूर्वकः ॥७५॥
ब्रह्मणश्चसमीपेतु कृतां ऋत्विग्किल्पना । वस्त्रैः रामरणैयुक्ता कृता वैश्रणेत ते ॥७६॥
अंगुलीयै सकटकै र्मूकुटैभुपिताद्विजाः । चत्वारो द्वौ दशात्येय तत्सते शोडशार्त्विजः ॥७९॥
ब्रह्मणाः पूजिताः सर्वे प्रणिपातपुरःसरम् । अनुग्राहो भवदिभस्तु सर्वेरस्मिन्क्रताविह ॥७८

વહ ઉસ મહામખ મેં દેવગણ કી સન્નિધિ મેં ઋષિગણ કે સાથ સમાગમ મેં બ્રહ્માજી કે દક્ષિણ પાર્શ્વ મેં સનાતન વિષ્ણુ સ્થિત હુએ થે ।।૭૨।। બ્રહ્મા કે બાંયે પાર્શ્વ મેં પિનાક કો ધારણ કરને વાલે વરદાતા પ્રભુ રૂદ્ર સંસ્થિત હુએ થે. વહાં પર મહાન્ આત્મા વાલે ઋત્વિજોંકા વરણ કિયા થા ।૭૩। હોતા કે પદ પર વહાં યજ્ઞ મેં ભૃગુ ઋષિ કા વરણ કિયા ગયા થા. મરીચિ ઋષિ ઉસ યજ્ઞ મેં ઉમ્દાતાથે તથા દેવર્ષિ નારદ બ્રહ્માબનાયે

ગયે થે. ।૭૪। સનત્કુમાર આદિ જો અન્ય થે વે સબ યજ્ઞ મેં સદસ્ય હુએ થે. પ્રજાપતિ દક્ષ આદિ જો થે બ્રાહ્મણ પૂર્વક વર્ણ થે ।૭૫। બ્રહ્મા કે સમીપ મેં ઋષિત્વજોં કી વિશેષ કલ્પના કી ગઈ થી. વૈશ્રવણ કુવેર ને ઉન સબકો વસ્ત્ર ઔર આભુષણ સે સમન્વિત કિયા થા ।૭૬। અંગુ ઠી-કડે ઔર મુકુટ આદિ આભરણોં સે દ્વિજી કો વિભૂષિત કિયા ગયા થા. ઈસ તરહ સા ચાર, દો ઔર દસ-કતેલ સોલહ ઋત્વિજ ઉસ યજ્ઞમેં વરણ કિએ ગએ થે. ।૭૭। ઈન સબકા પૂજન પ્રણિપાત કે સહિત બ્રહ્માજી દ્વારા કિયા ગયા થા. બ્રહ્મા ને પ્રાર્થના કી થી કિ આપ સબકો ઈસ યજ્ઞ મેં મુઝે પૂર્ણરૂપ સે અનુગ્રહીત કરના ચાહિએ. ।।૭૮।। પા.નં. ૧૬૪

મકા યજ્ઞમાં સાવિત્રીને બદલે આહીર કન્યા : ખાંદીજાને ઈન્દ્ર યજ્ઞ માટે લાવ્યો બ્રહ્મા નબી સાથે નિકાહ પછી યજ્ઞ શરૂ થયો અને તે કન્યાનું નામ ગાયત્રી થયું.

सुसत्कृताचपन्ती सा सावित्री च वरोगना । अभ्ववर्युणासमाहूता एहि देवि त्वरान्विता ॥७९॥
उत्थिताश्चारता: सर्वे दीक्षाकाल उपागत: । व्यग्रासाकार्येकरणस्त्रीस्यभांवेन नागता ॥८०॥
सावित्रोव्याकुलादेवप्रसत्कागृहकर्मणि । सख्योनाभ्यायतायावत्ताबगनं मम ॥८१॥
एबमुक्तोडस्मि वै देव कालश्चाप्यतिबर्तते यतंडद्यरुतितं तावत्कुर व पितामह ॥८२॥
एबमुक्तस्तदा ब्रह्मा किंचित्कोपेसमन्विता । पत्नीं चान्यां मदर्थे व शीघ्रं चक्र इहानय ॥८३॥
यया प्रवर्तते यज्ञ: शालहीतोनजायते । तयाशीघ्रं विधत्स्वं नारीकांचिदुपाय ॥८४॥
यावद्यज्ञसमासिर्मेवर्णे त्बंमाकृथामत: । धूयोडपितां प्रमोक्ष्यमि समासौतुक्रतोरिह ॥८५॥

વહ વર અડ્નો ગાત્રી સાવિત્રી પત્ની ઉસ યજ્ઞ મેં ભાંતન્ભિાંતિ સત્કારવાલી ની કી ગઈ થી. અધ્વર્ય ને ઉસે બુલાયા થા કિ હે દેવિ. આપ શીઘ્રતા સે યહાં આઈયે. યે સમ્પૂર્ણ અગ્નિ સમુત્થિન હો ગઈ ઓર અબ દીક્ષા કા સમય ઉસ્થિત હો ગયા હે. વહ કાર્યો કે કરને મેં બહુત વ્યગ્ર હો રહી થી ઔર સ્ત્રીજન સ્વભાવવંસ વહા નહીં આઈ ।।૭૦-૮૦।। હે દેવ ! સાવિત્રી દેવી ઈસ સમય વ્યાકુલ હે ઔર ગૃહ કે કાર્યોં મેં સમસ્ત હે. ઉનસે કહા હૈ કિ જબ તક મેરી સખિયાં નહીં આતી હૈ તબ તક મેરા આગમન નહીં હો સકતા હૈ ।૮૧। હે દેવ ! મુઝસે ઈસ પ્રકાર કહા ગયા હૈ અબ સમય કા અતિલર્તન હો રહા હૈ. હે પિતામહ ! આજ અબ બ્રહ્માજીસે કહા ગયા તો ઉનકો કુછ ક્રોધ ઉત્પન્ન હોગયા થા. બ્રહ્માજી કે કોપ . સે યુક્ત હોકર ઈન્દ્રદેવ સે કહા-હે ઈન્દ્રદેવ ! મેરે લિએ ઈસ સમય મેં યજ્ઞ કાર્ય સમ્પન્ન કરને કે લિએ દુસરી કોઈ પત્ની કી શીઘ્ર હી વ્યવસ્થા કરો. ઉસે અભી વહાં લે આઓ. ।૮૩। જિસ તરહ ભી યજ્ઞ કા કાર્ય પ્રવૃત્ત હો જાવે ઔર સમય કી હાનિ હોને સે ઉસમેં કોઈ હીનતા ઉત્પન્ન ન હો. તુમ ઉસી પ્રકાર સે અત્યન્ત શીઘ્રતા કરો ઔર કિસી નારી કે યહાં લે આઓ ।૮૪। જબ તક મેરે ઈસ યજ્ઞ કી સમાપ્તિ હો મૈં તેરી વરણ કરતાં હું ઈસકતા કોઈ ભી વિચાર મત કરના. ફિર ઈસ યજ્ઞ કી સમાપ્તિ હો જાને પર ઉસકા મોક્ષ કર દુંગા ।૮૫। પા.નં. ૧૬૪-૧૬૫

एवमुक्तस्तदाशक्रोगत्वासर्वधरातलम् । स्त्रियोदष्टास्तुयास्तेनसर्वास्तास्सपरिग्रहा: ॥८६॥
आभीरकन्या रूपाढया सुनासा: चारुलोचना । नदेवीनृचगन्धर्वीनासुरीनचपन्नगी ।८७।
नचास्ति तादशी कन्या यदशोसा बरांगना । ददर्शतांसुवाचार्वगीश्रियदेवीभिवापराम् ॥८८॥

संक्षिप्ततींमनोवृत्तिबभव रूपसपदा । यद्रतुवस्तुसौदर्याद्रिशिं्टं लभ्यते क्वचित् ॥८९॥
ततच्छरीरसलग्नंतन्वंग्या ददशे वरम् । तां दष्ट्वा चिंतयामास यद्येषा कन्वका भयेत् ॥९०॥
तन्मतः कृतपुण्योडयोवदेवोमुविद्यते । योषिद्रत्नमिदसेयंसद्दाग्यायां पितामहः ॥९१॥

ઇસ તરહ સે જબ ઇન્દ્ર સે કહા ગયા થા તો દેવરાજ ઉસ સમય મેં સમ્પૂર્ણ ધરાતલ મેં ઘૂમા થા. ઉસને જો ભી સ્ત્રિયાં દેખી થી વે સભી પરિગ્રહૂ સે યુક્ત હી મિલી થી. ।૮૬। એક અભીર (અહીર) કન્યા મિલી થી જો રુપ લાવણ્યસે સમ્પન્ન થી. ઉસકી નાસિકા બહુત સુન્દર થી ઔર નેત્ર ભી ઉસકે બહુત સુન્દર ઔર મનીરમથે. ઉસી તરહ કી કોઇ ભી દેવી-ગન્ધવી-આસુરી ઔર પન્ગી નહીં થી. ।૮૭। જૈસી પરમ સુન્દરી વહ અીર કન્યા થી વૈસી અન્ય કોઇ ભી સુન્દરી નહીં થી. ઇન્દ્રદેવ ને મનોહર અડ્ગોં વાલી ઉસ કન્યા કો દૂસરી લક્ષ્મી દેવી કે સદશ હી દેખા થા ।।૮૮।। રુપ-પૌન્દર્ય કી સમ્પતિ સે મનોવૃતિ કે બૈભવ કો સંક્ષિપ્ત કરતી હુઈ વહ કન્યા થી. જો ભી વસ્તુ સૌન્દર્ય કી સમ્પતિ સે મનોવૃત્તિ કે બૈભવ કો સમક્ષિપ્રત કરતી હુઈ વહ કન્યા થી. જો ભી વસ્તુ ઇસ સૌન્દર્ય સે વિશેષતા વાલી હો વહ કહી પ્રાપ્ત કી જાયા કરતી હૈ. ।૮૯। ઉનકે શરીરમેં સંલગ્ન વહી-વહી દેન્વંગીકા પરમ શ્રેષ્ઠ દેખા થા ઉસ કન્યા કો દેખકર ઇન્દ્ર ને સોચા થા કિ યહ કન્યા બ્રહ્મા કી પત્ની હો સકતી હૈ ।।૯૦। ઇસ ભૂમિ મેં મુઝમેં અધિક અન્ય કોઇ ભી પુણ્ય વાલા નહીં હૈ. યહ સ્ત્રિયોં મેં રગ્ન કે સમાન હૈ. પિતામહ બ્રહ્મા જી કે સાથ સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત કરને કે યોગ્ય યહી એક નારી હૈ ।।૯૧।। પા.નં. ૧૬૬

कासि कस्य कुतश्चत्वमागितासुम्रक्ष्यताम् ।
गोपकन्यात्वह वीर विक्रीणामीह गोरसम् । नवनीतभिदं शुद्धं दधि देदं विमण्डकम् ॥९३॥
दध्ना चवात्र तक्रेण रसुनापि परंतप । अर्थी येनासि तद्रब्र हि प्रगुहणीष्व यथेप्तिसत्र ॥९४॥
एवमुक्तस्तादा शक्रो गृहीत्वा तां करे दढम् । अनयतां विशालाक्षी यत्र ब्रह्माव्यवस्थितः ॥९५॥
नीयमाना तु सा तेन क्रोशन्ती पितृवातरो । हाततभातह्रीभ्रातर्नगत्येप नरो बलात् ॥९६॥
इत्यमाभाष्यामाणस्तु तया शक्रोडनयच्च ताम○ । ब्रह्मणः पुरतः स्थाप्प्रहास्यार्थेमयाडाल ॥९७॥
शानीतासि विशालाक्षि माशुवोवरवर्णिति । गोपकन्याचतद्दृष्ट्र बागोरर्णमहाद्यतिम् ॥९८॥
कम नाक्षसुवाह्ये षंपुडराकनिभेक्षणम् । तप्तंकांचसदिभतिसदशापीनवक्षरम् ॥९९॥
मते मतस्तबृतोखातुम गनखत्विषम् ॥ प्राप्तंसाडमन्यामात्मानमन्मयस्ये्ुगाचरे ॥१००॥
तत्प्राहितुकधिया गतचित्त वलक्ष्यते । प्रभुत्वमात्मनोदानेगोकन्याडप्यमन्यत ॥१०१॥

દેવરાજ ઇન્દ્ર ને ઉસ વરાડનાં સે પૂછા-હે દ્ધ્રર ! આપ કૌન હૈ, કિસકી આત્મજા હૈ ઔર કહાં સે આઇ હૈ. યહ બતલાઇયે. આપ યહાં વીધી કે મધ્ય મેં અકેલી હી કિસ પ્રબૌજન સે સ્થિત પા.નં. ૧૬૭ હો રહી હૈ. ।૯૨। ઉસ ગોપ કન્યા ને કહા-હે વીર મૈં ગોપ કન્યા હું ઔર યહાં પર ગોરસ કા વ્યપાર કરતી હું મેરે પાસ બેચને કે લિએ યહ બહુત હી શુદ્ધ મકખન હૈ ઔર બિના મકખન વાલા યહ દહી ભી હૈ. ।૯૩।। હૈ પરન્તપ ! યદિ આપકો દધિ ઔર તક્રરસ (મઠ્ઠા) કી ઇચ્છા હો તો આપ મુઝસે કહેં ઔર

 જો ચાહેં વહ મુઝસે ગ્રહણ કર લેવેં ।૯૪। ઇસ પ્રકાર સે ઉસ ગોપ કન્યા કે દ્વારા કહે જાને પર ઇન્દ્રદેવ ને ઉસી સમય ઉસકો હાથ સે દ્રઢતા કે સાથ પકડ લિયા થા ઔર વિશાલ નેત્રોં વાલી કો વહાં પર લે ગયે થે જહાં બ્રહ્માજી સંસ્થિત થે ।।૯૫।। જબ ઇન્દ્ર કે દ્વારા વહ લે જાયી જા રહી થી ઉસ સમય વહ અપને માતા-પિતા કા સ્મરણ કે રૂદન કરને લગી થી. હે પિતા ! હે માતા ! હે ભાઇ ! યુગ મનુષ્ય બલપૂર્વક મુઝે લે જા રહા હૈ ।।૯૭।। વહ ઇસી રીતિ સે ચીખતી-ચિલ્લાતી રહી થી કિન્તુ ઇન્દ્ર ઉસે લે આયે તે ઔર બ્રહ્માજી કે સામને ઉસે કરકે ફિર ઇન્દ્ર ને ઉસ ગોપકન્યા સે કહા-હે અબલો ! મેરે દ્વારા તું ઇન્હીં મહાપુરુષ કે લિએ લાઇ ગઇ હૈ. હે વિશાલાક્ષિ ! હે વરવર્ણિની ! તુ શોક ઔર ચિન્તા મત કર. ઉસ ગોપ કન્યા ને ભી વર્ણ સે યુક્ત મહાન ક્રાન્તિ સે સમ્પન્ન ઉનકો દેખા થા ।૯૭। કમલ કે મહાન નત્રોં વાલે, બડી ભુજાઓં સે એવં સ્કન્ધ સે યુક્ત પુણ્ડરીક કે સમાન લોચન વાલે, તપે હુએ સુવર્ણ કે તુલ્ય સદ્ગતિ કે સમાન પીન વક્ષ-સ્થલ વાલે, મસ્ત હાથી કી સૂંડ કે દશ કુરુઓંસે યુક્ત ઔર રક્ત તથા ઉન્નત નખોં કી કાન્તિ વાલે ઉન બ્રહ્માજી કો પ્રાપ્ત હુઆ દેખકર ઉસ ગોપ કન્યા ને કામ વાસના સે યુક્ત અપન આપકો માન લિયા થા. ઉનકો પ્રાપ્ત કરને કી બુદ્ધિ સે વહ ગતિચિત વાલીકી તરહ દિખાઇ દે રહી થી. ઉસ ગોપ કન્યા ને ઉસ સમય મેં અપને આપકો ઉનકે સમર્પિત હો જાને સે પ્રભુત્વ સમઝ લિયા થા. ।૯૮-૯૯-૧૦૦।

પા.નં.-૧૬૭-૧૬૮

एवंचितः पराधीना यावत्सागोपकान्यका । तावदब्रह्मा हरि प्राहयमार्थसत्वरंयचः ।१०१।
देवीचैवामहाभागा मायत्रोनाततः प्रभो । एवमुक्तेतदः विष्णुब्रेद्याणांप्रोक्तवानिदम् ।१०२।
तदेनामुदहस्वाद्यमयादत्ताजगत्प्रभो । गांधर्वेण विवाहेन विकल्पमाकृथाश्चिरमभ् ॥१०३॥
अमुंगृहाणदेदाद्य अस्याः पाणिमनाकुलम् । गांधर्वेण विवाहेन उपयेमेपितामहः ।१०४।
वापवाप्यतदाब्रह्मादगादार्ध्यु सतमम । कृपा पत्नी महाह्येषा सदने मे निवेशय्र ॥१०५॥
मुश्रृडराबाला क्षोमवस्त्राबंगुठिता । पत्नी शालांतदानीता ऋत्विग्भिर्वेदपः रगैः ॥१०६॥
औदुम्वरेण दन्डेत प्रावृत्तो मृगचर्मणा । महाध्वरे तदा ब्रह्मा धाम्ना स्वैनैव शोभते ॥१०७॥
प्रारबंध च ततो होत्रं ब्रह्मसणऐवैदपारगैः । भगुणा सहितैः कर्म वेदोक्तं तैः कृत तदा ।
तथा युगसहस् तु सयम्ः पुष्करेडभवत् ॥१०८॥

જલ જબ વહ ગોપકન્યા ઇસી પ્રકાર સે અપને મન મેં ઉધેડ બુન કર રહી થી ઔર ચિન્તા સે યુક્ત હોકર સોચ રહી થી કિ તબ તક બ્રહ્માજી ને ઇન્દ્ર સે યજ્ઞકા કાર્ય સમ્પન્ન કરને કે લિએ શીઘ્ર હી યહ વચન કહા યહ દેવી મહાન્ બાગ વાલી હૈ ઔર હે પ્રભો ! ઇસકા નામ અબ યાગત્રી હૈ. ઇસ તરહ બ્રહ્માજી કે કહને પર ભગવાન વિષ્ણુ ને ઉસ સમય ઉનસે કહા ।૧૦૧-૧૦૨। વિષ્ણુ બોલે-હે જગત્ કે સ્વામિન ! મેરે દ્વારા સમર્પિત સી હુઇ ઇસકે સાથ આપ હી વિવાહ કર લીજિએ. ગાન્ધર્વ રીતિ સે હી ઇસકે સાથ વિવાહકર લેના ઠીક હોગા. ઇસમેં અબ દેર તક કુછ સોચ વિચાર કર ને કા વિકલ્પ મત કરો. ।૧૦૨। હે દેવ ! આજ હી બિના કુછ સોચે હુએ ઇસકા પાણિગ્રહણ કર ઇસે સ્વીકાર કરલો. એસા કહે જાનેપર બ્રહ્માજી ને

 ગાન્ધર્વ વિવાહકે દ્વારા ઉસકે સાથ અપના જોડા બના લિયા થા ।૧૦૪। ઉસ નઈ પત્ની ઈસકો બના લિયા હૈ અબ આપ મેરે સદન ઈસકો નિવેશિત કીજિએ ।૧૦૫। ઉસ સમય કે વેદોં કે પારગામી ઋત્વિજોં કે દ્વારા મૃગશૃડુ કો ધારણ કરને વાલી ઘોમ વસ્ત્ર સે અવગુણ્ઠિત વહ બ્રહ્મા કી નઈ પત્ની ઉસ યજ્ઞશાલાલ મેં લાઈ ગઈ થી. ।૧૦૬। ઉદુમ્બર (ગુલર) કે દણ્ડ સે યુક્ત તથા મૃગચર્મ સે આવૃત બ્રહ્માજી ઉસ સમય મેં ઉસ મહાન઼ અધ્વર મેં અપને હી અદ્‌ભુત તેજ કી મહિમા સે શોભિત હો રહે થે. ।૧૦૭। તબ તો વેદોં કે પૂર્ણ વેત્તા બ્રાહ્મણોં કે દ્વારા ઉસ યજ્ઞ ભૂમિ મેં ગોત્ર કા કાર્ય આરમ્ભ કર દિયા ગયા થા. ભૃગુ મહર્ષિ કે સહિત સબ ઋત્વિજોં ને ઉસી સમય વેદ મેં જો ભી કર્મ બતાયા ગયા હૈ વહ આરમ્ભ કર દિયા થા. ઉસ સમય મેં જો યહ મહાન્ યજ્ઞ પ્રારમ્ભ હુઆ થા. વહ દો સહસ્ત્ર યુગ પર્યન્ત પુષ્કર ક્ષેત્ર મેં હુઆ થા. ।।૧૦૮।।

(પા.નં. ૧૬૯-૧૭૦)

આરબ મક્કામાં યજ્ઞ સમાપ્ત

समस्तजलभिश्छिद्रभवद्विसृतं नभैः । आत्मतेजोभवाः पुण्या आमोडमृतरसोममाः ॥९९॥

आकाशं छिद्रसम्भूतं वाय राकाशम्भवः ॥१००॥

दृष्टवा पितामहो देवो महाभुतविभानः । दष्टवा भूतानि भगवां लोकसृष्टमुतमम् ॥१०१॥

ब्रह्मणो जन्ससहितं बहुरुपो ह्यचिन्तयत् । चतुर्युगानां सख्यात सहस् युगपर्यये ॥१०२॥

यत्पृथिव्यां द्विजेन्द्राणा तपसा भावितात्मनाम् । बहु जन्म विशुद्धात्मां ब्रह्मणो परिरूच्यते ॥१०३॥

બ્રહ્મામહમદ નાભીથી શક્તી ફતૂમા પદ્મા પ્રગટ પા.નં. ૨૮૪

ज्ञान दष्टवा तु विश्चात्मा योगिनां याति योग्यताम् । तं योगवन्तं विज्ञाय सम्पूर्णश्वयंमुक्तमम् ॥१०४॥

पदे ब्रह्मणि विश्चस्य न्ययीजयत् योगबित् । ततस्तस्मिन्महातीये महेशौ हारिरच्यातः ।१०५।

जलक्रीडां च विधिवत्स चक्रे सर्वलोक्कत । पदमं नाभ्यूदभवं चैक समुत्पादितबांस्ततः । (फादीता)

सहृवर्ण विरजं भास्कराम हिरण्यम् ।१०६।

हुताशनज्वनितशिखोज्वलंप्रभं समुत्थित शरदमलाकतै जसम् ।

विराजते कमलमुनारचंस महात्मनस्तुनरहचारुशैवलम् ॥१०७॥

વહ સમસ્ત જલાધિ મેં દો છિદ્ર થા વહ એક અતિ વિતૃત નેભ હો ગયા ।. અપને તેજ સે સમુત્પન્ન તો વહ આકાશ થા ઔર ફિર ઉસ આકાશસે વાયુ કી ઉત્પતિ હુઈ થી. ઈસકે અનન્તર ઉસ સંઘર્ષ સે ઉત્પન્ન હોને વાલા પાવક હૈ જો કિ ઈસસે સમુત્પતિ કો પ્રાપ્ર હુઆ ।૧૦૦। મહાભૂતોં કો સમુત્પન્ન કરને વાલે પિતામહમદ ને દેખકર ઔર ભગવાનને ભૂતોંકો સૃષ્ટિ કે લિએ ઉત્તમ જાનકર બહુત રુપ વાસે બ્રહ્મા કે જન્મ કે સહિત વિશેષ રુપ સે ચિન્તન કિયા થા. યુગ પર્યાય મેં ચારો યુગોંકી સહસ્ત્ર સંક્યાકી થી ।૧૦૧-૧૦૨। પૃથ્વી મેં તપશ્ચર્યા ભાવિત આત્મા વાલે દ્વિજન્માઓંકે બહુત જન્મ હૈ. બ્રહ્મા કા વિશુદ્ધ આત્મા હી હરિ કહા જાતા હૈ. ।૧૦૩-૧૦૪। વહ વિશ્વાત્મા જ્ઞાન કો દેખકર યોગિયોં કો યોગ્યતાકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ઉસકો યોગ વાલા સમઝકર સમ્પૂર્ણ ઉત્તમ એશ્વર્ય હોના હૈ ।૧૦૫। યોગ કે વેત્તા ને બ્રહ્મા કે પત્રપર વિશ્વકા નિયોજન કિયા

 ઉસ મહાન જલ મેં હરિ મહેશ કહે જાતે હે ।૧૦૫। સમસ્ત લોકોં કી રચના કરને વાલે ઉસને વિધિકે સાથ ઉસકી ક્રીડા કી થી ઔર ઉસકે ઉપરાન્ત ઉસને નાભિ સે ઉત્પતિ હોને વાલે ફતૂમા કો સમુત્પાદિત કિયા થા જો સહસ્ત્ર વર્ણો વાલે વિરજ ભાસ્કર કાં આભા કે તુલ્ય વાલા ઔર ઉજ્જવલ પ્રભા સે યુક્ત થા ઔર શરકાલ કે નિર્મલ સૂર્ય કે તુલ્ય તેજ વાલા થા જો કિ નાભિ સે સમુસ્થિત હુઆ થા. વહ ઉબાર વર્ચસ વાલા ઔર મહાત્મા કે તનુરહ કે સદશ સુન્દર એવમ શૈવત્ર થા જો કિ ઉસ સમય મેં શોભિત હો રહા થા ।૧૦૭। (પા.નં. ૨૮૪-૨૮૫)

अथ योगबंता श्रेष्ठससृजदभरितर्चसभु । सष्ठारं सर्वनोकानां ब्रह्मण सर्वतोमुखम् ।१०८।
तस्मिन्हिरण्मये पदमे बहुयोजनदिस्तृते । सर्वतेजोगुणमये पार्थिवैलक्षणैर्वृते ।१०९।
तच्च पदम पुरा भूते पृथिवीरुपम् तसम् । नारायणसमु दुर्भत् प्रवदन्ति महषय ॥११०॥ (પા.નં. ૨૮૫)
यत्पद्मं सा रसा देवी पृथिवो परिकध्यते । ये पद्मकेशरा मुख्यास्तान्दिव्यान्पर्वताबिन्दुः॥।१११॥।
हिमवन्तं च नीलं च मेरुंनिषधमेवच कलासं शडुन्तं च तथाद्रि गन्धमादनम् ।११२॥।
पुण्यं त्रिशिखिर चैव कान्त मादरमेवच । उदारं पिञ्जरं चव विन्ध्यमरुतं च सर्वतम् ॥११३॥
एत एव गणानां च सिद्धानां च महात्मनाम् । (महामदना) आश्रया: पुण्यशीमानां सर्वकातफलप्रदाः ॥११४॥

મહર્ષિ પુલસત્ય ને કહા-ઇસકે અનન્તર યોગાભ્યાસ કરને વાલોં મેં પરમશ્રેષ્ઠ-અતધિક વર્ચસ વાલે, સબ ઔર મુખી વાલે, લોકોંકી સૃષ્ટિ કરને વાલે બ્રહ્મા કા સૃજન કિયા ગયા થા ।।૧૦૮।। ઉસ રહીમનય મેં જો બહુત સે યોજનોં કા વિસ્તાર વાલા થા તથા સબકે તેજ ઔર ગુણોં સે પરિપૂર્ણ થા જિસકો મહર્ષિગણ નારાયણ સે સમુદ્ભુત બતલાતે હૈ. ।।૧૦૯-૧૧૦।। જો વહ પદ્મ થા વહી રસા દેવી પૃથિવી પરિકલ્પિત કી જાતી હૈ. જો ઉસ પદ્મ મેં કુરેસ મુખ્ય થે ઉનકો દિવ્ય પર્વતોં કે નામ બતલાયે જાતે હૈ, જો ઉસ દિવ્ય નાભિસે સમુત્થિત ફતૂમય નામ બતલાયે જાતે હૈં જો ઉસ દિવ્ય નાભિસે સમુત્થિત પદ્મા કે કુરેસ હિમવાન નીલ-મેરુ-નિષધ-કેલાસ-શ્રૃડુગાન-મકા-મકામદીનાતુન્ય ત્રિશિખર-કાન્ત-મન્દર ઉદાર પિંજર ઔર ચિન્ધય યે પર્વત હૈ ।૧૧૧-૧૧૨। યે પર્વત સમસ્ત કામનાઓં સે ફલોં કે પ્રદાન કરને વાલે ઔર સિદ્ધગુણ-મહાત્માં તથા પુન્યશીલોં કે આશ્રય હોતે હૈં અર્થાત્ ઇન્હીં પર્વતોં પર મહાપુરષ સિંદ્ધ લોગ અપના આશ્રમ બનાયા કરતે હૈ ઔર તપશ્ચર્યા કિયા કરતે હૈ. ।।૧૧૪।।

પદ્મા ફતૂમા કુરેસાની મલેચ્છદેસે ફતૂમા દુર્ગામા અસૂર દેસમાં પ્રગટે જાંબુદીપમાં યજ્ઞમાં પુંજાય છે.

एतेषामन्तरे द्वीपो जम्बूद्वीप इतिस्मतः । जम्बूद्वीपस्य संस्थानं यज्ञियां यज्ञच क्रियाः ॥११५॥
तेभ्योयदद्रव्रते तोय दिव्यामृत रसोपमम् । दिव्यतीथशताधाराः सरस्यः सर्वतः स्मृताः ॥११६॥
यान्येतानीह पद्मस्य कुरेसानी समन्ततः । ससक्येयाः पणिव्यां ते विधिवधाश्चैवपर्वता ॥११७॥
यानि पर्णाति पद्मस्य भुमि पूर्वाणिपर्थिव । ते दुर्गामाः शलचिताम्लेच्छदैशोः प्रकर्तिताः ॥११८॥
याग्यधोमाभपत्राणि वानि वासास्तु भागशः । दैत्यानामसुराणां च पन्नगानां पार्थिव ॥११९॥

મકા ઈન પર્વતોં કે મધ્ય મેં જો દ્વીપ હૈ વહી જમ્બુદીપ નામસે કહા ગયા હૈ. જમ્બુદ્વીપ વહ સંસ્થાન હૈ જહાં પર યજ્ઞ સમ્બન્ધી ક્રિયાંયે નિષ્પન્ન હુઆ કરતી હૈ ॥૧૧૫॥ ઈન પર્વતોં સે જો જલ દ્રવિત હોકર બહતા હૈ વહ દિવ્ય અમૃત રસ કે સમાન હોતા હૈ. દિવ્ય તીર્થોં કી સૈંકડો ધારાએ સર-સી નદિયાં સભી ઓર કહી ગઈ હૈ ॥૧૧૬॥ ઈન ફતૂમા કુરેસી કે અતિરિક્ત જો અન્ય ઉસ ફતૂમા કુરેસ હૈ વ ચારોં ઔર મેં અગણિત હૈ, જો ઉસ દિવ્ય પદમ કે પત્ર હૈ વે હે પાર્થિવ ! બહુત અધિક હૈ ઔર વે સબ શલચિત મ્લેચ્છોં કે દુર્ગમા દેશ કહે ગયે હૈ ॥૧૧૮॥ ઉસ પદ્‌મ કે અર્ધોભાગ મેં પત્ર હૈં વે હે પાર્થિવ ! ભાગશ દૈત્યા કે અસુરોં કે ઔર પન્નગોં કે નિવાસ સ્થાન હૈ ॥૧૧૯॥ પા.નં. ૨૮૬-૨૮૭

ફતૂમા કુરેસાણી પદ્‌મા પાત્રી દૂર્ગામા મલેચ્છ દેસ

तेषां मध्येन्तरं यत्तु तद्रसातलसज्ञितम् । महापातकर्माणो मज्जन्ते यत्र मानवाः ॥१२०॥
फतुमस्य चान्तरे पद्म एकावर्णवगता महा। चतुर्दिश सू सद्याताश्चत्वारः सलिलाकाराः ॥121॥ (रसुलीलाह)
एवंनारायणस्यार्थे महीं पुष्करसम्भवा । प्रादुर्भावोडप्यय तस्मान्नाम्ना पुष्करः संज्ञितः ॥१२२॥
एतस्मात्कारणाद्यज्ञं पुराणैः परिभिःर्षिभि । (मकारणात) यत्रियैर्वैददष्टान्तैयत्रयूपचितिः कृतः ॥123॥
एवं भगवता तेन विश्वं व्याप्यधराचिता । पर्वतानां नदीनां च रचना चैव निर्मिता ॥१२४॥
विश्वस्य यस्चाप्रतिमप्रावः प्रभाकापाभो वरुणोडतिद्यः। शनै स्वयंम्भूव्यैसृजत्सुषुतं पद्मनिधि महाणवे ॥१२५॥

ઉન પદ્‌મ કે પત્રોં મેં કે મધ્યમેં જો અનન્તર હૈ વહી રસાતલના વાલા સ્થાન હૈ. હરિ પાતક સે યુક્ત કા કરને વાલે મનુષ્ય જહાં પર જાકર મજ્જિત હુઆ કરતે હૈ ॥૧૨૦॥ ઔર પદમ કે અનન્તર મેં એકાણવગતા પૃથ્વૂ હૈ. વહાં ચારોં દિસાઓં મેં ચાર સદ્યા વાલે જલાશય હૈ. ॥૧૨૧॥ ઈસ પ્રકાર સે નારાયણ કે લિએ પુસ્કારસે સમુત્પન્ન હોને વાલી મહી હૈ. ઈસ તરહ ઈસકે પ્રાદુર્ભાવ કે નામ સે હી ઈસકી પુષ્કર યહ સંજ્ઞા હુઈ હૈ ॥૧૨૨॥ ઈસી કારણ સે હી ધર્મ મેં પરમ પ્રાચીન, યાજ્ઞિક, વેદોં કે અન્ત પર્યન્ત દષ્ટા પરમ ઋષિયોં કે દ્વારા યજ્ઞોં સે યે યુપિચિત કો ગઈ થી ॥૧૨૩॥ ઈસી પ્રકાર સે ઉર ભગવાન ને વિશ્વ કો વ્યક્ત કરકે ઈસ ધરાકા ચિત્ત કિયા હૈ ઔર પાર્વતી તથા નદિયોંકી રચના નિર્માણ ભી કિયા હૈ ॥૧૨૪॥ જો ઈસ સમ્પૂર્ણ વિશઅવ કો અપ્રિતમ પ્રભાવ હૈ, પ્રભાકર કી આને વાલા હૈ વરૂણ કી અસરિમિત દ્યુતિ સે સમ્પન્ન હે, ઉસ સ્વયપ ને સ્વયં જો જગન્મય હૈ ઉસ મકારણવ હૈ, પદ્‌માનબી સુપુપ્ત જગ કા વિશેષ સૃજન કિયા થા ॥૧૨૫॥

(પાના નં. ૨૮૭ માંથી)

શ્રી હરિવંશ પુરાણ (રામસર્મા આચાર્ય - બરેલી) ભાગ-૧

નવમો અવતાર જાતુ મકારણ બુદ્ધા વ્યાસરૂપેવેદ પ્રગટ

एवमेप महाबहुरिक्ष्बाकुलनन्दनः । रावणं सगणं हत्वा दिवमाचक्रमे प्रभु ॥१४५॥
अपरा केशवस्यायं प्रादुर्भाव्रो महात्मनः । विख्यातो माथुरे कल्पे सर्वसोकहिताय वै ॥१४६॥
यत्र शाल्वं च मैन्दं च द्विविदं कामुमेव च । अरिष्टतृषमं केशि पूतानां दैत्यदारिकात् ॥१४७॥

नागं कुवलयापोडं चाणूरं मुष्टिकं तथा । दैत्यान्मानुदेहस्थान्सूदयामास वीर्यवान् ॥१४८॥
छिन्न बासहस्त्रं च वाणस्यादभुतकर्मणः । नरकश्च हतः संख्ये यवनश्च महाबलः॥।१४९॥
ह्यतानि च महोपानां सर्वरत्नानि तेजसा । दुरच्वाश्च निहताः पार्थिवाश्च महीतले ॥१५०॥
नवमे द्वापरे विष्णुरष्टबिंशे पुराडभवत् । बेद्रव्यासस्तथा जज्ञे जातुर्ण्य पः समः ॥१५१॥
एको वेदश्चतुर्धा तु कृतस्तेन महात्मना । जनितो ागतो वंशः सत्यवक्ताः सुतेन च ॥१५२॥
एते लोकहिताथाय प्रादुर्भावा महात्मनः । अतोताः कथिता रोजन्कव्यन्ते चाप्यनागताः ॥१५३॥
वैशम्पायनજી ने કહા-હે રાજન્ ! ભગાન કે મધુર કલ્પ મેં લોક કે કલ્યાણાર્થ અવતાર ગ્રહણ કર મહાત્મા કે શ્રીકૃષ્ણ કે રુપ મેં જો કાર્ય કિયે ઉનકા વર્ણન કરતા હું ।।૪૮।। કૃષ્ણાતવતાર મેં ઉન્હોંને શાલ્વમૈન્દ, દ્વિવિદ કશ, અષ્ટિ, પૃષમ્ કેશી, પૂતના, કુવલયાપીડ, હાથી, ચાણીર, મુષ્ટિક આદિ અનેક મનુષ્ય રુપધારી દૈત્યોંકા સંહાર કિયા થા. ઉન્હોંને બાણાસુર કી હજાર ભુજાયેં કાટ ડાલી ઔર અત્યન્ત વલી યવનરાજ ઔર નરકાસુર કો ભી મારા થા ।।૧૪૭-૧૪૯।। ઉન્હોંને અનેક દુરાચારી નરેષોં કા વધ કરકે ઉનકા ધન, રત્નાદિ છીન લિયા ।।૧૫૦।। અટ્ઠાઇસવેં દ્વાપર યુગ મેં ભગવાન નારાયણ કા નૌવા અવતાર હુઆ થા, ઉસ સમય વે જાતુકર્ણ્યં કે સાથ વેદ વ્યાસકે રુપમેં અવતીર્ણ હુએ ।।૧૫૧।। ઉન સત્યવતી પુત્ર ને વેદ કો ચાર ભાષા મેં વિભક્ત કિયા થા. ભરતવંશ કો ઉત્પન્ન કિયા થા ।।૧૫૨।। હે રાજન્ ! મૈંને સિ પ્રકાર તુમ્હેં ભગવાન કે અતીત મેં હુએ અવતારોં કા વૃતાન્ત સુનાયા, અબ આગે હોને વાલે અવતારોં કા વર્ણન કર રહા હું. ।૧૫૩।। પા.નં. ૧૬૪-૧૬૫

યાસા વિષ્ણુ કલ્કી સંભલ ગ્રામકે (ભકા)

कल्विविष्णुचशा नाम शम्भलग्रामके द्विजः । सर्वलोकहितार्थाय भूयश्चोत्पत्स्यते प्रभुः ॥१५४॥
दशमो भाव्यसंपन्नो याज्ञल्कयपुरः सचः । क्षपयित्वाच तान्सर्वान्भाविनाडर्थेन चोदितान् ॥१५५॥
गङ्गायमुनयोर्मध्ये निष्ठां प्रापस्यति सानुगः । ततः कुले व्यतीते तु सामान्ये सहसैनिकेः १५६
नृपेष्वथ प्रनर्ष्टेषु तदा त्वयगहाः प्रजाः । क्षणेन निवृत्ते चैव हत्वा चानयोन्यमाहवे ॥१५६॥
परस्परह तस्वाश्च निराकन्द्राः सुदु खिताः । एवं कष्टमनुप्राप्ताः कलिसध्यांश के तदा ।
प्रजाः क्षयं प्रयास्यन्ति सार्द्ध कलियुगेन ह ॥१५८॥ क्षीणे कलियुगे तस्मिततः ऋतयुगे पुनः ।
अपत्स्यते यथान्यायं स्वभावादेव नान्यथा ॥१५८॥ एते चान्ये च ब्रह्वो दिव्या दैवगुणैयु ताः ।
प्रादुर्भावाः पुराणेषु गीयन्ते ब्रह्मवादिभिः ॥१६०॥ यत्र देवापि मुह्यन्ति प्रादुर्भावानुकीर्तने ।
पुराणं वर्तते यत्र वेदश्रु तिसमाहितम् ॥१६१॥ एतदुदेशमात्रेण प्रादुर्भावानुकीर्तनम् ।
कीर्तितं कीर्तनीस्य सर्वलोकगुरुः प्रीयन्ते पितरस्तस्य प्रादुर्भावानुकीत्तनात् ।
विष्णोस्तुलवीर्यस्य यः श्रृणोति कृताज्जलिः ॥१६३॥ एतास्तु योगेश्वरयोगमायः श्रुत्वा नरा मुचयति सवषापैः । ऋद्धिं समुद्धिं विपुलांश्च भोगान्प्राप्नोति सर्वं भगवत्प्रसादात् ॥१६४॥
દશવેં અવતાર કા કાર્યકાલ પૂર્ણ હોને પર ભગવાન્ લોક કલ્યાણાર્થ સમ્ભવ ગ્રામ મેં વિષ્ણુયશ નામકા બ્રાહ્મણ કે ઘર કલ્કી નામ સે અવતીર્ણ હોંગે ।।૧૫૪।। ઉસ સમય સે યાજ્ઞવલ્ક્ય કે સાથ ક્ષણિક વાદી બૌદ્ધોં કો પહિલે

શાસ્ત્રાર્થ મેં ફિર યુદ્ધ મેં જીતેંગે ઔર ભાવી કાર્યો કો સમ્પન્ન કરને કે લિયે ગડ્ડ-યમુના કે મધ્ય વાલે પ્રદેશ મેં શાન્તિ-લાભ કરેંગે. ફિર નારી આદિ કે અપહરણ જૈસે વિવાદોં મેં પઢકર ઉસ સમય કે રાજા મસ્ત્રી ઔર સૈનિક આદિ પરસ્પર યુદ્ધ કરકે મર જાયેંગે તબ વિશ્વ મેં અરજાકતા કા સામ્રાજ્ય હો જાયગા, ઇસલિયે પ્રજાનન પરસ્પર લડેંગે ઔર જો બલવાન હોંગે વે નિર્બલોં સે સર્તસ્વ છીન લેંગે. વહ સમય કલિકાલ કે સંધ્યાંશ હોગા, ઇસલિયે ઉપાયહીન અત્યક્ત દુખ ઔર કલહ મેં સમ્પત હુઆ પ્રજદા કલિયુગી કી સમાપ્તિ કે સાથ હી સમાપ્ત હો જાયગી ।।૧૫૫-૧૫૮।। ઇસ પ્રકાસ કલિયુગ કે સમાપ્ત હોને પર સત્યયુગકા પુનઃ આરમ્ભ હોગા ઔર પ્રજાનન સ્વભાવ સે હી ન્યાય પ્રિય હો જાયેંગે, ઇસસે સંશય નહીં હૈ ।।૫૯।। મુહમદી ઋષિયોં ને ભગવાન્ વિષ્ણુ કે એસે અનેક અવતારોં કો યહાં મૈંને સંક્ષેપ મેં કહા હૈ ।૧૬૨। જો મનુષ્ય ઇન અસીમિત પરાક્રમ વાલે વિષ્ણુ કી અવતાર ગાથાઓં કો વિનીત ભાવ સે શ્રવણ કરતા હું, ઉસકે પિતરગણ પ્રસન્ન હોતે હૈ. ।૧૬૩। જો હાથ જોડકર શ્રદ્ધાપૂર્વક ભગવાન્ કી યોગમાયા કા વૃતાન્ત શ્રવણ કરતે હૈ, વે સભી પાપોં સે છુટ જાતે હૈ ઔર ભગવત્કૃપા સે ઉન્હેં વિપુલ સમૃદ્ધિ કી પ્રાપ્તિ હોતી તથા સબ પ્રકાર કે કામ્ય ભોગ સુલભ હોતે હૈં ।૧૬૪। (પા.નં. ૧૬૫-૧૬૬)

વિશ્વદેવા મૂહૂર્તજા ધર્મપત્ની પતયાની ફત્યાની તથા અન્ય પત્નીઓ

अरून्धतौ वसुर्यामी लम्बा भानुर्शरत्वती । संकल्पा च मूर्हूता च साध्याः विश्वा च भारत ॥३१

धर्मपत्न्यो दश त्वेतास्तास्वपत्यानि मे श्रृणु । विश्वेदेवाश्च विश्वायाः साध्यान्साध्या व्यजायत ॥३२॥

मरूत्वत्या मरुत्वन्तो वसोस्तु वसवस्यथा । भानोस्तु भानवस्तात महुर्तायां मूहूर्तजाः ॥३३॥

लम्बायाश्चैव घोडोजथ नागवीथो च यामजा । पृथिवीविषयं सर्वमरूधधर्त्या व्यजायत ॥३४॥

संकल्पायास्तु सर्वात्मा जज्ञे संकल्पएवहि । नागवीथ्यास्तु यामिन्या वृपलम्बा व्यजायत ॥३५॥

ઉનમેં સે દસ પુત્રિયોં ધર્મ કો, તેરહ કશ્યપ કો સતાઇસ ચન્દ્રમા કો ચાર અરિષ્ટનૈમિ કો, વો ભૃગુ કો, દો અંગિરા કો તથા દો કૃશશ્વ કો વાહી ગયી. અબ ઉન પુત્રિયોં કે નામ કહતે હૈ ।૨૯-૩૦। ઉનમેંજો ધર્મ કી માર્યાએં હુઆ ઉનકે નામ અરૂન્ધતી, વસુ, યાપી, લમ્બા, ભાનુ, મરૂત્વતી, સંકલ્પા, મુહુર્તા સાંધ્યા ઔર વિશ્વા થે. અબ ઇનકી સન્તાન સુનો ।૧। વિશ્વા સે વિશ્વદેવ પેદા હુએ. ।૩૨।ભાનુગણ, મુહુર્ત ગણ સે મુહુર્તગણ, લમ્બા સે ઘોષ, યામી સે નાગીધી તથા અરૂધતી સે પૃથિવી કા વસ્તુએં ઉત્પન્ન હુઈ ।૩૩-૩૪। સંકલ્પા સે સભી નિવાસ કરને વાલા સંકલ્પ હુઆ યામી કી કન્યા નાગવીધી સે વૃષલમ્બા ઉત્પન્ન હુઆ ।૩૫। (પા.નં. ૭૨)

लोकानामन्तकालज्ञा आली नयशालिनी । उपतस्थे महात्मानं निद्रा तं कालरुपिणी ॥८॥

એસે સમય મેં હી ત્રિલોકી કા અન્ત સમય જાનકર નયનશાલિની કાલસ્વરૂપ નિદ્રા દેવાદિ દેવ ભગવાન શ્રી વિષ્ણુ કી સ્તુતિ કરને લગી ।૮ (પા.નં. ૨૦૬)

વેનપુત્ર પૃથુ ॥ પૃથુ-ઉપાખ્યાન ॥

भिषिच्याधिराज्यै तु पृथु वैन्यं पितामहः । ततः क्रनेण राज्यानिं व्यादेष्टुमुपचक्रमे ॥१॥

द्विजानां वीरुधां चैव नक्षत्रग्रहयोस्तथा । यज्ञानां तपसां चैव सोमं राजेभ्यषचयत् ॥२॥

 अपां तु वरुणं राज्ये राज्ञां वश्रवेणं प्रभुम् । बृहस्पति तु विश्वेषां ददावाडिरसं पतिम् ॥३॥
भुगूणामधिप चैब काव्यं राज्येडभ्यषेचयत् । आदित्यानां तथा विष्णु वसूनामथपावकम् ॥४॥
प्रजापतीनां दक्षं तु मरुतामथ वासवम् । दैत्यानां दानवानां च प्रहलादमामितौजसम् ॥५॥
वैवस्वतं च पितृणां यमं राज्येडभ्यषेचयत् । मातृणां च ब्रतानां च मन्ठाणां च तथा गवाम् ॥६॥
यक्षाणां राक्षसानां च पार्थिवानां तथैव च ष। नारायणं साध्यानां रूद्रणां वृषमध्वजम् ॥७॥

વૈશમ્પાયનજી બોલે-હે રાજન્ ! બ્રહ્માજી ને વેન પુત્ર રાજા પૃથુ કો રાજ્ય દેકર, અન્યાન્ય પુરુષો કો જો કાર્ય સૌંપા ઉસે તુમસે કહતા હું. ।૧।

બ્રહ્માજી ને ચન્દ્રમા કો સબ બ્રાહ્મણોં, વૃક્ષોં, નક્ષત્રોં ગ્રહોં, યજ્ઞોં ઔર ઉપસ્યાઓં કા અધિપતિ બનાયા ।૨। વરુણ કો જલ કા રાજા, કુબેરકો ધનાધિપતિ તથા બૃહસ્પતિ કો સમ્પૂર્ણ વિશ્વ કા અધિપતિ નિયુક્ત કિયા. ।૩। ભૃગુવંશિયો કે અધ્યક્ષ શુક્રાચાર્ય બનાયે ગયે, આદિત્યોં કે અધિપતિ વિષ્ણુ ઔર વસુઓં કે અધ્યક્ષ અગ્નિ બનાયે ગયે ।૪। પ્રજાપતિયોં કે અધિપતિ વક્ષ, મરૂતોં કે અધિપતિ પ્રહલાદ બનાયે ।૫। સૂર્ય પુત્ર યમ પિતરોં કે અધિપતિ તથા પંડશ માતૃકાઓં, બ્રતોં મંત્રો ગૌઓં, યક્ષોં, રાક્ષસો, રાજાઓં, તથા સાધ્યોં કે અધિપતિ ભગવાન વિષ્ણુ કો બનાયા તથા રૂદ્રો કે અધિપતિ ભગવાન શિવ કો કિયા ।।૭।। પા.નં. ૭૯

विप्रचित्तं तु रांजानं दानवानामथाशित् । सर्वभूतपिशाचानां गिरिश शूलपाणिनम् ॥८॥
शैलानां हिमवन्तं च नदीनामथ सागरम् । गन्धानां मरुतां चैव भूतानामशरोरिणम् ॥९॥
शब्धकाश्वयां चैव वायुं च वलिनां वचम् । गन्धर्वाणामविपति चक्रे वित्ररथं प्रभुम् ।
नागानां वासुकिं चक्रे सपार्णणामथ तक्षकम् ॥१०॥
वारणानां च राजनंमैरावमथादिशत् । उच्चैःश्रव तमश्वानां गरुडं चैव पक्षिणाम् ॥११॥
मृगाणामथ शार्दुल गोवृष च गर्वा पतिम् । वनस्पीनां राजानं प्लक्षमेवादिशत्प्रभम् ॥१२॥
सागरानां नदीनां च मेघानां वषणस्य । आदित्यानामधिपति पर्जन्यमभिषिक्तवान् ॥१३॥
सर्वेषां द्रष्ट्रिणा शेषं राजानमभ्यषयत् । सरीसृपाणां राजानं चैव तक्षकम् ॥१४॥

ઈસી પ્રકાન બિપ્રચિ દાનવોં કે ઔર શિવજી સબ ભૂત પિશાંચોંકે સ્વામી હુએ ।૮। સબ પર્વતોં કા રાજા હિમવાન, નદિયોં કા અધિપતિસમુદ્રગધોં, વાયુઓં, અશરીરી પ્રાગિયોં ઔર શબ્દોં કા રાજા પરાક્રમ વાલે વાયુ કા બનાયા ।૯। ગંધર્વો કા રાજા ચિત્રરથ, નાગોં કા રાજા વાસુકિ ઔર પક્ષિયોં કા રાજા વરુણ હુઆ ।।૧૧।। મૃગોં કા રાજા સિંહ, ગૌઓં કા રાજા વૃષભ ઔર સબ વૃક્ષોં કા રાજા પીપલ વૃક્ષકો બનાયા ।।૧૨।। સબ સમુદ્રોં, નદિયોં, મેઘોં ઔર આદિત્યોં કા અધિપતિ પર્યન્ત હુઆ ।।૧૩।। સબ દાંતો વાલે પ્રાણિયોં કા રાજા શેષ ઔર રેંગ કર ચલને વાલે સર્પો કા રાજા તક્ષક હુઆ ।૧૪। પા.નં. ૭૯-૮૦

ગન્ધર્વા સરસાં ચૈવ કામદેવં તથા પ્રભુમ । ઋતુનામથ માસાનાં દિવસાના તથૈવ ચ ।।૧૫
પક્ષાણાં ચ ક્ષપાણાં ચ મૂહૂર્તતિથિપવર્ણામ્ । કલાક ષ્ઠાપ્રમાણાનામૃતોરયનયોનયોસ્તથા ।।૧૬।।
ગણિતસ્થાય યોગસ્ય ચક્રે સંવત્સરં પ્રભુમ્ । એવં વિભજ્ય રાજાનિ ક્રમેણ સ પિતામહઃ ।।૧૭।।

દિશાપાલાનથ તતઃ સ્તાપયામાસ ભારત । પૂર્વસ્યા દિશિ પુત્રં તુ વૈરાજસ્ય પ્રજાપતેઃ ॥૧૮॥
દિશાપાલં સુધન્વાનં રાજાનં ચાભ્યયેચત્ । દક્ષિણસ્યા મહાત્માનં કર્દમસ્યે પ્રજાપતેઃ ।૧૮।
પુત્રં શંખપદં નામ રાજાનં સોડભ્યષેચતમ્ । પશ્ચિમાયાં દિશિ તથા રાજસં પુત્રમ્યુતમ્ ॥૨૦॥
કેતુમન્તં મહાત્માનં રાજાનં સોભ્યષેચયત્ તથા હિરણ્યરોમાણં રાજાનં સોભ્યષેચત્ ॥૨૦॥
કેતુમન્તં મહાત્માનં રાજાનં સોભ્યેષેચત્ । તથા હિરણ્યરોમાણં પર્જન્યસ્ય પ્જાપતેઃ ॥૨૧॥
ઉદીચ્યા દિશિ યુદ્ધર્પ રાજાનં સોડભ્યેષયચત્ । તૈરિયં પૃથિવી સર્વ સપ્તદ્વીપા સર્પવતા ॥૨૨॥
યથાપ્રદેશમદ્યપિ ધર્મેણ પરિપાલ્યતે । રાજસૂયાભિષિક્તસ્તુ પૃથુરેભિનરાધિપૈઃ । વેદહષ્ટેન વિધિના રાજ્યરાજ્યે નરાધિપ ॥૨૩॥ પા.નં. ૮૧

ઔર ધર્મ રક્ષા મેં તત્પર રહતે થે ।૧। મૃત્યુ સુતા સુનીતા કે ગર્ભસે ઉનકે વેન નામક એક પુત્ર હુઆ, વહ-તત્વ સે અનભિજ્ઞ થા. ।૨। યહ અપને નાના કે દોષ સે ધર્મયુક્ત હોકર અપની કુત્સિત વૃત્તિયોં કો તૃપ્ત કરને કે લિયે અત્યન્ત ચંચલ હો ઉઠા થા ।૩। ઉસકે વૈદિક ધર્મ કો ત્યાગ દિયા ઔર ધર્મ રહિત હોકર ઉસને અધાર્મિક શાસન ચલા થા ।૪। ઉસકે શાસન મેં વેદાધ્યપન ઔર ઓકાર કા ઉચ્ચારણ સમ્ભવ નહીં થા. ઈસલિય યજ્ઞ મેં દેવતાઓં કા સોમપાન રુક ગયા ।૪। ઉસને અપની મૃત્યુ કી શીઘ્ર વરણ કરને કે લિયે યજ્ઞ ઔર હવન ન કરને કી આજ્ઞા પ્રસારિત કી ।૬। મૈં હી યજ્ઞ હું, મૈં હી યજ્ઞકર્તા એવં સબકા સાધ્ય દેવતા હું, ઈસલિયે આજ સે સભી મનુષ્ય મેરે યજ્ઞ હવન કરેં ।૭। (પાના નં. ૮૩)

તમતિક્રાન્તમર્યાદિમાદદાનમસામ્પ્રતમ્ । ઉચુર્મહર્ષય સર્વે મરીચિપ્રમુખાસ્તદા ॥૮॥
વયં દીક્ષાં પ્રવેક્ષ્યામઃ સંવત્સંરણથાન્બહૂન । અધર્મં કુરુ મા વેન નષ ધર્મઃ સનાતનઃ ॥૯॥
નિધનેડત્રેઃ પ્રસૂતસ્ત્વં પ્રજાપતિરસંશ્યમ્ । પ્રજાશ્ચ પાલયિષ્યેડહિમિતિ તે સમયઃ કૃત ॥૧૦॥
તૌસ્તદા બ્રુવતઃ સર્વાન્મહર્ષીનબ્રવીતદા । વેનઃ પ્રહસ્ય દુર્બુદ્ધિરિમર્થમનથવિત્ ॥૧૧॥
સ્રષ્ટા ધર્મસ્ય કાશ્ચાન્યઃ શ્રોતવ્યઃ કશ્ચ બૈ મયા । પ્રભવં સર્વભૂતાનાં ધર્માણાં ચ વિશેષતઃ ।
સમૂઢા ન વિર્દુન ન ભવન્તો મામચેતસઃ ॥૧૩॥ દ ચદહેયં પૃથિર્વીપ્લાવયેયં તથા જલૈઃ ।
ખં ભુવં ચૈવ રૂન્ધેય નાન્ન કાર્યા વિચારમા ॥૧૪॥ પા.નં. ૮૫

ઈસ પ્રકાર સર્વદા મર્યાદા રહિત હુઆ રાજા વેદ લોકનિન્દિત કાથી કો કરને લગા તબ મરીચ્યાદિ ઋષિયોં ને ઉસકે પાસ જાકર કહા ।૮। હે રાજન્ ! હે વેન !હમ બહુત વર્ષો તક ચલને વાલેં યજ્ઞ કી દીક્ષા લેને કો હૈ, ઈસલિયે તુમ અધર્મ કા ત્યાગ કરો યહી શનાતન ધર્મ હે ।૯। હે રાજન્ ! તુમ મહર્ષિ અત્રિ વંશધર હો ઔર તુમને રાજધર્મ તથા પ્રજદાપાલન કી પ્રતિજ્ઞા લે રખી હૈ ।૧૦। ઉન ઋષિયોં કી બાત-સુન કર દુર્ભતિ વેને હંઝ પડ઼ા ઔર બોલા કિ ધર્મ કા સષ્ઠા મેરે અતિરિક્ત ઔર કૌન વ્યક્તિ શાસ્ત્રજ્ઞ, પરાક્રમી તથા તપસ્વી હૈ ? ॥૧૧-૧૨॥ તુમ પરિસ્થિતિયોં કો નહીં જાનતે ઈસલિયે અત્યન્ત મૂર્ખ હો, તુમ્હેં અજ્ઞાત નહીં હે કિ મૈં હી સબ જીવોં કે ધર્મ કો ઉત્પન્ન કરને વાલા હું ।૧૩। મૈં પૃથિવી કો ભસ્મ કર દેને અથવા જલ મેં પ્રવાહિત કરને મેં અસમર્થ હું, મૈં આકાશ ઔર પૃથિવી કો અવરૂદ્ધ કર સકતા હું ઈસમેં સન્દેહ નહીં હૈ ॥૪॥ (પા.નં. ૮૫)

નબી વેન સંભવાન - શંભૂ

યદા ન શક્યતે મોહાદવલેપાચ્ચ પાર્થિવઃ । અનુનેયં તદા વેનસ્તતઃ કુદ્ધા મહર્ષયઃ ॥૧૬॥
નિગૃહ્ય તં મહાત્માનો બિસ્ફુરન્તં મહાબલમ૮ । તતોસ્ય સવ્યમુરું તે મમન્થુર્જાતમન્યવઃ ॥૧૬॥
તસ્મિંસ્તુમથ્યામાને બૈ રાજ્ઞ ઉરૌ પ્રજવિજ્ઞાન્ । હ્યસ્વોતિમાત્રઃ પુરુષઃ કૃષ્ણશ્ચાહિવભૂવ હ ॥૧૭॥
સ ભીતઃ પ્રાજ્જલિર્ભૂત્વા સ્થિતવાજ્જનમેજય । તમત્રિવિંહણલ દષ્ટ્વા નિષીદેત્યબ્રવીત્તદા ॥૧૮॥
નિષદવશકતોસૌ બભૂત વદતાં વર । ધીવરાનસૃજચ્ચાથ વેનર્કલ્પમષ સમ્ભાવાન્ ॥૧૯॥
યે ચાન્યે ન્ધ્યિનિલયાસ્તુષરાસ્તુમ્બુરાસ્તથા । અધર્મરૂચયો યે ચ વિદ્ધિ તાન્વેનસમ્ભવાન્ ॥૨૦॥
તતઃ પુનર્મહાત્માનઃ પાર્ણિ વેનસ્ય ક્ષિણમ્ । અરણીમિવ સક્ષુબ્ધા મમન્થુસ્તે મહર્ષયઃ ॥૨૧॥

હે રાજન્ ! જબ મોહ ઔરઅહંકાર કે વશીભુત હુઆ રાજા વેન ઉન મુનિયોં કે પ્રતિ શિષ્ટાચાર ભી પ્રદર્શિતન કર સકા તો વે સભી મુનિ અત્યન્ત ક્રોધિત હુએ ।૧૫। તથા વે રાજા વેન કો પકડ કર ઉનકો દક્ષિણ જૈઘ કો મથને લગે, ઈસ કારણ વહ બહુત છપટાયા ।૧૬। ઈસ પ્રકાર કુછ દેકર તક જાંધ કા મન્થન કરને પર ઉસકી જાંધ સે એક બૌના ઔર કાલે વર્ણ કા પુરુષ ઉત્પન્ન હુઆ ॥૧૭॥ વહ પુરુષ ઉત્પન્ન હોતે હી ઉન મુનિયોં કે સામને હાથ જોડકર ભયપૂર્વક ખડા હો ગયા. ઉસે અત્યન્ત ભય-ભીત દેખકર મહર્ષિ અત્રિને નિ;ીદ વંશ કા કર્તા હુઆ. કાજ વેન સે પાસ સે ઉસી કે દ્વારા ધીવર જાતિ ઉત્પન્ન હુઆ ।૧૯। ઉસી કે દ્વારા તુષાર આદિ અધાર્મિક એવં અસભ્ય જાતિયાં ઉત્પન્ન હોકર વિઘ્ન પર્વત કર નિવાસ કરને લગી ।૨૦। ઈસકે પશ્ચાતે ક્રોધિત હુએ વે ઋષિ વેન કી દક્ષિણા ભુજા કો અરણી કે સમાન મથને લગે ।૨૧।

પૃથુસ્તસ્માત્સમુત્તસ્થૌ કરાજ્જલનસન્નિભઃ । દીપ્યમાનઃ સ્વદપુષા સાક્ષાદગ્નિરિવ જ્વલન્ ॥૨૨॥
સ ધન્વી કવચી જાતઃ પૃથુરેવ મહારવમ્ । આદ્યમાજગવં નામ ધનુગૃહ્ય મહારવમ્ ।
શરાંસ્ચ દિવ્યંનુક્ષાર્થં કવચં ચ મહાપ્રભમ્ ॥૨૩॥
તસ્મિજ્જાતેડય ભૂતાનિ સમ્પરહ્યષ્યાનિ સર્વશઃ । સમાપેતુર્મહારાજ બૈનશ્ચ ત્રિતિદંવ ગતઃ ॥૨૪॥
સમુત્પન્નેન કૌરવ્ય સપ્રુત્રેણ મહાત્મના । ત્રાતઃ સ પુરષવ્યાધ્રઃ પુનામ્નો નરકાત્તદા ॥૨૫॥
તં સમુદ્રાશ્ચ નંદ્યશ્ચ રત્નાન્યાદાથ સર્વદાઃ । તોયાં ન ચાભિષેકાય સર્વ એવોપતસ્થિરે ॥૨૬॥
પિતામહશ્ચ્ય ભગવાન્દેવૈરાડિરસૈઃ સહ । સ્થાવરાણિ ચ ભૂતાનિ જડમાનિ તથૈવ ચ ॥૨૭॥
સમાગમ્ય તદા વૈન્યમભ્યષિજબન્નરાધિપમ્ । મહતા રાજરાજેન પ્રજારાલ મહાદ્યુતિમ્ ॥૨૮॥

ઉસસે અગ્નિ કે સમાન તેજ વાલા એક પુરુષ પ્રકટ હુઆ ।૨૨। યહ પ્રજા કી રક્ષા કે લિયે ધનુષ બાણ ઔર કવચ ધારણ કિયે હુએ હો ઉત્પન્ન હુઆ થા ઉસકા નામ પૃથુ હુઆ ।૨૩। ઈન રાજા પૃથુ હુઆ ।૨૩। ઈન રાજા પૃથુ કે જન્મ કા સમાચાર સુનકર સભી પ્રજાજન સબ ઔપર સે આ-આકર વહાં એકત્ર હુએ ઔર રાજા સ્વર્ગગામી હો ગયા ।૨૪। હે કૌરવ ! ઉસ સત્પુરુષ મહાત્મા પૃથુ કે ઉત્પન્ન હુઆ થા ઉસકા નામ પૃથુ હુઆ ।૨૩। ઈન રાજા પૃથુ કે જન્મ કા સમાચાર સુનકર સભી પ્રજાજન સબ ઓર સે આકર વહાં એકત્ર હુએ ઔર રાજા સ્વર્ગગામી હો ગયા ।૨૪। હે કૌરવ ! ઉસ સત્પુરુષ મહાત્મા પૃથુ કે ઉત્પન્ન હોને

કે કારણ હી વેન પ્રભુ નામક કો પ્રાપ્ત હોને સે આ સકા ।૨૫। ઉસ સમય નદિયાં ઔર સમુદ્ર વિભિન્ન પ્રકાર કે રત્ન ઔર અભિષેક કે લિયે જન્મ લે લેકર વહાં આ પહુંચે ઔર સબ ચરાચર પ્રાણી ભી આકાર એકત્ર હો ગયે. ।૨૪-૨૭। ઇસ પ્રકાર સબ પ્રાણિયોં ને એકત્રિત હોકર અત્યન્ત તેજસ્વી રાજા પૃથુ કા પ્રજા કા પાલન કરને કે લિયે પૃથિવી કે રાજ્ય પદ પર અભિષેક કિયા ।૨૮। (પા.નં. ૮૫-૮૬)

સોઽભિષિક્તો મહાતેજા વિધિવદ્ધર્મકોવિદૈઃ ।

સંક્ષિપ્ત - માર્કન્ડેય-બ્રહ્મપુરામાડક (ગીતા પ્રેસ ગોરખપુર)

સૂર્યતત્વ વેદો પ્રગટ બ્રહ્માદ્વારા સૃષ્ટી રચવા સ્તૂતી ૪ મુર્ખધ્વાર વેદ પ્રગટ

અથર્વેદ ભ્રમર - અર્બી, અરબસ, રંગ કાલા, જેમાં શાન્તિકર્મ વિધાન છે.

૨૪૬ ૪ વેદ તેજોમય પ્રકાસ જ્યોતીરૂપ પ્રથમ પ્રગટ થયા જેથી આદીત્ય કહેવાયા સામવેદ ધ્વની અપવિગ મનાય છે.

૨૪૭ ૩ વેદ સ્થુળ રૂપ છે. ૪થો અર્થવેદ ઁ અર્ધચન્દ્ર પરિબ્રહ્મસૂક્ષ્મરૂપ પરમજ્યોતી આદીરૂપ સૂર્યને નમસ્કારય

ચિન્તયેત્ પરમં બ્રહ્મ કૃત્વા તત્પ્રવણં મનઃ

સૂર્યકા તત્વ, વેદોંકા, પ્રાકટય, બ્રહ્માજી દ્વારા સૂર્યદેવકી સ્તુતિ ઔર સૃષ્ટિ-રચનાકા આરમ્ભ

કૌષ્ટુકિ બોલે-દ્વિજશ્રેષ્ઠ ! આપને મન્વન્તરોંકી સ્થિતિકા ભલીભાંતિ વર્ણન કિયા ઔર મૈંને ક્રમશઃ વિસ્તારર્પૂક સુના. અબ રાજાઓંકા સમ્પૂર્ણવંશ, જિસકા આદિ બ્રહ્માજી હૈ, મૈં સુનના ચાહતા હું, આપ ઉસકા યથાવત વર્ણન કીજિયે.

માર્કેન્ડયજીને કહા-વત્સ ! પ્રજાપતિ બ્રહ્માજીકો આદિ બનાકર જિસકી પ્રવૃત્તિ હુઇ હૈ તથા જો સમ્પૂર્ણ જગત્ કા મૂલ કારણ હૈ, ઉસ રાજવંશકા તથા ઉસમેં પ્રકટ હુએ રાજાઓંકે ચરિત્રોંકા વર્ણન સુનો-જિસ વંશમેં મનુ, ઇશ્વાકુ, અરણ્ય, ભગીરથ તથા અન્ય સૈંકડોં રાજા, જિન્હોંને પૃથ્વી કા પાલન કિયા થા, ઉત્પન્ન હુએ થે. વે સભી ધર્મજ્ઞ, યજ્ઞકર્તા, સૂરવીર તથા પરમ તત્વકે જ્ઞાતા થે. એસે વંશકા વર્ણન સુનકર મનુષ્ય સમસ્ત પાપોં સે છૂટ જાતા હૈ. પૂર્વકાલમેં પ્રજાપતિ બ્રહ્માનેનાના પ્રકારકી પ્રજાકો ઉત્પન્ન કરનેકી ઇચ્છા લેકર દાહિને અંગુઠેસે દક્ષકો ઉત્પન્ન કિયા ઔર બાયેં અંગુઠેસે ઉનકી પત્ની કો પ્રકટ કિયા દક્ષકે અદિતિ નામકી એક સુન્દરી કન્યા ઉત્પન્ન હુઈ, જિસકેગર્ભ સે કશ્યપને સૂર્યકો જન્મ દિયા.

કૌષ્ટુકિને ભગવન ! મૈં ભગવાન સૂર્ય કે યથાર્થ સ્વરૂપકા વર્ણન સુનના ચાહતા હું. વે કિસ પ્રકાર કશ્યપજીકે પુત્ર હુએ. કશ્યપ ઔર આદિતિને કૈસે ઉનકી આરાધના કી ? ઉનકે યહાં અવતીર્ણ હુએ ભગવાન સૂર્યકા કૈસા પ્રભાવ હૈ ? યે સબ બાતેં યથાર્થરૂપસે બતાઇયે.

માર્કન્ડેયજી બોલે-બ્રહ્માન ! પહલે યહ સમ્પૂર્ણ લોક પ્રભા ઔર પ્રકાશસે રહિત થા. ચારોં ઓર ઘોર અન્ધકાર ઘેરા ડાલે હુએ થે. ઉસ સમય પરમ કારણસ્વરૂપ એક અવિનાશી એવં બૃહત૰ અન્ડ પ્રકટ હુઆ. ઉસકે ભીતર

સબકે પ્રપિતામહ, જગત્ કે સ્વામી, લોકસ્ત્રષ્ટા, કમલયોનિ સાક્ષાત્ બ્રહ્માજી વિરાજમાન્ થે. ઉન્હોંને ઉસ અણ્ડકા ભેદન કિયા. મહામુને ! ઉન બ્રહમાજીકે મુખસે ૐ યહ મહાન્ શબ્દ પ્રકટ હુઆ. ઉસસે પહલે ભૂ: ફિર ભૂંવ: તદન્નકતર સ્વ:-યે તીન વ્યાહ્યતિયાં ઉત્પન્ન હુઇ, જો ભગવાન્ સૂર્યકા સ્વરુપ હૈ. ૐ ઇસ સ્વરૂપસે સૂર્યદેવકા અત્યન્ત સૂક્ષ્મ રૂપ પ્રકટ હુઆ. ઉસસે યહ સ્થૂલ રુપ હુઆ, ફિર ઉસસે !જન' યહ સ્થૂલતર રૂપ ઉત્પન્ન હુઆ. ઉસસે 'તપ' ઔર તપસે 'સત્ય' પ્રકટ હુઆ. ઇસ પ્રકાર યે સૂર્યકે સાત સ્વરૂપ સ્થિત હૈ, જો કભી પ્રકાશિત હોતે હૈ ઔર કભી અપ્રકાશિત રહતે હૈં બ્રહ્મન્ ! મૈને 'ઓમ' યહ રૂપ બતાયા હૈ, વહ સૃષ્ટિકા આદિ-અન્ત, અત્યન્ત સૂક્ષ્મ એવં નિરાકાર હૈ, વહી પરબ્રૂમ હૈ, તથા વહી બ્રહ્મકા સ્વરૂપ હૈ.

ઉસ અણ્ડા મેદન હોને પર અવ્યક્તજન્મા બ્રહ્માજીકે પ્રથમ મુખસે ઋચાએં પ્રકટ હુઈ. ઉનકા વર્ણ જપાકુસુમકે સમાન થા. વે સબ તેજોમયી, એક દૂસરીસે પૃથક્ તથા રજોમય રુપ ધારણ કરનેવાલી થી. તત્પશ્ચાત બ્રહ્માજીકે દક્ષિણ મુકસે યજુર્વેદકે મન્ત્ર અબાધરુપસે પ્રકટ હુએ. જૈસા સુવર્ણકા રંગ હોતા હૈ, વૈસા હી ઉનકા ભી થા. વે ભી એક દૂસરેસે પૃથક્ થે. ફિર પરમેષ્ઠી બ્રહ્માકે પશ્ચિમ મુખસે સામવેદકે છન્દ પ્રકટ હુઆ. સમ્પૂર્ણ અથર્વવેદ, જિસકા રંગ ભ્રમર ઔર કજ્જલરાશિકે સમાન કાલા હૈ તથા જિસમેં અભિચાર એવં શાન્તિકર્મકે પ્રયોગ હૈ, બ્રહ્માજીકે ઉત્તમુખસે પ્રકટ હુઆ. ઉસમેં સુખમય સત્વગુણ તથા તમોગુણકી પ્રધાનતા હૈ. વહ ઔર સૌમ્યરૂપ હૈ. ઋગ્વેદમેં રજોગુણકી, યજુર્વેદમેં સત્વગુણકી, સામવેદમેં તમોગુણકી તથા અથર્વવેદમેં તમોગુણ એવં સત્વગુણકી પ્રધાનતા હૈ. યે ચારોં વેદ અનુપમ તેજસે દેદીપ્યાન હોકર પહલેકી હી ભાંતિ પૃથક્ સ્થિત હુએ. તત્પશ્ચાત વહ પ્રથમ તેજ, જો ૐ કે નામસે પુકારા જાતા હૈ, અપને સ્વભાવસે પ્રકટ હુએ ઋગ્વેદમય આજ કો વ્યાપ્ત કરકે સ્થિત હુઆ. મહામુને ! ઇસી પ્રકાર ઉસ પ્રણવરૂપ તેજને યજુર્વેદ એવં અધિષ્ઠાન્સ્વરૂપ પરમ તેજ ૐકારમેં ચારોં વેદમ. તેજ એકત્વકો પ્રાપ્ત હુએ. બ્રહ્મન ! તદન્તર વહ પુજીભૂત ઉત્તમ વૈદિક તેજ પરમ તેજ પ્રણવકે સાથ મિલકર જબ એકત્વકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ, તબ સબકે આદિ મેં પ્રકટ હોને કે કારણ ઉસકા નામ આદિત્ય હોતા હૈ. મહાભાગ ! વહ આદિત્ય હી ઇસ વિશ્વકા અવિનાશી કારણ હૈ. પ્રાત:કાલ, મધ્યાહ્ન તથા અપરાહ્મકાલમેં આદિત્કી અદ્ભૂભૂત વેદત્રયી હી, જિસે ક્રમશ: ઋક્ યજુ ઔર સામ કહતે હૈં, તપતી હૈ, પૂર્વાહ્મમેં ઋગ્વેદ, મધ્યાન્હમેં યર્જુવેદ તથા અપરાહ્મમેં સામવેદ તપતા હૈ. ઇસીલિયે ઋગ્વેદોક્ત શાન્તિકર્મ પૂવાહ્મમેં, યજુર્વેદોક્ત પૌશ્ટિકકર્મ મધ્યાહ્નમેં તથા સામવેદોક્ત આભિચારિક કર્મ અપરાહ્મકાલમેં નિશ્ચિત કિયા ગયા હૈ. આભિચારિક કર્મ મધ્યાહ્ન ઔર અપરાહ્મ દોનોં કાલોં મેં કિયા જા સકતા હૈ, કિન્તુ પિતરોંકે શ્રાદ્ધ આદિ કાર્ય અપરાહ્મકાલમેં હી સામવેદકે મન્ત્રોંસે કરને ચાહિયે. સૃષ્ટિકાલમેં બ્રહ્મા ઋગ્વેદમય, પાલનકાલમેં વિષ્ણુ યજુર્વેદમય તથા સંહારકાલમેં રૂદ્ર સામવેદમય કહ ગયે હૈં. અતએવ સામવેદકી ધ્વનિ અપવિત્રમાની ગયી હૈ. ઇસ પ્રકાર ભગવાન્ સૂર્ય વેદાત્મા, વેદ મેં સ્થિત, વેદવિદ્યા પા.નં. ૨૪૬

માર્કેન્ડય પુરાણ-પીતા મૃકણ

મારકાન્ડા - સમરકંદ પશ્ચિમ એસીયા

સશ્રાણુવન પ્રીતીજનાન બહુન મદનકલા શુભાન - મંત્ર-૧૦ પે.૬૨

ૐ ફો ફીં ક્લીં, ભૂં આં, હ્રીં, કોંક્ષીં હું ફ ટ્ કાર્ત વિયાઅર્જુન નમઃ

''ફરમાન કરીમ કલીમ અહંમ આં રહીમ કરીમ કરોમ ફતમુ કર્તા અર્બીય યવન નમઃ

શ્રવણેન શુભાન અલોકામ ધનીષ્ઠસ્તુ ધ્યનં મહત માં પે.નં. ૪૦૨ (બ્રહ્મપુરાણ)

તં સમેત્ય મહામદાનમ કલમસમસંગીનમ મંત્ર ૨ પે. ૪૪૭

વ્યો માયિરમાણુસ્ય ત્યાત્માનમ કલમાષમ ઈત્યંયોગી યી હાર પ્રાણાયમપરાણમ

સપ્તેતા ધારણા યોગી સમતીત્યયદીચ્છતિ, તસમીસ્ત સ્મીં લલ્યંગ સુક્ષ્મે ભૂતે યતીનરેશ્વર

બ્રહ્મ વેવર્ત પુરાણ પ્રકૃતિ ખંડ - (મંગલા-લાંશબદ અર્બો-લામકાં) મંક અલા - ઈતીમંગલા

ૐ નમ ન્હીં નબ્હિ જાયાયૈ દૈવ્યે સ્વાહા - ફતમ્

(ઉમદની નબીહ જાયાયે દેવી ફતમું સ્વાહા) ફટ્હૂં

માર્કેન્ડપુરાણ - ગોરખપુર ગીતાપ્રેસ કલ્યાણ કાર્યાલય

સરસ્વતી મુળ જન્મ અવતરણસ્થાન હીમાલય પર્વત પલક્ષદીપ પે. ૧૦૧

બ્રહ્મમાજી પ્રથમ મુખથી ગાયત્રી ઋગ્વેદ ત્રીવૃત તનવંગ સ્થન્તર સામત્વાં અગ્નીથ્યેમ

યજ્ઞઉત્પન્કયા દક્ષિણ મુખથી યજુર્વેદ ત્રીજું છંદ પંચદસીસ્તોમ તથા બ્રલ્મ સામકી

સૃષ્ટકરી પશ્રિમ મુખથી સામવેદ છંદ પંચદસસ્તોમ અર્બે રૂપ સામ તથા

યજ્ઞનિર્માણ કર્યા અને ઉત્તર મુખથી એકવીસ - ૭૮૬-૨૧મા અથર્વ આપ્તોર્યામ યજ્ઞ

અનુષ્ટુપ ઈન્દ્ર છંદ તથા બૈરાજ સામકો પ્રગટ કીયા-ત્યાર પછી બ્રહ્માના તન મુબારક સમસ્ત સૃષ્ટી રચના કરી. પે.નં. ૧૪૩ મા.પુ.

બ્રહ્માજીએ પોતાના જેવા જ સ્વયંભૂમનુ પુત્ર પેદા કર્યા તેમના દીકરા પ્રિયવ્રત-ઉતાનપાદ મનુ થયા બ્રહ્માના માનસિક પુત્ર બ્રહ્મા થયા ભૃગુ, મહાદેવજી, મહીરત, અંગીરસ, પુલ સત્ય, પ્રલહ કૃતુ, વસીષ્ઠ, અત્રી, બધા જ અથર્વેદી છે. મત્સ્ય પુરાણપદમ પુરાણમાં અસુરોના ગુરુ છે.

યવન મ્લેચ્છ જુઓ ભૃગુવંશ-સ્વયંભૂમનુના ૧૨ દીકરા યામ નામથી પ્રસીદ્ધ થયા ૧૨ ઇમામ નં. ૧૪૫

ભૃગુવંશમાં મેરુ મહાતમા ના પુત્ર મૃકણ્ડ-તેમના પુત્ર માર્કડિય થયા પે. નં.૧૪૯

વસીષ્ઠની પત્ની ઉર્જાથી ૭ પુત્ર શુક્રાચાર્યે સહીત સપ્ત રૂષિ થયા. પે. નં. ૧૫૦

સવયંભૂમનુવંશમાં સ્વારોચીસ, ઓતમ, તામસ, રેવત, ચાક્ષુસ, ૬ મનુ થયા ૭મા ચાલુ

વૈવસ્ય મનુ ભવિષ્યમાં ૫ સાવર્ણી મનુ ઉચ્ય ભોત્ય, ૨ કુલ ૭- પંચમ ૬ સ્વયંભૂવંશ

બીજા ૬ -સાવર્ણપુત્ર સાવર્ણી-સારવરણ પુત્ર અરબાની છેલા બે ઔચ્ય, ભૌત્ય ઉચ્ય ઔચ્ય, ભૌત્ય

દુર્ગાતંત્રમ - દુર્ગા પદ ઉધ્ધારક સીવરાજ સિતા નામ-યવનીકા મ્લેચ્છ

શરણા મસી સુરાણાં સિધ્ધ વિદ્યા દ્યરાણાં - મૂનીમનુજ પશુનાં દસ્યુ ભીસ્ત્રી સિતાનામ

નૃપતી ગૃહગતાનાં શરણે મેકા દેવી દુર્ગે પ્રસીદ મંત્ર ૯ પેજ નં. ૨૭

પરા કેવલી વિવિધ વિદ્યી સેવા કુલતયા-મયા

નીરો અલમ્બો લમ્બોદર જનની કું યામી શરણમ - ૫ મંત્ર પેજ નં. ૧૧-૧૨

પશ્ચિમ દેવી ગૃહાણ શમ્ભૂ ગૃહિણી સુંદરી પ્રાયસો પે.નં. ૨૦માં ૩

સિન્દુરં બિલ સલ્લબાર ફલકે સૌંદર્ય મુદ્રાધરમ માં ૭

બ્રહ્મેન્દ્ર-રૂદ્ર મુનીમોહન શિવલી લાં (ઇલી લલાં) ચણડી સમસ્ત સુરમૂર્તી નેક રૂપાય ૨ પે. ૩૧

દુર્ગાકવચ

ભૂચરા ખૈચરાસ્યૈવ કુલજા પશ્ચિમદેસીકાઃ સહમ કુલજા માલા ડાકીની શાકીનીત્થા પે. ૫૦

માર્કન્ડ - ગોરખપુર કલ્યાણ પુરાણ

૧૪મા મનુના ૪૦ મહાબ્રહ્મ (ઇમામ) ૩ ત્રયી હરીવંશ વર્ણન

વૈવસ્ત મનવંતર તથા સાવર્ણી - કસ્યપ મુની પુત્ર સુર્ય-સુર્યની બે પત્નીઓ સંજ્ઞાત્થા

છાયા સંજ્ઞા - સંજ્ઞાથી યમનામના પુત્ર સંયમ-મહામદયમ-દેવોએ પ્રાર્થના કરી

રૂગ-યજુ સામ, વેદને પ્રણામ ૪ જ્યોતીર્યમય યમ તમો સર્વે શ્રેષ્ઠ છો તમોને પ્રણામ - ૧૮૧

ભગવાન સૂર્ય ૧૬ કળામાંથી ૧૫ કળા ઘટાડી - પંચદસી - સોડસી થઇ પે.નં. ૧૮૨

સૂર્યની બીજી પત્ની છાયાથી વૈવસ્ત મનુ થયા ૭મા કહેવાયા અને મોટાભાઈ - યમત્મા મનુ થયા પરસુરામ

વ્યાસ, ગાલબ, દીપ્તી કૃપ ક્ષંગી આશ્ચાર્યમા ૭ ઋષિયયા

સાવર્ણી મનુના પુત્ર બિરજા, અર્બવીર, નિર્મોહ સત્યવાક કૃતી વિષ્ણુ વિત્પુત્રો પે. ને. ૧૮૩

સાવર્ણી મનુ-પુત્રીઓ-દેવીઓ પ્રગટ નમશ્ચંડીકે પશ્ચિમમમાં ક્રૌચદીપ

અર્બ દુર્ગા અલાઉમા માર્ક મં. વર્ણ છે.

સૂર્ય સાવર્ણી મનુ બ્રહ્મ સાવર્ણી ધર્મ સાવર્ણી રૂદ્ર સાવર્ણી દક્ષ સાવર્ણી રોચ્ય ભોત્ય

ઉચ્ય મુલતાન ભોત્ય ભારતમાં ૨ મનુ આવ્યા ૨૪૫

ફારસી અનુવાદ - ૧૪ મનુ

આદમ નુહ અબ્રાહ્મ ઇસ્માઇલ મુસા. દાઉદ ઇસા ૭ મનુ ૮મા યમ મહામદ

સમ્સ સૂદ્ર કબેરૂ ઇમામું નર અલી બે ભારતીય

સતી મદાણસાએ પોતાના ૪થા પુત્ર નું નામ અલી અલર્ક-રાખ્યું અલર્ક અલાનુર

અલારખા પે. ૧૦૯ અલર્કે દતાત્રૈય ગુરુ કર્યા અલી મોહમદ્રતી ત્રૈય - ૩ હરીવંશ કલીયુગરાજાવંશ મ્લેચ્છ

વંશ કીર્તિ માલીની-ચત્વારીસ ત્રયી ૪૦-મહાબ્રહ્મ પુરુષ ત્રયી હરીવંશ બ્રહ્માવિષ્ણુ શકતી મળીને ત્રયી ૪૦ ઇમામ

મ્લેચ્છ કલીયુગ અંતે મતસ્ય પુરાણ

ઇસ્લામ લો. પ્રથમ ઇમામ અલી-૧ હસન-૨ હુસેન-૩ થી ૩૯ ઇમામશાહ ૪૦ નરઅલી

મકાવાલી-ભદ્રકાલી અરબદકાલી કાલીમા-કલમાવાળી ઘણાનામથી દેવીએક ત્રયી

૪થી આવૃતી વંસાવળી સત્પંથ સાસ્ત્ર

હરિવંશ પુરાણ ભાગ-૨ રામ સર્મા આચાર્ય - બરેલી

સ્પર્શઃ પ્રાણશ્ચ ચેષ્ટા ચ પવનં સંશ્રિતાઃ ગુણાઃ । પરમેષ્ઠનં વરેણ્યં ચ હ્યષીકેશં સમાશ્રિતાઃ ।૮।

શ્રી વૈશમ્પાયનજી ને કહા-હે રાજન્ ! ઉસ કાલ મેં મહાયોગી નારાયણ સાત સૂર્યો કે તુલ્ય તેજોમય સ્વરૂપ કો પ્રકટ કરકે અપની તીવ્ર કિરણોં સે ભુમન્ડલ કે સમસ્ત કૂપ, નદી, સમુદ્રોં કે જલ કો સોખ લેતે હૈ. પર્વતોં મેં ભી જલ કા નામ નહીં રહતા. ।૧-૨। ઉસ સમયે પૃથ્વી કે ટુકડે-ટુકડે હોકર વહ રસાતલ કો ચલી જાતી હૈ ઔર હાં કા સહ જલભી ઉન્હીં નારાયણ દ્વારા શોપણ કર લિયા જાતા હૈ. ફિર ઉસ સમય અન્યત્ર શેષ રહે પ્રાણિયોં કે લિયે અન્ય રસોં કી સૃષ્ટિ કરતે હૈ. અન્ત મેં આગામી સૃષ્ટિ કરને કા વિચાર કરકે વે સમસ્ચ ભૂતોં ઔર પ્રાણિયોં કો અપને મેં લય કર લેતે હૈં. ।૩-૪। વે ભગવાન પ્રથમસ્રૂપ લેકર સમસ્ત દેવતાઓં તથા ભૂમન્ડલ કે પ્રાણિયોં કી ઇન્દ્રિયોં કો ભયંકર રુપ સે ઝકઝોર કર સમાપ્ત કર દેતે હૈં. ઇસકે સ્વરુપ ગન્ધ, ઘ્રાણ ઔર શરીર આદિ પાર્થિવ ગુણ પૃથ્વી કો, રૂપ તથા નેત્ર આદિ અગ્નેય ગુણ અગ્નિ કો જિહયા રસ તથા ક્લેદ આદિ જલ કે ગુઅ જલ કો , સ્પર્શ, પ્રાણ વાયુ ઔર અંગો કી ગતિ આદિ વાયુ ગુણ કો અર્પિત હો જાતે હૈ. ઇસ પ્રકાર સભી તત્વ ઔર ઉનકે ગુણ પરમેષ્ઠી, વરેણ્ય ભગવાન હ્યષીકેશ કે આશ્રિત હો જાતે હૈ ।૫-૮। પા.નં. ૪૮૪

ભીસ્મીલ અહમદી અલા ઈલલ્લા એસોદત

તતો ભગવતા તત્ર રશ્મિભિઃ ભીસ્મીલ પરિવારિતાઃ । વાયુના કૃષ્ણમાણાશ્ચ રૂપાન્યોન્યસમાશ્રયાત્ ।૯।

તેષાં સંઘર્ષજોદ્‌ભૂતઃ પાવકઃ શતધા જ્વલન્ । અહમદદીન અખિલ અલાંઈલલ્લાકઅનુગ્ર સવર્તકોનલઃ ।૧૦।

સર્પવંતાસ્તરૂન્ગુલ્માંલ્લતાવલ્લી તૃણાનિ ચ । બિમાનાનિ ચ દિવ્યાનિ પુરાણિ ભિવિધાનિ ચ ।।૧૧।।

આશ્રમાંશ્ચ તથા પુણ્યાન્દિવ્યાન્યાયતનાનિ ચ । યાનિ ચાશ્રયણીયાનિ તાનિ સર્વાની સૈઓદન ।૧૨।

ભસ્મોભૂતાંસ્તતઃ સર્વાલ્લોકગુરુર્હરિઃ । ભૂયો તિર્વિપયામાસ જલયુક્તેન કર્મણા ।।૧૩।

સહસ્ત્રદડવ મહાતેજા ભૂત્વા કૃષ્ણો મહાધનઃ ।

મદીનીમ મકારણ

દિવ્યાતોયેન હવિષા તર્પયામાસ મદિનીમ્ ।૧૪।

તતઃ ક્ષીરાનિકાશેન સ્વાદુના પરમામ્ભસા । શિવેન પુણ્યેન મહી નિર્વાણમગમત્પરમ્ ।૧૫।

ઉસ સમય ભગવાનપાંચો પ્રકાર કે ગુણોં ઔર તત્વોં કો એકત્ર કર દેતે હૈં. ઉન સબકે સંઘર્ષ સે મહાભયંકર અગ્નિ કા ઉદ્‌ભવ હો જાતા હૈ જો અત્યન્ત ભયંકર વેગ સે જલને લગતી હૈ. ઉસકા નામ અલ્લાંમ અમાવલી 'સમ્બર્તક' પેડ પૌધે, લત્તા, બેલ, ઘાસ દિવ્ય, વિમાન, બડે-બડે નગર આશ્રમ, પુષ્પ તીર્થ, દિવ્ય સ્થાન કો ભિસ્મલ કર દેતા હૈ ।૯-૧૨। ઇસ પ્રકાર જબ સબ લોગ ભિસ્મલ હોજાતે હૈ વહ જલ કે દ્વારા શાન્ત કી જાતી હૈ. વે સહસ્ત્રાક્ષ ભગવાન હી કાલે મહામેદ કે રુપ મેં ઉમડ પડતે હૈં ઔર સમસ્ત પૃથ્વી કો જલ રુપી હવિ સે તર્પણ કર દેતે હૈં ।૧૩-૧૪। તબ ભૂમન્ડલ દૂધ સદશ્ય સુસ્વાદુ જલ સે પરિપૂરિત હો જાતા હૈ ઔર પૃથ્વી બડા કલ્યાણમયી રૂપ ધારણ કર લેતી હૈ ।૧૫।

તે નગા જલસંન્ના પયસાઃ સર્વતોધરાઃ । એકાર્ણવજંલા ભૂત્વા સર્વસત્વવિવર્જિતાઃ ાા૧૬ાા

મહાભૂતાન્યપિ ચ તે પ્રવિષ્ટાન્યમિતૌજસમ્ । નષ્ટર્કપવનાકાશે સૂક્ષ્મે જનવિવિર્જિતે ાા૧૭

સંશોષયિત્વા પીત્વા ચ વસત્યેકઃ સનાતનઃ । પૌરાણં રૂપમાસ્થાય કિમપ્યમિતબુદ્ધિમાન્ ।૧૮।

એકાર્ણવજલે હ્યાસીદ્યોગી યોગમુપાગતઃ । અયુતાનાં સહસ્ત્રાણિ ગતાન્યેકાર્ણવેઽભ્ભસિ ।

ન ચૈનં કશ્ચિદવ્યક્તં વેદિતુમર્હતિ ।૧૯।

એકાર્ણવિવિધિઃ કોઽયં યશ્ચૈવ પરિકીતિર્જતઃ । ક એષ પુરુષો નામ કયિોગઃ કાશ્ચ યોગવાન્ ।૨૦।

એતાવન્તમસૌ કાલમેકાર્ણવિધિ પ્રતિ । (મકારણવિધી)

કરિષ્યતોમં ભગવાકીતિ કશ્ચિન્ન બુધ્યતે ાા૨૧ાા

ત વૈ માતા ન ચ દ્રષ્ટા ન જ્ઞાતા નૈવ પાર્શ્ગઃ । તતૌઽવજ્ઞાયતે કશ્ચિદ્તતે તં દેવમીષ્વરમ્ ાા૨૨ાા

નભઃ ક્ષિર્તિપવનમથપ્રકાશયન્ક્જાપતિંભુવનચરસુરેશ્વરમ ।

પિતામહંશ્રુ તિનિલયંમહામુનિંશશાસભૂઃ શયનમરોચત્પ્રભુઃ ।૨૩।

ઉસ સમય પૃથ્વી કે સમસ્ત પર્વત ઔર અન્યાન્ય પદાર્થ ઉસ દુગ્ધ સદશ્ય જલ મેં લીન હોકર સર્વત્ર જલ હી જલ દષ્ટિ ગોચર હોતા હૈ ઔર કિસી જીવ કા વહાં ચિન્હ નહીં રહતા. ઉસ અવસર પર પંચભૂત, સૂંર્ય ઔર પવન ભી ઉન્હીં મહાપ્રભુ મેં વિલીન હો જાતે હૈ ાા૧૬-૧૭ાા ઉસ અવસ્થા મેં વે સનાતન પ્રભુ સબ કુછ અપને ભીતર લય કરકે ઉસ અનન્ત જલરાશિ કે બીચ અકેલે હી સ્થિત રહતે હૈં ાા૧૮ાા ઇસ પ્રકાર સહયોગ કી દશા મેં ઉસ જલ પર સ્થિત રહતે હુયે ઉનકો અસંખ્યો વર્ષ વ્યતીત હો જાતે હૈ, પર કોઇ ઉન અભ્યક્ત પ્રભુ કે વિષય મેં કુછ જાન નહીં પાતા ાા૧૯ાા યહ સુનકર રાજા જન્મેજય ને પ્રશ્ન કિયા કિ હે બ્રહ્માન. જિસ એકાવર્ણ કા આપને વર્ણન કિયા ઉસકા ક્યા રૂપ હૈ ? ક્યા ઉસકી કોઇ સીમા રહતી હૈ ? ફિ યદિ જબ અન્ત મેં હમ સ્વયંમેવ ઉન મહાપ્રભુ મેં લીન હો જાયેંગે તબ સંસાર મેં રહતે હુયે, અનેક કી સાધન કરને કી ક્યા આવશ્યકતા હૈ ? ઔર વે પરમ પુરષ કૈસે હૈં ઔર ઉનકા યોગ કિસ પ્રકાર કા હૈ ાા૨૦ાા વૈશમ્પાયનજી ને કહા-મહારાજ ! ઉન મહાપ્રભુ કા કોઇ પરિમાણ યા સીમા નહીં હૈ. ઇસલિયે ઉસ એકાવર્ણ કી ભી કોઇ સીમા નહીં બતાઇ જા સકતી. ઉન પરમ પર્ભુ કી ન કોઇ માદા હીં હૈ, ન કોઇ પરિચિત હોતા હૈ ઔર ન કોઇ પાસ મેં રહને વાલા હોતા હૈ. ઇસ લિયે ઉનકો યદિ કોઇ જાન સકતા હૈ તો વે સ્વયં હી જાન સકતે હૈ. ઉસ સમય વે આકાશ, ભૂમિ, વાયુ, સુરેશ્વર, વેદોં તથા પિતામહ મહામુનિ કે આધાર સ્વરૂપ મહાપ્રભુ ઉસ

એકાવર્ણ મેં શયન કિયા કરતે હૈં ાા૨૧-૨૩ાા (પાના નં. ૪૮૫)

યે સભી ઋત્વિકગણ સબ પ્રકાર કે જ્ઞાન કે અધિષ્ઠાતા, વેદોં કે જ્ઞાતયા ઔર પરાયણ થે ઔર સોલહોં પ્રકાર કે આત્મ કર્તવ્યોં મેં દીક્ષિત હોને યોગ્ય થે ।૧૦। વે પરમ-પુરુષ વેદ-જ્ઞાન દ્વાર હી પ્રાપ્ત કિયે જા સકતે હૈ, ઉનકે તત્વ કો સમઝ સકને કા એકમાત્ર ઉપાય યજ્ઞ હી હૈ ાા૧૧ાા જસિ સમય ભગવાન એકાવર્ણમેં શયન

 ઉસ સમય એક આશ્ચર્યજનક ઘટના હુઈ. ઋષિ માર્કન્ડેય કલ્પાન્ત કે અવસર પર નારાયણ કે ઉદર મેં હી નિવાસ કરતે હૈં ઔર ઉનકો ઇતની દીર્ઘ આયુ ભગવાન કે અનુગ્રહ સે હી મિલ સકી હૈ ।૧૨૨-૧૩।। એક બાર વે માર્કન્ડેય મુનિ અનેક પુણ્ય તીર્થોં, આશ્રમોં ઔર નગરોં મેં વિચરણ કરતે-કરતે એક ઉત્તમ સ્થાન મેં તપસ્યા મેં લીન હો ગયે ।૧૪-૧૫। (પાના નં. ૪૮૮માંથી)

માર્કન્ડેયસ્તતસ્તસ્ય શનૈર્વક્ત્રાદ્વિનિ સૃતઃ । નિષ્ક્રાંમન્તં ન ચાત્માનં જાનતિ દેવમાયયા ।૧૬।
નિષ્કાન્તસ્તસ્ય વદનાદેકાર્ણપમથો ગતઃ । સર્વતસ્તમસાચ્છત્ર માર્કન્ડેયો નિરીક્ષતે ।।૧૭।।
તસ્યોત્પન્ન ભયં તીવ્રં સંશયશ્ચાત્મજીવિતે । દેવદર્શનસંહ્યષ્ટો વિસ્મયં ચાગમત્પરમ્ ।૧૮।
સંચિન્તયતિ મધ્યસ્થો માર્કન્ડેયોતિશાંકિતઃ । કિંસિવદ્ભેવદિયં ચિન્તા મોહા સ્વપ્નોનુભૂયતે ।।૧૯।।
વ્યક્તમન્યતમો ભાવો હ્યતેષાં ભવિતાં મમઃ । ન હીદશમસંક્તિલષ્ટમયુક્તં સત્યમર્હતિ ।।૨૦।।

ખતૂમ સૈયાદયલોક

નષ્ટચન્દ્રર્કપવિમલેછનપર્વતભૂતલે । કતમઃ સ્યાદયં લોકો ઇતિ ચિન્તાવ્યવસ્થિતઃ ।।૨૧।
જબ વે ભગવાન કે શુખ સે બાહર આયે તો ઉનકો સર્વત્ર જલામયી હી દ્રષ્ટિ-ગોચર હુઆ. ભગવાન કી માયા સે ઉનકો કિસી પૂર્વ વૃતાન્ત કા સ્મરણ ન રહા ઔર સબ લોકોં કો શૂન્ય તથા જલ સે આચ્છન્ન દેખકર ઉનકે મન મેં એક અભૂતપૂર્વ ભય કા સંચાર હો ગયા. તભી ઉન્હોંને ક્ષીર સાગર શાયી ભગવાન કો દેખા જિસસે ઉન્હેં બડા હર્ષ ઔર સાથ હી વિસ્મય ભી હુઆ. ૧૬-૧૭। તબ અપને મન કો શાન્ત કરકે વે વિચાર કરને લગે કિ યહ કૌન સા લોક હૈ જિસમેં સૂર્ય, ચન્દ્ર, તારાગણ, પર્વત, પૃથ્વી કુછ ભી દિખાઇ નહીં પડતા. ક્યા મુઝે કિસી પ્રકાર કા ભ્રમ હો ગયા હૈ અથવા કોઇ સ્વપ્ન દેખ રહાં હું ? અન્યથા એસી અસંગત ઔર અસમ્ભવ બાત કિસ પ્રકાર દિખાઇ પડતી ।।૧૮-૨૧।। (પાના નં. ૪૮૯માંથી)

તોયાબદજીમ્રૂત પુરૂષ દર્સન - માકરણદેવને બીસ્મીલાત સામનબીત

અપશ્યચપિ પુરુષં શયાનં પર્વતોમમ્ । તોયાઢયમિવ જીમૂતં મધ્યે મગ્નં મહાણવે ।૨૨।
તપન્તમિવ તેજોભિંમસ્વિન્તમિવ વર્ચસા । જાગ્રતમિવ ગામ્ભીર્યચ્છ્વસન્તંમિવ પ્રન્નગમ્ ।૨૩।
સ દેવં પ્રષ્ટુમાયાતિ કો ભવાનિતિ બિસ્મીલાન । તથૈવ ચ શનૈર્ભૂયો મુનિઃ કુક્ષિં પ્રવેશિતઃ ।૨૪।
વર્ષાણાં સતસાહસ્ત્રં માર્કન્ડેયો મહામુનિઃ । વિચરન્પૃથિવીં કૃત્સ્નાં ન ચ કુક્ષ્યન્તમૈક્ષત્ ।।૨૫।।
તતઃ કદાચિદશ વૈ પનિર્વક્ત્રાદ્વિનિઃ સૃતઃ । સુપ્ત ન્યગ્રોધશાખાયાં બાલમેકં નિરીક્ષતે ।।૨૬।।
યથા ચૈકાર્ણબજલે નીહારેણ વૃતાન્તરે । અવ્યભક્તષીણે લોકે સર્વભુતવિર્વજિતે ।૨૭।
સ ભૂયો વિસ્મલાવિષ્ટઃ કૌતૂહલસામનબીતઃ । બાલમાદિત્યસંકાશં ન શક્નોત્યુપસર્પિતુમ્ ।।૨૮।।
ઇસ પ્રકાર કા વિચાર મનમેં આને પર વે ચારોં તરફ દ્રષ્ટિ કરને લગે તો દેખા કિ મહાન્ પર્વત કે સમાન એક પ્રકાન્ડ પુરુષ જલ મેં શયન કર રહા હે. ઉસકા વર્ણ દર્ષાકાલીન મેઘ કે સમાન શ્યામલ ઔર અત્યન્ત તેજસ્વી હૈ. ઉસી કી કાન્તિ સે વહ સબ સ્થાન પ્રકાશમાન હો રહા હૈ. વે એસે જોર સે નિઃશ્વાસ પરિત્યાગ

કર રહે થે જૈસે કોઇ મહાસર્પ શ્વાસોચ્છવાસ કર રહા હો ।૨૨-૨૩। ઉસે દેખકર માર્કન્ડેય યહ પૂછના હી ચાહતે થે કિ આપ કૌન હૈ કિ ફિર ઉસસે ઉદર મેં પ્રવિષ્ટ હો ગયે ।૨૪। વહાં અનેક વર્ષો તક વિવિધ દ્રશ્યોં કો દેખકર ભી ભગવાન્ કે ઉદર કા અન્ત નહીં પા સકે. ।૨૫। અન્ત મેં જબ વે ફિર મુખ કે બાહર નિકલે તો દેખા કિ બરગદ કે વૃક્ષ પર એક શિશુ સો રહા હૈ. ।૨૬। વહાં સર્વત્ર જલ હી જલ થા કોહરા-સા છાયા થા. સબ પ્રકાર કે જીવોં સે રહિત વહાં કા દ્રશ્ય બડા ભયાનક-સા લગ રહા થા ।૨૭। મહર્ષિ માર્કન્ડેય ઉન્હેં વહાં અકેલા દેખકર ભય કરને લગે ઔર ઇસ સૂર્ય કે સમાન પ્રકાશમાન બાલક કે સમીપ જાને કા સાહસ ન કર સકે ।૨૮। (પાના નં. ૪૯૦ માંથી)

મદીનાહી દેવ - બ્રહ્માવિષ્ણુ સંભવ - મકા

ઇચ્છેऽહં તત્વતો માયામિમાં જ્ઞાતુ તવાનઘ । યદેકાર્ણપ્રમધ્યસ્થઃ શેષે ત્વં બાવરૂપવાન ।૪૩
કિંસજ્ઞં કશ્ચ્ય ભગબાંલ્લોકે વિજ્ઞાયસેऽનઘ । તર્કયે ત્વાં મહાભૂતં નં ભૂતમિહ તિષ્ટતિ ।૪૪।
અહં નારાયણો બ્રહ્મા સમ્ભવઃ સર્વમદિનાહી । સર્વભતોદ્‌ભવકરઃ સર્વભૂતવિનાશનઃ ।।૪૫।।
અહમૈન્દ્રે પદે શક્ર ઋતુનામાપિ વત્સરઃ । અહં યુગે યુગાધ્યક્ષો યુગસ્યાવતૈ એવ ચ ।૪૬।
અહં સર્વાણિ સત્વાનિ દૈવતાન્યખિલાનિ ચ । ભુજગાનામહં શૈષસ્તાક્ષ્યૌऽહં સર્વપક્ષિણામ્ ।।૪૭
અહં સહસ્ક્ષશીર્ષા ધ્યૌર્ય પદૈરભિસ્મલાત । તાદિત્યો તજ્ઞપુરુષો દેવો યપમયો મખઃ । (મકા)
અહમગ્નિર્હવ્યવાહો યાદસાં પતિરવ્યયઃ ।।૪૮।।
યત્પૃતિવ્યા દ્વિજેન્દ્રણાં તપસા ભાવિતાત્મનામ્ । બહુજન્મનિરૂદ્ધામાં બ્રાહ્મણો યતિરૂચ્યતે ।૪૯।
જ્ઞાનવાન્દષ્ટવિશ્વાત્મા યોગિનાં યોગાવિતમઃ । કૃતાન્તઃ સર્વભૂતાનાં વિશ્વેશાં કાલસંજ્ઞિતઃ ।।૫૦।।

માર્કન્ડેયજી કહને લગે-હે ભગવાન! મૈં આપકો તાત્વિક રૂપ સે જાનના ચાહતા હું, ઇસ સમય તો યહાં પર સમુદ્રકે અતિરિક્ત ઔર કુછ નહીં જાન પડતા ઔર ઉસકે બીચ મેં આપ બાલક કે રૂપ મેં શયન કર રહે હૈં. મૈં યહ જાનના ચાહતા હું કિ જગત આપકો કિસ રૂપ મેં જાનતા હૈ-આપકા નામ ક્યા હૈ ? આપ કૃપા કરકે સ્વયં અપની મયા કે સમ્બન્ધ મેં પરિચય દે. ।૪૩-૪૪। ભગવાન કહને લગે-હે માર્કન્ડેય ! મૈં હી નારાયણ હું, મૈં હી સૃષ્ટિકા રચિયતા બ્રહ્મા હું, સમસ્ત પ્રાણધારી મુઝસે હોતે હૈ. સર્પો મેં મેં શેષનાગ હું ઔર પક્ષિયોં મેં મૈં ગરુડ હું ।।૪૭।। મૈં હી સહસ્ત્રશીર્ષ, સહસ્ત્રપાદ, આદિત્ય, યજ્ઞપુરુષ, દેવ, યજ્ઞમય નામોં સે પ્રકાશ જાતા હું. મૈં હી દ્રબ્દ-વાહક અગ્નિ ઔર કભી નાશ ન હોનેવાલા સમુદ્ર હૈ ।૪૮। પૃથ્વી પર જિતને બડે-બડે જ્ઞાની તપસ્વી કે લિયે પ્રસિદ્ધ હૈ, જિનકે બન્ધન નષ્ટ હો ચુકે હૈં ઔર જો આપ જ્ઞાન સમ્પન્ન હો ચુકે હૈ, ઉસ જ્ઞાન કા સાક્ષાત સ્વરૂપ મૈં હી હું. મૈં સમસ્ત યોગિયોં મેં પરમ શ્રેષ્ઠ યોગી હું. મૈં સમસ્ત પ્રાણિયોં કે લિયે કૃતાન્ત ઔર સંસાર કે લિયે કાલ હું ।૪૯-૫૦ (પા.નં. ૪૯૩)

નબીહસંવર્તક

અહં કર્મ ક્રિયા જીવઃ સર્વેષાં ધર્મદર્શનઃ । નિષ્ક્રિયઃ સર્વભુતેષુ સ્વાત્મજ્યોતિ સનાતન) ।।૫૧।।
પ્રધાનં પુરુષો દેવોऽમાહદ્યસ્ત્વક્ષયોऽવ્યયઃ । અરં ધર્મસ્તપશ્ચાહં સર્વાશ્રનિવાનિામ્ ।૫૨।।

અહં હયશિરો દેવઃ ક્ષીરોંદે યો મહાર્ણવે । ઋતં સત્યં ચ પરમમહમેકઃ પ્રજાપતિઃ।૫૩।
અહં સાંખ્યમહં યોગમહમદતત્પરમં પદમ્ । અહમિદ્યો ભવ. સામહમદહં વિદ્યાધિપઃ સ્મતઃ ।૫૪।
અહં જ્યોતિરહં વાયરંહ ભૂમિરગં નભઃ । અહમાપઃ સમુદ્રાશ્ચ નક્ષત્રાણિ દિશો દશ ।
અહં વર્ષમહં સોમઃ પર્જન્યોઽમહં રવિઃ ।।૫૫।।
ક્ષીરોદઃ સાગરશ્ચહં સમુદ્રો બડવામુખઃ । નબિહઃ સવર્તકો ભૂત્વા પિબંસ્તોય... રતિઃ ।।૫૬।।

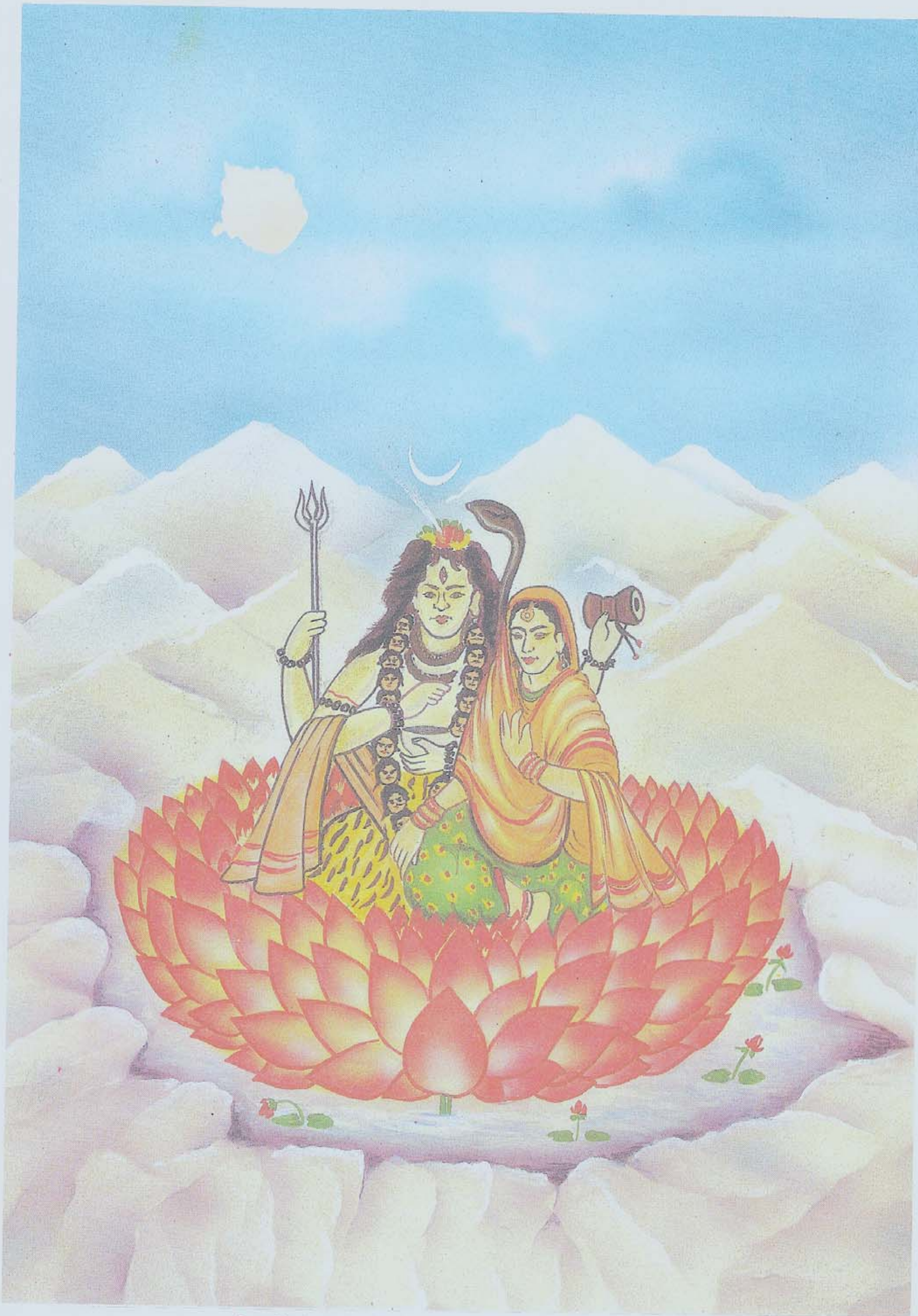
મૈં હી કર્મ, ક્રિયા ઔર સમત જીવોં કે લિયે ધર્મસાધન સ્વરૂપ હૂ. પર મૈં ક... ન્ધન સે પરે રહતા હું ઔર અનાદિકાલ સે આત્મ-જ્યોતિ સમ્પન્ન હું ।।૫૧।। મૈં પ્રધાન પુરુષ, આદ્યદેવ, અક્ષય ઔર અવિનાશી હું. મૈં હી સમસ્ત આકાશ વાલોં કે લિયે ધર્મ ઔર તપ હું. ।૫૨। મૈં હી ક્ષીર મહા સાગર કી હયગ્રીવ દે હૂં ઔર મૈં હી ઋતુ, સત્ય ઔર પરમ પ્રજાપતિ હું ।૫૩। મૈં હી સાંખ્ય-જ્ઞાન ઔર યોગ શરણ કા નિર્દેશિત પરમપદ હું. લોગ મેરે લિયે હી યજ્ઞ કરતે હૈં, મૈં હી વિદ્યાનિધાન હું ।૫૪। મૈં પ્રકાશ વાયુ, પૃથ્વી, જલ, સમુદ્ર, નક્ષત્ર ઔરક્ષ દશોં દિશા, સમ્બર્તનબીહ, સોમ, પદર્જન્ય, ઔર સૂર્ય હું ।૫૫। મૈં હી ક્ષીરસાગર ઔર મુદ્ર કા બડવાનત હું ઔર મૈં હી સમ્બર્તક અગ્નિ હોકર સમસ્ત જલોં કા શોષણ કર લેતા હું ।૫૬। (પાના નં ૪૯૪ માંથી)

॥ નારાયણ કી નાભિ સે કમલ કી ઉત્પતિ ॥

આપવઃ સ અર્બીભૂવીત્વા મ કારયાસ વે તપઃ । સેયાદીત્માનો મદીનાહ મકુસંભવઃ ।।૧।।
તતો મહામાદડતિબલો મર્તિ લોકસ્ય સજ૪ને । મહતાં પજ્જભૂતાનાં વિશ્વભૂતો વ્યાચિન્તયત્ ।૨। (પંજેતન)
તસ્ય ચિન્તયતસ્તત્ર તપસા ભાવિતાત્મનઃ । નિરાકાશેઃ તોયમયે સૂક્ષ્મે જગતિ ગહ્વરે ।૩। (તૈયબ)
ઇષત્સક્ષોરોમિણા સૂક્ષ્મથ જિદ્રમભુતદા ।૪। (જીભ્રુતમદા) પા.નં. ૪૯૬
તત્ર શપદગતિર્ભૂત્વા મારૂતદ્રવસંભવઃ । (મરૂભૂમી) સ લબ્ધ્વાડન્તરમક્ષોભ્યો વ્યવર્દ્ધત સમીરણઃ ।૫।
વિવર્દ્ધતા બલવત્તા તેન સંક્ષોભિતોઽર્ણવઃ । અન્યોન્યેવેગાબિતા મમન્થુશ્ચોર્મયો ભૃશમ૦ ।૬।
મહાર્ણવસ્ય ક્ષુબ્ધસ્ય તસ્મિન્નમ્ભસિ મથ્યતિ । કૃષ્ણવર્ત્મા સમભવત્પ્રમુર્વેશ્વાનરોઽચિમાન્ ।૭।

વૈશમ્પાયનજી કહને લગે-"હે રાજન્ ! ઉસ એકાવર્ણ મેં ભગવાન અપને અર્બભૂમી રૂપ. કો ગુપ્ત રખતે હુયે આપવઃ કે રૂપ મેં તપસ્યા કરને લગે ।૧। જબ ઇસ પ્રકાર તપ કરને સે ઉનકી અત્યન્ત બલ કી પ્રાપ્તિ હો ગઇ તો સૃષ્ટિ નિર્માણ કે લિયે પંચભૂતાદિક કી રચના કા વિચાર કરને લગે ।૨। ઉનકે ઇસ પ્રકાર શિન્તન કરને સે તપોબલ કે પ્રભાવ દ્વાર વહાં એક સૂક્ષ્મ છિદ્ર હો ગયા. તબ ઉન્હોંને ઉસ મહાવર્ણ કે જલ કો કિંચિત્ ક્ષોભિત કર દિયા તો વહી સૂક્ષ્મ છિદ્રઆકાશ કે રૂપમેં પરિણિત હો ગયા ।૩-૪। ઇસકે પશ્ચાત્ ભગવાન્ શબ્દમય રૂપ ધારણ કરકે આકાશ મેં વ્યાપ્ત હો ગયે જિસસે વાયુ કા આવિર્ભાવ હોને લગ ગયા ઔર વહ સમીર કે રૂપ મેં નિરન્તર બઢને લગા. ।૫। આકાશ ઔર વાયુ કા દબાવ પડને સે સમુદ્ર બહુત અધિક ક્ષુબ્બ હોને લગા ઔર ઉસકી તરંગે બડે વેગ સે ઉઠને લગી. ઇસકે કારણ સમ્પૂર્ણ જલ ભયંકર રૂપ સે મથને લગા ઔર તબ ઉસસે અત્યન્ત વિકરાલ ઔર સંહારકારી અગ્નિ તત્વ કા ઉદ્ભવ હુવા ।૬-૭। (પાના નં. ૪૯૬માંથી)

realpatidar.com

બીસ્મીલં ઋ સહુસ્ત્રદલ કલમ V.S. APTE (D)
કલ્યાણ અંક ગીતા પ્રેસ ગોરખપુર

મહામદ નબીથી ફતૂમા ફાતીયા શક્તી પ્રગટ

તુર્યુ ગાદિસંખ્યાન્તે સહસ્ત્રયુગપર્યયે । યત્પુથિવ્યાં દ્વિજેન્દ્રાણાં તપસા ભાવિતાત્મનામ્ ॥૧૨॥
બહુજન્મનિરૂદ્ધાત્મા બ્રાહ્મણોં યતિરૂતમઃ । જ્ઞાનવાન્ષ્ટવિશ્વાત્મા યોગિનાં યોગવિત્તમઃ ॥૧૩॥
તં યો ગવન્તં વિપેય સંપૂર્ણશ્વર્યવિક્રર્મમ્ । દેવો બ્રહ્માણિ વિશ્વે ચ નિયોજયતિ યોગક્તિ્ ॥૧૪॥
તતસ્તસ્મિન્મ હાતોયે હવિષો હરિરચ્યુતઃ । સ્વપન્ક્રીડશ્ચ વિવિધં મોદતે ચૈષ પાવાકઃ ॥૧૫॥
પદ્મ નાભ્યદ્ભવં ચૈક્ર સમુત્પાદિતવાંસ્તદા । (ફૂતૂમનબી) સહસ્ત્રપતં વિરજો ભાસ્કરાભંર રહીમનમયમ ॥૧૬
હુતાશંન જ્વલિતશિખોજ્જ્વલત્પરભં સુરાન્નિધનં શરદમલાર્કતજસમ્
વિરાજતે કમલમુદારવર્ચસ મહામદન સ્ત નૂરૂહુયા દર્સનમ ॥૧૭॥

ઈસકે લિયે નારાણ સે પ્રાચીન કલા મેં જિન મહાન તપસ્વી બ્રાહ્મણોં ને જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરકે વિશ્વ કે રહસ્ય કો પૂર્ણ પૂર્વે અનીરૂધ્ધ વંશમાં રૂપ સે આયત કર લિયા થા ઔર જો સમસ્ત વિશ્વ પ્રપંચ કો અપને નેત્રોં સે દેખતે થે ઉન્હી મેં સે જો પરમ એશ્વર્યવાન, પરાક્રમી તથા પૂજનીય કો બ્રહ્મા નિયુક્ત કરકે વેદ કી રચના ઔર ભૂમન્ડલ કી વ્યવસ્થા કા ભાર સોંપ દિયા. ।૧૨-૧૪। તબ ભગવાન્ નારાયણ નિશ્ચિત હોકર ફિર ઉસી મહાર્ણવ મેં શયન કરને લગે ઔર બ્રહ્માજી નવી સૃષ્ટિ રચના મેં ઔર કભી આનન્દ સે કાલક્ષેપ કરને લગે ।૧૫। તત્પશ્ચાત્ ભગવાન કી નાભિસેએક દેવી કમલ ઉત્પન્ન હુઆ જિસકા પ્રભા શરદ અલાકૃત અત્યન્ત તેજસ્વી ઔર સૂર્ય કે સમાન પ્રકાશમાન થી તથા જિસમેં સહસ્ત્રોં પંખુડીયાંથી ઉસકી ગન્ધ બડી મનોહારિણી થી ઔર મહામદનૂ રૂહ પર ધૂલ આદિ કા લેશ ભી નહીં થા. ।૧૬-૧૭। (પાના નં. ૪૯૮ માંથી)

॥સૃષ્ટિ-રચના કે નિમિત્ત પુષ્કર કા પ્રાદુર્ભાવ ॥

પદ્મા ફતૂમા - નબી મહામદ મકા

અથ યોગવિદાં શ્રેષ્ઠં સર્વભૂતમનોમયમ્ । સ્રષ્ટારં સર્વભૂતાનાં બ્રહ્માણં સર્વતોમુખમ્ ॥૧
તસ્મિહરિણમયે પદ્મે બહુયોજનવિસ્તૃતે । સર્વતેજોગુણમયે પાર્થિવૈર્લક્ષુણૈયુ તે ।૨।
તચ્ચ પદ્મ પુરાણજ્ઞાઃ પૃથિવીરઉતમમ । નાદાયમાડ્સંભૂતં પ્રવદન્તિ મહર્ષયઃ ।૩।
ફાતૂયા પદ્માસના દેવી પૃથિવીં તાં પ્રચક્ષતે । યે ગર્ભસારાડ્કારતસ્તાન્દિબ્યા પર્વતાન્વિદુઃ ।૪। (નબીદુ)
હિમયુન્તં ચ મેરું ચ નીલં નિષધમેવ ચ । કૈલાસં મુજ્જવંત ચ પર્યાત્ર ગન્ધચાનમ્ ।૫।
પુણ્યં ત્રિશિખરં ચૈવ કાન્તં કન્દરસેવ ચ । ઉદયં કન્દરં ચૈવ વિન્ધ્યમસ્તં ચ પર્વતમ્ ।૬।
એતે દેવગણાનાં ચ સિદ્ધાનાં ચ મહામદનામ । આશ્રમાઃ પુણ્યશીલાનાં સર્વકામયુતાદ્રયઃ ।૭। (મકાયુ)

વૈશમ્પાનજી કહને લગે- હે રાજન્ ! ભગવાન્ નારાયણ ને સૃષ્ટિરક રચના કે ઉદેશ્ય સે ઉસ કમલ કો રચ કર ઉસકે ઉપર યોગિયોં મેં શ્રેષ્ઠ સમસ્ત જીવોં કે શ્રષ્ટા, સર્વતોમુખ શ્રીબ્રહ્માજી કો બિંરાજમાન કર દિયા હૈ. વહ સ્વરર્ણરૂપ વાલા કમલ અનેક યોજન વિસ્તારવાલા, સૂર્ય કે સમાન તેજસ્વી ઔર સુગન્ધયુક્ત થા ઔર ઉસમેં સમસ્ત પાર્થિવ ગુણ પાયે જાતે થે. પુરાણોં કે જ્ઞાતા વિદ્વાન ઉસ કમલ કો નારાયણ કા એક અંશ હી કહતે થે ઔર વહ પૃથ્વી કે રૂપ મેં હી થા. ઈસ લિયે ઉસકી જો પદમાસની દેવી થી વહ પૃથ્વી હી

 હી ઔર ઉસકે ગર્ભાકુર હી અરબતો કે રુપ મેં પરિણિત હુયે ।૩-૪। હિમાચલ, સુમેરુ, નીલ, ષિધ, કૈલાસ, મુજવન્ત, પરિયાવ મકધમાદન, નબીંદ ઔર પર્વત શ્રેષ્ઠ ઉદયાચલ તથા અસ્તાચલ યે સબ પર્વત બડે પવિત્ર ઔર પુણ્યદાયક હૈ. તતા દેવતા, મહાત્મા, મહમંદનામ સિદ્ધ તથા અન્યાન્ય જીવોં કે આશ્રય સ્થાન હૈ ।૫-૭।

પા.નં. ૪૯૯

ખાતુમા નબીમહાંદ - તનૂ નૂરૂહ ફતૂમા દેવી પદ્મા
તે પદ્મા યાત્રી દૂર્ગામા સૈલચીતે મ્લેચ્છદેસ અરબીભૂસામદેસ જાંબુદીપે

એતે-શામી તરો દેસો દેશો જમ્બૂદ્વીપ ઇતિ સ્મૃતઃ । જમ્બૂદ્વીપસ્ય સખાતુમ યાજ્ઞિયા યત્ર ચક્રિરે ।૮।
ગર્ભાદ્યસ્ત્રવતે તોયં દેવામૃતસૌપમમ્ । દિવ્યતીર્થશતાપાદ્કયસ્તા દિવ્યાઃ સરિતાઃ સ્મૃતઃ ।૯।
યાન્યેતાનિ ફતુમસ્ય કુરેસાણી સમન્તત । ખાતુયામ પૃથિવ્યાં તુ વિશ્વે તે ધાતુપર્વતાઃ ।૧૦।
યાનિ પદ્મસ્ય પત્રાણિ ભૂરીણ્યુર્ધ્વ નરાધિપ । તે દુર્ગામાઃ શૈલચિતા મ્લેચ્છદેશા વિકલ્પિતાઃ ॥૧૧॥
યાન્યધ પદ્મપત્રાણિ વાસાર્થ તાનિ ભાગશઃ । દૈત્યાનામુરગાણાં ચ પાતાલં તનમહામદનાથ ॥૧૨॥
તેસામદેસ ગતં ફતપદ્દકેયભિસંજ્ઞિતમ્ । મહાપાતકર્કર્માણો મજ્જન્તે યત્ર માનવાઃ ॥૧૩॥
પદ્મસ્યાનેત ફુશં યત્તદકાર્ણજલં મહત્ । પ્રોક્તાસ્તે દિક્ષુ સંધાતાશ્ચત્વારો જલસાગરાઃ ॥૧૪॥

ઇન પર્વતોં કા મધ્યવર્તી સ્થલ હી જમ્બૂદ્વીપ કે નામ સે પ્રસિદ્ધ હૈ. યહી સામદેસ જાંબુદ્વીપ યજ્ઞોં કા સ્થલ ઔર કર્મભૂમિ હૈ. ઇસમેં યજ્ઞ કે નિમિત્ત જો દેવાભૃત કે સદશ્ય દિવ્યતીથીમાં ગંગાજલ નિકલતા હૈ, વહી નબી કે રૂપ મેં અનેક તીર્થો મે્ પહુંચ કર પ્રકટ હોતા હૈ ।૮-૯। ઉસી નાભિ કમલ કી જો ફાતમા કુરેસી કેસર હૈ, વે હી પૃથ્વી કે ભીતર વાલે ધાતુ પર્વતોં, કે રૂપ મેં સમઝને ચાહિએ. ઉસ કમલ કે પત્ર, વે છોટે-બડે પર્વતોં સે વ્યાપ્ત, દુર્ગામા સ્થલ હૈં જો મ્લેચ્છોં હરિવંશ કે દલોં સે વ્યાપ્ત થે. ।૧૦-૧૧। કમલ કે નીચે કી તરફ જો પત્તે થે વે કુછ તો દૈત્યોં કે તથા કુછ સર્પો કે નિવાસ કે નિમિત્ત થે. યહી સ્થલ યાતાલ મહામદના કહા જાતા હૈ. ઇસકે ભી નીચે 'ઉદક' નામ કા સ્થાન હૈ જિસે નરક કહા ગયા હૈ. સબસે ઘોર પાતકી વ્યક્તિ ઉસી મેં ડાલે જાતે હૈં ।૧૨-૧૩। નાભિ-કમલ કે ચારોં તરફ જો કેસર થે ઉસી એક મકારણ કહા જાતા હૈ ઔર ઉસકે ચારોં ઔર પાઇ જાને વાલી જલરાશિ કો આરબ સમુદ્ર કહા ગયા હૈ ૩૧૪।

ૠષુનારાયણંસ્યાયં મકાપુષ્કરસંભવઃ । પ્રાદુર્ભાવોઽપ્યયં તસ્માન્નમ્ના પુષ્કરસંભવઃ ॥૧૫॥
એત સામ મકારણાતજ્ઞો પુરાણૈઃ પરમર્ષિભિઃ । યજ્ઞીયૈયૈર્વેદહષ્ટાર્થૈર્યજ્ઞ પદ્મચિતી કૃતઃ ॥૧૬॥ પા.નં. ૫૦૦
એવં ભગવત પદ્મે વિશ્વસ્ય પરમો વિધિઃ । અર્બતાનાં નબીનાં ચ દેવતાનાં ચ નિર્મિતઃ ॥૧૭॥
વિભુસ્તથૈવાપ્રતિમપ્રભાવઃ પ્રભાકરો વૈ ભગવાન મહામદ ।
સ્વયં સ્વયંભૂઃ શયનેઽસૃજદા જગન્મય પદ્મનિધિં મહાર્ણવે ॥૧૮॥

તત્વજ્ઞાન સે સમ્પન્ન પ્રાચીન મહર્ષિયોં ને ભગવાન નારાયણ કે મકાપુષ્કર પ્રાદુર્ભાવ કા વૃતાન્ત ઇસી પ્રકાર બતલાયા હૈ. ઉનકા યહ નાભિ કમલ હી સંસાર કી ઉત્પતિ કા મૂલ હોતા હૈ ।૧૬। ઉસ ભગવાન કે ઇસી નાભિકમલ દ્વારા પર્વત, નદી ઔર જગત્ કે વિભિન્ન પ્રદેશોં કા આવિર્ભાવ હુઆ થા. ॥૧૭॥ જબ અમિત

 સ્વયંભૂ વિષ્ણુ (નબીનૂર) ભગવાન ઉસ અનન્ત એકાવર્ણ મેં સયન કર રહે થે ઉસી સમય ઉન્હોંને ઉસ વિશ્વ સ્વરૂપ સૃષ્ટિ કે મૂલ અપૂર્વ કમલ સ્વયંભૂ ધરે જગતમાતા ફાતમા કા જન્મ મહા અરબ દેશમાં હુઆ ઉત્પન્ન કિયા થા ।૧૭-૧૮।

(પા.નં. ૫૦૦-૫૦૨)

હરિવંશે પુરામે તુ શઅર તુ મુનિવરોત્તમ । કિં ફલં કિં ચ દેયં વૈ તદબ્ર હિ ત્વં મમાગ્રતઃ ।૧।
હરિવંશે પુરાણે તુ શ્રુતે ચ ભારતોત્મ । કાયિકં વાચિકં ચૈવ મનસા સમુપાર્જિતમ્ ।૨।
તત્સર્વં માશમાયાતિ હિમં સૂર્યોદયે યથા । અષ્ટદશપુરાણાનાં શ્રવણદ્યત્ફલં ભવેત્ ।૩।
તત્ફલં સમવાપ્નોતિ વૈષ્ણવો નાત્ર સંશયઃ । શ્લોકાર્દ્ધશ્લોકપાદં વા હરિવંશસમુદભવમ્ ।।૪।।
શ્રૃણ્વન્તિ શ્રદ્ધયા યુક્તા વૈષ્ણવં પદમાપ્નુયુ । જમ્બૂદ્વીપં સમાશ્રિત્ય શ્રોતારી દુર્લભાઃ કલૌ ।।૫।।

રાજા જનમેજય ને કહા-હે બ્રહ્માન ! ઇસ હરવિંશ કે સુનને સે ક્યા ક્યા ફલ મિલતા હૈ ઔર ઇસકે લિયે કૌન-કૌન સી વસ્તુઓં કા દાન કિયા જાતા હૈ ।૧। વૈશમ્પાયનજી ને કહા-હે રાજન્ જૈસે સૂર્યોદય હોતે હી બરફ ગલ જાતી હૈ, વૈસે હી હરિવંશ સુનને વાલે મનુશ્ય કે દૈહિક વાચિક ઔર માનસિક સભી પાપ એક સાથ ક્ષીણ હો જાતે હૈં. જો ફલ અઠારહ પુરાણોં કે સનુનને સે મિલતા હૈ, વહ ફલ અકેલે હરિવંશ કે શ્રવણ સે મિલ જાતા હૈ. જો પુરુષ હરિવંશ કે આધે યા ચૌથાઇ શ્લોક કો ભી ભક્તિ સહિત સુનતે હૈ, વે ભગવન્ વિષ્ણુ કે પરમપદ કો પ્રાપ્ત હોતે હૈ. પરન્તુ મૈં યહ બાત સૌગન્ધપૂર્વક કર રહા હું કિ કલિયુગ મેં યદિ જમ્બુદ્વીપ છાન ડાલા જાય તો સચ્ચા શ્રોતા એક ભી મિલતા દુષ્કર હૈ ।૨-૫। (પાના નં. ૫૦૨ માંથી)

ભવિષ્યતિ નરા રાજન્ સત્યં સત્યં વદામ્યમહ૮ । સ્ત્રીભિશ્ચ પુત્રકાભિઃ શ્રોતવ્ય વૈષ્ણવં યશઃ ।૬।
દક્ષિણા ચાત્ર દૈયા વૈ નિષ્કત્રયસુવર્ણકમ૦ । વાચકાય યથાશક્ત્યા યથોક્તં ફલમિચ્છતા ।।૭।।
સ્વર્ણશ્રૃડ્ગીચ કપિલાં સવત્સાં વસ્ત્રસંયુતામ્ । વાચકાય પ્રદદ્યાદૈ આત્મનઃ શ્રેયકાંક્ષયા ।।૮।
અલંકારં પ્રદદ્યાચ્ચા પાણયોવૈ ભરતર્ષભ કર્ણસ્થાભરણં દદ્યાદ્યાનં વસ્ત્રં વિશેષતઃ ।૯।
ભૂમિદાન સમાદદ્યાદ્બ્રાહ્મણાય નરાધિપ ભૂમિદાનસભં દાન ન ભૂતં ન ભવિષ્યતિ ।।૧૦।।

હે રાજન્ ! પુત્ર પ્રાપ્તિ કી કામના વાલી નારિયોં કો હરવિંશ કા અવશ્ય શ્રવણ કરના ચાહિયે. યદિ કિસી મનોરથ કી સિદ્ધી કે લિયે હરિવંશ કા શ્રવણ કરે તો કથા પૂણર્હોને પર કથા વાચક કો તીન સ્વર્ણ મુદ્રાંએં અથવા જિતની શક્તિ હો, ઉતના ધન પ્રદાન કરેં ।૬-૭। કથા કી સમાપ્તિ પર વસ્ત્ર સે ઢકી હુી, સોને સે મઢે હુએ સીંગોં વાલી, બછડે સે યુક્ત કપિલા ગૌ કા દાન અવશ્ય કરેં, ઇસસે સુનને વાલે કા મંગલ હોતા હૈ ।૮। હરિવંશ કા પારાયણ પૂર્ણ હોને પર આભૂષણ પ્રદાન કરેં, જિનમેં કાન કા આભુષણ અવશ્ય દે. હાથ કા આભુષણ અથવા વસ્ત્ર-દાન ભી અત્યન્ત મંગલકારી હોતા હે ।૯। હે રાજન્ ! હરિવંશ સુનને કે બાદ યદિ ભૂમિ દાન કરે તો વહ ભૂ પ્રશંસનીય હોતા હૈ. ક્યોંકિ ભૂમિજાન સે બઢકર કોઇ ભી નહીં કહા ગયા ।૧૦।

(પાના નં. ૫૦૩માંથી)

માર્કણ્ડપુરાણ ભાગ-૧લો (સીતાપુર ઉ.પ્ર.)

માર્કણ્ડેય મુનિ બોલે-

અરિષ્ટનેમિ કા એક પુત્ર હુઆ, જિસકા નામ ગરુડ થા ઔર જો પક્ષિરાજ બના. ઉસ ગરુડ કા ભી એક પુત્ર હુઆ, જિસકા નામ સમ્પાતિ થા ઔર વહ બડા વિખ્યાત હુઆ ।।૧।।

ઉસ (સમ્પાતિ) કા ભી સુપાર્શ્વ નામ કા એક શૂર-બીર પુત્ર હુઆ, જો વાયુ કે સમાન પરાક્રમી થા. સુપાર્શ્વ કા જો પુત્ર હુઆ ઉસકા નામ કુન્તિ થા ઔર કુન્તિ કા જો પુત્ર હુ। ઉસકકા નામ પ્રલોલુપ થા ।।૨।।

ઉસ (પ્રલોલુ) કે ભી કઙ્ક ઔર કન્ધર નામવાલે દો પુત્ર હુએ ।।૩।।

જો કૈલાસ પર્વત કે શિખર પર કઙ્ક ને કમલદલ કે સમાન નેત્રવાલ, કુબેર કે અનુચર, વિદ્યદ્રૂપ નામ સે વિખ્યાત એક રાક્ષસ કો દેખા ।।૪।।

ઉસને એક રાક્ષસ કો દેખા જો સુરાપાન મેં લગા થા, સ્વચ્છ સુન્દર માલા ઔર દાવ ધારણ કિયા થા તથા અપની પત્ની કે સાથ એક સુન્દર શિલાપર પર બૈઠા થા. ।।૪।।

કઙ્ક ને ઉસ રાક્ષસ કો જૈસે હી દેખા, વૈસે હી રાક્ષસ ક્રોધ સે તમતમા ? ઔર બોલ પડા-અને નીચર અન્ડજ(પક્ષી) યહાં તુ ક્યોં આયે ? ।।૬।।

(પાના નં. ૧૫ માંથી)

મૃતઆત્મા દફન ઉત્તમ

મૃતાત્મા કે બન્ધુન્વવ ઉસે ભૂમિ પર જો શયન કરાતે હૈં ઉસસે ઉસે બહુત ક્લેશ નહીં હોતા ઔર ઉસકે શ્રાદ્ધ મેં વે જો દાન દેતે હઉં ઉસસે ઉસે બહુત સંતુષ્ટિ હોતી હૈ ।।૭૪।।

(યમરાજ કે ભેટો કે દ્વારા) યમપુરી મેં લે જાયા જાને વાલા મૃતાત્મા બારહ દિનોં તક અપને ગૃહ કો દેખતા રહતા હૈ ઔર ઉસકે શ્રાદ્ધ મેં જો જલ જલિ ઔર પિન્ડ આદિ કા દફન વાન હોતા હૈ ઉસકા વહ ભૂમિ પર ભોગ કરતા હૈ ।।૭૫।।

કિન્તુ જલ બારહ દિન બીત જાતે હૈં ઉસકે બાદ યમભેટોં કે દ્વાર પકડ કર લે જાયા જાતા મૃતાત્મા યમરાજ કે લોહ નિર્મિત, ભયંકર ઔર ભીસણકાર નરક કા દર્શન કરાતે હૈ ।।૭૬।।

(પાના નં. ૧૫૧ માંથી)

ગાલબ મૂનીના આશ્રમે

મહામદ માટે દૂલ દૂલ ઘોડો આકાસથી ઉતર્યો

પુત્રાવૂચતુ : ।

તેનાખ્યાતમિદં તાત પૂર્વવૃતં મહામદના । કૌમારકે યથા તસ્ય વૃતં સદ્દૃતશાલિનઃ ।।૪૧।

કન્કુ શત્રુજિતં તાત પૂર્વ કશ્ચિદ્દ્વિજોતમઃ । ગાલવોડભ્યાગમદ્ધીમાન્ ગૃહીત્વા તુરગોત્તમમ્ ।।૪૨।।

પ્રત્યુવાચ ચ રાજાનં સમુપેત્યાશ્રમં મમ । કોડપિ દૈત્યાધમો રાજન્ વિધ્વસયતિ પાપકૃત્ ।।૪૩।।

ચીંટિયા ચલતે ચલતે સહસ્ત્રોં યોજન ચલી જાતી હૈ, કિન્તુ ગરુડ ભી, યદિ વહ ન ચલે, તો એક કદમ ભી નહીં ચલ સકતા ।।૩૮।।

કહાં ભૂતલ ઔર કહાં ધ્રૂવપદ ! કિન્તુ મહારાજ ઉત્તાનપાદ કે પુત્ર ધ્રૂવ ને જો ભૂતલ પર હી ભ્રમણ કર સકતા થા, અપને અધ્યવસાય કે બલ સે ધ્રુવપદ ભી પ્રાપ્ત કર લિયા થા ।।૩૯।।

ઈસલિયે મેરે પુત્રો ! મુઝે બતાઓ કિ ઉસ મહાત્મા રાજકુમાર કા ક્યા કાર્ય હૈ, જિસકે સમ્પાદન કરને સે તુમ દોનોં ઉસકે ઋણ સે ઉઋણ હો જાવોગે ॥૪૦॥

નાગકુમારોં ને કહા-

પિતાજી ! ઉસ રાજકુમાર ને અપના પૂર્વવૃતાન્ત બતાયા થા, જિસમેં ઉસ સદાચાર-સમ્પન્ન મહાપુરુષ કી કુમારાવસ્થા મેં જો ઘટના ઘટી થી, ઉસકા નિર્દેશ થા. ॥૪૧॥

મકારણાત દૂલ દૂલ ઘોડો ઉતર્યો (પાના નં. ૨૬૭ માંથી)

તતદ્રૂપં સમાસ્થાય સિંહેભ-વનચારિણામ્ । અન્યેષાચ્ચાલ્પકાયાનામહર્નિશમકારણાત્ ॥૪૪॥
સમાધિધ્યાનયુક્તસ્ય મૌનવ્રતરતસ્ય ચ । તથા કરોતિ બિવાનિ યથા ચલતિ મે મતઃ ॥૪૫॥
દગ્ધં કોપાસિના સદ્યઃ સમર્થસ્ત્વં વયં ન તુ । દુઃખાર્જિતસ્ય તપસો વ્યયમિચ્છામિ પાર્થિવ ॥૪૬॥
એકદા તુ મયા રાજન્નતિતિર્વિણણચેતસા । તત્ ક્લેશિતેન નિશ્વાસો નરીક્ષ્યાસુરભુજ્જિતઃ ॥૪૭॥
તતોઽમ્બરતલાત્ સાદ્યઃ પતિતોઽયં તુરઙ્ગમઃ । વાક્ ચાશરીરિણાં પ્રાહ નરનાંથ શ્રૃણુષ્વ તામ્ ॥૪૮॥
અશ્રાન્તઃ સકલં ભૂમેર્વલયં તુરગોત્તમઃ । સમર્થઃ ક્રાન્તર્કેણ તવાયં પ્રતિપાદિતઃ ॥૪૯॥

રાતદિન સિંહ-હાથી, વન્ય પશુ, મહાકાય તથા અલ્પકાય પશુઓં કા રુપ ધારણ કરકે આતા હૈ ઔર ઉનકી સમાધિ મેં જબ વે ધ્યાન-મગ્ન રહતે હૈં ઔર મૌનવ્રત મેં લીન રહતે હૈં, એસે વિઘ્ન ડાલતા હૈ, જિનસે ઉનકા મન વ્યગ્ર હો જાતા હે. ઉસ દુષ્ટ કો અપની ક્રોધાગ્નિ સે ભસ્મીભૂત બના દેને મેં, મહારાજ ! આપ સમર્થ હૈં, મૈં નહીં, ક્યોંકિ મૈં (ક્રોધાવિષ્ટ હોકર) બડે દુઃખ સે અર્જિત અપને તપ કા નાશ કરના નહીં ચાહતા. એકબાર કી બાત હૈ મહારાજ ! કિ ઉસકે દુષ્કૃત્ય સે દુઃખિત હોકર, અત્યન્ત નિર્વિણ્ણ હ્રદય મૈંને ઉસે દેખા ઔર મેરી આહ નિકલ પડી. મેરી આહ કે નિકલતે હી, અકસ્માત, એક ઘોડા આકાશ સે ભૂતલ પર આ ગિરા ઔર એક આકાશવાણી હુઈ, આપકો સુનાતા હું. ॥૪૨-૪૮॥

(વહ આકાશવાણી યહ થી કિ) યહ અશ્વરત્ન આપકે દુલદુલ ઘોડા આપકે લિયે દિયા ગયા હૈ, જો કિ બિના થકાવટ કે સૂર્ય કે સાથ સમસ્ત ભૂવલય કા અતિક્રમણ કરને મેં સમર્થ હૈ. આકાશ યા પાતાલ યા સમુદ્ર વહી ભી જાને મેં ઉસકી ચાલ મેં કોઇ વિઘ્ન-બાધા નહીં પડ સકતી. યદિ યહ જીસ દિશાઓં મેં જાય યા પહાડોં પર જાય, કહીંભી ઈસકા.

પાતાલામ્બરતોયેષુ ન ચાસ્ય વિહતા ગતિઃ । સમસ્તદિક્ષુ વ્રજતો ન ભઙ્ક્ઃ પર્વતેષ્વપિ ॥૫૦॥
યતો ભૂવલયં સર્વમશ્રાન્તોઽયં ચરિષ્યતિ । અતઃ કુવલયો નામ્ના ખ્યાતિં લોકે પ્રાયસ્યતિ ॥૫૧॥
ક્લિસ્યત્યહનિશં પાપો ગશ્ચ ત્વાં દાનવાધમઃ । તમશ્વેનં સમારૂહ્ય દ્વિજશ્રેષ્ઠ હનિષ્યતિ ॥૫૨॥
શત્રુજિન્નામ ભૂપાલસ્તસ્ય પુત્ર ઋતુધ્વજઃ । પ્રાપ્રૈજશ્ચરત્નંશ્ચ ખ્યાતિમેતેન યાસ્યતિ ॥૫૩॥
સોઽહં ત્વાં સનુપ્રાપ્તસ્તપસો વિઘ્નકારિણમ્ । તં નિવારય ભૂપલ ભાગભાઙ્નૃપતિર્યતેઃ ॥૫૪॥
તદેતદશ્વરત્નં તે મયા ભૂપ નિવેદિતમ્ । પુત્રમાજ્ઞાપય તથા યથા ધર્મો ન લુપ્યતે ॥૫૫॥

અસૂર દમન માટે અશ્વ ઉતારવામાં આવ્યો જે. પૃથ્વી પર ત્થા અંતરિક્ષમાં આવવા જવા સમર્થવાન અશ્વ હતો. ગતિ ભઙ્ક નહીં હો સકતા. સંસાર મેં યહ અશ્વરત્ન કુલવય નામ સે વિખ્યાત હોગા, ક્યોંતિ વિના થકાવટ

કે, યહ સમસ્ત ભુવલય મેં વિચરણ કરેગા. રાત-દિન યહ નીચ પાપી, દૈત્ય જો મુઝ તપસ્વી કો કષ્ટ દિયા કરતા હૈ, ઉસે ભી મૈં ઇસ પર સવાર હોકર માર સકતા હું. સાથ હી સાથ ઉસ આકશવાણી ને યહ ભી બતાયા કિ શત્રુજિત૮ નામ કે રાજા કા ઋતુધ્વનામ કા જો પુત્ર હે. વહ ઇસ અશ્વરત્ન કો પાકર, સર્વત્ર ઇસકે કારણ કુવલયાશ્વ નામ સે વિખ્યાત હો જાયગા. ઇસલિયે મહારાજ ! મૈં આપકે સમક્ષ ઇસ નિવેદન કે સાથ ઉપસ્થિત હુઆ હું કિ આપ મેરે તપશ્ચરણ મેં વિઘ્ન ડાલનેવાલે ઉસ દૈત્યાધમ કા દમન કરેં ક્યોંકિ રાજા ભી તપસ્વિયોં કે તપ કે ભાગ કા ભાગી હોતા હૈ. ઇસલિયે યહ અશ્વરત્ન મૈં આપકો સમર્પિત કરતા હું ઔર આપસે નિવેદન કરતા હું કિ આપ અપને પુત્ર કો દૈત્ય કે દમન કી આજ્ઞા દે.

મંગલામ ગાંધર્વ વિવાહ નિકાહ (પાના નં. ૨૬૯ માંથી)

નાગકુમારોં ને કહા-

રાજકુમાર કુવલયાશ્વ ને કુણ્ડલા સે કહા કિ વહ અપને પિતા કા વંશવદ હૈ ઔર ઉનકી આજ્ઞા કે બિના વિવાહ નહીં કર સકતા. યહ સુનકર કુણ્ડલા ને ગન્ધર્વરાજ કે કુલુગુરુ તુમ્બરુ ઋષિ કા ધ્યાન કિયા. ॥૩૦॥ ઉસકે ધ્યાન કરતે હી, તુમ્બુરુ ઋષિ મદાલસા કે પ્રતિ સ્નેહ ઔર કુન્ડલા કે પ્રતિ આદર કે ભાવ સે વિવશ હોકર, અવિલમ્બ સમિધા ઔર કુશા લિયે હાં ઉપસ્થિત હો ગયે. મન્ત્રવેત્તા તુમ્બુરુ ઋષિ ને અગ્નિ પ્રજ્વલિત કી, ઉસમેં આહુતિ દી, વિવાહ મન્ડલ સે ગન્ધર્વ રાજકુમાર કા મઙ્ગલ કિયા. ઔર વૈદાહિક વિધાન સમ્પન્ન કર દિયા. ઉસકા બાદ મહાબુદ્ધિમાન વે ઋષિ તપશ્ચર્યા મેં લીન હોને કે લિયે અપને આશ્રમ પર ચલે ગયે, જહાં સે વહાં આયે થે. જબ વે ચલે ગયે તબ કુન્ડલા અપની સખી ઉસ ગન્ધર્વરાજકન્યા સે બોલે-'અરી સુન્દરી, અબ મૈં કૃતાર્થ હો ગયી' મૈને રૂપશોભા સે સમૃદ્ધ તુઝે તેરે યોગ્ય પતિ સિ રાજકુમાર સે વિવાહ બન્ધન મેં બંધા દેખ લિયા. (પાના નં. ૨૮૨ માંથી)

અબ મૈં નિશ્ચિન્ત મન સે અપની અનુપમ તપસ્યા મેં લગ જાઉંગી. પવિત્ર તીર્થોં કે જલ સે અપને સમસ્ત પાપોં કા પ્રક્ષાલન કર દૂંગી, જિસમેં અપની એસી દુર્દશા ન દેખની પડે. ઉસકે બાદ વહ વહાં સે ચલને કો ઉદ્યત હુઈ ઔર અપની સખી કે સ્નેહવશ ભાવવિહ્વલતા સે બોલતી બડી વિનમ્રતા સે ઉસને ઉસ રાજકુમાર સે કહા. ॥૬૧-૬૫॥ (પાના નં. ૨૮૩માંથી)

જડ ને આગે કી કથા કહી-

ઇસ પ્રકાર જબ નાગરાજ અશ્વતર ને વિષ્ણુ જિહોવા-જીહ્વ ભગવતી સરસ્વતી કી સ્તુતિ કી, તબ સરસ્વતી ને ઉસ મહામદ સે યહ કહા ॥૪૮॥ (પાના નં. ૩૦૮ માંથી)

સરસ્વતી કી ઉક્તિ-

કમ્બલ કે અંગ્રજ નાગરાજ ! તુમ જો વર માંગના ચાહતે હો, માંગો ! તુમ્હારે મન મેં જો ભી હૈ, ઉસે મૈં તુમ્હેં દુંગી ॥૪૯॥

નાગરાજ અશ્વતર કી ઉક્તિ-

હે દેવિ ! સર્વપ્રથમ મૈં કમ્બલ કો અપને સહાયકારુપ મેં માંગ રહા હું ઔર સાથ હી સાથ અપને ઔર અપન અનુજ કમ્બલ કે લિયે સંગીત કે સમસ્ત સ્વર ઔર અપને પરસ્પર અનુબન્ધ કા જ્ઞાન ભી માંગ રહા હૈ ॥૫૦॥

સરસ્વતી કી ઉક્તિ-

નાગરાજં ! સંગીત કે સાતોં સ્વર, સાતોં ગ્રામરાગ, સાતોં ગીત, સાતોં મુચ્છનાએં ૪૯ તાલ, તીનોં ગ્રામ- (મન્દ્ર મધ્ય ઔર તાર સપ્તક) યે સબ તુમ ઔર તુમ્હારે ભાઈ દોનોં અપને કણ્ઠસ્વર સે અભિવ્યક્ત કરને મેં સમર્થ હોંગે ။૫૧-૫૨။

નાગરાજા ! મેરે પ્રસાદ કે રૂપ મેં તુમ્હે સમગીત કા ઔર ભી વિશેષ જ્ઞાન પ્રાપ્ત હોગા. ચતુર્વિધ પદ, ત્રિવિધ તાસ, ત્રિવિધ લય, ત્રિવિધ યતિ, ચતુર્વિધ અનોખ વહ સબ કુઠ ઔર ઈસકે અતિરિક્ત કો ભી સંગીત તત્વ હૈ, વહ સબ કુછ નાગરાજજી કી કૃપા સે તુમ્હે પ્રાપ્ત હોંગે. ઈન સબ કે અન્તર્ગત ઔર ઈન સબકે આધીન જો ભી સ્વર-વ્યડ્વન ઔર ઉનકે તુલ્ય શબ્તત્વ હૈ, વહ સબ મેંને તુમ્હેં ઔર કમ્બલ કો દે દિયે. નાગરાજ ! અબતક મૈંને ભૂલોક અથવા પાતાલલોક કે કિસી ભી પ્રાણી કો યહ સબ નહીં દિયા થા. તુમ દોનોં ભગવાન્ શંકર કી આરાધના મેં તત્પર રહને લગે. જબ વે બહુત સમય તક ઈસી પ્રકાર સે ભગવાન શંકર ઉનકે સંગીત સે પરમ પ્રસન્ન હુએ ઔર ઉન્હોંને ઉન દોનોં કો વર માંગને કે લિયે કહા. તબ કમળ કે સાથ નાગરજ અશ્વતર ને ઉમાપતિ, નીલકન્ઠ, મહાદેવ શંકર કો પ્રણામ કિયા ઔર ઉનસે નિવેદન કિયા કિ યદિ દેવાધિદેવ અભિલાષા હૈ, એક વર દેં. વહ વર યહ હૈ કિ કુવલાયશ્વ ઋતુધ્વજ કી ધર્મપત્ની મદાલસા, જો મર ચુકી હૈ, અપની ઉસી યુવાવસ્થા મેં, મેરી પુત્રી કે રુપ મેં, અવિલમ્બ જેસી સુન્દરી થી. ઉસી પ્રકાર કી હો જાય મેરે ઘર મેં, ઈસ પ્રકાર વહ યોગમાતા યોગિની પુનર્જન્મ પ્રાપ્ત કર લે ။૬૧-૬૪။

અવાન શંકર ને કહા-

નાગરાજ ! તુમસે જો કુછ ભી કહા હૈ, વહ સબ કુછ મેરી કૃપા સે, અવશ્ય હોકર રહેગા, એક બાત સુનો ။૬૬။

(પાના નં. ૩૧૧ માંથી)

દત્તાત્રેય ઉવાચ-

જ્ઞાનપૂર્વો વિયોગો યોઽજ્ઞાનેન સહ યોગિનઃ । સા મુક્તિર્બ્રહ્મણા ચૈક્યમનૈક્યં પ્રાકૃતૈર્ગુણૈઃ ။૧။
મુત્તિર્યોગત્તથા યોગઃ સમ્યગ્ જ્ઞાનાન્મહીપતે । જ્ઞાનં દુઃખોદ્ભવં દુઃખં સમત્વાસત્કેચેતસામવ ။૩။
નિર્મમત્વં સુખાયૈવ વૈરાગ્યાદ્દોષદર્શનમ્ । જ્ઞાનાદેવ ચ વૈરાગ્યં જ્ઞાનં વૈરાગ્યપૂર્વકમ્ ။૪။
તદગૃહં યત્ર વસતિસ્તદ્ભોજ્યં યેન જીવતિ । યન્મુક્તયે તદેવોક્તં જ્ઞાનમજ્ઞાનમન્યથા ။૫။
ઉપભોગેન પુષ્યાનામપુણ્યાનાશ્ચ પાર્થિવ ! કર્તવ્યાનાશ્ચ નિત્યાનામકામકરણાત્તથા ။૬။ (મકારણાત)

બ્રહર્ષિ દતાત્રેય ને કહા-

જ્ઞાનપૂર્વક અજ્ઞાન સે વિયોગ યોગી કા મોક્ષ હૈ જિસકા અભિપ્રાય બ્રહ્મીક્યભાવ હોતા હૈ જિસમેં સત્વાદિ ગુણત્રય સે પ્રાથક્ય સ્વતઃ સિદ્ધ હૈ ။૧။

રાજન્ ! મોક્ષ યોગ સે પ્રાપ્ત હોતા હૈ ઔર યોગ સમ્ભગજ્ઞાન સે જ્ઞાન કા ઉદ્ભવ દુઃખ કે કારણ હોતા હૈ ઔર દુઃખ મમત્વાસક્ત મન વાલોં કા ધર્મ હૈ. ઈસલિયે ઉસ મનુષ્ય કે લિયે, જિસે મોક્ષ કી ઈચ્છા હો, સંગ અથવા આસક્તિ કા પ્રયત્નપૂર્વક પરિત્યાગ આવશ્યક હૈ ક્યોંકિ જબ સંગ અથવા આસાક્તિ નહીં હોતી તબ મમત્વ બુદ્ધિ ભી નષ્ટ હો જાતી હૈ. મમત્વ બુદ્ધિ કા અભાવ અન્તતઃ સુક ઉત્પાદક હોતા હૈ, વૈરાગ્ય

 ઉદય હોને પર સાંસારિક જીવન મેં નિ-સારતા, ક્ષણિકતા આદિ દીપ દિખાયી દેને લગતે હૈં. વૈરાગ્ય કી ઉત્પતિ કા કારણ જ્ઞાન હૈ ઔર જ્ઞાન કે ઉદ્ભવ ઉલ્લાસ કા કારણ વૈરાગ્ય હૈ. જ્ઞાની અથવા વિરક્ત કે લિયે ઘર-દ્વાર વહ હૈ જહાં વહ રહ જાય, ખાના-પીના વહ હૈ જિસસે વહ પ્રાણધારણ કરલે ઔર જ્ઞાન વહ હૈ જિસસે ઉસે મુક્તિ મિલે. ઇસકે અતિરિક્ત તો સબ કુછ અજ્ઞાન હી અજ્ઞાન હૈ ાા૨-૫ાા

પુણ્ય ઔર પાપ કે ઉપભોગોં કે સમાન કરને સે, નિત્ય? સમ્પાદન કે નિષ્કામ કર્મોં કે અનુષ્ઠાન સે, પૂર્વાર્જિત કર્મોં કે ક્ષય સે ઔર આરબ્ધ કર્મોં કે પ્રાત (પાના નં. ૪૫૯ માંથી)

ઓમનો ॅ ચંન્દ્રતારો ગાંધર્વી - અલામ શબ્દ છે.

'ૐ' મેં તીન અક્ષર હૈ-પહલા સ્વર અર્થાત્ અકાર દસરા સ્વર અર્થાત્ ઉકાર ઔર તીસરા વ્યંજજ્ન અર્થાત્ મકાર યે હી તીનોં ઓંકાર કી તીન તન્મત્રાયેં હૈં જો ક્રમશઃ સાત્વિક, રાજસ ઔર તામસિક માની ગયી હૈ. ાા૪ાા

'ૐ' જો ઉપર અનુસ્વાર રૂપ અદ્ધમાત્રા હૈ વહ નિર્ગુણ-નિરજ્જન હૈ જિસે કેવલ યોગી જાનહે હૈં. યહ અલામ ગાન્ધાર સ્વર મેં ઉચ્ચિરિત હોતી હૈ જિસકે કારણ ઇસે ગાન્ધાર માના જાતા હૈ ાા૫ાા પાનં. ૪૯૩

યોગી જબ ઇસ અનુસ્વાર રુપ અદ્ધમાત્રા કા ઉચ્ચારણ કરતે હૈં તબ ઉન્હેં એસા પ્રતીત હોતા હૈ માનોં યહ ઉનકી મૂર્ધા સે ઉચ્ચરિત હો રહી હૈ જિસસે વે અપની મૂર્ધા પર ધીમી ચાલ સે ચલતી ચીંટી કે સ્પર્શ સરીખે સ્પર્શ કા અનુભવ કિયા કરતે હૈં ાા૬ાા

ઇસ સ્થિતિ મેં યોગી ઓમકારમય હો જાતા હૈ આર ઓડ્કાર રૂપ અક્ષર મેં તન્મય હોકર અક્ષર અનિશ્વર બ્રહ્મરૂપ હો જાતા હૈ યોગી કે લિયે પરબ્રહ્મ લક્ષ્ય હૈ, યોગી કા પ્રાણ ધનુષ હૈ ઔર ઉસકા આત્મતત્વ બાણ હૈ સમાહિતચિત હોકર હી યોગો પરબ્રહ્મ રૂપી લક્ષ્ય કા વેધ કર સકતા હૈ ઔર એસૈ વાણ અપને લક્ષ્ય કો વિદ્ધ કર લક્ષ્ય મેં મિલ જાતા હૈ વૈસે હી યોગી ભી પરબ્રહ્મીરૂપી લક્ષ્ય મેં તન્મય હો જાતા હે 'અ-ઉ-મ્' યે તીન અક્ષર હી વસ્તુતઃ તીન વેદ હૈ, યે ભુઃર્ભ્વઃ-સ્વઃ રૂપી તીન લોક હૈ, યે હી યાનખિહ અગ્નિત્રય હૈ, યે હી બ્રહ્મા વિષ્ણુ-મહેશ રૂપ ત્રિદેવ હૈ ઔર યે હો ઋકૂ યજુષ ઔર સામ હૈ ! યોગી કો અનુસ્વાર યુક્ત 'અ-ઉ-મ્' તીન માત્રાઓં કી વસ્તુતઃ ઇસી દ્રષ્ટિ સે દેખના ચાહિએ ાા૭-૯ાા

ઇસ અનુસ્વાર યુક્ત ત્રિમાત્ર ઔંકાર મેં જો યોગી યોગલીન હો જાતા હૈ વહ બ્રહ્માલીન હો જાતા હૈ. ઈસ ત્રિમાત્ર ઓંકાર મેં યોગી કે લિએ, અકાર ભૂર્લોક હૈ, ઉકાર ભુવલોક કે ? અનુસ્વાર યુક્ત પ્રકાર શ્વવલોર્ક હૈ યોગી કે લિએ ઓંકાર કી પહલી, 'અ' કી માત્રા વ્યક્ત હૈ, 'ઉ' કી માત્રા અવ્યક્ત હૈ, તીસરી 'મ્' કી માત્રા ચિત્ત શક્તિ હૈ ઔર અનુસ્વાર કી અદ્ધમાત્રા પરબ્રહ્મ રૂપ (અલામ) હૈ. પાના નં. ૪૯૪

આરબમકા આદમ બ્રહ્મા પ્રથમ પુરૂષ

હે મહાબુદ્ધિમાન મુનિવર ! પજ્જમહાભૂતોં કા બના યહ બૃહદાકાર અન્ડ જલ મેં ડૂબતા-ઉતરાતા રહતા હૈ. ઈસ બૃહદકાર પ્રાકૃત અન્ડ મેં અવ્યસ્થિ અરબીદ હદકાર ક્ષેત્રજ્ઞ અથવા જીવ બ્રહ્મા રૂપ સે આવિર્ભૂત હોતા હૈ. યહી અરબમકા આદમ બ્રહ્મા સર્વપ્રથમ ઉત્પન્ન શરીરધારી હૈ ઔર ઈસી કો પુરષ કહતે હૈં. યહી બ્રહ્મા સમસ્ત ભૂતભૌતિક પદાર્થોં કા સર્વપ્રથમ કર્તા કહા જાતા હૈ ઔર યહી સૃષ્ટિ કે આરમ્ભ મેં સર્વપ્રથમ બિરાજમાન રહતા હૈ. યહ ચરાચર ત્રિલોક ઈસી બ્રહ્મા દ્વાર સર્વતઃ વ્યાપ્ત હૈ. ઈસ અન્ડ સે મેરૂ કો સૃષ્ટિ હોતી હૈ, પર્વતોં કી સૃષ્ટિ હોતી હૈ ઔર અન્ય જીવ-જન્તુઓં કી સૃષ્ટિ હોતી હૈ. ઈસ મહદાકાર અન્ડ કે ગર્ભમેં વિદ્યમાન જો ઉલ્વ હોતા હૈ વહી સમુદ્ર રુપ મેં પરિણત હો જાતા હૈ. ઈસી અન્ડ મેં યહ સમસ્ત દેવલોક-અસુલોક-મનુષ્યલોક જગત૮ અવ્યસ્થિત હૈ. સભી દ્વીપ સભી પર્વત-સભી સમુદ્ર તથા સભી સૂર્યચન્દ્રાદિ ગૃહક્ષત્રાત્મક જ્યોતિલોક ઈસી અન્ડ મેં અન્તર્ભૂત હૈ. યહ અન્ડ જલ-વાયુ સબકો આવૃત્ત કરને વાલે તામસ અહંકાર સે બાહર સે આવેષ્ટિત હૈ. ઔર ઈનમેં પ્રત્યેક કે દ્વારા એક બાર હી નહીં દસ બાર આવેષ્ટિત હૈ. સાથ હી સાથ ઈન્હીં તત્વોં કે પ્રમાણ સૃદશ પ્રમાણ (માપ) વાલા મહતત્વલ ભી ઈસ અન્ડે કો સર્વતઃ આવેષ્ટિત કિયે હુએ હૈ. ઈન પજભૂતોં કે સાથ મહતત્વ ભી અવ્યક્ત ધાન-તત્વ સે સર્વતઃ આવૃત હૈ ઈસ પ્રકાર યહ અન્ડ ઈન પ્રકૃતિ સંભૂત સપ્તસંખ્યક તત્વોં (મન્ અહંકાર તથા પંજેતન પાક) સે આવેષ્ટિત હૈ. અવ્યક્ત કે સાથ એક દૂસરે કો આવેષ્ટિત કરને વાલે યે હી પ્રકૃત્યષ્ટક હૈં જો અન્ડ કો આવેષ્ટિત કિયે હુએ હૈં. ઈસ મૂલ પ્રકૃતિ મેં જો અવિકારી હોને સે નિત્ય હૈ, વહ અન્તર્નિયામક રૂપ સે અવસ્તિત હૈ જિસે 'પુરુષ' માના ગયા હૈ ॥૬૩-૭૦॥ (પાના નં. ૫૩૬)

માર્કેન્ડય પુરાણ ભાગ-૨ (સીતાપુર ઉ.પ્ર.)

ગાયત્રીશ્ચ ઋચજ્જૈવ ત્રિવૃત્ સોમં રથન્તરમ્ । અગ્નિષ્ટોમશ્ચ યજ્ઞાનાં નિર્મ્ભસે પ્રથમાન્મુખાત્ ॥૩૧॥
યજૂંષિ ત્રૈષ્ટુમ છન્દઃ સ્તોમં પસ્ચવશન્તથા ॥ બૃહત્ સામ તપોકખશ્ચ દક્ષિણાબસૃજન્મુખાત ॥૩૨॥
સામાનિ જગતીચ્છન્દઃ સ્તોભમં પજ્જદશન્તથા । વૈરૂપમતિરાત્રઙ મિર્મસે પાશ્ચિમાન્મુખાત્ ॥૩૩॥
એકવંશમથર્વાણમાપ્તોર્યામાણમેવ ચ । અનુષ્ટુભં સવૈરાજમુતરાબસૃજન્મુખાત્ ॥૩૪॥
વિદ્યુતોજશનિમેઘાશ્ચ રોહિતેન્દ્રધનૂંષિ ચ । વયાંસિ ચ સસર્જાદૌ કલ્પસ્ય ભગવાન વિભુ- ॥૩૫॥
ઉચ્ચાવચાનિ ભૂતાનિ ગાત્રેભ્યસ્તસ્ય જજ્ઞિરે । સૃષ્ટા ચતુષ્ટયં પૂર્વ દેવાસુરપતૃિન પ્રજાઃ ॥૩૬॥
તતોઽસૃજત્ સ ભૂતાનિ સ્થાવરાણિ ચરાણિ ચ । યક્ષાન્ પિશાચાન્ ગન્ધર્વાસ્તથૈવાપ્સરાસાડ્ક્ણાનવ ॥૩૭॥

ચતુર્મુખ બ્રહ્મા ને અપને પ્રથમ મુખ સે ગાયત્રી, ઋગ્વેદ, ત્રિવૃત્સોમ (સ્તોત્ર સાધન-ભૂત-ઋતાં કા સમૂહ) રથન્તર સામ ઔર યજ્ઞોં મેં અગ્નિષ્ટોહમ (સોમયાગ સંસ્થા વિશેષ)-નિ સબકી સૃષ્ટિ કી ॥૩૧૩૩

અપને દક્ષિણ મુખ સે ઉન્હોંને યજુર્વેદ, ત્રિષ્ટુમ્ છન્દ, પચ્ચદશસ્ચોત્ર, બૃદત્સામ તથા ઉવાછ્ (સોમયાગ સંસ્થા વિશેષ) ઉત્પન્ન કિયે ॥૩૨॥

ઉનકે પશ્ચિમ મુખ સે સામવેદ કે ગેય મન્ત્ર, જગતી ચન્દ ૧૫ મન્ત્રાત્મક સ્તોમ વૈરૂપ સામ તથા અતિરાત્ર (સાત સોમસંસ્થ યોગ કા એક ભાગ વિશેષ) ઉત્પન્ન હુએ ॥૩૩॥

ઉન્હોંને અપને ઉત્તર મુખ સે ૨૧ સ્તોમ, આથર્વણ વેદ આપ્રોયામ (સોમસંસ્થા) તથા વિરાટ્ છન્દ કે સાથ-સાથ (અરબેસામ કે સાથ-સાથ) અનુષ્ટપ્ છન્દ કી ઉત્પતિ કી ll૩૪ll

ભગવાન્ પ્રજાપતિ બ્રહ્મ ને, કલ્પ કે આરમ્ભ મેં, વિદ્યુત, વજ્ર, મેઘ રડ્કવિરડ્ક કે ઇન્દ્રનુષ તથા નાના પ્રકાર કે પક્ષિયોં કી સૃષ્ટિ કી ll૩૫ll

ઉનકે શરીર સે ઔરભી ઉત્કૃષ્ટ-નિકૃષ્ટ નાનાપ્રકાર કે જીવ જન્તુ ઉત્પન્ન હુએ. દેવ-અસુર-પિતર તથા મનુષ્ય રૂપ ચતુર્વિધ જીવોં કી સૃષ્ટિ ઉન્હોંને ઇસકે પહલે હી કર દી થી. ઇસ ચતુર્વિધ દેવાદિ-સૃષ્ટિ કે બાદ ઉન્હોંને નાના પ્રકાર કે ચર-અચર જીવ ઉત્પન્ન કિએ. ઇનકે અતિરિક્ત યશ, પિશાચ, ગન્ધર્વ, દેવાડ્કનાવૃન્દ, નર, કિન્નર , રાક્ષસ, પક્ષી, પશુ વન્યજીવ તથા સપ૪-યે સબ ઉન્હીં સે ઉત્પન્ન હુએ. ઇસ પ્રકાર ઇસ જગત્ મેં જો ભી સ્થાવર ઔર જડ્મ તથા સ્થાયી (પ્રવાહ નિત્ય) ઔર અસ્થાયી (નશ્વર) પદાર્થ હૈં, વે સબ ઉન્હીં પ્રજાપતિ બ્રહ્મા કી સૃષ્ટિ હૈ ll૩૬-૩૮ll (પાના નં. ૨૮ માંથી)

ઋગ્વેદ મેં સહસ્ત્રશીર્ષ, સહસ્ત્રપાદ, તથા સર્વવ્યાપક 'પુરુષ' કે હી મુખ, બાહુ, ઉરુ તથા તરણ રુપ મેં બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય (રાજન્ય), વૈસ્ય તથા શૂદ્ર કી પરિકલ્પના કી ગયી હૈ. માર્કન્ડેય પુરાણ મેં જો બ્રહ્મા પ્રજાપતિ હૈ, વે ઇસ 'પુરુષ' કે હી પ્રતિનિધિ રુપ મેં ચાતુર્વર્ણ્ય કે સ્રષ્ટા પ્રતિપાદિત કિયે ગયે હૈ. વહ પ્રતિપાદન ઉપર્યુક્ત ઋચા કા એક ઉપ અરબન હી હૈ. ઇસી પ્રકાર સૃષ્ટિ-પ્રકરણ સે હી સમ્બન્ધ ઇસ અધ્યાય કે પહલે અર્થાત્ ૪૮ વેં અધ્યાય કે નિમ્નલિખિત શ્લોક (૩૧-૩૪) દ્રષ્ટવ્ય હૈ. (પાના નં. ૫૧ માંથી)

ન દત્તાહં તદા તેન યાચિતેન મહામદના । દેવારીણઅલીના સુપ્તસ્તતો મે ધાતિતઃ પિતા ll૧૧ll

'અલિ' નામ કા એક દેવ થા. જિસને મેરે પિતા સે મુઝે ફાતુમ કે લિએ બડા આગ્રહ કિયા થા,

ફતૂમની વિદ્યા નબીદી (નવનિધી) પર્યાલોચન (પાના નં. ૨૧૬ માંથી)

(ક) ઇસ અધ્યાય કે આરમ્ભ કે ૧ સે ૬ શ્લોંકોં મેં પદ્મીની-વિદ્યા, ઉસકે દ્વારા પ્રાપ્ય સુખભોગોં કે વર્ણન કે માધ્યમ સે, નિરુપિત કી ગયી હૈ. વહ પદ્મીની-વિદ્યા વહ વિદ્યા હૈ, જિસકે વશ મેં નવ-નિધિયાં રહા કરતી હૈ, જિનમેં સંસાર કે સભી વૈભવ, સભી એશ્વર્ય સભી સુખભોગ સમન્વિત હૈ. વૈદિક-યુગ કે આર્ય 'નિધયોં મધુનામ્ ' પુરાણ કાલ મેં ભૌતિક સભ્યતા કે વિકાસ કે કારણ 'નિધિ' શબ્દ સે રત્ન કી નિધિ કા અર્થ માના જાને લગા.

માર્કન્ડેયમહાપુરાણ કે ૬૮ વેં અધ્યાય મેં પદ્મિની-વિદ્યા કી વશવર્તી આઠ નિધિયોં કા સાત્વિક, રાજસ ઔર તામસ ભેદ સે બડા વિચિત્ર ઔર વિશદ્ વર્ણન હૈ. યર્જુવેદ (૨૩-૧૯) મેં ગણપતિ ગણેશ કો નિધિપતિ કહા ગયા હૈ. પુરાણોં મેં કુબેર કો નિધિપતિ માના ગયા હૈ. ગણપતિ ગણેશ સુખનિધાન હોને કા નાતે 'નિબિપતિ' હૈ, કિન્તુ કુબેર આઠ અથવા નવ-નિધિયોં કે અધિપતિ હોને કે કારણ નિધિપતિ હૈ.

પદ્મિની-વિદ્યા કી અધિષ્ઠાત્રી દેવી લક્ષ્મી હૈ. યહ 'લક્ષ્મી' અન્તતોગત્વા દેવી કી હો એક વિભૂતિ-મૂર્તિ હૈ. શ્રીદેવીભાગવત્ મેં ગાયત્રી કે આઠ સહસ્ત્ર નામ પરિગણિત હૈં, જિનમેં એક નામ 'પદ્મિની ભી હૈ. ગાયત્રી કો મહિમા ઋગ્વેદ કે યુગ સે લેકર આજતક ભારત કી પ્રબુદ્ધ આસ્તિક જનતા કે હૃદય-મન્દિર મેં પ્રતિષ્ઠિત હૈ. શ્રીદેવીભાગવત કા નિમ્નલિખિત શ્લોક (૧૨-૯૪) ઉદ્ધૃત કિયા જા રહા હૈ. જિસમેં ગાયત્રી તત્વકા ગાયત્રી

વિદ્યા કા એક પર્યાય પદ્મિની-તત્વ યા પદ્મિની-વિદ્યા કહા ગયા હૈ- ફતૂમની વિદ્યા

'પદ્મપ્રિયા પદ્મસંસ્થા પદ્માંક્ષી પદ્મસંભવા । પદ્મપત્રા પદ્મપદા પદ્મિની પ્રિયભાષિણાં ॥

ગાયત્રી કેવલ આમુષ્મિક અથવા પારલૌકિક ફલ કો દેને વાલી નહીં અપિતુ એહિક અથવા ઇહલોક કે ફલ કો ભી દેને વાલી હૈ, જૈસા કિ દેવીભાગવતી કે ઇસી સ્કન્ધ કે તીસરે શ્લોક મેં સંકેતિત હૈ. સમ્ભા હૈ કિ વેદોં કી ગાયત્રી-વિદ્યા હી માર્કન્ડેયમહાપુરાણ મેં પદ્મિની-વિદ્યા કે રૂપ મેં પ્રતિપાદિત કી ગયી હો ઔર માર્કન્ડેયપુરાણ કી હી માન્યત કે આધાર પર દેવીભાગવત (૧૨ વાં સ્કન્ધ) મેં ગાયત્રી કો પદ્મિની કહા ગયા હૌ. ૧૩વીં ૧૪વીં શતાબ્દી કે વિશિષ્ટાદ્વૈતવેદાન્ત કે મહાન્ વ્યાખ્યતા વેડ્કુટનાથ વેદાન્તાચાર્ય અથવા વેદાન્તદેશિક કે વિષય મેં યહ પ્રસિદ્ધ લોકકથા હૈ કિ ઉન્હેં શ્રોવિદ્યા સિદ્ધિ થી, જિસકા પ્રદર્શન ઉન્હોંને સ્વર્ણવર્ષા કે રૂપ મેં કિયા થા. યહ લોકકથા શ્રી વેદાન્તદેશિક કી 'શ્રીસ્તુતિ' કી રચના સે સમ્બદ્ધ હૈ.

(ખ) ઇસ અધ્યાય કે ૧૦વેં શ્લોક કી દૂસરી પંક્તિ ઔર ૧૧વેં શ્લોક કી દૂસરી પંક્તિ ઇસ પ્રકાર કી હૈ-

અલં તે બ્રાહ્મણ ! તયા ભાર્ગ્યામન્યાં દદામિ તે । (પાના નં. ૨૨૫ માંથી)

સુખાય ભાર્ય્યા કલ્યાણી દુઃખહેતુહિ તાદૂશી ॥૩૩॥

કલ્યે સુરુપતા વિપ્ર ! કારણં શીલમુત્તમમ્ । રૂપશીલવિહીના યા ત્યાજ્યા સા તેન હેતુના ॥૩૪॥

રાજા ને કહા-

બ્રાહ્મણ દેવતા ! બ્રામણ દેવતા બ્રમાના વિવાહ સમયે બ્રહ્મા તે જ બ્રામણદેવતા બ્રહ્માદેવતા સીવાય પૃથ્વીપર કોઈ બ્રાહ્મણ દેવતાનથી પાન નં. ૨૫૪

મહામેદા પુત્રી દેવી -

વિસૃષ્ટૌ સૃષ્ટિરૂપા ત્વં સ્થિતિરૂપા ચ પાલને । તથા સંહ્યતિરૂપાન્તે જગતોઽસ્ય જગન્મયે ॥૫૭॥

મહાવિદ્યા મહામાયા મહામેદા મહાસ્મૃતિઃ । મહામોહા ચ ભવતી મહાદેવી મહેશ્વરી ॥૫૮॥

હે દેવિ ! આપ જગન્મયી હૈ-ઇ જગત્ કી ઉત્પતિ મેં સૃષ્ટિસ્વરૂપા, ઇસ જગત્ કે પાલન મેં સ્થિતિસ્વરૂપા ઔર ઇસ જગત્ કે સંહાર મેં સ્હ્યતિસ્વરૂપા આપ હી હૈ ॥૫૭॥

હે દેવિ ! આપ મહામાયા હૈ, ક્યોંતિ આપ હી 'મહાવિદ્યા' અથવા પ્રજ્ઞાનઘનબ્રહ્મ સ્વરૂપા હૈ, આપ હી 'મહાઽવિદ્યા' અથવા અનિર્વચનીય અવિદ્યા-સ્વરૂપા હૈ, આપ હી 'મહાબુદ્ધિ' હૈં ઔર આપ હી 'મહાસ્મૃતિ' હૈ આપ હી 'મહામોહા' અથવા વિશ્વાહંકૃતિસ્વરૂપા હૈં ઔર આપ હી 'મહામોહા' પરમોક્ષલક્ષ્મીસ્વરૂપા હૈઇસ પ્રકાર આપ સર્વૈશ્વર્યશાલિની હૈ, આપ પરમતેજોમયી હૈ આપ 'મહેશ્વરી' અથવા સર્વવ્યાપિકા હૈ ॥૫૮॥ (પા.નં. ૩૭૩)

અસૂર યુધ્ધ સમયે દેવી ફતૂમાને મહામદની સહાયતા

પૂરયામાસ કકુભો નિજઘન્ટાસ્વનેન ચ । સમસ્તદૈત્યસૈન્યાનાં તેજોવધવિધાયિના ॥૧૮॥

તતઃ સિંહો મહાનાદૈસ્ત્યાજિતેભમહામદૈઃ । પૂરયામાસ ગગનં ગાં તથૈવ દિશો દશ ॥૧૯॥

સાથ હી સાથ ઉન્હોંને અપને ઘન્ટે કી ઘનઘનાહટ સે દિગ-દિગન્ત કો પ્રતિધ્વનિત કર દિયા, જિસસે સમસ્ત દૈત્યસૈન્ય કા તેજ નાશ મેં મિલ ગયા ॥૧૮॥

ઉસકે બાદ દેવીવાહન સિંહ ને ગજરાજોં કે મહામદ ને નષ્ટ કરનેવાલી અપની ભીષણ ગર્જનાઓમ સે ક્યા

 ...ડલ, ક્યા ભૂમન્ડલ ઔર ક્યા દિડ્મન્ડલ-સબ કો ભર દિયા ાા૧૯ાા (પાના નં. ૪૮૩ માંથી)

'યશસા તેજસા રૂપૈનારાયણસમા ગુણૈઃ । શક્તિનરિયાણસ્યેયં તેન નારાયણી સ્મૃતા ાા'

(ડ) ઈસ અધ્યાય કે ૯વેં શ્લોક મેં કાત્થાયની-નારયણી કો 'સર્વમન્ડલા' કહા ગયા હૈ. બ્રહ્મવૈવર્તપુરાણ કે પ્રકૃતિ ખન્ડ કે હી ૪૧વેં અધ્યાય કે નિમ્નલિખિત ૧૮વેં ઔર ૧૯વેં શ્લોકોં મેં 'સર્વમડલા' શબ્દ કી બડી હો સારગર્ભિત નિરુક્તી કી ગયી હૈ-

મોક્ષવચન - મંકગલં - લામકાં અલા શબ્દો સર્વ મંકગલા - લા મકાં

દુર્ગા માખ્યાત્ મહાદૈત્ય પૂર્વ - પરમ દારૂણ - રહિમનાયક્ષ નબી જાતો અલાઈ રૂરૂપુત્રો - મહાબલ સમાધીસ્થં મીલીતાક્ષં સ.ફતૂમાહ ચુતુર્મુખ - વરં વરય ભદ્રં તેયસ્તે મનસી વર્તતે.

'મઙ્ગલ મોક્ષવચનં અલાશબ્દો દાતૃવાચકઃ । સર્વાન્ મોક્ષાન્ યા દદાતિ સા એવ સર્વમંઙ્ગલા ાા

હર્ષે સમ્પતિ કલ્યાણે મન્ડલે પરિકીર્તિતમ્ । તાન્ દદાતિ હિ યા દેવી સા એક સર્વમન્ડલા ાા

(ચ) ઈસ અધ્યાય કે ૪૪વેં શ્લોક મેં દેવી કે 'શતાક્ષી' નામ ઔર રૂપ કા ઉલ્લેખ હૈ. શ્રી દેવી ભાગવત કે સ્કન્ધ કે ૨૮વેં અધ્યાય કે નિમ્નલિખિત શ્લોકોં (૧-૪૨) મેં 'સતાક્ષી' કા વિચિત્ર આખ્યાન વર્ણિત હૈ-

(પાના નં. ૫૧૨માંથી)

શ્રી માર્કેન્ડય પુરાણ ભાગ-૩

- સીતાપુર - યુ.પી. - ચતુર્નવતિતમોડધ્યાયઃ

મહામદમય શિવદૂતા - રસુલ

માર્કન્ડેય ઉવાચ-

સાવર્ણિકમિદં સમ્યક્ પ્રોક્તં મન્વન્તરં તવ । તથૈવ દેવીમાહામદયં મહિષાસુરઘાતનમ્ ાા૧ાા

ઉત્પત્તયશ્ચ યા દેવ્યા માતૃમાશ્ચ મહાહવે । તથૈવ સમ્ભવો દેવ્યાશ્ચામુન્ડાયા યથાભવઃ ાા૨ાા

શિવદૂત્યાશ્ચ મહામદયં વધઃ શુમ્ભનિશુમ્ભયોઃ । રક્તબીજવધશ્ચૈવ સર્વમેતવોદિતમ ાા૩ાા

શ્રૂયતાં મુનિશાર્દૂલ ! સાવર્ણિકમથાપરમ્ । દક્ષપુત્રશ્ચ સાવર્ણો ભાવી યો નવમો મનુઃ ાા૪ાા

કથયામિ મનોસ્તસ્ય યે દેવા મુનયો નૃપાઃ । પારામરીચિમર્ગાશ્ચ સુધર્માણસ્તથા સુરાઃ ાા૫ાા

માર્કેન્ડેય મુનિ ને કહા-

મૈંને ઈસ સાવર્ણિક મન્વન્તર, દેવીમહાત્મ્ય ઔર મહિષાસુર-વધ કા તુમસે ભલી ભાંતિ વર્ણન કિયા ાા૧ાા

દેવી, માતૃકાગણ ઔર સ્વયં દેવી, ચન્ડિકા જિસ પ્રકાર યુદ્ધ મેં ઉત્પન્ન માહવા હુઆ થી, ઈનકા ભી વર્ણન મૈંને તુમસે કિયા ાા૨ાા

શિવદૂતોં કા મહામદય, શુમ્ભ નિશુમ્ભ ઔર રક્તબીજ કા વધ, ઈન સભી વિષયોં કા વર્ણન ભી તુમસે સ્પષ્ટરૂપ મેં કિયા ાા૩ાા

મુનિવર ! અબ દૂસરે સાવર્ણિક મનુ કા વૃતાન્ત કહતા હું, સુનો, યે આગામી નવમ મનુ દક્ષ કે પુત્ર સાવર્ણ હોંગે ાા૪ાા

ઉસ મન્વન્તર કે જો દેવતા, મુનિ, રાજાઓં કા આવિર્ભાવ હોગા ઉનકો કહતા હું, પારામરીચિ, ભર્ગ ઔર

સુધર્મા યે ઉસ મન્વન્તર કે દેવગણ હોંગે ાપા (પાના નં. ૧માંથી)

નૂહતે. મનુ - નોયા ની કીર્તીસ્તંભ સમાધી કેરાકગ્રામ દક્ષિણે સીબીયા સંભણ ક્ષેત્રમાં સમાધી મંદીર છે.

ભારતીય પરમ્પરા કે અનુસાર ચતુદર્શ મનુ સર્વસશુદ્ધ પુરુષ હૈ

પ્રત્યેક મન્વન્તર દ્વારા જીસકી કાલાવિધિ પ્રાયઃ-૪૩૨૦૦૦૦ તૈંતાલિસ લાખ કરોડ હજાર વર્ષો મેં હૈ, પૃથિવી આસિત રહતી હૈ. ઈનમેં સ્વાયમ્ભુવ આદિ ચતુર્દશ મનુ કે નામોં કા ઉલ્લેખ કિયા ગયા હૈ. ઈસ સમય વૈવસ્વત મનુકા અધિકાર હૈ શતપથ બ્રાહ્મણ મેં મહાપ્રલય કા વિસ્તૃત વિવરણ ઉપલબ્ધ હૈ.

હિબ્રૂ કે અનુસાર નૌયા નામ સે પ્રસિદ્ધિ થી. બાઈબલ કે અનુસાર માનવ કી સૃષ્ટિ કી રક્ષા કે લિએ પ્રજાપતિ(પેટ્રિયાર્ક) કી નિયુક્ત કી જાતી હૈય નોયા ભી ઉનમેં એક થે. જો લામેક કે પુત્ર થે. ઈનકા જીવન કાલ ૯૫૦ વર્ષ કા થા નૂહ નોયા કો શ્યામ, હોમ ઔર જાફેથ નામ કે તીન પુત્ર હુએથે. પ્રજા કી વૃદ્ધિ કે કારણ પૃથિવી ભારાક્રાન્ત હો ગઈ થી. પ્રેમોન્માદ, કામુકતા, પરસ્પર ઈર્ષ્યા ઔર ઈશ્વર કે પ્રતિ અનુરાગ શૂન્યતા કે કારણ માનવગણ આસુરભાવ સે વ્યવહાર રત થે. પાપ-પ્રવાહ કે પ્રશમન કી દ્રષ્ટિ સે જગદ્વિનાશ કે લિએ ઈશ્વર-સંકલ્પ હી પ્રલય હૈ. મત્સ્યાવતાર કે સમાન એકમાત્ર કૃપાપાત્ર ઔર ભક્ત નોયા કો જીવધ્વંસ કી સૂચના દેકર નૌકા કે નિર્માણ કે દ્વારા આત્મરક્ષા કા ઉપદેશ દિયા થા. નોયા કો જીવધ્વંસ કી સૂચના દેકર નૌકા કે નિર્માણ કે દ્વારા આત્મરક્ષા કા ઉપદેશ દિયા થા. નોયા ને ઈશ્વર કે આદેશ સે જગત્ પદાર્થો કે જીવ કી રક્ષા કી સંસાર કા પ્લાવન હુઆ, ઈનકી નૌકા ધીરે-ધીરે ઈશ્વર કી કૃપા સે આરબ પર્વત સૃઙ્ક પર આકર લગ ગઈ. યહાં અવતીર્ણ હો ઈશ્વર કી તૃપ્તિ કે લિયે યજ્ઞારમ્ભ કિયા. જગદીશ્વર ને પૂજા સે તૃપ્ત હો અભય પ્રદાન કિયા, જલ-પ્લાવન કે બાદ ૩૫૦ વર્ષ પર્યન્ત જીવિત રહકર પ્રજા કી વૃદ્ધિ કી.

ઈન મનુઓં યા નોયા કા ભિન્ન ભિન્ન ધાર્મિક પરમ્પરા વિભિન્ન નામોં સે પ્રસિદ્ધિ મિલતી હૈ. વાલવેક વાસિયોં કે અનુસાર કેરાક ગ્રામ કે દક્ષિણ ભાગ મેં વેકાયાસિલો સિવિયા કે સમ્બલ ક્ષેત્ર મેં આજ ભી સમાધિ મન્દિર વિદ્યમાન હૈ. સમાધિ સ્થલ પર ૧૦ ફીટ લમ્બા, ૩ ફીટ ચૌડા એવં ૨ ફીટ ઉંચા એક પ્રસ્તર-સ્તમ્ભ હૈ. યહ સમાધિ-સ્થાન સાઠ ફીટ ઉંચા હૈ. હામિસ્ નિકા ગ્રીક એવં રોમ કી દ્રષ્ટિ મેં જલ દેવતા કે રૂપ મેં પૂજિત હૈ. વાઈવિલ ગ્રન્થ કા નોયા મુસલમાન કી દ્રષ્ટિ મેં 'નું' કે નામ સે પરિચિત હૈ. વાવિલન યા કાલ્દિયા કે અધિવાસિયોં કે વેરોસવાકી જિસુથ્રસ્ યા શિશુથ્રસ કે સાથ ખુષ્ટ-ધર્મ શાસ્ત્ર કે નોયા ઔર મનુ કા બહુત કુછ સાદશ્ય સ્થાપિત હૈ. યહી નિડિયાન કા મૌસ્ ફિજિયાન કા મોઈ એવં ગ્રીક મેં દેઉક્લીયન્ ના સે પ્રસિદ્ધ હૈ. ઈસ પ્રકાર કાલ્દીયાન ઉપારૂયાન પૂર્વોક્ત વિવરણોં સે સમાસ્યસ્ય રખતા હે.

મન્વન્તર પરમ્પરા મેં આંશિક પરિવર્તન કે સાથ સભી ધાર્મિક પરમ્પરા એકરૂપ કો ધારણ કરતી હૈ. ઈસ વિષય કા વિવરણ તરિપન સે છિહ્નતર અધ્યાયોં મેં ઉપલબ્ધ હૈ અતઃ પુનરુક્તિ કે ભય સે વિશેષ વિશ્લેષણ અપેક્ષિત નહીં હૈ. (પાના નં. ૯ માંથી)

વૈદિક સાહિત્ય-સામાન્ય પરિચય

હીંન્દૂ ધર્મ નથી. આર્ય ધર્મ છે આર્ય વિશ્વનાં ધર્મો સ્વીકાર કરે છે.

ભારતવર્ષા કા સાંસ્કૃતિક અધ્યયન કે આધાર પર યહ કહા જા સકતા હૈ કિ હિન્દુ ભાવના કી હી યહાં પ્રધાનતા હૈ. આચાર્ય રામેન્દ્ર સુન્દર ને હિન્દુ સમાજ કો વેદપન્થી સમાજ કે ઉપર પર્યાય કે રૂપ મેં માના હૈ, ક્યોકિ યહ વૈદિક શાસન કો સ્વીકાર કરતા હૈ. કિન્તુ હિન્દુ સંસ્કૃતિ એક મિશ્રિતસંસ્કૃતિ હૈ, જિસમેં સભી પ્રાણવન્ત સંસ્કૃતિયાં સમાહિત હૈ. વેદ હિન્દુ કે લિએ મૂર્ધન્ય ગ્રન્થ હૈ. યહ ધર્મશાસ્ત્રીય ગ્રન્થ ભી કહા જા સકતા હૈ. વેદ કે સાથ આર્ય કે શ્વાસ-પ્રશ્વાસ સમાહિત હૈ. યહ આજ કી હિન્દુ સંજ્ઞા વિદેસીયો કી દેન હૈ, જો સિન્ધુ સે સમ્બદ્ધ હૈ. સિન્ધુધૌત દેશ હી ઈસકા મૂલાધાર હૈ. ઈસમેં સન્દેહ કા અવસર નહીં કિ વૈદિકોં ને કહીં ભી અપના પરિચય હિન્દુ શબ્દ સે નહીં દિયા. બ્રાહ્મણ શબ્દ સે ઋષિયોં ને બહુધા અપના પરિચય દિયા હૈ. સાથ આર્ય શબ્દ સે ભી ઉનકા પરિચય મિલતા હૈ. વસ્તુતઃ ઉન તીન સંજ્ઞાઓ કો તીન પર્વ કા દ્યોતક માના જા સકતા હૈ. ઉનમેં આર્ય સંસ્કૃતિ મૂલ હૈ. ઔર યે કાલ વિવર્તન કે રૂપ મેં ઉદ્ધત હેય આર્ય સંસ્કૃતિયાં અખન્ડ યા અવિમિશ્ર કે રૂપ અપને કો વિસર્જિત કર ઈસકો ઔર ઉન્નત હી કિયા હૈ. યહ એક એસી લચીલી સંસ્કૃતિ હૈ, જહાં અનેક સંસ્કૃતિયાં અપને કો વિસર્જિત કર દેતી હૈ. આર્ય સંસ્કૃતિ મેં વૈદિક, અવૈદિક એવં આનાર્ય તીનોં હી ભાવનાએં સન્નિહિત હૈ. ઈતના હી નહીં, અનેક વૈદેશિક ભાવના ભી ઈસમેં સમયાનુસાર સન્નિહિત રહી હૈ. યહી કહા જા સકતા હૈ કિ ગડ્કોત્રી કે ગડ્કા પ્રવાહ મેં જૈસે અનેક નદિયોં કે અથવા અશુદ્ધ, અપવિત્ર જલ અવિચછિ્ત રૂપ સે સ્થાન પાતે રહે કિન્તુ વહ ગડ્કા હી હૈ, વૈસૈ હી આર્ય સંસ્કૃતિ ભી અનેક સંસ્કૃતિયોં કો આત્મસાત્ કરકે અવ્યવસ્થિત હૈય આર્યો ને અપની સંસ્કૃતિ કા પરિચય વેદ મેં પ્રતિષ્ટિત કિયા હૈ. યહ વેદ શબ્દ માત્ર ઋગ્વેદ સંહિતા મેં બહુધા પ્રયોગ ઉપલબ્ધ હૈ. દિવ્ય શક્તિ કી પ્રેરણા ઔર વાક્ કી વિભૂતિ ઈસે કહા જા સકતા હૈ. વાક્ કી પ્રેરણા મેં ઋષિ હૃદય સે યહ ઉચ્ચારણકી બાધ્યતા કે કારણ વેદ કી ઉપલબ્ધિ હૈ. ઈસકી ઉપર સંજ્ઞા શ્રુતિ ભી હૈ.જો ભી હો, વેદ એક જ્ઞાન કા વાહન હૈ જહાં અધ્યાત-પ્રરેણા કે ઉત્સ, 'ધર્મ, કી અલૌકિક દીપ્તિ ઉપલબ્ધ યહ તો સત્ય હૈ કિ શ્રદ્ધા કે આવેશ મેં અબેસ્તા ત્રિપિટક, બાઈબલ કુરાન-કિસી કો ભી પ્રાકૃત મનુષ્ય કી ઉક્તિ નહીં વરન ઈશ્વરાવિષ્ટ પુરુષ કો વાણી માના ગયા હૈ. વેદ કા આવિર્ભાવ હોતા હે. (પાના નં. ૨૮૬ માંથી)

વેદીક સાહિત્યનો લોપ-અંધકારમય

ઈતિહાસ એવં પુરાણ કો પંચમ વેદ કહા હૈ. ગાથા મન્ત્ર રચના કી ધારા હૈ. યહી પ્રાચીન સ્વાધ્યાય હૈ. શ્રુતિ ઔર સ્મૃતિ દોનોં ઈસકે અતર્ન્ગત હૈ. બોધ હી ઈસકા ઉત્તમ હૈ. ઈસી ક્રમ મેં ન્યાય ઔર મીમાંસા કા ઉદ્ભવ હોતા હૈ. ઈસ વૈદિક સાહિત્ય કા શાખા ભેદ ભી થા. શાખા શબ્દ સમગ્ર કા બોધક હૈ, અંશ કા નહીં કોઈ ભી શાખા હો, ઉસમેં વેદ કી સમગ્ર ભાવના ઔર સાધના કા હી ધારાવાહિક પરિચય મિલતા હૈ. શૌનક કે મત સે ઋગ્વેદ કી ૫ શાખાયેં, યજુર્વેદ કી ૮૬, સામવેદ કી ૧૦૦૦ શાખાએં ઔર અર્થવવેદ કી ૯ ઔર યર્જુવેદ કી ૧૦૦ શાખા કહી ગઈ હૈ. પ્રત્યેક શાખા કા સંહિતા ભાગ, બ્રાહ્મણ એવં કલ્પસૂત્ર હોના ઉચિત હૈ. કિન્તુ આજ ઈસકા વ્યક્તિક્રમ મિલતા હૈ. કસિી શાખા કી સંહિતા, તો કિસી શાખા કા બ્રાહામણ ઋગ્વેદ કી આશ્વલાયન શાખા મહારાષ્ટ્ર મેં ચલતી હૈ. કિન્તુ ઉનકી સંહિતા શાકલ શાખા કી હૈ, બ્રાહ્મણ એતરેય શાખા કા હૈ કેવલ કલ્પસૂત્ર આશ્વલાયન શાખા કા મિલાત હૈ. ઋક અહંમ ભી ? ઔર વાષ્કલી તીન શાખાયેં

 મિલતી હૈ. કૌષીતિક ઔર શાડ્કાયન એક હી શાખા નહીં હૈ. પ્રાચીન શ્લોક કે અનુસર આશ્વલાયન શકલ હો હી નિષ્યન્તે. ઈસ સંહિતા મેં બાલખિલ્ય કે સાથ ૧૦૨૮ સુક્ત મેં ૧૦૫૫૨ ઋચાયેં હૈ. શાકલ સંહિતા મેં ૧૦ મન્ડલમેં ઈસકા વિભાગ હૈ, કિન્તુ વાષ્કર સંહિતા મેં ?? મિલને કે કારણ શાકલ સંહિતા કા વિભાગ યુક્તિયુક્ત હૈ. મન્ડલ કા ? યુવાક એવં અષ્ટક કા અધ્યાય હૈ. ? સંહિતા કે ૮ અષ્ટક કા ૬૪ અધ્યાય હૈ.

અથર્વવેદ સંહિતા : (સાંપ્રદાયીક આસૂરી આરબી) (પાના નં. ૨૮૭ માંથી)

અથર્વવેદ સંહિતા કો ત્રયી વિદ્યા કા પરિશિષ્ટ યા ઉસકે પરિપૂરક કા રુપ મેં માના જાતા હૈ. અર્થવવેદ કે પ્રવર્તક કે રૂપ મેં તીન ઋષિયોં કા નામ પાયા જાતા હૈ- અથર્વા, અઙિરસ ઔર ભૃગુ. યહી તીન ઋક સંહિતા કે પ્રાચીન પિતૃપુરુશ કે રૂપ મેં માને જાતે હૈ, યથા-"આડ્ગરસો નઃ પિતો ન વગ્વાડથર્વાણો ભૃગવઃ સોમ્યાસઃ તેષાં વયં સુમતૌ યજ્ઞિયાનામપિ ભદ્રં સામનેસે સ્યામ્ " (ઋ.વે.૧૦.૧૪.૧૪.૬) અથર્વા ઔર અઙ્ગિરા યે દોનોં યજ્ઞવિધિ ઔર અગ્નિવિદ્યા કે પ્રવર્તક કે રૂપ મેં પ્રસિદ્ધ હૈ. ભૃગુ ને દ્યુલોક કી અગ્નિ કો ભુલોક મેં મનુષ્યોં કે મધ્ય મેં પ્રતિષ્ઠિત કિયા (ઋ. વે. ૧.૫.૮.૬) અથર્વા એં ભૃગુ અગ્નિવિદ્યા કે પ્રવર્તક હૈ, કિન્તુ અગ્નિ સ્વયં હી અઙિરા હૈ. ઈન તીનોં કે મૂલ મેં અગ્નિ કી દીપ્તિ કી ધ્વનિ મિલતી હૈ. અથર્વ સંહિતા કે મન્ત્રોં કા એક પજ્જમાંશ ઋકસંહિતા સે લિયા ગયા હૈ, જો પાદબદ્ધ મન્ત્ર હૈ અથવા સંહિતા કા એક ષષ્ઠાંશ યજુર્વેદ કે મન્ત્રોં કે સમાન ગદ્ય મેં રચિત હૈ. મન્ત્ર રચના કી જો ધારા તીનોં વેદ મેં મિલતી હૈ, અથર્વવેદ મેં ભી ઉસી કી અનુવૃત્તિ હૈ, કિન્તુ દોનોં કે વિનિયોગ મેં બહુત ભેદ હૈ. તીન વેદોં કા વિનિયોગ શ્રોતકમ મેં હૈ દેવતા કે સાથ સાયુજ્ય કે દ્વારા અમત્વ પ્રાપ્તિ હી લક્ષ્ય હૈ. અથર્વવેદ કા પ્રધાન વિનિયોગ ગૃહ્યકર્મ મેં હૈ. અનેક શાન્તિક ઔર પૌષ્ટિક ક્રિયાઓં કે દ્વારા દેવશક્તિ કી સહાયતા સે અભ્યુદય કી પ્રાપ્તિ લક્ષ્ય હૈ. નિસે અતિરિક્ત અથવા સંહિતા કા એક અન્ય વૈશિષ્ટ્ય હૈ-ઉપનિષદ્ ભાવના. અથર્વ સંહિતા કી શૌનક શાખા કે ૭૩૧ સૂક્તોં મેં ૫૯૮૭ મન્ત્ર હૈ. સુક્ત બીસ કાન્ડોં એવં કાન્ડ પ્રપાતક તથા અનુવાદોં મેં વિભક્ત હૈ. સંહિતા કે સમ્પાદન મેં એક વિશિષ્ટ પરિકલ્પના કા પરિચય મિલતા હૈ. કિન્તુ ઉનકી દોર્ઘતા ક્રમશઃ બઢતી ચલતી હૈ. ષષ્ઠ કાન્ડ તક અનેક આભ્યુદાયિક કમોર્જ કે મન્ત્ર હૈં. ફલતઃ સંહિતા કા યહ ભાગ હાર્ગસ્થ્ય ઔર સામાજિક જીવન કા પોષક તથા લોકહિત કે અનુકુલ હૈ. અધિક આયુલાભ કે લિએ હી યે આભ્યુદાયક કર્મ દિયે ગયે હૈં. ભૈજજસં અર્થાત્ આરોગ્યકામના કે લિએ, શાન્તિક અર્થાત્ ભૂતાવેશ આદિ કો દૂર કરને કે લિએ, પૌષ્ટિક અર્થાત્ આરોગ્યકામના કે લિએ, શાન્તિક અર્થાત્ ભૂતાવેશ આદિ કો દૂર કરને કે લિએ, પૌષ્ટિક અર્થાત્ શત્રુનાશ કે લિએ, પ્રાયશ્ચિત એવં રાજકર્મ અર્થાત્ રાષ્ટ્ર કે નિરાપદ એવં ઉન્નતિ કે લિએ દિયે ગયે હૈં. ઈનસે અતિરિક્ત વિવાહ ગભાધાન આદિ કે ભી અનેક મન્ત્ર ઈસ ભાગ મેં દિયે ગયે હૈં. પાનં. ૨૯૧

આઠવેં સે બારહવેં કાન્ડ તક અર્થવ સંહિતા કા દ્વિતીય ભાગ હૈ. ઈસ ભાગ મેં ભી આયુદયિક કર્મોં કે મન્ત્ર દિયે ગયે હૈં. કિન્તુ ઉપનિષદ્ ભાવના કા હી ઈસ ભાગ મેં વિશેષ સ્થાન હૈ. વેદ બ્રાહ્મણ કે આરણ્યક અંશ મેં જૈસે યજ્ઞાડ્ગ કો લેકર રહસ્યોનિક કા પ્રાચુર્ય દેખા જાતા હૈ, યહાં ભી વૈસા હી ઉપલબ્ધ હોતા હૈ. સામાન્ય પ્રતીક કા અલબમ્બન કર ઋષિ કા કવિહૃદય રહસ્ય મુખત હો ઉઠતા હૈ. યથા-ઋષસૂક્ત, અજસુક્ત, ગોસુક્ત,

ઔષધિસૂક્ત આદિ. યહી કારણ હૈ કિ સૂક્તોં કા આયતન ભી પ્રાયઃ વિશાલ હો ગયા હૈ. ઉપનિષદ કે બ્રહ્મવાદ કા કાવ્યરુપ ભી યહાં ઉપલબ્ધ હોતા હૈ. ઈસકે લિયે મધુવિદ્યા, આત્મસૂક્ત આદિ દર્શનીય હૈ. બ્રાહ્મણો મેં 'ય એવં વેદ' ઉન વચનોં કે દ્વારા જ્ઞાન કી પ્રશંસા યા વિદ્યા કી સ્તુતિ કા પરિચય પગ-પગ પર ઉપલબ્ધ હોતા હૈ. યે ઉક્તિયાં પ્રથમતઃ યહીં પ્રાપ્ત હોતી હૈ. કામસૂક્ત કે પ્રાણસૂક્ત કો ભી કિસી ક્રિયા કે સાથ સંયુક્ત નહીં કિયા જા સકતા વરન્ યહાં દાર્શનિક કવિચિત કા સ્વતન્ત્ર ઉચ્છ્વાસ ઉપલબ્ધ હોતા હૈ. અથર્વવેદ કા ભૂમિસૂક્ત પૃથિવી કો સ્તુતિ કે રૂક્ત મેં સમગ્ર વૈદિક સાહિત્ય કી અતુલનીય ઉપલબ્ધિ હૈ. બ્રહ્મચર્ય સૂક્ત મેં બ્રહ્મચાકી કો મહિતમા ઉદાત્તકન્ઠ સે વર્ણિત હૈ. ગોસૂક્ત મેં બન્ધ્યા ગો કે ઉપર દો સૂક્ત હૈ. ઈનમેં રહસ્યવાદ કી છાયા સઘન રૂપ સે સન્ધ્યા ભાષા કી આદિ જનની કે રૂપ મેં ઉપલબ્ધ હૈ ૧૩ સે ૨૦ કાન્ડ કી વિષયવસ્તુ કા નિર્દેશ હૈ. કાન્ડ ક્ષુદ્રાયતન હૈ. અષ્ટાદશ કાન્ડ વિસ્તૃત હૈ. ત્રયોદશ કાન્ડ મેં રોહિત નામ સે આદિત્ય કા પ્રસઙ્ગ હૈ. આદિત્ય હી વૈદિક દેવવાદ કા મૂલાધાર હૈ. કાન્ડ કે અન્ત મેં જ્ઞાન કી પ્રશંસા હૈ. અતઃ ઈસે ઉપનિષદ તત્વ કા પ્રકાશક માનતે હૈં. ચતુર્દશ કાન્ડ વિવાહ પ્રકરણ હૈ. પન્દ્રહવેં કાન્ડ મેં વ્રાત્યો કી પ્રશંસા હૈ. ૧૬વેં કાન્ડ મેં શાન્તિ ઔર સ્વસ્ત્યયન કે મન્ત્ર હે. કતિપય દુઃસ્તપ્ન નાશક સૂક્ત હૈ. યહ કાન્ડ ભી ગદ્ય મેં રચિત હૈ. ૧૭વાં કાન્ડ આદિત્ય કી સ્તુતિ હૈ.અઠારહવેં મેં પિતૃમેઘ પ્રકારણ હૈ, જિસકે અધિકાંશ મન્ત્ર ઋક્ સંહિતા સે લિયે ગયે હૈ. યહ કાન્ડ પૈપ્લલાદ સંહિતા મેં નહી મિલતા. ઈસકે બાદ કો કાન્ડો કા ઉલ્લેખ અથર્વ પ્રાતિશાખ્ય મેં નહી મિલતા. અતઃ મનીષિયોં કા અનુમાન હૈ કિ યે બાદ મેં સંયોજિક કિયે ગયે હૈ. ૧૯વાં કાન્ડ પ્રકીર્ણ સુક્તોં કા સંગ્રહ હૈ. ઈનમેં ભૈષજ્યવિષયક તીન સૂક્ત હૈ ઔર છઃ દુસ્વપ્નનાશક સૂક્ત હૈ. કતિપય મણિધારણ સુક્ત ઈસ કાન્ડ કી વિશેષતા હૈ. ઈનસે અતિરિક્ત યત્ર, દર્ભ, કાલ, રાત્રિ, નક્ષત્ર, શાન્તિ ઈત્યાદિ ઈસમેં વર્ણિત હૈ. પુરુષ સૂક્ત પરિવર્તિત રૂપ મેં યહાં સંગૃહીત હૈ. આત્મ સૂક્ત મેં સદ્ધાક્યાભાવ કા ઉલ્લેખ હૈ-''વરદા વેદમાતાર'' ઈસકા ઉલ્લેખ ભી ઈસી કાન્ડ મેં હૈ, જિસમેં ગાયત્રી કી ઉપાસના કી દ્રષ્ટિ સુરસ્ય હૈ. ક્યોંકિ અનુક્રમણિકા મેં ઈસ સુક્ત કી દેવતા ગાયત્રી હૈ. બીસવેં કાન્ડ મેં અધિકાશ મન્ત્ર ઋક્ સંહિતા કે લિયે ગયે હૈય અષ્ટમ મન્ડલ કા અધિક મન્ત્ર ઈસમેં સંહહીત હૈ. કુન્તાય સુક્ત ઈસકા મૌલિક અંશ હૈ જો દુર્બોધ હૈ. અથર્વ સંહિતા મેં સ્માર્ત કર્મ કી પ્રધાનતા હૈ. સર્વવિદ બ્રહ્મા કા સઘન યોગ હૈ. બ્રહ્મ પ્રજ્ઞા ઔર શક્તિ દાનોં કા સન્નિવેશ હૈ. શ્રોતકર્મ કા લક્ષ્ય પ્રજ્ઞા કા ઉન્મેષ દેવતા કે સાયુજ્ય મેં અમૃતત્વ યા નિઃશ્રેયસ લાભ હૈ. સ્માર્ત કર્મ લક્ષ્ય અભ્યુદયલાભ હૈ. અભ્યુદય ઔર નિઃશ્રેયસ મેં કોઈ વિરોધ નહીં હૈ. દોનોં હી બ્રહ્મવિદ્યા કે ફલ હૈ. ઋગ્વેદ ઔર અર્થવવેદ અખન્ડ વેદવિદ્યા કે પ્રકાશક હૈ. ભુક્તિ-મુક્તિ કી સમન્વય ભાવના જો તન્ત્ર કી ઉપલબ્ધિ હૈ, ઉસે અથર્વણવિદ્યા સમ્પ્રદાય કી અનુવૃત્તિ કહા જા સકતા હૈ. અથર્વ મેં દાર્શનિક રહસ્યોયોક્તિયોં કા અભાવ નહીં હૈ. ઈસ પ્રકાર યહ તીન વેદોં કા ઉપજીવ્ય એવં સિદ્ધોં કી વિભૂતિ હૈ.

(પાના નં. ૨૯૨ માંથી)

વ્રાત્ય વેદ વિરોધી

દોનોં હી ધારાયેં આર્ય એવં આદિમ ધારાયેં હૈ. વ્રાત્ય શબ્દ સંઘ યા ગણ કા વાચક હૈ. .હ વ્રાત શબ્દ સે નિષ્પન્ન હૈ. વ્રાત્ય દલબદ્ધ હોકર રહતે થે ઔર વ્રાત્યસ્તોમ કે દ્વારા યે યજ્ઞિક સમાજ મેં અન્તમુક્ત હોતે

થે. કાત્યાયન કે અનુસાર વ્રાત્ય કે વિષય મેં વ્યવહાર્યા ભવન્તિ યહ કથન નિતાન્ત સત્ય હૈય તાન્ડ્ય બ્રાહ્મણ કે અનુસાર વ્રાત્યસ્તોમ કે વેદ નિર્દિષ્ટ હૈ, જો હીન નિન્દિત કનિષ્ઠ એવં જ્યેષ્ઠ વ્રાત્ય કો લક્ષ્ય કર કહે ગયે હૈં. ઇસ પ્રકાર તાન્ડય બ્રાહ્મણ કે અનુસાર વેદ-માર્ગ કે વિરોધી વ્રાત્ય માને ગયે હૈં. પાનં. ૨૮૭

દુખની સાથે લખવું પડે છે વેદોની ઉપસ્થીતી પશ્ચિમ જગત પાસે સબળ - પ્રમાણીત પુરાવા સાથે રજુ કરે છે. આપણી પાસે લીપીબદ્ધ ઈતીહાસીક રેકોર્ડ નથી.

ખેદ કે સાથ યહ લિખને કો બાધ્ય હોના પડતા હૈ કિ વેદવ્યાખ્યા કી એક નૂતન પદ્ધતિ સબલ ભિત્તિ કે રૂપ મેં ઉપસ્થિત હૈ જિસકે પ્રવર્તક પાશ્ચાત્ય હૈ. પ્રધાન ઉપજીવ્ય તર્ક કી સહાયતા સે વૈજ્ઞાનિક બુદ્ધિ કી ભૂમિ પર ઇસકી વ્યાખ્યા ઔર પ્રચાર કિયા જાતા હૈ. ભારતીય તાર્કિક કા ઇન નવીન તાર્કિકોં સે ભેદ હૈ. ઇસ દેશ કે તાર્કિક અતીન્દ્રિય વિષય મેં આસ્થા રખતે હૈં. વે માત્ર ઇન્દ્રિયગ્રાહય જગત્ કો લેકર હી વિચાર નહીં કરતે. ઇન તાર્કિકોં કા દો વૈશિષ્ટય હૈ કિ વે અતીન્દ્રિય સત્ય કે પ્રતિ શ્રદ્ધા રખતે હૈ. જિસકી વૈજ્ઞાનિકોં કે સાથ તુલના કી જા સકતી હે ઔર ઇસ સત્ય કી ઉપલબ્ધિ કે લિએ વિશિષ્ટ સાધન માર્ગ કા નિર્દેશ કરતે હૈ. વેદવાદિયોં કે સાથ ઇનકા કોઇ વિરોધ નહીં હૈ. વિરોધ હે ચરમ સત્ય કે સ્વરૂપ ઔર સાધન કે માર્ગ મેં વે જગત્ કે અન્ય આસ્તિક કે આપ્તવચન કે વિશ્વાસી હૈ. આસ્તિકોં કે વચન હી આપ્તવચન હૈ.

મહામદય અરબી મહાબ્રહ્મ માર્કન્ડેય મુનિ ને કહા :- (પાના નં. ૩૧૬ માંથી)

હે કૌષ્ટિક ! જિસકે માહામદય કે વિષય મેં તુમને હમસે ભક્તિપૂર્વક જિજ્ઞાસા કી થી, વહ આદિ અન્તરહિત અર્થાત્ અનાદિ ભગવાન્ અરબી રવિ એસે પ્રભાવશાલી હૈ ॥૧॥

વહ સંયતચિત્ત યોગિયોં કા પરમાત્મા હૈ, સાંખ્યયોગિયોં કા ક્ષેત્રજ્ઞ હૈ, યજ્ઞ કર્તાઓં કા યજ્ઞેશ્વર હૈ ॥૨॥

બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ઔર મહેશ્વર સ્વરુપ મેં જિસ સૂર્ય કા અધિકાર વહન કર રહે હૈ, ઉસ માર્કન્ડદેવ કો સભી વિષયોં મેં સંશય શૂન્ય મનુ નામ કા પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ ॥૩॥

હે વિપ્ર ! જિસ મનુ કા સપ્તમ મન્વન્તર મહાન્ બલશાલી એવં પરાક્રમી ઇશ્વાકુ, નાભાગ, રિષ્ટ, નરિષ્યન્ત, નાભાગ, પુષધ્ર, એવં ધૃષ્ટ નામક પુત્ર થે, જો ભિન્ન-ભિન્ન રાજ્યોં કે પાલનકર્તા થે, વિશ્વમેં વિખ્યાત કીર્તિ એવં સભી શસ્ત્રોં એવં શાસ્ત્રોં મેં પારંગત થે. ॥૪-૬॥ (પાના નં. ૩૭૪ માંથી)

કૃતે મખે સામઉત્પન્ના તનયા મમ ધીમતઃ । યદિ પ્રસન્નૌ વરદૌ તદિયં તનયા મમ ॥૧૦॥

પ્રસાદાદ્ભવતોઃ પુત્રો ભવત્વતિગુણાનબીતઃ । તથેતિ ચાભ્યામુક્તે તુ દેવાભ્યાં સૈવ કન્યાકા ॥૧૧॥

ઇલા સમભવત્ સદ્યઃ સુદ્યુમ્ન ઇતિ વિશ્રુતઃ । પુનશ્ચેશ્વરકોપેન મ-ગવ્યામટ્તા ને ॥૧૨॥

સ્ત્રીત્વમાસાદિતં તેન મનુપુત્રેણ ધીમતા । પુરુરવસનામાનં ચક્રવર્તિતમૂર્તિતમ્ ॥૧૩॥

જનયામાસ તનયં યત્ર સોમસુતકો બુધઃ । જાતે સુતે પુનઃ કૃત્વા સોઽશ્વમેધં મહાક્રતુમ્ ॥૧૪॥

ઈલા સંભવ તે સૈયદૂન મનૂ

કિન્તુ, જ્ઞાનસમ્પન્ન મુઝે કન્યા કી હી પ્રાપ્તિ હુઈ હૈ, હે વરપ્રદાનકર્તા ! યદિ આપ દોનોં પ્રસન્ન હૈ તો મેરી ઇસ કન્યા કો અતિશય ગુણ સમ્પન્ન પુત્ર પ્રાપ્ત હો જાય દોનોં દેવોં કે ધ્વારા એસા હી હો કહને પર કન્યા ઇલા કો ઉસી ક્ષણ વિખ્યાત સુદ્યમ્ન નામ કે પુત્ર કી પ્રાપ્તિ હુઈ કિસી સમય યહ બુદ્ધિમાન મનુપુત્ર

 વન્ય મૃગયા કે લિએ ઘૂમ રહા થા, ઉસ સમય ઈશ્વર કે કોપ સે વહ મનુ પુત્ર પુનઃ સ્ત્રી હો ગયા. ઉસ સમય સોમ પુત્ર બૂધ ને ઉસકે ગર્ભ સે પુરુરવા નામ કે તેજસ્વી પુત્ર કો ઉત્પન કિયા. પુત્ર કી ઉત્પતિ કે બાદ અશ્વમેઘ યજ્ઞ કે પ્રભાવ સે વહ સુદ્યુમ્ન ને પુનઃ પુરુષત્વ કો પ્રાપ્ત કિયા ઔર પૃથિવીપતિ હુઆ. ઉસ સૈઉદ્દૂમન કે પુરુષત્વ કી પ્રાપ્તિ કે બાદ અતિશય ઓજસ્વી મહાબલશાલી, યાજ્ઞિક એવં અતિશય ઓજસ્વી ઉત્કલ, વિનય ઔર જય નામ કે તીન પુત્ર ઉત્પન્ન હુએ. સુદ્યુમ્ન કે પુરસ્ત્વકાલ મેં જિન તીન પુત્રોં કી ઉત્પતિ હુઈ થી, ઉન લોગોં ને રાજ્યલાભ કર ધર્મ કે અનુસાર ઈસ પૃથિવી કા પાલન કિયા. રાજા કે સ્ત્રીત્વ કે સમય જો પુરુરવા ઉત્પન્ન હુઆ થા, વહ બુધ પુત્ર હોને કે કારણ પૃથિવી કે અંશ કો પ્રાપ્ત નહીં કર સકા. કિન્તુ વશિષ્ઠ કે આદેશાનુસાર ઉસકો પ્રતિષ્ઠાન નામ કા શ્રેષ્ઠ નગર દિયા ગયા, વહ ઉસી મનોહર દેશ કા રાજા હુઆ ॥૯-૧૮॥

નોટ ઈસ અધ્યાય મેં તીસરે શ્લોક કો તીન પંક્તિ કા શ્લોક ઔર કિસી ને અઢ્ઢારહ કો તીન પંક્તિ કા શ્લોક માના હૈ.

મા. પુરાણ સીતાપુર - ગોસ્વામી. (પાના નં. ૩૭૭ માંથી)

કલ્કિ પુરાણ

ભાગ-૧લો, રામસર્મા આચાર્ય - બરેલી

યહૂદી, ઈસાઈ, ઈસલામ સત્ય આધારીત હીંન્દુ ધર્મ પાખંડ

ઈશ્વર કા સ્વરુપ ઔર ઉસકે કાર્ય-

યદ્યપિ યહૂદી, ઈસાઈ, મુસલમાન જૈસે પ્રાચીન ઔર પ્રચલિત ધર્મોં કે અનુયાયિયોં ને ઈશ્વર કો એક નિશ્ચિત સાકર રુપ દેકર ઉસકે આદેશોં કા અપના કર્તશ્રમાન લિયા હૈ ઔર અભી તક અધિકાંશ મેં વે તદનુસાર, આચરણ ભી કરતે આયે હૈં. ઉન્હોંને અપન ધાર્મિક લિયા ભી અપની લૌકિક પરિસ્થિતિ કી દ્રષ્ટિ સે પ્રત્યક્ષતઃ ઉપયોગી ઔર લાભદાયક કા નિશ્ચિત કિયે હૈ, જિનમેં શીઘ્ર હી અધિક મતભેદ હોને કી ગુંજાયશ નહીં રહતી પર હિન્દુ ધર્મ કી સ્થિતિ ઈસ સમ્બન્ધ મેં બડી દ્વિવિધાપૂર્ણ હૈ. યદિ યહ કહા જાય કિ સમાજ મેં જિતને સ્તર કે વ્યક્તિ મિલતે હૈ, ઉનકે સ્તર કી ધર્મ પ્રણાલી કા નિર્માણ કર દિયા ગયા હૈ, તો યહ અધિકાંશ મેં સત્ય હી ઠહરેગા. યહાં પર એસે ભી વ્યક્તિ હૈં જો સડ્ક પર પડે પત્થર કો સેંદુર લગ કર દેવતા કે રૂપ મેં પૂજ લેતે હૈં. ઔર એસે 'બ્રહ્મજ્ઞાની' ભી મૌજૂદ હૈં જો સમસ્ત ધર્મ વ્યવહારોં કો 'માયા' બતલાતે હૈ ઔર ઈશ્વર કી ભાવ-રૂપ શક્તિ કે અતિરિક્ત ઔર કુછ નહીં માનતે. વે લોગ નિસ્સંકોચ ભાવ સે 'અહં બ્રહ્માસ્મિ' કા ઉદ્દ્ઘોષ કરકે સ્વયં હી 'ઈશ્વર' હોને કા દાવા કરતે હૈં ઔર સબ લોગોં સે ઉસી પ્રકાર કા વ્યવહાર કિયા જાને કી માંગ કરતે હૈં.

વાસ્તવ મેં હિન્દુ ધર્મ શાસ્ત્રોં કા ઈતના અધિક વિસ્તાર હો ગયા હૈ કિ ઉસસે એક નિશ્ચિત મત થા, તથ્ય કા નિકાલ લેના ઔર સબ લોગોં કો તદનુસાર આચરણ વ્યવહાર કરને કી પ્રેરણા દે સકના બડા લોગોં કો તદનુસાર આચરણ-વ્યવહાર કરને કી પ્રેરણા દે સકના બડા કઠિન કાર્ય હૈ. જબ તક ઈસ શાસ્ત્ર રુપી સાગર કા ભલી પ્રકાર મન્થન ન કિયા જાય તબ તક સત્ય તત્વ રૂપી નવનીત કા પ્રાપ્ત હો સકના સમ્ભવ નહીં.

KALKI COMES IN 1985 तत् पत् KALKI WITH HIS GENERAL & HOURSE SWAMI JAGADISHARANANDA.

realpatidar.com

કુરૂણા વ અલે મલેચ્છહી વ અલે નારાયણ વરા (પાના નં. ૧૦માંથી)

મ્લેચ્છાનિ વહનિધને કલયાસિ કલવાલમ્ । ધૂમ્રકતુમિવ કિમપિ કરાલમ્ ।
કેશવ ધ્રૃત કલ્કિ શરીર જય જગદીશ હરે ॥

"જિન્હોંને મ્લેચ્છોં કા સંહાર કરને કે લિએ હાથ મેં કરવાલ ગ્રહણ કી હૈ ઔર જો દુષ્ટોં કે લિયે ધૂમકેતુ કી તરહ ભીષણ દિખાઇ પડતે હૈં ઉન ભગવાન કલ્કિ કી જય હો-સદૈવ જય હોતી રહે."

મધ્ય-કાલ સે 'દશાવતાર' કી ભાવના ને એસા જોર પકડા થા કિ શંકરાચાર્ય જૈસે 'મહામાનવ' ને ભી ઉનસે સમ્બન્ધ મેં દસ ભક્તિ પૂર્ણશલોક લિખે હૈ. ઇસી પ્રકાર કાશ્મીર કે પ્રસિદ્ધ કવિ ક્ષેમેન્દ્ર કા 'દશાવતાર ચરિત્ર' કાવ્ય ભી બહુત વિદ્વતાપૂર્ણ માના ગયા હૈ. ઇતના હી ક્યોં પ્રાકૃત-ભાષા મેં, જો મુખ્યતઃ જૈન ઔર બૌદ્ધોં કે ધર્મ ગ્રન્થોં મેં વ્યવહાર મેં લાઇ ગઇ હૈ, દશ અવતારોં કે સમ્બન્ધ મેં એક રચના હમારે દેખને મેં આઇ, જિસમેં ચાર ચરણોં મેં હી દશોં અવતારોં કી સ્તુતિ કર દી ગઇ હૈ.

જિણ વેઅ ધરિજ્જે મહીઅલ લિજ્જે પિટ્ઠહિ દન્તિ ઠાઉં ધરા
રિઉ વચ્છ-વિઆરે છલતનુ ધારે વંધિઅ સતુ પઆલ ધરા ।
કુલ ખતિય કમ્પે દસમુંહ કટ્ઠ વેસિઅ કસઃ વિનાસ કરા ।
કુરાણ વઅલે મ્લેચ્છહિ વઅલે સો દેઉ નારાયણ તુમ્હાહિ વરા ॥

કોઇ કવિ કિસી શ્રેષ્ઠ દાની પુરુષ કો આશીર્વાદ દેતા હુઆ કહતા હૈ કિ "જિન ભગવાન ને મત્સ્ય રુપ મેં વેદો કી રક્ષા કી કચ્છપ ઔર વારાહ, અવતાર લેકર અપની પીઠ તથા દાંત પર પૃથ્વી કો રખા, જિન્હોંને શત્રુ (હિરનાકુશ) કે વક્ષસ્થલ કો વિદીર્ણ કર દિયા, જિન્હોંને બલિ કો બહકાને કે લિયે બીના શરીર બનાકર ઉસે પાતાલ મેં બધિ દયા. જિન્હોંને દુષ્ટ ક્ષત્રિય કો નષ્ટ કર ડાલા, જિન્હોંને રાવણ કો કાટ ડાલા, જિન્હોંને કેસી ઔર કંસ કો વિનષ્ટ કિયા જિન્હોંને બુદ્ધ સે કરુણા કી ધારા પ્રવાહિત કી ઔર જો કલ્કિ રૂપ મેં મ્લેચ્છોં મુસલમાન કરેંગે વે ભગવાન નારાયણ આપકો શ્રેષ્ઠ ફલ પ્રદાન કરેં" (પાના નં. ૧૫ માંથી)

મહમદ સમ્ભૂતં સોડસી કલમો - નબી

જગૃહે પૌરષં રૂપં ભગવાન્મહદાદિભિઃ । સમ્ભૂતં ષોડશકલમાદૌ લોકસિસૃક્ષયા ॥૧॥
યસ્યામ્ભસિ શયાનસ્ય યોગ નિદ્રા વિતન્વત । નાભિહદાસ્બુજાદાસીદુબ્રહ્માં વિશ્વસૃજાં પતિ ॥૨॥

અર્થાત્-સૃષ્ટિ કે આદિ મેં ભગવાન્ ને લોકોં કે નિર્માણ કી ઇચ્છા કી. ઇચ્છા હોતે હી ઉનહોંને મહતત્વ આદિ સે નિષ્પન્ન પુરુષ રુપ ગ્રહણ કિયા. ઉસમેં દસ ઇન્દ્રિયાં, એક મન ઔર પાંચ ભૂત-યે સોલહ કલાયેં થી. ઉન્હોંને કારણ જલ મેં શયન કરતે હુએ જબ યોગ નિદ્રા કા વિસ્તાર કિયા, તબ ઉનકે નાભિ મેં સે એક કમલ પ્રકટ હુઆ ઔર ઉસ કમલ સે પ્રજાપતિયોં કે અધિપતિ બ્રહ્માજી ઉત્પન્ન હુયે ભગવાન કે ઉસ વિરાય રુપ કે અડ્ગ પ્રત્યડ્ગ મેં સમસ્ત લોકોં કી કલ્પના કી ગઇ હૈ ઔર વહી ભગવાન કા વિશુદ્ધ, સત્યમય શ્રેષ્ઠ રૂપ હજારોં પૈર જાંઘે, ભુજાયેં ઔર મુખોં કે કારણ અત્યન્ત વિલક્ષણ હૈ. ઉસમેં હજારોં સિર, હજારો કાન, હજારોં આંખે ઔર હજારોં નાસિકાયેં હૈ. માલા, વસ્ત્ર કુંન્ડલ આદિ આભૂષણોં સે વહ ઉલ્લસિત રહતા હૈ ભગવાન કા યહી સગુણ રૂપ હૈ અનેક અવતારોં કા બજ હૈ જો અક્ષય રહતા હૈ ઇસી રુપ કે છોટે સે

 અંશ સે દેવતા, પશુ-પક્ષી ઔર મનુષ્યાદિ સમસ્ત પ્રાણિયોં કી સૃષ્ટિ હોતી હૈ. (પાના નં. ૪૩-૪૪ માંથી)

અવતાર અરબી કલ્કી વિષ્ણુ યસા

કલ્કિ વિષ્ણુયશંસા નામ ભૂયશ્ચોત્પસ્સ્યતે હરિઃ । કલેર્યુગાન્તે સમ્પ્રાપ્તે ધર્મે શિથિલતાં ગતે ॥

પાખન્ડિયાં ગણાનાં હિ વધાર્થ ભરતવર્ષભઃ । ધર્મસ્ય અર્બી વૃધ્ધયર્થ વિપ્રાણાં હિતકામ્યયા ॥

"કલિયુગ કે અન્ત મેં જબ ધર્મ મેં અધિક શિથિલતા આને લગેગી તો ઉસ સમય ભગવાન શ્રીહરિ પાખન્ડિયોં કો નિર્મૂલ કરને કી વૃદ્ધિ ઔર સચ્ચે બ્રાહ્મણોં કી હિત-કામના સે પુનઃ અવતાર લેંગે. ઉનકે ઉસ અવતાર અરબી કો 'કલ્કિ વિષ્ણુ યશા' કહા જાયગા.

ઈસ પ્રકાર અવતારોં કે વર્ણન કો સમાપ્ત કરકે મહાભારતકાર ને ફિર ઈસ બાત કો સ્મરણ કરા દિયા હૈ કિ કેવલ થોડેસે અવતારોં કા યહાં વર્ણન કિયા ગયા હૈ, વે હી સબ નહીં હૈ. સંસાકર કી રક્ષા કે લિએ પ્રત્યેક મહત્વપૂર્ણ અવસર પર ભગવાન કિસી ન કિસી રૂપ મેં ઉપસ્થિત રહતે હૈ-

એતે ચાન્યે ચ બહવો દિવ્યા દેવગણૈર્યુતાઃ । પ્રાદુર્ભાવાઃ પુરાણેષુ ગીયન્તે બ્રહ્માદિભિઃ ॥

"ભગવાન કે યે તથા ઔર ભી બહુત સે દિવ્ય અવતાર દેવતાઓં કે સાથ હોતે હે, જિનકા બ્રહ્મપરાયણ મહાપુરુષ પુરાણોં મેં વર્ણન કરતે હૈં.

મહાભારત મેં અવતાર-સિદ્ધાંત ઔરઉનકે સ્વરૂપ કે સમ્બન્ધ મેં જો વિવેચન કિયા ગયા હૈ, ઉસસે ઈસ વિષય કી સભી શંકાઓ તથા પ્રશ્નોં કા સમાધાન હો જાતા હૈ. ચાહે ઈસકો સૃષ્ટિ કા નિયમ કહા જાય ઔર ચાહે ભગવાન કી લીલી માના જાય, દેવી-શક્તિ સમય-સમય પર વિભિન્ન રુપોં મેં પ્રકટ હોકર સંસાર કી રક્ષા ઔર માર્ગ-દર્શન કાર્ય મેં સહયોગ દેતી રહતી હૈ, ઈસમેં સન્દેહ નહીં. એસી ઘટના ભૂતકાલ મેં અનેક બાર હો ચૂકી હૈ ઔર ભવિષ્ય મેં ભી હોગી. 'કલ્કિ અવતાર' જિનકા રુપક ઔર અલંકાર યુક્ત વર્ણન, ઈસ પુરાણ મેં કિયા ગયા હૈ, ઈસી શ્રૃંખલા કે અઙ્ગ માને જાતયે હૈ.

અવતાર

અવતાર પ્રચાર રામાયણ

પિછલે કુછ સૌ વર્ષોં મેં જિસ રચના કે અવતારવાદ કા સબસે અધિક પ્રચાર કિયા હૈ ઔર ઈસકી મહિમા કા વિસ્તાર કિયા હૈ, વહ 'રામાયણ' હી હૈ. પહલે તો વાલ્મીકિ-રામાયણ ને હી રામચરિત્ર કો બહુત ઉંચા ઉઠકર ઉન્હેં શ્રદ્ધા, ભક્તિ ઔર પ્રેમ કા પાત્ર બનાયા. (પાના નં. ૫૮ માંથી)

કલીયુગનું પ્રમાણ - ૧૨૦૦ વર્ષ - ચારલાખ બત્રીસ હજાર - દીવસ

કંલ્કિ કા કલિયુગ કે સાથ બડા ઘનિષ્ઠ સમ્બન્ધ હૈ. ઉનકા નામકારણ ઈસી આધાર પર કિયા ગયા હૈ. સભી પુરાણોં મેં યહ વર્ણન પાયા જાતા હૈ. કિ જબ કલિયુગ કે પ્રભાવ સે માનવ સમાજ કી અવસ્થા વિશેષ શોચનીય હો જાયગી તબ કલિયુગ કો નષ્ટ કરકે સતયુગ કી સ્થાપના કે નિમિત્ત કલ્કિ ભગવાન પ્રકટ હોંગે. કુછ લોગ ઈસ ઘટના કા સમય અબ સે કઈ લાખ વર્ષ બાદ માન રહે હૈ. ઔર કિતને હી વર્તમાન ચિન્હોં કો દેખતે હુએ શીઘ્ર હી ઉસકે પ્રાદુર્ભાવ કી ભવિષ્યવાણી કર રહે હૈં. બંગાલ કે એક સ્વામી જી ને તો શાસ્ત્રોં કે પ્રમાણ ઔર નિજી યૌગિક અનુભૂતિયોં કે આધાર પર એક બડા ગ્રન્થ છપા કર સન ૧૯૮૫ મેં કલ્કિ કે પ્રકટ હોને

કી તારીખ સમ્બન્ધી વિવાદ મેં પડના નહીં ચાહતે, પર જો લોગ અવતાર કો લાખોં વર્ષ આગે કી ઘટના માનતે હૈ, ઉનસે તો હમારા મતભેદ સ્પષ્ટ હૈ અધિકાંષ પુરાણોં ઔર મનુસ્મૃતિ આદિ મેં ભી કલિયુગ કો ૧૨૦૦ વર્ષ કા લિખા હૈ. પર પુરાને ઢરેં કે પંડિત ઉનકો દેવ-વર્ષ કહકર ૪ લાખ ૩૨ હજાર કી સંખ્યા બતલાતે હૈ, જબ કિ અન્ય વિદ્વાન-ઉનકો માનવ-વર્ષ માનકર ચારોં યુગોં કા પરિશ્રમ ૧૨ હજાર વર્ષ નિશ્ચિત કરતે હૈં. વે ઇસકે પ્રમાણ સ્વરૂપ મનુસ્મૃતિ કે યે શ્લોક ઉપસ્થિત કરતે હૈ-

ચત્વાર્યાહુ સહસ્ત્રાણિ વર્ષાણાંતુ કૃતં યુગં । તસ્ય તાવત શતી સંધ્યા સધ્યાંશસ્ચ તથા વિધિઃ ।

ઈતરેષુ સ સધ્યેષુ સંધાશેષુ ચ ત્રિષુ । એકોપાયેન વર્તન્તે સહસ્ત્રાણિ શતાતિ ચ ।

૪૦૦ કલીયુગ ૧૨૦૦ વર્ષ સંધીકાળ - ૧૨૦૦ અને ૪૦૦ - ૧૬૦૦ વર્ષ

ઇન શ્લોકોં મેં સ્પષ્ટ શબ્દોં મેં કહા ગયા હૈ કિ કૃતયુગ(સતયુગ) ૪ હજાર વર્ષોં કા હોતા હૈ ઔર ૪૦૦-૪૦૦ વર્ષ કી ઉસકી સન્ધ્યા ઔર સંધ્યાંશ હોતે હૈ. ઇસી પ્રકાર ત્રેતા, દ્વાપર તથા કલિયુગ ક્રમશ ૩ હજાર ૨ હજાર ઔર એક હજાર વર્ષોં કે હોતે હૈ, ઔર ઉતને-ઉતને સૌ વર્ષોં કી ઉનકી દોનોં સંધિયાં (સંધ્યા ઔર સંધ્યાંશ) ભી હોતે હૈ.

યુગોં કી અવધિ કા નિર્ણય કરને કે લિએ અબ ૪૦ વર્ષ પહલે ચેતાવની પુસ્તિકા કે લેખક પં રાજનારાયણ ષટ્શાસ્ત્રી ને બડા પરિશ્રમ ઔર આન્દોલન કિયા થા. ઉનકી ચેતાવની સામાન્ય જનતા મેં બડી લોકપ્રિય હો ગઇ થી ઔર હજારોં કી સંખ્યા મેં છપ કર બિકી થી. ઉન્હોંને લાખોં વર્ષ કે યુગોં કે ખન્ડન બહુત સે પ્રમાણ દિયે થે ઉનમેં સે દો કા ઉલ્લેખ નીચે કિયા જાતા હૈ-

ઉદયપુર, જયપુર, જોધપુર તથા કાશ્મીર કે મહારાજ અપને વંશ કા સમ્બન્ધ ભગાન રામ કે સૂર્યવંશ કે બતલાતે હૈં ઔર ઇન્હોંને અનેક વિદ્વાન પન્ડિતોં કો નિયુક્ત કરકે તથા સમસ્ત પ્રાચીન ગ્રન્થોં તથા પુરાણોં મેં દી હુઇ વંશાવલિયોં કો ખોજ ઔર મિલાન કરાકે અન્ત મેં શ્રી રામન્દ્ર સે અપને સમય તક કે સમસ્ત રાજાઓં કી નામાવલી તૈયાર કરાઇ. ઇસકે અનુસાર શ્રીરામચન્દ્ર સે જયપુર કે વર્તમાન મહારાજ માનસિંગતક કુલ ૨૩૧ રાજા હુએ હૈ પુરાણ ઢરાવાલા કે પન્ડિતોં કે હિસાબ સે માના જાય તો શ્રીરામચન્દ્ર કો કરીબ ૯-૧૦ લાખ વર્ષ પહલે કો માનના પડેગા. પર દસ લાખ વર્ષોંમેં ૨૩૧ પીડિયોં કા હોના કિસી હિસાબ સે ઠીક સિદ્ધ નહીં હોતા. વિદ્વાનોં ને એક પીઢી સે દૂસરી પીઢી કા અન્તર સામાન્યતા ૨૫-૩૦ વર્ષ કા હી નિર્ધારિત કિયા હૈય ઇસ હિસાબ સે ૨૩૧ પીઢિયોં મેં ૫-૬ હજાર વર્ષ સે અધિક કા સમય વ્યતીત નહીં હો સકતા.

(પાના નં. ૧૧૨ માંથી)

''ચેતાવની'' કી દુસરી ખોજ યહ હૈ કિ અનેક સ્થાનોં પર ચારોં યુગોં કો જો ૪૩ લાખ ૨૦ હજાર વર્ષો કા લિખા હૈ, વે વાસ્તવ મેં ૩૬૦ દિન વાલે નહીં હૈ, વરન્ સૂર્યાબ્દ (૨૪ ઘન્ટે કી રાત દિન) હૈ. પ્રાચીન ગ્રન્થોં મેં બહુત સે વર્ણનોં મેં ઇસી પ્રકાર 'સૂયાબ્દ' કા ઉલ્લેખ કિયા ગયા હૈ. ઇસકા એક ઉદાહરણ 'વાલ્મીકિ રામાયણ' મેં મિલા હૈ. ઉસકે ઉત્તરકાંડ (સર્ગ ૭૩) મેં એક બ્રાહ્મણ કા વર્ણન મિલતા હૈ જિસને શ્રીરામ કે દરબાર મેં આકર અપને બાલક કે મર જાને કી શિકાયત કી ઔર કહા-

અપ્રાપ્ત યૌવનં વાલે પાંચ વર્ષ સહસ્ત્રકમ્ । અકાલે કાલમાપન્નં મમ દુઃખાય પુત્રકમ્ ।।

 ઉસને કહા જાતા હૈ કિ મેરા પાંચ સહસ્ત્ર વર્ષ કી આયુ કા બાલક યૌવનાવસ્થા પ્રાપ્ત હોને સે પૂર્વ હી અકાલ મેં કાલ-કવલિત હો ગયા હૈ, ઇસસે મૈં અત્યન્ત દુઃખી હું. ઇસ કથાનક મેં ૫ હજાર વર્ષ કી આયુ વાલે કો 'બાલક' કહના બડા વેતુકા જાન પડતા હૈ. પુરાણોં કી કથાઓં મેં મહારાજ દશરથ ઔર શ્રી રામચન્દ્રજી કી આયુ લગભગ દસ-ગ્યારહ સહસ્ત્ર વર્ષ કી બતલાઇ હૈ. તર્ક કે લિએ યદિ ઉસકો માન લિયા જાય તો ભી ૫ હજાર વર્ષ કી આયુ વાલા 'યુવા' અથવા પ્રૌઢ હી કહા જા સકતા હૈ, ઉસે બાલક કહના તો ગલત હી માના જાયેગા. ઇસલિએ રામાયણ કે એક વિદ્વાન ટીકાકાર પં. રામાભિરામ ને ઇસકા અર્થ કરતે હુએ લિખા હૈ-

'પજ્જ વર્ષ સહસ્ત્રક વર્ષ શબ્દોત્ર દિન પરઃ । કિજ્જિચન્ન્યૂન ચતુર્દશ વર્ષ મિત્યર્તઃ

અર્થાત્ યહાં પર જો 'પજ્જ સહસ્ત્ર વર્ષ' કહા ગયા હૈ ઉસકા આશય દિન સે હૈ. ઇસ હિસાબ સે ઉસ બ્રાહ્મણ કા બાલક ચૌદહ વર્ષ સે કુછ કમ આયુ કા થા.

અગર કોઇ ઇસ 'સૂર્યાબ્દ' કી બાત કો મનગઢન્ત અથવા કાલ્પનિક કહે તો યહ ઉસકી ભૂલ ઔર જાનકારી કી કમી હૈ વાસ્તવ મેં કથા કહને વાલે યા પૂજા-પાઠ કરાને વાલે 'પંડિતોં મેં સે એક પ્રતિશત ને ભી ઔર ઉસકા મર્મ ખોજને મેં પરિશ્રમ કિયા હો. યદિ વે ખોજ કરતે તો ઉનકો માલૂમ હો જાતા હૈ કિ વર્ષ કેવલ ૩૬૫ દિનોં કા હી નહીં હોતા વરન્ ઇસસે બહુત કમ ઔર બહુત અધિક અનેક પ્રકાર કા હોતા હૈ. ગણિત જ્યોતિષ કે પ્રસિદ્ધ ગ્રન્થ 'સૂર્ય સિદ્ધાંત' મેં નો પ્રકાર કે વર્ષ બતલાયે ગયે હૈ-

બ્રહ્મં દિવ્યં યથા પિત્ર્યં પ્રજાપત્યં ગુરુસ્તથા । સૌરે ચ સાવનં ચાન્દ્ર નાક્ષત્રં માનની વૈ નવાાા

અથાત્ત્-''બ્રહ્મા વર્ષ સૃષ્ટિ કે બરાબર હોતા હૈ. 'દિવ્ય-વર્ષ) (વહ સૂર્ય કી ઉત્તર-દક્ષિણ ગતિ સે ૩૬૦ દિન કા હોતા હૈ. 'પિતૃ વર્ષ (યહ હમારે એક મહીને કે બરાબર હોતા હૈ) 'પ્રજાપતિ વર્ષ (યહ એક પ્રતિસર્ગ સૃષ્ટિય કે સમાન કહા ગયા હૈ) 'ગુરુ વર્ષ' (યહ બૃહસ્પતિ કે ભ્રમણ કાલ કે અનુસાર ૧૨ વર્ષ કા હોતા હૈ.) સૌર-વર્ષ (૩૬૫ દિન કા) સાવન વષ્ર (સૂર્યોદય સે અગલે સૂર્યોદય તક ૨૪ ઘંટે કા) ઇસી કો 'સૂર્ય-વત્સર' યા 'સૂર્યબ્દિ કહા ગયા હૈ.) 'ચાન્દ્ર વર્ષ' (યહ તિથિયોં કે હિસાબ સે ૩૫૪ દિન કા હોતા હૈ. નક્ષત્ર વર્ષ યહ ૧૨ ઘડી કુછ પલ કા હોતા હૈ.)

'વેદોં મેં યુગોં' કા હિસાબ ભી કઇ પ્રકાર સે બતાયા ગયા હૈ ઔર વેદાઙ્ગ જ્યોતિષ કે ગ્રન્થોં મેં છઃ છઃ મહીનેકે ('દેવયુગ' ઔર મનુષ્ય-યુગ) સે લેકર પાંચ, બારહ, સાઠ બારહ હજાર તથા લાખોં વર્ષ કી સંખ્યા વાલે અનેક યુગોં કા વિવરણ પાયા જાતા હૈ. 'અર્થર્વ-વેદ' મેં ભી એક સ્થાન પર ચારોં યુગોં કા પરિણામ ૧૬ હજાર વર્ષ કા હોને કા વર્ણન મિલતા હૈ- (પાના નં. ૧૧૫ માંથી)

સાઉદીયા તદા સર્વ મલેચ્છા ગણાન દ્રીમ

મહાભારત (વન પર્વ અ. ૧૯૦) મેં કલ્કિ-અવતાર કે પ્રકટ હોને કા વર્ણન અન્ય ગ્રન્થોં કી અપેક્ષા વિસ્તારપૂર્વક કિયા ગયા હૈ. ઉસસે આરમ્ભ મેં કલિયુગ મેં સમાજ કી દુરાવસ્થા ઔર લોગોં મેં ઉત્પન્ન હોને વાલે ભયઙ્ગર દોષોં કા વર્ણન કરકે કહા ગયા હૈ-

કલ્કિ વિષ્ણુયસા નામ દ્વિજઃ કાલ પ્રચોદિત) । ઉત્પત્સ્યતે મહાવીર્યો મહા બુદ્ધિ પરાક્રમ ॥૯૩

સમ્ભૂતઃ સમ્ભલ ગ્રામે બ્રાહ્મણાં વસથે શુભે । (મહાત્મા વૃતસંપન્નઃ પ્રજાનાં હિતકૃન્નુપ)

મનસા તસ્ય સર્વાણિ વાહનાન્યુધાની ચ ॥૯૪

ઉગ્રસ્થાખ્યન્તિ યોધાશ્ચ શસ્ત્રાણિ કવચાનિ ચ । સ ધર્મ વિજયી રાજા ચક્રવર્તી ભવિષ્યતિ ॥૯૫

સ ચેમે સંકુલં લોં પ્રસાદમુપ નેષ્યતિ । ઉત્થિતો બ્રાહ્મણો દીપ્તઃ ક્ષયાન્તુકૃદુરારધીઃ ॥૯૬

સંક્ષેપ કો હિ સર્વસ્ય યુગસ્ય પરવિર્તકઃ । સ સર્વત્ર ગતાન્ ક્ષુદ્રાન્ ત બ્રાહ્મણૈઃ પરિવારિતઃ ।

સાઉદીયષ્યિતિ તદા સર્વમ્લેચ્છ ગણાન્ દ્વિજ ॥૯૭॥

અર્થાત્-યુગાન્ત કે અવસર પર મહાકાલ કી પ્રેરણા સે સમ્ભલ નિવાસી એક બ્રાહ્મણ કે ઘર મેં એક બાલક પ્રકટ હોગા જિસકા નામ વિષ્ણુ-પ્રજા-કલ્કિ હોગા. વહ મહાન બુદ્ધિ એવં પરાક્રમ સે સમ્પન્ન મહાત્મા સદાચારી ઔર જનતા કા હિતૈષી હોગા. મન સે ચિન્તન કરતે હી ઉસકે પાસ ઇચ્છાનુસાર વાહન અસ્ત્ર-શસ્ત્ર, યોદ્ધા કવચ આદિ ઉપસ્થિત હો જાયેંગે. વહ ધર્મ વિજયી ચક્રવર્તી રાજા હોગા. વહ ઉદાર બુદ્ધિ, તેજસ્વી, બ્રાહ્મણ, દુઃખ સે વ્યાપ્ત ઇસ જગત કો આનન્દ પ્રદાન કરેગા. કલિયુગ કા અન્ત કરને કે લિએ ઉસકા પ્રાદુર્ભાવ હોગા. વહી કલિયુગ કા સંહાર કરકે નૂતગ યુગ કા પ્રવર્તક હોગા વહ સર્વત્ર બ્રાહ્મણોં (વિદ્વાનોં તથા જ્ઞાની વ્યક્તિયોં) સહિત વિચરણ કરેગા ઔર ભૂમન્ડલ મેં ફૈલે હુએ નીચ સ્વભાવ વાલે સમ્પૂર્ણ મ્લેચ્છોં કા સંહાર કર ડાલેગી. ઉપયુક્ત વર્ણન મેં અવતાર કા નામ વિષ્ણુયશા કલ્કિ લિખા હૈ, જબ કિ કલ્કિપુરાણ તથા અન્ય ગ્રન્થોં મેં ભી વિષ્ણુવંશ કો કલ્કિ કા પિતા કહા ગયા હૈ. હો સકકા હૈ કિ જૈસે અનેક પ્રદેશોં મેં પિતા ઔર પુત્ર કા નામ મિલાકર હી પુરા નામ બોલા જાતા હૈ, ઉસી રીતિ કા યહાં અનુસરણ કિયા ગયા હો. શ્રીમદભાગવત્ કે બારહવેં સ્ન્ધ કે દૂસરે અધ્યાય મેં ભી કલિયુગ કા વર્ણન કરતે હુએ કલ્કિ અવતાર કે પ્રાકટય ઔર કાર્યોં કા મહત્વ બડે શ્રદ્ધાયુક્ત રૂપ મેં બતલાયા ગયા હૈ.-

સમ્ભલગ્રામમુકસ્ય બ્રાહ્મણસ્ય મહામદનઃ । ભવને વિષ્ણુયંસસઃ કલ્કિઃ પ્રાદુર્ભવષ્યતિ ॥૧૮

અશ્વમાસુગમારૂઘ દેવદત્તં જગત્પતિતઃ । અસિનાસાસાધુદમનમષ્ટૈશ્વર્યગુણાનબિતઃ ॥૧૯॥

વિચર રાશુના ક્ષોણ્યા મતિદ્યુતિઃ । મલેચ્છો દસ માટિશો નિહનિષ્યતિઃ ॥૨૦॥

અથ તેષાં ? મનાંસિ વિંશદાનિ વૈ । મનુદવાંગરાગાતિપુણ્યગન્ધાતિસૂષ્યમ્ । પરિજાનપદાનાં વૈ હતેષ્વાંખલત્સુતુ ॥૨૧॥

તેષાં પ્રજાવિસર્ગશ્ચ સ્થાવિષ્ટઃ સમ્ભાવિષ્યતિ । યતુદેવે ભગવતિ સત્વમૂર્તો હૃદિ સ્થિતે ॥૨૨॥

યદાવતીર્ણા ભવદાત્ કલ્કિર્ધર્મપતિર્હરઃ । કૃતં ભવિષ્યતિ તદા પ્રજાસૂતાશ્ચ તાશ્વિકી ॥૨૩

"જબ અવતાર કે પ્રકટ હોને કા અવસર આયેગા ઉસ સમય સમ્ભલ ગ્રામ મેં વિષ્ણુ યશ નામ કે એક શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણ હોંગે. ઉનકા હૃદય બડા ઉદાર એવં ભક્તિયુક્ત હોગા. ઉન્હીં કે ઘટ મેં, કલ્કિ-ભગવાન અવતાર ગ્રહણ કરેંગે શ્રી ભગવાન હી અષ્ટ સિદ્ધિયોં કે તથા સમસ્ત સદ્ગુણોં કે એકમાત્ર આશ્રય હૈ. સમસ્ત ચરાચર જગત્ કે વે હી રક્ષક ઔર સ્વામી હે. વે દેવદત્ત નામ શીઘ્રગામી અશ્વ પર આરૂઢ હોકર દુષ્ટોંકો અપની જગત્ પ્રસિદ્ધ 'તલવાર' કે ઘાટ ઉતારેંગે. ઉનકે રોમ-રોમ સે તેજ છિટકતા હોગા. અપને શીઘ્રગામી વાહન પર પૃથ્વી પર સમંત્ર વિચરણ કરકે રાજાઓં (શાસકોં) કે વેષ મેં પ્રચ્છન્ન કરોડો લુટેરોં કા સંહાર કરેંગે. જબ ભગવાન રે અઙ્રાગ સે સુગન્ધિત હુઈ વાયુ લોગોં કો સ્પર્શ કરેગી તો ઉનકા હૃદય પવિત્ર હો જાયગા ઔર પાપ કર્મોકા અન્ત હો જાયગા જિસે સબકે હૃદય મેં ભગવદ્ભક્તિ કા સંચાર હોગા ઔર વે સુખી તથા પૂર્ણ સ્વસ્થ હોને

લગ જાયેંગે. પ્રજા કે નયન-મનોહરી શ્રીહરિ હી ધર્મ કે રક્ષક ઔર સબકે સ્વામી હૈ. વે હી ભગવાન જબ કલ્કિ રૂપ મેં પ્રકટ હોંગે, તો 'કલિયુગ' (પાપયુગ) કા અન્ત હોકર 'સત્યુગ' (શ્રેષ્ઠ યુગ) પ્રારમ્ભ હો જાયગા ઔર સબ મનુષ્ય તથા ઉનકી સન્તાન સ્વયંમેવ સત્યગુણ યુક્ત બન જાયેંગે.

'ભાગવત' મેં રાજા રૂપી 'દસ્યુંઓ' કે કલ્કિ ભગવાન્ દ્વારા નષ્ટ કિએ જાને કી બાત લિખી ગઇ હૈ. જિસ સમય ઇસ વર્ણનકો લિખા ગયા થા, ઉસ સમય પૃથ્વી પર પ્રત્યેક અધિકાર સમ્પન્ન ઔર શક્તિશાલી કો રાજા માના જાતા થા, ક્યોંકિ વહ 'ક્ષત્રિયોં કી પ્રધાનતા' કા યુગ થા. પર અબ વહ સમય બદલ કર 'વૈશ્ય-પ્રધાન' યુગ આ ગયા હૈ ઔર સંસારભર મેં સમાજ કી બાગડોર બહુત બડે ધનવાનોં, ઉદ્યોગ-પતિયોં, બૈંકરોં, પૂંજીવાદિયોં કે હાથ મેં હે. ઉન્હોંને સમસ્ત ધન કો ઔર ઉસકે દ્વારા જનતા કે જીવન-નિર્વાહ કે સાધનોં કો અપને વશ મેં કર રખા હે. ઇસકા પરિણામ યહ હોતા હૈ કિ એક તરફ તો સંસાર કે કરોડોં વ્યકિત અન્ન ઔર વસ્ત્ર કે અભાવ સે પીડિત રહતે હૈ ઔર દૂસરી તરફ લાખોં મન ખાદ્ય સામગ્રી ઔર કરોડોં ગજ કપડાં ઉનકે ગોદામોં મેં તાલે કે ભીતર બન્દ ધુન-સડકર નષ્ટ હો જાતા હૈ. 'કલ્કિ' અપની શક્તિ-ભાવ સે ઇસ અન્યાય પૂર્ણ સ્થિતિ કો બદલ દેંગે, ઔર પૂંજીવાદી પ્રથા કા અન્ત હો જાયગા.ચ વાસ્તવ મેં પૂંજીપતિ હી ઇસ સમય કે શાસક હૈ.

'ભવિષ્ય-પુરાણ' મેં 'કલ્કિ' કા ઉલ્લેખ યુગ પરિવર્તન કે સમ્બન્ધ મેં કરકે યહ બતલાયા ગયા હૈ કિ વે 'મહાયજ્ઞ' દ્વારા દેવતાઓં કો સંતુષ્ટ કરકે જગત્ કો સુખી બનાયેંગે- (પાના નં. ૧૨૦ માંથી)

'ઉસ અવસર પર પુરાણ, પુરુષ, પરમેશ્વર 'કલ્કિ' પ્રકટ હોંગે, દિવ્ય અશ્વ પર આરૂઢ ઔર અસિ (તલવાર) વર્મ (કવચ) ચર્મ (ઢાલ) આદિ સમસ્ત શસ્ત્રોં સે સુસજ્જિત હોંગે. વે લાખોં મ્લેચ્છોં કો ઉનકે દુષ્કર્મોં કે ફલસ્વરૂપ નષ્ટ કર દેંગે ઔર ઉસકે પશ્ચાત્ 'મહાસમાધિ' ગ્રહણ કર લેંગે. ઉનકે પ્રાકટ્ય કે પહને યહ ભૂમિ ધર્મ-કર્મ રહિત ધર્મ વિમુખ લોગોં સે ભર જાયેગી,પર ભગલાન કલ્કિ કે પ્રભાવ સે વહ ફિર પુણ્યસ્થલી બન જાયેગી. અબ કલ્કિ ભગવાન્ કે પ્રભાવ સે વહ ફિર પુણ્યસ્થલી બન જાયેગી. અબ કલ્કિ ભગવાન્ ધર્મ રક્ષાર્થ મહાયજ્ઞ કા અનુદાન કરેંગે, તો દેવગણ અપના નિયમિત અંશ પ્રાપ્ત કરકે શક્તિ સમ્પન્ન હો જાયેંગે ઔર પૃથ્વી નિવાસિયોં કે કલ્યાણ સાધન મેં તત્પર હોંગે.

એવં કલૌ સમ્પ્રવૃતે સર્વે મ્લચ્છમયો ભવેત્ । વિપ્રસ્ય વિષ્ણુયશસઃ પુત્રઃ કલ્કિર્ભવિષ્યતિ ॥
નારાયણ કલાંસશ્ચ ભગવાન બલિનાં બલી । દીર્ઘેણ કરવાલેન દીર્ઘ ઘોટક વાહનઃ ॥
મ્લેચ્છશુન્યાશ્ચ્ય પૃથિવ્યાં ચિરાત્રેણ કરિષ્યતિ । નિર્મ્લેચ્છાં બસુધાં કૃત્વા અનુર્ધાનં કરિષ્યતિ ।

'જબ કલિયુગ કી વૃદ્ધિ હોકર સમસ્ત જગત્ મ્લેચ્છોં (ધર્મ-દ્રોહિયોં સે ભર જાયગા, તબ ભગવાન નારાયણ કે કલાંશ સે વિષ્ણુ વશ કે ગ્રહ મેં 'કલ્કિ' કા આર્વિભાવ હોગા. વહ બડે-બડે શક્તિશાલિયોં કી અપેક્ષા ભી અધિક શક્તિમાન હોંગે. વે અપની વિશાલ તલવાર ઔર વિશાલ અશ્વ દ્વારા તીન રાત્રિ મેં (અત્યન્ત શીઘ્ર) મેલ્ચ્છે કા મૂલોચ્છેદન કર ડાલેંગે ઔર પૃથિવી કે ધર્મયુક્ત હો જાને પર પુનઃ વૈકુણ્ઠ કો ચલે જાયેંગે. યે હી શ્લોક કલ્કિ અવતાર કા વર્ણન કરતે હુએ દેવી ભાગવત' સે ભી મિલતે હૈ. 'વિષ્ણુ પુરાણ' (૩-૨) મેં કલ્કિ અવતાર કે વિષય મેં કહા ગયા હૈ- (પાના નં. ૧૨૨ માંથી)

[illegible] દ્વાપરે વ્યાસઃ કલેરન્તે પુનર્હરિ । કલ્કિસ્વરૂપી દુર્વુત્તાન્ માર્ગે સ્થાપયતિ પ્રભુઃ ॥

અર્થાત્ 'ભગવાન નારાયણ દ્વાપર મેં વ્યાસદેવ કે રૂપ મેં વેદોં કા વિભાજન કરકે પુનઃ કલિયુગ કે અન્ત મેં 'કલ્કિ' કે રૂપ મેં પ્રકટ હોંગે ઔર દુષ્ટ સ્વભાવ વાલોં કો સત્માર્ગ પર લગાયેંગે આગે ચલકર ચતુર્થ અંશ કે ચૌબોસવેં અધ્યાય મેં કલ્કિ અવતાર કા વિશેષ વર્ણન કરતે હુએ કહા હૈ-

શ્રૌતે સ્માર્તે ચ ધર્મે વિપ્લવમત્યન્તમુપગતે ક્ષીણાપાયે ચ કલાવશેષજગત્સ્રષ્ટુશ્ચરાચરગુરોરાદિ મધ્યાન્તર રહિતસ્ય બ્રહ્મ મયાસ્યાત્મરૂપિણો ભગવતો વાસુદેવસ્યાંશશ્શમ્બલગ્રામપ્રધાન બ્રાહ્મણસ્ય વિષ્ણુયશયશો ગૃહેડષ્ટગુર્ણાદ્ધસમન્વિત કલ્કિરૂપીજગત્ય ત્રાવીતીર્ય સકલ મ્લેચ્છાદસ્યુદુષ્ટા ચરણચેતસામશેષાણામપરિચ્છિન શક્તિમહાત્મ્યઃ ક્ષયં કરિષ્યતિ સ્વધર્મેષુ ચાખિલામેવ સંસ્થાપયિષ્યતિ ॥૯૮॥

'અર્થાત્-'જબ શ્રૌત વૈદિક ઔર સ્માર્ત ધર્મ કી અત્યન્ત હાનિ હો જાયેગી ઔર કલિયુગ પ્રાયઃ સમાપ્તિ પર હોગા, તભી સમ્ભલ' ગ્રામ મેં નિવાસ કરને વાલે વિપ્રશ્રેષ્ઠ વિષ્ણુ યશ કે યહાં સમ્પૂર્ણ વિશ્વ કે કારણ, ચરાચર કે સ્વામી, આદિ-મધ્ય-અન્ત સે હીન, બ્રહ્મમય એવં આત્મરૂપ ભગવાન્ અપને શક્તિ ઔર મહિમા સે સમ્પન્ન હોકર સબ મ્લેચ્છોં, દસ્યુએં, ઔર દુષ્ટ હૃદયોં ઔર દુરાચારિયોં કો નષ્ટકર સભી પ્રજાકો અપને-અપને ધર્મ મેં સ્થાપિત કરેંગે.

'અગ્નિ પુરાણ' મેં ભી કલિયુગ કે કારણ ધર્મ ઔર સમાજ કી દુરાવસ્થા કા ચિત્રણ કરતે હુએ 'કલ્કિ' કે મહત્વ પર પ્રકાશ ડાલા ગયા હૈ-

સર્વે કલિયુગાન્તે તુ ભવિષ્યન્તિ ચ સંકરાઃ । દસ્યવઃ શીલહીનાશ્ચ વેદોવાજસનેયકઃ ॥ (વેદોવાજ-કુરાન)
ધર્મકજ્જચુકસવીતા અધર્મરુચયસ્તથા । માનુષત્ ભક્ષયન્તિ મ્લેચ્છાન્ પાર્થિવઃ રૂપિણઃ ।
કલ્કિ વિષ્ણુયશઃ પુત્રો યાજ્ઞવલ્લક્ય પુરોહિતઃ । ઉત્સાદયિષ્યતિ મ્લેચ્છાન્ ગૃહીત્વાસ્ત્ર કૃતાયુધઃ ॥
કલ્કિ રૂપં પરિત્યજ્ય હરિઃ સ્વર્ગ ગમિષ્યતિ । તથા કૃતયુગં નામ પુણ્યવત્ સમ્ભવિષ્યતિ ॥

'કલિયુગ' કા અન્ત હોને કે સમય સબ લોગ વર્ણસંકર હો જાયેંગે. વે લુટેરે, શીલરહિત ઔર વેદ વિરુદ્ધ આચરણ કરને વાલે હોંગે. ઉનકી રુચિ ધર્મ કી તરફ સે હટકર અધર્મ કી તરફ ચલી જાયગી. મ્લેચ્છ રાજાગણ મનુષ્યોં કા બહુત બુરી તરહ શોષણ કરેંગે તબ કલ્કિ ભગવાન શ્રી વિષ્ણુ યશકે યહાં પ્રકટ હોંગે ઔર યાજ્ઞવલ્ક્ય ઉનકે પુરોહિત હોંગે. વે શસ્ત્ર લેકર અપની શક્તિ સે મ્લેચ્છોં કો નષ્ટ કર ડાલેંગે. ભગવાન્ કલ્કિ પુનઃ અપને લોક કો ચલે જાયેંગે.

ગરુડ પુરાણ (અધ્યાય-૧૪૯) મેં કલ્કિ કા વર્ણન બહુત સંક્ષેપ મેં કર દિયા ગયા હૈ-

કલ્કિ વિષ્ણુશ્ચ ભાવિતા શમ્ભલ ગ્રામકે પુનઃ । અશ્વારૂઢોડખિલાન્ લોકાંસ્તદાભીતાન્ કરિષ્યતિ ॥
એવં સ ભગવાન વ્યાસ ધર્મસંરક્ષણાય ચ । દુષ્ટાનાં ચ વધાર્થાય સવતાર કરિષ્યતિ ॥

''શમ્ભલગ્રામ મેં વિષ્ણુ યશ કે યહાં ભગવાન્ કલ્કિ રૂપ મેં પ્રકટ હોંગે. વે ઘોડે પર ચઢકર સમસ્ત સંસાર કો પ્રભાવિત કરેંગે. જૈસા ભગવાન વ્યાસ કહ ગયે હૈ ઉનકા અવતચાર દુષ્ટોં કા વધ કરને કે લિએ હોગા.

વિષ્ણુધર્મોત્તર પુરાણ મેં ભી કલ્કિ કે સમ્બન્ધ મેં નિમ્નલિખિત શ્લોક મિલતા હૈ-

કલેરન્તે તું સંપ્રાપ્તે કલ્કિનં બ્રહ્મવાદિનમ્ । અનુપ્રવિસ્ય કુરુતે વાસુદેવો જગત્સ્થિતમ્ ॥

અત્ર કલિયુગ સમાપ્ત હોને લગેગા તો સર્વવ્યાપી ભગવાન્ પૃથ્વી પર કલ્કિ રૂપ મેં પ્રકટ હોંગે ઔર ઇશ્વરીય સત્તા (ધર્મ) કી સ્થાપના કરેંગે.

ઇસ પ્રકાર પ્રત્યેક પુરાણ મેં કલ્કિ કા ન્યીનાધિક પરિમાણ મેં ઉલ્લેખ મિલા હૈ. સભી વિદ્વાનોં ઔર ઋષિ મહર્ષિયોં ને ઉનકી ગણના પ્રમુખ અવતારોં મેં કી હૈ ઔર ઉનકી મહિમા શ્રદ્ધાપૂર્વક ગાઇ હૈ. યદ્યપિ કલ્કિ પુરાણ કલ્કિ કા ચરિત્ર-ચિત્રણ સામાન્ય રૂપ મેં હી કિયા ગયા હૈ ઔર વિદ્વાનોં દ્વારા અન્ય પુરાણોં કી તુલના મેં વહ કમ મહત્વ કા ગ્રન્થ માના જાતા હૈ પર ઇસમેં કલ્કિ કે મહત્વ મેં કોઇ અન્તર નહીં પડતા. હમ કહ સકતે હૈં કિ દસ અવતારોં મેં સે રામ ઔર કૃષ્ણ કે અતિરિક્ત શાયદ હી કોઇ એસા અવતારહો જિનકી ચર્ચા પ્રાચીન ઔર નવીન ગ્રંથો મેં કલ્કિ કી ઉપેક્ષા અધિક મિલ સકે. કારણ યહી હૈ કિ કલ્કિ કા ઉદ્દેશ્ય પ્રત્યક્ષ રૂપ મેં દુષ્ટોં ઔર અધર્મિયોં સે માનવતા કા પરિત્રાણ કરના માના ગયા હૈ. ઇતના હી નહીં અનેક વિદ્વાનોં કી યહ ભી ધારણા હૈ કિ કલ્કિ સંસાર કી નવીન સભ્યતા કે સંસ્થાપક હોંગે. યહી કારણ હૈ કિ પ્રાચીન ધાર્મિક વિદ્વાનોં કે સાથ નયે યુગ કે વિચારકોં ને ભી કલ્કિ કી તરફ અધિક ધ્યાન દિયા હૈ ઔર ઇસ વિષય કી પર્યાપ્ત વિવેચના કી હૈ. થિયોસોફિકલ સોસાઇટી કી સ્થિત શાખાઓં દ્વારા કલ્કિ કી ચર્ચા વહાં ભી પહુંચ ગઇ હૈ ઔર વિદ્વાનોં મેં ઇસ વિષય પર વિચાર વિમશ હુઆ કરતા હૈ.

પુરાણકારોં કે અતિરિક્ત પ્રાચીન વિદ્વાનોં તથા કવિયોં મેં સે ભી અનેક ને અપની ? ગુણગાન ઓર માનવતા કી રક્ષા કરને કે ઉપલક્ષ મેં ઉનકે પ્રતિ શ્રદ્ધાંજલિ અર્પિત કી હૈ. એક સંસ્કૃત કવિતા મેં જિસકી શંકરાચાર્ય દ્વારા રચિત બતાયા ગયા હૈ, કલ્કિ કે સમ્બન્ધ મેં કહા હૈ-

કલ્કી મલેચ્છ રૂપ સંભલ ગ્રામ, પાસા વિષ્ણુ (પાના નં. ૧૨૫માંથી)

કાશ્મીર કે સુપ્રસિદ્ધ પ્રાચીન સંસ્કૃત કવિ ક્ષેમેન્દ્રને દશાવતાર ચરિત્ર નામક સુન્દર કાવ્ય લિખા હૈ. ઇસમેં કલ્કિ ભગવાન્ (ક્ષેમેન્દ્ર ને ઇસકા ઉચ્ચારણ કલ્કિ કિયા હૈ) કી ગુમ-ગાથા વિસ્તાર પૂર્વક ગાતે હુએ કહા હૈ-

''ઉસ અન્ધકાર યુગમેં જબકિ લોગ પાપ-કર્મો મેં લિપ્ત હોંગે વિષ્ણુ યશ નામક પ્રમુખ બ્રાહ્મણ કે ઘરમેં સૂર્ય કે સમાન તેજસ્વી એક બાલક જન્મ લેગા. વહ કલ્કિ નામ વાલા ભગવાન કા અવતાર હોગા ઓર પૃથિવી કો ભારમુક્ત કરકે સુખી બનાયેગા. વહ અશ્વ પર સવાર હોકર સર્વત્ર દુષ્ટોં કા નાશ કરતા ફિરેગા.

તસ્મિન કાલે નિરા લોકે લોકે પાપ તમોદયે । ઉત્પત્સ્ય તેઽર્ક સૈકાશઃ શિશુર્કાર્કિકુલે દ્વિજઃ ।

વિષ્ણુર્ભૂભારઃ શાન્તયર્થા સૌડશ વિષ્ણુયશઃ ક્ષિતી । ચરિષ્યત્યશ્વમારૂહ્ય મ્લેચ્છ સંક્ષય દીક્ષિતઃ ।।

કલ્કિ કી ભાવના કા પ્રભાવ ભારત કે અન્ય ધર્મ-સમ્પ્રદાયોં પર ભી પડા હૈ. ચાહે વે ઉનકો કિસી દ્રષ્ટિ સે ક્યોં ન દેખતે હોં પર ઉનકે રૂપ મેં ભાવી અવતાર કી સમસ્યાઓં કો ઉન્હોંને સ્વીકાર કિયા હૈ. જૈન હરિવંશ (૧૦-૨-૫૨) મેં કહા ગયા હૈ

મુક્તિગતે મહાવીરઃ પ્રતિવર્ષ સહસ્ત્રકમ્ । એકૈકો જાયતે કલ્કિ જૈનમત વિરોધકઃ ।।

''જૈન તીર્થકર મહાવીર સ્વામી કે નિર્વાણ કે પશ્ચાત્ પ્રતિ એક હજાર વર્ષ પર એક કલ્કિ પ્રકટ હોતા રહેગા જો જૈન મત કા વિરોધી હોગા.

જૈન મત વિરોધી કલ્કી મલેચ્છ (પાના નં. ૧૨૬ માંથી)

 આશ્ચર્યજનક બાત યહ હૈ કિ કલ્કિ કી ભાવના ભારત વર્ષ કી ધાર્મિક રૂઢિયાં મેં ઔત-પ્રોત જનતા તક હી સીમિત નહીં રહી પર ઉસકા પ્રભાવ અબ સે દો સૌ વર્ષ પૂર્વ ઇંગ્લેન્ડ તક પહુંચ ગયા. વહાં કે થામસ કેમ્બૈલ નામક કવિ ને સન ૧૭૯૯ મેં શીર્ષક જોરદાર કવિતા મેં કલ્કિ કે મહાન્ કાર્યોં કા વર્ણન કરકે ઉનકે જગદીદ્ધારક રૂપ કો બડે ભક્તિ ભાવના સે નમસ્કાર કિયા થા- (પાના નં. ૧૨૭માંથી)

હજરત મેંદી પ્રગટ થવાની વિશ્વાસ

ઇતના હી નહીં, ઇસી ભાવના કે પ્રભાવ સે યહૂદી ઇસાઇ, બૌદ્ધ, શિન્ટોમય (જાપાન કા ધર્મ) ઇસ્લામ આદિ સભી પ્રમુખ મજહબોં મેં 'અવતાર' કી ચર્ચા આરમ્ભ હો ગઇ હૈ. ઈસાઇયોં મેં ઇસામસીહ કે 'દ્વિતીય આગમન' કી ચર્ચા દિન પર દિન જોર પકડતી જાતી હૈ, ઔર અમરીકા આદિ મેં સિદ્ધાન્ત કા પ્રચાર કરને કે લિએ સૈકન્ડ એડવેંટિસ્ટ ચર્ચ' કા પૃથક્ હી સંગઠન હો ગયા હૈ. મુસલમાનોં મેં હજરત મંહદી કે પ્રાકટ્ય કા વિશ્વાસ લાખોં વ્યક્તિ કર રહે હૈ ઔર ઉસકે લિએ બહુત કુછ કષ્ટ સહન કર ચુકે હૈ, ક્યોંકિ કટ્ટરપંથી મુસલમાન એસી ચર્ચા કો 'અધર્મ' માનતે હૈ. બૌદ્ધોં મેં મૈત્રેય કે રૂપ મેં બુદ્ધ ભગવાન્ કે નવીન અવતાર કી સંભાવના ગમ્ભીરતા પૂર્વક સ્વીકાર કી જા રહી હૈ. ઇસ પ્રકાર 'કલ્કિ-ભાવના' ને દુનિયા ભરકા ધ્યાન આકૃર્તિક કયિા હૈ ઔર જગહ જગહ કે લોગ કિસી અદ્રશ્ય પ્રેરણા કે વંશીભૂત હોકર ઉસ આને વાલે કી રાહ ઉત્સુકતા પૂર્વક દેખ રહે હૈ.

મેંદી પ્રગટનો સમય નજીક આવી ગયો છે.

ઇસકા આશય યહી હૈ કિ સંત્રસ્ત માનવતા ઇતને સમય સે નિરન્તર કિસી 'ઉદ્ધારકર્તા' કી રાહ દેખ રહી હૈ ઔર ઉસકે સ્વાગત કે લિએ હર તરહ કી તૈયારિયાં ભી કર રહી હૈ.

સમય કે ચિન્હોં કો દેખકર હમ કહ સકતે હૈં કિ જન-સમુદાય કી ઉસ ચિર અભિલષિત કામના કી પૂર્તિ કા સમય બિલકુલ સમીપ આ ચુકા હૈ જિન લોગોં કો કિંચિત દેવી પ્રકાશ પ્રાપ્ત હૈ વે ઇસ સમય ભી કલ્કિ કે અશ્ર્વ કી ટાંપો કો શબ્દ અપને કાનોં સે સુન રહે હૈં ઔર ઉસકી કૃપાણ કી ચમક સુદુર આકાશ સે દેખ રહે હૈં. સમસ્ત શાસ્ત્રોં, ભવિષ્ય વેતાઓં, સન્તોં, ભક્તોં, ને અપની અન્તરાત્મા સે જો ઉદ્દ્ગાર પ્રકટ કિયે હૈં ઉનકે પૂરા હોને મેં અબ વિલમ્બ નહીં. ઇસલિયે હમ ભી ઉન ભક્તજનોં કે સ્વર મેં સ્વર મિલાકર ગગન-ભેદી શબ્દોં મેં કહે-

કલ્કિ કી જય

(પાના નં. ૧૩૦ માંથી)

ફિર હમ જિસ પુરાણ યા શાસ્ત્ર કો દેખે ઉસમેં કલિયુગ કી પાપ પૂર્ણ અવસ્થા ઔર દૂષિત સામાજિક વાતાવરણ કા વર્ણન અવશ્ય પાતે હૈ. સભી પુરાણોં ને યહ કહા કિ બ્રાહ્મણ હી સમાજ મેં સર્વાધિક પૂજ્ય હૈ, ઉનકી મહિમા દેવતાઓં સે ભી અધિક હૈ. પર કલિયુગ મેં વે હી બ્રાહ્મણ મહાભ્રષ્ટ હો જાયેંગે ઔર ઇસકે ફલસ્વરૂપ સમસ્ત સમાજ કા પતન હો જાયગા વહ અનગિનતી છોટે બડે દોષોં કા ભન્ડર બન જાયગા હમારી સમ્પતિમેં ભી કલિયુગ સમ્બન્ધી ભાવિષ્યવાણિષ્યોં મેં સબસે સચ્ચી બાત યહી હૈ.

આજ હમ નિસ્સકોચ કહ સકતે હૈં કિ બ્રાહ્મણોં કા પતન હો જાને સે હી ભારતીય સમાજ વર્તમાન દુર્દશા

 કો પ્રાપ્ત હુઆ હૈ. જબ તક બ્રાહ્મણ સચ્ચે અર્થો મેં રાષ્ટ્ર કે કર્ણાધાર થે ઔર અપને તુચ્છ સ્વાર્થ કે બજાય સમુદ્રાય કો વાસ્તવિક કલ્યાણકારી માર્ગ દિખલાનો મેં હી અપની મદ સે ચૂર રહેંગે ઔર પ્રજાકો અનાવશ્યક રૂપ સે દન્ડિત કરતે રહેંગે.

આક્રમ્યાક્રમ્ય સાધૂનાં દારાંશ્ચાપિ ધનાનિ ચ ૰ ભોક્ષ્યન્તે નિરનુક્રોશા રૂદતામપિ ભારત ॥

ન કન્યાં યાચતે કશ્ચિન્નાપિ કન્યા પ્રદીયતે ૰ સ્વયગ્રાહા ભવિષ્યન્તિ યુગાન્તે સમુપસ્થિતે ॥

મ્લેચ્છી નૂતં જગત્ સર્વં ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ૰ હસ્તો હસ્તં પરિમુષેદ્ યુગાન્તે સમુપસ્થિતે ॥

સર્વ જગત મલેચ્છો

સત્યં સંક્ષિપ્યતે લોકે નરૈઃ પન્ડિતમાનિભિઃ ૰ સ્થંવિરા બાલમતયો બાલઃ સ્થાવિરબુદ્ધયઃ ॥

એકહાર્યે યુગં લોભ મોહ વ્યવસ્થિતમ્ ૰ અધર્મો વદ્ધતૈ તત્ર તુ ધર્મઃ પ્રવર્તુતે ॥

"લોગ ઈતને દુષ્ટ હો જાયેંગે કિ સીધે-સાધે ભલે માનસોં પર અકારણ આક્રમણ કરકે ઉનકે ધર્મ ઔર સ્ત્રી આદિ કા બલ પૂર્વક અપહરણ કરને લગેંગે ઔર ઉનકે રોને-પીટને પર ભી કુછ ધ્યાન ન દેંગે. ઉસ સમય ન તો કોઈ કિસી સે કન્યા કી યાચના કરેગા. ઔર ન કન્યાદાન હી કરેગા, વર-કન્યા સ્વયં હી એક દુસરે કો પસન્દ કર લેંગે. તબ સારા જગત્ મ્લેચ્છાય હો જાયગા ઔર એક હાથ દૂસરે હાથ કો લૂટેગા-અર્થાત્ સગા ભાઈ હી ભાઈ કે ધન કો હડપ લેગા. અપને કો પંડિત માનને વાલે મનુષ્ય સંસાર મેં સે મત્ય કો નિયા દેંગે. બૂઢોં કી બુદ્ધિ બાલકોં જૈસી ઔર બાલકોં કી બૂઢોં કે સમાન હો જાયગી. સબ કોઈ લોભ ઔર મોહ મેં ફંસકર ભક્ષ્યાભક્ષ્મ કા વિચાર કિયે બિના સમ્મિલિત ભોજન કરને લગેંગે. અધર્મ બઢેગા ઔર ધર્મ વિદા હો જાયગા.

ન કશ્ચિત્ કસ્યાચ્ચિછોતા ન કસ્યાત્રિદગુરુઃ ૰ તમોગ્રસ્તસ્વદા લોકો ભવિષ્યતિ જનાધિપ ॥

અલ્પ દ્રવ્યાઅભાવં ચ વૃથાલિંગ પ્રભવિષ્યતિ ૰ ન કશ્ચિતક્સ્યચિદ્ દાતા ભવિષ્યતિ યુરાક્ષયે ૰

અટ્ટશૂલા જનપદા શિવૂલાશ્ચતુશ્પથાઃ ૰ કેશશૂલા સ્ત્રિયશ્ચાપિ ભવિષ્યન્તિ યુગક્ષયે ૰ (પાના નં. ૧૩૬માંથી)

ઈસ પ્રકાર સભી પુરાણોં ને 'કલીયુગીન સમાજ' કી ભ્રષ્ટતા કે પ્રતિ ધૃણા ઔર નિન્દા કા ભાવ પ્રકટ કિયા હૈ ઔર ઉસકા દોષારોપણ મુખ્યતઃ બ્રાહ્મણ-વર્ગ પર કિયા હૈ, ક્યોકિ વે હી સમાજ કે અંગુઆ હૈ. યહ તો પ્રત્યક્ષ હૈ કિ ઈસ ગિરી-ગુજરી હાલત મેં ભી અધિકાંશ ભારતીય જનતા ઉનકો પૂજ્ય માનતી હૈ. પ્રાચીન કાલ મેં જબ ભારત ઉન્નતિ કે ઉચ્ચં સોપાન પર સ્થિત થા ઔર ઉસે જગદ્ગુરુ કી પદવી પ્રાપ્ત હુઈ થી, તો ઉસકા શ્રેય યહાં કે વિદ્વાન ઔર ત્યાગી, તપસ્વી બ્રાહ્મણોં કો હી દિયા ગયા થા. ફિર જબ ઉસકા પતન હુઆ ઉસે અપને દોષોં કે કારણ વિધર્મી ઔર વિદેશિયોંકી દાસતા સ્વીકાર કરક અપને મસ્તક પર કલંક કા ટીકા લગાના પડા તો વહ ઉત્તરદાયિત્વ ભી બ્રાહ્મણોં કા હી માના ગયા. વાસ્તવ મેં ભારતીય સમાજ પર ઉનકા પ્રભાવ ઈતના અધિક થા કિ ઉન્હોંને જબ તો કુછ નિર્ણય કિયા-જો આદેશ દિયા જો માર્ગ દિખલાયા, દેશ કે નિવાસી બિના કિસી પ્રકાર કા વિરોધ કિયે ભલુ-બુરે કા વિચાર કિએ ઉસી કે અનુસાર ચલે. ઈસીલિયે પુરાણ કે લેખકોં ને જો પ્રાયઃ સભી બ્રાહ્મણ થે, ન્યાય રક્ષાર્થ બ્રાહ્મણોં કો હી દેશ ઔર સમાજ કી દુર્દશા કે લિએ દોષી ઠહરાયા. ઈસકા એક ઉદ્દેશ્ય યહ ભી હૈ, કિ બ્રાહ્મણ અપની ભૂલ કો સમઝ ઔર જનતા કો

 રાસ્તા દિખલાનો કે લિએ તત્પર હૈં. (પાના નં. ૧૪૫ માંથી)

અલી - કલ્કી પુરાણ મુજબ કલ્કી ૧૪૦૦ વર્ષ પૂર્વની ઘટના છે.

'કલ્કિ પુરાણ' કે નામ સે કેવલ યહી પુસ્તક બાજાર મેં ઉપલબ્ધ હૈ. ઈસમેં તીન અંશ ઔર ૩૫ અધ્યાયોં મેં 'કલ્કિ' કે જન્મસ વિવાહ, મ્લેચ્છ રાજાઓં સે યુદ્ધ તથા રાજ્ય-શાસન આદિ કા મુખ્ય રૂપ સે વર્ણન કિયા ગયા. યદ્યપિ યહ માના જાતા હૈ કિ 'કલ્કિ અવતાર' કલિયુગ કે અન્ત મેં હોગા, પર ઈસ ગ્રન્થ મેં જિતની ભી ઘટનાયેં વર્ણન કી ગઈ હૈ વે સબ ભૂતકાલ વાચક રૂપ મેં હી લિખી ગઈ હૈ. અર્થાત્‌ ઉનકો ઈસ શૈલી મેં લિખા ગયા હૈ. જિસસે પઢને વાલી કો યહ પ્રતીત હોતા હૈ કિય યે અબસે પહલે કિસી સમય હો ચુકી હૈ. ઈસ સમ્બન્ધ મેં પુરાણકર ને સ્વયં એક સ્થાન પર સ્પષ્ટ કર દિયા મેં યહ લેખન-શૈલી કી હી એક વિશેષતા હૈ જો પુરાણગ્રન્થોં મેં પ્રાયઃ પ્રયોગ મેં લાઈ જાતી હૈ. (પાના નં. ૧૫૧ માંથી)

કલિયુગ કી ઈસ દુરવસ્થા ઔર મહાન્ દોષોં કા નિરાકરણ કરકે સમાજ મેં સુવ્યવસ્થા ઔર સદગુણોં કા પ્રસારણ કરના હી 'કલ્કિ અવતાર' કા ઉદ્દેશ્ય માના ગયા હૈ. અધર્મ કા મૂલોચ્છેદ ઔર 'ધર્મ' કી સ્થાપના હી પૃથ્વી પર અવતરિત ભગવદ્ શક્તિ કા સર્વપ્રધાન લક્ષણ બતલાયા ગયા હૈ. ઈસલિએ 'કલ્કિ' ચાહે કિસી ભાવનાત્મક આન્દોલન કે રૂપ મેં પ્રકટ હો ઔર ચાહે કિસી વ્યક્તિ યા સંસ્થા, સમુદાય આદિ કે રુપ મેં, યદિ વહ સંસાર મેં સે વર્તમાન ભ્રષ્ટાચાર કો મિટાકર ન્યાય ઔર નીતિ પર આધારિત સમાજ કી રચના મેં સફલતા પ્રાપ્ત કરકે દિખા દેંગે, તો યહ નિશ્ચય હી સબસે બડા ચમત્કાર માના જાગયા ઔર ભારત કી 'ભક્તિ-પ્રાણ' જનતા હી નહીં યોરોપ અમરીકા કે સાઈન્સ (વિજ્ઞાન) કા અભિમાન રખને વાલે ભી ઉસકે સમ્મુખ તુરન્ત નત-મસ્તક હોંગે. (પાના નં. ૧૪૯ માંથી)

કલ્કી પુરાણ મુજબ કલ્કી ૧૪૦૦ વર્ષ આરબી-રૂપે કલ્કી

પુરાણ મેં કલ્કિ જી કા પ્રથમ યુદ્ધ બૌદ્ધોં કે સાથ દિખલાયા ગયા હૈ ઔર બાદ મેં કલિયુગ કે સાથ હોને વાલે યુદ્ધ મેં ભી શુત્રુ પત્રક્ષ કો બૌદ્ધોં તથા યવનોં કે અનુરૂપ હી ચિત્રિત કિયા હૈ અન્ય સ્થઆનોં પર ભી બૌદ્ધોં કા અસ્તિત્વ એક પ્રકાર સે સમાપ્ત હી હો ગયા હૈ, ઔર ભારતીય ધર્મ સે ઉનકે સંઘર્ષ કા વર્ણન કેવલ ઈતિહાસ કા વિષય રહ ગયા હૈ. ડેઢ હજાર વર્ષ પહલે એસા સમય અવશ્ય થા, જબ દોનોં દલોં મેં નિરન્તર લાંડ-ડાંટ બની રહતી થી ઔર ઉનકે રક્ત રંજિત, સંગ્રામ ભી હુએ થે. ઈસસે યહ ત્કિર્ષ નિકાલના અનુચિત ન હોગા કિ યહ રચના ઉસી સમય કે આસ-પાસ કી હૈ જબ ભારતવર્ષ મેં બૌદ્ધ યુગ પ્રચલિત થા ઔર ઉસે નષ્ટ કરને કે લિએ હિન્દુ ધર્માનુયાયિયોં કા પક્ષ ભી કરમ કરસે ઉઠ ખડા હુઆ થા.

(પાના નં. ૧૫૪ માંથી)

(રાજા મહામદ શશિધ્યજ કી દૈવી-ભાવના) (ભલાટનગર)

કલિયુગ કી સેના પર વિજય પ્રાપ્ત કરકે કલ્કિજી ભલ્લાટ-નગર (બાણ કે ઘિરે નગર) મૈં પહુંચે. વહાં કા રાજા શશિધ્વજ (ચન્દ્રમા કી ધ્વાજા વાલા અર્થાત્ શિવ) ભગવાન્ કા સચ્ચાભક્ત થા, પર જબ કલ્કિજ દિગ્વિજય કી ભાવના સે વહાં પહુંચે તો વહ ક્ષત્રિય ધર્મ કે અનુસાર ઉનસે યુદ્ધ કે લિયે તૈયાર હુઆ. ઉસકી રાની સુશાન્તા ને જબ પુછા કિ આપ તો ભગવાન કે ભક્ત ઔર સેવક હો ઉનકે ઉપર ઉપર અસ્ત્ર-પ્રહાર કૈસે

કરોગે, તો શશિધ્વજ ને અવતાર કે રહસ્ય કે સમ્બન્ધ મેં એર બડી મહત્વપૂર્ણ બાત કહી-

(પાના નં. ૧૫૭ માંથી)

કુછ સમય પૂર્વ હમને એક માસિક પત્ર મેં યહ ભી પઢા થા કિ 'સમ્ભલ' વાસ્તવ મેં ઈરાન કે કિસી પ્રદેશ મેં અવસ્થિત હૈ, ઔર કલ્કિ અવતાર, વહીં સે સમ્બન્ધિત હો એક અન્ય લેખક ઉનકા સમ્બન્ધ જેરુસમલ (પેલેસ્ટાઈન) સે સિદ્ધ કરના ચાહતે હૈ, ઈસ પ્રકાર ન જાને કિતને વ્યક્તિ સમ્ભલ ઔર 'કલ્કિ' કે વિષય મેં વિભિન્ન મત પ્રકટ કર ચુકે હૈં. હમ ઈસમેં ભી કોઈ બુરાઈ નહીં સમઝતે. ધર્મ કી રક્ષા કી ભાવના કા પ્રચાર જિસ કિસી રૂપ હો અચ્છા હી હૈ.

(પાના નં. ૧૬૨ માંથી)

'કલ્કિ પુરાણકાર ને ભક્તિ કી જો વ્યાખ્યા કી હૈ ઈસમેં એક સબસે મહત્વપૂર્ણ બાત યહ હૈ કિ ઉન્હોંને ભક્તિ કા રૂપ કેવલ પૂજા હી નહીં બતલાયા હૈ, વરન્ ઈસ ભાવના પર જોર દિયા હૈ કિ 'ભક્ત અપને કો ભગવાન કા સેવક માને ઔર સબ પ્રાણિયોં કે ભગવાન કી મૂર્તિ સમઝે.' વાસ્તવ મેં વર્તમાન સમય મેં ભક્તિમાર્ગ ને જો સ્વરૂપ ગ્રહણ કર લિયા હૈ, ઉસમેં એક સ્વતન્ત્ર વિચારક કો સિવાય 'નાચનેગાને ઔર પૂજા કી ઘન્ટી હિલાને કે અતિરિક્ત કોઈ લોકોપયોગી અથવા કલ્યાણકારી ભાવના દ્રષ્ટિગોચર નહીં હોતી. ઈસી કારણ ઈસ સમ્બન્ધ મેં પ્રાયઃ યહ આક્ષેપ કિયા જાતા હૈ. કિ ભક્તિમાર્ગ ને લોગોં કા આલસી ઔર વિશેષ સ્વાર્થી બના દિયા હૈ . વે લોગ સાાંસારિક સંઘર્ષ ઔર ઉદ્યોગ સે પ્રાયઃ યહ કહ કર કિનારકશી કર જાતે હૈ કિ ''ભગવાન કી જૈસી ઈચ્છા હોગી વહી હોગા'' અથવા હમને તો ભગવાન કી શરણ ગ્રહણ કરલી હૈ, વે હી હમારા બૈડા પાર લગાવેંગે.'' નિસન્દેહ ઈસ પ્રકારકે ઉદ્ગાર અકર્મણ્યતા કી વૃદ્ધિ કરને વાલે હોતેં હૈં. ભારતવર્ષ મેં આજ 'લાખોં સાધુ, વૈરાગી ઔર પન પુજારી આદિ ઈસી 'સિદ્ધાન્ત' કી આડ મેં નિકમ્મા જીવન બિતા રહે હૈં. પર ઉપર કે ઉદ્ધરણ મેં પુરાણકાર કહતે હૈં કિ ભક્ત કે લિએ કેવલ પાષાણ, ધાતુ યા કષ્ઠ કી મૂર્તિ કી પૂજા-અર્ચા કર લેના હી પર્યાપ્ત નહીં હૈ, વરન્ ઉસે સમઝના ચાહિયે કિ ભગવાન તો ઘટ-ઘટ મેં સમાયે

(પાના નં. ૧૭૧ માંથી)

વીસમી સદી સમાપ્ત પ્રલય-મહાપ્રભુ બંગાલ.

બંગાલ કે ભગવન્નામ પ્રચારક તથા પતિતોદ્ધાર કે મહાપ્રભુ જગદ્બન્ધુ કે ઉદ્ગાર હૈ-''માં ! મહાપ્રલય આને વાલી હૈ. તેરે નામ કી રટ લગે તો કાલ-પાશ કા જાલ કટે ઔર સૃષ્ટિ કો ભી રક્ષા હો. કલિયુગ કી અવધિ પૂરી હો ચુકી અબ તનિક ભી દેર ન લગીં. અબ હજાર વર્ષ તેરી લીલા ચલેગી. ઈસ બાર મૈં સબકો ભગવાન કા નામામૃત ચખાઉંગા, તભી મેરા નામ જગદ્બન્ધુ સાર્થક હોગા. મેરે ઈસ મહાવ્રત કા ઉદ્યાપન ઈસી બીસવીં શતાબ્દી કે ભીતર પૂર્ણ રૂપ સે હો જાયેગા.

(પાના નં. ૨૩૦ માંથી)

ઈશ્વર એક હી રહેગા-

સર્વ ધર્મ સમ્મેલન કે સમાપતિ સર ફ્રાન્સિસ ગ્રડહસ્વૈન્ડ ને એક ઘોષણાપત્ર દ્વારા નવયુગ આગમન કા સન્દેશ દિયા હૈ ઔર ઈસકે લિયે ધાર્મિક મતભેદોં કો ત્યાગનેં કી સમ્પતિ દી હૈ-

(પાના નં. ૨૩૧ માંથી)

કલ્કી પત્ની પદ્મા ફતૂમા ખાદૂમા મહમદ પુત્રી સીંહલદીપ (મકા)

કલ્કિ પુરાણ મેં ઉનકે યુદ્ધોં કા જો વર્ણન કિયા ગયા હૈ ઉસે અધિકાંશ વિચારક અલઙ્ગરાત્મક માનતે હૈં ઔર ઉસમેં દિયે ગયે યોદ્ધાઓં કે નામોં કા અર્થ ભી બિન્ન રૂપ સે કરતે હૈં. ઉદાહરણ કે લિએ એક ધર્મ પ્રેમી સજ્જન ને શશિધ્વજ કા અર્ધ ચન્દ્ર જિસકી ધ્વજા મેં હો અર્થાત્ શિવજી અથવા મહાકાલ કિયા હૈ, ઇસી પ્રકાર રૂધિરાશ્વ કા અર્થ જિસકા ઘોડા રક્ત સા લાલ હી હોતા હૈ. ઇસકા આશય પ્રાતઃ ઔર સન્ધ્યા કે ઉસ સમય સે હૈ જબકિ આકાશ મેં લાલી છા જાતી હૈ. શૈયાકરણ અર્થાત્ જિસકે દોનોં કાન શૈયા જૈસે હો અર્થાત્ દિવસ સુપ્રન્ત, અર્થાત્ જિસકી ગોધમેં મહાશાન્તિ પ્રાપ્ત હોતી હૈઅર્થાત્ કાલિરાત્રિ યા મૃત્યુ ! ઇસી પ્રકાર કલ્કિ કી પત્ની પદમા ફતૂમા કે માતા-પિતા કે લિએ બ્રહ્મવ્રજ અરબ કા અર્થ મન ખાદુમી કા ઇચ્છા ઔર સહિલ મકા અરબ કો વક્ષસ્થલ લગાયા ગયા હૈ. (પાના નં. ૨૩૨ માંથી)

બોલો જય જય કલ્કિ પ્યારે । મુકુટ કી શોભા અતિ પ્યારી હૈ જય જય સમ્ભલ વારે ।
મસ્તક પર મલયાગિરિ ચન્દન જય ગૌઅન કે રખવારે ॥
કાનન કુન્ડલ અતિ પ્રિય લાગેં જય ઘોડે ચઢને વારે ।
કલ્કિ મન્ડલ નિત પ્રતિ ગાવેસ પ્રકટો યુગ પલટન હારે ॥ (પાના નં. ૨૩૬ માંથી)

આવન કહ ગયે જો તુમ કર ગયે કૌલ અનેક । માધુરી મૂરત મુખ રેખ, સમ્ભલ વાલે આના હમારે દેશ ॥ દેખત-દેખત વાટ થારી મ્હારે રૂપા હો ગયે કેશ । ગિનત-ગિનત મ્હારી ધિસી અંગુરિયોં કી રેખ ॥ માધુરી મૂરત લમ્બે કેશ ॥ સમ્ભલ વાલે આના હમારે દેશ ॥ (પાના નં. ૨૩૮ માંથી)

જલદીથી પ્રગટ થશે કલ્કી મસીહા મેંદી રૂપ

પૂરબ ઔર પશ્ચિમ કે સભી મહાન સમ્પ્રદાયોં કે અનુયાયી ઇશ્વરીય દૂત કે આને કી રાહ દેખ રહે હૈં. ઇસાઈ મજહબ વાલે ઇસા કે 'દૂસરે આગમન' કી બાત કહતે હૈં. યહૂદી આશા કરતે હૈં કિ ઉનકે 'મસીહા' મનુષ્ય રુપ મેં પ્રકટ હોંગે મુસલમાન 'ઇમામ મેંહદી' કે આગમન કી આશા કર રહે હૈં. બૌદ્ધ દેશોં (જાપાન, ચીન, ભારત, આદિ) મેં મહાન આત્માઓં કે આવિર્ભાવ કી ચર્ચા સુનાઇ પડતી રહતી હૈ. અમરીકા મેં ભી એસા હી વિશ્વાસ ફૈલા હુઆ હૈ. ઇસમેં સન્દેહ નહીં કિ નવીન જગત કા નિર્માણ આધ્યાત્મિકતા પર હી હોગા ઔર ઇસ સમ્બન્ધ મેં કિતને હી લોગોં કો યહ દ્રઢ વિશ્વાસ હૈ કિ ઇશ્વર કે આગમન કા રહસ્ય અબ સંસાર મેં પ્રકટ હેનો વાલા હૈ.' (પાના નં. ૨૭૩ માંથી)

ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ દાતા ગણેશજી

અકથ અપાર ભવ-પંથ કે ચલે કો શ્રમ હરન કરન બિજના-સે બર-દાઇયે ।
ઇહિ લોક પરલોક સુફલ કરન કોક- નદ-સે ચરન હિયે આનિ કે જુડાયિ ॥

અલિ-કુલ-કલિત યા ઈલલીત (પાના નં. ૨૪૦ માંથી)

કલ્કિ-પુરાણ કી વિષય-સૂચી રામસર્મા આચાર્ય બરેલી

॥ પ્રથમ અંશ ॥

(૧) કલિકાલ કી ભીષણતા તેવખતની આરબ સ્થીતી પે.નં. ૯ (૨) કલ્કિ કા જન્મ અલી કાઉદભવ પે.નં. ૧૬ યાસાહ અલીજાન (૩) કલ્કિ કો શિવજી કા શસ્ત્ર-પ્રદાન ઋણ ફિર શીવ મોહમદે પે.નં. ૨૪ ઋક ફાકાર

(૪) કલ્કિ કા ઉપદેશ ઔર પ્રચાર ઇસવાણી કુરાન પે.નં. ૩૨ કુરાન (૫) પદ્‌મા કી કથા માતા ફતુમા પે.નં. ૩૯ ફતુમા (૬) શુક ઔર પદ્‌મા કી વાર્તા માતા ફતૂમા સાથે જીબરાઇલ પે.નં. ૪૪ મહમદ (૭) વિષ્ણુ પૂજન વિધિ થા પ્રાર પૂજા વિી પે.નં. ૫૧ ઘટ પાટ પૂજા

॥ દ્વિતીય અંશ ॥

(૧) કલ્કિ કા સિંહલ ગમન મદીના ગમન પે.નં. ૫૭ કારૂમ મદીના (૨) કલ્કિ પદ્‌મા મિ ` અલી ફતૂમા મિલન પે.નં. ૬૪ અલી ફાતુમા (૩) કલ્કિ-પદ્‌મા વિવાહ નીકાહ ફતૂમા લગ્ન પે.નં. ૭૦ ા સાક્ષી (૪) અનન્ત મુનિ કા ઉપાખ્યાન જીબુ નબી કથા પે.નં. ૭૭ (૫) અનન્ત કી માયા-વર્ણન જીબૂ ાાં કથા પે.નં.૮૬ (૬) સંભલ નગરી કા દિવ્ય રૂપ સંભૂ મકલેશ્વર નગરી પે.નં. ૯૩ મકા ૭. બૌદ્ધો સે સંગ્ર ન વિરોધાથી "યુદ્ધ" પે.નં. ૧૦૦ બુધ્ધ મ્લેચ્છ

॥ તૃતીય અંશ ॥

(૧) સ્ત્રિયોં કા યુદ્ધ ગમન દેજાઓ પે.નં. ૧૦૮ (૨) કુથોદરી કા હનન ઇરાન રાણી પે.નં. ૧૧૫ (૩) મરૂ ઔર દેવાપિ કા આગમન પે.નં. ૧૨૩ (૪) ચન્દ્રવંશ કથન પે.નં. ૧૩૭ (૫) સતયુગ કા આગમન પે.નં. ૧૪૪ (૬) ધર્મ સે કલ્કિ કા સંવાદ પે.નં. ૧૪૭ (૭) કોક-વિકોક સે યુદ્ધ પે.નં. ૧૫૫ (૮) ભલ્લાટ નગર પર આક્રમણ પે.નં. ૧૬૧ (૯) શશિધ્વજ-કલ્કિ સંગ્રામ સાસરા જમાઇ યુદ્ધપરિક્ષા પે.નં. ૧૬૯ (૧૦) કલ્કિ કા શશિધ્વજ કે પૂર્વજન્મ કી કથા શશી ધ્વત઼ સીવ ઉપર પે.નં. ૧૭૯ (૧૨) ભક્તિ-તત્વ વર્ણન કુરાન ઇસવાણી પે.નં. ૧૮૭ (૧૩) મણિ ચોરી કી કથા પે.નં ૧૯૨ (૧૪) શશિધ્વજ કા વન ગમન દેવલોક મેરાજ પે.નં. ૧૯૯ (૧૫) માયા-સ્તવ દેવલોક મેરાજ પે.નં. ૨૦૫ (૧૬) કલ્કિ કા યજ્ઞાનુષ્ઠાન વિષ્ણુ અલી ઘા પાટ-પૂજા વિદ્યા પે.નં. ૨૦૮ (૧૭) દેયાની-શર્મિષ્ઠા કી કથા અસૂરપુત્રી પે.નં. ૨૧૭ (૧૮) કલ્કિ કા બન-બિહાર મકાપરિક્રમા પે.નં. ૨૨૪ (૧૯) કલ્કિા કૈ વૈકુન્ઠ-ગમન દેવલોક પે.નં. ૨૨૯ (૨૦) ગંગાજી કી સ્તુતિ મકામાં ઋગજુમ ગંગા પે.નં. ૨૩૫ (૨૧) કલ્કિ પુરાણ કા ઉપસંહાર પે.નં. ૨૪૦

ગોરબ્રહ્માનબી મહામદ પીઠદર્સન મલેચ્છધર્મ

તાઃ શ્રૃણુધ્વંમહાભાગાઃ સમાહિત ધિયોઽનિશમ્ । ગ.. કૃષ્ણ સ્વનિલયં પ્રાદુર્ભૂતો યથા કલિઃ ॥૧૩॥

પ્રલયાન્તે જગત્સ્રષ્ટા બ્રહ્મા લોકપિતામહઃ । સસર્જ ઘોરં મ઼ પૃષ્ટદેશાત્ સ્વપાતકમ્ ॥૧૪

સ ચા ધર્મ ઇતિ ખ્યાતસ્તસ્ય વંશાનુકીર્તનાત્ । શ્રવણા..સ્મરણાલ્લોકઃ સર્વપાપૈઃ પ્રમુચ્યતે ॥૧૫॥

અધર્મસ્ય પ્રિયારમ્યા મિથ્યા માર્જારલોચના । તસ્ય પુત્રોઽતિતેજસ્વી દમ્ભઃ પરકોપનઃ ॥૧૬॥

સમાયાયાં ભગિન્યાન્તુ લોભઃ પુત્રજ્જ કન્યકામ્ । નિકૃતિં જનયામાસ તથોઃ ક્રોધઃ સુતોઽભવન્ ॥૧૭॥

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ કે અપને લોક કો પધારને કે પશ્ચાત જિસ પ્રકાર કલ્કિ કી ઉત્પતિ હુઈ, ઉસ સબકો કહતા હું, આપ લોક સમાહિત ચિત્તા સુનેં ॥૧૩॥ જવ પ્રલયકાલ વ્યતીત હો ગયા તબ સંસાર-સ્રષ્ટા, લોક પિતામહ બ્રહ્માજી ને અપની પીઠ સે ઘોર મલીન પાતક કો ઉત્પન્ન કિયા ।૧૪। ઉસી પાતક કા નામ અધર્મ હુઆ, ઉસ અધર્મ કે વશ કા શ્રવણ, સ્રમણ એવં રહસ્ય જાનને સે પ્રાણીમાત્ર સર્વ પાપોં સે મુક્ત હોસકતે હૈ. ॥૧૫॥ ઉસ અધર્મ કી પત્ની બિલ્લી જૈસે નેત્ર વાલી, અત્યન્ત રમ્યા હુઆ, જિસકા નામ મિથ્યા હુઆ. ફિર અધર્મ

કે સંયોગ સે અતિ તેજસ્વી મહાક્રોધી એક પુત્ર હુઆ, જિસકા નામ દમ્ભ થા. ાા૧૬ાા અધર્મ ઔર મિથ્યા ને માયા નામ કી એક કન્યા ભી ઉત્પન્ન કી દમ્ભ ઔર માયા સે સંયોગ સે લોભ નામક પુત્ર ઔર નિકૃતિ નામ કી કન્યા હુઈ. લોભ ઔર નિકૃતિ કે સંયોગ સે ક્રોધ નામક પુત્ર હુઆ ાા૧૭ાા

આદમ વંસમાં પંજેતન પાક કલ્કી ઉત્પતી મલેચ્છવંસ

સંહિસાયાં ભગિન્યાન્તુ જનયામાસ તં કલિમ્ ા વામહસ્ત ધૃતપસ્થં તૈલાભ્યાક્તાજ્જનપ્રભમ્ ાા૧૮ાા

કાકોદરં કરલાસ્ય લોલરજિહ્વ ભયાનકમ્ ા પૂર્તિગન્ધ દ્યૂ તમદ્યસ્ત્રો સુવર્ણકૃતાશ્રયમ્ ાા૧૯ાા

ભગિન્યાન્તુ દુરક્ત્વા સ ભયં પુત્રજ્જ કન્યકામ્ ા મૃત્યું સ જનયામાસ તયોશ્ચ નિરયોઽભવત્ ાા૨૦ાા

યાતનાયાં ભગિન્યાન્તુ લેભે પુત્રાયુયાયુતમ્ ા ઈત્થં કલિકુલે જાતા બહવો ધર્મનિન્દકાઃ ાા૨૧ાા

યજ્ઞાધ્યયનદાનાદિવેદતન્ત્રવિનાશકાઃ ા આધિવ્યાધિજરાગ્લાનિદુઃખશોકભયાશ્રયાઃ ાા૨૨ાા

ક્રોધ કી સંયોનિ હિંસા હુઈ. ઉન દોનોં કે સંયોગ સે સંસાર કા નષ્ટ કરને વાલે કલ્કિ કી ઉત્પતિ હુઈ. ઈસ વામ કર મેં ઉપાસ્થ ધારણ કરને વાલે કલિ કી દેહ-કાન્તિ કાજલ કે સમાન કાલી હુઆ ા૧૮ા કાકોદર, કરાલ, ચંચલ, જિહ્વવા, વાલે, ભયાનક દુર્ગન્ઝ યુક્ત શરીરધારી ઈસ કલિ ને દ્યૂતચ, મદ્ય, સ્ત્રી ઔર સ્વર્ણ મેં નિવાસ કિયા ા૧૯ા કલિ કી સગર્ભા દરુક્તિ હુઈ. ઉન દોનોં ને ભયાનક નામક પુત્ર ઔર મૃત્યુ નામ કી કન્યા ઉત્પન્ન કી. મૃત્યુ ને ઉસકે દ્વારા નિરય નામક પુત્ર કો ઉત્પન્ન કિયા ા૨૦ા નિરય કી સગર્ભા યાતના હુઈ. ઈન દોનોં કે સંયોગ સે હજારોં પુત્ર ઉત્પન્ન હુએ. ઈસ પ્રકાર કલિ કે કુલ મેં બહુતેરે ધર્મ-નિન્દત્રોં કી અવતારણા હુઈ ા૨૧ા યહ સભી આધિ, વ્યાધિ, બુઢાપા. ગ્લાનિ દુઃખ શોક ઔર ભય કે આશ્રય કો પ્રાપ્ત હોકર, યજ્ઞ, અધ્યયન, દાનાદિ એવં વૈદિક તથા તાંત્રિક કર્મો કા નાશ કરને વાલે હુએ ાા૨ાા

તત્કાલીન આરબની સ્થીતી કલ્કી - સમયે.

કલિરાજાનુગાશ્ચેર્યૂથશો લોકનાશકાઃ ા વભવુઃ કાલવિભ્રષ્ટાઃ ક્ષણિકાઃ કામુકા નરાઃ ાા૨૩ાા

દમ્ભાચારદુરાચારાસ્તાતમાતૃબિહિંસકાઃ ા વેદહીના દ્વિજા દીનાઃ શૂદ્રસેવાપરાઃ સદા ા૨૪ા

કુતર્કવાદહુલા ધર્મવિક્રયિણોઽધમાઃ ા વેદવિક્રયિણઃ વ્રાત્યા રસબ્રિક્યણસ્તથા ાા૨૫ાા

માંસવિક્રયિણઃ ક્રરાઃ શિશ્નોદરાપરાયણાઃ ા પરાદારસ્તા મતા વર્ણસંક્કારકાઃ ાા૨૬ાા

હ્યાસ્વાકારાઃ પાપસારાઃ શઠા મઠનિવાસિનઃ ા ષોડશાબ્દાયુષઃ સ્યાલવાન્ધવા નીચસઙ્ગમાઃ ાા૨૭ાા

લોકાચર કા નાશ કરને વાલે, કલિરાજ કે અનુચર યુથોં ને ચંચલ ક્ષણ-ભંગુર ઔર કામુક મનુષ્ય-દેહ ધાંરકણ કિયે ા૨૩ા યહ ઘોર દમ્ભી, દુરાચારી, માતૃ-પિતૃ-હિંસક અનુચરણ બ્રાહ્મણ કુલ મેં જન્મ લેકર ભી વેદવિહીન, દરિદ્રી ઔર શૂદ્રોં કે સેવા-પરાયણ હુએ ા૨૪ા કુતર્કવાદ કી બહુલતા સે યુક્ત, ધર્મ વેદ, રસ ,માંસ, આદિ કે વિક્રય મેં તત્પર, સંસ્કારવિહીન, શિશ્નોદર-પરાયણ, પરદાર-પરાયણ, ઉન્મત એવં વર્ણશંકર સન્તાનોં કે ઉત્પન્ન **સુધરેલાની ઓલાદ કરને વાલે હુએ** ાા૨૫-૨૬ાા યહ નાટે આકાર કે પાપી-શઠ મઠોં મેં નિવાસ કરને વાલે, સોલહ વર્ષ કી પરમ આયુ, વાલે, યહ કલિ કે સેવકગણ સાલે કો ભાઈ કે સમાન માનને વાલે ઔર નીચોં કી સંગતિ કરને વાલે. ા૨૭ા

વિવાદકલહક્ષુબ્ધાઃ કેશવેશવિભુષણાઃ ા કલૌ કુલીના ધનિનઃ પૂજ્યા વાર્દ્ધુષિકા દ્વિજાઃ ાા૨૮ાા

સંન્યાસિની ગૃહસ્તકા ગૃહસ્થાસ્ત્વવિવેકિનઃ । ગુરુનિન્દાપરા ધર્મધ્વજિનઃ સાધુવજ્જચકાઃ ॥૨૯॥

પ્રતિગ્રહરતાઃ શૂદ્રાઃ પરસ્વહરણાદરઃ । દ્વયોઃ સ્વીકારમુદ્વાહઃ શઠે મૈત્રી વદાન્યતા ॥૩૦॥

પ્રતિદાને ક્ષમાશક્તૌ વિરક્તિકરણક્ષમે । વાચાલત્વજ્જચ પાણ્ડિત્યે યશોઽર્થે ધર્મસેવનમ્ ॥૩૧॥

ધનાઢ્યત્વજ્જ સાધુત્વે દુરે નીરે ચ તીર્થતા । સૂત્રામાત્રેણવિપ્રત્વં દણ્ડમાત્રેણ મસ્કરી ॥૩૨॥

દૂરથી લાવેલું જલ - જમજમનું પાણી પવિત્ર આરબમકા

વિવાદ કલહ સે ક્ષુબ્ધ રહને વાલે, કેશ વિન્યાસ મેં આસક્ત ધનવાન, વ્યાજ સે જીવિકા ચલાને વાલે એવં કુલીન કહલાને વાલા યહ બ્રાહ્મણ હી કલિકાલ મૈં પૂજનીય હુએ ॥૨૮॥ સંન્યાસી ગૃહસ્થ-ધર્મ પરાયણ હો ગે, ગૃહસ્થોં મેં વિવેચન શક્તિ કા પ્રભાવ હો ગયા, શિષ્ય ગુરુનિન્દક ઔર ધર્મધ્વજી સાધુવંચક હો ગએ ॥૨૯॥ શૂદ્ર દાન લેને ઔર પરસમ્પતિ કે હરણ કરને વાલે હુએ સ્ત્રી-પુરુષ કી સહમતિ કી વિવહિ હુઆ મિત્ર શઠ હુએ, પ્રતિદાન હી દાનશીલતા હો ગયા, ન્યાયાધીશ દન્ડ દેને મેં અસમર્થ હોકર ક્ષમાશીલ હો ગયે. દુર્બલ કે પ્રતિ ઉદાસીનતા હોને લગા, અધિક બોલને વાલે હી પંડિત કહે જાને લગે તથા યશ કી કામના સે હી લોગ ધર્મ કા સેવન કરને લગે ॥૩૦-૩૧॥ ધનવાન હી સાધુ પુરુષ માને લગે દૂર કા લાયા હુઆ જલ હી તીર્થ કા જલ હો ગયા, યજ્ઞોપવીત મેં હી બ્રાહ્મણ ત્વં નિહિત હો ગયા ઔર દન્ડ ધારણ સંન્યાસી કા લક્ષણ રહ ગયા ॥૩૨॥ (પાના નં. ૧૧-૧૪ માંથી)

યાસાવિષ્ણુ કલ્કી સંભલે મકા માતા સુમત્યાં ઝુલેખાં - મદીના મહામદ - ખ્વાજાની પુત્રી ફતૂમા તે દેસનાં આરબ

તચ્છ્રુ ત્વા પુન્ડરીકાક્ષો બ્રહ્માણમિદ્રમબ્રબીત । શમ્ભલે વિષ્ણુયશસો ગૃહે પ્રાદુર્ભવાભ્યહમ્ ।

સુમત્યાંમાતરિ વિભો ! પત્નીયાં ત્વન્નિદેશતઃ ॥૪॥

ચતુર્ભિભ્રાતૃભિર્દેવ ! કરિષ્યામિ કલિક્ષયમ્ । ભવન્તો વાન્ધવા દેવાઃ સ્વાંશેનાવતરિષ્યથ ॥૫॥

ઇયં મમ પ્રિયા લક્ષ્મીઃ સિંહલે સમવિષ્યતિ । બૃહદ્રથસ્ય ભૂપસ્ય કૌમુદ્યાં કમલેક્ષણા

ભાર્યાયાં મમ ભાર્યેષાં પદ્માન્મની જનિષ્યતિ ॥૬॥

યાત યૂયં ભુવં દેવાઃ સ્વાંશાવતરણેરતાઃ । રાજાનૌ મરૂદેવાપી સ્થાપયિષ્યામ્યહં ભુવિ ॥૭॥

પુણ્ડરીકાક્ષ ભગવાન્ ને દેવતાઓં કી દુઃખ-ગાથા સુનકર બ્રહ્માદી સે કહા હે વિભો ! મૈં શમ્ભલ ગ્રામ મેં વિષ્ણુયશ કે યહાં, ઉનકી પત્ની સુમતિ કે ગર્ભ સે ઉત્પન્ન હુંગા ॥૪॥ હે બ્રહ્મન્ ! હમ ચારોં ભાઇ મિલકર ઉસ કલિ કો નષ્ટ કર ડાલેંગે. અબ સભી દેવતાઓં કો ભી અપનેં અપને, બાંધવોં સહિત પૃથ્વી પર અવતાર લેના હૈ. ॥૫॥ મેરી પ્રિયા લક્ષ્મી સિંહલ દ્વીપ મેં મહારાજ વૃહસ્થ કી રાની કૌમુદી કે ગર્ભ સે ઉત્પન્ન હોગી, ઇસકા નામ પદ્મા હોગા ॥૬॥ મરૂ ઔર દેવાપિ નામક દો રાજાઓં કો ભી પૃથિવી પર સ્થાપિત કરૂંગા. હે દેવગણ ! અબ તુમ ભી શીઘ્ર હી અપને-અપને અશ કે સહિત ભૂમંડલ પર અવતાર ધારણ કરો ।૭।

પુનઃ કૃતસુગ કૃત્વા ધર્માન્સંસ્થાપ્ય પૂર્વવત્ । કલિવ્યાલ સંનિરસ્ય પ્રયાસ્યે સ્વાલયં વિભૌ ॥૮॥

ઇત્યુદીરિતમાકર્ણ્ય બ્રહ્મા દેવગણૈર્વૃતઃ । જગામ બ્રહ્મ, ન દેવાશ્ચ ત્રિદિવ યયુઃ ॥૯॥

મહિમાં સ્વસ્ય ભગવાન્નિનજજન્મકૃતોદ્યમઃ । વિપ્રર્શ ! શમ્ભલગ્રામમાવિવેશ પરાત્મકઃ ॥૧૦॥

હે વિભો ! જબ પૃથિવી પર સતયુગ કા પુનઃ આવિર્ભાવ કર દુંગા ઔર ધર્મ કા પૂર્વવત્ સ્થાપના તથા કલિકાલ રૂપી નાગ કો નષ્ટ કર ડાલુંગા તબ પુનઃ અપને ઈસ લોક મેં આ જાઉંગા ॥૮॥ દેવતાઓં સે ઘિરે હુએ બ્રહ્માજી ને ભગવાન કી યહ આજ્ઞા સુનકર બ્રહ્મલોક કો પ્રસ્થાન કિયા ઔર સબ દેવતા અપને સ્વર્ગ લોક કો ચલે ગયે ॥૯॥ હે ઋષિયોં ! અપની મહિમા સે મહિમાન્દિત ભગવાન્ વિષ્ણુ ઈસ પ્રકાર શમ્ભલ ગ્રામ મેં સ્વયં અવતાર કરને કે લિયે પ્રદિષ્ટ હુએ ॥૧૦॥

સુમત્યું ઝુલેખ્યાં ✓ ગર્ભે કલ્કી મુર્તયા અબભૂ મકા દવાદસ - સંભળ જાત દસ્યુ મલેચ્છ.

સુમત્યાં વિષ્ણુ યશસા ગર્ભજ્ઞમાધત વેષ્ણવમ્ । ગ્રહ-નક્ષત્ર-રાસ્યાદિ-સેવિત શ્રીપદામ્બુજમ્ ॥૧૧॥

સરિસમુદ્રા ગિરજો લોકાઃ સંસ્થાણુજગમાઃ । સહર્ષા ઋષયો દેવા જાતે વિષ્ણૌ જગત્પતૌ ॥૧૨॥

અર્બભૂવુઃ સર્વસત્વાનામાનન્દા વિવિધાશ્રયાઃ । નૃત્યન્તિ પિતરો હ્યષ્ટાસ્તષ્ટ્રા દેવા જગર્યશઃ ॥૧૩॥

ચક્રુ વદ્યાનિ ગન્ધર્વા નનૃતુશ્ચાપ્સરોગણઃ ॥૧૪॥

દ્વાદશ્યા શુક્લપક્ષસ્ય માધવે માધવઃ । જાદદૃશ્તુઃ પુત્ર પિતરૌ હૃષ્ટમાનસો ॥૧૫॥

ભગવાન્ શ્રીહરિ વિષ્ણુયશ કે દ્વારા ઉનકી પત્ની વે ગર્ભ મેં પ્રવિષ્ટ હોકર ભ્રૂણ રુપ હુએ ॥૧૧॥ યહ જાનકર કિ વિષ્ણુ પૃથવી પર આ ગયે હૈ સભી સરિતા, સમુદ્ર, પર્વત, સ્થાવર, જંગમ પ્રાણી, ઋષિગણ ઔર દેવગણ આદિ સભી પ્રસન્ન હો ઉઠે ॥૧૨॥ તથા સભી જીવ વિભિન્ન પ્રકાર સે હર્ષ પ્રકટ કરને લગે, પિતર નાચને લગે ઔર દેવતા પ્રભુ કે ગુણગાન મેં તત્પર હુએ ॥૧૩॥ ગંધર્વ બાજને ઔર અપ્સરાયેં નૃત્ય કરને લગી ॥૧૪॥ વૈશાખ શુક્લા દ્વાદશી કે દિન ભગવાન્ ને અવતાર લિયા. ઉનકો પ્રકટ હોતે હુએ દેખકર માતા-પિતા પુલકિત હો ઉઠે ॥૧૫॥

કુરાન વિધી પ્રમાણે જન્મ કીયા કલ્કી જન્મ -

ધાતૃમાતા મહાષષ્ઠી નામિચ્છેત્રો તદમ્બિકાઃ ગઙ્ગોદકક્લેદમોક્ષા સાવિત્રી માર્જનોદ્યાતા ॥૧૬॥

તસ્ય વિષ્ણોરન્નતસ્ય વસુધાઽધાત્પયઃ સુધામ । માતૃકા માંડલ્યવચ કૃષ્ણજન્મદિને તથા ॥૧૭॥

બ્રહ્મા તદુપધાર્યાશ સ્દાશુગં પ્રાહ સેવકમ્ । યાહી ત સ્નતિકાગારં ગત્વા વિષ્ણું પ્રબોધય ॥૧૮॥

ચતુર્ભુજમિદ રૂપં દેવાનામપિ દુર્લભમ્ । ત્યક્ત્વા માનુષવદ્રૂ પં કુરુનાથ ! વિચારિતમ્ ॥૧૯॥

ઈતિ બ્રહ્મવચાઃ શ્રુત્વા પવનઃ સુરભિઃ સુખમ્ । સુશીતઃ પ્રાહ તરસા બ્રહ્મણો વચનાદતઃ ॥૨૦॥

ભગવાન કે પ્રકટ હોને પર મહાષષ્ઠોં ખાત્રી હુઈ, અમ્બિકા ને નાલ છેદન કિયા, ગઙ્જી ને અપને જલ સે ગર્ભક્લેદ કો હટાયા ઔર સાવિત્રી ને ભગવાન્ કે શરીર કા માર્જન કિયા ॥૧૬॥ કૃષ્ણજન્મ કે સમાન હી અનન્ત ભગવાન્ કે અવતાર લેને પર વસુન્ધરા ને દુગ્ધસુધા કી ધારા પ્રવાહિત કર દી, માતૃકાઓં ને મંગલાચાર કિય ॥૧૭॥ શમ્ભલ ગ્રામ મેં ભગવાન્ કે અવતરિત હોને કા સમાચાર જાનકર બ્રહ્માજી ને વાયુ કી આજ્ઞા દી કિ તુમ સૂતિકાગાર મેં જાકર ભગવાન્ સે ઈસ પ્રકાર કહો કિ આપકે ચતુર્ભુજ સ્વરુપ કા દર્શન તો દેવતાઓં કે લિએ ભી દુર્લભ હૈ, અતઃ હે નાથ ! ઈસ ચતુર્ભુજ રુપ કો છોડકર મનુષ્ય રૂપ બનાઈયે ॥૧૮-૧૯॥ સુશીતલ સુખદ સુગન્ધિત વાયુ ને યહ વચન સુનકર દૂતગતિ સે સૂતાકાનાર મેં જાકર ભગવાન્ સે બ્રહ્માજી કી પ્રાર્થના કો નિવેદન કિયા ॥૨૦॥

(પાના નં. ૧૭-૨૦ માંથી)

કલ્કીનું નામ કરણ મુર્તયાહર્વઅલી મૂર્તજાઅલી

તાનઃગતાન્સમાલોક્ય ચતુરઃ સૂર્યસન્તિભાન્ । હૃષ્ટરોમા દ્વિજવરઃ પૂજાયાશ્ચક ઈશ્વરાન્ ॥૨૬॥
પૂજિતાસ્તે સ્વાસનેષુ સંવિષ્ટાઃ સ્વસુખાશ્રયાઃ । હરિં ક્રીડગતં તસ્ય દદશઃ હર્વમૂર્તય ॥૨૭॥
તબાલકં નરાકારં વિષ્ણું નત્વા મુનીશ્વરાઃ । કલિંક કલ્કવિનાશર્થ માવિર્ભુત વિદુર્બુધાઃ ॥૨૮॥
નામાકૂર્વતતસ્તસ્ય કલ્કિરિત્યભિવિશ્રુતમ્ । કૃત્વા સંસ્કારકર્માણિ યયુસ્તે હૃષ્ટમાનસાઃ ॥૨૯॥
તતઃ સ વવૃધે તત્રઃ સુમત્યા પરિપાલિતઃ । કાલેનાલ્પેન કંસારિ શુક્લપક્ષે યથા શશી ॥૩૦॥

સૂર્ય કે સમાન તેજસ્વી ઉન ઈશ્વર સ્વરૂપ આગન્તુકોં કો દેખકર દ્વિજવર વિષ્ણુયશ ને ઉનકા પૂજન કિયા ॥૨૬॥ ભલે પ્રકાર સુપૂજિત હુએ વે મુનિગણ શ્રેષ્ઠ આમનોં પર સુખપૂર્વક બિરાજે, તબ ઉન્હોંને અપને પિતાકી ગોદમેં બૈઠે હુએ ભગવાન કે દર્શન કિયે ॥૨૭॥ ઉન જ્ઞાની મુનીશ્વરોં ને મનુષ્ય રૂપ મેં શિશુ સ્વરૂપ ભગવાન્ કો નમસ્કાર કિયા, ઔર તબ ઉન્હોંને જાન લિયા કિ કલિકાલ કે વિનાશાર્થ ભગવાન્ શ્રી કલ્કિ કા અવતાર હુઆ હૈ ॥૨૮॥ ફિર ઉનકા સંસ્કાર કરતે હુએ ઉનકા કલ્કિ નામ રખકર પ્રસન્ન મન સે વે દો મુનિશ્વર ચલે ગયે ॥૨૯॥ ફિર કંસારિ ભગવાન્ માતા સુમતિ કે દ્વારા ભલે પ્રકાર લાલિત-પાલિત હોતે હુએ શુક્લપક્ષ કે ચન્દ્રમા કે સમાન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ કો પ્રાપ્ત હોને લગે ॥૩૦॥

(પાના નં. ૨૧માંથી)

વેદગુરૂશુક્ર મહામેદ વિદ્યાસીખવી - અશ્વત્થા ઝુલફીકાર ભેટ આપ્યાં ત્થા પદ્‌મા ફતૂમા મદીનાથી લગ્ન કરવા આશીર્વાદ

સાઙ્ ચતુષ્ટિકલાં ધનુર્વેદાદિકજ્જ યત્ । સમધીત્ય જામદગ્ન્યાકલ્કિઃ પ્રાહ કૃતાજ્જલિઃ ॥૬॥
દક્ષિણાં પ્રાર્થય વિભો ! યા દેય તવ સન્નિધૌ । યયામે સવસિદ્ધિઃ સ્યાદ્યા સ્યાત્વ તોષકારિણી ॥૭॥
બ્રહ્મણા પ્રાર્થિતો ભુમન્ ! કલિનિગ્રહકારણાત્ । વિષ્ણુઃ સર્વાશ્રયઃ પૂર્ણઃ સ જાતઃ સમ્ભલે ભગવાન્ ॥૮॥
મદ્યો વિદ્યાં શિવાદસ્ત્રં લબ્ધ્વા વેદમયં શુકમ્ । સિંહલે સ પ્રિયાં પદ્‌માં ધમાન્સસ્થાપયિષ્યસિ ॥૯॥

જબ ભગવાન્ કલ્કિ ચૌસઠ કલાએં ઔર સમ્પૂર્ણ ધનુર્વેદ કા જ્ઞાન પ્રાપ્યત કર ચુકે તબ ઉન્હોંને હાથ જોડ કર પરશુરામ સે કહા ।૬। હે વિપ્રોં ! જિસ દક્ષિણા દેને સે મુઝે સર્વસિદ્ધિ કી પ્રાપ્તિ હોગી ઔર જિસ દક્ષિણા કી પ્રાપ્તિ સે આપ સંતુષ્ટ હો સકેંગે વહ દક્ષિણા મુઝે બતાને કી કૃપા કરિયે ।૭। પરશુરામ બોલે- હે ભ્રમન્ ! કલિકાલ કા નાશ કરને કે લિએ બ્રહ્માજી ને જિન ભગવાન શ્રી હરિ સે નિવેદન કિયા થા, વે હી આપ ભગવાન્ વિષ્ણુ શમ્ભલ-ગ્રામ મેં અવતરિત હુએ હૈં ।૮। આપ મુઝસે વિદ્યા ભગવાન્ શંકર સે શસ્ત્ર ઔર વેદમય શુક તથા સિંહલ દેશ સે અપની પત્ની પદ્‌મા કો પ્રાપ્ત કરકે ભૂમન્ડલ પર ધર્મ કી સ્થાપના કરેંગે ॥૯॥

તતો દિગ્વિજયેભૂપાન્ ધર્મહીનાનઙ કલિપ્રિયાન । નિગૃહ્ય બૌદ્ધાન દેવાપિ મરુજ્જ સ્થાપયિષ્યસિ ॥૧૦॥
વયમેતૈસ્તુ સંતુષ્ટાઃ સાધુકૃત્યૈઃ સદક્ષિણા । યજ્ઞં દાનં તપઃ કર્મ કરિષ્યામો યથોચિતમ્ ॥૧૧॥
ઈત્યેતદ્વચનં શ્રુત્વા નમસ્કૃત્ય મુનિં ગુરમ્ । બિલ્વોદકેશ્વરં દેવં ગત્વા તુષ્ટાવ શંકરમ્ ॥૧૨॥
પૂજયિત્વા યથાન્યાયં શિવં શાન્તં મહેશ્વરામ્ । પ્રણિપત્યાસુતોષં તં ધ્યાત્વ પ્રાહ હૃદિસ્થિતમ્ ॥૧૩॥

મંત્ર-૧૪ ત્રયક્ષં પંચ્યા સૈયાદીદેવ પુરાણવંદે સાન્દ્રનંદ સંદોહ દક્ષમ

 કિસ્વિજય દ્વાર ધર્મ-વિહીન ઔર કલિયુગી રાજાઓં ઔર બૌદ્ધોં કા સંહાર કર મરુ ઔર દેવાપિ કો પ્રતિષ્ઠિત કરોગે. તુમ્હારા યહ સાધુકૃત્યા હી મુઝકો સન્તુષ્ટ કરને વાલી દક્ષિણા હોગી, ક્યોંકિ તબ હમ તપ યજ્ઞ દાન, ધ્યાન, આદિ સભી કર્મ ભલે પ્રકાર સે કર સકેંગે ા૧૦-૧૧ા યહ સુનકર ઔર ગુરુવર પરશુરામજી કો નમસ્કાર કરકે કિ ભગવાન્ બિલેદકેશ્વર મહાદેવ કે મન્દિર મેં ગયે ઔર ઉન્હેં સંતુષ્ટ કરને લગે ા૧૨ા હૃદય મેં સ્થિત ઉન આશુતોષ શાન્ત, સ્વરૂપ શિવજી કા ઉન્હોંને વિધિવત્પૂનજન કિયા ઔર પ્રણામ તથા ધ્યાન કે પશ્ચાત્ નિવેદન કિયા ા૧૩ા (પાના નં. ૨૫-૨૬ માંથી)

સીવમહામદે કલ્કીને કૃપા-દૂલ દૂલ ઘોડો ઝુલફિકાર ત્થા ફતૂમા - ભેટ આપ્યાં.

ઈ નં કલ્કિસ્તવં શ્રુત્વા શિવઃ સર્વાત્મદશનઃ । સાક્ષાત્ પ્રાહ હસન્નીશઃ પાર્વતીસહિતોગ્રતઃ ા૨૧ા
કલ્કેઃ સંસ્પૃસ્ય હસ્તેન સમસ્તાવયવં મુદા । તમાહ વરય પ્રેષ્ઠ ! વર યત્તેઽભિકાંક્ષિતમ્ ા૨૨ા
ત્વયા કૃતામિદ સ્તોત્ર યે પઠન્તિ જના ભુવિ । તેષાં સર્વાર્થસિદ્ધિઃ સ્યાદિહ લોકે પરત્ર ચ ા૨૩ા
વિદ્યાર્થી ચાપ્નુયાદ્વિધાં ધર્માર્થો ધર્મમાપ્નુનાત્ । કામ્નત્રાપ્યનુયાત્ કામી પઠનાચ્છવણ દપિ ા૨૪ા
ત્વં ગારૂડભિદં ચાશ્વં કામગં બહુરુપિણમ્ । શુકમેનજ્જ સર્વજ્ઞ મયા દત્ત ગૃહાણ ભો ા૨૫ા

ભગવાન કલ્કિ કા સ્તોત્ર સુન કર સર્વાત્મા ભગવાન્ શંકર પાર્વતી સહિ સાક્ષાત રૂપ મેં પ્રકટ હુયે-ઉન્હોંને આનન્દિત હોકર ભગવાન કલ્કિ કી દેહ પર કર સ્પર્શ કરતે હુયે ઔર મુસકરાતે હુયે કહા હે શ્રેષ્ઠ ! અપની ઈચ્છિત વર માંગો ા૨૧-૨૨ા તુમ્હારે દ્વારા રચિત ઈસ સ્તોત્ર કા ભૂમન્ડલ મેં જો ભી કોઈ પાઠ કરેગા, ઉસકી યહ લૌકિક ઔર પારલૌકિક સભી કામનાએં પૂર્ણ હોગી ા૨૨ા ઈસ સ્તોત્ર કે પઢને સુનને સે વિદ્યાર્થી કો વિદ્યા, ધર્માર્થી કો ધર્મ ઔર અન્ય કામના વાલે કો ઉસકી ઉસી કામના કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ા૨૪ા હે કલ્કિ ! મૈં તુમ્હેં યહ શીઘ્રગામી અનેક રૂપધારી, ગરુડ અશ્વયુક્ત સર્વજ્ઞ શુક્ર પ્રદાન કરતા હું. ઈન્હેં ગ્રહણ કરો ા૨૫ા

સર્વ શાસ્ત્રાસ્ત્રવિદ્વાંસં સર્વ વેદાર્થ પારગમ્ । જયિનં સર્વભૂતાનાં ત્વાં ઘદિષ્યન્તિ માનવા ા૬ા
રત્નત્સરૂ કરાલજ્જ કરવાલં મહાપ્રભમ્ । ગૃહાણ ગુરૂભારાયાઃ પૃથિવ્યાં ભારસાધનમ્ ા૨૭ા
ઈતિ તદ્વચ આશ્રુત્ય નમસ્કૃત્ય મહેશ્વરમ । શમ્ભલગ્રામમગમત્ તુરગેણ ત્વરાન્વિતઃ ા૨૮ા
પિતરં માતરં ભ્રાતૃન નમસ્કૃત્ય યથાવિધિ સર્વ તદ્વર્ણયામાસ જામદગ્ન્યસ્ય ભાષિતમ્ ા૨૯ા
શિવસ્ય બરદાનજ્જ કથાયિત્વા શુભાઃ કથાઃ । કલ્કિઃ પરમતેજસ્વી જ્ઞાતિભ્યોઽથવદન્મુદા ા૩૦ા

હે કલ્કિ ! મનુષ્યોં મેં તુમ સર્વ શાસ્ત્રાસ્ય વિશારદ, સર્વ વેદોં મેં પારગામી એવં સર્વ ભૂતોં મેં વિજયી કહે જાઓગે ા૨૯ા યહ રત્સરૂ નામક મહા (કરાલ), અત્યન્ત ચમકતી હુઈ, અત્યન્ત ભારી ઔર પૃથિવી કે ભાર કો સંભાલને વાલી તલવાર ગ્રહણ કરો ા૨૭ા ભગવાન મહેશ્વર કે વચન સુનકર કલ્કિ ને ઉન્હેં પ્રણામ કિયા ઔર અશ્વ પર આરૂઢ હોકર દ્રૂતગતિ સે શંભલિ ગ્રામ મેં જા પહુંચે ા૨૮ા વહાં પહુંચ કર ઉન્હોંને અપને પિતા, માતા, ભ્રાતા આદિ કો વિધિવત્ નમસ્કાર કર પરશુરામ જી કે કહે હુએ સબ વચન ઉન્હેં ા૨૯ા ફિર શિવજી દ્વારા પ્રાપ્ત વરદાન કી ચર્ચા કી ઔર અપને જાતિ વાલોં કે મધ્ય સ્થિ હોકર પ્રસન્ન હૃદય સે શ્રેષ્ઠ કથા કહને લગે ા૩૦ા (પાના નં. ૨૮-૨૯માંથી)

કારૂમતી મદીના જાન કલ્કી - નબી પુત્રી ફતૂમા લગ્ન

સાનાવિમાનબહુલં સિંહલં જલસંકુલમ્ । નાનાવિમાનવહુંલ ભાસ્વરં જલસંકુલમ્ ॥૪૦॥

પ્રાસાદસદનાગ્રેષુ પતાકાતોરણાકુલમ્ । શ્રેણીસભાપણાટ્ટાલ-પુરગોપુરમન્ડિતમ્ ॥૪૧॥

પુરસ્ત્રી-પાદિમની-પદ્મગન્ધામોદ-દ્વિરેફિણીમ્ । પૂરં કારુમતીં તત્ર દદર્શ પુરતઃ સ્થિતામ્ ॥૪૨॥

મરાલ-જાલ-સચ્ચાલ-વિલોમ-કમલાન્તરામ્ । ઉન્મીલતાબ્જમાલાકિલિતાકુલિતં સરઃ ॥૪૩॥

જલકુક્ટુદાત્હૂહન દિતં હંસસાર સૈઃ । દદર્શ સ્વચ્છાથસાં લહરીલોલવીવિંજીતમ્ ॥૪૪॥

ચલતે-ચલતે સમુદ્ર પાર પહુંચ કર ઉન્હોંને સ્વચ્છ જલ સે ઘિરે હુએ વિભિન્ન વિમાનોં સે યુક્ત, માણિયોં ઔર સ્વર્ણ સે દમકતે હુએ, અટ્ટાલિકાઓ ઔર ભવનોં સે સમક્ષ પતાકાઓં ઔર તોરણોં સે સજે હુએ સભામંડાવાલે દુકાનોં, ઔર ગોપુરાદિ સે સમન્વિત, પદ્મિની નારિયોં કી પદમંગધ સે હર્ષિત મંડરાતે હુએ ભ્રમર સમુહ સે યુક્ત કારુમતી સિંહલપુરી કો દેખા ।૪૦-૪૨। જહાં જલાશયોં મેં હસં-સમૂહ કિલોલ કર રહે હૈ, કમલો પર ભ્રમર ગુંજાર રહે હે, જલકુક્કુટ, દાત્યૂહ, હંસ સારસ આદિ કલરવ કર રહે હૈં તથા જલ કી લોલ લહરી કે સાથ ઇઠલાતી વાયુ પ્રવાહિત હે ૪૩-૪૪। (પાના નં. ૬૩ માંથી)

પદ્મા-ફતુમા - કલ્કી મીલન - સત્કાર ભવનમાં ખાતુમા - તમારું સ્વાગત કરે છે. - ફતુમા

તૃતીય અધ્યાય

સા પદ્માતં હીર મત્વા પ્રેગદ્દગદભાક્ષીણી । તુષ્ટાવ બ્રીડિતા દેવો કરૂણાવરૂણાલયમ્ ॥ (વરૂણ અલયમ)

પ્રસીદ જગતાં નાથ ! ધર્મવર્મન ! રમાપતે ! વિદિતોઙસિ વિશુદ્ધત્મન્ ! વશગાં ત્રાહિ માં પ્રભો ॥૧૧॥

ધન્યાહું કૃતપૂણ્ય.હં તપો નિજરવ્રતૈઃ । ત્વાં પ્રતોષ્ય દુરારાધ્યં લબ્ધં તવ પાદામ્બુજમ૮ ॥૧૩॥

આજ્ઞત્રાં કુરુ પદામ્ભોજં તવ સંસ્પૃશ્ય શોભનમ૮ । ભવનં યામિ રાજાનમાખ્યાક્યાતું સ્વાગતં તવ ॥૧૪

ઇતિ પદમા રૂપસદમા ગત્વા સ્વપતિરં નપમ્ । વાચાગમનં કલ્કેવિષ્ણોરં શસ્ય દૌત્યકે ॥૧૫॥

સૂતજી બેલો-પ્રેમ સે ગદ્ગદ્ હોકર ભાષણ કરને વાલી પદમા ને કલ્કિ કો ભગવાન વિષ્ણુ કે રૂપ મેં જાનકર ઉનકી સ્તુતિ કી. ।૧। હે જગદીશ્વર ! હે ધર્મવર્મન્ ! હે લક્ષ્મીપદે ! મૈં આપકો જાન ગઇ હું અબ આપ મુઝ શરણાગતા કી રક્ષા કીજિએ ।૨। મૈં ધન્ય હો ગઇ પ્રભો ! જો અપને પુણ્યકર્મો અર્થાત્તપ, દાન, જપ ઔર વૃતાદિ કે સહિત આપકી આરાધના કરકે આપકે દુષ્પ્રાપ્ય ચરણ કમલોં કો પ્રાપ્ત કર સકી ।૩। અબ આપ મુઝે આપા દે કિ આપકે પદામ્બુજોં કો સ્પર્શ કરકે અપને ઘર જાઉં ઔર મહારાજ સે આપકે આગમન કી બાત સૂચિત કરું. યહ કહકર શ્રેષ્ઠ રૂપ વાલી પદ્મા ને અપ્ને પિતા રાજા હૃહદ્રય કે પાસ જાકર ભગવાન કલ્કિ કે આગમન કા વૃતાન્ત નિદેવન કિયા. (પાના નં. ૭૦-૭૧ માંથી)

નિકાહ - મદીના હરમ પ્રાસાદમાં, મહામદે - અલી કલ્કીને ફાતુમા બબાલી બીબી નું અલા તાલા સાક્ષી દાન કર્યું.

શરીરે પીતવાસાગ્રઘોરભાસા વિભૂષિતમ્ । રૂપલાવણ્યસદને મદનોદ્યમનાશને ॥૧૧॥

દદર્શપૂરતો રાજા રૂપશીલગુણાકરમ્ । સાશ્રુઃ સપુલકઃ શ્રીશં દ્રષ્ટવા સાધુ તમર્ચ્યયત્ ॥૧૨॥

જ્ઞાનગોચરમેતન્મે તવાગંમનમીશ્વર ! । યથા માન્ધાતૃપુત્રસ્ય યદુનાથેન કાનને ॥૧૩॥

ઇત્યુક્તવા તં પૂજયિત્વા સમાનીય નિજાશ્રમે હર્મ્યપ્રાસાસબાધે સ્થાપયિત્વા દદૌ સુતામ ॥૧૪॥

પદ્મા પદ્મ તલાશાક્ષી પદ્મદેત્રાય પદમાનીમ્ । પદ્મજાદેશતઃ પદબ્માભાયાદાદ્યથાક્રમમ્ ॥૧૫॥
ઉન રૂપ લાવણ્ય કે ઘર, કામદેવ કે ઉદ્યમ કો નષ્ટ કરને વાલે, દેહ કે અગ્રભાગ મેં પીતામ્બર ધારણ કિયે હુએ તથા રૂપ, શીલ ઔર ગુણ કી ખાન લક્ષ્મીપતિ કલ્કિજી કો દેખ કરુ અશ્રયુક્ત પુશ્રકિત દેહ કે સહિત રાજા ને ઉનકા વિધિપૂર્વક પૂજન કિયા ॥૧૧-૧૨॥ રાજા બોપા હે ઇશ્વર! જૈસે યદુનાથ વન મેં જાકર માન્ધાતા કે પુત્ર સે મિલે થે, વૈસે હી આપ જ્ઞાનગોચરાતીત કા આગમન મેરે લિએ હુઆ હૈ ॥૧૩॥ યહ કહ કલ્કિજી કા પૂજન કરકે રાજા ઉન્હેં અપને ભવન મેં લે આયે ઔર સુસજ્જિત બ્રહ્માજી કે આદેશાનુસાર પગ્માભ એવં પદ્મલોચન ભગવાન કલ્કિ કો પદ્મ-પાત્ર જૈસે નેત્ર બબાલી સદિમની સંજ્ઞક કા યથાવિધિ દાન કિયા ।૧૫॥

એક નવીનીતી પ્રગટ કૃષ્ણકુળ કુરેસી - કલ્કી પીતાંબર-ફતૂમા નીલંબર ધ્વારા બાહ્ય જાતી પ્રગટ થઈ - ઈસ્લામ

કલ્કિર્લબ્ધવા પ્રિયાં ભાર્યાં સિંહલે સાધુસત્કૃતઃ । સમુવાસ વિશેષજ્ઞઃ સમીક્ષ્ય દ્વીપમુત્તમમ્ ॥૧૬॥
રાજાનઃ સ્ત્રીત્માપન્નાઃ પદ્માયાઃ સખિતાં ગતાઃ દ્રષ્ટુ સમીયુર્વસ્ત્વરિતાઃ કલ્કિ વિષ્ણુ જગત્પતિર ॥૧૭॥
તાઃ સ્ત્રિયોપિ તમાલોક્ય સંસ્પૃશ્યતરણામ્બુજમ્ । પુનઃ પુંસ્તવં સમાપન રેવાસ્નાનાત્તદાજ્ઞય ॥૧૮॥
પદમકલ્કી ગૌરકૃષ્ણૌ વિપરીતાન્તુરાવુભૌ । વહ્નિ-સ્ફુટી નીલપીત-વાસોવ્યાજેન પશ્યતુ ॥૧૯॥
દ્રષ્ટવા પ્રભાવં કલ્કસ્તુ રાજાનઃ પરમાદ્ભુતમ્ । પ્રણમ્યય પરયા ભક્તયા તુષ્ટવુઃ શરણાર્થિનઃ ॥૨૦॥
અપની પ્રિય પત્ની કો પ્રાપ્ત કર સાધુઓં સે સત્કૃત્ય હુએ કલ્કિજી સિંહલ દ્વીપ કો શ્રેષ્ટ સ્થાન દેખકર કુછ દિનોં તક વહાં રહે ।૧૬। જો રાજા સ્ત્રીત્વ કો પ્રાપ્ત હોકર પદમા કી સખી બન ગયે થે, વે સભી ભગવાન કલ્કિ કે દર્શનાર્થ વહાં ઉપસ્થિત હુએ ॥૧૭॥ વે સભકી સ્ત્રીવત કો પ્રાપ્વત હુએ રાજાગણ ભગવાન્ કે દર્શન પ્રાપ્વત કર ઉનકે ચરણ સ્પર્શ કરતે હુએ ઉનકી આજ્ઞા સે રેવા નદી પર પહુંચે ઔર સ્નાન કરતે હી પુરુશત્વ ક પ્રાપ્ત હો ગયે ।૧૮। પદમા ઔર કલ્કિ ઔર તથા કૃષ્ણ વર્ણ વાલે હૈ દોનોં વિપરીત વર્ણોં કે સમ્મિલન સે પદમા કે નીલામ્બર ઔર કલ્કિ કે પીતામ્બર દ્વારા એક બ્રાહ્મ વર્ણ પ્રકાશિત હુઆ ઔર પરસ્પર સમન્વિત દિખાઇ દેને લગા ।૧૯। કલ્કિજી કા અત્યન્ત અદ્ભુત પરાકર્મ દેખકર સભી રાજાગણ ઉનકી શરણ કો પ્રાપ્ત હોકર ભક્તિપૂર્વક પ્રણામ ઔર સ્તુતિ કરને લગે ।૨૦।

મકાઅલય મહામદ સરીર આરબ ભૂમી મહામદી નીજ કૃત ધર્મ હેતુ અલા અવતાર

જય જય નિજમાયયા કલ્પિતાશેષકલ્પનાપરિણામ ! ઉલાપ્લુતલોકત્રયોપકરણમાકલય્ય, મનુમનિશ્મ્ય પૂરિતમવિ જનાવિજનાવિર્ભૂ તમહામીતશરીર ! ત્વં નિજકૃતધર્મસેતુસર ક્ષણકૃતાવરઃ ॥૨૧॥
પુનરિહદિતિજ-બલ પરિલાડિલ-બાસવ-સુદનાદત્ત જિતત્રિભુવન
પરાક્રમ-હિરણ્યાક્ષનિધન પૃથિવ્યુદ્ધરણ સંકરલ્પ ર્ભિનિવેશેન ધૃત કોલાવતારઃ પાહિ નથ ॥૨૨॥
પુનરહિ જલધિ મથનાદત-દેવદાનવગણ મન્દરાચલાનયનવ્યા
કુલિતાનાં સાહાય્યેનાદતતિચિત્તઃ પર્વતોદલણામૃતપ્રાશનરચનાવતાર
કૂમ્ભાકારઃ પ્રસીદ પરેશઃ । ત્વં દીનપાણામ્ ॥૨૩॥ પા.નં. ૭૨-૭૩
હે પ્રભો ! આપકી જય હો . આપકી હી કલ્પના શક્તિ સે સંસાર વિવિધ પ્રકાર સે કલ્પિત હુઆ હૈ. જબ

તીનોં લોક પ્રલય મેં લીન ગયે, તબ આપ હી જનશૂન્ય સ્થલ મેં પ્રકચટ હુએ થે. આપને હી ધર્મ-સેતુ કે સંરક્ષણહેતુ મહાહીન (મત્સ્ય) દેહ ધારણ કિયા થા ॥૨૧॥ જબ દનુજ સૈન્ય સે ઇન્દ્ર પરાજિત હોને લગે ઔર ત્રૈલોક્ય-વિજયી હિરણ્યાક્ષ ઇન્દ્ર કા મારને મેં તત્પર હુઆ, તબ આપને હી વારાહ રૂપ ધારણ કર ઉસકા સંહસંહાર કર ડાલા. એસે આપ હમારી રક્ષા કીજિયે ॥૩૨॥ જબ દેવતા ઔર દૈતા દોનોં હી મિલકર સમુદ્ર-મંથન મેં તત્પર હુએ, તબ મન્દરાચલ પર્વત કો ટિકા કી સમસ્યા ઉત્પન્ન હુઈ. ઉસ સમય આપને કુર્માવતાર ધારણ કર અપની પીઠ પર મન્દરાચલ કો ટિકા લિયા આપકા વહ કૂર્માવતાર દેવતાઓં કો સુધા-પાન કરાને કે લિયે હી હુઆ થા. હે પરેશ ! આપ હી હુમે દીન રાજાઓં કી રક્ષા કીજિયે ॥૨૩॥

પુનરિહ ત્રિભુવનજયિનો મહાબલપરાક્રમસ્ય હિરણ્યકશિપોર દ્વિતાનાં દેવવરાણાં ભયભીતાનાં કલ્યાણાય દિતિસુતબધપ્રેપ્સુર્વ્મણો વરદાનાદબધ્યસ્ય ન શસ્ત્રાસ્તરાત્રિ દિવાસ્વર્ગમત્યાપાતાલતલે દેવગન્ધર્વકિન્નરનાગૈરિતિ વિચિન્ત્ય નરહરિરૂપેણ નાખાગ્રમિન્નોરૂં દષ્ટવન્તચ્છદં ત્યક્તાસુ કૃત વાનાસિ ॥૨૪॥

પુનહિર ત્રિજગજ્જયિનો બલેઃ સન્ને શક્રાનુજો બટુવામનૌઃદૈત્યસ મોહનાય ત્રિપદભૂમિયાચ્જાછલેન વિશ્વકાયસ્ત્દુસૃષ્ટ જલ સંસ્પર્શ વિવૃદ્દિમનોભિલાષસ્તવં ભૂતલે વલેદી વારિકત્વલમ કૃતમુચિતં દાનફલમ્ ॥૨૫॥

કલ્કી વિષ્ણુના દસ અવતાર

પુનરિહ હૈદયાદિનુપાંણમમિતબલપરાક્રમાણાં નાના મદોલ્લડિધતમથ્યાદાવર્ત્મનાં નિધનાય ભૃગુવંશજો જામદગ્ન્યઃ પિતૃહોમધેનુહપણપ્રવૃદ્ધમન્યુવશાત્રિસપ્તકૃત્વો નિઃક્ષત્રિયાં પૃથિવી કૃતવાનસિ પરશુરામવતારઃ ॥૨૬॥

ફિર જબ ત્રૈલોક્ય વિજયી, મહાબલી ઔર પરાક્રમી હિરણ્યકશિપુ દેવતાઓં કા ઉત્પીડન કરને લગા, તબ આપને ભયભીત દેવતાઓં કે રક્ષાર્થ ઉસ દૈત્યરાજ કા સંહાર કરને કા નિશ્ચય કિયા. વહ બ્રહ્માજી કે વર સે દૈત્ય, દેવતા, ગન્ધર્વ, કિન્નર, નાગ, શસ્ત્રાસ્ત્ર, દિવસ રાત્રિ, સ્વર્ગ, મૃત્યુલોક યા પાતાલ લોક મેં કહીં ભી, કિસી કે દ્વારા ભી મરને વાલા નહીં થા. ઇન સબ બાતોં પર વિચાર કરકે અપને નૃસિંહાવતાર ધારણ કિયા ઔર જબ આપકે અપને નખાગ્રોં સે ઉસકા દેહ વિદીર્ણ કર ડાલા ।૨૪। ફિર ત્રૈલોક્ય વિજયી રાજા બલિ કે યજ્ઞ મેં અપને ઇન્દ્ર લઘુ ભ્રાતા બનકર વામનાવતાર ધારણ કર દાનવરાજ કે સંમોહનાર્થ તીન પદ પૃથિવી માંગલ લી. ઉત્સર્ગ કે લિયે જલ છોડતે હી આપન છલપૂર્વક વિરાટ સ્વરૂપ ધારણ કિયા. ફિર આપ ક્ષ્ત્રૌસ્યદાન કે ફલસ્વરૂપ રાજા બલિ કે દ્વારપાલ બન ગયે ।૨૫। ફિર જબ મહાબલ-પરાક્રમ વાલે હૈદય આદિ રાજાઓં ને ધર્મ કા મર્યાદા કો લાંચા, તબ આપને ઉનકે દિનાશાર્થ ભૃગુવંશ મેં પરશુરામ કા અવતાર લિયા ઔર અપને પિતા હી હોમધેનુ કે હર લિયે જાને પર આપને ઇક્કીસ બાર ઇસ પૃથિવી કો ક્ષત્રિયોં સે રહતિ કર દિયા ॥૨૬॥

પુનરિહ પુલત્સ્યવંશાવતંસસ્ય બિશ્રવસઃ પુત્રસ્ય નિશાચરસ્ય

રાવગસ્ય લોકત્રયતાપનસ્ય નિધનમુરારી કૃત્ય રવિકુલજાતદ શરથાત્મજો વિશ્વામિત્રદસ્ત્રાણ્યુપુલભ્ય વને સીતાહરણવશા ત્પ્રવૃદ્ધમન્યુના અમ્બુધિ વાનરૈનિધ્યં સગણં દશકન્ધર હતવાનાસિ રામવતારઃ ॥૨૭॥

પુનરિહ યદુકુલ-જલધિકલાનિધિઃ સકલસુરગણસે વિતપાદગારનવિન્દદ્વન્દ્વઃ વિવિધદાનવદૈત્યદલનલોકત્રયદુરિતતાપનો વસુદેવાત્મજો રામાવતારો બલભદ્રસ્ત્વમલિ ॥૨૮॥

પુનરિહ વિધિકૃત-વેદધર્માન્ઠાન-વિહિત નાના દર્શનસંધૃણઃ સંસારકર્મ્મત્યાગવિધિના બ્રહ્માભાસવિલાસચાતુરા પ્રકૃતિવિ

...ત્માનમસ્માદયન્ બુદ્ધાવતારસ્ત્વમસિ ।૨૯।

ફિર પુલત્સ્યબશાવત વિશઅરાવાપુત્ર રાવણ ને અપને બલ સે તીનોં લોકો કો ભય-સંતપ્ત કર દિયા, તબ આપને ઉસકા વિનાશ કરને કે લિયે સૂર્યવંશી રાજા દશરથ કે વહાં અવતાર લિયા ઔર વિશ્વામિન્ત્ર સે અસ્ત્ર વિદ્યા પ્રાપ્ત કર વન-ગમન કરને ઔર રાવણ દ્વારા સીતા કા હરણ કરને પર આપને વાનર સેના કો સાથ લેકર કુલ સહિત રાવણ કો મારા ડાલા ।।૨૦।। ફિર આપ યદુકુલ જલધિ-મયઙ્ક વસુદેવજી કે પુત્ર રૂપ શ્રીકૃષ્ણ હુએ ઔર અનેક દૈત્ય દાનવોં કો મારકર તીનોં લોકોં કો પાપ-મુક્ત કિયા. ઈસલિયે સભી દેવતા પાપકે ઉસ શ્રીકૃષ્ણ રૂપ કે ચરણ કમલોં કી સેવા મેં તત્પર હુએ. ઉસી કાલ મેં આપન હી બલભદ્રજી કા ભી અવતાર ધારણ કિયા થા ।।૨૮।। ફિર આપને બ્રહ્મા દ્વારા નિશ્ચિત વેદ-ધર્મ મેં અનેક બાધાએં દેખકર મિથ્યા પ્રપચ કો નષ્ટ કરને કે નિમિત્ત એવં પ્રાકૃતિક વિષય કી અવમાનતા ન કરને કે ઉદ્દેશ્ય સે બુધ કા અવતાર લિયા ।।૨૯।।

કલ્કી - બુધ્ધ પાખંડી મારવા મલેચ્છ અવતાર - ત્રયી રૂપ પરમ બ્રહ્મ ઉદય નિશાન

અધુના કલકિુનાશાવતારો બૌદ્ધપાખન્ડમ્લેચ્છાદીનાજ્જવેદધર્મસેતુપરિપાલનાય કૃતાવતારઃ કલ્કિરૂપેણસ્માન સ્ત્રી ત્વરિતયાદુદ્ધધૃતવાનસિ તવાનુકમ્પાં કિમિહ કથયામઃ ।।૩૦।।

ક્વ તે બ્રહ્માદીનામવિદિતબલિસાવતરણં ક્વ નઃ કામા વામાકુલિતમૃગતૃષ્ણાર્તમનસામ્ ।

સુદુષ્પ્રાપ્યં યુષ્મચ્ચરણ-જલજાલોકનમિદં કૃપાપારાબારઃ પ્રમુદિતદશાશ્વસય નિશાન્ ।।૩૧

કલકી દર્શન મૂકતી મકા અલયા સ્તૂતી હસન મૂર્તીમ

અબ આપ કલિકુલ કો નષ્ટ કરને તથા બૌદ્ધ પાખન્ડિયોં મ્લેચ્છોં પર શાસન કરન કે લિયે કલ્કિ અવતાર લેકર વેદ ધર્મ રુપી સેતુ કી રક્ષા કર રહે હૈં. આપને હી સ્ત્રીત્વ રુપ નરક સે હમારા ઉદ્ધાર કિયા હૈ. હમ આપકી ઈસ કૃપા કા વર્ણન કિસ પ્રકાર કરેં ? ।૩૦। બ્રહ્માદિ દેવતા ભી આપકી લીલા, કો જાનને મેં સમર્થ નહીં હૈ. આપકે અવતાર વિષયક કોઈ કામના નહીં રહતી. હમ સ્ત્રી કે દેખતે હી કામવાણ કે દ્વારા જર્જર એવં મૃગતૃષ્ણા સે સંતપ્ત હ્રદય વાલે વિષયી પ્રાણિયોં કે લિયે આપકે પદામ્બુજોં કા દર્શન દુષ્પ્રાપ્ય થા. હે અપાર કૃપા વાલે પ્રભો ! હમ અનુગામિયોં કી ઔર આપ એક બાર અપના કૃપા કટાક્ષ કરકે હમેં આશ્વાસન દિજિયે. ।૩૧।।

(પાના નં. ૭૬ માંથી)

કલ્કી દર્સન મૂકતી મકા અલયા સ્તૂતી હસન મૂર્તીમ

(તદા તદાકર્ણ્ય કલ્કિરનન્તં મુનિસ્મરત્)

સોડપ્યનન્તો મુનિવરસ્તીર્થપાદો બૃહદવ્રતઃ ।।૬।।

કલ્કેર્દશનતો મુક્તિ માકલયાગતસ્તવન્ । સમાગત્ય પુન પ્રાહ કિં કરિષ્યામિ કુત્ર વા । યાસ્યામીતિ વચઃ શ્રુત્વા કલ્કિઃ પ્રાહ હસન્મુતિમ ।।૭।।

(પાના નં. ૭૭ માંથી)

ષોડશ અધ્યાયં

યજ્ઞમાં કલ્કી અલીએ પાખંડ મૂર્તી પૂજા હટાવી કલમો ઈસ્લામ ધર્મ સ્થાપના

એતદ્ધઃ કથિતં વિપ્રાઃ શશિધ્વજવિમોક્ષણમ્ । કલ્કેઃ કથામપ્રતિમાં શ્રુષ્વન્તુ વિબધર્ષભાઃ ।।૧।।

વેદો ધર્મ્મઃ કૃતયુગં દેવલોકશ્ચરાચરાઃ । હૃષ્ટઃ પુષ્ટાઃ સુસંતુષ્ટાઃ કલ્કૌ રાજનિ ચાભવન્ ॥૨॥

નાનાદેવાદિલિંગુષુ ભૂષણૈર્ભૂષિતેષુ ચ । ઇન્દ્રજાલિકવદ્વૃત્તિકલ્પકાઃ પૂજકા જનાઃ ।૩।

ન સન્તિ માયામોતાઢયાઃ પાખન્ડા સાધુવચ્ચકાઃ । તિલ્કર્જિતસર્વાઙ્ક કલ્કૌ રાજનિ કુત્રચિન્ ॥૪॥

શમ્ભલે વસતસ્તસ્ય પદ્માયા રમયા સહ । પ્રાહ વિષ્ણુશાઃ પુત્ર દેવાન્યષ્ટુ જગદ્વિતન્ ॥૫॥

સૂતજી બોલે-હે બ્રાહ્મણોં ! ઇસ પ્રકાર રાજા શશિધ્વજ કો મોક્ષ પ્રાપ્તિ કા પ્રસંગ મૈંને આપકો સુનાયા જબ કલ્કિજી કે વિચિત્ર આખ્યાન કો પુનઃ કહતા હું, ઇસ સુનિયે ।૧। જબ ભગવાન્ કલ્કિજી રાજ્ય સિંહાસન પર પ્રતિષ્ઠિત હુએ, તબ વેદ, ધર્મ, સત્યુગ, દેવગણ ઔર ચરાચર યુક્ત વિશ્વ મૂર્તિયોં કો વિભિન્ન પ્રકાર કે વસ્વાલંકારો સે અલંકૃત કરકે ઇન્દ્રજાલ કે સમાન રહસ્ય-કલ્પના કિયા કરતે થે. ।૩। જબ વહ માયા મોહ સે આવૃત્ત સાધુ વચક પાખન્ડ સમાપ્ત હો ગયા. કલ્કિજી કે રાજ્ય મેં સભી મનુષ્ય સવાઙ્ક મેં તિલક લગાને લગે ।૪। પદ્મ ઔર રમા કે સાઝ જબ કલ્કિજી શમ્ભલ ગ્રામ મેં સુખપૂર્વક નિવાસ કર રહે થે, , તભી એક દિન ઉસકે પિતા વિષ્ણુયશજી ને અપને પુત્ર સે દેવતાઓં કો સન્તુષ્ટ કરને વાલે યજ્ઞ કા અનુષ્ઠાન કરને કો કહા ।૫। (પાના નં. ૨૦૮-૨૦૯ માંથી)

વિધ્વ ગીતા. કાલં કલોલ લોલા લોલ પાક સિતા સંસાર દુર્ગામ મં.-૬ પાનં. ૨૦૬

અષ્ટાદશ અધ્યાય

મકા પરિક્રમા કલ્કી - અલી - ફતૂમા સાથે સંભળે તીર્થ - અમરાવતી સોણીત સંભવ મકા - મદીના મોક્ષ - ૬૮ તીર્થ યાત્રા મકા સંસાર પ્રસીધ મોક્ષ દાયક સંભવ -

એતદ્વઃ કથિત વિપ્રા વ્રતં ત્રૈલોક્યા વિશ્રુતમ્ । અતઃ પરં કલ્કિકૃતં કર્મ્મ યચ્છુવ દ્વિજોઃ ।૧।

શમ્ભલે વસંતસ્તસ્ય સહસ્ત્રપરિત્સરાઃ । વ્યતીતા ભ્રાતૃપુત્રસ્વજ્ઞાનતિસમ્બન્ધિભિઃ સહ ।૨।

પતાકાધ્વજચિત્રાઢયૈ યથેન્દ્રસ્યાભરાવતી ।૩।

યત્રાષ્ટષ્ટિતીર્યાના સમ્ભવઃ ભમ્મલેઽભવત્ । મૃત્યોર્મોક્ષઃ ક્ષિતો કલ્કેરકત્કરય પદાશ્રયાત્ ।૪।

વનોપવસન્તાનનનાના કુસુમ સંકુલૈઃ ।

શોન્તિં શમ્ભલં ગ્રામ મન્યે મોક્ષપદં ભુવિ ।૫।

સૂતજી બોલે-હે બ્રાહ્મણોં ! તીનોં લોકોં મેં પ્રસિદ્ધ ઇસ રૂક્મિણી વ્રત કો મૈંને આપકે પ્રતિ કહા હૈ. ઇસકે પશ્ચાત્ કલ્કિજી ને જો કાર્ય કિયે થે, ઉન્હેં કહતા હું, સુનિયે ।૧। ઇસ પ્રકાર કલ્કિજી અપને ભાઇ, પુત્ર, બાંધવ ઔર સ્વજનોં કે સાથ એક હજાર વર્ષ શમ્ભલ ગ્રામ મેં નિવાસ કરતે રહે ।૨। ઉસ સમય વહ સમ્ભલપુરી ધ્વજા-પતાર્કા સે વિભૂષિત હુઈ સબ પ્રકાર ઇન્દ્ર જી અમરાવતી કે સમાન શોભામયી પ્રતીત હોતી થી ।૩। શમ્ભલ ગ્રામ મેં ઉસ કાલ અડસઠ તીર્થ એકત્રિત હો ગએ થે. નિષ્કલંક કલ્કિજી કી મહિમા સે શમ્ભલ ગ્રામ મેં મૃત્યુ હોને પર મોક્ષ કી પ્રાપ્તિ હોતી થી ।૪। વહાં કે વન-ઉપવન આદિ અનેક પ્રકાર કે સુન્દર પુષ્પોં સે પરિપૂર્ણ ઔર રમણીય હો રહે થે. તથા શમ્ભલ ગ્રામ સંસાર મેં મોક્ષ કે દેને વાલા માના જાને લગા થા ।૫।

(પાના નં. ૨૨૪-૨૨૫ માંથી)

કલ્કી અંતીમ વિદાય પુત્ર હસન હુસેનને ગાદી સોંપી અલીવિલથી જનતા ને દુઃખ સહન ન

થવાથી રાજા ત્થા જનતા સંન્યાસ ફકીરી લીધી

ભગવાન્ કલ્કિજી કી આજ્ઞા કે અનુસાર ધર્મ ઔર સત્યુગ ભાર્યાવિહીન રહકર સુખપૂર્વક ભૂમંડલ પર ચિરકાલ તક વિચરણ કરતે રહે ।૨૭। દેવાપિ ઔર મરૂ-યહ દોનોં રાજા કલ્કિજી કે આદેશાનુસાર પ્રજા પાલન એવં પૃથિવી કે રમણ મેં તત્પર હુએ ।।૨૮।। ભગવાન્ કલ્કિજી કા ગમન સુનકર વિશાખયૂપ-રેશમ ને અપને પુત્ર કો રાજ્ય દેકર વન મેં ચલે ગયે ।૨૯। અન્યાન્ય રાજાગણ ભી કલ્કિજી કે વિયોગ કો સહન ન કર સકે. ઉન્હોંને અપને-અપને રાજ્ય કા ત્યાગ કર દિયા ઔ કલ્કિ કે રૂપ કા ધ્યાન કરતે હુએ ઉન્હીં કા નામ જપને લગે. ।૩૦। અનન્ત પ્રભુ કલ્કિજી કી ઈસ લોકપાવની કથા કા વર્ણન કરને કે પશ્ચાત્ શુકદેવજી ને વર-નારાયણ આશ્રમ કો પ્રસ્થાન કિયા ।૩૧। શાન્તચિત્ત વાલે માર્કન્ડેય આદિ મુનિગણ ભગવાન કલ્કિજી કે ઈસ માહાત્મ્ય કો શ્રવણ કર ઉસકા ધ્યાન હુએ યશોગાન મેં તત્પર હુએ ।૩૨। (પાના નં. ૨૩૪ માંથી)

વિશ્વના ધર્મો

નેસનલ લાયબ્રેરી કલકત્તા લેખક ગો.હ. ભટ

આર્યો અને ઈરાનીઓ ઘણા લાંબા સમય સુધી સાથે રહ્યા તેને પરિણામે બન્નેના ધર્મો વચ્ચે ઘણું સામ્ય જોવામાં આવે છે. જેમ વેદની ભાષા અને અવસ્તાની વચ્ચે સામ્ય છે તેમ ધર્મની બાબતમા પણ સામ્ય છે.

પ્રકરણ ૧૧મું

ઇસ્લામ અથવા મહમદધર્મ

જગતના બાદશાહને શરણે જવાનો ધર્મ

જગતના વિદ્યમાન ધર્મોમાં સ્થાન:

ખ્રિસ્તીધર્મ સિવાયના બીજા બધા ધર્મોમાં સંખ્યાની દ્રષિટ્એ ઈસ્લામ કોન્ફયૂશ્યધર્મની પછી આવે અને જગતના બધા ધર્મોમાં ઝડપથી વધવાની અંદર ઈસ્લામ ખ્રિસીતધર્મની પછી આવે છે.

આ ધર્મ કયે પ્રકારે ઉત્પન્ન થયો એનો જો વિચાર કરીએ તો માલૂમ પડે છે કે જગતની અંદર જે નવ ધર્મો જુદા જુદા મહાપુરુષોના ધાર્મિક ઉપદેશ અને અનુભવમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે તેમાંનો ઈસ્લામ એક છે. બીજા બે ધર્મો-હિન્દુ ધર્મ અને શિન્તોધર્મ-સમાજમાં સ્વયં પ્રકટ થઇ પ્રસર્યા છે. આ ધર્મની જગત વિષેની માન્યાતનો વિચાર કરીએ તો માલૂમ પડે છે કે ઈસ્લામ ત્રણ વિશ્વધર્મમાંનો એક છે-બીજા બે વિશ્વધર્મો તો બૌદ્ધધર્મ અને ખ્રિસ્તીધર્મ. બાકીના આઠ ધર્મો વંશપરંપરાના અથવા તો પ્રજાના છે. ઈશ્વરના સિદ્ધાન્તનો વિચાર કરતાં જણાય છે કે ઈસ્લામ ચાર એકેશ્વરવાદી ધર્મોમાંનો એક છે-બીજા ત્રણ ધર્મો તે યાહુદીધર્મ, શીખધર્મ અને ખ્રિસ્તીધર્મ. બાકીના સાત ધર્મોમાં સર્વબ્રહ્મવાદ, અથવા દ્વૈતવાદ અથવા અનેકેશ્વરવાદ જોવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે જગતના અગીઆર વિદ્યમાન ધર્મોમાં ઈસ્લામ ત્રણ બાબતમાં ખ્રિસ્તી ધર્મના જેવો છે. (૧) મહાપુરુષથી સ્થાપાએલો, (૨) વિશ્વધર્મ અને (૩) એકેશ્વરવાદ. (પાના નં. ૨૦૦ માંથી)

ઈસ્લામ વિશ્વ ધર્મ

કુરાનની જો સાહિત્યની દ્રષ્ટિએ સમીક્ષા કરવામાં આવે તો માલૂમ પડશે કે મહમદે ઉપદેશ કર્યો તે પહેલાં તેમણે ઘણે સ્થળેથી હકીકતો એકઠી કરી હતી. કેટલીક પરંપરાગત અરબી માન્યતાઓ અને લોકકથાઓ કુરાનમાં

જોવામાં આવે છે. કેટલાંક તત્વો મૂળ ઝોરોસ્ટધર્મમાંથી આવ્યાં હોય એમ લાગે છે, દા.ત. રાક્ષસો, દેવદૂતો, છેલ્લો ન્યાય આપવાનો દિવસ અને પુનરસ્થાન. જુના કરારના માણસોની અને બનાવોની ઘણી વાતો કુરાનમાં આવે છે. યાહુદી તાલમદના વિચારો પણ કુરાનમાં જોઇ શકાય છે. કુરાનમાં અનેક સ્થળે નવા કરારા 'ઇન્જીલ' ઉપદેશનો અને ખ્રિસ્તીધર્મનો ઉપન્યાસ કરવામાં આવ્યો છે અને મેસાઇઆહનું નામ ઓછામાં ઓછું આઠ વાર અને જીજસ ક્રાઇસ્ટનું પચીસ વાર જોવામાં આવે છે. ખરેખર આશચર્યની વાત એ છે કે ગ્રીક શબ્દ "પેરેકલેટ" અને અરબી શબ્દ "અહમદ" જે "મહમદ" નો પર્યાય છે તે-બેના અર્થની વચ્ચે સામ્ય છે, અને તેથી અનુમાન થાયે છે કે ખ્રિસ્તીધર્મના મૂળ સ્થાપક ઇસ્લામના ભાવી સ્થાપકનું અક્ષરશઃ ભવિષ્ય ભાખે છે (જોન ૧૪, ૧૬, ૭, ૧૨-૧૪) કુરાન (૬૧.૬) કહે છેઃ-

'મેરીના પુત્ર જીસસે કહ્યું-હે ઇસ્ત્રાએલનાં બાળકો ' હું ઇશ્વરનો દુત છું. અને તમારી પાસે આવ્યો છું. જે કાયદો મારી પહેલાં હતો તે સત્ય છે એમ સિદ્ધ કરવા હું આવ્યો છું અને બીજા પણ આનંદદાય સમાચાર તમને આપવાના કે મારા પછી અહમદ નામના એક ઇશ્વરના દૂત પ્રકટ થશે."

કુરાનમાં ૧૧૪ પ્રકરણ અથવા સુરત છે અને નવા કરારથી જરાક જ ઓછું અને જુના કરારનો લગભગ ૧/૪ ભાગ છે. પહેલાં પ્રકરણની શરૂઆત ફતિહા નામની એક પ્રસિદ્ધ નાની પ્રાર્થનાથી થાય છે.

(પાના નં. ૨૧૦-૨૧૧ માંથી)

પ્રાર્થના - ફાતીહા - આયતુલ કુરસી - શક્તીની આયત

સર્વશકિતમાન અને પરોપકારી જગત્કર્તાનાં ઉત્તમ વર્ણનો કુરાનમાં આપેલા છે, અને તે એટલાં બધાં સુંદર છે કે બીજાઓ પણ તે સ્વીકારી શકે. ઇશ્વરનું સર્વોત્તમ વર્ણન કુરાનમાં આવેલી સુપ્રસિદ્ધ 'કુરસીનીઆયતમાં' અથવા તો 'શક્તિની આયાતમાં' આપવામાં આવેલું છે અને આ આયત ઘણી વાર મસજીદોમાં કોતરવામાં આવે છે. (૨. ૨૫૬)

(પાના નં. ૨૧૩ માંથી)

ઈશ્વરના હુકમ સીવાય કાંઈ બનતું નથી.

ઇશ્વરી આજ્ઞાઓની માન્યતાઃ અલ્લાએ પહેલેથી જ બધું નક્કી કરી રાખેલું છે. માણસોની શ્રદ્ધા અને અશ્રદ્ધા પણ પહેલેથી જ નક્કી થયેલી છે. કુરાન કહે છેઃ-

"ઇશ્વરની રજા વિના કોઇ પણ માણસ મરતો નથી, અને પહેલેથી જ અમુક સમયે મરણ થશે એમ નક્કી થઇ ગયેલું હોય છે." (૩. ૧૩૯). "ઇશ્વરે આપણા માટે જે લખ્યું છે તે સિવાય બીજું કશું પણ આપણા વિષે થવાનું નથી." (૯. ૫૧). "તમ જ્યારે ગોળીથી માર્યો ત્યારે તમે તેને ગોળીબાર કર્યો નથી પણ ઇશ્વરે ગોળીબાર કર્યો છે." (૮. ૧૭)

(પાના નં. ૨૧૭માંથી)

જાફરી ફૂલદાની સીધપુર

પૂર્વભૂમિકા

અલ્લાહ-તઆલાએ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) પછી શરીઅતે મોહમંદની હિફાજત માટે બાર ઇમામ નક્કી કર્યા. જેઓએ શરીઅતે મોહંમદીમાં ફેરફાર થવા દીધો નહિ. તેમ છતાં જ્યારે શરૂઆતના અહેકામોનું વિરૂદ્ધ વર્તન થવા લાગ્યું તો પોતાના અમુલ્ય પ્રાણ આપની પણ અલ્લાહના દીનને અને શરીએત મોહમંદીને બચાવી દીધી

છે. ઈમામો પછી અલ્લાહે શરીઅતે મોહમંદીની હિફાઝત કરી, તેમાં કોઈ ફેરફાર ન થાય તે માટે અને અલ્લાહના દીનની તબલીગ માટે અલ્લાહે અવલિયા-અલ્લાહ તથા પીરોને મોકલ્યાં. જેઓએ પણ પોના જાનમાલનો પરવા કર્યા વગર આ કાર્યને સફળતાપૂર્વક પાર પાડયું છે અને તેઓ બધા અલ્લાહની નિશાનીઓમાંથી છે. દરેક માનમાં અવલીયા અલ્લાહ તથા પીરોને તરીકતનું હોવું જરૂરી છે, જેઓ અલ્લાહના દીનનું રક્ષણ કરી તેન પ્રચાર કરેછે. જેઓના પવિત્ર ચરણોની બરકતથી અલ્લાહ વરસાદ વરસાવે છે. જેઓના પ્રકાશિત હૃદયોન પ્રભાવથી જમીન લીલી રહે છે અને અનાજ પાકે છે. જેઓની હિંમતથી બીજા પર વિજય મળેછે.

કન્ઝુલ અનાસબના પાના ૩૯૮ પર લકે છે કે એવા અલ્લાહના બંદા દરેક યુગમાં ચાર હજાર કાયમ હાજર રહે છે. જેઓને જગતવાળા ઓળખી શકતા નથી. તેમ તેઓ પણ જગત સમક્ષ જાહેર થતા નથી. તે પોતે પોતાની જાતને છુપાવે છે. એ વિષે ઘણી હદીસો આવી છે. અને એ હદીસો આ વાતની સાક્ષી પુરે છે કે અવલીયા અલ્લાહનું જમીન પર હોવું જરૂરી છે. એ ચાર હજારમાંથી દોસ્ત ૩૦૦ છે જેમને 'અખ્યાર' કહેવામાં આવે છે. અને તેમાંથી અલ્લાહના પસંદ કરેલા બંદા ૪૦ દરજ્જામાં વધારે હોય છે. જેને 'અબદાલ' કહેવામાં આવે છે. અને ૪૦ થી ૭ દરજ્જામાં વધારે હોય છે. જેને 'અરબાર' કહેવામાં આવે છે. અને તેઓ જમીન ઉપર જમીનના મેખો (ખૌલા) સમાન હોય છે. અને એમાંથી પણ ૩ હોય છે. જેમને 'નકીબા' કહેવામાં આવે છે. 'નકીબા' નકીબનું બહુવચન છે. અન એમાંથી પણ એક એવા હોય છે જેમને 'કુતુબ' અથવા ઈમામ કહેવામાં આવે છે. આ બધા એકબીજાને ઓળખતા હોય છે. અને દીને ઈસ્લામના પ્રચારમાં એકબીજાથી મદદ મેળવે છે. સાહેબે ફતોહાત પોતાની કિતાબની એકત્રીસમી ફસલમાં ૧૯૮ પાના પર સાત પ્રકારના માનવીઓને 'અબ્દાલ' કહ્યા છે. એ વિશે આગળ લખે છે કે અલ્લાહે સાત જમીન બનાવી છે એ રીતે પોતાના બંદાઓમાંથી માતને ચીંટીને તેમને 'અબ્દાલ' તરીકે વર્ણવ્યા છે. (પાના નં. ૨ માંથી)

દસ અવતાર (પાંડુરંગ શાસ્ત્રી - મુંબઈ)

ઈમામ મહેંદી અવતાર

ઈસ્લામના પરશિયન વિભાગમાં પણ અવતારની કલ્પના છે. શિયા પંથમાં પૂર્ણ રીતે આ કલ્પના આવી છે. શિયા પંથના લોકોનો સર્વ સામાન્ય એવો મત છે કે અલી અને તેના બે છોકરાઓ ઈમામ, તેઓ ઈશનિયુક્ત (સંત) છે. તેઓ દેવના અવતાર મનાય છે. તેમના પછી આવેલા પણ ઈમામ ગણાય છે. આ ઈમામ એટલે દેવી ચમત્કારના નુક્ત (બિંદુ) છે. તેઓમાં બે પંથ છે. એક પંથ સાત ઈમામ માને છે અને બીજો પંથ બાર ઈમામ માને છે. સાત ઈમામ માનનારા અને બાર ઈમામ માનનારા બન્ને પંથના લોકોની માન્યતા છે કે છેલ્લો ઈમામ મર્યો નથી. પરંતુ ધર્મોમાં પણ પ્રભુ ચૈતન્યની, ઈશશક્તિની સ્પષ્ટ કલ્પના છે અને તે મદદ કરવા આવે છે એવી કલ્પના દેખાય છે. (પાના નં. ૪ માંથી)

હનુમાન અમર અનેરામ કેમનહી - રામે સરયુનદીમાં આત્મહત્યા કરી જેથી.

અશ્વત્થામા બલિવર્યાસો હનુમાંશ્ચ વિભીષણઃ । કૃપઃ પરશુરામશ્ચ સપ્તૈતે ચિરજીવિનઃ ।।

સાત જણને ચિરંજીવી કહ્યા છે. હું પુછું કે, ભીષ્મ અને કૃષ્ણ ચિરંજીવ નહિ અને કૃપ ચિરંજીવ. રામનુ છેલ્લે શું થયું તે વાલ્મીકિ રામાયણમાં જોવા મળેછે. કૃષ્ણને વ્યાધે બાણ માર્યું અને તેમણે દેહ છોડયો તે પુરાણોમાં

ગ્રથિત છે. કુપનું પછી શું થયું ? અશ્વત્થામાનું પછી શું થયું ? હનુમાનનું છેવટે શું થયું ? આ આપણને ગ્રંથોમાં મળતું નથી એમ પ્રાંજલપણે અને પ્રામાણિકતાથી કબુલ કરવું એટલે તે ચિરંજીવ છે એમ કહેવું. નહિતર રામ ચિરંજીવ નહિ અને હનુમાન ચિરંજીવ એ કેટલું લિચિત્ર લાગે છે ? પણ એનું કારણ રામનો સરયૂ નદીમાં અંત આપણને જ્ઞાત છે. હનુમાનનું છેવટ આપણને ખબર નથી તેથી હનુમાન હજુ છે અને જ્યાં રામકથા ચાલતી હોય ત્યાં આવી તે બેસે છે. (પાના નં. ૧૧૭ માંથી)

બ્રાહ્મણનાં ચારકામ પીર, બબરચી ભીસ્તી અને ખર

અવતાર-રહસ્ય :

ત્યારે પરશુરામના અવતારનું રહસ્ય શું ? પરશુરામે અવતાર લઈને કર્યું શું ? પરશુરામે અવતાર લઇને બ્રાહ્મણને જીવતો રાખ્યો. સમાજમાં જો બ્રાહ્મણ મરી ગયો તો સમજો કે સમાજની નીતિ મરી ગઇ. ખાવું, પીવું અને મજા કરવી એથી વિશેષ કાંઇ રહે નહીં. પરશુરામ ન હોત તો બ્રાહ્મણ રહેત કે નહીં ? કદાચ રહેત પણ કેવો તે ખબર છે ? આજે આપણે કહીએ છીએ કે બ્રાહ્મણના ચાર કામ, પીર, બબરચી, ભિસ્તી અને ખર, આપણનો એક બ્રાહ્મણ જોઇએ. કોઇ શેઠ સાહેબ તીર્થયાત્રા કરવા જાય ત્યારે શેઠ પ્રથમ વર્ગમાં બેસે અને નોકરની ટિકિટ કઢાવી એક ગૌરીશંકરને પોતાની જોડે લઇ લે. શા માટે ? મૂહુર્ત જોવા માટે પીર જોઇએ કે નહીં ? ગોદાવરી નદીમાં સંકલ્પ કરવો છે, તે પુણ્ય કરવા ઉપયોગી થાય તે પીર. હવે શેઠ ધર્મશાળામાં આવેયા, રસોઇ કોણ કરે ? મા રાજ છે કે નહીં આપણો ? મહારાજ રસોઈ કરવા લાગે. પીર તેમજ બબરચી પણ તે જ ! 'મા' રાજ ! જરા સામાન ઉપાડો ને !'તે પછી મા'રાજ જરા સામાન ઊંચકે અને ટંગામાં મૂકી દે. પીર, બબરચી, ભિસ્તી અનેખર, આવો સસ્તો માણસ શેઠને મળે છે. આ ગુણવાળો બ્રાહ્મણ આજે જીવે છે તેવો ફક્ત શ્વાસ લેવા પૂરતો જ ! (પાના નં. ૧૧૮-૧૧૯ માંથી)

ત્રીજી વાત સેતુબંધની છે. 'રામનામની પથ્થરા તર્યા' પણ વાલ્મીકિ રામાયણમાં આવું લખાણ નથી. રામ એટલે ફક્ત દશરથ રામ જ શું ? અરે, જે રામનામનું ચિરંતન તત્વ છ તેનામ દશરથે પોતાના છોકરાનું પાડયું છે. પ્રભુનું નામ લઇ પથ્થરા નહિ તરે એવું તો નથી, પણ વાલ્મીકિ રામાયણમાં એનો ઉલ્લેખ નથી. અરે ! ચિરંતનના નામે તો પૃથ્વી પણ તરશે. ધ્યાનમાં રામ બોલીએ એટલે દશરથ રામ આપણા ધ્યાનમાં નથી આવતા પણ રામ જે અજોઙપિ સન્નવ્યાત્મા હું અવિનાશી સ્વરૂપ અજન્મા હોવા છતાં પણ યોગમાયાથી પ્રકટ થાઉં છું. આ રામ ધ્યાનમાં આવે છે. તે નામથી તો સૃષ્ટિ પણ તરે. વાલમિકી રામાયણમાં એવો ઉલ્લેખ થી રે, પાણીમા પથ્થરા તર્યા હતા, પણ તેમણે પથ્તરાથી બંધ બાંધ્યાનું વર્ણન છે. મોટા મોટા પથ્થરો પાણીમાં નાખવાથી પાણી કેટલું ઊંચું ચડે છે, તે આ લોકો જોતા હતા, તેવું વર્ણન છે. (પાના નં. ૧૬૩-૧૬૪માંથી)

ભગવાન માત્ર ભારતના ચોટલીવાળા માટે નથી

બુદ્ધનાં અમૂલ્ય ફાળો-ધર્મ, સંઘભાવના, નીતિપ્રચાર :

બુદ્ધે ધર્મપ્રચારની અતિ સુંદર દિવ્ય કલ્પના આપી છે. ધર્મસંઘ સ્થાપી, તેને સમાજમાં કઇ રીતે લઇ જવો તેનું યેગ્ય માર્ગદર્શન પણ આપ્યું છે. જુદા જુદા સંપ્રદાયો જુદું જુદું કહેતા હતા. પાંટરાત્ર એક કહે, યાતો પાશુપત જુદું જ કહે. પોતાના સંપ્રદાયમાં કેટલા બકરાં મુંડયા એ જ ગણતરી થતી હોય ત્યાં ધર્મસંઘ અત્યાવશ્યક

છે. બુદ્ધે તે જુદા જુદા ધર્મના વાડા દૂર કર્યા, એટલું જ નહીં પણ જે દેશોમાં વેદો માન્ય નથી તે દેશોમાં પણ સરળ અને સુબોધ નીતિના પાઠો એમણે પહોંચાડયા. આ દિવ્ય વાત છે. બુદ્ધે આ પુરવાર કરી બતાવ્યું કે, ભગવાન ફક્ત ભારતોના લોકો માટે અથવા ચોટલીવાળા માટે જ નથી જન્મતો, પણ પ્રત્યેક માટે તે છે. તે પ્રત્યેક જીવ દિવ્ય બનવો જોઈએ. બધા દિવ્ય બની ન શકે. તો તેમને નીતિમાન તો બનાવો જ. સમાજમાં નીતિ ઘેર ઘેર લઇ જાઓ. લોકોને તેમણે સરળ ભાષામાં સમજાવ્યું. 'પરોપકાર કરો, દયા રાખો, પ્રેમ રાખો, સમાજને આધ્યત્મિક ન બનાવો તો કાંઇ નહીં, પણ નીતિમાન તો બનાવો જ, નહીં તો સમાજમાં આધ્યત્મિકતા ટકશે નહીં, દિવ્ય વિચારો ટકશે નહીંચ.' સમાજ અનીતિમાન હશે તો આદ્યાતિમક વિચાર ટકી શકતો નથી. ઉપનિષદમાં જ આ વિચારો બુદ્ધે ફેલાવ્યો છે.

ખરેખર જાપાનમાં બુદ્ધની મૂર્તિ જોઇ, તેની પૂજા થતી જોઇ, ઘીનો દીવો, અગરબત્તી વગેરે જોઇ દિલ ભરાઇ આવે છે. અંતઃકરણ ભરાઇ આવે છે. જે વખતે કોઇ સાધન ન હતાં, ફક્ત હોડકું જ હતું, ત્યાં આ પ્રયત્ન કરનારને ધન્ય છે. તેમણે બધાને નજીક લાવ્યા. (પાના નં. ૨૪૩ માંથી)

કલ્કી-અવતાર ઉપસંહાર

વિષ્ણુનો કલ્કી અવતાર થઈ ગયો છે.

અવતારવાદ - મહાન આશ્વાસન :

પરિત્રાણાય સાધૂનાં વિનાશાય ચ દુષ્કૃતામ્ ા ગીતાના આ શ્લોકમાં ભગવાન કહે છે કે, જ્યારે જ્યારે સત્પુરુષોનું રક્ષણ કરવાનો પ્રસંગ આવે છે ત્યારે હું કૂદકો મારીને આવું છું અને દુષ્ટોનો સંહાર કરવામાં એમને મદદ કરૂં છું. આ આપણને ભગવાને ગીતામાં આપેલું વચન છે. ઘણા બધા અવતારો થયા છે. અનંતરૂપે ભગવાન પધાર્યા છે. પણ દશાવતારૂપે ભગવાન વિષ્ણુએ અવતાર લીધો છે. અને માનવજાતની નૈતિક અને આધ્યાત્મિક શ્રેણી ઉપર લાવવામાં પોતાના ભક્તોને મદદ કરી છે. (પાના નં. ૨૪૫ માંથી)

મંદિરોમાં પાખંડ કરનાર કૂતરા સમાન છે.

હજારો અને લાખોની સંખ્યામાં જન્માષ્ટમીને દિવસે મંદિરમાં ગિરદી થાય છે. પણ અવતાર શું છે તે ન સમજનારા અને સમજાવ્યા છતાં પણ ન સમજનારા, કામ ન કરના રા અને કૂતરાનું જીવન જીવનારા આ અક્કર્મી લોકો છે, સ્વાર્થી છે, ઢોંગી છે, નબળા છે. મંદિરોની ગિરદી જોઇ એમ ન સમજો કે ઈશ્વરાવાદ વધ્યો છે. એમ માનવાનું કારણ નથી. આ નબળા, ઢોંગી, સ્વાર્થ માટે ભગવાનને પગે લાગવાવાળા આ લોકો જગતને સુધારશે, દૈવી બનાવશે, તેજસ્વી બનાવશે એ આશા કરવી એ 'પાડો દૂધ આપે' એના જેવી વાત છે. જેમનાં અંતકરણમાં પ્રભુપ્રેમ નથી. તે શું કરવાના હતા ? અને તેથી બુદ્ધવાદી લોકોના ધર્મવિષયક, ઈશ્વરાવિષયક વિચારોને ધક્કો બેઠો. ઈશ્વર વિષે તેમની શ્રદ્ધા ઊડી ગઇ છે. નષ્ટ થઇ છે. એ કહેતાં જરા પણ અચકાવવાનું કારણ નથી. આવા ઢોંગી, સ્વાર્થી, 'પ્રભુના પોતે દીકરા છે' એ ભૂલા જઈ બાપા પાસે ભીખ માગે છે. એ અક્કર્મી નહીં તો બૂજું શું ? અને આવા અક્કર્મી શું ઉજ્જવલ માનવવંશ ઊભો કરવાના છે ? (પાના નં. ૨૫૧ માંથી)

અર્ગલાસ્તોત્રમ્

દૂર્ગાતંત્રમ - લખનઉ

 અર્ગલા - અલાનૂર - અલાગાર

અસ્ય શ્રીઅંગલાસ્ચોત્રમન્ત્રસ્ય વિષ્ણુર્ઋષિઃ અનુષ્ટપ્-ચ્છ, શ્રી મહાલક્ષ્મીદેવતા, શ્રીજગદમ્બાપ્રીત્યર્થે સપ્તશતીપાઠાડ્ગત્વેન જપે વિનિયોગઃ । નમશ્ચણ્ડિકાયૈ

મંકગલા - લામકાં માર્કન્ડેય ઉવાચ

જયન્તી મઙ્ગલા કાલી ભદ્રકાલી કપાલિની । દુર્ગા ક્ષમા શિવા ધાત્રી સ્વાહા સ્વધા નમોડસ્તુ તે ॥૧॥

જય ત્વં દેવિ ! ચામુન્ડે જય ભૂતાર્તિહારિણિ । જય સર્વગતે દેવિ કાલિરાત્રિ નમોડસ્તુ તે ॥૨॥

વિશેષ-અર્ગલા બ્યોડા કો કહતે હૈ, યહ લોહે યા કાઠકા હોતા હે, દ્વાર પર જિસકે લગા દેને સે કિવો નહીં ખલતે. ઈસી તરહ ઈસ સ્તોત્ર કે પાઠ સે હોતા હૈ. અર્થાત્ ઈસકે પાઠ સે કિસી પ્રકાર કી બાહરી વિઘ્ન બાધા ઘર મેં પ્રવેશ નહીં કર પાતી.

જિસ, જગદમ્બિકા કા નામ જયન્તી. (સબ કી અપેક્ષા અત.યદિ ઉત્કર્ષ વાલી) મંગલા, કાલી ભદ્રકાલી, કપાલિની. મુન્ડલમાલ કો ધારણ કરને વાલી) દુર્ગા, ક્ષમા, શિવા, ધાત્રી સબ કો ધારણ કરને વાલી), સ્વાહા (યજ્ઞોં કો સ્વીકાર કર દેવાતાઓં કા પોષણ કરને વાલી) તથા સ્વધા, પિતરોં કો શ્રાદ્ધ તર્પણાદિ કો સ્વીકાર કર પોષણ કરને વાલી હૈ. ઉસ ભગવતી કો હમ નમસ્કાર કરતે હૈં ॥૧॥ હે ચામુન્ડે ! (ચન્ડ મુન્ડ કા વિનાશ કરને વાલી) તુમ્હારી જય હો, પ્રાણિયોં કા સન્તાપ હરણ કરને વાલી હૈ દેવી, તુમ્હારી જય હો. સબ મેં વ્યાપ્ત રહેને વાલી હે દેવી, તુમ્હારી જય હો, સંહારરુપેણ સંસાર યશ દો.

(પાના નં. ૧૨૭ માંથી)

કીલકસ્તોત્રમ્ કીલકુશાહ - અલી

કીલક અર્થ કુંચી ખુંટી કલકી કલમો

અસ્ય શ્રીકીકલમન્ત્રસ્ય શિવ ઋષિ, અનુષ્ટપ-છન્દા, મહા સરસ્વતી દેવતા, શ્રીજગદમ્બાપ્રીત્યર્થ સપ્તશતીપાઠાડ્ગતેવન જપે વિનિયોગા. નમશ્ચન્ડિકાર્ય માર્કન્ડેય ઉવાચ

વિશુદ્ધ-જ્ઞાન-દેહાય ત્રિવેદી-દિવ્યચક્ષુપે । શ્રેયઃ પ્રાપ્તિનિમિત્તાય નમઃ સોમાર્દ્ધધારિણે ॥૧॥

સર્વમેતદ્ વિજાનીયન્મન્ત્રાણામપિ કીલકમ્ । સોડપિ ક્ષેમમવાપ્નોતિ સતતં જાપ્યતત્પરઃ ॥૨॥

વિશેષ-દુર્ગા સપ્તશત દ્વારા ભગવતી કે અત્યન્ત ઉડીપ્ત પ્રભાવ કો દેખકર મહર્ષિયોને શાપ સે ઉસ કીતિત કર દિયા, અતઃ ઉસ વિઘ્નરૂપી કીલ કો નિવારણ કરને કે લિએ કીલક કા પાઠ અવશ્ય કા પાઠ અવશ્ય કરના ચાહિએ. વિનિયોગ-પૂર્વોક્ત પ્રકાર સે યહાં પર ભી હાથ મેં જલ લેક અસ્ય શ્રીકીલકન્ત્રસ્ય સે 'જપે વિનિયોદઃ' તક પઢકર જલ છોડ દે. માર્કન્ડેયજી ને કહા-જિન ભહવાન્ શંકર કા વિશુદ્ધ જ્ઞાન હી શરીર હૈ, તીનોં વેદ હી જિનકે તીન તંત્ર હૈ, જો દ્વિતીયા કે ચન્દ્રમા કો મસ્તક મેં ધારણ કિયે હુએ હૈં તથા સમસ્ત કલ્યાણકે હેતુભૂત હૈ, મૈં ઉન શંકર કો નમસ્કાર કરતા હું ॥૧॥ સપ્તશતી કે પાઠ કરનેવાલોંમ કો યહ કીલક સપ્તશતી મન્ત્રોં કા અંગ હી જાનના ચાહિએ. અતઃ જો દુર્ગા સપ્તપતી કે સાથ સિ કીલક કા પાઠ કરતે હૈં.

(પાના નં. ૧૨૯ માંથી)

રસુલ અલાહની મુસલમ - અક્ષ માલીકે-માલે મા-અલે મા-અલા -

ખડ્ગાનિ સઙ્ક મુસલે ચક્રં ધનુઃ સાયકં હસ્તાબ્જૈર્દધતીં ધનાન્ત-વિલસચ્છીતાંશુ-તુલ્યપ્રભામ્ ।
ગૌરીદેહસમુદ્રવાં ત્રિજગતામાધારભૂતાં મહા પૂર્વામંત્ર સરસ્વતીમનુમજે શુમ્ભાદિ દૈત્યાર્દિનીમ્ ॥૩॥
તતઃ ઐં હ્રીં અક્ષમાલિકાયૈ નમઃ ઇતિ પઠિત્વા માલાં સમ્પૂજ્ય પ્રાર્થયેત્ । માલા-પ્રાર્થના
માં માલે મહામાયે સર્વશક્તિસ્વરૂપિણિ । ચતુર્વર્ગસ્ત્વયિ નયગ્ત તસ્માન્તે સિદ્ધિદા ભવ ॥૧॥
તત્પશ્ચાત 'ખડગ્ ચક્ર-ગદેષુચાપ પરિધાચ્છૂલં સ લેકર 'શુમ્ભાદિ દૈત્યાર્દિનીમ્' પર્યન્ત શ્લોક પઢકર શ્રી ભગવતી દુર્ગા કા ધ્યાન કરે. ઉસકે બાદ એ હ્રી અક્ષમાલિકાયૈ નમઃ પઢકર જપમાલા કા પૂજન કર માં માલે મહામાયે સે લેકર 'પ્રસીદ મમ સિદ્ધયે' તક પઢકર માલા કી પ્રાર્થના કરે. અવિઘ્નં કુરુ માલે ! ત્વં ગુહ્યામિ દક્ષિણે કરે । જપકાલે ચ સિદ્ધ્યર્થ પ્રસીદ મમ સિદ્ધયે ॥૨॥ તત્પશ્ચાત એં હ્રી કીં ચામુન્ડાયૈ વિચ્ચ ઇતિ નવાર્ણમન્ત્રમષ્ટોત્તરશતં જપેત્ તતઃ- ગુહ્યાતિગુહ્યાગોપ્ત્રી ત્વં ગૃહાણાઽસ્મત્કૃતં જપમ્ । સિદ્ધિર્ભવતુ મે દેવિ ! ત્વત્પ્રસાદાન્મહેશ્વરિ ! ॥
ઇતિ પઠિત્વા, દેવ્યા વામકરે જપં નિવેદયેત્ । ઇતિ નવાર્ણમન્ત્રજપ-વિધિઃ સમાપ્તઃ ।

નૈરૂત્યાં ભૃભુતાં - અર્થ - પશ્ચિમ દુર્ગા સમ્રાટ દાનવ રાજા આરબ પા.નં. ૧૩૬-૧૩૭

નેઋત્યૈ ભૃભુતાં લક્ષ્મ્યૈ શર્વાણ્યૈ તે નમો નમઃ ॥૩॥ દુર્ગાયૈ દુર્ગપારાયૈ સારાયૈ સર્વકારિણ્યૈ ।
હમ લોગ શરણાગત કો કલ્યાણ, બુદ્ધિ તથા સિદ્ધિ દેને વાલી ભગવતી કો નમસ્કાર કરતે હૈ. રાક્ષસોં તથા રાજાઓં મેં લક્ષ્મી સ્વરૂપેણ વર્તમાન ભગવતી શિવા કો હમ નમસ્કાર કરતે હૈં ॥૩॥

કાલાં ભ્રામાં - આરબ લામકાં અર્ધચંન્દ્રતારા પા.નં. ૧૪૧

કાલભ્રામાં કટાક્ષૈરરિકુલમયર્દા મૌલિબુદ્ધેન્દુરેખાં શઙકં ચક્રં કૃપાણં ત્રિશિખમપિ કરૈરૂદ્વહન્તી ત્રિનેત્રામવ ।
સિંહસ્કન્ધાધિરૂઢાં ત્રિભુવનમખિલં તેજસા પૂરયન્તીં ધ્યાયેદ્ દુર્ગા જયારૂયાં ત્રિદશપરિવૃતાં સેવિતાં સિદ્ધિકામૈઃ ॥

(પાના નં. ૧૪૭ માંથી)

મખેસુ - મકેવાલી

સકલેસુ દેવી મખે - મકા - મખ

યસ્યાઃ સમસ્તસુગ્તા સમુદીરણેન । તૃપ્તિં પ્રયાતિ સકલેષુ મખેષુ દેવિ । (પાના નં. ૧૪૯ માંથી)

મયા ખયાતાં - મા ખાતૂયા

રક્ષણાય ચ લોકાનાં દેવાનામુપકારિણી । તચ્છુગૃશ્ચ મયાખ્યાતં યથાવત્ કથયામિ તે ॥ સી ॥૪૨॥

(પાના નં. ૧૫૮ માંથી)

સિદ્ધ-કુન્જિકા-સ્તોત્રમ્

શિવ ઉવાચ - દુગા પાટફલં - ફાતૂ અલં કુંજીકા - કુંચી કલમો અર્ગલા - કીલકં - લામકાં

શ્રુણુ દેવિ ! પ્રવક્ષ્યામિ કુજ્જિકાસ્તોત્રમુત્તમ્ । યેન મન્ત્રપ્રમાવેણ ચન્ડીજાપઃ ઘુમો ભવેત્ ॥૧॥
ન કવચં નાઽર્ગલાસ્તોત્રં કીલકં ન રહસ્યમ્ । ન સૂક્તંનાઽપિ ધ્યાનં ચ ન ન્યાસો ન ચા વાઽર્ચનમ૮ ॥૨॥
કુજ્જિકાપાઠમાત્રેણ દુર્ગાપાઠફલં લભેત્ । અતિ ગુહ્યતરં દેવિ ! દેવાનામપિ દુર્લભમ્ ॥૩॥
ગોપનીયં પ્રયત્નેન સ્વયોનિરિવ પાર્વતિ । ! મારણં મોહનં વશ્યં સ્તમ્ભનોચ્ચાટનાદિકમ૮ ।
પાઠમાત્રેણ સંસિદ્ધ્યેત્ કુજ્જિકાસ્તોત્રમુચમમ્ ॥૪॥

 ભગવાન શંકરને પાર્વતી સે કહા- હે દેવિ ! મૈં ઈસ ઉત્તમ કુજિજકાસ્તોત્ર કા વર્ણન કરતા હું. જિ કુજિજકા મન્ત્ર કે પ્રભાવ સે હી ચન્ડી (દુર્ગા) પાઠ કા પૂર્ણ ફલ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ॥૧॥ કવચ, અર્ગલા, કીલક ઔર તીનોં રહસ્ય-દેવીસુક્તં, રાત્રિસૂક્ત, પ્રથમ, મધ્યમ, ઉત્તમ ચરિત્ર કે ધ્યાન, ન્યાસ, પૂજન આદિ જો કિ દુર્ગાસપ્રશકીપાઠ કે લિએ અત્યાવશ્યક હૈ, યે સભી કેવલ કુજિજકા સ્તોત્ર કે પાઠ માત્ર સે હી દુર્ગાસપત્શતી પા કા ફલ પ્રાપ્ત હો તા હૈ. હે દેવિ ! યહ કુજિજકા સ્તોત્ર અત્યન્ત ગોપનીય એવં દેવતાઓં કે લિએ ભી દુર્લભ ॥૨-૩॥ અતઃ હે પાર્વતી ! અપને ગુપ્તાંગ કે સમાન ઈસે ગુપ્ત હી રખના ચાહિએ. ઈસ કુજિજકા સ્તોત્ર કે પાઠ માત્ર સે હી મરણ, મોહન, વશીકારણ, સ્તમ્મન તથા ઉચ્ચાટન આદિ સભી કાર્ય સિદ્ધ હોતે હૈ ॥૪॥

(પાના નં. ૧૫૯ માંથી)

દુર્ગોપનિષત્

સર્વ દેવા દેવીમુપતસ્થુઃ કાસિ ત્વં મહાદેવિ ? સાઙબ્રવીદહં બ્રહ્મસ્વરૂપિણી ગણઃ પ્રકૃતિ-પુરુષાત્મકં જગત્ । શૂન્યં ચાઙશૂન્યં ચ અહમાનન્દવાનન્દૌ. અહં વિજ્ઞાનાવિજ્ઞાને અહં બ્રહામાણિ વેદબ્રહ્માણિ વેત્તિવ્યે, ઈતિ ચાથર્વણી શ્રુતિઃ । અહં પજ્જભૂતામિ અંહ પજ્જતન્માત્રાણિ અહમખિલ જગત્ વેદોહમવેદો અહમ વિદ્યાઅહમવિદ્યા, અજાહમન જાહમ, અશ્વશ્ચોદ્ધર્વંતિર્થક્, ચાઅહમ ।

અહં રૂદ્રભિર્વસુભિશ્ચરામિ અહમાદિત્યૈરૂત વિશ્વૈદેવૈઃ અહં મિત્રાવરૂણાવુભૌ બિભમિં અહમિન્દ્રાગ્ની અહમશ્વિનાુભૌ અહં સૌમં ત્વષ્ટાંર પૂષણં ભગં સન્દધામિ અહં વિષ્ણુમેરૂકમં બ્રાહ્મણમુન્પ્રજાપતિ દધામિ દ્રવિણં હવિષ્મતે સુપ્રજાય યજમાનાય સુન્વતે. અહં રાષ્ટ્રાં સમની વસૂનાં ચિકિતુષી પ્રથમા યજ્ઞિવાનામ્ અહં સુર્કૈયઃ પિતરમસ્ય મૂર્દન્મમ યોનિર્પ્સ્વન સમુદ્રે ય એવં વેદ સે દેવી પદમાપ્નોતિ.

(પાના નં. ૧૬૩ માંથી)

અર્ધચન્દ્ર અલ સિતં યવની દુર્ગા ઉપનિસદ

વિયદાકારસંયુક્તં વીતિહોત્રસમન્વિતમ્ । અદ્ધૈન્દુલસિતં દેવાય બીજં સર્વાર્થસાથકમ્ ॥૩॥

એવમેકાક્ષરં મન્ત્રં ક્તવઃ શુદ્ધચેતસ । ધ્યાયન્તિ પરમાનન્દં મયા જ્ઞાનામ્બુરાશય ॥૪॥

તસ્માદેકા એકૈકાવિશ્વરૂપિણો તમ્માદનેકા અનન્ત પોવાચ્ય જ્ઞેયાનન્તાલદત્યાજૈકાનેકાનમન્ત્રાણાં માતૃકા દેવી સબ્દાનાં જ્ઞાનરૂપણિ

કાનેકાન મંત્રાણાં માતૃકાદેવી શબ્દાનાં અલા દત્યાજે (પાના નં. ૧૬૫ માંથી)

તથા ચ નિબન્ધે-નબી

નમસ્કારનિયુક્તેન મુલમન્ત્રેણ તે દેશિકઃ । મહીમાદે સહ કુબીત પાકઅંગાની યથાવિધિ ॥

(પાના નં. ૬ માંથી)

અભ્યા બલિદાનમન્ત્રસ્તુ-

'એહિ એહિ પદદ્વન્દં મદીયં ચ બલિં દેવિ લુલાયક-પદદ્વયં સાધય દ્વિતય બ્રૂયાત ખાદય દ્વિતીયં પુનઃ'

ઉત્તર એવં પૂર્વ દિશાઓં મેં 'હ્રા' હ્રીં હું દુર્ગાયૈ હૃદયાય નમઃ ઈસ મન્ત્ર સે પૂજા કરે.

પુનઃ પુત્ર મેં પૂર્વાદિ ક્રમ સે 'જં જયાયૈ નમઃ' સે પ્રારમ્ભ કર શં શ્રુત્યૈ નમઃ' તક પઢકર ઓં દિશાઓમ

ઐ પૂર્વ આગ્નેય, દક્ષિણ નૈઋત્ય , પશ્ચિમ વાયવ્ય. ઉત્તર તથા ઈશાન કોણ મેં અક્ષત સે આવાહન કરે.
તદન્તર પત્રોં કે અગ્રભાગ મેં 'લં' ખડ્ગાય નમઃ વં ખેટકાય નમઃ, શંબાણાય નમઃ ધનુષે નમઃ સં શૂલાય નમઃ તૈયબન નમ મન્ત્ર પઢ કર દેવી કે આયુધોં કી પૂજા કરે.

પશ્ચાત પત્રકે બાહર ઈન્દ્રાદિ દશદિક્પાલોં કી એવં ઉનકે વજ્રાદિ શસ્ત્રોં કી ધૂપાદિ સે વિસર્જન પર્યન્ત કર્મ સમાપત કરેં.

દુર્ગા કા બલિદાન મન્ત્ર-'એહિ એહિ' યહ દો પદ તદનન્તર 'મદીયં ચ બલી દેવિ' લૂલાયક લૂલાયક' યહ દો એક ફિર 'સાધય-સાધય' ઇસ પદ કો દો બાર,, 'ખાદય-ખાદય' 'સર્વસિદ્ધિ' પુનઃ 'સ્વાહા-પદ' પઢે યહી દુર્ગા કે બલિદાન કા મન્ત્ર હૈ.

સંક્ષેપ મેં બલિદાન કા મન્ત્ર હૈ-'એહિ એહિ મદીયં ચ બલિં દેવિ લુલાયક લુલાયક સાધય સાધય ખાદયા (ખાદ્યા) સર્વસિદ્ધયૈ સ્વાહા"

ઈસકા પુરાશ્ચરણ આઠ લાખ મન્ત્ર જપ કરને સે તથા આઠ હજાર તિલ સે હવન સે પૂર્ણ હોતા હૈ. જૈસા કિ કહા ગયા હૈ-

આઠ લાખ મન્ત્ર કો જપ તથા આઠ હજાર તિલ કે હોમ સેદુર્ગા કા પુરશ્ચરણ પૂર્ણ હોતા હૈ.
ઈસ પ્રકાર 'શિવદત્તી' હિન્દીટીકા સહિત દુર્ગાતન્ત્રમેં દુર્ગા વિધિ સમાપ્ત. (પાના નં. ૮-૯ માંથી)

મંત્ર ૮૦ ષોડશી મન્ત્ર

શ્રી હ્રીં ક્લીં એં સૌ હી ક એ ઈ લ હ્રી હસકહલ હ્રી સકલ હ્રી સૌઃ એ ક્લીં હ્રી શ્રી ।

અથર્વ વેદ (દ્વિતીય ખન્ડ) રામ સર્મા આચાર્ય બરેલી **સૂક્ત ૫૦**

ઋષિ-મેધ્યાતિથિ, દેવતા-ઈન્દ્રઃ છન્દ-પગાથઃ
કન્નવ્યો અતસોનં તુરો ગૃણીત મર્ત્યઃ નહી નવસ્ય મહિમાનમિન્દ્રિય સ્વગૃણન્ત આનશુઃ ।।૧।।
કદુ સ્તુવન્તુ ઋતયન્ત દેવત ઋષિઃ કો વિપ્ર ઓહતે । કદા હવં મધવનદિન્ સુન્વતઃ કા આગમઃ ।।૨।।
જો મૃત્યુધર્મા મનુષ્યોં કા આકાર ધારણ કરને વાલે- નિત્ય નવીન ઔર બલવાન હૈ, ઉનકી સ્તુતિ કરો. ઉનકી મહિમા કા પૂર્ણ વર્ણન ન કર સકો તો થોડા ગાના કરને પર ભી સ્વર્ગ કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ।૧। હે ઈન્દ્ર ! કૌન સા ઋષિ તુમ્હારે સમ્બન્ધ મેં તર્ક કરતા હૈ, કિસ કારણ તુમ સોમ વાલે સ્તોતા કે બુલાને પર આતે હો ઔર સત્ય કી કામના વાલે દેવગણ કિસ કારણ તુમ્હારી સ્તુતિ કરતે હૈં ।।૨।।

(પાના નં. ૯૮૩ માંથી)

સૂક્ત ૧૧૫

(ઋષિ-વત્સઃ દેવતા-ઈન્દ્રઃ છન્દ-ગાયત્રી)
અહમિદ્ધિ પિતુષ્પરિ મેધામૃતસ્ય જયમ અહં સૂર્યઈવાજનિ ।।૧।।
અહં પ્રત્નેન મન્માના ગિર શુમ્ભાનિ કગવવત્ । યેનેન્દ્ર સુસમિદ દધે ।।૨।।
યે ત્વામિન્દ્ર તુષ્ટુવુર્ઋષયો યે ચ તુષ્ટવુ । મમેદ વર્ધસ્વ સુષ્ટુતઃ ।।૩।।
અહમદી સૂર્ય કે સમાન ઉત્પન્ન હુઆહું ઔર પિતા બ્રહામાકી વૃદ્ધિ કો મૈંને પા લિયા હૈ. ।।૧।। મૈં પ્રાચીન

સ્તોત્ર ધ્વારા વાણીયોં કો સુસજ્જિત કરતા હુઆ ઈન્દ્ર કી બલી કરતા હું ।૨। હે ઈન્દ્ર । જિન ઋષિયોં ને તુમ્હારી સ્તુતિ કી હૈ યા જિન્હોંને સ્તુતિ નહીં કી ઈસસે ઉદાસીન રહતે હુએ મેરી મામેદકી સ્તુતિ દ્વારા હી વૃદ્ધિ કો પ્રાપ્ત હોઓ ।।૩।।

(પાના નં. ૧૦૪૯ માંથી)

કહે કબીર મૈં પુરા પાયા

(આચાર્ય રજનીસ પુના)

જિસકો સબ જગહ પરમાત્મા દિખાઇ પડને લગે-મંદિર મેં મસજિદ મેં, ગુરુદ્વારે મેં ગિરજે મેં, સ્ત્રી મેં પુરુષ મેં, બ્રાહ્મણ મેં શૂદ્ર મેં, હિન્દુ-મુસલમાન-ઇસાઇ મેં, જૈન મેં બૌદ્ધ મેં, પશુઓં-પક્ષિયોં મેં પત્થર-પહાડોં મેં, રામ મેં રાવણ મેં, અચ્છે મેં બુરે મેં, સાધુ મે અસાધુ મેં-જિસે સબ જગહ પરમાત્મા દીખાઈ પડને લગે ઉજાલે મેં અંધેરે મે, જિંદગી મેં મૌત મેં જિસે કોઇ દ્વન્દ્વ ન રહ જાયે, ઉસને પુરા પા લિયા

તા અલા કી ગતિ નહીં જાની, ગુરુ ગુડ દીવા મીઠા । કહૈ કબીર મૈં પૂરા પાયા, સબ ઘટિ સાહબ દીઠ ।। જહિયા કિરતમ ન હતા, ધરતી નહી નીર । ઉતપતિ પરલય ના હતા, તબ કી કહૈ કબીર ।।

(પાના નં. ૨૫૮ માંથી)

અબ્રાહમ યહુદિયોં કા સબ સે પહલા પૈગમ્બર, યહૂદિયોં કા પિતા, જૈસે રામ હિન્દુઓં કે લિયે પ્યારે, વૈસે અબ્રાહમ યહુદિયોં કે લિયે પ્યારે ઔર કુછ કા તો કહના હૈ કિ રામ ઔર અબ્રાહમ એક હી આદમી કે દો નામ. **અબ્રાહમ કા પુરાના નામ હૈ-અબરામ ! ઔર અબ' કા મતલબ હોતા હૈ-શ્રી-હીબ્રૂ મેં તો જો હિન્દી મેં શ્રીરામ કા અર્થ હોતા હૈ, વહ અબરામ કા અર્થ હોતા હૈ-હિબ્રૂ મેં.** સંભવ હૈ કિ કહીં બહુત પ્રાચીન સમય મેં દૂર, રામ કો માનને વાલે લોગ દો હિસ્સો મેં બંટ ગયે હો. ઔર યે હી દો ધર્મ દુનિયા મૈં સબ સે જ્યાદા પુરાને હૈ-હિન્દુ ઔર યહૂદી ઔર ઇન્હીં દો ધર્મો સે દુનિયા કે સબ ધર્મ નિકલે હૈ. યહુદિયોં સે નિકલી-ઇસાઇત ઔર ઇસલામ ઔર હિન્દુઓં સે નિકલે-બૌદ્ધ ઔર જૈન ઇતને હી ધર્મ હૈ દુનિયા મેં આમ સર્વ.

(પાના નં. ૨૫૯ માંથી)

જૈસે તુમ કમલ કો ખિલતે દેખતે હો યા એક પક્ષી કો આકાશ મેં ઉડતે દેખતે હો તુમ કુછ કરતે નહીં. એસે હી તુમ્હારે ભીતર એક ગીત કા જન્મ હોતા હૈ, એક કલામ હોતા હૈ તુમ્હારે ભીતર કોઈ ગુંજને લગતી હૈ, જો તુમ્હારી ઉઠાઇ હુઇ નહીં હૈ-ખયાલ રખના ! એસા નહીં હૈ કિ તુમ બૈઠે-બૈઠે રામ-રામ- રામ-રામ જપ રહે હો. જબ તક તુમ જપ રહે હો, તબ તક દો કૌડી તુમ્હારા રામ-રામ હૈ.

જબ તુમ્હારે ભીતર જાપ હોગા... નાનક ને ઉસકો અજપા-જાપ કહા હૈ. કબીર ને ભી અજપા-જાપ કહા હૈ. જબ તુમ્હારે બિના જપે કુછ ભીતર ઉઠેગા, નામ અપને આપ હોગા, તભી કુછ હુઆ તબ તુમને મૂલસ્તોત્ર કે સાથ સમ્બન્ધ જોડ લિયા.

મેરી ખામોશિયોં કે પરદોં મેં એક શૌરે કલામ હોતા હૈ
મેરી અક્લોં ખિર્દ કે હાથોં મેં એક ભરપૂર જામ હોતા હૈ.

(પાના નં. ૨૮૩ માંથી)

તુમને કિસી કો કુરાન તરન્નુમ મેં પઢતે સુના ? તુમ્હારી સમઝ મેં ભી ન આયે અરબી, ફિર ભી તુમ મસ્ત હોને લગાગે. તુમ્હેં સમઝ મેં ભી ન આયે કિ અર્થ ઇસકા ક્યા હૈ , લેકિન કુરાન કી આયતેં તુમ્હારે

 હિલાડાલા જાયેગી. તુમ મગન હો ઉઠોગે.

જબ મોહમ્મદ કો યે આયતે ઉતરી થી, તો મોહમ્મદ કો પતા હી નહીં થા કિ યૈ આયતેં ઉન પર ઉત્તર સકતી થી. વે તો પહાડ કી ગુફા મેં બૈઠે ધ્યાન કર રહે થે, યહ તો આકસ્મિક હુઆ એકદમ આયતેં ઉતરને લગી. ઈલહામ હોને લગા. કોઈ વચન તૈરને લગે ઉનકી ચેતના મેં-જો ઈનકે અપનેં નહીં થે. જો ઉન્હોંને કભી સુને ભી નહીં થે. જો ઉન્હોંને કભી પઢે ભી નહીં થે. પઢે-લિખે વે થે ભી નહીં. પાંડિત્ય સે ઉનકા સમ્બન્ધ ભી નહીં હોતા-તો શાયદ યહ ઈલહામ હો ભી નહીં સકતા યહ મોહમ્મદ જૈસેસરલ આદમી કો હી હોતા હૈ.

બુદ્ધિ શાસ્ત્રોં સે ભરી હોતી, તો ઈતની ભીડ હોતી બુદ્ધિ મેં કિ યે જો શબ્દ ઉતરતે પરમાત્મા, કે યે યા તો વિકૃત હો જાતે, ઈનકી વ્યાખ્યા બદલ જાતી, ઈનકા રંગ-ઢંગ બદલ જાતા, ઈરછે-તિરછે હો જાતે, કુછ કે કુછ હો જાતે, ઔર ઈનકા સૌંદર્યઔર ઈનકા સંગીત તો નિશ્ચિત ખો જાતા.

લેકિન મૌહમ્મદ સીધે-સાદે આદમી થે. ઘભરા ગયે યહ ક્યા હો રહા હૈ ? ડર ગયે કંપકંપી છા ગયી. બુખાર ચઢ આયા. ઘર કી તરફ ભાગે ઔર વે ઉતરતી હી ચલી ગયી આયતેં. વે ભીતર જેસે ગિર રહી થી. જૈસે વર્ષા હો રહી હો. આકાશ સે, શૂન્ય આકાશ સે કુછ ઉતર રહા થા.

ઘર જાકર દુલાઈ ઔઢકર સો રહે પત્ની સે કહા, 'જિતની દુલાઈયાં હો, સબ મેરે ઉપર ડાલ દે. યહ કંપકંપી કુછ એસી હૈ કિ જો મુઝે છોડતી નહીં. રૂઆ-રૂઆ મેરા કંપ રહા હૈ' પત્ની ને કહા, 'આખિર હુઆ ક્યા ? ભલે-ચંગે ગયે થે !' ઉન્હોંને કહા, 'અભી તૂ મૂઝે દબા દે. અભી મૈં અપને હોશ મેં નહીં હું. થોડા સમ્હલું, તો તુઝસે કહુંગા.

બાદ મેં મોહમ્મદ ને કહા કિ 'મુઝે બહુત ડર લગાત હૈ...!' ઔર બડી અજીબ કહી અપની પત્ની કો કહાઃ 'યા તો મૈં પાગલ હો ગયા હું યા કવિ હો ગયા હું !'

યહ બડા અદ્‌ભુત વચન હૈ-કિ યા તો મૈં પાગલ હો ગયા હું યા કવિ હો ગયા હું. 'પાગલ કી હી જ્યાદા સંભાવના હૈ,' મોહમ્મદ ને કહા, 'ક્યોંકિ કવિતા કો મૈં જાનતા ભી નહીં હું મગર અપૂર્વ ઉત્તર રહા હૈ, સંગીત સે બંધા હુા કુછ ુઉત્તર રહા હૈ. સબ તૈયાર ત્તર રહે હૈ ઔર સાથ હી એક આવાજ ઉતર રહી હૈ કિ જા, ગા, ગુનગુના, કહ-લોગોં કો કહ ઔર મૈં બહુત ડરા હુઆ હું.

પત્ની ને સમઝાયા-બુઝાયા કિ 'ઘઊભરાઓ મત' મૈને સુના હૈ કિ પરમાત્મા જબ ઉતરતા હૈ, એસે હી ઉતરતા હૈ. તુમ થોડા ધૈર્ય રખો. તુમ ધન્યભાગી હો.'

મોહમ્મદ કી પત્ની મોહમ્મદ કી પહલી શિષ્યા થી-પહલી મુસલમાન ઉસને મોહમ્મદ કો સમ્હાલા. તીન દિન તક સમઝાયા, બુઝાયા, તબ કહીં મોહમ્મદ થોડે સ્વસ્થ હુએ. ડગા ગઈ બાત ઈતની, ડગમગા ગઈ બાત ઈતની...!

(પાના નં. ૨૮૭-૨૮૮ માંથી)

ધર્મ શિક્ષા લેખક : સ્વામી સત્યાનંદ સરસ્વતી થરીયા કલકત્તા

ઓમ આપો જ્યોતી રસૂલ બ્રહ્મ સ્વરૂપ

ૐ ભ્રૂઃ ૐ ભ્રૂવઃ, ૐ સૂવ, ૐ મહઃ ૐ જનઃ, ૐ તપઃ, ૐ સત્યમ્ ૐ તતવિતુવરેગ્યમ ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ

 ધિયો યો નઃ પ્રચોદયાત્ ૐ આપો, જ્યોતિઃ રસઃ અમૃતં બ્રહ્મા ૐ ભ્રૂ: ભૂવઃ સ્વઃ ૐ

(વે આત્મા ભ્રૂ: લોક કે સ્વરૂપ હૈ, વે ભૂવઃ મહઃ જનઃ તપઃ સત્યલોક કે સ્વરૂપ હૈ, વે સાવેતા દેવતા કા પૂજનીય તેજ સ્વરૂપ હૈ, ઉનકો હમ ધ્યાન કરતે હૈં વે હમરે બુદ્ધિ મેં અપની શક્તિ કા પ્રેરણ કરે. આપ જીવન સ્વરૂપ હૈ આપ જ્યોતિ સ્વરૂપ હૈ (તેજ યા વીર્ય સ્વરૂપ હૈ.) આપ રસઃ સ્વરૂપ અર્થાત્ આનન્દ સ્વરૂપ હૈ. આપ અમૃત (અમર આત્મા) હૈ આપ બ્રહ્મ સ્વરૂપ હૈ આપ ઇચ્છા, આપ ક્રિયા ઔર જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ

આપ ૐ સ્વરૂપ હૈ.

નીલવર્ણ જ્યોતી મહા અરબતી

૪-પૂર્વોક્ત રૂપ મેં મહાવ્યહૃતિ પાઠ કરને કે પશ્ચાત અનાહત મેં વિષ્ણુ કાં (નીલ વર્ણ દીપ કલિકા શિવલિંગ) ધ્યાન કરતે હુએ મહાવ્યાહ્યતિ ૐ ભ્રૂ: ઇત્યાદિ પાઠ કરના પડેગા)

૫-ઇસ પ્રકાર અનાહત ધ્યાન કરકે મહાવ્યહ્યતિ પાઠ કરને કેબાદ આજ્ઞા ચક્ર કે મધ્ય મેં સ્થિત (બ્રહ્મનાડી ચિત્ર દે નં. ૬ કેન્દ્ર) શ્વેત વર્ણ શીતલ શિવલિંગ યા દીપ કલિકા ધ્યાન કરતે હુયે મહાવ્યાહ્યપિ (ૐ ભૂઇત્યાદિ) પાઠ કરના પડેગા.

૬-તુમ પૂર્વોક્ત નિયમ મેં પ્રાણયામ કરોગે અથવા ૩, ૪, ૫ સૂત્ર અનુસરણ કરકે મહાવ્યાહ્યતિ પાઠ કરતે હુયે મૂલાધાર સે સહસ્ત્રાર પર્યન્ત બ્રહ્મનાડી કા ધ્યાન કરતે હુયે ગાયત્રી એક બાર ઉચારણ કરોં એવં બ્રહ્મ સ્તોત્ર કા પાઠ કરો.

૬-(ક) ગાયત્રી ૐ ભૂ ભવઃ રૂવઃ તત્સવિતુવરેણ્યમ્ ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ ધિયો યો નઃ પ્રચોદતાત્ ૐ (અથઃ આપ બ્રહ્મ, મહાશક્તિ, એવં પરમાત્મા) ૐ સ્વરૂપ, આપ ભ્રૂ: એવં સ્વઃ સ્વરૂપ હૈ આપ સવિત દેવતા કે પૂજની. તેજ હૈ, આપ કો ધ્યાન કરતે હૈ. આપ હમારે બુદ્ધિ મેં અપની શક્તિ કો પ્રેણન કરેં.

૬(ખ) બ્રહ્મ સ્ત્રોતમ્ -

વિશ્વરૂપી મકાય - નીષ્કલં નબી કલમા ભીસમલાન નિરં અલમ અલાઈસાંન અરબ જામ

ૐ નમસ્તે સતે સર્વ લોકાશ્રયાય નમસ્તે ચિત્તે વિશ્વ રૂપી મકાય નમો અદ્વેતતદ્વાય મુક્તિપ્રદાય, નમો બ્રહ્મણે વ્યાપિને નિર્ગુણાય ા ત્વમેકં શરણ્યં ત્વમેકં વરેણ્યમ્ તેવમેક જગતકારણં વિશ્વરૂપમ્ ।. ત્વમેકં જગત્ કર્તૃ ફાતૃપ્રહર્તૃ, ત્વમેકં પર નિષ્કલં નિર્વિકલમ ભયાનાં ભયં ભીષણાં ભીસમલાન ગતિઃ પ્રાણીના પાવન પાવનાનામ્ ।. મહોચ્ચેઃ પદાનાં નિયન્તૃ ત્વમેકં પરેશાં પર રક્ષવઃ રક્ષકાનામ્ ાા પરેશ પ્રભો સ્વરૂપોઅવિનાશિ અનિદેશ્ય સર્વેન્દ્રિયાગમ્ય સત્યા આયન્ત્યાક્ષર વ્યાપકાવ્યક્ત-તત્વ જગત્માસકાધીશ પાયાદ

તચદેકં સ્મરામઃ તદેક તજામઃ મદૈક જગત્ સાક્ષીરૂપ નમામઃ । સદેકં નિધાનમ્ નિરઅલમ ઈસં ભવામ્ભોદિપોત શરણ્ય બ્રજામઃ ાા (અરબ જદમ)

પજ્જ રત્નમિદં સ્તોત્રં બ્રહ્મણઃ પરમાત્મનઃ ।

યઃ પઠેતવ પ્રયતો ભૂત્વાં બ્રહ્મં સાયુધ્યજાયમાપ્નુયાત્ ાા

બ્રહ્મ સ્તોત્ર કા અર્થ

ૐ આપસમસ્ત વિશ્વ કે આશ્રય સ્વરુપ 'સત્' બ્રહ્મ હૈ આપ વિશ્વરૂપાત્મક ચિત્ત બ્રહ્મ હૈ, આપ કો પ્રણામ.

અદ્વૈત રૂપાત્મક વ મુક્તિ કો દાન કરને નામ સે પ્રસિદ્ધ હૈ એસે લિંગ પૂજા સાક્ષાત મોક્ષ કો પ્રદાનકારી હોતે હૈ. પુરુષ તત્વ પ્રકૃતિતત્વ, ઔર અનેક પ્રકાર કે ભૂતત્વસ (સારૂયદશન દેખો) કા લિંગ કે વિભન્ન રૂપ હે. ઇસ સબ કે વિષય મેં વિસ્તૃત કહા ગયા હૈ. જીવન મુક્ત મહાપુરુષ છોડ અન્ય ઇનકો નહીં જાન સકતે.

૨. સાજ્ઞાનામ્બુજ વદ્વિમલકર સદશં ધ્યાન ધઆમ પ્રકાશં । હસ્તાભ્યાં કેવલાભ્યા પરિલસિત વપુનેત્ર પત્ર સુશુભં ॥ તન્મયે હાકિની સા શશિપ્તમ ધબલા વક્ત્રષટૈં દધાના । વિસામુદ્રાં કપાલં ડમરૂજપમ્ બંટીઃ બિભ્રતી શુદ્ધચિન્તા એતદ્ પદમાન્તરાલે નિવસતિ ચ મનઃ સુક્ષ્મ રૂપં પ્રસિદ્ધં । યોનૌ તત્ કર્નિકાયા મિતર શિવપદં લિંગ ચિન્હ પ્રકાશં ॥ ષટ ચક્ર નિરુપણમ ॥૩૪ ।૩૫॥

અર્થઃ- અરબૂ ભ્રૂ યુગલ કે મધ્યસ્થલ મેં આપા નામક એક દ્વિદન ચક્ર હૈ. વહ ચંદ્ર સમાન શુભ્ર વણ હૈ યોગિયોં કે ધ્યાન-સ્થાન સ્વરૂપ હૈ. યહ અતીવ શુભ્ર હૈ ઇસકે દલ દ્વય મેં દો વર્ણ શોભા પા રહે હૈ આજ્ઞા ચક્ર કે મધ્ય મેં વિદ્યા મુદ્રા, કપાલ, જપ માલ ધારિણી ચતુર્ભુજા વિમલ ચિત્તા ખડાગના હાહિની નામ શકિત અધિષ્ઠિતા હૈ ઇસ કે અન્તર સ્થિત કર્ણિકા ભાગ મેં સૂક્ષ્મ રૂપી મન પ્રસિદ્ધ હૈ મસ્તિષ્ક પરચિય કેન્દ્ર મેં ૧ નમ્બર કેન્દ્ર કો દેખો ઔર યોનિ કે આકાર વિશિષ્ટ દો દલ કે મધ્યસ્થિત કર્ણીક મધ્યે ઇતર નામ શિવલિંગ પ્રકાશ માન હૈ દેખો મસ્તિષ્ક સહસ્ત્રાર આજ્ઞા ઔર શિવપિન્ડ નિર્દેશક ચિત્ર નં ૭ સ્થાન. આજ્ઞા સહસ્ત્રાર ઔર શિવ પિણ એવં સમ્બન્ધ ચિત્ર કા ૩ ચિહ્નિતં સ્થાન દેખો.

૩. અરાધ્યામિ મણિસન્નિભ માત્મલિંગ માયાપુરી હૃદય પંકજ સન્નિવિષ્ટં ।
શ્રદ્ધાનબી જલાબગાહં । નિત્ય સમાધિ કુસુમૈર પુનર્ભવાય ॥ હંસ યવન ॥

અર્થ :- મૈં મણિ કે સદ્દશ જ્યોતિ વિશિષ્ટ આત્મરૂપ લિંગ કો આરાધના કરતા હું આપ માયાપુરી રૂપ સહસ્ત્રાર કમલ કે ભીતર મેં સમ્પૂર્ણ રૂપ મેં નિબિષ્ટ હૈ શ્રદ્ધારૂપા નદી ઔર જ્ઞાન રૂપ જલ મેં સ્નાન કરતા હું સમાધિરૂપ પુષ્પ દ્વારા વહ આત્મરૂપી લિંગ કી પૂજા કરતા હું. શ્રદ્ધા, જ્ઞાન આદિ નાડી શિવ પિન્ડ મેં અવસ્થિત હૈ ક્રમ વિકાસ અષ્ઠમ અધ્યાય કો દેખો) ઉસમેં હમારા ઔર પુર્નજન્મ ન હોગા. અર્થાત્ હમ શેષ સમાધિ કો પ્રાપ્ત કરને કે લિયે યોગાનુષ્ઠાન કર રહે હૈં.

૪-આકાશં લિંગમિત્યહુ પૃથિવીતસ્ય પીઠકા આલય સર્વ દેવાનાં અલયાના લીંગ ઉચ્યતે લીંગ પુરાણ

અર્થઃ- આકાશ (આ-વ્યાપ્ત કાશ-જ્યોતિ અર્થાત આત્મા વ્યાપક ઔર આત્મા હી જ્ઞાનમય લિંગ હૈ) હી લિંગ પૃથ્વી (અર્થાત્ મૂલાધાર ચક્ર) ઉસકા પીસ્વરૂપ હૈસ, ઇસમેં સમસ્ત દેવતા લય પ્રાપ્ત હોતે હૈ. જિસ કરાણ આત્મા કા નામ લિંગ હૈ

૫-આલય, લિંગમિત્યાહુ ર્ન લિંગ લિંગમુચ્યતે
યાસ્મિન્ સર્વાનિ ભૂતાનિ લીયન્તે વૃદ્ધદાવિ ॥-લિંગ પુરાણમ ॥

અર્થઃ- આત્મા સવભ્રૂત કા આશ્રય હૈ ઇસીલિયે ઉસકા નામ હૈ લિંગ. લિંગ મૂર્તિ કો લિંગ મત સમઝો ક્યોકિ આત્મા હી લિંગ હૈ ઇસ લિંગ મેં જલ કે બુલબુલે કી તરહ સમસ્ત વિશ્વબિલીન પ્રાપ્ત હોતા હૈ.

(પાના નં. ૨૪-૨૫, ૫૬-૫૭ માંથી)

દીપક બારા નામ આચાર્ય રજનીસ પુના

અભી ભી નગ્મા ઉઠ સકતા હૈ

બાવીસો વરસની લાંબી ગુલામી ભારત દેસ થી શુ ઉમેદ

''મેરા કામ તો મુશ્કિલ હૈ ક્યોંકિ ટૂટી હુઇ પાંજેબ સે ઝનકાર માંગ રહા હું. પાંચ હજાર સાલ સે યહ પાંજેબ ટૂટતી હી ચલી ગયી હૈ. કુછ બચા નહીં હૈ ઇસ દેશ સે જ્યાદા રિક્ત, આત્મહીન ઇસ પૃથ્વી પર આજ કોઇ ભી નહીં. બાઇસ સૌ વર્ષ કી લંબી ગુલામી, ઔર પાંચ હજાર વર્ષ કી દકિયાનૂસી-પાંજેબ બૂરી તરહ ટૂટ ગયી હૈ. મગર મૈં ઉસી સે ઝનકાર માંગ રહા હું. કોશિશ તો કરની હૈ. આશા તો રખની હૈ. ઉભરેગા ન ધડકન સે કભી જબ કોઇ નગ્મા ટૂટી હુઇ પાંજેબ સે ઝનકાર ન માંગો.

(પાના નં. ૩ માંથી)

તૈયારી રખની હૈ, સરમદ હોને કી... ગરદન કટ સકતી હૈ ! સંન્યાશ એક અભિયાન હૈ, એક અભીપ્સા હૈ ઇસ દેશ કો-ઔર ઇસ દેશ કો હી નહીં, ઇસ દેશ કે માધ્યમ સે સારે જગત કો પુનરજીવન દેને કી કચ્છ ભી હમારા હૈ, કૈલિફોર્નિયા ભી હમારા હૈ, પંજાબ ભી હમારા હૈ, ઔર પાકિસ્તાન ભી હમારા હૈ-સારી પૃથ્વી હમારી હૈ ઇસલિએ, જગાના તો સબકો હૈ ! મગર મુઝે કહીં એક જગહ તો બૈઠના હોગા. લેકિન વહીં સે કિરણેં ફૈલાયી જા સકતી હૈ સૂરજ કો હર ઘર પર જાને કી જરૂરત ભી નહીં હૈ''

(પાના નં. ૪ માંથી)

હમારી તરફ સે...
હમારી તરફ સે સલામ ઉનકો દેના... હમારી તરફ સે સલામ ઉનકો દેના
તો કહ દેના કાસિદ સલામ આખરી હૈ તો કહ દેના કાર્સિદ...
તો કહ દેના કાર્સિન સલામ આખરી હૈ હમારી તરફ સે સલામન ઉનકો દેના
તો કહ દેના કાર્સિન સલામ આખરી હૈ
મુલાકાત હમસે... મુલાકાત હમસે ન અબ હો સકેગી યે બીમારે ગમ કા...
યે બીમારે ગમ કા પયામ આખરી હૈ હમારી તરફ સે સલામ ઉનકો દેના
તો કહ દેના કાર્સિન સલામ આખરી હૈ મુલાકાત હમસે ન અબ હો સકેગી
યે બીમારેગમ કા પયામ આખરી હૈ સરે-શાન તુમ જબ જુદા હો રહે હો...
સરે-શામ તુમ જબ જુદા હો રહે હો જુદા રૂહ ગોયા કિ હોતી હે તનસે
મુઝે એસા માલૂમ હોતા હે જેસે મેરી જિંદગી કી યે શામ આખરી હૈ
હમારી તરફ સે સલામ ઉનકો દેના તો કહ દેના કાર્સિન સલામ આખરી હૈ
જવાની કે નશે મે... જવાની કે નશે મેં બદમસ્ત હોકર...
જવાની કે નશે મેં બદમસ્ત હોકર ન ચલ...
ન ચલ ટૂટી કબ્રોં કો ઠુકરા કે જાલિમ જવાની કે નશે મેં બદમસ્ત હોકર
નચલ ટૂટી કબ્રોં કો ઠુકરા કે જાલિમ તુઝે ભી યહીં...
તુઝે ભી કહીં મરકે આના હૈ ઇક દિન

યે દુનિયા મેં સબકા મકામ આખરી હૈ યે દુનિયા મેં સબકા મકામ આખરી હૈ...
જવાની કે નશે મેં બદમસ્ત હોકર ન ચલ ટૂટી કબ્રોં કો ઠુકરા કે જાલિમ
તુઝે ભી યહીં મરકે આના હૈ ઈક દિન યે દુનિયા મેં સબકા મકામ આખરી હૈ
હમારી તરફ સે સલામ ઉનકો દેના તો કહ દેના કાસિદ સલામ આખરી હૈ
મુંહ દેખ લિયા આઇને મેં ઔર દાગ ન દેખે સીનેકા...
મુંહ દેખ લિયા આઇને મૈં ઔર દાગ ન દેખે સીને મેં.
જી કૈસા લગા હૈ જીને મેં, મરને કો ભી ઇંશા ભૂલ ગયે, મુંહ દેખ લિયા આઇને મૈં ઔર દાગ ન દેખે
સીને મેં જી કૈસા લગા હૈ જીનમેં, મરને કો ભી ઇંશા ભૂલ ગયે
યે આદમી કા જિસ્મ ક્યા હૈ જિસપૈ શૈદા હૈ જહાં એક ઈંટ કી ઈમારત એક મિટ્ટી કા મકાં
ખૂન કા ગારા બનાયા, ઈંટ ઈસમેં હડ્ડિયાં ચંદ્ર સાંધોં પર ખડા હૈ યે ખયાલી આસ્મા
મૌત કી પુરજોર આંધી જબ ઈસે ટકરાયેગી તો ટુટ કર યે ઈમારત ખાક મેં મિલ જાયેગી
યે આદમી કા જિસ્મ ક્યા હૈ ?
યે આદમી કા જિસ્મ ક્યા હૈ જિસપૈ શૈદા હૈ જહાં એક મિટ્ટી કી ઈમારત એક મિટ્ટી કા મકાં
ખૂન કા ગારા બનાયા, ઈંટ ઈસમેં હડ્ડિયાં ચંદર સાંધોં પર ખડા હૈ યે ખયાલી આસમાં
ચંદ ખ્વાબોં પર ખડા હૈ યે ખયાલી આસમાં, મૌત કી પુરજોર આંધી જબ ઈસે ટકરાયેગી...
મૌત કી પુરજોર આંધી જબ ઈસે ટકરાયેગી... તો ટૂટ કર યે ઈમારક ખાક મેં મિલ જાયેગી
યે ઈમારત પૈર મેં માલો-ગુહર ક્યા ચીજ હૈ દૌલતે-ઈમાં કે આગે માલો-જર ક્યા ચીજ હૈ બેનવાં-મુફલિસ
નવાં, ખુશહાલ પૂછે જાયેંગે... માલ કે બદલે ફકત આમાલ પૂછે જાયેંગે
જવાની કે નશે મેં બદમસ્ત હોકર... જવાની કે નશે મેંબબદહોશ હોકર ન ચલ ટૂચટી કબ્રોં કો ઠુકરાકે જાલિમ
તુઝે ભી યહીં મરકે આના હૈ ઈક દિન યે દુનિયા મેં સબકા મકામ આખરી હૈ
હમારી તરફ સે સલામ ઉનકો દેના તો કહ દેના કાર્સિન સલામ આખરી હૈ સુબુતે વફા...
સુબુતે વફા કર રહા હું મુકમ્મલ સુબુતે વફા કર રહા હું મુકમ્મલ...
દિયા થા... દિયા થા જિન્હેં મૈંને દિલ રોજે-અવ્વલ
દિયા થા... જિન્હેં મૈંને દિલ રોજે-અવ્વલ કુએ જાન ભી આજ દેને ચલા હું
કુએ જાન ભી આજ દેને ચલા હું... મુહબ્બત મેં પુરનમ...
મુહબ્બત મેં પુરનમ યે કામ આખરી હૈ
સુબુતે વફા કર રહા હુ મુકમ્મલ દિયા થા જિન્હેં મૈંને દિલ રોજે-અવ્વલ
કુએ જાન ભી આજ દેને ચલા હું મુહબ્બત મેં પુરનમ યે કામ આખરી હૈ
હમારી તરફ સે સલામ ઉનકો દેના તો કહ દેના કાર્સિન સલામ આખરી હૈ (પાના નં. ૧૯૧-૧૯૩ માંથી)

તો યારોં : કાતીલ દગાખોરથી પ્યાર ન માગો -

યારો કિસી કાતિલ સે કભી પ્યાર ન માંગો.. ખુલ જાયેગી ઈસ તરહ નિગાહો કા ભરમભી...

ખુલ જાયેગા ઈસ તરહ નિગાહોં કા ભરમ ભી કાંટો સે કભી ફુલ કી મહકાર ન માંગો
કાંટો સે કભી ફૂલ કી મહકાર ન માંગો ખુદ અપને કલેજે-લિયે તલવાર ન માંગો
યારો કિસી કાતિલ સે કભી પ્યાર ન માંગો સચ બાત પૈ મિલતા હૈ સદા જહર કા પ્યાલા
સચ બાત પૈ મિલતા હૈ સદા જહર કા પ્યાલા જીના હૈ તો ફિર જુર્રત-ઈજહાર ન માંગો
જીના હૈ તો ફિર જુર્રતે-જિહાર ન માંગો ખુદ અપને કલેજે-લિયે તલવાર ન માંગો
યારો કિસી કાતિલ સે કભી પ્યાર ન માંગો યે ભી હૈ ગનીમત જો મિલે કોઈ ખરીદાર...
યે ભી હૈ ગમીમત જો મિલે કોઈ ખરીદાર મિટ જાઓ મગર કીમતે ઈસાર ન માંગો
મિટ જાઓ મગર કીમતે ઈસારન માંગો ખુદ અપને કલેજે-લિયે તલવાર ન માંગો
યારો કિસી કાતિલ સે કભી પ્યાર ન માંગો ઉભરેગા ન ધડકન સે કભી અબ કોઇ નગ્મા
ઉભરેહા ન ધડકન સે કભી અબ કોઈ નગ્મા
ટૂટી હુઆ પાંજેબ સે ઝનકાર ન માંગો ટૂટી હુઈ પાંજેબ સે ઝનકાર ન માંગો
યારો કિસી કાતિલ સે કભી પ્યાર ન માંગો. (પાના નં. ૨૩૨ માંથી)

પ્રભાસ અને સોમનાથ

(સંભૂપ્રસાદ હરપ્રસાદ દેસાઈ પ્રભાસ)

વેદો સંગ્રહીત છે અને હર સમય લખાતા હતા.

પ્રાગૈતિહાસિક પ્રભાસ

વિદ્વાનોનો એક સમૂહ બલપૂર્વક પ્રતિપાદન કરે છે કે આર્યો ઉત્તર ધ્રૂવ કે એશિયામાંથી ભારતમાં આવ્યા, જ્યારે તેની વિરુદ્ધ બીજો સમૂહ ભારપૂર્વક સિદ્ધ કરે છે કે આર્યો આ દેસમાં જ વસતા હતા. એ જ પ્રમાણે વેદો અપૌરૂષેય છે એમ વૈદિક ધર્મને અનુસરતા વિદ્વાનો માને છે અને પાશ્ચાત્ય વિચારશ્રેણીને અનુસરતા વિદ્વાનો કહે છે કે વેદો ક્રમશઃ લખાતા હતા. અને વૈદિક ઋષિયોં તેમાં મંત્રો ઉમેરતા હતા અને તે કારણે તેમાં વેદકાલીન ઈતિહાસ સંગૃહીત છે અને તેનું તારણ કરતાં તેમાંથી ઘણી વ્યક્તિઓના ઘણા પ્રસંગોની અને ઘણા જ્ઞાન-વિજ્ઞાનની માહીતી મળે તેમ છે. (પાના નં. ૨ માંથી)

રૂગવેદમાં સીસ્ન લીંગ પૂજા કરનારા અમારા થી દૂર રહો.

તેમ છતાં તેઓની ધાર્મિક માન્યતાઓ ભીન્ન રહી. આર્યો એકેશ્વરના ઉપાસક રહ્યા અને અનાર્યોના અનેક દેવો પશુ અને વૃક્ષોની પુજાનો તેઓ વિરોધ કરતા રહ્યા. ઋગ્વેદમાં તો તે માટે એમ પણ કહેવમાં આવ્યું કે "શિશ્નને દેવ માનનારા અમારાથી દૂર રહે"

આર્યોએ અનાર્યોને તિરસ્કારસૂચક એવું દસ્યુનામ આપ્યું. અનાર્યોને તેઓ દસ્યુ શબ્દથી જ સંબોધતા તેથી એક માન્યતા એવી થઇ ગઈ છે કે દસ્યુ એક જાતિ હતી પરંતુ દસ્યુનો અર્થ 'શત્રુ' જેવો થાય છે અને તે શબ્દનો પાછળથી 'ગુલામ' જેવો અર્થ પણ થઇ ગયો. (પાના નં. ૫ માંથી)

ચંન્દ્રવંસી યયાતીની પત્ની અસૂર રાજા શુક્રાચાર્યની પુત્રી

સૂર્યવંશીઓ પૂર્વમાંથી આવ્યા અને ચંદ્રવંશીઓ ઉત્તરમાંથી આવ્યા : માટે તેઓ સૂર્ય-ચંદ્રના વંશના કહેવાયા

તેવી પ્રચલિત માન્યતા છે. પણ પૂર્વ અને ઉત્તરના દશિાસૂચક અર્થો ઉપરાંત વ્યાકરણમાં તેનાં પહેલોંઅને પછી એવા પણ અર્થો થાય છે. અને જેઓ પ્રથમ આવ્યા તે સૂર્યવંશી અને પછી આવ્યા તે ચંદ્રવંશીય તેમ પણ ઘટાવી શકાય : પરંતુ તેના થી વિશેષ પ્રબળ પ્રમાણ તો એ છે કે સૂર્યવંશીઓ સૌર વર્ષ અને ચંદ્રવંશીઓ ચાંદ્ર વર્ષ ગણતા માટે તેઓનાં સૂર્ય ચંદ્રવંશીય નામ પડયાં.

ઈરાનમાં યયાતીનાવંસમા અનુથી યવન - યદુના યાદવો તૂર્વસુ ના મલેચ્છો થયા.

ચંદ્રવંશીય રાજા 'યયાતિ' તે પછી ઘણા વરસે તેની પ્રથમ પત્ની અસુરગુરુ શુક્રાચાર્યની પુત્રી દેવયાની હતી. અને દ્વિતીય પત્નિ અસુરરાજાની પુત્રી શર્મિષ્ઠા હતી. શર્મિષ્ઠાથી તેને દ્રહ્ુ, અનુ અને પૂ નામના પુત્રો થયા અને દેવયાનીથી યદુ અને તર્વસુ થયા. યદુના યાદવો, તુર્વસુના મ્લેચ્છો, દ્રહ્યુના ભોજો, અનુના યવનો અને પુરુના વંશમાં કુરુ-પાંડુ થયા.

'દૈત્ય કે અસુર રાજાની 'શર્મિષ્ઠા' એમ મહાભારત કહે છે. આ રાજા વર્તમાન ઇરાનના રાજા હશે ઝન્દ-અવેશ્તા આપણે જેને સુર કહીએ છીએ તેને 'અસુર' કહે છે. ઇશ્વરનું નામ પણ 'અહુર મઝદ' છે અને તેથી યયાતિના પુત્રો ઇરાનમાં વસી ગયેલા અને ત્યાંથી અનુએ ગ્રીસ જીતી ત્યાં નિવાસ કર્યો, જેથી તેના વંશજો 'યવન' કહેવાયા. તુર્વસુઅર્બસ્તાનમાં ગયો. અને તેના વંશજો મ્લેચ્છાં કહેવાયા. યદુના અને દ્રહ્યુના પુત્રો પુનઃ પિતૃભૂમિમાં આવ્યા અને તેમની સાથે તુર્વસુઓ પણ આવ્યા. ગાંધારના રાજાઓ ગ્રહ્યુના વંશના હતા.

એક કાળમાં આ બધા ગણનાપાત્ર મહત્તા મેળવી શક્યા હતા, અને મહાભારત યુદ્ધના સમયે તો તેમના પિત્રાઇઓની

મહાભારત સમયે મ્લેચ્છો અને યવનો એક યા બીજા પક્ષમાં લડવા આવી પહોંચ્યા હતા.

ચંદ્રવંશીય આર્યોનો પ્રથમ સમૂહ

ચંદ્રવંશીય આર્યો પ્રભાસમાં ભૂમિમાર્ગે આવ્યા કે જળ માર્ગે તે એક જટિલ પરંતુ રસિક પ્રક્ષ હે. યદુ અને તુર્વસુએ આ વિષયમાં પ્રારંભ કર્યો હોવાનું જણાય છે. ઇરાનના કોઇ બંદરેથી તેઓ જલમાર્ગે મીનુર બંદરે ઉતર્યા. ઋગ્વેદમાં ભુજ્યુ સમુદ્ર પાર ગયા હોવાનું વર્ણન મળે છે અને એક મંત્ર પણ છે કે 'યદુ અને તુર્વસુને સમુદ્ર પાર સલામતીથી ક્યારે લાવશો ?''

આમ વેદના તથા મહાભારતના પ્રમાણથી સિદ્ધ થાય છે કે ચંદ્રવંશીય આર્યો પૈકીના યદુ અને તુર્વસુ ઇરાન તરફથી જલમાર્ગે આવી પ્રભાસમાં વસ્યા.

તે સામે અન્ય પ્રમાણો પણ વિચારવા જેવા છે. સાગર કિનારે વસતા આર્યો, અનાર્યો, અર્ધઆર્યો સાહસિક હતા સમુદ્રમાં વ્યાપારાર્થે નૌકાયાન કરતા અને વિદેશનો માલ અહીં લાવતા અહીંનો માલ વિદેશમાં લઇ જતા. તેઓએ સમુદ્ર પ્રવાસનાં સાહસો ખેડીને એ વ્યવસાયમાં પ્રાવીણ્ય પણ મેળવ્યું હતું આવા નાવિકો અને વ્યાપારીઓ ચંદ્રવંશીય યદુ તુર્વસુને સમુદ્ર માર્ગે લાવ્યા તેનું પ્રમાણ જાતકોમાં મળે છે.

(પાના નં. ૯ માંથી)

૧. જવ (યહુદી) યદુના વંશમાંથી ઉતરી આવી જાતિ છે. યદુ પેલેસ્ટાઇનમાં વસતા (ઇન્ડિયા ઇન ગ્રીસ)

૨. ઘી જાતક ઓર સ્ટોરીઝ ઓફ બુદ્ધઝ ફોર્મર બર્થસ વાર્ત નં. ૩૩૯ ૩. બી. બી. આઇ રેલ્વે મેન્યુઅલ ૧૯૩૮

૨. ઋગ્વેદ ૧, ૧૯૧, ૯, ૧, ૮૩, ૪, ૪, ૧૮૪, ૨, ૩, ૫૮, ૨, ૫, ૩૪, ૭, ૫, ૬૧, ૮, ૬,

૨૦, ૪, ૬, ૩૨, ૨, ૮, ૬૪, ૧૧, ૩.

ઇન્દ્ર એટલે રાજા અને તે આ ધનિક વેપારીઓ પાસેથી કર લેતો હશે તે સંભવિત છે. પરિણઓ એમના આચાર-વિચારની મલિનતાને કારણે બહિષ્કૃત થતા તેમની એક જુદી જાતિ બની ગઇ. તેઓની સ્વાર્થી અને સંકુચિત મનોદશાને પરિણામે આર્યોના સંસ્કરામાંથી પતિત થયા અને તેથી તેઓ દક્ષિણ તરફ ચાલ્યા ગયા લેખકનો મત છે કે તેઓ દ્રવિડ હતા અને આર્યોનું આગમન થતા તેમને સ્વદેશ છોડી જવા ફરજ પડી હતી.
(પાના નં. ૧૦-૧૧ માંથી)

ઇન્દ્ર-યદુ-તુર્વસુ

સામ સેમટીક આરયો. યદુ - તુર્વસુને ઈન્દ્ર ભારતમાં લાવ્યો.

ફાધર હેરાસ આ વિષયમાં એવું અનુમાન કરે છે કે આ સમય દરમ્યાન આર્યો સેમેટિક દેશોમાં વસતા હતા. ત્યાં તેઓ કંટાળી ગયા. સેમેટિક લોકોનો જુલ્મ માઝા મુકતો હતો, તેથી આર્યો તેમના નેતા ઇન્દ્રની સાથે જવા તૈયાર થયા, પણ ઇન્દ્રને સમસ્ત સમૂહને લઇ જવાનું સાહસ ઠીક લાગ્યું નહિ અને તેથી તેણે યદુ તથા તુર્વસુને સહીસલામત સાગર પાર લઇ જવા માટે પ્રયાણ કર્યું. ઇન્દ્રને ઉદેશીને લખાએલ આ મંત્રોમાં 'યદુ-તર્વસુ સમુદ્રના જલથી ડરતા હતા તેને 'ઓ બલના દેવ ! મહાન્ ઇનદ્ર સલામતીથી લઇ આવ્યા' એવો ઉલ્લેખ છે. અનેક વિદ્વાનોનો એવો અભિપ્રાય થાય છે કે યદુ તથા તુર્વસુને સાગર માર્ગે વર્તમાન ભારતમાં આ રૂતે ઇન્દ્ર લઇ આવ્યો અને પણિઓ જે સ્થળે રહેતા હતા તે સ્થળે તેણે મુકામ કર્યો. પણ આ સ્થળ કયું તેનો ક્યાંય ઉલેખ નથી. તે માટે અનુમાન કરવાનું રહે છે. પશ્ચિમ સમુદ્રને કિનારે કોઇ બંદર હોવાનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ નથી. પણ મોહેનજોડેરો સંસ્કૃતિ ના સમયનું મીનુર વા મીન નગર પશ્ચિમ સમુદ્રના તીરે હતું. : પરિણઓ ત્યાં વસતા અને તેથી આ યદુ-તુર્વસુ મીનુકર બંદરે ઉતર્યા હશે. (પાના નં. ૧૩ માંથી)

આવી રીતે ચંદ્રવંશીઓ પ્રભાસમાં આવીને વસ્યા ત્યાર પહેલાં તેમના પૂર્વજો એસીરિયામાંથી જલર્માપ્રભાસમાં આવી ગયે અને તેનો એક ભાગ ઉત્તરમાં ગએલો અને તેમાંથી ફરીથી યાદવો વિગેરે તેમના મૂળદેશમાં આવયા અને સ્થિર થવા માટે દ્વારકા નગર વસાવ્યું. (પાના નં. ૧૫ માંથી)

ઈરાનમાંનદી સરસ્વતી હરસ્વતી હરખુ

૧. 'વૈદિક સંપત્તિ' તથા અન્ય વિદ્વાનોના લેખોને આધારે.

૨. પારસીઓ ઇરાનમાં સમૃદ્ધ થયા પહેલાં ભારતમાં હતા અને તેઓ જ્યારે ઉત્તરમાં ગયા ત્યારે તેમના દેશને 'ઇરાન' (આર્યનો દેશ) કહેતા. ત્યાંની એક નદીને હરસ્વતી (સરસ્વતી) અને બીજીને હરખુ (સરયૂ) નામ આપ્યા.

૩. એવી પણ માન્યતા છે કે આ મહાનદી સૂકાઇ જતાં તેની સ્મૃતિ જાળવી રાખવા આર્યોએ અનેય સરિતાઓને સરસ્વતી નામ આપી લુપ્ત નદીને અમર બનાવી. જુઓ આગળ. (પાના નં. ૪૫ માંથી)

જગન્નાથ માહાત્મ્યમાં આ સ્થળે શ્રીકૃષણના દેહને અગ્નિસંસ્કાર કરતા હતા ત્યારે ખૂબ વરસાદ આવ્યો અને સરિતાનાં પાણી ઊંચા ચડતાં અર્ધો બળેલ દેહ તણાઇને સમુદ્રમાં પૂર્વ કિનારે પૂરી પાસે નીકળ્યો તેવી કથા છે. પણ આ કથા માહાત્મ્ય વધારવા માટે જ લખાઈ હોવાનું જણાય છે. (પાના નં. ૬૬ માંથી)

૧. પુરુ, યદુ, તર્વસુ, દ્રહ્યુ અને અનુ યયાતિના પુત્રો હતા. તેની વિગતો આગળ આવી ગઇ છે. ઇન્દ્રે

યદુ અને તુર્વસુને ઈરાન-અર્બસ્તાન-ઈજીપ્તમાંથી ભારતમાં મોકલ્યા. અનુના યવન અને તુર્વસુના મ્લેચ્છ થયા ઈત્યાદિ સર્વે પ્રમાણો એક સાથે લેતાં ઈજીપ્તના ફેરો ને પ્રભુ અને તેના વંશમાં મીન વા મનુષ્યુ થયો હોય અને આદિ આર્યો પૈકીના તે હોય તો તે અસંભવિત નથી. (પાના નં. ૭૧ માંથી)

અનાર્યોને તેમની અસલીલ મૂર્તિની પૂજા બંધ કરવા વૈદિક ધર્મની દીક્ષા લેવા અને તે સાથે આર્યોને પણ એવી મૂર્તિની પૂજા ન કરવા આજ્ઞા આપી. અનાર્યોની વૃક્ષો, નદીઓ, પર્વતો અને પાષાણોની પૂજાથી, બલિદાનો અને તાંત્રિક વિધિઓથી કંટાળી ગયેલ પ્રજાને બૌદ્ધ સાધુઓ તેની પોકળતા બતાવી આકર્ષી રહ્યા હ. તે વ્યવસાય થંભાવી દેવા તેણે હુકમ કર્યો અને એક દિવસે યભૈરવનાથની અશ્લિલ મૂર્તિ (માનવાકૃતિ) તોડી પાડી. તેના આક્રમણ સામે અનાર્યો વા અનાર્ય દેવના પૂજકો ટકી શકયા નહિ અને સમાધાનની યાચના કરી. એમ જણાય છે કે તે પ્રસંગે અનાર્ય માતાઓના આર્ય પુત્રોએ અથવા તેના પ્રત્યે સહાનુભુતિ દર્શાવતા લોકોએ એવો માર્ગ સૂચવ્યો કે માનવાકૃતિ મૂર્તિની પૂજા બંધ કરવામાં આવે અને તેનું લિંગ પૂજવામાં આવે. આ સમાધાન સોમરાજાએ સ્વીકાર્યું હોય અને તેનું સોમનાથ નામ રાખવામાં આવ્યું હોય. સોમનાથ પ્રથમ જ્યોતિર્લિંગ થયું અને લિંગપૂજાનો આરંભ પ્રથમ અહીંથી થયો.

ભૈરવનાથ મૂર્તી તોડવાનો રીવાજ (પ્રભાસમાં સોમનાથ) હજુ પણ ચાલુ છે

આ વિધાનોના સમર્થનમાં એક જીવંત અને ચિરંજીવ બનેલો પ્રસંગ છે. પ્રભાસમાં પ્રત્યેક હોળીની પૂર્વ રાત્રિએ પાટયકલા તથા રામરાખ ચોક નામના સ્થળોએ એક મહાકાય માનવાકૃતિની મૃત્તિકાની મૂર્તિ બનાવામાં આવે છે અને તેને ભૈરવનાથ કહેવામાં આવે છે. હોળીના દિવસે તેની વિધિવત્ પૂજા થાય છે, આરતી ઉતરે છે અને દૂળેટીના દિવસે તે પૂજા કરનારાઓ જ તેના પર આક્રમણ કરી મૂર્તિને તોડી પાડે છે.

આ પ્રસંગ ઘણો જ સૂચક છે. હિંદુઓના શાસ્ત્રો કોઈ સ્થળે આ રીતે મૂર્તિભંજનનું કહેતાં નથી. આ પદ્ધતિની મૂર્તિસ્થાપના અને ઉથાપન ભારતમાં કયાંય થતાં નથી. દશેરામાં મારવાડ વગેરે પ્રદેશોમાં રાવણની મૂર્તિ તોડી પાડવામાં આવે છે, પણ ભૈરવનાથને દેવ માની પૂજા કરી આરતી ઉતારી પછી તોડી પાડવામાં આવે છે, તે તો માત્ર આ જ સ્થળે થાય છે. તેથી પ્રભાસખંડમાં કહેલ ભૈરવનાથને ઉથાપી સોમરાજાએ લિંગપૂજા ચાલુ કરી તેની સ્મૃતિ જાળવવા આ પ્રસંગ યોજાયો હોય તેમ માનવામાં કોઈ બાધ નથી.

૧. સોમનાથની સ્થાપના ઇસુની બીજી સદીમાં સોમજી નામના રાજાએ કરી તેમ સ્વ. શ્રી મણિશંકરનું સંશોધન છે. (શ્રી જોશીપુરાકૃત મણિશંકરી નું જીવન ચરિત્ર) (પાના નં. ૮૮ માંથી)

પ્રકરણ-૪, શિવપૂજા અને લિંગપુજા

આર્યો અસૂરો લગ્ન સંબંધ

આર્યો પંચતત્વોનાં પૂજકો હતા. વેદે એકેશ્વરવાદનું ગાન ગાયું છે. આર્યોએ આ પ્રદેશમાં આવી અનાર્યોની પાષાણ, વૃક્ષ, પ્રાણી, સરિતા, આદિની પુજા જો ત્યારે તેઓએ તેની સામે વિરોધ કર્યો. તે માટે યુદ્ધો થયાં અને આવી પૂજા કરનારા મોક્ષને પ્રાપ્ત થતા નથી અને એવા વેદમંત્રો રચાયા, પરંતુ આ વિરોધ બહુ ચાલયો નહિ. આર્યો અનાર્ય સ્ત્રીઓ સાથે લગ્નગ્રથિંથી જોડાવા લાગ્યા અને તેમના સંતાન માતાઓના ધર્મને પહેલાં ચોરી છૂપીથી અને પછીથી પ્રકટ રીતે આચરવા લાગ્યાં.

મહાભારતના કાળ સુધી તો શિવ, વિષ્ણુ, ઈન્દ્ર, સૂર્ય, વાયુ, યમ વગેરે દેવો મનુષ્ય રૂપે પ્રાપ્ત હતા. પૃથ્વીના માણસો તેમને મળી શકતા. અર્જુન, શંકર પાસેથી ગાંડીવ મેળવી સકતો, ઈન્દ્રને મળવા જઈ શકતો. પ્અપ્સરાઓ લગ્ન કરવા આવતી. યમ અને સાવિત્રી વાત કરી શકતાં અને આ દેવો આ લોકમાં આવી લગ્નથી અથવા બીજી રીતે સંતતિ ઉત્પન્ન કરતા. એટલે ઈન્દ્ર શંકર, શ્વિષ્ણુ વગેરે દેવો પશ્ચિમ કે ઉત્તર દેશના રાજઓ હતા. અથવા મહાપુરુષો હતા, મંદિરમાં બેઠેલી પાષાણપ્રતિમાઓ નહિ. તેમની પૂજા પણ એ રીતે થતી નહિ. પરંતુ તે પછી અંધારયુગ શરૂ થયો. બાળકોને જેમ ત્યઘટના કરતાં ચમત્કારિક વાર્તા પસંદ પડે છે તેમ અજ્ઞાન અને અંધશ્રદ્ધાળુ જનતા પાસે શુક-સનકાદિકો વેદોમાંથી શબ્દો શોધી કાઢી તેના આધારે વાર્તાઓ રચી રાજસભામાં કહેવા લાગ્યા. અને ઉદરનિમિત્તે અનાર્ય દેવદેવીઓના મંદિરો રચી તેના પર એક વર્ગ નિર્વાહ કરતો થયો. લોકોમાં વેદમાં કલ્પેલા પરમાત્માને બદલે પાષાણ વૃક્ષ, સરિતા, સર્પ, વગેરે પર શ્રદ્ધા વધવા લાગી. તેવા યુગમાં પ્રકટ રીતે શિવપૂજાનો સ્વીકાર થયો અને એક દિવસે શૈવસંપ્રદાય રાષ્ટ્રીય ધર્મ થઇ ગયો.

બ્રાહ્મણોનો એક વર્ગ તે સામે ઝઝૂમતો રહ્યો. અંતે બૌદ્ધ ધર્મના પાશમાંથી બચેલા બ્રાહ્મણો શૈવધર્મથી અલગ રહી શક્યા નહિ. તેમને દેશકાલને અનુસરવું જ પડયું. તેથી વૈદિક મંત્રોમાંથી ઉપયોગી શબ્દો તારવી તેના પર તેમણે પુરાણો રચ્યાં અને શિવપૂજામાં પણ વેદ મંત્રોને સ્થાન આપ્યું.

વિદ્વાનોએ વેદોના અર્થના અનર્થ કરી તે મહાન ગ્રંથો પર વિચિત્ર ભાષ્યો લખ્યાં. નિર્મળ અને શુદ્ધ ધર્મને માનનારી આર્યપ્રજાએ અનાર્યધર્મ સંપૂર્ણપણે સ્વીકારી લીધો એટલું જ નહિ પણ સ્વયં વેદધર્મને તેનું અનુસરણ કરાવી ગૌણ બનાવી દીધો. (પાના નં. ૯૨-૯૩માંથી)

દેવો અને મૃત્યુલોક

વૈદિક કાળમાં લિંગપુજા કે શિવ પૂજા હતી નહિ. આગળ જોયું તેમ મહાભારતકાળ સુધી એટલે ઈ.સ. પૂર્વે ૧૫૦૦ના સમયમાં પણ લિંગપૂજા ન હતી, કારણ કે પૃથ્વીના મનુષ્યો શંકરને, વિષ્ણુને, ઈન્દ્રને અને અન્ય દેવોને મળી શકતા. મહાભારતમાં અર્જુનન ઈન્દ્ર પાસે ગયો હતો, સૂર્યે કર્ણને સાંગ આપી હતી, શંકર સાથે અર્જુને યુદ્ધ કરેલું, એવાં અનેક વર્ણનો છે. યમ, સૂર્ય, ઈન્દ્ર વાયુ, અશ્વિનીકુમાર સદેહે પૃથ્વી પર આવતા અને મૃત્યુલોની સ્ત્રીઓ સાથે સંબંધ બાંધતા, એટલે તેમનાં મંદિરો રચવાની કોઈ આવશ્યકતા હતી નહિ. (પાના નં. ૯૬ માંથી)

ગણપતી પાખંડ

૧. ગણોના પતિ ગણપતિ એટલે પરમાત્મા-તેને બદલે ગણપતિની વાર્તા બનાવી દીધી અને તેનો આકાર લઇ તેની સૂંઢ અને દુંદ બનાવી, તેમાંથી લંબોદર મુષક વાહન ગણપતિની યોજના કરી. પુરાણોના આ પ્રકારના કલ્પનાવૈભવ પર અનેક વિદ્વાનોએ મોટા પ્રમાણમાં સાહિત્ય સર્જ્યું છે. અહીં એ વિષયની વિશેષ ચર્ચા અઅનાવશ્યક છે. ૨. રાજા અપલદત્તરા તથા શક રાજા મૌસ રેપ્સન ૩. કેટલોગ ઓફ કોઈન્સ (લાહોર મ્યુઝિયમ પ્લેટ નં. ૧૫-૧૪૩, ગાર્ડનર પ્લેટ નં. ૨૨-૮) (પાના નં. ૯૭ માંથી)

સાસાની વંશ

તારીખે મજદુલ નામના ગ્રંથના લેખક ઈમામ મુહમ્મદઅલી અબુલ કાસીમ હામેદી લખે છે કે ઈરાનના જરથોસ્તી

સમ્રાટો કે જે ઈતિહાસમાં સાસાની વંશના કહેવાય છે તેના અંતિમ સમ્રાટ યઝદેઝર્દનું મર્વના મેદાનમાં ખલીફા ઉસ્માનના હાથે પતન થયું અને પરાજિત જરથોસ્તીઓ ઈરાન તજી તુર્કસ્તાન તરફ ભાગી છુટયા ત્યાં તેઓએ તુર્કો સાથે લગ્ન સંબંધો બાંધ્યા અને તુર્ક જાતિ સાથે ભળી ગયા.

યજદેઝર્દના રાજકુમાર ફીરોઝના પુત્ર નોમાનનો પુત્ર કારા મલાત થયો. તેના પુત્ર અરસ્લામનો પુત્ર બહકામ થયો. તે કારા બહકામ તરીકે જાણીતો થયો. કારા બહકરામ ઘણો જ બહાદુર અને વિચક્ષણ પુરુષ હતો. તુર્ક, લોકો તેના નામ માત્રથી ભય પામતા. તેનો પુત્ર તે સબકતગીન.

(પાના નં. ૧૩૪ માંથી)

જમીયુત તવારીખમાં જે વંશાવળી આપી છે તેના તે ગ્રંથ પ્રમાણેનાં નામો તથા શુદ્ધ નામો નીચે પ્રમાણે ગણી શકાય.

મોંગોલ નામ	સંસ્કૃત નામ
યાફીત	આસિત
ઉલઝાઈ	ઉત્સવ
દીવયાવાધુઈ	દેવ(દેવવૃત) યાદવ
કારાખાન	કૃષ્ણ-કાળા-કહાન
યુધુઝવા	યુયુત્સવ
(દીવ બલાકુખાન)	(દેવ બલરામ)
તુઘરીલ	વસ્તુગ્રહ-ગ્રહાર
તુકાક	તક્ષક
દુકુઝ યાવાઘુઈ	દુષ્યંત યાદવ
સમાં જાડા	શ્યામ કે સોમ યાદવ
ઉધમ યાવાધુઆ	ઉત્તમ યાદવ
સારંગ કુમકુમ યાવાધુઈ	સારંગ કુમ કુમ (કાકુસ્થ) યાદવ
સબક્તગીન	
મહમૂદ	

જમીયુત તવારીખ આ કુળનો ઈતિહાસ આપતાં કહે છે કે હઝરત મહમંદ પેગંબરના સમયમાંતુઘરીલ નામે રાજા હતો તેણે સાત વર્ષ રાજ્ય કર્યું તેના પછી 'સમા' એટલે 'ઉંચા કુળનો રાજા થયો.

૧. મુઅજમુલ બુલ્દાન-યાકુત-અને કિતાબુલ બુલ્દાન-ઈબ્નુલ ફકીર (લીડન) ૨. હીસ્ટરી ઓફ ઈન્ડિયા ભાગ ૩ જો ઈલિયટ. ૧. ઈલિયતના મંતવ્ય પ્રમાણે દીવ યાવાબુઈ અને બાવાકુખાન એક હતા, દીવ એટલે સિંહાસન અને વૈભવ-બાવાક એટલે અગ્રગણ્ય સરદાર આ માત્ર કલ્પના જ છે. તુર્કી શબ્દ કોષમાં તેવો અર્થ નથી.

(પાના નં. ૧૩૬-૧૩૭ માંથી)

ભારતીય ઈતિહાસ જાડેજા વંસ આરબથી આવ્યો.

જાડેજાઓનો ઇતિહાસ જોતાં જણાય છે કે શ્રી કૃષ્ણનાં મહારાણી રૂકિમણીનાં કુંવર પ્રદ્યુમ્નના પુત્ર અનિરૂદ્ધે શોણિતપુરના (બેબીલોન) બાણાસુરની પુત્રી ઉષા ઓખા સાથે લગ્ન કર્યા હતા. તેનો પુત્ર વ્રજનાભ થયો. બાણાસુર અપુત્ર ગુજરી જતાં તેની ગાદી વજ્રનાભને મળી. તેનાથી સત્તાવનમી પેઢીએ ગર્વગૌડ નામનો રાજા થયો. તેના સમયમાં રોમન લોકોએ તેના દેશ ઉપર ચડાઇ કરી તેનું રાજ્ય છીનવી લેતાં તે કાબુલ પ્રદેશમાં આવી સ્થિર થયા. ગર્વ ગૌડના અનુગામી ભાણજી વિ.સ. ૧૧૧ (ઇ.સ. ૫૫)માં થયા તેની એકવીસમી પેઢીએ દેવવૃતયાદવ થયાં તેણે વિ.સ. ૬૨૮ (ઇ.સ. ૫૭૨) માં ઇસ્લામનો પ્રચાર કરતાં સૈન્યે સામે લડી પ્રાણ અને રાજ્ય ખોયાં. તેના ચાર પુત્ર અસપત-અશ્વપતિ, નરપત-નરપતિ, ગજપત-ગજપતિ અને ભૂપત-ભપિતી થયા. અસમતે મીસરનું રાજ્ય પ્રાપ્ત કર્યું અને બીજા ત્રણે ભાઇઓ શામ (સીરીયા) ઇરાક ઇરાન આદિ પ્રદેશોમાં રાજ્યો સ્થાપતા અને ગુમાવતા અંતે કાબુલ અને ખુરાસાનમાં આવ્યા. ગજપેત અહીં સંવત ૭૦૮ (ઇ.સ. ૬૫૨) ના વૈશાખ સુદ ૩ શનિવારે રોહિણી નક્ષત્રમાં ગજના-ગીઝની વસાવ્યું અને નરપતિને ગાદી આપી પોતાન પંદર પુત્રો સાથે હિન્દમાં આવ્યા. નરપત જામ નરપત કહેવાયા. ભૂપચે ખુરાસાનમાં ગાદી સ્થાપી તેના વંશજો ભાટી યા ભટ્ટી કહેવાયા. આ વંશના એક સપુતે વર્તમાન જેસલમીર રાજ્યની સ્થાપના કરી.

૧. શ્રીમદ ભાગવત ઉતરાર્ધ-અ ૬૨-૬૩. આ પુત્ર જાંબુવતીનો સાબ હતો. તેમ આ પણ એક માન્યતા છે.
૨. અવતાર ચરિત્ર-નરહદાનજી બારહટ (અકબરના સમકાલીન) ૩. યદુ વંશ પ્રકાશ-કવિરાજ માવદાનજી રત્નુ.

(પાના નં. ૧૪૧ માંથી)

ઇસ્લામનો પ્રાદુર્ભાવ ઇ.સ. ૬૧૦માં થયો અને તે સમયમાં બેબીલોન શોણિતપુરમાં દેવવૃત-દેવેન્દ્ર કે દેવ યાદવનું રાજ્ય હતું અને તે ગુમાવ્યા પછી તેના પરાક્રમી પુત્રોએ મધ્ય એશિયામાં ખુરાસાન તથા કાબુલમાં નાના રાજ્યો સ્થાપ્યાં. જમીયુત્તતવારીખ મર્વના રાજ્યનો ઉલ્લેખ કરે છે તે આ પૈકીનું રાજ્ય હોઇ શકે.

(પાના નં. ૧૪૨ માંથી)

સોમનથ મંદિર તોડવાનું વર્ણન

કહાન્ડદે પ્રબંધ તેનું વર્ણન આપતાં કહે છે કે,

''દેવમંદિરે ભેળ પડીને તોડયાં કુંચી તાળાં હલ હલ કરી પ્રાસાદે પેઠાં લીધાં ઢોલ ત્રંબાળા.
ચડયા શિખર આહરડા અસુરો ઘાણે વાળે ઘાણ બાજુની પૂતળીઓ તોડી પળમાં પટકે પહાણ.
સાંધે સાંધા કરી જુજવા ભોંય પાડવા લાગ્યા. ઘૂમ્મટ મહિના હાથી ઘોડા ઘાણ ઘણે રે ભાંગ્યા.
ઘાલી લાગમાં સાંગ લોહની કરતા જોર અમાપે હલ હલ કરી બે બાજુ વળગી થાપિત મૂર્તિ ઉથાપે.
ખાને મૂખ ફરમાન કર્યુ કે ભલે રહે મઢ સુનો મૂર્તિને દિલ્હી લઇ ચાલો ત્યાં કરશું જઇ ચુનો.
લોઢા કેરી પાટ અણાવી વળી મગાવી ગાડાં સોમનાથનું બાણ ચડાવો આડાં ઓઢવી આડાં.
કાળાભૂત ભોઇ તેડાવ્યા ગાડે લિંગ ચડાવ્યું આગળ જોડી બહુ ત્રેલિયા દિલંહી ભણી ચલાવ્યું
આગળ રૂદ્ર ! ઘણો કોપાનાળ દૈત્ય સરવ તેં બાળ્યા પુણ્ય પૃથ્વીમાં તેં વરતાવ્યું દેવલોક ભય ટાળ્યાં.
બળીઓ ત્રિપુરાસુર તેં હણીઓ વા વેગ જેમ તૂલ પદ્મનાભ પૂછે સોમૈયા ક્યાં ગયું તારૂં ત્રિશૂલ ?

(પાના નં. ૨૪૧-૨૪૨ માંથી)

 અનેક બ્રાહ્મણો, ક્ષત્રિયો, વૈશ્યો, અને શૂદ્રોને ધર્માંતર કરવું પડયું. જેઓ તેમાંથી બચ્યા તેમણે તેમના તરફ સહાનૂભૂતિ કે દયા બતાવવાને બદલે તિરસ્કાર અને ધિક્કાર પ્રદર્શિત કર્યો. બ્રાહ્મણોએ તેમને પુનઃ આર્ય ધર્ણમાં લઇ શકાય નહિ તેવો નિર્ણય આપ્યો, અને પરિણામે તેઓ હિન્દુઓના અને વૈદિક ધર્મમાં, મૂળ મુસ્લીમોથી પણ વિશેષ પ્રબળ શત્રુઓ બન્યા, અને જેટલા વેગથી, બળી અને ઝનૂનથી મુસ્લમીમોએ આર્યોની સંસ્કૃતિ ધર્મ અને સભ્યતાનો નાશ ન કર્યો તેટલા વેગથી અને ઝનુનથી આ નવમુસ્લીમોએ આ કાર્ય કર્યું.

(પાના નં. ૨૪૮ માંથી)

શિલાલેખ

આ પ્રસંગને ચિરંજીવ કરતો વિ.સં. ૧૪૬૨ ના શ્રાવણ સુદ ૮ મો એક શિલાલેખ છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે ''ભીસમીલ્લાહરેમાનરીમ સંવ ૧૪૬૨ના શ્રાવણ સુદ ૮ ના રોજ બ્રહ્મદાસ વિજયરાજે ખાન શઅરી દફફર સુત ખાન શ્રી રેવત મલેક બદરદીન સુત મલેક સારા, મલેક સેખ સુત મલેક સહર સમસ્ત ચતુરં સેના પરવેષ્ટી તે....(ખવાઇ ગયું છે........... રાજેશઅરી બ્રહ્મદાસ ગામમાંથી ચડીને બહાર આવ્યા તેણે તુરક સામે લડાઇ કીધીને યુદ્ધમાં મુઆ તેના નામ પિતામહ બહુરા સીદી પ્રપિતામહ મહાય માતા દોલતબાઇ માતા માહના પુત્રકાશીમ પ્રમાતામહના પુત્ર અલી માતુશ્રી કન્યા પુત્ર જહાંગીર કાકા સૈદ હાલી તથા સીદીભાઇ તથા આદમ શ્રી સોમનાથ યુધ્ધમાં તેઓ મુઆ. (પાના નં. ૨૬૮-૨૬૯ માંથી)

મહમદને હઝરત મહમદ પેગંબર સાહેબે સ્વપ્નનામાં આવીને આજ્ઞા આપી કે ''મૂર્તિ પૂજકોના દેશ સૌરાષ્ટ્રને જીતી લ્યો.'' આ આજ્ઞાને અમલી બનાવવા તેણે ઇ.સ. ૧૪૬૭માં જૂનાગઢ ઉપર ચડાઇ કરી. માંડલિક પરાજય સ્વીકારી શરણે આવ્યો પણ મહમદને તો આ એક માત્ર બાકી રહેલા હિન્દુ રાજ્યની હસ્તી મિટાવી દેવી હતી, તેથી વળતે વર્ષે ફરી ચડાઇ કરી, ત્યારે પણ રાહે મોટો દૂંડ આપ્યો અને પોતાનું રાજછત્ર તેને સ્વાધીન કર્યું ઇ.સ. ૧૪૬૯માં મહમદ જૂનાગઢ ઉપર ત્રીજી વાર ચડ્યો અને રાહ માંડલિકને સંપૂર્ણ પરાજય સમર્પી સોરઠને તેના ખાલસા પ્રદેશોમાં જોડી દીધો. (પાના નં. ૨૭૩ માંથી)

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક ઇતીહાસ

રત્નમણી ભી. જોટે. અમદાવાદ વિદ્યાસભા

૨. કેટલાક દ્રાવિડ દેશમાં મલબાર વગેરેમાં ચાલ્યા ગયા અને કેટલાક હિંદી મહાસાગરના દ્વિપોમાં ગયા. આર્યોની મહોર છાપવાળી જાતિ એક હિંદુ જાતિ થઇ. એ મિશ્રણવાળી સંસ્કૃતિ બની. અત્યારે અસુર સંસ્કૃતિ એમ કહેતાં પણ અસુર મિશ્રણવાળા કહેવા આર્યને મહાન હાનિ લાગે છે. પાતાળ એટલે સિંધુનું પાતાળ બંધર અને તેની પાસેના બંદરો.

૩. આમ સૌરાષ્ટ્રના કેન્દ્રને જ આનર્ત નામ એક વખત હતું. આનર્ત મનુવંશનો અર્થ કરે છે, પરંતુ અનૃતએટલે ઋત-વેદના સત્ય યજ્ઞ ધર્મને ન માનનારા દશ્યુ લોકોનો દેશ માટે ઉત્તરના આયોને મન આનર્ત દેશ, એમ ડો. આનંદશકરભાઇ માને છે. અને ઇતિહાસને એ અર્થ વધારે અનુકુળ પણ છે. દશ્યુને બદલે અસુર ગણવાથી વળી વધારે અનુકુળ થાય છે.

(પાના નં. ૨૩ માંથી)

યાદવો

યાદવોને પ્રાચીન અસુર કુટુંબો સાથે લગ્ન વગેરેથી સંબંધ હતો. શ્રીકૃષ્ણનો મામો અને તેનો સગો જરાસંઘ બન્ને અસુરો હતા. જરાસંધની બીકથી શ્રીકૃષ્ણની સરદારી નીચે યાદવોની કેટલીક શાખાઓ મથુરાથી નાસીને દ્વારકામાં આવીને વસી. (પાના નં. ૨૪ માંથી)

સૂર એટલે એસીરિયા અને પાર્શ એટલે ઇરાન સુધી સમુદ્રયાન કહે છે. શૂપારક બંદરનું નામ એ ઉપરથી પડયું છે. દ્વારકાના વતની યાદવોને વાવત્યાઃ કહેલા છે અને વલભીના મૈત્રકો એના વંશના છે એમ પણ કહે છે. આ ઉપરથી યાદવોનાં ગણરાજ્ય પ્રજાસત્તાક ગણાય તેવાં રાજ્યો પશ્ચિમ હિંદમાં ત્યાં પ્રસરેલાં હોય એમ જણાય છે.

(પાના નં. ૩૭ માંથી)

ગુર્જરો પોતે પણ ભ્રમણો કરનારી એક વિદેસી જાતિ

એનો મોટામાં મોટો પુરાવો રાષ્ટ્રકુટોના સમયમાં મળે છે. ગુર્જરો પોતે જ પરદેશથી આવેલી જાતિ છે અને એ જાતિ ગુજરાતની ભૂમિમાં ક્યારે અને કેવી રીતે આવી અને પોતાનું નામ હંમેશને માટે એ ભૂમિને કેવી રીતે આપી અને પોતાનું નામ હંમેશને માટે એ ભૂમિને કેવી રીતે આપી ગઈ. તે શોધવા માટે આજના ગુજરાતના વિદ્વાનોની બુદ્ધિને લાંબા વખતથી ભ્રમણમાં નાંખી રહી છે. આખા પ્રાંતને નામ આપનારી આ જાતિ આજે એ પ્રાંતમાં ક્યાં છે. તે પણ માત્ર અનુમાનથી સમજવુ પડે છે. એ જાતિ હિંદુસ્તાનની બહારથી આવી ભિન્નમાલ, ભરૂચ, કનોજ આદિ જગ્યાઓએ રાજ્ય કરી, આનર્ત, સુરાષ્ટ્ર, લાટની ભૂમિને પોતાનું નામ આપી આજે ક્યાં અદ્રશ્ય થઈ ગઈ અને ક્યારે અદ્રશ્ય થઈ ગઈ તે હજી સુધી સ્પષ્ટ થયું નથી. એ ભૂમિ ઉપર સોલંકીઓનું રાજ્ય સ્થપાયું ત્યાં સુધીના સમયને ચોથો ભ્રમણયુગ કહી શકીએ.

(પાના નં. ૧૩ માંથી)

માધવહીંદુ દેસ દ્રોહી -

એણે પ્રતિજ્ઞા કરી કે મુસલમાનોને ગુજરાતમાં લઈને આવું ત્યારે જ ગુજરાતનું અન્ન ખાઇશ. આમ પોતાના અંગત વૈરથી પ્રેરાઈને આખા દેશને પારકો કરવા એ દિલ્હી અલ્લાઉદીન ખીલજીના દરબારમાં ગયો. અલ્લાઉદીનના દરબારમાં જઈને એણે પોતાના ઉપર વીતેલી વાત કહી. અને ગુજરાત ઉપર ચઢાઈ લાવવા સુલતાનને વીનવ્યો. એણે ગુજરાતમાં હિંદુઓને મારીને કે કેદ પકડીને દેશસુલતાનને તાબે કરી આપવા કહ્યું અને પોતાની સાથે લશ્કર મોકલવા માંગણી કરી. આ રીતે માધવ એક દેશદ્રોહી તરીકે તે વખતે તેમ જ આજે પણ ગુજરાતની પ્રજામાં પ્રસિદ્ધ છે. (પાના નં. ૧૨૭ માંથી)

વેદ સમયની જાતિઓ અને અસુર જાતિ

પ્રાગૈતિહાસિક વૈદિક સમયની જાતિઓમાં નાની તેમજ પેટા જાતિઓને બાજુએ રાખીએ તો મુખ્ય, આર્ય અને દાસ એ ત્રણ જાતિઓ હતી. આ ત્રણે જાતિઓમાં ધાર્મિક અને સામાજિક ભેદ હતા. ભગવાન વેદવ્યાસે વેદની ગોઠવણ કરી તે પહેલાં ઘણાં પ્રાચીન સમયમાં અસુર જાતિ હિંદમાં આવેલી હતી.

(પાના નં. ૧૯૦ માંથી)

હીરણ્ય વર્ણ અસુંરોને કહ્યા છે. પુરાણમાં

૧. જુઓ ખંભાતનો ઈતિહાસ પૃ ૧૯૯ પૃ૩૬,૩૭ આ લોકો કાળા રંગના અને ટૂંકા નાકના આ દેશના મૂળ વતની હતા. આર્યો કરતાં નાક નાનું માટે વેદમાં એમને અનાસ-નાક વગરના કહ્યા છે. એમના શંબર-પ્રિપુ વગેરે નેતાઓ હતા. આર્ય અને અસુરોમાં નાક અને રંગમાં બહુ ફેર-દાસ જેટલો ફેર હોય તેવું જણાતું નથી. વેદમા અસુરોને ભૃધ્રવાચઃ ન સમજાય, તેવી ભાષાઓ બોલનારા કહ્યા છે એક ખાસ ભેદ છે. અને બીજો ભેદ સામાજિક અને ધાર્મિક-રંગમાં અસુરોને હિરણ્ય વર્ણના પુરાણોએ કહ્યા છે, તે આગળ જોઈશું. મૂળ વર્ણ એટલે રંગ અને જાતિઓને જુદા પાડવાનુ એ ખાસ ચિન્હ હતુ. નાક એક ઐજની પેઠે જાતિને જુદી પાડવાનું ચિન્હ હતું. (પાના નં. ૧૯૧ માંથી)

આર્ય આરય એટલે આલય આલ. સંસ્કૃતમાં ર-લ અર્થ એકજ છે.

મનુનો વંસ પુત્રી ઈલાઈ એલ વંસથયો - આલ હરીવંસ

ભૃગ્રુઓ અને યદુઓ શુક્ર અસૂરો છે.

એ દ્રષ્ટિએ વેદકાળના યદુઓ તર્વસુઓ વગેરે ભૃગુઓ પ્રદુઓ શુક્ર વગેરેના જે ઉલ્લેખો વૈદિક સાહિત્યમાં અને પુરાણોમાં આવે છે.

૧. યયાતિની બન્ને પત્નિઓ અસુરકન્યાઓ હતી, ભૃગુ-શુક્ર અસુરના આચાર્ય હતા અને પોતે એ જાતિના હતા. પ્રો. બેનરજી શાસ્ત્રી યદુઓ, તુર્વસુઓ, પુરુષો વગેરેને (પાર્જિટરથી ઉલટું) અસુર જાતિમાં મુકે છે. વિશ્વામિત્રનો સંબંધ પણ એમની સાથે જોડે છે. પુલહ, પુલસ્ત્ય, અગસ્ત્ય વગેરેને પણ એમાં ગણે છે. શુક્ર અને ભાર્ગવો વગેરે પાછળથી આર્યોની પ્રશંસા પામ્યા એમ પાર્જિટર પણ કબુલ કરે છે. બ્રાહ્મણો મૂળ આર્યો નહોતા. એ માટે પાર્જિટરની પૃ. ૩૦૬-૭ જુઓ. જોકે ઔલ-આર્ય એ માટે પાર્જિટરની ખેંચતાણ વિચિત્ર છે. ભૃગુઓ અને યદુઓને આર્ય જાતિમાં ન ગણવાની હિંમત આજના હિંદુને માટે અશક્ય નહિ તો મુશ્કલે તો છે જ.

(પાના નં. ૧૯૩ માંથી)

અસોરોને આર્યની મોહર સ્ટેમ્પ લાગ્યો.

૧. સૂતોએ રચેલાં ખરાં ઈતિહાસ કહેનારાં પુરાણોને ફેરવીને પાછળના આર્યોની મહોર છાપથી છેક પલટાઇ ગયેલા બ્રાહ્મણોએ આજના પુરાણોં રચ્યાં. એ માટે પાર્જિટરની ચર્ચા જોવા જેવી છે. એમ કરવામાં બધાં વિરોધી તત્વનોને આર્ય બનાવી મનુથી ઉતરી આવેલાં ગણી ઊંચા બનાવી દીધાં છતાં એ પ્રપત્નો પુરાણોમાંથી જ ઉઘાડા પડી જાય છે ને સત્ય દેખાઇ આવે છે. યદુવંશનો ઐલનો સંબંધં ગણાવી ઇલાનો મનુ સાથેને સંબંધિ વિચિત્ર વાત યોજીને બેસાડયો છે. પુરાણકારો પોતે જ પ્રાચીન નામોના અર્થ ભૂલી ગયા તે બેસાડવા માટે અવનવી વાતો જોડી કાઢેલી છે. (પૃ. ૩૦૦)

૨. વેદ અને પુરાણોના સાહિત્યમાં એક નામના અનેક પુરુષો થયા છે. તેમજ સંસ્કૃત ભાષામાં પર્યાયો વાપરવાની રીત તેમજ અર્થ ઉપજાવવાની ખૂબીને લીધે અનેક ઐતિહાસિક બાબતોના અનેક વિચિત્ર અર્થો બ્રાહ્મણોએ ઉપજાવ્યા છે. એટલે જ શુક્ર ભૃગુના વિરોધી દેવોના આચાર્ય બૃહસ્પતિ અને ભ-ગુ-અંગિરસ કુલના બૃહસ્પતિને એક ગણવાની ભૂલ કેટલાક કરે છે. અને મૂંઝાય છે. પર્યાયો યોજવાની રીતથી થયેલા ઐતિહાસિક ગોટાળા પણ

ઘણા છે. શબ્દની વ્યુત્પત્તિ કરી નવો અર્થ બેસાડવામાં પણ ઉરુ-સાથળ-માંથી જન્મેલો માટે ઔર્વ એવા ઘણા વિચિત્ર અર્થો થાયછે. પર્જિટરે આવા દાખલા ઘણા વિસ્તારથી ચર્ચ્યા છે.

૧. પ્રો. બેનરજી શાસ્ત્રીએ માં અર્થવવેદ માટે વિસ્તૃત ચર્ચા કરી છે તેમાં આ ચર્ચા સપ્રમાણ કરી અને તે યથાર્થ લાગે છે.

એમનો ગુજરાતની ભૂમિ સાથેનો સંબંધ

આ જાતિનો વસવાટ પશ્ચિમ હિંદ અને આપણા કિનારાથી શરૂ થઇને ઇરાનની પેલી બાજુ સુધી હતો, અર્થવવેદના કેટલાક મંત્રો ઋગ્વેદની ગણત્રી જરા મોટી થઇ. ભૃગુ, અંગિરસ અને અર્થવર્ણ એ એક જ વ્યક્તિનું અનુક્રમે નામ, કુલનું નામ, અને સાંપ્રદાયિક અવટંક છે. ભાર્ગવો અને યદુઓનો આપણા પ્રાંતની ભૂમિ સાથેનો સંબંધ પ્રાચીન છે તો જોઇ ગયા.

અર્થવવેદ

વિદેસી અથર્વેદને - હીંદુની મોહોર મારવાનો સફળ પ્રયાસ

અર્થવવેદના પિપ્પલાદ સરસ્વતનો પણ આપણી ભૂમિ સાથેનો સંબંધ કહેવાય છે. એ બધું જોતાં અર્થવવેદના કેટલાક ભાગનો સંબંધ પણ આ પ્રાંતની ભૂમિ સાથે હોય તો સંભવિત છે. અને આટલા પ્રાચીનમાં પ્રાચીન પ્રાગૈતિહાસિક સમયમાં વૈદિક સંસ્કૃતિમાં ગુજરાતની ભૂમિએ ભાગ ભજવ્યો હોય તો એક મોટા ગૌરવની વાત છે અને હિંદમાં જાતિઓમાં જ મિશ્રણ થઇને હાલનો સમાજ ઉત્પન્ન થયો તેમાં પણ ગુજરાતની ભૂમિએ આટલા પ્રાચીન સમયમાં આગળ પડતો ભાગ લીધો છે તેમ જ અર્થવવેદમાં દેખાતી સંસ્કૃતિ અને અગ્નિ સંપ્રદાય તથા હિંદની બહારનાં કેટલાંક તત્વોને પણ આજની હિંદુ સંસ્કૃતિમાં સફળતાથી સમાવવાનું મહાકાર્ય કરવામાં આ ભૂમિએ અગત્યનો ભાગ ભજવ્યો છે. (પાના નં. ૧૯૫ માંથી)

મહાભારતમાં સમુદ્રને નાગાનાં અલયઃ કહ્યો છે તેમ અસુરાણાં બાંધવમ્, અસુરાણા શરણં એમ પણ કહ્યું છે મહાવંશમાં સમુદ્રના રાજા વરુણને અને સાગરને નાગરાજ કહ્યા છે. એ બધાનાં સંબંધ નાગદ્વીપ સાથે છે. બૌદ્ધ પરંપરા પ્રમાણે અસુરો, નાગો અને ગાંધર્વો સમુદ્ર અને નાગદ્વીપમાં રહે છે એમ કહે છે. વરુણ અસુરોનો મુખ્ય દેવ છે. અને વરુણ, અને અસુર નાગનો સંબંધ બહુ સૂચક છે. આગળ ધર્મની બાબતમાં એની ચર્ચા કરીશું.
(પાના નં. ૧૯૮ માંથી)

બીજું મિશ્રણ અને બ્રાહ્મણોનો વિજય

ભારતીય સ્ટેમ્પ

આ સમયમાં હિંદુ સમાજ અને ધર્મનું ઐકય જાળવી રાખવા માટે બ્રાહ્મોએ મહા પ્રયત્નો કર્યા. એમણે જોયું કે વેદધર્મની મહત્તા અને પોતાની સત્તાને હાનિ ન થાય તે માટે સમાજમાં નવી યુકિતઓથી છુટછાટ રાખવી પડશે અને ધર્મને એક કરવા માટે વિશાળ બનાવવો પડશે. પ્રથમ મિશ્રણની સફળતામાં જ એમણે અસુરોનો અને નાગોનો દેવોને વૈદિક ધર્મમાં એને મહત્વનું સ્થાન મળ્યું હતું. યજ્ઞ ભાગના અધિકાર વગરના ભગવાન શિવને સ્થાન અપાયું હતું. અગ્નિ અને સૂર્યના પૂજકોને પોતાના વાડામાં લેવાનો બ્રાહ્મણોનો વાંધો ન હતો. પરંતુ બૌદ્ધો અને જૈનોને જીતવા એ મુશ્કેલ કામ હતું. નવા જામેલા કુશાનો બૌદ્ધોના સ્તંભરૂપ હતા. એમણે

 બ્રાહ્મણોને ઉત્તેજન આપવું બંધ કર્યું હતું. એમની સત્તામાં બૌદ્ધોના ટેકાને લીધે અનેક પરદેશીઓ અને પહેલાં હલકી ગણાતી વર્ણો એક થઇ રાજસત્તાવાળા ક્ષત્રિયોની નવી જાતિનું અસ્તિત્વ સમાજમાં થયું હતું. આ બધાનો સામનો કરીને, સમાજમાં ફરી નવા વાડા બાંધીને, બ્રાહ્મણોએ પોતાની બધી શક્તિ બતાવી, અને નવા સમાજમાં બંધારણમાં એ સફળ થયા. એમાં એમને ઘણી આપલે કરવી પડી. પોતાનું કેટલુંયે છોડીને સામાનું કેટલુંયે લેવું પડયું. (પાના નં. ૨૦૪ માંથી)

અનેક પરદેશી જાતિઓનું છેવટનું મિશ્રણ

ભારતીય મોહર

કુશાન સત્તાના નાશ પછી પણ પરદેશી ટોળાં હિંદમાં આવ્યા હતાં. અને તેમાં સૂર્યપૂજક હુણ અને ગુર્જરો ખાસ હતા. આ લોકો આવ્યા ત્યારે પણ બૌદ્ધો અને બ્રાહ્મણોના ઝઘડા ચાલુ જ હતા. પરંતુ સૂર્ય અને અગ્નિમાં માનનારાઓને ધોઇ લેવામાં બ્રાહ્મણોને યજ્ઞયાગમાં ન માનનારા અસુરો દાસો અને બૌદ્ધો વગેરે ધોઇ લેવા જેવી મુશ્કેલી પડી નહિ. આથી બૌદ્ધો અને જૈનોને અરુના પાછળથી થયેલા અર્થમાં ગણવાનું કે મલ્ચએછ્માં ગણવાનું કેટલાંક પુરાણો ચૂક્યાં નથી. હૂણો અને ગુર્જરો ધોવાઇને તુરત હિંદુ બન્યા. સૂર્ય વેદનો દેવ તો હતો જ અને હવે એની મૂર્તિની પૂજાને અને સૂર્ય પત્ની રાંદલને બ્રાહ્મણ ધર્મે સ્વીકારી. અગ્નિકુલની આખી યોજેલી વાત એટલું સિદ્ધ કરે છે કે પરદેશીઓને અગ્નિ દ્વારા એટલે યજ્ઞયાગ કરાવીને બ્રાહ્મણઓએ નવી ક્ષત્રિય જાતિઓ ઉત્પન્ન કરી, અને એમને ઉંચું પદ મળ્યું. અગ્નિથી થતી શુદ્ધિ પ્રાચીન આર્ય પ્રણાલિકામાં બહુ અગત્યનું સ્થાન ભોગવે છે એટલે એ શુદિધની સામે કોઇએ માથું ઉંચક્યું નહિ. સૂતોનાં પુરાણોની નવી બ્રાહ્મણકૃત આવૃત્તિઓમાં એ માટે અનેક કલ્પિ વાતો યોજાઇ. અને આજના હિંદુ સમાજને એ સમયના બુદ્ધિશાળી બ્રાહ્મણોએ ઠસાવ્યું કે દરેક જ્ઞાતિઓ કોઇ ને કોઇ કારણસર ઇશ્વરે પોતે નામ આપીને બનાવી છે. (પા.નં. ૨૧૦-૨૧૧ માંથી)

રજપૂતો

ગુજરાતના રજપૂતોને રજપૂતાનના રજપૂતોની સાથે જ ગણવા

૧. ગેઝેટિયરમાં આ દરેક બ્રાહ્મણો અને તે જ નામના વાણિયાના અહેવાલો આપેલા છે, એટલે એ વર્ણનની અહીં જરૂર નથી. ઔદીચ્ય બ્રાહ્મણો છે. પણ વાણિ.યા નથી, એવાં કેટલાક અપવાદો છે. ખરા. મને લાગે છે. એવા કેટલાંક અપવાદો છે ખરા. મને લાગે છે કે ગુજરાતમાં ભૌગોલિક જ્ઞાતિઓ થતાં પહેલાં જે મૂળ બ્રાહ્મણો જે વાણિયાના ગોર બન્યા તેમના નામો એમણે લીધા, શ્રીમાળી વગેરે કેટલીક જ્ઞાતિઓમાં જૈન અને વૈષ્ણવ બન્ને ધર્મો પળાય છે. ઘરમાં સ્ત્રીપુરુષના ભિન્ન ધર્મો હોય છે. છતાં મતભેદ વગર શાંતિ રહે છે **એ વિશેષતા છે. રજપૂતોને ધોઈને ક્ષત્રીય બનાવ્યા.**

એમના નામો અને પેટા જાતિઓના ઇતિહાસ બહુ રસમય છે. અને પરદેશી જાતિઓનું, દેશી અગર પહેલાં આવીને વસેલી જાતિઓ સાથેનું સૌથી વધારે મિશ્રણ રજપૂતોમાં થયું છે. એમના સવિસ્તાર વર્ણનમાં આખો ગ્રંથ લખી શકાય. ઘણાખરા રજપૂતો સૂર્ય અગર ચંદ્ર વંશ સાથે અને તેથી રામ અને કૃષ્ણ સાથે પોતાનો સંબંધ જોડે છે. અગ્નિકુલના રજપૂતોને બ્રાહ્મણોએ પરદેસીઓને ધોઇને બનાવેલા ક્ષત્રિયો છે એ આગળ જોયુ. રજપૂતો લડાયક અને રાજસત્તાવાળી જાતિ હોવાથી એમનામાં અનેક હલકી ને ઉંચી જાતિઓના મિશ્રણો થયાં

છે. અને તેથી કરીને આવચંકના ફેર અગર તો પેટા જાતિ ઉભી થવા સિવાય એમની જાતિને કોઇ બીજી જાતિ થઇ નથી. એમના નામના અર્થો કરવામાં ભાટ ચારણોએ અને દંતકથાઓએ તથા પુરાણોએ સૌથી વધારે છૂટ લીધી છે. રજપૂતો રાજવી ગણાયા પછી અન્ય પ્રાંતોમાં રાજસત્તામાં આવનારી બીજી કોમોએ પણ પોતાને રજપૂત કહેવડાવવામાં ગૌરવ માન્યું છે. આપણા પ્રાંતમાં આજે પણ ઘણી રજપૂત-જ્ઞાતિઓ રાજસત્તામાં છે અને હિંદુસ્તાનની જાતિઓના ઇતિહાસમાં આ રજપૂતોનો ઇતિહાસ એક વિલક્ષણ પ્રકરણ ઉમેરી શકે. ગેઝેટિયરના લેખકે એમનામાં ગઇ સદીમાં ચાલતા વિચિત્ર સામાજિક રિવાજો, સ્ત્રીઓ માટે એમની વિચિત્ર માન્યતાઓ, અને એમના સ્વાભોવનું વર્ણન કર્યું છે. (પાના નં. ૨૩૦-૨૩૧ માંથી)

બાબરિયા

સૌરાષ્ટ્રમાં બર્બર મ્લેચ્છો

અહીં માત્ર ઐતિહાસિક દ્રષ્ટિએ દેખાતી જાતિઓનું વર્ણન કરવાનું હોઈ કાઠિયાવાડની એક ભાગ બાબરિયાવાડને પોતાનું નામ આપનારા બર્બરોને ભુલાય નહિ. મુંબઇ ગેઝેટિયરમાં એ લોકોનું વર્ણન કર્યું છે. પુરાણ અને પ્રાચીન ભૌગોલિક ઉલ્લેખો ઉપરથી ખંભાતના ઇતિહાસમાં બર્બરો માટે ચર્ચા કરી છે. એમનું મૂળ હજી નક્કી થઇ શકતું નથી. એમને રાક્ષસ અને મ્લેચ્છ કહ્યા છે. (પાના નં. ૨૩૩ માંથી)

વિદેસી ગુર્જરો - કણબીને ભારતીય લેબલ

ગુજરાતમાં સામાન્ય રીતે જેઓ કણબી તરીકે ઓળખાયછે, તેમને ખરી રીતે લેવા, કડવા, અને આંજણા પાટીદાર કહેવામાં આવે છે. લેવા પાટીદાર આબરૂદાર અને ખેતીવાડીમાં ખાસ રસ લેનારા છે. એમની ગુજરાતમાં મોટી વસ્તી છે. એમનામાં ભૌગોલિક નામો નથી એ ખાસ નોંધ કરવાની વસ્તુ છે. ગેઝેટિયરનો લેખર એમને હૂણ ગુર્જરોમાંથી થયેલા માને છે અને એ માટે ચર્ચા કરીને હીમાભાઇ અજાભાઇ એ પંજાબના ગુર્જરો અને ગુજરાતની પાટીદારોના રિવાજોની કરેલી સરખામણીનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. ગુજરાતની વસ્તીનો આ લોકો મુખ્ય અને અગત્યનો ભાગ છે. અને ગુજરાતની બધી જાતિ એ જાતિઓમાં આમનો સંબંધ જ વધારે પ્રમાણમાં ભૂમિ સાથે છે એ બહુ સૂચક છે. અને વધારે આધાર મળે ત્યાં સુધી ગુજરાતને પોતાનું નામ આપનાર ગુર્જરોનો મોટો ભાગ એમનામાં હોય એમ માનવામાં વાંધો નથી. જોકે એ નામ શાથી છુપાઇ ગયું કે બદલાઇ ગયું એ કહેવું મુશ્કેલ છે. આંજણા કણબીઓ મોટે ભાગે ઉત્તર ગુજરાતમાં છે અને એમના રિવાજો રજપૂતોને મળતા નથી અને રજપૂતોની અવટંકો પણ એમનામાં છે. ભાટ, ચારણ અને તરગાળા પણ ગુજરાતની વિલક્ષણ અને વિશિષ્ટ જ્ઞાતિઓ છે એ પ્રસિદ્ધ છે. એટલે વર્ણનની જરૂર નથી. (પાના નં. ૨૩૫ માંથી)

આર્ય અને આર્યેતર ધર્મો અને તેનું મિશ્રણ

ભારતીય મોહર

વેદોને રૂગવેદ - અથર્વેદને હીંદુનું બીરૂદ મલ્યું મેઈડ ઈન. ઈન્ડીયા - એસેમ્બલ

વૈદિક ધર્મ અતિ પ્રાચીન સમયમાં પણ જ્યારે એના શુદ્ધ સ્વરૂપમાં ચાલતો હતો ત્યારે એને ન માનનારા યજ્ઞયાગાત્મક ધર્મની વિરુદ્ધ હતા અને દેવાસુરસંગ્રામની પ્રાચીન વાતોનાં કારણોમાં એ કારણ મુખ્ય હતું. યજ્ઞનો નાશ કરનારા અસુરો કહેવાય છે. જ્યોતિષ્ટોમદિ યજ્ઞ કરનારા એમના હુમલા સામે રક્ષણ માગે એ વાતો મૂળ

ધાર્મિક ઝઘડાઓનું સૂચન કરે છે. શિક્ષકપૂજકોનો વેદનો ઉલ્લેખ પણ વૈદિકોની વિરૂદ્ધના એક જાતી ધર્મનું સૂચન કરેછે. આ બધા લાંબા કાળમાં બુદ્ધિશાળી ઋષિઓએ એમનાં મિશ્રણો કરવાનો સતત પ્રયત્ન ચાલુ રાખ્યો જ તો, અને વૈદિક કાળનું પ્રથમ મુખ્ય મિશ્રણ જાતિઓની પઠે ધર્મોમાં પણ એવું થયું કે ઋગ્વેદ હાલના સ્વરૂપમાં ગોઠવાયો અને અર્વવેદને વેદમાં સ્થાન મળ્યું ત્યારે કેટલાક આર્યેતર દેવોને વૈદિક ધર્મમાં સ્થાન મળી ચુક્યું હતું. આ બાબતની ચર્ચામાં મતભેદને એટલો બધો અવકાશ છે કે એનું લાંબુ વર્ણન કરવાની અહીં જરૂર નથી. વરૂણ, રૂદ્ર, ઉષા, અશ્વિનો વગેરે આ પહેલા સફળ મિશ્રણમાં વૈદિક ધર્મમાં આવ્યા એમ હવે કેટલાક વિદ્વાનોનો સબળ પક્ષ થતો જાય છે. વધારે આધારથી સિદ્ધ થાય ત્યારે ખરૂં.

પ્રાચીનતમ શૈવ ધર્મનું સ્વરૂપ અને વૈદિકોનો વિરોધ

આ મિશ્રણમાં ગુજરાતે ભાગ લીધો છે એમ માનવાને કારણો છે. મોહેંજો-દડોમાંથી જડેલાં પશુપતિ, ત્રિમૂર્તિ અને શિવલિંગો વગેરે એવશેષો આર્યેતર સંસ્કૃતિના છે અને એની મર્યાદા નર્મદા સુધી હતી એમ હવે વિદ્વાનો માનતા થયા છે. પુરાણોના દેવાસુરસંગ્રામના અને અસુરોના ઉલ્લેખો પણ એ વાતની સાક્ષી પૂરી છે. લિંગ પૂજા રૂદ્ર-શિવની પૂજા સાથે મળી ગઇ એ આગળ જોઇશું. પરંતુ એ મિશ્રણની ક્રિયા વખતે પણ વૈદિકોના યજ્ઞયાગાત્મક ધર્મ પાળનારાઓને એ વખતના શૈવોના પૂવાર્વતાર જેવા ધર્મના પાળનારાઓ સો હંમેશા ઝઘડા થયા કરતા એના દાખલા સ્કંદાદિ પુરાણોમાં મળે છે. અને આપણા પ્રાંતની ભૂમિએ એમાં અગત્યનો ભાગ લીધો હશે એમ એ ઉલ્લેખો જોતાં જણાઇ આવે છે.

૧. એમાં વરૂણ, મિત્ર ઉષા, નૃભુ વગેરેને અસુરના દેવદેવી કહે છે. તેની ચર્ચા અને આધાર આપેલ છે. રૂદ્રને માટે પૃ. ૧૫ માં ચર્ચા છે. ઋગ્વેદમામ હિરણ્યહસ્તો અસુરો વગેરે મંત્ર અને તૈત્તિરીય ચાણયકની શિવસ્તુતિને હિરણ્યબાહુ, હિરણ્યવર્ણ, હિરણ્યરૂપ, હિરણ્યપતિ, અંબિકાપતિ, પશુપતિ વગેરે કહ્યા છે. તે બહુ સૂચક છે. જુઓ ખંભાતનો ઇતિહાસ પૃ. ૧૯૯.

૨. આ બાબત સર જહોન માર્શલનો અભિપ્રાય ખંભાતતના ઇતિહાસમાં આ ચર્ચામાં બતાવ્યો છે.

(પાના નં. ૨૪૨-૨૪૩ માંથી)

૨. પાર્જિટર પૃ. ૧૮૫, લખે છે કે શિવ વરૂણ રૂપ લઇને ભૃગુને પુત્ર ગણ્યો તેથી ભાર્ગવો વરૂણ કહેવાય. પૃ. ૧૯ માં નોંધ ૧૦ માં મહાભારત, વાયુપુરાણ વગેરેના આધારોથી શિવે અને ઉમાએ કવિ(શુક્ર) ને પુત્ર ગણ્યો એમ લખે છે. અસુરોનો ગુરુ એ ભૃગુ-કવિ-શુક્ર, અસુરોને જીવતા કરવા મૃતસંજીવની શુક્રે શિવ પાસેથી મેળવેલી શિવના આ સંબંધ અને અસુર સંબંધ માટે એ ભાગ વાંચવા જેવો છે. (પાના નં. ૨૪૭ માંથી)

એ ધ્યાનમાં લેતી વખતે અર્થવવેદનો પરદેશ સાથેનો સંબંધ અને અસુરો સાથેનો સંબંધ, પુરાણોમાં અસુરો અને નાગોનો શિવ સાથેનો સંબંધનો પણ વિચાર કરવાનો છે. પુરાણોમાં એ પરંપરાઓ પ્રાચીન કાળથી ચાલી આવેલી સાચવી રાખેલી છે અને મૂળ પુરાણોમાં કેટલીક પરંપરાઓ વેદ જેટલી જૂની છે. એ પાર્જિટરની માન્યતાની અવગણના કરવા માટે હવે સબળ આધારોની જરૂર છે. (પાના નં. ૨૪૮ માંથી)

દેવીઓ દાનવોની હતી ભારતીય સ્ટેમ્પ હીન્દુની બની

૧. ભૂમિમાતાના કોઇ સ્વરૂપ જેવી દેવીપૂજા મોહેંજો દડોમાં મળીછે. દેવીપૂજા મૂળ આર્યોતર છે અને આર્યો

સ્ત્રીને દેવતા તરીકે નથી માનતા અને ઉષા વગેરે પણ આર્યેતર દેવીઓ વેદમાં લીધી છે એવો મત છે. બેનરજી શાસ્ત્રીનો એ મત છે. અતુલ સુર આગળ ઉલ્લેખેલા લેખમાં હેછે કે (મહાભારત ને આધારે) દેવી પહેલાં દાનવો પાસે રહેતી હતી, પછી દેવો પાસે આવી. એ પૂને કહે છે ઔવોએ એ ધર્મનું મિશ્રણ કર્યું. અને પૌરાણિક કાળમાં વિષ્ણુની લક્ષ્મી અને બ્રહામાની બ્રહ્માણી પુણ થઈ. સસ્વતી, પણ કોઈ મતે થઈ અને સરસ્વતી નદીનું વાચા દેવી અધ્યાયરોપણ થયું. છેવટે પરમપુરુષની આદ્યશક્તિ થઈ. દરેક મતમાં તંત્રવાદે પ્રવેશ કર્યો અને ન્યાસ, ઘાન, બીજાક્ષરો વગેરેનો પૂજામાં પ્રચાર થયો. પરંતુ એ સૌથી વધારે દેવીના મતમાં થયો,. તંત્રોમાં દેવીના શ્રીચક્ર વગેરે ચક્રોની પૂજા પણ શરૂ થઈ. આ બધી માટે ઘણા આધારગ્રન્થો છે. ગુજરાતીમાં દી.બા,. નર્મદાશંકરનો શક્તિસંપ્રદાયનો ગ્રંથ છે. (પાના નં. ૨૫૭ માંથી)

આટલાં મિશ્રણ ઉકરનારો ઉદાર સમાજ મુસલમાનોને કેમ ન સમાવી શક્યો?

ગુજરાતમાં મુસલમાન સત્તા શરૂ થઈ ત્યારે આ મિશ્રણવાળો સમાજ હતો, અને ઓગણીસમી સદીમાં પશ્ચિમમાં સંપર્કવાળો યુગ જેને વિદ્યુતયુગ-તત્વાર્થમાં પણ કહી શકીએ, તે શરૂ થયો ત્યાં સુધી એજ સમાજ હતો. પ્રાચીન અને મધ્યયુગમાં સમયને અનુસરનીને જે ફેરફારો અને મિશ્રણો આપણા બુદ્ધિશાળી પૂર્વજોએ કર્યા અને અનેક વિરોધી અને વિદેશી તત્વોને સમાવ્યાં તે સમય સમજીને ફેર કરવાની વૃત્તિ પાછળના સમાજમાં ઓછી થઈ એ પણ વિચાર કરવા જેવી વાત છે. એનાં કારણો સમાજશાસ્ત્રના આપણા અભ્યાસીઓએ વિચારવા જેવાં છે. જોકે એમાં હમેશાં મતભેદ તો રહેવાનો જ. અનેક તત્વોને સમાવનારો સમાજ મુસલમાનો અને ખ્રિસ્તીઓને કેમ ન સમાવી શક્યો ? જે સમાજના મૂળ પાયામાં જ ઉચ્ચનીય વર્ણોનો ભેદ હોય તે એવું ન માનનારા લોકો સામે ટકી શકે કે કેમ તે પ્રશ્ન છે ? જોકે આગળ જોયું એવા મિશ્રણો કરનારા સમાજના બુદ્ધિશાળી નેતાઓ એ કાર્ય ન સાધી શક્યા તેમાં મહત્વનું કારણ હોવું જોઈએ. મુસલમાન વિજેતાઓ અને જિતાયેલા દેશીઓના સામાજિક અના ધાર્મિક મંતવ્યોમાં પહેલાંના કારણ હોઈ શકે. એમાં બન્નેનાં સામાજિક રિવાજોનો દોષ હતો. હિંદુઓએ વર્ણો અને જ્ઞાતિઓને પહેલાં કરતાં વધારે કડક બનાવી અને ખાવાપીવા જેવી વસ્તુને પણ ધાર્મિક ગણીને સમાજમાં એનાં બંધન ઘાલી દઈ છેક સંકુચિત રિવાજો કરી નાંખ્યાં.

૧. મુસલમાન ધર્મ માટે એટલું તો તટસ્થ બુદ્ધિના લોકો કબૂલ કરે છે કે ઉતમનીચના ભેદ વગરનો સમાનતાવાળો એના જેવો ધર્મ બીજો નથી. રસ્તે જનાર ગરીબ અને બાદશાહ મસ્જિદમાં સાથે નિમાજ પઢી શકે છે.

૨. જગવિખ્યાત લેખક બર્નાર્ડ શો હિંદુધર્મની સહિષ્ણુતાના વખાણ કરે છે. એક ઈશ્વરના અનેક સ્વરૂપો એ જ અનેક દેવો અને સહિષ્ણુતાને લીધે દરેકને એમાં સ્થાન છે. જ્યારે ઈસ્લામ જેવો ઉગ્ર અસહિષ્ણુતાવાળો કોઈ ધર્મ નથી. એમ પણ લખેછે. આમ મુસલમાન ધર્મમાં અમીર્ત એક ઈશ્વર અને હિંદુધર્મમાં મૂર્તિમંત અનેક દેવો એ મૌલિક વિરોધ. મૂર્તિખંડન એ મુસલમાનોને મન ધર્મનું એક અંગ. પહેલા આવનારા પરદેશીઓમાં મૂર્તિપૂજા સામે ઉગ્ર વિરોધ નહોતો. (પાના નં. ૨૬૮-૨૬૯ માંથી)

૨. સાંતલસિંહે સૂતેલા બાદશાહને પાંચ મુખ, ત્રણ આંખો, જટા, ગંગા, મુંડમાળ, વગેરે સ્વરૂપવાળો દેખ્યો અને કહે છે કે 'રૂદ્ર પાદશાહ રૂપ' અવતર્યો ? કેમ કરું હું ધાય ? વિમાસી હઈયે વાત સાંતલે, પાછો દીધો

પાય' (ખંડ ૨, શ્લોક ૧૩૨-૧૩૬) (પાના નં. ૨૭૩ માંથી)

સુલતાન ફીરોઝ હજરત કુતુબ ઉલ એકતાબ મખદુમ જહાંનિયાં કબીરૂદીન સાહેબનો શિષ્ય હતો. તેથી આ બન્ને ભાઈઓ પણ એ સાહેબના શિષ્યો થયાં. એમ કહેવાય છે કે એક વાર ગરીબોને ખાવાનું વહેંચવાથી ખુશ થયેલા આ સંત પુરુષે ઝફરખાનને ગુજરાતની ગાદી મળવાનો આશીર્વાદ આપ્યો અને એક મૂઠી ભરીને ખારેકો આપી અને એમાં જેટલાં તંગ હોય તે પ્રમાણે તેના વંશમાં ગાદીપતિઓ થશે એમ કહ્યું.

(પાના નં. ૩૦૩ માંથી)

સૌરાષ્ટ્રનો ઇતિહાસ

શંભૂપ્રસાદ હ. દેસાઈ જૂનાગઢ

આપણે જેને આજે આપણો ઇતિહાસ કહીએ છીએ તેવો ઇતિહાસ પ્રાચીન ભારતના વિદ્વાનોએ લખ્યો નથી. અને લખ્યો હશે તો તે ઉપલબ્ધ નથી. પુરાણો અને અન્ય પુરાતન ગ્રંથોની શૈલી કથાવાર્તા સ્વરૂપની છે અને તેમાંથી પ્રાચીન સૌરાષ્ટ્રના ઇતિહાસની કડીબધ્ધ વિગતો મળી શકતી નથી. પરંતુ એ તો નિર્વિવાદ છે કે વૈદિક કાળથી સૌરાષ્ટ્રના પ્રદેશની અગત્ય અને મહત્તા સર્વસ્વીકૃત થઇ ગઇ હતી. સૌરાષ્ટ્ર એક સભ્ય, સંસ્કૃત, સમુદ્ધ અને સુંદર દેશ તરીકે પ્રખ્યાત થઇ ગયો હતો. (પાના નં. ૧ માંથી)

ઇસુની પહેલી સદી આસપાસ લખાયેલી બુદ્ધની જાતક કથાઓમાં બાબેરૂ જાતકમાં સૌરાષ્ટ્રમાં પણગીઓ બેબીલોન ગયા હતા તથા ત્યાંના લોકોએ તેમને પૂછ્યું કે તમે કયા દેશના છો ત્યારે તેમણે કહેલું કે તેઓ, જ્યાંથી સૂર્ય ઊગે છે. તે સુરાષ્ટ્રથી આવે છે. (પાના નં. ૨ માંથી)

ફાધર હેરાસ આ વિષયમાં એવું અનુમાન કરે છે કે આર્યો આ સમયમાં સેમેટિક દેશોમાંથી ભારતમાં આવ્યા. તેઓ યદુ અને તુર્વસુ સાથે સમુદ્રમાર્ગે આવ્યા. અને તેથી ઋગ્વેદમાં મંત્ર છે કે "ઓ બળના દેવ મહાન ઇન્દ્ર, (અમને) સલામતીથી લઇ આવો."

આમ ચંદ્રવંશીય આર્યો સૌરાષ્ટ્રના જલમાર્ગે આવ્યા અને તે પછી કાલક્રમે ઉત્તર ભારતમાંથી ચંદ્રવંશીઓ તેમના નેતા સોમક સાથે આવ્યા.

આમ આર્યોના આગમન સાથે સૌરાષ્ટ્રમાંથી અનાર્યોના સત્તા અને વર્ચસ્વ સંપૂર્ણપણે નષ્ટ થયાં. એમ પણ જણાય છે કે પ્રથમ આ દેશમાં સૂર્યવંશીય આર્યો આવ્યા. અને તે પછી ઘણાં વર્ષો પછી ચંદ્રવંશીય આર્યો આવ્યા. કોઇપણ કારણવશાત્ તેઓ જ્યારે ઉત્તર તરફ કે અન્યત્ર ગયા ત્યારે ચંદ્રવંશીય આર્યોની સૌરાષ્ટ્રમાં સંખ્યા વધી અને તેમનું બળ પણ વધ્યું.

અનોર્યો સાથે પ્રથમ સૂર્યવંશીય આર્યો ઘર્ષણમાં આવ્યા અને જ્યારે તેમણે અનાર્યોને પરાજીત કર્યા ત્યારે તેમની સામે ચંદ્રવંશીઓ ઉપસ્થિત થયા. આર્યોના આ બે સમૂહો વેદાનુયાયી હતા છતાં બન્નેમાં શરીર, રંગ, રૂપાચાર વગેરેની અસમાનુતા હતી. તેમ છતાં કોઇક કાળે બન્ને સમૂહો વચ્ચે લગ્નો થવા લાગ્યાં અને આર્ય જાતિ એક થઇ ગઇ. બન્ને સમૂહો વચ્ચે લગ્નો થવા લાગ્યાં અને પરસ્પર સંબંધો બંધાયા, એટલું જ નહિ પણ તેઓએ અનાર્યોને પણ અપનાવી લીધા.

૫. રેવત માટે વિષ્ણુપુરાણ તથા હરિવંશમાં એક વિચિત્ર કથા છે તે પ્રમાણે વૈવસ્વત મનુના પુત્ર શર્યાતિના

પુત્ર રેવના પુત્ર રૈવતની કુશસ્થલી રાજધાની હતી. (પાના નં. ૮ માંથી)

ભારતીય ઇતિહાસકારોનું મંતવ્ય

કૃષ્ણનો વંસ મીસરમાં

ભારતીય ઇતિહાસકારો પ્રમાણે શ્રી કૃષ્ણનો કુમાર સાંબ સમુદ્રવિહાર કરતો હતો ત્યારે ચાંચિયાઓના હાથમાં પડતાં તે કે થયો. ચાંચિયાઓએ તેને શોણિતપુરમાં ગુલામ તરીકે વેંચ્યો. કાળે કરીને તે ત્યાનાં રાજા બાણાસુરના પ્રધાન કૌભાંડની પુત્રી ઓખાને પરણ્યો. સાંબનો પુત્ર ઉષ્ણિક થયો. બાણાસુરના મૃત્યુ પછી કૌભાંડ રાજા થયો. કૌભાંડ રાજા થયો અને તે જ્યારે મૃત્યુ પામ્યો ત્યારે તેની ગાદીએ ઉષ્ણિક બેઠો. તેની ૭૯મી પેઢીએ, ઇસુની છઠ્ઠી સદીમાં, દેવવૃત યાદવ નામે રાજા થયો.

ઈસ્લામનો પ્રચાર કરતાં હઝરત અલીનાં સૈન્યો સામે લડતાં દેવવૃતે રણભૂમિમાં શય્યા કરી. તેના ચાર કુમારા અસપત (અશ્વપતિ) ગજપત (ગજપતિ) નરપત (નરપતિ) અને ભુપત (ભુપતિ) શોણિતપુર તજી ઉત્તર તરફ ચાલ્યા ગયા. ત્યાં પશ્ચિમ એશિયાના કેટલાક પ્રદેશો તથા ઈજીપ્ત જીતી લઈ તે પ્રદેશને તેમના પૂર્વજોના નામ ઉપરથી શ્યામ દેશ એવું નામ આપ્યું આ શ્યામનો અપભ્રંશ આમ થયો. અત્યારે તે સીરિયાને નામે ઓળખાય છે.

ઈસ્લામનાં સૈન્યોને શામ ઉપર ચડાઈ કરી. અસપતે યુદ્ધ આપ્યું પણ તેમાં તે હાર્યો અને તેણે ઈસ્લામ ધર્મ સ્વીકાર્યો. બીજા ત્રણ ભાઈઓ ત્યાંથી નાસી છુટયાય. તેઓએ અફઘાનિસ્તાનનો પ્રદેશ જીતી લીધ. ગજપતે સંવત ૭૦૮ની અક્ષયતૃતિયા અને શનિવારે રોહિણી નક્ષત્રમાં ગજના શહેર વસાવી ત્યાં પોતાનું રાજ સ્થાપ્યું. પરંતુ જ્યાં ભાગ્યદેવી રૂઠી હતી ત્યાં પરાક્રમ, બુદ્ધિ અને શક્તિ નિરર્થક નિવડયાં. પાછળ પડેલી મુસ્લીમ સેનાએ ગજની ઉપર આક્રમણો શરૂ કર્યા. અને ગજપત તેની સામે લડતાં મૃત્યુને ભેટયો.

ભુપતે દક્ષિણ તરફ આગળ વધી ભારતના સિલિંદ્રપુરનો પ્રદેશ જીતા ત્યાં ભાટીયા નગર વસાવ્યું. ત્યાંથી આગળ વધી તણોટ અને દરવાલ વસાવી ત્યાં રાજધાની ફેરવી. આ રાજ્યવંશે ઘણા વર્ષો પછી જેસલમીર વસાવી ત્યાં તેમનું પાટનગર ફેરવ્યું. આ રાજવંશ ભટ્ટી નામથી પ્રસિદ્ધ થયો.

નરપતે સિંધમાં આવી કેટલોક પ્રદેશ જીતી લીધો. અને ત્યાં નગર સમોઈ નામનું નગર વસાવ્યું જે નગર છઠ્ઠા નામથી પાછળથી પ્રસિદ્ધ થયું, નરપાતના વંશમાં ચંદ્રચૂડ થયો

૧. કેટલાક ઇતિહાસકારો માને છે કે દેવવૃત્તના કુમારોએ વર્તમાન ઈજીપ્ત મીસર પણ જીતી લીધું હતું અને તેઓનું ત્યાં રાજ થયેલું તેથી અસપતના નામ ઉપરથી ઈજીપ્ત નામ પડયું. અશ્વન બંધનું નામ પણ અશ્વપતિ કે અશ્વસેનવા નામમાંથી ઉતરી આવ્યું છે.

૨. અસપતના વંશજો સમા કહેવાયા. જેમના વંશજો દીર્ઘકાળ પર્યંત મધ્ય એશિયામાં સત્તાધીશ રહ્યા. આજ પણ સમાણીઓ એટલાં જ બળવાન અને બુદ્ધિશાળી ગણાય છે.

૩. ભાટીયા પંજાબનું શહેર ગણાતું. આ નગર ધનાઢય, સમુદ્ધ અને મોટી વસ્તીવાળું હતું. તેથી મુસ્લીમ આક્મણકારોએ તેને લક્ષ્ય બનાવેલું.

મુસ્લમીમ ઇતિહાસકારોનું કથન

ઈસુની અઢારમી સદીમાં થઈ ગયેલા અલીશેરવાની નામના મુસ્લીમ લેખકે સમાઓનો ઈતિહાસ આલેખતા લખ્યું છે કે "સમા, અલી લા હીલનાં પુત્ર હાશમના પુત્ર ઉમરનો પુત્ર હતો. તે સામ કે જામ કહેવાતો. તે ઉપરથી એમ જણાય છે કે તે જમશેદનો પુત્ર હશે. ખરેખર તો તે મહાપ્રલયમાંથી બચેલા નોહા કે નૂહનો પુત્ર હતો તેમ લોકો માને છે.

૧. ચારણો પ્રમાણે નગર સમોઇ લાખીયાર ભાડે વસાવેલું. ૨. તુહફ-તુલ-કિરામ - લેખક અલી શેરવાની ઇ.સ. ૧૭૭૪ (ઇલીયટ એન્ડ ડોસન)

૩. અલીશેરવાની નૂહની લાંબી વંશાવલી આપે છે તે પ્રમાણે નૂહનો પુત્ર સામ કે જામ, તેનો ભગીરથ, તેનો દેરા, તેનો અજીપાક, તેનો દશરથ, તેના રામ, તેની સાતમી પેઢીએ સામ, તેનો જાદવ અને તેના હૈબત, ગજપત, ભૂપત અને ચૂડાસમા, ચૂડાસમાનો પુત્ર ગિરનારનો રાજા રાહ દયાસ હતો તેમ પણ આ વિદ્વાન લેખક કહે છે. આ વંશાવલીમાં કેટલાકને બાર પુત્રો અને કેટલાકને સોળ પુત્રો હોવાનું કહ્યું છે. તેમાં જામના પુત્ર બુધને સોળ પુત્રો હતા, તે રાઠોડ કહેવાયા એમ પણ આ લેખક નિર્ણયાત્મક રીતે કહે છે.

રામના ભાઇ ભારત અને અતરયુગના વંશજોના નામો પણ આપવામાં આવ્યાં છે.

આ વંશાવલી સૂર્યવંશીય, ચંદ્રવંશીય, મુસ્લીમ અને ઇરાન નામો સેળભેળ કરી તૈયાર કરી છે. તેના ઉપર વિવેચનની જરૂર નથી. પરંતુ તેમાંથી સૌરાષ્ટ્ર-કચ્છમા વસતી કેટલીક જાતિઓના મૂળ પુરૂષોના નામ મળે છે તેટલા પુરતી તે વંશાવલી અગત્યની છે.

તે પ્રમાણે જે જાતિઓ આ વંશમાંથી નીકળી તે નીચે મુજબ છે :

સમા-સમેજા, જુણા-જુણેજા, નોતીયાર-નૂતુ-નત, દેરા-દેરાસૂમા

અન્ય મુસ્લિમ ઇતિહાસકારો

જાડેજાઓના અને સમાઓના મૂળ અને કુળ બાબતમાં મુસ્લમી ઇતિહાસકારોના મંતવ્યોમાં એકવાક્યની. અમુક લેખકો કહે છે કે સમાઓએ સિન્ધમાં રાજ્યો પ્રાપ્ત કર્યા તેપહેલાં તેઓ મુસ્લીમ થઇ ગયા હતા. આ સમાઓ જામની પદવી ધારણ કરતા. તેઓ વિશેષ આગળ વધીને કહે છે કે તેઓ ઇરાનના જરથોસ્તી સમ્રાટ જમશેદના વંશ જ હતા. જમ અને જામ મળતા આવે છે માટે તેમને જમશેદના વંશ જ બનાવી દીધા જમીયત્ તે તવારીખનો લેખક કહે છે કે "સમા એટલે ઉચ્ચ કુળનો" સમાઓનો ઇતિહાસ આલેખતા તે કહે છે કે ઇરાનના સર્વ શહેરમાં હીજરી સનના પ્રારંભમાં સમા વંશના રાજા તુઘરીલની રાજધાની હતી. તેમના પૂર્વજોની વંશાવલી તે નીચે પ્રમાણે આપે છે.

યાક્તિ - (આસિત)	હાલા-હાલા
ઉલઝાઇ - (ઉત્સવ)	સાહિર-સાહિર
ચનેચર -	જખરા-જખરા
માનાહીયા - મીંદ્રા	લાખાં-લાખા
કોરીયા	પાલી-પાલી-પાલીયા
સાંઢ કાક	

આ બધી શાખાઓ, સૌરાષ્ટ્રમાં વસતા મુસ્લમી સંધીઓ વગેરે કોમોમાં જોવામાં આવે છે.

૧. તુહુફત્તુલ કિરામ-લેખક, અલી શેરવાની ઈ.સ. ૧૭૭૪. ઇલીયટ ડોસન.

૨. જમીયતૂત તવારીખ-લેખક, રશીદીન ફઝલુલ્લાહ-ઈલીયટ એન્ડ ડોસન

આ પુસ્તક ઇરાનના હમદાન શહેરમાં ઈ.સ. ૧૩૧૦માં લખાયું છે. એનસાઈક્લોપીડાયા બ્રિટાનીકા, પુ. ૨૫ "સમા" પ્રકરણમાં આ વિધાન સ્વીકારે છે પણ કહે છે કે તેઓ મૂળ હિંદુ હતા.

૩. કૌંસમાં મૂકેલાં આર્ય નામોં મૂકેલાં છે. (પાના નં. ૧૯૨-૧૯૩ માંથી)

ઉલઝાઈ-(ઉમ્મર) દેવયાવાધુઈ - (દેવવૃતયાદવ), કારાખાન - (કાન કે કહાન) ઉગુઝ-યુધુઝુવા-દીવબલાકુખાન (યુયુત્સવ-દેવ-બલરામ) તુઘરીલ - (વસ્તુગ્રહ-ગ્રહાર) તુકાક (તક્ષક) દુકુઝ યાવાધુઇ-(શ્યામ કે સોમ યાદવ) ઉધુમ યાવાધુઈ-(ઉત્તમ યાદવ) કુમકુમ યાવાધુઇ સારંગ (કુમકુમ યાદવ)

જમીયત્ ત તવારીખના લેખક તેનો ઈતિહાસ આલેખતાં વિશેષમાં કહે છે કે તુરીલે વીસ વર્ષ, તુકાંકે સાત વર્ષ અને દુકુઝ યાવાધુઈને બાર વર્ષ રાજ્ય કર્યું. તે પછી સમા ગાદીએ આવ્યો તાઝિકો (તુર્કો) તેને સમાજાડાના નામથી ઓળખે છે. સમાનીઓને તે મૂળપુરુષ હતો. તેના પછી યુધુમ યાવાધુઇ એને તેના પછી કુમકુમ યાવાધુઇ ગાદીએ આવ્યો. કુમકુમ ગાદીએ આવ્યો ત્યારે બાળક હતો. તેથી રાજકાજ અમીરો ચલાવતા. તે સ્થિતિનો લાભ લઇ ફરાશીબ (કારશીબ-કૃષ્ણ) નામનો શત્રુ ચડી આવ્યો. અને રાજમહેલ લૂંટી કુમકુમથી નાના ભાઈ સારંગને ઉપાડીને ચાલ્યો ગયો. કુમકુમે તે પછી ઘણાં વર્ષે સારંગને છોડાવ્યો. કુમકુમ વીસ વર્ષ રાજ કરી ગુજરી ગયા પછી સાગંર ગાદીએ બેઠો. તેણે દશ વર્ષ રાજય કર્યું.

૧. ફારશીમાં દેવનો અર્થ દૈત્ય-દાનવ થાય છે. મુસ્લમીમો કે જરથોસ્તીઓમાં એવું નામ હોય નહિ દેવ સુદ્ધ આર્ય નામ છે. ઈલીયટ કહે છે કે તુર્કી ભાષામાં દેવ એટલે સિંહાસન કે વૈભવ. તે એમ પણ લખે છે કે મોગોલ નામોની જોડણી જુદી જુદી રીતે કરવામાં આવે છે. યાદવ લખવા માટે યાવાધુઇ લખવું પડે યાવાધુઇ યાદવનું અપ્રભંશ છે.

આજે પણ કેટલાક કુળોમાં તેમના નામ સાથે શાખનામ લખવાનો રિવાજ પ્રચલિત છે. જેમકે રામવાળા, લોમોખુમાણ, બુદ્ધ ખોખર, વગેરે, તેમ શ્યામયાદવ, દેવ યાદવ, વગેરે લખાતું હશે.

સમાજાડા યાદવ

આ વંશમાં સમાજાડા થયો. તેના વંશજો સમા કે સમાણી તરીકે ઓળખાયા. સમાઓ સિંધમાં ક્યારે આવ્યા તે સ્પષ્ટ થતું નથી. પણ ઈ.સ. ૧૦૧૫-ઈ.સ. ૧૦૨૫ લગભગ જ્યારે જ્યારે મહમૂદ ગઝનવી ભારત ઉપરચડાઈ લઈ આવતો ત્યારે તેને જો કોઇને ડર લાગતો હતો તો તે સમાનો. જ્યારે તે ચડાઇ માટે ગીઝનીની બહાર નીકલતો ત્યારે સમાનું આક્રમણ આવે તો તેના સંરક્ષણનો તે પ્રબંધ કરવાનું અનિવાર્ય સમજતો. આટલી હદે તેને સમાઓની બીક લાગતી.

સમાઓ બળવાન, બુદ્ધિશાળી અને હિમ્મતબાજ હતા. તેઓએ સિંધના સુમરાઓ પાસેથી સિંધનું રાજ્ય છીનવી લીધેલું. આ સમાઓએ ઇસુની દશમી સદીમાં મધ્ય એશિયા અને તેની દક્ષિણના પ્રદેશોમાં માનભર્યું સ્થાન મેળવેલું તેથી જમીવત્ તે તવારીખ કહે છે. સમા એટલે ઉંચા કુળનો અને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના કુળથી બીજું કયું કુળ ઉંચું હોઇ શકે ?

યાદવો ભારત છોડીને એશિયામાં ગયા ત્યારે સંસ્કૃત ભાષા, સંસ્કૃતિ અને ધર્મ પોતાની સાથે લઈ ગયા.

એટલું તો નહિ પણ તેમના પરમ પવિત્ર પૂર્વજ શ્રીકૃષ્ણનું નામ પણ તેમણે તેની સમૃતિરૂપે સાથે જ રાખ્યે. શ્રીકૃષ્ણના અનેક નામોમાં સ્યામ, કહાન, યદુવીર, યાદાવેન્દ્ર, વગેરે નામો અતિ પ્રસિદ્ધ છે. યાદવો સોમવંશીય હતા, તેથી સોમ પણ તેમનું પ્રિય નામ હતું. સોમ કે સ્યામ ઉપરથી યાદવકુળમાં સમા નામ પ્રચલિત થયું અને તે સાથે યાદવમાંથી જાદવ અને તેમાંથી જાદા કે જાદે થઇ તે તેમની શાખાનું નામ પડી ગયું. આમ સોમ કે શ્યામ યાદવ સમાં જાડા તરીકે ઓળખાયાં.

૧. આ વશમાં મહમુદ ગઝનવી થયો તેમ જમીયત્-ત્ તવારીખ કહે છે. વિગતો માટે જૂઓ મારું પુસ્તક ''પ્રભાસ અને સોમનાથ''-લેખક.

જાડેજા

જાડેજા એટલે 'જાડેજા પુત્ર' એ માન્યતા રૂઢ થઇ ગઇ છે પણ વાસ્તવમાં કોઇ જાડા પુરુષના પુત્રને જાડેજા કહેવામાં આવ્યો નથી. સિંધી ભાષાના બેલડાના ભાઇઓને જાડા કહેવામાં આવે છે. જામલાખો તથા લાખીયાર બેલડાના ભાઇઓ હતા. તેથી તેને જાડેજા કહ્યા તેમ પણ કહેવાય છે કે-

લાખોને લાખીયાર બેય જનમ્યા જાડા વગેરે લાખો વડો જેદુ જાડેજા.

આ વ્યાખ્યા પણ કોઇ બુદ્ધિશાળી કવિની કલ્પના જ છે.

જામ

કૃષ્ણ વંસનાં આરબમાં - ડબલ નામથી પ્રસીધ હતા.

યાદવરાજાઓ તેમના નામ આગળ શ્યામ અને પાછળ યાદવ લખતા. પોતાના પ્રતાપી અને પવત્રિ પૂર્વજનું નામ અમર રાખવા તેઓ પોતાના નામ આગળ શ્યામ દેવવૃત યાદવ, શ્યામ કુમકુમ યાદવ એ રીતે લખતા. આ પ્રથા મુસ્લમી દેશોમાં પણ ઇસ્લામના પાદુર્ભાવ પછી અને વિકાસ પછી પણ મુસ્લીમ શાહો અને સુલતાનએ અપનાવેલી મુસ્લીમ સુલતાન, અમીરો અને ખાનદાન કુટુંબોમાં તે પદ્ધતિથી નામો લખવામાં આવતા. બાદશાહ અકબરનું નામ મહદમ જલાલુદીન અકબર લખવામાં આવતું. એમ યાદવો તેમના નામ પાછળ યાદવ લખતાં અને નામની આગળ સ્યામ લખતા. તુર્કી ભાષામાં શ્યામ લખવું હોય તો 'ત્સામ' લખાય. તેનો ઉચ્ચાર 'ત્ઝામ' જેવો થાય. શ્યામમાંથી કોઇ કાળે જામ શબ્દ થઇ ગયો. ઇસ્લામ સ્વીકારી મુસ્લમી થયેલા લાસબેલાના જાડેજા હજી પણ જામ કહેવાય છે.

'જામવિજય' કાવ્યના કર્તા જામ શબ્દની વ્યુત્પિતિ આપતાં કહે છે કે, 'જમ્યતે રિપવોડષાસ્તે તો ભિર્મજ સમ્ભવેઃ તેન જામ ઇત્યેવ દધતે નામ સાન્વયમ:।।

જેના તેજના શત્રુઓ જમાઇ જાય અંજાઇ જાય જામ

જામ ઉન્નડ જામ બામણિઓજી અને જામતપાચી ઇસુની તેરમી કે ચૌદમી સદીમાં થયા છતાં સમા કહેવાતા અને હજી પણ સિંધ, કચ્છ અને સૌરાષ્ટ્રમાં સમાઓ વસે છે અને સમા નામથી જ તેમની જાતિ ઓળખાય છે. ત્યારે ચંદ્રચૂડ તો ઇસુની નવમી સદીમાં થયો એટલે તે જ્યારે સૌરાષ્ટ્રમાં આવ્યો ત્યારે તે ચંદ્રચૂડ સમા કહેવાયો હશે. તેના વંશજોએ બીજા સમાઓથી જુદા પાડવા માટે તેના મુળપુરુષ ચંદ્રચૂડનું નામ અમર કરવા

ચૂડસમા કે ચૂડાસમા શાખા સ્વીકારી હોય. એમ પણ જણાય છે કે તે સમયના રિવાજ પ્ર... ને ચંદ્રચૂડ નહિ ''ચૂડા'' નામથી ઓળખાયો હશે અને રાહ ચૂડા કે રાજા ચૂડાના વંશજો ચૂડાસમા કહેવાયા ...ય, માન્યતા સ્પષ્ટ અને નિર્વિવાદ છે. એમ પણ અનુમાન થઇ શકે કે તેનું નામ ચંદ્રાચૂડામણિ હશે અને તેથી તેના વંશજો ચૂડા કહેવાયા. તે સમયનાં નામને બહુ મહત્વ અપાતું નહિ અને રાજાઓના પણ ટૂંકા નામો પ્રચલિત હતાં. ભાણ જેઠવો, મોખડો ગોહિલ, જામ, વિભો, વગેરે તેના દ્રષ્ટાંતો છે. એ ન્યાયે ચંદ્રચૂડ પણ રાહ ચૂડો કહેવાયો હોય અને તે સમા જાતિનો હતો તેથી ચુડાસમા શબ્દ તેમના વંશજોએ સ્વીકાર્યો હોય.

ચંદ્રચૂડ ભગવાન શંકરનું નામ છે. વંથળી પાસે ધંધુસરની હાની વાવના શિલાલેખમાં પ્રશસ્તિકાર લખે છે કે: શ્રી ચન્દ્રચૂડ ચુડાચંદ્ર ચુડાસમાન મધૃતદયત । જયતિ નૃપહંસઃ વંશાતંસ સંસત્પરશસિતો વંશઃ ॥

અર્થાતઃ જેમ ચંદ્રચૂડ (શંકર) તેના શિર ઉપર ચંદ્રધારણ કરે છે તેમ.

૧. અન્યત્ર ચર્ચા કર્યા પ્રમાણ સૌરાષ્ટ્રની જુદી જુદી જાતિઓના મૂળ અને વ્યુતપતિ માટે વાર્તાકારોએ કલ્પના વિહાર કર્યો છે તેનું અ દ્રષ્ટાંત છે. ૨. આ કલ્પના માટે ચર્ચા આવશ્યક નથી.

૧. સમાઓનો ઇતિહાસ મુસ્લીમ ઇતિહારકારોએ આલેખ્યો છે. તબક્કાએ નાસીરી પ્રમાણ તેમને સમાએ ખુદત નામના રાજા વંશજો કહ્યા છે. વિશેષમાં આ તવારીખકારો કહે છે કે મહમુદ ગીઝનવીના મૃત્યુ પશ્ચાદ્ તેના વારસ મસુદના સમયમાં સમાઓએ કચ્છ અને સિંધની સરહદે થર્ટીમાં સ્વતંત્ર રાજ્ય સ્થાપ્યું. તેમાં ભૂંગર-દુદો-રાણ-ગાર વગેરે થયા. તેમણે કચ્છનો પ્રદેશ જીતી માણેકબારી સુધી આણ વર્તાવી. આ વંશનો અંતિમ રાજા આરમલીને સમયમાં કચ્છના સમાઓએ મણિઓજીના પુત્ર જામ ઉન્ડની સરદારી નીચે આરમીલને મારી સિંધ જીતી પોતે રાજા થયો. તેને તમાચીના પુત્ર ગુહારને મારી નાખ્યો. ગ્રહારનું કોઇએ ખૂન કર્યું. અને ઉન્નડનો ભાઈ જુણો ગાદીએ આવ્યો. તેણે આખું સિંધ તાબે કયું. તેના વંશમાં જામ તમાચી ઇ.સ. ૧૩૦૦ લગભગ થયો. જામ બામણિઓજી, જામ તમાચી, જામ સલો બીજો કે સલાહુદીન, જામ નિઝામુદાન, તે વંશમાં ઉત્તરોત્તર થયા. સલાહુદીન અને તે પછીના જામે ઇસ્લામ અંગીકાર કર્યો. ઇ.સ. ૧૪૬૧માં જામ નૂઢો નઝામુદીન થયો. તેના નામ આગળ નંઢો શબ્દ મુકવાથી તેનો અર્ત નાનો થાય તે ન સમજતાં તેનું હિંદુ નામ હોવાનું અમુક લેખકે અનુમાન કર્યું છે. આ વિષયની વિશેષ ચર્ચા આ પુસ્તકમાં આવશ્યક નથી. (પા.નં. ૧૯૬-૧૯૭)

૨. યવનેન્દ્ર ભયાયાત અલ્લ કૃષ્ણસ્ય રક્ષણમ્ કુર્વતાયેન સહસા મહી નિર્ધપની કૃતાઃ ॥ (માંડલિક કાવ્ય)
(પાના નં. ૩૫૦ માંથી)

૧. યો અહમદ સુરત્રીને નિજદુર્ગ ગ્રહાગ્રહમ । ન્યગ્રહીહ્રય ગ્રહીનૂનં તર્સ્રવસ્વં સમગ્રહિત ॥ શ્લોક ૮૮
(પાના નં. ૩૫૧ માંથી)

કચ્છ

કચ્છમાં સોઢા અને સુમરા રાજપૂતો, ઇસ્લામ અને હિન્દુ ધર્મ એમ બન્ને ધર્મો પાળતા. તેઓએ ઇસ્લામ અપનાવેલો, છતાં જૂના રીતરિવાજો અને હિન્દુ ધર્મની કેટલીક આચારો તેઓ પાળતા. આ સુમરાઓ અને સોઢાઓ, બાણાવળી, અને લડવૈયા હતા તેથી વિદ્વાનો દ્વારા તેમને ઇસ્લામનું આચરણ કરવાની શિક્ષા આપવી નિરર્થક છે એમ માની મહમૂદે તેના સૈન્યો રણપાર ઉતાર્યા અને અલ્પ કાળમાં જ તેમને હરાવી ઇસ્લામનું જ અનુસરણ કરવા ફરજ પાડી. તેમના આગેવાનોને ઇસ્લામનું શિક્ષણ લેવા જુનાગઢ મોકલી આપ્યાં. (પાના નં. ૪૭૨ માંથી)

કર્મોપાસના વધી

સોનગઢ ગુરૂકુલ ભાવનગર

પશ્ચિમ દિસા શાન્તીની દીસા સર્વથી ઉત્તમ પ્રભુ પશ્ચિમના વરૂણ

ઓં પ્રતીચી દિગ્‌વરૂણધિપતિઃ પૃદાક્ રક્ષિતાન્નમિષવત્તેભ્યો નમોડધિપતિભ્યો નમો રક્ષિતૃભ્યો નમ ઈષુભ્યો નમ એભ્યો અસ્તુ યોડસ્માન્ દ્વેષ્ટિ ય વયં દ્વિષ્મસ્તં વો જમ્ભે દધ્મઃ

અર્તવ ૩-૨૭-

પ્રતીચી-પશ્ચિમદિશા-શાન્તીની દિશા. વરૂણ-સર્વથી ઉત્તમ. પૃદાક્-વિષધારી પ્રાણી. અન્નં-અન્નાદિ પદાર્થો. પશ્ચિમદિશા કે જે શાંતિસૂચક દિશા છે, ત્યાનાં અધિપતિ સર્વથી ઉત્તમ પ્રભુ છે. તે મોટા સર્પાદિ વિષધારી પ્રીણીઓથી અમારૂ રક્ષા કરે છે. તેમનું અન્નાદિ પદાર્થો રૂપી બાણ છે, તે દ્વારા તે અમારી રક્ષા કરી રહ્યાં છે. તે અમારી રક્ષા કરનાર તેજસ્વી સ્વામીનાં પ્રકાશસ્વરૂપ બાણો તરફ અમારૂં નમન છે. જે અમારી તરફ શત્રુતા રાખે છે, અથવા અમે જેમની તરફ શત્રુતા રાખીએ છીએ, તે અમારા દુર્ગુણોને હે પ્રભો ! આપની ન્યાયવૃત્તિ ઉપર છોડીએ છીએ.

(પ્રતીચી-પ્રત્યંચ-અંદર, આવવું-અંતમૂર્ખ થવું. શાન્તિદાયી) પશ્ચિમ દિશામાં સૂર્યાદિ અસ્ત પામે છે અને પ્રાણી માત્રને આરામ શાન્તિ આપે છે. આ પ્રમાણે પશ્ચિજમ દિશાનો ભાવ શાંતિસૂચક છે.

ઓ ઉદીચી દિક સોમોધિપતિઃ સ્વજો રક્ષિતાશનિરિષવા, તેભ્યો નમોડધિપતિભ્યો નમો રક્ષિતૃભ્યો નમ ઈષુભ્યો નમ એભ્યો અસુત, યોડસ્માન દ્વેષ્ટિ યં વયં દ્વિષ્મસ્તં વો જમ્ભે દધ્મઃ અર્થવ ૩-૨૭-૪ (પા.નં.૨૨-૨૩)

સંધ્યા સમયે સર્વ ભક્તોએ પોતાની અવસ્થાનો વિચાર કરવો અને ઉત્તરોત્તર વધુ ને વધુ ઉચ્ચ સ્થિથિ પ્રાપ્તય થાય એવાં શુભ કાર્યો કરવામાં સંલગ્ન રહેવાનો સંકલ્પ કરવો જોઈએ.

ઓં ધ્રુવા દિગવિષ્ણુરધિપતિઃ કલ્માષગ્રીવો રક્ષિતા વીરૂધ ઈષવ તેભ્યો નમોડધિપતિભ્યો નમો રક્ષિતૃભ્યો નમ ઈષુભ્યોઃ નમ એભ્યો અસ્તુ, યોડસ્માન્ દ્વેષ્ટિ યં વયં દ્વિષ્મસ્તં વો જમ્ભે દધ્મઃ

અથર્વ ૩-૨૭-૫.

ધ્રૂવ નીચેની બાજુ વિષ્ણુઃ-સર્વવ્યાપક પ્રભુ કલ્માષગ્રીવ નીલરંગી ગરદન. વિરૂદ્ધઃ-વૃક્ષ. (અર્બુદ અર્બ)

(પાના નં. ૨૪ માંથી)

કલમા વાળા નીલારંગ અરબી

ઓં ઉદુત્યં જાદવેદસં દેવં વહન્તિ કેતવઃ દશે વિશ્વાય સૂર્યમ્

(યજુ ૩૩-૩૧)

જાતવેદ ઉત્પન્ન કુરાન અરબનબી

ઉત્-નિશ્ચય ત્યં-તેને જાતવેદસં ઉત્પન્ન કરેલા જગતને બરાબર જાણનારા. દેવં દિવ્ય શક્તિવાળા વહન્તિ બતાવે છે. કેતવઃ ધજા, પતાકા, વિશ્વાય દશે સર્વને બોધ આપવા માટે સૂર્યમ્-પ્રકાશ સ્વરૂપને. (પા.નં. ૨૬)

ચક્ષૂ ફરસ્તા શુક્ર પ્રઅર્બામ મદીના સામ સત

ઓં તચ્ચક્ષુર્દેદવિહ પુરસ્તાચ્છુક્રમુચ્ચરત પશ્યેમ શરદઃ શતં જીવેમ શરદઃ શત શ્રુણયામ શરદઃ શતં પ્રબ્રવામ શરદઃ શતમદીનાઃ સ્યામ શરદઃ શતં ભુયશ્ચ શરદઃ શતાત્ (યજુ ૩૬-૨૪)

વાજ સાત કુરાન (પાના નં. ૨૭ માંથી)

અહાનિ શં ભવન્તુ નઃ શ રાત્રીઃ પ્રતિ ધીયતામ શં ન ઈદ્રામી ભવતામવોભિઃ શં ન ઈન્દ્રાવરુણા રાતહવ્યા, સં ન ઈન્દ્રાપૂષણા વાજસાતૌ શમિન્દ્રાસોમા સવિતાય શં યોઃ ૧૬

(ય ૩૬-૧૧) (પાના નં. ૪૨ માંથી)

યેનેદં ભૂતં ભુવનં ભવિષ્યત્પરિગૃહીતમમૃતેન સર્વમ્,
યેન યજ્ઞસ્તાયતે સપ્તહોતા, તન્મે મનઃ શિવસંકલ્પમસ્તુ ૨૩. (ય. ૩૪-૪)

અસ્મીન - રૂગ, સામ, યજુ અથર્વેદ (અસ્મીન્ન પ્રતીષ્ઠા - એટલે વીદેસી)

યસ્મિન્નૃચઃ સામ યજુ ષિ યસ્મિન પ્રતિષ્ઠિતા રથના ભાવિવારાઃ યસ્મિશ્ચિત સર્વમોતં પ્રજાનાં તન્મે મનઃ શિવસંકલ્પમસ્તુ ૨૪ (ય ૩૪-૫)

સુષારથિશ્વાનિવ યન્મનુષન્નેયતેઙભીનુભિર્વાજિત ઇવ, હૃત્પ્રતિષ્ઠં યદજિરં જવિષ્ઠં (યવન) તન્મે મનઃ શિવસંકલ્મેસ્તુ ૨૫ (ય. ૩૪-૬)

સ નઃ પવસ્વ શં ગવે, શં જનાય શમર્વતે, સ રાજન્નોષધીભ્યઃ ૨૬ (સામ. ઉતારા પ્રપા. ૧ ૧ મં. ૩.)

અભયં નઃ કરત્યન્તરિક્ષમભયં દ્યાવાપૃથિવી ઉભે ઇમે, અભયં પશ્ચીદભયં પુરસ્તાદુત્તરાદધરાદભયં નો અસ્તુ ૨૭ (અથર્વ ૧૯-૧૫-૫)

(પશ્ચિમ ભયં ફરસ્તાદ)

અભયં મિત્રાદભયમમિત્રાદભયં જ્ઞાતાદભયં પરોક્ષાત્ અભંય નક્તમભયં દિવા નઃ સર્વ આશા મમ મિત્રં ભવન્તુ. ૨૮ (અથર્વ કા ૧૯. સૂ ૧૫ મં. ૬) (પાના નં. ૪૩ માંથી)

(વૃતપતિ મહમદન) વરૂણો

૧. ઓં અગ્ને વ્રતપતે વ્રતં ચરિષ્યામિ તચ્ચે પ્રવવીમિતચ્છકેમ ।
તેનર્ધ્યાસમિદમહમનૃતાત્સત્યમુપૈમિ સ્વાહા ॥ ઇદમગ્નયે । ઇદન્ન મમ ॥
૨. ઓં વાયો વ્રતપતે વ્રતં ચરિષ્યમિ ॥ ઇદં વાયવે ॥ ઇદન્ન મમ ॥
૩ ઓં સૂર્ય વ્રતપતે વ્રતં ચરિષ્યામિ ઇદં સૂર્યાય ઇદન્ન મમ્ ॥
૪. ઓં ચન્દ્ર વ્રતપતં વ્રતં ચરિષ્યામિ । ઇદં ચન્દ્રાય । ઇદન્ન મમ ॥
૫. ઓં વ્રતાનાં વ્રતપતે વ્રતં ચરિષ્યામિ । ઇદમિન્દ્રા વ્રતપતયે । ઇદન્ન મમ ॥
૬ ઓં યા દેધાં તેષુકાનાં પિતરશ્ચોપાસતે । તથાઉદ્યમેધયાઙગ્ને મેધાવિનં કુરુ સ્વાહા ॥
૭ ઓં મેધાંમે વરુણો દદાતુ મેધામયિઃ પ્રજાપતિઃ મેન્દ્રિશ્ચ મેધાં ધાતઃ કુરુ મે સ્વાહા ॥ (પા.નં. ૫૬)

હિન્દોસ્તાં હમારા

સારે જહાંસે અચ્છા હિન્દોસ્તાં હમારા, હમ બુલબુલે હૈં ઇસકી, યહ ગુલસિતાં હમારા...સારે
ગુરબત મેં હો અગર હમ, રહતા હૈ દિલ વતનમેં, સમઝો વહી હમેં ભી, દિલ હો જહાં હમારા...સારે
પર્વત વો સબસે ઉંચા, હમસાયા આસમાં કા, વો સન્તરી હમારા, વો પાસબાં હમારા...સારે
ગોદીમેં ખેલતી હૈ જિસકી, હજારોં નદિયાં, ગુલશન હૈ જિનકે દમસે, રશ્કે જિનાં હમારા...સારે
ઔ આબેરોદે ગંગા ! વો દિન હૈ યાદ તુઝકો, ઉતરા તેરે કિનારે, જબ કારવાં હમારા...સારે
મજહબ નહીં સિખાતા, આપસ મેં વૈર રખના, હિન્દી હૈ હમ વતન હૈ, હિન્દોસ્તાં હમારા...સારે
યૂનાનો મિશ્ર રોમાં, સબ મિટ ગયે જહાં સે, બતક મગર હૈ બાકી, નામો નિશાં હમારા...સારે
કુછ બાત હૈ કિ હસ્તી, મિટતી નહીં હમારી, સદિયોં રહા હૈ દુશ્મન, દૌરે જમાં હમારા...સારે
''ઇકબાર'' કોઇ મરહમ, અપના નહીં જહાં મે, માલૂમ ક્યા કિસીકો, દર્દે નિહાં હમારા...સારે (પા.નં. ૮૨)

રાગ-કમલીવાલેન

વેદોંકા ડંકા આલમમેં, બજવા દિયા, ઋષિ દયાનંદને,
હર જગહ ઓમ્કા ઝંડા ફિર, ફરહા દિયા, ઋષિ દયાનંદને ૧
અજ્ઞાન અવિધાકી હરસૂ , દન ઘોર ઘટાયેં છાઇથી,
કર નષ્ટ ઉન્હેં જગમેં પ્રકાશ ફૈલા દિયા, ઋષિ દયાનંદને ૨ (પાના નં. ૮૪ માંથી)

વન્દે-માતરમ્

લામ-અલામ ય અમીનીમ

વન્દે...માતરમ્, સુજલામ્ સુફલામ્ મલયજ શીતલામ્ શસ્ય-શ્યામલામ્ માતરમ્.....વન્દે.....માતરમ્

શુભ્રજ્યોત્સના-પુલકિત-યામિનીમ્ ફુલ્લકુસુમિત દ્રુમદલ શોભિમીમ્

સુહાસિનીમ્ સુમધુર-ભાષિણીમ્ સુખદામ વરદામ્ માતરમ્...વનેદે...માતરમ્ (પાના નં. ૫૨ માંથી)

ભારતીય સંસ્કૃતિ તથા ધર્મ સમન્વય કી રૂપરેખા

અધ્યાય ૧૯ (સ્વામી સીવાનંદ) યુ.પી.

સમસ્ત ધર્મો કી મૌલિક એકતા તથા સ્વામી શિવાનન્દ કા સમ્પૂર્ણ યોગ

ધર્મ કા કાર્ય-ધર્મ મોક્ષ અથવા પરમાત્મા તક પહુંચને કા માર્ગ દર્શાતા હૈ. જન્મ-મરણ કે ચક્કર સે છુટકરા દિલાતા હૈ ધર્મ કોઇ મેજ પર બહેસ કા વિષય નહીં અપિતુ જીવન કે ક્ષણ-ક્ષણ મેં પ્રયોગ મેં લાને કી વસ્તુ હૈ. ધર્મ કે બીના જીના મૃત્યુ તુલ્ય હૈ.

સમાવેશ-ધર્મ મેં પાચ મુખ્ય વિષય રહતે હૈ. શ્રુતિ,નૈતિકતા, પૌરાણિક ગાથા,દર્શન તથા સાધન ધર્મ કા મૌલિક સિદ્ધાન્ત યદિ દર્શન મેં હે તો યોં કહ લીજિયે દર્શન કા પ્રયોગાત્મક પહલૂ ધર્મ હૈ. જિસ-જિસ મનુષ્ય કી જૈસી પ્રકૃતિ રહતી હૈ. ઉસી પહલુ કો રૂચિ અનુસાર અપના લેતા હૈ.

આદિ સ્ત્રોત-સભી ધર્મો કા આદિ સ્તોત્ર શ્રુતિ હૈ. શ્રુતિ હી વહ જ્ઞાન કી ઝીલ હૈ જિસસે સભી ધર્મ કી નદિયાં નિકલી હૈ.

ધર્મ સે અગ્ની પુજા પર બલ દેને વાલા પારસી ધર્મ નિકલા-ઇન દોનોં ધર્મો કે દેવતાઓં કે નામોં મેં બડી સમાનતા પાયી જાતી હૈ. પારસી ધર્મ સે યહૂદી ધર્મ ને પ્રેરણા લી ઔર યહૂદી ધર્મ મેં જબ ઘણા અંધકાર હોકર અન્યાય ઔર અત્યાચાર કરને લગા તો પહિલે ઈસાઇ મત ઔર ૬૦૦ વર્ષ ઉપરાન્ત ઇસમેં પૂર્વવત્ વિકૃતી આ જાને પર ઈસ્લામ પ્રકટ હુઆ અતઃ મૂલ તત્વ સભી કે એક સે રહે. સમયાનુસાર બુરાઇ કે દુર કરને પર સુધાર કે ઉદ્દેશ્ય સે પરિવર્તન હોતા ગયા. ઉપરી અનાવશ્યક ઉપચારોં મેં અંતર આતા ગયા-સત્ય કો પુનઃ સ્તાપિત કરને કે લિયે પરમાત્મા કે પુત્ર પૈગમ્બર તથા સંદેહવાહક કે રૂપ મેં પ્રકટ હુએ.

સાર- યહ રહા કિ ધર્મ એક હૈ ઔર યહ ધર્મ હૈ-સત્ય કા , દિલકા, પ્રેમકા, હૃદય કે મૌન કા, મન-ઇંદ્રિયોં સે ઉપર કા, તુચ્છ રીતિ-રિવાજોં અથવા કૃત્રિમ-માન્યતાઓં સે બિલકુલ ઉંચા- જહાં સબ અંતર મિટ જાતે હૈ ઔર કેવલ એક સત્ય કી રટ લગાતે હૈ-હાં, ઉસકા રૂપ ભિન્ન ભિન્ન દેતે હૈં.

વૈદિક ધર્મ ને ધર્મ કા રહસ્ય યદિ વિશ્વ,પ્રેમ-વિશ્વ શાંતિ બતલાયા તો બુધ્ધ ને અહિંસા, ઈસ્લામ, ને વાણી તથા કર્મ કી પવિત્રતા. સાર યહ હે કિ પરમ સત્ય પર બલ દેતે હુએ પરમેશ્વર કો સર્વજ્ઞ, સર્વ વ્યાપક, સર્વશક્તિમાન માના. આવશ્યકતા હૈ ઇસ મૌલિક એકતા કે શાન કી.

સિતારે તો અનેક હૈ. પરંતુ આકાશ એક હૈ કિરણેં તો અનેક હૈ પરંતુ સૂર્ય એક હૈ.

ફુલ તો અનેક હૈ. પરંતુ ઉદ્યાન એક હૈ. લહરેં તો અનેક હૈ, પરંતુ સમુદ્ર એક હૈ.

જીવ તો અનેક હૈ પરંતુ દિવ્યાત્મા એક હૈ

પીર પૈગમ્બર તો અનેક હે પરંતુ ઉનકા અમર સન્દેશ એક હૈ.

ઈસ વિશ્વ સમતા કે સૂર્યોદય હોને સે જો ભેદ કા ઘટા ટોપ અંધેરા છાયા હૈ નાશ હો સકતા હૈ, ઔર હોતા હૈ પૂર્ણ પ્રકાશ કા ઉદય. હમેં ઇસ પ્રકાશ સે મિલ જુલ કર પ્રેમ ભાવ સે રહના હૈ. મૌલિક શિક્ષાઓં કા જૈસે બોયેંગે વૈસા હી કાટેંગે. સત્ય, ત્યાગ, સરલતા, આદિ કો અપનાતે હુએ તમામ બુરાઇયોં સે બચ કર હમેં નિકલના હોતા હૈ. ઇતની સાવધાની અવશ્ય બરતની પડેગી કિ હમારે કિસી ભી વ્યવહાર સે વહ ખા જો ઉપરી સતહ પર દીખતી હૈ બઢને ન પાવે. વિશ્વ-શાંતિ કા રહસ્ય અથવા મનુષ્ય જીવને કી સાર્થકતા

સામાન્ય સિદ્ધાન્ત-સબ ધર્મ મૂલત, નૈતિક પૂર્ણતા પર હી બલ દેતે હૈ. ઉપનિષદોં ને યદિ ધર્મ મેં દયા, દાન, દમ, સમ, સત્ય, સ્વાધ્યાય, આદિ કા સમાવેશ કિયા તો મનુ, પરાશર, યાજ્ઞવલ્ક્ય પતંજલિ આદિ ઋષિયોં ને યમ નિયમ પર બલ દિયા આગે ચલકર ઇન્હીં તથ્યોં કો મહાત્મા બુદ્ધ ને અષ્ટાંગ માર્ગ કા રૂપ દે દિયા ઉધર યહુદિયોં ને ઇસ યાજ્ઞાઓં મેં હી મૌલિક સિદ્ધાન્ત ગિનવા દિયે. સવ ધર્મો ને મનુષ્ય કે આધ્યાત્મિક તથા નૈતિક ઉત્થાન કો હી બઢાવા દેના ચાહા. આશ્ચર્ય તો ઇસ બાત પર કરના ચાહિયે કિ ઇન સબ ધર્મ કે મિલે જુલે પ્રયત્નોં કે નિરન્તર રહને પર ભી મનુષ્ય અનાચાર ઔર અત્યાચાર કે ગઢે મેં ધસતાં ચલા ગયા હૈ. યહાં તક કિ ધર્મ કે નામ પર લડાઇયાં હો ગયી. કોઇ ભી ધર્મ, ઈર્ષ્યા દ્વેષ સામૂહિક હત્યાઓ ઔર મારધાડ કી શિક્ષા નહીં દેતા હૈ દોષ તો અનુયાયિયોં કા હૈ જો અપને સ્વાર્થ કે લિયે ધર્મ સંપન્ન હૈ-જૈસે ઝુઠે ઉદ્‌ગોષ લગા કર અપને ધર્મ કો કલંકિત કરતે રહે.

"મજહબ નહીં સિખાતા આપસ મેં બૈર રખના" શાંતિ હી ધર્મ કા લક્ષ્ય હૈ. ઔર જિસ ધર્મ મેં એસા નહીં વહ કહલાને કા અધિકારી નહીં. ઇશ્વર મેં વિશ્વાસ કરતે હેં તો આપ માનવ-માનવ મેં ભેદ ભાવ કી સૃષ્ટિ કર હી નહીં સકતે. જબ સબ ધર્મ ઉસ એક હી પરમાત્મા કો પરમ પિતા માનતે હૈ તો સ્વતઃ એક પિતા કરે પુત્ર હોને કે નાતે સબ મનુષ્ય આપસ મેં ભાઈ-ભાઇ હૈ. અતઃ કૈસૈ માના જાએ કિ પુત્રોં કા હનન હોતે દેના. હમ પર પિતા પ્રસન્ન હોંગે. ઉનકી પ્રસન્નતા કે લિયે હમેં આત્મ-સંયમ, આત્મ બલિદાન આત્મ-નિર્ભરતા કો અપનાના હોગા ઔર દેવી સમ્પદા કે સભી ગુણો-નિર્ભયતા, કરુણા, મૈત્રી, સત્યતા, સહિષ્ણુતા કો જીવન મેં ઉતારના હોગા. વિશ્વ-પ્રેમ ભ્રાતુ ભાવ તથા વિશ્વ શાંતિ પર સબ ધર્મો કી શિક્ષાઓં કી સમાનતા નિમ્નલિખિત ઉદ્ધરણોં સે સિદ્ધ હો જાતી હૈ-

વૈદિક ધર્મ-ઇશાવાસ્યમિદં સર્વમ્-સારે જગત્ મેં ઈશ્વર હી રહ રહા હૈ (ઈસોપનિષદ)

બુદ્ધ-જો અન્ય પ્રાણિયોં પર દયા ન કરકે ઉનકી હિંસા કરતા હૈ વહી નીચ હૈ

ઈસાઇ- અપને પડૌસિયોં સે વૈસે હી વ્યવહાર કરો જૈસા અપને લિએ ચાહતે હૈ (બાઇબલ)

ઇસ્લામ-તુમ્હેં, જગત્ ભર કો એક હી ખુદા ને પૈદા કિયા, પાલા પોસા ઔર ફિર પ્રલય કે દિન તુમ મેં રૂહ ફુકી (કુરાન શરીફ)

જૈન-સબ જીવોં પર દયા કરો (જૈન સૂત્ર)

શીખ-દૂસરોં કો ભી અપને જૈસા સમઝો (ગુરુ ગ્રંથ સાહબ)

ઉદાહરણોં કે લિએ અહિંસા પર વિભિન્ન ધર્મો કે વાક્ય દેખિયે.

ધર્મ	- વાક્ય
હિન્દુ	- અહિંસા પરમો ધર્મઃ
ઈસાઇ	- કિસી કી જાન કદાપિ ન લો
બુદ્ધ	- હમેં પ્રાણિ માત્ર સે પ્રેમ કરના ચાહિયે
જૈન	- અહિંસા પરમો ધર્મઃ

વિશ્વ કે પ્રમુખ ધર્મો કે મૌલિક સિદ્ધાંત

હિન્દુ-આત્મ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર મુક્ત બનો

પારસી-વિચાર વાણી ઔર કર્મ મેં પવિત્રતા હી સાર હૈ.

યહુદી-સો હં હંસઃ (મૈં હું, વહ મૈં હું)

ઈસાઇ-સ્વર્ગ કા સામ્રાજ્ય આપકે અન્દર હી હૈ

ઈસ્લામ-અલ્લાહ કે અતિરિક્ત અન્ય કોઇ ઇશ્વર નહીં, મુહમ્મદ ઉસકા પૈગમ્બર હૈ.

 જૈન-અહિંસા પરમો ધર્મઃ
બૌદ્ધ-અખિલ વિશ્વ કે લિયે યહ એક હી નિયમ હૈ કિ યે સબ કુછ ક્ષણિક હૈ.
જૈસા દુસરોં પર દોષારોપણ કરતે હો વૈસા હી અપને કો દોષી ઠહરાઇયે જૈસે અપને કો ક્ષમા કરતે હો વૈસે હી દુસરોં કો ક્ષમા કીજિએ-કન્ફ્યુશસ
એક સત્ ઓંકાર-'વાહે ગુરુ શિખ'
અનહલક-'સૂફી'
બુરાઇ દેખિયે નહીં બુરાઇ સુનિયે નહી બુરાઇ કહિયે નહીં-'શિટો'
સભી ધર્મ એક હૈ. વે દિવ્ય જીવનકા ઉપદેશ દેને હૈ સબસે પ્રેમ કીજિયે. સબકી સેવા કિજીયે. અહિંસા, સત્ય, બ્રહ્મચર્ય, કા પાલન કીજિયે નિઃસ્વાર્થ બનિયે. અમર ત્વ કી ખોજ કીજિયે.
એક હી ધર્મ હૈ-ઔર વહ હૈ પ્રેમ કા ધર્મ અથવા હૃદય કા ધર્મ આપ અપને પ્રતિ જૈસા અનુભવ કરતે હો વૈસા હી દુસરોં કે પ્રતિ ભી અનુભવ કીજિએ ઇસ સાર્વભૌમ ધર્મ સે વિશ્વ શાંતિ ઔર આનન્દ કા અવતરણ હોગા.
(પાના નં. ૨૨૪-૨૨૭ માંથી)

હિન્દી સાહિત્ય : યુગ ઔર પ્રવૃત્તિયાં

(શીવકુમાર સર્મા) દીલ્હી-૬

વસ્તુલઃ સૂફી મત પર યે ચાર પ્રભાવ-ઇસ્લામ કી યુદ્ધ વિદ્યા, આર્યો કા અદ્વૈત બાદ એવં વિશિષ્ટદ્વૈત્વાઃ નવ અફલાતુનો મત એવં વિચાર સ્વાતન્ત્ર્ય સ્પષ્ટ હૈ સૂફી મત જીવન કા એક ક્રિયાત્મક ધર્મ તથા નિયમ હૈ. ઇસમેં કિસી પ્રકાર કી કટ્ટરતા નહીં હૈ. સૂફી લોગ ઉદાર તથા મુલાયમ પ્રતૃતિ કે થે. સૂફી મત કે સ્વરૂપ કે વિષય મેં એક વિદ્વાન ને લિખા હૈ ઇશ્વર દ્વારા પુરુષ મેં વ્યક્તિત્વ કી સમાપ્તિ ઔર ઇશ્વર કી ઉદબુધ્ધી કા નામ તસ્વૂફ હૈ. યહ ઇસ પ્રકાર સે રહસ્યવાદ હૈ ઔર ઇશ્વર કી ઉદ્બુદ્ધિ કા નામ તસ્વૂફ હૈ યહ એક પ્રકાર સે રહસ્યવાદ હૈ ઔર આદર્શવાદ સે ભિન્ન હૈ કિ સૂફીમત કા આદમ મેં બીજવપન હુઆ, નૂહ મેં અંકુર જમા, ઇબ્રાહીમ, મેં કલી ખિલી, મૂસા મેં વિકાસ હુઆ, મસીહ મેં પરિપાક ઔર મુહમ્મદ મે ફલાગામ હુઆ. ઇસ કથન કી સત્યતા કો સૂફીમત કે ક્રમિક વિકાસ કે સમ્યક્ત બોધ કે લિયે. ઐતિહાસિક આલોક મેં દેખ લેના આવશ્યક હૈ. (પાના નં. ૧૪૯ માંથી)

૧૧. પ્રેમ-સૂફી મત મેં પ્રેમ ઇશ્વર-પાપ્તિ કા એકમાત્ર સાધન હૈ યહ પ્રેમ (ઇશ્ક) લૌકિક સે (મજાજી સે)અલૌકિક પ્રેમ (ઇશ્ક હકીકી) કી ઔર ઉન્મુખ હોતા હૈ. યહ પ્રેમ એકમાત્ર નિષ્કામ ઔર નિઃસ્વાર્થ હૈ. ઇસ પ્રેમ સે હાલ કી દશા પ્રાપ્વત હોતી હૈ, જહાં સાધક બ્રાહ્ય સંસાર કો ભુલકર એકમાત્ર અપને પ્રિયતમ કે રૂપ મેં લીન હો જાતી હૈ સૂફિયોં ને ઇશ્વર કો પત્ની રૂપ મેં કલ્પના કી હૈ ઓર સાધક કી પતિ રૂપ મેં. સાધક અપના પ્રિયતમા કે હાથ સે દિયે ગયે મધુપાન કે લિયે સદા લાલાયિત રહતા હૈ, અતએવ અલહ ઉસકી પ્રાપ્તિ કે લિયે નાના યત્ન કરતા હૈ સૂફી સાધક કે સામને ઇશ્વર એક દેવી સ્ત્રી કે રૂપ મેં આતા હૈ. ભારતીય પ્રણય સાધના મેં ઇશ્વર કે પતિ ઔરં ભક્ત કો પત્ની રૂપ મેં કલ્પના કી ગઇ હૈ. યહી ઇન દોનોં કી પ્રણય ભાવના મેં મૌલિક અન્તર હૈ. (પાના નં. ૧૫૪ માંથી)

પ્રાર્થના આરંભમાં મહમદની સ્તૂતી સર્વશ્રેષ્ઠ વિસેસતા છે.

મંગલા ચરણમાં મહમદની ત્થા પેગંમ્બરોની પ્રાર્થના સૂફીઓની સર્વશ્રેષ્ઠ વિસેસતા છે. (પરસુરામ ચતુર્વેદો)
પ્રેમ કહાનિયોં કી મૂલ પ્રેરણા-હિન્દી કે કર્તવ્ય વિદ્વાનોં કા વિચાર હૈ કિ ઇન સૂફી કવિયોં કા હિન્દુ ઘરોં કી પ્રેમ કહાનિયોં કો વ્યાજ સે પ્રચ્છન્ન કે ઉચ્ચ કુલ કા ધ્યાન રખા ગયા હૈ, ક્યોંકિ યહાં કવિ કા ઉદ્દેસ્ય કિસી મહાન્ ચરિત્ર કી અવતારણા ન હોકર પ્રેમ તત્વ કા પ્રતિપાદન હૈ હિન્દી કે બહુત સે વિદ્વાનોં મેં ઇનકી શૈલી કો મસનવી કહા હૈ. મસનવી પદ્ધતિ કા આધાર પર કથા આરમ્ભ કે પૂર્વ ઇશ્વરવંદના, મુહમ્મદ

 સ્તુતિ, તત્કાલીન બાદશાહ કી પ્રશંસા તથા આત્મ-પરિચય આદિ દિયા જાતા હૈ. ઇસ વિષય મેં એક બાત સ્મરણ રખની હોગી કિ ઇન કવિયોં ને અપની કથાઓં પર ભારતીય રંગ ચઢાને કે લિયે ભરસક પ્રયત્ન કિયા હૈ. પરશુરામ ચતુર્વેદી કે શબ્દોં મેં-જહાં તક ઇન કવિયોં દ્વારા અપની રચનાઓં કા આરમ્ભ કરતે સમય મંગલાચરણ જૈસે પ્રસંગો કે લાને કા પ્રશ્ન હૈ, હમ યહાં પર ભી ઇન્હેં કેવલ મસનવી કે રચિયતાઓ કા હી અનુકરણ કરતે નહીં પાતે, ક્યોંકિ ઇસકા ભી એક રૂપ હમે જૈન ચરિત્ર કાવ્યોં મેં દીખ પડતા હૈ. યહાં પર હમેં પૈગમ્બરો વ નબિયો કી સ્તુતિ કી જગહ તીર્થકરોં કી વંદના મિલતી હૈ, શઆહે વક્ત કી પ્રશંસા કી જગહ આશ્રયદાતા કે લિયે કહે ગયે દેશ-ભક્તિ સૂચક સબ્દ દીખ પડતે હૈ. તથા પ્રાય: એક હી પ્રકાર સે બતલાયે ગયે વે આત્મ-પરિચય ઉપલબ્ધ હોતે હૈ, જિનમેં અની વિનમ્રતા સૂચિત કી ગઇ રહતી હૈ. આગે ચલકર વે સૂફિયોં કે કાવ્ય પ્રકારોં કો અધિક સ્પષ્ટ કરતે હુએ લિખતે હૈ.''સૂફી પ્રેમાખ્યાન એક એસી રચના હૈ, જિસમેં કિસી પ્રબંધ કાવ્ય કે પ્રાય: સભી તત્વં વર્તમાન હૈ, કિન્તુ જિસમેં ઇસકે સાથ હી, કથા-આખ્યાયિકા, જૈન ચરિત કાવ્યં એવં મસનવી કી ભી વિશેષતાઓં કા સમન્વય હો ગયા હૈ ઔર યહી ઇસકી સબસે બડી વિશેષતા હૈ. (પાના નં. ૧૬૨ માંથી)

રામ-ભક્તિ શાખા કા ઉદ્ભવ ઔર વિકાસ

પાછળના સમયથી રામ અને કૃષ્ણ વિષ્ણુના અવતાર માન્યતાઃ આવી

વૈદિક-ધર્મ કે કર્મ-કાંડ કી પ્રતિત્રિયાં મેં એક હી સાથ દો ધર્મ કા ઉદય હુઆ-બૌદ્ધધર્મ તથા વૈષ્ણવ ધર્મ. યે દોનોં ધર્મ અહિંસા, ઉદારતા ઔર સદાચાર કી ભાવનાઓં કો લેકર ખડે હુયે. બૌદ્ધ ધર્મ તો આત્મશુદ્ધિ કે પ્રચાર મેં લગ ગયા ઔર વૈષ્ણવ ધર્મ ને ભગવાન્ કી ભક્તિ આશ્રય લિયા. આગે ચલકર ઇસી વાસુદેવ ધર્મ યા વૈષ્ણવ ધર્મ મેં અવતારવાદ કી ભાવના ને અપના સ્થાન બના લિયા. બાદ મેં વિષ્ણુ કે દો રુપ રામ ઔર કૃષ્ણ માને જાને લગે. કાલાન્તર મેં ભક્તિ કી યહી ધારા હિન્દી સાહિત્ય મેં પ્રકટ હુઈ.

(પાના નં. ૧૯૬-૧૯૭ માંથી)

અગ્રદાસ અગ્રઅલીની ભક્તી

રામ ભક્તિ ધારા મેં એક નવીન મોડ માયા જિસકે આદિ પ્રવર્તક હૈ અગ્રદાસ, જિન્હોંને અગ્રઅલી કે નામ સે રચનાયેં કી હૈ. ઇન્હોંને જાનકી કી એક સખી કી ભાવના સે રામ-ભક્તિ કી હૈ. ઇન્હીં સે તુલસી કે પશ્ચાત્ રામ-ભક્તિ કી રસિકતા કી ભાવના કા પ્રવેશ હુઆ. ઇનકી ઇસ ભાવના સે સમ્બૃદ્ધ દો પ્રસિદ્ધ રચનાયે હૈં- ''રામાષ્ટયાં'' તથા 'રામધ્યાન મંજરી'' ઇનકે ''રામાષ્ટયામ'' મેં સીતાવલ્લભ રામ કી દૈનિક લીલાઓં કા વર્ણન હૈ રામ કે ઐશ્વર્ય કે સાથ દ્વાદશ લીલા, સંયોગ-વિયોગ મધુર રાતિ આદિ કા વર્ણન કિયા ગયા હૈ. નાભાદાસ કા 'અષ્ટયામ'' ભી અગ્રવલી કી ઇસ પુસ્તક કે અત્યન્ત પ્રભાવિત હૈ. (પા.નં. ૧૯૯)

દસરથ મય રામ રાજપુત્રથી પુરૂસોતમથી વિષ્ણુ થી પરિબ્રહ્મ સ્વરૂપ, રામ અને પછી આદર્શ રામ બનતા ગયા

આલવાર યુંગ - ૮૦૦ સે ૧૧૦૦ તક, (ખ) આચાર્ય યુગ ૧૧૦૦ સે ૧૪૦૦ તક, (ગ) રામાયત યુગે ૧૪૦૦ સે ૧૭૦૦ તક (ઘ) રસિક સમ્પ્રદાય આધુનિક યુગ કે આરમ્ભ સે પૂર્વ તક, (ડ) આધુનિક યુગ ઇસ પ્રકાર હમે દેખતે હૈં કિ દશરથમય રામ રાજપુત્ર સે પુરુષોત્તમ, સે વિષ્ણુ સે પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ રામ ઔર ફિર આદર્શ માનવ બનતે ગયે. (પાના નં. ૨૦૧ માંથી)

''ઇન મુસલમાન હરિજન પૈ કોટિન હિન્દુ વારિયે '' રસખાન કી કવીતાકા ઉદઘોસ

એમે હી ભયે તો કહા દીખ રસખાન જુ પૈ । ચિત્ત વૈ ન કીન્હીં પ્રીત પ્રીત પટવારે સોં ।। પા.નં.૨૯૧

ગીતામૃતમ્

તીર્થરૂપ પં.પૂ દાદા

શ્રી પાંડુરંગ શાસ્ત્રીજી આઠવલેનાં પ્રવચનોં - અ.૨.

[illegible] તો ખ્રિસ્તના વિચારો પણ આવા જ છે. ખ્રિસ્તે શ્રીકૃષ્ણના વિચારો લીધાં કે શ્રીકૃષ્ણે ખ્રિસ્તના વિચારો લીધા એવી રીતથી શંકા થતાં વચમાંના કાળમાં કેટલાક લોકોએ કહ્યું કે, 'ખ્રિસ્તમાંથી શ્રીકૃષ્ણે ગીતા લીધી છે.' કેટલાક લોકોએ આવું છાપ્યું અને આપણા લોકો તે વાંચ્યું પણ ખરું ! પણ પાછળથી સંશોધન કરીને એ લોકોએ જકહ્યું કે શ્રીકૃષ્ણ ખ્રિસ્ત કરતાં પહેલાં જ થયેલાં દેખાય છે. ઐતિહાસિક દ્રષ્ટિથી એ સાચું છે. કોણે કોનુ લીધું એની ચર્ચા કરવાનું કારણ નથી. આ જ વિચાર બાઈબલમાં પણ છે. તેને કેટલા પ્રમાણમાં કિંમત આપવી ? બાઈબલ વાંચશો તો શ્રીકૃષ્ણે વેદોનો માટે જે કહ્યું છે તે જ ખ્રિસ્તે બાઈબલ માટે લખેલું જોવા મળશે. પણ શ્રીકૃશ્ણ વેદો માટે આવું લખે તો લોકો તે વાંચીને ગભરાઈ જાય. વેદવાચંતાઃ પાર્થ... નો અર્થ જ લોકો સમજતા નથી. આ શું વેદોની નિદા છે ? ભગવાન કહે છે કે, 'હું તને જે કહુ છું તે કર્મકાંડ નથી, કર્મયોગ છે. કર્મકાંડ ક્યાં સુધી ચાલે ? કર્મને બદલવું નહોય, કર્મની ભૂમિકા બદલવી ન હોય ત્યાં સુધી તે રહે. કર્મની ભૂમિકા, હેતુ બદલવાની ઇચ્યા થઈ એટલે તેની પાસે બુદ્ધિયોગ આવીને ઉભો રહ્યો. કર્મ બુદ્ધિ થાય ત્યારે કર્મયોગ થાય. કર્મકાંડમાં અમુક કર્મ કરવાનાં હોય. તેમાં ભકિત જ્ઞાન અને વિચારોની જરૂર નહિ.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને બીજા અધ્યાયમાં વેદોની મશ્કરી કરેલી દેખાય છે. નહિ તો, કૃષ્ણ જેવા કૃષ્ણ, જે વેદોનું જબરદસ્ત સમર્થન કરતા રહ્યા છે તેમને વેદોની મશ્કરી કરવાનું કારણ શું ? શ્રીકૃષ્ણે વેદોની કરેલી મશ્કરી અને ખ્રિસ્તે બાઈબલની કરેલી મશ્કરી અતિશય વિચારણા માગી લે છે. (પાના નં. ૪૩ માંથી)

ઈસાઈ ગુણલીધાવગર - કૃષ્ણ વંદે જગત ગુરૂ કહેવાય જ નહીં.

મને તેમના માટે આદર છે. એમની જે દીનપ્રિયતા છે. શાંતતા છે, કર્તવ્યવરતતા છે તે નમસ્કાર કરવા જેવી છે. મિશનરીના આ ગુણ જો ભુલેચુકે આપણામાં આવ્યા હોત તો કૃષ્ણં વન્દે જગદ્ગુરમ શ્રીકૃષ્ણ વિશ્વના ગુરુ અવશ્ય થાત આજે તો કૃષ્ણ કાલબાદેવીરોડના પણ ગુરુ નથી. જગદ્ગુરુની વાત ક્યાં કરવી ? તમે ગીતા પાઠશાળામાં ભલે બોલ્યા કરો કે કૃષ્ણ જગદ્ગુરુ છે, પણ કાલબાદેવીના લોકો પણ જ્યાં તેને નથી ઓળખતાં ત્યાં જગતની વાત શી કરવી ? (પાના નં. ૧૭૮ માંથી)

અક્ષર એટલે શું ?

પહેલો પ્રશ્ન છે, કિં તદ્બ્રહ્મ જવાબ છે, અક્ષરં બ્રહ્મ પરમં ભગવાને એક વાક્યમાં જવાબ આપ્યો, બ્રહ્મ કેવું છે ? બ્રહ્મ અક્ષર અને પરમ છે. બ્રહ્મના સગુણ અને નિર્ગુણ એમ બે વિભાગો છે. સગુણ અક્ષરબ્રહ્મ નથી. જે ક્ષર નથી. અને જે નિર્ગુણ નિરાકાર છે, તે અક્ષર બ્રહ્મ. પરમ એટલે શ્રેષ્ઠ સગુણની પરાકાષ્ઠા એટલે સર્વત્ર ભગવાન જોવા. ફક્ત બાલકૃષ્ણમાં ભગવાન જોવા એ સગુણની શરૂઆત છે. આપણે મૂર્તિપૂજા અને મૂર્તિભંજકતા સાથે લીધી છે. આપણી સંસ્કૃતિ મૂર્તિપૂજક છે. તેમ મૂર્તિભંજક પણ છે. મૂર્તિભંજક શબ્દ કડવો લાગશે, પણ વ્યક્તમાંથી અવ્યક્તમાં જવાનું છે એ દ્રષ્ટિ સતત રહેવી જોઈએ. (પાના નં. ૨૫૦ માંથી)

જીવને પ્રભુનો બનાવનાર વિચાર તે વેદ : બાઈબલ પણ વેદ છે

ઓંકાર ભગવાન છે. ભગવાન પોતે જ પોતાને ઓંકાર કહે છે. અંતિમ ઓંકાર તે છે.

ઋક્સામ વજુરેવ ચ-હું વેદો છું વેદો એટલે ? સદ્વિચાર તે કોઈ પણ ભાષામાં કહેલા હોય તે પણ તેને વેદ કહી શકીએ. આ વાસ્તવિક-સત્ય વિચાર બાઈબલમાં છે તેથી એ પણ વેદ જ છે. સદ્વિચાર, જીવન ઘડનાર વિચાર તે વેદ. જીવન બદલનાર, જીવન ઉન્નત કરનાર, જીવનમાં રંગ ભરનાર, જીવનનો પ્રભુ જોડે સંબંધ બાંધનાર, પ્રભુનો આત્મિક સંબંધ દેખાડનાર અને જીવને પ્રભુનો બનાવનાર વિચાર તો જ વેદ, પ્રભુ સાથેની આત્મીયતા વધારનાર વિચાર તો વેદ અને પ્રભુ બનાવનાર વિચાર જે છે અને જેમાં છે તેને જ વેદ કહીએ છીએ. (પાના નં. ૨૯૯ માંથી)

ઈશ સ્વરૂપના જ્ઞાનની જરૂરઃ અહમાદી મદેનવા

ન મે વિદુઃ સુરગણાઃ પ્રભવં ન મહર્ષયઃ । અહમાદિર્હિ દેવાનાં મહર્ષીણાં ચ સર્વસાઃ ॥ (પા.નં. ૩૩૭)
આપણે જેમ મૂર્તિપૂજા માની છે તેવી જ રીતે મૂર્તિભંજકતા પણ માની છે મૂર્તિમાં જ ભગવાનને આપણે બાંધી રાખીશું કે ? આજે આપણે ભગવાનને મંદિરમાં બાંધી રાખ્યા છે. તે સિવાય બીજે ક્યાંય ભગવાન છે જ નહિ ! એમ માનીએ છીએ. તેથી મંદિરમાં જતી વખતે બીડી નીચે ફેંકી દર્શન ન કર્યો, નકાર્ય અને મંદિરનું છેલલ્લુ પગથિયું ઉતરતાં જ પાછી બીડી સળગાવીએ જ છીએ આનોઅર્થ એ થયો કે આપણે અતીન્દ્રિય તત્વને એક જગ્યાએ બાંધી રાખ્યું છે, પુરી રાખ્યું છે. આતત્વને પૂરી રાખવાથી માણસનો વિકાસ થાય નહિ. માટે મૂર્તિભંજકતાની પણ આવશ્યકતા લાગે છે. મૂર્તિમાં રહેલા ભગવાનને મૂર્તિ બહાર લાવવા પડશે. આપણી સંસ્કૃતિ કહે છે કે મૂર્તિમાં જ ભગવાનને પકડી ન રાખો, તેમને બહાર કાઢો. ગણપતિ ચોથ આવી. કે ભગવાનને પકડી ન રાખો, તેમને બહાર કાઢો. ગણપતિ ચોથ આવી. કે ભગવાનનું ઠાઠમાઠથી પૂજન કરવાનું અને પછી તે મૂર્તિનું વિસર્જન કરવાનું. બાલકૃષ્ણની મૂર્તિમાં ચિત્ત એકાગ્ર કરવાનું અને પાટલા ઉપરથી ઉઠયા કે પૂજા પૂરી થઈ કે તરત જ વિશ્વમાં રમી રહેલા બાલકૃષ્ણના દર્શન કરવાના, પણ ઘણા બાલકૃષ્ણની મૂર્તિને તાળા-ચાવીમાં પૂરી રાખે છે ! (પાના નં. ૩૫૩ માંથી)

સૂદ્ર અસૂર દૈત્ય રૂષિઓ ને માન્યતા આપવામાં આવી

પ્રસાદીરૂપે માત્ર કેટલીક વિભૂતિઓનો ઉલ્લેખઃ

માણસનું સાંસ્કૃતિક પુનરુત્થાન બ્રાહ્મણવર્ગ કરે છે. પહેલું બ્રાહ્મણનું વિભૂતિમત્વ કહ્યું છે. 'પુરોધસાં ચ મુરુપૈ' મહીર્ષીણાં ભૃગુરહં' 'દેવર્ષીણાં ચ નારદઃ' 'કવીનામુશના કવિ' 'મુનીનામપ્યહં વ્યાસઃ વગેરેથી બ્રાહ્મણની વિભૂતિઓ કહી.

ત્યાર પછી ક્ષત્રીયોનું વિભૂતિમત્વ કહ્યું છે. 'રામઃ શસ્ત્રભૃતામહમ્,' 'વૃષ્ણીનાં વાસુદેલોઽસ્મિ,' 'પાન્ડવાનાં ધનંજયઃ નરાણાં નરાધિપમ્ સર્પાણામસ્મિ વાસુકિઃ અનન્તશ્ચાસ્મિ નાગાનાં પ્રહ્લદશ્ચાસ્મિ દૈત્યાનાં વગેરે ક્ષત્રિય વિભૂતિઓ છે. પછી સ્ત્રી વિણતિ કહી છે. 'કીર્તીઃ સ્રીયાક્ ચ નારીણાં સ્મૃતિર્મેધા ધૃતિઃ ક્ષમા ॥ સ્ત્રીમાં આ સાત ગુણો હોવા જોઇએ. આ ગુણો હોય તો સ્ત્રીનું જીવન ખીલે અને જો સ્ત્રીનું જીવન ખીલે તો તે દુનિયાને ખિલાવે. આ સાત વિભૂતિના નામવાળી સ્ત્રીઓ થઇ ગઇ છે. 'કીર્તિ' નામની સ્ત્રી, દક્ષ પ્રજાપતિની પુત્રી અને પિયન્ત રાજાની પત્ની હતી, એણે ભારતમાં મહાન સાંસ્કૃતિક કાર્ય કર્યું છે. 'શ્રી' ભૃગુ અને ખ્યાતિની પુત્રી હતી. તે વિષ્ણુ જોડે પરણાવી હતી, તે સ્વતંત્રવૃત્તિની અને તેજસ્વી વિચારની છે. 'સ્મૃતિ' પણ દક્ષ પ્રજાપતિની કન્યા અને અંગિરસની પત્ની છે. 'મેઘા' ધર્મ નામના ઋષિની પત્ની છે અને દક્ષની કન્યા છે. 'ધૃતિ' મન્યુ નામના ઋષિની પત્ની છે અને 'ક્ષમા' પુલહ ઋષિની પત્ની છે. આમ આ સ્ત્રી વિભૂતિ કહી.

દેવોનું વિભૂતિમત્વ કહ્યું છે. 'દેવાનામસ્મિ વાસકઃ' 'ધાતાહં વિશ્વતોમુખઃ 'આદિત્યાનામહં વિષ્ણુજ્યોતિષાં રવિરંશુમાન્ રૂદ્રાણાં શંકરશ્ચાસ્મિ, 'પવનઃ પવતામસ્મિ,' નક્ષત્રાણામહે શશી, મરીચિમરેતામસ્મિ,' વરુણો યાદસામહમ્ વતુનાં પાવકશ્ચાસ્મિ' આ બધી દેવોની વિભૂતિઓ છે.

પછી પિતૃઓની વિભૂતિ કહી છેઃ 'પિતૃણામર્યયા ચાસ્મિ'

યક્ષ ગંધર્વોની વિભૂતિઓ છે.

'ગંધર્વાણાં ચિત્રરથઃ 'વિત્તેશો યક્ષરક્ષસામ્ ગીતામાં ન્યાતજાતનો સવાલ નથી, પ્રત્યેક યોનિમાંથી વિભૂતિ લીધી છે. ગુણીજનોની ગુણરૂપ વિભૂતિ ભગવાને ખાસ કહી છે.:

'જ્ઞાનં જ્ઞાનવતામહમ્' વાદઃ પ્રવદત્તામહમ્ મૌં ચૈવાસ્મિ ગુહ્યાનામ્' 'દન્ડો દમયતાસ્મિ' 'દ્યૂતં છલયયતાસ્મિ તેજસ્તેજસ્વિનામહ્યમ્ જ્યોઽસ્મિ વ્યવાસાયોઽસ્મિ સત્ત્વં સત્વંવતાહમ્ ॥

વિદ્વાની વિભૂતિ ભગવાને કહી છે :

અધ્યાત્માવિદ્યા વિદ્યાનાં 'અક્ષરાણાં અકોરઽસ્મિ' 'ગિરામપ્યેક મક્ષરમ'

વદની વિભૂતિઓ સમજાવી છે.

વેદાનાં સામવેદોઽસ્મિ 'બૃહત્સામ તથા સામનાં ગાયત્રી છન્દસામહમ્ । દ્વન્દ્વઃ સામાસિકસ્ય યજ્ઞાનાં જપજ્ઞોઽસ્મિ પશુપક્ષીમાંની વિભુતિ કહી છે : (અરબ સામ)

'ધેનુંનામસ્મિ કામધુક' ઉચ્ચૈઃશ્રવસમાશ્વાનાં 'એગક્તં ગજેન્દ્રાણામ્ મૃગાણાં ચ મૃગેન્દ્રોઽહં વૈનતેયશ્ચ પક્ષિણામ્ ઝપાણં મકરશ્ચાસ્મિ'

જડ વસ્તુઓની વિભૂતિ પણ ભગવાને કહી છે :

'સ્થાવરાણાં હિમાલયઃ' 'મેરુ શિખરિણામહમ્ 'અશ્વત્થઃ સર્વ વૃક્ષાણાં' સરસામસ્મિ સાગરઃ સ્તોત્રસામસ્મિ જાહ્નવી' ઇન્દ્રિયોનીં વિભૂતિ કહી છે. (યાહનબી)

ઇન્દ્રિયાણાં મનશ્ચાસ્મિ (પાના નં. ૩૬૧-૩૬૨ માંથી)

સત્પદિ મેદાપગમે નાથ તવાહં ન મામકીનસ્વતમ્ 'આદમકો ખુદા મત કહો, આદમ ખુદા નહીં, લેકિન ખુદા સે નૂરસે આદમ જુદા નહીં'- આવી રીતની જે સ્થિતિ છે તે સ્થિતિ પર ગયેલા આ યોગીઓ હોય છે. (પાના નં. ૪૧૦ માંથી)

ગીતા કહે છે કે જીવ-શિવના સંબંધમાં જીવમાં ઇશ્વનો અંશ છએ. તે પોતે જીવ ન હોવા છતાં તે પોતાને જીવ સમજે છે. ભગવાન કહે છે કે મમૈવાંશો જીવલોકે... જીવ મારો જ અંશ છે. ત્યારે બુદ્ધિમાન માણસના મગજમાં પ્રશ્ન આવે છે કે, જો ભગવાન અનંત હોય તો તેનો અંશ કેવી રીતે સંભવે ? જો તમે અંશ કાઢો તો તેનો અંત પણ આવી જ જાય. ભગવાન જો અન્ત હોય તો પછી તેમાં અંશની ભાષા કેમ સંભવે ? તેનો અંશ કેમ નીકળે ?

પરમાર્થની દ્રષ્ટિએ એ અંશ છે જ નહિ એમ જ તત્વજ્ઞાન કહે છે. પરંતુ વ્યવહારીની દ્રષ્ટિએ એ અંશ લાગદે છે. ભગવાન એટલે બ્રહ્મ, ચૈતન્ય, તેની એ એક કલા છે. ખ્રિસ્તી અને મુસ્લીમ ધર્મે પણ આજ વિચાર ઉપાડયો છે કે જીવ આ એક ચૈતન્યની કલા છે. આપણા અધિકાર મુજબ કોઇ પણ વિષય લઇએ તો તેનું જ્ઞાન કરી લેવામાં આપણી અંદર રહેલી જ્ઞાનશક્તિ અસમર્થ નથી અને કોઇ કાળે આપણનો દગો આપતી નથી. (પાના નં. ૬૦૬ માંથી)

દેવકૃપા - દેવ ચંવાત્રપંચ્ચમમ પંજેતન પાક કૃપા

રશિયાનો મહાન પિટર થઇ ગયો. તે મશીન જોવા ગયો હતો. મશીનમાં તેનું કપડું આવી ગયું. એક મજૂરનું ધ્યાન ગયું. જો તેનું ધ્યાન ન જાત તો મહાન પીટર ખલાસ થઇ જાત. ઘણી વાતો આવી રીતની બને છે, તેમા દૈવ છે.

ક્રોમવેલે ઇંગ્લેન્ડને લોકશાહી અપાવી. આપણી પણ લોકશાહી છે. તેથી આપણને પણ પરોક્ષ રીતે લોકશાહી અપાવનારો ક્રોમવેલ. તે જ્યારે નાનો હતો ત્યારે તેની દાદી તેને લઇને બેઠી હતી. તેના હાથમાંથી વાંદરી તેને લઇ ગઇ. હવે વાંદરીના હાથમાં રહેલો ક્રોમવેલ ભવિતવ્યની એક રમત થઇ પડયો હતો. લોકો શું કરે ? વાંદરી જરાક ચિડાય તો બાળકને ફેંકી દે અને ફેકી દે તો બાળક મરી જાય. લોકો ઇશુનું નામ ચતા બેઠા હતા., અને જેમ વાંદરી એને ઉપર લઇ ગઇ હતી, તેમ વાંદરી નીચે આવી હળવેથી તેને મુકી ચાલતી થઇ. તેમાં ક્રોમવેલનો પુરુષાર્થ નહોતો. માબાપનો પણ પુરુષાર્થ નહોતો અને અંગ્રેજ પ્રજાનો પણ પુરુષાર્થ નહોતો. અંહીં દેવમાન્ય ઘટના બનવાની હતી. દૈવં ચૈવાત્ર પશ્ચમમ્ ।

મદીના તરફ મહમદ પયગમ્બર ભાગેછે. એમની પાઠળ લોકો તેમને મારવા માટે પીછો પકડે છે. અબુબકાર અને મહમદ એક ગુફામાં સંતાઇ જાય છે, ત્યારે કરોળિયો ગુફામાં સુંદર જાળું બનાવી દેછે. બહારથી કોઇ અંદર ગયા છે કે નહિ તે જોવા માટે લોકો અંદર જવા લાગ્યાં ત્યારે તેમાંથી એક બોલ્યો. 'અહીં તો આ કરોળિયાનું જાલું છે માટે અહીં કોઈ અંદર ગયેલું લાગતું નથી. ચાલો હવે' કહી મારવાવાળા લોકો ચાલતા

થયા. મહમદ પયગમ્બર એક મહાન માણસ છે કરોડો લોકો એમની સામે નમે છે. તેમને દેવ નામની શકિતેએ બચાવ્યા. અહીં મહમદનું ડહાપણ નહોતું. ઇસ્લામ માનવાવાળા લોકોએ પણ બચાવ્યા નહોતા. આનો અર્થ એક થયો કે અદ્રષ્ટ શકિતએ બચાવ્યા દૈવ ચૈવાત્ર પશ્નામ કબુલ કરો કે એક અદ્રષ્ટ શક્તિ છે. આ જ મૂળ મુદ્દો છે. કોઈપણ કૃતિ પાછળ દૈવ એટલે દેવમાન્ય ઘટના હોય કે પ્રારબ્ધ હોય. ઘણીવાર વૈયક્તિક કે સામાજિક (સામુદાયિક) પ્રારબ્ધ પણ હોય છે.

દૈવ એટલે ઈશ્વરી ઈચ્છા :

હવે આ દૈવ શબ્દનો બીજો એક અર્થ છે. પૂજ્ય કે સ્વર્ગીઓની ઈચ્છા. ફલાણી ફલાણી વાત થાય આમ ઈશ્વરી ઈચ્છા છે. તેને દૈવ કહે. દા.ત. આજે વિજ્ઞાન ટોચ પર જતું રહેલું છે. અંધારયુગ જતો રહ્યો અને આજે વિજ્ઞાન ખૂબ આગળ વધ્યું છે. પશ્ચિમમાં તો વિજ્ઞાન જબરદસ્ત રીતે આગળ વધી ગયું છે. પણ મને એક મોટી શંકા છે. વિજ્ઞાન શા માટે આગળ વધ્યું, તેનો કોઈ તર્કસંગર જવાબ હજુ સુધી મને મળતો નથી. એ પશ્ચિમમાં જ શા માટે વધ્યું પણ એ વિજ્ઞાન વધારવા પાછળની દૈવ ચૈવાત્ર પશ્નામ એક ઈશ્વરી ઈચ્છા છે. અતીન્દ્રિય શક્તિને ઈચ્છા થઈ કે તે પ્રદેશમાં વિજ્ઞાન વધે. આવી જાતની તેની ઈચ્છા થઇ કે તે પ્રદેશમાં વિજ્ઞાન વધે. આવી જાતની તેની ઈચ્છા દેખાય છે.-આપણે કહીએ છીએ કે અમે પુરુશાર્થથી બધું મેળવ્યું. માનવ હવે નક્કી કરેલા સમયે ચંદ્ર સુધી જઈ શકે છે. એક ક્ષણ પણ મોડું વહેલું શા માટે થયું તેની ચર્ચા કરે છે. આ લોકો કેટલા ચોક્કસ હશે ? આ ચંદ્રનું યાન બે મિનિટ મોડું કેમ પડયું તેનો વિચાર કરવાવાળા જે લોકો છે તેઓએ પણ આવી શોધોની પાછળ એક અદ્રષ્ટ શક્તિની ઈચ્છા કાં તો દેવની ઈચ્છા છે. આમ જો માનશો તો જીવનની બેઠકમાં ઘણો ફરક થઇ જશે.

વિજ્ઞાનના વિકાસ પાછળ ઈશ્વરી ઈચ્છા :

આટલું આગળ જવાવાળું વિજ્ઞાન તે માનવનો પુરૂષાર્થ છે, આ વિશે હું માનવના પુરુષાર્થની ના પાડતો નથી. ભાવના પુરુષાર્થને પૂજનીય જ માનવો જોઈએ. તેને નમસ્કાર કરવા જોઈએ. પણ આ બધું જે વિજ્ઞાન શોધાઈ ગયું તેની પાછળ તમારો, મારો કે કોઇ વ્યક્તિનો પુરુષાર્થ નથી. દૈવની-અલૌકિક પ્રેમાણ તત્વની ઈચ્છા તેની પાછળછે. દા.ત. બાષ્પયુગ શરૂ થયો. તે કોણે કર્યો ? જેમસ વોટે. જેમસ વોટ નાનો હતો ત્યારે ચા પીતો હતો. તે વખતે તેણે કીટલીનું ઢાંકણ હાલતું જોયું. એનાં પહેલાં કેટલાં વિદ્વાનોએ કીટલીનું ઢાંકણ હાલતું જોયું હશે. એટલું જ નહિ, તેની દાદી તેનાં કરતાં મોટી હતી, તેણે આ દ્રશ્ય જોયું હશે. જેમ્સ તો નાનો બાળક હતો, તેને અક્કલ નહોતી, પણ ઢાંકણું હાલતું જોતાં તેની પાછળ રહેલી બાષ્પશક્તિ જેમ્સે શોધી કાઢી અને આખો યુગ બદલાઇ ગયો. આજે રાત્રે અહીં બેઠાં પ્રવચન સાંભળીને બોમ્બે સેન્ટ્રલ જાય અને ટ્રેનમાં જઈ નિરાંતે સૂઈ જાય અને સવારે અમદાવાદ આવી જાય. આ બાષ્પશક્તિની શોધ જેમ્સે કરી. તેને કોઇએ કંઇ સામગ્રી આપી હતી ? જ્ઞાન આપ્યું હતું ? કંઇ નહિ બસ, એક દિવસ અચાનક આમ સ્ફૂર્યું દૈવ ચૈવાત્ર પશ્નમ વિજ્ઞાન વધે અને માણસો એકબીજાનાં સુખ તરફ જુએ. આવી જાતની ઈશ્વરની ઈચ્છા હતી. તેથી એ જેમ્સ વોટને સૂજ્યું.

બુદ્ધિપૂર્વકના પુરુષાર્થ વગર થયેલી શોધો :- અવતાર ભારતમાં થયા અકર્મીઓ ના લીધે સત્યાનાસ થયો અને કળા કૃપા પશ્ચિમમાં ઉતરી - દૈવ ચેવાત્ર પંચ્ચમમ્

આજે પેટ્રોલની શક્તિથી માણસ અહીં સાંજે પ્રવચન કરી સવારે પૂના જાય. બપોરે લોનાવાલા પ્રવચન કરી પનવેલમાં લોકોને મળી, અહીં આવી સાંજે પ્રવચન કરે. આ જડે કાર્યઝડપ માણસો પાસે આવી ગઇ છે તે પેટ્રોલથી આવી ગઇ છે. તે માણસે શોધ્યું છે ? એક દિવસ માણસો પથ્થરો ખોદતા હતા. તે પથ્થરો ખોદતાં ખોદતાં ખોદવાવાળા માણસોને વાસ આવી. વાસ આવ્યા પછી મુકાદમને બોલાવ્યો. આ શું છે ? મુકાદમને

લાગ્યું કે આ કોઇ જ્વલનશીલ પદાર્થ છે. તેને બહાર કાઢયું. આમ પેટ્રોલ શોધી કાઢયું. પછી પેટ્રોલથી મોટરો દોડવા લાગી આમ પેટ્રોલ શોધી કાઢયું. પછી પેટ્રોલથી મોટરો દોડવા લાગી અને વિમાનો ઉડવા લાગ્યા. તેના પાછળ પણ દૈવની ઇચ્છા હતી કે ભૂગર્ભમાં રાખી દીધેલી મોટી સંપતિ હજુ સુધી દીકરાઓને મળતી નથી, તેથી તે મેળવી આપી. આની પાછળ કંઇ મનુષ્યનો પુરુષાર્થ છે ? કંઇ બુદ્ધિ છે ? આ કંઇ બુદ્ધિપૂર્વકનો પુરુષાર્થ ન કહેવાય. અહીં દૈવ ચૈવાત્ર પશ્રમમ માણસના પ્રયત્ન પાછળ-તેનાં કરતાં કંઇક જુદું તત્વછે.

'રોજન બેકન' એક મોટો માણસ હતો. તેણે સોળમે વર્ષે એરિસ્ટોટલ નિયમો તોડી નાખ્યા. લગભગ ૧૭૦૦ વર્ષ સુધી ટોલેમી અને એરિસ્ટોટલના સિદ્ધાંતોને લોકો અંતિમસત્ય ગણતા હતા. તે એરિસ્ટોટલના સિદ્ધાંતોને તોડવાની હિંમત ૧૭૦૦ વર્ષમાં કોઇએ કરી નહિ અને એક સોળ વર્ષના કિશોરે આગળ આવીને તેણે જાહેર કર્યું કે આ બધી ભૂલ છે. રોજર બેકને તે સિદ્ધ કરી બતાવ્યું. એ કયા માસ્તરે એને ભણાવ્યું હતુ ? એની પાછળ કયો મનુષ્યપ્રયત્ન હતો ? એરિસ્ટોટલના નિયમો જો રોજર બેકન ન તોડત તો આ વૈજ્ઞાનિક-ભૌતિક સુધારણાઓ જ તમને જોવા મળત કે ? આ નિયમો તોડયા એની પાછળ એક દેવી હાથ છે. અહીંયા દૈવ શબ્દનો બીજો એક અર્થ પૂજ્ય કે સ્વર્ગીય સમજવો જોઇએ. કોઇ એક સ્વર્ગીય શક્તિ, અતીન્દ્રિય શક્તિની કોઇ એક ઇચ્છા. રોજર બેકને આમ કર્યું પણ મને ખબર નથી પડતી કે રોજર બેકન ઇંગ્લીશ ભુમિમાં શા માટે જન્મ્યો ? તેનો યોગ્ય જવાબ જ નથી. રોજર બેકનને અઢાર અઢાર વર્ષ સુધી આ લોકોએ જેલમાં પૂરી રાખ્યો, કારણ કે તે એરિસ્ટોટલની વિરુદ્ધ બોલતો હતો. ભારતમાં હોત તો રોજર બેકનની આ સ્થિતિ ન થાત. **પણ ભગવાનની એક ઇચ્છા છે ભગવાનને કદાચ એમ દેખાડવું હશે. કે મેં અવતારો અહીં લીધા ખરા, પણ અકર્મી લોકોને લીધે સત્યાનાશ થયો. તેથી તેમણે બીજે ઠેકાણે પ્રયોગ કર્યો.** એક તત્વજ્ઞાનનો પ્રયોગ અને બીજો વિજ્ઞાનનો પ્રયોગ ભગવાન કરે છે, તેથી કદાચ પશ્ચિમમાં આ પ્રયોગ થયો હોય ભગવાની તો બધી પ્રજા સરખી છે. અમેરિકન માણસ પારકો અને ભારતીય માણસ મારોઆવી જાતનું કંઇ ભગવાનને હોય નહિ. રેજર બેકને એરિસ્ટોટલના બધા સિદ્ધાંતો તોડી નાખ્યા અને ભૌતિક શાસ્ત્ર ઉભું કર્યું છે.

સૃષ્ટિએ પોતાનાં કેટલાંક રહસ્યો ગેલીલિયોને કહયાછે એ ગેલીલિયો પણ એક દિવસ ચર્ચામાં ગયો. ચર્ચામાં એક મોટો દીવો હાલતો હતો. તે હાલતો દીવો તેના દાદાએ, પરદાદાએ કેટલીય વખત જોયો હતો. હાલતો દીવો અહીંથી ત્યાં સુધી અને ત્યાંથી અહીં સુધી આવે તે બે છેડા વચ્ચેનું અંતર માપવા તેણે પોતાના કેડે બાંધેલી નાડી હાથમાં લીધી અને તે પરથી ગતિશાસ્ત્રનો આગવો અભિનવ સિદ્ધાંત શોધી કાઢયો. ગેલિલોયનો ગતિશાસ્ત્રના સિદ્ધાંત પછી ભૌતિકશાસ્ત્રની સિકલ બદલાઇ ગઇ. પણ તે વખતે ગેલીલિયોની ઉપર ફક્ત સોળ વર્ષની હતી. જેમ આપણા દેશમાં જ્ઞાનેશ્વર થયા તેમ દેશવિદેશમાં થઇ ગયેલા આ જ્ઞાનેશ્વરો છે. અહીનાં જ્ઞાનેશ્વરની જેટલી પૂજા કરીએ છીએ તેટલી જ આ જ્ઞાનેશ્વરોની પણ પૂજા કરવી જોઇએ. સોળમે વર્ષે ગેલીલિયોએ ગતિશાસ્ત્રના નિયમો શોધ્યા તેમાં દૈવ ચૈવાત્ર પશ્રમ માનવજાત સુખી થાય તે માટે કોઇએ તેને સમજાવી દીધુ, કોઇ અદ્રષ્ટ શક્તિએ તેને મદદ કરી છે તેથી જ આ વાતોનો વિશ્વમાં ઉપયોગ થાય છે.

આને બુદ્ધિ નહિ સમજાવી શકે :

કેલવિનના પિતાજી કોઇ મોટી યુનિર્વસિટીમાં પ્રોફેસર હતા. તે બધા દાખલા ઘેર ગણે અને પછી યુનિર્વસીટીમાં સમજાવે. કેલવિન નવ વર્ષનો નાનો બાળક હતો ત્યોએના પિતાજી જે દાખલાઓ ઘેરથી કરીને જતા હયા તે બધા દાખલાઓ રાતના બેઠા બેઠા કેલવિન ઘેર ગણી બતાવતો હતો. તેણે સંશોધનમાં જબરદસ્ત મદદ કરી છે અને તેની ઉંમર તે વખતે દશથી બાર વર્ષની હતી. તેણે 'પૃથ્વીનું સ્વરૂપ' નામનો નિબંધ લખ્યો. તેના ઉપર કેટલાક શાસ્ત્રોએ સંશોધીનની ઇમારતો ઉભી કરી છે.

માર્કોની :

અમેરિકામાં આજે પ્રેસીડેન્ટ પ્રવચન કરતી વખતે જરા હાથ ઠપકારે તે પણ અહીં બેઠાં બેઠાં વાયરલેસની શોધથી

સંભળાય છે. આ શોધ કરનારો માર્કોની હતો. અહીંથી દિલ્હી કોલ કરવાનો હોય તો અહીં જેવું બોલીએ તેવું ત્યાં સંભળાય. માર્કોનીએ જ્યારે આ શોધ કરી ત્યારે એની પાસે કોઇ સાધનો ન હતાં, કોઇ જાતનું તેને માટેનું ભણતર તેની પાસે નહોતું. કોઇ પ્રોફેસર પાલસે તે ભણ્યો ન હતો. કોઇ જાતની સગવડ ન હતી. ત્યારે અહીં દૈવ ચૈવાત્ર પશ્રમ દૈવી શક્તિની એવી ઇચ્છા હતી કે માનવી જીવન સુખી કરવાને માટે આ વાતની આવશ્યકતા છે. તેથી અદ્રષ્ટ શક્તિ કે જે પ્રેમાળ ભગવાન છે. તેણે માર્કોનીના ધ્યાનમાં મેલ્યું.

ન્યુટન :

એણે ચૌદમે વર્ષે ગુરુત્લાકર્ષણની શોધ કરી. તે ખેડૂતનો છોકરો, નહીં ભણતર, નહીં પુસ્તક, નહીં સ્ટે, કયોમનુષ્યપ્રયત્ન હતો તેની પાછળ ? અઢાર વર્ષનો હો ત્યારે તેણે દ્વિપદી પ્રમેય શોધ્યો. ચોવીસ વર્ષનો હતો ત્યારે પૂર્ણાંકવાળું ગણત્રી કરવાનું યંત્ર શોધી કાઢયું, કાંઇ ઉંમર નહિ, કોઇ અનુભવ નહિ, કશું જ નહિ, માટે તો દૈવ ચૈવાત્ર પશ્રમ

માર્કસ :

માર્કસના જે ડાયલોકિટકના સિદ્ધાંતો છે તે જ્યારે ચૌવીસ વર્ષનો હતો ત્યારે તેણે સ્થાપિત કર્યા હતા. મારૂં કહેવાનું તાત્પર્ય આ છે કે આ બધાંની પાછળ એક અતીન્દ્રિય શક્તિ છે. આપણે કંઇક માણસોને ભણાવીને અને પછી તે લોકો શોધો કરે એવું કંઇ નથી. એમણે શોધો કર્યા પછી આપણે ઘણી મહેનત કરી અને આપણે સુખી થયા છીએ. આમાં માણસોનો પ્રયત્ન છે. પણ આ માનવ પ્રયત્નની પાછળ આ બધાં વિધાનનો ફાયદો ઉઠાવી લો એવું કહેવાવાળી કોઇ અતીન્દ્રિય શક્તિ છે, તે દૈવ આ દૈવ ચૈવાત્ર પશ્ચિમ નો આવી રીતનો મહાન સિદ્ધાત ભગવાને કહ્યો છે. આટલું વિવરણ કર્યા પછી કોઇને એમ લાગશે કે શાસ્ત્રીજી કેવળ દૈવ-પ્રારબ્ધને જ માને છે. પરંતુ આવું નથી, શું દૈવ-પ્રારબ્ધ માન્યા પછી પુરુષાર્થને સ્થાન જ નથી ? શું કર્મસ્વાતંત્ર્ય માણસને છે જ નહિ ? આવું નથી, માણસને કર્મ સ્વાતંત્ર્ય છે. વિકાસાર્થે કર્મો કરવાં એમાં પુરુષાર્થને પ્રાધાન્ય છે અને દૈવ પ્રમુખ ભાગ ભજવે છે અને પુરુષાર્થગૌણ ભાગ ભજવે છે. ટૂંકમાં સુખદુઃખના બારામાં દૈવ-પ્રમુખ છે અને દૈવ ગૌણ છે. આવી રીતે દૈવ અને પુરુષાર્થન સ્પષ્ટ વિભાગ ધ્યાનમાં આવ્યા પછી હમણાંની આ બે વાદોમાં ચાલતી રહેતી ગરબડ અથવા ગડમથલ ઓથી થઇ જશે.

દાર્શનિક વાદો :

હવે ભગવાને તાત્વિક વિષયને હાથ લગાડયે છે.

જ્ઞાનં જ્ઞેયં પરિજ્ઞાતા ત્રિવિધા કર્મનાદિના । કરણં કર્મ કર્તેતિ ત્રિવિધઃ કર્મસંગ્રહઃ ॥

આશ્લોકમાં કર્મપ્રેરક અને કર્મ સંપાદન સાધનોનો ઉલ્લેખ છે. (૧) જ્ઞાન (૨) જ્ઞેય-જાણવાની વસ્તુ અને (૩) પરિજ્ઞાતા-જાણનાર-દેહાદિકનો અભિમાની પુરુષ આ ત્રિપુટી ભારે મહત્વની છે. આ ત્રિપુટી જ જ્ઞાન પોષક અને કર્મપોષક બને છે. યુરોપખંડમાં ઉત્પન્ન થયેલા તત્વવેત્તાઓમાં જ્ઞાન દ્રષ્ટિથી જુદા જુદા વર્ગ જોવા મળે છે. (૧) જેમાં એક તત્વજ્ઞાનીઓનો પ્રકાર છે. જ્ઞેય એટલે વિષય. એ વિષયનું સાક્ષાત જ્ઞાન થાય છે.

ગીતામૃત (પાના નં. ૭૨૬ થી ૭૩૧)

આદમકો ખુદા મત કહો આદમ ખુદા નહી લેકીન ખૂદાકા નૂરસે આદમ જુદા નહી.

બૌદ્ધ ધર્મ જે આ જ દેશમાં જન્મ્યો હતો. છતાં પોતાના દેશને છોડીને બીજા દેશમાં ગયો. શા માટે ? શું કારણ ? આપણું તત્વજ્ઞાન ઉચ્ચ છે માટે નહિ. તત્વજ્ઞાન તો બધા ધર્મનું સારું જ છે. તમે જો ક્રિશ્ચિયન ધર્મનું કે ગ્રીક તત્વજ્ઞાન વાંચો તો તે કાંઇ ઉતરતું નથી. સૂફી લોકોનું તત્વજ્ઞાન છે. 'સામુદ્રો હિ તરંઙ્ગઃ કચન સમુદ્રો ન તારંઙ્' એમ કહેવાવાળા આદ્ય શંકરાચાર્યથી 'આદમ કો ખુદા મત કહો આદમ ખુદા નહિ. લેકિન ખુદા કે નૂરસે આદમ જુદા નહિ' આ કહેવાવાળો સૂફી, એ કાંઇ હલકો તત્વજ્ઞાની નથી, પણ જેના અર્થકામની વ્યવસ્થા સ્વતંત્ર અને સ્વચ્છ છે તેવો આ અલૌકિક વૈદિક ધર્મ છે. (પાના નં. ૭૪૬-૭૪૭ માંથી)

મંદિરો શા માટે ? આધુનિકમંદિરો પાખંડ પૂજા છે.

એ સમજાવવાનું કામ મંદિરોનું છે, પણ મંદિરો જ બગડતા રહ્યા છે. તેમને કંઇ કરવાનું નથી, મંદિરોમાં એક બાવલું રાખ્યું છે. અને આમ પડદો કરે, તેમ પડદો કરે. બાલવૂં જોવાના પૈસા અને બંધ કરવાના પૈસા- આ થઇ રહ્યું છે, તેમાં કાંઇ ભગવાન છે ? ત્યાં જઇને શું શાન્તિ મળે છે કે ? ત્યાં શું સ્વાસ્થ્ય સમાધાન પ્રાપ્ત થાય છે કે ? મંદિરમાં કાંઇ જીવનવિષયક વાત મળે છે ? મંદિરમાં સારું શું મળે ? તો કે મંદિરમાં બંગડીઓ મળે ! બંગડીની દુકાન છે તે શા માટે ? મંદિરના નિભાવ માટે ! આશ્ચર્યની વાત છે ખરેખર ! આ લોકોને હંટરના ફટકા મારવા જાઇએ. જે પ્રભુ વિશ્વનો નિભાવ કરતા રહેલા છે, તેનો નિભાલ કરવાને માટે એ બાલિશ પ્રયત્ન કરતા રહેલા છે. મંદિરની ભવ્ય કલ્પના આપણે ચીમળી નાખી. મારૂં કહેવાનું તાત્પર્ય
એ છે કે પરિચર્યા એટલે પગ દબાવવાનું નહીં, વાસણ માંજવાનું નહીં ! (પાના નં. ૭૪૮-૭૪૯ માંથી)

ગીતાની છેલ્લી શીખ :

ભગવાન ભારપૂર્વક અર્જુનને કહે છે કે, 'જે અંદર રહેલો વિશુદ્ધ અહમ્ તેને શરણે તું જા !' પા.નં. ૭૭૧

સાપ્તાહિક પાઠ્યક્રમ બ્રહ્મકુમારી
(ઈ.વિ. વિ. માઉન્ડ આબુ)

ગીતા કૃષ્ણની નહી પણ સીવની વાણી બ્રહ્મા આદમ ઉપર ઉતરીવાણીતે ગીતા સત્ય છે.

ઈસ પ્રકાર, ગીતા-પતિ ભગવાન્ શિવ કી બજાય ગીતા-પુત્ર શ્રી કૃષ્ણ કા નામ ગીતા-પતિ યા વક્તા કે રૂપ મેં અંકિત કરને સે મનુષ્ય જન્મ-જન્માન્તર પાપ કા ભાગી બનતા રહા હૈ. ઈસી કારણ સંસાર મેં પાપાચાર ઔર હાહાકાર બઢા હૈ યહી એકજ ભૂલ હૈ જિસસે ભારત કે લોગ ગીતા કે અર્થ અનર્થ કર બૈઠને કે કારણ દુઃખી હુએ હૈ ઔર ભારત નરક બન ગયા હૈ. સંસાર કે શિરોમણી શાસ્ત્ર ગીતા કે વક્તા (શિવ) કી બજાય ઉસકે પુત્ર (શ્રી કૃષ્ણ) કો ઉસકા વક્તા માનને કે કારણ, ગીતા ખન્ડન હો ગયા. ભગવાન્ કે નામ કે સ્થઆન પર એક દિવ્ય-ગુણધારી મનુષ્ય કા નામ ડાલને સે ગીતા કા માહાત્મ્ય હી કમ હો ગયા ઔર ઈશ્વર સે વિમુખ હોકર દિવ્ય-ગુણ સમ્પન્ન મનુષ્ય કો યાદ કરને લગે.

ઈસ પહેલી કે જાનને સે લાભ હોગા ?

દેખિએ તો અપને ધર્મ-શાસ્ત્ર કે વક્તા કો ન જાનનસે સે કિતની જબરદસ્તી હાનિ હો ગઈ. અગર ભારતવાસી ઔર વિશ્વ કે લોગ યહ રહસ્ય જાનતે કિ ગીતા-જ્ઞાન સર્વ આત્માઓં કે પરમપિતા નિરાકાર પરમાત્મા શિવ ને પ્રજાપિતા બ્રહ્મા અથવા આદમ કે દ્વારા દિયા થા તો આજ સંસાર કે સભી લોગ ગીતા કો સર્વોત્તમ ધર્મ-ગ્રન્થ માનકર ઈસે શિરોધાર્ય કરતે. વે ઈસે સ્વયં પરમાત્મા કે મહાવાક્ય માનકર ઈસકી આજ્ઞાઓં કા પાલન કરતે ઔર પરમાત્મા કે પરિચય કે બારે મેં સભી મનુષ્ય એકમત હોતે ઔર કોઈ ભી મનુષ્ય નાસ્તિક ન હોતા. પરન્તુ 'ભગવત્ગીતા'-એસા નામ હે જિસ શાસ્ત્ર કા ઔર જિસ શાસ્ત્ર મેં 'ભગવાનુવાચ' આદિ શબ્દોં કા પ્રયોગ હૈ, એસે શાસ્ત્ર કો દેવતા કા શાસ્ત્ર માનને કે કારણ, આજ સંસાર કે અન્ય ધર્મો કે લોગો ઈસે કેવલ દેવતા ધર્મ યા આદિ સનાતન ધર્મ કા શાસ્ત્ર માનતે હૈં ઔર ઈસે ઈશ્વરીય કા જ્ઞાન હો જાયે કિ ગીતા-જ્ઞાન વાસ્વત મેં પરમપિતા પરમાત્મા શિવ ને દિયા થા જિનકા અવતરણ પ્રજાપિતા બ્રહ્મા અથવા આદમ કે તન મેં, ભારત મેં હુઆ થા તો સભી ધર્મો કે અનુયાયી ભારત કે હી મુખ્ય તીર્થ-સ્થાન માનને લગેં ઓર પરમપિતા પરમાત્મા કો ન જાનને કે કારણ આજ ભાઈ-ભાઈ મેં જો લડાઈ બની હૈ, ઉસકા અન્ત હો જાએગા ઔર સભી કા ધ્યાન ઉસ પરમપિતા પરમાત્મા કી ઓર જાયેગા ઔર વે મુક્તિ તથા જીવનમુક્તિ કે અધિકારી બન જાયેંગે.

આજ યદિ ભારતવાસિયોં કો માલુમ હોતા હૈ કિ ગીતા-જ્ઞાન-પરમાત્મા શિવ ને સાધારણ મનુષ્ય તન મેં પ્રવેશ

કરકે કલિયુગ કે અન્ત ઔર સતયુગ કે આરમ્ભ કે માધ્યમ કો ભી પહચાન લેતે ઔર ગીતા-જ્ઞાન સે લાભાન્વિત હોતે. પરંતુ વે તો આશા લગાયે બૈઠે હૈં કિ ગીતા-જ્ઞાન સે લાભાન્વિત હોતે. પરંતુ વે તો યહ માલુમ નહીં હૈ કિ પહલે ગીતા કે ભગવાન કા અતરણ ધર્મ-ગ્લાનિ કે સમય ગહમાં કે તન મેં હોતા હૈ ઔર જબ ધર્મ કી સ્થાપના હો ચુકી હોતી હૈ તથા ભારત સ્વર્ગ બન જાતા હૈ. તબ શ્રી કૃષ્ણ ઇસ સૃષ્ટિ મેં જન્મ હોતા હૈ તો દેખિયે, ઇસ પ્રશ્ન કો નજાનને સે કિતના અન્તર પડા હૈ. ઔર અબ તક ભી અન્તક પડ રહા હૈ.

ગીતા કી અપાર મહિમા

જિજ્ઞાસુ-બહન જી, આપને યહ ખૂબ કહા કિ યદિ સંસાર કે સભી લોગો કો યહ માલુમ હોતા કિ ગીતા-જ્ઞાન સર્વ આત્માઓં કે પરમપિતા શિવ ને સારા પ્રજાપિતા બ્રહ્મા (આદમ) દ્વારા કિયા થા ઔર ઉસ દ્વાર સ્વર્ગ અથવા પૈરાડઇજ સ્થાપિત હુઆ થા, જિસમેં કિ શ્રી કૃષ્ણ સબસે પહલે રાજકુમાર થે, તો સભી ધર્મો કે લોગ ગીતા કો અપના સર્વોત્તમ ગ્રન્થ માનતે ઔર ભારત કો અપના સર્વોત્તમ તીર્થસ્થાન માનતે. બહન જી, ઇસમેં કોઇ સન્દેહ નહીં કિ યદિ જ્યોતિસ્વરુપ પરમાત્મા શિવ કો સભી આત્માએં અપના પરમપિતા માને, પ્રજાપિતા બ્રહમા અથવા આદમ કો અપના આદિ ધર્મ -પિતા માને, ઔર ગીતા કો પરમતિ પરમાત્મા કે મહાવાક્યોં કા સંગ્રહ માનેં, તબ તો સંસાર મેં ભાવાત્મક એકતા કી સમસ્યા હલ હો જાયેગી ઔર સંસાર સ્વર્ગ બન જાયેગા. યહ ભી સચ હૈ કિ ગીતા કે ભગવાન કી જો આજ્ઞા હૈ, ઇસકો યથાર્થ રૂપ સે પાલન ભી તભી કર સકેંગે ઔર મુક્તિ-જીવનમુક્તિ તભી પ્રાપ્ત કર સકેંગે. (પાના નં. ૧૧૨-૧૧૪ માંથી)

સંસ્કૃતી પૂજન - ગીતા જયંતી પાંડુરંગ શાસ્ત્રી મુંબઈ

રૂષિયો વેદોમાં ગાય છે પૂર્વકાળથી તે છે ગીતા તેજ ગીતા કૃષ્ણે અર્જુનને કહી.

વેદ, ઉપનિષદના મહાન જ્ઞાન-સાગરને ગીતાએ પોતાની નાનકડી ગાગરમાં સમાવી લીધો છે. 'સર્વ શાસ્ત્રમયી ગાતી'- ગીતામાં સર્વ શાસ્ત્રોનો સમન્વય જોવા મળે છે. કોઇ પણ વિશિષ્ટ ધર્મસંઘ કે સંપ્રદાયના નાદમાં ન પડતાં ગીતાકારે માવનજીવનનાં ચિરંતન મૂલ્યોને ગીતામાં ગૂંથ્યાં છે. આવો અમૂલ્ય ગ્રંથ માનવમાત્રને આપવા છતાં કૃષ્ણની નમ્રતા કેવી અદભુત છે ભગવાન સ્વમુખ કહે છે કે આમાં મારૂં કંઇ પણ મૌલિક નથી 'ઋષિભિર્બહુદા ગીત્મ' ઋષિઓએ જે અનેકવાર અનેક પ્રકારે ગાયું છે. તે જ હું ફરીથી કહું છું. ભગવાનની આ નમૃતા પર પરસન્ન થઇ ગયે શ્રીમદ આદ્ય શંકરાચાર્યે એક સ્તોત્રમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને 'મેઘધનુષ્ય' કહીને બિરદાવ્યા છે. સમુદ્રમાંથી પાણી ખેંચીને નિર્માણ થતા મેઘનું પાણી ભલે એનું પેતાનું ન હોય પર મીઠાશ એને પોતાની છે. તેવી જ રીતે કદા. જ્ઞાન કાં તો વિચાર મૌલિક ન હોય તો પણ ગીતાનું જે આગવું માધુર્ય છે તે કૃષ્ણનું પોતાનું છે. શ્રીકૃષ્ણના મુખારવિંદમાંથી નીકળેલું આ અમૃતગીત અનેકોમાં જીવનમાં સંગીત નિર્માણ કરે છે. નિષ્પ્રમાણ લોકોમાં પ્રાણ પૂરે છે અને મૃતજીવન કરતાં જીવંત મૃત્યુ શ્રેષ્ઠ છે તે વાતની માનવ માત્રને પ્રતીતિ કરાવે છે.

ગીતા એ વૈશ્વિક ગ્રંથ છે. વાસ્તવિક રીતે જોતાં તો એ તત્વજ્ઞાનનો એક અમૂલ્ય ગ્રંથ છે. છતાંયે તમારો ધર્મગ્રંથ કયો ? એમ કહીને આપણી મશ્કરી ઉડાવતા લોકોને આપણે હિંમતથી કહી શકીએ કે ગીતા એ અમારો વિશ્વધર્મ ગ્રંથ છે. ગીતા ભગવાને સ્વમુખે ગાઇ એજ એનું વૈશિષ્ટ્ય છે, વેદવ્યાસે તો પછીથી એ ગીતાને મહાભારતમાં ગૂંથી લીધી છે. (પાના નં. ૨૧ માંથી)

સર્વધર્મ - રોજાનીમાઝ સુન્નત મકા કલમા

ન સંધ્યા સંધતે નિયમિત નમાજં ન કુરુતે ન રોજાં જાનીતે વ્રતમપિ હરેર્નૈવ કુરતે ।

ન વા મૌજીબંધં કલયાતિ ન વા સુન્નત વિધિમ્ ન કાશી મક્કા વા શિવ શિવ ન હિન્દુર્ન યવનઃ ।

ભ્રમન્ સંપૂજ્યતે રાજા ભ્રમન સંપૂજ્યતે દ્વિજઃ । ભ્રમન સંપૂજ્યતે ચક્રં સ્ત્રી ભ્રમન્તી વિનશ્યતિ ॥

(પાના નં. ૩૭ માંથી)

તવ ચેન્માતઃ સ્તોત્રઃ સ્નાતઃ પુનરપિ જઠરે સોડપિ ન જાતઃ ।
નરકનિવારિણિ જાહ્નવિ ગઙ્ગે કલુવિનાશિનિ મહિમોતુઙગે ॥ જ્યાનબિહ મહીમોદ (પાના નં. ૮૩ માંથી)
મુક્તા મહમંદ કરબલી તુલ્યંમ અલં યા અલહ
યતીરે વસતાં સતામપિ જલૈર્મૂલૈઃ ફલૈર્જીવતાં મુક્તાંહંમમભાવશુદ્ધમનસામાચારવિદ્યાક્તામ્ ।
કૈવલ્યં કરબિલ્વતુલ્યમમલં સંપદ્યતે હેલયા સા ગંગા હ્યાતુલામલોર્મિપટલા સદ્રિઃ કુતો નેક્ષ્યતે ॥ પા.નં. ૮૪
અકાર ચરણ યુગલ, ઉકાર વિશાલ । મકાર મહમંડલ । મસ્તકાકારે ॥ (જ્ઞ ૧, ૧૩) પા.નં. ૧૫૧
નમસ તૂભયં - નમસતો : તોબયં મહમંદલ
સમુદ્રવસને દેવિ ! પર્વતસ્તનમન્ડલે । વિષ્ણુપત્નિ ! નમસ્તુભ્યં પાદસ્પર્શં ક્ષમસ્વ મે ॥ પા.નં. ૨૮૩
સન્માર્ગ - પત્રીકા - કલકત્તા તા. ૨૭-૧૨-૯૦
રામ - અબીરામ - અભીરામ - એકજ છે.
અતઃ જો વિશ્વ કા આદિ રમણીય સત્ય તત્વ સૃષ્ટિ કે કણ-કણ મેં રમા હૈ દહી હૈ 'રામ' ઉસી કે લીએમુસ્લીમ કવયિત્રોં આસિયા ખાતુન સિદી કી અપની કવિતા મેં ભાવપૂર્ણ ઉદગાર વ્યક્ત કરતી હુઈ કહતી હૈ- રોમ રોમ મેં રમા હુઈ જો રામ હૈ નિર્ગુણ શ્રી સગુણ ઔર અભિરામ હૈ અસ ધર્મ કા દેવ કિ જો પ્રકટિત હુઆ ઉસ વિભૂતિ કો શ્રદ્ધા સહિત પ્રણામ હૈ
અલ્લાહ સુધ્ધ સંસ્કૃત શબ્દ છે
વસ્તુતઃ રામ તથા અલ્લાહ એક હી હૈ સંસ્કતૃત શલ્દકોષ મે ઈલાલહ પદ અલ ધાતુ સે નિષ્પન્ન માના ગયા હૈ અલતીતી પર્યાપ્તસન લાતિ, સર્વાન, અતિ ગુણાતિ જાનાતિ વૈ નિર્વચન કે અનુસાર અલાલહ કા અર્થ હૈ સર્વ રક્ષક, સર્વવ્યાપ્ત, સર્વત્રપરમાત્મા કુરઆન મેંવહ ઇલહા અથાત્ પૂજનીય હૈ વેદ મેં ભી ઇલ ધાતુ પૂર્જાર્થક હૈ. કુરઆન કી સુરા ૨૪ આયત તક ૩૫ મેં મુહમ્મદ સાહબ કહતે હૈ કિ અલાલહ આકાશો ઔર ધરતી કા પ્રકાશ હૈ તથા વિશ્વ ચેતનાકા સ્તોત્ર હૈ ઋગ્વેદગ મેં ઋષિ વૈરૂપ અષ્ટગ્રંકા ભી યહી કહે હૈં **હમકો ન મોહંમદસે, નફરત, ઈસાસે કોઈ બૈર નહીં, દસકે દસ ગુરુ હૈ પૂજનીય યે અપને હૈ, કોઈ બૈર નહીં, મંદિરમેં ગુંજે વેદમંત્ર, ગુરુદ્વારમેં અરદાસ ફલે, ગિરજાઘરમે હો, બાઈબલ-પાઠ, મસ્જિદમેં પાક નમાજ ચલેં, હમકો ન ઈસસે એતરાજ, ઈસસે ન કોઈ ગમ હોગા, પણ મક્કારોકે સાથ યહાં, પર ગુરુદ્વારોકે સાથ યહાં જોકુછ ભી હોગા, કમ હોગા.**
રૂતુમ્ભરા વિસ્વહિન્દુ પરિસદ ૧૯૯૧-જૂન (અમદાવાદ)

અલ્લાહ પ્રધાન

એક સત્ય જો પરમ સત્ય પરમાત્મા ઇસ ભગવાન નિર્ગુણ ગુણસાર સાકાર સગુણ સબ ભાંતી મહાન નિત્ય સચ્ચિદાનંદ સર્વમય સર્વાતીત સર્વ આધાર
વિષ્ણુ સૂર્ય દુર્ગા શિવ ગણપતી રામ કૃષ્ણ અવતાર ઉદાર
અહુર્ત બુદ્ધ પિતા ઈસાકે અહુર મજત અલ્લાહ પ્રજાન
પ્રકૃતિ નિયમ અણુ મહત કર્મ કર્તા અવ્યક્ત સ્વરૂપ જ્ઞાન
સભી પ્રાણિયોંમેં વિભક્તસે જો પ્રતીત હોતે અવિભક્ત વહી ઉપાસ્ય ઉપસ્થિત હોતે વિવિધ રૂપ મેં હો અભિવ્યક્તિ
ઉપાસના અંક કલ્યાણ ગોરખપુર ગીતાપ્રેસ ૧૯૬૮ જાન્યુ. પા.નં. ૭૦૦

યોગિનીતન્ત્ર (ખેમરાજ કૃષ્ણદાસ મુંબઈ)

ભૂમિકા

તંત્ર - વિષયોંકા હી સંગ્રહ હૈ કિ જિસસે વે શાસ્ત્ર મનુષ્યમાત્રકે ઉપયોગી કહે જા સકેં. ઔર બહુતસે એસે ભી હૈ, જિનકી વિધિ અધૂરી સાપેક્ષ અથવા કષ્ટ હૈ. મજહબ કિ ઉનસે ફલસિદ્ધિ ભી અધિક વિલમ્બમેં હોતી હૈ પરન્તુ ઇસ ગ્રંથ કે દ્વારા સાધના કરનેવાલે વ્યક્તિ અવશ્ય હી હમારે સ્વરમેં સ્વર મિલાકર મુક્તકંઠસે યહ કહેંગે કિ સરલ વિધાન રહતે હુએ ભી ઉક્ત તંત્રકે પ્રયોગ અચિરાદેવ પૂર્ણ સિદ્ધિ પ્રદાન કરનેવાલે હૈ. યહ બાત આબાર વૃદ્ધ કિસીસેભી છિપી નહીં હૈ કિ-બેંગાલમેં મંત્રશાસ્ત્રકા કૈસા પ્રચાર હૈ ઉસ પ્રાન્ત કે મંત્રશાસ્ત્રી સિદ્ધહસ્ત ઔર બડે બડે વિધ્વાન હોતે હૈ. વરન યહાંતક ભી કહેજાનેમેં અત્યુક્તિકા, ભય નહીં હૈ કિ યવનન્માત્ર મંત્ર યંત્રોકાં અધિકાર આજકર કેવલ બેંગારનિવાસી મંત્રવેંતાઓકેહી વાંટે મેં રહા ગયા હૈ. ઉન્હીં મહાત્માઓં સે હમને ઇસ સર્વોપયોગી અનર્ઘ રત્નસ્વરૂપ તન્ત્રોત્તમ 'યોગિનીતંત્ર' કો હસ્તાધિગત કરકે પ્રકાશિત કિયા. યહ ગ્રંથ દેવગિરામેં હોને સે સાર્વજનિક નહીં હો સકા થા યહી વિચાર કર હમને ઇસકા શુદ્ધ ઔર સરલ વિસ્તૃત હિન્દી ભાષાનુવાદ કિયા.

યદ્યપિત અનુવાદ બનાતે સમય સબ ઔર દ્રષ્ટિ રખકર ઇસકો સર્વાડ્ગ સુંદર ઔર સરલ બનાનેંકી યથાસાધ્ય પુર્ણચેસ્ટા કી ગણ હૈ, તથાપિ યદિનરધર્માનુસાર ઇસમેં કહીં કિસી પ્રકારકી ત્રુટિ અવશિષ્ટ રહ ગઇ હો, ઉસકે લિયે હમ અપને ગુણજ્ઞ પાઠકોંસે ક્ષમા પ્રાર્થનાપૂર્વક નિવેનદન કરતે હૈં કી યદિ આપ ઉસકી સૂચના દેંગે , તો આગામી આવૃત્તિમેં ઉસ દોષકો દૂર કર દિયા જાગયગા.

ઉપસંહાર મેં નિવેદન હૈ કિ-ઇસ ગ્રંથકો છાપકર પ્રકાશિત કરને ઔર સમૂવ્ય વિતરણ કરને સે સંપૂર્ણ અધિકાર પરમોદારવાર ગુણગ્રાહક વિશ્વવિખ્યાત શ્રીમાન્ સેઠ ખેમરાજ શ્રીકૃષ્ણદાસજીકો દિયે ગયે હૈ, ઉન્હોંને અપની અમોઘ કૃપા સે ઇસકો નિજ 'શ્રી વેંકટેશ્વર' યંત્રાલય બંબંઇ મે છાપકર વિવિધિ પ્રકારકે દાનમાનસે હમેં ઉપકૃત કિયા હૈ અતએવ હમ ભી ભગવાન્ શ્રીમહાદેવજીસે ઉક્ત સેઠજીકી આયુ, યશ ઔર લક્ષ્મીજી વૃદ્ધિકા લિયે પ્રાર્થના કરતે હૈ.

તંત્રરહસ્ય

તંત્ર ૯ નવ લાખ બાતાં ભાંખીયાં

તંત્રશાસ્ત્રકે પ્રધાન પ્રધાન તીન ભેદ હૈ આગમ યામલ ઔર તંત્ર બારાહીતંત્રકે મતાનુસાર-

'સૃષ્ટિશ્ચ પ્રલયશ્ચૈવ દેવતાનાં તથાર્ચનમ્ । સાધનં ચૈવ સર્વેષાં પુરશ્ચરણમેવ ચ ॥
ષટકર્મસાધનં ચૈવ ધ્યાનયોગશ્રતુર્વિધઃ । સપ્તર્લક્ષણૈયુક્તમાગર્મ તદ્વિદુર્બુધાઃ ॥

સૃષ્ટિ પ્રલય દેવતાઓંકી પૂજા સબકા સાધન પુરશ્ચણ ષટ્કર્મસાધન ઔર ચાર પ્રકારકા ધ્યાનયોગ જિસમેં યહ સાત પ્રકારકે લક્ષણ હો ઉસકો આગમ કહા જાતા હૈ.

'સર્ગશ્ચ પ્રતિસર્ગશ્ચ મંત્રનિર્ણય એક ચ । દેવતાનાં ચ સંસ્થાનં તીર્થાનાં ચૈવ વર્ણનમ્ ॥
તથૈવાશ્રમધર્મશ્ચ વિપ્રસંસ્થાનમેવ ચ । સંસ્થાનં ચૈવ ભૂતાનાં યંત્રાણાં ચૈવ નિર્ણયઃ ॥
ઉત્પતિર્વિવુધાનાં ચ તરુણાં કલ્પસંજ્ઞિતમ્ । સંસ્થાનં જ્યોતિષાં ચૈવ પુરાણાખ્યાનમેવ ચ ॥
કોષસ્ય કથનં ચૈવ વ્રતાનાં પરિભાષણમ્ । શૌચાશૌચસ્ય ચાખ્યાનં નરકાણાં ચ વર્ણનમ્ ॥
હરચક્રસ્ય ચાખ્યાનં સ્ત્રીપુંસોશ્ચૈવ લક્ષણંમ્ । રાજધાર્મો દાનધર્મો યુગધર્મ સ્તથૈવ ચ ॥
વ્યવહારઃ કથ્યતે ચ તથા ચાધ્યત્મવર્ણનમ્ । ઇત્યાદિલક્ષણૈર્યુક્તં તંત્રમિત્યામિધીયતે ॥

સૃષ્ટિ, લય, મંત્રનિર્ણય દેવતાઓંકા સંસ્થાન, તીર્થવર્ણન, આશ્રમ ધર્મ, વિપ્રસંસ્થાન, ભૂતાદિકા સંસ્થાન, યંત્રનિર્ણય, દેવતાઓંતી ઉત્પતિ વૃક્ષોત્પતિ, કલ્પવર્ણન,જિયોતિસંસ્થાન, પુરાણાખ્યાન, કોવકથન, વ્રતકથન, શૌચાશૌચવર્ણન, સ્ત્રીપુરુષે લક્ષણ, રાજધર્મ, દાનધર્મ યુગધર્મ, વ્યવહાર ઔર આધ્યાત્મિક વિષયકા વર્ણન ઇત્યાદિ લક્ષણોકાં જિમેં સમાવેશ હો ઉસકો તંત્ર કહા જાતા હૈ.

સૃષ્ટિશ્ચ જ્યોતિષાખ્યાનં નિત્યકૃત્યપ્રદીપનમ્ । ક્રમનતૂનં વર્ણભેદો જાતિભેદસ્તથૈવ ચ ॥
યુગધર્મશ્ચ સંખ્યાતો યામલસ્યાષ્યલક્ષણમ્ ॥
સૃષ્ટિ જ્યોતિકા વર્ણન, નિત્યક્રમ, કમસૂત્ર, વર્ણભેદ, જાતિભેદ ઔર યુગધર્મ યહ આઠ યામલકે લક્ષણ હૈ. વારાહીતંત્ર કે મતાનુસાર તંત્ર કે શ્લોક સબ મિલકર દેવલોક બ્રહ્મલોક ઔર પાતાલમેં (૯) નૌ લાખ હૈ ઔર ભારતવર્ષમેં એક લાખ હી હૈ, ઇસસે-

''આગમં ત્રિવિધં પ્રોક્તં ચતુર્થ ચૈશ્વર સ્મૃતમ્ ॥ કલ્પશ્ચતુર્વધિઃ પ્રોક્તો હ્યાગામો ડામરસ્તથા । યામલશ્ચ તથા તંત્રં તેષાં ભેદાઃ પૃથક્પૃથક્ ॥

આગમ તીન પ્રકારકે હૈ, ચૌથા એશ્વર હૈ. કલ્પકે ભી ચાર પ્રકાર હૈ, યથા આગમ ડામર યામલ ઔર તંત્ર યહ પ્રકાર ભેદ દેખા જાતા હૈ, મહાવિશ્વસારતંત્ર લિખા હૈ-

ચતુષ્ષષ્ટિશ્ચ તંત્રાણિ યામલદીનિ પાર્શ્વતિ । સફલાનીહ વારાહે વિષ્ણકાન્તાસુ ભૂમિષુ ॥
કલ્પભેદેન તંત્રાણિ કથિતાનિ ચ યાનિ ચ । પાખન્ડમોહનાર્યેવ વિફલાનીહ સુન્દરિ ॥

યામલાદિકો લેકર ચૌસઠ તંત્ર ચૌસઠ તંત્ર વિષ્ણુકાન્તા ભૂમિમેં ફલદાયક હૈ કલ્પ ભેદમેં જો સબ તંત્ર કહે ગયે હૈ, વહ પાખન્ડિયોંકો મોહનકે લિયે હૈ ઉનકે કોઇ ફલ નહીં હોતા.

શ્રેષ્ઠતા-મહાનિર્વાણ તંત્રમેં મહાદેવજીને કહા હૈ-

કલીકલમા સઈદાનાં ધ્વીજાતી સુરેશ્વરી

''કલિકલ્મષદીનાનાં દ્વિજાતીનાં સુરેશ્વરિ । મેધ્યૈમેધ્યનિવચારાણાં ન શુદ્ધિઃ શ્રૌતકર્મણા ।
ન સંહિતાદ્યૈઃ સ્મૃતિભિરિષ્ટસિદ્ધિર્નુણાં ભવેત્ । સત્યં સત્યં પુનઃ સત્યં સત્યં સત્યં મયોચ્યતે ॥
વિના હ્યાગામમાર્ગેણ કલૌ નાસ્તિ ગતિઃ શિવે । આગમોક્તવિધાનેન કલૌ દેવાન્યજેત્સુધીઃ ।''

કલિદોષસે દીન હુએ બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિયાદિકોંકોં પવિત્ર અપવિત્રતા વિચાર નહીં રહેગા ફિર વેદમેં કહે હુએ મેં કરકે વહ કિસ પ્રકાર સિદ્ધિકો પ્રાપ્ત કર સકેંગે ? ઇસ અવસ્થામેં સ્મૃતિ સંહિતાદિકોંસે ભી મનુષ્યોં કી ઇષ્ટસિદ્ધિ ન હોગી. હે પ્રિયે ! મૈં સત્ય સત્ય હી કહતા હૂં કિ, કલિયુગમેં આગમન માર્ગકે અતિરિક્ત દૂસરી ગતિ નહીં હૈ. હે શિવે ! વેદ સ્મૃતિપુરાણાદિકે બીચમેં મૈં કહ ચુકા હું કિ, કલિયગમેં સાધક તંત્રોક્તાવિધઆન દ્વારા દેવતાઓંકી પૂજા કરેંગે.

કલાવાગમમુલ્લઙ્ઘ્ય યોઽન્યમાર્ગે પ્રવર્તતે । ન તસ્ય ગતિરસ્તીતિ સત્યં સત્યં ન સંશયઃ ॥

કલિકાલમેં જો આગમન લંધન કરકે અન્યમાર્ગમેં ગમન કરતા હૈ નિશ્ચયહી ઉસકી સદ્ગતિ નહીં હોતી-યહ મૈં

સત્યહી સત્ય કહતા હું

ગુપ્ત સાસ્ત્ર તંત્ર છે. યાનબીહ તીરે

નિર્વીર્યાઃ શ્રૌતજાતીયા વિવહીનોરગા ઇવ । સત્યાદ સફલા આસન્કલૌ તે મૃતકા ઇવ ॥
પાંચાલિકા યથા મિતૌત સર્વેન્દ્રિયસમન્વિતાઃ । અમૂરશક્તાઃ કાર્યેષુ તથાન્યે મન્ત્રરાશયઃ ॥
અન્યમન્ત્રૈઃ કૃતં કર્મ વન્ધ્યાસ્ત્રીસંગમો યથા । ન તત્ર ફલસિદ્ધિઃ સ્યાચ્છમ એવં હિ કેવલમ્ ॥
કલાવન્યોદિતૈમાગૈઃ સિદ્ધિમિચ્છમિ યો નમઃ । તૃષિનો જ્યાનબીહતીરે કૂપં ખનતિં દુર્ભતિઃ ॥
કલૌ તંત્રોદિતા મંત્રાઃ સિદ્ધસ્તૂર્ણ ફલપ્રદાઃ । શસ્તાઃ કર્મસુ સર્વેષુ જપયજ્ઞક્રિયાદિષુ ॥

વિષહીન સર્પકે સમાન ઇસ સમય વૈદિક મંત્ર વીર્યહીન હોગયે હૈં સત્ય ત્રેતા ઔર દ્વાપર યુગમેં સમસ્ત મંત્ર સફલ હોતે થે ઇસ સમય મૃતતુલ્ય હોગયે હૈં ભીતપર લિખી હુઇ પુતલિયેં જિસ પ્રકાર સમસ્ત ઇન્દ્રિયોંસે યુક્ત હોકરભી અપને કાર્યકો સાધન કરનેમેં અસમર્થ રહતી હૈ કલિયુગમેં અન્યાન્ય સબ મંત્રભી પ્રાયઃ વેસેહૈ હૈ વંધ્યા સ્ત્રી કે સંગસે જીસ પ્રકાર કોઈ ફલ નહીં હોતા વૈસે હી મંત્રકે દ્વાર કાર્ય કરને સે ફલસિદ્ધિ નહી

હોતા કેવલ શ્રમ હી હોતા હૈ. કલિકાલમેં અન્યશાસ્ત્રોક્તવિધિદ્વારા જો મનુષ્ય સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરનેકી ઈચ્છા કરતા હૈ વહ નિર્બોધ પ્યાસા હોકર ગંગાજીકે કિનારે કુઆ ખોદતા હૈ તંત્રમેં કહે હુએ મંત્ર કલિયુગમેં શીધ્ધ ફલ દેને વાલે હૈં જપજ્ઞાદિ સમસ્ત કર્મમેં તંત્રોક્ત મંત્રહી શ્રેષ્ઠ હૈ.

ઈસહી કારણસે રઘુનંદનાદિ સ્માર્તગણોંને તંત્રગ્રંથકો પ્રામાણિક માના હૈ.

ગુપ્તશાસ્ત્ર-હિન્દુ ઔર બૌદ્ધ ઈન દોનોં જાતિયોંમેં તંત્રકો માના હૈ યથાર્થ દીક્ષિત ઔર અભિવિત્ક કે સિવાય ઔર કિસીકો શાસ્ત્રકા પ્રરાશિત કરના ઉચિત નહીં હૈ કુલાર્ણવતંત્રમેં લિખા હુઆ હૈ કિ ધન દે. સીદે ઔર અપને પ્રાણતક દેદે પરન્તુ ઈસ ગુપ્ત શાસ્ત્રકો કભી કિસી દુસરે (અનધિકારી) કે સમાન પ્રકાશિકત ન કરે.

આગમ વિલાસમેં નિમ્નોક્ત નામ લિખે હૈ-યથા ૧ સ્વતંત્રતંત્ર ૨ ફેત્કારિણીતંત્ર ૩ ઉત્તરાતંત્ર ૪ નીલતંત્ર ૫ વીરતંત્ર ૬ કુમારીતંત્ર ૭ કાલીતંત્ર ૮ નારાયણીતંત્ર ૯ તારિણીતંત્ર ૧૦ બાલિતંત્ર ૧૧ સમયાચારતંત્ર ૧૨ ભૈરવતંત્ર ૧૩ ભૈરવીતંત્ર ૧૪ ત્રિપુરાતંત્ર ૧૫ વામકેશ્વતંત્ર ૧૬ કુટકુટેશ્વરતંત્ર ૧૭ માતૃકાતંત્ર ૧૮ સનત્કુમારતંત્ર ૧૯ વિશુદ્ધેશ્વરતંત્ર ૨૦ સંમોહનતંત્ર ૨૧ ગૌતમીયતંત્ર ૨૨ બૃહદ્દૌતમીયતંત્ર ૨૩ ભૂતભૈરરવતંત્ર ૨૪ ચામુન્ડાતંત્ર ૨૫ પિંગલાતંત્ર ૨૬ વારાહીતંત્ર ૨૭ મુન્ડમાલાતંત્ર ૨૮ યોગિનીતંત્ર ૨૯ માલીનિવિજયતંત્ર ૩૦ સ્વચ્છન્દભૈરવતંત્ર ૩૧ મહાતંત્ર ૩૨ શક્તિતંત્ર ૩૩ ચિન્તામણિતંત્ર ૩૪ ઉન્મત્તભૈરક્તંત્ર ૩૫ ત્રૈલોક્યાસારતંત્ર ૩૬ વિશ્વસારતંત્ર ૩૭ તંત્રામૃત ૩૮ મહાફેત્કારિણીતંત્ર ૩૯ વારવીયતંત્ર ૪૦ તોડલતંત્ર ૪૧ માલિનીતંત્ર ૪૨ લલિતાતંત્ર ૪૩ ત્રિશક્તિતંત્ર ૪૪ રાજરાજેશ્વરતંત્ર ૪૫ મહામાહેશ્વરીતરતંત્ર ૪૬ ગવાક્ષતંત્ર ૪૭ ગાંધર્વતંત્ર ૪૮ ત્રૈલોક્યમોહનતંત્ર ૪૯ હંસપારમેશ્વરતંત્ર ૫૦ હંસમાહેશ્વરતંત્ર ૫૧ કામધેનુતંત્ર ૫૨ વર્ણવિલાસ ૫૩ માયાતંત્ર ૫૪ મંત્રરાજ ૫૫ કુવિબ્જકાતંત્ર ૫૬ વિજ્ઞાનલતિકા ૫૭ લિંગાગામ ૫૮ કાલૌત્તર ૫૯ બ્રહ્મયામલ ૬૦ આદિયામલ ૬૧ રૂદ્રયામલ ૬૨ બવૃહદ્યામલ ૬૩ સિદ્ધયામલ ૬૪ કલ્પસૂત્ર ઈન ગ્રન્થોં કે અતિરિક્ત તંત્રકતે ઔર ભી ગ્રંથ પાયે જાતે હૈં. યથા ૧ મત્સ્યસુક્ત ૨ કુલસુક્ત ૩ કામરાજ ૪ શિવાગમ ૫ ઉડ્ડીશ ૬ કુલોડ્ડીશ ૭ વીરભદ્રોડીશ ૮ ભૂતડામર ૯ ડામર ૧૦ યશડામર ૧૧ કુલસર્વસ્વ ૧૨ કાલિકાસૉકુલસર્વસ્વ ૧૩ કુલચુડામણિ ૧૪ દિવ્ય ૧૫ કુલસાર ૧૬ કુલાર્ણવ ૧૭ કુલામૃત ૧૮ કુલાવલી ૧૯ કાલીકુલાર્ણવ ૨૦ કુલપ્રકાશ ૨૧ વાસિષ્ઠ ૨૨ સિદ્ધસારસ્વત ૨૩ યોગિનીહૃદય ૨૪ કરલીહૃદય ૨૪ માતૃકાર્મવ ૨૬ યોગિનીજાલકુરક ૨૭ લક્ષ્મીકુલાર્ણવ ૨૮ તારાર્ણવ ૨૯ ચન્દ્રપીઠ ૩૦ મેરૂતંત્ર ૩૧ ચતુઃશતી (પાના નં. ૪-૯ માંથી)

ઈશ્વર બોલે-હે પર્વતનન્દિની ! મૈં તુમ્હારે સ્નેહસે બંશીભૂત હોકર યુદ્ધ ઔર જવરાદિકા શીવ્ર નિવારણ કરને વાલા મહત્કવચ પ્રાકૃત વચનોંમેં કહતા હું, સો સુનો ।।૩।।

ઓમનમો ભગવતી ખાદીતુ ભીસ્મલ, અર્બની રહીમરહીમ ફતૂહું

ૐ નમો ભગવતિ વજશ્રૃખંલે હન્તુ ભક્ષતુ ખાદતુ અહો રક્તં પિબ કપાલેન રક્તાક્ષિ રક્તપટે ભસ્માક્ષિ ભસ્મલિપ્તશરીરે વજાયુક્તપ્રકરનિચિતે પૂર્વાન્દિર્શ વન્ધાતુ દક્ષિાન્દિશમ્બધ્રાતુ પશ્ચિાન્દિશમ્બધ્રાતુ નાગાર્થ ધનાય ગ્રહપતીન્ બન્ધાતુ નાગપટીં બન્ધાતુ

યક્ષરાક્ષસપિશાચાન્ બન્ધાતુ પ્રેતભૂતગન્ધર્વાદયો યે યે કેચિતળ પુત્રિકાસ્તેભ્યો રક્ષતુ ઉદર્ધ્વ રક્ષતુ અધો રક્ષતો સ્વાનિકાબન્ધાતુ જલમહાબલે એહ્યોહિ તુ લોટિ લોષ્ટિ શતાવલિ વ્રજાગ્નિવજ્પ્કરે હું ફટ્ રહીમ-રહીમ શ્રીફટ હુંહુંફુંફંફં પ્સર્વગ્રહેભ્ય: સર્વદુષ્ટોપદ્રવેભ્યો હ્રીં શેષેભ્યો માં રક્ષતુ ।।૪।। ઈતીદં કવચં દેવિ સુરાસુર સુદુર્લભમ્ । ગ્રહજવરાદિભુતેષુ સર્વકર્મસુ યોજયેત ।।૫।।

હે દેવિ ! ઈસ સુરાસુરદુર્લભ કવચકો ગ્રહજવરાદિમેં એકભૂતગણોં મેં ઔર સબ કાર્યોમેં હી સંયોજિત કે ।।૪।।૫।।

ન દેયં યત્ર કુત્રાપિ કવચં મન્મુખાચ્ચયુત્મ । દત્તે ચ સિદ્ધિહાનિઃ સ્યાદ્યોગિનીનાં ભવેત્પશુઃ ।।૬।।

દદ્યાચ્છાન્તાય વીરાય સત્કુલીનાય યોગિને । સદાચારરતાયૈવ મિર્જિતાશેષશત્રવે ।।૭।।

હે શિવે ! મેરે મુખસે નિકલા હુઆ યહ કવચ જહાં તહાં નહીં દેનાં ચાહિયે, દેનેસે સિદ્ધિકી હાનિ હોતી હૈ ઔર વહ યોગિનીગર્ણોકા પશુ હોતા હૈ ॥૬॥ શઆન્ત, વીર, શ્રેષ્ઠવંશોત્પન્ન યોગી સદાચારનિરત, નિર્જિતશત્રુ અર્થાત્ જિસને શત્રુઓંકો જીતલિયા હૈ, એસે મનુષ્યકો યહ દેના ચાહિયે ॥૭॥

શ્રીદેવ્યૂવાચ

શ્રુતં હિ કવચં દિવ્યં ત્વન્વમુખામ્ભોજનિર્ગતમ્ન્ । ઇદાનીં શ્રોતુમિચ્છામિ જગદ્વશ્યકરં પરમ ॥૮॥

શ્રી પાર્વતીજી બોલી-હે દેવ ! આપકે મુખકમલસે નિકલા હુઆ દિવ્ય કવચ મૈંને સુના, અબ અતિઉત્તમ જગદ્વશ્યકર મન્ત્ર કર્માદિકે સુનનેકી ઇચ્છા કરતી હું ॥૮॥

ઇશ્વર ઉવાચ

શ્રુણુ દેવિ પર્વક્ષ્યામિ જગન્નમોહકરં મહત્ । નારદેન પુરા પૃષ્ટં મયિ કૈલાસમૂર્દ્ધિનિ ।

કથિતં કવચં તમ્બૈ સર્વમોહકંર મયા ॥૯॥

ઇશ્વર બોલે-હે દેવિ ! મહત્ જગત્મોહકર કવચ કહતા હું, સુનો પહિલે કૈલાશશિખરમેં નારજીને મુઝસે યહ વિષય પૂછા થા, ઉસનેં મૈંને સર્વમોહકર કવચ કહા થા ॥૯॥

તેનૈવ કવચેનૈવ નારદો બ્રહ્મસમ્ભવઃ । મોહયામાસ લોકાસ્ત્રીન્ભિત્વા હિ કલહપ્રિયઃ ॥૧૦॥

ઉન કલહપ્રિય બ્રહ્મપુત્ર દેવાર્ષિ નારજીને ઉસ કવચસેહી ત્રેલોક્યમન્ડલ ભેદરકે મોહિત કિયા થા ॥૧૦॥

તદસમ્ભવમાલોક્ય વિષ્ણુરાહ વિધેઃ સુતમ્ । કથં વા મોહિતં સર્વે વદ મે કારણં મુને ॥૧૧॥

ઉનકા યહ અસમ્ભવ કાર્ય દેખકર વિષ્ણુજીને દાન બ્રહ્મનન્દનસે કહા હે મુને ! તુમને કિસ પ્રકાર સે ઇસ મ્પૂર્ણ જગત્ કો મોહિત કયિા ઇસકા કારણ કહો ॥૧૧॥ પા. ૨૮-૨૯

તત્સર્વમભદ્વિશણો વિષ્ણુરાહ સમુદ્રજામ । કૈલાસશિખરાસીનં મહાદેવં જગદ્ગુરુમ્ ।

પપ્રચ્છ નારદૌ ધીમાન્સર્વલોકહિતે રતઃ ॥૧૨

વિષ્ણુજીને ઉન મુનિકે નિકટસે વહ સબ પ્રાપ્તકર ક્ષીરોદનંતિની (લક્ષ્મી) સે કહા થા ઔર સબ લોકોકેં હિતમેં નિરત બુદ્ધિમાન નારદજીને કૈલાસશિખર પર બૈઠે હુએ જગદ્ગુરુ મહાદેવજીસે પૂછા ॥૧૨॥

નારદ ઉવાચ

કાલિયા યા મહાવિદ્યા વર્ણ્યતા મહતી પ્રભો । નિકેમતસ્યાઃ ફલં દેવ કિમેતતન્મોહનં ભવેત્ ।

કેનોપાયેન સમરે ત્રાણં મે વદ શંકર ॥૧૩॥

નારદજી બોલે-હે પ્રભો શંકર ! મહતી કાલિકા મહાવિદ્યા વર્ણન કીજિયે હે દેવ ! ઇસકા ફલ ક્યા હૈ ? વહ મોહન કૈસા હૈ ? કિસ ઉપાયમેં સમરમેં રક્ષા હોતી હૈ ! યહ સબ કહિયે ॥૧૩॥

ઇશ્વર ઉવાચ

ત્રિકાલે ગોપિતં દેવિ કાલિકાલે પ્રકાશિતમ્ । કાલી દિગમ્બરી દેવી જગન્મોહનકારિણી ।

તચ્છુણુશ્ચ મુનિશ્રેષ્ઠ ત્રૈલોક્યે મોહનં ત્વિદમ્ ॥૧૪॥

ઇશ્વર બોલે-હે દેવી ! સત્ય, શ્રેતા ઔર દ્વાપર ઇન તીનો યુગમેં ગુપ્ત થા કલિકાલમેં પ્રકાશિત હુઆ હૈ, દિગમ્બરી કાલી દેવી જગમોહનકારિણી હૈ, હે મુનિશ્રષએઠ યહ વહી ત્રેલોક્યમોહન સુનો ॥૧૪ ॥

અસ્ય કાલભૈરવઋષિરનુષ્ટુપ છન્દઃ

વશકારકાલી નેપ્રવા સર્વસ મોહને વિનિયોગઃ

ઇસકે કાલભૈરવઋષિ, અનુષ્ટ્પ્ છન્દઃ શ્મશાનકાલી દેવતા દેવતા ઔર સર્વત્ર મોહનમેં ઇસકા વિનિયોગ હૈ ॥૧૫॥

રહીમ રહમુ ફાતુમા કલીમા દક્ષિણા કાલીકા કરીમ કરીમ - ફાતૂમા કાલીકા

"ઐંહ્રીંહ્લિંહૂં: સ્વાહા વિવાદે પાતુ માં સદા । કીદાક્ષિણકાલિકતાદેવતાયૈ સમામધ્યે જયપ્રદા ।।૧૬।।
હ્લીંહ્લીશ્યામામ્ગિન શત્રું મારય મારય ક્રીંક્રી ત્રૈલોક્યં વશમન્નય હ્લીં હ્લીંય ક્રીં માં રક્ષ રક્ષ । વિવાદે રાજગેહે
ચ દ્વાવિંશત્યક્ષરા પરા ।।૧૭।।
બ્રહ્મરાક્ષસવેતાલાત્સર્વતો રક્ષ માં સજા । કવચૈર્વજિતં યત્ર તત્ર માં પાતુ કાલિકા ।
સર્વત્ર રક્ષ માં`દવિ મમ માતૃસ્વરરૂપિણી" ।।૧૮।।
ઇત્યેતત્પરમં મોહં ભવદ્વાગ્યાત્પ્રકાશિતમ્ ।।૧૯।।
હે દેવિ ! તુમ્હારે ભાગ્યસેહી યહ પરમ મોહન પ્રકાશિત હુઆ હૈ ।।૧૬।। ૧૭।। ૧૮।।૧૯।।
સદા યસ્તુ પઠેદ્વાપિ ત્રૈલોક્યં વશમાનયેત્ ।।૨૦।।
જો મનુષ્ય ઇસકા સદા પાઠ કરતા હૈ, વહ તીનોં લોકકોં વંશીભૂત કરનેમેં સમર્થ હોતા હૈ ।।૨૦।।
ઇદં કવચમજ્ઞાતા પૂજયેદ્વીરકામિનીમ્ । સર્વદા સ મહાવ્યાધિપીડિતો નાત્ર સંશયઃ ।
અલ્પાયુઃ સ ભવેદ્રોગી કથિતં તવ નારદ ।।૨૧।।
ઇસ કવચકો વિના જાને જો વીર કામિનીકી પૂજા કતા હૈ, વહ મહાવ્યાધિગ્રસ્ત હોકર પીડિત, અલ્પાયુ ઔર
રોગી હોતા હૈ, ઇસમેં સન્દેહ નહીં હે નારદ ! મૈંને યહ તુમસે કહા ।।૨૧।।
ધારણં કવચસ્યાસ્ય ભૂજપત્રે વિશેષતઃ । સમન્ત્રકવચં ધૃત્વા ઇચ્છાસિદ્ધિઃ પ્રજાયતે ।।૨૨।। પા.નં. ૨૮-૩૧

ઈશ્વર ઉવાચ

કુમતેઃ પુરભુપસ્ય રાજનાશો યદા ભવેત્ । તદિનાત્પરમેશાનિ બ્રહ્મશાપઃ પ્રવર્તતે ।।૪૪।।
ઇશ્વરને કહા-જબ દુર્ભતિ પુરભુપકા રાજ્ય નાશ હોતા હૈ, ઉસ દિનસેહી બ્રહ્માકા શાપ પ્રવૃત્ત હુઆ હૈ ।।૪૪।।
તતોઽતીવ દુરાચારો કામરૂપે ભવિશ્યતિ । પ્રજાપીડા રોગકૃત્યા બહુદોષો ભવિષ્યતિ ।।૪૫।।
ઇસી કારણ કામરૂપમેં અત્નત દુરાચાર સંઘટિત હોગા ઔર પ્રાજ પીડા, રોગ કૃત્યા ઇત્યાદિ અન્ત્યન્ત દોષપુર્ણ
વ્યાપાર ઉપસ્થિત હોગા ।।૪૫।।
સદા યુદ્ધં મહામાયે યદા દુર્વુત્તમેવ ચ । દેવદાનવગન્ધર્વાઃ સદા પીડપરાયણાઃ ।।૪૬।।

બ્રહ્મ શ્રાપ - મકા - મદીહાપતી યવન રાજ્ય કરસે.

હે મહામયે ! નિરન્તર યુદ્ધ ઔર દુર્વુત્તત્તા પ્રવર્તિત હોગી, દેવતા દાવન ઔર ગન્ધર્વ સદા પીડાકો પ્રાપ્યત
હોંગે ।।૪૬।।
કુપુર્વકુલચન્દ્રેણ મિત્તે શાકે દિવાનિશમ્ । સૌમારૈશ્ચ કુવાચૈશ્ચ યવનૈર્યુદ્ધમુલ્બણમ્ ।। ૪૭।।
ભવિષ્યતિ કામપૃષ્ઠે બહુસૈન્યસમાકુલમ્ । તતો રણે ચ સૌમારં જિત્વા યવન ઇપ્સિતમ્ ।।૪૮।।
વર્ષમેવાકરોદ્રાજ્યં મકારાદિર્મ્ભહીપતિઃ ।।૪૯।।
કૂપુર્વ કુલચન્દ્રામિત્તે શકે (અર્થાત્-૨૧૨ઃ કામરૂપ પૃષ્ઠમેં સૌમાર ગણોં કે સહિત કુવાચ ઔર યવનોંકા વહુસૈન્યસંકુલ
ધોરતર યુદ્ધ હોગા ઉસ સમરમેં મકારાદિ મહીપતિ યવન સૌમારગણોકોં પરાજિત કરકે રાજ્ય કરેંગે ।।૪૭।।૪૮।।૪૯

મકામાં ઉમૈયા - સોમાય રાજ્ય થસે ૯૦૧ વરસ યવનરાજ કરસે દવા દસ મકા

તત્સહાંય સમાસાદ્ય કુવાચઃ સ્વીયરાજ્યમાક્ ।। વર્ષાન્તે યવનં જિત્વા સૌમારો રાજ્યનાયકઃ ।।૫૦।।
કુવાચ રાજ ઉસકી સહાયતાકો પ્રાપ્ત હોકર અપના રાજ્ય ભોગેંગે ફિર એક વર્ષકે પીછે સૌમાર ગણ યવનોંકો
પરાયપૂર્વક દૂર ભગાકર રાજ્યાનાયક હોંગે ।।૫૦।।
કુમારીચન્દ્રકાલેન્દૌ ગતે શાકે મહેશ્વરિ । કામરૂપે પુનર્યુદ્ધસંયોગઃ સમ્ભવિષ્યતિ ।।૫૧।।
હે મહેશ્વરિ ! કુમારી કાલેન્દુ શાકે (૯૦૧) બીતને પર ।કામરુપમેં ફિર યુદ્ધ સંયોગ સંઘટિત હોગા ।।૫૧।।
કામરૂપે તથા રાજ્યં દ્વાદશાબ્દં મહેશ્વરિ । કુવાસચંગતો ભૂત્વા યવનશ્ચ કરિષ્યતિ ।।૫૨।।
ષષ્ઠવર્ગપશ્ચમાદિસ્તતઃ શરીરમિચ્છતિ । શામિતવ્યં કામરુપં સૌમારૈશ્ચ કુવાચકૈઃ ।।૫૩।।

 તદન્તર કુવાચકે સહિત મિલિત હોકર યવનગણ દવાદસ મકામે રાજ્ય કરેંગે. ફિર કુછ કાલ પીછે સૌમાર ઔર કુવાચ ગણોંમેં સંધિ (મિલાપ) સંઘટિત હોકર કામરૂપમેં શાંતિ સ્થાપન હોગી ॥૫૨॥૫૩॥

યવનશ્ચ કુવાચશ્ચ સૌમારશ્ચ તથા પ્લવઃ । કામરૂપાધિપો દાવ શાપમધ્યે ન ચાન્યકઃ ॥૫૪॥

શાપ કાલમેં યવન, કુવાચ, સૌમાર ઔર પ્લવ કામરૂપકે અધિપતિ હોકર રાજ્યકા અધિષ્ઠાન કરેંગે ॥૫૪॥

એવમેવ બહુવિધં વક્ષ્યે લક્ષણમીશ્વરિ । ક્રિયતે સકલં સ્પષ્ટં પ્રત્યેકં પરમેશ્વરિ ॥૫૫॥

હે દેવેશિ ! ઇસ પ્રકાર બહુ પ્રકારકે લક્ષણ કહતા હું, સુનોં હે પરમેશ્વરિ ! યહ સભી વિષય તુમેહેં જાનના ચાહિયે ॥૫૫॥

વશિષ્ઠસ્ય તપોદાવવહ્નિઃ શામ્યતિ કામિનિ । ભવિષ્યતિ ચ તરવઃ શાલાખ્યપર્વતોપરિ ॥૫૬॥

તદન્તર વશિષ્ઠકી તપોદાવવહ્નિ (તપકે પ્રતાપસે પ્રાદુર્ભુત હુઇ અગ્નિ) શાન્ત હોગી શા અલારૂપ આરબત ઉપર તરુગણોંકી ઉત્પતિ હોગી ॥૫૬॥

સ્વર્ગદ્વારે શિલાપતે તવ વૈ પુરસન્નિધૌ । કામખ્યાકમકે ભગ્ને ઉર્વશ્યા સદ્રશઙ્ગમઃ ॥૫૭॥

બ્રહ્મપુત્રસ્ય દેવેશિ સુત્ર્મધારા તુ તસ્ય ચ । ષોડશાબ્દે ગતે શાકે ભૂમહીરિપુચુલ્વકે । વિગતો ભવિતા ન્યૂનં સૌમારે કામપૃષ્ઠયોઃ ॥૫૮॥

ઉસ પુરકે સમીપ સ્વર્ગ દ્વારમેં શિલાપાત હોકર કામરૂયાકા મઠ ટૂટેગા. ઉર્વશીકે સહિત બ્રહ્મપુત્રકા સંગમ હોકર ઉસ નદી ધારા સૂક્ષ્મ હોગી ષોડશાબ્દશાક (સોલહ વર્ષ) બીતને પર રાજાગણ સૌમાર ઔર કામરૂપ પૃષ્ઠસે ભૂમહીરિપુચુલ્વકમેં જાયેંગે, ઇનમેં સન્દેહ નહીં ॥૫૭॥૫૮॥

ત્રયી મલેચ્છો દ્વારા યુધ્ધ

ષણ્માસં તત્ર સંસ્થાય ઉત્તરાકાલકોષયોઃ । ગમિષ્યન્તિ ચ રાજાનઃ સર્વે યુદ્ધવિશારદાઃ ॥૫૯॥

કુવાચૈર્યવનૈશ્ચાન્દ્રૈર્બહુસૈન્યસમાકુલૈઃ । ત્રિભિર્મ્લેચ્છૈઃ સમાકીર્ણ મહાયુદ્ધં ભવિષ્યતિ ॥૬૦॥

વહાં છ માસ સ્થિત રહકર બહુસૈનયસમાકુલ ચાન્દ્ર, યવન ઔર કુવચ ગુણોંકે સહિત યુદ્ધવિશારદ રાજા ગણ ઉત્તરકાલ ઔર કોષ દેશમેં જાયેંગે વહાં તીન મ્લેચ્છોંકે સહિત એક (સંઘટિત) તુમુલ યુદ્ધ હોગા ॥૪૯॥૫૦॥

અશ્વમુન્ડૈર્નરમુન્ડૈર્ગજમુન્ડવિર્શષતઃ । લોહિત્યો રક્તપૂર્ણશ્ચ ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ॥૬૧॥

ઉસ યુદ્ધમેં અશ્વમુન્ડ નરમુન્ડ ઔર ગજમુન્ડ કર્તિત હોકર પૃથ્વી લોહિતશોણિતસે પૂર્ણ હોગી ઇસમેં સંદેહ નહીં ॥૬૧॥

તદૈવ પરમા માયા યોગિનીગણવન્દિતા । કામાખ્યા વર્ણકશ્યામા બલિહસ્તા હસન્મુખી ॥૬૨॥

લલજ્જિહ્વા મુન્ડમાલા દ્વવસ્ત્રા પરમાસ્થિતા પર્વતાગ્નં સમાશ્રિત્ય રક્તપાનં કરિષ્યતિ ॥૬૩॥

તબ યોગિનીગણવન્દિતા, શ્યામવર્ણા, દિગ્વસ્ત્રા, લોલજિહ્વા, બલિહસ્તા ઔર હસન્મુખી પરમા માયા કામારૂયા પર્વતાગ્રકા આશ્રય કરકે રક્તપાન કરેગી ॥૬૨॥૬૩॥

તતઃ કુવાચો યવનં હિત્વા સૌમ્યવિનાશિતઃ । કરતોયાનદી, યાવત્કરિષ્યતિ મહદ્રણમ્ ॥૬૪॥

ફિર કુવાચગણ સૌમ્યગણકો નષ્ટ કરકે યવનગણકો પત્યિાક પૂર્વક કર તોયાનદીપર્યન્ત ભૂભાગમેં મહા યુદ્ધ કરેંગે ॥૬૪॥

દવાદસ મકામાં નબી કલમા રાજ્ય સ્થાપસે

દશાહં તત્ર સંસ્થાય યસ્યિન્તિ પુનરાલયમ્ તતોવિપ્રો નૃપો ભુત્વા કામરુપનિવાસિનઃ ॥

કરિષ્યકિ જનાન્દેવિ જપપૂજાદિત્પરાન્ ॥૬૫॥

વહાં દશ દિન વાસ કરકે ફિર અપને ઘર જાયેંગે તદન્તર મકારૂપ નિવાસી વિપ્રગણ રાજા હોકર જનોંકો જપ પૂજાદિમેં તત્પર કરેંગે ॥૬૫॥

એવં વર્ષત્રયં રાજ્યં કૃત્વા દ્વિજો નૃપઃ । ભવિષ્યતિ મહામાયે યોનિમન્ડલસન્નિધૌ ॥૬૬॥

દન્ડી વિપ્ર રાડા હોકર ઇસ પ્રકાર તીન વર્ષ રાજ્ય કરકે યોનિમન્ડલકે સમીપ સ્થિત હોંગે ॥૬૬॥

 તત્દ્વાદશદલે નાભિઃ કલ્પતે પૂર્વભૂમિપઃ । એશનીમાગતઃ કામાનેકચ્છત્રં કરિષ્યતિ ।
તદ્રાજ્યં સકલં દેવિ ધર્મેણ પાલયિષ્યતિ ॥૬૭॥
અનન્ત પૂર્વ ભૂમિપતિ ઈશાનદિશાસે આનકર દવદસ મકાનબી વંસ આવીને પૂર્વ ભૂમીમાં ઔર કામરુપકો એક નક્ષત્ર અન્તર્ગત કરેંગે । હે દેવિ ! તબ વહ ઈસ સબ રાજ્યકો ધર્માનુસાર પાલન કરેંગે ॥૬૭॥
તત્પત્ની શ્યામવર્ણા સ્પાત્સદારાધિતપાર્વતી । વિનીતં તનયં સાધ્વી રાજાનં રાજપુત્રકમ્ન્ ॥૬૮॥
ઉનકી પત્ની શ્યામવર્ણા સાધ્વી હોકર સદાહી પાર્વતી કી આરાધના કરેગી વહ સતી એક વિનીત રાજપુત્ર ઉત્પન્ન કરેગી ॥૬૮॥

નબીવંસમાં ઈમામ પુત્ર જન્મ ૧૨મે દીવસે પંજોલેસે

તજ્જન્મદિવાસાદેવિ યાવત્સ્યાદ્વાદશં દિનમ્ । તાવત્સ્પર્શાચલે સ્પર્શમણિરાવિર્મવિષ્યતિ ॥૬૯॥
હે દેવિ ! ઉસકે જન્મદિનસે બારહવેં દિન સ્પર્શાચલમેં સ્પર્શમણિકા આવિર્ભાવ હોગા ॥૬૯॥
તૈનૈવ ધનિનઃ સર્વે કામરૂપનિવાસિનઃ । ભવિશ્યન્તિ તદૈવ સ્યાદ્વસિષ્ઠશાપમોચનમ્ ॥૭૦॥
હે દેવિ ! ઉસકે દ્વારા સબ કામરૂપનિવાસી ધનવાન હોંગે તબ વશિષ્ઠકા શાપમોચન હોગા ॥૭૦॥
તત્સતેજાંસિ ભૂયાંસિ કામાખ્યાયોનિમન્ડલે । કામાખ્યા સન્નિધાને ચ ભવિષ્યતિ કલૌ યુગે ॥૭૧॥
મન્ત્રસિદ્ધિશ્ચ ભવિતા તદૈવ યોનિમન્ડલે । યથોક્તફલદા દેવિ કામાખ્યા હિ ભવિષ્યતિ ॥૭૨॥
જડીભૂતા બ્રહ્મશાપાદ્વાર્ણાંચ શતત્રયમ્ । કામાખ્યા દેવવન્ધ્યાડ્ઘ્રિકમલા લજ્જિતા સ્વયમ્ । પૂર્વવત્સકલં દેવિ તતસ્તુ સંભવિષ્યતિ ॥૭૩॥

૩૦૦ - વરસ ઈમામ રાજ્ય કરસે

તદન્તર કામ્ખ્યાકે યોનિમન્ડલમેં પ્રભૂતતેજકા આવિર્ભાવ હોગા કલિયુગમેં તબ કામાખ્યાા કે સમીપ યોનિમન્ડલમેં મન્ત્રસિદ્ધિ હોગી ઔર કામાખ્યામેં યથોક્તફલદાયક હોગી. દેવતા જિસકે ચરણકમલોંકી વંદના કરતે હૈં તબ કામાખ્યા દેવી બ્રહ્મશાપસે તીનસૌ વર્ષ જડીભૂત (જિસમેં દેવિશક્તિ કુછ ન હો) રહ કર આપહી લજ્જિત હોગી. અનન્તર હે દેવિ ! સભી પૂર્વવત્ ફલ સિદ્ધિકે દેનેવાલે હોંગે ॥૭૧॥૭૨॥૭૩॥
એવં કામપરિત્રાણં સંક્ષેપાત્કથિતં મયા । કિં શ્રોતવ્યમિતો દેવિ ગિરિજે કથ્યતા ત્વયા ॥૭૪॥
હે ગિરિજે દેવિ ! યહ મૈંને તુમસે કામરૂપકે પરિત્રાણ (રક્ષા) કી કથા સંક્ષેપસે વર્ણન કરી અબ યદિ તુમ કુછ ઔર સુનના ચાહતી હો યહ કહો ॥૭૪॥
ઇતિ શ્રીયોગિનીતન્ત્રે સર્વતન્ત્રોત્તમે દેવશ્ચિરમ્વૌદે ચતુવિશાતિસાશ્ચે ભાષાટીકાયાં દ્વાદશઃ પટલઃ ॥૧૨॥

શ્રીદેવ્યુવાચ

દેવેશ પરમેશાન સર્વજ્ઞ સર્વ્વપૂજિત । ક ગચ્છસિ મુહુર્નાથ કૃપયા વદ શંકર ॥૧॥
શ્રીદેવીને કહા-હે પરમેશાન સર્વજ્ઞ સર્વપુજિત શંકર ! તુમ કહાં કહાં જાતે હો ? કૃપા કરકે યહ મુઝસે કહો ॥૧॥

ઈશ્વર ઉવાચ - મલેચ્છ સતી ને મલવા સીવને જવું પડે છે.

કોચાખ્યાને ચ દેશે ચ યોનિગર્તસમીપતઃ । સાધ્વી સતી બ્રાહ્મિકા હિ રેવતી જલવિતૃતા ॥૨॥
મ્લેચ્છદેહોદ્રવા યા તુ યોગિની સુન્દરી મતા । તત્કુચૌ કઠિનૌ દ્વન્દ્વૌ યોનૌ તસ્યાશ્ચ પીનતા ॥૩॥
ભિક્ષાચારપ્રસંડેન ગચ્છામિ ચ દિવાનિશમ્ । તત્સન્નિધૌ મહેશાનિ ત્વયા મે મરણં મહત્ ॥૪॥
ઈશ્વર બોલે-યોનિગર્તકે સમીપ કોચ નામક દેશ, વહાં બ્રાહ્મિકા સાધ્વી સતી જલબિસ્મૃતા મ્લેચ્છદેહોદ્રવા રેવતી, યોગિની નામક સુન્દરી સ્ત્રી થી. ઉસકે દોનોં કુચ કઠિન યોનિમન્ડલ પીન ઔર મનોહર થા મૈં ભિક્ષાચાર પ્રસંગેમેં દિન રાત ઉસકે નિકટ જાતા હું. હે મહેશાનિ ! ઉસકે સમીપ મેરા યહ સબ મહત્ મરણ તુલ્ય બોધ હોતા હૈ ॥૨॥૩॥૪॥

શ્રીદેવ્યુવાચ

 [illegible] તપસ્તપ્તં કથં પ્રાપ્તં મહીતલમ્ । ત્વયા સાર્દ્ધ રતિર્યસ્ય નાલ્પસ્ય તપસઃ ફલમ્ ॥૫॥
તથાપિ ચ કૃપા તસ્યાં લક્ષ્યતે મહતી મયા । ઈદાનીં કિમભુત્સા હિ કૃપયા પરયા વદ ॥૬॥
શ્રીદેવજીને કહા-વહ સ્ત્રી કહાં થી ? ઉસકો કૈસી તપસ્યા કી થી ? વહ કિસ પ્રકાર મહીતલકો પ્રાપ્ત હુઇ ? હે દેવ ! તુમ્હારે સંગ જિસકી રતિક્રિયા હૈ ઉસકે તપકા ફલ થોડા નહીં હૈ ુસપર આપકી મહત્ કૃપા દિખાઇ દેતી હૈ અબ વહ કૈસી હુઈ હૈ ? હે નાથ ! કૃપાપ્રકાશ પૂર્વક યહ મુઝસે કહો ॥૫॥ ૬॥

ઈશ્વરઉવાચ

નગેન્દ્રતનયે બાલે શ્રુણુ મત્પ્રાણવલ્લમે । તત્સાધ્વીચરિતં કિંચિત્કથયામિ શુચિસ્મિતે ॥૭॥
ઈશ્વર બોલે-હે મેરી પ્રાણપ્યારી ! હે બાલે નગેન્દ્રનંદિનિ શુચિસ્મિતે ! ઉસ સાધ્વીકા ચરિત્ર કુછેક કહતા હું સુનો ॥૭॥
રાસક્રીડા કૃતા સાદ્ધમેકાપ્રકાનનો મુદા । શ્રેઢાસમ્ભવા સાધ્વી યોગિની સાસુરી મતા ॥૮॥
ઉસને પ્રસન્નચિત્તસે આમ્રવનમેં મેરે સંગ રાસક્રીડા કરીથી વહ વેદાક્રમમ્ભવા યોગિની દેવી થી ॥૮॥
નાભૂત્તસ્યાઃ સુતૃપ્તિર્મે મત્ક્રિયાયાં નગાત્મજે । મામાપ્તુમુત્કટં તપ્તં ત્વિયં મે ક્ષેત્રકામદા ॥૯॥
હે નગનન્દિની ! મેરે સહિત રતિક્રિયામેં ઉસકી તૃપ્તિ નહીં હુઈ ! મેરે લિયે ઉસને ઉત્કટ તપસ્યા કરીથી યહ યોગિની મેરી ક્ષેત્રકામદાધિની થી ॥૯॥
એકાપ્રગહને દેવિ ચર્વતે તીથસઙ્કુલે । તત્રૈકો બ્રાહ્મણો યાતો ભિક્ષાર્થે તામુવાચ હ ॥૧૦॥
હે દેવિ ! એકાભ્રવનકે તીર્થસંકુલ પર્વતમેં વહ તપોનિરત હૈ ઈસી સમય ભિક્ષાકે નિમિત્ત એક બ્રાહ્મણન વહાં આનકર ઉસસે ભિક્ષા માંગી ॥૧૦॥
ન દત્તમુત્તરં તસ્મૈ ભિક્ષા તિષ્ઠતુ દૂરતઃ । તતઃ શશાપ વિપ્રસ્તાં મ્લેચ્છતાં યાહિ દુર્મદે ॥૧૧॥
ભિક્ષા ત દૂર રહી, ઉસને ઉસકો ઉત્તરતક ભી નહીં દિયા. તબ ઈસ બ્રાહ્મણને ઉસકો શાપ દિયા, રે દુર્મતે । તુ મ્લેચ્છ હો ॥૧૧॥

વિપ્રના શ્રાપથી યોગીની મલેચ્છ થઈ તેસતીના તપસ્યા પ્રભાવથી સીવ જાય છે. તેમના સંયોગથી પુત્ર વેનુસીંગ વેન - થયો

ઈત્યુક્ત્વા સ યયૌ વિપ્રો મ્લેચ્છત્વં પ્રાપ યોગિની । અતોઽર્થિનં સમર્થશ્ચેદ્યાચિતં ન દદાતિ ચેત્ ॥૧૨॥
સ દુર્ગતિમવાપ્નોતિ સમર્થો વિનયં ચરેત્ । તસ્યાસુ તપસા દેવિ ક્રીતોઽજમમભવં સદા ॥૧૩॥
બ્રાહ્મણ યહ વચન કહકર ચલા ગયા । યોગીની મ્લેચ્છત્વકો પ્રાપ્ત હુી, અતએવ હે દેવિ ! સર્મવ્યક્તિસે ચ યાચના કરનેપર વહ યદિ યાકકકો યથાશક્તિ નહીં દેતા તો ઉસકો અવશ્ય દુર્ગતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. સમર્થવ્યક્તિ યાચકસે વિદ્ધીતભાવકા આચરણ કરેં, હે દેવિ ! મૈં ઉસકી તપસ્યાસે સદાહી ક્રીત (દાસ) રહતા હું ॥૧૨॥૧૩॥
અતસ્તયા રતિર્યાતા મમ કામિનિ સર્વદા । તસ્યાઃ પુત્રો વેનુસિંહો મદ્રસા સમુદ્ભવઃ ॥૧૪॥
ઈસી કારણ ઉસકે સંગ મેરા સદા રતિભાવ સંબંધ રહતા હૈ. ઉસકે ગર્ભ ઔર મેરે ઔર સે વેનુસિંહ નામક એક પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ ॥૧૪॥
એકેન જિતવાન્કામાન્સૌમારાન્ગૌડપશ્ચામાન્ । વિનિર્જિત્ય નૃપાન્સર્વાનિકેઃ શ્રીમાન્મહામતિઃ ॥૧૫॥
વહ મહામતિ વેનુસિંહ અકેલેહી સૌમારગણ ઔર ગૌડ પંચમગણ તથા સમસ્ત રાજાઓંકો જીતકર એક પ્રધાન શ્રીમાન્ રાજા હુએ થે ॥૧૫॥
તસ્યાપિ બહુવઃ પુત્રાઃ પૃથિવીપરિપાલકાઃ । કુવાચા નાર્મિકાઃ સર્વે રાજાનો યુદ્ધદુર્મદાઃ ॥૧૬॥
ઉન વેનુસિંહકે પૃથ્વીપાલક બહુત પુત્ર ઉત્પન્ન હુએ ઉમનમેં સબ કુવાચ ગણહી ધાર્મિક રાજા ઔર યુદ્ધધર્મગદ હુએ થે ॥૧૬॥

તડપિ સર્વે વેનુસિંહે યોમાશ્રિત્ય બિહ્વલે । તિષ્ઠન્તો વ્યક્તરૂપેણ ક્રતૂમા કલમા અંબિકે ॥૧૭॥
વહ વેનુસિંહ વિહ્વલતાસે યોગ આશ્રય કરકે આકલ્પર્યન્ત વ્યક્તરૂપમેં અવસ્થાન કરતે હૈં ॥૧૭॥
કાલાત્સા માધવી દેવિ મહમદે અલીનતાં ગતા ॥૧૮॥
હે અમ્બિકે ! વહ માધવી કાલાવશાત્ મેરે દેહમેં લીન હુઈ થી ॥૧૮॥
યથા જાતા નન્દિમાતા તથેયં યોગિની મતા । યથા પુત્રો ભૃડરીટસ્થથા વેનુર્મમાત્મજઃ ॥૧૯॥
જિસ પ્રકાર નન્દિમાતા મેરી જાયા હૈ ઇસ યોગિનીકોમી ઉસી પ્રકાર જાનના ચાહિયે ભૃજીરીટ જૈસે મેરા પુત્ર હૈ ઇસ વેનુસિંહકોભી ઉસી પ્રકાર માનો ॥૧૯॥
વેનુસિંહોડપિ કલ્પાન્તે પરાં સિદ્ધિમવાપ્સ્યતિ ॥૨૦॥
વેનુસિંહ ભી કલ્પાન્ત કાલમેં પરમા સિદ્ધિકો પ્રાપ્ત હોંગે ॥૨૦॥
તદ્વંશજાસ્તુ રાજાનઃ સર્વે કૈલાસવાસિનઃ । ભવિષ્યતિ મહામદનો ગણેશા સાઅર્બઅલીન ॥૨૧॥
રૂપયૌવનસમ્પન્નૈદેવકન્યાગણૈઃ સહ । વિહરન્તિ સદા દેવિ ક્રીડન્તે ભૈરવા યથા ॥૨૨॥
ઉસકે વંશોત્પન્ન સભી કૈલાસવાસી મહાત્મા રાજા ઔર સર્વ સમૃદ્ધિશાલી ગણેશ્વર હોંગે ઔર વહ રુપયૌવનસમ્પન્ન દેવકન્યાઓંકે સહિત ભૈરવગણોંકે સમાન આનન્દસે વિહાર કરેંગે ॥૨૧॥૨૨
યદા યદા બ્રહ્મશાપઃ કામાખ્યાયાં ભવેત્પુનઃ । તદા તદાવતીર્યાસૌ સ્વસ્ય કામસ્ય પાલકઃ ।
તથા તંદ્વરાજાઃ સર્વે ભવેયુઃ કામપાલકાઃ ॥૨૩॥
જબ જબ કામાખ્યામેં બ્રહ્મશાપ હોગા, તબ તબ હી ઇન (વેનુસિંહઃ મલેચ્છ અવતાર હોકર અપને કામરૂપ પાલન કરેંગે ઉસકે વશવાલે સભી કામરુપકે પાલક હોંગે ॥૨૩॥
કલ્પાન્મેવં દેવેશિ યાવચ્છાપો વિમુચ્યતે । તાતદેવ મામાયે તદ્વીર્ય્યે ક્રીડિતા ધ્રુવમ્ ॥૨૪॥
કલીયુગમાં હરેક ૩૦૦ વરસે મલેચ્છ ઈમામ થશે બ્રહ્મશાપ-દેવી-કલયો કલ્પ સુધી ચાલસે મલેચ્છ બ્રાહ્મણનું અપમાન કરવું નહી
પ્રાણેશઅવરિ પરેશાનિ મુડ્ક્તે શાપં પરાતિમ્કાં ॥૨૫॥
કામાખ્યા હિ મહામાયે તદન્તે સફલં ભવેત્ । એવં તે કથિતં દેવિ બ્રહ્મશાપવિમોચનમ્ ॥૨૬॥
ઔર કલ્પાન્ત પર્યન્ક જબતક શાપવિમોચન નહીં હોગા, તબતક હે મહામાયે ! તુમ્હારે હી પ્રભાવેસે વહ ક્રીડા કરેંગે હે મહેશાનિ ! કલિમેં તીન સૌ વર્ષમેં ઇસ પ્રકાર કલ્પ હોતા હૈ હે પ્રાણેશ્વરી ! હે પરેશ્વરિ મહામાયે શંકરિ પરમાત્મિકા કામાખ્યા બ્રહ્મ શ્રાપ ભોગતી હૈ, શ્રાપકે અન્તમેં ઉસકા સભી સફલ હોગા. હે દેવિ ! યહ મૈંને તુમસે કામાખ્યાકા શ્રાપવિમોચન કા સબ વૃતાન્ત વર્ણન કિયા ॥૨૪॥૨૫॥૨૬
કામાક્યા યા મહેશાનિ સાકલ્યેન મયા ધ્રુવમ્ । તાવદ્યસ્ય બ્રહ્મશાપો નિષ્કૃતિસ્તસ્ય દૂરતઃ ॥૨૭॥
જો કામાખ્યા મહામાયા પ્રતિપાદન કરી ગઇ હૈ વહ અનૂત મહિમાવાન્ હૈ તથાપિ હૈ મહેશાનિ ! જિસકો બ્રહ્મશ્રાપ હુઆ હૈ, ઉસકી નિષ્કૃતિ (મુક્તિ) દૂર સ્થિત રહતી હૈ ॥૨૭॥
તક્ષકેણાપિ દષ્ટસ્ય પ્રતીકારો હિ તત્ક્ષણાત્ ।
બ્રહ્મશાપપ્રસક્તસ્ય કલ્પાન્તે સ્થાત્પ્રતિક્રિયા ॥૨૮॥
તક્ષકકે કાટને પર ભી તત્કાર ઉસકા પ્રતીકાર હો સકહતા હૈ કિન્તુ બ્રહ્મશ્રાપગ્રસિત વ્યક્તિકા કલ્પાન્ત હોને પર પ્રતાકાર નહીં હોતા ॥૨૮॥
નરકાન્નિકૃતિર્નાસ્તિ તસ્યાભાવાન્ન સંશયઃ । એવં તંદ્વરાજાઃ સર્વેપીડયન્તેડર્ત્રિશં પ્રિયે ॥૨૯॥
નાનવિધમહોત્પાતૈર્યાવત્સ્યાત્સાપ્તપૌરૂષમ્ । તસ્માતુ બ્રાહ્મણ દેવિ નાવમન્યેત કુત્રચિત્ત ॥૩૦॥
હે દેવિ ! પ્રલયકે બિના ઉસકા છુટકારા નહીં હૈ. હે પિર્યે ! બ્રહ્મા શ્રાપગ્રસિત મનુષ્યકે વંશધર ભી સાતપુરુષા (સાતપીઢી પર્યન્ત અનેક ઉત્પાતોંસે રાતદિન પીડિત હોતે હૈ. ઇસી કારણ હે દેવી ! કભી બ્રાહ્મણકા અપમાન ન કરૈ ॥૨૯॥૩૦॥ .

મલેચ્છ બ્રહ્મ શ્રાપ ટળતોનથી કલપો કલપ સુધી ભોગવવો પડસે

સર્વદેવમયો વિપ્રો બ્રહ્મવિષ્ણુશિવાત્મકઃ । બ્રહ્મતેજઃ સમુદભૂતઃ સદા પ્રાકૃતિકો દ્વિજઃ ॥૩૧॥

બ્રાહ્મણ સર્વદેવમય ઔર બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવસ્વરુપ હૈ દ્વિજગણ યદ્યપિ પ્રાકૃતિક અર્થાત્ પશ્ચભૂતસ્ય હૈ કિન્તુ તો ભી વહ બ્રહ્મતેજસે ઉત્પન્ન હૈ ॥૩૧॥

બ્રાહ્મણૈર્ભુજ્યતે યત્ર તત્ર મુક્તે હરિઃ સ્વયમ્ । તત્ર બ્રહ્મા ચ રૂદ્રશ્ચ ખેચરા ઋષયો મુનિઃ ॥૩૨॥

પિતરો દેવતાઃ સર્વે મુજ્જન્તે નાત્ર સંશયઃ । સર્વદેવમ્યો વિપ્રસ્તસ્માતં નાવમાનાય ॥૩૩॥

બ્રાહ્મણશ્ચ કુમારીશ્ચ શક્તિમગ્નિં શ્રુતિશ્ચ ગામ્ । નિત્યમિચ્છન્તિ તે દેવા યજિતું કર્મભૂમિષુ ॥૩૪॥

જહાં બ્રાહ્મણ ગણ ભોજન કરતે હૈં વહાં સ્વયં હરિ ભોજન કરતે હૈ ઔર વહીં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, રૂદ્ર, ખેચર, ઋષિ, મુનિ, પિતર ઔર દેવતા સભી ભોજન કરતે હૈ, ઇસમેં સન્દેહ નહીં અતએવ હૈ દેવિ ! બ્રાહ્મણ સર્વ દેવમય હૈ ઇસ કારણ તુમ કભી ઉનકા અપમાન ન કરના હે દેવિ ! દેવતા ગણ સદા કામના કરતે હૈં કિ, કર્મભૂમીને બ્રાહ્મણ, કુમારી શક્તિ, અગ્નિ, શ્રુતિ ઓર ગૌ ઇન સબકી નિત્ય પૂજા હો ॥૩૨ ॥૩૩॥૩૪॥

પૂજિતૈકા કુમારી ચૈદ્વિતીયં પૂજનં ભવેત્ । કુમારીપૂજનફલ મયા વક્તું ન શક્યતે ॥૩૫॥

કુમાર્યઃ શક્તયશ્ચાપિ સર્વમેતશ્ચરાચરમ્ । એકા ચેદ્યુવતી દેવિ પૂજિતા સ્વાત્મલોકિતા । સર્વા એક પરાદેવ્યઃ પૂજિતાઃ સ્યુર્ન સંશયઃ ॥૩૬॥

યદિ મનુષ્ય એક કુમારીકી પૂજા કરે તો ઉસકો મહત્ ફલ હોતા હૈ, હે દેવિ ! કુમારીપૂજનકે ફલકા મૈં વર્ણન નહીં કર સકતા હે અમ્હિકે ! કુમારી ઔર શક્તિગણ યહ અખિલ ચરાચરસ્વરૂપ હૈ, હે દેવિ ! યદિ એક યુવતીકી પૂજા કરી જાય, તો ઉસીકે દ્વારા સબ દેવી પૂજિત હોતી હૈ, ઇસમેં સન્દેહ નહીં ॥૩૫॥૩૬॥

હુતમેકગુણં વહ્નૌ દત્તમેકગુણં દ્વિજે । લભ્યતે કોટિગુણિતં વિશ્વાસાન્નાય સંશયઃ ।

આવિશ્વાસે શતગુણં ફલમેવ સુનિશ્ચિતમ્ ॥૩૭॥

વિશ્વાસપૂર્વક અગ્નિમેં એક ગુણ હોમ ઔર બ્રાહ્મણકો એક ગુણ દાન કરને પર કરોડ ગુણ ફલ પ્રાપ્ત કરતા હૈ, ઇસમેં સન્દેહ નહીં, અવિશ્વાસે હોમ ઔર દાન કરને પર કેવલ સૌગુણા ફલ પાતા હૈ, યહ નિશ્ચિત હૈ ॥૩૭॥

ગોગ્રાસં પાવનં લોકે સર્વપાપનિકૃન્તમ્ ॥ કુમાર્યૈ ચૈવયદ્દતં તથા શક્ત્યૈ મહેશ્વરિ ॥૩૮॥

હે મહેશ્વરિ ! ઇસ લોકમેં ગોગ્રાસદાન પરમ પવિત્ર કર્મ હૈ, ઉસકે દ્વારા સબ પાપનષ્ટ હો જાતે હૈં ॥૩૮॥

ન નશ્યતિ કદાપિ તત્કલ્પકોટિશતાયુતૈઃ ધમીનિર્હિતે દેવા ધર્મો યજ્ઞાદિકો મતઃ ॥૩૯॥

પરલોકે મહાબન્ધુર્ધમો હ્યત્ર ન સંશયઃ । કર્મણ્યેવ કૃતે વૈદિકે બહુજન્મતિ । તતશ્ચગમિકે ધર્મે ધર્મેણૈવ પ્રવર્તતે ॥૪૦॥

કરોડોવરસ સુધી બ્રહ્મ શ્રાપ ભોગવવો પડસે સૈયદ બ્રાહ્મણથી સાવધાન

કુમારી ઔર શકિતકો જો દિયા જાતા હૈ, કલ્પકોટિશતાયુત (દસ સૌ હજાર કરોડ) વર્ષમેં ભી વહ નષ્ટ નહીં હોતા. દેવતાહી ધર્મયોની, યજ્ઞદિકહી કર્મ ઔર પરલોકમેં ધર્મહી મહાબંધુ હૈ, ઇસમેં સન્દેહ નહીં. હે દેવિ ! બહુત જન્મ વૈદિક ધર્મ કરકે ફિર આગમધર્મમેં પ્રવૃત્ત હોગા ॥૩૯॥૪૦॥

તત્ર સમ્પ્રાપ્યતે મુક્તિઃ કર્મબન્ધવિનાશિની । તતસ્તુ બહુજન્માન્તે જ્ઞાનમાસાદ્ય મુચ્યતે ॥૪૧॥

ઉસસે કર્મબન્ધનવિનાશિની મુક્તિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. આગમ ધર્મમેં પ્રવૃત્ત રહકર બહુત જન્મોંકે પીછે મુક્તિ મિલેગી ॥૪૧॥

કર્મણા લભ્યતે ભક્તિર્મક્ત્યા જ્ઞાનમુપાલભેત । જ્ઞાનાન્મુક્તિર્મહાદેવિ સત્યં સત્યં મયોચ્યતે ॥૪૨॥

કર્મસે, ભક્તિ, ભક્તિસે જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનસે મુક્તિ મિલેગી ॥૪૧॥

કર્મણા લભ્યતે ભક્તિર્ભક્ત્યા જ્ઞાનમુપાલભેત્ । જ્ઞાનાન્મુક્તિર્મહાદેવિ ત્યં સત્યં મયોચ્યતે ॥૪૨॥

કર્મસે ભક્તિ, ભક્તિ સે જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનસે મુક્તિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. હે મહાદેવિ ! યહ મૈંને તુમસે સત્ય હી સત્ય કહા હૈ ॥૪૨॥

સૈયાદીત્યાહ ભગવાન સીવ. થી મૂકતી

જ્ઞાનભાવે સમુત્પન્ને સંપ્રાપ્યે જ્ઞાનમુક્તમમ્ । તદા યોગી વિમુક્તઃ સ્યાદિત્યાહ ભગવાચ્છિવઃ ॥૪૩॥
ભગવાન્ શિવને કહા હૈ, જબ જ્ઞાનભાવ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, તબ યોગીજન ઉત્તમ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરકે મુક્ત હોતે હૈ ॥૪૩॥
ન કર્મણ્ સમારમ્ભાત્રૈષ્ફલં પુરુષોઽશ્નુતે । તસ્માત્કર્મ મહામાયે સર્વદા સમુપાચરેત્ ॥૪૪॥
કર્મ કરને પર પુરુષ ગણ નિષ્ફલતા પ્રાપ્ત નહીં કરતે, અવશ્ય ઉસકા ફલ પાતે હૈં ઈસ કારણ હે દવિ ! સદા કર્મકા આચરણ કરના ચાહિયે ॥૪૪॥
વૈદિકં તાન્ત્રિકં વાપિ યદિ ભાગ્યેન લભ્યતે । ન વૃથા ગમયેત્કાલં દ્યૂતક્રીડાધિના સુધીઃ ॥૪૫॥
યદિ ભાગ્યસે વૈદિક વા તાન્ત્રિક કર્મ કર સકે, તૌ બુદ્ધિમાન મનુષ્ય જુએ ઇત્યાદિકે દ્વારા કાલાતિપાત કરકે વૃથા સમય નષ્ટ ન કરેં ॥૪૫॥
ગમયેદેવતાપૂજાજપયજ્ઞસ્તવાદિના । દ્વિવિદશ્ચૈવ તત્કર્મ બાહ્યાન્તરવિભેદતઃ ॥૪૬॥
દેવતા, પૂજા, જપ, યજ્ઞ ઔઐર સ્તવાદિ દ્વારા કાલ ક્ષય કરેં, કર્મ દો પ્રકારકેં હૈ, બાહ્ય ઔર આન્તરિક ॥૪૬॥
બાહ્યશ્ચાનિયમાશક્તં માનસં ન તથા પુનઃ । અશુચિર્વા શુચિર્વાપિ યત્ર કુત્ર સ્થલેઽપિ વા ॥૪૭॥
ગચ્છંસ્તિષ્ઠન્સ્વપન્વાપિ યદ્વા યદ્વા વરાનને । કુયાશ્ચ માનસં ધર્મ ન દોષો માનસે કચિત ॥૪૮॥
વાહ્ય કર્મ અનિયમ દ્વારા નહીં કિયા જા સકતા, કિન્તુ માનસિક આન્તરિક કર્મમેં એસા નહીં હૈ અપવિત્ર હો યા પવિત્ર હો જિસ કિસી સ્થલમેં સ્થિતિ કરતે હો, ચલતે ચલતે હો, અથવા જો કોઇ કાર્ય કરતે કરતે હો માનસ ધર્મકા આચરણ કરે. ક્યોંકિ, માનસમેં કોઇ દોષ નહીં હૈ ॥૪૭॥૪૮॥
સર્વેષા કર્મણાં શ્રેષ્ઠં જપજ્ઞાનં મહેશ્વરિ । જપયજ્ઞો મહેશાનિ મત્સ્વરુપો ન સંશયઃ ॥૪૯॥
હે મહેશ્વરિ ! જપયજ્ઞ સભી કર્મોસે શ્રેષ્ઠ હૈ, જપ યજ્ઞ મેરા સ્વરૂપ હૈ ઇસમેં સન્દેહ નહીં ॥૪૯॥
જપયજ્ઞે હિ તિષ્ઠેદ્યો વાદ્યે વા ચાન્તરોઽપિ વા । સર્વદા પરમેશાનિ જીવન્તમુક્તો ન સંશય- ॥૪૯॥
વાહ્યમેં હો વા અન્તરમેં હો, અન્તરમેં હો, જો મનુષ્ય જપયજ્ઞમેં નિયમાસક્ત હોતા હૈ, ઉસકો નિઃસંદેહ જીવન્તમુક્ત જાનના ચાહિયે ॥૫૦॥

વેદીક તંત્ર ધર્મમાં કલમો સોડસી સમાન કોઈ જાપનથી.

વૈદિકાસ્તાન્ત્રિકા યે યે ધર્મ્માઃ સન્તિ મહેશ્વરિ । સર્વે તે જપયજ્ઞસ્ય કલાં નાર્હન્તિ ષોડશીમ્ ॥૫૧॥
હે દેવિ ! વૈદિક હો વા તાન્ત્રિક હો, જો જો ધર્મ જગતમમેં વિદ્યમાન હૈ, વહ સબ જપયજ્ઞકે કલમો સોડસી સમાન નહી હોંગી ॥૫૧॥
ગ્રહભૂતશાચાદ્યા યક્ષરક્ષોગણશ્ચ યૈ ॥ વ્યાઘ્રાદ્યા જન્તવો દેવિ તથૈવ કુપિતાન્તરા ॥૫૨॥
ગ્રહ, ભૂત, પિશાચ યક્ષ ઔર રક્ષોગણ વ્યાઘ્રાદિ કુપિતાન્તર હિંસક
ડાકિન્યો ગુહ્યકાશ્ચૈવ ગન્ધર્વાશ્ચ સરીસૃપાઃ । દાનવા ભૈરવા દુષ્ટા યે વૈ સ્મશાનવાસિનઃ ॥૫૩॥
ડાકિનીગણ, ગુહ્યકગણ, ગંધર્વગણ, સરીસૃપગણ, દાનગણ, ભેરવગણ, ઔર સ્મશાનવાસી દુષ્ટગણ ॥૩॥
કેઽપિ નેચ્છન્તિ તં દેવિ જાપિનં ભયવિહ્વલાઃ । ન સ્પૃશન્તિ ચ પાપાનિ કદાપિ સાધકં પ્રિયે ॥૫૪॥
સબહી ભયવિહ્વલ હોકર જપકારી વ્યક્તિકા દર્શન નહીં કર સકતે હૈ પ્રિયે ! સબ પાપ સાધક વ્યક્તિકો કભી સ્પર્શ નહીં કર સકતે ॥૫૮॥
ફલમેતદ્વાચિકસ્ય જપસ્ય પરિકીર્તિતમ્ । તસ્માચ્છતગુણો પાંશુઃ સહસ્ત્રો માનસો મતઃ ॥૫૫॥
મૈં તુમસે વાચિક જપકા ફલ કહતા હું, ઉપાંશો જપસ ઉસકા ઇતિ ગુણ ઔર માનસિક જપસે ઉસકા સહસ્ત્રગુણ ફલ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ॥૫૫॥
મન્ત્રમુચ્ચારયેદ્વાચા વાચિકો જપ ઈરિતઃ ।

 કિશ્ચિત્સુશ્રવણોપેત ઉપાંશુઃ પરિકીર્તિતઃ ॥૫૬॥

કલમો વાકય દ્વારા મન્ત્રકા ઉચ્ચારણ કરને પર ઉસકો વાચિક જપ ઔર કિંચિત્ શ્રવણયોગ જપહી ઉપાંશુ જપ હૈ ॥૫૬॥

નિજકર્ણગોચરો યો માનસઃ પરિકીર્તિત । વાસિયસ્તુ જપો બાહ્યો માનસોઽભ્યન્તરો મતઃ ॥૫૭॥

ઔર જો અપને કર્મગોચર ન હો, વહીમાનસિકજપ હૈ, વાચિક જપહી બાહ્ય જપ ઔર માનસિક જપકો હી આભ્યન્તર જપ કહતે હૈ ॥૫૭॥

ઉપાંશુર્મિશ્ર એવ સ્થાત્રિવિધોયં જપઃ સ્મૃતઃ । જપેન દેવતા નિત્યં સ્તૂયમાના પ્રીસદતિ ॥૫૮॥

ઔર ઉપાંશુ જપકો મિશ્ર જપ યવની કલમો કહતે હૈ, ઇસ ભાંતિ જપ તીન પ્રકારકા હોતા હૈ જપદ્વારા સ્તૂયમાન દેવતા પ્રસન્ન હોતે હૈ ॥૫૮॥

બાહ્યશ્ચાનિયમાશક્તં માનસં ન તથા પુનઃ । અશુચિર્વા શુચિર્વાપિ યત્ર કુત્ર સ્થલેઽપિ વા ॥૪૭॥

ગચ્છંસ્તિષ્ઠન્સ્વિપિ યદ્વા યદ્વા વરાનને । કુર્યાષ્ય માનસં ધર્મ ન દોષો માનસે કચિત્ ॥૪૮॥

વાહ્ય કર્મ અનિયમ દ્વારા નહી કિયા જા સકતા, કિન્તુ માનસિક આન્તરિક કર્મમેં એસા નહીં હૈ અપવિત્ર હો યા પવિત્ર હો જિસ કિસી સ્થલમેં સ્થિતિ કરતે હો, ચલતે ચલતે હો, અથવા જો કોઇ કાર્ય કરતે કરતે હો માનસ ધર્મકા આચરણ કરે । ક્યોંકિ, માનસમેં કોઈ દોસ નહીં હૈ ॥૪૭॥૪૮॥

સર્વેષાં કર્મણાં શ્રેષ્ઠં જપજ્ઞાનં મહેશ્વરિ । જપયજ્ઞો મહેશાનિ મત્સ્વરુપો ન સંશયઃ ॥૪૯॥

હે મહેશ્વરિ ! જપયજ્ઞ સભી કર્મોસે શ્રેષ્ઠ હૈ, જપ યજ્ઞ મેરા સ્વુર હૈ ઇસમેં સન્દેહ નહીં ॥૪૯॥

જપયજ્ઞે હિ તિષ્ઠેદ્યો બાહ્યે વા ચાન્ચરોઽપિ વા । સર્વાપરમેશાનિ જીવન્મુક્તો ન સંશયઃ ॥૫૦॥

બ્રાહ્યમેં હોવા અન્તરમેં હો, જો મનુષ્ય જપયજ્ઞમેં નિયમાસક્ત હોતા હૈ, ઉસકો નિઃસંદેહ જીવમુક્ત જાનના ચાહિએ ॥૫૦॥

ઈરાક મીસર - કલમા જાપથી મૂકતી

વૈજિકાસ્તાન્ત્રિકા યેયે ધર્મ્માઃ સન્તિ મહેશ્વરિ ।સર્વે તે જપયજ્ઞસ્ય કલાં નાર્હન્તિ ષોડશીમ ॥૫૧॥

હે દેવિ ! વૈદિક હો વા તાન્ત્રિક હ , જો જો ધર્મ જગત મેં વિદ્યામાન હૈ, વહ સબ જયપયજ્ઞકે ષોડશાંશ નહીં હોંગે ॥૫૧॥

ગ્રહભૂતપિશાચાદ્યા યક્ષરક્ષોગણાશ્ચ યે ॥ વ્યાઘ્રાદ્યા જન્તવો દેવિ તથૈવ કુપિતાન્તરાઃ ॥૫૨॥

ગ્રહ, ભૂત, પિશાચ, યક્ષ ઔર રક્ષોગણ વ્યાઘ્રાદિ કુપિતાન્તર હિંસક

ડાકિન્યો ગુહ્યકાશ્ચૈવ ગન્ધર્વાશ્ચ સરીસૃપાઃ । દાનવા ભૈરવા દુટા યે વૈ સ્મશાનવાસિનઃ ॥૫૩॥

ડાકિનીગણ, ગુહ્યકગણ, ગંધર્વગણ, સરીસૃપગણ, દાનવગણ, ભૈરવગણ ઔર સ્મશાનવાસી દુષ્ટગણ ॥૫૩॥

કેઽપિ નેચ્છન્તિ તં દેવિ જાપિનં ભયવિહ્વલાઃ । ન સ્પૃશન્તિ ચ પાપાનિ કદાપિ સાધકં પ્રિયે ॥૫૪॥

સબહી ભયવિહ્વલ હોકર જપકારી વ્યક્તિકા દર્શન નહીં કર સકેત હૈ પ્રિયે ! સબ પાપ સાધકક વ્યક્તિકો કભી સ્પર્શ નહીં કર સકતે ॥૫૪॥

ફલમેતદ્વાચિસ્ય જપસ્ય પરિકીર્તિતમ્ । તસ્માચ્છતગુણો પાંશુઃ સહસ્ત્રો માનસો મતઃ ॥૫૫॥

મૈં તુમસે વાચિક જપકા ફલ કહતા હું, ઉપાશુ જપસે ઉસે શતિ ગુણ ઔર માનસિક ડજપસે ઉપકે સહસ્ત્રગુણ ફલ પ્રાપ્ત હોતા હૈ ॥૫૫॥

મન્ત્રમુશ્રાયેદ્વાચા વાચિકો જપ ઇરિતઃ યવની-ઈલીત । કિશ્ચિત્સુિશઅરવણોપેત ઉપાંશુઃ પરિકીર્તિતઃ ॥૫૬॥

ઉચ વાક્ય દ્વારા મન્ત્રકા ઉચ્ચારણ કરને પર ઉસકો વાચિક જપ ઔર કિંચિત શ્રવણયોગ્ય જપહી ઉપાંશુ જપ હૈ ॥૫૬॥

નિજકર્ણગોચરો યો માનસઃ પરિકીર્તિત । વાચિકસ્તુ જપો બાહ્યો માનસોઽભ્યન્તરો મતઃ ॥૫૭॥

ઔર જો અપને કર્ણગોચર ન હો, વહી માનસકિ જપકો હી આભ્યન્તર જપ કહેત હૈ ॥૫૭॥
ઉપાંશુર્મિશ્ર એવ સ્યાત્રિવિધોડયં જપઃ સ્મૃતઃ । જપેન દેવતા નિત્યં સ્તૃતમાના પ્રસીદતિ ॥૫૮॥
ઔર ઉપાંમશુ જપકો મિશ્ર જપ કહતે હૈ, ઇસ ભાંતિ જપ તીન પ્રકારકા હોતા હૈ જપદ્વારા સ્તૂયમાન દેવતા પ્રસન્ન હોતે હૈ ॥૫૮॥
પ્રસન્ના વિપુલાન્કામાન્દદ્યાન્મુક્તિશ્ચ શાશ્વતીમ । સાધન્શ્ચ જપશૈચવ ધ્યાનં ચૈવ વરાનને ।
નાલ્પેન તપસા દેવિ કેનાપિ કુત્ર લભ્યતે ॥૫૯॥
ઔર પ્રસન્ન હોકર વિપુલ કામ્ય વિષય ઔર અન્તમેં શાસ્વતી મુક્તિ પ્રદાન કરતે હૈં હે વરાનને ! સાધન, જપ ઔર ધ્યાન અલ્પ તપસ્યાસે કહીં ભી પ્રાપ્ત નહીં હો ॥૫૯॥
યદિ ભાગ્યેન દેવે બહુજન્માર્જિતેન ચ । પ્રાપ્યતં યત્ર તશેચતુ જન્મનાપ્યેકમોક્ષમાક્ ॥૬૦॥
હે દેવેશિ ! યદિ જન્માર્જિત પુણ્યકે બલસે વહ સબ પ્રાપ્ત હો તો એક જન્મમેં મોક્ષ હો સકતા હૈ ॥૬૦॥
બ્રહ્મજ્ઞાનશ્ચ યત્પ્રોક્તં સમાધિસ્તત્પકીર્ત્યતે । ઇત્યેવં કથિતં રમ્યં સમાસેન મહેશ્વરિ ।
ઇતઃ પરં મહાદેવિ કિં પુનઃ શ્રોતુમિચ્છ ॥૬૧॥
જો બ્રહ્મજ્ઞાન કહા હૈ, ઉસીકો સમાધિ કહતે હૈ હે મહાદેવિ ! યહ મૈંને તુમ્હારે નિકટ સંક્ષેપસે મનોહર ગુપ્ત વિષય વર્ણન કિયા, અબ ઇસકે પીછે તુમ ક્યા સુનનેકી ઇચ્છા કરતી હો સો કહો ॥૬૧॥
ઇતિ શ્રીયોગિનીતન્ત્રે સર્વતન્ત્રોત્તમોત્તમે દેવીશ્વરસમ્વાદે ચતુ વિશતિ સાહસ્ત્રે ભાશાટીકાયાંત્રયોદશઃ પટલ ॥૧૩॥

શ્રીદેવ્યુવાચ મલેચ્છ યવનનું રાજ્ય વર્ણન કરો

ભો દેવ પરમાનંત પમહાયોગેશ્વર પ્રભો । શુશ્રુષા યત્ર મે દેવ કૃપયા કથ્યતાં ગુરો ॥૧॥
શ્રુતં વિપ્રસ્ય ચરિતં રેતસસ્તે સનાતન । પ્લવશ્ચ યવનશ્ચૈ સૌમારશ્ચ મહેશ્વર ॥૨॥
તેષાં રેતઃ સમુદ્રભૂતા મ્લેચ્છાસ્તે કામપાલકાઃ । કથૈજાતા મહાગેવ વદ મે કરુણામય ॥૩॥
શ્રીદેવીને કહા-હે મહાયોગેશ્વર પરમાનંત દેવ પ્રભો ! મૈં જો સુનના ચાહતી હું, આપ કૃપાપૂર્વક ઉસકા ણ્વર્ણન કીજિયે હે સનાતન ગુરો ! મૈંને વિપ્રચારિત ઔર આપકે વીર્યકા તેજ સુના. પ્લવ, યવન, સૌમાગર્ણોકે વીર્યોત્પન્ન મ્લેચ્છ ગણ જો કામરુપકે પાલક હૈ, ઉન્હોંને કિસ પ્રકાર વહાંસે જન્મ ગ્રહણ કિયા ? આપ કૃપા કરકે યહ સબ કહિયે ॥૧॥૨॥૩॥

ઈશ્વર ઉવાચ કીર્મી - કુર્મી સતી તપસ્યા ભૈરવ.કલમા સંગથી અલહા દીત પુત્ર કુસ - મલેચ્છ થયો

શાલ્વપુત્રાશ્ત બાહ્નીકા મૃતાઃ કૌરવસંયુગે । નાન્યો વંશધરઃ કશ્ચિતદ્વંશે તુ ત્રિલોચને ॥૪॥
ઈશ્વર બોલે-હે દેવિ ! શાલવપુત્ર બ્રાહ્મલિકાગણ કૌરવસમરમેં નિહત હુએ હૈ, હે ત્રિલોચને ! ઉસ વંશમેં અનેય કોઇ વંશધર નહીં થા ॥૪॥
તદા બાહ્નીકરમણી કીર્મિર્ગુણવતી શુભા । યુવતી સુન્દરી રમ્યા તપઃશીલા મહામતિઃ ॥૫॥
પુત્રેચ્છયા ગતા કાશીં તપસ્તેપું દિવાનિશમ્ । સ્થિત્વા વશ્વિશ્વરાગ્રે તુ દ્વારા મે મુક્તિમન્ડપે ॥૬॥
ઉસી સમય પરમ સુન્દરી મનોરમા સુન્દરી યુવતી મહામતિ તપઃશીલા ગુણવતી બાહ્યલકારમણી કલ્યાણિની કીર્મિ પુત્ર પ્રાપ્ત હોનેકી ઇચ્છાસે કાશઈમેં આનકર વિશેશ્વરકે અગ્રદ્વાર મુક્તિમન્ડપમેં સ્થિત હૌ દિન રાત તપસ્યા કરને લગી ॥૫॥૬॥
તદા બલિસુતો બાણો મહાકાલો મહાબલઃ । તત્નરપાલકો દેવિ શુશુમે તાં નિરીક્ષ્ય ચ ॥૭॥
મદધીકામાદાય ભૈરવં કામમોહિતં । કપાલમાલી મદિરામોદિતોન્મત્તવેષવાન્ ॥૮॥
ઉસી સમય બલિપુત્ર બાણ ઔર મહાબલ મહાકાલ વિશ્વેશ્વરકે દ્વારપાલ થે, તનિકે મધ્ય મેરે અધિકારમેં સ્થિત ભૈરવ શોભાયમાન કીર્મિકો દેખકર કામસે મોહિત હુઆ કપાલમાલાધારી મદિરાસે મત ઉન્મત વેશવાન્ ॥૭॥૮॥
તપસ્વિવેષમાસ્થાય નિર્લજ્જો રતિનાયકઃ । કીર્મેર્જાતા મહાદેવિ બન્ધુકામલકદ્યુતિઃ ॥૯॥

ભૈરવો વિપુલસ્તત્ર તતો જાતો મહાડકુશઃ । કીર્મેઃ સુતો મહાદેવિ મહાકાલસ્ય રેતસઃ ॥૧૦॥
તપસ્વી વેશધારી, નિર્લજ્જ રતિનાયક ભૈરવને કીર્મિકે સંગ પ્રેમ પાશમેં બુદ્ધ હોકર સહવાસ કિયા હે મહાદેવિ ! ઈસસે કીર્મિકે મહાકુનશનામક એક પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ બન્ધૂકામકલ (દુપહરીકે પુષ્પકે સમાન) ઈસ પુત્રકી કાન્તિ દેખને કીર્મિ અતિશય આલ્હાદિત હુઈ મહાકાલ કે વીર્યસે યહ કીર્મિકા પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ ॥૯॥૧૦॥
વાત્સલ્યં તત્ર દષ્ટાહં તત્પુત્રો ભૈરવસ્ય ચ । તયાનિશં રતિં ચાપિ મહાડકુશમહાભુજમ્ ॥૧૧॥
રાજ્યાપ્તિં સહ તપ્સાપિ કીર્મિચેષ્ટાં ચ શામ્ભવિ । કામરૂપાંતકઃ શાલ્વો રાજ્યં પ્રાપ્તો મહાડકુશંઃ ॥૧૨॥
ભૈરવકે ઉસ પુત્રકરો દેખનેસે મુઝકો વાત્સલ્ય ઉત્પન્ન હુઆ હે શામ્ભવિ! મહાભુજશાલી મહાકુશ અત્યન્ત યત્નસહિત લલતિ ઔર પાલિત હોને લગા કીર્મિકી તપયાસે ઉસકો રાજ્ય પ્રાપ્ત હુ‌ા કામરૂપાન્ત કે શાલ્વ સિ પ્રકાર મહાંશ રૂપમેં રાજ્યકો પ્રાપ્ત હુઆ ॥૧૧॥૧૨॥
કીર્મેયોંનિ સમાસાદ્ય કુલચારપરાયણઃ । સમર્શ્ચયદ્યથા કાશ્યાં તથા તત્રાપિ સર્વદા ॥૧૩॥
વહ શાલ્વ કીર્મિકે ગર્ભ સે ઉત્પન્ન હોકર કુલાચારપરાયણ હુઆ ઔર સદાહી કાશીમેં વાસ કરકે તુમ્હારી પૂજા કરને લગા ॥૧૩॥
તત્વપૂજા તત્ર મહતી ભવિષ્યતિ દિવાનિશમ્ । મહાજકુશં સમુદભૂય કાશ્યામાસ્કન્દનં કુતઃ ॥૧૪॥
તતઃ પ્લેબેતિનામા ચ જગમા મણિમન્પમ્ । એવં તે કથિતં દેવિ ચરિતં પ્લવસમ્મતમ્ ॥૧૫॥
હે દેવિ ! વહાં રાતદિનહી તુમ્હારી મહતી પૂજા હોગી, ઈસસે સન્દેહ નહીં. મહાકુંશકી ઉત્પતિકે પીછે અન્ય કાશીમેં આક્રમણ ઔર આસ્કન્દાદિ કુછ નહીં હૈ ફિર વહ પ્લવનામસે વિખ્યાત હોકર માણિમન્ડપમેં ગયા હૈ દેવિ ! યહ મૈંને તુમસે પ્લવચરિત્ર વર્ણન કિયા ॥૧૪॥૧૫॥

યવન વર્ણન

યાવનં ચરિતં કિશ્ચિત્કથયામિ શ્રુણુત્વ તત । આસીત્ત્રેતાયુગે રાજા બાહુર્ધર્મપરાયણઃ ।
મહાબુદ્ધિર્મહાયોદ્ધા સૂર્યવંશસમુદ્રશ્ચઃ ॥૧૬॥
હે દેવિ ! કુછેક યવનચરિત્ર વર્ણન કરતા હું સો સુનો ત્રેતા યુગમેં બાહુનામક મહાબુદ્ધિ મહાયોદ્ધા ધર્મપરાયણ સૂર્યવંશીય રાજા થા ॥૧૬॥
પિતૃશત્રૂન્વિનિર્જિત્ય મપ્તદ્વીપાં વસુન્ધરામ્ । બુભુજે પરમ કામં યોગધ્યાનં તુ વિસ્મૃતમ્ ॥૧૭॥
વહ પિતાકે સમસ્ત શત્રુઓંકો જીતકર સપ્તદ્વીપવાલી પૃથ્વીમેં સબ પરમ ભોગ્ય વિષય ભોગને લગા. કિન્તુ યોમ માનાદિ સબ ભુલ ગયા ॥૧૭॥
બહુકાલે મહામાયે તતઃ સ્વમમોહિતઃ । મત્તોધિકોડધિકો રાજા નાસ્તિભૂમન્ડલધના ॥૧૮॥
નિપાત્ય પિતૃશત્રૂન્યત્પિતૃશ્રાદ્ધં કૃતં મયા । એવં જાતો હ્યાંહંકારઃ સર્વનાશકરો હિ યત ॥૧૯॥
હે મહામાયે ! ફિર બહુત કાલમેં બાહુરાજા અપને મદસે મોહિત હોકર વિચારને લગા કિ ઇસ મસય પૃથ્વીમન્ડલમેં મેરી અપેક્ષા બલવીર્ય વૈભવાદિસમ્પન્ન રાજા કૌન હૈ ? મૈંને પિતાકે શત્રુઓંકો મારકર તબ પિતૃશ્રાદ્ધ કિયા હૈ, ઈસ પ્રકાર સર્વનાશકર અહંકાર ઉસકે મનમેં ઉત્પન્ન હુઆ ॥૧૮॥
તસ્માચ્ચુ પાપસશ્ચારો જાતસ્તસ્ય મહીભુજઃ । પાપાત્મા યો ભવેદ્રાજા રાજતા ન કદાચન ॥૨૦॥
ઈસી કારણ ઉસ મહીભુજ રાજાકો પાપકા સંચાર હુઆ જો રાજા પાપાત્મા હોતા હૈ, ઉસકા રાજ્ય કભી નહીં રહતા ॥૨૦॥
અહંકારો યુદ્ધચર્ય્યા સદા નૈંવ વ્યવસ્થિતમ્ । મહાપાપાનિ સર્વાનિ સાઙ્ગન્યેતાનિ નિશ્ચિમ્ ॥૨૧॥
અહંકાર ઔર યુદ્ધ, યહ સદૈવ નિશ્ચિત નહીં હૈ યહ સબ વીરોંકે પક્ષમેં નિન્દનીય, વિનાશકે હેતુ ઔર મહાદેષાકાર હૈ ॥૨૧॥
તસ્ય તેનૈવ ભાવેન રાજલક્ષ્મીર્વિનર્ગિતા । આર્વિર્ભૂતો હૈહસશ્ચ તાલજંઘા નૃપોત્તમાઃ ॥૨૨॥

ઈસી કારણ બાહુરાજાકી રાજલક્ષ્મી શીઘ્ર વિચ્યુત હો ગઇ તત્કાલ ઔર હૈદયરાજ અવિર્ભાવ હુઆ ॥૨૨॥
મન્ત્રયિત્વા ચ રાજાનો લંઘયિત્વામ્બુધિં તદા । વ્યાજિતાઃ કરદાનેન પ્રાપુરુત્તરકોશલાન્ ॥૨૩॥
આદૌ પરાજિતસ્તૈસ્તુ બાહુર્માસેન નિષ્કૃતઃ । જિતરાજ્યો બાહુરાજઃ સસ્ત્રીકો વનમાયાયૌ ॥૨૪॥
રાજાઓંને એકત્ર મિલિત હોકર મંત્રણાપૂર્વક સમુદ્ર લંઘન કરકે બહુરાજકપરાસ્ત કરનેસે પીછે ઉત્તરકોશલકા અધિકાર કર લિયા બાહુરાજ્ય ક્રમશૂન્ય થે, અતએવ એકત્રી માસમેં પરાજિત હુએ હૃત રાજ્ય બાહુરાજ સ્ત્રીસહિત બનકો ચલે ગયે ॥૨૩॥૨૪॥

યવનોને વસીષ્ઠ રૂષીનું અભયદાન

મમાર તદ્વને બાહુઃ સમસ્તં નિષ્પ્રભં યથા । તત્પુત્રઃ સગરો ધીરો મહાવીર્યપરાક્રમઃ ।
વિસર્જિતૌ તેન ભૂપૌ તાલજંઘોથ હૈદયઃ ॥૨૫॥
અવમાનાદ્વસિષ્ઠસ્ય તત્તયોરીદ્રશી ગતિઃ । પુનશ્ચ તૌ ચ રાજનૌ યવનૌ પ્રાણકાતરૌ ॥૨૬॥
વસષ્ટં શરમં યાતૌ રક્ષ રક્ષેતિ વાદિનૌ । તતસ્તાન્યવનાન્વિપ્રો વસિષ્ઠસ્ત્વમયં દદૌ ॥૨૭॥
વહાં ઉન્હોંને પ્રાણ ત્યાગ કિયા, ઈસસે સબહી નિસ્તેજ હો ગયે. બાહુકા પુત્ર સાગર, ધીર, મહાવીર્ય ઔર મહાપરાક્રમશાલી થા. ઉસ ભુજબલસે તાલજંઘા ઔર હૈદય ગણોંકો રાજ્યસે દૂર કિયા થા ઉન્હોંને વસિષ્ઠજીકા અપમાન કિયા થા, ઈસી કારણ ઉનકી એસી દુર્દશા હુઈ થી. ઈન દોનોં યવન રાજને પ્રાણમય સે કાતર હોકર વસિષ્ઠકે નિકટ આગમન પૂર્વક રક્ષ રક્ષ કહકર આશ્રય લિયા । વસિષ્ઠને ઈન યવનોંકો અભયદાન દિયા ॥૨૫॥૨૬॥૨૭॥
એતસ્મિન્નતરે ભૂપઃ સાગરઃ ક્રોધમૂર્છિતઃ । તાન્હન્તુકામો નૃપતિર્વસિષ્ટાન્તિકમાયયૌ ॥૨૮॥
તં તથામૂતમાલોક્ય વસિષ્ઠો બ્રહ્મસમ્ભવઃ । ઉવાચ સગરં દેવિ ધર્મજ્ઞં બાહુનન્દમ્ ॥૨૯॥
ઉસી સમયમેં સાગરરાજ ક્રોધસે મૂર્છિત હો ઉનકે વિનાશ કરનેકી ઇચ્છાસે વસિષ્ઠકે સમીપ ઉપસ્થિત હુઆ. બ્રહ્મસમ્ભવ વસિષ્ઠ ઋષિને ધર્મજ્ઞ બાહુનન્દન સાગરરાજાકો આયા હુઆ દેખકર કહા ॥૨૮॥૨૯॥
બાહુનન્દન માંહિંસીરમયં દત્તવાનહમ્ । તચ્છ્રુત્વા સ્થગિતો રાજા બાહુજો હ્યમવત્કૃતી ॥૩૦॥
હે વીર બાહુનન્દન ! તુમ ઈનકો મતમારના મૈંને ઇનકી અભય દિયા હૈ. યહ સુનકર બાહુરાજ કૃતિતર સાગરને સ્થગિત (આશ્ચર્યકો પ્રાપ્ત) હોકર વિચાર કિયા ॥૩૦॥
બ્રહ્મવાક્યં વૃથા ન સ્યાત્પ્રતિજ્ઞા મેઽપિ પૂર્વજા । ઇદાનીં કિં કરોમ્યદ્ય સંકટં સમુપસ્થિતમ૦ ॥૩૧॥
મૈંને પહિલે પ્રતિજ્ઞા કરી હૈ-કિ કભી બ્રહ્મવાક્યકા અપમાન નહીં કરૂંગા, અબમૈં ક્યા કરું, મુઝકો વિષમ સંકટ ઉપસ્થિત હૈ ॥૩૧॥
ઇતિ સઞ્ચિન્ત્ય તત્સર્વ વસિષ્ઠં સ ન્યવેદયત્ । હન્મિ તાન્માનુષગણાન્પ્રતિજ્ઞા મે કૃતા પુરા ॥૩૨॥
યહ સબ વિચારતર વશિષ્ઠજીસે નિવેદન કિયા. મૈંને પૂર્વમેં પ્રતિજ્ઞા કી હૈ કિ ઈન સબ યવનોંકો હનન કરુંગા ॥૩૨॥
તત્ર ત્વદ્વચનં શ્રુત્વા હતોહં કિં કરોમ્યતઃ । ત્વદ્વાક્યમન્યથા કર્તું નાહં શક્તો મુનીશ્વર ॥૩૩॥
અબ આપકા વચન સુનકર હતબુદ્ધિ હુ। હું ક્યા કરું કુછ સ્થિર નહીં કર સકતા. હે મુનિવર ! મૈં આપકા વચનભી અન્યથા નહીં કર સકતા ॥૩૩॥
યદોપાયં નો કરોષિ શ્રેયો મે મરણં તદા. એવં શ્રુત્વા વસિષ્ઠોસૌ સત્વરં પર્‌ત્યભાષત ॥૩૪॥
યદિપ ઈસકા ઉપાય ન કરેંગે, તો મેરા મરનાહી શ્રેષ્ઠ હૈ યહ વચનસુનકર વશિષ્ઠને શીઘ્ર ઉત્તર દિયા ॥૩૪॥

વસિષ્ઠ ઉવાચ પશ્ચિમ દેસોમાં યવન રાજા વસીષ્ઠ કૃપા

મા વિષાદં ગચ્છ સખે કર્તવ્યં યચ્છૃણુષ્વ તત । તવારાતીનિમાન્સર્વાત્મુન્ડયિત્વા શિરાંસિ તુ ।
વેદાચારબહિર્ભૂતાનાન્દેશાત્વં કુરુ દુરતઃ ॥૩૫॥
વસિષ્ઠજી બોલે-હે સખે ! તુમ વિષાદ મત કરો ! મુઝસે કર્તવ્યં સુનો આપને ઈન સબ શત્રુઓંકા શિરમુન્ડન

ઔર ઈનકો વેદાચાર બહિર્ભૂત કરકે દેશસે દૂર નિકાલ દો ॥૩૫॥
હિમાદ્રેઃ પશ્ચિમે ભાગે દેશે તુ યવનો નૃપઃ । ઈત્થં મે વચનં તિષ્ઠેત્પ્રતિજ્ઞાઽપિ ચ તે વિભો ॥૩૬॥
શિરસાં કૃન્તનં યુદ્ધે મુન્ડનં તદ્વદેવ હિ । વેદેઽપિ સ્થિરમેતદ્ધિ સમાનં સમુદાહૃતમ ॥૩૭॥
હિમાચલકે પશ્ચિમ ભાગમેં યવન દેશ હૈ, વહાં ઈનકો નિકાલ દો તો તુમ્હારી પ્રતિજ્ઞા ભી મિથ્યા નહીં હોગી, ક્યોંકિ શિરછેદન ઔર શિરમુન્ડન એક કાર્ય હૈ વેદમેં યહ દોનોં કાર્ય હી સમાન કહે ગયે હૈ। ॥૩૬॥૩૭॥
ઈશ્વર ઉવાચ
ઈત્થં તદ્વચનં શ્રુત્વા સગરોઽપિ તથા કરોત્ । તેઽપિ વૈ ક્ષત્રિયાંઃ સર્વે હેહયા સ્તાલજગઘ
વિડમ્બિતા વિહીનાસ્તે સદા મુન્ડીતમસ્તકાઃ ॥૩૮॥
ઈશ્વરને કહા-વસિષ્ઠજીકા યહ વચન સુનકર સગરને ભી ઉનકે પ્રતિ વૈસા હી આચરણ કિયા ક્ષત્રિય હૈદય ઔર તાલજંઘણ ઈસ પ્રકાર મુંડિતમસ્તક બિડમ્બિત (અપમાનિત) ઔર હીન હકર ॥૩૮॥
સુષેણં મુનિમાશ્રિત્ય સદાચારવિવર્જિતાઃ । સુષેણસ્યોદેશાતે તપસ્તેષુઃ સદાશ્રિતાઃ ॥૩૯॥
સુષેણ મુનિકા આશ્રય ગ્રહણપૂર્વક સદાચારરહિત હોકર રહે અનન્તર મુનિકે ઉપદેશસે ઉસને સદા તપસ્યા કરની આરમ્ભ કી ॥૩૯॥
યમાશ્રિત્ય મહાદેવિ સ્વેચ્છાચારપરાયણાઃ તામાસાસ્તે મહાદેવિ તામસં ભાવમાશ્રિતાઃ ॥૪૦॥
હે મહાદેવિ ! વહ સ્વેચ્છાતચારપરાયણ થે, અતએવ તામસ ભાવ ગ્રહણ પૂર્વક તામસધાર્મી હુએ ॥૪૦॥
સંયોગશ્ચ વિયોગશ્ચ મન્ત્રાણાશ્ચ દ્વિધા ગતિઃ । સાત્વિકે રાજસે દેવિ સંયોગઃ ફલદાયકઃ ।

વસીષ્ઠના આસીર્વાદથી પશ્ચિમમાં તામસ યવન રાજ્ય

બાહ્યાન્તરવિયોગેન સંયોગોપિ હ્યનુત્તમઃ । તામસે તુ વિયોગઃ સ્યાદ્બાહ્યસિદ્ધિફલપ્રદઃ ॥૪૧॥
સમસ્ત મન્ત્રોંકી ગતિ સંયોગ ઔર વિયોગ ભેદસે દો પ્રકાર હૈ હે દેવિ ! સાત્વિક ઔર રાજધર્મમેં સોયોગ ફલદાયક બાહ્યાન્તર વિયોગસહિત સંયોગ ભી ઉત્તમ હૈ, તામસમેં વિયોગબહ્ય ભી સિદ્ધિપ્રદ હોતા હૈ ॥૪૧॥
તામસઃ પલકોકે તુ બાહ્યસ્તદ્ધર્મ ઈરિતઃ । તેથાં તૈનૈવ ભાવેન પ્રસાદો ભેઽમિજાયતે ॥
મયા દત્તો વરસ્તેન્યઃ શૃણુ કામયિતુર્વરમ્ । ભુંક્ષ્વેદાનીમિદં રાજ્યં યવનમીષ્ટમેવ ચ ॥૪૨॥
તામસ પરલોકમેં બાહ્ય ધર્મ કહા જાતા હૈ ઉનકે ઈસ તમસ ભાવ મેં હી મેરી પ્રસન્નતા હોતી હૈ, મૈંને ઈઉસકો વર દિયા થા, સો ઉન કામા કરનેવાલેકે વરકો સુનો હે યવનો ! તુમ ઈસ સમય યહ રાજ્ય ભોગ કરકે અવસ્થાન કરો ॥૪૨॥

કલીયુગમાં ૯૮૧ વરસ યવન મલેચ્છ રાજ્ય વસીષ્ઠ મકા મહીમદા કૃપા

કાલે તથેન્દ્વષ્ટનવોન્મિતે શાકે કલૌ યુગે । પુણ્યદેશાધિપા યુપં ભવિષ્ય સુનિશ્ચિતમ્ ॥૪૩॥
ઔર કલિયુગમેં હિન્દુ અષ્ટ નવ શાક અર્થાત્ નૌસૌ ઈક્યાસી (૯૮૧) ગત હોનેપર તુમ નિઃસન્દેહ પુણ્યદેશકે અધિકારી હોંગે ॥૪૩॥
એવમેવ મહેશાનિ કામરૂપાધિપઃ શિવે । યવમૌ મત્પ્રસાદેન તથાન્યપુણ્યભૂનિષુ ।
બહુમૂપસમાકીર્ણઃ કલૌ ભુક્તેં મહીં મુદા ॥૪૪॥
હે મહેશ્વરિ શિવે ! ઈસ પ્રકાર યવનગણ કામરુપકે અધીશ્વર હુએ થે યવનગણ મેરે પ્રસાદસે કલિકાલમેં અન્યાન્ય પુણ્યભૂમિકે અધીશ્વર હોકર બહુતકર યવનરાજ પ્રફુલ્લિત ચિત્તસે પૃથ્વીકો ભોગતે હૈ ॥૪૪॥
એવં તચે કથિતો દેવિ વૃતાન્તો યાવનઃ સદા । ઈદાનીં શ્રૂયંતાં યુદ્ધે સૌમારચરિતં તથા ॥૪૫॥
હે દેવિ ! યહ મૈંને તુમસે યાલનિક વૃતાન્ત કહા. અબ સૌમારગણોંકે યુદ્ધકે ચરિત્રકી કથા સુનો ॥૮૪॥
એકજાઽમરજાસ્તુ ખાન્ડવં વનમાયયૌ । વિહાય દેવરાજ્યં ચ કૌશલાઙ્ગયા સહ સ્વયમ્ ॥૪૬॥
એક દિન અમરરાજ ઈન્દ્ર અમરરાજ્ય છોડકર કૌશલાઙ્ગીકે સહિત ખાન્ડવ વનમેં ગયે ॥૪૬॥

સ્થિતુ બહુકાલેષુ ક્રીડયા દેવભૂભુજઃ । તૌર્યવિકે સમ્યગિચ્છા જાતા બુહવિધા તથા ॥૪૭॥
દેવરાજને વહાં બહુતકાલ ક્રીડા કરી તદન્તર ઉનકી તૌર્યત્રિકાદિ (ગાના નાચના બજાના ઇત્યાદિ) વિષયમેં સમ્યક્ વાસના ઉત્પન્ન હુઇ ॥૪૭॥ (તુર્કી રાજ્ય)
રમ્ભઆં તિલોત્તમાં કાશ્રીં કુરુડ્રાક્ષા મનોહરામ્ । આદિદેશ સમાનીય નૃત્યં કર્તું ચ રમ્મયા ॥૪૮॥
તતસ્તેન વૃતાઃ સર્વા વેશ્યા નનૃતુરન્વિતા । ઇન્દ્રં વિધિવિધાનેન તોષયામાસુરોજસાઃ ॥૪૯॥
અનન્તર દેવેન્દ્રને રમ્ભા, તિલોત્તમા, કાશ્રી, કુરુડાક્ષી, મનોહરા, ઇન સબ સ્વર્ગકી સ્ત્રિયોંતો રમ્ભાકે સાથ બુલાકર નાચનેકી આજ્ઞા દી. દેવરાજસે બુલાઇ હુ અપ્સરાઓંને નાચના આરમ્ભ કિયા. અનેક પ્રકારકે વિધાનસે સ્વર્ગકી વેશ્યાઓંને ઇન્દ્રકો સન્તુષ્ટ કિયા ॥૪૮॥૪૯॥
મોહિતા ચાપિ કૌશાડ્રી દેવરાજેન સડતા । તાસાં નૃત્યપ્રગીચેન કામોદ્રકોભવતદાદ ॥૫૦॥
અનન્તર કૌશાડ્ગી મોહિત હોકર દેવરાજસે સંગત હુઈ, તબ ઉનકે નૃત્યગીત દ્વારા ઇન્દ્રકો કામ ઉત્પન્ન હુઆ ॥૫૦॥
એતસ્મિન્નતરે દેવિ યા સ્વર્વેશ્યા મનોહરા । તયા તિં સમકરોદેવેન્દ્રો બલસૂદનઃ ॥૫૧॥
ફિર સુરાસુરપ્રણમ્ય દુર્દાન્ત દનુજશાસ્તા બલઘાતક ઇન્દ્રને મનોરમા નામક સ્વર્ગવેશ્યાકે પ્રતિ અનુરાગ પ્રદર્શન કિયા ॥૫૧॥
ઇન્દ્રં તદ્વિધમાલોક્ય મનો દધ્રે તથા તુ સા । કામવેગેન વિભ્રાન્તા સ્ખલિતા નૃત્યગીતયોઃ ॥૫૨॥
ઇનકો ઇસ પ્રકાર અનુરક્ત દેખકર ઉસ મનોહરા સ્વર્ગકી વેશ્યાને ભી ઇન્દ્રકે પ્રતિ મનોધારણ કિયા. ઇસસે કામોવેશકે કારણ ઘબડા કર મનોહરકા નૃત્ય ગીત સ્ખલીત હોને લગા ॥૫૨॥
રતિધૈર્ય તયોર્જાતં તસ્યાસ્તત્સ્વલનં પુનઃ ॥૫૩॥
તતસ્તસ્યા મનો જ્ઞાત્વા કૌશાડ્ગી ક્રોધમૂર્ચ્છિતા । ઉવાચ નિષ્ઠુરાં વાર્ણી શ્રુણુ દેવિ મનોહરે ॥૫૪॥
યહ દેખ ઔર ઉન દોનોંકી પ્રીતિ ઉત્પન્ન હુઈ જાન કૌશડ્ગીને ક્રોધ મૂર્ચિત હો નિષ્ઠુર વચનોંકે દ્વારા મનોહરાસે કહા-હે મનોહરે ! સુનો ॥૫૩॥૫૪॥
ભૂત્વા વેશ્યા મહાદુષ્ટા મુદ્રતં દેવમીહસે અતઃ પ્રચલિંત ચિત્તમાક્યો રતિકર્મણિ ॥૫૫॥
તૂ સ્વર્ગકી મહાદુષ્ટ વેશ્યા હોકર મુઝમેં પ્રાતિ કરતે હુએ દેવેન્દ્રકી ઇચ્છા કરતી હૈ ઇસી કારણ હમારે રતિકાર્યમેં ઉપસ્થિત કરાકર ઉસકો ભગ્ન કર દિયા ॥૫૫॥
અતો વેશ્યે યાહિ ભુવિ રાજાનં પતિમાપ્નુહિ । એકવમુક્તં દુષ્ટશાપં કૌશાડ્ગીમુખનિઃસૃતમ્ ।
શ્રુત્વા ચ મૂર્ચ્છિતા ભૂત્વા કૌશાડજીચરણેડપતત્ ॥૫૬॥
અત એવ તૂ મર્ત્યલોકમેં જાકર નરપતિકો પતિ પ્રાપ્ત કરો. કૌશાડ્ગીકે મુખસે નિકલા ઇસ પ્રકાર દુષ્ટશાપ સુનકર મનોહરા મુર્તિછત હો કૌશાડીકે ચરણોંમેં નમગઇ ॥૫૬॥
વિલલાપ સુદ્દુ ખાર્તા ધૃત્વા ચ ચરણૌ મુહુઃ । તતોઃ જદાગ કૌશાડ્ગી દ્વાત્રિંશદ્વાયનં ભુવિ ।
મુત્ક્વા મનોહરે શાપં પૂર્ણે સ્વાસ્થ્યં ગમિષ્યતિ ॥૫૭॥
વારમ્વાર ચરણ પકડ કર વિલાપ કરને લગી યહ દેખકર કૌશાડ્ગી કો કરૂણા ઉત્પન્ન હુઈ. ઉસને કહા તુ વતીસર્વષ શાપ ભોગનેકે પીછે ફિર સુસ્થતા લાભ કરેગી ॥૫૭॥
મન્દાર્ન્યિાં ત્યક્તનુસ્તતઃ સ્વર્ગ ગમિષ્યસિ । કઢુતા મોહિતી સા તુ ધાર્તરાષ્ટ્રં પતિં ગતા ॥૫૮॥
ફિર તૂ મન્દાકિનીમેં મનુષ્ય શરીર છોડકર સ્વર્ગમેં જાયગી. ઉસ મનોહરાને મર્ત્યલોકમેં કંકંતી નામક મોહિની કામિની હોકર ધાર્તરાષ્ટ્રકો પતિ લાભ કિયા ॥૫૮॥
કૌરવે ચ કુરુક્ષેત્રે હતે નારિશતં મૃતમ્ । તૂર્ણશ્ચ કડ્ચી સાગાચન્દ્રચૂડાગિરિ મિયા ॥૫૯॥
અત્યુશ્રશિખરે તસ્ય સા તસ્થૌ ભૃશદુઃખિતા । પ્રાપ્તા ઋતું સ્વર્ગવેશ્યા દ્વિતીયાદિવસે નિશિ ।
કામવાણૈશ્ચ સંવિદ્વા મૂર્ચ્યિછતા તાપમાગતા ॥૬૦॥

ફિર કુરુક્ષેત્રકે સમરમેં કૌરવોકેં નિહત હોનેપર સૌ નારિયોનેં પ્રાણ ત્યાગ કિયા કંકતી ડરકર શીઘ્તાસહિત ચન્દ્રચૂડર્વતમેં ભાગ ગઈ કંકતી અત્યન્ત દુ:ખિત હોકર ઉસ પર્વતકે અત્યતન્ત ઉંચે શિખરમેં વાસ કરને લગી એક સમય વહી સ્વર્ગવેશ્યા ઋતુમતી હોકર દૂસરે દિન કામબાણસે વિદ્ધ હો અત્યન્ત સન્તાપિત હુઇ ૩૩૩૫૯ાા૬૦ાા

ઈન્દ્રનો મોહ કુસદીપમાં સુંદરીસાથે પ્રેમ મકંમદના સુંદરી કેતકીથી એક પુત્ર થયો તે મલેચ્છ થયો

ઈન્દ્રો રથસમારૂઢોઙયાદપશ્યતુ સુન્દરીમ્ । સાલંકરારા કુશદ્વીપાત્સ્મૃત્વા તત્પૂર્વકારણમ્ ાા૬૧ાા
દયિત્વા ન તત્સર્વ તાં કાન્તાં કામમોહિતામ્ । રતિં કૃત્વા ગતસ્તસ્યાઃ સુતોભૂશ્ચ હ્યારિન્દમઃ ાા૬૨ાા

ઈસી સમય દેવરાજને રથમેં ચઢકર કુશદ્વીપસે ગમન કરતે કરતે ગહનોંસે યુક્ત ઉસ સુન્દરીકો દેખા ઉન્હોંને પૂર્વકારણ સ્મરણપૂર્વક ઉસ કામમોહિતા કાંતાકો સમસ્ત વિદિત કરાયા ફિર આસક્ત હોકર ઉસકે સંગ સહવાસ કિયા ઈસીસે ગંધમાદનપર્વતમેં કંકતીકે અરિન્દમ નામક એક પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ ાા૬૧ાા૬૨ાા

કકુત્યાઃ પરમેશાનિ પર્વતે ગન્ધમાદને । યતો જગ્રાહ તામિન્દ્રો દ્વિતીયદિવસે ઋતૌ ાા૬૩ાા
તતઃ સોરિન્દમશ્ચાભૂન્મ્લેચ્છાચારપરાયણઃ । વ્યાદવૃત્તિરતો ઘરઃ સર્વદા પ્રાણિહિંસકઃ ાા૬૪ાા
સર્વમાંસાદનો દેવિ કિરાતો ઘટિતો યથા । સર્વપુણ્યબહિર્ભૂતઃ સર્વપાપસમાકુલઃ ાા૬૫ાા
મદ્યમાંસમદામોદી કદાચારપરાયણઃ । ઈદશં તં સુતં દ્રષ્ટા કજતી ભૃશદુ:ખિતા ાા૬૬ાા
તપસ્તેપેઙતિગાઢં ચ સારાત્સારં પરાત્પરમ્ । તદા તસ્થાઃ પુરઃ સ્થિત્વા દેવરાજો જગાદ્ હ ાા૬૭ાા

ઈન્દ્રકે ઋતુકે દૂસરે દિન ઉસસે સહવાસ કિયાથા. ઈસી કારણ અરિન્દમ મ્લેચ્છાચારપરાયણ વ્યાધવૃત્તિનિરત ઘોરતરક સબ પ્રાણિયોંકા હિંસર મદ્ય માંસ સમ્ભોગમેં આમોદી ઔર કિરાતકે સમાન સર્વમાંસસમક્ષી. કદાચાર પરાયણ (નિંદિત આચારયુક્ત પવિત્ર કર્મસે રહિત) ઔર સર્વપ્રકારરે પાપોંમેં આસક્ત હો ગયા. કંકતીને પુત્રકા એસા આચરણ દેખ અત્યન્ત દુ:ખિત હોકર ઘોર તપ આરંભ કિયા. તબ દેવરાજ઼ને ઉસકે સન્મુખ ખડે હોકર કહા ાા૬૩ાા૬૪ાા૬૫ાા૬૬ાા૬૭ાા

ઈન્દ્ર ઉવાચ

કિન્નિમિત્તં તપસ્તપ્તં ત્વયા કંકતિ મે વદ । તપસા તેઙતિસંતોષ્ટો યદીચ્છસિ દદામિ ચ ાા૬૮ાા

ઈન્દ્રને કહા હે કંકતિ ! તુમ કિસ કારણ તપ કરતી હો ! મુઝસે કહો મેં તુમ્હારે તપસે અત્યન્ત સંતુષ્ટ હુઆ હું જો ઈચ્છા કરોગી વહી દુંગા ાા૬૮ાા

કંકત્યુવાચ

સુતસ્તે ઈદશો જાતઃ સદા પાપપરાયણઃ ાા દ્રષ્ટું ન શક્તા દેવેશ યથેચ્છસિ તથા કુરુ ાા૬૯ાા
દેવાધિદેવ દેવેશ સુતોય તે સુરાધિપ । ભવેત્સત્યં ન સન્દેહઃ પાપચારી નરાધમઃ ાા૭૦ાા
યતસ્ત્વં દેવતાનાથો વિરોધાયં સુતસ્તવ । યથચ્છિસિ તથા નાથ કુરુ મા નય હે પ્રભો ાા૭૧ાા
કિંકરીત્વં પાર્શ્વદેશે કિઙ્ગીરીત્વે નિયોજય । દેવાધીશ વરો હ્યોષ નાન્યઃ કામઃ કદાચન ાા૭૨ાા

કંકતી બોલી મેરે ગર્ભસે તુમ્હારી જો સન્તાન ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. વહ સદા હી પાપાચારમેં નિરત હૈ હે દેવ ! મૈં ઉસકા પાપાચાર દેખનેમેં સમર્થ નહીં હું. આપ ઈસ વિષયમેં જો ઉત્તમ હો વહી કીજિયે. દેવાધિદેવ ! દેવેશ ! તુમ્હારા યહ પુત્ર નરાધમ હોગા ઈસમેં સન્હેહ નહીં. હે ઈન્દ્ર ! આપ દેવતાઓંકે અધિનાથ હૈ. તુમ્હારા પુત્ર એસા નરાધમ હુઆ. ઈસ વિષયમેં આપકી જો ઈચ્છા હો વહ કીજિયે મુઝકો શીઘ્ર હી જહાં ઈચ્છા હો વહાં લે ચલિયે ઈસ કિંકરીકો લેકર કિંકરી કાર્યમેં નિયુક્ત કીજિયે. હે દેવાધિપ ! યહી મેરી કામના હૈ. અન્ય કામના મેરી નહીં હૈ ાા૬૯ાા૭૦ાા૭૧ાા૭૨ાા

ઈન્દ્ર ઉવાચ

શ્રુણુ પ્રેયસિ મદ્વાક્યં શાપકાલો ગતસ્તવ । ત્વરિતં નેષ્યામ્યધુના ત્વામહં સુસ્થિરા ભવ ॥૭૩॥

ઈન્દ્રને કહા-હે પ્રેયસિ ! સુનો તુમ્હારા શાપકાલ બીત ગયા. અબ તુઝકો શીઘ્ર હી લે જાઉંગા સ્થિર હોઓ ॥૭૩॥

પુત્રસ્ય પાપયોગેન વંશનાશો ધ્રુવં ભવેત્ । અતઃ શતાષ્ટવિંશે ચ પુરુષે ક્ષયિતે સતિ ॥૭૪॥

સોમારવાસિનો ભૂત્વા વંશે મે રાજપુઙ્ગવાઃ ॥૭૫॥

ન્યાયબુદ્ધિમહોત્સાહા દેવવિપ્રપરાયણાઃ । ભવિષ્યન્તિ ન સન્દેહો બ્રહ્મજ્ઞા બ્રહ્મવાદિનઃ ॥

ગચ્છન્તિ ચાપિ વૈકુન્ઠે સર્વેસ્યુર્વિષ્ણુવલ્લમાઃ ॥૭૬॥

લયમેષ્યન્તિ તત્રૈવ યાતદામતસંપ્લવમ ॥૭૭॥

ઈન્દ્ર પુત્ર મલેચ્છને ઈન્દ્રનો આસીર્વાદ : પ્રલય સુધી વિષ્ણુ ભક્ત મલેચ્છ પૃથ્વી પતી રાજ્ય કરસે

પુત્રકે પાપયોગસે વંશકા નાશ હોતા હૈ. અત એવ એકસૌ અઠ્ઠાઈસ પુરુષકે ક્ષય હોને પર ત્વદીયગર્ભજ મંદ્વશ્યગણ સૌમારદેશમેં વાસ કરકે રાજશ્રેષ્ઠ હોંગે. વહ સબ પુણ્યશ્લોક અર્થાત્ ઈશ્વરભક્ત ધર્મરત સદાચારપરાયણ ન્યાયબુદ્ધિસમ્પન્ન મહોત્સાહશાલી બ્રહ્મતત્વજ્ઞ ઔર દેવદ્વિજપરાયણ હોંગે. ઈસમેં સન્દેહ નહીં. વહ સભી વિષ્ણુભક્તિપરાયણ હોકર વૈકુન્ઠમેં જાયેંગે ફિર જબ પ્રલય હોગી. તબ વહ પ્રલયકો પ્રાપ્ત હોંગે ॥૭૪-૭૭॥

ઈશ્વર ઉવાચ

તતસ્તાન્તુ સમાદાય જાગામેન્દ્રો નિજાલયમ્ । તથા કાલે તુ સૌમારઃ કામરૂપાધિપોઽભવત્ ॥૭૮॥

ઈશ્વરને કહા તદન્તર ઈન્દ્ર ઉસ કંકતીકો અપને સ્થાનમેં લે ગયા યથાકાલમેં કંકતી ગર્ભજ સૌમારગણ કામરુપકે અધીશ્વર હુએ ॥૭૮॥

પૂર્વભઆગે ચ સૌમારઃ કુવાચઃ પશ્ચિમે તથા । દક્ષિણે યવનસ્તદ્વદુતરે પ્લવ એવ ચ ॥૭૯॥

પૂર્વ ભાગમેં સૌમાર પશ્ચિમમેં કુવાચ દક્ષિણામેં યવન ઔર ઉત્તરમેં પ્લવગણને રાજ્ય કિયા થા ॥૭૯॥

એવમેવ મહાદેવિ તે સર્વે કામપાલકાઃ । એવં તે કથિતં દેવિ સૌમારચરિતં હિ તત્ ॥૮૦॥

હે મહાદેવિ ! યહ સબ કામરૂપકે પાલક હુએ થે હે દેવિ ! યહ મૈંને તુમસે સૌમારચરિત વર્ણન કિયા ॥૮૦॥

ઈતઃ કિમિચ્છસિ શ્રોતું યત્વયા ન શ્રુતં ક્વનિત ॥૮૧॥

ઈસકે પીછે જો કભી તુમને નહીં સુના એસા ઔર ક્યા સુનને કી ઈચ્છા હૈ ? સો કહો ॥૮૧॥

ઈતિ શ્રીયોગિનીતન્વે સર્વતન્ત્રોત્તમોત્તમે દેવશ્વિરસમ્વાદે ચતુવિશતિ સાહસ્ત્રે ભાષાટીકાયાં ચર્તુદશઃ પટલઃ ॥૧૪॥

(પાના નં. ૧૬૦-૧૮૧ માંથી)

ભ્રાન્તિસ્તત્ર સ કર્તવ્યા સિદિહાનિર્યતો ભવેત્ । વિશુદ્ધચિતો ભૂયાચ્ચેત્સિદ્ધિઃ સ્યાનિકટસ્થિતા ॥૬૭॥

સાધનવિષયમેં ઘાતિ સિદ્ધિકી હાનિ કરતી હૈ. અતએવ ભ્રાંતિ ત્યાગ દે. વિશુદ્ધચિત હો તો સિદ્ધિ નિકટ હી વર્તમાન હૈ ॥૬૭॥

તતો નત્વા મહાકાલીં ગુરું બહુવિધં મુદા । યોનિપીઠં સમાસાદ્ય દેવીશિખરમાશ્રિતઃ ॥૬૮॥

ઉર્વ્વશીમેનકારમ્ભાપશ્ચચૂડાતિલૌતમાઃ । પશ્ચવેશ્યારતો ભૂત કુલાચારપરાયણઃ । ભાવશુદ્ધાં મહાવિદ્યાં જાપ ક્રોધભૂપતિઃ ॥૬૯॥

મહામંત્ર મહાવિદ્યા મંત્ર અઠોતેર તઈબેન જાપ દ્વારા સાક્ષાત્કાર કરો.

વિદ્યારાજ્ઞીં ઘોરકાલીમનિરૂદ્રસરસ્વતીમ્ । અષ્ટોત્તરશતૈનૈવ તસ્ય પ્રત્યક્ષતામયુઃ ॥૭૦॥

ઈશ્વર બોલે-તદનંતર ભૈરવ મહાકાલી ઔર ગુરુકો બહુત વાર નમસ્કાર કરકે યોનિપીઠ આશ્રયપૂર્વક ઉર્વ્વશી,

મેનકા, રમ્ભા, પશ્ચચૂડા ઔર તિલોત્તમા ઇન પાંચ વેશ્યામેં નિરત હોકર કુલાચારપરાયણ હુએ અનંતર ક્રોધભૈર વિદ્યારાજ્ઞી ઘોકાલી ઔર અનિરૂદ્ધા સરસ્વતી ભાવશુદ્ધા મહાવિદ્યા મંત્ર જપને લગે. અષ્ટોત્તરશતવાર જપ દ્વારા ઉનકી પ્રત્યક્ષતા લાભ કરો ॥૬૮॥૬૯॥૭૦॥

કાલી કરાલવદના તેજોરૂપા સનાતની । તેજસા પરિસંચ્છાદ્ય બ્રહ્માન્ડમન્ડલં સદા ॥૭૧॥

તદ્દષ્ટ્વા સુમહત્તેજો ભૈરવો ભયવિહ્વલઃ । અનુપાયો મુર્છિત સન્નપતત્પવજતાદ્ભુવિ ॥૭૨॥

વહ મહતેજ દેખકર ભૈરવ ભયવિહ્વલ મૂર્ચ્છિત ઔર અનુપાય હોકર પર્વતસે પૃથ્વીમેં ગિર ગયે ॥૭૨॥

તતઃ કાલી જગન્માતા કૃપાસાગરસચ્ચયા । આશ્વાસ્યોવાચ તં ક્રોધં વાચામૃતસમાનયા ॥૭૩॥

તદનંતર કૃપાસાગરસશ્રયા જગન્માતા કાલી વચનામૃત દ્વારા અભિષ્કિત કરકે ઉસ ક્રોધભૂપતિકો સમઝાને લગી ॥૭૩॥

ઈશ્વર ઉવાચ મહોરમ માસ ઉતમ

સમુત્થાય તતો દેવીં ભૈરવઃ પુત્રકાનબીત । અસ્તૌષીત્પરયા મુક્તયા નાનાવિધિવિધાનતઃ ।

મુહુર્મુર્નનામાસૌ તતઃ કાલીભુવાચ ચ ॥૭૪॥

શ્રીઈશ્વર બોલે-તદંનતર ભૈરવને પુલકિત હોકર ગાત્રોત્થાનપૂર્વક પરમ ભક્તિસહિત અનેક દિધિવિધાનસે કાલીકિકી સ્તુતિ કરી. ઔર ફિર વારમ્વાર પ્રણામ કરકે મહાકીલી સે કહા ॥૭૪॥

ક્રોધવક્ત્ર ઉવાચ ॥

પરં બ્રહ્મં પરં ધામ પરમાત્મા સનાતની । મમાંડમીષ્ટંપ્રયચ્છ ત્વં સર્વદા મે મનોન્મયિ ॥૭૫॥

ક્રોધવક્ત્રન કહા-હે મનોન્મયી કાલી ! આપ પરબ્રહ્મ પરમ ધામ પરમાત્મા ઔર સનાતની હૈ આપ મેરી વાછિત અભિલાષા પ્રદાન કિજિયે ॥૭૫॥

શ્રીકાલ્યુવાચ

બ્રહ્મવિષ્વાદિકાનાશ્ચ બ્રહ્માન્ડાન્તરવાસિનામ્ । નિત્યં નિયામકસ્તંવ હિ ભવ ભૈરવસત્તમ ॥૭૬॥

શ્રી કાલીને કહા-હે ભૈરવસત્તમ ! તુમ બ્રહ્મા વિષ્ણુ ઇત્યાદિકે ઔર બ્રહ્માડાન્તરવાસીકે સબહી નિત્યે નિગ્રાહક હો અર્થાત્ સબકે પૂજ્ય હોઓ ॥૭૬॥

કુમારકા ક્ષેત્ર પરિક્રમા ૩ માસ - ૩ દિવસ (પાના નં. ૨૩૬-૨૩૭ માંથી)

તદાન્તર બ્રહ્માક્ષેત્ર કલાક્ષેત્ર રઘુક્ષેત્ર ઔર નન્દન પારિજાત શિવારણ્ય હૈ ॥૫૩॥

દેશારણ્યં તતઃ પ્રોક્તં સપ્તપીઠમિદં પ્રિયે । પૂર્વે તુ હીરિકા નામ નદી પુણ્યતમા સ્મૃતા ॥૫૪॥

દેશારણ્ય યહ સાત પીછ સ્થિત હૈ પૂર્વદિશામેં પુણ્યતમા હીરિકાં નદી હૈ ॥૫૮॥

પશ્ચિમે નાથકં લિઙ્ગમત્તરે કિલિપર્વતઃ । દક્ષિણે નાથવૃક્ષસ્તુ પીઠન્તુ પરિકીર્તિત્તમ્ ॥૫૫॥

પશ્ચિમમેં નાથકલિંગ ઉત્તરમેં કિલિપર્વત ઔર દક્ષિણમેં નાથવૃક્ષ પીઠ કહી ગઈ હૈ ॥૫૫॥

ગોયાનેન ત્રિમિર્માસૈસ્તથા ચૈવ દિનત્રયયમ્ । માસહીનેન પૂર્વોક્તકાલે નોપક્રમસ્તતઃ ॥૫૬॥

વારાહી પ્રથમં પીઠં દ્વિતીયં કોલપીઠકમ્ । ક્ષેત્રં કુમારં પ્રથમં નન્દનાહ્યમ્ ॥૫૭॥

તૃતીયં શાશ્વતીક્ષેત્રં માતડું પ્રથમં વનમ્ । સિદ્ધરણ્યં દ્વિતીયન્તુ તૃતીયં વિપુલં વનમ્ ॥૫૮॥

કોટિશશ્ચ વૃતં લિડૈઃ કોટિકોટિગણૈર્વૃત્તમ્ । પશ્ચતીર્થ ભવેત્તપૂર્વે પશ્ચિમે ધનહા નહી ॥૫૯॥

ગૌયાન (બૈલગાડી) દ્વારા તીન માસ તીન દિન ઔર નૌકા દ્વારા માસહીન અર્થાત્ દો માસ તીન દિનમેં તીનોં પીઠકી ફેરી લગ જાતી હૈ. વારાહી પ્રથમ પીઠ ઔર દૂસરી કોલ પીઠ હૈ. કુમારક્ષેત્ર પ્રથમ, નન્દન ઔર શાસ્વતી ક્ષેત્ર તીસરા હૈ. માતં પ્રથમ વન, સિદ્ધારણ્ય દૂસરા ઔર વિપુલ વન તીસરા હૈ યહ સબ કરોડ લિંગ ઔરકરોડકરોડ

 ગણોસે પરિવૃત્ત. પૂર્વમેં પંચતીર્થ ઔર પશ્ચિમમેં ધનદા નહી હૈ ॥૫૬-૫૯॥

પત્રાખ્યા દક્ષિણે ચૈવ તુત્તરે કરુવકાવનમ્ । એતન્મધ્યગતં દેવિ શઅરીપીઠં નામ નામતઃ ॥૬૦॥

દક્ષિણમેં પત્રાખ્યા વન ઔર ઉત્તરમેં કુરુવકા વન હૈ હે દેવિ ! ઈન સબકે મધ્યગત સ્થાનકા નામ શ્રીપીઠ વિખ્યાત હૈ ॥૬૦॥

ઈતિ શ્રીયોગિની તન્ત્રે સર્વતન્ત્રોત્તમોત્તમે ચતુર્વિંશાતિસાહસ્ત્રે કામરૂપપીઠાધિકારે પ્રથમતમે દ્વિતીયભાગે ભાષૌટીકાયાં પ્રથમઃ પટલઃ ॥૧॥

શ્રીભગવાનુવાચ

નિત્યં નિર્વ્વર્ત્ય સ્વગૃહે પિતૃન્નાદીમુખાનપિ । અભ્યર્ચ્ય વિધિવદ્ભક્ત્યા પાશ્ચાધાત્રાં સમાચરેત ॥૧॥

શ્રીભગવાન બોલે-અપને ઘરમેં નિત્યકર્મ સમાનપૂર્વક પિતરોકી પૂજા અર્થાત્ નાન્દીમુખ શ્રાદ્ધ સમ્પન્ન કરકે ભક્તિયુક્ત હો ફિર યથાવિધિ યાત્રા કરે ॥૧॥

ઉત્તરસ્યાં ગતે શુક્રે સાનુકૂલે શુભે ગ્રહે ગુરુપિત્રોરનુજ્ઞાપ્ય બ્રાહ્મણાનાં વિશેષતઃ ।
ભોજયિત્વા દ્વિજાન્સપ્ત તતો યાત્રાં સમાચરેત્ ॥૨॥

શુક્રકે ઉત્તરમેં અવસ્થિત હોનેપર ઔર સબ શુભગ્રહોંકે સાનુકૂલ હોનેપર ગુરુ ઔર પિતા માતાદિકી તથાવિશષેતઃ બ્રાહ્મણોંકી અનુમૂતિ ગ્રહણપૂવર્ણક સાત બ્રાહ્મણોંકો ભોજન કરાકર યાત્રા કરની ચાહિયે ॥૨॥

સિંહે ધનુષિ મેષે ચ લગ્ને સત્પૂર્વપીછકે । તુલાયાં કુમ્ભભીને ચ ન ગચ્છેત્પશ્ચિમં બુધઃ ॥૩॥

બુદ્ધિમાન પુરુષ સિંહ ધનુ ઔર મેષ રાશિમેં પૂર્વકી ઔર તુલા મિથુન ઔર કુમ્ભ રાસિ મેં પશ્ચિમકી ઔર ॥૩॥

વૃષેડ્ડનાયાં મકરે ન ગચ્છેદક્ષિણાલયમ્ । કર્કટે કીટમીને ચ ન ગચ્છેદુત્તરં સુધીઃ ॥૪॥ પા.નં. ૨૪૯

THE GAZETTEER OF INDIA
INDIAN UNION
Volumme one
COUNTRY AND PEOPLE
Issued on behalf of
THE GAZETTEER UNIT
Ministry of Education and social Welfare
Government of India
PUBLICATION DIVISION
Ministry of Information and Broadcating
Government of India

Religion

1. Hinduism

It has Been Pointed out by Dr. Arnold J. Toynbee, in a Study of History that the Principal civilizations of the world lay different digrees of emphasis on specific lines of activity. Hellenic Civilization, for instance, displays a manifest tendency towards prominently aestheric outlook of life as a whole, Indic civilization, on the other hand, shows an equally manifest tendency towards a predominantly religious outlook. Dr. Toynbee's remark sums up what has been observed by many other scholars Indeed, the study of Hinduism has to be in a large measure, a study of the gemeral Hindu outlook on life.

Receptivity and all comprehensiveness, it has been aptly stated, are the main characteristics of Hinduism. Since it has had no difficulty in bringing diverse faiths within its ever-widening fold it has something to offer to almost all minds. Monier-Withams in his notable work Brahmanism and Hinduism dwelt on this aspect about a hundred years ago. The strength of Hinduism, he emphasized, lies in its infinite adaptability to the infinite diversity of human character and human tendencies. It has its highly spiritual and abstract side suited to the philosopher, its Practical and concrete side congenial to the man of the world its aesthetic and ceremonial side attuned to the man of the poetic feeling and imagination, and its quiescent, contemplative aspect that has its appeal for the man of peace and the lover of seclusion. The hindus, accroding to him, were spinozists more than 2,000 years before the advent o spinoza, Darwinians many centureis before Darwin. and Evolutionists many centuries before the doctrine of Evolution was accepted by scientists of the present age.

No civilization anywhere in the world, with the probable exception of China, has been as continuous as that of India. While the civilizations of Egypt. Babylonia and Assyria have disapperared in India the ideas emanting from the Vedic times continues to be a living force.

European scholars of Sanskrit like Sir William Jones noted similarities in the languages terminology and substance of Indian scriptures with those of Greece and Rome. Even a superficial study convinced them that, while the language of the Vedas is a great cirtical instrument in the construction of the science of philology the Vedic hymns constitute a compilation of most Indo-European myths in their primitive for, Max Muller went so far as to say that the Vedas are the real theogony of the Aryan races, Homer and Hesiod having given a distorted picture of the original image.

The Excavations at Harappa and Mohenjo-daro and those in Saurashtra have

disclosed the existence of highly evolved culture long before the Aryan immigration perhaps dating back to 3000 B.C. or later. Among the remains discovered are a three-faced prototype of siva seated in a yogic posture, representations of the Linga, and a horned goddess associated with the pipal tree. These symbols, evolved by a very ancient civilizations. were assimilated by the Aryan immigrants in slow stages-their earliest literary work, the Rg-Veda, almost overlooks these aspects. The Vedic Aryans, it has been suggested, partly assimilated and partly destroyed the earlier culture.

In seems clear from the hymmns of the Rg-veda and the Persian Gathas and Avesta that the Vedic Aryans and the Zoroastrians had a common origin. The languages in which Zoroaster preached and the Rsis sang their hymns are almost indentical, Vedic meters are reproduced in the Avesta, Evidently, the two groups of Aryans separated after a violent quarrel, so that several deities of one group-Indra or Jindra, Sarva and Nasatya-were transformed in the other into evil spirits. It is howere, to be noticed that Mitra, Aryama, Vayu and Vrtaghna are divine in both the systems. A period of unity was probably followed by civil war, as envisaged in the fight betwen Asuras and Devas.

The Vedic Aryans were warlike, while the Avesta reflects an abhorrence of war, In the peroid when the ancestors of the Iranians and the Hindu had lived together, Assura had been a term of honour, and the Zoroastrian, Ahura Mazda was Asura Mahat, the great Asura. The Rg-Veda (III-55-11 & 15) cites several Asura qualities of the Divinities. Varuna, Mitra and serveral other gods were called Asuras. Later, when differeces were accentuated between the two communities. Asura became equivalent to a spirit of evil and Sura came to signify a good spirit.

The undivided Indo-Iranians must have passed a longtime in their Central Asian home, The Indo-Iranian culture and riligion have been reconstructed, at least in part, by comparing the Vedas with the Avesta. Before the occupation of Iranian high Lands by tribes from the Indo-Iranian original home, the platear was the seat of a culture that was probably matrirchat, and the people worshipped snake-gods in the manner of india's primitive non-Aryans. It is likely that the pre-Aryan cultures of North weastern India and Iran were alike in origin and speirit.

This ancient culture link between pre-Aryan Iran and pre Aryan India, Instead of getting strengthened by Aryan migration into the two countries, as could be normally expected was to all appearances completely serered. Also there is nothing to show that the Vedic Aryans of India maintaned an active cultural relation with their brethern in Iran.

In the ealiest days, while the Aryans of India must have been connected with the Aryans of Iran as friends or as foes, actual historical contact cannot be asserted with any degree of probability. The two peoples turned their backs upon each other, as it were, and developed their distinctive civillizations apparently without the least mutual influence, althogh in language, culture and religion their similarity in the earliest peroid had been little short of identity. When, later in history, under the Achaemenids, Greeks, Bactians and Sakas, the Iranians and the Indians were forced to meet as citizens of the same empire, they met as complete stragers, not as cousins or as scions from the same stock.

The earliest literary productions of the Aryan settlers in India were the Rg-Veda, Sama Veda (consisting of chants) Yajur vedu and the Atharwa Veda (a composite religious and magical compilation). The Vedas comprise Mantras (hymns) Brahmanas

(ritual and ceremonies) Aranyakas (Forest speculations) and the philosophical Upanisads. In the context of this commonly accepted interpretation of the vedas, it may be recalled that European Orientalists have too often considered them mainly from the theological, anthropological and sociological points of view. A study of the material in its religious aspect is difficult, since even the great commentary of Sayana is in termsof the ideas of his own age. on the presumption that the vedas originated in primitive times, the Rg-Veda hymns were regarded as the outpourings of a child-like nature worwhip. John Downson in his Hindu Classical Dictionary obsereved :

The Aryan settlers were a pastoral and agricultural people, and they were keenly alive to those influences which affected their prosperity and comfort. The knew the effects of heat and cold, rain and drought, upon their corps and herds, and they marked the influence of warmth and cold, sunshine and rain, wind and storm upon their own personal comfort. They invested these benign and evil influences with a personality. and behind the fire the sun the cloud and the other powers of nature they say beings who directed from in their beneficent and evil operations. To these imaginary beings they addressed their praises, and to them they put up their prayers for temporal blessings. They observed also the movements of the sun and moon, the constant succession of day and night, the intervening periods of morn and eve, and to these also they gave personalities. which they invested with poetical clothng and attributes. Thus observant of nature in its various changes and operations. alive to its influences upon themselves, and preceptive of its beauties, they formed for themselves deities in whose glory and honour they exerted their poetic faculty.

But on a careful analysis of the Vedas in would be apparent that the Vedic view is more subtle adn deeper in concept. The One Being whom the sages call by many names (Ekam sat)) is referred to in the neuter gender signifying divine existence and not a divine individual. the monotheistic God stands in relation to man as a father and a patriarch. while in a Rg-Veda bymn to Agni he is called "my father, my kinsman my brother and my friend" Monotheism it has been aptly stated contemplates the Diviene in heaven and polytheism contemplates the Divine in the universe. Polytheism believes in the assembly of gods, each possessing a charater of his own. Max Muller coined the word henotheism for indicating the tendency of the Vedic seers to magnify the importance of the particular deity they are praising in a hymn at the expense of the other gods. This has been described as "opportunist monotheism" One deity is identified with another or different deities are indentified with one divine entity, indifferently described as Ekan (one) and Tat Sat (the reality)

Apart from these concepts. there are two basic ideas underlying the Vedas- Satya(truth) and Rta (eternal order) and every god or goddess exemplifies and represents these two ideas. As Abinash Chandra Bose says in his call of the vadas, vedic theism is based on normal values which*(also in the case of Buddism) may be upheld in a non-theistic way. In India it is not the atheist who is denounced but the person. who repudiates Dharma, moral law. The Rg-veda(X-85-1) states that the earth is sustained not by the will of God but by truth, and of this truth God is the supreme exponent, revealing Himself through Rta or eternal order. Examinig the Vedic hyms as a whole, one discovers a doctrine, not of oneness, but of one divine substance pervading all. It is stated that the One Being is contemplated by the sages in many forms Ekam santam bahudha kalpayanti) It may also be observed that the *Vedic ritual or yajna is a uniform* ceremonial whatever deity is worshipped, the ritual

is the same.

The universality of the Vedas is not often realized. The Rg-Veda asserts that God is the God is the God of Dasa as well as of Arya "Lord God is he to whom both Arya and dasa belong" (Rg veda, VIII-51-9). There is a special prayer for the forgiveness of sins against the foreigner (Rg-veda, V-35-7) According to the Atheava Veda, God is of the foreigner (Videsya) no less than of our own land (Samdesya) These are mantras which extend this principle to all living beings (sarvani bhutani) (Yajur veda 36-18), So that we come to a grand conception of universal peace and serenity-the harmony with Nature, (sarvam santih) (Yajur Veda, 36-17)

Panini is one of the worlds earliest as well as the greatest of scientific grammarians. The consensus of oponion fixed his date not later than the 5th century B.C. At that period Yajna or sacrifice and the worship of various deities were current and popular, and theistic devotion to particular divinities, generally expressed by the term Bhakti had become prevalent. Panini refers to Vasudeva as the object of devotion, and paramatma Devata Visesa, a form of the One Supreme Divinity. The doctine which assurmed great importance later-that custom has the force of law-is also exemplified by the twofold meaning, in Paninis Astadhyyi attached to Dharma. Dharma is not only equipvalent to Rta primordial law-but also denotes custom (acura) as in the later Dharma sutras. Already in Paninis. days different schools of thought had arisen. both theistic and non-theistic. a non-thestic doctrine, which is desribed in Buddist pholosophy as the doctrine of non-causation and also as the doctrine of Yadrachha (Fortuitors accident) was current in Paninis time. That all Existence was the result of chance was the doctrine of the Ahetuvadines. The Svetasvatara Upanisad which advocates the doctrine of the supreme spirit refers to other varieties of thought like those of the advocates of Svabhava or materialistic philosophy. Orthodox thought was leter develop in the samkhya philosophy and attained its climax in the Vedanta sutras. Panini refers to parasara sutra, one of the earliest of the Vedanta treatises and also to the atheistic school, known later as the Lokayata. There is mention also of Nihsreyasa which, in the Upanisads, denoted supreme bliss as also of Nirvana, possibly associated with Buddhism, From all these examples it is clear that, in the times of the Budha and panini practically all the varieties of speculation which have flourished in India had already been ovaieved.

Philosophical discourses and pursuits were first specially developed by the ksatriyas, but they soon became the prerogatives of the Brahmins, The Chandogya ans Kausitaki Upanisads illustrate these successive stages. A solution of the ultimate problems of life is outlined in the early Upanisads, and it takes the form of Monism, absolute (according to Sankaracharya) or modified (according to Ramanuja) Filled with zeal for this doctrine of the Unity or Interdependence of all life, a social order was founded. Dr Ananda Coomaraswamy in his Dance of Siva says that the great Epics represented the desired social order as having actually existed in the golden past. They put into the mouths of their heroes not ony the philosophy but the theory of its application in practice, This is evident, above all, in the long discourse of the dying Bhisma in the Santiparva of the Mahabharata. "The heroes themselves they made ideal types of character for the guidance of all subsequent generations, for the education of India has been accomplished deliberately through hero-worship. In the Dharmashastra of Manu and the Arthashastra of Chanakya-perhaps the most

remarkable sociological documents the world prossesses-they set forth the picture of the ideal society, defined from the standpoint of law, By these and other means they accomplished what has not yet been effected in any other country, in making religious philosophy the essential and intelligibe basis of popular culture and national polity".

What, then, is this view of life ? The inseparable unity of the material and spiritual world is made the foundation of Indian culture and that determines the whole character of Indian 'social ideals.

Later Hindu thought is founded on the ryhthmic nature of the world process, including evolution and involution, birth, death aned rebirth, Srsti and samhara. Every individual life-mineral, vegetable, animal, human-has a beginning and an end, this creation and destruction, apperance and disappaerarance, are of the essence of the world process and equally originate in the past, present and future. According to this view, then, every individaul ego (Jivatman) or separate expression of the general will to life (ieehatras) must be regarded as having reached a certain stag of its own cycle. This is also true of the collective life of a nation, a planet or a cosmic system. It is further considered that the turningpoint of this curve is reached in man, and hence the immeasurable value which Hindus (and Buddhists) attach to birth in human form, Before the turning-point is reached-to use the language of charistian theology-the natural man prevalss after it, the regener man.

To sum up, Indian philosophic throught developed in several stages. The Vedic period is generally placed between 2500 B.C. and 600 B.C. As already indicated, the the four Vedas, the Bramanas, Aranyakas, and Upanisads are creations of the early sages. The Upanisads are diverse in characted and outlook. They recognize intuition rather than reason as a path to ultimate truth. They also represent a strong reaction against the merely ritual and sacrifical duties on which stress had been laid earlier. The Uapnisads are supposed to be 108 or more in number. Twelve of them are generally recognized as the principal units. The 'Isa Upanisad.' begings with the statement that whatever exists in this world is enveloped by the Supreme. It is renunciation and absence of possessiveness that the soul is saved. In the Kenu Upanisad, the Goddess Uma Haimavati in the form of Supreme knowladge exponds the doctrine of the Brahman or Supreme Entity, The Katha Upanisad embodies the aspiration of Naciketas, who declined his father's offer of property and went into exile, making his way to the region of Yama the God of Death. Naciketas in his dialogue with Yama, declines all the worldly possessios and dignities offered by Yama and asserts that all enjoyments are transient and the boon he asks for is the secret of immortality. In this Upanisad occurs the famous saying "The knowledge of the supreme is not gained by argument but by the teaching of one who possesses intuition". In the Mundaka Uapanisad occurs the verse which is the germ of the Bhagavad-Gita people who perform actions and are attached to the world are pursuing a futile path, and this Upanisad accordingly decalres "Let the wise man, having examined the world and perceived the motives and the result of actions, realize that as from a blazing fire sparks proeceed, living souls originate from the indestructible Brahman and return to Him. All doubts disappear and the attachement to work subsides when the supreme Being is cognized."

These basis doctrines are further expounded in the Taittiriya Upanisad which contains this famous verse repeated in other Upanisads : "May we both (teacher

and disciple) be protected, may we both obtain sustenance, let both of us at the same time apply (our) enegies (for the acquirement of knowledge) may our reading be illustrious, may there be no hatred (amongst us) peace, peace, peace."

In the more recent Svetasvatara, Upanisad is found a summary of the main Upanisadic doctrines, and the idea of devotion to a personal God is also developed. The Chandogya Upanisad one of the ealiest states that the main doctrines of the Upanisids were first expounded by the Ksartyas and not by the Brahminas." and the Bhagavad-Gita is their epitome. This work contains the essence of Indian teaching about the duties of life as well as spiritual obligations. Everyone has his alloted duties of various kinds. Sin arises not from the nature of the work itself but from the disposition with which the work is performed. When it is performed without attachement to the result, it cannot tarnish the soul and impede its quest True Yoga consists in the acquisition of experience and the passage throug life in harmony with the Ultimate laws of equanimity, non-attachement to the fruits of action, and faith in the pervasivences of the Supreme Spirit. Absorption in that Spirit can be attained along several paths and no path is to be preferred exclusively and none to be disdained. These doctries have been interpreted as marking a Protestant movement which lays stress on the personality of God and His acessibility to devotion. While following the Hindu ideal of the Asramas, the Gita emphasizes the importance of knowledge, charity, penance and worship, and does not decry life as evil:

"Nor indeed can embodied beings completely relinquish action, verily, he who relinquisheth the fruit of action, he is said to be a true relinquisher."

Later, treatises on ethical and social philosophy known as the Dharma Sastras were compiled, They deal systematically with the proper conduct of life and decribe social ethical and religious obligations. The sutras, of which the Brahma Sutra is the chief, are breif aphorisms or maxims. They contain interpretations of philisophic Systems and refutations of opposing beliefs. It is remarkable that all philosophical systems in india are known as Darsans, literally meaning insights or point of view. In the well known Sarvadar Sanasamgraha compiled by Madhavacarya, a great successor of Sankaracarya, the Carvaka or atheistic school, Buddhism, Jainism, the Vaisnava philosophy of Ramanuja and Madhva, the saiva system and several other doctrinal variants, are all described as Darsanas and as legitimate developments of Hindu thought. There are Sutras dealing with the Logical Realism of Nyaya, the Atomistic Pluralism of Vaisesika, the Evolutionism of Samkhya the technique of Mind-control or Yoga, the ritualistic philosophy of Purva-Mimamsa and the metaphysics of Vedanta which attained its climax in the work of Sankara.

The Aryans marched en masse, guided by a leader who was ofter a poet, and came into contact with the Dasas and the Dasyus. The point to be noted is the speedy fusion of the Aryans with the Non-Aryans. The preocess has three phases : (1) The elevation of non-Aryans and aboriginals by intermattiages with Aryans (2) The incorporation of non-Aryans into Aryan society in various other ways (3) Social reactions by which forms of life and modes of thought of the two groups underwent a kind of osmosis, intensified by the Buddhist protestant reformation.

The Aitareya Brahmana gives an example of the manner in which progressive leaders of the Aryans facilitated the assimilation of other communities. A Rsi was performing a sacrifice on the banks of the Sarasavati, and to this sacrifice was admitted one Kesava Ailusa a sudra whose learning is stated to have put all the

Brahmins to shame, The Vajasaneyi samhita condemned intercomunal marriage, but it is narrated in that work (ch. 23, 30 and 31)that a Sudra was the lover of an Arya woman. By the time of the Mahabharata, such great personages as Vyasa and Vidura were described as the offspring of the connection of the Aryans with other groups. The story of santanu and Satyvati the vow of Bhisma as well as the story of Ambika and Ambalika and the birth of Vidura, also illustrate the above precess, Again, in the Mahabharata, it is narrated that bhima married Hidimba a non-Aryan woman, and Arjuna marriad a Naga girl. Ulupi. A new class of Aryans called Utkrasta came into existence, and was admitted to the privileges of sacrifice. By the time of the Satapatha Bhrahmana. Sudras became incorporated in the polity-a notable instance being the Nisadas. It is curious fact (vide panini's Grammar, Ch. VI, 62, 58) that there were non-Aryan Bhrahmins as well.

Parasara, one of the great sages of India, married Satyavati, a fisher girl, who became the mother of vyasa, the compiler of the Mahabharata and the Puranas. Such intermarriages or unions were frequent, all through Indian history. Emperor Candragupta Mayura who belonged to a lower caste married Kumara Devi of the Licchavi clan, who was either a Brahmin or a Ksatriya, and she was the grandmother of Asoka.

It should be remembered that the groups whih crystallized later into the Indian caste were initially not based on any gradation of superiority, the defference being functional rather than racial or communal. These groups, moreover, has their analogues in the Avesta, and the Iranian names do not suggest the idea of colour or superiority. Co -operation of all the classes was needed for administration. and a passage in the Mahabharata indicates that the King's Council included representatives of all classes of the people.

The current rigidity of that relating to intermarriage as also interdining amoung the Indian castes is a comparatively recent innovation. These lines found in several Puranas are significat : "The great sage Vasistha was born of a divine courtesan, but by austerity and penance he made himself recognized as a Brahmin The transforming process was attained by seld-improvement." Another passage says "Vyasa was by birth a fisgerman. Parasara was born in a dog-eating tribe, Many non-Dvijas have in the past attained Brahminhood by their merit.". The Bhagavad-Gita affirms : "Castes developed according to the differentiation" of Guna and Karma, i.e. disposition or temperament and inherited instincts or aptitudes."

Both among the Old Iranians and the Aryans of India the original caste system of three classes based on the practical distribution of functions was in existence. The Iranians, however, did not develop another class as the Hindus did-the sudra. Clearly, the three Hindu caste divisions were not unalterably rigid. The definition of the word Dvija, twice-born, makes the position clear. Dvija is a person who has certain basic qualities. "If a man's activities be derived from his jati or birth, from his occupation, from study and knowledge, and if all these are found combined, then he is to be called a Dvija, and not otherwise."

In their great trek to India the colonizing groups of Aryans encountered races who professed a firm belief in the doctine of transmigration. It has indeed been suggested that this doctrine of metempsychosis itself, the cult of serpent worship, the worship of Ganesa, of Uma or Durga, of Skanda or Subrahma ya (the hunter-god) were all adopted by the Aryans from earlier setters in India. Even the incarnation of Krsna, it has been said, was an adaptation from an aboriginal deity his life is

an instance of the mingling of the Aryans and the Yadavas. In any case, it seems clear that there was a good measure of synthesis of the thoughts and beliefs of the Aryan and pre-Aryan races.

There are widespread traditions of the southern migration of the Vedic sage, Agastaya, the reputed author of several hymns of the Rg-Veda. His asrama was located south of the Vindhyas, and he is said to have introduced the Vedic religions and literature in the South in his capacity as a unifying factor between the Sanskritic and Dravidian tongues and ideals. When the Aryan colonisers in the wake of Agastya penetrated to the South, they found an advanced civilization. The Ramayna describes Madurai as adorned with golden jewels. The grammarian Katyayana mention the pandyas and the colas Ashoka's Buddhist missions where seat to the Pandy and copa countries as far as the tamrapani? in the Tiruneleveli District. An extensive commercial and cultural intercourse grew up between the Aryans and the Dravidians, as also between the Dravidians and countries to the east and west of India.

The close contact between the Aryan and Dravidian elements continued all through history and manifested itself in every aspect of life. There is strong ground for the supposition that the importance of Sive, Sakti and Skanda was due largely to Dravidian influence, since the cult of An (Siva), Amma (Sakti) and Anil (Muruga or Skanda) was a cardinal belief from the beginning of Dravidian history.

These facts illustrate the composite character of Hindu civilzation. The sama Veda spoke at length of the Vrayastoma (a particular sacrifice or ritual) by which non-Aryan Vratyas were admitted into Aryan society. The equalization of castes and communities was, of course brought to a head by Gautama Buddha though he was no opponent of the Brahminica civilization. Both he and Mahavira the expounder of Jainism, while admiting that the Brahmin ideal is the right one, led a crusade against certain aspects of Brahmin culture. Hindu civilization itself adapted for its use many ideals and precepts of Buddhism and Jainism. For instance, among many communities offerings of rice and ghee took the place of animal sacrifice-a compromise with the Vedic ritualism. The early Aryans had, of course, been meat-eaters but probably under the influence of Buddhist and Jain ideas many groups of Brahmins as well as non-Brahmins became vegetarian.

The Puranas cover the intermediate period between the vedic and the Classical epochs. Cast in the form of parables and narratives, they became the scripture for the common people. Apart from their religious and often sectarian significance, they furnish a picture of social, political and cultural life and comprise an astonishingly varied repertory of folklore and information regarding deiverse topics including philosophy, ethics, legal insitutiins, popular festivals and several arts. they deal even with subjects like grammar, prosody, rhetoric, archery and care of horses and elephants, many of them also describe places of pilgrimage. At one time their historical value was discounted, but it is now being gradually appreciated.

The next important milestone is the advent of Sanskara. In his short by marvellously active life, he travelled all through the country, refuting atheistic and materialistic systems of thought, and wrote commentaries on the Upanisads, on the Brahma Sutra and the Gita. He interpreted these scriptures and built up his thesis with wonderful clarity and depth of exposition. He remounded Indian deough and destroyd relationship betwwen the Vedas of the Hindus and the Gathas of Zoroaster, the date of Zoroaster many well be placed at above

five thousand years before christ, because the Vedas them selves have been placed by some scholars at an earlier period Vedic Hinduism and Zoroastrianinsm bear the same relationship as Judaism to chistianity. It is an accepted fact that the Aryans were not indigenous to India, but had invaded India in the hoary past. The reason for this invasion may have been economic, for the fertile plains of India have always attracted foreign conquerors. But it is equally likely that there had been some sort of religious schism betwwen the Iranian Aryans of Central Asia and the Aryans who settiled down in India. The sacred books of bothe seem to point at this conjecture. The Vedic gods like Indra, Mitra and point at this conecture. The Vedic gods like Indra, Mitra and Agai figure in the Iranian pantheon also. There is a marked similarity between Sanskrit words and Avestaic as exemplified below :

Sanskrit	Avesta
Veda (knowledge)	A-vista (knowledge)
Soma (an intoxicating drink)	Haoma (equivalent to soma, it was a plant symbolic of eternity)
Yajna (sacrifice)	Yasna (worship, Prayer)
Gita (song)	Gatha (song)
Atharvan (fire priest)	Athravan (first priest)

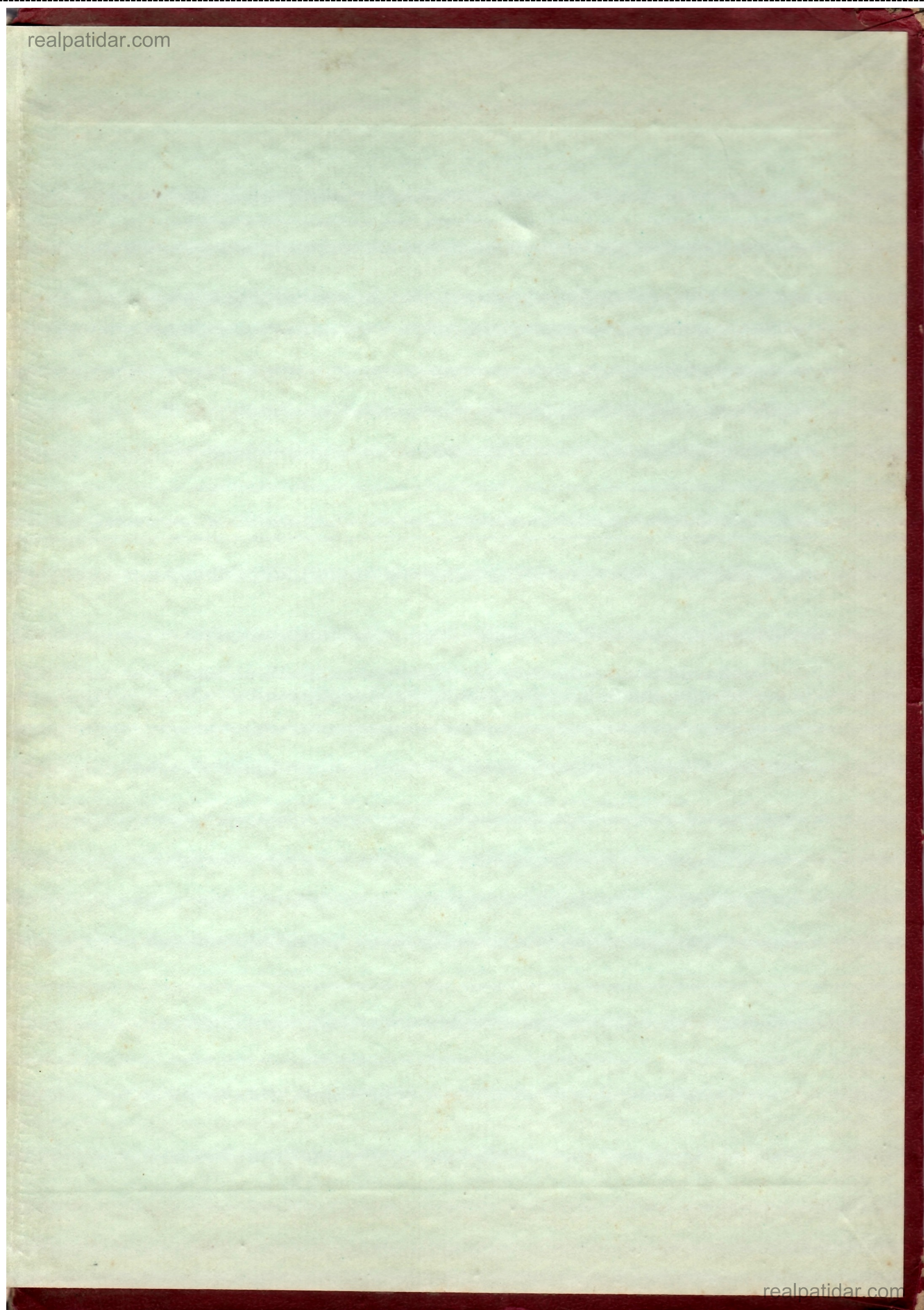
It is interesting to note that the soma drink of the Vedic Aryans had its Iranian counterpart in Haoma. Even more interesting is the fact that in the later Veda, Asuras came to mean Demons and Devas celestial spirits. But in the Avesta Daeva is in variable identified with Demon, and Ahura stands for the Almighty God. This itself marks a revoultionary departure from the old Vedic traditions and this departure perhaps started when Zoroater began preaching against the worship of idols and equally againts sacrifice. In Yasna XX XII 12 and 14 Zoroaster speaks our against those who "destroy the life of the ox with shouts of Joy." As Markham has noted, "Persia is the only one (nation) that has never in any period of history workshipped graven images of nay kind." In short, zoroaster may be said to have introduced revolutiony reforms by inculcating monotheism and high moral life as against idol worship and overemphasis on ritual sacrifice. This seems evident in the diatribes against karpans and kavis in the Gathas. The word karpan is connected by scholars with the Sanskrit word kalpa, meaning religious ritual. Thus karpan seems to mean one devoted to rites and ceremonies with the implication of magic. Kavl not only meant a poet but was applied to priests and in that sense it drew invectives from zoroaster. The Gathas of Zoroaster, the only wirtings ascribed to him give a vivid picture of his mission and of the society of his time.

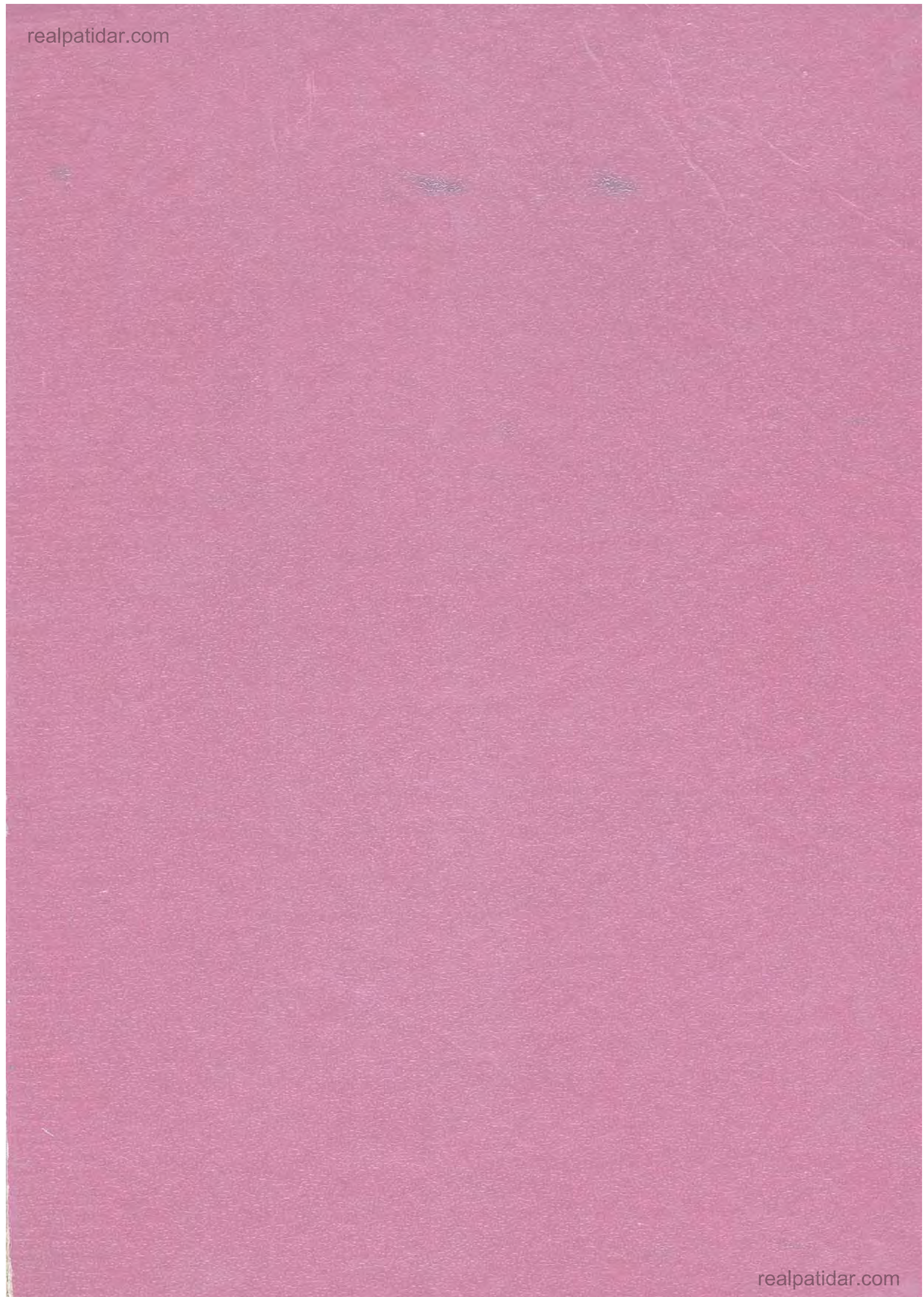
The pre-zoroastian religion of ancient Iran was undoubtedly that of nature worship, which involved the worship of the elements like Fire, Water and Earth. It may be surmised that the religion of the Vedas was also the religios of the ancient Iranians. The reforms introduced by Zoroaster marked a departure from the old nature worship of Vedic religion. In his Gathas he uses terms of reverence for the elements of nature but does not advoated any, direct worship of them, and look upon them only as symbols of the might and glory of Ahura Mazda. However, the priests, deeply merged in the old traditions of nature worship, fell back upon them after the time of Zoroaster, The daily prayers of the parsis even today exalt Fire, Water, Earth, Sun and Moon, but beyond this exaltation there is the recognition of Ahura Mazda

as the only God and thus even post-Zoroastrianism bears the impress of Zoroaster. During the deccadence of Zoroastianims, books like the Vendi and became popular and are considered sacred even today.

The Gathas are five in number : Ahunavaiti, Ushtavaiti, Spenta-Mainyu, Vohu-Khushathra and vahistra-Ishti. The first four are ethical and philosophical, developing the omnipotence of Ahura Mazada and dealing with the problem of evil as due to the activities of Angra-Mainyu. The fifth Gatha is hymn on the occasion of his daughter's marriage. Zoroaster develops the idea of Behesht (Paradise) as the reward after death for the good and hell for the evil. The Gathas are written in ancient avestan language which closely resembles Vedic Sanskrit.

After Zoroaster's time, the ethical dualism he developed came to be interpreted as metaphysical and the Vendidat practically speaks of two Creators one of goods things and the other of evil. Alexander the Great's invasion of Iran led to the desctruction of Zoroastian books and gave a set-back to zoroastianism, but it survived in a decadent form till the time of Ardeshir papakhan, the founder of the Sassarian dynasty, Then a revival came through collection of the remnants of old scriptures and its effect tasted until the Arab ivation of Iran. With the defet of hazared the tastsanian king Iran passed into the hands and Islam became the dominant religion.

realpatidar.com
realpatidar.com